DILVCIDARIVM AVGVSTINI NIPHI Suessani Philosophi solertissimi

METAPHYSICARVM DISPVTATIONVM, in Aristotelis Decem & quatuor Libros Metaphysicorum,

EX ARIST. ET AVERROIS, GRAECORVM'QVE AC LATInorum archanis, ac interpretatione perquàm doctè, diligentißimeq; ab auctore absolutum, & nunc maxima diligentia recognitum:

HIS DEMVM OMNIBVS, PRO STVDIOSIS, AD QVAE'QVE scitu digna inuenienda, Index disputationum nuper additus est:

QVORVM DILIGENS CASTIGATIO LEGENTI PATEBIT.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum.

MDLIX.

AVGVSTINVS SVESSANVS PHILOSOPHVS

AVGVSTINI NIPHI SVESSANI

METAPHYSICARVM DISPVTATIONVM,

dilucidarium ſuper Primum Librum Metaphyſicorum

AD EXCELLENTISSIMVM ATQVE MAGNANIMVM *Comitem Seueritanum Andream Carapham literarum communem protectorem.*

PRAEFATIO.

ROBERTVS Secundus Sanſeuerinus Andrea Carapha Comes magnanime Salernitanus Princeps, qui pro incredibili erga literarum ſtudia propenſione magno cũ literatorũ dolore ac iactura, nuper è vita diſceſsit. Alta quadam mente conceperat Salerni egregiam conſtituere Achademiam, Salernitanumq; gymnaſium olim celeberrimum, nõ modo in antiquam reſtituere nobilitatem, ſed elegantiores, melioresq; litteras, tum Græcas, tum Latinas introducere. Quam ad rẽ magnanimo ſane Principe dignam, Aldum Manutium Romanum, bonarum literarum reparatorem, Venetijs aduocare decreuerat. Itaq; cũ philoſophiæ ſtudia in primis ſtabilire curaret, me inter priuatos lares, ob turbationes horum miſerorum temporum, in patria philoſophãtem, ad id munus miro cũ deſiderio arceſsiuit. Cumq; legendi munus exequerer, & hæc noſtra eius animum: mirum immodum oblectarent, iuſsit etiam vt omnes Ariſt. libros dilucidarem, & medius fidius non iniuria, nam qui ante nos expoſitores ſcripſerunt, non vna exponendi ratione profecti ſunt. Alij namq; cauillis omni ex parte immerſi illos cauilloſe atq; ſophyſticæ interpretantur. Alij varijs opinionibus addicti, præcepta illa Ariſto. diuina pœnitus varie commentantur, quod non ſine admiratione eſt, in vno omnium auctore clariſsimo tot differentias adinuenire, qua ex re decreuimus & oẽs Ariſt. libros, & ea cuncta, quæ confuſe noſtris in cõmentationibus diximus, nunc dilucidare. Librum ergo omnium curioſiſſimum communiſsimum, præ cæterisq; fertiliſsimum, Metaphyſices, videlicet, enucleare dilucidareq; ſtatuimus. Erit enim Ariſtotelis libri, & eorum quæ in naturalibus ſcripſimus, ſummum quoddam dilucidariũ. Verum illud ſilentio tranſeundum non puto quàm plures ante nos claruiſſe viros, qui ſummo ſtudio Metaphyſicis incubuere diſputationibus, Græcorum tamen & Arabum legimus neminem, qui hac in ſcientia diſputatiue inceſſerit niſi Auerroem, qui aduerſus Algazelẽ: Metaphyſicas edidit diſputationes. Alexãder.n. Aphrodiſieus bonum egit expoſitorem, Auic. more boni paraphraſtici. Auer. autem contra Algazelem & diſputatiue hac in ſcientia proceſsit, & vt peripateticis ſatisfaceret, etiam more Commentatoris. At latinorum omne genus ſcriptorum euoluimus, exponendi quidem munus noſter Thomas Aquinas præcipue abſoluit. diſputandi vero quod ad mentem Peripateticorum feciſſe credidit Ioannes Gandauenſis. Alber. cognomento Magnus partim paraphraſtice: partim diſputatiue fertur, cæteri quoq; recentiores Metaphyſici, quorumq; princeps nũc eſt Ioannes Scotus, arbitrati ſunt hoc diſputandi genus acutius attigiſſe: pro bonorum peripateticorum dilucidatione Metaphyſicas diſputationes compoſuimus, in quibus ijs occurremus omnibus qui à peripateticorum mente deuiarunt, mentem ipſorum veram dilucidando. vnde hic nos dilucidatores ſumus dilucidatoresq; volumus appellari. Librum quoque noſtrum dilucidarium quatenus in omnibus quæſitis opinionem peripateticorum dilucidamus necnon & multa quæ in phyſicis commentationibus minus lucide ſcripſimus. Verum cum ingenijs humanis ſit tanta inueniendi veri cura & ardor vt perſæpe huius deſiderij cauſa nullis parcamus auctoribus, nec ipſis etiam præceptoribus quibus maxime debemus, non potui ipſe etiam veritatis amore calamum temperare quin ꝙ ſentirem eodem modo ſcriberem, & nonnullos carperem, qui carpendi iure viderentur. In quibus quidem ſunt pleriq; quorũ auctoritas ſuperioribus ſeculis permagna fuit, & adhuc viget etiam pœne in vniuerſa Europa, quorum ab opinione diſſentire nefas pleriq; putant. Hanc igitur ob cauſam operis huius æditionem ante ſupremum vitæ diem minime facere deſtinauerã, ſed cum tu vir clariſsime ac ſapientiſsime Andrea, virtute & auctoritate apud omnes noſtro in regno valeas, cuius voluntati non parere, non minus nefarium quàm inciuile arbitramur. Tuis cogor iuſsis præter animi inſtitutum has lucubrationes in lucẽ ædere, nõ ignarus nouis certaminibus materiam præbituras, à quibus in poſterum pro dignitate parta abſtinere & ętas & mẽs potioribus ſanctioribusq; intenta ſtudijs monebat. Mouit inſuper me elucubrationes haſce tibi dicare Andrea diſertiſsime, nam cum nõ minus philoſophorum fautor quam militum magiſter ſis maximus, non iniuria diſputationes haſce tibi dicauimus, vt enim in militaribus certaminibus tu vnus iudex exiſtis, ſic in literarijs rixis fecimus te defenſorem, vt ſi qua recte dixerimus contra oblatratores, defenſionis clauam aſſumas. præterea quis ſanæ mentis homo audeat ſapienti præſtantiq; viro quidpiam adnegare? nam quemadmodum reliquum hominum genus vi & minis ad parẽdum compellitur, ſic noſtræ manſuetiores muſæ nutu ſolo principum, virorum ad imperata vertuntur, ac vi quadam arcana tanquam à magnete, ferrum ad obſequia trahuntur, idq; eo ſit vehementius quo præſtantiore

tiore à causa proficiscitur, nam cum sublimes animi tui virtutes considero, ambigo quã cui anteponã, ciuilium ne rerum prudentiam reiq; publicæ circunspectam administrationem? an rei militaris cognitionem scientiamq; mirabilem, quarum in vtraq; te primas adeptũ esse partes, ac magna cum gloria tenere constans fama est, q nos etiam proprijs oculis obseruauimus, dum bellum apud Lyrim aduersus gallos gerebatur: vbi prudentia tua ac fortitudine cunctis victoria fuit in propatulo, quapropter in te idem quod in Cyri laudem dictũ fuit merito dici potest, fœlix nimirum haberi potes: amplissime Andrea: cuius virtutibus iuncta est fortuna comes non ab re igitur fortuna te diu fœlici in gremio fouit, quippe cum sapientes & fortunæ cedere, & fortunã amplecti venientem, camq; prudentissime custodire nouerint qualem te nostris temporibus difficillimis, ac turbulentissimis cognouimus vt non minus publicis bonis ac regiæ dignitati cõmodo consuluisse quã tibi videare. Quamobrem cum literatorum tu literarum consultissimus patrociniũ susceperis, adeo vt non omnino res publica literaria destituta esse putetur, & ad hanc æditionem pro communi studiosorum (vt ipse dicis) vtilitate me vel inuitum compellas tã laboriosum ancepsq; duellum ineamus. Attamẽ tuis auspicijs, tuaq; sublimi fretus auctoritate, adeo audacter arma hæc edere video, ac si Vulcani, aut Mineruæ essem clypeo protectus certior ex quo vis hoste victoriã reportaturus.

Octo ex intentione Auerr. in pœmio Physicorum præltbanda sunt. De intentione.

Ante igitur quam ad disputationes deueniamus: absoluenda sunt ea octo, quæ boni expositores in commentationum principijs præmittere assueuerunt, & primo de intentione. Igitur separatum à materia, atque motu bifarium est apud peripateticos alterum quidem q secundum esse & rationem materiam excludit, veluti primus intellectus, & cæteræ mentes. Primus enim intellectus cæteræq; mentes pro tanto excludunt materiam atq; motum, quia si cõtingeret illas à priori definire, nec materiam nec motum circumcernerent.

Separatũ à materia bifarium.

Alterum vero quòd per non inclusionem materiam excludit, ceu ens, vnum, bonum, actus, & potentia, atq; id genus. Hæc enim (quia communia sunt materialibus & mobilibus, etiam immaterialibus & immobilibus) per non inclusionem materiæ & motus separata dicuntur. Colligitur autem istud bifarium separatum ab Aristo. 6. Metaph. vbi ita inquit. (Si igitur nulla sit alia substantia præter eas quæ natura constãt, naturalis sane facultas prima sciẽtiarum erit: sinuero substantia sit in ratione rerum quædam immobilis hæc erit profecto prior, philosophiaq; prima & vniuersalis hoc pacto.) Hæc Aristo. qua in consequentia indicat duplex genus separationis, alterum per essentiam, alterum per communitatem & indifferentiam, quod quidem est pro tanto, quia genus separatum per essentiam est: non enim esse potest ens indifferens materiali & immateriali, nisi immateriale esset. Totum enim genus entis esset ad materiale contractum, nisi separatum genus per essentiam esset. Hinc perspicuum est, quæ nam sit intentio, cum enim vtrunq; genus separatum per se dicatur & Metaph. de genere sit separato: vt tradit Aristo. eodem in. 6. lib. dicens. (At prima circa separabilia ac immobilia sane versatur) Retulit namque verbum separabilia ad genus separatum per non inclusionem, verbum vero immobilia à genus separatum per essentiam. Verum quia quæstio de intentione libri est quæstio de materia & subiecto libri, rem hanc diligentius transmittimus ad disputationem de subiecto. Hæc de intentione. Et de fructu Metaph. agamus.

Arist. 6. Met. te. c. 3.

Arist. 6. Meta. 7 e. c. 2.

Excusatio.

De fructu: Pões de fructu Metaphy.

Prisci itaq; philosophi Metaph. inter scientias non enumerauerunt, qua ratione ipsam nullum fructũ ad sciendum præbere asseuerauerunt. Verum non eodem modo, nam alij illam nihilipenserunt: quatenus nõ cognouerunt res vltra Physicas. Vt omnes ante Socratem, quales fuere Thales milesius: Hyppon vulgaris philosophus, Hyparcus Metapontinus, Anaximenes, Diogenes, Heraclitus Ephesius: Empedocles agrigentinus, Anaxagoras Clazomenius, Hesiodus, Parmeni Melissus, Leucippus, & eius collega Democritus, & cæteri: quos Aristoteles in lib. Meta. primo enumerat. Alij illã contempserunt: propter exercitium in Mathematicis, quatenus Mathematica rerum principia putauerunt, & substantias naturalium corporum non vltra speculantes, veluti Alcmeon crotoniates, & Pythagoras. Alij videntes Metaphysicam nihil conferre ad vitam, ipsam pœnitus spreuerunt, vt Socrates, qui circa moralia intentus vniuersam despexit naturam, & Plato in Gorgia. Obijciunt autem his Arist. per hoc: quia omnes homines naturaliter scire desiderant, & magis maiorem scientiam, maxime autem maximam, talis vero est Metaph. igitur omnes desiderant scire Metaph. nihil autẽ naturaliter expetitum est impossibile, vel inutile. igitur Metaph. est vtilis. Sed quo nam modo sit vtilis disputemus.

Qualiter sit vtilis. Põ Alexan.

Alexander itaque Aphrodisius absolute dixit Metaphysicam esse vtilẽ quatenus ipsa est fructus omnium scientiarum: & animæ beatitudo. Vtitur autem Alexander ratione, quia Metaphysica est Deus saltem obiectiue. In abstractis enim idem est scientia & scibile, vt Aristo. auctor est. igitur Metaphysica est beatitudo. tenet consequentia, est enim Deus ipse animæ beatitudo. Amplius non potest esse hominis beatitudo, nisi in scire: vt. 10. Ethic. cap. 10. accipitur, & vltima beatitudo in vltimo scire: Tale est scire Metaphysicum.

Põ Egi. & Ioã.

Egidius noster quem Ioannes sectatur cum Alexandro concedit Metaphysicam esse hominis beatitudinem, sed non simpliciter, solum autem ex puris naturalibus acquisitam, vt multis verbis probat, & huius rationem assignat, quia vera beatitudo est post mortem, quam non asserit esse Metaphysicam, at hæc Metaphysica est in vita.

Confutatio.

Sed pace huius viri dixerim hæc positio non videtur peripatetica. Primo, quia peripatetici aliam vitã dubitant licet nos certam habeamus nec de fœlicitate illius vitæ Aristot. aliquid tradit. Secundo concessa alia vita secundum peripateticos vt est rei veritas, beatitudo animæ tunc nõne est speculatio Dei? nam licet non sit per syllogismum, est tamen per essentiam Dei, omnis autem speculatio, aut est naturalis, aut supernaturalis, aut Mathematica. Cum igitur illa nec sit naturalis, nec Mathematica, igitur Metaphysica.

Põ Auic. 1 Meta. ca. 3.

Auicenna autẽ ait scientiam omnem esse animæ perfectionem & propterea distinguit de vtili, quia aliquid esse potest vtile vtilitate absolute hoc est vtilitate generis, & sic Metaphysica est vtilis animæ, veluti omnes scientiæ, quatenus perficit animam, & præparat ad fœlicitatem, vt cæteræ scientiæ. Vel vtilitate propria hoc est vtilitate speciei, quod adhuc subdiuidit, quatenus aliquid esse potest vtile vtilitate speciei seruiliter, vel regaliter, vt distinguit Aristot. primo politicæ. Seruiliter quidem omnes sciẽtiæ sunt Metaphysicæ vtiles. Regaliter vero

Metaphysica est vtilis omnibus, quatenus omnes resoluuntur in ipsam. Et breuiter secundum Auic. oportet, dicere, ꝙ Metaphysica aut comparatur animæ, aut comparatur alijs scientijs, si animæ, sic est vtilis animæ: quatenus præparat illam ad beatitudinem si autem cōparatur alijs scientijs: sic est vtilis regali vtilitate, quo modo dominus seruo, & regno rex vtilis dicitur. Hæc Auic. Sed hæc positio truditur in errorem Egidij & Ioannis, qui fortasse Clypeo Auicennæ (ita vt diximus) opinabantur, quia cum Metaphysica præparet animam ad beatitudinem, quæratur, quæ nam sit beatitudo, aut igitur speculatio quædam, vel actus virtutis, & certum est ꝙ vltima beatitudo ab Aristotele & omnibus ponitur speculatio quædam. Omnis autem speculatio aut est Mathematica, aut Metaphy. aut Physica, & arguatur vt prius. Dicendum igitur secundum Peripateticos, vt secundum Auer. 3. de anima, & secundum Alexan. & Themistium ibidem, ꝙ duplex est Meta. vt recte theologi dixerunt, altera quidem abstractiua, quæ ex puris naturalibus acquiritur exq; syllogismis: & hanc tradit Aristo. quàm dixit esse de bifario separato, altera vero intuitiua, quæ est Dei & substantiarum separatarum essentialis intuitus: quo mentes Deum intuentur, & sese: non tamē eodem modo Peripatetici, & Catholici sentiunt. Peripatetici enim asserūt Metaphysicam intuitiuam acquiri in statu copulationis intellectus agentis cū intellectu possibili, post adeptionem perfectam omnium scientiarum rerum naturalium. Catholici vero talem Meta. acquiri dicunt in patria post merita, & raro in via, nisi raptim: vt de Paulo legitur. Ista igitur duplex Meta. est tam de intētione Peripateticorum, quàm de intentione Catholicorum, quia siue ponatur alia vita, siue non, oportet omnino illam ponere. Tunc dicerem, ꝙ si loquimur: de Meta. intuitiua, sic recte Alexā. dixit ipsam esse omnium scientiarum fructum, atq; animæ beatitudinem: quia sumendo sic Metaphysicam, ipsa est Deus ipse mentesq; separatæ, quibus anima copulatur post adeptionem omnium scientiarum naturalium, vt stulti peripatetici crediderunt. Si vero loquimur de Metaph. abstractiua, quæ ex puris naturalibus accipitur, sic recte Auic. potuit dicere, nam hæc est vtilis vtilitate generis quatenus confert animæ, & præparat illam ad beatitudinem atq; Metaphy. intuitiuam vt cæteræ scientiæ. Confert etiam omnibus alijs scientijs etiam vtilitate speciei, quatenus regit illas, atq; illarum principia resoluit vsq; ad vltima. Hæc de fructu. Et de ordine dicendum. Triplex (vt dictum est) inuenitur scientia, alia quæ pœnitus immersa materiæ cōsiderat: vt Physica, alia quæ omnino abiuncta à materia contemplatur, vt Metaph. alia quæ medio modo separata obseruat, vt Mathematica. Omnes igitur concedunt Metaphy. esse vltimam, vt Auicen. in primo suæ Meta. cap. 3. & Auer. 6. Metaph. com. 3. & 7. Metaph. com. 39. quoniam duplex est ordo ad nos, & ad naturam Meta. est vltima ad nos. Prima vero quo ad naturā. Est enim post Physicam, vt Auic. dicit, quia ea quæ sumuntur hic probanī in naturali philosophia, vt ꝙ generatio sit, & alteratio & id genus. Post Mathematicam vero, quia non possumus peruenire ad sciam motorum, nisi post sciam orbium, ad sciam vero orbiū nō deuenimus, nisi post sciam Astrologiæ, quæ haberi non potest, nisi post sciam geometriæ & arithmeticæ. cæteræ vero sciæ & artes cū Metaph. non habent ordinē. Hæc Auic. Sed pace tanti viri dixerim hic est error quantum ad rationem, primo quia quæ accepta & probata sunt in naturali philosophia non sumuntur hic vt principia: sic enim hæc scientia subalternaretur illi. Secundo quia si Mathematica est prior, quia sine origine orbium non cognosci possunt motores, etiam Metaphysica esset prima, quia sine agnitione motorum non possunt cognosci orbes. Iuniores Metaphy. sentiunt hanc esse vltimam, quia est difficillimorum, ordo enim addiscendi debet esse à facilioribus. Sed nec hæc ratio valet primo quia Arist. in textu ait hanc esse certissimam, quia est certissimorum, præterea ens & res prima impressione imprimuntur in anima, vt dicit Auicen. Amplius prima principia, vt de quolibet dicitur esse vel non esse, & id genus sunt communia omnibus scientijs & non nisi per habitum Metaphysicæ. Igitur videtur Metaphysica prima. Mihi itaque videtur Metaphysicam esse post Mathematicam, quia pro maiori parte ea, quæ tractantur in Metaphysica sunt difficiliora ijs, quæ tractantur in Mathematicis, vt saltem quo ad eam partem: quæ est de substantia & accidente, actu & potentia, & de substantijs separatis, & id genus. Post physicam vero, & propter hanc causam, & etiā quia subiectum esse huius scietiæ præsupponitur demōstratum à naturali, vt asserit Auer. tam enim ens separatum per essentiam esse, quàm ens separatum per indifferentiam. probatur in naturali, vt in lib. d. d. indicauimus. Aut potest dici ꝙ hæc scientia sumit suum subiectum suppositis naturalibus & Mathematicis, quia nisi essent illa & substantiæ separatæ, non esset ens separatum per indifferentiam ad omnia. Hæc de ordine. Et de diuisione agamus. Vbi debes scire totam hanc scientiam ab Aristot. esse traditam in vno lib. qui diuisus est in. 14. Nam in. 11. libr. agit de abstractis per indifferentiam, in trib us alijs de abstractis per essentiam. Sed tunc occurres propter quid physica fuit tradita per libros genere differentes, veluti vna eius pars per libros de cœlo: alia per libros de generatione, aliæ vero per alios, & Metaph. non nisi per vnum lib. in genere? Secundo propter quid in naturali philosophia fuit positus vnus liber, qui est de principijs generalibus & de communibus ad omnes libros, & non sic in Metaphysica? Hæc enim dubitationes profecto sunt non leues. Dici potest quòd ideo hæc scientia non est tradita per libros genere differentes, quia non est nisi de bifario genere, vtpote de abstracto per essentiā, & de abstracto per indriam: quorū vnū supponit alterū immediate. Et ideo fuit tradita per libros differentes in spē, & nō in genere. Ad scdam per idem dicerem. res enim naturales differunt secundum vniuersale & particulare, at res Metaphysicæ differunt secundum modum abstractionis, quatenus aliquæ sunt per essentiam abstractæ, aliquæ per indifferentiam, & omnes sunt vnius generis considerationis, quatenus vna illarum immediate dependet ab alia in ratione cognoscendi vt dictum fuit. Quare nos iusta diuisionem Aristo. nostrum dilucidarium diuidemus in libros. 14. & quemlibet librum in disputationes, disputationem vero omnem in quinque capita: Primum est caput dubitationum. Secundum est caput tituli. Tertium caput positionum eorum, qui non peripateticæ opinantur. Quartum caput dilucidationis opinionis peripateticæ. Quintum est caput solutionum omnium rationum & omnium dubitationum. Hæc de diuisione.

Confutatio. *Pōpropria. Cōm. 36.* *Peripatetici et Theologi differunt.* *De ordine pō Auic.* *Positio Iuniorum.* *Confutatio.* *Propria solo.* *De diuisione, 1. dubitatio.* *2. dubitatio.* *Solutio prima.* *Solutio secūda.*

De proportiõe. De proportione autem patet. Est enim proportio Metaphysicæ ad scientiam speculatiuam, ea quæ est speciei ad genus vt dicitur. 6, Metaphysi. *De doctrina.* De doctrinandi modo etiam patet, nam Aristo, vtitur nunc demonstratione signi, nunc demonstratione causæ, vt in processu disputabimus. Restat vt dicamus de inscriptione libri, itaque inscribitur liber τῶν μετὰ τὰ φυσικά, hoc est *De inscriptione libri.* lib. eorum quæ sunt super naturalia. Verum super naturale. Vno modo id dicitur: quod est vltra captũ humanum, vltraque rõnem coniunctam sensibus quale est miraculum, vt inquit Valerius maximus, & hoc pacto non dicitur lib. supernaturalium, quia sit de miraculis. Alio mõ supernaturale. i. quod est secundum esse & rõnem absolutum à motu atq; materia & hoc pacto lib. iste dicitur esse rerum super naturalium, siue potius rerum post naturalium. *Quid theologia.* Inscribitur etiam ab Arist. theologia, quatenus est sermo de Deo. nõ tñ eo modo: quo theologia, credita, nam illa est de Deo quantum ad quædam credita. Hæc vero de Deo est, quod ad quædam de illo per rõnem naturalem demõstrata. *Quid sophia.* Dicitur etiam sophia siue sapientia quia sapientia differt à prudentia, vt dicitur. 6. Ethico. & Ptholemæus in procemio apotelesmatum tangit quatenus pertractat de rerum euentis per causas altissimas: prudentia per causas humanas, qua ratione etiam astronomia sapientia solet dici: quia per cœlestes causas de rebus docet prędicere. *Astronomia ẽ sapientia 1. philosophia.* Ea vero pars, quas quis de rebus prædicit per humanas coniũcturas, prudentia dicitur. Appellatur nonnunquam prima philosophia, quatenus inter omnes philosophias ipsa optinet principatum, vt Aristo. indicat in tex. vel rõne habita ad moralem, quæ dicitur philosophia, hæc aũt dicitur prima philosophia, qm̃ est de primo fine, illa philosophia, quæ de fine est humano. Hæc de inscriptione. *De auctoribus.* Et de auctoribus transigamus. Et licet de inuentione huius scientiæ fuerit non parua ambiguitas apud antiquos, nã alij illam tribuerũt ægyptijs sacerdotibus vt videtur Arist. in tex. Alij grecis vt Laercius auctor est. Quicqd sit de inuẽtione ipsa, omne huius scientiæ principes fecerunt Plat. & Aristo. verum non eodem modo. *De cõparatiõe. Pla. & Arist.* Alij nãq; Plat. palmã huius rei dedicarunt. Alij Aristo. Bessarion Nicenus mul tis auctoritatibus Plato. enititur Aristo. præponere, vt *Quæ Bessarion de Platone.* auctoritate Quintiliani, Plinij, Apullei, Ciceronis, & Augustini: atq; Demosthenis. Cice. n. & Augu. sine dubio Plat. Aristo. præposuerunt, cæteri adeo Platonem extollunt: vt non restet locus laudandi Aristo. Mouetur etiam coniecturis. Primo quia veteres Plat. diuinũ *Plato diuinus, Aristo cur Dæmonium appellatus.* Aristo. dæmonium appellauerunt. Illum diuinum: quia acutissime res diuinas pertractauit. nunc dæmonium, ꝙ res sublunares, in quibus dæmones degunt, diligenter disputauit. qua ratione sit palma huius scientiæ Platoni sit danda. Secundo quia Platonis fuit auditor, & rationi consentaneum est vt præceptor semper sit discipulo præponendus. Tertia quia per annos viginti Aristo. Platonem audierat è cuius auditorio tum exierat cum annos agebat fere quadraginta, vixit postea annis fere. 24. & ita cum ipse Platonem audiuisset per tot annos & per tot paucos superuixisset, nõ est rationi consonum vt præceptorem superasset in tam breui tempore. His & alijs multis verbis Bessarion Platonem in Metaphysicis atq; diuinis scientijs sine dubio Aristo. præponit. Ego vero nõ sum tanti vt possim inter hos diiudicare. *Propria sententia.* Illud tamen à Bessarione vellem audire si Plato in diuinis præponendus est Aristoteli: nunquid sit præponendus quo ad ea, quæ Plato dicit lumine naturali hoc est ratione coniuncta sensibus, an lumine supernaturali vtpote vel per credita, vel per reuelationem, non est præponendus quo ad ea quæ ipse didicit per lumen supernaturale, quia non nemini me legisse Platoni fuisse aliquod tale reuelatum. Si vero præponitur quo ad ea quæ tradidit ratione naturali, friuolum est, puto enim Aristot. in hoc fuisse summum, vt recte Thomas noster ait, reliqua vero quæ Plato addit: non fuerunt naturali ratione tradita, Præterea nec Bessarion negabit soli Aristoteli fuisse concessum artem docendi, tradendiq; omnes disciplinas. Multi enim extitere viri in Mathematicis, naturalibusq;, rebus, cæterisúe facultatibus peritissimi, nemo tamen tam ordinate, tam doctè processit, ob quod apud veteres diuulgatum est Platonem philosophiam diuirginasse, Arist. vero illam fecisse meretricem. nam Plato primus fuit, qui cœpit eam doctrinaliter tradere: Aristoteles vero perfecit illã. Quæ vero mouerunt Bessarionem, friuola sunt. Nam vt aduersarius eius, in quem librum edidit, ait: Cicero laudauit Aristotelem: quem laudare debuit, excepit vero Platonem: quem amabat. De diuo Augustino, cuius auctoritas est magna fertur eum Platonicum fuisse, cum Platonis opiniones recreauerit, quæ in iuuenta didicerat: vt Thomas in his q̃ scripsit ĩ libris sñiarum, lib. videlicet, secundo distinctione. 13. Amplius in summis, veluti in secunda secundæ quæstione. 23. Rursus in his quæstionibus, quas de veritate ędidit qõne, videlicet. 21. Pręterea Hiero. præponit Arist. Platoni in omni scientia appellans ipsum omnium sapientum principem, prodigium, grandeq; miraculum in tota natura, cui pene videtur infusum quicquid naturaliter est capax humanũ genus. Auctoritates cæterorum non sunt comparatiuę, propterea nihil ad nos. Præterea Plinius capitulo de leone multa tribuit Aristoteli, quæ nullibi Platoni tribuisse videtur. Quintilianus etiam alibi appellat Aristotelem omnium artium principem. Cicero quoq; ipse in lib. Topicorum quem vltimo scripsit, confitetur Aristotelem vtriusque partis fuisse principem. Qua ratione dicamus Aristotelem esse cui iura Metaphysici cõpetunt, quiq; inter philosophos tã naturales quã Metaphysicos principatum optinet. Coniecturę vero nullæ sunt, prima quidem: quia licet fuerit auditor Plato. auctoritas Plat. fuit maior, doctrina tamen Aristotelis potuit esse excellẽtior. Secunda etiã nulla est: quia licet per tot annos audiuit, potuit in paucis Platonem superare. Tertia friuola est, quia Aristoteles etiã dicitur diuus vt in epitaphio eius legitur, quod est, videlicet, φοισιδλοσ ἦν μητρὸσ καὶ νικομαχοῦ γενετῆροσ τῶν ἀσκληπιαδῶν δύοσ Ἀριστοτέλησ.

AVGVSTINI NIPHI SVESSANI DISPVTATIONES IN PRIMVM LIBRVM METAPHYSICORVM.

1 *Num ens inquantum ens sit subiectum in Metaphysica.*
2 *Num & in quæ primò ens diuidatur.*
3 *Num immediatius rei competat quantitas perfectionis, siue finitas, an vnitas.*
4 *Num omnes homines natura scire desiderent.*
5 *Num omnium sensuum visum potissime amemus.*
6 *Num prudentia sit in brutis animalibus.*
7 *Num Arist. scientia ex experimentis generetur.*
8 *Num actus & generationes sint circa singulare.*
9 *Num primum obiectum sensus sit sub ratione qua vniuersale, an singulare.*
10 *Num Metaphysicus consideret quiditates omnium rerum in particulari.*
11 *Num magis vniuersalia sint cognitu difficiliora minus vniuersalibus.*
12 *Num Metaphysica sit scientia practica, vel speculatiua.*
13 *Num scientia speculatiua sit omnibus practicis nobilior, & honorabilior.*

DISPVTATIO PRIMA DE SVBIECTO

In Quatuor Quæstiones diuisa.

1 *Num ens inquantum ens sit subiectum in Metaphysica.*
2 *Num ens sit vniuocum substantiæ, & accidenti.*
3 *Num ens habeat causas, & principia.*
4 *Num ens habeat veras & proprias passiones de ipso demonstrabiles.*

Olent quærere vtrum ens simpliciter sumptum sit primum Metaphysicæ subiectum. Et arguunt ꝙ non. Primo quia vnius scientiæ & realis, subiectum debet esse vnum & reale: at Metaphysica est vna scientia & realis, ens vero nõ est vnum & reale, igitur ens simpliciter sumptum non est primum Metaphysicæ subiectum. Probatur maior quo ad primam partem, quia per vnum habitum contingit vti vno actu, veluti per vnum habitum musicæ vna pulsatione vti contingit: vt dicitur primo Ethic. at actus vnus est circa vnum subiectum siue obiectum, veluti pulsatio circa vnum pulsabile, igitur vnus habitus erit circa vnum subiectum siue obiectum: modo scientia habitus, igitur vnius sciæ est vnum subiectũ, & hoc modo patet prima pars maioris. Scđa etiã declaratur, quia non maioris entitatis est effectus q̃ cã, & mensuratum quã mensura, sed subiectũ siue obiectũ causat sciam & illã mensurat. 5. huius, igiť sciæ realis subm debet esse reale, & sic patet tota maior, videlicet, ꝙ, vnius sciç & realis subm sit vnũ & reale, minor ēt probať quo ad ambas partes. Prima. n. patet, ꝙ videlicet, Metaphysica sit vna scia & realis, nã est vnus habitus spẽ, & in p̄dicamẽto qualitatis. Secunda vero ꝙ videlicet ens non sit vnum reale, declarať quia his quæ se totis distinguũtur nihil vnum reale cõe esse põt, hæc. n. est per se nota & ex opposito prædicati infertur oppositum subiecti, vt dr̃ in lib. de interpretatione, at sub̃a & accñs, Deus & cæteræ res sese totis distinguunť, aliter Deus ipse non esset summe simplex, quia si non sese toto distingueret à rebus cęteris, distingueret in parte sic & in parte non, & ita per aliquid à rebus differret, & per aliqd cõueniret, igitur esset compositus ex eo quo differret, & ex eo quo conueniret, & per consequens nõ esset summe simplex, põt ēt hæc eadem pars probari, q̃a decẽ prædicamenta sunt prĩo diuersa, vt diceť in quinto huius, mõ nihil vnum reale põt esse cõe his, quæ primo diuersa sunt alr̃ nõ essent primo diuersa, & sic patet tota minor & ita ens simpliciter sumptũ nõ est subm primũ meta. Secũdo hæc scĩa nec differt ab alijs sciẽtiis propter ens simpliciter sumptum, nec denominať ab illo: igitur ens simpl̃r sumptum non est hic subm. añs patet, quia licet plures sint conditiones requisitę ad rõnem subti, præcipue sunt, vt distinguat sciam ab aliis, & illam denominet. consequentia vero constat, primo, quia ens simpl̃r sumptũ non distinguit, distinguiť. n. meta. à mathema. & à naturali per hoc: quia meta. considerat ĩmobile & separabile, vt dr̃ sexto huius, denominatur etiã ibidem, theologia, quia est de diuinis, igiť ens simpl̃r sumptum non est hic subiectũ. Tertio beatitudo consistit in speculatione meta. vt colligitur. 10. Ethic. & nõ nisi in speculatione subiecti, quia notitia subiecti, virtute & ptãte cõtinet notitiã oĩum eorũ, quæ in scientia tractantur. Sed in speculatione entis simpl̃r consistere non potest. igitur ens simpliciter non est subiectum. minor patet, quia sicut ens est ĩperfectissimũ, ita eius notitia, est igitur totus syllogismus beatitudo est speculatio subiecti metaphysicę: beatitudo nõ est speculatio entis simpliciter sumpti: igiť in tertia figura ens simpliciter sumptum non est metaphysi. subiectum. Maior patet, quia debet esse speculatio eius, quod virtute & ptãte continet omnia in scientia, quale est subiectum. Minor probatur, quia speculatio entis simpliciter est imperfectissima, & sic patet syllogismus. Quarto si ens simpliciter sumptum esset meta. subiectum, omnes alię metaphy. subalternarenť. ct consequentia patet, quia subiecta cæterarum essent sub subiecto meta. igitur subalternatio quædam ibi videtur. consequens destruitur per hoc, quia Aristo. distinguit scientias speculatiuas in tres, & certum est, quia non numerat subalternas. quia multo plures essent: igitur numerat pœnitus aduersas: & sic nec physi. nec mathema. metaphy. subalternantur. Quinto de subiecto oportet præcognoscere quid est, vt dicitur. 1. Poste. at entis non põt præcognosci quid est, quia vel non habet, vt si est æquiuocum vt Porph. inquit: vel si est vniuocum nõ habet genus nec dr̃iam, quibus colligitur quid entis, igitur ens simpliciter sumptum non põt esse hic subiectum. Sexto subiectum scientiæ debet habere passiones de ipso demonstrabiles, vt traditur. 1. Poster. at ens passiones habere non potest. Tum quia passio differt essentialiter ab eo cuius est, quia est alterius prædicamẽti à subto, at ens nõ differt ab aliquo, est. n. de essentia cuiuslibet. Tum secundo quia passio prædicatur per se de subiecto, & subiectũ de passione non nisi per accidens, atque denominatiue, quia prædicationes per se non conuertuntur, at ens de omnibus non nisi in quid prædicatur, igitur non habet passiones, & sic non potest esse subm. Septimo subiectum debet habere principia siue partes. at ens nõ habet principiũ. primo quia principium

est prius eo cuius est mō ente nihil est prius. secūdo qa si ens simplr hr̄et principiū, tunc oēs ens hr̄et principiū veluti si iustitia est bonū simplr: oē bonū erit iustitia, igitur ens non pōt habere principiū, & ita nec esse pōt subiectū. Octauo substātia est subiectum, igit̄ nō est ens, quia vnius sciæ nō possunt esse duo subiecto. aňs probat̄, tum ex quarto huius, tum ex octauo. Nono arguit. Io. si ens simplr esset metaphysicę subiectū, tūc ens esset subiectū inqtum ens, & si ens esset subiectum inqtum ens, tūc oē ens, qa qd' cōpetit alicui f̄m q͂ ipsum, cōpetit oī. Decimo arguit p̄stabilissimæ sciæ debet esse p̄stabilissimū subiectū, tale est Deus & nō ens, igitur ens nō est hic subiectū. Vndecimo arguūt alij, qualibet parte subiecti ipsum subiectū debet esse prius saltē f̄m rōnem, at ens nec ratione nec re est prius deo, immo idea vnitatis, quæ est deus, est ante ens, vt dicit Pla. igit̄ ens non est subiectum hic. Duodecimo Arist. septimo huius inquit quapp nobis primum & maxime solum vt est dicere de sic ente, s. de substantia speculandum est: igit̄ suba est hic subiectū. Tertiodecimo si ens simplr esset hic subiectū: tūc oēs partes entis essent hic considerandæ, est. n. vna & eadē scia generis & partiū illius gn̄is, & si sic cæteræ superflueret. Quartodecimo quod continet non scibilia, non vr̄ subiectum alicuius sciæ, sed ens continet non scibilia, vt casualia & fortuita: entia per accn̄s, falsa, singularia, & id genus: igit̄ ens non est hic subiectū. Quintodecimo quod est subiectū in alia scia non vr̄ subiectū in hac: sed ens est subiectū in oībus alijs, quia in qualibet alia scia, aut subiectū est ens: aut non ens & patet q͂ non est subiectū nō ens, igitur in qualibet alia est subiectū ens: & sic nō potest esse hic subiectum: Pro opposita parte sunt Albertus, Thomas, Auicēna, & oēs fere expositores, Arist. etiā prope principium quarti meta. ait esse sciam, quæ speculatur ens quatenus ens & quæ illi insunt per se, vbi Auer. ait Arist. ibi velle stabilire subiectum. Hæc de primo.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Cōm. 1. PRIMO Animaduersione dignum est in omni reduplicatione esse tria, videlicet, duo extrema, quæ coniunguntur, vel quorum vnū alteri hæret, & medium, siue causa per se illius coniunctionis, siue inhærentiæ. Verbi causa in hac propositione, homo est animal inquantum sensitiuum, extrema quidem sunt homo & animal: causa vero qua aīal homini cōpetit ē sensitiuū. Ex quibus sequitur semper reduplicationē se tenere ex parte prædicati, quia semp notat causam per se inherentiæ prædicati ad subiectū: per ens igitur simplr, intelligendū est rōnem per se & causam, qua ens dicatur subiectū, & ita erit sensus: vtrum ens sit subiectū quatenus ens, ita vt eē subiectū cōpetat enti ob nihil aliud, nisi propter entitatē. Secūdo aīaduersione dignū ens esse subiectū phy. & similiter mathe. & meta. sed causa per se quare esse subiectū phy. cōpetat enti erit mobilitas, quia ens est subiectū physi. inquātum mobile, mathematicæ vero inquantum quātum: at ipsius metaph. subiectū est quatenus ens, hoc est nec quatenus quantum nec quatenus mobile, nec quatenus tale vel tale: sed quatenus ens, igitur verbum illud inquantum ens asserit causam per se essendi subiectū, & ita erit sensus, vtrum ens sit subiectum meta. quatenus entitas ipsa est causa essendi subiectū, & nulla alia. Et hoc iuniores meta. alijs verbis dicunt: aiunt. n. in scia esse aliquid vt materiam, siue rōnem materialem, aliquid vt formā siue rationem formalē: aliquid ex vtrisq;. Propterea potest

Qualis est reduplicatio.

Quod reduplicatio se teneat ex parte prædicati.

De rōne formali & materiali.

Qua iuniores.

esse triplex quæstio vtrum ens sit materia huius sciæ, & entitas sit forma siue ratio formalis, & ens inquantum ens sit totum subiectum includens rōnem formalem & materialē. Tertio aīaduersione dignum verbum illud primū apud peripateticos sumi interdū pro immediate. veluti dicendo corpus est coloratum nō primo: sed superficies est primo colorata: vt dr̄. 5. meta. interdū pro perfecto in genere, quo modo dr̄ Deus est primum ens. Interdum pro vl̄i, vt dicit̄. 1. poste. & est illud quod competit alicui, oī soli, & semper, veluti risibile homini, qm̄ adæquate oīs homo est risibilis, & ita est sensus, vtrum ens sit subiectum primū hoc est adæquatū ita vt oē ens consideretur in metaph. & oē consideratū in meta. sit ens. Quarto aīaduersione dignum esse apud peripateticos hæc, subiectū quod Græci Hypocimenō appellant. concessum q͂ Syncechorecos dicunt, prædicatum quod Gategorumenon appellant, & quæsitum quod vocant Zetumenon. Subiectū quidem esse aiunt id solū, de quo prædicatū dicitur, vel cui forma inest, quia vt declarat Arist. in prædicamētis, quædā prædicata dicuntur de subiecto & non insunt subiecto, veluti homo de Socrate: nō tamen inest Socrati: quædā dicuntur & insunt, vt album & dulce, quæ de corpore dicuntur, & corpori insunt: quædam aūt entia insunt & non dicuntur, vt particularia accidētia: veluti hæc albedo & illa dulcedo, insunt. n. corpori, de nullo tamen corpore dicunt̄, quia tunc non essent singularia. quædam entia nec dicuntur de aliquo, nec insunt alicui, vt Socrates & Pla. Ex ijs sequitur non dici subiectū apud peripateticos, nisi vel respectu prædicati, qd' de ipso dicitur: vel respectu accidētis aut formæ, quæ sibi inest, vt corpus respectu accidentium, & materia respectu formarum. Hæc colliguntur à Boetio & Simplicio in prædicamentis, textu illo. Eorum quæ sunt alia de subiecto & reliqua. Per idem patet, quidnam sit prædicatū. nā prædicatū est quod dr̄ de subiecto siue insit subiecto, siue nō insit, dr̄. n. p̄dicatum de subiecto, dato q͂ illi nō insit, vt homo de Socrate: dato q͂ Socrati non insit, dr̄ etiam de subiecto, etiā quandoq; & inesse potest vt album de corpore. Cōcessum vero apud peripateticos, i. quod toti sciæ præsupponitur, & apud Philoponū primo posteriorum duplex est, videlicet, dignitas, & subiectum demonstrationis, dignitas. n. conceditur, quia vera, subiectū aūt, quia est. At quæsitū est multiplex, vel quod inhæret concesso siue subiecto, vt accidens per se, veluti risibile homini, vel qd' quæritur de subiecto, siue insit illi, siue nō, vt aīal de hoīe per mediū quod est sensitiuum. Hæc diligentius dicta sunt in lib. posteriorum, nunc vero sat sit sic leuiter pertransisse. Vltimo aīaduersione dignū est quæstionē de subiecto non esse diuulgatam apud Græcos. Græci. n. Iuniores vt Simplicius & Philoponus, & alij disputarunt de intentione libri, nec memini me legisse aliquem illorum, qui de subiecto libri vnq̄ quæsierit sed primi, qui genus huius quęsiti adinuenerunt, fuerunt Arabes, vt Auicenna, & Auerroes è quibus migrauit ad latinos. Hęc igit̄ quæstio vel non est peripatetica, vel non est modo peripatetico: hæc de titulo disputationis.

Quot modis primum.

Cōm. a 3.

Vnde rō sub se

Quid prædica.

Quid concessum.

Quid quæsitū.

Qualis quæstio de subiecto.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE DISPVTATIONE hac multæ extitere positiones, Alpharabius in quodam codicillo de diuisione scientiarum opinatus est subiectum huius scientię esse Deū ipsum pro hac pōne esse possunt rationes. Prima idem est subiectum meta. dianœticę siue abstractiuæ, & intui-

Pō Alpharabij, quod Deus sit subiectum.

&intuitiuæ,ſed ſubiectũ meta.intuitiuæ eſt Deus ipſe. igitur idẽ Deus eſt ſubiectũ meta.dianoeticæ, ſiue abſtractiue. Secundo ſubiectũ eſt illud quod principaliter conſideratur in ſcientia,& ad quod oĩa attribuũtur. ſed eiuſmodi eſt Deus. Tertio Ariſt. 6.huius ait meta. eſſe de ſeparabilibus & immobilibus, ſed Deus eſt maxime ſeparatus, & maxime immobilis, igitur Deus eſt meta.ſubiectum. Obijcit autem Auicenna per hoc, quia nulla ſcĩa probat ſuum ſubiectum eſſe, at Deum eſſe probatur in hac ſcĩa, vt per multa verba diſcurrit, igitur Deus non eſt huius ſcientiæ ſubiectum. Secũdo arguit Egidius quia partes ſubiecti meta.ſunt decẽ prædicamenta,ſed hæc nõ ſunt partes Dei,igitur Deus nõ eſt hic ſubiectũ. Tertio arguit idem illa quæ demonſtrantur de ſubiecto iſtius ſcientiæ ſunt actus & potentia,idẽ & diuerſum,cauſa & cauſatum, & id genus, ſed hæc Deo nõ cõpetunt, igitur Deus non eſt hic ſubiectum. Quarto arguitur principiũ ſubiecti & ſcĩæ non eſt ſubiectum ſcietiæ: ſed Deus eſt principium ſubiecti & ſcietiæ metaphyſicæ.vt colligitur.12.meta. igitur non eſt hic ſubiectum. Quinto ea quæ hic conſiderantur,non conſiderantur ſub ratione deitatatis: igit deus non eſt hic ſubiectum.tenet cõſequentia per hoc, quia omnia,quæ conſiderant in ſcĩa, conſiderantur p rõnẽ ſubiecti illius. Auẽp. Hiſpa.viſus eſt velle ſubiectum huius eſſe cauſam quatenus eſt cauſa prima. Et pro hac poſitione arguitur primo, quia dicitur in textu hanc ſcientiam conſiderare de cauſis primis & altiſsimis, ad quas ſtat vltima reſolutio, modo hoc non videt, niſi cauſa prima ſit hic ſubiectũ. Secundo de cauſis primis hic conſideratur,& non vt per illas demonſtremus, igitur vt ſubiecta huius ſcĩæ. Obijcit autem huic poſitioni Albertus,quia ad ſubiectum vt ad cõe prædicatum omnia reducuntur,at non oĩa reducũtur in primas cauſas vt in primũ prædicatũ,igitur primæ cauſæ non ſunt ſubiectũ. Auerroes aũt velle videt ſubiectũ huius eſſe genus ſubſtantiarum ſeparatarum,hoc eſt ens ſeparatum per eſſentiam.Et rñdet ad rationem ipſius Auicennæ,maiorem,videlicet,ꝙ nulla ſcientia probat ſuũ ſubiectum eſſe,& negat minorem, videlicet,ꝙ metaphyſicus probet Deum eſſe,& genus ſeparatorum eſſe, immo ait Deum eſſe & genus ſeparatorũ eſſe nõ probari niſi à naturali philoſopho, & cum arguit Aui.naturalis philoſophia non conſiderat niſi de his,quæ motui & transmutationi ſubijciuntur. Reſpõdet Auer.12. meta.ꝙ mobile eſt commune ad id ꝙ põt ſubijci motui & ad id quod poteſt agere motum, modo Deus & id genus,licet nõ ſubijciatur motui,agere poteſt ipſum & hoc pacto non transfugiunt hæc talia rationẽ phyſici.Pro Auer. arguitur primo quia Ariſto.6.huius ponens differentiam inter tres ſcientias ait metaphyſicã conſiderare de ſeparabili & immobili, igitur genus ſubſtantiarum ſeparatarum eſt hic ſubiectum. Secundo arguitur ſi non ſint aliæ ſubſtantiæ niſi materiales, phyſica eſſet prima philoſophia, at quia ſunt ſubſtãtiæ immateriales,ideo infert metaphyſicã eſſe primã. quæ conſequentia nulla eſſet, niſi ſubiectum metaphyſicæ eſſet genus ſubſtantiarum ſeparatarum. Obijciunt autem Auer.in tribus. Primo probando ꝙ ſcientia põt probare ſuum ſubiectum eſſe ſaltem à poſteriori, primo ſic: oĩs ſcientia ſaltem vti poteſt demonſtratione, quia igitur poteſt probare ſuum ſubiectum eſſe, antecedens videlicet, ꝙ oĩs ſcientia vti poſsit demonſtratione quia patet quia per cauſam demonſtrari poteſt effectus: & per effectum cauſa.conſequentia vero deducitur,quia habet omnia requiſita, habet.n.demonſtrabile & eſt ſubiectum ipſum, habet aliquã cõditionem, ſine qua non ſubiectum eſſe poteſt & vti poteſt demonſtratione quia:igitur patet conſequentia. Secundo idem inductione patet vt in libro Elenchorum demonſtratur ſyllogiſmum ſophyſticum eſſe per ſimile in rebus.Priſcianus demonſtrat orationẽ eſſe per hoc ꝙ ita ſeſe habẽt dictiones ad orationem,ſicut literę ad dictionem. Secundo principaliter arguunt probando metaphy.probare poſſe Deum eſſe.Primo oĩs proprietas conſiderata in effectu,quam impoſsibile eſt ſibi ineſſe,niſi talis cauſa ſit,concludit talem cauſam eſſe,ſaltem demonſtratione quia. Sed tam proprietas conſiderata in naturali, vt motus æternus,ꝙ̃ in metaphy. vt dependentia non põt ineſſe effectui videlicet illa cœlo hæc rebus productis,niſi prima cã ſit:igitur per vtranq; poteſt fieri demonſtratio, & ſic in vtraque ſcientia fieri poteſt demonſtratio. Secundo fortius ꝙ illud poſſit magis meta.quia meta.conſiderat conditiones effectus quæ ducunt in excellentiorem cognitionẽ cauſæ primæ, igitur meta.magis poteſt illud facere antecedens patet:qa meta.conſiderat gñales proprietates entis,vt dependentiam, & contingentiam & id genus. Phyſica conſiderat motum, modo excellentius eſt eſſe primum ens, primum independens,quod metaphy. probat,ꝙ̃ eſſe primum mouens: quod probat Phyſi. Tertio ſi ſic, tunc phy.eſſet prior meta. quia phy.probaret primum notiſsimum in meta.puta Deum eſſe. Quarto tunc meta.ſubalternaretur phyſi.quia prima propoſitio in meta.vt hæc Deus eſt, eſſet concluſio in phyſi.& ita ſaltem quo ad hanc phyſi.ſubalternaret ſibi meta. Tertio principaliter probant genus ſubarum ſeparatarum non poſſe eſſe ſubiectum,primo quia Deo & intelligentiis nihil eſt commune vniuocum aliter eſſent definibilia, igitur non põt eſſe vna ſcĩa de Deo & intelligẽtiis, quibus patet põnem Auer.eſſe impoſſibilem.

Obiectiones Auicen.

Cõ.1. & 5. & 6.

Secũda poſitio Auemp.ꝙ cauſa prima inquãtum prima.

Obiectio Alberti.

Põ attributa Auerro. Quod ſubſtantia ſeparata.

Rõ Auerro.

Obiectiones cõtra Auerroẽ.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

HAEC diſputatio poteſt dilucidari ſecundum vſum communiter loquentium, & ſecundum peripateticos.

De rõne formali et mãli nota.

Quantum ad primũ debes ſcire ꝙ materia ſubiectum & ratio materialis idem eſt ſm communiter loquentes, rõ vero formalis & ſubiectũ formale idem etiam. Modo ratio formalis triplex eſt. Alia definitiua ſiue quidditatiua ſiue deſcriptiua, & hæc eſt aut rei definitio,aut rei deſcriptio:aut rei conceptus quidditatiuus, aut præcipua rei definibilis pars qua via animal rõnale eſt ratio formalis hominis vel rationale ipſum.hæc autem eſt quæ cum re cuius eſt ratio formalis conuerti debet, & breuiter ratio formalis definitiua in habentibus definitionem eſt definitio, in non habentibus eſt conceptus formalis cum re conuertibilis quidditatiuus. Alia eſt ratio formalis obiectiua, & hæc eſt omne quidditatiuum communius eo cuius eſt ratio formalis.vt tam animal,quam ſenſibile ratio formalis obiectiua eſt hominis, quia rationes ſunt formales, quibus homo intellectui obiicitur,& hoc pacto ratio formalis debet eſſe communior eo cuius eſt ratio formalis. & iuxta hunc modum nihil eſt ratio obiectiua ſui, quia nihil eſt ſeipſo communius niſi forte in ſimpliciter ſimplicibus vbi idem eſt obiectum cognitum & ratio formalis cognoſcendi. Alia denique eſt ratio formalis contractiua, quæ contrahit rationem materialẽ ad certum genus ſcientiæ, vel ad certum genus prædicamenti

Rõ materialis. Ratio formalis triplex.

cameti vel ad certam speciem, & sic rationale est ratio formalis animalis, quia illud contrahit ad hoiem. hæc ratio formalis est semper in minus eo cuius est, & pp hãc rõnem dr̃ rõ formalis subiectatiua, quatenus cõtrahẽdo aliquod cõe, illud subiectat, siue efficit subiectũ ad certum genus scibile. Simili ratione ratio materialis triplex est. Alia definibilis, quæ respondet rationi formali definitiuæ, quæq; per rationem formalem definitiuam describitur, & hæc debet omnibus in arte considerati competere. Alia est ratio materialis obiectibilis, quæ rationi formali obiectiuæ respondet, & quia per obiectiuam rõnem intelligitur. Alia est rõ materialis cõtrahibilis, quia per rõnem contractiuam vel subiectatiuam contrahitur. Secundo debes scire ꝙ tam rõ materialis quouis modo sumpta, quã rõ formalis potest esse aut prima, aut secunda, dr̃ prima rõ formalis quæ in sua rõne est primo talis, vt si contrahibilis, primo cõtrahibilis, si definibilis, primo definibilis, si obiectibilis, primo ẽt obiectibilis, sic etiam rõ formalis duplex est, prima: & secũda, vt de ratione materiali diximus. Iuxta has distinctiones in li. phy. concessimus ens esse primã rationem materialem contrahibilem philosophię naturalis: ens vero mobile siue ens naturale, siue huic æquiualens, primam rõnem materialem definibilem. Corpus aũt mobile aut corpus naturale, aut huic æquiualẽs primam rõnem obiectibilem. Ens quidem prima est ratio materialis contrahibilis, quia naturalis & oĩs scientia est de ente, quia nulla est de non ente, & nullum est contrahibilius ipso ente, ens mobile vero est prima rõ definibilis, quia in naturali philosophia communissimum & primum definibile. Corpus mobile deniq; prima ratio materialis obiectibilis, quia nihil post ens mobile immediatius est sub rõne entis mobilis intelligibile. Secundo iuxta has distinctiones etiam concessimus primam rationem formalem contrahentem esse mobile vel naturale quia ipsum ens per tale ad genus physicum primo contrahitur. Hanc eandem diximus esse primam rõnem formalem quidditatiuam, quia per hãc ens mobile primo quidditatiue intelligitur. Hanc etiam primam obiectiuam, quia per hanc corpus naturale vel mobile primo nobis obijcitur. Ex his facile dilucidatur põ cõis. Nam ipsum ens est ratio materialis contrahibilis & definibilis, suba vero prima rõ materialis obiectibilis. Q. ens ipsum sit prima rõ materialis contrahibilis, patet, quia nihil est contrahibilius ente. Q. sit prima ratio materialis definibilis probo, quia si esset definibile ipsum esset primũ, & nihil ipso prius in hac sciẽtia. Q. deniq; suba sit prima rõ materialis obiectibilis, perspicuum est quia nihil sub ente est immediatius intelligibile ipsa suba. Entitas vero est prima ratio formalis contrahens, definiens, & obiectiua, contrahens quidem, quia ens per mobile ad genus physicum, per quantum, ad Mathematicum contrahitur, per ipsam rõnem entis, ad Meta. Definitiua vero, quia ens nõ est definibile, sed solũ sub rõne entis intelligibile, igitur entitas est rõ formalis quidditatiua entis. Est deniq; prima ratio formalis obiectiua, quia est prima ratio sub qua substantia primo intelligitur. Ex his patet totum subiectum Metaphysicę esse ens inquantum ens. hoc. n. cõtinet & rationẽ formalẽ & materialẽ dupliciter, vt dictũ est definitiuam & obiectiuam, substantia est primũ subiectum siue prima ratio materialis obiectibilis, quia immediatius substantia sub ente est nihil, hæc de communi opinione. Nunc dicamus secundum Græcos, & suppono primo in omni scientia esse dabile vnum primum & communissimũ genus: ꝙ oĩbus consideratis ꝑ se in scĩa competat. Probatur quia cum scĩa multa subiecta in eadem scientia consideret, de quibus singulatim passiones demonstrat, nisi oĩbus illis subiectis daretur cõe genus, scientia non esset vna. Secundo suppono ꝙ in oĩ scientia inter multa subiecta quæ considerat, & de quibus affectiones demonstrat, sit dabile vnum subiectum primo & immediate cõtentum sub illo primo & communissimo genere. probatur, quia cum oĩa subiecta quæ considerat scĩa, & de quibus accidentia demõstrat, non æqualiter illo genere primo participent, illud dicetur primũ oĩum, ꝙ illo genere primo & immediate participabit. Tertio suppono in oĩ scientia esse dabile primas passiones, primas partes definitiuas: & primas species illius contenti immediate sub primo genere, nõ aũt generis. Q. quidem non generis, patet, quia genus illud est cõissimũ & tanquã rõ prima oĩum considerabilium, igitur primi & immediate contenti sub illo primo genere cõissimo. Hæc tria indicat Arist. vt Philoponus dicit. 1. Poste. cũ inquit, ꝙ scĩa est vnius generis subiecti spẽs, partes, & passiones considerans, quia considerat scĩa primũ genus, quod est primum genus primi subiecti, cuius subiecti primi partes definitionis, & spẽs, & passiones considerat. His suppositis, Dico primo ꝙ cõmunissimum genus huius scĩæ est ens, probatur, quia de omnibus prædicatur, de quibus vt de subiectis passiones, & definitiones considerat hæc scientia. Dico secundo ꝙ ens est huius scientiæ cõissimum prædicatum, probatur, qm̃ est cõissimum genus, & non cõmunissima species, igitur communissimum prædicatum. Tertio dico ꝙ ens non potest esse primum subiectũ in hac scientia, probatur quia non respectu scientiæ Metaphy. quia nec vt formæ, nec vt prædicato illi ipsum ens subijcitur, nec respectu omnium subiectorum particularium siue specifice hic consideratorum, quia ad illa est primum genus, & primum prędicatum. ridiculum enim est aliquod dici primum subiectum, & esse commune subiectum respectu eorum: de quibus per se prædicatur. Cum enim non sit illorum subiectum, non potest esse illorum primum subiectum. Miror enim eos, qui dicunt aliquod esse primum subiectum, quia prædicatur de omnibus, immo per hoc qd de omnibus prædicatur, non subiectum, sed prædicatum primum est secundum rationem subiecti & prædicati. nec dici potest in hac scientia ipsum esse communissimum subiectum respectu passionum, quoniã ens non habet passiones, vt dicemus. Secundo quia respectu passionum non commune, sed proprium subiectum est. non enim ad illa communiter sese habet, nec potest ipsum ens esse communissimum subiectum, quia ad species entis est commune & ad passiones subiectum, & sic subiectum communissimum, quia non valet, est, ad species communissimum, & ad passiones subiectum. igitur subiectum communissimum. Præterea omne respectu passionum consideratum est species, & non genus, generis enim passiones non sunt, nisi quatenus est species. Sic igitur patet ens non esse in hac scientia communissimum subiectum. Quarta conclusio est quòd ens esse potest Metaphysicæ communissimum obiectum, siue communissima & prima ratio obiectiua: probatur, quia obiectum dicitur tam respectu potentiæ quàm respectu habitus, at in scientia hac nihil est communius ente, igitur est prima

Vtraque ratio duplex.

De subiecto naturalis philosophia.

Dilucidatio cõmunis positionis.

Quid subiectũ totum.

Dilucidatio secũdum græcos. 1. suppositio.

2. suppositio.

3 suppositio.

est prima rō obiectiua, per quàm vnumquodq; hic cōsideratum pōt intellectui vel Metaphysicæ obijci. Est igitur ens primū genus & primū prædicatū oīum eorum subiectorum, de quibus definitiones & passiones hęc sciētia considerat. Est & primum obiectum siue prima ratio obiectiua Metaphysicæ facultatis: quatenus est prima principalisq; rō obijciendi illi, & per quā oīa hic considerata illi obijciuntur, hæc de communissimo. Vlterius dico ꝙ in hac scientia primum subiectū est de substantia, probatur quia nihil est enti immediatius substantia. Præterea substantiæ partes & passiones, & species considerantur hic primo, & per attributionē ad illam cætera considerantur. Igitur primum subiectū Metaphysicæ est substantia, quæ sub ipso ente immediate & primo continetur. Ex hoc sequitur substātiam esse primam rōnem materialem obiectibilem ēt apud græcos, ꝓbo, quia est id ꝙ primo & immediate per ipsum ens intelligitur, quod est primum obiectum, vt dictū est. Per idē pōt deduci ꝙ sit prima rō materialis definibilis, quia hæc hic definitur, & nihil illa prius, igitur prima rō definibilis. Multa alia colligi pñt, quæ hic intelligenti omitto. Sed occurres nunquid de rōne generis & communissimi pręd icati, vel obiecti sit habere passiones & definitionem. An solo ex dictis patet: nihil. n. est definibile, nisi quod habet rōnē speciei, & nihil passiones habere pōt, nisi inquantum habet definitionem, at de rōne cōissimi generis prædicati, vel obiecti nō est habere definitionem, & per cōsequens, nec passiones. Aliquod tamen gratia materiæ & per accidens habere potest, vt in lib. phy. diximus. Sed solū de ratione communissimi est vt omnium spālium subiectorū de quibus passiones ars considerat, & definitiones, sit primū prædicatum, primum genus, vt dictum est. De ratione vero primi subiecti est omnia illa habere, vt Arist. indicat hoc est definitionem & passionem, non autem species, vt dictum est.

Excerptum.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

AD RATIONES itaq; pro opinione Alpharabij. Ad primam dici pōt, idem esse subiectum vtriusq; Metaphy. primū primitate perfectionis, non aľr, vt Deus ipse. Ad duas alias rōnes dic ꝙ concludunt Deum esse subiectum primum primitate perfectionis. Ad rōnes vero contra Alpharabium, ad primam dicemus postea in pōne Auerrois ad secundam, tertiam, & quintam dic ꝙ concludunt Deum non esse subiectum primum primitate vniuersalitatis. ad quartam dci potest ꝙ principium subiecti & sciæ nō est subiectum primum primitate vľitatis, cum quo tñ stat. ꝙ sit primum primitate perfectionis. Dictum. n. est in lib. phys. idem posse esse partem subtiuam alicuius subiecti, & principium eiusdem. Verbi causa, materia est pars subiectiua entis mobilis, & principiū illius, quatenus est causa corporū vt mobilia entia sunt. De hoc melius in solutionibus ad principales. Pō Auēpaces in idem venit cum positione Alpharabij, idem est. n. Deus: & prima causa, & propterea eodem modo defenditur. Circa positionē Auer. essent duæ qōnes disputāde, vt si subiectū pōt demōstrari esse in sciētia saltē demōstratione signi, & si genus substantiarū separatarū esse, possit demſtrari, q̄ qa in li. phy. sunt disputatę, & disputanť in 12. hui⁹, nūc raptim ꝓbo pro Auerroe ꝙ nulla scientia probat suum subiectū esse. Primo præcognitum quia est in aliqua scientia, non est quæsitū in illa, sed oē subiectū est præcognitū in ea scīa, cuius est subiectū, vt dř. 1. poste. ait enim Aristo. de

De pōe Auer.

Quod nulla scīa probat suū subiectum esse.

subiecto esse pręcognoscendū, quia est, & qd noīs. Secundo si subiectū esse demonstrať in scīa, vel ꝑ eius speciem, vel ꝑ eius principiū, vel ꝑ eius conditionē, siue proprietatē: nō ꝑ eius proprietatē, non. n. demōstraretur subiectū esse, nisi supposita illa proprietate inesse. Sed non pōt supponi ꝓprietatē inesse, nisi sub̄m sit, igiť petitio principij. nec per eius principiū, quia tunc demōstratio esset ꝑꝑ quid: qdᵗ est cōtra eos, nec per eius spēm, quia non demonstrareť sub̄m esse, nisi supposito spēm esse, nō pōt supponi spēm esse, nisi supposito genus esse, nō. n. pōt supponi posterius esse, nisi supposito priori quo ad esse. igiť per nihil pōt demōstrari. Tertio hæc conclusio de vero adiacēte corpus mobile est, vel subiectū quod vis est, nō pōt probari nisi syllogismo hypothetico primo priorū: sed per sylľm hypotheticū nihil ignoti probatur: vt Arist. illic docet, quare in nullo genere demonstrationis subiectū etiam potest demonstrari. Ex ijs dicendum est secundum veros peripateticos subiectū esse sumi in scīa, cuius est, vt præcognitū, aut ꝑ sensum, aut ab alia scīa. Tūc ad rōnes contra hoc. Ad primam concederet Auerroes oēm sciam posse vti demonstratione quia, nō tamē respectu subiecti, quod est præcognitum quia est, & qñ dicitur, ꝙ habet oīa requisita, negatur, qa licet vti possit demonstratione quia, respectu aliorū, non dř tamen subiectū esse vnum de quæsitis, nec cōditio illa est notior subiecto: vt diximus. Ad inductionē patet solutio, demonstratio illa non est quia, nec propter quid, sed solū syllogismus dialecticus, qui forte petit principium nisi recurras ad sensum vel altiorem sciam, hæc de primo. Secundo probo ꝙ metaphysica non possit probare ens separatum per essentiam esse, quod Auerroes intelligit ꝑ genus substantiarum separatarū. & suppono ꝙ licet ens separatū per essentiam, & ens separatum per participationē sint diuersa, tñ sunt permixta, qm̄ esse non pōt ens separatū per indifferētiam nisi sit ens separatum ꝑ essentiā, vt diximus in ꝓœmio. Intulit enim Arist. 6. huius ꝙ si nullum aliud esset ens præter separata per essentiā, vtiq; physica esset prima philosophia. quam consequētiam deducit. Auer. primo huius, quia vbi non ponuntur immaterialia ꝑ essentiam, oīa erunt concepta cū materia, & ita idem erit ens simpliciter & ens materiale, quare cum tollitur ens immateriale, nihil remanebit cōe materiali & īmateriali. Tūc arguo, si ens immateriale esse, potest demonstrari: aut illud medium quo probaretur esset naturale vel metaphysicum: nō meta. quia vel abstractum ꝑ essentiam, & sic petitio vel per indifferentiam, & idē quod prius, quia hoc modo ens abstractū supponit ens abstractū per essentiam, de hac rōne multa diximus in. 1. phy. circa cōmentum vltimum. Secundo nulla scīa probat suū subiectum esse nec species subiecti esse, vt sumunt. 2. de aīa, nec principale subiectum esse, qm̄ esse subiecti primi non est nisi esse spērum, & propterea si spēs esse ꝓbari pōt, etiam subiectū esse probari poterit. Tunc ad rationes contra hoc. Ad primam dico ꝙ si illa ꝓprietas erit metaphysica, tunc syllogismus erit dialecticus, & petit principium, quia ęque ignotum est an illa conditio sit ens separatum, sicut est de re demonstrata. Per idem ad secūdum, nam si arguas per mediū quod est dependentia, si debeat esse metaphysicum tūc debet esse quid abstractum, saltem per indifferentiam, tale autem esse non potest nisi supposito ente abstracto per essentiam: vt dictum est. Et sic est petitio princi-

Sulutio peripatetica.

Ad rōnes Anto. Andreæ.

Quot meta. nō possit probare genus separatorum esse.

Cōm. 19.

Cōm. 27.

Ad rōnes Anto. Andreæ.

pij. Ad tertium dico, ꝙ tunc esset prior, quando physica probaret illud à priori, nõ autem, qñ probat à posteriori. Per idem ad quartum. Illa.n. conclusio probata est à posteriori. Ad rõnem contra tertium patet solo. Illis.n. esse potest aliquod cõe analogũ, quod satis est, hæc pro Auer. Nunc ad rõnes factas in principio quęstionis est respondendũ. Sed quia solõnes rõnum exposcunt difficultates propterea antequam ponãtur. Quæritur primo vtrum hoc nomen ens dicat vnum conceptum proprium alium à conceptu Dei & rei productæ, siue alium à conceptu substantiæ, & accidentis. Et licet hæc quæstio diligentius in.4.li. disputabit̃, vbi est proprius locus, tamen propter pertractationẽ aliquorum oportet aliquid dicere de illa nũc. Ad hãc difficultatem rñdent quidam & dicunt duo: Primum est ꝙ hoc nomẽ ens, dicit nobis conceptũ vnũ proprium & alium à conceptu substantiæ & accidentis, siue Dei, & rei productæ. Secũdum est ꝙ talis cõceptus cõis substantiæ & accidenti, Deo & rei productæ est realiter vnus. Ex quibus inferunt ꝙ conceptus entis est vniuocus substantiæ & accidenti Deo & oĩbus alijs: quia id vniuocũ appellant ꝙ est aliud & vnũ realiter: & quia cõceptus entis est alijs & vnus realiter: idcirco est vniuocus. Sed quia hæc sunt obscure dicta, & quasi noua peripateticis, ideo pro declaratione horũ primo debes scire apud hos inueniri hos terminos, videlicet, rẽ, naturã, realitatẽ, siue formalitatẽ, & conceptum. res apud eos.i. quod ex esse & essentia cõstat. & ꝓpterea res nõ est nisi id quod est indiuiduũ, vel indiuiduis cõueniẽs. Nã vero ex realitate siue formalitate, & realitate proficiscitur, vt spẽs quæ ex genere & dña, quæ sunt realitates siue formalitates conficiuntur: realitas aũt vel formalitas est entitas generis, vel dñæ. Cõceptus aũt sumi põt ex parte nña pro cõceptione, siue rõne cõcipiendi: quia rõne spẽs intellectilis conceptus diceret̃, & põt sumi ex parte rei: & sic est ipsum obiectũ conceptibile, quod vel mouet vel terminat actu intellectũ vel potestate, & hoc modo sumitur in quæstione & in conclusionibus. Ex his apparet aliquod nomen posse dicere conceptũ: & non realitatem vel formalitatẽ, vt hoc nomen ens apud istos. Dicit.n. cõceptũ, quia obiectũ aptum mouere vel terminare intellectũ, non aũt realitatem vel formalitatẽ, quia nihil gñis vel dñæ. Secũdo patet aliquod nomẽ dicere realitatem vel formalitatẽ; & non naturã, vt nomẽ substantiæ: aliquod etiã nomen dicere naturã, & non rem, vt nomẽ hõ. Quibus omnibus perspicuæ sunt oẽs conclusiones. Prima quidem, quia volũt hoc nomẽ ens dicere vnũ conceptũ alium, & proprium à conceptu substantiæ, & accidentis, non autem vnam formalitatem vel realitatem, nec vnã naturam nec vnam rẽ. Secũda vero, quia volunt ꝙ vnitas huius conceptus sit præter operationem intellectus, & propterea ille conceptus est vnus realiter. Pro hac positione arguunt multipliciter. Primo vnus & idem conceptus nõ põt alicui certus esse & simul dubius de eodem, est.n. contradictio, quod aliquis cõceptus sit certus & dubius simul de eodem. Sed conceptus entis est certus de aliquo & dubius de alijs, igitur est alius ab illis de quibus est dubius. minor patet, quia antiqui erãt certi de lumine quod sit ens, dubitarunt autem vtrum sit substantia vel accidens. Similiter alij cognouerunt animam esse ens, & tamen dubitarunt vtrum esset substantia vel accidens. Hanc rationem Auicẽ. tetigit primæ suæ meta, ca.6. quã illi de hac põne postea sumpsę

Qõ de vniuocatione entis Vide Reuerẽd. Caietanum in cõmentarÿs de ente & eẽntia.

Excerptum Primum.

Secundum.

Tertium. Dilucidatio positionis.

runt. Secundo principaliter arguunt substãtia & accidens in ente conueniunt, & differunt inter se: igitur ens dicit cõceptũ alium & tertium à conceptu substantiæ & accidentis tenet cõsequentia, quia impoſẽ est aliqua conuenire & differre in eodem. Tertio ens prædicatur de substantia & accidẽte, vel igitur secundũ alium conceptum, vel secundum eundẽ. si ẽm eundem, tunc erit prædicatio eiusdem de seipso, igitur secũdum aliũ. qui esse nõ põt nisi sit vnus, aliter tot essent cõia, quot inferiora. Quarto aut cõceptus entis est idem penitus cũ conceptibus substantiæ & accidentis, vel alius nõ idem, quia vel idem alteri tm̃, vel vtriq;. si idem alteri tãtum, non poterit de altero prædicari. si vero vtriq;, igitur illi erunt idem inter se, igitur oportet conceptum entis esse alium ab illis. Quinto cõceptus entis est naturaliter prior conceptibus Dei & rei productæ & substãtiæ & accidentis, igitur alius ab illis. antecedẽs patet quia à substantia ad ens non conuertitur essendi consequentia. Sexto nõ põt idem conceptus esse simpliciter simplex, hoc est penitus irresolubilis & nõ simpl'r simplex, hoc est resolubilis. Sed conceptus entis est simpliciter simplex, quia irresolubilis: & cõceptus substãtiæ & cuiusuis inferioris est resolubilis, igitur conceptus entis est alius. Præterea pro hac positione arguunt iuniores peripatetici. Septimo sic, illud ꝙ habet vnum modũ essendi, siue vnum apparens in substantia & accñte est vnius rationis siue conceptus in substãtia & accñte, qa vna ratio ab vno sumitur modo essendi, sed ens habet vnum modũ essendi in substantia & accidente, vtpote esse formaliter, quia substãtia est ens per se formaliter, accidens etiam ens per se formaliter, veluti quantitas & qualitas. Quãuis enim accidens sit per substantiam subiectiuæ. est tamen seipso formal'r. non.n. substantia est formale principiũ quo accidens sit tale, igit̃ ens est vnius rationis ad substantiã & accidens. Octauo hęc propõ est vera substãtia ẽ prius & nobilius ens ipso accñte: aut igit̃ ens ibi sumit̃ pro suba vel ꝓ accñte. aut pro intẽtione, siue cõceptu tertio, nõ ꝓ suba, quia tũc esset sensus substãtia est prior & nobilior substãtia q̃ sit accñs, ꝙ est ridiculũ: nec pro accñte, quia tunc esset sensus substantia est prius & nobilius accñs quam sit accidens, igitur pro intẽtione siue conceptu tertio. Nono ens prædicat̃ de substantia & accidente, vel igitur ꝑ rationem substãtiæ, vel per rationem accidentis vel ꝑ rationem tertiã, vel ꝑ nullã: nõ dicerẽ ipsum prædicari ꝑ nullã rõnem, vt per se ꝑspicuũ est: igit̃ ꝑ aliquam & nõ ꝑ rõnem substantiæ: quia nõ ꝑdicaret̃ de accñte, nec ꝑ rõnem accñtis, quia non de substãtia, igit̃ per rõnem tertiã. Decimo, tota entiũ multitudo põt concipi vno conceptu, igit̃ ens de oĩbus ꝑdicat̃ ꝑ vnũ conceptũ. añs patet, quia possum formare hãc propositionẽ, videlicet, tota multitudo entium est extra nihil, vel igit̃ vno cõceptu hãc cõcipio, vel pluribus, nõ pluribus, quia tũ infinitis conceptibus illã cõciperẽ, igitur vno, & ita habet̃ propositũ. Plures alias rõnes & subtiles adducemus in.4.li. vbi est ꝓprius locus, huius qõnis nõ aũt hic hæ sufficiũt. Qd' vero talis cõceptus sit vnus realiter hoc est ꝑter oꝑationẽ intell's: probãt primo, quia ꝑdicat̃ de aliquibus inquit ꝑdicatione dicẽte hoc est hoc. Scđo, qa est obiectũ potẽtię: qd' naturaliter ꝑcedit illã. Tertio: qa suba & accñs circũscripto intell'u hñt aliq̃ conuenientiã, & maiorem q̃ ens & nihil. Quarto, quia intell's vera intellectione itelligit ens esse cõe substãtiæ & accñti, igit̃ ita est in re. Quinto tũc vñitas

tas

tas entis esset figmentum: quia sibi nihil in re conueniret. Multæ aliæ rõnes fieri possunt pro hac parte, sed hæc nunc sufficiant. Sed cũ reuerentia horum virorum semper loquẽdo, hæc positio nec quo ad modũ dicendi, ne quo ad positionẽ ipsam est peripathetica. quo ad modũ dicendi quidem quia ab Arist. nunq̃ accepimus vniuocum & æquiuocum dici ab vnitate conceptus vel multiplicitate. Aris.n. in prædicamẽtis æquiuoca definiẽs inquit ęquiuoca dicunt̃, quorum solum nomen cõe est, ſm nomẽ vero ratio substantiæ est diuersa, Vniuoca vero ita definit dicẽs vniuoca dicuntur, quorum nomen cõe est, & secundum nomẽ ratio substantiæ eadem, vbi Simpli. per rõnem definitionem, & non conceptum exponit. Boetius etiam per rationem: quæ græce est logos, etiam definitionem substantialẽ intelligit. Ait. n. æquiuoca & vniuoca ĩ nullo alio discrepare nisi q̃ æquiuoca definitione disiuncta sunt. Vniuoca ipso quoq; termino cõiunguntur, ecce quõ tam Simpl. quam Boetius semper vniuocũ ab vnitate rõnis æquiuocum à multiplicitate dijudicant, nec vnquam vidi aliquẽ bonũ Arist. interpretem, qui vniuocum velit esse ab vnitate conceptus, qui non sit definitio, nec æquiuocũ à multiplicitate illius. Præterea differẽtia inter conceptũ: realitatem: siue formalitatẽ, naturam, & rem, nõ videt̃ peripathetica & nullus illã expressit. Amplius non videt̃ sapide dictũ, vt aliquod nomẽ possit realitatẽ sigñare, & non rẽ, quia realitas deducit̃ à re, velut bonitas à bono. Similiter non est peripatheticum vt nomẽ aliquod possit formalitatẽ dicere, non autem formam, quia formalitas descẽdit à forma, vt materialitas à materia. Insuper non est certum vt natura dicatur ea tm̃ quæ ex realitate & realitate componit̃, quia Arist. definit naturam per hoc q̃ est principiũ motus & quietis, quã ait dici de materia, & de forma. Sic igit̃ quo ad modum dicendi hæc põ non est peripatheticæ dicta. Quantum vero ad põnem ipsam, q̃ non sit peripathetica rõnibus peripatheticorum arguitur. Et primo argumẽto Simplicij. 2. de aĩa tex. illo (dicimus igitur vnũ quoddã) & reliqua hoc modo, nullum vniuocum dr̃ magis, vel prius, vel ꝓprius in vno quã in alio, veluti color nõ dr̃ magis in albo q̃ in nigro, nec prius nec proprius, sed ens magis proprie & veræ ens in substantia q̃ in cæteris prædicamentis dicitur, & bonum magis propriæ in diuina causa q̃ in causatis, igit̃ ens nõ est vniuocũ. hæc est ratio Simplicij. Secundo arguit Auerroes in lib. d.d. disputatione. 7. in solutione vltimi dubij sic. Illud in quo vnum per se & essentialiter antecedit aliud, non põt esse illis vniuocum dico per se essentialiter, quia Socrates pater antecedit Platonem filium in humanitate, quia tamẽ hæc præcessio est per accidens, ideo homo potest esse vniuocus ambobus: igitur quãdo aliquid antecedit per se & essentialiter in A, non põt cum illo vniuoce conuenire, & sic patet maior. sed prima causa antecedit per se in ente oĩa alia entia, igitur non potest in ente vniuoce cum illis conueni re. Tertio ibidem ita arguit. Id q̃ per essentiam capit aliquid non potest in illo vniuoce conuenire cum ijs, quæ id capiant per participationẽ, hæc est per se nota: quia ideo Socrates in humanitate potest vniuoce conuenire Plato, quia tam Socrates, q̃ Plato per essentiam capiunt humanitatem, igitur per conuersionem per contrapõnem, quod no capit aliquid ꝑ essentiã, nõ põt vniuoce cõuenire in illo, cũ eo qd' capit illud ꝑ essentiam, sed Deus capit ens ꝑ essentiã. Solũ.n. primũ ens est ens per essentiam, & cætera capiunt ens per participationem. Omne.n. citra primum ens est ens per participationem, igitur non possunt in ente vniuoce conuenire. Quarto arguit Egidius nullum vniuocum saluatur in vno simpliciter, & in alijs ſm quid. Sed ens in Deo & substantia saluatur simpliciter, est.n. Deus simpliciter ens, ẽt suƀa simpliciter ens in aliis, vt in accñtibus saluatur ſm quid, est.n. accidens ens ſm quid, sir̃ oẽ ens citra primum est ens ſm quid igitur ens non est vniuocum. hæc ratio non multum differt ab illa Auer. Quinto etiam arguit Egidius: nihil potest vniuocari alteri per aliquid, quod non est in eo, sed in alio. Sed accidens est ens entitate quæ est in substantia, igitur non potest accidens vniuocari substantiæ in entitate. Sexto arguit Ioannes nullum prædicatum vniuocum prædicatur de modo essendi, à quo sumitur eius vnitas: aĩal enim non prædicatur de ipso sentire, à quo sumit̃ vnitas conceptus aĩalis. sed ens prædicatur de modo essendi, à quo sumitur eius vnitas, vtpote de esse formaliter: quod ponunt modum essendi: quia talis modus essendi vel est ens, vel non ens: si non ens, tunc ridiculũ erit q̃ ratio intelligendi ens sumitur à non ente, si autem sit ens, tunc ens prædicabitur de modo essendi, à quo acciperetur conceptus entis, quod est omnino impossibile. Forte dicerent q̃ iste modus essendi est ens identice, & non formaliter, nec quidditatiue, quia apud eos ens non prædicatur de omnibus quidditatiue. q̃m non de modis intrinsecis, nec dr̃iis vltimis, nec de passionibus entis. Sed hæc rñsio non valet: quia licet ens non prædicetur vniuoce de oĩbus, prædicatum tñ est vniuocum oĩbus, refert.n. apud eos esse vniuoce prædicatum, & vniuocum prędicatum. albũ.n. de niue & cygno vniuocum prædicatum est, q̃a de illis ſm idem nomen, & eandem rationem prædicatur, non aũt vniuoce prædicatur, quia non per se & formal'r, nec quidditatiue. ad rem, isti volunt ens esse vniuocũ prædicatum oĩbus, non aũt vniuoce prędicari de oĩbus: & ita argm̃ stabit, q̃a licet ens non ꝓdicetur de illo mõ essendi vniuoce, erit prædicatum de illo vniuocum, & ita sequitur aliquod prædicatum esse vniuocum de modo essendi, à quo eius rõ sumitur, qd' erat impoſe. Vltimo iunior quidã contra hos arguebat sic. Arist. 1. Ethi. cõtra Plat. arguit, si daret̃ idea boni: vel illa esset suƀa, vel quãtitas vel aliquod aliorum generum, si nullũ illorũ est, nõ igitur dat̃ idea boni, arguit modo. si ens esset vnũ & prius decem prædicamentis: dicam Aristote. ideam illã esse entis, & nullius decem prædicamentorum: quare vel rõ Aristo. nulla est, vel positio illa non peripatetica. Vr̃ igitur mihi per hæc argumenta, & non tm̃ per hæc argumenta, quantum per authores, qui his argumentis mouebantur dicere, ens esse analogũ: non.n. est vniuocum quia nullam vnam rõnem dicit, ſm quam de suƀa & accid-te prædicari posset. nec æquiuocum pœnitus, q̃a aliquis ordo inuenitur inter substantiã & accidens, inter primam causam, & cætera entia, quatenus substantia est talis & ens per essentiam: accñs vero tale & ens per participationem. Restat igitur ipsum nomen ens esse analogum. Ex iis sequitur q̃ hoc nomen ens non significat vnum conceptum cõem Deo & cæteris rebus, vel substãtiæ & accidenti, sed primo significat substantiã & accñs: vt Auer. ait. 1o. meta. tñ ordine quodã: vtpote substantiam per se, accñs vero per attributionẽ ad substantiã: quatenus entitatẽ qua ipsum est, in substãtia habet. Multa possunt dici hic, quæ in lib. 4. dicentur.

Marginalia: Confutatio. — Simplicius Boetius. — Quod falsa. Rõ Simplicij. — Rõ Auer. — Prima rõ Egi. — Rõ Ioannis. — Solutio. — Confutatio. — Põ propria. — Exceptum. — Cõm. 8.

Suppões pro solutione. tur. Pro solutione tamen ad rationes primo dicemus vno modo. secundo aliter, & pro primo debes scire ꝙ licet præter operationẽ intellectus nihil sit præter substantiam & accidens, tamen mediante operatione, qua intellects substantiam concipit & accidens, relinquitur in ipsa aĩa, quædam cõceptio quæ nec substantiam distincte, nec accidens repræsentat, sed illa disiunctim, atq; confusæ, vel magis ad aures logicorum iste terminus ens in mẽte, significat mihi substantiã & accñs tam præsentia & futura & possibilia, quã præterita & imaginaria. In propositione aũt sumptus supponit disiunctiuæ pro præsentibus, verificat̃ vero pro vno tantũ, hæc aũt nõ tm̃ de isto termino ens fatentur logici: sed de oĩ termino cõi deducto impedimento signi: quæ res licet non videatur peripathetica ẜm verba, tñ ẜm rem ad idem venit. Et iuxta hunc modum tunc ad rationes *Sol. rõnum.* eorum. Ad primam rñdet Ioannes & sapide conceden do, ꝙ ex natura rei non possit idem conceptus esse certus & dubius, & propterea dicit ꝙ quicũq; concipit aliquam rationem entis, necessario illam concipit, aut sub conceptu Dei vel rei productæ, substantiæ vel accidentis: & dicit ꝙ dubitatio non accidit philosophis de lumine ex parte rei vel cõceptus: sed ex ignorãtia quid nominis, propterea quia ignorabant quid importetur noĩe substantiæ aut accidentis, & ad formam, negatur minor, & conceditur maior, & ad probõnem minoris patet solutio, ꝙ disputantes de lumine nõ ex parte rei dubitabant de ipso si est substantia vel accidẽs, sed ꝑp ignorantiam quid noĩs. Prȩterea potest dici secundum logicos intellectum esse certũ de ente, & tamẽ de ente intellectus non est certus, & ita disputantes de lumine sunt certi de ente, qui de ente non sunt certi: sed potius de bracha vt putãt. Ad scd̃am dici põt ꝙ substantia & accidens in ente conueniunt, non quidem in cõceptu entis ex parte rei cõi, sed in illo disiuncto, quod repræsentatur per cõceptionẽ entis. Differũt aũt proprijs & distinctis conceptibus. Vel more logicorũ dici põt ꝙ substantia & accñs conueniunt in ente, quatenus istæ terminus ens prædicatur cõiter de quolibet illorũ: differunt aũt proprijs conceptibus, quatenus vnusquisq; terminus illorũ prædicatur de vnoquoq; illorum non cõiter. Ad tertiã dici põt ꝙ ens prædicatur ẜm conceptum cõem ꝑ disiunctionem modi concipiẽdi, nõ per communitatem rei conceptæ. Vel more logicorum dici põt ꝙ ille terminus ens prædicatur de substantia verificatur per conceptũ substantiæ, sigñatiuȩ siue suppositiuæ ẜm cõceptũ disiunctũ, qa in propositione supponit determinatæ: & propterea est terminus cõis. Ad quartam dici potest ꝙ conceptus entis, qui distincte significat̃ per ens: nihil aliud est q̃ conceptus substantiæ vel accidentis, qui vero disiunctiuæ accipitur, est alius, ab illis distinctæ sumptis, & sic non valet ratio. Vel more logicorum dico ꝙ ista in propositione, substantia est ens, istæ terminus ens sigñat substantiam & accidẽs præsentia & futura, supponit pro præsentibus verificatur pro conceptu substantiæ, & ita significatiuæ cõceptus entis est substantia vel accidens quæ sunt, & quæ possunt esse. Suppositiuæ est substantia & accidẽs quæ sunt. Verificatiuæ est substantia tm̃, nec sequitur ꝙ sit prædicatio eiusdem de se, quia ille terminus ens significat aliud à substantia. Ad quintam dici potest ꝙ cõceptus entis, qui est substantiæ vel accidentis disiũctiuæ sumptus est prior conceptu substantiæ, nõ aũt si sumatur distinctæ. Vel more logicorũ dici põt ꝙ conceptus entis nõ est prior nec posterior, quia nullus est, sed ista prædicatio substantia est ens, est prædicatio superioris de inferiore, qa iste terminus ens significat substantiam & aliud. Ad sextam dico ꝙ cõceptus entis disiunctus est simpliciter simplex, conceptus vero entis distinctus est simplex. Vel more logicorum põt dici ꝙ cõceptus entis est simpliciter simplex, i. sigñatum entis significatur per terminũ cõissimum: & cõceptus substantiæ non est simpliciter simplex, quia significat̃ per terminũ non cõissimum. Ad septimam dico ꝙ minor est falsa, quia esse formaliter est aliud in substantia, & aliud in accidente, nec ab illis potest abstrahi vnus modus cois. Prꝫterea accidens est ens formaliter ꝑp substantiam, & principiũ formale & effectiuum accidentis est in substantia, vt dicit Egid. Ad octauam dicũt ꝙ substantia est nobilius ens ipso accidente, non in tertio conceptu, sed quia substantia est substantia à se, accidens vero est accidens dependenter ad substantiam. Vel dici potest more logicorum ꝙ substantia est nobilius ens ipso accidẽte, quatenus iste terminus ens prædicatur nobiliori modo de substantia, quam de accidente, prædicatur autem nobiliori modo, quia substantia est nobilius subiectũ siue significatum. Ad nonam patuit solutio ꝑ ea quæ dicta sunt ad tertiam. Ad decimam rñdet Ioan. & sapide ꝙ dicendo tota multitudo entium est extra nihil: nõ est vna propositio sed plures, quia ens est extra nihil quatenus substantia est extra nihil: & accñs est extra nihil. Et sic conceditur ꝙ ista propositio nõ vno cõceptu simplici concipitur, sed vno conceptu composito, & ẜm analogiam ad vnum. Ad rõnes aũt quæ probant conceptum entis esse vnũ realiter: ad primam dic ꝙ ens ꝓdicatur prædicatione dicente, hoc est hoc de substantia, & ita dicit vnũ conceptum realẽ, sed non alium à conceptu substãtiæ vel accidentis: & ꝑpea est prædicatio superioris de inferiore: quatenus iste terminus ens significat cõiter ambo. Ad secundum dico ꝙ ens est obiectum potentiæ, sed præter operationem intellectus non est vnum: quatenus vero intellectus cooperatur, reditur vnum & ad vnitatem potentiæ, sufficit vnitas obiecti: quæ est vel potest esse, vnde ante actum intellectus oẽm obiectũ est multiplicatum, at post actũ, siue rectũ, siue comparatiuum, efficitur cõe & vnum. Ad tertiã dico, ꝙ substantia & accidens circũscripta operatione intellectus non habent maiorem nec minorẽ conuenientiã actualem, sed potẽtialẽ: quatenus intellus est, qui facit vniuersalitatem in rebus, vt dicit Auer. Nam ante actum oẽm intells, vle est in singularibus & non vnũ: post vero actum, siue rectum, siue reflexum, siue comparatiuũ vle fit actu cõe. Ad quartam dico, ꝙ intellectus non intelligit aliquod commune: ꝙ iste terminus vel hoc nomen ens cõiter prædicatur de vtroq;. Ad quintam dico, ꝙ non est figmentum, quia illi correspondent res aptæ concipi sub vnitate. *Alia põ de ipso ente quã est Egidij et Simp.* Animaduersione dignũ nonnullos, vt Egi. est dixisse hoc nomẽ ens nihil aliud dicere simpliciter nisi conceptum Dei, vel substantiæ, conceptus vero cæterorũ vt accidentium non dicere, nisi secundum quid, & in obliquo. Et propterea apud hos hæc est vera, substantia est ens, Hæc autem falsa, accidens siue albedo est ens, non. n. conceditur nisi quatenus est entis. Vt. n. hæc est falsa, paries est albedo: sed hæc vera paries est albedinis, vel albus, sic hæc est falsa, albedo est ens: sed entis, vel entale, quatenus entitas accidentis est formaliter illa substantiæ, quod si concedatur

cedatur

cedatur illa, albedo est ens, non conceditur tanquam propria sed de cõi vsu loquendi: quia accidens non est ens nisi entitate quæ formaliter est substantia, denominatiue accidentis. Quæ positio forte à Parmenide intelligebatur: vt exponit Plato. in li. Parmenidis: & vt refert Simpli. in lib. Physico. Non enim voluit dicere omnia esse vnum & immobile formaliter: sed ens esse vnũ per se vt Deum, qui per se est: & solus est: de alijs vero non dici simpliciter: sed secundum quid & denominatiuæ: quatenus cætera nõ sunt entia simpliciter: sed entis. Ex quibus patet hoc nomen ens non esse pœnitus vniuocum, quia non vnum conceptum cõem dicit, nec pœnitus æquiuocum: quia non immediate cõceptus plures, sed dr̃ analogũ, pro quanto significat vnũ per se, reliqua per accñs, & attributione. Hæc est intentio Simplicij in. 2. lib. de aĩa, & vr̃ oĩum peripateticorum antiquorũ.

Positio Plato. Plato vero opinatus est vnũ esse analogum, & non dici nisi principal'r de Deo, de cæteris vero ßm quid, & attributione ad Deum, ens vero esse vniuocũ, quia vniuoce dr̃ de causatis. Opinatur. n. vnum esse ante ens, quatenus Deus est ante ens causatũ: & hoc, quia esse tribuit causatis duntaxat: vnitatem vero causæ primo, cæteris aũt attributione ad cãm. Et iuxta põnẽ Egidij & Simplicij de facili pñt solui rõnes eorũ, qui sunt alterius opinionis. Ad primam iã satisfactũ est per solonem Ioan. quæ quia est bona, non quærimus aliud. Sed ad scd̃am dico ꝙ conceptus primæ causæ, & cõceptus causati nõ conueniunt in ente. Sil'r nec conceptus subẽ & accñtis, quia sola suba est ens, & accñs non est ens, sed entis vel ad ens, aut entale quid, & si cõceditur illa, accñs est ens, impropria est. Ad tertiam patet solutio, ens. n. non prædicatur nisi de suba per conceptũ subẽ, non aũt est prędicatio æqualis de æquali, quia saltem ßm quid prædicatur de accñte. Et qñ diceret̃, ens p̃dicatur de accñte, vel conceptu subæ, vel conceptu accñtis, vel conceptu tertio patet solutio, quia ens non prædicatur de accñte prædicatione simp'r, sed prædicatione ßm quid, & hoc pacto conceptu subæ prædicatur, vel conceptu, qui est in suba, aut ad subam. Per idem ad quartam, ens. n. non est simp'r idẽ nisi subæ, accñti vero idem attributione ad subam. Ad quintam dico, ꝙ conceptus entis non est prior conceptu subæ, quia hæc valet, substantia est, igitur ens est, & contra ens est, igitur substãtia est, licet nõ sit prædicatio æqualis oĩno, quia saltem ens prædicatur de accñte ßm quid. Ad vltimam dici põt conceptum entis esse simp'r simplicem, pro quanto cõceptus substantiæ, vel Dei nullum habet priorem conceptum, in quem resoluatur, quia conceptu substantiæ vel Dei nullus est, prior, ꝙ si ens de ipso accñte prædicatur: nõ per conceptum aliũ ab vtroq; prædicatur, sed per cõceptũ substantiæ de substantia & per conceptum accñtis de accñte attributione ad conceptum substantię. Ex his patet quatenus rõnes probantes conceptum entis esse realiter vnum, vno modo probant, alio mõ non. Probant enim cõceptũ entis esse rea'r vnũ, quia est Dei, vel substantię, non aũt probant illud esse realiter vnũ, quia cõe vtrisq;. Hæc de prima difficultate, vt de vniuocatione entis, de qua diligentius in lib. 4.

Opinio eorum qui sequuntur expositorem. Sectatores expositoris aliter consueuerũt dicere, noluerunt. n. huic noĩ ens in voce vel in scripto corrñdere in mente conceptũ entis obiectiuum, qui præter oẽm actum intell's tam rectum quam collatiuũ, non est actu aliquid præter substantiã & accñs. Per actum aũt rectum, vel collatiuũ est cõis, & vniuocus substantiæ & accñti, primæ causæ & causatis. Et in hoc differt ab illis quorum est opinio dicta, quia illi præter oẽm actũ intellectus ponunt conceptũ entis aliũ à substantia & accidente, cui pręter oẽm actum intell's correspondet quædam vnitas minima, quę dicitur vniuocationis transcendentis: ßm tñ expositorem ante oẽm actũ nullus est entis conceptus præter substantiã & accñs, nec vnitas aliqua sibi conueniens. Et iuxta hãc opinionem parua est differentia Thomę ab illis: & propterea facile illorũ rõnes delentur. Tu vero considera oĩa hęc. Nã in. 4. huius dilucidarij libro repetetur disputatio hæc, & ibi clarius & diligentius res dilucidabitur.

Secũda quæstio vtrum ens habeat causas, et principia. SECVNDA dubõ est, vtrum ens inquantũ ens habeat principia & causas. Vr̃ ꝙ non, quia nullum vl'e habet principia & causas, est. n. causatio, actus, & oĩs actus & operatio, est singularium primo huius. Sed ens inquantum ens est vl'e, igitur non habet principia. Secundo si ens inquantum ens habet principia, tunc oẽ ens, & sic Deus & substantiæ separatæ haberent principia. Tertio si ens habet principia, igitur aliquid esset ante ens, hoc aũt est falsum quia ens est maxime primũ & cõissimum. Quarto si haberet principium, vel illud esset ens, vel non ens, non est dicendum, ꝙ sit ens, quia tunc idem esset principium, & principiatum, Si nihil, ꝓ nihilo relinquatur. In cõtrarium est Arist. qui ait, ꝙ scia considerat subiectũ, principia & passiones, vt patet in. 1. poste. At ens inquantum ens est subiectum. Præterea & in. 4. huius dilucidarij libro idem dicit. Et Auer. 12. Metaph. cõ. 1.

Quot modis principia. Debes scire ꝙ per principia & causas entis possumus intelligere vel principia cõplexa, quæ sunt principia inherentiæ passionũ entis ad ipsa entia, quæq; dicuntur principia demonstratiuæ, & principia cognoscendi vel principia incõplexa, quæ sunt causæ essendi, & esse, siue entitatis, quæ dicũtur principia essendi. Nã ipsum ens põt cõsiderari quo ad eius essentiam, & quo ad eius scibilitatem. Propterea videntur alia principia essentię, & scibilitatis, vt patet. 1. phy. cõ. 11.

Quot modis inquantum. Secũdo debes scire, ꝙ licet verbum inquantum, semper à peripateticis sumatur reduplicatiuæ, tñ hæc reduplicatio põt esse ex parte rei & per se, & sic infert vl'em, quia si hõ est aĩal inquantum sensitiuus, per se & ex parte rei, oẽ sensitiuũ erit aĩal. Vel esse põt ex parte nostri modi intelligendi, quod iuniores appellant specificatiuæ, & sic non infert vl'e, vt si hõ vt intelligibile sit species, non sequitur de omni intelligibile esse speciẽ, quia intelligibile est modus intelligendi, quo intelligimus hoĩem esse speciẽ.

Causa quot modis. Tertio debes scire quòd causa potest sumi pro eo, quod causat. & pro ratione causæ seu causandi. Similiter causatum potest sumi pro eo, quod causatur, & pro ratione causati: seu qua causatur. Dicitur. n. Niphus & Callias causa agens Iacobi vel Domicij, at hõ siue humanitas est rõ agendi.

Ratio causandi quæ. Quarto debes scire ꝙ rõ causandi est duplex, vniuoca vt humanitas in patre est ratio causandi filium in humanitate, & æquiuoca velut aliqua intelligentiarum est ratio, qua pater causat filiũ in humanitate, non quidem vniuoca sed æquiuoca.

1. Conclusio. Tunc dico, ꝙ sumendo causatum pro eo quod causatur sic ens cõe inquantum ens non habet per se causam vel principium siue sumatur principium pro complexo, siue pro incomplexo, siue pro eo quod causat, siue pro rõne causandi. Hoc patet: quia sic sumendo ens, est vl'e, & vt vl'e à nullo causatur, quia causatio est actus singularis, potest tamen per accñs hr̃e, rõne contentorum.

2. Conclusio. Si vero sumatur causatum pro rõne, qua aliquid causatur, & causæ pro principijs incomplexis, sic ens

inquantum ens habet causas, vt verbum, inquantũ, sumitur ex parte nostri modi intelligendi, & non per se ex parte rei. Declaratur quia contenta sub ente possunt considerari, vt mobilia, & vt entia, quatenus mobilia habent causas spectantes ad physicum, quatenus ratio causati est ens, spectat ad Metaphysicum, igitur entia hic considerata habent causas, & nõ nisi rõne entis, igĩ ens inquantũ ens habet causas, sumendo verbũ inquantũ ex parte nostra, & ipsum ens pro rõne, qua aliqua dicuntur habere causas. Tertio dico, ꝙ si sumatur ens ꝓ rõne causati, & principia pro cõplexis, sic ens inquãtũ ens habet causas vt verbum inquantũ, tenetur per se ex parte rei: quia sic oẽ cõtentũ sub ente habet eiusmodi causas: quia oẽ tale habet aliqua: vt proprietates de ipso demonstrabiles per aliqua vt principia. Sed dubitaret fortasse acutissimus iunior: quæ nam sint istæ causæ? & licet de hmõi re in. 4. huius dilucidarij libro diligentius disputabimus. Tamen dicam nunc: ꝙ accipiendo causas pro principijs ipsis complexis: veluti pauloante declarauimus & postea dicemus: sunt præmissæ. quibus demonstrantur proprie passiones de contẽtis sub ente: siue illæ præmissæ sint causæ essendi: siue demonstrãdi tm̃. Sumendo vero causas pro principijs incomplexis: dico ꝙ causę pro his quæ causant sunt res causantes sub ente contentæ: vt homo hoĩem: & equus equum: & leo leonem causant: pro rationibus causandi: causæ æquiuocæ: sunt intelligentiæ: & oẽs substantiæ separatæ: quæ sunt rationes: quibus agens efficit ens aliquod sub diuersis gradibus. Verbi gratia intelligentia lunæ est rõ causandi æquiuoca per quam homo hoĩem efficit aĩal. Intelligentia Mercurij est ratio: per quam hõ efficit hominẽ corpus intelligẽtia Veneris: est rõ: ꝑ quã hõ efficit hoĩem substantiam: & sic gradatim vsq; ad Deũ qui est ratio: qua homo efficit hoĩem ens. Rationes vero causandi vniuoce sunt tot: quot sunt prædicata in ente esse ctu. v. g. humanitas in patre: est causa siue ratio causandi vniuoca humanitatis in filio: & sicut humanitas in filio est ratio: qua filius efficitur humanus: & sic de animalitate: & corporeitate: & id genus. Ex his sequitur: ꝙ si causæ sumuntur pro principijs demonstratiuis: sic omne ens habet cãs: quia saltem principia: per quæ pñt demonstrari passiones entis. Si vero pro principijs essendi, sic non oẽ ens habet causas: quia non Deus & principia entis: sed quædam hñt cãs, quæ sunt causę eorum sub ratione entis simpl'r, & non entis mobilis, vel sub ratione specifica alicuius talis. Aut facilius ad q̃onẽ dici põt & logicæ, ꝙ hæc propositio ens habet principia inquantum ens, est vna reduplicatiua: vbi verbũ inquantum, reduplicat ipsum ens: modo reduplicatio põt esse rei siue consequentiæ aut põt esse rationis siue modi intelligendi, & potest esse causæ. Si reduplicatur res, sic est sensus, ens habet principia, & ens est ens, & si aliquid est ens, illud habet principia, igitur ens habet principia inquantum ens. Si reduplicatio sit causæ, tunc est sensus, ꝙ causa quare ens habet principium est ens. Si vero reduplicatio sit rationis siue modi intelligendi: & est sensus ꝙ ens habet principia sub ratione, qua ens, & non sub ratione, qua mobile, vel quantum. Tunc dico, ꝙ si illud verbum inquantum, est reduplicatio consequentiæ, siue rei, sic falsa est illa, ens inquantum ens hẽt principia, quia tũc si aliquod est ens, illud haberet principium, & ita prima principia, siue demonstratiua, siue quęuis haberent principiũ, quia illa sunt entia, & tũc nõ esset deueniendum ad prima principia in ordine scibilium vel in ordine rerum. Si autem illud verbũ inquantum, est reduplicatio causæ, etiam illa est falsa: quia esset sensus causa quare ens habet principium, est ipsum ens, quod est falsum, non. n. esse ens est causa hñdi principiũ, quia tunc prima principia haberent principia, quia sunt ens. At si reduplicatio sit rationis, siue modi intelligendi: sic illa est vera ens inquãtum ens habet principia, quia est sensus, ꝙ ens habet principium sub modo quo ipsum ens nec intell'r mobile, nec quãtum, sed sub modo quo intell'r ens. Et sic non sequitur, si aliquod est ens, illud habet principium: sed solũ quod aliquod ens habet principium, quod est causa illius, nõ sub ratione mobilis, nec quanti, sed sub rõne entis. Et hoc est verũ, quia substantiæ separatæ & Deus entia efficiunt, non quatenus intelliguntur mobilia, vel quanta, sed quatenus intelliguntur entia, etiam prima principia demonstratiua sunt entis, nõ quatenus intell'r mobile vel quãtum, sed quatenus intelligitur scibile. Et iuxta hanc põnem ad rationes respondetur. Ad primam, concedo ꝙ nullum vl'e habet causam, nec entis inquãtum ens accipitur vt vl'e est causa, sed quatenus intell'r præcise sine rationibus sp̃alibus. Ad secundam patet solutio per determinata, illud. n. sequeretur, q̃n verbum illud inquantum, teneretur reduplicatiuæ reduplicatione rei.

Ad tertium dico ꝙ ens habet principium, & nego ꝙ sequatur ens esse ante ens, sed bene sequitur ens esse ente prius, nam ens cã, est ente causato prius, non autem est tale ens causa prius ente, vel ante ens, vt logici sentiunt. Vel dic ꝙ verum est ens esse ante ens, quia ens cã, est ante ens causatum, & hoc si verbum illud ante, vim non habet distribuendi. Ad quartũ dic, ꝙ illud principium est ens, & q̃n dr̃ principiũ rei non est res, igitur principium entis non est ens. Dico ꝙ principiũ rei, hoc est oĩum rerum, non est res, sed principium cuiusdã rei sic, & cuiusdã non, bene est res, & sic dico de principio entis, si. n. illud esset oĩum entium principium, tũc non esset ens, sed quia est quorundam sic, & aliorũ non, iõ principium entis est ens. Sed occurres nunquid sit aliquod ens non hñs principium, vr̃ ꝙ sic, quia primum principium è quo fluunt cõissimæ entis passiones, est ens, quia est causa, & ens diuiditur in cãm, & causatũ, & tñ non habet principia, quia tunc non esset primum. In contrarium arguitur. Illud primum principium est contentum sub ente, & oẽ contentum sub ente habet principia, per quæ saltem cões entis passiones demonstrari pñt de ipso, vt per quæ de ipso demonstrari potest vnitas, bonitas, & id genus, igitur illud habet principium. Hæc dubitatio non est leuis. Dici potest, ꝙ q̃n vnũ & idem est principiũ subiecti, & spẽs subiecti, vno modo habet principium: & alio modo nõ. Habet quidem. n. principium quatenus spẽs primi subiecti, caret principio, quatenus primum oĩum passionum principium, & sic in proposito a. quod est primum principium, quo demonstrabiles sunt primæ passiones de quolibet ente, sub rõne qua est spẽs entis, de ipso potest per rationem entis demonstrari ꝙ sit vnum, & bonum, & id genus, si ratione qua est principium simpl'r primum, vt sic non põt demonstrari aliqua passio, & vt sic caret principio, nec est obscenum idem esse seipso notius vno modo, & ignotius alio modo, vt a ea ratione, qua principium est notissimum, ea vero ratione, qua est vna entis spẽs, est ignotum. Secũdo occurres, quia Deus est vl'is causa essentiæ subiecti, quod est ens, igitur oĩum contentorum sub ente, & cum ipse contineatur sub ente etiã erit causa suijpsius.

Marginalia (left): 3. Conclusio. — Dubi. de causis entis. — Solutio. — Excerptum. — Sol. quæstionis facilior. — De reduplica.

Marginalia (right): Solutio rõnum — Dubõ si aliqd sit ens, quod nõ hẽt principiũ. — Solutio. — Secunda dubõ.

Solutio. sa suiipsius. Dici potest ꝙ aliud est principium essendi subti, & aliud cognoscẽdi, vt dicit.1.phy. prĩcipia essendi subiecti physi. sunt materia & forma, & id genus, cognoscendi vero sunt ea, quibus primæ passiones de ente mobili demonstrantur. Dicerẽ tunc ꝙ subm habet duplicia principia, essendi, & hæc non debent esse subiecti, & omnium contentorum sub subiecto. Nõ.n. materia & forã sunt principia essendi subiecti & oĩum contentorum, quia tunc essent causæ ipsarummet. Habet ẽt principia cognoscẽdi, & hæc debet esse subti & oĩum contentorum sub, subto, quia ista sunt principia cõia oĩum & cõium passionum. Ad formam dico, ꝙ Deus non est vniuersalis cã entis & oĩum cõtentorũ sub ente, sed entis causabilis, & oĩum contentorũ sub ente causabili. Ex iis põt ad qõnem principalem dici, ꝙ loquendo de principiis cognoscendi subm, sic ens inq̃tum ens habet principia, siue reduplicatio sit rei siue cãæ, siue rõnis. Si vero loquimur de principiis essendi subti, sic illa ẽm reduplicationem rei, vel cãæ est falsa ens, inquantũ ens habet principia, sed bene ẽm reduplicationẽ modi intelligendi, quia subæ separatæ sunt cãæ entis nõ sub mõ intelligendi mobile vel q̃tum, sed ens. Aiaduerte iunior, ꝙ ꝑ principia cognoscẽdi in meta. intelligimus p̃missas primas per q̃s primę passiones sunt demonstrabiles de ente & de quolibet contento sub ente, quæcũq; sint illæ p̃missæ, vt verbi cã pro modo sint. A. & B. Principia vero essendi sunt Deus & substãtiæ separatę. Hæc de secunda dubitatione.

Solutio, 3. faciliter oibus ad principale.

Tertia dubitatio de passionibus entis. TErtio principalr̃ quæritur, vtrũ ens vt ens hẽat veras & proprias passiones de ipso demr̃abiles, videt ꝙ sic, quia ens inq̃tũ ens est subm.1.meta. & cuiuslibet subti primi sunt passiones, vt dr̃.1. Poste. Secũdo ens inq̃tum ens habet prĩcipia & cognoscẽdi. & essendi, vt pauloãte determinatum est, sed prĩcipia cognitionis sunt propõnes, quibus demõstrantur primæ passiones, igit oportet vt hẽat primas passiones. In oppositum est rõ, quia illæ passiones deberẽt esse aliquo modo alię ab ente, & nihil est ens, quod sit aliquo modo aliud ab ente, igitur eiusmodi passiones nõ sunt

Positio.1. dabiles. In ista dubitatione r̃ndet quidam, ꝙ ens inq̃tum ens habet veras & ꝓprias passiones. Amplius & de ente inquantũ ens demr̃abiles, & de quolibet contento sub ente per rõnem entis. Primũ probant verbis Aristo. in prin.4. huius, qui ita inquit. Est aũt scĩa quædam q̃ speculatur ens inquantum ens, & ea q̃ huic in-

Commen. 1. sunt ꝑ se, vbi Auer. dicit ꝙ prima pars huius.4. est infiniendo subm huius artis & accñtia & cãs eius. Prętera Aris. in eodẽ.4. ita inq̃t, qđ quidẽ igit vnius scĩæ est ens inquãtum ens speculari, & quæ huic insunt in-

Commen.6. quantum ens, perspicuum est vbi Auer. ita ait, manifestum est igit ex istis rebus prædictis ꝙ vna scĩa est ista: q̃ debet cõsiderare de ente ẽm qđ est ens: & de accñtibus eius. Præterea ibidẽ ait ita esse q̃dam propria enti

Commen.5. inq̃tũ ens veluti numero par vel ĩpar: vbi Auer. ait ens ẽm quod ens est hr̃e ꝓpria accñtia q̃ per se sibi insunt.

Cap.2. Præterea Auic.1. suæ meta. ait ꝙ propria accñtia: quæ metaphy. cõsiderat: nõ sunt ꝓpria alicuius ꝑ̃dicamẽti: nec pñt accidere alicui: nisi ei qđ est ens inq̃tum ens.

Cap.2. Pręterea Mag. Alber. in 4. suæ meta. tractatu illius lib. primo ĩquit: ens est subm hñs accñtia multa q̃ accidũt ei per se: quæ licet realẽ nõ hẽant dr̃iam: hñt tñ dr̃iam in mõ. Pręterea expositor.4. meta. ĩ expõne primi tex. idem manifestissimæ profitet & ibidẽ etiã in expõnibus tex. quos diximus. Præterea huius positionis est

Ioã. Gãda. & plures peripatetici iuniores. Pro hãc põne hi viri arguũt primo, quia subiectũ primũ habere primas passiones est perfectionis in quauis simpl'r scĩa, igitur non est negandum in hac præstantissima. Scđo, ea cognitio, quæ habetur de primo subiecto & ijs quæ illi per se insunt est scĩa, & est per demonstrationẽ. Ois autẽ demõstratio demõstrat passionẽ de subto: igit primũ huius scĩę subiectũ habet passiones. Tertio: vnũ, verũ, bonum aliquid, & res ꝑ̃dicantur de ente cõuersim, igitur sunt propria ꝑ definitionem proprij positam.1. topico. Quarto quæcunque ita sese hñt, ꝙ illorũ vnũ inest per se primo modo ijs, quæ sub eo continentur: alia vero non ita per se, necessario illa alia sunt vel accñtia per accñs illi superiori, vel accidentia per se, sed ens & vnũ, & cætera id genus ita sese habent, ꝙ ens cõpetit per se primo modo omnibus cõtentis sub eo, & vnũ & id genus non ita per se, igitur vel vnum & id genus sunt accidentia entis, vel per se accidentia. Quinto ens est subiectũ scibile in meta. igitur vel scĩa demõstratiua, qua videlicet, scitur aliquid de ipso, vel scĩa definitiua, qua cognoscitur ipsum quid sit añs patet, quia nõ scibile nõ est subiectũ in aliqua scĩa: modo ens est subiectũ in metaphy. quæ est scĩa scĩarum. consequentia patet.1. Poste. quia oĩs scĩa quæ de aliquo scibili habetur est aut definitiua aut demonstratiua, aut etiã Themist. ait, sed scĩa entis non est definitiua, quia ipsum ens definiri nõ potest: non.n. habet genus & dr̃iam: igitur eius scĩa est demonstratiua sed scientia demonstratiua est, qua scitur passio de subiecto: igitur ens habet passiones de ipso scibiles. Quod quidẽ igitur ens habeat veras & proprias passiones per hæc deduci potest. Per hæc eadem facile deduci potest ꝙ eiusmodi passiones, quæ sunt entis, demonstrabiles sit de ipso ente, tum quia metaphy. est scĩa, quæ habetur de subiecto suo, tum quia est scĩa ꝑ ꝓ quid, tum vel maxime, quia quod est ꝑfectionis in sciẽtia simpl'r non est negandũ in hac: & ita tales passiones esse de ente ipso demonstrabiles per hæc patet. Sed circa hanc determinationem occurrunt difficultates. Prima, quo nam modo istæ passiones ab ipso ente distinguuntur? quia oportet dicere illas distingui ab ente essentialiter. igitur sunt nihil. Secũdo ipsum ens, nõ prædicabitur de quolibet in quid, quia non de proprijs passionibus. Nam si de proprijs passionibus prædicabitur in quid, deducentur idem esse passionem sui. Omnis enim passio, quæ est alicuius, est etiam illius de quo illud prædicatur in quid. Breuiter ad hanc difficultatẽ de modo quo tales passiones ab ipso ente distinguãtur, non omnes eodem modo loquũtur. Aliqui quidẽ concedunt passiones entis distingui tripliciter ab ipso ente formaliter ex natura rei, & essentialiter non tamẽ realiter, distinguuntur quidem ex natura rei, quia ea, ipsi asserunt distingui ex nã rei, quæ pñt esse fundamẽta cõtradictionis, & q̃a subm & passio possunt esse fundamẽta cõtradictionis: iõ distinguunt ex nã rei, nec distingui ex natura rei est distigui distõne naturarũ rerũ, sed mõ quo ipsa ex parte rerũ naturarũ sunt apta præter opus intell's fundare cõtradictoria. formal'r vero distinguunt quia cõceptibilitate, nã alia conceptibilitate subm: alia eius passio apta est concipi, & per idẽ distinguũtut essentialiter siue quidditatiuę, quatenus alterũ non est de cõceptibilitate alterius, nec prædicatur in quid de alio: non tñ realitate distinguunt, quia sunt vna res: q̃m in quocunq; est & existit vnum est & existit alterum. Ex iis sequitur dari medium inter ens formaliter, & nihil

Rõnes ꝙ ens habeat passiones.

Quod sint de ente demõstrabiles.

Difficultates. Prima difficultas.

Solutio prima.

Exceptum.

vtpote illud quod nec est ens formaliter: nec nihil formaliter, passio: videlicet, entis: non tñ inter ens realr̃ & nihil, quia nihil est quod non sit ens realiter vel nihil. Sequitur secundo ipsum ens ẽm suam cõitatem non prædicari in quid de oĩbus: quia nõ de proprijs eius passionibus; nec differẽtijs vltimis, nec de modis intrinsecis, vtpote de finito. Per hęc dubitationis patet solutio. Sed hæc videntur non peripateticæ dicta. Nam Arist. 5. huius cap. de eodem proponit oĩa esse, aut eadẽ, aut non eadem, & si eadem, aut per se, aut per accñs: si per accñs vel quia ambo eidem accidũt, aut quia alterum alteri. Sin autem eadem fuerint per se hæc ita dicentur, quia vel spẽ. aut numero, aut substantiæ rõne eadem erunt. si autem sunt non eadem, aut diuersa, aut differentia, si diuersa, hæc sunt vel quia spẽs plures, aut materiæ, aut rõ subæ non eadem, sin dr̃ia: aut genere, aut spẽ, aut ꝓportione. Hæc Arist. de identitate & distinctione, quæ 1. Topi. ẽt resumit. Præterea ambiguũ est ens non prædicari de oĩbus formaliter, & maxime ẽm principia eorum, quia passiones & vltimæ differentiæ modi entis, sunt formalr̃ intelligibiles, igitur formalr̃ ens. Amplius passiones de subiecto prædicantur per se secundo mõ, & substantia de passionibus per se primo modo: vt dicit Them̃. 1. Poste. & est in textu, igitur ens prædicatur ꝑ se primo de passionibus, & ita formaliter. Rursus ens p̃dicatur per se de bonitate Dei, & de veritate Soc. igitur per se de bonitate entis & veritate entis. Adhuc si inter ens formaliter & nihil datur medium vtpote ens, realr̃ quæro circũscripto opere intelľs: ens formaliter & ens realiter nonne plus conueniunt: quàm ens formaliter & nihil? certum est ꝙ sic. Sed (vt ipsi arguunt) conueniẽtia est relatio realis, igitur habet aliquod vnũ fundamentũ reale, & id (vt ipsi dixerũt) esse non p̃t nisi cõceptus realis abstrahibilis à cõceptu entis formalr̃, & à cõceptu entis realr̃: ita dabiť quartus cõceptus. Præterea (vt ipsi arguunt) intelľs est certus de. A. passione ꝙ sit ens: & dubitat an sit ens formalr̃ vel ens realr̃, igitur dať cõceptus cõis enti realiter & enti formaliter. Ioan. vero imaginatur ipsum ens posse sumi vt commune est omnibus entibus specialibus: vt non contrahitur ad aliquod speciale scibile Metaphy. vel naturale, vel mathematicũ: & sic vult ens non habere passiones: quia hoc pacto p̃dicatur de oĩbus: & nihil ab eo differre potest, quia hoc modo non est subiectum alicuius scĩæ cum omnes versentur circa ipsum hoc pacto sumptum. Alio modo sumitur vt contrahitur ad aliquod speciale scibile, vtpote ad ens vt cõe, sub ratione qua non contrahitur ad aliquod speciale scibile: quale ponitur hic subiectum, & sic habet passiones, quæ differunt ab ipso saltem ratione, & tunc per hoc ad rationes difficultatis, ad primam concedo ipsas differre ratione ab ente sic sumpto, & sic contracto ad genus Metaphysicum: non autem differunt ab ente sumpto primo modo, quia ens primo modo prædicatur per se de ente sic sumpto, & de illius passionibus. Ad secundam concederem ens, ꝙ est subiectũ in Metaph. & 2. modo acceptum non prædicari in quid de omnibus, quia non de suis passionibus: at ens primo modo bene prędicatur de illis: & tunc non sequitur idẽ esse suijpsius passionem, quia ens primo modo non habet passiones. Hæc solutio est subtilis, & pulchra. attamen nõ est tuta primo, quia accipio illud ens, quod est communius ente, quod est hic subiectum, & cũ sit intelligibile, non oportet inconsideratum remanere, igiť considerabitur aut in Physica: aut in Mathematica aut in Metaphysica: & cum non in Mathematica, nec in naturali, igitur in Metaph. & cũ sit cõissimum, non potest hic considerari nisi sub rõne subiecti, & ꝑ consequens oportet ipsum habere passiones, & stabit qõ vt prius. Secundo vnũ, & bonũ, & cætera id genus sunt cõiora ente considerato scđo modo, quia non tm̃ illi cõpetũt, sed enti primo mõ, & oĩbus contentis sub illo, igitur nõ p̃nt esse primæ passiones entis secundo mõ considerati. Tertio oẽs iuniores Metaphysici sumunt pro suppõne idem esse obiectum primæ scĩæ, & primæ potentiæ. Sed prima potẽtia est intelľs, cuius primũ obiectũ est ens primo modo sũptũ, vt oẽs fatẽtur, igitur obm̃ primæ scĩæ est ens illo mõ sumptũ. ꝑꝑ hæc videť hęc responsio ambigua. Alr̃ Ioan. soluit, & videtur illa solutio Alberti, concedit. n. ens hr̃e passiones, quæ nullo modo differunt ab ipso cõiter sumpto, attñ quia multiplicantur in inferioribus, sufficit ꝙ distinguantur ab ente in illis contracto, vt vnitas subæ distinguiť ab entitate quãtitatis, & vnitas qualitatis ab entitate relationis: non aũt ens ab vno. Sed hæc solutio est adhuc dubia, quia passiones entis sunt primo ipsius entis. Si igitur non differunt ab ente, qñ multiplicantur in inferioribus non magis illæ erunt passiones, q̃ ipsum ens, postquã pœnitus idem sunt. Secundo tales passiones sunt primo demonstrabiles de ente cõiter sumpto, & mediante ente de cæteris, sed demonstrabile differt ab eo de quo demõstratur, igitur passiones differunt ab ente cõiter sumpto. Tertio sit passio cõissimi entis prima A. vel A. differt ab ente cõi vel non. si differt, habeo propositũ. si non differt, non magis. A. ipsius entis est passio, q̃ ens ipsius. A. Quarto passio illa. A. primo inhęret enti cõi & ens non primo ipsi. A. igitur. A. differt ab ente cõi cui primo inhęret. Iuniores quidam ad mentem expositoris tenẽt passiones differre ab ente ratione tm̃: verbi cã ens ab vno, quod est illius passio, differt rõne vtpote, per indiuisionem, q̃ includit ipsum vnum quam non includit ipsum ens, & cũ dicitur illa indiuisio est ens, igitur vnũ non potest ab ente distingui per indiuisionem quæ est ens, veluti homo non distinguitur ab animali per rationale, quod est aĩal. Dicunt primo ꝙ vnum distinguitur ab ente pœnes explicitũ tm̃, quia vnum dicit indiuisionem explicite, quam non dicit hoc nomen ens nisi confusæ & potentialiter. Scđo dicunt ꝙ ens differt ab vno per hoc, quia ens includitur in bono, & cæteris passionibus, at vnum quo ad eius indiuisionem non includiť in alijs: veluti homo differt ab animali, quia animal non modo in homine: sed in cæteris includitur: at homo nõ in cæteris. Sed hæ solutiones non placent: prima quidem, quia tunc passio & ens non differrent nisi quo ad nomina, quia nomen ens non explicat, quod nomen vnũ. Scđo quia rõ adhuc stat, quia illud quod explicat vnũ, non est nisi indiuisio sed indiuisio est ens, igitur non põt per indiuisionem distingui ab ente. Scđa vero est leuior, quia si ens includitur in cæteris, & vnũ non, tunc ipsum vnum non esset ęquale enti. Scđo in nullo includitur ens in quo non includatur vnũ, & nihil addit vnum ad ens, quod non sit ens, igitur non potest aliquo pacto vnum differre ab ente, eodem modo argui põt de cæteris. Ex his patet ꝙ prima difficultas erit magna contra hos, & hoc erit vnum argumentum contra hanc põnem vt dicemus. Scđa difficultas est quia ens habet plures passiones, vtpote vnum, aliqd, verũ bonũ, & rẽ, & cum non põsint plura vni & eidem æque primo conuenire: ideo restat difficultas de ordine harum.

Expositor

Confutatio. De distinctione nota. *Cap. 5.* *Solutio Io.* *Confutatio.* *Alia solu. Ioã. quæ videtur Albert.* *Confutatio.* *Sol. Iuniorum.* *Confutatio.* *Secunda difficultas de ordine passionum. Positio Thom.*

Expositor in his passionibus talem statuit ordinẽ, vt prima sit res, secunda vnum, tertia aliquid, quarta verum, vltima bonum. Est autem res prior vno, quia res affirmatiuum quid dicit, at vnum addit negationẽ, quę est indiuisio entis in se, vnũ vero prius est ipso aliquo, quia vnum dicit indiuisionẽ entis absolutæ aliquid aũt indiuisionem entis respectu alterius. Est.n.ens vnum, vt indiuisum in se, aliquid autem est, vt diuisum ab aliis. Ipsum vero aliquid præcedit verum, quia verum dici nõ potest nisi rõne habita ad intellectũ, at ipsum aliquid dicitur nulla rõne habita ad intellectum. Verũ aũt præcedit bonum sicut intellectus volũtatem. Hic igitur apud expositorem colligitur ordo. alij vero in passionibus talem constituunt ordinem, vt prima sit vnum, secunda aũt sit verum, tertia sit bonum, quarta sit res, quinta & vltima sit aliquid, quod quidẽ vnũ sit ante cætera hoc signo probant, quia Aristo. vbiq; pariter de ente & vno loquitur quod quidem ob nihil aliud est, nisi quia finitima enti passio est. ipsum aũt verum præcedit ipsum bonum, quatenus intell's præcedit voluntatem, ꝙ vero ipsum vnum sit ante verũ, & de ordine cæterarum passionum, hoc totũ omittunt iudicio diligentioris doctoris. Sed contra vtranq; positionem arguo, & probo ꝙ nullus ordo esse põt in talibus. Primo, quia si esset aliquis ordo, ille esset aut essentialis, aut accñtalis, nõ accñtalis, quia sic posset variari, & non esset scientificus, & hoc omitto, quia nemo dicit. Si vero ordo sit essentialis, aut cãlitatis, aut cõicabilitatis, ꝙ nõ sit ordo cõicabilitatis, patet, quia hic reperiẽ in prædicatis eiusdẽ gñis ẽm subiectionẽ & prædicationẽ, velut corpus est essentialiter prius aïali, quia cõius. Modo oẽs passiones sunt æque cões, & cũ ente æqualiter conuertibiles, igitur inter illas non est ordo cõicabilitatis, ꝙ aũt nec causalitatis, probo, quia vna nõ est causa essendi alterius, & hoc deduco, quia si vna esset cã essendi alterius, aut ẽm suum materiale, aut ẽm suum formale, verbi causa formale in ipso vno est ipsa indiuisio, nõ ẽm suum mãle, quia in oïbus mãle est ipsum esse, quod est idem oïbus, & id in quo nulla præcedit aliam, nec ẽm suũ formale, quia illud suũ formale, vel est respectus, vel priuatio, modo nec respectus, nec priuatio est alicuius cã. igiẽ nullo pacto esse põt ordo cãlitatis. Secũdo si esset ordo, aut ad nos aut ad nãm, non quo ad nos, quia vt dicitur in physi. auscul. priora ad nos sunt confusa. Sed nullum istorum põt esse confusum, aut confusæ concipi, quia quodlibet istorum est conceptus simpl'r simplex, qui non potest cõcipi, nisi distinctæ, aut penitus ignorari. Nõ igitur sunt ordinata ẽm nos, nec ẽm naturam, quia quæ non distinguuntur in naturis, non sunt ordinata ẽm naturã. Ordo.n. distinctionẽ requirit, igiẽ ordo naturalis requirit distinctionem in naturis. Cũ igiẽ hic sint vnius naturæ nõ possunt esse ordinata ẽm naturam. Tertio, quęcũq; indiuisibil'r & icõicabiliter se habẽt ad aliqd, in illo non possunt essentialiter ordinari, sed oẽs passiones in ipso esse sese habẽt indiuisibiliter & incõicabiliter, quia in esse non differunt, sed per additionẽ alicuius forãlis, igitur nõ pñt in esse ipso essentialr ordinari, & ita non põt inter illas esse ordo essendi. Ex his sequitur, ꝙ si ipsius entis plures assignentur proprie passiones, inter illas nõ posset assignari nisi ordo per accidẽs quatenus diuersa ac diuersa cõsideratione posset vna alteri ꝑponi. Tertio dato ꝙ sint entis plures passiones, vtrũ ꝑ vnã posset altera demrãri. Tenent aliqui ꝙ passiones entis sint plures & ordinatæ vt vidistis, & ꝙ ipsius entis est vna prima, quæ est per se nota de ipso, vtpote vnum ipsum, & mediante hac demonstratur secunda, vtpote bonũ & rursus mediante scđa demõstraẽ tertia, & de cæteris similiter. Imaginãtur.n. ꝙ demõstratio esse põt propter quid, dato ꝙ non sit per definitionẽ subiecti, nec ꝑ definitionẽ prædicati, hoc est dato ꝙ nõ sit ꝑ definitionem subiecti, nec passionis, quia esse põt ꝑ ipsam passionem, tanq̃ per medium, quod erit ꝑꝑ qd, quia vna passio est causa alterius, modo causa est ꝓpter qd causati. Sed hæc põ stare nõ põt, vt ꝑ rõnes nunc factas patet. Declaratum est.n. inter illas no posse esse ordinem essentialẽ, sed solũ accñtalẽ, & ita inter illas non põt esse processus scientificus. Arguiẽ etiã alijs rõnibus. Primo, qa nõ videẽ cur ipsum vnũ sit passio primo nota de ente ipso, & nulla cæterarũ. Ita.n. cæteræ dicũt conceptum simpl'r simplicẽ, vt ipsum vnum, & qui vult dicere aliter, voluntariæ loquiẽ. Scđo quælibet istarũ est per se nota de quolibet cõtento sub ente. Non.n. magis mihi est nota hæc equus est ens vel vnus, & equus est res maxime cũ ipsa res dicat cõceptum simpl'r simplicẽ, qui vel totaliter sciẽ de equo, vel totaliter ignoraẽ. Dicere aũt illud esse totaliter de equo ignoratũ, est ridiculũ. Vltimo oïa prima principia & cõissima sunt æqualiter nota, qa principia cognoscimus inq̃tum terminos cognoscimus. Sed hæc sunt prima principia & cõissima, videlicet, ens est vnum, & ens est res: sil'r de quolibet dr̃ esse rem vel non rẽ & de nullo simul, & cætera id genus, qa cognitis terminis, mox cognoscunẽ, igiẽ de ente æque nota sunt cætera sicut vnum ipsum. Aïaduerte ꝙ hæc dicuntur prima & cõissima principia, de quolibet dicitur esse rem vel non rem, & de nullo simul de quolibet dicitur esse bonum vel nõ bonum, & de nullo simul, quia sunt nota per terminos & oïbus cõia. At hæc de quolibet dicitur esse equum vel nõ equum, & de nullo simul, & id genus, non sunt ita prima, quia nõ ita communia, nec ita nota, quia pro tãto de quolibet dicitur esse equũ vel non equum, pro quanto de quolibet dicitur esse ens vel non ens. Et ꝑpea in rõne addidi prima & cõissima. Hæc sufficiunt. His addubitatis & solonibus ad dubitationes recte cõfutatis: restat nũc videre an ipsum ens habeat proprias & veras passiones. Dixerunt nonnulli iuniores, ꝙ ens non habet proprias & veras passiones, licet habeat nonnulla quæ per se sibi competãt, vt vnũ, bonum, & verum, & id genus. Mouentur autem hanc ratione: quia passiones debent distingui secundum rẽ à subiectis, qualiter non possunt eiusmodi prædicata distingui ab ente. Et qa dicunt ipsum ens non habere passiones: coguntur dicere ipsum ens nõ habere passiones demonstrabiles. Et vlterius ꝙ metaphy. nõ sit scïa, qa habitus, q habeẽ de primo subiecto respectu illorũ ꝑdicatorũ ꝑ se, nõ est demonstratiuus. Et ꝑpea concludũt illum habitum esse sapientiam, quia demonstrationes sunt per causam: nõ quidem in essendo: sed in inferendo. Et hac ratione metaphy. non scïa sed sapientia est dicenda. Hæc iuniores. Sed pace horũ, hæc videntur abusiones: nam omnes græci vt Alex. & Themist. & Simpli. & cæteri qui scripserunt in libris physi. enumerãdo partes scientiæ speculatiuæ, metaphysi. asserunt esse speciem scïæ speculatiuæ. Amplius Arist. in principio quarti huius ait metaphy. esse scientiam, quæ speculatur ens inquantum ens: & quæ huic per se insunt. Præterea idem asserit Aristote. & Auerro. ibidem. Rursus in sexto huius diuidit scientiã speculatiuam: & sub illa collocat

Marginalia: *Põ secunda.* — *Cõfutatio vtriusque põnis.* — *Prima rõ.* — *Quales essent passiones entis in ordine.* — *Tertia difficultas an vna passio possit demõstrari per aliã.* — *Põ prima.* — *Confutatio.* — *An ens habeat passiones.* — *Põ iuniorum.* — *Confutatio.* — *Cõm.6.*

cat tres, vt Metaph. Phy. & Mathe. Adhuc syllogismi: qui fiunt in hac philosophiæ parte aut sunt dialectici, aut sophistici aut demonstratiui. Nullus.n. græcus adinuenit aliam syllogismorum spẽm, nõ sunt sophistici: nec dialectici: vt oẽs concedunt: igitur demonstrationes: sed demonstratio est syllogismus scientificus: & vt exponit Them. is est: qui scientiam facit: igitur demonstrationes huius philosophiæ partis sunt scientificæ: & sic hæc est scientia: & sic hæc positio friuola est: & non digna philosopho. Et causa errandi forte fuit: qa Arist. appellat hanc philosophiæ partem sapientiam: & non aduertũt: ꝙ sapientia dicitur: vel quæ per causas altiores prædicit futura: quo modo Astrono. dicitur sapientia: vel quæ effectus demonstrat per causas superiores vt Metaph. & sic hæc philosophię pars dicitur scientia, & sapientia: quatenus.n. demonstrat dicitur scĩa, quatenus vero per causas altiores procedit dr̃ sapientia. Alij distinguunt de passionibus, & dicunt ꝙ passiones quædam sunt vno noĩe noĩabiles. Aliæ disiuncto noĩe nominabiles, vt par vel impar respectu numeri. Dicunt ꝙ ens nõ habet proprias passiones simplices vno noĩe nominabiles, sed compositas sub disiunctione dictas: veluti sunt actus vel potentia: necessarium vel contingens, causa vel causatum: & cætera id genus. Et hoc mõ saluant verba Arist. & Metaph. esse sciam. Sed nec hæc positio est peripatetica, quia nihil per plura noĩa nuncupatur: nisi ad circũloquendum vnum conceptum simplicem illius, igitur oĩs talis passio est vna simplex in re, licet pluribus noĩbus dicta, & ita hęc põ redit ad primã põnem: vt recte aliqui conuincunt. Restat igitur dicere veram positionem peripateticorum de hmõi qõne: vbi debes scire ꝙ ꝓpria passio põt sumi dupl'r. vno mõ pro omni prædicato per se secũdo mõ, siue prædicetur primo & vl'r siue nõ: & hoc mõ dicimus risibile esse passionem aĩalis, quia inest illi per se secundo modo, licet non primo nec vniuersaliter. Alio modo sumitur passio propria pro prædicato per se secũdo modo quod prædicatur vniuersaliter & primo: & sic risibile diceretur propria passio hoĩs, quia illi competit per se, & primo, & vniuersaliter. Tunc dico primo ꝙ vnum, res, bonũ, verum, & aliquid, & hmõi non sunt passiones entis, nec primo, nec secundo modo. Secundo dico, ꝙ hæc sunt multiuoca cum noĩe entis, veluti vestis & indumẽtum, gladius & cultellus. Tertio dico, ꝙ ens non habet proprias passiones per se primo sibi cõpetentes. Quarto dico, ꝙ habet passiones per se non primo. Primum declaratum est, primo quia nõ potest saluari distinctio aliquo mõ inter ens & illa, nec ꝭm rem, nec ꝭm rõnem, nec aliquo quouis mõ, vt patuit. Secundo quia si illa essent passiones entis: oporteret illas inesse enti ꝭm ordinem. non.n. pñt plura cõpetere alicui æque primo mõ, inter illa non põt ordo aliquis constitui. Tertio quia vna esset medium ad demõstrandum aliam, hoc aũt est impossibile vt declarauimus, igitur illa non pñt esse passiones. Secundum declaratur ẽt, quia sunt conuertibilia cum ente, & non sunt illius definitiones, nec vltimæ drĩæ, nec propria, igitur multiuoca. Secundo quia nihil addit vna illarum enti, quin sit ens & ita per nihil põt vna earum distingui ab ente, & eodem mõ nihil addit vna illarum alteri, quin illud cõtineatur sub illa cui addit, igitur quælibet quo ad significatũ est cuilibet eadẽ: & sic cum significato conuenerint, & noĩe differãt: illa sex multiuoca erunt veluti vestis, & tunica. Tertium patet, quia si aliquæ essent passiones primæ de ente, essent illæ quinque, at illæ non sunt. Præterea demonstratũ est illas per nihil distingui posse ab ente, & ẽt per alias rões, igitur ens non habet passiones secundo modo. Quartum declaratur, quia ea quæ continentur sub ente, hñt passiones per se primas, vt substantiæ prima passio est per se existere, & accñtis passio est alteri inesse. Amplius substantiæ abstractæ passio est æternitas, vel immobilitas, sed oẽs passiones, quæ sunt primo inferiorum, sunt per se non primo superioris, igitur ens habet passiones primo modo, vtpote oẽs illas, quæ sunt passiones primæ contentorum sub eo: quæ sibi per se cõpetunt, non tñ vl'r & primo. Sed occurres primo. vtrum sint alia: quæ cum noĩe ens sunt multiuoca. Secundo qa Arist. laborat in probando ens & vnum dicere eandem naturam: in. 4. huius, & in. 11. & vbiq;. Modo si vnũ est multiuocum enti, ad quid tantus labor? Tertio eadem qõ vertitur de his passionibus, quo nam modo ab ente ipso differant, veluti de illis qnq; emergebat. Ad primã dici põt ꝙ multo plura sunt transcendentia quàm sex quia licet à peripateticis non memini me legisse nisi tria videlicet, bonũ ens, & vnũ: ab Auic. vero ens & rem, multo plura inueniũtur à iunioribus Metaph. Nec memini me legisse ab Arist. ens & vnum esse dicta transcẽdentia, hæc.n. nuncupatio est noua, ab Arist.n. illa duo esse cõissimo oĩbus, & dicere eandem naturam. Sed qa iuniores id volunt esse dicendum transcendens, ꝙ non clauditur genere aliquo prædicamẽtali, hic reperiũtur multo plura quàm sex, genus. n. substantiarum separatarum erit transcendens iuxta hos, actus & potentia, necessarium & contingens, causa & causatum, & id genus. Amplius reperiuntur & alia cum illis sex multiuoca, veluti multiuocum, ipsi vero est intelligibile, aut cõsiderabile, ipsi bono, multiuocum est perfectũ, ipsi vni multiuocum est indiuisum, ipsi alicui, multiuocum est diuisum & alia id genus. Omnia aũt hæc sunt enti multiuoca, quia nihil significat aliquod nomen istorum, qđ non significetur ab ente, igitur vnum est oĩum illorum significatum, & per consequens oĩa sunt multiuoca noĩ ens. Ad secundam dico, ꝙ Arist. pro tanto laborauit ꝓbare ens & vnum dicere vnam eandemq; naturam & esse oĩbus cõissima, quia Plato arbitratus est vnum esse ante ens, & cõius & prius ente ipso, eo quia vnum dicitur de primo principio, & de prima materia, ens vero non nisi de decem prædicamentis. Laborauit igitur ad rem illam, non quia voluerit vnum esse passionem entis, sed propter opinionem Platonis. Ad tertiam dico, ꝙ ens distinguitur ab illis passionibus, quemadmodũ aĩal ab hoĩe, homo.n. est aĩal, & quicquid est hõ est aĩal, & nihil addit hõ aĩali, quin illud sit aĩal, differt aũt quia aĩal conuenit hoĩ & æquo & alijs pluribus, quibus non competit hõ. Sic in proposito immobilitas, quę est passio substantiæ separatæ differt ab ente, per hoc, quia ens competit illi & alijs, at illa non nisi substantiæ separatæ, Et propterea hæc differunt rõne, similiter dici põt de alijs, at hæc distinctio non potuit esse de ente & vno, qa nihil addit vnum, quin illud sit ens, & nihil dicit ens, qđ non sit vnum. Tunc ad rões alterius opinionis, qbus probabant, ens inquantum ens, hr̃e proprias passiones, & etiam ad rões nostras, quas addimus. Ad primam dici põt primo ꝭm græcos ꝙ ens inquantũ est ens, non est primũ subiectũ huius, sed subã, & ꝓpea non oportet hr̃e passiones, ens.n. inquantũ ens est primũ prædicatũ oĩum eorũ, quę hic cõsiderantur. Vel ꝭm Arabes cõcedo ꝙ ens inquantũ ens est hic subm̃ primum primitate vniuersalitatis,

Quare hæc dicitur scĩa & sapientia. — *Põ aliorum iuniorum & Petri Mantuani.* — *Confutatio.* — *Conclu. pro solu. prima.* — *Secunda.* — *Tertia.* — *Quarta.* — *Decla. 1.* — *Decla. secũda.* — *Decla tertia.* — *Decl. quarta.* — *Occursus dubitatiui.* — *Sol. prima.* — *Sol secunda.* — *Sol. tertia.* — *Solutio rõnum probantiũ ens habere passiones.* — *Ad primam.*

vl̃tatis,& qñ dicitur,igitur oportet habere paſsiones, concedo paſsiones nõ primas & vl̃es,ſed ſufficit ꝙ habeat paſsiones per ſe rõne inferiorũ. Et ſi dices ꝑ qd ſciæ ſpãles,habẽt ſubta, quorũ proprias & primas paſſiones conſiderãt, non ſic ſcientiæ cõiſsimæ.vt meta. & dialecticus. Dici põt hoc eſſe, quia ſubiecta ſciarũ ſpecialium habent determinata ſubiecta determinati & conſtituti generis, quæ ſubiecta habent quædam determinata & propria principia, ex quib⁹ pñt paſsiones per ſe primæ fluere, ſciæ cões hñt ſubiecta tranſcendentia,q̃ nulla determinata & conſtituta principia hñt,è quibus poſsint propriæ paſsiones fluere. Etiam quia ſubiecta illa ſic cõiſsima de oĩbus ſunt prædicata in qd, & ſm formã,nec pñt ad aliqd cõparari in rõne ſubiecti,ſed ſolũ ĩ rõne prędicati,& in quid. Ad ſcd̃am dico:ꝙ ens inq̃tum ens habet principia eſſendi tñ:mõ quo expoſuimus, non aũt principia cognoſcendi. Et qñ dicitur ꝙ hoc eſt à me determinatũ: dico ꝙ loquutus ſum ſm eos: qui tenent ens habere veras primaſq; paſsiones. Vel dici põt ꝙ ens habet principia cognoſcendi: quatenus habet paſsiones:& quia habet paſsiones per ſe nõ primo: etiam ipſa principia cognoſcendi habet per ſe non primo. Ad rationes alias dico & primo ad auctoritates:ꝙ ens habet veras & proprias paſſiones nõ primo Ariſt.n.dicit ꝙ meta.eſt ſcĩa quędam quæ ſpeculatur ens inquantum ens:& quæ huic inſunt per ſe, ſed non dicit primo:& ita concedo ens inquãtum ens habere paſsiones per ſe:& non primo,per idẽ ad alias. Omnes.n.concludunt ꝙ entis vt ens ſunt paſ ſiones à meta.conſiderabiles: ſed nõ dicunt ꝙ illæ paſ ſiones ſint per ſe & primo entis. Ad Auicen.& alios doctores, dico ꝙ ſunt alterius partis: nos vero negamus ipſos. Ad rõnes. Ad primam dico ſubiectũ habere paſsiones per ſe & primas: non eſt de perfectione ſcię vt ſcientia,ſed de ꝑfectione ſciæ ſpãlis: quia illa ẽ ſubiecti determinati generis, ſed de ꝑfectione ſciæ vt ſcĩa eſt habere paſsiones per ſe:vel per ſe primo:& hoc nõ negatur ab hac ſcientia præſtantiſsima. Ad ſecundam dico,ꝙ de primo ſubiecto, eſt primum primitate vl̃itatis non habet ſcientia demonſtratiua per ſe primo: ſed bene per ſe non primo: qualiter de figura habetur ſcĩa per ſe non primo ꝙ habeat tres ſed propter triãgulum vt dr̃ primo Poſt. De ſubiecto aũt primo primitate immediationis habetur ſcientia demonſtratiua per ſe & primo. Ad tertiam noſtram rationem dico, ꝙ illa quinque non prędicantur per ſe de ente: quemadmodum nec tunica de veſte: ſed illa eſt enũtiatio eiuſdem de ſeipſo. Ad quartam negatur minor, quia & ens & illa quinque eadem perſeitate inſunt oĩbus cõ entis ſub ente & in hoc, vt mihi videtur, nõn rectæ dicunt, qui volunt vnum quod cum ente conuertitur, prædicari de entibus denominatiue. Immo ſm peripateticos vnum prædicatur per ſe de oĩbus quemadmodum & ens, quia dicit vnam & eandem nãm cum ente, ꝙ ſi vnum prædicatur denominatiuæ de ente aliquo, non eſt illud vnũ ꝙ cũ ente conuertitur: ſed ꝙ diſtinguitur contra multitudinem. Ad vltimum dico, ꝙ ens nõ eſt ſubiectum ſcibile, niſi per ſe non primo, eſt tñ in tota ſcientia per ſe notũ, quia prima impreſsione imprimit in aĩa, vt dicit Auic. Ex hoc ſequitur ꝙ ens ſcitur imꝑfectæ, quia per ſe nõ primo: cognoſcit aũt perfectiſsimæ, quia eſt primũ cognitũ. Ad rõnes probantes illas paſsiones eſſe de ente demr̃abiles. Ad primã dico, ꝙ meta. eſt ſcĩa, quæ habetur de ſubiecto ſuo primo primitate intentionis, & primitate ĩmediationis. De ſubiecto vero primo primitate vl̃itatis hr̃ per ſe non primo. Per idẽ ad ſcd̃m. Eſt.n.ſcĩa ꝑ quid nõ de ſubiecto prio primitate vl̃itatis, niſi per ſe nõ primo: ſed de ſubiecto primo primitate ĩmediationis, & intentionis. Ad tertium patuit ſolo. Ex his apparet ꝙ ens non hẽt paſsiones, quæ ſibi cõpetunt per ſe & primo, ſed hẽt paſsiones per ſe non primo. Secũdo apparet paſsiones entis non eſſe illa quinque. Illa.n.ſunt multiuoca noĩ ens. Animaduerte tñ ꝙ poſt deciſionẽ huius qõnis de paſſionibus entis. Fuerunt mihi motę dubõnes non leues: primo, quia Auer.in.4.meta.cõm.3.expreſſæ fatet̃ ens & vnum dicere eandem nãm. Sed ſm modũ & rõnem diuerſam. Et hoc idem in tex. Ariſt. expreſſæ dicit. Præterea.10.meta.cõ.8.expreſſe dicit ꝙ ens & vnum dicũt eandẽ nãm, nõ tñ eadẽ rõne. Tertio hæc eſt nugatoria enuntiatio ens eſt ens, vel dicere ens & ens,& non dicere ens eſt vnum, vel ens & vnum, igitur vnum, non eſt ſynonomum enti. Quarto Ariſt.6.meta.& Auer.ẽt. cõ.8.ponunt differentiam inter bonum & verũ, quia bonum eſſe in rebus, verum in intellectu eſſe aſſerunt. Quinto dum aliquis intellectus concipit ens inquantũ ens, non concipit vnum inquantum vnum, quia ſtat illum intellectum concipere ens vt ens, non concipiẽdo indiuiſionem, quam dicit formaliter ipſum vnum: igitur ſtat ipſum non concipere ipſum vnum inquantum vnum, & ita vnum & ens diſtinctis conceptibilitatibus ſunt conceptibilia. Et ita diſtinguũtur formaliter vel rõne ſaltem. Pro ſolutione debes ſcire vt dixi eis ꝙ Auer. vr̃ varius, nam.1.Ethic.cap.7.ait bonũ eſſe enti ſynonomum. Amplius.10.meta.cõm.5.in fine dicit vnum eſſe ſynonomum enti. Idem etiam aſſerit in libro.d.d.diſputatione quinta, in ſolutione dubij tertij. Amplius Ariſt.4.meta.tex.cõm.tertij ait. Idem.n.eſt vnus homo,& homo,& ens homo, & nõ diuerſum aliquid oñdit ſm dictionem repetitam homo,& ens homo,& vnus homo,& ſubdit. palam itaq; ꝙ nõ ſeparant̃ nec in generatione, nec in corruptione. Similiter aũt & in vno, quare palam, quia additio in his idem oſtẽdit, & nihil aliud vnum præter ens. Ecce quomodo Ariſt. expreſſæ vult hæc eſſe re & rõne eadem, quia nihil addit vnum, qd' non ſit ens, & ita ꝑ nihil diſtinguitur ab ente,& ita videntur ſynonoma. Rurſus in eodem.4. tex.cõm.5.inquit, qm̃ igitur vnius inquantũ eſt vnum, & entis inq̃tum eſt ens, eædem per ſe paſsiones ſunt. ſed non vt numerus, aut linea, aut ignis, palam, quia eiuſdem ſcientiæ eſt cognoſcere & quid nam ſunt, & accidentia ipſius. Ecce ꝙ eaſdem paſsiones vult eſſe entis inquãtum ens,& vnius inq̃tum vnum, & ita amborum ſm eandem rõnem formalẽ, & ꝑ conſequẽs vnũ non eſt paſsio entis, ſed ſynonomum enti. Multæ poſſunt eſſe authoritates hincinde, quas omitto breuitatis cauſa,& hac ratione diſtinguo de ſynonomis ſiue multiuocis, quod quædam ſunt ſynonoma ſm veritatem, quædam ſm veritatem & de conſueto modo loquendi, ea ſunt ſynonoma ſm veritatem, quæ idem ſignificãt materialiter & formaliter,& hoc pacto ens & vnum ſunt ſynonoma, quia (vt auctoritates cogũt) qcquid dicit ens dicit vnũ & quo ad materiale,& quo ad formale. Ea vero ſunt ſynonoma ſm veritatẽ, & de cõſueto mõ loquendi, quæ ſigñant idẽ formalr̃ & materialiter,& quicquid ſigñat vnũ de cõſueto mõ loquẽdi ſigñat aliud, vt tunica & veſtis. & hoc pacto ens & vnũ non ſunt ſynonoma, quia de conſueto modo loquẽdi eſt,

Replica. Solutio. Ad ſecundam. Prima ſolutio. Ad rõnes alias Solutio authoritatis. Ad primam rationem. Ad rõnes ꝙ ſint de ente demonſtrabiles. Excerpta. Solutio. Synonoma duplicia ſunt.

est, q vnum significat indiuisionem quàm de consueto modo loquendi ens non significat, licet fm veritatem quicquid formaliter & materialiter significat vnum, significat ens. Et ita patet solutio ad contradictionem. Vbi, n. dr q ens & vnum dicunt eandem naturã & non sub eadem rõne, intelligitur de consueto modo significandi, vbi dr q sunt synonoma intelligitur fm veritatem, quia quicquid formalr & materialiter dicit ens, ẽt dicit vnum. Sili ratione intelligendum est de alijs passionibus, vt de bono, & vero, de ente & re. Ad quintũ dico retorquendo argm contra eos, quia si alia conceptione concipitur ens, & alia vnum, tũc stat ens esse notum alicui, cui non erit notum ipsum vnũ, & ita vnum non est passio per se primo nota de ente ipso. Præterea Auic. in. 2. suæ Meta. cap. 1. ait, q ens & res prima impressione imprimuntur in aĩa, igitur eadem conceptione, ens & res concipiuntur. Et eodem modo Auic. voluit intelligere de alijs, & ita pro me & ipsis dico q ens vna & eadem impressione siue conceptione concipitur vt ens, & vt vnum, vt res &c. Et ita concedo q eadẽ conceptione, qua ens vt ens concipitur, ẽt indiuisio cõcipitur, quia oẽs illæ rõnes concipiendi sunt vna formaliter vtpote ens, & sic vnum, & ens nec formaliter, nec materialiter distinguuntur, licet noĩa illa de consueto modo loquendi in significando differant. Tu vero lege librum. d. d. & quæ ibi diximus, nam licet videantur his contraria, tñ bene intellecta ad hæc reducũtur. Hæc de questione hac dicta sint satis. His disputatis, restat nunc soluere rationes factas in. 1. cap. disputationis. Ad primam rñdent quidam, & concedunt Meta. esse vnam sciam, & realem, vt rationes cogunt, & q subiectum, vtpote ens est vnum & reale, quia vniuocum primæ causæ, & causatis, substantiæ & accñti, & ad rationem qua probatur non esse vnum & reale, breuiter respondent q prima causa & causatum sunt se totis distincta, non quidẽ in conceptu reali, sed in realitate subiectiua, quæ nihil aliud est quàm conceptus entis realis, & suus modus, & sic possunt esse se totis distincta subiectiuæ, & conuenire in aliquo obiectiuæ. Sed quia adhuc videtur Deus compositus, nam habet aliquid quo conuenit cum causato, vt conceptum realem, & quo differt vt modum intrinsecum. Propterea notant Deũ, habere aliquem conceptum realem, quo cõuenit cum causato, & modum intrinsecum, quo distinguitur ab ipso causato, & tamen non est compositus. Et huius rei declaratio est, quia conceptus est duplex, quidam est perfectus, & adæquatus rei, vtpote ille quo concipitur res, cum suo modo intrinseco, vt conceptus quo conciperetur albedo vt quatuor, quidam imperfectus & inadæquatus rei vtpote ille quo conciperetur realitas sine suo modo intrinseco veluti conceptus quo conciperetur albedo sine intensione vt quatuor. Ad propositum dicunt Deum habere conceptum realem, quo cum causato conuenit vt conceptum entis, & aliquid quo differt vt modum intrinsecum, sed quia nec conceptus quo conuenit, est perfectus, nec conceptus quo differt. Non enim potest conceptus entis esse perfectus sine suo modo, nec modus sine conceptu: propterea nõ est compositio in Deo, compositio enim est ex conceptu perfecto, & conceptu perfecto, non autẽ ex conceptu imperfecto & modo intrinseco. Hæc illi. Et licet hæc non sint peripateticæ dicta. Nam nullus peripateticorum vnquam hæc (vt mihi videtur) dixit, quia tamen temporibus nostris sunt famosa, ideo arguamus contra hæc pro posse. Primo, si conceptus entis est imperfectus, aut ita imperfectus, quo nihil imperfectius excogitari potest, aut ita imperfectus vt aliquid illo possit imperfectius excogitari, si id quo nihil imperfectius ex cogitari potest, igitur est infinitæ imperfectus. tenet argm, quia sicut id quo nihil perfectius excogitari põt, est infinitę perfectum, ita id quo nihil imperfectius excogitari potest, erit infinitæ imperfectum. Vltra conceptus entis est infinitæ imperfectus, igitur suus modus intrinsecus erit infinita imperfectio, sed hæc est ante finitatem, qua contrahitur ad causatum, & ante infinitatem, qua contrahitur ad Deum, igitur dabitur aliquis modus prior primis modis entis. Si autem eo põt excogitari imperfectius, ipsum ens non erit simpliciter simplex, nec simpliciter primũ. Secundo si conceptus entis est imperfectus: aut quia impfectæ repñtat id ẽ quo abstrahitur, aut quia est de conceptibili imperfecto: nõ est imperfectus, quia imperfectæ repñtat id ẽ quo abstrahitur: quia repñtat ens & non minus nec magis: igitur perfectæ repñtat: nec quia abstrahitur ab imperfecto conceptibili, quia tunc solus conceptus Dei esset perfectus, quia solum Deus est perfectum conceptibile. Tertio ad principale aut Deus capit ens per essentiã, aut per participationem. si per essentiam, igitur omne aliud citra Deum, quod à Deo dependet capiet per participationem. Hæc consequentia est Aristo. 2. Meta. & Auer. cõ. 4. & 12. huius cõ. 51. vbi ait Auer. q quia calor per essentiam capitur ab igne, ideo ignis est calidus per essentiam, & cætera citra ignẽ quæ sunt calida propter ignem sunt calida per participationem. Si vero dicatur q Deus capit ens per participationem: igitur cõpositus ex participante & participato. Omne enim ens per participationem est compositum apud peripateticos: vt qm album est per participationem tale, ideo cõponitur ex corpore & albedine. Hæc ratio est efficax fm ipsos peripateticos. Quarto quæro, propter quid ablatione modi intrinseci à conceptu entis ille conceptus dicitur imperfectus: & non ablatione drĩæ vltimæ cõceptus generis dicitur imperfectus? Aut hoc est, quia cointellectione modi conceptus entis contrahitur ad conceptum perfectum, vtpote ad conceptum Dei, vel quia ablatione modi ens non est perfectæ intelligibile. Non est dicendũ id esse quia cointellectione modi contrahitur ad conceptum perfectũ, quia ẽt cointellectione differentiæ vltimæ contrahitur genus ad conceptũ speciei perfectum. Non est autem dicendum id esse, quia ens ablatione modi non est perfectæ intelligibile, quoniam distinctissimæ cognitum, & à natura nobis impressum prima conceptione perfectissimæ intelligibile est ipsum ens. Conceptus. n. entis prima impressione imprimitur in anima: vt dicit Auic. & distinctissimæ cognoscitur, quia conceptus simpliciter simplex apud doctrinam eorum non potest nisi distinctæ cognosci, igitur ens est perfectissimæ intelligibile sine suo modo. Quinto conceptus ex quo componitur primum principium per se notissimum: est perfectissimæ intelligibilis: sed ex conceptu entis sine suo modo fit primũ principium simpliciter notissimum, igitur est conceptus perfectus. Sexto ens ab omnibus concipitur, ens infinitum non ab omnibus, quia peripatetici negant ens infinitum, igitur perfectiorem conceptum dicit ens sine modo, quam cum modo. Septimo conceptus ex quo intellectus componit vel diuidit enuntiationem perfectam: perfectus est & perfecta simplici intelligentia con-

Auer. quo non sit sibi contrarius.

Solutio rõnum disputationis.

Sol. quorundã.

Ad primam.

Decla. so.

Ex qbus Deus cõstituitur apd eos.

Confutatio.

Prima ratio.

tia concipitur. Hæc patet, quia duplex est operatio aīę, simpliciũ intelligentia, & compositio vel diuisio. Hęc non pōt esse perfecta nisi ex simplicibus perfectæ intellectis, sed ex conceptu entis sine suis modis intellr̃s componit & diuidit perfectæ: igitur conceptus entis sine suis modis est perfectus. Octauo aũt conceptus entis est īperfectus, quia qñ aliqđ sub ente cōtentum concipitur sub rōne entis imperfectæ concipitur: aut quia ens cōiter sumptum, cuius est conceptus: imperfectæ concipitur: nō primo modo, quia sic conceptus gñis esset imperfectus: quia cōtentum sub gñe qñ concipitur sub rōne gñis sine differētia, imꝑfectę concipitur. Si secundo mō, tunc ens inquãtum ens imperfectæ conciperetur: qđ est falsum quia à quocũq; concipitur distinctissimę concipitur: & non īperfectę, vel cōfusæ.

Nono Deus per eos constituitur ex conceptu entis & suo modo: vtpote infinitate, aut igiť Deus est vnus per hoc ꝙ constituentia transeunt in oīmodam identitatem: aut in oīmodam vnionem. si in oīmodam identitatem: tunc ens & modus eius idem essent realiter & formaliter: & oī modo, cuius oppositum dicunt. Si oīmodam vnionem: igitur alterum constituentiũ erit actus, alterum potentia ꝺm doctrinã peripateticorum: & ita Deus erit ex actu & potentia. Hæc sunt per se nota peripateticis. Decimo intelligatur per poſ̃e vel impossibile. Deum esse vnũ per hoc ꝙ constituentia trãseunt in oīmodam identitatem: vt nos peripatetici ponimus, vel istæ erit Deo qui ponitur ab eis: minus simplex, vel eadē simplicitate simplex, vel simplicior, non est minus simplex: qm̃ nihil est positum in ipso, quod compōnem faciat, nec eadem simplicitate simplex, q̃a ea quorum non est eadem rō essendi simplicia, non sunt eadē simplicitate simplicia, at horũ nō est eadem rō essendi simplicia, nam Deus qui modo sic ponitur simplex, est simplex per idētitatem oīmodã cōstituentium, & per hoc quia non componitur ex realitate & realitate, at Deus, qui apud hos ponitur simplex, est solum simplex, quia non componitur ex realitate & realitate, igitur Deus quia nobis ponitur, & Deus qui ponitur ab eis non sunt eadem simplicitate simplices, & Deus qui ponitur à nobis nō est minus simplex: igitur Deus qui ponitur à nobis est simplicior Deo qui ponitur ab eis. Et ita Deus, qui poniť ab eis non est summæ simplex, quia est aliquid intelligibile Simp. Hæc rō est non leuis, & multum consonat auribus bonorũ peripate. Et ꝙ hæc sit mens Aristot. apparet in vltimis verbis. 8. metaphy. qui postquam assignauit causam vnitatis in his, quæ materiam habent, inquit, quæ aũt expertia materiæ sunt, ea propriæ vnum quid sunt, & propriæ ens quid vniuersa. Ecce ꝙ nullam aliã causam simplicitatis assignat & vnitatis, nisi q̃a sunt propriæ entia seipsis, & non per hoc, quia nō constituntẽ ex realitate & realitate. His ita confutatis, ad rationem dico ꝙ metaphy. est vna scientia & realis modo quo subiectum suum est tale, at ens inquantũ ens est vnum reale per attributionē ad vnũ, vtpote ad Deum, & hoc pacto scientia hęc est vna attributione. Et quãdo dicitur quòd metaph. est vna specie, dico ꝙ comparatione ad subiectũ, in quo est, ipsa est vna species, quia vnus habitus specie, rōne vero habita ad subiectũ de quo est, ipsa est vna attributione ad vnũ. Ad scđam principalem dici pōt consequentur ad dicta nostra, ꝙ hæc scīa distinguitur à scīa per subm̃ primum primitate vr̃itatis, & per subiectũ primũ primitate īmediationis, & per subiectũ primum primitate intētionis, & ita cōcedo ꝙ hæc scīa differt à naturali & à mathematica ꝑ hoc quia hæc cōsiderat substãtias separatas. Sed hæc distinctio erit à subiecto primo primitate intentionis. Silr̃ dici potest de denominatione, vt patet per oīa. Ad tertiam dici potest, ꝙ beatitudo cōsistit in speculatione meta. non quo ad subiectũ primum primitate vniuersalitatis, sed quo ad subiectum primum primitate intentionis. Addũt quidam, ꝙ quanto aliquid est vniuersalius & cōmunius, tanto est perfectius permissiue, nō aũt positiue, & ideo ens est perfectissimum permissiue, quanto aũt aliquid est minus cōe, tanto est perfectius positiue. Sed cōtra, ens est infinitæ perfectionis ꝑmissiue, quia pōt ꝑmisceri cũ infinitæ ꝑfecto: igiť indiuiduũ est infinitæ perfectũ positiue. Deducitur, quia q̃ta ꝑfectione ens est ꝑmissiuæ ꝑfectũ, tãta indiuiduũ positiue ꝑfectũ. Secundo maximũ qđ pōt virtus ꝑfectior, est positius ꝑfectiu e maximo, qđ pōt virtus imperfectior, sed ens est maximum qđ potest Deus, quia quicquid pōt est ens, & nihil pōt qđ non sit ens, maximum vero qđ pōt Pla. est hoc ens, igitur ens est absolute & positiue perfectius hoc ente, & sic hoc quod dicunt, ambiguum est. Vtrum vero vl̃ius sit perfectius minus vl̃i, al̃s tractabiť, nunc vero sufficit mouisse. Ad quartam dico, ꝙ ad subalternationem tres requiruntur conditiones. Prima ꝙ subiectũ contineatur sub subiecto. Secũda vt subiectũ infernæ scīæ addat dr̃iam accidentalē subiecto supernæ. Tertia vt per se principia infernæ ꝓbenť à priori à scīa superna, licet scīæ inferiores haberent primã conditionē, nō tñ al̃s. Primo quia nulla scīa addere pōt enti aliqđ accidētale, nihil. n. enti est accñtale. Secũdo q̃a principia aliarũ non demostranť à priori in metaph. Ad quintã soluunt quidã ꝙ ens est vniuocũ, & ꝙ habet quid. non quidē quid sumptũ pro definitione, sed quid sumptũ pro essentia. Sed hęc solo est falsa, q̃a si ens hr̃et quid pro essentia, igiť hr̃et ꝓprie quid, nam propriæ quid sumiť ab essentia, ideo dici pt̃ oē subm̃ hr̃e quid rei, qñ est subiectum ꝑ se demr̃onis, quale nō est ens, id aũt quod est subm̃ primũ in scīa primitate vr̃itatis habet quid noīs, & hoc mō hēt ens. Nã licet non sit ignotũ ens, est ignotum quid sigñat hoc nomen ens, non. n. apud oēs gentes est idem nomē. Ad sextam, septimã, & octauã patet solutio ex his, quæ dicta sunt. Ad nonã dici pōt triplicē esse reduplicationē, aut rei siue consequentiæ, rōnis siue causæ, & modi intelligendi. Tunc dico ꝙ ens inquantũ ens est subiectũ, vt verbum inquãtum, nō rē nō causam rei reduplicat: sed modũ intelligendi, quē Iuniores appellant rationē formalem subiectandi: & quia verbum illud non reduplicat rem, nec causam rei, ideo non valet inferre vniuersalem. Ex reduplicatione enim vel causæ licet inferre vniuersalem, non aũt ex reduplicatione modi intelligendi. Ad decimam dico, ꝙ sufficit vt illius sit præstabilissimum subiectũ principale. Ad vndecimã dico, ꝙ qualibet parte subiecti debet subiectum esse prius, quãdo illa pars non est simul principiũ & pars. Ad duodecimam dico, ꝙ non concludit plus nisi ꝙ substantia est primum subiectum primitate immediationis. Ad tertiamdecimã dico, ꝙ omnes partes entis hic considerari possunt sub rōne entis: in alijs scientijs aũt consideranť sub ratione entis: vel mobilis, vel quãti: & sic nō superfluũt. Ad quartãdecimã dico, ꝙ ens continet non scibilia per accidēs, vel dici pōt ꝙ cōtinet illa non quatenus nō scibilia, sed quatenus scibilia.

Authoritas Aristo. — *Solutio ꝓpria.* — *Ad secundam.* — *Ad tertiam* — *An vniuersalius sit perfectius. Pō quorundã.* — *Confutatio.* — *Ad quartam.* — *Ad. 10.* — *Ad. 11.* — *Ad. 12.* — *Ad. 13.* — *Ad. 14.*

Ad 15. Ad quintamdecimam dico, ꝙ ens est subiectum in aliis scientiis, & ens est subiectum hic: sed rationes subiectandi sunt diuersæ. Hæc de disputatione, quæ fit de subiecto: vbi me excusatum volo, si prolixe loquutus sum: nam ea quæ quidam interposuerunt me detinuerunt.

DISPVTATIO SECVNDA

DE DIVISIONE ENTIS.

Num Ens, & in qua Primo diuidatur.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

VIDETVR ꝙ entis nulla sit diuisio, primo diuidentia sunt extra rationem diuisi: sed extra ens nihil est igitur ens non potest diuidi. Secundo si ens divideret aliqua prima diuisione, ens esset vnum, & si esset vnum, non diuideretur per vnum & multa. Tertio si ens diuideretur, sint prima entis diuidentia, A, & B, vel igitur, A, B, diuidūt ens inquantum ens: vel inquantum hoc, vel illud ens: non inquantum hoc vel illud ens: quia sic nō esset cōis omnibus. si inquantum ens igitur omne ens diuideretur per, A, B, diuidentia. Quarto si ens diuideretur tunc ens haberet differētias probatur, quia differentia est qua differunt inter se singula, vt dicit Porphyrius, ꝙ aūt ens non habeat differētias, patet tertio huius: igitur ens non diuiditur. In contrarium sunt peripatetici. vt Aristo. in 6. metaphy. & Auerro. ibidem com. 4. vbi diuidunt ens per ens per se & ens per accidens: & ens per se in decem prædicamenta.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Quid ens & quot modis. ENS quod Græci ὄν dicunt, quandoq; sumitur vt se extendit ad priuationes, & hoc pacto non intelligitur in disputatione: quandoque vt se extendit ad ens reale & intentionale, & nec sic sumitur. Præterea idē est ens reale & intentionale. Vt enim aptum intelligi dicitur ens reale, vt actu intellectum est ens intentionale, & intentionale potest esse intentione prima, vt cum intelligitur directa & absoluta intellectione. & intētione secunda: vt cū intelligitur comparatiua intellectione: veluti vt subiectum respectu prædicati, aut prædicatum respectu subiecti aut vt superius vel inferius, & id genus, quia igitur hæc duo idem sunt, non oportet intelligere in disputatione nisi de ente reali. Nam licet multifariam sumatur ens, vt patet. 4. metaphy. hic non accipitur, nisi pro ente reali. Nunc quid per diuisionem quæ à peripateticis διαίρεσις appellatur, intelligendum sit exponamus & primo dicamus, vt auctor est Boet. in lib. de diuisionibus, diuisionem ipsam multifariam dici. Alia nanque est generis in species. Alia totius in partes. Alia vocis siue nominis in significationes. Alia subiecti in accidentia. Alia accidentis in subiecta. Vltima accidentis in accidentia. Hic est completus numerus diuisionum: quem pariter peripatetici. vt Andro. in proprio de hac re libro & Porphy. in commentationibus, quas scripsit in Platonis lib. quam inscribit Sophistes, & etiam Platonici vt Plotinus in eodē lib. approbant. Nec vnquam aliquis peripateticorum posuit aliquam diuisionis speciem, quæ sub aliqua istarum nō contineretur. Sed dices nonne species diuiditur in indiuidua? Dici pōt diuisionem speciei in indiuidua esse per accidens, & sic continet quasi in diuisione subiecti ad accñtia. Præterea hæc non est scientifica nec doctrinalis, propterea non est diuisio de qua nunc loquimur. Præterea dices nonne est diuisio vniuoci in vniuocata? Dici pōt apud peripateticos nihil esse vniuocum, quod non sit genus vel spēs, & propterea vltra genus nihil est nisi vox cōis siue nomē ſm peripateticos, & platonicos. Hæc de diuisione. Nunc quot modis alicuius prima dicatur diuisio, vbi animaduersione dignū, tot modis dici primā diuisionē, quot modis aliquid dicitur primum: at primum vti diximus in prima disputatione trifariam apud peripateticos dicitur: vel primum primitate vl'itatis, siue adæquationis, & hoc pacto prima diuiso erit, quæ æquatur diuiso, vtpote quādo nihil sub diuiso continetur quin sub aliquo diuidentium collocetur, & econtra nihil sub aliquo diuidentiū, quin sub diuiso. Alio modo dicitur primum primitate immediationis, & sic ea diuisio dicetur prima hoc modo, quæ fit per diuidentia ipsi diuiso immediatiora. Tertio modo primum dicitur primitate principalitatis. Et iuxta hoc ea dicitur diuisio prima, quæ fit ꝑ diuidētia principaliora, & præstabiliora. Hæc de titulo disputationis.

Ens rationis sive intentionale & ens reale idem est.

Commen. 2.

Quid diuisio & quot modis.

Dubitatio. Solutio

Secunda dubō Solutio.

Quot modis prima diuisio.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE disputatione præsenti sunt qui dicunt ipsum ens prima sui diuisione diuidi in decem prædicamenta: cui positioni expositor Tho. 5. huius videtur consentire in expositione textus vbi ait, & propter hoc ea in quæ diuiditur ens primo: dicuntur esse prædicamenta, quia distinguuntur secundum diuersum modū prædicandi. Hæc expositor. Huic etiam videtur & Auer. assentire 10. meta. vbi vult ens & vnum significare decē prædicamenta sine medio, sed immediata entis significatio est illius immediata diuisio, igitur ens per decem diuiditur prædicamēta primo. Sed hāc pōnem confutant primo ꝑ verba Arist. 5. meta. qui diuidit ens primo in per se & per accidens, & subdiuidens ens per se inquit: per se vero dicūtur esse quæcunq; signāt figuras prædicationis, igitur diuisio entis in. 10. prædicamenta non est prima. Idem quoq;. 6. huius asserit: vbi Auer. inquit iā declaratū est ꝙ ens simpliciter prima diuisione diuiditur in ens per accidens & per se: & ens per se in decē prædicamēta, hoc idem cōm. 1, igitur hæc diuisio non fuit prima. Secundo hæc diuisio non est vl'is: tum quia prima causa in nullo mēbro horū contineri pōt, tum quia materia & forma non sunt prædicamento: igitur hæc non est diuisio vl'is entis. Alij primā entis diuisionem faciunt in ens per se & ens per accidens: vt Aristo. & Auer. locis dictis aperte profitentur. Hæc videtur vl'is cum nihil per ens significetur, quin aut per se aut per accidens non appelletur. Sed hoc stare nō potest, quia diuisio quæ est eorum, quæ sumuntur ab esse prior est diuisione eorum, quæ sumuntur à prædicatione. At diuisio entis in per se & per accidens est eorū, quæ sumuntur à prædicatione cum sit diuisio eorum quæ prædicantur: diuisio vero in substantiā & acccidēs est eorum, quæ sumūtur ab esse, vt expositor inquit. 5. meta. igitur diuisio entis in per se & per accidens nō est prima. Præterea adhuc dubium est sub quonā horum DEVS contineatur. Deus. n. non est ens per se, quia non prædicatur per se, nec per accidens, quia nec per accidens. Amplius nec materia cōtinetur in aliquo eorum, quia nec per se, nec per accidens prædicatur. Alij dixerunt ens prima sui diuisione diuidi per actum & potentiam, & ens actu subdiuidunt per decem prædicamenta. Huic positioni Auer. primo de anima & Aris. 3. phy. tex. c. 3. assentire videntur. Sed hæc non videtur peripatetica, nā Auer. 7. meta. ait ꝙ prima diuisio entis est in substantiam & accidens. secunda est in potētiā & actū. Amplius quæ relatiue opponuntur, non videntur primo

Pō expositoris. Cōm. 14.

Cōm. 8.

Cōm. 4.

Secūda positio.

Confutatio.

Tex. c 23.

Positio tertia.

Cōm 6. Confutatio. Cōm. 1.

mo diuidere ens. Sed potentia & actus opponuntur relatiue, vt dicit Auer. 9. huius cõm. 11. Rursus quæ opponuntur, vt priuatio & habitus non primo diuidũt ens: sed potentia & actus opponuntur modo priuationis & habitus: vt in eodẽ nono dicit cõm. 3. igĩ prima diuisio non est in illa. Alij vt iuniores quidam primam entis diuisionem per finitum & infinitum faciunt, sumentes finitũ & infinitum secundum virtutem, & nõ ẽm molem, & ens finitum in decem prædicamenta subdiuidunt, quam diuisionem sectari videntur: qui ens prima sui diuisione diuidunt per limitatum & illimitatũ: nam licet velint differre à primis, nõ possunt, cum limitatio non sit nisi ad gradum virtutis, & illimitatio similiter, & sic limitatum idem est quod finitum, illimitatũ vero idem quod infinitum. Refellere solent hanc diuisionem, primo, quia non est vẽs, propter resolutiones quas catholici diuinis tribuunt, quæ nec finitæ, nec infinitæ esse possunt: vt deducunt. Secundo, quia vt quidditas est modo prior, ita diuisio per quidditates erit prior diuisione per modos. Tertio hæc diuisio non videtur peripathetica quia non est notũ in doctrina peripateticorum, si sit reperibile ens infinitum, vt disputauimus in codicillo de infinitate primi. Ad has diuisiones reducitur illa diuisio quæ est entis per perfectũ & imperfectum, quippe cũ perfectum sit cui nihil deest; & sic est illimitatũ, & infinitũ, imperfectum aũt cui deest aliquid, qua ratione erit finitum & limitatũ. Amplius & cæteræ id genus: vt per creatorem & creaturã, siue per creatũ & increatum. Præterea diuisio per causam & causatum, per à se & ab alio, atq; per respectiuũ & absolutũ, per idem & diuersum, æquale & inęquale dependens, & independens necessarium & contingẽs, non põt esse primę, quia diuidentia sunt relatiuæ opposita, aut cõditiones qualitatiuæ, quę supponũt quidditates. Simili rõne diuisio quæ est per compositũ & simplex sensibile & insensibile, abstractum & materiale esse non potest prima, cum vel sit per relationes aut per conditiones qualitatiuas additas quidditatibus.

Positio. 4. Antonii Andreæ. Bonetus. — *Confutatio.*

Alij primã entis diuisionem per quantum & non quantum & quantum per finitum & infinitum & finitũ per substantiam & accidens constituunt, & sumunt quantum prout denominatur quantitate perfectionis, non autem quãtitate molis. Quod prima diuisio sit ꝑ quantum & non quãtum primo probant, quia nihil est ens, quod non contineatur sub mẽbro aliquo istius: nã relationes diuinæ sunt nota quantæ. Secundo perfectio siue quantitas virtutis competit entibus sub ipso ente constitutis inesse quidditatiuo: igitur ante oĩa alia & ꝑ consequens ens immediatius per illa diuidetur. Quod autem quantitas virtutis competat contentis sub ente in esse quidditatiuo. Multifariã deducunt primo, quia æquinitas ẽm se considerata est perfectior lapideitate. Secundo quia forma sunt sicut numeri. vt dicit̃. 8. meta. & nõ nisi propter perfectionem. Tertio quia genus diuiditur diuisione essentiali per differentias non æque perfectas. Quarto quia modus intrinsecus non formaliter nec realiter distinguitur ab eo cuius est; igĩ quantitas virtutis competit in esse quidditatiuo omnibus entibus, qa est modus intrinsecus. Ex his argui potest quantum perfectionis competit entibus inesse quidditatiuo, igitur etiam non quantum, & vltra igitur immediata diuisio entis est per quantum & non quantum, quia illa est immediata entis diuisio, cuius diuidentia sunt contentis sub ente immediatiora. Hæc enim est vis omnis, & potentia rationum eorum. Contra hanc põnem solet obijci primo entibus prius competit vnitas quam perfectionalis quantitas, igitur immediata diuisio non est per quantum & non quantum, añs declaratur, quia ens distinguitur ex natura rei à finitate ẽm istos: igitur in illo priori est indiuisum in se & diuisum à quolibet alio, igitur est vnum. Secundo homo inquantum ens est vnum, & non est finitum siue quantum: igitur prior est vnitas quam ipsa quantitas. Tertio de ratione infiniti est aggregare oẽs perfectiones in vnum, igitur vnum antecedit ipsum infinitum. Ex his concludunt primam entis diuisionem non posse esse per quãtum & non quantum, & maxime apud peripateticos qui rõnes illas diuinas non perceperunt. Propter hęc alij crediderunt primam & immediatam entis diuisionem esse per vnum & multa. Et hanc asserunt esse opinionem expositoris, qui in procemio Metaphy. inquit hanc scientiam esse maxime intellectualem quæ maxime circa principia vniuersalia versatur, quæ quidẽ sunt ens, & ea quæ consequuntur ens, vt vnum & multa. Ecce qũo videtur velle primam entis diuisionem per vnũ & multa. Sed hæc positio non est peripatetica, vnde ait Auer. 7. huius in procemio ꝙ prima diuisio est entis, in substantiã & accidens. Secunda est in potentiã & actũ. Tertia est in vnum & multa. Amplius expositor in. 10. huius ait ꝙ intellectus primo intelligit ens, secundo nõ ens, tertio diuisionem, quarto vnum, quinto multitudinem: igitur diuisio entis per diuisum & indiuisum erit immediatior quam per vnum & multa. Præterea Auic. in principio suæ Meta. asserit rem esse ante vnum: quia vnum dicit negationem res affirmationem: igitur diuisio per vnum & multa non est prima. Contra etiam hãc positionem faciunt rationes proximæ opinionis. Alij ob hæc finxerũt ens prima sui diuisione diuidi ꝑ quidditatem & modum siue per quid & quale quæ eadem sunt apud eos. omne. n. ens vel est quid vel quale, quid subdiuidunt per creatum & increatum, & creatũ quid per decem prædicamenta tandem modum vel quale, diuidunt per quantum & non quantum, & quantũ per infinitum & finitum, finitũ vero in decem modos prædicamentorum correspondentes decem quidditatibus illorum. Persuadent hanc põnem primo, quia ad quid & quale stat vltimata resolutio cuiusq; entis. Igitur prima diuisio entis est per quid & quale. antecedens patet, qa oĩs conceptus resolubilis resoluitur in determinabile, quod est quid; & determinans quod est quale. Scđo in conceptibus quidditatiuis stat vltimata resolõ ad primum quid, quod est ens, igitur in conceptibus qualitatiuis vltima resolutio debet stare ad vnum modum illi primo quid correspondentem, igitur prima diuisio erit per quid & quale. Vltimo primo conceptui quidditatiuo reali correspondet conceptus primus qualitatiuus realis primo determinans. Primo enim quid correspondet primum quale, sed est dare primum quid, igitur primum quale, & ita prima diuisio erit per quid & quale. Sed pace horum dixerim hæc positio nec est peripatetica, nec vera, non peripatetica quia Aristot. & Auer. & alij expositores & si pluries ens ipsum diuiserint, nunquam in hæc diuidentia diuiserunt. Nec vera, primo, quia nullum diuisum conuertitur cum vno membro suæ primæ diuisionis, sed ens & quid conuertuntur, veluti ens & aliquid, idem enim est quid & aliquid apud Græcos grammaticos, appellant enim quid & aliquid πτινος & ẽt apud latinos: sed ipsum aliqd conuertitur cum

A põ Scoti in quolibet. q. 5. — *Obiectiones.* — *Quinta positio* — *Confutatio.* — *Sexta positio.* — *Persuasiones. Prima.* — *Secunda.* — *Tertia.* — *Confutatio.* — *Prima ratio.*

cum ente igitur & quid. Secundo primum quid apud istos est cõceptus vltimus entis realis, sed nihil diuidi põt in semetipsum, igiť ens nõ pt diuidi in qd & quale. Tertio nullũ diuisum æqualiter prędicatur de vno diuisionis mẽbro per se formaliter & de alio per accñs, siue denominatiuæ. Sed ens prædicatur per se & formaliter de quidditate & de modo nõ nisi denoĩatiuæ apud eos, igiť ens nõ põt per hæc æqualiter diuidi. Quarto nullum ens reale diuiditur per se per entia intentionalia: sed ens hic diuisum est ens naturæ apud eos, quid & modus sunt entia intentionalia. Vnde apud logicos dicendo aĩal est quid ille terminus aĩal, supponit materialiter siue simplr, quia ille terminus qd est terminus secundæ intẽtionis. Similiter de modo dici põt. Quinto in oĩ diuisione alicuius vniuoci ſm Boetium & oẽs metaphysicos oportet cõsiderare ipsum quod diuidiť ea in quæ diuiditur, & ea per quæ diuiditur veluti in diuisione animalis diuisum est ipsum aĩal cõmune, ea in quę diuidiť sunt homo & brutũ, ea ꝑ quę ad hæc descendit, sunt rõnale & irrationale. Sed in diuisione entis naturæ, quæ est vniuoci, nõ sunt ea in quę, & ꝑ quę, & quod diuiditur si esset per quid et modum, vt omnes sciunt, quia nihil cõe vniuocũ est quidditatibus & modis, nec sunt inferiora ad quæ descendit illud commune, sed solũ per quę diuiditur, igiť hæc diuisio nulla est.

Secunda. *Tertia.* *Quarta.* *Quinta.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Prima suppõ. PRO veritatis igitur determinatione accipiendum primo ꝙ secus est quando diuiditur vniuocũ aliquod vt genus, quod dicit certã & definitã naturam, & secus quando diuiditur nomẽ in sigñones. Nam in diuisione rei vniuoce oportet cõsiderare rem, quæ diuidiť, drĩas quibus diuiditur & res inferiores in quas per drĩas descendit, at in diuisione nominis sufficit cõsiderare significata, in quæ diuiditur, causa est quia nomẽ nõ descendit in significata per drĩas aliquas, sed solum quia ad illa significãda est institutũ. *Secunda.* Secundo accipiendum est diuisionẽ nominis, non esse propriæ diuisionem dicendam, sed potius enumerationẽ significatorũ. *Boetius.* Dicit hoc doctissimus Boetius in prædicamẽtis textu (Eorũ qui dẽ quæ ſm nullã cõplõnem) & inquit, nec vltra decem vllo modo aliquod genus excogitari põt recte. Quare huiusmodi fecit numerationẽ, sed non diuisionem. diuisio nãq; fere est generis in spẽs prædicamentorum vero (qm̃ genus non hñt) diuisio esse nõ potest: sed potius enumeratio est. Hæc Boetius. Ex his plane patet diuisionem nominis non esse dicendã diuisionẽ sed enumerationem significatorum. *Tertia.* Tertio accipimus ꝙ sicut põt dari prima diuisio, videlicet, tripliciter vniuersalitatis primitate, immediationis, & principalitatis, Ita trifariam dici potest enumeratio significationũ, videlicet primitate vniuersalitatis, principalitatis, & immediationis. *Quarta.* Quarto accipimus immediatam enumerationẽ esse quæ nomini in sigñando est immediatior, est autem immediatior in sigñando ipsi nomini qñ per nomẽ ſm famosiorem modum significandi eius membra significanť. Verbi causa, homo famosius & immediatius sigñat sortẽ & Platonẽ: cõsequenter aĩal, corpus & substantiam, & oĩa consequentia illos. *Positio Platonicorum.* Ex his sequitur ꝙ aliter Platonici, & aliter Peripatetici cogunť dicere de entis diuisione. Platonici. n. qui ponũt ipsum ens vniuocũ decẽ prædicamẽtis, coguntur dicere ipsum ens, quod est post vnum, vtputa ens causabile esse qđ diuidiť: ea aũt in quæ diuidiť volunt esse subam & accñs, ea ꝑ quæ diuidiť volunt esse modos subæ & accidentis, vtputa per se esse, & alteri inhærere. Ipsum vero deum & materiam ponunt extra ens & sub vno contineri. *Positio Peripateticorum.* Peripatetici vero, quia ens ponunt æquiuocum siue analogum: eius non diuisionẽ coguť ponere, sed significatorum enumerationem (vt dictũ est) bimẽbrẽ. Et tunc iuxta positionẽ hãc prima diuisio siue enumeratio bimembris primitate principalitatis erit: vt dicit Simplicius in primam causam & primum causatum. Hæc. n. diuisio prima est quia mẽbra sunt præstabiliora oĩbus his, quæ significari pñt per nomẽ ens, diuisio vero primitate æquationis nõ erit vna tm̃, sed oẽs quæ æquant nomen ens, & oẽ sigñatum eius. Vt per vnũ & multa, per causam & causatũ, per actũ & potẽtiam, per absolutum & respectiuum & cæteris id genus. Oẽs. n. hæ diuisiones sunt primæ primitate æquationis, qm̃ nihil per nomẽ ens põt sigñari, quod nõ contineatur sub aliquo mẽbro istarũ, & nihil contineri põt sub aliquo mẽbro istarũ quin sigñari possit ꝑ ens. prima vero diuisio primitate immediationis erit per substantiam & accñs, hæc. n. diuisio erit prima primitate ęquationis veluti cæteræ. Nam omne quod per ens sigñatur, est aut substantia, aut accidẽs: erit etiam prima primitate immediationis, quia substantia & accidẽs immediatius significantur per nomen ens. Et hoc ait Arist. in principio. 7. inquit. n. (totiens autem ente dicto, palam horũ primum ens esse ipsum quid est, quod quidem substantiam ipsam significat, deinceps cætera, vt bonum honestum, & id genus) vbi Auer. in procemio. 7. aperte ait primã diuisionẽ entis esse in substãtiam & accidens. secundam in actum & potentiã: tertiã in vnũ & multa. Præterea ea primo significãtur per nomen, quæ primo intelliguntur, at vt Arist. auctor est in eodẽ. 7. primũ cognitione, nã, & tpe est substãtia. igitur primo per ens significatur & cõsequenter accñs. *Solutio dubij.* Hãc positionem sentit Albertus in principio. 7. huius, hanc quoque & Algaçel. in. 1. suæ meta, hãc & Simplic. in. 2. de aĩa, & videtur omnium peripateticorum. Sed quia hæc non diuisio entis est, quia apud peripateticos ens non est vniuocum. sed (vt dixi) quædã bimẽbris enumeratio, ideo nõ oportuit considerare rem, quæ diuiditur, sed solum nomen, nec ea per quæ diuiditur, quia nomen non descendit ad significata per differentias: sed tm̃ consideranda sunt ea quæ immediate nomen ens sigñat, cuiusmodi sunt substantia & accidens, & vlterius substantia ꝑ materiam & formam & cõpositum ex his, qđ est gñalissimum diuiditur, cõpositum autẽ quod est corpus, per animatum & inanimatũ vera diuisione diuiditur: forma per separatã & materialẽ, & accñs per nouẽ genera diuiditur. *Qualis diuisio prima entis.* Hæc peripatetici. Ex his apparet ꝙ prima diuisio entis nec per modos, nec ꝑ drĩas esse potest, nec ꝑ ea quæ significatis eius immediatius insunt. Patet per hæc quæ diximus, quia nõ est vniuoci: sed vocis bimẽbris quædam enumeratio, ad quam nõ per drĩas, nec ꝑ modos, nec per aliqua intima cõtentis sub ente descendit. Et propterea licet aliqua sint immediatiora his quæ per ens significantur: non propterea erunt prima entis diuidentia. Hæc sunt, quæ peripatetici sentiunt.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

NVNC ad rationes aduersantium, & primo ad eas quæ primam entis diuisionem faciunt esse per quantũ & non quantum. Ad primam dico, ꝙ si aliquid arguit illa ratio, solum probat illam diuisionem esse enumerationem primam primitate æquationis. Ad secundam dico, ꝙ vbi quantitas virtutis immediatius competeret

significatis per ens, non propterea sequitur primam entis diuisionem esse per quantum & non quantum, qm̄ ens non descendit per differentias, nec per modos, nec per intimiora his, quæ significantur per ipsum, vt dictū est, & ideo oīs eorū labor fuit vanus, & sic cessant oēs obiectiones. Per idem ad rōnes pro quinta positione, dato enim ꝙ vnum est significatum per ens immediatius, nō propterea diuisio entis erit per vnum & multa, quoniam ens nec per differentias, nec per modos, nec ꝑ intima descendit, vt dictum est, & sic cessant oēs rōnes. Ad rationes pro sexta positione potest dici ꝙ resolutio vltima non est vltra conceptus generis ꝭm Boetium & oēs peripateticos. Vltra.n. decem rerum genera nō inuenitur, nisi nomen, & non res, & sic tolluntur oēs rōnes illorum. Ex his apparet oēs dictas positiones emersisse ex malo intellectu nominis ens. Qui enim ipsum ponunt vniuocum cogūtur disputare hæc. Nos aūt peripatetici qui ipsum ponimus Analogum, hæc omnia paruifacimus. Tunc ad rationes primi capituli patet solutio. Oēs.n. probant ens non diuidi diuisione vera & proprie dicta: cum quo tn̄ stat, illius esse quandam bimembrem enumerationem. Ex his sequitur ꝙ rectius quidam in qōne hac procedunt, quam nōnulli thomistæ. Illi.n. ponunt ens esse vniuocum nomen, & dicere vnum conceptum realem, & sic consequenter ad opinionem eorum bene dicunt, ipsum ens descendere ad inferiora sua per differentias modales quasdam quæcunq; sint illæ. Thomistæ vero dicunt ens esse nomen æquiuocum, siue Analogum, atq; sibi nihil reale cōe respondere & ita coguntur dicere ipsum nomen descendere immediate ad sua prima significata, & non per differentias modales, vel essentiales vel intima quædam, nomen.n. non descendit ad sua significata per intermedias differentias. Et tamen volunt ens vera & prima diuisione diuidi, per vnum & multa ipsumq; descendere ad omnia inferiora sua per vnum, & multa, & sic nec loquuntur consequenter ad eorum opinionem, nec sequuntur eorum principem Thomam, qui (vt diximus) à peripateticis non dissentit. Quare tam & si illi deuiant à principijs, non errant in conclusionibus, quæ sequuntur illis concessis, & ita minus male sentiunt. Hæc de diuisione entis sufficiant.

Comparatio inter scotistas & Thomi. nonnullos.

DISPVTATIO TERTIA.

De ordine Perfectionalis Quantitatis, & Vnitatis.

Num rebus prius conueniat & immediatius quantitas perfectionalis, vel eius vnitas.

CAPVT DVBITATIONVM SECVNDVM.

Quod vnitas insit rei cuius est immediatius. Primo arguitur, quia est synonomum enti, igitur æque primo cuiq; rei competit vnitas & entitas. Secundo quod competit rei circunscripto à re omni modo intrinseco, competit illi immediatius, sed circunscripto ab albedine omni perfectione graduali, adhuc est vna specie, igitur vnitas est, immediatior quouis modo. Tertio eadē est ratio hoīs & vnius hoīs entis & vnius entis, vt dicit.4. huius, igit nihil enti est immediatius vnitate. Quarto, modi sunt posteriores eo cuius sunt modi, sed finitū & infinitū, siue quantū & nō quantū sunt modi entis & vnius, est.n. aliquod vnū finitum, aliqđ infinitum: igitur isti modi ꝓsupponunt vnitatem. Ad oppositum argui solet primo, quia modus est plus q̄ prædicatum per se secundi modi, at vnitas non prædicatur nisi per se secundo modo, igitur vnicuiq; rei modus est immediatior, antecedens patet, quia modus nec est prædicatum primi modi, nec prædicatum secundi modi, sed prædicatur de re cuius est plus quam in secundo & minus quam in primo modo. Secunda pars etiam patet, quia vnitas est passio rei.

CAPVT TITVLI PRIMVM.

Pro declaratione tituli animaduertendum primo aliquid esse immediatius alicui, aut ꝭm sitū aut ꝭm idētitatem, aut ꝭm rōnem, dicitur collum capiti immediatius pectore ꝭm situm & hoc pacto non loquimur: dicitur pars remotior à ratione totius atq; ab ipso toto, qa distinguitur à toto ꝭm rem: est tn̄ toti immediatior ꝭm rationem, quia est de ratione illius, nec sic loquimur. Non enim quærimus, quid minus à re distinguitur, an eius vnitas. an eius perfectionalis quantitas? quærimus igitur de immediatione ꝭm rationem, vt vtrum vnitas sit ratione rei, cuius est immediatior, vel eius quantitas perfectionalis? Secundo animaduertendum, ꝙ quantitas cuiusq; rei perfectionalis est proprius gradus perfectionis eius, quo distat in tanta intercapedine à primo siue summo ente, & à non gradu perfectionis, quantitati hoc pacto sumptæ volunt opponi non quantū, qđ appellatur negatione propter noīs carentiam, competit tn̄ solum apud eos relōnibus diuinis, vt nunc supponatur, nam alij volunt etiā illas esse aliquantas. Tertio animaduertendū vnitatem vno modo posse sumi prout est enti synonomum, non differens ab illo nisi pœnes consuetū modū loquendi, & hoc pacto est æquale enti. sic enim multitudo est vna, vt multitudo ouiū est vna propria vnitate, qua differt à multitudine alia æquorū, dicimus enim vnam multitudinem, & duas & tres. Alio mdo sumitur vnum vt opponitur multitudini, quam vnaquæque res dr̄ indistincta in se, & diuisa ab alio, & non multa, hoc est vt est passio specialis contra multitudinem diuisa, & ac vnitate nō diceremus multitudinem esse vnam, quia nullum oppositum prædicatur de opposito. Tertio sumitur pro principio numeri prædicamentalis. Est igitur sensus disputationis, vtrum signata quauis re, vt albedine vnitas illius sit sibi ꝭm rōnē immediatior eiusdē rei propria quantitate? Vel sic vtrū intelligendo rem quo ad oīa ea quæ sibi competunt, intellectus per prius illam intelligat, vt est vna, quā vt est aliquanta perfectione, vel econtra? Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

De disputatione tenent quidam ꝙ in primo signo naturæ, rei primo competunt prædicata per se primi modi. In secundo signo naturæ competunt prædicata modalia. In tertio competunt prædicata secundi modi. Ex his sequitur ꝙ quantitas perfectionis, rei immediatior est vnitate, quia vnitas est prædicatū secundi modi: quantitas perfectionis est in secundo signo naturæ competens rei cuius est. Verbi causa albedini in primo signo naturæ competunt color & disgregatiuum visus, quæ sunt prædicata per se primo modo. In secundo signo cōpetūt intēsum et remissum siue q̄titas gradualis. In tertio cōpetunt prædicata secūdi modi quęcūq; sint illa, & quia vnitas est prædicatū secūdi modi, ideo inest rei post gradum perfectionis. Pro hac positione solet argui rōnibus, quas in præcedenti disputatione induximus. Primo quia quantitas virtutis competit rei inesse quidditatiuo eius, & vnitas non: primum probant pluribus rationibus: primo quia equinitas ꝭm se considerata est perfectior lapideitate. Secundo quia formæ siue quidditates

Positio prima.

Argumenta.

quidditates sunt sicut numeri, vt dicitur octauo metap. & non nisi quia sunt inæqualiter perfectæ. Tertio quia genus diuiditur diuisione essentiali per drias nõ æque perfectas. Quarto quia modus nec realiter, nec formaliter distinguitur ab eo cuius est, igitur quantitas virtutis cõpetit quidditatiuæ oĩbus rebus, cui sit modus intrinsecus. Secundum vero ꝙ vnitas nõ cõpetat per se primo, probat auctoritate Auic. 5. suæ meta. dicentis ꝙ æquinitas est tãtum æquinitas nec vna, nec plures, sed tantum ipsa, itaque vnitas, & multitudo non sibi competunt vt æquinitas est. Secundo principaliter argui solet, quia vnitas comparata multitudini supponit perfectionem in ente, quia comparata multitudini est perfectior illa, & maxime quia ẜm catholicos vnitas est perfectio simpliciter, non autem multitudo. Tertio inter quidditates circũscriptis omnibus prædicatis secundi modi est ordo essentialis, & nõ causalitatis, igitur perfectionis. Ex his concludunt quantitatem perfectionalẽ immediatius rei inesse quam vnitatem. Sed contra hãc põnem solet instari. *Obiectiones.* Primo quia si quantitas perfectionalis competit rei inesse quidditatiuo, tunc prædicaret per se primo modo, & ita vel vt genus, vel vt dria, quod non concedunt. Secundo modus intrinsecus non est de ratione formali rei cuius est apud eos, qa adueniẽs, rei non variat eius rationem formalẽ (vt ipsi definiũt) igitur non competit rei secundum esse quidditatiuum. Tertio quidditas nec includitur formaliter in modo, nec modus formaliter in quidditate secundum eos, igitur modus nõ includitur inesse quidditatiuo rei. Quarto contrahibile est extra formalem rationem contrahentis, quidditas est contrahibilis & modus eius contrahens, igitur distinguuntur formaliter, & sic modus non competit rei inesse quidditatiuo. Hæc omnia ab ipsis cõceduntur vt principia. Vlterius argui solent ens distinguitur ex natura rei à finitate secundum istos, igitur in illo priori est indiuisum in se & diuisum à quolibet alio, & ita vnum. Amplius homo inquantum ens est vnum, & vt sic nõ est finitũ vel quantũ, igitur prior est vnitas quam eius quantitas. *Secunda põ.* Ex his tenent ꝙ ipsa vnitas est quiq; rei immediatior ipsa eius quãtitate pfectionali. Et iuxta hos dicendum est intellectum prius in primo signo naturæ intelligere rem, quo ad prædicata primi modi. In secundo vero signo intelligere rem vt vna est. In tertio quo ad ipsos modos, & demũ quo ad prædicata per se secundi modi.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

De præsenti disputatione nihil fere habemus à peripateticis. Est enim quæstio hæc nouissima, & valde friuola, & quælibet pars quæstionis si teneatur, non facit nec calidum, nec frigidum, tñ quia ab Arist. habemus vbiq; esse eandẽ de vno & ente consideratione, asserit. n. easdẽ esse entis & vnius drias, & spẽs asserit easdem esse & passiones, dicit ꝙ qui vnũ non intelligit: nihil intelligit. vt quasi velit nihil posse intelligi vt ens quin vt vnũ intelligatur. Et frequenter talia de ente & vno intelliges ab Aristo. in. 4. huius dilucidarij libro & alibi. Præterea & in. 1. physi. assumens primum entis diuisionẽ in prima eius significata subam, videlicet, & accidens, statim pro principio maxime proprio cõtra Parmenidem & Melissum quodlibet illorũ ꝑ vnũ & multa diuidit, dicẽs atq; vt à principio oĩum accõmodatissime nr̃a proficiscatur oratio, cum ipsum ens multipliciter dicatur. Quo nam mõ dicunt vnum oĩa esse vtrum vt substantia oĩa, an vt quãtitatem an qualitatem, ecce hæc est prima diuisio noĩs ens in signãta, & statim diuidens quodlibet significatorũ per intimam oĩum diuisionẽ, inquit & rursus vtrum substãtiam quidẽ vnã vel hoĩem vnũ, & reliqua. Hec Arist. Propterea dicerem vnitatẽ siue sumptã primo mõ vt cum ente est synonoma, siue vt opponitur multitudini esse ipsi rei, cuius est immediatorẽ quãtitate eiusdẽ licet vnitas. 3. modo, quę est prædicamẽtalis numeri principium sit accñs ꝑ accidens rei cuius, est vt dicit Auer. Ad huius euidentiam aĩaduertendum aliud esse enuntiatum, aliud prædicatum, veluti enuntiatio alia à propositione. *Differẽtia enũtiationum & propositionum.* Enũtiatio. n. ex noĩe constat & verbo, propositio ex subiecto & prædicato, ꝑp quod hæc erit enuntiatio homo est hõ, non aũt propositio, quia in hac nullũ est subiectum, nullum etiam prædicatũ. Nihil. n. subijcitur ibi ẜm Græcos. Amplius hæc est enũtiatio homo est ens, homo est vnum, homo est res, & id genus, nõ tñ propositio, qm̃ ens nõ est prædicatũ, quia nec per se, nec per accñs, quia non vt dria, non vt genus, nõ vt accidẽs propriũ nõ vt accidens ꝑ accidens, nõ vt definitio, & propterea ens, vnũ, & res & id genus enũtiata solẽt dici à peripateticis: non autem prædicata, nec subiecta. Ex his accipitur ꝙ licet post prædicata primi modi statim sequantur prædicata secundi modi, & post hæc sequantur accidentia, *De ordine modorum dicendi per se.* tamen inter prædicata primi modi: & prædicata secũdi modi, possunt interiacere enũtiata quædã, quæ nõ sunt prædicata, quia prædicata secundi modi sunt immediata prædicatis primi immediatione prædicationis atq; abnegatione prædicatorum intermediorũ, nõ aũt abnegatione enũtiatorũ. Immo ante prędicata primi modi possunt esse enũtiata. Est. n. homo prius ens, & vnum q̃ animal, & prius vnũ aĩal, q̃ rationale, & prius rationale vnum, q̃ risibile. Secundo animaduersione dignum quãtitate perfectionis inesse rei ꝑ cõparationẽ ad summum & ad nõ gradũ ꝑfectionis. Per hic. n. ꝙ vnaquæque res in tanto recessu à non gradu recedit, & in tanto accessu ad summum accedit, dicitur esse tantæ perfectionis, est autẽ in tanto recessu vel accessu iuxta mensuram operationis apud peripateticos, vel quam modo exercet, vel quam apta nata est vnaquæque res exercere. At res dicitur vna solã diuisione ab alio. Intellectus enim intelligens rem vt diuisam ab alio, intelligit rem vnam. Ex his sequitur ꝙ intellectus prius rem intelligit vt vnam, quã vt quantam, quia prius intelligit illam vt diuisam ab alio, quam vt diuisam à pluribus in tanto recessu vel accessu: igitur vnitas est ipsi rei immediatior quam sit eiusdem quantitas. Hanc positionem modo sustinerem vt minus remotam ab opinione peripateticorum.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

Ex his facile delenẽ rões aduersantiũ. primo deleẽ ordo signorũ naturæ, quia in primo signo naturæ intellectus intelligit prædicata prima, & in secũdo enũtiata quæ illa prædicata prima comitanẽ. Immo si prædicata primi modi per plura signa naturę diuidãtur, adhuc enũtiata possunt interponi, vt dictũ est. Tunc ad rões. Ad primã dico, ꝙ quantitas perfectionis non cõpetit rei in esse quidditatiuo, & ad probationes, ad primam dico ꝙ si æquinitas sumatur quo ad prædicata primi modi, vt sic potest eẽ vna, quia vnitas potest anteponi & interponi, nõ aũt aliquanta, & ita nec perfectior lapideitate, nec imꝑfectior in illo priori, sed tñ erit ipsa. Et si dices in illo priori æquinitas vel erit ꝑfecta vel nõ erit perfecta, dico ꝙ in illo priori non erit perfecta nec

aliquo

aliquo quouis perfectior. Nec valet in illo priori non erit perfecta, & est, igitur erit imperfecta. Oportet.n. addere in illo priori est res cui competere possunt prædicata non primi modi, igitur est imperfecta, veluti nõ valet aïal sumptum quo ad prædicata primi, & in illo priori in quo sibi insunt prædicata primi, nec est bipedum nec certipedum, sed in illo priori est, & non bipedum, igitur certipedum. Semper.n. neganda est consequentia, quia non est bene sumpta constantia, debet.n. sic sumi sed in illo priori non est bipedum, & est id cui põt competere prædicata secundi modi, igitur est certipedum. Et si dicas vtrũ in illo priori æquinitas sit vna? dico ꝙ est vna non vnitate prædicamentali, sed vnitate transcendenti, vel vnitate quæ opponitur multitudini. Et qñ dicitur vnitas non est prædicatum primi modi: igitur nõ potest competere rei in illo signo naturæ quo competunt sibi prædicata primi modi: dico ꝙ licet nõ sit prædicatũ primi modi, nec secundi modi, est tñ enũtiatum, quod potest competere rei in omni signo, quia in quocunq; signo põt competere rei ratio entis, sibi põt competere rõ vnius. Et ꝙ Aui. dicat æquinitatem in illo priori non esse vnam nec plures: hoc dixit, quia putauit vnum quod conuertitur cum ente esse vnum quod est principium numeri prædicamentalis. Ad secundum dico ꝙ formæ sunt sicut numeri, & ratione perfectionis, non tamen pp hoc perfectio est de quidditate formæ, quia Arist. loquitur de formis, non limitando illas nec ad prædicata primi modi nec ad prædicata secundi modi. Et præterea si formæ sunt sicut numeri, igitur in illis est vnitas, aliter non essent sicut numeri, & propterea rõ nihil concludit. Ad tertiam dico ꝙ si sumis genus quo ad prædicata primi, vt sic non diuiditur, quia diuisio per eos non est prædicatum primi modi, & ita genus cũ diuidit̃ diuisione essentiali, intelligi debet vt sibi competunt prædicata alia à prædicatis primi modi: immo cum drĩę considerantur in illo priori, non sunt vna: nec plures per eos. Ad quartam patet solutio, modus.n. debet distingui ab eo cuiꝰ est modus, saltem ex natura rei, & apud eos non est idem formaliter rei cuius est, quia tũc esset vel illius definitio, vel illius genus, vel illius drĩa, & sic licet rationes probarent modum non distingui formaliter ab ea re cuius est modus non probarent ipsum esse idem formaliter, vt etiã ipsi tenent. Ad secundam principalem dico, ꝙ potest vnitas esse perfectior multitudine, sicut paries albior æquo, non propter hoc albedo esset prior natura pariete vel æquo. Ad tertiam patet solutio: circunscriptis.n. oĩbus prædicatis secundi modi nullus esset ordo, cum ordo sit minus quam prædicatum secundi modi. Ad rationes primi capituli patet solutio, nam primæ sunt pro põne nostra, ratio vero in cõtrariũ est soluta in corpore disputationis. Hæc hactenus de hac differentia.

Omnes homines natura scire desiderant. Signum autem est &c. Tex. Primo.

DISPVTATIO QVARTA
De sciendi desiderio.

Num omnes homines natura scire desiderent.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Quod non oẽs hoĩes natura scire desiderant arguunt primo quia si sic, tunc scire esset præcognitum, tenet argũ quia nihil expetitum, nisi cognitum, vt dicitur.1.Ethi. consequens esse falsum nemo est qui dubitat. Non.n. oẽs ipsum scire præcognoscunt, vt dicitur.2.de aïa, vbi habetur ꝙ aïa pluri tẽpore degit in ignorantia, quam in scientia. Secũdo si omnes hoĩes natura scire desiderant, tunc oẽs hoĩes amoto impedimento scirent, tenet argũ per simile in cunctis agẽtibus naturalibus, nam ignis quia naturaliter tendit sursum, ideo remoto impedimento, mox mouetur sursum, & in cæteris id genus similiter consequens est falsum, quia nullum videtur impedimentum aïæ ad scientiam, quia si quid esset, illud esset contrarium vel aïæ, vel sciẽtiæ, & ita cum nullum sit: mox oĩs aïa sciret. Tertio arguunt si sic, tunc, vel nullus esset sciens, vel saltem aliquis qui haberet illam: non expeteret, & sic non oĩs. tenet argũ quia appetitus est rõne carentiæ. Habitibus enim põtibus in materia cessat motus, vt dicitur. in.1. de generatione, igitur si oẽs sciam appetunt: oẽs carent, vel saltem qui hñt, non appetunt. Quarto aliqui appetunt ignorantiam, igitur non oẽs appetunt scire: añs patet. nam antiqui ignorantiam habebant de principijs rerum naturalium, & illam appetunt & defendunt, igitur non oẽs hoĩes scire desiderant. Quinto arguit Ioan. si oẽs hoĩes appetunt scire, vel scire, quod est in ipsis, vel quod est in alijs vel quod in nullo est: non quod est in ipsis quia appetitus est rõne carentiæ, vt dicitur.1.phy. non quod est in alijs, quia impossibile est vt illud consequantur. Non.n. potest migrare de subiecto in subiectum, vt ait Boetius, non aũt quod in nullo est, quia illud nihil est, quod nihil est, non est appetibile. Sexto arguit, si oẽs hoĩes appeterent scire: tunc oẽs possent disciplinari: contra Arist.5.politicæ dicentem esse quosdã qui fieri non põt studiosi, & Auer.1.cœli ait esse quoddam hoĩm genus, quod impossibile est philosophari: & 2. huius ait esse hoĩes aliquos qui diminutione contingente in natura non põt capere primas propositiones. Septimo nobilius non expetit ignobilius, sed hõ est nobilior ipso scire, igitur non appetit ipsum. maior apparet.2.huius. Octauo quod inest alicui per extrinsecum non inest illi per naturam, sed appetitus ad scientiã est rõne intelľs, qui est separatus & immistus, igitur nõ per naturam. Nono quod à tota spẽ expetitur & naturaliter, pro maiori parte debet acquiri, sed plures sunt ignorantes quam scientes, vt dicitur.2. Topi. igitur scientia non est expetita ab oĩbus naturaliter. 10. si oẽs hoĩes natura scire desiderãt, tunc motus hoĩum ad scientiã esset naturalis. consequentia patet, quia motus naturalis dr̃ à principio passiuo, vt dicitur.2.phy. consequens vero falsum, primo quia tunc studiosi non laudarentur. Ea.n. quæ sunt à natura, nec laudanda sunt, nec vituperanda. Secundo, quia tunc motus ad scientiam velocitaretur in processu, cuius cõtrarium videmus in iuuenibus, qui curiose incipiunt, & inuito procedunt. Vndecimo arguunt alij, si hõ appeteret scire: appeteret oẽs sciãs, sed hoc est impossibile: primo quia non põt simul oĩbus perfici. Secundo quia alij aliam appetunt, alij aliã. Duodecimo, si hõ natura appeteret scientiam, tunc appetitu naturali, & si sic oĩa entia pure naturalia, in quibus est appetitus naturalis appeterent scire. Decimotertio natura semper determinatur ad vnum, igitur si hoĩes natura appeterent scire, tunc tñ vnum scire appeterent. Decimoquarto si hoĩes natura appeterent scire, illud non voluntate appeterent, quia voluntas differt à natura. Decimoquinto etiam arguit Ioannes, omne appetens aliquid appetit illud sub ratione boni, sed ipsum scire non est bonum, quia non bonum naturæ, non

bonum

Secundo de aïa t.c.51.

1.phy.cõm.81.

1.cœli cõm.22.

2.Met.cõm.5.

2.Met.tex.c.8

2 Phy.cõm.3.

Argu.Ioan.

bonum fortunę, vt patet, nec bonũ aĩe, quia bona animæ, sunt virtutes, vt dicit̃. 1. Ethic. Vltimo arguit Egi. *Arg. Egidij.* si omnes homines appeterent scire, omnes hoĩes appeterẽt metaphysicã, quæ est hominum beatitudo, at nõ omnes appetunt illam, quia non omnes præcognoscũt illam. Præterea multi appetunt scire naturalem magis, multi mathematicam, alij alias.

In contrarium est Aristo. qui probat hanc testimonio dilectionis visus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID homo sit lib. de aĩalibus est declaratũ, quid etiam sit ipsum scire, lib. Poste. est examinatũ. Amplius quid natura sit, libro Physi. est definitum, nũc aũt quot modis appetitus dicit̃, trãsigamus. quidã appetitũ trifariam diuidunt: nã aliũ naturalẽ, aliũ aĩalem, aliũ intellectualem faciunt. naturalẽ esse dicũt ipsam rem naturalem, quotiens tẽdit in finẽ aliquẽ. animalẽ vero esse volunt eũ, qui sensum cõsequitur, quod videlicet aĩal inclinatur ad fugã vel sequelã. Vtrũ aũt hic appetitus differat materia & subiecto ab ipso sensu lib. de aĩa. 3. solet pertractari, intellectualẽ vero volũt esse ipsam voluntatẽ, quæ intellectũ cõsequitur: saltem quo ad operationem. Inter hos tales constituunt dr̃ias primo, quia appetitus intellectilis est liber cæteri necessarij, & non liberi. Secundo quia volũtas quæ est appetitus rationalis & appetitus sensitiuus, aliquãdo accipiuntur pro potentijs. vt cum dicitur volũtas virtus animæ, & appetitus est potentia sensorij, aliquando pro actibus, vt cũ dicitur voluntas mea est laudabilis, quatenus actus volũtarius est laudabilis, & cum dicitur appetitus aĩalis, vtpote æqui non est dãnosus, accipit̃. n. pro comestione æqui: at appetitus naturalis semper sumitur pro re tẽdente ad finẽ. Tertio differũt quia appetitus naturalis est oĩbus communior, quia sensitiuus est naturalis, & volũtas est naturalis quatenus sunt naturæ quædã. Præterea ĩ quibus reperitur appetitus aĩalis, in his & naturalis reperiri potest. Post hunc appetitus animalis est cõĩor rõnali, quia vbicũque reperitur rõnalis reperitur aĩalis, & nõ econtra. Quarto differũt quia rõnalis appetitus & aĩalis semper præsupponunt cognitionẽ, naturalis vero minime. Ioãnes aũt addit ꝙ appetitus naturalis alius est formæ, alius est materiæ, nã & forma & materia est natura, alius est dispositionis, qua forma inest materiæ quia dispositio hæc quodãmodo natura est veluti gñatio, est natura, quia est via in naturã, vt dr̃. 2. phy. sic hæc dispositio dici pt natura, quia est dispositio naturæ. Vlterius addit formã hoĩs esse duplicem, alteram quidẽ separatã non perficientem, sed vtentem corpore, vt est intellectus alteram perficiẽtem vt dianæã queque cogitatiua dicit̃, & propterea appetitus formæ est duplex, alius formæ separatæ, alius vero formæ perficientis. Sed aĩaduerte ꝙ *Auer. 12. met. Cõm. 38.* alij viri & doctissimi tenent appetitum naturalẽ nõ esse dabilẽ, quia vt narrat Auer. 12. huius appetitus sequitur comprehensionẽ veluti vmbra corpus & ita quod non cognoscit non appetit, & quod Arist. dicat materiã appetere formam: dicit Them. materiam appetere formam appetitu prouidentiæ, & ita appetitu intellectiuo, non qui sit in ipsa materia, sed qui sit in ipso intellectu diuino oĩa prouidente. Opus. n. naturæ est opus intelligentię nõ errãtis, vt dr̃. 12. huius auctoritate The. *huius. Cõm. 18.* Et iuxta hoc dicendum esset inclinationem rei naturalis ad finem non esse appetitum, sed potius obedientiã, qua ipsa res obedit primæ intelligentiæ omnia dirigenti. Si igitur ignis appetit locum sursum, hoc facit appetitu primi motoris & obedientia sua. Sed hæc res in lib. physi. disputata est, nũc vero sat sit hæc mõstrasse. Hęc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM

QVI scientiæ impossibilitatem probauerunt dicentes nihil posse sciri, vt Heraclitus, Cratilus, & Soc. & alij *Prima pō.* veterum nullũ hominem natura scientiam appetere coguntur dicere, quia impoſ̃e non est natura appetibile, vt sapientes omnes fatent̃. Qui vero nostrũ sciri nõ adi*Secũda pō.*pisci de nouo, sed esse reminisci, vt Pithagorici, & Platonici dixerunt: hi dicere coguntur oẽs homines appetere ipsum scire, non appetitu adeptionis, cum ipsum sit iam animæ cuique acquisitũ, sed appetitu reminiscentiæ. Peripatetici vero absolute protulerunt oẽs hoĩes *Tertia pō.* natura appetere scire, quod Arist. eo signo approbat, quia oẽs diligunt sensus, non modo propter vtilitatem, sed quia nobis rerum dr̃ias indicant, tantoq; magis visum quanto ipse magis & plures rerũ indicat differentias. Sed quo appetitu oẽs homines scire expetant. non eodẽ modo posteriores oẽs sentiunt. Quidam dicũt ho*Pō aliquorum.*mines oẽs ipsum scire expetere appetitu naturali. primo, quia non rationali, tũ quia ille nõ est nisi præcognitum, tum quia ille est liber: at in posse nostro nõ est odire & expetere ipsum scire. Secundo quia non appetitu animali, tum quia ille nõ est nisi sensibilium, at nos expetimus etiã insensibilia, tum quia bruta appeterent, quatenus ipsa habent appetitum sensitiuum. Restat igitur vt desiderio naturali vnusquisq; appetat ipsum scire. Quod etiam probant, quia ad finẽ est appetitus naturalis, at ipsum scire est vel finis quo vel gratia cuius: igit̃ in ipsum oẽs naturali appetitu tendunt. Ioãnes vero, qui *Qua Ioannes.* cum ijs cõcordat asserens oẽs homines appetere ipsum scire appetitu naturali exponit quasi hanc põnem, & dicit primo, ꝙ nullus appetit scire appetitu naturali materiæ, quia ipsum scire nõ est finis materiæ, & sic vult omnes homines appetere ipsum appetitu formæ: appetitu quidẽ formæ, quæ est intellectus, & formæ, quæ est cogitatiua, siue dianæa oẽs appetere æqualiter oẽs sciẽtias, & nullus magis, nec minus. Hoc declarat, quia tã intellectus, q̃ dianæa est æqualis per se in omnibus hoĩbus: appetitu vero dispositionis, qua forma inest materiæ non oẽs æqualiter: nam alij magis metaphy. vt qui spũs habent subtiles & claros, veluti cholerici, alij mathe. vt q hñt spũs siccos, & organũ imaginatiuæ siccum: alij naturalẽ, quorum organnũ sensuum est bene cõmistum. Hæc Ioannes. Hanc positionẽ in textus expositione videtur sectari expositor: qui inquit, proponit igitur primo ꝙ omnibus cõiter naturale desideriũ inest ad sciendum. Hæc ipse. Et sic vult oẽs homines natura, hoc est naturali appetitu expetere ipsum scire. Amplius & Alber. in sua paraphrase ca. 4. tractatus primi, q tenet omnes homines appetere ipsum scire naturali desiderio, & hoc suasit hoc signo, quia ꝙ videtur commune toti speciei: non videtur esse nisi desiderium naturale quod na*Auer. 2. huius. cõm. 1.*turam speciei consequitur. Præterea Auer. idem sentire videtur. 2. huius, qui ita dicit, & signũ eius quod habeamus desiderium ad sciendũ veritatem est q̃m si cõprehensio esset impoſ̃is, tũc desideriũ esset ociosum, & cõcessum est ab oĩbus ꝙ nulla res est ociosa ĩ fundamento naturæ. Hæc ille. Ecce q̃ũo vult ad illã esse desideriũ naturale: quia loquit̃ de desiderio, qđ est in fundamen*Confutatio.*to naturæ. Sed hæc pō non est peripatetica, & propterea probamus ꝙ oẽs hoĩes appetitu rõnali appetant scire, & nõ appetitu naturali. Primo eo appetitu hõ debet

scientiã

ſcientiam appetere, qui reſpondet potentiæ quæ perficitur per illam, vt & ipſi concedũt. Sed appetitus qui intellectui reſpondet, qui per ſcientiam perficitur, eſt rõnalis, & non naturalis (vt ipſi dicunt) igitur oẽs hoĩes nõ naturali, ſed rõnali appetitu ipſum ſcire appetunt. Secundo id quod eſt optimum & ab oĩbus expetibile, & optima perfectio, debet ab oĩbus ſ̃m ſummum & optimum appetitum expeti, & non ſ̃m infimum, hæc maior conuenit obſeruationi: nam hoĩes voluptuoſa deſiderant voluptuoſo appetitu & nõ rõnali. Deſcẽſum deorſum appetit deſiderio naturæ grauis: ſed optimus & ꝑfectiſsimus appetitus eſt rationalis, igitur rationali appetitu conuenit hominem appetere ſcientiam, & non appetitu naturali. Hanc rationem indicat Ariſt. 1. Ethi. cap. 18. vbi ait, recte.n. & ad optima deprecatur rõ, & per rationem appetitum intelligit rationalem, vt exponunt oẽs. Si igitur ratio dictat ad optima, optimũ oĩum eſt ſcire, & ſic conſentaneum eſt rationem illam dictare ſcientiam, & ſic appetitu rationali, & non appetitu naturali ipſum ſcire eſt expetibile. Tertio ipſum ſcire expetitur, aut vt bonum, aut vt verum, non vt bonum, quia ipſum non eſt de numero bonorum, ſed de numero verorum: igitur appetitur vt verum: ſed quod appetitur vt verũ appetitu rationali appetitur: igitur ipſum ſcire nõ appetitu naturali deſideratur. Aut forte hæc rõ põt efficacius formari hoc modo, quod non appetitur vt bonum tm̃, ſed vt bonum & verũ, rationali appetitu appetitur, ſed ipſum ſcire ſi eſt bonum, non tm̃ vt bonum appetitur ab hoĩbus, ſed vt verum: igitur non appetitu naturali, ſed rõnali appetitur. Quarto illud quo acquiſito ceſſat deſiderium rationale, appetebatur rõnali appetitu: ſed acquiſito ipſo ſcire optimi & ſummi boni ceſſat appetitus rõnalis: igitur deſiderabatur rõnali appetitu. Minor nota eſt, quia quam cito homo attingit ſummum bonum, tam cito non eſt amplius volũtas intelligendi, ſed fruitio rei intellectæ, vt ẽt catholici ſentiunt. Quinto ſi appetitu naturali homo expeteret ipſum ſcire, igitur oĩs res naturalis ipſum ſcire appeteret, deducitur conſequentia per deductionem eorum. Arguebant.n. ſi homo appeteret ſcientiã appetitu animali, tunc bruta ſcientiam appeterent, quod non valet, niſi per hoc, quia vbicunq; eſſet appetitus animalis ibi poſſet eſſe appetitus ad ſcientiã, poſtquam per illum hõ appetit. Eodẽ mõ arguo, ſi oẽs hoĩes appetitu naturali ſcientiam appeterent: igitur res naturales in quibus eſt hic appetitu ſcientiã appeterent. Eſt enim hæc vis rationis eorum. Sexto homo ſecundum naturam nõ perficitur à ſcientia, non enim ſcientia eſt perfectio naturę vt natura, igitur ſecundum naturam non appetit illam & appetitu aliquo appetit, igitur appetitu rationali. Ex his apparet veritas.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Prima poſitio. Ad huius rei dilucidationem. Primo ſumemus ꝙ in tm̃ homo appetit ſcire inquantum finis eſt hominis: & qm̃ finis nunquã expetitur ab aliqua virtute cognoſcitiua, niſi quatenus præconceptus & præcognitus. Eſt enim primum in intentione, & vltimum in executione, vt peripatetici aſſerunt. igitur ſi ipſum ſcire ab hominibus cognoſcitiuis expetitur oportet vt ſit aliquo modo ab ipſis præcognitum. *Secunda põ.* Secundo accipimus, ꝙ aliquid præcognoſci poteſt eſſe confuſe, & vl̃r quo pacto præcognoſceretur ꝙ hæc dualitas, quæ eſt in manu mea ſit par, per hoc quod præcognoſcitur oẽm dualitatem eſſe parem, vt dicit Ariſto. Alio modo diſtincte & particulariter, quo pacto cognoſceremus hanc quam nouimus dualitatem eſſe partem. *Tertia poſitio.* Tertio accipimus ꝙ oẽs hoĩes prima impreſsione, & ſine omni intentione, quã cito ſunt cognoſcunt prima principia, & hoc eſt quod dicitur ꝙ ſunt nota lumine naturali intell's agẽtis. Hoc patet per Auer. 2. huius cõm. 1. qui dicit ꝙ prima principia ſunt ſicut locus ianuæ quem nullus debet ignorare. vt patet. cõm. 1. Amplius patet per Auic. qui dicit qđ ens & res prima impreſsione imprimuntur in aĩa, igitur prima principia, quæ non alia quam terminorum cognitione cognoſcuntur, etiam prima & naturali cognitione cognoſcentur. *Excer. 1.* Ex his ſequitur ꝙ ipſum ſcire vl̃r & cõfuſe eſt ab oĩbus hoĩbus pręcognitum, deducitur, quia ab oĩbus hominibus ſunt diſtinctæ cognita prima principia, nam iſta terminis cognoſcuntur, quia lumine intellectus patent. Sed ipſum ſcire confuſe, & vl̃r cõtinetur in illis, vt dictum eſt: igitur ipſum ſcire eſt præcognitum confuſe & vl̃r ab oĩbus hoĩbus, & ita de ipſo ſcire ſimpliciter & vniuerſal̃r habemus oẽs cognitionẽ ſolo lumine intellectus. *Excer. 2.* Vlterius ſequitur ꝙ ſic confuſe & vl̃r eſt expetitũ, quia vt dictũ eſt eo modo finis exoptatur, quo modo præcognoſcitur. Et quia ipſum ſcire præcognoſcitur confuſe & vl̃r: ideo ſequitur omnes hoĩes appetere ipſum ſcire vl̃r & confuſe, non aũt hoc vel illud. *Excer. 3.* Amplius ſequitur ꝙ ipſum ſcire ſic in vniuerſali, appetitu rationali appetitur, qm̃ præcognoſcitur: nullum præcognitum appeti põt niſi appetitu ſequẽte apprehenſionem, talis non eſt aĩalis: igitur eſt rõnalis.

Excer. 4. Vlterius ſequitur ꝙ ipſum ſcire ſimpliciter ſumptũ neceſſaria voluntate eſt expetitũ, hoc vel illud ſcire cõtingenter. Mens igitur oĩum peripateticorũ eſt oẽs hoĩes appetere ſcire non quidem in particulari, ſed in vniuerſali, & non appetitu naturali: quia iſte nullam ſupponit cognitionẽ, nec ſenſitiuo, igitur rationali. Ea vero quæ in li. d. d. diſp. 10. in dubio. 3. diximus erant dicta tunc, nunc vero hic vidẽtur mihi. Et cum Ariſt. dixit omnes hoĩes natura appetere ſcientiam per naturam non appetitum naturalem intelligit (priores expoſuerunt) ſed appetitu non acquiſito doctrina, vel inuẽtione, ſed vel lumine naturali intell's. Expetimus.n. qñq; aliquã partem philoſophiæ: quatenus præceptor docet nos antea quæ ſit an vtilis, ſi optima: nunc.n. ex hac doctrina à ꝑceptore tradita reſultat appetitus de nouo ad illam, qui prius non aderat, at in appetendo ſciam in vniuerſali, non ratione acquiſita à præceptore: ſed à nobis ipſis ꝑ illud, quod habemus à nobis ipſis de præconceptione ſciæ appetimus, & hoc pacto videtur eſſe naturale, diſtinguendo naturale contra acquiſitum. Hanc rõnem olfecit ille bonus Egi. cui non paruæ gratiæ ſunt habendæ, quia nobis dedit principium ad veritatis inuentionem: olfecit ẽt hanc Alexandrinus cui ẽt gratię ſunt habendæ. Pro hac parte faciunt illa quę Ariſt. in rhetoricis dicit, & Euſtachius in lib. Ethi. *Quæ procemij neceſsitas.* Aſsignantes.n. neceſſitatem procemij dicunt pro tanto eſſe procemium ad dicenda præponendum, quatenus trahatur auditor ad amorem, modo ſi hoĩes deſiderio naturali expeterent ſcire & oẽm ſciam, non oportet facere in libris procemium, quo trahatur ad amorẽ: quia oẽs naturali deſiderio appetunt ſcire, & oẽm ſcientiã: igitur ſi eſt neceſſitas procemij oportet vt hoĩes appetitu rõnali & amore voluntario ipſum ſcire appetãt. Et hac rõne fit vt nemo procemiũ fecerit ad ipſum ſcire vl̃e, ſed ad hoc ſcire, quia illud eſt præcognitũ ſine doctrina, & volitũ, quia præcognitum. Hoc vero ſcire nec volitum, quia nec præcognitum.

Dubitationes. Rationes. Sco. i. senten. dist. 1. q. 4. præcognitum. Sed hic sunt dubõnes. Prima pp quid Arist. hanc propositionem in numero plurali enuntiauit. Secunda vtrũ metaphy. sit appetibilis: videt enim ꝙ nõ, quia nõ pcognita. Tertio arguit contra põnem, Primo rõnali appetitu qcquid appetitur, cõtingenter appetitur, quia est liber, formaliter, & cum libertate nõ stat necessitas. Secundo in potestate volũtatis est velle & non velle ipsum scire, siue ipsum finem: si intellectus dictet sibi illũ esse malũ vel bonũ, igit in potestate sua immediate sine actu intells est velle & non velle ipsum scire: igitur cõtingenter hoĩes appetũt scire. Tertio voluntas põt auertere intellectũ à cõsideratione finis, igit si appetitu rõnali hoĩes appeterẽt scire, possent nõ appetere. Quarto si volũtas ad scire esset necessaria, tũc semper cogeret intellm vt cõsideraret ipsum scire. tenet argumentum, quia qd necessitatur ab alio nũq cessat, nisi aduẽtu fortioris impedimenti: igit intellectus necessitate voluntatis semp cogeret cõsiderare ipsum scire. Quinto oẽ necessario agẽs agit fm vltimum suæ potentiæ, qa si nõ est in ptãte sua actio, nec intẽsio actionis: igit volũtas vellet intẽsissime ipsum scire, & sic oẽs homines æque intẽse vellent ipsum scire. Sexto virtus per essentiã libera æqualiter est libera ad omnia, sed voluntas est libera respectu mediorum ad finẽ & per essentiam, igitur respectu ipsius scire, quod est finis, & ita cõtingenter. Hæ sunt rationes efficacissime cõtra positionem peripateticorum

Sol. primæ. Ad primã rñdet Alber. & Ioan. ꝙ ideo in plurali dixit oẽs hoĩes appetere sciam, vt innueret hoĩum dr̃iam ad appetendas scias. *Confutatio.* Nã aliqui remissius, aliqui intẽsius appetunt, sed hæc solutio nõ valet, quia si fm eũ naturale est hominibus appetere scientiam, æquale erit oĩbus, nã naturale est vniformæ. *Solutio ppria.* Propterea dicerem Arist. amplexũ esse oẽs hoĩes, quia gentes videntur adeo variæ, vt quædã semiferæ videantur quasi abhorrere sciam, cuius signũ est quia nullus inter illos philosophatur. Et ppea Arist. dixit oẽs hoĩes, vt amplecteretur vsq; ad semiferas gẽtes, hoc cõuenit sibi, qa Arist. consueuit dicere ꝙ oẽs hoĩes dicũt esse deũ, q in cœlis habitat, & se exponit dicens vt græci & barbari, igitur p oẽs hoĩes hic sumpsit græcos & barbaros.

Solu. 2. Ad scd̃am dici põt ꝙ meta. appetitu acquisito nõ est appetibilis, qa multi spernũt illã, & hoc in propria forma, vt aũt cõtinetur sub scire vl̃i, est appetibilis, & etiã declarato fine & vtilitate eius, est appetibilis appetitu acqsito. Dictũ est. n. ipsum scire cõiter esse volũtate necessaria appetibile, & cõsequenter ipsa meta. est voluntate necessaria appetibilis vt cõtinetur sub scire ipso, tñ vt meta. est voluntate contingenti appetibilis.

Solu. 3. Ad tertiam dubitationẽ dico, aĩaduerte ꝙ fm peripateticos voluntas sequitur dictamen intellus, ppea nec est necessaria, nec contingẽs simplr, sed est necessaria & cõtingens ex suppositione: vnde q cito ipse intellectus oñdit sibi aliquod prosequendũ: illudq; demonstratione practica cõclusit, ad illius electionẽ, volũtas necessario se habet. Vbi vero intells habet pro vtraq; parte dictamina, voluntas est cõtingens. Et quia intellectus cõcipit ipsum scire esse bonũ, & in illo nullã rationẽ mali cognoscit, iõ voluntas necessario se habet ad appetendum illud, quia vero intellectus circa media sese habet neuter, quoniã nunc cognoscit aliqua illorum sub ratione mali, aliqua sub ratione boni: propterea voluntas est contingens circa media ad finem. Amplius quia intellectus potest persuadere hoc vel illud scire esse malum voluntas potest nõ velle illud, ipsum autẽ scire cõmuniter semper & necessario vult, quia intellectus semper bonum esse iudicat & nunquam nisi ore potest suadere esse malum. Ex his sequitur ꝙ necessitas & contingentia voluntatis nõ est simplr, sed ex suppositione. *Excerptum.* Et hoc elegãter Arist. 2. physi. dum dicit ita sese habere finẽ in operabilibus, vt principiũ in speculabilibus, igitur sicut intells apprehẽso principio assentitur necessario conclusioni, sic apprehẽso fine sub rõne boni necessario voluntas illũ vult. Hæc Arist. Tũc ad primã patet solo, nõ. n. quicquid voluntate appetitur contingenter appetit quia finis appetit, & necessario appetitur. Amplius nõ est verũ ꝙ omne liberum sit contingens, nã cum libera actione stat necessitas ad cõtingentia. Ad scd̃am negatur consequentia quia voluntas non est neccessaria vel cõtingens nisi ex suppõne. Ad tertiã dico ꝙ volũtas põt auertere intellm à cõsideratione finis ipso prius dictãte ꝙ talis auersio est bona vt nũc, licet sit mala simpliciter & per hoc negatur cõsequentia. Ad quartã dico ꝙ voluntas ad ipsum scire est necessaria simpliciter, quia intellectus sic sibi ostendit, tamen quia quod est simpliciter bonum, potest vt nunc esse malum, sic voluntas erit contingens, vt nunc, intellectu dictãte illud esse malum vt nunc. Põt aũt id quod est simplr bonũ esse malũ vt nunc. vt bonum est simpliciter saluare merces in mari, at nũc est malum, ita simpliciter velle scire est bonum, & imperare vt intellectus consideret ipsum scire est simpliciter bonum, tamẽ vt nũc est malũ, quia adsunt dolores capitis, indigentia cibi, & alia magis promouentia intellectum, & sic negatur argumentũ, nec valet, põt auertere, igitur põt nõ velle, quia nõ velle esset pro omni tempore propter particulam negatiuam, posset tamen non velle vt nunc: sed licet posset nõ velle vt nunc, non propterea posset contrarium appetere, aut non velle simpliciter, & hoc pacto est necessaria: & illo pacto contingens. Vnde dicitur voluntas necessaria non quia in omni dr̃ia temporis finẽ vult, sed quia quotiescũq; per intellectum sibi indicatur, ipsa illum vult, & non põt non velle ipso dictãte. Ad quintũ dico, ꝙ oẽs hoĩes simpliciter intensissime volunt ipsum scire cõiter & æqualiter. tñ non intensissime vt nunc nec æqualiter vt nũc propter contingentia. Amplius nec æqualiter hoc vel illud, propter causas contingentes. Ad sextam cõcedo ꝙ volũtas est per essentiam libera, sed quia cum libertate stat contingentia & necessitas, ideo potest ex suppositione & simplr esse necessaria, ex suppõne & vt nũc eã cõtingẽs. *Excerptum.* Ex his apparet defensio peripateticorum, & solutio rationum oĩum.

Dubitatio. Solet dubitari, vtrum hæc propositio Arist. possit à priori demonstrari. *Sol. expositoris.* Rñdet expositor ꝙ sic, & illã enititur demõstrare per tres demõstrationes quarum prima sumit ex eo quia ipsum scire est propria hoĩs perfectio. Secunda ex eo, quia ipsum scire est propria hoĩs operatio. Tertia ex eo, quia ipsum scire est medium, quo homo copulatur suo principio. *Obiectiones.* Sed videntur iste rõnes primo peccare p fallatiã æquiuocationis, quia in prima peto quid p propriã hominis pfectionem intelligit, vel actũ primũ, vel scd̃m. Si scd̃m actũ intelligit nõ differt à scd̃a rõne, nã ipsum scire quatenus est propria hominis operatio, est actus secundus. Si actum primum, tunc æquiuocat de scire, de quo concludit prima & secunda ratio. *Rationes. An. and.* Secũdo arguunt alij quia hæc rationes eo modo quo valent, concidunt in vnam, eo quia prima procedit per actum primum, secũda per actum secundum, tertia p mediũ quo coniungitur principio, modo eodẽ appetitu appetitur

titur actus primus, & actus scđus, & coniunctio cũ suo principio. Amplius hę rōnes pñt reducit in vnam, igitur sunt vna. Ego vero crederem ꝙ istæ sint tres rōnes distinctæ & oēs procedunt de ipso scire pro actu secundo, quod est idem quod speculari: attamen ipsum speculari idem re & subto pōt subire tres rōnes appetibilis. Aliam quidē quatenus est perfecto secunda hoīs, vt sic .n. subit rationem appetibilis. Aliam quatenus est operatio propria hoīs. & hæc rō differt à prima, qa stat esse propriam operationem alicuius, & non esse illius perfectionem, nec imperfectionem. Multę.n. sunt opationes transeuntes, quæ sunt ꝓpriæ hoī quæ non sunt perfectiones hoīs, sed alterius, & tñ expetuntur, & sic istę rōnes arguunt diuersas rōnes appetendi. Aliam quatenus ipsum scire etiam pro actu scđo sumptum est medium copulationis. habet.n. vt sic rationem appetibilis diuersam ab illis. pōt.n. aliquid intelligi esse medium copulationis alicui, & non esse illius propriā operationē, nec propriam perfectionem: vt intelligētia scđa est mediũ quo tertia deo copulaŕ ẜm philosophos & nec est illius perfectio quia nō inest illi, nec illius opatio: igiŕ ipsum scire idem in subto pōt subire tres rōnes appetibilis diuersas, & per consequens demonstrationes expositoris, quæ ꝓcedunt per illas, erunt diuersæ & bonæ. Tunc ad rōnes dico ꝙ in prima per scire, & per pefectionem intelligit actũ scđm: & ī oibus sꝑ sumit scire ꝓ actu scđo quia de eodem scire probāt ꝙ sit appetibile. Media tñ, differunt rōne appetibilitatis, quia prima ꝓcedit de scire quatenus est ꝑfectio hoīs. Secunda de scire vt est ꝓpria operatio. Tertia de scire vt est medium copulationis, & sic non est æquiuocatio. nec concidentia. Ad secundam rōnem aliorum dico, ꝙ licet appetitus sit idē subto: tñ rōnes appetendi differunt: vt dcm̃ est. Eodē.n. appetitu ī subiecto & materia homo appetit perfectionem scđam, operationē propriam, & medium copulationis, tamen alia rōne, vt dictũ est: qua differentia rationum sufficit ad differētiam demōstrationũ. Ad tertiā dico ꝙ licet possit fieri vna demr̃o copulatiua, nō tamen simplex. in lib. destructio alr̃ dixit: nūc vero sit dictum intantum. Hæc de dilucidatione.

Defensio expositoris.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

Ad rōnes factas capite. I. nūc rñdeamus. Ad primam patet soŀ. Est.n. ipsum scire in vl̃i præcognitum, hoc vel illud non, & iō ipsum scire cōiter necessario appetitur, non hoc vel illud. Sed dices vel appetitur ipsum scire p̄cognitum, vel non præcognitum, non ipsum scire præcognitum, quia habetur, igiŕ scire non ṕcognitum, & sic non nisi per appetitũ naturalem. dico ꝙ finis est primus in intentione, et vltimus in opere, & ꝓpea aliud est appetitũ, & aliud pro quo appetiŕ. Faber.n. appetit domũ, q̄ habet in mente, non tñ pro domo, q̄ mente tenet. Sic dico ꝙ oēs hoīes appetũt scire, quod tenēt in intentione, non tñ pro illo, sed pro oībus scibilibus, quæ continētur in primis principiis, quę lumine naturali intelł̃s habuerunt. Ad probationem rationis principalis, dico ꝙ aīa maiori tpe degit in ignorantia particularium scibiliũ non ipsius scibilis cōiter. Ad scđam nego consequētiā, quia hoīes nō discunt solũ per amotionē īpedimētorũ vt Pla. voluit, sed præsentia doctoris & inuentione, vt dictum est primo Poste. Ad tertiam dico ꝙ Arist. considerauit hoīes in puris naturalibus cōstitutos, & de his dixit ꝙ oēs appetunt scire. Nam considerando homines alr̃ dici potest ꝙ scientes appetunt scire quod habēt appetitu conseruationis siue fruitionis. Sciam autem q̄ non habent quãue pręcognoscunt in intentione vl̃i appetitu adeptionis. Ad quartā dico ꝙ nemo appetit ignorantiā ꝑse nisi vt præcognita vt bona vt nunc, non aũt simpliciter. Ad quintā rñdet Io. ꝙ hoīes appetunt sciam, quæ est in alio, non quidē numero eandē, sed quatenus mutanŕ ad aliā siłem in spē per illā quæ est in alio. Sed hæc soŀ. est friuola quia vel homo appetit aliā similē in spē, quā cognoscit vel quā nō cognoscit, nō quā nō cognoscit, qa non magis similē illi, q̄ alijs infinitis: natura.n. vniformiter ferŕ in oēs. Si vero quā cognoscit, igiŕ appetitu rationali appetit scire. Propterea dico aliter ꝙ homo appetit scire cōiter, quod præhabet in intētione, non tñ pro illo, sed pro alio, qđ non est, & pōt esse. Et sic concedo ꝙ hō appetit scire quod habet, nō tñ illud pro se, sed pro scire qđ nō hēt, & pōt hr̄e, & ita nō ꝓcedit ratio. Ad sextā dici pōt ꝙ oēs actu sunt disciplinati, disciplina illa cōissima, quæ est primorũ principiorum, Oēs etiā sunt disciplinabiles ex parte qua intelł̃s participant. Per accñs aũt ex parte dispōnis, qua intellectus corpori inhæret: multi sunt indisciplinabiles, & hoc pacto intelligunŕ dicta Auer. Ad septimā dico ꝙ nobile pōt esse ꝑꝑ ignobile tāq̄ ꝑꝑ finem quo, nō aũt tāq̄ ꝑꝑ finem gr̃a cuius. Ad octauā negaŕ minor, immo intellectus est intrinsecus hoī vt forma ꝑficiens & vtens, nō aũt vt endelechia, hoc est ꝑfectio cōstituta & habita à subiecto, vt dictũ est secũdo de aīa, & in tertio. Ad nonam rñdēt nōnulli ꝙ ꝑ accñs pōt impediri desiderium naturale ꝑꝑ difficultatē ꝑueniendi ad ipsum scire, tum ꝑꝑ voluptates, quales ī regibus & principibus spectantur. Hi.n. voluptatibus immersi, nō mō impediunŕ, sed scientes odio prosequunŕ: vt. 7. Ethi. docet Arist. auctoritate Homeri. Tũ ꝑꝑ defectũ necessariorũ ad vitam, oportet.n. prius ditari & postea philosophari, vt diciŕ 3. Topi. Amplius & ꝑꝑ lucri cupiditatē, veluti vos facitis dñi medici, qui ꝑꝑ lucrũ omittis philosophari, & in arte via estis mei abhortiui. Adhuc ꝑꝑ malitiā naturæ indiuiduæ, quæ ex genitura habuit stellarũ configurationem scię ineptā, vt docet Ptolemęus. Demũ propter complexionem, vt propter mollicię & segnitiem, & sic non est inconueniens apud istos desideriũ pro maiori parte frustrari ꝑ accidens. Sed hæc solutio ambigua est, quia quod est à tota specie naturaliter intentum, nec per se, nec ꝑ accidēs debet in maiori parte frustrari, & hoc in nullis videtur oppositum. Melius potest dici ꝙ omnes homines habere in maiori parte oēs scientias, potest intelligi bifariā, aut vt verbum omnes tenetur diuisiue, & sic est falsum: quia nec iste homo pro maiori parte habet omnes scientias, nec ille, & sic diuisiue nullus habet pro maiori parte omnes sciētias. Aut vt tenetur collectiue, & sic est vera, quia omnes homines collectiuæ pro maiori parte habent oēs scientias. itaq; vnus habet vnam partem, alius aliam & sic de cæteris id genus, & hoc pacto appetitus naturalis, siue voluntarius lumine naturali intellectus dũtaxat persuasus non est frustra. Verbi causa tota pecunia mundi habetur in omnibus hominibus, nullus tamen hō habet totam mundi pecuniam. Per idem potest dici ad rationem. Alberti qui probabat appetitu quo omnes hoīes appetunt scire esse naturale, quia consequitur totam speciem. Dico.n. si sumit naturale vt distinguiŕ cōtra cognoscitiuũ, sic nō est naturale: at si naturale sumit ꝓ eo qđ est in nobis solo lumine naturali, sic appetit ille est nãlis, & hoc pacto cōsequiŕ totā spēm, quatenus lumē intelł̃s ē cōe toti spēi. Ad. 10. dico ꝙ argm̃ cōcludit verum:

Replica.

Solutio.

Sol. Io. ad. 5. Repli.

Sol. propria.

Varijs ex causis à studio sciēdi impeditur.

Cōfutatio.

Sol. propria.

rum: quia desideriū non est naturale distinguēdo naturale contra cognoscitiuū: cū quo tñ stat ipsum esse naturale: quatenus est lumine naturali intelľs, & hoc pacto est motus naturalis, qūo non oportet vt procedat augendo. Ad. 11. dico ꝙ oēs appetunt oēs sciās non in particulari: sed in vľi per illud vľe scire, ꝙ est vľiter præintentū: & sic non oportet vt oēs appetant eandem ꝑp dr̃iam conditionum indiuiduarū, nec simul vnusquisq; perficiatur omnibus. Ad. 12. dic ꝙ ratio demōstrat nostrum propositum. Ad. 13. etiam patet solutio. est. n. rō pro nobis. Per idem ad. 14. Ad. 15. dici pōt ꝙ ipsum scire appetitur vt bonum & verū, quia est bonū aīæ, quia ꝑm Arist. non tm̃ virtutes sunt bona aīæ, sed scientia & sapientia, Ad vltimam solutio fuit data cap. 4. præsentis disputationis. Hæc de ipsa Arist. propositione.

Et maxime aliorum, qui est per ipsos oculos, non enim solum vt agamus, sed vt nihil agere debētes, ipsum videre præ omnibus vt dicam alijs eligimus circa tex.

DISPVTATIO QVINTA
De Sensuum Dilectione.

Num inter omnes sensus visum magis amemus.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod visum non magis amemus. primo quia si illum magis amamus, est vt. d. Arist. quia magis est alijs cognoscitiuus. Sed probatur ꝙ nō, quia cecinati habētes auditum sunt sapientiores surdis natis habentibus visum: vt. d. Arist. in lib. de sensu & sensa. eo quia auditus est sensus disciplinæ. Amplius tactus certius visu indicat, vt Arist. ait. 2. de anima dicens, nos habere hunc sensum certissimum, igitur non est visus magis amandus. Secundo principaliter, si visum magis amamus, hic est vt Arist. d. quia plures rerū differentias nobis demonstrat, at non visus, sed tactus plures dr̃ias indicat, nam visus non est per se nisi vnius contrarietatis, videlicet, albi & nigri. At tactus est per se pluriū contrarietatū, vt calidi frigidi, humidi, sicci, grauis & leuis, & cæterarum id genus. Amplius tactile est in plus cæteris qualitatibus, quia tactile est oēs primæ qualitates, quæ ab oībus præsupponuntur. Tertio principaľr illū sensum magis amamus, cuius oppositū magis odimus, at oppositum tactus magis odimus, quam oppositū visus, & hic, quia oppositū tactus est mors aīalis, nec sic oppositum visus, igitur tactum magis amamus. Quarto magis amamus sensus interiores, quia sunt principaliores, igitur non magis visus. Quinto illum sensum magis amare debemus, per quem sapiētiores dijudicamur, sed per tactum dijudicamur sapientiores, quia molles carne mente apti sunt, vt dicitur. 11. de aīa. Sexto auditus plures dr̃ias rerū indicat, qa ꝑ auscultationes sensilia & insensilia indicanť, igiť magis amare debemus. Septimo qđ impedit nos à felicitate humana & diuina ē potius odibile, sed visus & oēs sensus impediūt nos ab vtraque felicitate, à prudētia qdē, quæ est humana felicitas, quia sensibiles affectiones impediūt hoīem ne rōne reguletur, à diuina vero, quia sapientia quæ est felicitas diuina consistit in cognitione substantiarū separatarum. At per sensus cognoscimus sensilia, per quę retrahimur à cognitione abstractorū, igitur visus & oēs sensus debent esse odibiles. Octauo eum sensum magis amare debemus, qui magis nos delectat, at tactus magis nos delectat, igitur magis amādus. In oppositum est Arist. qui in textu dicit, nos magis amare eū qui est, ꝑ oculos.

Argumē. Buridani.

Arg. Egi.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

SENSVS qui græce est ἀισθησισ, interdum pro anima ipsa sensitiua, nonnunquam pro sensorio, aliqñ pro sensatione ipsa apud peripateticos solet accipi, nunc aūt pro vi potentiaq; sensitiua audiatur, quæ est talis potestate quale sensibile actu: vt dicitur. 2. de anima. Hęc aūt bifariam est, nam alia est vis sensitiua interior, alia vero exterior. Vis interior ea est, quæ suo ab obiecto non est apta immutari sine medio cognoscitiuo. At exterior est illa, quæ suo ab obiecto nata est immutari sine medio cognoscitiuo, vt docent Arist. & Auer. 2. de anima. Sēsus autem exteriores quinq; sunt, visus, qui immutari est aptus suo ab obiecto mediante diaphano illuminato, auditus, olfatus, gustus, & tactus, de quibus in lib. de anima. Quot autem sint sensus exteriores, ibidem perquiratur. Amor autem, vt. 8. Ethic. habetur, est duplex, aut concupiscentiæ, aut dilectionis. Id enim amatur amore dilectionis, quod in se est bonum, & nulla ratio mali in ipso perspicitur, quo amore virtutes, & deum amare solemus. Amor autem concupiscentiæ esse potest in vtili, & delectabili. Amamus enim sutores amore concupiscentiæ in vtili, quia bonos nobis calceos faciunt. At auarus amat denarios, quia in possessione illorum delectatur. Hic autem amor potest multifariam subdiuidi. vt patet. 8. Ethi. quod nunc tanquā inutile omitto. Hæc de titulo.

Vis sensitiua duplex.

Duplex amor.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

SVNT igitur qui tactum simpliciter prætulerunt, dicentes ipsum esse magis amandū & ꝑp vitæ necessitatē, & ꝑp delectationē, & ꝑp cognitionem, ꝑp vitę quidem necessitatem, quia animal nō est animal nisi ob tactum. Amplius oībus animalibus inest tactus, nō oībus visus, oīa animalia tactum amant, non oīa visum. Propter delectationem autem nemo est qui dubitat, delectabilissimum. n. operum viuentium est, generare tale quale ipsū, hoc aūt tactu fit magis. Propter cognitionē deniq;, quia cognitio fit propter copulationem obiecti cum potentia cognoscitiua. Sed cū tactus maxime suo obiecto copuletur, fit. n. per mediū intrinsecum, vt. d. Arist. igitur tactus est certius cognoscitiuus. Amplius tactus est fundamentum cæterorum sensuū, igitur principalior, & sic simpliciter & absolute magis amandus. Objiciunt aūt. Primo qa tactus facit ad esse cæteri aūt sensus ad bene esse. Sed bene esse est melius, veluti bene viuere meli⁹ q̈ viuere, igiť cæteri sunt appetibiliores. Secūdo, tactus ex quo est cæterorū fundamentū cōparať materiæ, alij cōparātur formæ. Sed forma habet rōnem optimi & diuini, vt diciť. 1. Phy. igitur rōnem habet maioris appetibilis. Tertio qđ dat eē simpliciter, dat bonitatē ꝑm quid, econtra vero qđ dat esse ꝑm quid, dat bonitatē simpľr, sed cæteri sensus dant esse ꝑm quid, igitur bonitatē simpľr, & sic appetibiliores sunt. Alij ꝑp hæc prætulerunt simpliciter auditū. Primo quia per ipsum hō pōt de sensibilibus & insensibilibus disciplinari, non aūt per visum, nec per aliū vllū. Secundo quia per excellentiā animal dicitur disciplinæ capax ob auditum, non autem ob aliorum vllum. Ex his præferunt auditum. Cuius signū est, quia multi philosophi sese obcæcarūt, quia per visum impediebantur à disciplina, nullus autem sese surdum effecit. Alij dixerunt sensus nō esse per se diligibiles, sed per accidens quatenus aut necessarij, aut delectabiles aut vtiles, & ita per accidens. Quod autem non per se, deducitur, quia essent aliquę perfectiones, & si sic, cœlis debuissent inesse.

Prima positio.

Obiectiones.

2. Positio.

3. Positio.

CAPVT

CAPVT DILVCIDATIONIS TERTIVM.

Pria conclusio. DICAMVS primo ꝙ nos in disputatione non loquimur nisi de sensibus exterioribus. Nā de interioribus nemo dubitat, nūc Arist. loquitur solū de exterioribus. Secunda. Scđo dici pōt ꝙ nos possumus loqui de aīalibus vt aīalia, & de aīalibus vt perfecta plibus sensibus siue vt bruta, & vt hoīes. Si nos loquimur de aīalibus vt aīalia, cū de ratione aīalis vt aīal est, non sit nisi tactus, & aliquo pacto gustus, oē aīal vt aīal primo & principaliter amabit tactū. Quod persuaderi pōt primo, quia is sensus erit amandus ab aīali vt aīal est, qui est de rōne & perfectione sua solū, talis est tactus, vt.2.de aīa habitū est. Secūdo qui nō cōpetunt aīali vt animal: nō sunt ab aīali vt aīal amabiles. Sed cæteri sensus nō cōpetūt aīali vt aīal, igitur ab aīali vt aīal non sunt amabiles. Tertia. At si loquimur de animalibus vt pluribus sensibus pfecta sunt hoc est vt bruta, cū sensus aīalibus ipsis vt sic nō sint tributi nisi vel propter necessitatem vitæ, vel pp delectationē, ipsi nō erunt amabiles ab aīalibus vt sic sumptis, nisi amore concupiscentiæ in delectatione, & in vtili ad vitā. Amabilis igitur erit ille principaliter ab his aīalib⁹ vt sic sumptis, q est magis vitæ necessarius, & è quo maiorē delectationem sumere pōt, talis est tactus primo, & gustus secūdo, igiť simplr & principaliter tactus est amabilis ab aīalibus vt sic. cōsequenter amabitur ille, qui pfectior in vnoquoq; inueniet: veluti visus ab aquila, olfatus à cane, auditus ab apro, & cæteri à cęteris, hic maxime amabiť ab vnoquoq;, qui potior est, non autē plus tactu & gustu, quia solū brutis sensus tributi sunt ad necessitatē vitæ, & ad delectationem, & visui aquilæ data est hec efficacia pp necessitatem, & alijs similiter. Consequenter amabitur sensus, qui post hunc inueniet in aīali perfectior, vt canis post auditum amabit visum, nam plus cani seruit visus post olfatum, aper post auditum amabit olfatū, qui sibi plus vitæ subseruit, & sic de cæteris. Est.n. difficile in oībus inducere ordinē, & principales sensus collocare. Sat est scire oē aīal quatenus brutum, amare simpliciter, & primo tactū & gustum, è quibus necessitatē maiorem & voluptatem ipsam ipsa suscipiunt post hos eum, qui potior est, & sic cōsequenter pro qualitate bonitatis. Quarta. At si loquimur de hominibus, dico ꝙ amore dilectionis amātur oēs æqualiter, qa amabile amore dilectionis.i. quod in se habet rationem pfectionis, & si nihil iuuet atq; nihil delectet. Modo aīa est quoddam totum potestatiuum & sensus partes eius, & cū pars sit totius perfectio, igitur oēs sensus æqualiter amabūtur amore dilectionis, cum omnes sint æqualiter pares, & æqualiter perfectiones aīæ, non considerato iuuamento eorum. Et in hoc errauit tertia positio, quæ dixit eiusmodi sensus non esse perfectiones, hoc.n. falsum est, quia omne ens est bonū & perfectū, sed quia non sunt perfectiones simpliciter ideo non est necessarium illos cœlis cōpetere, quicquid Plato voluerit, qui sensum ipsis cœlis tribuit. Sed si loquimur de amore cōcupiscētiæ, in delectatione vel in necessitate vitæ, vel in vtilitate ad scire ipsum, loq possumus. Si loquimur de amore cōcupiscentiæ quo ad vitæ necessitatem, oportet dicere, vt diximus in aīalibus quatenus bruta sunt, s. ꝙ primo & principaliter debemus amare tactum, postea gustum, postea eum sensum, qui inuenitur vitæ magis vtilis: nec potest hoc spāliter declarari, q̄q̄ nōnulli velint, ꝙ post gustum debeamus amare visum, quia sine visu alimentum nō posset quæri à longe. Post hūc auditum, quo & alimentum à longe quæritur, postea olfatum. Alij post gustū esse amandum olfatum, postea auditum, & demum visum, & hoc quia viciniores sunt tactui, sed in hoc non est certa regula, igitur nūc tm̄ sit notum ꝙ quo ad vitæ necessitatē debemus primo amare tactū, deinde gustū, qui est aliquis tactus, deinde cæteros suo ordine, pro qualitate necessitatis. At si de amore cōcupiscentiæ quo ad vitæ voluptatē, credo ꝙ principaliter debet amari tactus, & deinde gustus, quia potissima voluptas est coitus & cibi, quæ potissimū p hos duos expletur, & tanto plus per tactum quanto generatio est voluptuosior nutritione. Post hos non video regulam. Nam alij nimis in videndo oblectantur: vt hi q habent venerem in ariete, in eorum natali cum ambobus luminaribus benefica cōfiguratione coniunctam. *Varia sensuū oblectatio.* Hi.n. sunt qui videre antiquas res, & statuas, & oīa ad visum pertinentia nimis oblectantur. Alij in audiendo, vt pote hi qui venerē in ariete habuerūt bene cū Saturno & Marte cōfiguratā. Hi nāq; sunt quibus placet musica, & omnis res pertinens ad auditū. De his pōt haberi regula per astronomos, quam nunc omitto, sat sit scire tactum & gustū quo ad delectationē esse primo amabiles post hos eū, quo plus oblectamur, deinde cæteros, pro ratione voluptatis. Si vero loquimur de amore cōcupiscentiæ quo ad vtilitatē, quā nobis præbēt ad scientiam, quæ est propria hoīs pfectio, dicerē ꝙ quo ad inuentionem primo debet amari visus, qui est sensus inuentionis. Consequenter suo ordine alios pro qualitate qua inuentioni subseruiunt, de quibus est difficile dicere. Quo vero ad doctrinā vel disciplinā debet amari auditus, qui est sensus disciplinæ, & nullus alius quia nullus alius facit ad disciplinam, vel si faciunt debent amari pro qualitate qua disciplinæ seruiunt. *p te.dilu.* Non obstantibus omnibus his dicēdū ꝙ visus est ab hoībus simpliciter primo amandus, nam sensus simpliciter & absolute alijs perfectior debet ab oībus simplr & absolute primo amari, visus est huiusmodi, vt iuniores metaph. Egidius, & Ioannes, & alij oēs enituntur probare, eo quia est simpliciter magis cognoscitiuus, qđ solent persuadere ex quatuor.1.ex parte obiecti.2.ex parte organi siue visorij.tertio ex parte medij.4.ex parte actus sentiendi, vt multis rationibus demonstrant, quas vt breuitatis amicus omitto, qa nemo in illis discordat. *Consequutiones pulchræ.* Ex his patet visum esse simpliciter primo ab hoībus amabilē qui secundum quid pōt esse minus amabilis, vtpote quatenus vel minus vitæ necessarius esset, vel quatenus minus oblectaret. Simplr autem est primo amabile, veluti ipsum scire à nobis est primo & principaliter amabile. Amplius patet aliquē sensum vt tactū & gustū esse magis amabilē ſm quid, vtpote quatenus plus vitę, & oblectationi conferret qui absolute minus esset amabilis, quatenus absolute minus faceret ad scire, quod est à nobis principaliter expetibile. Qui vero in quæsito scripserunt, adeo confuse loquuti sunt, si qua fructuosa ipsi dixerunt, eorū dilucidatio esse debet vt diximus. Nā illa est mens Arist. & Alex. & Auer. vbiq;. *Dubō Egi.* Solet dubitari quo nam modo dilectio sensus siue visus sit signum dilectionis scientiæ: vt Arist. ait in tex. Videť.n. ꝙ nō. Primo, quia signū alicuius præsupponit illud esse, sed scīa non est delectabilis maxime in hoīe ignaro, igitur dilectio sensus nō est causa dilectionis scīæ. Scđo vt sensus ad scīam, ita dilectio sensus ad dilectionem scīæ, sed sensus est causa scīæ, igiť dilectio sensus est causa dilectionis scīæ. Tertia probatio à signo est dialectica, modo syllr dialecticus nō cōuenit metaphysico. *Solutio.* Pro solone, aīaduerte

animaduerte vt Philop. inquit σημεῖον, quod latine est signum, generatim est quicquid apprehensum ducit in alterius rei notitiam, & hoc pacto etiam causa esse pôt signum sui effectus, speciatim vero est quicquid apprehensum ab intellectu ducit in notitiam alicuius rei, quæ non est sua causa, & hoc modo vnum cõtrarium est signum alterius, è quo sumitur locus à contrario. simil'r fumus qui fit in arce, signũ est aduentus hostium. Amplius vnum simile pôt esse signũ alterius, è quo locus fit à simili. Presius signũ dr̃ quicquid apprehensum ab intellectu ducit in cognitionem suę causæ, vt. d. Phil. Tũc dico, ꝙ sensus & scĩa pñt cõparari ad tertiũ, videlicet, ad aliqđ cõe in quo conueniunt, vtpote ad habitũ, ambo. n. sunt quodammõ habitus, & pñt comparari inter se. Tunc dico, ꝙ si comparãtur inter se, dilectio sensus est signum dilectionis scĩæ, quia scĩa est finis sensuum, & sensus sunt media in finem, & quasi effectus scĩæ, iõ dilectio sensuũ est signũ presse dilectionis scię, quia apprehensum ducit in cognitionem causæ. Et econtra dilectio scĩæ est signum generatim sumptum dilectionis sensus, quia est illius causa. At si comparẽtur ad tertiũ, dilectio sensus est signum scđo modo dilectionis scientiæ, quia vt sit neutrũ est causa alterius, & vnũ est alio notius, ideo dilectio sensus, quæ est notior est signũ dilectionis scĩæ, Sic igitur sumendo signũ generatim dilectio scĩæ est signum dilectionis sensus, & hic si sensus & scĩa comparantur inter se, dilectio vero sensus est signũ presse dilectionis scĩæ, at si comparantur ad tertium dilectio sensus est signũ scđo modo dilectionis scĩæ. Hæc de dubõne, quã Egidius mouit, & Alex. Tunc ad rõnes dubõnis. Ad primã dico, ꝙ scĩa est in esse intentionali præconcepto ab oĩbus hominibus lumine naturali intellectus. Ad scđam negatur similitudo, sensus. n. est cã essendi scĩæ, non tñ dilectio sensus est causa dilectionis scĩæ, media enim sunt causæ finis, non tamen dilectio mediorum est causa directionis finis: immo potius finis dilectio, est causa quare diliguntur media in finem. Ad tertiam dico, ꝙ signa secundo modo sunt dialectica argumenta, non autem signa tertio modo, & hoc pacto loquitur Arist. Hæc ad dilucidationem.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

AD primam dico, ꝙ ratio concludit, auditũ facere magis ad scientiã disciplinæ, & ita esse magis amandũ visu quo ad scĩam disciplinæ. Simpliciter aũt visus magis debet amari, vt dictum fuit in dilucidatione. Alij vero dicunt auditũ per accñs facere magis ad scire, visum per se, & totum pôt stare, pro quanto voces sunt oĩbus sensibilibus & insensibilibus impositæ, quorũ est auditus. Ad scđam dico, ꝙ visus est certior tactu seorsum, qñq; autem prefertur tactus quando cum eo concordat visus, & quando dicit Aristo. ꝙ tactus est certissimus in hoĩe, ipse loquitur per cõparationem ad cætera aĩalia. Nam in tactu homo excellit cuncta animalia. Et si dicatur ꝙ tactus sentit vt vnitus obiecto, igitur certius, neganda est consequentia, quia illa vnio est materialior, & materia est impeditiua cognitionis ẽm peripateticos. Ad tertiam quicquid sit de vnitate tactus, dici potest tactum esse plurium contrarietatum, nõ autem plurium differẽtiarum, nam visibile continet sub se plures spẽs, quam contineat tactile, quarum sunt plures drię. Et per idem ad confirmationem, negatur ꝙ tactile sit in plus quam visile, licet sit in plus quã color, tñ color non est obiectum æquatum visui, sed cõe innoĩatum ad colorẽ & lucem. Ad tertiam principalem dico, ꝙ ratio concludit ꝙ tactus sit magis diligendus ẽm quid, vtpote quatenus facit ad vitam & ad declarationem, at visus simpliciter, quatenus facit ad perfectionẽ simpliciter. Alij aliter dñt, & recte, quos lege. Ad quartam patet solutio per ea quæ diximus in dilucidatione. Ad quintam dici pôt ꝙ non ꝓpea quia per tactum diiudicamur sapientiores, sumus per illum scientiores, est. n. illæ signũ per accñs sapientiæ, quatenus est signum complexionis. Ad sextam patet solutio per ea quæ dicta sunt in dilucidatione, & ad primum. Ad septimam dico, ꝙ impediunt, quando tota intentio esset ad sensus, sed quãdo sensus ordinãtur ad felicitatẽ, iuuãt. Ad octauã iterũ patet solo ꝑ ea q̃ dicta sunt in dilucidatione. Hæc de disputatiõe.

Et propter hoc alia quidem prudentia sunt, alia vero disciplinabiliora non potentibus memorari. cir. tex.

DISPVTATIO SEXTA
De Brutorum Prudentia.

Num prudentia sit in Brutis animalibus.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod in brutis nõ sit prudentia. Primũ arguunt, quia in brutis non est recta ratio agibilium, igitur nec prudentia, tenet argumentum per Arist. 6. Ethi. cap. 4. vbi dicitur ꝙ prudentia est recta rõ actibilium. Secundo in brutis non est collatio præteriti cum futuro, quia sic esset discursus, igitur nec prudẽtia, tenet argumentum, quia prudentia est prouidentia futurorum cum memoria præteritorum, siue collatio præteriti cum futuro, vt. 6. Ethi. ẽt dĩcitur. Tertio bruta non cognoscũt nisi sensibilia quia nõ cognoscũt, nisi per sensus, at per sensus non cognoscunt nisi sensibilia cõmunia aut ꝓpria, igitur bruta nihil cognoscunt: nisi sensibile cõe vel ꝓpriũ, sed prudẽtia est nociui & vtilis, igitur in illis nõ est prudẽtia, nã nocuũ vel vtile non est sensibile, nec cõe, nec ꝓpriũ. Quarto arguitur, prudẽtia est melior arte, sed bruta parum arte participant, igitur nihil prudentiæ. Quinto si in brutis esset prudentia, esset propterea, quia in eis est memoria, sed memoria nõ sufficit, quia non est nisi necessariorum. Præterea enim quorum est memoria sunt necessaria, vt dixit Agaton, at prudentia est contingẽtium, igitur vltra memoriam debet esse aliquid, ratione cuius sit contingentia. Sexto bruta agunt à natura vt patet. 2. Phy. igitur non à prudẽtia. In oppositum est Arist. qui dicit ea animalia habere prudentiam, quæ habent memoriam.

Arg Aut. anc.

Argu. Egi.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

BRVTVM omne aĩal est, quod rationis est expers, vt dicit expositor, est autem in triplici gradu constitutum, vt Arist. in tex. ait. Bruta quidem primi gradus ea sunt: quæ sensum hñt non tamen memoriam, nec auditum, vt sunt zoophita animalia quæ quasi media sunt inter plantas & aĩalia, hic nec prudentiæ, nec disciplinæ sunt capacia. Bruta vero secũdi gradus ea sunt, quæ sensum hñt & memoriam, non aũt auditum vt apes, formicæ, & aranei, quæ quia memoriã habent prudẽtiæ sunt participia, non aũt disciplinæ, quia auditu carent. Tertia sunt, quæ vltra sensum, & memoriã, etiã auditũ hñt, vt æquus, canis, & id genus, hæc quia memoriam habent, sunt prudentiæ participia, quia etiam auditum, sunt disciplinę capacia, hic est tertius brutorum gradus, nõ datur quartus, vt recte expositor notat videlicet, eorũ quæ habeant sensum, & auditũ, & memoria careant, quid igitur sit brutũ, perspicuũ est. Prudentia in 6. Ethi. definita

Quid brutum & quot brutorum gradus.

Quid prudentia & quot.

definita est, dictaq; non nisi quatenus est prouidentia de futuro. Nunc vero triplex existit. Alia quidem rationalis, quæ humana dicit, & hæc est recta ratio actibilium, hæc est prouidentia futurorum, cũ memoria præteritorũ. Hæc est collatio cõsultiua quæ differt à sapientia, quatenus sapiẽtia prouidet futura per causas supernaturales, vt faciunt astronomi, prudentia vero ex memoria præteritorũ & collatione præsentiũ. Alia aĩalis, hæc est illa, quæ animalibus inest quæ memoriam habent, & est quædã regula, qua prouidẽt de cõmodo vel incõmodo ex his quæ præterierunt. Alia est naturalis, quæ est quædam naturalis regula qua animalia prouident naturaliter futurũ commodum & incõmodum. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Põ prima. PLINIVS libro. 8. historiæ naturalis visus est concedere oẽm prouidentiã brutis, vt naturalẽ, aĩalem, & rationalem. Et qui legit ea quæ scribit de Elephantis, inueniet quædã quæ non pñt tribui nisi prudentiæ rõnali, veluti obedientiã, gloriæ voluptatẽ, probitatẽ, æquitatem religionem, syderum, solis & lunæ venerationẽ, docilitatẽ, cũ reges adorent, genua submittunt, & coronas porrigunt & alia multa, quæ videntur rõnalia. Mucianus ter consul auctor est aliquem ex Elephantis & literarũ ductus græcarũ didicisse, solitũq; pscribere eius linguæ verbis. Hæc Plinius. De lupo & vulpe lege, quę ipse eodẽ libro scribit. Ego non semel in venationibus obseruari leporem, qui è canibus euaserat, cũ prope luculum applicasset, proiecisse varios hac illac saltus, vt canes distincti loci olfatũ amitterẽt, qđ esse nõ põt sine rõne. Lege quæ de Pigmeis scribit Arist. in lib. de historia aĩalium, & de hoĩbus marinis, quos refert Albertus. Huius autem opinionis forsitã rõ illa est, ꝙ aĩa est vna specie in cunctis aĩalibus, ita vt rõnalis sit oĩs, vt auctores sunt Pytha. & Democritus. Quod si ita esset, proculdubio concedendum esset omne quod Plinius ait.

Põ secunda. Alij quorum videtur Albertus, omnino à brutis abnegarunt prudentiã, dicentes eã quã Arist. illis tribuit nõ esse nisi sagacitatem quãdam naturalem, siue instinctũ quo agunt bruta, quæ dicitur prudentia aliquo modo, quatenus respicit futurum, & procedit per modũ prudentiæ humanæ. Huius positionis videtur Expositor in textu, qui ita dicit. Inditium aũt de rebus agendis non est ex deliberatione rõnis, sed quoddã naturæ instinctu prudẽtia in alijs aĩalibus dicit. Vñ prudẽtia in alijs aĩalibus est naturalis estimatio de cõueniẽtibus prosequendis, & de fugiendis nociuis, sicut agnus sequitur matrẽ & fugit lupũ. Hæc Expositor. In quibus velle videtur non esse aliam prudẽtiam in brutis pręter instinctum, siue naturalẽ estimationẽ.

Quæ quidã de hac positione. Quidam intellexerunt hanc positionem, ꝙ velit prudentiam esse nõ solum ad ea ad quæ se habẽt bruta cõtingenter, sed ad ea quæ consequuntur totam speciem, ad quæ se habent necessario. Et tunc obijciunt primo quia memoria est pars prudentiæ, vt dicitur in litera. Sed actuum naturaliũ nulla fuit memoria, quia formica nata in æstate statim colligit grana sine memoria præteritorum, igitur non per prudentiam. Secundo circa ea quæ consequuntur speciem, non agunt bruta, sed quasi aguntur, siue necessitantur: igitur ad illa non erit prudentia. Egidius vero directe obijcit Expositori, quia tunc in omnibus animalibus esset prudentia contra Arist. in textu. Et argumentum deducitur, quia in oĩbus est quædã naturalis estimatio fugiendi nocuũ cũ pungunt, & prosequendi proficuũ: cũ pabulatur. Secundo fortius arguo ego ꝙ hoc dato æque prudẽs esset brutum senex, & iuuencũ. Deducitur quia naturalis estimatio siue instinctus est consequens speciem æqualiter, & à natura.

Positio. 3. Quidam igitur dixerunt ꝙ in brutis est prudentia respectu eorum ad quæ se habent contingenter, quia (vt Egidius declarat) vt in hoĩbus prudentia est quædã regula agẽdi circa ea quæ possunt bene & male homini euenire, vt circa media in finem, nõ circa finem, sic in brutis prudentia est, regula quædam circa ea quæ possunt difformiter accidere, circa ea vero quę sunt vniformia nulla est regula, ideo nulla est necessaria prudẽtia.

Confutatio. Sed hoc nõ placet: quia formica æstate genita colligit grana, & non nisi quatenus prouidet hyemis necessitatẽ, igitur à prudentia egit. Vnde dicitur in libro de historia, ꝙ quædam animalia naturaliter nascuntur alijs prudentiora vt formica, & apes. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

IVXTA distinctionem positam in titulo disputationis dico primo, ꝙ in brutis non est prudentia rationalis. Secundo, in ipsis brutis instinctus naturalis, siue estimatio naturalis est naturalis prudentia respectu actuum necessariorum. Tertio dico, ꝙ memoria præteritorũ est regula siue prudẽtia animalis respectu actuũ contingentium, & difformium in brutis. Primum declaratur, quia bruta non congregantur ad consultandũ de fine ante aduentum finis, vt nemo est qui dubitat. At homines de medijs in finem consultant. Secundo, bruta non sunt neutra circa consultationem de medijs, at homines neutro modo opinantur. Secundum declaro, nam formica, æstate genita prouidet necessitatem hyemis, & certum est, hoc ipsam agere à prouidentia, igitur à prudentia, & non per memoriam, igitur per instinctum naturalem, & sic talis instinctus est regula agendi, siue prouidendi. Et ita hic naturalis instinctus, erit naturalis horum prudentia. Et hoc patet per Arist. in primo historiæ de animalibus: vbi dicit ꝙ sunt quædam animalia naturaliter alijs prudentiora, igitur est aliqua naturalis prudẽtia. Tertium etiam deducitur, quia regula qua bruta prouident de futuro commodo vel incommodo ex his quæ viderunt, est prudentia animalis in talibus. Memoria est regula qua prouident de futuro cõmodo vel incommodo ex his quæ viderunt, igitur memoria est animalis prudentia.

Excerptum. Ex his sequitur ꝙ vtraq; regula qua prouident de futuro cõmodo vel incommodo, est prudentia, licet differãt, quia prudẽtia naturalis est instinctus naturalis, quo prouident de futuro commodo vel incommodo ad quæ se habent conformiter. Prudentia vero aĩalis est memoria, qua prouident de futuro commodo vel incõmodo ad quæ se habent difformiter ex his, quæ præterierũt:

Dubĩones. Sed contra prudentiam hanc naturalem videntur esse rõnes, quæ procedebant contra expositorem, & rõnes Egidij, & mea contra eundem. Amplius etiam obijci potest, quia tunc pueri essent prudentes contra Aristote. in lib. problematum parte. 30. deducitur quia instinctu naturæ possunt regulari ad aliquod commodum vel incommodum.

Solutio. Dico ad hæc. Ad primam, ꝙ memoria præteritorum est prudentia animalis vel pars prudentiæ animalis, & hac prudentia animali, formica non colligit grana si æstate oritur, sed bene per prudentiam naturalem, de qua hic non loquitur. Arist. sed in lib. de historia, vbi ait esse nõnulla aĩalia à natura prudentiora alijs, vt formica & apis, & id genus. Ad secundã ꝑ idem

dico, q eorum ad quæ necessario sese hñt non est prudentia animalis. Sed quatenus sunt futura, eorũ est prudentia naturalis. Ad tertiam Egidij dico, q in oĩbus est quædam naturalis ęstimatio, sed non de futuro cõmodo vel incõmodo. Vnde zoophita & animalia carẽtia memoria, licet naturali instinctu fugiant vtile vel molestũ, hoc est dum punguntur, vel pabulantur, non aũt ante aduentum cõmodi vel incommodi, & sic talis æstimatio naturalis non põt dici prudentia, cum nullo pacto futurum sed pñs tm̃ respicit. Ad rationem meã dico q prudentia naturali æque prudens est senex & iuuencum. At prudentia animalis quæ est memoria præteritorum non est æqualis in vtroq;. Ad vltimam rõnem de pueris, qui nunc æducuntur, forte non est prudentia aliqua, quia de futuro non prouident nec per memoriam, nec per instinctum, sed solum in eis est quędam naturalis æstimatio de pñti commodo vel incommodo, quæ non dicitur prudentia. Et si est in illis aliqua prouidentia de futuro, non esset absurdum tribuere illis naturalẽ prudẽtiam. Ex ijs apparet non dici prudentiã, nisi quatenus respicit futurum. Verum respicere futurum põt esse, cum discursu pñtium, ex memoria præteritorum, & hæc rõnalis prudentia, vel ex sola pręteritorum memoria, & hæc est animalis, vel ex sola naturali æstimatione siue instictu naturali, & sic est naturalis prudẽtia. *Excerptum.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

Ex his facile rñdetur. Ad primam q Arist. loquitur de prudentia rõnali, non aũt de alijs. Ad secundũ quidam concedunt collationem imperfectam, ego vero dico q si per collationem intelligitur discursus rõnalis, in illis non est collatio: sed si intelligitur per collationẽ memoria eorum quæ contingerunt bruto, sic potest cõcedi. Dictum est enim memoriam eorum quæ viderunt esse animalem prudentiam. Ad tertiam dici potest quòd futurum commodum vel incommodum cognosci potest dupliciter, vel instinctu, & hoc pacto formica æstate genita cognoscit hiemis necessitatem. Vel ex his quæ præterierunt, & hoc pacto sagax vulpis cognoscit canum periculum ex his quæ sæpe præterierũt. tunc dico, q pro incommodo cognito primo modo ponitur prudentia naturalis pro secundo ponitur prudentia aĩalis. Et concedo q commodum, vel incõmodum cognosci potest per spẽm elicitam à sensilibus, licet non cognoscatur à sensibus exterioribus, propter illorum imperfectionem, at potentiæ interiores cum sint præstabiliores, possunt elicere intentionem commodi vel incommodi, licet non fuerit sensibus exteris præcepta vt de oue speciẽ inimicitiæ Lupi percipienti dr̃. Ad quartam dico, q prudentia rõnalis est melior arte, non autem prudẽtia alijs modis dicta. Ad quintam dico, q bruta non sunt prudentia per hoc q faciant præterita esse futura, sed ex memoria eorum quę pręterierunt parant se ad futura, & sic rõ non est ad propositum. Ad sextam patet solutio. Ad Plinij experiẽtias de elephantis, lupis, vulpe, & lepore. Solutio est aĩalia illa agere non à consilio, sed ab assuetudine, quæ assuetudo est vel memoria præteritorum, vel habitus quidã cognoscitiuus non sine memoria. Ex his apparet primo contra Pliniũ non esse rationalem prudentiam in brutis, quia non est congregatio eorum ad consultationem, nec controuersia opinionum. Secundo apparet q respectu eorum, ad quæ bruta sese habent conformiter est prudentia saltẽ naturalis, quia aliter non nascerentur quædam prudentiora quibusdam, cuius contrariũ. d. Arist. in lib. de Historia aĩaliũ, & hęc prudẽtia est naturalis ęstimatio, siue naturalis instinctus quo mouenr̃ ad ꝓuidendũ de futuro cõmõ vel incõmodo, licet nõ sit præuisum, nec præestimatũ. Tertio apparet q respectu eorũ ad quæ se hñt difformiter, est prudentia aĩalis, q̃ est sola præteritorum memoria, & hæc est põ Arist. in litera. Hæc de. 6. disput. *Excerptum, totius dispu. cõtra cæteros.* *Contra expositores.*

Hominibus autem scientia & ars per experimentum euenit. experientia quidem enim artem fecit. circa tex.

DISPVTATIO SEPTIMA

De Generatione artis & scientiæ ex Experimentis in duas Quæstiones Diuisa.

1 *Num Ars & scientia ex experimentis generetur.*
2 *Num Certius operetur artifex experto sine arte.*

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Quod ars non generetur ab experimento. Primo, quia tunc in generatione artis committeretur fallacia cõsequentis, deducitur argũ, qa experimẽtũ est ex multis memorijs. Ars vero in oĩbus, vt in litera patet, sed à pluribus ad oĩa: fallacia est cõsequentis. Secundo ex cognitione quia, non generatur cognitio pp quid. Sed experimẽtum est cognitio quia, ars autẽ est cognitio propter quid, vt dicitur in textu, igitur ex experimento non fit ars. maior patet, quia generans debet esse præstantius genito, est autẽ cognitio, quia ignobilior cognitione pp quid. 3. ars in nullo genere causæ fieri potest ab experimento, igitur ars non generatur ab experimento. Añs probatur, quia experimentum non est causa finalis artis, quia præcedit artem, & finis vult esse vltimum. Nec esse potest causa formalis vel materialis, quia materia & forma sunt partes rei, at experimentũ non est pars artis. Nec potest esse efficiens, quia non vniuocum, qm̃ experimentũ est cognitio alterius spẽi ab arte. Nec ęquiuocũ, quia experimentum esse præstantius ipsa arte. Quarto ars & scĩa insunt nobis à natura, igr̃ non generatur ab experimẽto, Añs probauit Plato in Menone, introducens puerũ rñdere ad oẽm interrogationẽ à principijs vsq; in cõclusionẽ. Quinto si ars fieret ab experimẽto, nõ fieret nisi à pluribus experimẽtis, veluti vnũ expimentũ nõ fit nisi à pluribus memorijs. Sed multa experimenta sunt multæ cognitiones, quæq; sunt multa accñtia, & hæc in nulla vna virtute aĩæ esse pñt, igr̃ vllo mõ ars fit ab experimentis. Sexto ex continuo mutabilibus nõ fit immutabile, experimentum est mutabile, quia est sensibile, quod est variabile, vt dicitur. 7. Met. & ars est inuariabilis, igitur non fit ab experimento. Septimo arguunt vl̃e non fit à singulari, quia singulare & vl̃e sunt idẽ essentialiter, igr̃ nec cognitio singularium quæ est experimentum generabit cognitionem vl̃ium, quæ est ars. Octauo qđ est in vna virtute nõ põt generare id qđ est in alia virtute, sed experimentum est in virtute experimentatiua, quæ est cogitatiua, ars vero & scĩa sunt habitus intellectus vt. 6. Ethic. tradit Arist. cap. 4. Nono tunc nullus artifex esset inexpertus, contra Arist. in tex. deducitur, quia ars non nisi ab experimento generari potest. 10. ab experimẽtis generantur principia artis, vt dicitur in. 2. Poster. igitur non ars, qa principia artis non sunt ars ipsa. Vndecimo ab incerto non gñar̃ certũ: ars & scĩa sunt certe, vt dr̃. 6. Ethi. experimentũ fallax, vt. d. Hippo. Duodecimo arguũt nullũ agens agit vltra gradũ propriũ, expimẽtum est materiale, ars immãlis & intellũalis, igr̃ expimẽtũ nõ gñat artẽ. 13. de subiis abstractis est scĩa siue ars, q̃ tamẽ non *Rationes aut. and.* *Rõnes Ioan.* *Rationes Dominici.*

Rões auctoris.

non potest generari ab experimentis, cum non cadant sub sensu: igitur non omnis ars siue scīa fieri pōt ab experimento. Quartodecimo medicatiua est ars, & hæc non generatur ab experientia, quia (vt Auic. inquit) habeat artē quis agere pōt, & si nunq̃ ōpatus fuerit. Quintodecimo qui semel videt demōstrationē illius conclusionis ꝙ oīs triangulus habet tres: artē acquirit, & nō per experimētū, quia ex vna sola sensatione, experimentum est multorū. Sextodecimo ꝙ stellæ fixæ moueantur in centū annis gradu vno scit, & nō per experimentum, quia nemo pōt viuere centū annis, & si pōt viuere cētum annis nō pōt scire ꝙ motus stellarū fixarū sit in 36. millibus annorū. 17. qui esset supra lunā videret lunam eclipsari per vnicā interpositionē sensatā, & tamē non per experimentū. 18. si ita esset, tunc nullus posset inuenire aliquid in arte siue scīa, nisi per experimentū: hoc est falsum: quia multa discimus post cognitionē primorum principiorum sine experimento, vt quod tria sunt principia rerū naturaliū, ꝙ quatuor sunt causæ, & id genus, quorū nullū habuimus experimētum. 19. scīa quæ habetur à doctore, acquiritur, & non per experimentum, igitur conclusio falsa. 20. intellectus est ęternus apud Auer. & vnus oīum, igitur oēs artes & oēs scīę sunt æternæ, & vna res in oībus, & per consequēs non possunt generari de nouo. 21. si generatur ars de nouo ab experimentis, aut generatur in intellectu, vel in aliqua virtute sensitiua, non in sensuum aliquo, quia ars est vniuersalium, sensus nō nisi singularium, nec in intellectu quia æternū & simplex nō pōt recipere nouū & genitū. 22. æternū non generatur ars & scientia sunt æternæ, quia necessariæ & de necessario, igitur non fiūt ab experimentis. In oppositum est Arist. in tex. qui ait ex memorijs fieri experimentum experimentis artem.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Quid experimentum.

ARS in disputatione audienda est vt cōis sciētijs practicis & speculatiuis, hoc. n. modo ars etiā à peripateticis consueuit sumi. Experimentū multifariā definiri solet. Sed in proposito per experimentū intelligo quo ad materiale plura singularia ad vnū conuenientia in memoria obseruata, quo ad formale vero intelligo eorum collationem. Erit igitur experimentū quædā singulariū memoratorū & cōuenientium ad vnum collatio. Sunt qui faciūt differentiā inter experientiā, & experimentum, volentes experimentum esse propositionē quæ ex pluribus concluditur memorijs, experientiam autē esse cognitionē propositionis, ꝙ nihil est, quia idem est demōstratio & demonstratiua scīa ſm oēs græcos, vt patet per Alexādrum, & Philop. primo Priorū, igitur idem erit experimentū, & experimētalis cognitio. Gnari hic accipit nō pro motu alteratiuo cū corruptione alterius. Sic. n. in pte aīæ nihil generat. Accipit igit gnari ꝓ depēdere ī aliquo gñe causæ, maxiē efficiētis. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

ACHADEMICI in rationali anima constituerunt multas virtutes, quarum prima est Mens, huic cognata & secunda est Dianæa, post hanc opinatiua, post hanc est Imaginaria, omnium vltima est vis cōis. Memorati uam nullam præter has faciunt, quia omnes sunt suis cognoscibilibus perfecte. Has perfectas ponunt, vnāquāq; suo conuenienti, vt mentem cognitione principiorum vniuersalium, & oīum idearum, dianæam cognitione rerum naturalium, opinatiuam cognitione, probabilium, imaginariam, plenam apparentibus, & sophisticis, quibus Socrates, Plato, & Plotinus dicūt prima principia artiū nobis nō deforis accedere, nec conclusiones, sed hæc quæ sunt nobis detenta reuocari dicunt à presidio sensuum, qua rōne sensus ipsos causam dicunt scīæ non effectricem, quia nec principalē, nec instrumentariā, sed causæ sunt vt remouentes impedimentum. Ex quibus coguntur dicere nostrum scire esse reminisci non de nouo. Huius opinionis fuit Pytha. asserens animam his perfectionibus esse plenam, propterea quia infinities corpora intrauit, & infinities exiuit, & semper quoties intrauit didicit: ita vt tandē omnibus sit effecta plena scientijs atque artibus. Empedocles vero in idem venit dicens animam esse commistā ex omnibus formis eo quia omne quod cognoscitur, suo simili cognoscitur quare cum omnia cognoscat, ex oībus est, & per consequens scire non est de nouo. Iamblicus positionem hanc persuasit in his quæ circa Menonē scripsit, quia nulla forma imperfecta æditur. quāto magis anima rationalis, quæ est maxima formarum: igitur rationalis aīa perfecta ædi debet. Sūt autem eius pfectiones artes & scīæ, igitur sine his ædi nō debet. Hanc positionem cogitur sustinere. Auer. Ipse. n. tenet intellm æternū & vnū oīum: igitur cum nunquā desint hoīes nunquam deerit aliqua scientia vel ars ipsi intellectui, quantum. n. deperdet ex corruptione. Socra. tantum conseruat ex vita Platonis, & quantum ex morte Platonis omittit, sibi tm̄ tribuet Aristo. quare cū hoīes perpetui & artes perpetuæ sint, intellectus semp æque perfectus habebitur, & per consequēs intellectus nihil de nouo discet. Hāc positionē expresse in 3. de anima fatet, vbi ait intellectū esse perfectū in maiori parte subiecti. Præterea expressius in. 7. phy. hanc opinionem concessit Them. etiam & Theophra. & omnes qui vnicum oīum hominum intellectum esse fatentur, vt Simpli. & Alex. scire esse quoddam reminisci coguntur dicere, quia ipsum non possunt ponere de nouo fieri in intellectu, quia spēs est æterna, & semper perfecta, & intellectus est vnus totius speciei, quare oportet dicere scire nostrum esse reminisci. Ioan. fingit pro parte contraria, intellectum esse in se perfectū, non autem in me vel in te: quoniā deficiunt intentiones imaginariæ quę sunt causæ scientiæ. Sed hæc est leuis euasio, nam intellectus non dicitur perfectus in se perfectione alia, ab ea qua est perfectus in isto vel in illo, quia tunc darentur duæ scientiæ eiusdem rei, altera qua intells esset in se perfectus, altera qua esset perfectus in isto vel illo. Hoc autem est à seculo inauditū, quia semper audiui ab Aristo. vnius & eiusdem rei nō esse nisi vnam scientiam respectu vnius & eiusdem intellectus. Præterea si essent istæ scientię duæ eiusdem rei in intellectu, vel essent eiusdem speciei, vel diuersarum, nō diuersarū, quia sciētiæ distinguunt per obiecta, modo idem est vtriusque obiectum nec possunt esse eædem quia tunc plura accñtia solo numero dña essent in eodem subiecto quod non concederet, sed de his obiter dictum esse volumus quia in lib. de aīa & de intellectu diximus. Nunc autem sit vsq; adeo manifestum, ꝙ ponentes vnicum intellectū oīum hoīum coguntur cōuenire cū Platone de ipso scire, & propterea oportet eos dicere scire esse reminisci, vel nō de nouo fieri simplr, sed mihi vel tibi, per hoc ꝙ intells nouiter copulat mihi vel tibi vt principium intelligendi. Nā ſm istos intells copulat hoī ꝑ naturam vt perfectio dianætice partis vt in prima genitura virtute agentis, qui hoī præbet dianæticas partes. Secūdo copulat nobis vt principiū intelligēdi, ꝑ phantasmata

Pytha. quæ.

Empedo. quæ.

Iamblicus.

Cōm. 5.

Cōm. 20.
Themi.
Theophra.
Alexan.
Simpli.
Quæ Ioan.

tasmata quæ fiunt de nouo in nobis, ita. n. mediantibus his copulatur vt principium intelligendi, veluti per dianæa vt principium essendi, & qm̄ phantasmata sunt diuersa copulatur nobis vt principium intelligendi diuersa. Et ita coguntur dicere ipsum scire non effici de nouo simpliciter, de his dicemus postea in dilucidatione. Nunc autem sufficit esse dictum, ꝙ ad mentem Platonis scire est reminisci, ad mentem expositorum græcorum ipsum scire non simpliciter nouum. Amplius ẜm ambas opiniones ēt patet nec sensus esse causam artium & sciæ: nec præceptorem, quia ẜm Plato. sensus & præceptor causæ sunt reminiscentiæ, ẜm istos autem causæ sunt copulationis intell's nobiscum. Albert. vero asserit oēm artē & oēm sciam esse nobis, & intellectui nouā, non tamen eodem modo, nā oēm artem via inuentionis fieri ab experimentis sine dubio concedit, non aūt oēm sciam quia non mathematicam. In geometria. n. ex vnica sensatione proficiscitur scia, vtpote si semel dūtaxat viderim hanc veritatē. In Astrologia ēt, quia huic conclusioni oēs assentiunt, videlicet, ꝙ stellæ fixæ mouentur in. 36. millibus annorum, & tamen nullus expertus est. Sic igitur in naturalibus & metaph. & omnibus propositio Arist. est vera. Obijcit Ioā. Primo, quia Arist. protulit propositiones indefinite, sed in scientijs dem̄stratiuis propōnes indefinite prolate intelligūtur de oī & ꝑ se. Secūdo Arist. in fine. 2. Post. tradit vl'r in oī scientia & omni arte principia fieri ex sensibus, memorijs, & experimentis. Nec rōnes eius valere dicit, quia prima non ex eo quia non sunt necessariæ plures sensationes ad experimentum, sed plures memoriæ modo vnius sensationis possunt esse plures & plures memoriæ, & ita sufficit. Secundam tollit per hoc quia licet nemo potuit obseruare illud per tot annos: tamen virtute prædecessorum id fieri potuit, vt Hyparchus motum illum obseruauit & scripsit, & Ptole. inuenit illum verum, & sic vsq; ad nos obseruatum est: & hæ sunt plures memoriæ ex multis hoībus. Tu vero lege quæ dicit, quidam in re hac nimis prolixe loquentes aliam viam sequuntur. & primo tria acceperunt quorum primum est differentia inter inuentionem & doctrinam, quæ constat in tribus. Primo qa inuentio est prior doctrina siue disciplina: & hoc ꝓbāt, quia aliter esset processus in infinitū. Secundo quia tūc acquiritur inuentio cum lumen intellectus est ita potēs vt per ipsum aīa sufficiat applicare principia ad conclusiones, cum vero est imbecille, tunc iuuatur auscultationibus præceptorum, quibus nonnulla signa ponuntur quæ mouent imaginariam & dianæticam ad contēplationem. Tertio quia inuentio assimilatur sanationi naturali q̄ fit in crisibus: doctrina siue disciplina sanationi artificariæ quæ fit beneficio medici. hoc est primum. Secundum est ꝙ oīs cognitio pręter eam, quę sensibus fit externis exoritur à sensu externo, Ad cuius euidentiā diuiditur sensus ipsos inter nos in quinq;. Primum vocant cōem, siue alio nomine phantasiam, hunc constituunt veluti in organo, in primo ventriculo cerebri anteriore, huius operatio est cognoscere oīa sensilia externorum sensuum & quo ad differentiam, & quo ad conuenientiam, & hac ratione à philosophis centro solet comparari. Secundum vocant imaginarium, quem locant in secundo eiusdem partis anterioris cerebri vētriculo, huius officiū siue operatio est seruare ea quæ sensu cōi concipiuntur, nec attinet sibi cognoscere, sed est thesaurus tm̄ sensus cōis. Ecce qūo vnusquisq; horū pro organo vnū completū ventriculū sibi adicauit, nam cōis sensus primum anterioris partis, imaginarius secundū: tertium appellant cogitatiuum, hunc statuunt in medio ventriculo, sed in inferna parte illius prope imaginarium, operatio huius est componere & diuidere ea quæ seruauit imaginarius sensus, & cum hoc componere ea quæ non sunt per sensus sensata, vt montem aureum, & id genus, & hanc volunt esse potentiam experimentatiuam, quæ componit experimentum. Quartum sensum nuncupant ęstimatiuum, tribuūt & hunc eidem medio vētriculo, & postremæ parti illius, estq; operatio huius concipere intentiones insensatas quæ ꝑ anteriores sensus deducuntur vsq; ad ipsum quæq; ab illis anterioribus non comprehendebantur, ob illorum imperfectionem. Ponuntur autem hæ apud Auic. ambæ in vno ventriculo quia mutuo sibijpsis inseruiunt. Vltimum memorarium dicunt, cuius organum est postremus totius capitis ventriculus, hic est thesaurerius æstimatiue & cogitatiue, de anathomia & diligentiori cura horum perquire Auic. quem illi sequuntur. Ex his apparet qualiter nulla fieri potest cognitio intellectilis, nec per aliquem sensum internum, quin ex sensibus externis proficiscat̄. Tertium est ꝙ oīs notitia est aut principiorum, aut cōclusionum, & vtraq; est vel complexa vel incomplexa terminorum. Hæc tria vt suppositiones sumunt. Tunc dicunt ꝙ nec ad notitiam incomplexam principiorū, nec conclusionum est necessaria experientia, sed bene notitia sensitiua, experientia quidem non, quia termini haberi possunt vna sola memoria, sensitiua vero notitia sic: quia illa est ante omnes. Secundo dicunt ꝙ nec ad complexa principiorum, nec ad complexam cōclusionum est simpliciter experientia necessaria sed bene vtilis, non simpliciter necessaria, quia intellectus suo lumine pōt principijs assentire, & per principia postea assentire conclusionibus sub eodem lumine, cuius signū est, quia corrigit qn̄q; sensum, vtilis vero quia facile discēs recipit, atq; principijs & conclusionibus suo lumine assentit. Ex his colligunt solutionem quæstionis, ꝙ ars generatur ab experimentis siue sensationibus tam quo ad principia, quam quo ad conclusiones necessario ẜm notitiam incomplexam terminorum. Quo vero ad cōplexam non necessario generatur, sed coadiuuanter. Hæc illi. Hanc positionem diffuse recitaui, quia cōiter tenetur, & Ioan. videtur expresse huius opinionis. Sed hæc positio est dubia & in prima & in secunda suppositione, ēt quo ad conclusiones. Prima quidem suppō dubia est in primo, quia qui tenet mundum ęternum, non haberet pro absurdo esse processum in infinitum, & sic diceret nullam esse sciam per inuentionem sed solū per memoriam inuicem traditam. Vnde inter inuētionem & doctrinam non est essentialis ordo, verum inuentio pręcedere potest doctrinam, pro tanto qui accidūt diluuia, & bella, & pestes, vbi hoīes oēs sapientes desinūt, deinde ex admiratione rursus homines eiusdem regionis incipiunt inuenire, & sic generatur inuentio, è qua proficiscitur doctrina quare ordo est accidentalis. Secundo peccat in secundo, quia omnes homines habent lumen intellectus agentis æquale, qm̄ intellectus vt intellectus est æqualis oībus hominibus, & ita æqualiter omnes essent disciplinæ capaces. Secūda suppō peccat, quia gręci nunquam cōem sensum fecerunt phantasiā, nam phantasia græce latine est imaginaria. Præterea extimatiua non est necessaria: propterea quæ in brutis dicitur estimatiua, in hoībus est græce dianætica, latine rationabilis, siue cogitatiua. Pręterea quot sunt obiecta specie,

Positio Alb. 2.

Obiectio Ioan.

3. Pō aliquorū.

Excerptum.

Confutatio.

specie, tot & potentiæ esse debent. Sunt oïa cognoscibilia quatuor aut sensilia, aut apparētia, aut probabilia, aut necessaria siue demōstratiua, igitur dicūt esse quatuor. Sensus cōis, qui est sensibilium. Imaginaria, quæ est apparentium. Opinatiua, quæ est probabilium, Dianæa, quæ est necessariorum & demonstratiuorum: vna autem oïum thesaureria memoratiua, & sic quatuor cognoscitiuæ, quæ menti subseruiunt, vnaqueq; pro sua operatione. Quo vero ad conclusiones errauerunt mirabiliter. Est.n.contra oēs peripateticos dicere q̄ experimentum non est necessarium ad notitiam complexā principiorum artis & sciæ. Hoc est decretum Thē̃m.2. Poster. vbi aperte demonstrat principia nos non posse cognoscere, nec illis assentire, nisi ob experimentum. Præterea Auer.8.Phy. inquit, experimentum sermonū verorum est vt conformetur sensatis, & primo cœli idē asserit. Præterea etiam Philop.2.Poster.in expositione vltimi cap.illius libri expresse ait, non posse intellectum principio primo assentire, nisi eidem conueniant experimentum, & declarat generationem oïum principiorum artium & scientiarum generari ab experientijs, & q̄ illi loquuti sint contra peripateti. nemo debet dubitare. Quod vero contra rationes sint, arguo primo: Illud ad quod stat vltima resolutio oïum principiorum oïum artium & scientiarum, est necessarium & primū principium compositionis oïum principiorum & assentiendi illis. Sed resolutio veritatis oïum principiorū stat ad experimentum sensatum, igitur principium assentiē di primis principijs est experimentum. minor patet, q̄a Arist. quotiens contra antiquos arguit reducendo illos ad absurdum, non reducit eos nisi vsque ad experimētum sensatum, hoc.n.facit in.4.huius, in.8.Phy. & alibi vbi eos confutat. Secundo cum intellectus magis assentit primo principio quam conclusioni deductæ ex illo principio, vel hoc est, quia primum principiū est verius, vel quia sibi notius, nō quia verius: q̄a veritas est æqualis in principijs & cōclusionibus, si quia notius, aut quia magis lumine intellectus illustratum, vel quia propinquius experimentis sensibilibus: non quia magis lumine intellectus illustratum, quia lumē intellectus est vniforme & æquale conclusionibus & principijs. si quia propinquius experimentis: igitur experimentum est principium assentiendi primis principijs artium. Tertio si solo lumine intellectus hoïes assentirent primis principijs: oēs philosophi de primis principijs æqualiter sentirēt, deducitur, quia intellectus & lumen eius est æquale in oïbus hoïbus: igitur si non æqualiter de principijs tradant, hoc est, quia experimenta sensilia non sunt in oïbus conformia. Quarto intellectus non potest corrigere alterum sensum, nisi vtatur veritate & testimonio alterius, si.n.errat visus de fractione baculi, corrigit ītellectus illum testimonio tactus, & hoc ait Auer.8.Phy. Ex hoc arguo intellectus non potest sensum corrigere nisi per alterū, igitur nihil suo lumine cognoscere pōt, non concurrente experientia sensibili. Hoc argm̄ non est leue philosophis recte intuentibus. Quinto nihil possumus intelligere nisi formemus in phantastica nobis idolum: igitur intell's nulli assentire potest nisi per experientiam sensibilē. Añs patet obseruanti. Sexto si præceptor non esset necessarius nisi pro explicatione terminorum: tunc oēs æqualiter docerent suos discipulos. tenet argm̄, quia in explicatione incomplexorū nō pōt esse falsitas: igitur si præceptor est necessarius: erit pro tā to vt singulares enuntiationes & experientias formet in sensibus discipulorum. Ex his apparet q̄ non solū lumen est principium assentiendi primis principijs artiū: sed aliud quoddam.

De notitia primorum principiorum. — *Cap.37.* — *Cōm.22.* — *Cōm.22.* — *Cōm.26.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

QVID sentiant Peripatetici, restat dilucidare, sed qm̄ dilucidatio huius disputationis tota proficiscitur ex parte positionis de intellectu, nā aliter coguntur dicere, qui asserunt ad mentem Arist. esse vnicum intellectum, aliter qui multiplicant illum per indiuidua. Idcirco primo dicemus iuxta opinionem eorum peripateticorum, qui ad mentem Aristot. tenent esse vnum oïum intellectum, & aliter ad mentem eorum, qui tenent illum multiplicatum, vt est rei veritas. Dicamus primo q̄ qui ponunt vnū numero intellectum oïum, vt Auer. Thē̃m. Simpl. & Theophra. coguntur dicere intellectū esse semper omnibus scibilibus perfectū, hoc est practicis & speculatiuis. Hoc concedunt expresse Thē̃m. & Theophra. qui ponunt intellectum speculatiuum æternum, & probatur primo quia apud Auer. nulla est ars, nulla scīa, quæ sit de perfectione vniuersi, quæ dicatur deesse vniuerso. Esset.n.mundus imperfectus, igitur oïs ars & oïs scīa est perpetua, & non pōt esse nisi in intellectu, qui est vnus oïum, igitur talis intellectus est perfectus atq; plenus oïbus scibilibus practicis & speculatiuis. Et hanc rōnem olfecit Auer. primo de generatione in sua paraphrastica cōm. vbi ait intellectui nihil esse ignotum. Secundo si generaretur aliqua ars vel scīa de nouo, nō generaretur nisi propter perfectionem primi subiecti, sed primum subiectum est intellectus, igitur vt perficiat intellectū, & si sic: igitur stetit sine pfectione, & ita ociosus, quod non est poſe in substātia separata, qualem ponunt intell'm. Non.n. substātia separata potest stare sine aliqua sua perfectione, nec in toto nec in parte, quia in separatis quod est melius est necessarium, vt tradit Auer. Ex his concluditur q̄ ponentes intellectum esse vnicum oïum hominum, oportet dicere ipsum nihil noui recipere, quia oportet recipiens esse denudatum à specie recepti, vt.d. Auer. At intellectus nihil recipere pōt, quin illius in suo simili in specie præcessit cognitio. Scđo accipiendū est de mēte istorum q̄ intell's copulatur nobis bifariā, aut vt principiū essendi, aut vt pricipiū intelligēdi prima copulatio est p naturā, vt dicit Auer.3.de aïa cōm.20. ex eo quia fit quodā mō ex semine, cum.n.ex semine nos habeamus dianœā siue cogitatiuam: & hæc sit dispositio qua intellectus nobis insit vt principium essendi vt diximus.2.& 3. de aïa, igitur quodammodo hæc copulatio est naturalis. Secunda vero dicitur voluntaria, quatenus de ipso acquirimus plus & minus ad voluntatem, & hæc fit mediantibus memorijs, sensibus, & experientijs, quæ Auer. appellat phantasmata siue intentiones imaginarias. Ex his euenit q̄ diuersæ sunt intellectus ad hominem copulationes, & respectu vnius, & respectu diuersorum hominū. Nam qui per sensus hoc anno experitur in mathematicis, sibi intell's copulabitur vt principiū intelligendi mathematica q alio anno experitur p sensus in naturalibus, intellectus sibi copulabitur vt principiū intelligēdi naturalia, & eo ordine quo exercet experimētatiuam, siue dianæam, siue cogitatiuam, nam vt experimentatiua se exercet primo circa principia, sic intellectus vnitur hoï vt principium intelligendi principia, & si exercet se deducendo conclusiones ex principijs, etiam hoc ordine sibi copulatur intell's. Ex his apparet pō peripateticorum, qui tenēt oïum hoïum vnum intell'm, qualiter experimentum

Exceptum. — *Prima positio peripatetici.* — *Prima suppō.* — *Cōm.19.* — *1.cœ.c.34.* — *Excerptū. 3 de anima. Cōm 4.* — *2.Suppositio.* — *Excerptum.* — *Excerptum. pro solutione ad quæstionem.*

perimentum non concurrit vt causa effectrix sciæ vel artis, sed vt causa copulationis intellꝰs, qua id se copulet vt principium intelligendi, eo ordine quo se experimẽtatiua execet, & ita erit causa dispositiua ꝓ copulatione, & nõ pro generatione sciẽtię vel artis. Simili modo dicẽdum de sermonibus præceptoris, qui mouent experimentatiuam ad phantasmata. Disponit.n.ad copulationem, non ad gñationem scientiæ. Et Ioan. qui fuit fidus Auer. in hoc errore sequax, pónem eius hic nesciuit explicare. Sed qa hæc positio de vnitate intellꝰs est confutata per demõnes in libr. de intellectu, noli īmorare in illa. propterea dicamus ẜm veritatem, & teneamus de mente Aristo. intellectũ non esse vnũ oīum, sed per hoīes numeratum, vt soliti sumus demonstrare ad mentem Arist. Et primo sumamus aīam rationalem esse quoddam totũ ptãtiuum, cuius partes ptãtiuæ sunt duplices. Quædam oīno inorganicæ, & nõ à materia vel corpore comprehensæ vt intellectus agens, & intellectus potis. Hæ.n.sunt duæ animę partes siue potentiæ, quæ sunt omnino eleuatæ à materia, quatenus nec corpore, nec parte corporis vt instrõ vtũtur. Alię sunt partibus corporis vtentes, & sunt exteriores quinque sensus, interiores vero quinque etiam, Cõmunis sensus, phantastica potentia, Opinatrix, dianętica siue cogitatiua, & vltima memoratiua, quæ est oīum thesauraria. hæ oẽs intellectui subseruiunt, cum.n. intellꝰs versatur circa sophist. syllo. sibi apparentia phantasmata subministrat phãtasia, cum circa dialecticos, phantasmata sibi ministrat. Opinatrix, cum versatur circa demõstratiuos circa phantasmata sibi ministrat dianæa. Et hæc administratio non est nisi quatenus illa sumit à memoratiua plures memorias colligẽdo experimentũ, ad hoc vt prima principia artiũ pateant sibi: oībus aũt subministrat memoratiua, quatenus illa est seruans species oīum illarum. Ex his sequit̃ ꝙ virtus experimẽtatiua est dianæa, quia hæc sola dignitate organi & bonitate influxus spirituum pót vti exemplo, & erigere singulares propositiones in vnũ quas in memoria seruauit, vt sint præmissæ ad concludendam veritatem primorum principiorum, vt dicemus. Secũdo accipiamus ꝙ lumen intellectus agentis nõ sufficit ad hoc vt intellꝰs posibilis assentiat primis principiis, hoc fuit deductum contra aliquos, quod ideo est, quia istud lumẽ est causa vlꝰs, quia intellectus posibilis posset assentire primis principiis & oppositis, primorum principiorum, si experimentatiua ministraret experimentata vel phantasmata pro oppositis primorum principiorum. Tertio accipio, & quasi sequitur ex dictis, ꝙ experimentũ est causa quare intellectus posibilis assentit primis principiis, & nõ vlꝰs, sed particularis, deducit̃ quia lumen est causa vniuersalis assensus: & vnius & eiusdẽ rei nõ possunt esse duæ causæ eiusdẽ ordinis, ideo erit causa particularis illi lumini subministrans. Et huius signum est, quia experimentum verum, est cã assensus primis principiis, experimentum falsum, est causa quare assentit intellectus oppositis primorum principiorum. Tunc dico primo ꝙ experimenta plura, siue inductio pluriũ singularium: vna cum lumine agentis intellectus sunt causæ effectrices assensus quo intellectus posibilis assentit primis principiis dico necessarię, veluti propõnes & idem lumen respectu conclusionis, patet hoc ex dictis, quia nec intellꝰs agens sufficit suo lumine, quia est causa vniuersalis, vt dictũ est, nec inductio sufficit, quę est cã particularis, quæ præsupponit virtutẽ causæ vlꝰs.

2.pō Peripa. *Pō Peripate.* *Excerptum.* *2.Suppositio.* *3.Suppositio.* *1.Conclusio.*

Secundo dico ꝙ inductio experimentaria, est cã particularis mediata, qua posibilis intellectus assentit omnibus conclusionibus artis: & lumen & principia sunt cãæ proximæ. Prima pars deducta est, quia conclusiones resoluuntur in principia, & principia ad experimenta, siue ad experimẽtarias ꝓpositiones: igitur inductio experimẽtaria, est cã mediata oīum cõclusionũ artis & scię. Secũda pars deducta est. Tertio dico ꝙ experimẽtaria inductio pót esse causa immediata coadiuuãs quare intellectus assentit aliquibus conclusionibus. Probatur hoc de conclusionibus quæ possunt resolui in principia, & in experimenta. Verbi causa ꝙ Agaricus cõuulsioni conueniat, probari potest per illud principium, quia omne euacuans flegma cõpetit conuulsioni. Agaricus purgat flegma: igit̃ cõpetit cõuulsioni. Minor pót resolui ad experimentũ immediate, & ad causam, ad experimentum quidẽ, quia in pluribus est obseruatũ Agaricũ purgare flegma, ad causam vero, quia Agaricus virtute cœlesti habet ꝙ purget flegma. Ex his sequitur solutio qõnis, ꝙ oīs ars, & oīs scīa quæ inuentione habetur generat̃ ab experimẽtis, non solũ vt à causa coadiuuãte. sed necessario agẽte, declaratur, quia ars & scīa quæ habetur per inuentionẽ non est nisi cognitio principiorũ & cõclusionum, & hæc cognitio necessario & iuuanter fit ab experimentis, vt dictũ est, igit̃ oīs ars & oīs inuentiua scīa ab experimentis necessario generatur, dixi notanter quæ fiunt per inuentionẽ, quia si per disciplinam fierent, non oportet, quia vt dictum est quis potest habere artem sine experientia. Sed occurres primo, quia non videt̃ ꝙ oīa principia experimentaria inductione concludãtur, quia non illa quæ sunt oībus scientijs cõia, vt de quolibet dicitur esse vel non esse, & si ab æqualibus æqualia demas, cætera quæ remanẽt sunt æqualia. hic.n. videntur sola terminorum vi cognosci: & non ex perimentis. Secunda dubitatio est, quia si dicta determinatio esset vera, tunc dianæá esset intellectu posibili præstabilior, quia eius operatio esset nobilior: cum nõ posit intellꝰs alicui assentire nisi virtute dianeæ. Tertio si principia artis & sciæ ab inductione experimentaria sumerẽtur, intellectus esset subalternus dianeæ, quia ab illa acciperet veritatem suorum principiorum, & principia imperfectius cognoscerentur conclusionibus, nam ipsa cognoscũtur, quia vera sunt, & conclusiones propter quid sunt. Quarto multa principia sciæ probantur propter quid in altera scientia, vt principia musicæ in arithmetica, igitur nõ per experimẽtariam inductionẽ.

Ad hęc dici potest. Ad primã, ꝙ principia quatrifariã sunt. Quædã omnibus scientijs cõia, vt de quolibet dicitur esse vel non esse, & id genus, quorũ termini sunt cões oībus terminis scientiarũ. Quædam cõia pluribus scientijs, vt si ab æqualibus æqualia demas, cætera quæ remanent sunt æqualia: termini.n. huius numeris & dimẽsionibus cõpetunt: & propterea cõe est geometriæ: & arithmeticæ. Quædã vni sciæ propria, sed cõia oībus conclusionibus illius sciæ, vt motus sunt, & plura mobilia sunt, hoc.n. solum physicæ cõe est. Quædã vni conclusioni immediata & propria vt præmisse demonstrationis. Tunc dico ꝙ principium cõe dianæa colligit per concordiam omnium sensuum, quia cõitate terminorũ possunt oẽs sensus subministrare illi, & sic inducitur à cõcordia omnium sensuum. Principium pluribus scientijs cõe à dianæa inducitur oībus vel pluribus sensibus. æquale.n. & inæquale non nisi tactu & visu deprehenditur, principiũ vni cõe, forte inducitur vno sensu pluries

2.Conclusio. *3. Conclusio.* *Excerptum. Quod est solutio quæstionis.*

ries replicato, & per plures memorias successiuas: principiũ proprium vni cõclusioni, resoluitur ad principia cõia toti sciæ, & põt confirmari experimento, & sic patet ad primam. Ad secundam dico, ꝙ licet intellectus non possit assentire alicui nisi tandem ob virtutem dianeæ, tamen intellectus discurrit vlr, quod non facit dianea, & hoc sufficit, & sic cognitio eius est perfectior cognitione experimentaria ipsius dianeæ, licet non euidẽtior. Ad tertiam dico, quòd intellectus non est subalternus dianeæ, quia non probantur eius principia propter quid à dianæa. Et licet principia imperfectius cognoscantur, sat est vt sint euidentiora. Ad quartam dico, ꝙ licet multa principia scientiarum probentur propter quid in alia scientia, tãdem est deuenire ad principia quæ experimentaria inductione cõcludunt, & hoc sat est. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

AD primam solutio peripatetica est negando consequentiam, ad rõnem dico ꝙ inductio in pluribus nõ infert vniuersale & de omni simplr, sed qñ ad illud concordant oẽs sensus, vel nullus discordat nec propinque nec remote, tunc à pluribus licet inferre vle: & hęc est solutio Auer. Nec hoc pacto est arguere topicæ, immo hæc inductio est demõstratiua, vt dicit Auer. Principia enim artis & doctrinæ ita debent esse, ꝙ vel illis oẽs sensus cõueniant, vel nullus discordet, & hoc pacto est inductio demonstratiua. Ad secũdam dici potest ꝙ ex cognitione, quia non syllogizatur cognitio propter quid, & tunc dico ꝙ principia non cognoscũtur propter qd, sed solum supponit de illis artifex, quia vera sunt vt dicitur in posterioribus. Istud aũt quia vera sunt, haberi põt per illam inductionem experimentariam. Ad tertiam dici põt, ꝙ cognitio experimentaria est agens & vniuocum, quia ambe sunt quia, & hoc sufficit. Ad quartam dico, ꝙ Plato in illa interrogatione docuit puerũ, quia non est aliud docere, quàm debito ordine præponere discipulis propositiones & conclusiones, ad hoc vt vna cum intellectus lumine discipulus assentiat conclusioni. Ad quintam dici põt, ꝙ multa experimenta sunt vna cognitio inductoria, quæ quia est vna, ideo potest esse in intellectu, vel in vi experimentaria siue dianætica. Ad sextam negatur minor, hoc.n.experimentum videlicet, quia hæc scamonea purgauit choleram in Socrate, & alia similiter choleram in Platone, & sic de multis est necessarium, quia sunt memoriæ rerum præteritarum, quæ quatenus præteritæ, sunt necessariæ. Ad probationem dico, ꝙ hoc experimentum non est mutabile nec sensibile nunc aliquo sensu exteriori sed sensatum iam. Ad Arist. dico ꝙ ab euntibus sensibilibus non est palam an sint de pñti, non tñ an fuerint sensibus pręsentia: qua rõne sunt partes experimenti. Et sic breuiter dico, ꝙ sensibilia sunt mutabilia ẽm rõnem pręsentem, non aũt sub ratione qua ceciderunt sub memoria. Ad septimã laborat Ioan. & nihil boni dicit, propterea dico, ꝙ siue vle incomplexum fiat à singulari incomplexo, siue nõ, nihil ad rem, qm̃ vle complexum, quod est principium artis bene fit à pluribus singularibus inductione experimentaria, & hoc pacto cognitio artis deduci põt ex cognitione experimenti. Ad octauam bene rñdet Ioan. ꝙ maior esset vera, qñ vna virtus non esset subordinata alteri. Mõ experimentaria, siue dianæa vtens experimentaria inductione subordinatur intellectui, & sic quod est in illa põt inferre, quod est in intellectu. Sed replicabis fortissime, quæ virtus inferat illud principium. Vr enim ꝙ non experimentaria, quia illa non potest cognoscere illatum, quia illatum est vle, quod à nullo sensu cognosci põt. Nec est intellectus, quia intells non põt cognoscere singularia inferentia, quia intells nõ cognoscit singulare. Dico ꝙ virtus inferens est intellectus, & concedo ꝙ ille per se non cognoscit singulare, sed mediante sensu, bene ipsum potest cognoscere. Vnde licet intellectus vt intellectus non cognoscat singulare, ipse tamen vt coniunctus dianeæ, sibi illud ministranti bene cognoscit. Hęc est solutio Auerrois. Sed esset difficultas vtrum intellectus mediante dianæa cognosceret singulare per propriam spẽm, vel per spẽm, quam habet de illo dianæa, hæc res, quia postea tractabitur, nunc dimittatur. Ad nonam dico illum artificem esse inexpertum, qui artem didicit per doctrinam, non aũt qui illã acquisiuit inuentione. Ad decimam dico, ꝙ ab experimento per inductionem generatur principium artis, & mediate conclusiones oẽs, & sic tota ars quæ est cognitio principiorum & cõclusionum. Ad vndecimã dico, ꝙ experimentum est fallax per accidens rõne subiecti, cui applicaretur, per se aũt est necessarium, quia est cognitio præteritorum, quorum non est cognitio nisi necessaria. Ad 12. dico, ꝙ maior debet intelligi nullo alio agente concurrente, modo cõcurrit lumen intellectus agentis quod est immateriale. Ad 13. dico negando añs, quia licet non cadant sub sensibus in propria forma, cadunt sub sensibus in earum effectibus. Aliquid.n.cadere põt in sensibus vel per se, vt color, aut per partes, vt mons aureus, vel in suo remisso, vt albedo intensa, vel in suo simili, vt Niphus pontifex, vel in suo effectu, vt substantiæ separatæ, vel in suo contrario, vt vacuũ, vel in suis suppositis, vt vle, & alijs modis. Ad 14. dico ꝙ medicatiua habita per doctrinam non generatur experimento, sed ea quæ habetur obseruatione, non fit nisi experimentis. Auic. vero loquitur de prima. Ad 15. 16. & 17. Ioan. Rñdit contra Alber. vt patuit in cap. 3. Dici ẽt potest pro Alberto ꝙ quęlibet harum conclusionum non habetur à solo experimento, sed à proprijs propositionibus, quę per viam resolutionis pñt reduci in prima artis principia, quæ erant in arte habita per experimenta: & si sic Albertus, bene dicit. Ad 18. iam patet solutio, dictum est.n. ꝙ nihil inueniri potest in arte sine experimento ad quod vel immediate, vel mediate, non resoluatur id quod inuenitur, nam omnes conclusiones artis tandem resoluuntur mediate ad prima principia saltem, quorum cognitio fuit per experimenta. Ad 19. patuit solutio, quia non loquimur de illa. Ad 20. & 21. patuit solutio ẽm Auer. sed scd̃m nos dico, ꝙ intellectus non est vnus oĩum, sed nouus ẽm esse: licet æternus à parte post: & hoc satis est vt de nouo recipiat. Ad vltimũ dico, ꝙ artes sunt æternæ ẽm speciem & respectu totius vniuersi: sed respectu vnius regionis possunt infinities generari, & infinities corrumpi: vt dicitur in lib. meteororum: & etiam respectu intellectus mei potest de nouo fieri in numero: non autem in specie: veluti albedo est æterna in specie: tamen respectu parietis: qui nunc æditur: est noua: ita scĩa est æterna ẽm speciem: respectu tamen intellectus mei: qui nunc est de nouo: potest esse noua, Sed circa determinationem quæstionis pręsentis dubitatur vtrum artifex certius operetur experto sine arte? & videtur ꝙ certius operetur artifex: quia vt prudentia est habitus circa actibilia: ita ars circa factibilia vt traditur 6. Ethic. Sęd nullus certius agit circa actibilia quam prudens: igitur nullus circa factibilia quam

Marginalia: 8. Phy. cõ. 26. — 2. Phy. cõ. 80. — 3 de aĩa. cõ. 9. — Quot modis aliquid põt cadere in sensu. — Qõ. 2.

quam artifex. Secundo omnis artifex est expertus, quia artifex est qui scit principia & conclusiones artis, quæ sine experimentaria inductione cognosci nõ possunt, expertus vero põt esse sine arte, igit̃ artifex, semper certius operabitur. Tertio si artifex certius nõ operaretur, esset. quia ignoraret singularia, vt dicit Arist. in tex. sed dicitur. 6. Ethi. ꝙ ars & prudentia non solum est vl'ium, sed singularium, igitur illa causa nulla est. Aliqui absolute rñdent, dicentes expertũ certius operari: quia per se cognoscit operabile puta singulare, artifex aũt non nisi per accñs cognoscit singulare. Hęc solutio non exponit mentem Arist. quia distinguibile & multiplex nõ distinguit. Est. n. artifex multiplex, quia alius est qui effectus est talis per inuentionem, & hic simul est artifex & expertus. Alius est qui est talis per doctrinam siue disciplinam, qui nec de principiis nec de conclusionibus habet experimẽtariam inductionem, sed principiis assentit relatione præceptoris, & conclusionibus ex suppositione, vtpote si principia illa vera sunt, cum igitur non distinxit de quo artifice, vr̃ hæc solutio nulla. Ioan. ait ꝙ sumendo operationem certiorem pro operis prosequutione, sic expertus certius operatur, sed sumendo pro directione operis certius operat̃ artifex. Sed nec ista solutio valet, primo, quia adhuc artificẽ nõ distinguit, qui est multiplex. Amplius nihil est dicere quod aliquid sit certum ẽm exequutionẽ operis & aliquid ẽm directionem. Nam de hoc est, quæstio videlicet si expertus melius se dirigat in opere quam artifex. Præterea dicere ꝙ aliquid sit certum ẽm exequutionẽ operis, nihil est dicere, nisi ꝙ in exequendo non errat, & hoc est quod quæro vtrũ exequendo opus circa aliquod operabile certius exequatur expertus, an artifex. Præterea etiam expertus scit directiuum siue regulam operandi, veluti & artifex, sed hæc est dr̃ia, quia artifex directiuum siue regulam scit per causam, expertus scit per inductionem experimentariam, & ita ambo sciũt directiua, siue regulas. Propterea dico, quod duplex est artifex alius qui scit regulam operãdi circa aliquod operabile per causam, tm̃, vt discipuli mei, qui regulam hanc sciunt per causam tm̃, & non deducendo illam ex experimentis. Et hic duplex est, quia alius est qui scit regulam per causam deductam ex principis artis vl'ibus, sibi expertis. Alius qui illam deducit ex sibi reuelatis à præceptore. Alius est qui scit regulam operandi & per causam, & per experimentum. Tunc dico ꝙ sensus qõnis est vtrum aliquis artifex qui habet regulam operandi per causam tm̃, & per fidem de principiis, certius operetur circa aliquod operabile ꝗ expertus circa idẽ, qui habet regulam operandi per experimentum tm̃. Tũc patet solutio: ꝙ expertus certius operetur artifice, qui regulam habet per cãm tm̃, ꝗ non deducit, ex principiis expertis, sed sibi notis per fidem. Nam expertus qui regulam habet per experimentum, per se cognoscit operabile vtpote singularia: è quibus deduxit regulã, artifex non cognoscit operabile nisi per accidẽs, quatenus continetur sub vl'ibus. Secundo patet ꝙ artifex qui habet operandi regulam & per experimentum & per causam certius operatur experto, qui haberet regulam per experimentum tm̃ & hoc nemo negaret. Tertio patet ꝙ artifex qui haberet regulam operandi per cãm tantum: & per experimenta non de regula, sed de principiis primis, ex quibus illa deducta est, minus certe operabitur experto qui regulam habet per experimenta de regula: & non per causam regulæ. Hoc constat quia adhuc iste expertus magis cognoscit operabile. Tunc ad rationes. Ad primam dico, ꝙ Aristo. loquitur de arte quæ per inuẽtionem habetur, hæc. n. est de vniuersalibus, & particularibus. Ad secundam & tertiam dicatur similiter. Secũdo dubitat̃ vtrũ artifex qui cognoscit regulã operandi per causam tm̃, certius regulã sciat experto qui illam solum per experientiam cognoscit, & videt̃ ꝙ sic, tum quia certius est scire ꝑ causam, ꝗ sine causa: vt dicitur. 1. phy. Tum secundo quia artifex scit quidditatem sanationis, expertus non, igitur certius scit regulas sanandi artifex. Ad hoc dubium dico, ꝙ nõ est difficile rñdere supponendo ꝙ artifex sciat regulam operandi deductam ex principijs sibi notis per deductionem experimentariam, vtpote si illam deduceret ꝑ multa media, quia sine dubio hic artifex sciret regulã per causam veram, quæ esset sibi nota simpliciter, & nõ ex suppositione: igit̃ certius regulã scit experto, qui illã per experimentum tm̃ scit. Sed dubitatio est vtrum artifex qui regulam habet non ꝑ cãm deductam ꝑ multa media ex principijs habitis per experimẽta, sed deductã ex principiis habitis per fidem à præceptore certius regulam sciat ipso experto, hoc enim est non leue. Quidã dixerunt ꝙ artifex hoc modo sciens regulã certius sciret, quia scit per cãm, & scĩa per cãm semper est maior sed melius est facere differentiam inter certius certitudine perfectionis, & certitudine euidẽtiæ, certiores. n. sunt substantiæ intell'ui certitudine perfectionis ꝗ sint accidentia, sed accidentia sunt euidentiora, & sic concedi põt ꝙ artifex sciens regulam operandi per cãm deductam ex principijs sibi notis ex suppositione atq; fide certius scit regulam certitudine perfectionis, qm̃ illa scientia est intellectiua, & per cãm, expertus vero certius scit regulam certitudine euidentiæ, quia scit ꝑ inductionem experimentariam, quæ est causa oĩs euidentiæ. Tunc ad obiectiones patet solutio, qui. n. scit ꝑ causam non semper certius & euidentius scit, nisi etiam illam sciat ꝑ experimẽta propinque, vel remote. Sil'r nec qui scit rem quidditatiue scit perfectius euidentiusq; nisi ꝑ experimenta remote saltem illud sciat. Sed replicabis sophisticę quicũq; scit quid est aliquid certius scit illud. Artifex scit quid est sanare, & non expertus, igitur certius scit sanare. Respondent quidã ꝙ aliud est scire operari, aliud scire directiuuum operationis. Tunc dicunt ꝙ artifex scit directiuum, non aũt operari, expertus vero econtra scit operari, & non directiuum operationis, & per hoc volunt esse solutum sophisma. Sed in rei veritate per hanc solutionem non apparet ad formam sophismatis. Præterea falluntur, quia etiam expertus scit directiuum operationis, & regulas operãdi: sed hæc est dr̃ia, vt dixi cõtra Ioan. ꝙ artifex scit regulas, siue directiua per cãm tm̃, deductã à primis principijs expertis ab eo vel suppositis ex fide præceptoris. Expertus autẽ scit regulas & directiua per experimẽtarias inductiones, quas ipsis ex multis obseruatis cõfecit. Qua ratione patet expertum & artificem ambos scire quid est sanare, licet artifex sciat quid sit sanare ꝑ cãm tm̃, ille expertus scit quid est sanare per experimenta, & quasi deductũ ab experimentis, igitur errant dupliciter. Primo quia credunt expertum non scire regulas siue directiua. Secundo quia credunt illum non scire quid est sanatio siue operatio sanatiua. Ambo. n. quid sit sanare norunt ille vtpote artifex deducendo illud ex principijs vniuersalibus, expertus deducendo illud ex experimentaria inductione, & hac ratione patet ꝙ expertus scit vniuersale

Margin notes: Solutio aliquorum. — Confutatio. — Solutio. Ioan. — Confutatio. — Solutio ꝓpria. — 2. dubiũ. — Cõm. 1. — Solutio. — Replica sophistica. — Solutio aliquorum. — Confutatio.

le & particulare, particulare p se, vl'e vero per accñs: quatenus deducit illud ex singularibus, artifex vero purus per se, non nisi vniuersale, singularia autem per accidens quatenus continentur sub vniuersalibus: tunc ad sophisma dico q maior debet distingui, nam scire quid est aliquid intelligi potest, vel deductum ex principijs, & sic certius scitur certitudine perfectionis, & non certitudine euidentiæ vel deductum ex experimentis, & sic certius scitur illud certitudine euidentiæ, & non certitudine perfectionis modo minor est vera primo modo, artifex enim scit quid est sanare deducendo illud ex principijs, non autem ab experimentis, & propterea certius scit sanare certitudine perfectionis, non autem certitudine euidentiæ, vt superius diximus. Hæc de septima disputatione.

Actus autẽ & omnes generationes circa singulare sunt, non enim hominem medicus sanat &c. Tex.

DISPVTATIO OCTAVA De Subiecto, actionum & Generationum.

Num Actus & Generationes sint circa singulare.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Rões Ante. QVod non arguunt primo, quia actus intelligẽdi est circa vl'e, igitur non oĩs actus est circa singulare. Secũdo si actus & generatione sunt circa singulare, tunc subiectum generationis & motus esset singulare. tenet argm̃, quia illud circa quod aliquid est, subiectum est illius vt qñ albedo est circa parietem paries est subiectum albedinis, consequens vero est impossibile quia si subiectum generationis & motus esset singulare, tunc passiones non possent demonstrari de subiecto, quia de subiecto singulari nulla passio est demonstrabilis. Tertio si actus sit circa singulare, tunc per se obiectum actus esset ipsum singulare. Vltra, igitur actus essent tot quot singularia, nam actus distinguuntur per obiecta, & vltra igitur & potẽtię erunt tot, quot actus, quia & potentię distinguuntur per actus. Hoc vltimum cõsequens est falsum quia vna est potentia oĩum actuum, vnus visus oĩum visionum, igitur primum añs erit falsum, & sic actus nõ erũt circa singulare. Quarto logice arguunt & expositorie, hoc demr̃ando Socr. p se sanat̃, hoc demr̃ando eundẽ per se est hõ, igitur hõ per se sanat̃, sed homo nõ est singulare, sed vl'e, igit̃ non oẽs actus sunt circa singulare. Quinto si act⁹ est circa singulare vel circa hoc tm̃ vel circa singulare abstractum ab hoc & ab illo, nõ circa hoc singulare tm̃, qa ei⁹ est actus cuius est potentia, vt dicitur in lib. de somno. At potentia non est circa hoc tm̃, igitur nec actus. Si circa singulare abstractum ab hoc & ab illo, igitur circa vl'e, quia

Rõ Dominici. abstractũ ab hoc & ab illo est vl'e. Sexto si actus & generationes essent circa singularia, tunc nulla esset causa vniuersalis, deducitur, quia causa vniuersalis non est nisi effectus vniuersalis, modo si omne genitum esset singulare, tunc nullus esset effectus vniuersalis & ita nulla es-

Rõ Ioannis. set causa vniuersalis. Septimo vniuersale est generabile & per se, igitur actus & generatio est circa vniuersale. añs probatur, quia singulare & vniuersale sunt idem realiter. Secundo idem añs probatur, quia vniuersalia hñt per se agentia, vt res naturales vniuersaliter sumpte, nã in definitione rei naturalis vl'is ponitur agẽs, & oĩs cã. Tertio idem arguitur qa generabile abstractũ ab hoc & ab illo est generabile, qa idẽ de seipso pręedicatur, & tñ istud est vniuersale. Octauo promissiones sunt circa vniuersalia, igitur nõ oẽs actus sunt circa singularia. añs declaratur, quia qui promittit tibi bouem, non tenetur dare nec hũc nec illum bouem, sed bouem, igitur promissio est circa vniuersale. Nono quod per se est generabile, ipsum per se generatur, vniuersale est per se generabile, igitur vl'e per se generatur. maior patet, quia eiusdem est actus & potentia. minor declaratur, quia generabile in est omnibus indiuiduis, & non vni per alterũ, nec alteri per alterum, igitur omnibus per tertiũ cõe, vt dicitur primo Poste. Præterea Arist. in lib. de generatione demonstrat generabile de vniuersalibus corporibus, igit̃ vniuersalia corpora sunt per se generabilia. Amplius generatio terminatur ad speciẽ, vt dicit Auic. in primo suæ Physicæ, igitur est ad vl'e. In oppositum est Arist. dicens. Actus autem & generationes oẽs circa singulare sunt, igitur disputatio dubia est.

Rõ Birridani.

Capite. 1.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

ACTVS multifariam capi solet. Vno modo pro forma siue perfectione prima: & sic solet dici aĩam esse actum. Alio modo pro operationem, quo solemus dicere videre esse actum potentiæ visiuæ, & intelligere potentiæ intellectiuæ. Amplius generatio consueuit sumi pro omni productione qũo Plato dixit mundum esse genitum. Alio modo pro introductione formæ cum abiectione contrariæ præiacentis. Præterea hæc particula circa (vt dicunt) põt vno modo sumi, vt dicit circunstantiam passi vel agentis, qũo dicimus ignem versari circa combustibile, vel scholares versari circa Niphum: versatur. n. ignis circa combustibile, tãquam circa passum, circa Niphum scholares tanquam circa pręceptorẽ, qui agit disciplinas in scholaribus. Amplius dicunt illam quandoq; dicere circunstantiam rei significatæ, vt cum dicitur significationes nominum sunt circa res. Interdum rei repñtatæ, cum dicimus intelligere est circa vl'e, sentire circa singulare. Alij breuibus dicũt verbum illud, circa, dicere interdum circunstantiã passi, interdum agentis, interdum termini. Singulare nonnunquam pro propositione singulari consueuit sumi, veluti vl'e pro propositione vniuersali, nonnunquam pro effectu particulari vna causatione producto, aliqñ pro re, quæ significatur vel repræsentatur per terminũ singularem, vt illa res, quæ significatur per hunc terminum singularem Soc. in voce vel in scripto, vel in mẽte. Contra etiam de vniuersali solet fieri distinctio, de qua dicemus non semel. Hæc de titu.

Quid actus.

Quid gño.

Particula circa.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

QVIDAM breuibus expediti dicunt q duplex est actus siue operatio. Vna quidem transiens, vt ædificare. Aliam immanens in agente, vt intelligere & velle. Tunc respondent q propositio Aristo. intelligenda est de actu transeunte, & non quatenus cõcipitur, sed quatenus est in re. Secundo dicunt q non est vera de actu immanente. primam probant, quia nullum accidens singulare est nisi in subiecto singulari actus transiens est actus singularis, igitur est ĩ singulari. Secũdum probant per definitionem actionis immanentis; est. n. illa quæ est in agente. Et si replicares quia oĩs actio videtur esse in agente. Dicunt verum esse de actione quæ sumitur pro respectu, non aũt pro re acta. Sed circa hæc occurrunt consutationes. primo, quia si oĩs actio pro respectu est illa quæ est in agente: vt dicũt, cum sm̃ eos intelligere & velle sint in agente, erunt actiones respectus: & non actiones actæ, & sic videtur prima distinctione

Pō aliquorum.

Replicæ. Solutio. Cõfutatio.

ctio de actione repugnare secundæ de eadem. Secundo probationes cōmittere fallaciam æquiuocationis, nam prima probatio valet vt illa particula, circa, dicit habitudinem subiecti, vt patet in eorū probatione, postea dicunt quod eadem propō non est vera de actione īmanente. Hæc videntur repugnare, quia vel eodem modo sumitur illa particula, circa in prima propositione, quo in secunda vel aliter. si eodem mō, tunc etiam de actione īmanente est vera, nam actio īmanens est circa particulare, tanquam circa subiectum: licet circa vl'e, tanquam circa terminum vel obiectum. Si vero al'r in prima, & aliter in secunda propositione & ipsi non distinxerunt quod erat multiplex & distinguēdum, igitur cōmiserunt fallaciam æquiuocationis. Logici vero dicūt ꝙ si illa particula, circa, dicit circunstantiam agētis, vel passi, tunc est vl'r vera, quia oīs actio tam transiens quā immanens est in passo siue particulari subiecto ab agēte particulari, patet hæc inducendo in omnibus, & hoc pacto volunt Aristo. intellexisse. Si vero illa particula, circa, dicit habitudinem rei significatæ vel representatę sic non est vl'r vera, quia actus intelligendi est circa vl'e, & actus significandi huius nominis ens est circa vl'e, & quia promissiones sunt actus intelligendi, ideo fiunt circa vl'ia tanquā circa significata vel præsentata. Hæc illi. Hæc positio non est falsa, sed non est pro mente Aristo. quia ipse loquitur pressius, non. n. ita ample nec ita fuse sumpsit actus, & oꝑationes vt videbitur statim. Nō .n. oportet exponere, qn̄ quæ dicit Arist. sunt clara, nec ampliare si sermo Arist. est pressus. hoc. n. est ostentatio. Illud autem temeritas, vt dicit Boetius.

Pō Ioan. Birri & Albertille.

Qualis hæc pō.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

DEBES igit̄ scire ꝓ dilucidatione ꝙ verba græca sunt hęc αἱ δὲ πράξεις καὶ αἱ γενέσεις πᾶσαι, περὶ τὸ καθέκαστον ἐισιν, hoc est. praxes autē & gn̄ationes oēs circa singulare sunt, quibus in verbis innuit duplices esse generationes artificiarias quibus beneficio artis formę in subiecto inducuntur, naturales quibus beneficio nāæ formę naturales educuntur & ita solum de generationibus propositio Arist. intelligitur, vbi patent duo, quorum primum est. ꝙ Arist. per praxes, intelligit generationes actionesq; proficiscentes ab arte, quia, vt dicit̄. 6. Ethi. ars est circa factibilia, prudentia circa actibilia, ergo ꝑ praxes intelligit artificiarias oꝑationes, generationesq; quæ proficiscuntur ab arte, circa factibilia, per generationes aūt intelligit inductiones alicuius formæ cum abiectione contrariæ formæ, vnde praxes ad artificiaria retulit, generationes aūt ad naturalia, & sic omnes operationes amplectitur corporeas, quæ dicuntur generationes. Ex hoc sequitur ꝙ frustra est illa dilatatio ad actionem immanentem. Nam nulla actio artificiaria circa factibile: de qua loquitur Aristo. est īmanens. Secundum est quòd illa particula peri, quod latinæ est circum vel circa: non sumitur nisi vt dicit habitudinē subiecti: vel passi, quia sic loquitur Arist. vult. n. probare ꝙ circa ipsa singularia versatur expertus & artifex, veluti circa propria subiecta atq; patiaria, & tunc sequitur ꝙ frustra ampliatur ad alias sign̄ones, cum hic nonnisi presse sumpsit Aristo. illam. Hæc est dilucidatio pro mente peripa. Sed quæres vtrum vl'e sit primo & per se corruptibile atq; generabile. Verbi causa. Socra. est generabilis & corruptibilis, vtrum sit ita quia aliquod vniuersale est primo & per se corruptibile, an quia Socra. hæc dubitatio non est leuis. Ioan. soluit ꝙ vniuersale potest sumi pro re & pro intētione. Amplius sumptum pro re bifarium est. Aliud quidem cuius supposita siue singularia sunt generabilia & corruptibilia, vt homo equus, & id genus. Aliud cuius supposita non sunt corruptionis capacia vt cœlum, & intelligentia. Tunc dicit ꝙ sumēdo vniuersale pro re subiecta intentioni cuius supposita sunt generabilia & corruptibilia, ipsum vl'e est primo & per se corruptibile & generabile, & ita Socra. est corruptibilis, nō ea ratione qua Socra. sed ea ratione qua continetur sub aliquo vniuersali per se corruptibili. Similiter hic ignis non est corruptibilis ea ratione, qua hic ignis sed ea rōne qua dixi. Pro hac conclu. arguit Ioan. multifariam. Primo, quia de vniuersali pro re demonstrant̄ generationes & corruptiones per se, vt habetur primo de generatione, igitur vniuersali pro re per se primo competunt antecedēs etiā probatur, quia hæ sunt passiones scibiles, vt patet in illo lib. vel igitur de singulari, & hoc non quia singularium nō est scientia, igitur de vniuersali. Secundo aliquod vl'e secundum ꝙ ipsum est corruptibile, igitur per se primo, vt patet. 1. Poste. antecedens patet, quia hoc commune videlicet corpus cōpositum ex materia & forma est ſm quod ipsum corruptibile, quia non nisi quatenus est cōpositum ex materia ex forma. Tertio ratione alicuius vniuersalis generatio & corruptio inest omnibus corruptibilibus, igitur primo illi competit tenet argumentū per regulam posterioristicam: antecedens declaratur, quia Socra. nō est generabile & corruptibile, nisi quatenus compositum est ex materia & forma, & sic de cæteris id genus, igitur primo illi vl'i composito competūt illa. Quarto illud est per se primo corruptibile, cuius principia ꝑ se sunt causæ corruptibilitatis: sed materia, forma, & priuatio sunt principia vl'is compositi, & causæ corruptionis, igitur vl'e compositum est primo corruptibile. Quinto singularia composita sunt corruptibilia per se, vel igitur rōne cuiusdam singularis, vel rōne vl'is omnibus illis communis, non ratione cuiusdam singularis, quia ratione singularis nihil competit pluribus differentibus specie, igitur ratione vniuersalis illis oībus cōis, & sic composito cōi per se primo competit. Sexto omne prædicatum conuersim, quod prædicatur extra essentiam, primo & per se secundo modo cōpetit ei cū quo conuertitur, hæc habetur. 1. Topic. sed corruptibile & generabile prædicatur cōuersim de illo cōi, videlicet composito, quia omne compositum est corruptibile & ecōtra, & prædicatur extra essentiam, igitur corruptibile prædicatur per se secundo modo de illo vl'i. Septimo vl'e perpetuatur ob indiuiduorū successionē, igitur ipsum est per se corruptibile. tenet consequentia quia si esset per se æternū nō egeret perpetuitate aliunde antecedēs est diuulgatū per scholas peripa. Octauo si vniuersale esset per se incorruptibile, tūc A. per se corruptibilibus, abstraheretur per se incorruptibile, quod non est consonum, quia vnum oppositum nō pōt abstrahi à reliquo. Modo vl'e abstrahitur à singularibus, quare non potest esse per se incorruptibile, & ipsa singularia per se corruptibilia. Ex his concludit Ioan. ꝙ vl'e est per se primo generabile & corruptibile secundo modo dicendi per se. Imaginatur enim ipse esse vnū vniuersale commune omnibus corrubtibilibus videlicet hoc cōe compositum, in quo omnia corruptibilia conueniunt, & vult quod huic vniuersali per se primo insit generatio & corruptiō: & ratione eius oībus alijs, quæ sub ipso continentur. Nam Socra. corruptibilis est, nō ea ratione qua Socra. sed ea ratione, qua compositum est

Dubitatio vtrū vniuersale sit per se corruptibile.

Solutio Ioan.

Cap. 4.

Conclusio Ioā.

est quoddam. Similiter A. ignis corruptibilis est, non ea ratione qua est A. ignis, sed ea ratione, qua est composi-
Excerptum primum. tum quid. Ex his patet de mente Ioan. ꝙ id vl'e compositum non dicatur per se primo corruptibile, quia sibi seorsum primo & per se competit corruptio, & ratione eius competat indiuiduis, quia eadem corrumpitur illud & eius indiuiduum, sed dicitur per se primo tale, quia non ratione indiuidui, sed indiuiduum ratione illius corrumpitur. Verbi causa pro iunioribus non dicit compositum cõiter per se primo corruptibile, quia corruptione seorsum & diuisim sumpta corrũpatur, quia non corrumpitur alia corruptione ab ea qua Socra. sed pro tanto quia Socr. non ea ratione qua Soc. sed ea ra-
Excerp. 2. tione qua compositum corrumpitur. Secundo sequitur etiam ſm Ioan. ꝙ vl'e illud per se primo est generabile & corruptibile vt generabile & corruptibile dicuntur à potentia & actu, deducit, quia ratione illius Socr. actu corrumpitur, & potest corrumpi, igitur ei compe-
Expõ Ioan. tit primo corrumpi & posse corrumpi. Hæc Ioan. Animaduerte tamen ꝙ Ioan. non intelligit illud cõe compositũ esse per se primo & generabile & corruptibile respectu eiusdem: quia tunc idem simul esset, & non esset, sed intelligit ꝙ compositum in potentia, vt Socr. generandus est generabilis: quatenus est potentia compositus. Socra. præsens est corruptibilis quatenus est actu compositus: & sic ratione illius competit generabilitas omnibus quibus competit, & ratione illius corruptibilitas omnibus quibus cõpetit, & hoc modo illi cõi per
Obiectiones. se primo hæc insunt. Hæc pro Ioan. Sed contra Ioan.
Prima. soliti sumus obijcere fortissimis rationibus. Primo, quia per nullam vnam & eandem rõnem possunt aliquibus conuenire prædicata oĩno opposita, hæc est. n. maxima oĩum dialecticorum, sed per rationem vniuersalis indiuiduis competit æternitas: quia vt dicitur. 2. de anima propterea generare sibi simile est naturalissimum operum viuentibus, quatenus diuino esse participẽt, quod esse non potest nisi quatenus rõne vniuersalis sint perpetua, igitur ratione vniuersalis non potest competere
Secunda. corruptibilitas. Secundo, nulla vna eademq; ratione aliquibus potest competere scibilitas & corruptibilitas, nam scibilitas repugnat rationi corruptibilitatis: sed ratione vniuersalis competit indiuiduis rõ scibilitatis, igitur ratione vniuersalis non competit eis ratio corru-
Tertia. ptibilitatis. Tertio nihil quod est per accidens corruptibile potest esse per se primo corruptibile, sed vniuersalia sunt per accñs corruptibilia, vt dicit Auer. 1. huius, igitur non possunt esse per se primo corruptibilia.
Cõm. 7 Quarto per nullam vnam rationem possunt aliqua esse
Quarta. definibilia, & corruptibilia: patet quia ratio definitionis & corruptionis sunt oppositæ: vt patet. 6. Ethic. Sed indiuidua sunt definibilia per rationem vniuersalis vt
Cõm. 8. Capite. 7. dicit Auer. 1. de anima, & Themi. ibidem, igitur rõne vni
Quinta. uersalis non possunt esse corruptibilia. Quinto nihil est de ratione vniuersalis, è quo possit fluere corruptibilitas, igitur nihil est corruptibile ratione vniuersalis antecedens patet, quia de ratione vniuersalis est sola definitio: oĩs autem definitio est sumpta à forma ſm Auer.
Cõm. 37. vt omnibus patet: & patebit in. 7. Meta. Forma autem non est principium corruptionis, sed essendi, vt dicitur. 7. huius, vbi habetur, ꝙ forma est pars: quę (cum fuerit) est res. Materia vero est illud, quod (cum fuerit) non est res, igitur non potest fluere à forma, & ita non potest fluere à principijs essentialibus vniuersalis. Vel potest hæc ratio sic formari, si corruptibilitas competit per se alicui vniuersali, & secundo modo dicendi per se, vel ratione principiorum illius essentialium, vel accidentalium: non essentialium: quia sola forma est principium essentiale, & omnia ea quæ sumuntur à forma, quia materia non est pars essentialis compositi vniuersalis sed deferens pars, siue sine qua non, vt dicetur in. 7. huius non ratione principiorum accidentalium, igitur nullo modo. Hæc ratio est fortissima, si teneatur põ Auer. de definitione: & partibus definitionis. Propter hæc soliti
Secunda sol. propria in qua nota de vniuersalibus. sumus dicere ꝙ sunt quædam passiones: quæ fluunt ex principijs indiuiduorum, vt corruptibilitas & generabilitas, & hæ per prius competunt singularibus alicuius vniuersalis, quàm illi vniuersali, non tamen per prius competunt alicui singulari determinate sumpto per se, q̃a nec ipsi A. nec ipsi B. sub aliquo vniuersali contentis, sed alicui singulari confuse tento. Verbi causa, oĩbus indiuiduis compositis inest corruptibilitas, quæ significantur per illud nomen cõe compositũ, sed quia hæc fluit à principijs indiuidui, ideo per prius competit alicui composito illorum non determinate, vtpote Socr. vel Platoni, sed indiuiduo composito ex materia & forma confuse tento, & ita per accidens vniuersali ad oĩa illa, & per se secundo modo per se, composito indiuiduo confuse tento. Solet. n. dici in schola Auer. esse passiones duplices, quasdam quæ fluunt à forma, & hæ primo vniuersali competunt quasdam quæ fluunt à materia, & hæ primo indiuiduis competunt & ratione illorũ vniuersali. Erit igitur compositum non vniuersale con-
Confirmatio rationis. fuse sumptum: per quod vniuersalibus competit. Quod
1. Authoritas. autem hæc sit positio Auer. deducitur, quia nullum p̃
Cõm. 27. & 6. Cõm. 21. se vniuersale est compositum, quia per se vniuersalia sunt formæ, vt dicitur primo huius & 7. Meta. inquit, ꝙ quidditas hominis est homo vno mõ, & nõ homo alio modo: est quidem homo, quia est forma hominis, & non est homo, qui est congregatus ex materia & forma, & sic patet eum velle hominem cõem nõ esse aliud quam formam hominis. Indiuiduum vero hominis es-
Secunda: Cõm. 36. se congregatũ ex materia & forma. Pręterea ſm Auer. idem est forma totius & partis, vt patet. 7. huius, vbi dicit ꝙ quidditas recti vniuersalis est forma, & attribuitur recto ſm ꝙ sunt idem, & subdit, dicimus. n. ꝙ quidditas recti est rectũ, & q̃nq; dicimus, ꝙ est forma exñs in recto, qua ratione (vt dicit) forma recti non erit rectum, sicut animal non est animal. Hæc Auer. Ex quibus sequitur ꝙ vniuersalia non sunt nisi formæ, quibus
Tertia. intelliguntur indiuidua composita. Pręterea quod non est per se pars definitionis, non videtur esse per se pars vniuersalis definibilis, sed materia nõ est per se pars nisi per accidens definitionis, igitur nõ est pars vniuersalis definibilis nisi per accñs. Minor est diuulgata per scho-
Põ Auer. las oẽs Auerroicas, quas sectatur Ioan. Ex his sequitur de mente Auer. ꝙ huic nomini compositum in voce, scripto, vel in mente nihil respondet vltra singulare. qd' quidem est vniuersale nõ quia sibi respondeat aliquod commune pręter singularia: quemadmodum nec materiæ communi præter singularem vnam numero materiam aliquid correspondet in re: vt dicit Auer. 12. Meta.
Cõm. 14. sed bene potest illi nomini in mente respondere aliqua conceptio, quæ repræsentat mihi communiter omnia indiuidua composita, homini autem vel animali, quæ sunt nomina communia, bene respondet aliquid præter singularia apud Auerroem, vtpote forma. Nam hæc nomina cõcretiue sumpta in mente primo & per se repræsentant formam: secundario & per accidens composita

Dubões. Prima. posita indiuidua. Sed occurres, qa Aris. demonstrat oẽ elementum esse transmutabile in quodlibet elementũ per hoc medium, quia omne elemẽtum est compositũ ex materia, forma & contrario, vt patet.2.de generatione, vel igitur illud medium est singulare vel vl'e, non singulare qa de singularibus, & per singularia nihil scitur: igit̃ est vl'e: & sic falsum est id quod dictum est. Praeterea Aristo. demonstrat intellectũ esse immistum, per hoc, quia omne mistum cum materia est corruptibile. Vel igitur sumit mistum vl'e vel singulare, & vt prius arguatur. Similiter Auer. vtitur hoc medio contra Auic. qui tenebat cœlum esse compositum ex materia & forma, arguit enim quia tunc esset corruptibile, & mediũ est ipsum vl'e compositum, aliter ratio sua esset ex singularibus. Secunda. Praeterea dubitatur contra fundamentum positionis, quia propter quid illi nomini cõpositum non correspondet aliquod cõe, & illi nomini homo vel animal sic, videtur.n. ꝙ vtrisq;, quia ambo sunt noĩa cõia, quibus oportet correspõdere significata cõia, maxime cum aĩal & homo praedicentur de singularibus compositis. Tertia. Praeterea haec est vera, oĩs homo est cõpositus, & omne animal est compositum, & per se, igitur cõpositum erit vl'e illis, quia non omne compositum est aĩal.

Quarta. Capite.3. Amplius genus generum est corpus, vt dicit Auer. in lib. Porphyrij. Quinta. Com.9. Modo corpus est compositũ. Insuper Auer.1.huius ait. v.g. spẽs hoĩs non est forma eius tm̃, vt Plato voluit, sed cõgregatũ ex materia & forma. Multa alia dicentur in.7.huius de hac positione, nunc vero Solutio. haec sufficiant. Debes scire ſm hãc positionem: ꝙ quaedam sunt nomina cõia quae significãt per se primo formas, & secundario composita ex materia & forma, vt animal, hõ, equus, & id genus. Hoc.n. nomẽ animal, principaliter significat formam, veluti hoc nomen album, consequenter significat compositum, cuius illa est pars, veluti album consequenter significat subiectũ. Quaedã sunt nomina cõia, quae principaliter significãt composita vt hoc nomen compositum vel hoc nomẽ congregatum, & hoc nomen mistum, & id genus, con significant vero secundario formas illorum. Tunc de mente Auer. dicendum est primo ꝙ nominibus primo modo in mente, vel scripto, vel voce corrñdet aliquod pręter composita indiuidua: quod primo per illa significatur, vel praesentatur. Et hoc est forma, quam Auer. Cõm.14. Cõm.17. vbiq; appellat vniuersale in potentia, vt patet.12.meta. & primo huius: & sic vl'ia formalia nõ sunt nomina tm̃ apud Auer. nominibus vero secundo mõ sumptis nihil respondet nisi singularia, & sic vniuersalia composita sunt nomina in mente, vel scripto, vel voce, nam in voce vel scripto sunt noĩa vniuersalia, quatenus significãt singulare cõiter & non discrete, in mẽte vero sunt vniuersalia, quia representant singularia non discrete, sed cõiter. Nec est idem representare aliquid cõiter: & representare aliquod cõe, veluti non est idem significare vel representare aliquale, & aliqualiter. Haec.n. dictio rõnale, significat aliqualiter, nõ autem aliquale, & sic hoc nomen compositum dicitur vniuersale in mente, quia repraesentat mihi hoc vel illud compositũ cõmuniter, non autem discrete. Tunc ad dubitationes, ad primam, secundam, & tertiam dico ꝙ mediũ est singulare cõiter conceptum, siue per nomen communiter significans, vel communiter praesentans sumptum, & tale nõ est impossibile esse mediũ demonstrationis. Demonstrat.n. Auer. intellectũ non esse numeratum & constitutum per corpus, quia tunc esset indiuiduum demonstratum: vbi constat indiuiduũ demonstratum non esse vniuersale, sed singulare cõiter, siue confuse conceptũ. Solemus.n. dicere, vnus istorũ decem equorum vicit brauiũ, vbi manifestũ est illum terminũ vnus, nõ sumi nisi pro vno singulari illorum, sed quia confuse accipitur: & per terminũ cõiter representatiuum vel significatiuum, videtur esse quid cõe. Ad secũdam principalem rñdet Auer.1.huius. & 12.huius, quia cõiter materiae non dari potest, nisi in anima, quia est vna numero essentialiter, & multa numero vt in potẽtia. Cõm.17. Cõm.14 Materia enim non habet plures materias, numero distinctas, de quibus praedicari possit cum vna sit oĩum materia, & propterea eius cõmunitas est potius receptionis, quã praedicationis, pluralitas autem materierũ est per formas, non ꝙ ipsa sit numerabilis. At cõmunitas formae est extra aĩam, quia ipsa est vniuersale in potẽtia: quare illi nomini compositum in mente nihil rñdere potest pręter singulare nisi in forma, & non materia: & ita nõ correspondet cõpositum praeter indiuidua composita, caeteris vero nominibus, quae principaliter formas significant, potest respõdere aliquid praeter indiuidua videlicet forma. Ad tertiam principalem dico, ꝙ quaelibet illarũ est vera, quatenus ipsum compositum concipitur vniuersalius quodlibet illorum, non quatenus sit in se vniuersalius, veluti vl'ius cõcipitur indiuiduũ demonstratum, quam animal, & tamen non est vniuersalius. Verbi causa. omne animal est indiuiduum demonstratum, & tamen non omne indiuiduum demonstratum est animal. Ad quartam dico, ꝙ genus generum est corpus, non vt sumitur à composito, sed à forma corporis. forma enim corporis est genus generum. Illi.n. nomini corpus, in mente quod est genus generum, non cõpositum, sed forma corporis praeter indiuidua correspondet. Ad vltimam dico, ꝙ verbum illud est contra Platonem, qui tenuit speciem etiã separatam ſm esse ab indiuiduis compositis, & contra hoc dicit spẽm hominis esse compositam, i. non separatam à cõposito sed esse compositum per identitatem. Multa alia dicemus in 7. de hac materia. Nunc vero tenemus tanquã probabile donec aliter occurret ipsum corruptibile & generabile nulli vl'i primo competere, quia si alicui competat: maxime erit illi vniuersali, quod est compositũ, sed demonstratũ est illud nõ esse vniuersale, sed indiuiduũ per terminum cõem significatum in voce, vel repraesentatum in mente, igitur nulli vniuersali primo competit. Tunc ad rationes Ioannis dico. Sol. rõnũ Ioã. Ad primã ꝙ tales passiones non de vniuersali demonstrantur, sed de indiuiduo communiter concepto, cuius potest esse scientia, & definitio, vt dicitur primo de aĩa. Ad secundam per idem negatur antecedens. Cõm.8. Ad probationem dico, ꝙ illud est singulare cõiter: siue confuse conceptum, cui primo competit, & sic non ratione vniuersalis singulare ꝑ se est corruptibile, sed quatenus est singulare compositum. Ad tertiã negatur etiam eodẽ modo antecedens. Ad probationem dico vt supra, ꝙ Socrates est corruptibilis, quatenus compositum, sed compositum est singulare per terminum communem conceptum. Ad quartam negatur minor quia illa sunt principia cõpositi indiuidui, non quidem discrete tenti, quia sic nullius alterius, sed cõmuniter atq; confuse concepti vel significati. Per idem ad quintam dico, ꝙ indiuidua sunt corruptibilia ratione compositi, siue ea ratione qua composita, & vlterius ratione singularis non discrete tẽti, sed communiter, siue confuse concepti vel significati.

Ad

Ad sextam per idem cōcedo maiorem,& nego minorem, quia ipsum compositum non est vl'e, sed indiuiduum per terminum cōem significatum,aut communiter conceptum. Ad septimam, dico ꝙ vl'e nec est per se corruptibile, nec per se æternum, quia corruptibilitas & æternitas sunt conditiones existentis,modo vl'e non existit nisi per sua supposita, & ita est corruptibile, & æternum ob supposita. Ad formam negatur consequētia. Ad probationem dico,ꝙ non oportet si aliquod sit incorruptibile ob aliud, vt sit de se corruptibile, hoc.n. habet locum circa id quod per se existit, qualiter non est de vniuersalibus. Ad octauam dico, ꝙ vl'e nec est corruptibile per se nec ícorruptibile, sed quatenus existit in suppositis,& propterea abstrahi potest à corruptibilibus,quia tale abstractum non est per se incorruptibile, nisi per accidens vt habet esse conceptum, & in aīa, vt dicunt peripatetici. Ex his sequitur ꝙ nullum vl'e vt vl'e est æternum, nec corruptibile, quia tales conditiones sunt existentiæ,modo vl'e non habet existentiam nisi ob indiuidua.Solent aūt vl'ia dici ęterna propterea quia habent esse cognitum perpetuum,etiā quia semper eorum supposita sunt in quibus ipsa existunt. Vel dici potest subtilius ꝙ æternum potest sumi bifariam. Vno modo pro eo quod existit in omni differentia temporis, & hoc pacto vl'e non est per se ęternum, quia talis æternitas non est nisi existentis. Alio modo potest capi æternū priuatiue pro eo quod in nulla differētia temporis deficit, & hoc pacto vniuersale potest esse per se æternum, quia ea rōne qua vl'e in nulla dr̄ia temporis deficit, nec æternitas hoc modo est conditio existentis. Ex his patet qualiter vl'ia sunt per se æterna & incorruptibilia hoc modo, per accidens autem æterna & corruptibilia alio modo. Hæc Ioan. non aīaduertit. Et de dilucidatione hactenus.

Exceptum.

Exceptum de æternitate vniuersalium.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

Solutio ad primam.

TVNC ad rōnes factas in principio. Ad primam patet solutio. quia Aristo. loquitur de praxe & gñatione modo intellectio nec est praxis, nec gñatio. Ad secundam respondent aliqui ꝙ subm ipsius moueri singularis est singulare, & tunc negatur ab eis secūda consequentia,quia nec hoc nec illud moueri scitur,quia hoc & illud non nisi singulari competit,tamen ab hoc & ab illo atq; etiam ab omnibus moueri potest abstrahi vnū cōe moueri quæ est passio per se prima alicuius subiecti in scientia vtpote subiecti naturalis philosophiæ. Hanc solōnem probant: quia ipsum moueri inest vniuoce,pluribus,& non vni per alterum, nec alteri per alterum:igitur eis inerit per tertium, cui per se primo cōuenit. Sed quidam obiiciunt: supponendo ꝙ est dr̄ia inter accidens cōe & propriū,qm̄ accn̄s proprium fluit à principiis,spēi,& per se primo competit vl'i,sed accn̄s commune primo fluit à principiis indiuidui, & primo competit singulari. Tunc arguunt ꝙ si esset vt dicūt, nulla differentia esset inter accn̄s,proprium & cōe,quia ab hoc moueri & ab illo moueri per eos abstrahit̄ vnū cōe moueri, quod competit subiecto vl'i per se primo, & ita esset accidens proprium. Respondent nouissimi fautores, per moueri cōe non actum, sed aptitudinem est intelligendum,nam ipsum moueri sumptū pro actu est accidens per accidens, & de hoc concludit rō illorum.Sumptum autem pro aptitudine sic est accidens proprium,hoc pacto est intelligēdum quando dicitur ab hoc moueri & illo esse abstrahibile vnū cōmune moueri qd̄ cōpetit p̄ se primo subto naturalis philosophię.

Solutio ad secūdam aliquorū.

Obiectio.

Solutio nouissimi.

Sed hæc solutio est fuga, & nō ad mentem authoris, quem enituntur defendere.Primo,quia author loquit̄ de moueri,qd̄ est actus & ope ratio,quia de illo deducit ꝙ si competeret singulari,non esset scibile.Vnde author quē defendunt arguebat,si actus & opatio sint circa singulare,tūc singulare esset subiectū illorū,& ita isti tales actus nō essent scibiles.cui author rn̄dit ꝙ sunt scibiles quatenus abstrahitur vnū cōe oībus, quod cōpetit alicui subiecto cōi.Si igitur illud cōe non ab actibus esset abstrahibile,sed ab aptitudinibus, vt dicūt nouissimi, tunc adhuc argumentū staret,videlicet ꝙ actus illi vt motus,& tales non sunt scibiles. Præterea author in glossando propositionē dicit ꝙ vera est propō Aristo. de actibus transeuntibus,& hoc ꝑm ꝙ existūt in rebus, & habent esse existentiæ,non aūt ꝑm ꝙ cōsideratur ab intellectu & habent esse cognitum, & exponēs se dicit. Dixi aūt vt existunt in rebus extra,& non ꝑm ꝙ considerātur ab intellectu, quia actus vl'is, & consideratus ab intellectu respicit obiectū vl'e,& remittit se ad id qd̄ dicet inferius respondendo,ecce quod loquit̄ de actu, & non de aptitudine. Præterea ratio authoris procedit de actu,arguit.n.quod inest multis vniuoce & non vni per alterum,oportet ꝙ primo insit vni cōmuni illis per cuius naturā insit illis multis. Minorē assumit de actu, & dicit.omnis.n.actus vt vl'is & in consideratione intellectus existēs est circa obiectū vl'e & non singulare, & remittit se ad illud quod dixit glossando propositionem.Ex his clare constat istos nouissimos non soluisse sed euasisse.Propterea dico iuxta peripateticorum determinationem,ꝙ actus discrete sumptus inest singulari discrete sumpto, fluitq; à principijs illius, actus vero communiter & confuse sumptus, cōpetit primo singulari cōmuniter atq; confuse sumpto, vt composito, quod quidem est singulare sed per terminum cōem significatur,atq; concipitur vl'r, & de singulari hoc pacto accepto esse possunt demonstrationes & definitiones,vt diximus:& ita ratio non procedit. Ad tertiā respondent aliqui negando vltimam consequentiam, nā potentiæ non distinguunt̄ per obiecta sub quauis vnitate,sed sub vnitate generis, de quo erit statim disputatio sequens,& sic color non distinguit visum ab auditu per rationem singularitatis,sed per naturam cōmunem oībus coloribus.Et si petatur ab eis quæ sit hæc natura cōis,generis vel speciei,respondent ꝙ est quædam natura realis alia,non dico ꝑm rem sed ex natura rei, hoc est præter operationē intellectus, ab oībus indiuiduis: vna vnitate reali,non dico tanta quanta est vnitas indiuidui:quæ non competit nisi vni numero duntaxat, nec ita ampla vt vl'is vnitas,quia illa vnitas vl'is est actu in pluribus,sed est minor vnitate numerali quatenus potestate saltē potest esse in pluribus, maior vero vnitate vniuersalis, quatenus actu non inest pluribus. Et pro intellectu opinionis istorum animaduersione dignum istos velle omnibus terminis siue noībus primæ intentionis cōibus vt sunt animal, homo, equus, & id genus,in mente, voce,vel scripto corrn̄dere in re aliq̄ naturā præter indiuidua,præter dico ex parte rei, & nō p̄ intell'm,tm̄ ita vt actu sit inter illam & indiuidua distinctio,quę natura nō est materia,nec forma,sed essentia cōpositi,vtpote humanitas,vl' eqnitas:Vlterius debes scire ꝙ triplex est vnitas,vt maxīa,veluti vnitas indiuidui,hæc.n.maxima est,qa nulli alteri cōicabilis, sed dūtaxat vni numero. Alia minima & hæc ē vnitas vl'is actu ab intell'u cōcepti vt p̄dicatū de oībus cōtētis,quę

Confutatio.

Sol. propria.

Quæ de vniuersalibus tradunt aliqui.

minima & fere nulla est, quia actu tale vr̃e. v. g. homo consideratus vt prædicatum de omnibus hominibus, est potius multiplicatum, quàm vnum, & hac rōne minima est. Tertia est vnitas media, vt illius quod actu non consideratur in pluribus, sed potestatiue est vnum: quatenus pōt actu cōparari pluribus. Verbi causa: vnitas aquæ maris, est minor vnitate aquæ vnius vrceoli, quia illa aqua vrceoli non pōt esse nisi vnius vrceoli: ergo est vnissima, vt ita loquar. Illa maris est vna actu quia loci maritimi totius, verum potestate potest esse cōis pluribus vrceolis. Ex his sequitur positio eorũ ꝙ nominibus cōibus primæ intentionis in voce mēte, vel scripto rñdet in re aliqua natura: ꝑter singularia, quę est præter singularia etiam nullo intellectu considerante: quæ quidem natura, nec est forma, nec materia, sed essentia totius ex cōpositione materię & formæ resultans, cuius vnitas est realis; veluti & ipsa natura est realis: media inter vnitatem numeralem, quatenus est minor illa, qa saltē potestate potest fieri in pluribus, & vnitatem vr̃is actu concepti in pluribus quod est prædicatum de oĩbus, & hoc, quia actu non est in pluribus. Et quia exēpla magis mouent q̃ verba exemplum afferamus, in Nipho est humanitas, quæ respondet huic nomini homo in mente scripto vel voce, in mente, vt primum repræsentatum per tale nomen in mente, in voce, vt primum significatum per tale nomen in voce vel scripto. Est ēt in Nipho Nipheitas quædam, qua dicitur non mō homo: sed Niphus: quæque rñdet huic nomini Niphus in mente, voce, vel scripto. Humanitas quidē Niphi, actu vna est vnitate Nipheitatis, quia actu est ita Niphi, ꝙ non alterius. Sed quia est apta concipi ab intellectu sine Nipheitate, hac ratione potestate apta est effici in pluribus, saltem pro tunc, cum per intellectum sine Nipheitate concipitur. Nipheitas vero quia nec per intellectum: nec alio quouis modo pōt effici in pluribus alijs, quam in Nipho, fit vt humanitas illa saltem potestate sit pluribus communicabilis, igitur sua vnitas erit minor vnitate Nipheitatis, quia saltē potestate recedit ab illa: & accedit ad multitudinem. Maior autem illa hominis actu concepti in pluribus: quia homo conceptus in pluribus actu est multitudo quædã, & eatenus vnus, quatenus potestate pōt nō cōcipi actu in pluribus, inter ãt has vnitates medias est dare gradus apud hos, quia minima omnium est vnitas entis, maxima vero vnitas speciei. Hanc eorum positionem disputabimus in. 7. Nunc vero tres rationes colligi possunt pro hac parte ab eis. Prima, quia si non daretur hæc natura sic media vnitate vna, intellectus non posit moueri ad formandum aliquod commune actu, pluribus, abstractum ab omnibus, quia nō mouetur à singularitate, vtpote à Nipheitate, quia illa non mouet nisi ad formandam intentionem vni tantum communem. Secundo si non daretur hæc natura media, tunc vniuersale esset pura fictio, qa conceptioni vniuersali, non correspōderet Nipheitas, igitur si non natura humana alia à Nipheitate, tũc esset fictio. Tertio circunscripto omni opere intellectus inter hanc albedinem, & illam est maior conuenientia, q̃ inter hanc albedinem, & illam nigredinem. Sed conuenientia est relatio realis, igitur fundamentum est reale, sed fundamentum non est nisi illa natura media, & nullum singulare: igitur illa est præter operationem intellectus alia à singularibus. Quidam vero sectatores Thomæ, cum illis concedunt hanc naturam, volũt enim illi nomini in mente, homo, respondere in re humanitatē:

Quæ Thomæ sectatores.

quæ nec est materia nec forma & non Nipheitatem: illi vero nomini Niphus Nipheitatem, non humanitatem. Sed hoc duntaxat discrepant, quia volunt distinctionē hanc tandiu esse, quandiu durat conceptio hæc repræsentatiua humanitatis, ꝙ non Nipheitatis, & ita concludunt nullam esse actualem distinctionem inter humanitatem & Nipheitatem, tametsi complures huius opinionis asserant inter naturam illam & Nipheitatem esse distinctionem aptitudinalem: quàm olfecisse Thomam sentiunt dum dixit esse nonnullam distinctionem rationis: quæ est rei ratiocinabilis, & non animæ ratiocinantis. Alij aliquantulo audentiores concesserunt naturam illam esse ſm̃ esse & rem distinctam à Nipheitate, quia ipsi nullam aliam perceperunt distinctionem prȩter realem, & rationalem. Sed hoc solo à Platone asserunt se discrepare, ꝙ Plato tales naturas posuit separatas, & non communicatas singularibus subsistentes per se, & non coexistentes indiuiduis. At isti communicatas, & non per se existentes concedunt. Alij vt logici nominibus communibus, vt sunt animal, & homo, & id genus: nihil præter singularia dixerunt correspōdere, siue ipsa in mente, siue in voce, vel scripto habeãtur, & sic vr̃ia terminos, siue nomina esse fatentur. Auer. autem de nominibus distinguere cogitur. nam alia nomina sunt quæ principaliter sunt imposita ad significandum formas, ex consequenti compositum vel materiã. Verbi causa, in accidentibus: album & nigrũ, hæc principaliter imposita sunt ad significandum formas, & ex consequenti subiecta, vt dicitur. 5. huius, in substantijs vero animal, homo, & id genus, homo. n. nō significat principaliter nisi aĩam rationalem & consequenter cōpositum, vt dicitur. 7. huius. Alia sunt nomina principaliter imposita ad significandum composita. Verbi causa in accidentibus sunt homo albus, corpus sphæricum linea recta, & id genus. In substantijs sunt corpus aĩatum, compositum ex materia & forma, mistũ: & id genus. Tunc apud Auer. dicendum est, quod nominibus primo modo si sumantur in mente, vel in voce, respondet aliquid præter singularia composita, vt forma, quæ dicitur vr̃e in potentia apud Auer. vbiq;, & sic vr̃ia hoc pacto non sunt nomina tantũ, vel termini tm̃, vt logici credunt, nec propter hoc oportet concedere formam hominis esse hominem, sicut non oportet concedere albedinem esse albam licet principale significatum illius sit. Si vero sumantur nomina secundo modo in voce scripto vel in mente, sic illis nihil præter singularia composita rñdere potest per se, hoc autem pro tanto est, quia materia non potest esse pars vr̃is, quia sic posset inueniri cōis pluribus materiebus, hoc aũt est impossibile, quia omniũ vna est dũtaxat materia, nulli nisi sibi communis per prȩdicationem licet pluribus per subiectionem, quia est in potentia ad recipiendum oēs formas, & hoc pacto vniuersalia non sunt nisi termini, vel nomina in voce scripto, vel in mēte, in re vero sunt ipsa singularia tm̃, & sic conuenit cum logicis. Hæc Auer. Volui autem hæc narrasse tantum, quia in. 7. disputabuntur ad amuxim. Verum rationes dictæ non cogũt. Ad primam dicimus, ꝙ intellectus ſm̃ Auer. mouetur ad causandum illud commune à forma, quæ est alia ſm̃ rem à composito singulari eo modo videlicet quo totũ differt à parte. Vel dici potest ſm̃ alias positiones ꝙ illud commune causatur partialiter à phantasmate singulari, & ab intellectu agēte vr̃i, & inde resultat quædã spēs siue intentio in mente repræsentãs commune vel communiter.

Pō Burleicorũ · *Pō lõgicorum.* · *Pō Auer.* · *Cõm. 14.* · *Cõm. 28.*

cōiter. Ad secundam dicendū illi communi conceptioni correspondere formā quæ est præter singularia, vel ƀm alios correspondet natura, quæ tunc est alia, videlicet dum cōsideratur, vel ƀm alios ei correspondent omnia singularia eiusdem speciei, quæ per eandē sunt conceptionē representabilia. Ad tertiā dic ƀm Auer. quod est maior conuenientia, quia forma. Vel secundū alios dic, ꝙ præter operationē intellectus nec maior nec minor conuenientia est formalis, quia hæc est intentionale quid est tamē maior subiectiua quia illa possunt esse maioris conueniētiæ formalis subiecta. Hæc de his. Sed ad tertiam rationē aliter respondeo ƀm nos, cōcedo ꝙ obiectum esset singulare, sumēdo actū pro generatione, vel praxe, obiectū pro passo. Modo de sensationibus nō loquit Arist. quia nec est praxis, nec generatio.

Ad quartam dicendum: ꝙ per syllogismum expositorium nunq̄ syllogizatur nisi cōclusio particularis, & ita in illa, ille terminus homo nō nisi in parte tenetur pro aliquo homine. Ad quintam dico ꝙ actus discrete conceptus est circa singulare discrete tentum, actus vniuersaliter, siue cōiter, aut cōfuse sumptus est singularis etiā confuse vel vniuersaliter cōcepti. Ad sextā dico ꝙ causa vniuersalis non dicitur quia sit effectus vniuersalis, sed quia nō vnius quin plurium, vt ipsum cœlū, & hoc pacto pro nunc concedo: verum alibi aliter dicam. Ad septimam & nonam patuit solutio. Ad octauam dico ꝙ siue promissio sit rei vl'is, siue singularis confuse concepti, hoc nihil ad rem. Nā promissio & obligatio non sunt generationes, de quibus Arist. loquitur in textu, & propterea nihil ad rem. Aīaduerte ꝙ fieri solet hic paralogismus Socrates per se sanatur, Socrates per se est homo, igitur homo per se sanatur, vt fuit tactū in quarta argumentatione ante oppositū. Et tunc ex his concluditur ꝙ homo cōis erit cui primo competit actus. Ad hunc igitur paralogismum respondēt aliqui multifariam. Primo dicunt hunc non tenere quia est ex duabus singularibus vel definitis. Sed hæc solutio friuola est qa hic syllogismus est expositorius, hoc pacto, videlicet hoc demonstrando Socratē per se sanatur hoc demonstrando eundem per se est homo: igitur homo per se sanatur. Modo ex singularibus expositorie licet syllogiçari, vt. 1. prio. tactum est. Secundo dicunt ꝙ licet ex necessarijs, non nisi necessarium syllogiçatur, ex propositionibus per se, potest syllogizari cōclusio per accidēs, rationem primi reddunt, quia aliter posset antecedens esse verum sine consequente, rōnem secundi assignāt primo, quia aňs pōt esse cā cōsequētis & nō ecōtra: igitur potest esse per se, dato ꝙ consequens sit per accn̄s, quia per se est æquale causæ. Secūdo subiectum potest esse causa quare prædicatum sibi competit, & nō econtra, prædicatum per se causa quare subiectum sibi competat. Tum quia per se non conuertitur in per se. Tum quia si per se conuerteretur in per se. vniuersalis affirmatiua posset in terminis conuerti, arguūt igitur subiectū potest esse causa quare prædicatum sibi inest, igitur stat antecedens esse per se, & consequens per accidens. Tertio non oportet si duo in vna causa tertia conueniāt ipsa esse sibi inuicē causas, & sic licet Socra. habeat causam quare sibi inest sanitas, & causam quare sibi inest homo nō propterea homo habet causam quare sibi inest ipsum sanari. Sed hæc sol. non procedit per veras rationes. prima quidem non, primo quia antecedens pōt esse causa illatiua consequentis. at consequens esse pōt causa essendi antecedens vt fit in demōstratione signi. Secundo dato ꝙ antecedens sit causa per se consequentis, non ꝑ hoc sequitur ipsum posse esse per se, & cōsequens non per se, non. n. video vnde valet, a pari. n. arguerem antecedens est causa cōsequentis, igitur potest esse necessarium & consequens non necessarium: & si non valet, detur causa differentiæ. Secunda ratio minime, quia siue prædicatum nō sit causa: siue sit causa, amplius siue subiectum sit causa quare prędicatū sibi inest siue non, nihil est ad per se, non. n. oportet per se esse æquale causæ, vt patet per oēs græcos expositores, qui dicunt duo esse ipsius per se significata: quæ pertinent ad prædicata. Tertium pertinet ad esse, quartum tantū ad causam, & sic pōt aliquod ꝑ se prædicari de aliquo, dato ꝙ in subiecto nulla possit assignari causa inherentiæ. vt in hac, linea est ex punctis, quæ est per se primo modo, vel rectū est linea quæ est per se secundo modo. Præterea falsum est ꝙ per se non conuertatur in per se, quia licet non conuertatur in per se eiusdem modi pōt conuerti in per se ƀm diuersos modos. Hæc. n. est per se secundo modo, nasus est symmus, illa per se primo modo symmum est nasus. Amplius concedo si per se conuertitur in per se, vniuersalem affirmatiuā conuerti in terminis, nō inquantū vl'is affirmatiua, sed inquantum per se, vel forte non semper quia omne symmū est nasus, nasus aūt non oīs est symmus tertia nihil est, quia siue conueniant in causa tertia, & differant inter se ratione causæ per hoc non sequitur ex per se posse sequi non per se, q̄m ipsum per se non est æquale causæ. Vtrū vero ex per se possit sequi nō per se, est non manifestū. *Vtrum ex ambabus ꝑ se sequatur.*

Si. n. ipsum non per se sumatur pro eo quod est per accidens. Dico ꝙ ex propositionibus per se nō pōt sequi conclusio non per se, hoc est conclusio per accidens, declaratur, quia tūc ex ambabus necessarijs conclusio syllogizari posset cōtingens contra Arist. 1. prior. & deducitur quia propositiones essent necessariæ ambæ, qa ambæ per se. est. n. omne per se, saltem necessarium & de omni. Conclusio ex quo est per accidens, esset contingens quia oē per accidens pōt non esse, vel saltē est contingens. At si ipsum non per se sumatur cōiter vt distinguūt contra per se, sic ex ambabus ꝑ se pōt sequi conclusio non per se deducit, quia ex ambabus per se pōt sequi cōclusio necessaria & nō per se. Bene. n. valet de per se oē aquilū est curuū, de per se oīs nasus rapacis auis est aquilus, igitur necessario oīs nasus rapacis auis est curuus, nō aūt per se. In isto syllogismo maior propositio est per se primo modo. Secunda propositio est ꝑ se secundo modo, & tn̄ conclusio nullius est modi ꝑ se, cū curuitas sit accidens nasi auis rapacis. Causa autē quare ex ambabus per se pōt sequi conclusio nō per se hoc pacto perquiratur. 2. prior. nūc aūt sat sit regulam per instantiam aperuisse. Venio igitur ad paralogismū & dico primo cōcedendo ambas ꝓpositiones, & nego cōsequentiam, cā est quia ex ambabus ꝑ se, pōt sequi nō per se. vt dictū est nūc. Secundo dato ꝙ valeat, cōcedo ꝙ hō ꝑ se sanať, & q̄n arguiť homo ꝑ se sanatur, homo est vl'is, igiť vl'e per se sanatur. Dico primo ꝙ est fallacia accidentis, nā vt logici exclamant in prima: homo supponiť ꝑsonaliter pro Socra. Nipho vel Platone. In secūda aūt supponit aut simpl'r, aut material'r & sic variať suppō. Scd'o dico ꝙ dato ꝙ hō ꝑ se saneť, & homo sit vl'is, ex vna per se & altera per accn̄s nō sequiť conclusio per se modo illa est per se, homo sanatur, hæc ꝑ accn̄s, hō est vl'is, pn̄t etiā cōsiderari alij errores quos prætermitto, quia nimis exiui. Hæc de. 8. dispu.

Conclusio ꝑ se.

Dubiū circa paralogismum.

Solutio aliquorum. Prima.

Confutatio.

Solutio. 2.

Confutatio.

Sol propria.

Amplius autem sensuum neque vnum sapientiam esse ponimus cum his singulorum cognitiones maxime proprie sint &c. Tex.

DISPVTATIO NONA
De Obiecto sensus & intellectus, in duas Quæstiones diuisa.

1 *Num primum obiectum sensus sit sub ratione, qua vniuersale, vel singulare.*

2 *Num obiectum intellectus sit ens.*

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Anto. and. QVod sub rõne qua singulare arguũt primo, q̃a in textu dicitur singulariũ apprehẽsiones sensibus conuenire. Scd̃o dicit̃ lib. de aĩa.2. singulare dũ sentitur vl̃e dũ intelligitur. Tertio si obiectũ erit sensus quatenus vl̃e, tunc idẽ erit obiectũ sensus: & intell̃s. Quarto actus est obiecti singularis, igitur & potẽtia, quia eiusdem est potentia cuius est actus, vt dicit̃ in lib. de somno. Quinto nullum est vl̃e ante sensum, q̃a intellectus est qui agit in rebus vl̃itatẽ, vt dicit̃.1. de aĩa, & 12. huius, igitur nihil inquantũ vl̃e potest esse obiectum sensus. Sexto color est obiectum primum sensus inquantũ vl̃s, hæc albedo est color, igit̃ hæc albedo est obiectum primũ sensus inquantũ vl̃s, cõclusio est falsa, & non minor, igitur maior. Modus syllogizandi est ex maiore reduplicatiua, & minore absoluta, vt dicitur. 1. Prio. Septimo q̃a si sic, tunc alicuius potẽtiæ esset aliqd' primũ obiectum, quod nunquã attingeretur à tali potẽtia, vel saltem esset alicuius potentiæ aliquod ob̃m sub aliqua rõne, sub qua nunquã attingeretur, quod est impol̃e, & deducit̃ consequentia q̃a sensus nihil cognoscit nisi sentiẽdo, sentire nunquã est nisi singularis. In oppositum arguunt primo per Arist.1. Poste. vbi dicit ꝙ sensus est vl̃s, vt hoĩs. sentire est singularis, vt Calliæ. Scd̃o vt materiæ potentia respicit formam, vt forma, & recipit hanc vel illam formã, sic sensus respicit primo colorem, sentit aũt hoc vel illud coloratũ. Tertio quod est eiusdẽ rõnis in oĩbus non videtur rõ sentiẽdi in aliquo, sed singularitas est eiusdẽ rõnis in colore & sono, igitur nullius illorũ erit rõ sentiendi. Quarto vel hæc singularitas est rõ sentiendi, vel quæ ab oĩbus abstrahitur, non hæc quia tunc non nisi vnũ singulare sentiretur. Si quæ omnibus communis: igitur vniuersale est rõ sentiendi.

Rões nostræ. Cõm. 8. Cõm. 4.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Quid obiectũ. OBIECTVM quod apud Arist. nonnunquã Hypocimenon dicit̃: illud est: quod aut recipit à potentia, aut agit in potentiam: aut intenditur principaliter à potentia tanquam id quod terminat actum potentiæ. Dicitur quidẽ ignis obiectum combustibile, quatenus recipit ab igne, cibus quoq; obiectũ nutritiuæ virtutis dr̃ in li. de generatione, & de anima, eãdem ratione, q̃a recipit à virtute. Dicimus aũt sonũ obiectũ auditus, quia agit in illum. Signũ aũt quia si nimis excreuerit, dissoluit auditum. Præterea dicimus formã terminũ atq; obiectũ agentis eiusq; actionis, q̃m ab illo intendit̃ primo, quaúe habita cessat eius actio. Vtrũ vero de rõne obiecti sit primo mouere, vel pati, aut primo intendi, ad librũ de aĩa spectat. Obiectũ bifarium est, primũ quidem: atque adæquatũ, quod nec excedit, nec exceditur à potẽtia, & est id rõne cuius vnũquodq; mouet vel mouetur à potentia, vt sonus in auditu. Aliud secundariũ, & est omne contentum sub subiecto, vel oẽ illud quod nõ tm̃ agit: vel patitur à potentia, quid aũt sensus sit, superius declarauimus. Vl̃e autẽ aliud est in causando, vt Deus, qui non tm̃ est vnius causa sed oĩum, & hoc dicitur vl̃e ante rem & causa vl̃s. Aliud in prædicando, siue representando siue significando, vt istud nomẽ compositũ in mẽte vel in voce, ꝙ nomen proprie non dicitur vl̃e, sed cõe, quia nihil cõe significans aut repñtans præter singularia composita, sed bene cõiter plura significat, vt patuit. Aliud dicitur vl̃e in essendo, vt vniuscuiusq; forma. Verbi causa aĩalium anima, corporum corporeitas, hoĩum rõnalis aĩa, coloratorum color: & id genus. Simili mõ de singulari põt distingui. Vel põt distingui de vniuersali al̃r, quia potest sumi vel pro intentione, vtpote pro hoĩe intellecto actu in pluribus, hoc est vt prædicatũ de pluribus, vel pro re, vtpote pro forma hoĩs, quæ est præter singularia humana, quę licet nõ intelligat̃ actu, vt p̃dicatũ de pluribus, est res apta concipi: vt p̃dicatũ tale. Inq̃tum vt diximus supius, põt capi reduplicatiue reduplicãdo modũ intelligẽdi: vel reduplicãdo cãm vel cõsequentiã, vt alibi. Ex his sequit̃ ꝙ sensus qõnis est, vtrũ id qd̃ sentit̃ abaliqua potẽtia, sentiat̃ sub rõne qua hoc: vel illud, an sub rõne cõi huic & illi. Exẽplũ est vtrũ hoc coloratũ ꝙ vr̃: videat̃ sub rõne qua hoc coloratũ an sub rõne qua coloratũ, & hoc sonorũ quod audit̃, vtrũ audiat̃ sub rõne qua hoc sonorum, vel sub rõne sonori. Cã autem est quia in qõne vl̃e sumptũ est pro prima intentione. Sil̃r sensus illius est vtrum color sit primũ obiectum visus, vt hic vel ille color, an vt color vl̃s huic & illi. Oẽs. n. isti sensus in idem concidunt, & ꝓpea quouis mõ disputatio formetur. Ad idẽ venit, Hæc de titu.

Vl̃e quot modis.

Intellectus disputationis.

CAPVT POSITIONVM SECVNDVM.

Positio aliqu. DE quęsito aliqui sentiunt obiectum primum visus esse colorem, qui est aliquid reale præter singulares colores non realiter, sed ex natura rei distinctus ab illis, cuiq; rñdet vnitas media minor, videlicet, vnitate singularis coloris. maior vero vnitate actu vl̃s. Et consequẽter dicunt in ipso sensato, vt verbi causa in seipso colorato: quod videt̃. Aliud esse quod videtur, aliud rõnem videndi, sine qua sentit̃, & videtur. Aliud conditionẽ sensati, sine qua videlicet non videretur. Id. n. quod vr̃ coloratũ est, nam singulare dum sentitur, rõ vero videndi, quaúe ipsum vr̃ vel sentitur color est, non hic vel ille, sed color præter oẽs hos ex natura rei distinctus ab oĩbus illis, cuius vnitas est media, vt dictum est. Nã à coloratum non videtur sub rõne soni, vel saporis, nec sub rõne hujus vel illius colorati, igit̃ sub rõne coloris. Condõ vero sensati siue sine qua non videret̃: est singularitas illius, q̃ hecceitatem appellant, nam nisi coloratũ esset hoc, non videretur. Ex his sequit̃ solutio disputationis, videlicet, ꝙ primũ obiectũ cuiusq; sensus sit sub rõne qua vl̃e, non quidem actu, quia tale est ens intẽtionale, sed sub rõne qua vl̃e aptitudine remota. Ampli⁹ sequit̃ rõnem sentiendi in quouis sensu, non esse singularitatẽ nec vl̃itatem actu sed naturã mediã præter singularitates, & minus vl̃itate. Hæc illi, quorum rõnes dictæ sunt in dubitationibus. Hæc põ non potest refelli, nisi fundamentũ eius confutet̃, hęc. n. proficiscit̃ ex eorũ positione de vl̃ibus, cum. n. ipsi vl̃ia senserint esse non modo in intellectu intẽtiones, sed in re naturas media, inter actu vl̃ia, & actu singularia, de obiectis potentiarum consequenter bene, atq; perite loquuntur: Propterea si quis hãc põnem intẽdit refellere, oportet fundamentũ eorũ elidere, hoc ãt elidet̃ in.7. ideo vsq; ad illud tp̃s p̃termittatur. Verũ illud vnũ non est prætereundũ, si isti ponũt sensata oĩum sensuum esse singularia cõposita, vt à visu coloratum,

Excerp. 1.

Excerptũ. 2.

Qualis hæc.

Quotuplex obiectum.

coloratum,ab auditu sonorum:à gustu sapidũ, & id genus ab alijs,& primum atq; adæquatum obiectũ id sit, quod extrahit̃ à particularibus obiectis. Videtur ꝙ primum obiectum visus nõ color,sed coloratũ sit statuendum,deducitur, quia obiectum primũ & adæquatum alicuius potẽtiæ,est illud quod prædicat̃ de oĩbus particularibus obiectis eiusdẽ potentiæ. At color,& formæ id genus non prædicantur de particularibus obiectis: igitur formæ tales non sunt prima potentiarũ obiecta. Ipsi tñ pñt facile euadere, de quo nõ curo nũc vero id tm̃ sufficiat,ꝙ sicut nõ loquũtur ꝑipatetice de vl̃ibus: sic nec de põne hac. Logici aũt qui vl̃ia terminos tm̃ esse persuaserũt,in mente quidẽ terminos primæ intentionis,siue intentiones vl̃r repręsentatiuos: in voce aũt aut scripto terminos primæ impõnis.& vl̃r significatiuos. Consequenter dixerunt nec vl̃e, nec singulare esse adæquatũ sensus obiectũ. Singulare quidem nõ,q̃a nec hic color,nec ille est obm̃ æquatũ visus. Vl̃e vero minime quia nõ dat̃ vl̃is color præter singularia. Concedũt tamen ꝙ color est primum obiectum visus:sonus,auditus & id genus,quatenus ille terminus color pro seipso in voce,vel scripto:vel mẽte sumitur, quod supponere materialiter dicunt,nõ aũt pro aliquo colore reali,singulari,vel vl̃i, siue in suppõne formali,vt ꝑ eorum regulas perspicuum est, in quibus dicit̃ terminũ illum obiectum,esse secundæ intẽtionis vel impõnis,& consequenter artat subiectũ ad suppõnem materialẽ. Ex quibus inferunt ꝙ color est primũ obiectũ visus, nullus tamen color est primũ obiectum visus quia hæ nõ cõtradicũt ꝑꝑ variationẽ suppõnum. Sed tũc sunt dubões cõtra hos. Prima quo nã modo sensus dicitur esse vniuersalium,vt visus vl̃is coloris,si color vl̃is, nihil sit in re præter hos colores. In mente vero sit intentio,in voce,vox. Secũda si in illa, color est primũ obiectũ visus: supponit ille terminus color pro seipso termino in voce,vel scripto,vel in mẽte,tũc ille terminus color esset adæquatum obiectum visus:& ita nõ possemus videre nisi illum terminũ color. Tertia.i. adæquatũ & primũ obiectũ potentiæ,vtpote visus, quod est rõ sentiendi, vel videndi,sed iste terminus color nõ est rõ sentiendi: sed color,igit̃ nõ iste terminus,sed color est rõ sentiẽdi. Rñdent ad primã, ꝙ visus est vl̃is nõ rei vl̃is præter singulares colores:sed huius coloris,& non tm̃ huius, sed cuiuslibet spẽi eiusdẽ. Sil̃r auditus est soni vl̃is, quia est huius soni,& nõ tm̃ huius,sed oĩs soni eiusdem spẽi. Ad secundã dicũt ꝙ terminus materialiter supponẽs qñq; supponit pro seipso tm̃,vt in hac.homo est dictio in illa aĩal est nomen,aliqñ pro sibi simili in suppõne ꝑsonali,vt in illa.aĩal ꝑdicatur de oĩ hoĩe,ille.n.terminus aĩal, supponit materialiter tñ pro sibi simili in suppõne ꝑsonali,& quãdo sic supponit terminus, dicũt esse formandas duas propões, ĩ quarũ vna supponit materialiter, in altera personaliter,vt in illa.aĩal prædicat̃ de oĩ hoĩe, corrñdens sua est:oĩs homo est aĩal. Ad ꝑpositũ dicũt ꝙ ĩ hac color est primũ obiectũ visus, ille terminus color supponit pro sibi simili, in illa omnis color est visilis.vbi patet illum terminũ supponere pro particularibus coloribus. Similiter illi propositioni color est ratio videndi, correspondet hæc omnis color visilis est: sub rõne qua color,multas alias captiunculas cogũtur concedere. Et omnes proficiscuntur ex eorũ positionibus de vl̃ibus, nam cum ipsi vniuersalia ponant nomina, vel terminos.coguntur cõsequenter ad oĩa problemata de vniuersalibus respondere saluando eorum positionem de vniuersalibus,quę res nõ põt refelli, nisi vsq; ad.7.huius. Scio.n. bene positionem eiusmodi non esse peripateticam cum nullus vsq; huc eorum quos aut legi aut audiui has protulerit opiniones. Præterea coguntur isti concedere abmota operatione intellectus omni nullam potentiã habere aliquod obiectũ primũ: ęqua tṹe,q̃a illa abmota nullus est terminus, & sic nihil esse de quo obiectũ prædicari possit. Multa alia etiã coguntur dicere Thomistę, qui præter operationem intellectus nihil commune ponũnt præter singulare, fere coguntur dicere cum istis in parte,hi.n.cum oẽm vnitatẽ realẽ negent,excepta numerali dicere debent consequenter omne obiectum sensus esse semper singulare, sed adæquationem obiecti ad potentiã, non nisi intellectus considerat,qui actu vniuersale facit præter singularia,qua ratione cogũtur dicere præter operationem intellectus nullum esse adæquatum atq; primum obiectum sensus. Et consequenter ꝙ visus & id genus non est rei vniuersalis primo, sed hoc modo:vt logici dixerunt, quatenus est huius, & cuiuslibet similis in spẽ. Amplius cogũtur dicere potentias præter operationẽ intellectus non differre per obiecta adæquata formaliter,quia nulla est formalis adæquatio præter actum intellectus nec primitas,nec perseitas. Oĩa enim hæc intentionalia sunt. Materialiter vero esse obiecta æquata,& prima,atq; per se nihil prohibet concedere iuxta hanc positionem. Materiale enim obiectum visus nihil aliud erit s̃m hos nisi omnes colores, vt per intellectum ab illis est abstrahibilis color cõmunis de omnibus prædicabilis. Et multa alia dicunt, veluti in eorum libris videre poteris. Circa quos dicimus veluti circa cæteros,videlicet ꝙ hæc positio ex eo ꝓficiscitur, qđ dicunt de vniuersalibus,ꝓpterea nihil ad hos, nisi vsq; dum de vniuersalibus in septimo disputabimus.

Põ logicorum.

Dubões.

Solutio.

Põ Thomistarum.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PERIPATETICE sentiẽdo & de mẽte Auer. oportet concedere cũ primis tria esse in oĩ sensatione.v.g. in visione alicuius colorati,videlicet,id qđ videtur, & est cõpositũ ex colore & corpore, qđ proprie vr̃, quodq́; proprie est singulare,conditionẽ sine qua non videret̃. Et hanc materiã siue subiectũ dicit esse Auer.12 metaphy.vbi ait rẽ sentiri ob materiã:atq; subm. Deducit̃ etiam ratione quia eo sensile persentitur,quo est hoc & singulare,quia singulare dum sentitur. Sed cum Auer. hecceitates nõ percepit:cogitur dicere sensile esse hoc & singulare ꝑ materiã:igit̃ materia est conditio sensilis, & causa sine qua nullum põt sensibile sentiri. Ratio vero sentiendi,siue quæ mouet visum est vl̃e: nõ dico actu sed potestate. Hoc autem est forma sensilis vt in colorato color,in sonoro sonus,in sapido sapor, & in cæteris id genus simili modo. Forma enim cuiusq; compositi est vniuersale potestate, quæ est res præter singularia, nam apud Auerro. omne singulare est compositum, forma autem cuiusq; compositi est illius vniuersale potestate,quæque est singularis actu,quia actu est pars cõpositi singularis, potestate vero vniuersalis, q̃a dũ intelligitur,ipsa est vna actu in pluribus, & prædicans de pluribus. Ex his sequitur solut. quæstionis de mente peripateti. Concedimus enim quod primum obiectũ sensus sit vniuersale,sub rõne qua vniuersale, non quidem actu sed potestate. Et consequenter quòd coloratum videtur,vt coloratum coloris particeps, non vt hoc vel illud. nam formæ illi quæ est color præter colorata correspondet vnitas realis, non actu vniuersalis, nec

Cõm.14.

Excerptũ solu.

nec simpliciter singularis:sed media:vt dicunt primi,licet sit aliqua dr̃ia, quia illi volunt cõe illud reale esse essentiam totius non formam.Nos vero essentiam totius & formã,& vl'e in potentia idem facimus.Amplius vniuersale reale dicimus esse scd̃m rem pręter singularia, eo modo quo s̃m rem cuiusq; compositi forma est pręter compositum,igitur quod sentitur est singulare cõpositum:conditio sensibilis est illius materia,ratio sentiendi & obiectum primum est forma illius sensibilis.

Dubitationes. Sed occurres, quia per nullam vnam rationem res est sensilis & intellectilis, quia vt potentiæ differunt, ita & rationes obiectorum debent differre: sed singulare coloratũ intelligitur per eius formã hoc est vt forma eius est rõ intelligendi,q̃a coloratũ non inquantũ hoc intelligit̃,sed inquantũ color, vel coloratũ, igit̃ non est idẽ

Cõm. 92. rõ sentiẽdi. Amplius primo cœli inquit sensibile ꝑ formã esse intellectile, ꝑ materiã vero sensile,quãquam de his multa dicantur vt in proximo capite dicemus, nunc vero dicimus ꝙ secus est de intellectu,& secus de sensu: In intellectu enim idem est quod intelligitur,& ratio intelligendi ,conditio intellecti . Vnde in eo ratio intelligendi ipsa intelligitur, & cõditio intellecti similiter ipsa est quæ intelligitur & est ratio intelligendi.Nam qđ proprie & per se intelligitur,est vniuersale,& ratio qua intelligitur est vniuersale, quia quatenus vniuersale intelligitur: & conditio etiam est vniuersale, quia nõ nisi esse vniuersale intelligeretur. Verbi causa color intelligitur, & color vniuersalis est ratio qua intelligitur, & nisi color esset vniuersalis,non intelligeretur: hoc autẽ est,quia singularia non intelligũtur ab intellectu vt intellectus est, sed mediantibus sensibus, vt dicitur ab

Cõm 9. Auer.3.de aĩa.Sic igitur in intellectu id quod intelligit̃, ratio intelligendi & cõditio rei intellectæ idem est simpliciter, in sensu vero ratio sentiendi non sentitur. nec conditio sentiẽdi sentitur, id.n.quod per se sentitur est singulare compositum ex ijs, vnde patet rationes sentiendi & intelligendi esse diuersas, quia ratio intelligendi est vniuersale actu,siue forma actu vniuersalis, ratio sentiendi est forma compositi sensibilis non actu vniuersalis, sed potestate. Et propterea hæc nõ nisi per accidens sentiuntur, vt illius partes. Tunc ad primam dico,ꝙ minor est falsa,nam hoc coloratum non intelligitur,vt diximus, singularia non intelliguntur. Sed dices saltem ratio sentiendi & ratio intelligendi non differũt, quia ratio intelligendi colorem in intellectu est color, & rõ intelligendi coloratũ in sensu est color, igitur rõnes hæ non differunt, & ꝑ consequẽs nec potentiæ.Dico ꝙ differunt,quia color non est ratio adæquata intelligendi apud intellectum,quia non tñ colorẽ põt intelligere vt color,sed æquũ vt æquus,& cætera id genus. Ad sensus visus rõ adæquata est color, sic igitur rõnes adæquatæ differunt, quia rõ adæquata intelligendi est vl'e actu separatum à materia p̃ntia materię,& cõditionibus materiæ,rõ aũt sentiendi est forma non separata actu,sed potestate. De hoc dr̃ al'r, & recte vt dicemus. Ad scd̃am dico ꝙ Auer. ꝑ illa verba tangit cõditiones, & non rõnes. Ait.n.& vult dicere ꝙ conditio oĩs rei intellectæ est forma siue vl'e. Conditio vero oĩs rei sensatæ est materia, & sic ponit dr̃iam inter sensibile & intellectile quo ad conditiones,non aũt quo ad alia,& ratio est quia hoc pacto facit ad suum propositum, vt patet legenti verba eius.Hæc de dilucidatione satis.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His disputatis ac dilucidatis ad obiecta respondetur. Ad primã dico, ꝙ singulare est id quod sentitur. Ad authoritatem vero dico, ꝙ vult dicere sentire esse singularium, tanquam eorum quæ sentiuntur, non tñ tanquam rõnum sentiendi. Sil'r ad illud.2.de anima.Ad tertiam quidam respondent & prolixe, & non imperite iuxta eorum positionem . Ego tñ dico non esse impol'e idem esse obiectum vtriusq; inadæquatæ. Color.n. est obiectum primũ ipsius sensus:quia est ratio prima sentiendi, non autem est obiectum primum intellectus, quia ẽt intellectus intelligit alia. Præterea est alia dr̃ia, q̃a color est ratio sentiendi insensata, non.n.color cõis sentitur:attamen color est rõ intelligendi intellecta.Ea quæ dicunt sunt digna perscrutatione, sed non nunc, sed alias. Ad quartam rñdent etiam concedendo idem esse obiectum actus,& potentiæ,ita ꝙ quemadmodum potentia visiua habet illam naturã cõem pro obiecto videlicet colorem cõem,etiam eodem modo actus, ꝓbant primo, quia tunc non esset idem obiectum actus & potentiæ,quod videtur impossibile, est.n.remotum non esse idem obiectum intellectus, & actus intelligendi. Secundo quia tunc potentia haberet aliquod obiectum,sub aliqua rõne,sub qua nunquam posset illud apprehendere . Tertio, si illa natura non esset obiectum actus, tunc potentia apprehenderet suum sensibile sub rõne singularitatis.Hoc est impol'e primo, quia visus non distinguit suum visile: vt est vnum vnitate numerali, vt patet de radio, qui videtur idem, & tamen est alius, atq; alius. Scd̃o, quia nescit discernere inter duo similia per rõnem singularitatis, & sic concludunt idẽ esse obiectũ primũ actus & potentiæ, veluti color cõis est obiectum visus & ipsius visionis. Hæc illi. Sed hæc eorum solutio eget consideratione. Idem.n.esse obiectum primum actus & potentiæ potest dupliciter intelligi, vno modo, ꝙ eadem sit prima ratio sensus, & actus sentiendi,siue ille cõis ratio sentiatur, siue non, & hoc pacto verum dicunt,quia hoc coloratum non sentitur,vt singulare,vt rationes eorum demonstrant,nec quatenus hoc,sed sentitur q̃m coloratum vt dicitur.2. Cõm.63.
de anima.Dicit enim Auer. ꝙ visus non errat in colore vtrum sit albus, aut niger, neq; auditus in voce vtrum sit grauis aut acuta,sed an sit amicus vel inimicus, vtrũ Niphus vel Alitheus. Quare eadem est prima rõ obiectiua potentiæ, & actus. Alio modo põt intelligi idem esse obiectum primum potentiæ & actus,quod videlicet, sentitur, & hoc non est verum, quia color cõis vt sic cõis non sentitur, est enim bene ratio sentiendi non sensati,secus est in intellectu, in quo idem est ratio intelligendi & intellectum,vt vl'e est ratio intelligẽdi, & intelligitur. Quo igitur modo eorum responsio habere potest locum.patet sed quicquid sit:scias Arist. voluisse eiusdem esse actum & potentiam vt subiecti, nõ autem vt obiecti, vt potest videri in eo loco. Ad quintam quid dicerent ipsi.patet, tamen Auer. vult nullum esse vniuersale actu ante operationem intellectus,bene tamen esse potest vniuersale in potẽtia, vt forma cuiusq; compositi. Ad sextam dico primo,ꝙ syllogismus est ex puris particularibus: nec maior effici potest vniuersalis,quia tunc esset falsa.Secundo dici potest,ꝙ mutatur suppositio. nam color in prima stat simpliciter, in scd̃a autem stat personaliter. Ad septimam negatur consequentia:quia visus apprehẽdens, quicquid apprehẽdit: apprehendit sub rõne coloris,cum quo tñ stat illã rõnẽ cõem, vt sic non sentiri nisi per accidens in singularibus. Rationes vero oppositæ non sunt contra dilucidationem:

Dubiū de obiecto intellectus. Pō Auic. & Sco. 1. sen. in prologo.

cidationem: etiam sunt leues, & facilis solōnis. Obiter propter ea quæ dixerunt quidam in solutionibus dubitationum, quæri solet quid sit primum obiectū intellꝰs humani. Auicen. 2. suæ meta. li. cap. 1. velle videtur primum obiectū intellectus esse ens. Persuadet rem, quia prima impreſsione imprimitur in aīa: & est oībus alijs aīæ certius, atq; notius. Hanc positionē sectantur quidā, & illā enitunt̃ ꝓbare primo, qa illud debet esse obiectum primum intellꝰs, quod cōtinet oīa intelligibilia, & de illis oībus prædicatur, ens est tale, cōtinet.n. oīa intelligibilia potestate, siue permiſciue: & prædicatur de illis oībus. Secundo arguūt idē debet esse sciæ vl̃isſimæ obiectum, & intellectus, sed obiectum meta. primū est ens inquantum ens, igitur ens inquantū ens esse debet primum obiectū intellectus. Tertio quod est rō quare oīa intelliguntur: hoc est primum intellectus obiectū: sed ens est ratio quare omnia intelliguntur, quia quicqd intelligitur, inquantum ens intelligitur. Secundo principaliter dicunt ꝙ ens inquantum ens est primū obiectum voluntatis: & hoc licet multis rōnibus probent: potiſsimum hoc probant, quia volūtas est virtus intellectui æquata, igitur potest velle omne quod intelligitur, & sub ea ratione, qua intelligit̃, & sic pōt velle ens, sub ratione qua ens, & per consequens oportet dicere, ꝙ vtriusque potentiæ obiectū æquatum erit ens. Alij fixerunt primū obiectū intellectus esse quidditatē substantiæ & forte Deum. Et hoc probant, quia ad substantiā siue ad Deum oīa intelligibilia ordinātur. Alij dixerūt primum obiectum intellectus esse ipsum verum. probant, quia bonum & malum sunt in rebus: verum est in intellectu, vt dicitur. 6. huius, & certum est ipsum verū non esse in intellectu nisi vt obiectum. Alij dixerunt obiectum intellectus primum esse accidens, probant, quia illud est primum obiectū intellectus mediāte quo oīa intelligibilia intelliguntur. Tale est accñs, quia mediāte ipso oīa sunt sensilia & intellectilia, vt patet. 2. de aīa. Sed hæc quæstio debuit esse disputatio per se, verū quia à doctoribus non est tacta nisi obiter, nos non diffusæ tractamus, sed tm̃ dilucidando mentem peripate.

2. positio. 3. positio. 4. positio.

Dilucidatio positionis peripateti.

Quid Hypocimenō obiectū.

Aīaduersione igitur dignum, Hypocimenon, qđ nos obiectum dicimus apud græcos authores nunq̃ intellꝰm esse nisi trifariam. Aut subiectum operationis agentis eo modo quo cibum Aristo. appellat obiectū virtutis nutritiuæ: eo quia recipit alterationē ab illa. Aut omne id quod agit in aliquod subiectū, siue in aliq̃ potentiam aut est ratio agendi vel mouendi in illam. Qūo Aristo. sonum esse obiectum auditus appellat in. 2. de aīa, & loquēdo hoc pacto de obiecto dicit quinque esse sensuū obiecta, veluti & potentiæ sunt quinque. Tertio modo obiectum peripatetici dicunt oēm terminum principaliter intētum, qui per aliquam actionem habet esse post nō esse, aut habere potest esse post non esse: & sic forma dicitur obiectū agentis. Nam ipsa actionem finit, & ipsa erat in mente agentis, & hoc pacto dici solet esse in potentia obiectiua oēm rem anteq̃ sit, ꝑpea quia illam per actionē agens intendit producere. Sic igitur tertio modo obiectum dicitur omne contentum in intentione agentis, quod per eius actionem pōt produci, quoq; producto cessat oīs actio eius. Quomodo non imperite dicitur finis agentis, quem ipse intendit producere, aut ad quem nititur peruenire, esse obiectū agentis, vnde & nomē obiecti proprie est, ex eo quia significat id qđ intentioni primo obijcitur. Primum autem quod obijcitur est finis, quare non male finis cuiusq; agentis obiectum dicitur. Immo huic propriæ conuenit verbum latinum, græcum aūt verbum quod est Hypocimenon propriæ sonat qđ subiacet actioni, aut mouet paſsum. Nec vnq̃ aliter recolo me legiſse obiectum à græcis esse definitum, nec pluribus modis esse acceptum. Ex his apparet non peripateticæ dici ipsum ens inquātum ens esse obiectū intellectus. Ipsum enim nō potest esse mouens, nec ratio mouendi intellectū, vt sic, vt etiam ipsi cōcedunt, & probant, quia si ratio mouendi esset ens, omne ens esset aptum mouere intellectū. Consequens est contra Aristo. 9. metaphy. & Auerro. ibidem, vbi dicitur id mouere intellectum duntaxat quod est actu, qualiter non est materia, quæ tamen est ens. Amplius ipsum non est subiectum actionis intellectus, verum enim subiectum atq; Hypocimenon intellectionis est intellectus poſsibilis. Adhuc ipsum non est finis intentus ab intellectu, nec eius cognitio est præintenta, q̃m illa habita non cessat intellectus vlterius intelligere. Ipsum igitur ens non potest dici aliquo pacto obiectum intellectus, nisi aliquis velit inuenire obiecti aliquam aliam rōnem, quam nullus peripateticus diceret. Ad rationes eorū dico primo ad Auicen. ꝙ dato ꝙ ens esset primum cognitum, non propterea est dicendū obiectum intellectus, quia siue sic, siue non, ratio obiecti nō est nisi illis tribus modis, quorum nullus enti competere potest. Ad rationes. Ad primam negatur maior, quia siue prædicetur, siue contineat oīa intelligibilia, nō ab hoc sumitur ratio obiecti. Ad secundam negatur maior, quia non dicitur obiectum eo quia omnia cōtinet. Præterea minor est falsa, quia ens non est obiectū metaphysicæ, cum nullam rationem habere poſsit illarū triū ad illam, sed dicitur prædicatū primum, vt dictū fuit. Ad tertiam negatur maior, quia non dicitur obiectū, ab eo quia est ratio intelligendi, vt visum est, sed altero trium modorum, quorum nullo modo dici potest ens. Præterea minor est falsa etiam, quia si ratio intelligendi esset ens, omne ens per se, esset per se intelligibile, & ita singulare, & materia essent per se intelligibilia quæ non concedunt peripateti. Vlterius apparet non recte dici ens esse primum voluntatis obiectū, nam voluntas nec ab illius cognitione mouetur, sed à conclusione syllogiſmi practici per intellectū facta nec eius actio recipitur in ente, nec est finis intentus à voluntate. Præterea voluntas & intellectus non differunt apud Peripateti. nisi ratione siue definitione duntaxat. Intellectus.n. dicitur, vt syllogizans finem esse exequendum, voluntas autem est idem intellectus, vt aſsentiēs vel diſsentiēs executioni, nec aliter vnquam differunt. Secunda vero positio, si per obiectum sumpsit intentum siue finem præconceptum, quem agens vt terminum suæ actionis intendit recte dicit, nam totius intellectus nixus est venire in cognitionem vltimæ formæ, quæ est eius beatitudo. Tertia positio penitus est remota, quia verum nō potest ad intellectum cōparari sub aliqua ratione obiecti, earum quas diximus, nec enim mouet intellectum, nec recipit nec intenditur vltima intentione, nisi quatenus veritas sit ipsa prima veritas, videlicet Deus, & ita siue cōsequatur oēm intellectū siue sit in intellectu, non ab hac ratione dicitur obiectum. Quarta positio non est bona, quia licet accidēs mouere poſsit intellectum, nō virtute propria mouet, præterea nō esset cōmune omni mouēti, quia s̃m peripateticos etiam substātia pōt mouere intellectū, vt patet ab Auer. 2. de aīa. Ex his sequit̃ ꝙ Deus est obiectū intellꝰs s̃m tertiam rōnem obiecti,

Cōm. 20. Cōm. 63. Cōm. 36.

probatur per Auer. 3. de anima. nam ad ipsum desinet intellectio oīs, & ipse dūtaxat intenditur, igitur sibi cōpetit ratio obiecti tertia. Scdō sequitur ꝙ vniuersale in potentia, siue forma vniuscuiusq; phantasiabilis, quę apta est mouere, vel quæ est rō mouendi intellectum vna cum intellectu agēte dicitur obiectum intellectus, Cōm. 60. patet hoc per Auer. 2. de aīa: & etiam, quia sibi competit ratio obiecti secunda. Nota intelligibilibus. Ex hoc sequitur multa esse, intelligibilia, quæ non continentur sub obiecto intellectus, veluti ea quæ sunt per accidens intelligibilia, hæc enim per se non continentur sub obiecto, intellectus, quia non sunt formæ, sed vel materia, vel priuatio, & id genus, licet possint forte reduci ad per se obiectum intellectus. Accipiendo obiectū pro subiecto, quod subiacet actioni, nullum est obiectum intellectus possibilis, nisi forte agentis, cuius obiectum esset ipse intellectus possibilis. Sol. qōnis. Ad quæstionem igitur dicitur ꝙ primū obiectum intellectus sub ratione secunda est vniuersale in potentia, quod per phantasmata presentatur intellectui, vt illius motiuum. probatur, quia istud est cōe substantijs & accidentibus, & omnibus, per se intelligibilibus. Præterea est ratio, qua oē quod mouet intellectum, pōt illa mouere. Ex his sequitur ꝙ differunt rō intelligendi, & primum obiectum intellectus, nam forma actu vniuersalis separata per intellectionem à materia, p̄ntia materiæ, & conditionibus materiæ est rō intelligendi, immo id quod intelligitur, & conditio rei intellectæ. Primum obiectum hoc pacto sumptū est prima ratio mouendi illum: & sic est forma vniuersalis potentia, per phantasmata intellectui p̄ntata. Illa dicitur ratio intelligendi quia nihil potest per se intelligi nisi sub illa ratione. Hęc ratio obiecti, siue mouendi: quia nihil pōt intellectum per se mouere, nisi sub hac rōne. Secundo sequitur ꝙ primum obiectum hoc pacto oportet præcedere potentiam cuius est, & ipsum intellectum. At rō intelligendi non est necessarium vt præcedat intell'm. Sed solum vt per se vel per accn̄s illa omne intellectile participet. Et si dicatur ꝙ tunc non different obiectum sensus & obiectum intell's, quia forma compositi sensilis est ratio mouendi sensum, & forma compositi intellectilis est rō mouendi intell'm, modo ambæ sunt vniuersales potestate. Dico ꝙ differunt quia forma compositi phantastici, siue intellectilis est ratio mouendi, vt per phantasmata oīum sensuum interiorum pręsentatur intellectui. Forma vero compositi sensilis est obiectum sensus, vt per materias, conditiones materiæ & p̄sentiā materiæ sensui præsentatur: aut saltem vt præsentatur per mediū sentiendi. Secundo differunt per cōe, & minus cōe: vt recte quidam exponunt: nam forma vt per phantasmata oīum interiorum sensuū p̄ntatur. est cōior forma, vt præsentatur sensui per mediū sentiendi. Quare differunt quantū ad duo quantū quidem ad conditiones rerum mouentium: nā conditio obiecti motiui intellectus est p̄ntari per phantasmata oīum sensuū, conditio obiecti sensus est materia, siue ipsum p̄ntari ꝑ mediū sentiendi. Differunt ēt quo ad ipsa obiecta: qa obiectū intell's est cōius obiecto sensus, veluti intellectus, sensu est superior. Eodem modo dici pōt ꝙ obiectum intellectus, & id quod est ratio intelligendi differunt: non quidem ex parte rei, sed ex parte conditionis. Nam id quod est rō intelligendi est ipsum vniuersale, vt p̄ntatum per intentiones intellectiles, siue per spēs intelligibiles. Obiectum vero intellectus est vl'e, vt p̄ntatum ꝑ intētiones phātasticas. Hactenus de nona disputatione.

Itaque primum existimamus sapientem omnia maxime scire vt contingit &c. Tex.

DISPVTATIO DECIMA
De Quidditatum consideratione.

Num ad Metaphysicum spectet considerare quidditates omnium rerum in particulari.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod sic: arguunt, primo per verba. 6. huius, ꝓpe principium: vbi dicitur nullam præter Met. facere cōsiderationem de ipso quod quid est. Antonius. Secundo si non, tunc Metaphysica esset imperfecta, cōfusa, & indistincta, deducitur, quia cognitio quæ est tm̄ vniuersalis, & rerū in vniuersali est confusa. Hoc aūt est contra Arist. in textu. Tertio vt in potentijs, ita in habitibus: sed in potentijs semper superior considerat oīa quæ considerat inferior, igitur in habitibus Metaphy. quæ est suprema considerabit oīa, quę inferiores considerant. Quarto in Metaph. tractatur de quidditatibus Rōnes nostræ substantiarum separatarum, & hę sunt particulares, igit̄ Metaphysici est saltem aliquas particulares quidditates considerare. Quinto quidditas intellectus debet considerari à Metaph. vt dicitur in lib. de aīalibus: & est particularis, quare vt supra. Sexto quicunq; considerat Cōm. 9. dr̄iam aliquorū, considerat extrema, vt dicit Auer. 3. de aīa: sed Metaphy. ponit dr̄iam inter substantiam materialem & immaterialem: inter intelligentiam & orbē, igitur considerat ambo, & vt dixi de his, ita de oībus. Septimo eiusdem sciæ est considerare genera & spēs, vt patet. 1. Poste. vbi dicit̄ ꝙ scīa est vna, quæ est vnius generis subiecti spēs & passiones considerans. Sed Met. considerat decem rerum genera, igitur oēs illorū spēs, & sic oīa. Octauo accipio quidditatem lapidis in illo priori, in quo præcedit oēm motum. & quæro ad quā sciam spectat: non ad naturalem, quia, vt dicitur. 2. Phy. quæ amplius non mota mouent non sunt phy. considerationis, non ad mathemati. vt patet, igitur ad Meta. & vt dixi de lapide, ita de cæteris dici pōt, quare Meta. erit considerare omnes quidditates rerum in particulari. In oppositum videtur textus, qui dicit. Primum itaq; æstimamus sapientem omnia scire, vt contingit, non ꝑ singula scientiam ipsorum habentem. Hæc Aristo. Vbi patet eum velle Metaph. non considerare rerum quidditates in particulari, sed in vniuersali.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID Metaph. sit, patuit in proœmio huius libri, Quid aliqui dicā esse quidditatem. Confutatio. etiam & in textu. Sed quid quidditas, non eodem mō ab omnibus intelligitur. Quidam dicunt ꝙ quidditas alicuius est formalis ratio alicuius, cum quo est conuertibilis, includens aliquid aut inclusa in aliquo quidditatiuæ. Sed his conuenit illa cautela, quę est pro respōdente, quæ dicit ꝙ si opponens vtitur verbis obscuris cœlādi gratia, debemus dicere sibi, vt declaret seipsum, hoc. n. asserit Arist. 8. Topicorum de cautelis respondentis. Quare quæro dicant mihi quid velint dicere. Et ꝙ hæc definitio sit obscura. patet primo, quia rō formalis aut est definitio, aut pars definitionis, & omnino ratio formalis non potest esse quin sit ratio. Modo rō apud græcos & definitio idem est, sed definitio non est quidditas, vt dicitur. 7. Metaph. sed est vel instrumentum Cōm 42. inducens intellectum ad intelligendum rerū quidditates. aut sermo significans rerū naturas, igitur quidditas

ditas non est definitio, sed per definitionem significata, & ita non erit ratio, & per consequens nec ratio formalis. Secundo videtur ꝙ sit data per æque ignota, nã æque ignota sunt mihi quid sit quidditas, & includi, vel includere quidditatiuę. Si igitur dicitur quidditatem esse quæ includit vel includitur quidditatiuæ in aliquo, adhuc restat quærere quid sit quidditatiuæ includere, aut includi. Alij istius partis dixerunt quidditatem esse rationem obiectiuam rei, qua res est formaliter intelligibilis. Et isti sunt rogandi debeant dicere quid velint. Etiam est obscuritas, primo, quia tunc accidentia haberent per se quidditates, quia rationem habent obiectiuam, qua sunt formaliter intelligibilia, quod peripatetici negarent, vt patebit in. 7. Secundo tunc substantiæ separatæ haberent quidditatem, hoc est falsum, quia vt dicitur in. 8. substantijs illis non conuenit quidditas, qđ Auer. sumit. Præterea videtur hæc definitio esse eiusdẽ per idem, quia idem est esse rationem obiectiuam, & id quo formaliter res intelligitur. Omnis. n. ratio obiectiua est id quo formaliter res intelligitur & omne id quo formalr̃ res intelligit̃ est ratio obiectiua. Et sic idẽ per idẽ, & nihil in ea ponitur loco generis. Alr̃ igitur peripatetici definiunt quidditatem. Dicunt. n. ꝙ quidditas cuiusq; rei est forma, quæ per definitionẽ illius est explicabilis: vt patet. 7. huius, propterea aliud est quidditas, aliud habens quidditatem. Quidditas enim est forma compositi alicuius per nomẽ commune concretũ significabilis, & per definitionem illius nominis explicabilis, & hoc pacto forma hominis, quæ per istud nomen homo significatur est omniũ hominũ quidditas. Similter forma animalis, quæ per nomen animal significatur dicitur quidditas. Habens vero quidditatem est bifariũ, aut id quod per nomẽ singulare significatur, vt Emeleus, & Entelechus. Aut id quod per nomen cõe significatur, vt compositum humanũ, compositũ animale, & id genus. Hæc colliguntur ab Auer. in. 7. huius pluribus in locis. Considerare quidditates rerum compositarum, potest esse dupliciter, in particulari, siue in speciali per prædicata propria quæ sunt contracta ad determinatum genus determinatamq; differentiam, vt si cõsideretur hõ inquantũ animal rationale mortale, & quo ad passiones, quæ ab his fluunt. Aut possunt quidditates talium rerum considerari in vniuersali, hoc est per rõnes transcendentes determinata genera, vt si cõ sideremus ipsum hominem, vt ens, vt vnũ, vt in actu, vt substantia & id genus. Hæc de titu.

Alia definitio quidditatis.

Confutatio.

Cõm. 16.

Quid quidditas apud peripate.

Cõm. 17.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Prima positio.

LOGICI censere ita esse de Meta. respectu cęterarum sciarum, veluti de sensu cõi respectu cæterorũ sensuum exteriorum. nam vt sensus cõis considerat & apprehendit oĩa quæ cæteri apprehendunt, & adhuc aliquid vltra, vtpote differentiam & conuenientiam illorum, sic Metaph. apprehendit atq; considerat oĩa, quæ considerant oẽs speciales scĩæ, & adhuc amplius, quia considerat quædam cõia, quæ aliæ non considerant. Adhuc substãtias abstractas, quas alię non considerãt, differentiam & conueniẽtiam oĩum consideratorum, quæ aliæ non considerant. Huius positionis videtur esse Egid. bonus peripateticus in quæstionibus huius libri, qui ad verbum fere dicit hæc. Mouentur autem primo quia hæc scĩa dicitur cõmunissima, quod non esset, nisi consideraret oĩa ea quæ cæteræ considerant. Si. n. solũ ens, & omnia inquantum ens consideraret: vtique de paucis consideraret. Amplius dicitur in litera quòd hęc scientia ordinat omnes alias, veluti princeps cæterarum, igitur cognoscit omnia quæ cæterę cognoscunt, nam regens per cognitionem, nihil regit quod non cognoscit, igitur si regit cunctas: oportet vt oĩa cõsideret. Tertio omnis scientia, quę considerat & habet probare principia oĩum scientiarum, si negantur: considerat oĩa oĩum scientiarum, quia ex principijs dependent omnia alia, sed Metaphysica probat oĩa principia omniũ scientiarum, si negantur, vt dicitur. 1. Phy. dicitur enim philosophiam habere hunc respectum: igitur considerat oĩa scibilia. Et sic nõ modo quidditates particulares in particulari, sed oĩa accidentia per se, quæ fluũt ab illis. Sed contra hanc positionem solet obijci primo, quia tunc liber Meta. esset longus, quia omnia debent tractari in illo, modo videmus librum hunc valde breuem. Secũdo tunc cæteræ scientiæ speciales, vt Phy. & mathe. superfluerent, deduco quia quæcunq; illę considerant, etiam Metaph. considerat, igitur superfluunt, & hoc faciunt Achillem. Pro defensione debes scire ꝙ diuersæ scĩæ esse pñt, vel ob dr̃iam modorum sciendi, vel ob differẽtiam rationum appetẽdi. Dico igitur ꝙ quidditates rerum in particulari possunt duplici modo sciri, vel quo ad prædicata particularia, & eas affectiones, quæ fluũt ab illis sistendo in tali gradu cognitionis. Aut pñt sciri particularia hæc prędicata atq; affectiones tales non sistendo in tali gradu, sed resoluendo illa ad prædicata cõiora atq; affectiones ab illis communibus fluentes; verbi causa, possum scire vno modo ignem inquantũ est elementum calidum & siccum, & quatenus est leuius & actiuius cæteris, est. n. scire ipsum quo ad prædicata in particulari quidditatiua, & quo ad passiones, quæ fluunt ab illis prædicatis particularibus, & sic possum scire ignem in particulari tm̃, sistẽdo in cognitione particulari, & possum scire ipsum hoc pacto, sed non tm̃, immo resoluendo ipsum ad prædicata cõiora, & ad passiones communes, vt ꝙ sit substantia nobilior cæteris elementis, quod sit Simpl̃. ens cæteris, & id genus. Dico igitur ꝙ scire rei quidditatem in particulari sistendo in illa cognitione, est vnus sciendi modus. Scire rei qdditatem in particulari resoluendo illam ad cõia est alius sciendi modus. Tunc dico ꝙ propter duo non superfluunt Physica & mathe. primo, quia licet quæcunque hæ considerant, Metaphy. etiam considerat, non tñ eodem modo considerandi. Illæ considerant rerum quidditates in particulari sistendo in tali cognitione tm̃, Metaph. in particulari illas resoluendo ad prædicata communia, modo hæ sciendi rationes differunt, & per consequens non superfluunt cæterę. Et cum dicis Metaph. scit in particulari, & scit in vniuersali, igitur aliæ superfluunt, quæ considerant in particulari tm̃. Dico ꝙ scit in particulari & in vlĩ, sed non in particulari, vt sciat in particulari, sed vt resoluat ad vniuersalia, at cæteræ scientiæ sciunt in particulari, vt sciant in particulari, igitur non superfluunt. Huius exẽplum est in quinq; sensibus & in sensu communi, sensus enim communis apprehendit quinque obiecta oĩum sensuum, & cũ hoc vltra, modo ad quid alij sensus si iste communis apprehendit oĩa obiecta illorum. Propterea dicitur ꝙ communis sensus est, vt apprehendat illa, & non tantum, sed differentiam & conuenientiam illorum, cæteri sunt vt apprehendant illa quinque tantum, & ita non superfluunt. Ad propositum dico, ꝙ scientiæ particulares sunt, vt apprehendant quidditates in particulari tantũ, Metaphy. vt illas apprehendat in particulari & non sic tantum,

Obiectiones:

Solutio.

tantum, sed resoluendo illas in communia, eo quia differt scire quidditatem rei confusæ non resoluendo illã, & scire illam distinctæ hoc est primo confusæ, sed non vt confusæ sciat, sed vt resoluat & distinguat illã. Secunda causa esse potest differentiã rõnum appetendi, nam intellctus humanus põt appetere scire quidditatem rei in particulari confusæ, hoc est sistendo in tali cognitione, & ad hoc seruiunt sciẽ particulares, & potest appetere scire quidditatem rei in particulari, vt resoluat & distinguat in vlĩa: & ad hoc est instituta metaphysica, igĩ sciæ particulares ponunt finem in cognitione quidditatum in particulari, quia sciũt in particulari illas, vt sciãt in particulari & confusæ. At metaphysica cognitionẽ illam particularem attingit non vt finem, sed vt resoluat illam & distinguat vsq; ad distinctissimæ cognita.

Ad formam. Tunc ad obiectiones. Ad primam dico ꝙ liber est breuis, quia quidditates rerum in particulari sunt consideratæ in particularibus scientijs, ideo non oportuit repetere. Sat aũt est, quia metaphysicus potest illas considerare, quemadmodum & cæteræ sciæ, dato ꝙ nunc non consideret, hic enim solũ considerat ea cõia, in quæ quidditates illæ sunt resolubiles quæ alijs in scientijs nõ erant tractabilia. Vnde in particularibus scientijs sunt consideratæ quidditates in particulari duplici habitu physi. s. & metaphy. physi. quidem intẽtione habita ad illas, vt sistatur in illis. At habitu metaphysico, nõ intentione habita ad illas, vt sistatur in illis, sed vt in libris metaphysicæ resoluantur ad coĩa, & sic non oportet repetere in his. 14. libris. Ad secundam negatur consequentia, quia cæteræ sunt institutæ pro appetitu rõnali, quo intellectus potest appetere sciam illarum cõfusam vt in particulari, & pro appetitu quo potest sciam illarũ appetere distinctã, quod fit sciendo in particulari non vt sciantur in particulari sed vt resoluantur in vlĩa, atq; distinctissima & ita non superfluunt.

2 positio. Alij dixerũt ꝙ metaphysicus considerat quidditates rerum in particulari & affectiones proprias quæ primo ab illis fluunt. Cæteræ considerant quidditates, non quo ad prædicata, quæ competunt illis vt quidditates, nec quo ad accidentia quæ fluunt ab illis per se primo, sed quo ad prædicata quæ non competũt per se quidditatibus, & quo ad accidentia, quæ fluunt à talibus prædicatis. Verbi causa metaphysicus cõsiderat hoĩem vt homo, & quo ad prædicata, quẹ competunt homini vt homo, & quo ad passiones, quæ fluunt ab illis prædicatis, naturalis considerat hoĩem vt mistus, & id genus, & quo ad prẹdicata & accidentia, quæ sibi competunt vt sic. Hæc videtur intentio Auer. 12. huius, vbi ait, sic igitur intelligenda est cõicatio istarum duarũ sciarum in considerando principia substantiæ, s. ꝙ naturalis declarat ea esse secundum ꝙ sunt principia substantiæ mobilis. Phus vt sunt principia substantiæ vide. *Cõm 5.* Præterea etiã in. 7. huius. vbi dicit, & res naturales in hoc sunt econuerso mathematicis, quidditates enim naturalium non possunt intelligi sine motu & sensu, sicut possunt intelligi quidditates mathematicorum. *Cõm. 39.* Ex quibus patet ipsum velle in naturali scia esse considerandas quidditates nõ absolute, sed quo ad prædicata: quæ non competũt sibi per se primo. Hæc positio est Simplicij, Alexandri, & Auicennæ expressæ.

Obiectiones. Sed solent obijcere huic positioni primo, quia tunc cæteræ scientiæ essent de ente per accidens. Hoc esse impossibile enituntur probare innumeris captionibus, sed quia vana est probatio, omitto. Secundo nulla scientia, quæ per se diuidit aliquod genus scientiæ est de aliquo vno per accidens, sed naturalis & mathe. sunt scientiæ primæ diuidentes primo genus sciẽtiæ speculatiuæ, igitur non possunt esse de ente per accidẽs, minor est Arist. 6. huius. Tertio de eo quod non est vnum per se, nulla demonstratio esse potest, sed ens per accidens non est vnum per se, igitur nec demonstrabile, & ita ad nullam scientiam spectat, quare scientiæ speciales cõsiderabunt quidditates per se: & ea quæ fluũt à quidditatibus per se. Multæ aliæ captiunculæ fiunt, quẹ nihil sunt ad rem.

Defensio. Pro defensione huius positionis debes scire ꝙ tam mathe. quam naturalis cõsiderat per se primo habens quidditatem, vt per terminum cõmunem concipitur. Nam subiectum in naturali philosophia est corpus naturale, vel mobile: subiectum mathe. est corpus quantum. Modo hæc sunt composita per terminos cõmunes in mente vel voce concepta: & ita nõ sunt quidditates, sed habẽtia quidditates: quia (vt diximus) quidditas est rei forma per definitionem explicabilis. Ex his sequitur ꝙ eiusmodi sciẽtiæ per se primo non quidditates, sed habentia quidditates considerant, & quicquid per se continetur sub talibus: & omnia quæ fluunt per se à talibus: vt motus, gñatio & id genus, & principia talium, vt materiam & formam & priuationẽ. Tũc dico ꝙ quidditates particulares, vt homo & equus quæ sunt quidditates significatæ per modum totius possunt considerari quo ad ea prædicata, quæ sibi competunt ad rationem eorum quæ habẽt quidditatem, vt inquantum composita, mista corpora animata, viua, & huiusmodi. Et quo ad passiones, quæ sibi insunt rõne talium, vt quo ad generationem motum, vitam & id genus: & possunt considerari quo ad ea prẹdicata quæ sibi insunt ratione quidditatis, vt quatenus animal rationale, & quo ad passiones, quæ fluunt ab his prẹdicatis & vt vno verbo dicam homo potest considerari, vt compositus, & mistus, & id genus, & vlr sub rõne, qua habet quidditatem & formam, & potest considerari vt homo, vt aĩal, & quo ad prædicata quæ insunt sibi rõne formæ & quidditatis. Similiter põt considerari quo ad passiones, quæ insunt sibi, vt est habens formam & quidditatem: & quo ad passiones quæ sibi insunt per prædicata quidditatiua. Tunc dicerem naturalem & mathematicum considerare quidditates, non quatenus sunt quidditates, sed quo ad prædicata quæ sibi competunt rõne eorum, quorũ sunt quidditates. Meta. aũt considerare illas vt quidditates, & quo ad prædicata, quæ sibi competunt vt quidditates, & passiones fluentes ab illis vt sic. Verbi causa naturalis considerat hominem vt compositus, vt mistus, & quo ad prædicata, quæ sibi competunt vt habet quidditatem, & quo ad passiones, quæ fluunt ab his. Metaphy. vero considerat hominem quidem, vt homo vt aĩal, vt rationale, & quo ad ꝑdicata quæ sibi hoc pacto q̃dditatiuẹ insunt, & quo ad passiones, quæ fluunt ab his prædicatis, vt quatenus est capax beatitudinis, vt perfectius animal, vt capax disciplinæ, & id genus, quare metaphysic. considerat quidditates in particulari & accidentia quidditatum: naturalis & mathe. considerant per se ea quæ habent quidditates in particulari: & accidentia quæ fluunt ab his. Ex his patet ꝙ non superfluunt cẹteræ scientiæ, nec oportet esse lib. Meta. lõgum, quia per accidens in lib. particularium sat dixit de illis quidditatibus. Dixit. n. de illis duplici habitu, quia dum considerauit illas quo ad prædicata quidditatiua, habitu meta. incessit, dum considerauit illas quo ad prædicata, quæ competunt

eis rationehabentium quidditatem habitu physi. vel metaphy.processit. Fuit aũt connexa hæc tractatio: vt habeatur facilius scientia. Tunc ad rationes oppositas. Ad primam patet ꝙ cæteræ scientiæ non sunt de ente per accidens, quia sunt de eo quod habet quidditatem & de accidentibus per se illius: de quidditatibus vero bene sunt per accidẽs, quia non de illis pertractant nisi quo ad prædicata quæ sibi competunt, vt sunt eorum quæ habent quidditatem. Sat.n.est illas esse de proprio considerato per se, non.n.est impossibile in scientia tractare multa per accidens, quatenus tractatur aliquod per se. Per idem ad scd̃am & ad tertiã naturalis & mathe. diuidunt scientiam per se & sunt sciæ per se de proprijs subiectis, cum quo stat posse esse de multis per accidens, de quidditatibus. Amplius habẽs quidditatem vt compositum vel mistum & sua accidentia per se nõ sunt aggregata per accñs, quia per se mistum est corruptibile, potest.n. demonstrari hoc per prædicata quæ competunt per se misto, tñ homo vt homo non est mistus, nec corruptibilis, quia vt homo significat rationalem animam, cui hæc non competunt per se, ideo quãdo considerantur de homine corruptio & generatio & sexus, & id genus, hæc considerantur de illo non quatenus significat quidditatem, sed quo ad secundarium significatum vt compositus, vt mistus, & id genus. Hęc dici possunt pro defensione illius opinionis, cui forte hoc pacto intelligendo consentiret. Auer. Hæc de posi.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

An quidditates rerum naturalium considerentur à metaphysico.

NVNC oportet dilucidare positionem peripateticorum, & primo dicemus de quidditatibus rerũ mobilium. Secundo de substantijs separatis. Tertio de ipso intellectu hoĩs. Quantum ad primum supponamus ex

1. Suppositio.

consensu oĩum peripateticorum rationem considerandi in hac scientia esse ens abstractum à materia, & intelligo per ens abstractum à materia, siue sit abstractum per essentiam, vt substantiæ separatæ, siue per participationem atq; indr̃iam ad ens abstractum per essentiam, & ad ens concretũ cum materia. Dicitur autem ens abstractum ratio considerandi in Metaph. aut qm̃ quicquid in illa consideratur est abstractum hoc pacto, aut quia nihil considerari potest, nisi sub huiusmodi rõne. colligitur hęc suppositio: vt dicebamus in .6. huius ꝓpe principium. Ex hac suppositione sequitur, ꝙ prædicata sunt in triplici dr̃ia, quædam sunt quæ attribuuntur materialibus tm̃, & nullo modo neq; vere, nec attributiuæ possunt competere immaterialibus, vt sunt corpus materiale, naturale: & id genus, hæc.n. nec vere, nec attributiuæ possunt immaterialibus competere. Quædam sunt quæ immaterialibus cõpetunt, quæque nec veræ, nec attributiuę possunt materialibus accommodari, vt intelligere per suam substantiam, esse immateriale esse intellectum, & id genus. Quædam sunt indifferentia quæ possunt vtriq; generi attributiuæ vel analogicæ saltem accommodari, vt sunt vnum ens, & communissima, itemq́; .x. genera, hæc.n. saltem analogicę possunt esse attributa substantiarum separatarum. Potest.n. illis competere per analogiam genus substantiæ, etiam genus oĩum accidentium. non aũt omnes species generũ: non enim illis potest accommodari corpus, neq; aliquid sub corpore: nec illis potest accõmodari habitus, vel dispositio, & breuiter licet .x. genera illis accommodari possint, non autem oẽs species omnium generum.

2. Suppositio. Secundo suppono ꝙ quædam sunt prædicata quæ per se primo modo competunt aliquibus vel saltẽ per modum primi modi, quędam secundo modo, vel per modum secundi modi, & hæc siue sint de his quæ competunt tm̃ materialibus, siue tantum immaterialibus siue cõpetũt indifferẽter. Ex his sequit̃ dilucidatio. Dicimus enim primo ꝙ Metaph. nõ considerat quidditates rerum materialium in particulari, hoc est, quia non considerat res ipsas, nec quo ad ꝑdicata primi, vel quæ cõpetunt per modum primi, nec quo ad prædicata secundi modi, nec quæ competunt per modum secũdi modi in particulari, & intelligo in particulari, hoc est quo ad illa quæ cõpetunt rebus materialibus tm̃. Erigatur igitur ad mentem peripate. prima conclusio ꝙ Metaph. *1. Conclusio.* non considerat res materiales quo ad prædicata quę sibi competunt tm̃, nec primi, nec secundi modi. Sed naturalis illas hoc pacto considerat, & hoc sonat ꝙ Met. non considerat quidditates rerum materialium in particulari: considerare.n. quidditatem rerũ materialium in particulari nihil aliud est nisi considerare prædicata vel primi vel secundi modi, quæ sibi tm̃ competunt, & non substantijs separatis. Secunda conclusio Met. cõ *2. Conclusio.* siderat quidditates rerum materialium in vniuersali intelligendo ꝙ cõsiderat oẽs res materiales quod ad prædicata vel primi vel secundi modi, quæ rebus materialibus indifferenter & substantijs separatis competunt. Prima conclusio probatur ex suppositione prima, quia Metaphy. quicquid considerat, considerat vel quia est ens separatum, vel sub rõne entis separati. Sed prædicata illa quæ competunt materialibus tm̃ non sunt separata, nec rõne separata participantia, igitur à Metaphy. non possunt considerari, & ita relinquitur ꝙ considerantur à scientijs specialibus. Hæc conclusio est pro mẽte Auer. 1. auscult. Physi. vbi inquit ꝙ intentio prima Arist. non est cõtradicere opinionibus falsis in hac sciã *Cõm 11.* sed declarare substantias, & quidditates rerum naturalium. Secunda ẽt conclusio ex dicta suppositione etiam declaratur, ea ratione possunt considerari res materiales à Meta. sub qua non aufugiunt rationem considerandi Metaphy. sed considerando res naturales in vniuersali, hoc est quo ad prædicata in differentia non aufugiunt: immo subeunt rationem Meta. considerationis, igitur vt sic possunt considerari in Meta. Hæc scd̃a conclusio est pro mente Auer. 2. auscult. Phy. vbi inquit. Consideratio enim de materia in respectu formæ *Cõm. 21.* est consideratio naturalis, at consideratio illius ẜm qđ est vnum entium est consideratio primi philosophi, vbi patet ꝙ pro tanto dicit materiam esse de cõsideratione Meta. pro quanto subit rationem considerandi in Metaph. & sic patet conclusio nostra. Hæc etiam est ꝓ intentione Aristot. in textu dicentis, sapientem esse qui considerat oĩa, vt contingit, & se exponens ait, quia nõ considerat per singula: & ita velle videtur ꝙ res oẽs cõsiderat in vniuersali hoc est sub rõne conuenienti Met. *Cõm. 16.* & quo ad illa prædicata, quæ competunt illis sic indifferenter vt diximus. Præterea Auer. 2. huius prope finẽ inquit: consideratio vniuersalis in oĩbus causis in eo ꝙ sunt causæ: est huius sciæ, & Arist. quãuis vtatur hic demõstrationibus sciæ naturalis, inducit tñ eas vniuersalius, qm̃ quanto fuerit demonstratio vniuersalior: tanto magis erit huius sciæ propria, & reliqua. Pręterea. 4. huius inquit, & cum istæ quæstiones & sui similes sint ac- *Cõm. 5.* cidentia vnius in eo ꝙ est vnum, & accñtia entis in eo ꝙ est ens: non accidentia vnius in eo ꝙ est vnus numerus, aut vna linea, aut vnus ignis, neq; accidentia eius in eo ꝙ est ens numerus aut ens linea, aut ens ignis, manifestum

festū est ꝙ scientia quæ debet declarare ens ſm ꝙ est ens,& vnum ſm ꝙ est vnum, debet scire quid est vnū ſm ꝙ est vnum,& quid est ens ſm ꝙ est ens,& quę sunt accidentia essentialia, & propria eis,& hanc dixit pauloante esse meta.in quibus verbis patent ambæ conclusiones. Amplius.12.meta.hoc idem indicat dicens authoritate Alexā.intentionem Arist.esse loqui de ente in eo ꝙ est ens, & de causis & principiis eius,& sic videtur velle rationem considerandi esse vniuersalē. Ex his oībus patet.1.meta.non considerare rerum materialium quidditates in particulari.i.non cōsiderare res materiales quo ad prædicata illis propria tm̄.Scd'o patet meta. considerare rerum materialium quidditates in vl'i, hoc est cōsiderare res ipsas materiales quo ad p̄dicata cōia, quæ in differentia sunt materialibus & immaterialibus. Hæc sine dubio est intentio Auer.& videtur mēs Arist. vbiq;.Hęc est expressa mens Them.1.phy.in proęmio. vbi ait,præsentis aūt operis summa intentio est ea docere,quæ vl'r insunt rebus naturalibus quatenus naturales sunt,& reliqua. Hæc est Alber.etiam intentio, & exposi.Tho.vt patet in eorum expositionibus. Hæc de dilucidatione primi quæsiti. Et de secundo nunc agamus Dixerunt quidam absolute,ꝙ metaph. considerat quidditates substantiarum separatarum non solū in vl'i, sed particulari.Quod quidem quidditates substantiarum separatarum in vl'i considerentur à metahy.dicunt neminem in hoc dubitasse, quia quidditates illarū sub ratione vl'i includūt rationem subiecti vt entis vel substantiæ,& passionum eius. Amplius vt sic sunt spēs primæ entis. Modo eiusdem scientiæ est considerare subiectum & primas eius species: vt dicitur.2.de aīa. Quod vero quidditates illarum in particulari considerentur à metaphy.probant,quia proprium est meta. cōsiderare abstractum à motu & à materia sensili, ergo ad illā maxime pertinebit considerare illorum quidditates, quæ sunt per essentiam separatę,cuiusmodi sunt quidditates substantiarum separatarū. Sed hæc pō non est peripa. primo, quia substantiæ separatæ non habent quidditates,quia tunc essent definibiles,& ita essent in gn̄e contra Auer.maxime.2.cœli. Amplius si haberent quidditatem haberent formam,& ita essent compositæ ex materia & forma, vt dictum fuit. Secundo principaliter quæro quid per quidditatem substantiæ separatę intelligunt, vel essentiam substantiæ separatæ, vel id quod per definitionem illius explicatur,hoc est per quædam prædicata quę illi per modū primi modi insunt,ex quibus fluunt etiam alia, quæ per modum secundi modi insunt. Si per quidditatem substantiæ separatæ intelligunt essentiam, tunc apud eos non ad meta. illa spectat,sed ad theologum. Amplius essentia substantiæ separatæ per nihil repertum in sensibilibus potest colligi:igitur non potest considerari ab aliquo artifice doctrinaliter. Si vero per quidditatem intelligant id qd' per definitionem hoc est per quoddam aggregatum ex pluribus conceptibus quidditatiuis,explicatur, vt ipsi tenent, nam volunt posse colligi ex sensibilibus conceptus quosdam quidditatiuos, in quorum aggregatione consistit quasi definitio, quæ est explicatiua quidditatis,& etiam quosdam per modum qualitatiuorum conceptuum,qui videntur fluere à primis. Verbi causa in Deo conceptus perfectissimus, siue definitio perfectissima est qua concipitur,vt ens simpliciter infinitum. Hæc.n.colligi pōt ex sensibilibus, in aliis definitio erit qua concipitur, vt substantia immaterialis, hæc etiam colligi potest ex sensibilibus. Si igitur per quidditatem velint id quod p eiusmodi definitiones explicatur: tūc non tm̄ ad metaphysicum spectabit illius cōsideratio, sed ad physicum.Deducitur,qm̄ ex sensibilibus colligi potest vnus cōceptus vel vna definitio, qua Deus concipitur,vt primus motor simpl'r, & sub hac ratione nō ad metaphysicum,sed ad physicum ipsum spectabit. Amplius pōt colligi vnus conceptus siue vna definitio qua concipitur quælibet intelligentia:vt actus corporis naturalis. Dicitur.n.2.de aīa, ꝙ definitio aīæ competit etiam intelligentijs saltē analogicæ. Amplius in.3. de aīa colligitur definitio qua singula cōcipitur vt intellectus intelligens non per phantasmata. Et non modo hi conceptus per modum definitionis colligi possunt physica sub consideratione, sed per modū passionum ab illa fluentiū, demonstratur.n.in naturali ꝙ oīs motor cœli est incorruptibilis,per illam definitionem quia est intelligens non per phantasmata, etiā quia est substantia immaterialis vel semper mouēs. Et breuiter si per quidditatem ipsi intelligant id quod per eiusmodi definitiones explicatur, illa non tm̄ ad metaphysicū sed ad naturalē spectabit vt ex his & similib⁹ colligi pt.

Vnde totus discursus est quia vel per quidditatem intelligunt essentiam,& hoc non, quia illa vel pertinet p eos ad theologū,vel nō ad metaphysicam abstractiuā. Si intelligunt id quod per definitionē explicatur, vel per definitionem intelligunt illā quæ propriæ cōstat ex genere,& differentijs,& hoc nō,quia illæ nō sunt in genere.2.cœli,vel per definitionem, intelligunt aggregatum ex quibusdam prædicatis collectis à sensibilibus & hoc pacto non tm̄ ad metaphy. sed ad naturalē spectabit,vt dixi. Propterea aliter est dicēdum: vbi aīaduersione dignū,ꝙ subæ separatæ possunt dupliciter intelligi. Vno modo per essentiam,quam cognitionē theologi intuitiuā vocāt.Auer.aūt.3.de aīa appellat hāc sciam per se siue essentialē.Hāc asserit habere beatum: cui copulatus est intellectus agēs cū pos'i, hæc.n.est beatitudo fœlicis:& finis generationis intellectus speculatiui. Alio modo cognosci possunt quo ad quædam attributa quæ colliguntur ab his sensilibus quæ causantur ab illis.verbi causa:quia nos videmus sensibilia quæ ab illis causantur esse bona, concedimus intelligentias esse bonas,quia videmus hic inferius sapientiā esse de perfectione intellectus, concludimus omnē intelligētiam esse sapientem,& in cæteris id genus similiter facimus, Quid vero sit attributum quo nam modo attributa distinguātur in substantijs separatis, lege duodecimū metaphysicæ,& lib.d.d.disputatione.5.in solutione ad vltimum,Etiam quo nam modo colligantur a sensibilibus:etiam ibidē perquirere. Secūdo debes scire ꝙ horum attributorū,quedā sunt collecta à mobilibus siue à physicis phantasmatibus immediate,vt esse motorem esse entelechiam corporis naturalis, esse immaterialē, esse incorporeum,& id genus. Quædam colligūtur immediate à phantasmatibus metaphysicis, vt esse vnum esse subam,esse ens esse pfectiorē subam,& id genus.

Tertio debes scire ꝙ quædam horum attribuūtur illis ad modum prædicatorū per se primi modi, vt sunt entelechia,intellectus,substantia,& id genus. Quædā ad modum pręmdicatorum secundi modi,vt sunt vnum esse bonum esse incorruptibile esse, & id genus. Tūc dico ad quæsitum quatuor. Quorum primum est ꝙ sumendo quidditatem pro essentia,sic quidditates substantiarum separatarum ad nullam scientiam attinet considerare,

Cōm.1. *Excerptum.* *Prima pō de cōsideratione qdditatū substan. separatarum.* *Confutatio.* *Cōm.49.* *Cōm.49.* *Propria positio* *1.suppositio.* *Cōm.36.* *Cōm.69.* *2.suppositio.* *3.suppositio.* *1.conclusio.*

considerare, quæ abstractiuæ cognoscit, probatur primo; quia nihil est in effectibus quo immediate possint cognosci substãtiæ separatæ per essentiam atque intuitiuæ, & hoc est mens Auer. 3. de aĩa, vbi ait talem sciam
Cõm. 36. per nullum syllogismũ esse deducibilem. Hoc idem as-
Cõm. 22. Cõm. 17. serit in. 9. huius, vbi contra Auempa. ait talem sciam, quæ est per essentiam illarum nulla ratiocinatione ac-
2. Conclusio. quiri posse idem in. 12. Metaphy. Secundũ est ꝙ cognitio talium substantiarum per essentiam est Meta. intuitiua, hac. n. intuitiua Meta. intelligentiæ sese per essentiã intelligunt & beatus fœlicitatur. Quid vero sit hic Meta. intuitiua, vtrum ipsamet res, quæ intelltr, vel aliquid ex parte intelligentis: dicetur alias. Hæc conclusio probata est de mente oĩum peripa. in procemio nostro hu-
Tertia. ius libri. Tertium est ꝙ sumendo quidditatem pro eo quod per definitionem propriam explicatur sic à nullo artifice considerantur, quia nec talem quidditatem ha-
Quarta. bent, nec talem definitionem, vt probauimus. Quartũ est ꝙ sumendo quidditatem pro eo quod per definitionem large intelligitur vel explicatur, vt pro eo quod per attributa intelligitur. Tunc dico, ꝙ quo ad attributa collecta ex phantasmatibus physicis, siue quo ad definitiones explicantes talium quidditates ex talibus attributis compositas spectant ad naturalem phm, quo vero ad attributa collecta ex phantasmatibus Met. siue quo ad definitiones collectas ex his, pertinent ad Met. & de attributis quæ illis competunt per modum secũdi modi per se etiam eodem modo dicatur: nam ea quæ videntur fluere à prædicatis primi modi attinentibus ad Metaph. considerantur à Meta. quæ vero fluunt à prædicatis primi modi spectãtibus ad naturalem, ẽt ad naturalem spectant. Et ꝙ ista sit mens oĩum peripateticorum patet, nam inuenimus Arist. in naturalibus multa tribuisse illis ꝑ phãtasmata collecta ex mobilibus: quorum quædam se hñt vt prædicata primi, quædã vt prædicata secundi modi: ẽt in Meta. multa illis tribuit, quorum etiam quædã se hñt vt prædicata primi modi, quædam vt prædicata secundi modi: & hæc ex Metaph. phã-
Excerptum. tasmatibus. Ex his apparet ꝙ licet vere definitiones illarum substantiarum non assignentur: tñ inter attributa illarum: duo pñt esse attributa, quæ se habent vt definitiones: quarum vna colligitur à physicis imaginationibus: alia vero à Meta. phantasmatibus, Ambæ enim sunt aggregata quædam ex pluribus attributis: quę insunt illis ad modum prædicatorum per se primi significati. Simili modo dici potest de accidentibus per se. Nã licet illis nulla competant accidentia, tamen quædam fluunt à definitione primi generis: quædam à definitione secundi generis: sic igiť epilogando patent quatuor. Primo, ꝙ sumendo quidditatem illarum pro essentia, cognitio illius ad nullam abstractiuam sciam spectat. Secundo ꝙ spectat ad Meta. intuitiuam. Tertio ꝙ sumendo quidditatem pro eo quod per definitionẽ propriam explicatur, sic ad nullam sciam spectat, quia qđ non est, non scitur. Quarto ꝙ sumendo quidditatẽ pro eo quod per definitionem large explicatur: spectat ad Physi. si ex phantasmatibus Phy. colligitur immediate. si ex phantasmatibus Metaph. colligitur, spectat ad Metaph. Simili modo de attributis quæ illis competunt ad similitudinem prædicatorum secundi modi. Nã si fluũt à definitione Phy. spectant ad Physi. Si à Meta. spectant
An de intellectu spectet ad Metaph. ad Metaph. Hæc de dilucidatione secundi quæsiti. De tertio quęsito potest esse multiplex dubitatio. Prima est si anima rationalis spectat ad naturalem, vel ad Meta. vel ad mathe. Scđa est qđ oportet Auer. dicere quidũe nos catholicos. Sed quia hoc esset longum, ideo tm̃ dubitatio erit. si concederetur tanquam falsa positio græcorum de intellectu ipso ꝙ sit substantia separata, eius quidditas ad quam sciam spectat de cæteris dubitationibus dicimus multa in libris nostris de aĩa, ideo nunc omittantur. Ad hanc rñdet Ioan. in lib. de aĩa, ꝙ quiddi- Solu. Ioan.
tas intellˀs spectat ad naturalem, & nullo modo ad Met. nisi in vniuersali, vt dictum est: & hoc intelligit tam de agente, quam de poƚi: etiam dato ꝙ ambo sint substantiæ separatæ. Probat hanc positionẽ primo ꝙ naturalis debet considerare oẽs formas naturales: vt dicit Arist. & Auer. 2. Phy. Sed vterq; intellectus est forma natura- Cõm. 26.
lis, quia vterq; est forma eius quod generatur ab agentibus naturalibus. igitur vterq; est forma naturalis. Secundo speciatim arguit de intellectu possibili: quia naturalis debet considerare oẽm substantiam: quæ mouetur ab aliquo existente in materia. At intellectus poƚis mouetur à phantasmatæ existẽte in materia. Tertio speciatim arguit de agente, quia naturalis debet considerare, oẽ illud quod est principium immediatũ operationis naturalis dependentis ab aliquo materiali. Modo agens intellectus est huiusmodi, quia est principium intellectionis, quæ esse non potest sine phantasmatæ. Quarto arguit de vtroq;, quia tunc Aristo. in Metaph. esset diminutus: nam nullibi de his intellectibus perquirit. Quinto definitiones vtriusq; à naturali pħo inuestigãtur, vt patet in. 3. de aĩa: igitur naturalis debet vtriusq; quidditatem declarare. Sexto omne ens naturale consideratur à naturali, quia ens naturale vel ens mobile est illic subiectum, sed vterq; intellectus est ens naturale, vt patet. 3. de aĩa, igitur vt prius. Hæc Ioan. in lib. de aĩa. Cõm 17.
Sed ista positio est error: primo, quia Arist. in lib. de par- Confutatio.
tibus animalium primo, & cap. 3. mouit q̃onem hanc & soluit, ꝙ intellectus non ad naturalem, sed ad Meta. spectat considerari. Secundo Auer. 2. Phy. videtur ponere terminum exclusiuum considerationis naturalis vsq; ad intellectum. Tertio expositor ibidem clarissime idem demonstrat. Quarto Them. in præfatione librorũ auscultatoriorium expressę dicit vtrunq; intellectũ spectare ad Meta. quicquid velit ipse de vniuersa aĩa: idem Simpƚ. & Philop. & omnes græci. Ratione vero arguitur primo, quia saltẽ cognitio intuitiua intellectus agẽtis est Metaph. quia illa est beatitudo: & beatitudo non potest esse nisi cognitio sapientialis: vt dicitur. 10. Ethi. Cap. 10.
prima pars est Auer. 12. Meta. & alibi. Secundo argui- Cõm. 38.
tur vniuersaliter de oĩbus, quia non maiori abstractione abstracta est intelligentia ab orbe, quam vterq; intellectus à corpore humano ẜm fictionem Auer. quã sectatur Ioan. sed Metaph. considerat de abstractis, & maxime de abstractis per essentiam, igitur de vtroq; intellectu. Tertio maior est abstractio per essentiam quam per participationem: sed Metaph. considerat abstracta per participationẽ, vt ens, vnum, actum, potentiam, & id genus, igitur abstracta oĩa per essentiam, sed vterq; intellectus ẜm Ioã. est abstractum per essentiam, igitur de vtroq; considerat Metaph. Propter hæc & alia quæ Propria põ.
alibi diximus: tenemus ꝙ vterq; intellectus considerať à Metaph. vno modo, & à naturali alio modo. Et breuiter dicimus de his: vt de cæteris substantijs separatis: nã si quidditas sumatur pro essentia, sic illa non potest cognosci nisi per Metaph. intuitiuam, & hac Meta. beatur homo, vt diximus. Si vero sumatur pro eo quod per ipsam definitionem explicatur. si per definitionem propriam:

priam: sic ad nullam sciẽtiam spectat, quia intellectus vt sic non habet talem definitionem. Si per definitionẽ large, sic vno modo attinet ad naturalẽ, vt si explicatur per attributa naturalia, & alio modo ad meta. vt si explicatur per attributa meta. & simili modo de cęteris pdicatis secundi modi est dicendũ. Ad rões Ioan. Ad primam distinguo maiorẽ, quia si forma naturalis est vere natura: de illa considerat naturalis tm̃ in particulari, sed si est naturalis distinguendo naturalem cõtra violẽtũ vel artificiarium põt considerare naturalis & meta. diuersimode, vt dictum est. Modo vterq; intells & oĩs separata intelligentia est forma naturalis secũdo modo. Ad secundum dico, ꝙ moueri ab aliquo existẽte in materia intelligi põt dupliciter. Vno mõ sic ꝙ nec id qđ mouet nec eius motus esse põt sine re materiali, & hoc pacto oẽ tale consideratur simplr à naturali. Alio modo, ꝙ licet eius motus depẽdeat à re mãli, tñ ipsum qđ mouetur est simpliciter ĩmaterale, & qđ hoc pacto est motum, vno modo spectat ad naturalẽ alio modo nõ. Similiter dicatur ad tertiam. nam si valeret: per idem probarem intelligentias spectare ad naturalẽ. Ad quartam dico, ꝙ in tractando de aliis separatis multa tractauit de his intellectibus. nam de similibus idem est iudicium. Præterea in lib. de aĩa dixit multa de ipsis, quorũ quædam pertractauit, vt naturalis, quædam vt meta. & ideo prætermisit de illis dicere in spẽ. Ad quintam patet solutio, nam naturalis inuestigat definitionẽ ex phãtasmatibus phy. collectam, aliam quæ colligitur ex phãtasmatibus metaphy. inuestigat forte per accidens. Ad sextam patet solutio per id quod dictum est ad primã.

Dubitatio. Sed occurres vtrum de cęteris rebus possit dari illa distinctio, ꝙ videlicet sint cognoscibiles abstractiuę, & intuitiuæ, licet hæc dubõ alibi forte tractabitur. *Solutio.* Pro nunc dico ꝙ non, sed ꝙ solum illa non habet locũ nisi in his, quæ nec per propria phantasmata intelliguntur nec per aliorum phantasmata æquiualentia illis, vt sunt substantiæ separate. Iste. n. non habent propria phantasmata: nec in earum effectibus est aliquod phãtasma abstrahibile, quod æquate possit illarum quidditatem repræsentare: ideo in illis distinctio habet locũ. At in cæteris, quæ vel per propria mouent phantasmata. vel virtute aliorum, quæ sunt maiora, non habet locum, quia vel phantasma æquiualet rei intellectæ: vel excellit: vt est de intellectione materiæ, & eorum quæ per accidẽs intelliguntur. Et hoc pacto dicendum est ad hanc dubitationem peripateticæ. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIs præmissis ad rationes rñdetur ad primã. Quicquid dicunt alij dici põt ꝙ nulla alia scĩa facit considerationem de ipso quod quid est disputando de ipso, & docendo per ipsum. Et hoc sonat litera Aristo. vnde dicitur. 4. huius, ꝙ meta. & dialectica de ipso quod quid est differunt, cęterę ab his sumunt. Ad secundam rñdẽt illis suo modo, tñ dici põt negãdo consequentiam. Ad probationem dico ꝙ cognitio: verbi causa. entis est distinctissima & perfectissima de ente: tñ respectu contẽtorum sub illo est confusa & in potentia: in se tñ est distincta & perfecta: vnde dici potest cognitionem esse confusam vel ratione modi cognoscendi, vel rõne rei cognitæ, cognitio igitur entis est distincta quo ad modum cognoscendi: tñ potest esse confusa ratione rerũ contentarũ sub ente. Ad tertiã negatur similitudo, quia suppõ in habitibus est pœnes subiecta pria: nõ pœnes rõnem habituum. Metaphysica est superior, quia de superiore subiecto, non autem quia est plurium repræsentatiua atq; maioris extensionis. Ad quartã & quintam patet solutio per dilucidationem. Ad sextam omnes negant minorem, dicũt. n. differẽtiam inter illa ponere intellectum, non per vnum habitum: sed habitus mistos. Sic. n. respondet Ioãnes & oẽs. Sed hæc solutio nulla est, quia ratio differentiæ & cõuenientiæ est vna ratio & relatiua, igitur ad quẽ habitum pertinet cõsiderare rõnem differentiæ & conuenientiæ per se, ad illũ spectat considerare per se illius fundamenta. Nullus. n. põt relationẽ per se considerare: quin consideret fundamenta illius. Sed ad metaphysicum spectat cõsiderare rationem differentiæ & cõuenientiæ, igitur fundamenta, hæc aũt sunt extrema: & sic ratio stabit. *Confutatio.* Respondet igitur aliter Auer. 3. de aĩa, ꝙ per vnam virtutẽ cognoscitur differentia & extrema: sed non eodem modo, nã per se cognoscit differentiam, & alterũ extremum per se, vt illud quod est suæ iurisdictionis. Alterũ vero extremum cognoscit, sed mediante habitu sibi subordinato lege Auer. quia loquitur de intellectũ & sensibus. *Cõm. 19.* Ad septimam dicitur, ꝙ maior est vera quando consideratio spẽi non esset per distinctam rationem scibilis. Corpus. n. mobile, quia contrahit ad diuersum genus scibile: ideo non oportet vt consideretur in metaphysica: at decem rerum genera: quia non contrahunt ad diuersum genus scibile, ideo in metaphysica considerantur: non per diuisiones in spẽs vsq; ad vltima sed per definitiones, & quatenus per diuersum modum essendi diuersificant ipsum ens. Vnde hic cõsiderantur vt primæ entis species: non vt diuidũtur vlterius in species. Ad octauam dico, ꝙ spectat ad naturalẽ quia illa quidditas in particulari nulla habet prædicata sibi propria, quæ sint vel per essentiam vel per indifferẽtiam separata. At verba Arist. dico ꝙ intelligit de nõ motis per separationẽ essentialem: vt sunt substantiæ separatæ, vel per indifferentiam vt sunt ea quæ sunt communia illis & materialibus. Et ita licet in illo priori abstrahat à motu & aptitudine & actu: non pp hoc reponit in consideratione metaphysica, quia nec per essentiam, nec per indifferentiã potest reddi abstracta: Hæc de decima disputatione.

Fere autem & difficillima sunt hominibus ad cognoscendum quæ maxime sunt vniuersalia &c. Tex.

DISPVTATIO VNDECIMA

De difficultate & ordine cognoscendi vniuersalia & singularia.

Num vniuersalia facilius & prius cognoscantur ab intellectu, quam singularia.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVOD non arguũt, primo ea sunt cognitu faciliora quę sunt prima in via cognoscendi vniuersalia sunt prima in via cognoscendi, vt dicit 1. physi. igitur sunt faciliora cognitu. *Rationes Antiq.* Secundo omne totum est cognitu facilius partibus: vt dicit Auer. 1. phy. vniuersaliora sunt tota, & minus vniuersalia sunt partes, igitur vniuersaliora sunt cognitu faciliora. *Cõm. 5.* Tertio illa sunt cognitu faciliora, quorum singulare citius sensui occurrit. Sed singulare magis vniuersalis citius sensui occurrit, ipso singulari minus vniuersalis: vt patet in exemplo de pueris. 1. physic. etiam patet exemplo Auic. de viso à remotis, igitur vniuersaliora sunt cognitu faciliora.

ciliora. Quarto ens & res prima impreſsione imprimũtur in anima, vt dicit Auic.2.ſuæ meta.cap.1.& hęc ſunt vniuerſaliſsima, igitur vniuerſaliſsima ſunt cognitu facilia. Quinto minus vniuerſalia ſunt magis nota naturæ, quia ſunt perfectiora, igitur magis vniuerſalia ſunt magis nota nobis: quia non eadem ſunt nobis & naturæ nota. Sexto omne illud per quod intell'ꝰs deuenit in notitiã minus vl'is, eſt facilius cognitu, tale eſt vl'ius, qa ex illo cognoſcitur minus vl'e. Septimo potẽtiæ æqualiter ſe habenti ad oĩa, nullum illorum eſt ſibi altero difficilius: ſed intell'ꝰs poſsibilis ęqualiter ſe habet ad oĩa, vt dicit. 3.de aĩa, quia eſt oĩa fieri: igit nihil eſt ſibi difficiliꝰ. In oppoſitũ eſt Ari.d. fere aũt & difficillima ſunt hominibus ad cognoſcẽdũ, quæ maxime ſunt vniuerſalia.

Rõnes noſtra.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Vl'e dupliciter.

VNIVERSALE bifarium eſt: quoddam per eſſentiam, eſt aũt hoc omne quod per eſſentiam ſeparatur à materia & à conditionibus materiæ, vt ſunt. Ideæ apud Plat. vel ſubſtantiæ ſeparatæ apud Ariſt. hæc ẽt vniuerſalia in cauſando, nonnunquã appellãtur à philoſophis, quædam aũt vniuerſalia dicũtur per participationem, vtpote ea quæ ſunt in re particularia: ſed participatione luminis intellectus dicuntur vniuerſalia: & talia vniuerſalia participatione, quædã ſunt propoſitiones: vt principia artium & ſciarum, atque præmiſſæ demõſtrationis, quædam partes propoſitionũ, quas, videlicet, termini ſignificant: & hæ partes iterum diuiduntur, quia vel ſunt vniuerſales in re, vel poſt rẽ, ſi in re, hæ iterum ſunt vniuerſales, vel actu, vel poteſtate. actu quidẽ, dũ intelliguntur conceptione abſoluta ſine conditionibus indiuiduis: poteſtate aũt ſunt vniuerſales in re ante omnẽ conceptionem: poſt rẽ vero ſunt vniuerſales, qñ cõceptione comparatiua cognoſcuntur, videlicet vt genera, vt ſpecies, vt prædicata, & id genus. Hæc de verbo vniuerſale. Ex qbus patet qd ſit magis vniuerſale qdúe minus vniuerſale: ideo non oportet aliter exponere. De difficultate, facilitateúe cognoſcendi. 2. lib. dicetur: nũc vero difficilius cognitu appello illud cuius cognitio poſterior eſt in nobis: cuius vero cognitio prior eſt, id cognitu facilius dico. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Põ Pla. Soc. Pitha. Empedo.

PLATO, Socra. Pytha. & Empedo. atq; oẽs, qui ſcire noſtrum dicunt eſſe à natura, & non de nouo, aſſerere coguntur nec vniuerſale, nec minus vniuerſale, nec ſingulare eſſe prius intellectui cognitum, quia cum hęc à natura inſint, & coęqualiter, neutrũ prius neutro pręcognoſci põt ab intellectu, vt intellectus eſt. Sed cũ dicant noſtrũ ſcire eſſe potius reminiſci, coguntur dicere magis de ordine reminiſcẽtię, quã cognitionis, eius igit prius reminiſcemur: cuiꝰ phãtaſma, ſiue ſenſibile prius nobis aut occurrit, aut cuius prius reminiſcimur. Vtrũ vero phãtaſma vniuerſalioris ſit illud, cuius prius reminiſcimur, vel phantaſma minus vl'is: hoc derelinquendũ eſt his, qui factionẽ hanc ſectantur. Sat aũt nobis ſit dixiſſe iuxta horũ opiniones nihil poſſe eſſe altero prius cognitũ intellectui, vt intellectus eſt. Græci vero peripatetici, vt Theĩn. Theophra. Eudemus, Simpl'. & inter Arabas Auic. Algazel, & Auer. & oẽs qui intellectũ ſpeculatiuũ faciunt æternũ, etiã coguntur dicere intellectui in ſe nihil eſſe prius notũ. Nam cũ oĩa intellectu ꝑ eos ſint æterna, & in æternis nihil ſit tempore prius, iure nihil prius poſteriusúe notum eſſe poteſt intellectui ipſi, vt intellectus eſt vniuerſi humani generis perfectihabia, ſiue entelechia, nam intellectus vt entelechia eſt totius ſpẽi, oĩa intellecta habet, & nihil vt ſic ſibi deeſt & ita ſimul in illo ſunt atq; neutrum in illo dici poteſt altero prius. De his in ſecundo de intellectu multa diximus quæ nunc prætermittamus: vt breues habeamur. Quo fit vt iuxta horũ poſitionem ordo non ſit ex parte intellectiuæ apprehenſionis, ſed ex parte copulationis eius in nobis. Cum.n. intellectus vt diximus bifariã nobis copuletur, aut vt principium eſſendi, aut vt principiũ intelligendi, & copulatio illa quæ eſt eius vt principium eſſendi, ſit per naturam, vt quã primo nobis ex ſemine aderit dianæa, ſiue rationalis, ſiue cogitatiua, reſtat vt illa quæ eſt eius vt principium intelligendi fiat per phantaſmata. Quare coguntur dicere intellectũ nobis copulari, pro rõne qua phantaſma ſpeculamur, igit cuius indiuiduum prius phantaſiamur, intellectus vt principiũ intelligendi illius vniuerſalis nobis copulabitur, & quia accidit nobis vt phãtaſiemur interdum indiuiduum generis remoti, verbi cauſa corporis, vt in lõginqua diſtãtia, deinde indiuiduum aĩalis, vltimo hoĩs: vt Auic. dicit; hac rõne intellectus nobis copulabit primo vt principium intelligendi vniuerſale corpus, deinde vniuerſale aĩal, demum vniuerſalem hoĩem, in proxima vero diſtantia circumſcripto oĩ impedimento, nõ habemus ab Auer. clare ordinem phantaſiandi, & propterea non poſſumus determinare ordinem copulandi. Sed generatim illud iuxta horum opinionẽ oportet concedere de ordine copulationis, quod de ordine phãtaſiandi eſt dicendum, eo quia intellectus vt principium intelligendi non aliter nobis copulatur, quam ꝑ phantaſmata, quæ tamen differentia ſit inter Auer. & cęteros græcos in re hac in lib. de intellectu perquirenda eſt diligenter. Contra has poſitiones nõ aliter obijcio, quia earũ falſitas, patebit per dilucidationem noſtrã. Præterea oẽs iſtæ errant in principio, ex eo.n. emergũt, quia intellectum autumant æternum & vnum hoc nũc non eſt confutandum, quia in lib. de intellectu ſatis reprobatum eſt. Alij vero rem hanc abſoluunt diuidendo, dicunt enim quòd ſi loquimur de vniuerſali in cauſando poſſumus loqui dupliciter, vel de principijs incomplexis, vel complexis. ſi de incomplexis, ſic quanto vniuerſalius, tanto minus notum eſt. Hoc probat Ariſt. in litera: quia quanto vniuerſalius eſt, tãto à ſenſibus remotius eſt, & ita minus nobis notũ. Si vero de complexis, Ponunt ſecundã concluſionem ꝙ quãto vniuerſaliora ſunt, tanto nobis notiora. probatur, qa vt dicitur. 2. meta. principia ſimpliciter prima ſunt, vt locus, ianuæ. Si vero loquimur de vniuerſali in re ſiue in prædicando, adhuc ſubdiuidi poteſt, quia vel comparatur magis vl'e ad ſingulare, vel ad minus vniuerſale. Si comparatur magis vl'e ad ſingulare, aut loquimur de notitia in genere hoc eſt cõi ſenſitiue, & intellectiuæ. aut in ſpẽ pro altera harũ tm̃. Si itaq; vniuerſalius comparatur ſingulari pœnes notitiam in genere, Tunc ſit tertia concluſio ꝙ ſingulare eſt nobis prius notũ. ꝓbant quia quod eſt notius prima notitia, eſt prius notũ ſimpliciter, ſed prima notitia, eſt ſenſitiua, & ſingulare prius notũ eſt in illa, igitur abſolute notius, veluti quod eſt perfectius homo eſt perfectius aĩal abſolute. Si vero magis vniuerſale comparetur ſingulari pœnes notitiã ſenſitiuam, Tunc ſit quarta concluſio ꝙ ſingulare eſt prius notũ. probatur, qa ſingulare ſentitur ꝑ ſe, vniuerſale per accidens, & ſemper per accidens eſt poſterius ꝑ ſe. At ſi magis vniuerſale comparetur ſingulari pœnes notitiã intellectiuã; oportet diſtinguere ſm̃ opiniones, quia

Põ græcorũ pe. rip. et Arabũ.

Confutatio.

Põ ſcd̃æ vt Anto. Andrea. 1. Concluſio.

quia si singulare nō ꝑ se est intelligibile, sed ꝑ accidēs. Tunc quinta conclusio erit, ꝙ vl'e est prius notum: qa ipsum per se prius est eo quod est per accidens. Ac si te neatur ꝙ tam vniuersale q̄ singulare sit per se intelligibile, Tunc sexta conclusio est ꝙ singulare est prius notum. declarāt, quia principia scientiæ & artis per inductionem cognoscuntur. In inductione præmissæ sunt singulares, quare singularia sunt prius nota. Hæc de cōparatione magis vl'is ad ipsum singulare. At si cōparatū magis vl'e ad minus vniuersale: hoc rursus esse pōt aut pœnes eorū indiuidua, aut pœnes ipsa ad intellectū. Si pœnes eorū indiuidua, Tūc singulare siue indiuiduum magis vniuersalis est nobis notius quā singulare minus vl'is, & hoc tam quo ad sensum q̄ quo ad intellectū, si singularia ab intellectu intelligantur. Probāt primo qa illud singulare magis vniuersalis est cōfusius quare nobis prius notū. Secundo probant exēplo sumpto à pueris, qui primo oēs homines patres, & omnes fœminas matres nuncupant. Tertio exemplo Auicennæ de eo q̄ à remotis venit. At si ambo comparentur ad intellectū, erit aut in cognitione distincta, aut in cognitione confusa. Si in cognitione distincta sit octaua conclusio ꝙ vniuersalius est prius notū, vt probatū est per rationes ad oppositum, quod si dicas minus vl'e esse propinquius singularibus, quæ sunt nobis prius nota, dicunt minus vniuersale nō esse propinquius singularibus in eo ꝙ singulare est nobis notius, quoniam sigulare est nobis notius, quia sensibilius, at magis vl'e in ratione sensibilitatis est propinquius singulari, non quidem quia vniuersale sit per se sensibile, sed in singularibus per accidens. At si in cognitione confusa, sit nona conclusio, ꝙ ipsum minus vl'e siue definibile est prius notū, eo quia prius cognoscitur indistincte quid nominis, deinde distinguitur in vniuersalia. Etiam patet hæc conclusio: quia cōpositum semper est notius partibus, vt dicit̄. 1. physi. Hæc sunt quæ ab eis habemus. Sed hæc positio multifariam ambigua. Primo, quia ex hac non habemus, quid prius notū sit intellectui, an vniuersale post rem, an singulare. Nec habemus an magis vniuersale post rem sit nobis prius notum, an minus vniuersale: ex hac enim diuisione nihil habetur, quo posit illud quæsitum dissolui. Secundo ex hac diuisione non patet quid est nobis prius occurres in processu naturæ. Est enim duplex processus, naturæ, & artis, vt patebit. At per hanc diuisionē non patet quid prius intellectui occurrit in processu naturæ. Tertio dato ꝙ singulare sit per se intelligibile, non sequitur ꝙ singulare prius occurrat intellectui quam vl'e: nam illud prius debet occurrere intellectui quod magis competit intellectui vt intellectū. Modo vniuersale competit intellectui vt intellectus, singulare nō, nisi intellectui copulato sensibus. vt dicit Auer. 3. de anima. Probatio etiā eorum est de vl'ibus & singularibus cōplexis, & in ipsa inuentione, & ita nō est ꝓbatio simpliciter. Quarto ex hac diuisione habet̄ contra eorum principem qui tenet ꝙ via originis in cognitione confusa semper minus vl'e prius occurrit intellectui, & hoc quia illius singulare fortius mouet sensum. Modo ex hac eorū diuisione habet̄ ꝙ semper singulare magis vniuersalis fortius mouet sensum, tam in proxima quam in remota distātia, vt patet: etiam habetur ꝙ via originis magis vniuersale prius nobis occurrit, quia asserunt illud esse confusius. Propter hæc nonnulli asserunt ipsos in hac quæstione esse loquutos non ſm propriam positionem, sed ſm cōem latinorum sententiā, nam eorum princeps etiam in quæstione præsenti loquitur non ſm propriam positionem, sed iuxta communem viam. Recentiores huius partis propter hæc aliter ad mentem eorum principis in quæsito hoc procedunt: & licet multa præmittant, potissimū est ꝙ trifariam aliquid cognosci potest, aut actu, vt qn̄ actu attingitur terminando vel mouendo actu intellectū, qua via diceremus eum qui actu ipsum hoīem contēplatur actuali cognitione cognoscere hoīem. Aut habitu, veluti si nondū cognitū sit, sed de proximo cognoscet̄ nisi accidat impedimentum, veluti qui actu contemplatur animal, habitu ipsum ens contemplari dicetur, quia dū cōtemplatur animal, est in proxima dispositione ad cognoscendum ens, nisi aliquid impediat. Aut potestate vel virtute, quo modo qui actu aliquod totum intelligeret vt definibile, potestate & virtute omnes illius partes intelligit, & licet apud eos posset assignari differentia inter id quod habitu cognoscitur, & id quod virtute cognoscitur, tamen non est facienda vis, quia in conclusionibus pro eodem habetur. propterea pro nunc distinctio hæc sit bimēbris in cognitionē actualē & habitualem. Prætermissis igitur alijs distinctionibus eorū: breuiter ad mentem eorum sit prima cōclusio loquendo de cognitione actuali & in via generationis, & cognitione confusa, prius cognitum siue id quod primo nobis occurrit est species specialissima, cuius singulare fortius mouet sensum, & hoc supponēdo singularia nō per se cognosci à nobis. probant hanc primo ꝑ Achillē eorum, quia agens naturale approximatum passo sufficienter disposito producit perfectiorē effectum, quē potest, at intellectus agens, & oīa concurrentia ad generationē cognitionis, sunt agētia naturalia, quia præcedunt actum voluntatis in illo priori: igitur producūt perfectiorem effectum quē pn̄t in passo. Talis est cognitio speciei specialissimæ confusa, vt patet quia spēs est perfectior genere. Secūdo actualius semper præuenit minus actuale, at natura spēi contenta in ipsis phantasmatibus est actualior natura generis, igitur præuenit in agendo. Secunda conclusio eorum est: loquendo iterum in via originis & ī cognitione actuali: in cognitione distincta primū cognitum est ens, deinde secundū cognitum semper est magis vniuersale deducunt, quia distincte cognoscere est resolute cognoscere, sed ipsum ens in nihil prius est resolubile, igitur est primū cognitum. Secundum vero erit illud quod semper est minus resolubile, & sic semper magis vniuersale. Tertia cōclusio eorum est ꝙ loquendo de cognitione habituali siue virtuali primū cognitū est ens, & semper magis vl'e prius quam minus vniuersale. probāt quia imꝑfectiora sunt nata prius ꝑficere intel'm q̄ ꝑfectiora, igitur post actualem cognitionē alicuius intel'ls est magis aptus cadere in cognitionē illius, quod est imꝑfectissimū, tale est ens, & semper magis vniuersale ipso minus vniuersale; igit̄ cognitione habituali ipsum ens est primū cognitum, & ipsum magis vl'e semꝑ prius ipso minus vl'i. Si vero loquimur de ordine ꝑfectionis distinguūt quia vna cognitio est perfectior, aut simpliciter, vtpote illa quæ est de obiecto perfectiori, aut ſm proportionē potentiæ ad obiectū, vtpote qn̄ obiectū ſm plures gradus cognoscibilitatis attingit̄. Tūc dicūt ꝙ primū cognitum primitate cognitionis ꝑfectæ simpliciter est deus benedictus patet, quia inter oīa entia optimū est deus, igitur eius cognitio est, simpliciter ꝑfectior. Si vero loquimur de primitate cognitionis ſm proportionē, sic primum

Margin notes: Cōm 5. — Confutatio. — Cōm. 9. — Scotus ī. 1. sen. distin. 3. — Pō. 2 nouissimorū. quæ est Scoti 1 sen. distin 3. — Distinctio.

primum cognitum erit magis sensile, & magis materiale, patet, quia magis intellectui proportionari pot. Sexta eorum conclusio est, ꝙ loquendo de primo cognito primitate obiecti, istud est ens vt ens, quia ad ipsum naturaliter ordinatur intells, & ad quodlibet contentum sub ipso. Hæc est eorum pō. Multa dicũt circa defensionẽ rationũ & cõclusionũ, quæ omitto. Sed hæc positio non est peripatetica, & videtur sibi contraria. primo, quia si in cognitione habituali siue virtuali magis vl'e est prius cognitum, igitur in cognitione actuali: deduco, quia omne potentialiter tale quandoq; erit actualiter tale, sed per eos in habituali cognitione magis vl'e est primum cognitũ, igitur in cognitione actuali, quia qñ habitualiter cognita actualiter cognoscenť, prius cognoscetur illud quod potentia erat aptum natum prius cognosci, aliter ordo esset violentus, & non naturalis. Secũdo si per eos intells est aptus naturaliter perfici prius ad minus perfecto, igitur cũ deducitur ad actũ prius perficieť minus perfecto, & ita semꝑ prius perficietur ipso magis vl'i. consequẽtia declarať, quia omne agens formã inducẽs in aliquo subiecto. ita illam inducit sicut subiectũ est naturaliter illius susceptiuum aliter inductio esset contra naturam subiecti, quare in cognitione actuali illorum semper magis vl'e erit prius notum, & sic prima & tertia conclusio videnť contrariæ. Quod si dicas ꝙ esset ita in actuali vt est in potẽtiali: si nõ adesset impedimentũ, modo ibi est impedimentum, qa intells in intelligẽdo depẽdet à sensu, at sensus moueť ab obiecto sub rõne specifica, qñ est in debita distãtia, & ita oportet intellectũ moueri à rõne specifica ad conceptũ spẽi, & ita cõcedunt illa intellectui præsentia eo ordine intellm mouere, quo ordine sunt pñsentia, nisi eorũ motio ab aliquo sensibili extra impediať. Sed hæc solo nõ valet. primo qa nõ diciť proxime venturũ quod nunq̃ tali ordine venit, igitur nunquã diceť proxime cognoscibile qd' nũquam tali ordine cognosciť. Sed per eos nunq̃ illa dispositione impedita stante põt intells post cognitionẽ speciei cognoscere vl'ius, igitur illud non dicitur proxime cognoscibile. Frustra enim dicetur proxime venturũ in aliqua dispositione si nũq̃ veniet in tali dispositione, quare cum stante illo impedimento nũq̃ cognitio magis vl'is veniet, non igitur stante ipso impedimento potest dici proxime præsens. Secundo per definitionem eorum probo ꝙ minus vl'e sit primum cognitum cognitione habituali, quia stante tali impedimento post cognitionem confusam spẽi cognoscitur semper proximũ vl'e spẽi, igitur illud diciť habituali cognitione prius cognitum. tenet consequentia, quia habitualiter tale est illud quod est in proxima dispositione ad esse tale, vt ipsi dicunt quare stante impedimento semper primum cognitũ in cognitione habituali, erit minus vl'e. Tertio agentia illa naturalia stante tali impedimento aut agunt in intellectũ vt ipse est aptus naturaliter pati, vel non, si nõ igiť generatio hæc intellectiua erit violẽta, quia fit ab agẽte passo nõ cõferente vim. Si vero fit in illo vt ille aptus est naturaliter pati, tũc intellectus esset aptus naturaliter prius recipere perfectius, contra eos, etiam nunc minus vniuersale est proximum in cognitione habituali, quia iste est ordo receptioni intellectus, vt procedat a minus vniuersali ad maius, quare post conceptum spẽi proximũ est vl'e illi immediatũ, & sic non pñt euitare cõtradictionẽ. Secundo principaliter arguo contra primã conclusionem, illud via originis primo cognitione actuali intellectui nostro nobis occurrit, qd' est nobis notius, atq; certius. Hæc maior ab omnibus peripate. conceditur, quia vt diciť. 1. physi. ausculta. via nobis innata atq; naturalis est ꝓcedere à nobis notioribus atq; certioribus. Sed magis vniuersale semper est notius atq; certius minus vl'i. hæc minor q̃q̃ patet: deduciť, quia illud est certius circa quod sensus & intells minus contingit errare. Hæc est omnibus perspicua, sed circa magis vniuersale minus contingit errare sensus vel intellectus, quia quoties sensus vel intells errat in magis vl'i, errat in minus vl'i: & nõ quoties errat in minus vl'i errat in magis vl'i, quia stat errare in particulari & scire in vl'i, vt diciť in prioribus: & patet etiam ad sensum, quia stat me errare circa cognitionẽ huius rei, ꝙ sit cameleonta, & nõ errabitur ꝙ stirps. Amplius stat me errare circa erinaceum ꝙ sit ipse erinaceus, & nõ errabo ꝙ sit aĩal, quare semper magis vniuersale est certius & notius minus vl'i, igitur semꝑ intellectui primo via originis occurrens cognitione actuali. Præterea arguo vlterius demonstratiue & est ratio Simp. 1. phy. & suppono ex cõsensu omnium peripa. nihil posse intelligi ab intellectu nostro, quin aut per spẽs accidentis, vel non sine spẽbus accidentis intelligatur. Secundo suppono ꝙ quanto accidens est cõius tanto ipsum est certius, hoc concedunt illi quæstione de obiecto sensus ĩ solutione ad vltimũ. Tamen est Auer. 2. de anima, & etiam sensu constat qa visus potest errare circa album vel nigrum, põt. n. diiudicare cæsium esse album, & errare, nunq̃ aũt errabit diiudicando illud esse coloratum vel visibile. Amplius tactus errat frequenter diiudicando aliquid esse calidũ vel frigidum, nunquam errat diiudicando illud esse tactibile, & sic patet secunda suppositio. Tertio supponiť ꝙ cognitio magis vniuersalis non potest effici in intellectu nisi per cognitionẽ accidentium cõium, vel non sine accidentibus cõibus. Nemo. n. cognoscit animal, nisi à motu & sensu, nemo hoĩem nisi à loquela & ratiocinatione. Tunc arguo illud via originis primo intellectui nostro cognitione actuali occurrit, cuius accidentia primo via originis cognitione actuali nobis occurrunt, patet hæc ex prima suppositione, sed cognitio accidentium generis & magis vniuersalis prius via originis nobis occurrit, vt per secundam suppositionem, patet igiť semper cognitio magis vniuersalis prius via originis cognitione actuali nobis occurrit. Hæc ratio est à Simplicio, & non ad dictis demonstrat. Tertio videtur ꝙ hæc positio sit sufficiens, primo, quia per hanc nõ habemus qd sit prius posteriusúe cognitũ in vl'ibus post rẽ: sed solũ in vl'ibus in re. Adhuc cũ intells possit ꝓcedere naturaliter volũtariæ, & fortuite, atq; sciẽtifice, ex hac determinatione nõ habemus qd sit ꝑcognitũ in vnoquoq; horũ ꝓcessuũ. Sed ꝑ hãc põnem dũtaxat patet qd sit ꝑcognitũ in processu definitiuo. Quarto principaliter vř ꝙ vltima cõclusio nõ sit ꝑipatetica qa græce obiectũ vocãt hypocimenon, modo hypocimenon qd' latine est obiectũ, apud græcos nõ est nisi trifariam (vt diximus) vel qa mouet, vt in obiectis sensuũ vel quia patiť, vt in obiecto nutritiuæ, vel quia intendiť vt finis: nec rõ obiecti siue hypocimenõ à ꝑipateticis vnq̃ aliter declarata est, cõstat aũt nullo horũ modorũ posse rõnem obiecti ipsi enti cõuenire, & ꝑpea sexta cõclusio non est peripatetica. Hæc satis. Aĩaduersione tñ dignũ ꝙ ea quæ dicunt nouissimi metaphy. in via eorũ, nullo modo conueniunt veritati peripateticæ, tñ ea quæ dicit princeps eorũ in prima conclusione pñt aptari ad mentem

Confutatio.

Solutio.

Cõm. 63.

Declaratio positionis Scoti qualis esse potest.

mentem peripate. Nam in omni processu ẽm peripate. est concessum & quæsitum : vt dicit Philop. 1. post. igiť in processu definitiuo erunt concessum & quæsitum : cōcessum est quid noīs ipsius definiti: non. n. possumus procedere in definiendo hoīem ipsum, nisi præcognoscamus quid nomen homo nobis significat: nec posset græcus procedere in definiendo anthropon nisi præco gnoscat quid nomen anthropos significet quare in tali processu semper præcognitum erit quid noīs eius qď definibile est. Quæsitum autem est definitio, sed quia definitionem non possumus venari nisi primo incipiamus ab ipso communissimo per diuisionem & subdiuisionem, atq; per compositioné, ideo primum cognitū in ordine distincte cognoscendi est ens, quia ab illo incipit diuisio atq; venatio, siue methodus. Si igitur eorū princeps loquatur in processu definitiuo, & per cognitionem confusam speciei, intelligat quid nominis illius: recte sentit, quia concessum debet præcognosci quid noīs in omni processu. Amplius si per distincte cognitum intelligat illud à quo primo incipit methodus definitiua etiam recte dicit ꝙ ens est primum cognitū. Primo quia non potest cognosci nisi distincte: quia ẽm eos est simpliciter simplex. Secundo quia ab eo oīs definitiua methodus incipit. Hoc igitur pacto recte dicit verum (vt dixi) ex hac determinatione non habemus completam declarationem de primo cognito, quia nondū patet quid primo occurrit intellectui nostro in quouis processu. Quinta vero positio est quam alias nos diximus esse Auer. vbi supponendū est ꝙ tam minus vniuersale, quam ipsum magis vniuersale est totū & pars. Ipsum enim minus vniuersale est totum essentiale, siue definibile, & sic ipsum magis vniuersale est illius pars definitiua siue essentialis: at ipsum magis vniuersale est totum in modo, spēs autem partes subiectiue. Secūdo supponebamus ipsum totum esse prius cognitum cognitione confusa suis partibus, partes vero semper esse prius cognitas cognitione distincta: hæc perspicua est, qa cognitio alicuius distinguibilis nō per ea quibus distinguitur confusa est. Contra aūt cognitio partium alicuius totius, quia distinguit in partes distincta diciť respectu totius. Tunc ad mentem Auer. 1. Phy. ponebant has conclusiones. Quarum prima est. Omne totum cognitione confusa est prius cognitum suis partibus. contra autem, oīs pars cognitione distincta prius cognosciť suo toto. Secunda conclusio. Si magis vniuersale comparatur ad minus vniuersale vt totum ad illud, ipsum magis vniuersale semper prius occurrit intellectui quā minus vniuersale, & hoc cognitione cōfusa. Tertia vero est. Q. si minus vniuersale comparatur ad magis vniuersale vt totum essentiale ad illud, sic minus vl'e cognitione confusa prius occurrit intellectui. Videtur aūt ꝓbare has Auer. per simile de toto apud sensum: nam vt totum apud sensum quod est indiuiduum est prius cognitum partibus, sic semper totum apud intellectū Sed dices quando ambo comparantur inuicem vt tota, qd est prius cognitum? vel qn̄ ambo vt partes comparātur. Dico ꝙ nō possunt mutuo cōparari nisi alterū vt totū intelligatur, & altera vt pars. Præterea dices Auer. non ponit ordinem in cognitione, quia intellectus nihil de nouo intelligit. Dicas ꝙ licet intellectus nihil de nouo intelligat, tamen nos oés per intellectum de nouo intelligimus, hoc autem fit per ordinem quo copulatur nobis vt principium intelligendi, quæ copulatio fit ẽm ordinem phantasiabilium, vt dictum est antea. Hęc

Quinta pō. *Replica 1.* *Responsio.* *Replica 2.* *Solutio.*

diximus alias. Sed nunc dicimus ꝙ multipliciter deficit. Primo quia per hanc determinationem non habemus quid sit primum nobis occurrens absolute & simpliciter, sed solum forsitan in processu definitiuo. Hęc enim positio fortasse reducitur ad eam declarationem quam pauloante diximus de mente principis dictorum opinantium, & sic non euacuat oém dubitationem. Secundo, quia non patet quid sit primum cognitum in vl'ibus post rem. Tertio quia nō patet an vniuersale, an singulare sit primum cognitum. Sexta positio est quam etiam alias soliti sumus sustinere. Diximus. n. ꝙ loqué do de ordine essentiali nihil intellectui est prius cognitum, quia nec magis vl'e, nec minus vl'e. Dicebam primo, quia non est essentialis ordo ex parte intellectus, quia ille est æqualiter omnia fieri. Secundo nō ex parte eorum quæ cognoscuntur quia si sic, tūc semper ad cognitionem posterioris requiretur cognitio omniū priorum: & ita non posset intellectus cognoscere actu hominem, nisi actu omnia superiora præcognouisset, & hoc si magis vl'e esset essentialiter primum cognitum, nec actu posset cognoscere ens, nisi actu præcognouisset oīa minus vniuersalia, & hoc si minus vl'e est prius essentialiter in cognitione. Sed nec hæc positio nunc placet quia si hæc esset vera, non nisi in processu fortuito haberet locum, non aūt in processu naturali, vel volūtario, vel artificiario atque scientifico. Septima positio est ꝙ secus est quid est prius cognitum in arte vbi multa cognoscuntur, & secus in cognitione vnius, vtpote Socra. Nam in cognitione artificiaria semper vniuersale est prius cognitum, maxime qn̄ non inuentione fit illa scientia. Sed cum volumus cognoscere aliquod vnum: vtpote Socratem, secus est, nam in tali cognitione sensus quæstionis est quando volumus Socratem cognoscere, quid prius nobis occurrit vtrum cognoscamus prius Socratem inquantum animal, an inquantum homo, & cum iste est sensus tunc semper cognoscimus ipsum prius inquātum aīal. Sed nec ista positio valet: quia est particularis solum in cognitione definitiua, & distincta, nam nihil aliud est cognoscere Socra. per aliqua quam definitiuæ ipsum intelligere, in quo casu semper ipse, est prius cognitus saltem quid nominis, deinde cognitione distincta ens, & id quod est magis vniuersale, & per consequēs hæc determinatio est imperfecta. Expo. aūt Tho. absolute velle videtur magis vl'ia esse intellectui nostro prius nota & intelligit illa esse prius nota cognitione cōfusa, vt ꝑ verba Aris. 1. phy. auscul. lib. confirmat. Vtitur aūt ratione, quia intellectus procedens de potentia ad actum incipit ab imperfecto ad perfectum, & prius deuenit in actum medium quām in extremum tale medium est magis vl'e respectu minus vniuersalis, igitur prius deuenit in cognitionem magis vl'is. Hæc Expositor. Sed obiiciunt iuniores multis rationibus. Primo contra pōnem. Secūdo contra fundamentum pōnis. Contra positionem quidé primo per verba Aristo. 1. phy. auscul. d. idem sustinere nomina ad rationem, vbi colligitur definitum esse prius cognitum partibus definientibus. Modo definitum est minus vniuersale quam suæ partes, igitur minus vl'e est prius notum magis vniuersalibus. Secundo vt dicitur tertio de anima in tex. & cō. 10. prima forma in re prius cognoscitur, talis est species, igitur species est primum cognitum. Idem cōm. 36. habetur cōmendando. Auem pa. vbi dicitur, quòd intellectus natus est abstrahere quidditatem à singulari, & intelligere ipsam, & vlterius

Confutatio. *Pō sexta.* *Confutatio.* *Pō septi.* *Confutatio.* *8. Pō Tho.* *Obiectiones.* *Prima ratio.* *Cōm. 5.*

terius abstrahere quidditatē à quidditate, & sic successiue intelligēdo quidditatem post quidditatē quousq; ad simplicem deuenitur quiddittatē. Tertio dicit̄.1.po ste.notiora ad nos esse proxima sensui, quæ vero sunt lōgiora à sensu esse minus nota nobis, & declarat quæ sunt longiora, quæue proxima, & inquit longiora esse vniuersalia maxime proxima esse singularia, igitur magis vniuersalia non possunt esse nobis prius nota. Quarto si intellectus proficiscens ad cognitionē minus vniuersalis, oportet ꝙ cognoscat magis vl'ia prius, vel iste ordo est essentialis, vel accidentalis. Si sit accidentalis, igitur intellectus potest indifferenter magis, & minus vl'e intelligere. Si aūt essentialis: tunc ad cognitionē speciei oportet cognoscere oīa vl'ia intermedia qđ est falsum, quia multa sunt vl'ia nobis ignota, & multæ dr̄iæ nobis ignotæ: quare nullo modo positio habet locum.

Quinto illud est difficilius ad intelligēdum, cuius abstractio est difficilior, sed abstractio magis vl'is est difficilior abstractione minus vl'is, igit̄ magis vl'e difficilius intelligitur. minor declaratur, q̄a abstractio magis vl'is est à magis dissimilibus, igitur difficilior. Sexto meta. est vltima ordine doctrinæ, & in illa cognoscūtur maxime vl'ia. igitur maximæ vl'ia sunt posterius cognita. Añs est Aui.1.suæ met. & Auer.6.meta. Septimo illud vl'e prius cognoscitur ab intell'u cuius singulare fortius mouet sensum, sed singulare minus vl'is fortius mouet sensum, tum quia est magis singulare & ita maxime mouens illum, tum quia est actualius. tum quia perfectius. Octauo quicquid est in re est singulare, quicquid intelligitur ab intellectu prima intellectione est in re, igitur quicqd intelligitur ab intellectu prima intellectione est singulare, & sic nō vl'e. Hæc contra positionem. Contra vero pōnis rōnem arguunt primo contra primam rationem, quia quærunt quid per intellectū procedere de potentia ad actū intelligunt, aut volunt ꝙ prius intellectus sit in potentia q̄ in actu, vel ꝙ prius sit sub esse imperfecto qui sub esse perfecto. primū si dicit̄, nō agit propositū, quia intell's intelligēs spēm, prius intelligit talē spēm in potentia q̄ in actu, & sic propositio non est ad rē, nec ₰m dici pōt, quia non est vl'is. In processu.n. demr̄atiuo intellectus procedit à cognitione ꝓpositionum ad cognitionem conclusionis, vbi patet cognitionē propositionem esse perfectiorē. Amplius eodem modo si procedit à cognitione causæ ad cognitionē causati. Rursus aer illuminatus à sole non prius recipit aliquem actū incompletū, q̄ completū. Demū intellectus prius actū recipit quā habitū, & tamē habitus est perfectior actu. Secundo arguunt contra aliud dictū, dictū est.n. ab Exposi. ꝙ scīa qua vniuersalia intelligunt̄ est imperfecta, modo hoc videtur falsum, quia demōstratio vl'is est potior demonstratione minus vl'i. Tertio arguunt contra aliam rationem, nam dixit Expo. ꝙ cum sensus procedit de potentia ad actū, idē est ordo apud sensum qui est apud intellectum, nam vt sensus cognoscit obiectum sub ratione magis communis, sic ipse intellectus. Contra arguunt quia sensus nō cognoscit nisi singulare, igitur nihil sub ratione cōis. Hæc cōtra fundamentum expositoris. Sed videtur mihi ꝙ positio Tho. nōdum intellecta est, nec ab his, nec ab eius sectatoribus. Tho. enim loquitur vt cæteri in processu definitiuo. In tali.n. processu semper vl'iora sunt prius cognita, vt oēs sentiunt. Probauit autem positionem hanc Expo. per hoc quia cum intellectus procedat de potētia ad actū, quia de ignorantia ad definitiuā scientiam, & via diuisionis & compositionis, vt dictū est.2.poste. prius deueniet in cognitionem magis vniuersalis, quā minus vniuersalis, quia illud est confusius siue cōius, & sic primū in diuisiua methodo. Sed dices hæc expositio nō conuenit verbis Thomæ, quia videtur loqui de cognitione confusa, ait enim vl'ia esse prius cognita, quia confusa sunt, & confusa prius cognoscūtur. Dico ꝙ hæc replica. fit à male intelligentibus verba Tho. Nam vult vniuersalia esse confusa, non aūt ait illa confusa cognosci. Asserit.n. pro tanto debere esse prius nota, pro quanto sunt confusa, nō tamen ait illa esse prius nota, quia confuse intelliguntur, sed quia sunt confusa. Modo confusum idem est vt dicit, quod id qđ plura continet. Definitiua autem methodus debet incipere à confuso plura continenti, non tamen à confuso confuse cognito, sed à confuso distincte cognito. Amplius dato, ꝙ velit intellectum venire prius in cognitionē confusam ipsius magis vniuersalis in tali processu, hoc dicit pro tanto, quia illa cognitio est confusa respectu cōtentorum sub illo, & distincta respectu supernorum, in quæ est illud resolubile, & ita pō Expositoris est eadem cū pōne eorū, & ratio Expositoris nō est, vt dicūt, per potentiā enim intelligit Expositor ignorantiam, & per actum sciētiam, quæ habetur de definito per definitionem. Modo intellectus in processu definitiuo procedens de potentia ad actum hoc est de ignorantia definitionis ad scientiam illius, prius per viam diuisionis & cōpositionis deuenit ad actus medios quam ad extremum, quia definitiua methodus hoc pacto procedit. erit igitur vis rationis hæc, omne procedens in methodo definitiua ab ignorantia in scīam definitiuā alicuius prius deuenit in cognitionē mediorum vl'ium quā in cognitionem ipsius definibilis. Hæc patet ob naturam diuisionis & cōpositionis, talis est intell's, quare vt prius & sic tolluntur oēs obiectiones cōtra positionē in se, & contra fundamentum. Illud vero qđ Thomas asserit de singulari ꝙ sentitur sub rōne cōis, est exemplū quod Auic. ipse dedit veniente, propterea rationes non procedūt, quia Thomas ītelligit singulare sentiri sub ratione cōmunis, h̄ est indiuidui vniuersalioris. cætera friuola sunt, & non ad rem. Hæc de pōne Tho. Verum hæc positio solū loquitur in processu definitiuo, & nō nisi in vl'ibus in re. Nona positio est logicorum, qui volnnt primū cognitum ab intell'u nr̄o esse singulare ipsum: Sed in hac positione primo declaremus per eorū rationes, ꝙ singulare est per se intelligibile ab intellectu nostro. Secundo declaremus quot modis sit singulare. Tertio quo nā modo cognoscitur ab intellectu. Quarto declarabitur positio ex dictis. Quod quidem per intellectū per se intelligamus singulare sensile, multifariam persuadent. Primo per verba Auer.3.de aīa, cōm. 4. vbi inqt. Aīa rōnalis indiget cōsiderare intentiones, quæ sunt in virtute imaginaria, sicut sensus indiget inspicere sensibilia. Sed intētiones illæ quæ sunt in virtute imaginaria, sunt singularia, igit̄ intell's intelligit singularia. Secundo cōm.5. eiusdē libri inqt, ꝙ intellecta in actu hn̄t vnū subiectū p qđ sunt vera, s. formæ quæ sunt vere imaginationes, sed hę sunt singulares, igitur intell's intelligit singularia. Tertio, Aristo.3. de anima tex. cōm.30. inquit ꝙ phantasmata sese habēt ad intellectū vt sensibilia ad sensum & intelligit quo ad mouere, & quo ad intelligere, vt per id quod textu sequenti subdit. d. species quidē igitur intell's in phātasmatibus intelligit. & Auer. cōm.33. ait ꝙ intell's cōprehendit mediantibus formis imaginum.

Sexta. Cap.3.
Cōm.3. Septima.
Defensio pōnis Thomæ ab his cauil.
Replica.
Solutio.
In sufficientia pōnis Tho.
Nona pō logicorum.
An singulare intelligatur ab intellectu.

num. Modo omnia hæc sunt singularia. Quarto Arist. eodē tex. cōm.32.ait. Intellectum intelligere species in phantasmatibus sicut visus res sibi p̄sentes, & tex. cōm. 39.ait, ꝙ cum intelligens speculatur sensibilia, necesse est simul phantasma aliquod speculari vbi Auer. cōm. 39.inquit, causa quare intellectus qui est in nobis cum viderit aliquid aut aliqua & intellexerit, ipse non intelligeret ipsum, nisi coniunctū cum sua imagine, est quia imagines sunt aliqua sensibilia intellectui & sunt ei loco sensibilium apud absentiā sensibiliū, sed sunt sensibilia non materialia. Ex quibus apparet plane intel̄lum intelligere singularia. Secundo idē persuadetur rōnibus primo virtus distinguens inter aliqua: necessario apprehēdit quodlibet illorū, vt.2. de aīa habetur tex. cōm.144. Sed intellectus distinguit hāc albedinē existentē in hoc pariete à virtutibus sensitiuis, per quas illam sentimus, & ab intellectu, per quem intelligimus: nec per aliā virtutem talem d̄riam cognoscimus, cum per nullam aliā virtutem possimus ipsum intellectum cognoscere, igiẗ intellectus apprehendit talem d̄riam. Hæc ratio tangiẗ ab Auer.3.de aīa cōm.9. Secundo per intellectū cognoscimus sensum errare de singulari sensibili, igitur intellectus singulare per se cognoscit. aīs apparet, quia sensus solem ipsum dijudicat esse pedalis quantitatis, at intellectus per discursum concludit solem illum esse multiplicē ad terram, vt cosmimetræ probant, igitur ille sol singularis ab intel̄lu cognosciẗ. Tertio eadē virtus cognoscit cōclusionē & principia, al̄r tu posses cognoscere cōclusionē & ego præmissas, sed principia artis & doctrinæ inferuntur ab ipsis singularibus, vt ab ipsis propōnibus experimentarijs, igitur intellectus inferens cognoscit illas. Quarto vt colligitur.6.Ethi.ca.6. & 8. prudentia est circa singularia, & ex altera propōne singulari & altera vniuersali singularem conclusionem concludentibus. Modo talis deductio fieri non pōt per sensum, cū ipse vniuersale nō cognoscat, nec dici pōt ꝙ fit per sensum quo ad propōnem singularem, & per intellectum quo ad vniuersalē, quia cū conclusio non concluditur ex altera tantum: sed ex vtrisque simul tunc erit aliquis syllogismus qui nec per intellectum, nec per sensum cōclusionem inferet, quod est ridiculum. Quinto si intellectus non per se cognosceret singularia, nullus esset practicus & consultiuus intellectus. deducitur, quia practicus & consultiuus intellectus, non est nisi circa singularia. Sexto si intellectus non per se intelligeret singularia, tunc rebus singularibus non posset nomina imponere. tenet consequentia quia non fit impositio rei, nisi præcognoscatur. Septimo quicquid potest virtus inferior potest & superior & eadem ratione, sed sensus potest cognoscere singulare, igitur & intellectus, qui est superior ad sensum. Octauo intellectus componit hāc propositionem. Numenius est doctus iuuenis, igiẗ cognoscit extrema cognitione Simp̄l. Semper enim secunda operatio supponit primā, vt dicitur in lib. de interpretatione. Nono intellectus per se fertur in ens, igiẗ per se in quodlibet cōtentum sub ente, & ita in singulare. Decimo intellectus per se intelligit ens: igitur maximū ens magis intelligit, sed singularia sunt maxime entia, & multo perfectiora ipsis vniuersalibus. Vndecimo si singulare non per se intelligitur, esset quia superadderet materiam sed materia addit ad esse, igitur ad cognoscibilitatem. Duodecimo eidem virtuti patent propositiones & cōclusiones. Sed propositiones syllogismorum in tertia figura patent intellectui, igitur & conclusiones illorum, sed omnis conclusio in tertia figura est particularis, igitur particularia intelliguntur per se ab intellectu. Decimotertio quilibet experitur se cognoscere ꝙ intelligat rem aliquam determinatam, & se credere id quod credit, & se velle id quod vult, & se nolle, quod non vult: igitur intelligit actum suum intelligendi, volendi, nolendi, & credēdi. & hos actus cognoscere per nullam aliam virtutem, potest nisi per intellectū, igiẗ intellectus tales actus per se intelligit, sed tales actus sunt singulares, igitur intellectus per se singularia intelligit. Decimoquarto abstractio quæ fit per intellectum possibilem non fit nisi à cognito, aliter abstraheret ab ignotis, sed abstractio vniuersalis à singularibus fit per intellectum possibilem, igitur intellectus possibilis ipsum singulare intelligit à quo abstrahit. Decimoquinto eadem & vna virtute ambo correlatiua intelligūtur, sed vniuersale & singulare sunt correlatiua, igiẗ ab eadem virtute apprehenduntur. Illa autem non potest esse sensus, igitur intellectus. Ex his concedunt ipsa singularia per se intelligi à nostro intellectu. Sed tunc restat secundum apud eos, videlicet quot modis singulare sumatur, & loquimur de singulari simplici non de propositione, singulare itaque simplex, quoddam est intellectile, quoddam autem sensile. Sensile singulare dicitur omne illud quod est hoc signatum ob materiam & accidentia. Intellectile vero bifariam est, q̄m aliud est vnū numero in specie, vt deus & quælibet intelligentia, qd̄dam in sua specie est plus vno numero, vt species intellectiles existentes in mente conceptiones actus intelligendi, actus volendi, actus credendi, & id genus. Hæc de secundo. De tertio aūt distinguunt ꝙ quædam est notitia simplex, qua res immediate in seipsa cognoscitur, quamúe ipsi appellant intuitiuam, & Auer.3.de anima vocat illam essentialem, quædam quæ fit mediante aliquo representatiuo medio cognito, & hanc vocant abstractiuam. Et iuxta hæc concedunt vnam eademúe notitiam esse intuitiuam & abstractiuam non quidem vna ratione, sed diuersa, nam notitia qua phantasma in seipso apprehenderetur esset intuitiua respectu ipsius phantasmatis, abstractiua vero respectu representatæ, & ita vna eademq; notitia est abractiua & intuitiua: intuitiua quidem ipsius representatiui, abstractiua vero rei representatæ. Amplius & tertio quædam est notitia qua res apprehenditur in aliquo conceptu ficto siue formato, siue ille sit proprius siue communis, qua notitia substantiam intelligi dicunt, & hanc notitiam discursiuam dicunt, pro quanto sine discursu sumi nō potest, nec sine congregatione multorum in vnum. Tunc dicunt primo, ꝙ singulare intellectile, quod est vnum in sua specie, vt est Deus p̄ se intelligi potest ab intellectu nostro coniuncto in aliquo conceptu ficto siue ex pluribus collecto, communi & proprio. Secundo dicunt ꝙ tale singulare nec intuitiue nec abstractiue intelligi potest ab intellectu nostro coniuncto. Tertio dicunt ꝙ singulare intellectile, quod multiplicatur in eadem specie potest intelligi ab intellectu nostro notitia in se, siue intuitiue, immo non nisi notitia intuitiua. Quarto dicunt ꝙ singulare sensile pōt intelligi ab intellectu nostro intuitiue & abstractiue. Quinto dicunt ꝙ prima notitia talis singularis est intuitiua, declarantur autem hæ conclusiones per ordinem ab eis. Et primo prima quia illa talia singularia intelligi non possunt nisi colligēdo attributa quædā ab effectibus illorū, id aūt qd̄ ab effectibus colligitur si conuenit pluribus, cōis cōceptus dicitur,

Quotuplex sit singulare.

Quō singulare intelligitur. Cōm. 36. Excerptum.

Conclusiones.

dicitur, vt si colligitur ꝙ sit ens æternum & immateriale. Hic enim conceptus cõis est oĩbus illis, & per hunc illa oĩa intelligimus, non tamen talẽ conceptũ formare de illis possumus, nisi syll's. At si id quod colligimus, sit deo vel vni tãtum illorũ conueniẽs, cõceptus proprius erit, vt si concipimus deum inquãtum est ens simpliciter infinitum: hic enim conceptus quo deũ ipsum conciperemus, proprius esset deo, & eodem modo de alijs dici potest, & sic apparet prima cõclusio. Secũda etiã declarat̃, quia cognoscere aliquid intuitiue est cognoscere illud in se, & per nullum medium, & cognoscere abstractiuæ, est cognoscere per mediũ cognitũ repreſentatiuum. Modo intellectus cõiunctus apud hos nõ potest deum in se & per essentiam intelligere, igitur nõ intuitiue, nec põt intelligere deum per hoc quia mediũ repreſentatiuum aliquod illius intelligat, vt spẽm repreſentatiuam dei, quia nulla est talis, abstractorum enim nulla potest esse species talis, vt.3. de anima patet, & sic nec abstractiue intelligi possunt. Tertia etiam declarat̃, quia actus credẽdi certã & determinatã rẽ est singulare intellectile in eadẽ spẽ plus vno, & non intelligi põt nisi notitia in se, quia aut cognoscitur per sensum aut per intellectum, non per sensum quia res ominno insensibilis est: igitur ab intellectu, vltra si ab intellectu, aut per eius notitiam in se, aut in propria specie aut in spẽ alterius, aut in aliquo cõceptu formato, nõ quidem in propria specie, quia talium nulla potest esse spẽs, etiam frustra illa esset, quia ipse p seipsum æque præsens est: nec in specie propria alterius, quia non apparet cuius alterius rei species duceret in notitiam eius. Nec per conceptum aliquem, quia ille vel esset proprius, & sic eadem ratio esset de illo & de spẽ, vel esset cõis, & sic actus ille non cognosceretur distincte, quare talis actus non nisi notitia in seipso cognoscitur, & ita non nisi intuitiuæ. Patet igitur tertia conclusio, ꝙ singularia intellectilia, quæ sub eadem specie multiplicantur non nisi intuitiuæ intelligi possunt. Hoc.n. modo species intelligibiles, actus intelligendi credẽdi, & volendi intelliguntur, hoc etiam pacto intell's ipse intelligit phantasmata, ipsa.n. nõ per species, sed in seipsis intell's intelligit, & ita intuitiuæ. Quarta etiam declaratur, quia ꝙ singularia sensibilia vt hoc coloratũ, & hic ignis abstractiuæ intelligantur pro per se noto assumũt, nam intellectus põt intuitiue phãtasma ignis intelligere, qñ igitur ipsum in seipso intelligit vt est vnum indiuiduum in mundo in ipso terminatur cognitio, quando vero ipsum intelligit vt imago ignis, intellectio est intuitiua phãtasmatis, & abstractiua ignis. Accedit etiam ad hoc ꝙ intell's põt phãtasma speculari singularis ignis tali singulari absente, ꝗre abstractiue tunc intelligetur. Quod autem talia singularia posint intuitiuæ intelligi, declaratur quia possunt intelligi notitia immediate terminata ad illa sensilia, vt patet quãdo intellectus ab illis sumit artis siue doctrinæ principium, quia abeuntibus sensibilibus & nõ mouentibus sensũm, intellectus talẽ notitiã habere nõ põt. Sed cum talem habet notitiam, experimur nos immediate rem illam singularem cognoscere, neq; aliquod aliud medium per aliquam potentiam nostrã cogitatiuam apprehẽdere, igitur singularia sensilia possunt abstractiuæ apprehendi ab intellectu per apprehensionẽ medij repreſentatiui, & intuitiue per cognitionem eorum immediate terminatã ad illa. Quinta declarat̃ etiã quia dum ipsum singulare prima notitia intelligitur vel in seipso prima notitia intelligitur & immediate, aut in specie propria sibi, aut in conceptu communi, sibi & alij non in conceptu cõmuni, vt fuit probatum, nec in specie ꝓpria sibi quia omnis talis notitia supponit notitiam illius rei singularis in seipsa, cuius est spẽs, quare notitia intuitiua singularis semper est prior notitia abstractiua eiusdem. Hæc de tertio. Nunc de quarto dicunt primo, ꝙ singulare prius ab intellectu cognoscit̃ ipso vniuersali. declarãt primo, quia vniuersale est conceptus formatus apud eos per intellectum communis pluribus rebus. Tunc arguunt anteꝗ talis conceptus vniuersalis formetur, oportet aliquod singulare cognoscere quia non potest conceptus formari ab aliquibus rebus, nisi illæ res, aut aliquæ illarum sint prius apprehensæ, vel igitur res singularis ab eodem intellectu apprehenduntur, vel à sensibus nõ à sensibus, vt patet per verba Auer.12. meta. vbi dicit ꝙ vl'ia apud Aristo. sunt collecta ex particularibus in intellectu, q accipit inter ea similitudinem & facit ea vnam intentionem, ecce ꝙ intellectus est qui facit & q sumit, & nõ sensus. Amplius Eustratius.1. Ethi. ait, ꝙ post subsistẽtia multorũ aĩa in seipsa subsistere facit vniuersalia, propter hoc & animal vniuersale nihil aut posterius est, vt Arist. ait in his, quæ de anima: nihil quidem, qm̃ ẽm se quidem nõ subsistit. Posterius aũt quoniam ad multorũ existentiã & comprehensionem ipsius sequitur intellectus, ecce ꝙ conceptus vniuersalis supponit intellectionem singularium. Præterea.1. physi. auscultationis dicit Auer. ꝙ licet indiuiduum non sit principium in scientia demonstratiua, est tamẽ principium acquisitionis vniuersalis quod est principium doctrinæ demonstratiuæ. Secundo dicunt ꝙ prima notitia intellectus primitate generationis est notitia intuitiua singularis sensibilis, quia prima notitia nõ potest esse alicuius vniuersalis vt ex his mõ patet. Nec potest esse notitia singularis abstractiua, vt etiam patet ex modo dictis: quare prima notitia intellectus est notitia alicuius singularis sensibilis, & addunt ꝙ non cuiuslibet, sed illius quod primo mouet sensum. Ex his sequitur forte ad mentem horũ ꝙ iste est ordo, ꝙ intellectus primo intuitiue cognoscit singulare sensile. Secũdo vniuersale ab illo formatum. Tertio actus intelligendi & singularia intelligibilia, & phantasmata. vltimo intelligit eadem sensibilia singularia abstractiuæ intelligendo phantasmata, & hoc pacto videtur quidam motus animæ sphæricus. Animaduerte tamen iuxta horum positiones concedendas esse plures captiunculas, sed potiores sunt, quia singularia prius vniuersalibus intelliguntur, non tamen intelliguntur singularia prius vniuersalibus. Prĩa pars patet, qa hæc prius vl'ibus intelligunt̃ & hæc sunt singularia, igit̃ singularia prius vniuersalibus intelliguntur. Secunda probatur, quia nõ intelliguntur prius singularia vniuersalibus (sub ratione qua singularia, immo simul qa sunt correlatiua quæ sunt eiusdem naturalis intelligentiæ. Sed hæc positio est particularis, nam per hanc non habemus quid sit primum cognitum, nisi in processu naturali vt dicemus. In processu enim naturali, verum forsitan est singularia prius vniuersalibus intelligi, sed in cæteris processibus quid sit prius cognitum, p eiusmodi positionem nondum patet. Secundo hæc positio potest esse falsa, nam ipsa singularia per se intelligi ab intellectu nostro potest bifariam sumi. Aut quòd singularia ipsa intelligantur ab intellectu nostro, quatenus intellectus, & hoc pacto positio esset falsa, quia tunc ab omni intellectu per se intelligerentur, quod est contra Auer.

Tertiũ de primo cognito.

1. conclusio.

Cõm.4.

Cõm.5.

Cõm.5.

Secunda.

Excerptum.

Captiuncula.

Qualis hæc põ & in quo deficit.

Cõm.51. 12. meta. vbi probat ſingularia non per ſe intelligi ab intellectu diuino. Aut poteſt ſumi ꝙ ſingularia per ſe intelligantur ab intellectu noſtro: non quatenus intellectus, ſed vt ſenſibus coniunctus: & tunc hæc eſt poſitio Auer.3.de aĩa.vbi ait, intellectum ſingularia intelligere non per ſuam naturam: ſed mediãte ſenſu. Et licet de cognitione ſingularium multo plura in.7.dicentur. Nunc vero pro mente peripateticorum dicerem intellectum quatenus intellĩs eſt per ſe poſſe ſingularia intellectilia intelligere, tam quæ multiplicantur ſub eadẽ ſpecie, quam quæ non multiplicantur, licet non eodẽ modo, quia ſingularia intellectilia quæ multiplicantur: vt ſunt ſpecies intelligibiles, & actus intelligendi & credendi, & volendi & phantaſmata, ab intellectu noſtro intelliguntur notitia in ſe, ſiue eſſentiali, ſiue intuitiua qñ talia nõ poſſunt intelligi per ſpecies ſimilitudinesúe illis abſtractiores. Singularia vero intellectilia quæ non multiplicanť, licet ẽm Auer.in copulatione intellĩs agẽtis & poſĩs intelliganť notitia in ſe, & eſſentiali, ſiue intuitiua, vt videbitur ſcđo huius, tñ ẽm veritatem ab intellectu coniũcto non pñt intelligi per abſtractionẽ ſpecierũ à phantaſmatibus proprijs, & ſic non pñt intelligi abſtractiue, nec pñt intelligi notitia ĩmediate terminata ad illas, & ſic nec intuitiuæ, & eſſentialiter. Poterunt igitur intelligi per conceptus cões & proprios ab illorũ effectibus collectos, fictos, atq; formatos, vt de ſubſtantia dicetur. Secundo dicerem ꝙ ſingularia ſenſilia intellĩs põt intelligere non quatenus intellĩs, ſed mediante ſenſu, & intuitiue & abſtractiuæ: abſtractiuæ quidem intelligendo intuitiuæ phantaſma quod eſt in dianętica virtute ſenſibusq; interioribus, vt imago ſingularis ſenſilis. Intuitiue vero intelligendo ipſa ſingularia pręſentia: vt ab illis colligit vľe principiũ artis & doctrinę. hoc eſt intelligendo illa notitia immediate terminata nõ ad phãtaſmata, ſed ad ipſa ſingularia, vt ꝑſentia actu ſunt. Et hæc videtur põ Auer.3.de aĩa & alijs ſuis locis superius allegatis. Sed occurres primo, quia intellĩs nihil intelligit niſi abſtrahendo à phantaſmatibus, vt dicitur.3. de aĩa, at intelligendo talia ſingularia intuitiue non abſtrahit à phantaſmatibus ſpecies aliquas: vt patet. Scđo intellĩs nihil intelligit niſi ꝑ ſimile, quia eſt oĩa fieri mõ ſimilitudinis, ſed in intellectu nulla eſt ipſius ſingularis ſimilitudo: igitur non põt ipſum intuitiuæ intelligere. Tertio intellectus agẽs comparatur intellectilibus, veluti lumẽ comparatur coloribus, vt dicitur. 3. de anima cõm.5.& 18.& 2.de aĩa cõm.67. Sed lumen dat coloribus eſſe ſenſile actu, igitur intellĩs agens dat ipſis intellectilibus actualem intelligibilitatem, igitur non poſſunt intelligi niſi fiãt vľia. Põt dici pro modo ꝙ ad oẽm intellectionem requiritur ſimilitudo quædam: qua mediante intelligens intelligat; quia vt dictũ eſt cognitio nõ fit niſi per ſimile, non quidẽ ꝙ ſimilitudo ſit id quo cognito, cognoſcibile cognoſcatur. Sed id quo cognoſcens ipſum reddatur proportionale rei cognitæ, non enim intelligibiles ſpecies ponuntur, vt per ipſas cognitas cognoſcantur vľia ſed vt per ipſas reddatur intellĩs proportionalis rebus intelligibilibus. Sed qñ intellĩs quædam intuitiue cognoſcit per naturam intellectus vt rerum formas quæ ſunt poteſtate vľes. Quædã intuitiuæ cognoſcit non per naturam intellectus, ſed ꝑ naturam ſenſus cui coniungitur, hac rõne fit: vt ea quæ per ſuam naturã intelligit, non intelligat niſi per ſimilitudines, quæ ſunt in ipſo, & hoc pacto vniuerſalia intelligit per ſpẽs intellectiles, quibus illis redditur proportionalis, quæ vero intelligit ob naturam ſenſus cui cõiungitur per ſimilitudines intelligit, non quæ ſunt in ipſo ſed quæ ſunt in ſenſu, & hac rõne ſingularia ſenſilia intuitiue intelligit per phantaſmata, quæ ſimilitudines ſunt in ſenſibus exiſtentes. Tũc ad obiectiones. Ad primam dico ꝙ intellĩs nihil intelligit per naturam intellectus, niſi abſtrahendo à phantaſmatibus & hoc pacto vľia intelligit. At ſingularia nõ per naturam ſuam intelligit, ideo non oportet illa intelligere per abſtractionẽ à phantaſmatibus. Ad ſecundã patuit ſolutio per hæc quę nunc diximus. Ad tertiam dico ꝙ intellectus agẽs comparatur intellectibilibus vt lumen, nõ oĩbus, ſed his quę intellectus poſsibilis intelligere põt per naturam intellectus, non aũt his quę intellectus intelligit per naturam ſenſus. Sed adhuc occurres, an, videlicet, intellectus per ſe ſenſilia ſingularia intelligat. Dici põt ꝙ ipſum per ſe poteſt determinare propõnem & ſic erit ſenſus. Hæc propoſitio eſt per ſe intellectus intelligit ſingulari ſenſilia, & hoc pacto negatur quia omne per ſe hoc modo eſt de omni ſi vero ipſum per ſe determinat notitiam. Dico ꝙ intellectus aliquando intelligit illa per ſe vt quando intelligit illa notitia terminata ad illa, aliqñ per accidens, vt quando illa intelligit notitia terminata ad phantaſmata illorum. Sed dices omne per accidens reducitur ad per ſe, igitur ſi per accidẽs intellectus illa intelligit, vt ipſum per ſe vel per accidens determinat ꝑpoſitionem oportet vt reduceretur ad aliquam per ſe. Dico ꝙ reducitur ad illam, ſenſus per ſe cognoſcit ſingularia illa, quia intellectus mediante illo intelligit illa. Hactenus de poſitionibus extraneis.

Margin notes (left): Cõm. 9. — Põ peripate. de cognitione ſingularium. — 1. Concluſio. — 2. Concluſio. — Cõm 9. — Dubitationes. — Solutio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Pro quęſtionis igitur dilucidatione. Primo ſumendum eſt intellectũ poſſe quædam intelligere ſine proceſſu, veluti ea quæ aut obiter ſiue fortuite intelligit, vel ea quæ voluntariæ cognoſcit. Intellectus.n.vt præcedenti capite concluſum eſt poteſt intelligere ſingularia & vniuerſalia. Amplius magis & minus vniuerſalia, quare obiter vel voluntariæ quoduis horum intelligere poteſt. Quædam vero poteſt intelligere procedendo à notis ſibi ad ignota, vt peripatetici vbique fatentur. Proceſſus aũt quo procedere põt intellĩs ipſe à notis ad ignota eſſe põt aut naturalis, aut artificiarius. Artificiarius vero aut definitiuus, aut demonſtratiuus, aut operatiuus. Vlterius demonſtratiuus aut per inuentionem aut per doctrinam. Tunc ſit prima concluſio ꝙ de his quæ obiter, vel voluntariæ occurrunt intellectui nulla eſt regula ordinis cognoſcendi. Poteſt.n.interdũ obiter ſingulare, interdum vľe, aliqñ magis, aliqñ minus vniuerſale occurrere nobis. Hæc concluſio non aliter quã per occurſus probanda eſt. Scđa concluſio loquendo in proceſſu naturali primũ occurrens intellectui ſunt ſingularia, ſingularesq; vel indefinitæ propõnes. Scđo vniuerſalia vniuerſalesq; propõnes: & vniuerſalũ prima ſunt magis vľia vniuerſaliſsimæq; ꝓpõnes, deinde minus vľia minusúe vniuerſales propõnes. Hæc concluſio eſt de mente Them. 2. poſte. Probať aũt concluſio, qa puer nõ incipit intelligere niſi motus ab accñtibus rerũ ſingulariũ. Accidẽtia ãt à puero prius in particulari intelliguntur ꝙ in vniuerſali, cũ ipſe nullum vniuerſale intelligit: quẽadmodũ nec brutũ, cui puer ſimilis eſt. Vigorato aũt intellecto, vt dicit Them. ſingularia indefinite incipit intelligere formãdo propõnes indefinitas. Adhuc amplius intellectu aucto incipit vľe intelligere primo vľiſsima: circa quæ minus puer errare põt, & vniuerſaliſsimas

Margin notes (right): Suppoſitio. — 1. Concluſio. — Secunda. — Cap. 37.

lissimas ꝓpositiones cóficiendo, vt dicit Them. demũ ex vniuersalissimis deducit minus vl'es propositiones. Sed occurres, quia Arist. 1. physi. ꝑ signũ sumptũ à pueris probat vl'ia prius intelligi. Dico ꝙ auctoritas illa nõ bene intelligitur, quia à pari bruta vl'ia intelligerent, nã capella omnem caprã vt matrem sequit̃ primo, postea vigoratis sensibus matrẽ suã tm̃ sequit̃, & tamẽ constat capellã nõ cognoscere vl'ia. Eodem modo puer oẽm virũ patrẽ appellat oẽm fœminã matrẽ, nõ ꝙ cognoscat vl'ia prius, sed qa prius singularia cognoscit imꝑfectæ, at vigorato intell'u ꝑfecte illa percipit, & sic illud exemplum non est ex toto simile facit autem ad propositum Arist. pro quanto ex illo videt̃ haberi ꝙ imperfectũ debet esse prius notum imperfecto. Vnde ad probandum ꝙ in processu demonstratiuo imperfectiora vt vniuersalia sunt priora, vtitur exẽplo ꝓcessus naturæ, in quo imꝑfectũ est prius cognitũ, videlicet, singulare & hoc pacto exemplum valet. Tertia conclusio loquendo de processu artificiario definitiuo ẜm ordinẽ confuse cognoscendi primũ cognitũ est spẽs specialissima, siue qd noĩs definibilis. Secũdum vero ordinẽ distincte cognoscendi primũ cognitum est ens & magis ac magis vl'e. Hæc conclusio est pro mente Arist. & Auerrois. 1. phy. verbo illo, Sustinent aũt hoc idem noĩa ad rõnem. vbi Auer. cõm. 5. dicit ꝙ hic facit cõparationem totius ad partes ẜm imaginationẽ hoc est ad partes definitiuas, quæ intelliguntur simplici intelligentia, quæ tertio de anima ab Auerroe dicitur imaginatio, & sic est locutus in processu definitiuo. Hanc conclusionem declarauimus capite proximo, nõ oportet aliter immorari. Quarta conclusio loquendo in processu operatorio quo intellectus procedit edendo vniuersale post rẽ & in actu à singularibus, & magis vl'e ex minus vniuersalibus, tũc primum cognitũ intellectui in tali opere est singulare, è quo colligit vl'e minus quod est sibi secundo locum notum, & demũ, vl'e magis pro rõne ordinis in abstractione. Hæc cõclusio est pro mẽte Them. primo de aĩa in expositione textus cõm. 8. Est etiam pro mente cõmentatoris Auerrois. 12. primæ philosophię, cõm. 4. & in pluribus alijs locis. Quinta cõclusio est ista ꝙ loquẽdo in processu demonstratiuo per inuẽtionem emergẽte, primum cognitũ sunt singulares ꝓpositiones experimentariæ, secundo, vniuersalissimæ, demũ cæteræ per ordinem. Hæc conclusio non indiget alia probatione qm̃ fuit in alia disputatione deducta. Sexta cõclusio loquendo in processu demonstratiuo per doctrinã emergente, primum cognitũ sunt vniuersalissimæ propositiones artis deinde minus vl'es eiusdẽ artis suo ordine, hæc est pro mente Arist. 1. physico. Them. Alexandri, Simplicij, & Auer. ibidem, & omnium peripateticorum. Ex ijs sequitur ꝙ loquendo simpliciter de primo cognito, sic singularia sunt prius cognita intellectui. declarat, qa natura est prior arte, igitur processus naturæ est simpliciter prior processu artis & per consequens singularia quæ sunt in processu naturæ prius cognita intellectui, sunt simpliciter prius cognita. Animaduerte ꝙ de hac materia scripsimus in libro de intellectu, & in libro de anima, & in lib. physi. & in lib. destructio destructionum, & semper confuse locuti fuimus nunc vero tandem ad dilucidationem peruenimus, & hanc puto esse veritatem & mentem omnium peripateticorum, quòd si mihi aliter occurrit, non recusabo aliter dicere: contingit enim opiniones mutari vt dicit Aristote. Hæc de dilucidatione.

Dubiũ. Solutio. *Tertia.* *Quarta.* *Quinta.* *Sexta.* *Excerptum.*

SOLVTIONVM CAPVT QVINTVM.

IIs diligenter dilucidatis, ad rationes nunc respondemus. Ad primã dico enim ꝙ cõcludit vl'ia esse prius cognita minus vl'ibus intellectui in processu demonstratiuo, qui habetur per doctrinã, &, Ad hoc Arist. loquitur. 1. physico. Ad secundã iã capite. 3. dictũ est ꝙ totũ vl'e est prius notũ minus vl'i notitia confusa distincta, distincta quidem ratione habita ad superiora in quæ illud totum esset resolubile, confusa vero confusione continentię, vt in expositione Thomæ dictũ est. Ad tertiam dico ꝙ ratio cõcludit in processu naturali. nam in processu naturali primũ cognitum est singulare sensile notitia intuitiua, deinde vl'e magis, quatenus circa illud cõtingit minus errare, tertio minus vl'e, vt diximus. Ad quartã patuit solutio, sunt. n. illa prima in ordine distincte cognoscendi vel concedi potest ens & rem esse primo cognita, & concedatur ens & rem esse magis vl'ia: negatur autem ꝙ magis vl'ia sint primo cognita, quia ex puris particularibus, & est fallacia accidentis. Ad quintam nego consequentiam, quia minus vl'e est notius naturæ quia perfectius, quod tamen hoc pacto est notius naturæ potest esse nobis notius in aliquo processu. Arist. autẽ sumit notum naturæ pro causa, & qđ hoc pacto est notũ naturæ, non est nobis notũ: nisi in mathematicis, raro autem in naturalibus. Ad sextam dico ꝙ concludit in processu demonstratiuo vel definitiuo in ordine distincte cognoscendi. Ad septimam dico ꝙ capiendo difficile pro laborioso, argumentũ concludit verum, quia neutrum illorum est laboriosius intellectui, nisi per accidens ratione sensuum, sed capiendo difficile vt dicit ordinẽ prioris vel posterioris, sic ratio non cogit. Hactenus de vndecima disputatione.

Oportet enim hanc primorum principiorum & causarum esse speculatiuam &c. Tex.

DISPVTATIO DVODECIMA

De Qualitate huius scientiæ.

Nũ Metaphysica sit sciẽtia practica, vel speculatiua.

CAPVT OBIECTIONVM PRIMVM.

QVod prima p̃hia sit practica. argui solet. Primo quia ordinat̃ immediate in fœlicitatẽ, quæ est summũ bonũ. Summum aũt bonũ est in virtutibus, igit̃ prima p̃hia ordinat̃ in virtutes, & ita erit practica. Secũdo metaphysica regulat, vt dicit̃ in textu, igitur est practica. Tertio prima philosophia est theologia, vel illi simillima, igit̃ ipsa est practica, maxime qa prima philosophia ꝑficit nos in esse naturali: vt theologia in esse supernaturali. Quarto prima p̃hia est oĩbus cõĩs: igit̃ practicis & speculatiuis cõpetit, & ita erit practica saltẽ in parte. Quinto si prima philosophia esset pure speculatiua: primi philosophi nõ essent permittendi in ciuitatibus vt illarũ partes: deducit̃ qa oẽ quod in ciuitate permittitur vt illius pars, est altero sex modorũ, vt dicit̃. 6. polyticæ, at eiusmodi philosophi si sint pure speculatiui, nõ sunt sub aliqua partiũ ciuitatis, vt patet enumerãdo oẽs: nõ enim sunt reponendi inter agricolas, qui primam ciuitatis partẽ faciũt: nec inter artifices, qui faciũt secũdã, nec inter locupletes qui faciũt tertiã partem, quia nõ superabundat, cũ pauca ei sufficiãt ad speculandũ vt necessaria dũtaxat ad victũ: nec inter sacerdotes, qui faciunt quartã ciuitatis partẽ, quia nolũt sacerdotari, nec inter milites, qui faciũt quintã partẽ qa nõ sunt pugnatores: nec inter iudices, q̃ faciũt sextã ciuitatis

Rationes Anto. An. *Rõ ex Ioan.*

uitatis partem, quia iudicare de vtilibus & molestis est praxis quare philosophi tales si pure sint speculatiui, nõ erunt in ciuitatibus reponendi. In oppositum est Aristoteles in textu.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID philosophia prima quidúe practica scia dicatur, exponamus. Philosophia igitur nõ dicit̃ nisi quatenus est de hoïs fine. Nã vt Socr. dixit: p̃hs est qui suum finem cognoscit: finis autẽ duplex est alius primus: qui est diuina cognoscere, vt dicit Plato in lib. de pulchro. Alius humanus & hoïs vt politicus est: & est humana gubernare. Hic duplex emergit philosophia, alia quidẽ quæ quia est de primo fine prima philosophia dicit̃, vt metaph. Alia vero quæ quia est de fine humano, philosophia dicitur, vt moralis, Meta. igit̃ dicitur prima philosophia respectu moralis, sic Socr. & Plato. in li. de pulchro dixerũt perfectum p̃hm esse: qui diuina cognoscit, & humana gubernat, & hæc ad illa dirigit, & hoc quia perfectus p̃hs est, qui vtrãq; philosophiam nactus fuit: quid igitur philosophia prima sit perspicuũ. Quid vero practica scia sit: declaremus. Sed q̃m hic sciri non potest nisi prius quid sit praxis exponat̃, è qua scia practica appellatur. Primo quid praxis sit: disputabimus. Secundo quo nam modo ab hac practica scia dicatur, colligemus. Supponendum igitur est non posse dici aliquã sciam practicam, nisi extensione, qua sese extẽdit extra genus intellectilis operationis, vt colligitur tertio de aïa de intellectu practico. Tũc aliqui dicunt ꝙ praxis est actus alterius potentiæ ab intellectu naturaliter posterior intellectione, natus elici cõformiter intellectui recto quatenus sit actus rectus. In hac aũt definitione ponitur genus & quatuor differentiæ, genus quidem q̃m oïs praxis est actus: non autẽ omnis actus est praxis, naturales. n. generationes actus sunt, non autem praxes. Differentiæ autẽ quatuor sunt, quæ vt dicunt sunt quatuor conditiones requisitæ ad hoc vt aliquis actus praxis dicatur. Prima est ꝙ sit actus alterius potentiæ ab intellectu, hoc probant quia aliter nec intellectus, nec scientia extensione fieret practicus: stando enim præcise in actibus intellectus, nunquam intellectus extendi dicitur, cum extensio sit migrare in aliud genus, hanc conditionem ponunt ad differentiam logicæ & rhetoricæ, quæ à veteribus practicæ sunt factæ, quæ rei veritate non sunt practicę, cum nec illarũ actus sint alterius potentiæ ab intellectu. Secunda conditio est, vt sit naturaliter posterior intellectione. Signum aũt quia actus, qui vel prẹcedunt intellectionem, vel qui ad illũ nullum habent ordinẽ, vt actus vegetatiui, vel actus primi sensitiui praxes esse non possunt qua ratione dicunt, solũ actus voluntatis esse praxes, vt est elicitus, vt volitio, siue electio, vel imperatus, vt actio siue prosecutio. Soli enim isti sunt naturaliter posteriores intellectione, sic igitur ad differentiam actuum naturalium ponitur hæc conditio. Tertia conditio est, vt sit aptus conformari rationi rectę, hanc non aliter probant nisi auctoritatibus, ad cuius vero differentiam hæc particula ponatur, non aliter declarant. Tamẽ volunt ex his inferre inter actus quæ praxes sunt, esse ordinem, nam actus elicitus voluntatis veluti est electio ipsa, siue assensus, siue volitio, est primo praxis, quia hic est rationi immediatior, & primo aptus cõformiter elici: actus vero imperatus veluti prosecutio: & electionis administratio, quæ aut manu, aut pedibus aut alio quouis instrumẽto vel modo exercetur, est secundo praxis, quia non nisi mediante primo. Quarta conditio est vt talis contingenter elici & non elici conformiter rationi possit. Ad cuius rei indicationem addiderũt quatenus sit actus rectus. Sed hæc descriptio est superflua. Primo quia secunda differẽtia omnino superfluit, si additur tertia. nam in illa particula aptus natus elici conformiter rationi rectæ, intelligitur illum esse naturaliter posteriorem ratione recta, cũ omne quod est aptum natum regulari ab aliquo: sit naturaliter posterius illo. Amplius per hanc tertiam particulam differre potest sufficienter praxis ab actibus naturalibus, animæ vegetariæ, vel sensoriæ, quia nulli illorum sunt apti regulari à ratione recta, & sic secunda cõditio superflua est. Quarta ẽt superfluit, & intelligit̃ in tertia. nam oïs actus qui est natus conformiter elici rationi rectæ, contingit rectæ & non rectæ regulari, quia omne aptum natum esse tale, contingit esse & non esse tale, quia vt dicit̃ primo priorũ aptum natum euenire est spẽs contingentis ad vtrumlibet, & sic quarta superfluit. Præterea non videt̃ ad cuius d̃riam ponatur, & si ponitur ad d̃riam fruitionis beatificæ, ẽt ad d̃riam illius poni potest, quia ad cuiusuis d̃riam poneretur, ad illius d̃riam sufficit. Tertia cõditio vt dictũ est. Põt igitur hic definitio corrigi eam sic dicendo praxis est actio alterius potentiæ ab intellectu: posis regulari à recta operatione illius. Per primam d̃riam, praxis differt ab actibus logicæ rhetoricęúe. Per secundam differt ab actibus naturalibus animæ, per oẽs colligitur ꝙ solus actus voluntatis elicitus vt electio, vel imperatus vt administratio, sit praxis. Hæc põt esse illius correctio. Huic correctioni conuenit definitio Eustracij. 1. Ethi. quæ est praxis est operatio hoïs ſ͂m electionem. In hac. n. indicat Eustracius praxim esse actum alterius potentiæ ab intellectu, quia operatio hoïs ſ͂m electionem non põt esse in actibus intell's. Amplius indicat praxem est regulabilem ab actu intell's, q̃m electio non est nisi ꝑ regulã intellectus 3. Ethic. Præterea huic correctioni conuenit definitio Auic. in principio suæ meta. dicentis praxem esse operationem voluntatis, quia in eo ꝙ est operatio voluntatis est actus alterius potentiæ ab intellectu. Amplius ẽt in eo ꝙ est voluntatis est apta regulari ab intellectu, q͂a regula voluntatis, intellectus est, vt 3. Ethi. dicit̃. Sed occurres nam tres sunt virtutes siue potentiæ, intellectus, voluntas & executiua vis in mẽbris vel instrumentis, & cum oïs actio sit in potentia, ideo quæres in qua harum subiectiuæ est praxis. Secunda dubitatio est, q͂a ex hac determinatione sequit̃ logicã non esse organicam contra oẽs græcos, qui logicã per excellentiam organõ appellant. R̃ndent ad primam iuniores meta. ꝙ praxis est in intellectu veluti in altiori potentia, in volũtate vero, subiectiuæ, in executiua vi executiuæ. Sed hæc r̃nsio dubia est, primo quia non eadem praxis est in voluntate, & in virtute executiua, nam in voluntate esse nõ potest nisi electio, siue volitio. In executiua potentia si praxis est, illa non est nisi actus imperatus, & sic non recta est solutio, cum æquiuoca sit. Secundo talem modũ essendi in alio nullibi legi: & Arist. in. 4. Phy. enumerans omnes modos, nullum horum posuit, nisi vt in subiecto. Propter ꝙ dicerem ꝙ sumendo praxim pro actu elicito, sic ille subiectiuæ est in voluntate, & hoc tenendo voluntatem differre ab intellectu, sumendo vero praxẽ pro actu imperato dicerem ꝙ si est actus transiens, ille est subiectiuæ in materia exteriori, si autem actus immanens, ille est in virtute executiua vel in instrumentis. De secunda difficultate est controuersia, vt quidã disputant,

Põ prima eorũ de diffinitione praxis.

Confutatio.

3. Conditio. Correctio diffinitionis.

1. Dubitatio.

2. Dubitatio.

Sol. iuniorum ad primam.

Confutatio.

disputant, sed hæc in his quæ in logica scripsimus omitto, nunc vero dici potest iuxta hanc positionem, illam esse organicam non respectu generis sui, nam ipsa est in genere cognitionis, & de per se intelligibilibus, & est actus, quidam intelligendi, & sic non est organica, sed respectu finis: eo quia ipsa logica nullum habet finem determinatum, quia oẽs scientiæ vtuntur illa ad suũ finẽ, & ita dicitur organica meta. & non absolutæ, potius enim dici debet organum sciendi: quam absolute organum: nec valet, est sciendi organũ, igitur organũ. Quid igitur sit praxis, perspicuum est. Ex ijs patet quæ sit scia practica. Est.n. illa quæ est prior praxi, illiusq; regulatiua, & ita includit duplicem respectũ prioritatis, videlicet, quatenus est prior praxi, & conformitatis, quatenus est apta nata per rectã rõnem intelľs, illã regula re. Vel vt Ari. dicit practica est cuius finis est praxis hic definita. speculatiua vero cuius finis est veritas. Hæc de ti.

...nde habitus ...catur practi... ...

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

De quæsito itaq; veteres oẽs, qui non cognouerũt intelľm, sed nec distinxerunt inter sensum & intellectũ, hanc scientiam penitus negauerunt, qua ratione illam nec practicam, nec speculatiuam coguntur ponere. Huius positionis fuerunt Heraclitus, & Cratillus. Amplius & Herculei, qui nulla præter sensilia entia concesserũt. Alij vero vt Socr. & Pla. videntur velle hanc sciam esse, & esse practicam qm̃ omnis scia cuius finis est actus elicitus voluntatis est practica, vt patuit: at finis metaph. disciplinæ, non est nisi fruitio summi boni: quia non.n. vt summũ bonum intelligamus nos meta. elaboramus, sed vt in illo cognito fruamur. at fruitio videtur actus voluntatis elicitus. Et ideo dixerunt principalem meta. finem esse diuinorum fruitionem; & ita apud eos hæc scia nõ erit speculatiua sed practica. Sed hæ positiones stare non possunt. Prima quidem non, quia illa negat metaph. quod est in primo huius lib. confutatum. Scda vero, quia ea data oĩs scientia erit practica, qm̃ oĩs scientiæ finis est fruitio sui optimi cognoscibilis, non.n. intelľs intelligendo aliquid, põt non frui illo: ita.n. naturalis pħs fruitur perfectiori ente naturali, dũ ipsum cognoscit, sicut meta. dum cognoscit summum ens. Et ꝑpẽa debes dicere fruitionem finis non esse rõne recta possibilem regulari, quia potẽtia necessario sese habet circa fruitionẽ sui finis. Quare fruitio esse non põt praxis nec elicitus vel imꝑatus act⁹ illius, ẽ qua practica scĩa dicat̃.

1. Põ veterum.

2. Põ Socr. Pla.

Confuta. 1.

Confuta. 2.

CAPVT DILVCIDATIONIS.

Dicendvm igitur ad disputationem meta. non esse practicam, sed speculatiuam. Primo quia dum finẽ suum attingit, non se extendit extra limites intellectus. Secundo quia eius finis est veritas non praxis hic definita. Hæc pauca de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM.

Tvnc ad rationes. Ad primam concedo añs, quia metaphy. ordinatur in summum bonum. Et qñ dicitur summum bonum est in virtutibus, dico ꝙ summũ bonũ humanũ consistit in virtutibus (vt loquitur ibi Arist. de virtutibus) At meta. cõsistit in summo bono diuino. Sed occurres, quia summũ bonum intelligi nõ põt, nisi intellectus illo fruatur. At fruitio est volitio, siue amor, igitur finis huius est praxis. Iam dixerũt illi, ꝙ ille amor est quædam dilectio naturalis, qui semper necessario est rectus, & ita non est praxis. Sed hæc solutio est obscura, quia vt intellectus cuicunque coniungitur, intelligendo coniungitur, sic voluntas cuicunque coniungitur, volendo coniungitur, & ita illa fruitio est volitio, & non tñ amor naturalis. Concedo igitur fruitionem esse volitionem, & non amorẽ naturalem: & vlterius dico ꝙ non oĩs volitio est actus elicitus, siue electio voluntatis. Ille.n. actus est electio siue actus elicitus qui est finis consilij: At voluntas fine non fruitur, eo quia fruitio sit finis consilij, sed circa finem se habet libere & necessario, vt diximus in alijs disputationibus: & sic concedo fruitionem esse volitionem, non tñ praxim, quia nec est elicitus actus per consiliũ nec imperatus, est tñ mere liber & necessarius. Ad secundam dico ꝙ licet meta. regulet, in regulando tamẽ non se extendit ad praxim, quia nec ad actus alterius potentiæ ab intellectu. Ad tertiam patet solutio, est.n. hæc scientia theologia: aliter tñ ab illa quæ est per principia credita, nam illa perficit nos in amorem, qui est actus elicitus voluntatis, hæc aũt in amorem qui est actus liber necessarius. Ad quartam, dico ꝙ metaph. est omnibus communis, tñ per hoc non se extendit ad actus alterius potentiæ ab intellectu. Circa vltimum argm̃ est non parua difficultas. Tamen oẽs conueniunt ꝙ Pħs pure speculatiuus põt dupliciter sumi, vel vt mente speculatiuus, & ore nihil explicat, vel vt mente speculatiuus & ore diuinorũ cognitionem docet: atque publice oĩbus diuinorum cognitionem declarat. Tunc vlterius sumitur politiam esse bifariam, aliam quidem rectam, aliã vero transgressam. Vt 4. & 5. politicæ patet. Recta quidem est qñ dominans præest ob bonum publicum. Transgressa autẽ quando dominans præest ob bonum proprium, est ãt recta multiplex, alia in qua res ob bonum publicum dominatur, quæ græce monarchia latine regnum dicitur, alia in qua illi duntaxat præsunt, qui virtute ingenioq; clariores sunt, & hæc græce aristocratia dicitur, latine optimatum principatus. Alia in qua pauperes oẽs fere præsunt sed ob publicum bonum, & hæc græce est timocratia, latine honorabiliorum principatus. Amplius trãsgressa multiplex est, alia in qua vnus duntaxat pręest, sed ob proprium bonum, & hæc græce tyrannis dicitur. Alia in qua etiam ob proprium bonũ diuites dũtaxat præsunt, & hæc græce est oligarchia. Alia in quæ pauperes omnes fere ob bonum proprium præsunt, & hæc græce est democratia. Vlterius.3. dicunt dominans in transgressa politia, differt à dominante in recta, quia ille qui recte præest debet maxime diuina cognoscere, & hoc quia in gubernando humana recte diriget hæc ad diuina: & propter hoc instituti sunt sacerdotes vt dominantibus diuina explanent, ad hoc vt humana recte gubernent. Qui aũt transgressæ pręest, solum ea cognoscere debent, quæ faciunt ad bonum propriũ, non enim gubernant humana, vt dirigant illa in diuina, sed oĩa ad se dirigunt. Ex his.d. Ioan. ꝙ Pħs pure speculatiuus: qui mente duntaxat contemplatur, & nihil ore docet: nec in recta nec in transgressa politia est permittẽdus. Quod patet eo quia nihil in recta permittitur nisi aut pietate, vt pauperes, & mutilati: aut quatenus faciunt ad bonum publicum. Pħi aũt qui mente dũtaxat vigẽt, pietate non sunt permittendi quia nõ sunt mutilati nec faciunt ad bonum publicum. Quod vero nec in transgressa. declaratur, quia in ea nihil debet permitti quod non faciat ad bonum dominãtium. Modo Pħs talis ad bonum illius non facit. Secundo.d. ꝙ Pħs qui mente diuina contẽplatur, & ore illa docet, vt dominantes diuina cognoscãt, ad quæ humana gubernãt in politia recta sunt permittendi, primo, quia sunt vtiles principi, quia nullus debet diuina cognoscere plus principe, quia hic plus

An pure speculatiuus sit permittẽdus in politia.

Duplex politia
2. Suppositio.

Triplex recta.

Triplex transgressa.

3. Suppositio.

Põ Ioan.

Prima conclu.

Secunda.

plus gubernat. Secundo sunt vtiles sacerdotibus, quia sacerdotes debent esse Phi, aut à philosopho recipere cognitionem diuinorum. Sunt etiam vtiles iudicibus, quia nisi iudices diuina cognoscerét, non possent recte iudicare, & aliis oibus, & sic Phi tales sunt permittendi non vt pars ciuitatis, sed vt regula oium partium, quia p eos artifices, agricolę, diuites, milites, sacerdotes, & iudices, & etiam princeps regulantur. quatenus docent diuina cognoscere, ad quæ humana debent dirigi recta.

Tertia. Dicit tertio ꝙ in politia trãgressa non est permittendus propter causas contrarias, quia dum diuina docet, repugnat dominantibus, Et propterea, vt dicit Arist. debet relegari à talibus politiis, vt de Cassiodoro ponit exemplum. Hæc determinatio Ioã. bona est. tñ defendi pôt, phm, qui mente duntaxat contemplatur posse permitti in pollitia recta, quia licet finis illius sit bonum publicum, non tñ debet priuatum ipsum bonum tolli dũ non repugnat publico, quare permitti pôt, quia non est fas nocere ei qui nihil mali facit, veluti permittunť eremitę, quare permitti pôt quatenus repugnare rectitudini tollere aliquem à sua patria, qñ contra publicum nihil agit. Pôt etiam talis permitti in politia trãsgressa: quatenus non tollit bonum quod dirigitur ad dominãtes, & ita in vtraq; permitti pôt, in recta quidem, quia non nocet publico, in transgressa vero quia nõ nocet dominantibus, vt patet. Sic igitur patet quo nam modo pure speculatiui sint permittendi, & quoúe modo nõ. Hęc de disputa. 12. hactenus.

Qualis determinatio Ioã. et illius correctio

Maxime vero principalis scientiarum & magis principali subseruiente est quæ cognoscit cuius causa sunt agenda singula &c. Tex.

DISPVTATIO DECIMATERTIA

De Nobilitate scientiæ speculatiuæ & practicæ.

Num omnis scientia speculatiua sit omnibus practicis nobilior & honorabilior.

CAPVT OBIECTIONVM PRIMVM.

QVod practica sit honorabilior atq; pstabilior speculatiuis: arguitur primo, quia oĩs scientia sortitur suam pręstantiam à fine. Modo finis practicæ est bonum & opus speculatiuæ vero finis est verum, bonum aũt præstabilius est vero, igitur practica est præstabilior speculatiuis. Secundo scientia ciuilis ordinat speculatiuas, vt dicitur primo Ethico. igitur est præstantior speculatiuis. Tertio Thophra. supernaturalis est omni speculatiua præstãtior, & tñ est practica, igitur aliquam practica oĩbus speculatiuis est præstantior. Quarto melius & vtilius præstabilius est inutili, practicę sunt meliores & vtiliores, quia ad vitam conferunt, ad quam nihil speculatiua conducit. Quinto quod vltra opus addit considerationem videtur esse honorabilius, & præstabilius. Mechanicæ siue practicæ vltra opus addunt considerationem. Sexto scientia qua quis potest benefacere aliis est pstantior: & honorabilior. Nam beneficentia est actus summæ præstabilis. Modo homo per scientias practicas pôt multis benefacere, vt patet discurrendo per oẽs. Septimo per practicas scientias conseruatur bonum ciuile, vt colligitur. 2. huius, per speculatiuas destruitur, vt colligitur. 3. phy. ab Auer. in plogo, & etiã in. 8. phy. phia enim negat leges (vt dicit) & opiniones vulgares, qbus ciuitates conseruãtur. In contrarium est Aristo. in tex.

Rões Egi.

Cõm. 24.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRo declaratione tituli videamus quo nam modo differunt bonum, nobile, & honorabile. Et dicimus ꝙ bonum vnũquodq; dicitur quatenus aut finis, aut ordinatur ad aliquem finẽ, vt. 2. met. dicitur, quare bonum trifariã esse potest, aut bonitate in se, aut bonitate sumpta respectu ad aliud, aut bonitate modi pueniẽdi ad finem. Hæc de ipso bono. Nobile vero dicitť aut pp genus subiectũ, nam vt dicitur primo Ethi. nobilitas rei est genus rei, quare nobilitas scientiæ est à genere sciẽ, & ita à subiecto genere, aut pp modũ cõsiderandi, siue confirmatione demonstrationis, vt dicitur primo de aĩa. Hæc de nobili. De ipso aut honorabile dicamus nihil aliud esse honorabile, nisi quod est propter se, vt primo Ethi. sumitť, pp quod dij summe honorabiles sunt, quia soli propter se esse videnť, nullo egentes extrinsecorum bonorum. Hæc de honorabili. Quæ vero sit speculatiua: q̃ue practica, præcedenti disputatione patuit. Hæc de titulo.

Cõm. 8. & 7.

Cap. 16.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

IN ista quæstione aliqui respondent simplr sine distinctione, per vnam particularẽ, videlicet, ꝙ omni practica aliqua speculatiua est nobilior, & probãt per vnicam rationem, quia practica est ad vsum, speculatiua ad veritatem, sed veritas est simplr honorabilior vsu, qa per illam conuenimus cũ subijs separatis, quæ sunt omnibus præstantiores solũ in intelligendo. Addũt tamen conclusionem esse veram solũ in sciẽtijs humanitus inuentis, quod ait esse addendum propter theologiã supernaturalem, quæ est practica, omni speculatiua nobilior. Sed hæc positio est dubia, quia vel intelligit vlr ꝙ oĩ practica sit nobilior oĩs speculatiua pter theologiã, vel particulariter ꝙ omni practica præter theologiam sit quædam speculatiua nobilior. Si intelligitur vlr, fallit. Nam geometria quę est de quãtitatibus nõ est nobilior morali, quæ est de virtutibus, nec naturalis, quæ est de elementis est nobilior medicinali, quæ est de corpore humano. Si vero ipsi intelligunt particulariter, ꝙ omni practica præter theologiã sit aliqua speculatiua nobilior: etiam fallit, quia eorum ratio videť vlis, qm̃ omnis speculatiuæ finis est veritas. in qua speculatiuus conuenit cum substãtijs separatis, & sic omnino videntur diminuti. Ioannes autem dicit ꝙ aliqua scĩa speculatiua est oĩ practica nobilior, vt patet saltẽ de ea speculatiua quæ est de diuinis rebus. Secundo dicit ꝙ aliqua scĩa practica est aliqbus speculatiuis nobilior, vt moralis geometria ẽ nobilior & ea scĩa naturali quæ est de elemẽtis & id genus. Hæc Ioães. Sed hæc solo est directe cõtra Arist. qui facit quæstionem vtrũ vita actiua sit nobilior cõtẽplatiua, & soluit absolute, ꝙ cõtẽplatiua est nobilior. Hoc probat in lib. politicorũ testimonio deorum, q soli pfecti & beati sunt nullo egẽtes. Quare hæc solo Ioãnis non est peripatetica. Hæc de positionibus.

Prima positio.

Confutatio.

Põ Ioan.

Confutatio. 10. Ethico.

CAPVT QVARTVM DILVCIDATIONIS.

DE quæsito peripateticæ sentiendo. Dico primo ꝙ omni practica omnis speculatiua est honorabilior. Secũdo dico ꝙ omni practica oĩs speculatiua est melior. Tertio dico ꝙ quo ad confirmationem demonstrationis, omni practica omnis speculatiua est nobilior, nobilitate autem subiecti, non omnis, sed quædã, sic quædã non. Prima cõclusio patet ex his quæ in titulo diximus, nam omnis speculatiua est sui gratia, oĩs practica gr̃a alterius. mõ qd' est sui gr̃a. i. absolute honorabile, qd' aũt alteri⁹ gr̃a, aut nõ est dicẽdũ honorabile aut minus honorabile.

honorabile. Ex hoc sequitur ꝙ quemadmodum alijs honor duntaxat debetur, quia sunt propter se, & sui gratia, sic p̄his speculatiuis honor debetur dūtaxat, & hoc ait Arist. 1. Ethic. cæteris aūt mechanicis & operarijs vt moralibus & medicis, nō honor, sed laus debetur, quia laus vt dicit Arist. ibidem in actione consistit. Secunda ēt conclusio declaratur. Primo rōne sui. Scđo ratione habita ad aliud. Tertio rōne habita ad modū acquirendi. rōne quidem sui, quia speculatiua est bona sui gratia practicæ gratia alterius. Secundo ratione habita ad aliud, quia speculatiuæ oēs sunt vt intellectū perficiant in esse beatifico, practicæ, vel vt perficiant corpus, vt medicinalis, vel vt perficiant animam quo ad potentiā inferiorem intellectu, vt moralis, quæ perficit animam, quo, videlicet, ad appetitus sensitiuos, speculatiuæ autē quo ad intellectum, quæ est altissima animę virtus. Tertio ratione habita ad modum operādi siue acquirendi. Aristot. ait deum esse optimum, secundo cœli, quia per pauciora attingit finem suum. modo speculatiua per pauciora finem suum attingit, practica per plura vt patet. quare absolute omni practica oīs speculatiua est melior. Tertia declaratur, quia Arist. primo de anima vult vnam sciam esse altera nobiliorem aut nobilitate subiecti, aut confirmatione demonstrationis, modo patet oī practica confirmatione demonstrationis esse oēm speculatiuam nobiliorem. Secunda pars patet, quia nobilitate subiecti moralis nobilior est geometria, & naturali philosophia q̄ est de generatione & corruptione. Amplius medicinalis nobilior est naturali p̄hia, quæ est de elementis. Quare patet conclusio. Hæc de dilucida.

CAPVT SOLVTIONVM.

IIS sumptis. Ad primam dico ꝙ finis practicæ est bonum non simpliciter sed bonū, aut corporis, aut aīę, quo ad illam partem, quæ intellectui subditur. at finis oīum speculatiuarum est bonum aīæ, quo ad partē intellꝰs, & sic est maius bonum, vt diximus. Ad secūdam dico ꝙ ciuilis non ordinat modum procedendi in scientijs à propositionibus ad cōclusiones, sed modum legēdi, & hoc attinet ad praxim. Ad tertiam dictum est cōclusiones esse intelligendas in scientijs humanitus inuentis, talis autē theologia est supernaturalis. Ad quartam dico ꝙ speculatiuæ sunt vtiliores, quia conferunt ad vitam sublimiorem, quæ est per intellectum, cæteræ sunt ad vitæ corporis, vel subordinatæ potentiæ necessitatem. Ad quintam dico ꝙ super opus addunt considerationem non speculatiuam, sed practicam. Præterea practicæ dicuntur principaliter ab opere, non à consideratione. Ad sextam dico ꝙ per nullam sciam homo pōt plus benefacere quā per speculatiuas, quia per alias benefacit hominibus quo ad illorum corpora, vel illorū animas ſm rōnem potentiarum inferiorum, per speculatiuas autem benefacit discipulis quo ad eorum intellectum, & ppea. d. Ari. in ethicis, ꝙ dijs parētibus & præceptoribus non pōt redi par. Ad septimum dico ꝙ philosophia naturalis nō repugnat legibus ciuilibus, quia ipsa facit leges illas, vt dixit Crisippus, sed leges falsas refellit, veras vero leges confirmat, & si dicitur ꝙ theologia nostra repugnat philosophiæ, dico ꝙ nō repugnat, sed est supra philosophiam, sicut motus ignis circularis in sphæra propria non repugnat illi, sed est supra naturam illius. Hæc de tertiadecima disputatione satis.

FINIS PRIMI LIBRI.

SECVNDI LIBRI METAPHYSICORVM, DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI.

In Quinque disputationes diuisa.

1 *Num prima complexa principia sint nobis naturaliter cognita.*
2 *Num difficultas cognoscendi res sit ex parte intellectus, an ex parte rerum.*
3 *Num intellectus humanus corpori copulatus possit substantias separatas intelligere.*
4 *Num sit status in omni genere causarum.*
5 *Num infinitum possit cognosci à nobis.*

PRÆFATIO.

HACTENVS Andrea Carapha literatorum decus, de principijs deq; causis rerum omnium, quatenus philosophū deceat quæ veteres sensere, in primo lib. Aristo. absoluit, vbi disputationes tresdecim tibi recēsendas misimus, ipsæ nanque tua humanitate atque ingenij acumine fretæ latratum cynicorum maleuolorum non exorescent, quos passim ante fores omnium inuenies. Hunc vero cum Arist. de his quæ ad meta. librum attinent disputare aggrediatur, vbi & de veritate, deq; veritatis inuētione compl'a interponit. Nos in hoc. 2. lib. disputationes quinque tibi mittimus. In illis. n. quibusdā obiecimus, qui nostro iudicio, licet ingenio valeant, è peripateticorum luce aberrarunt. Quare rogo vt tua solita protectione, qua non modo me literatorum minimū, sed summos etiam fouere soles, disputationes hasce & corrigas, & defendas, sic. n. securæ quoslibet terrarum fines peragrare non dubitabunt. Vale.

Sic videtur habere vt prouerbialiter dicimus, in foribus quis delinquet &c. Tex. cōm. primi.

DISPVTATIO PRIMA De cognitione Primorum Principiorum.

Num prima principia sint nobis naturaliter cognita.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVOD sic, solet argui. Prīo p verba Auer. in hoc. 2. Secundo prima principia huiusmodi sunt nobis aliquando nota, & non per inuentionem, nec per doctrinā, igitur natūraliter. añs patet, quia omne notum aut per doctrinam, aut per inuentionem, est notum per aliquod prius notum, modo nihil est notius primis principijs. Tertio cognoscimus prima principia per sensus, & hi sunt nobis à natura: igitur prima principia sunt nobis nota naturaliter. Prima pars declaratur, quia intellectus non potest prima intelligere nisi per terminos, Cōm. 1.

terminos, quia principia cognoſcimus, quo terminos cognoſcimus, modo terminos non niſi per ſenſus cognoſcimus, vt dictum fuit. Quarto læſo organo phantaſticæ, talia principia non intelligimus, igitur per ſenſus illa cognoſcimus. Pro parte oppoſita arguunt, quia ſi prima principia eſſent naturalr̃ cognita, aut ſm̃ actũ, & ſic ſemper actu illa perciperemus contra experientiam, aut ſm̃ potentiam, & ſic non aliter principia & concluſiones eſſent nobis naturaliter nota, qm̃ ambo illa naturaliter poſſunt à nobis cognoſci. Secundo ſi principia talia naturaliter cognoſcerent̃, tunc omnibus eſſent equaliter nota, quod eſt contra Auer. in hoc. 2. lib.
Com 14. et 15. Tertio ſi principia cognoſcerẽtur naturaliter, tũc concluſiones non volũtarie cognoſcerentur, quia ex naturaliter cognitis nihil contingenter voluntarieúe cognoſci poteſt, & ſic diſputatio eſt dubia.

CAPVT SECVNDVM TITVLI.

PRO tituli expoſitione. Prima debes ſcire ꝙ primũ principium hic ſumitur pro eo quod græce eſt axioma, latine dignitas, & hanc Ariſto. definit dicens illam eſſe, quam neceſſe eſt habere quemlibet docendũ, hæc aũt multiplex eſt, quædam oĩbus ſcientiis cõis vt de quolibet dicitur eſſe vel non eſſe, de nullo ambo, vel non contingit idem ſimul eſſe & non eſſe: hanc aũt neceſſe eſt ab oĩbus his haberi, qui quamuis diſcunt ſcientiã. eo quia conficitur ex iis terminis, qui omnibus ſcientiis ſunt communes, quædam eſt cõis pluribus ſciẽtiis, ceu ſi ab æqualibus æqualia demas, cætera quę reſtant, ſunt æqualia: eſt. n. hæc geometrię, & arithmeticæ cõmunis, quia ex iis conficitur terminis, qui omnibus conſideratis illarum competunt, hæc dicitur pronunciatum, ſiue proloquium, oportet autem hanc non oẽm docendum habere, ſed eum qui has duntaxat ſcientias diſcere quærit. Quædam quæ vni ſcientiæ tm̃ communis eſt, ſed oĩbus demõſtrationibꝰ illius, vt plura entia ſunt, & motus eſt & id genus. Sunt. n. termini tales omnibus conſideratis in naturali communes hæc poſtulatio appellatur, oportet autem hanc oẽm docendum naturalem philoſophiam habere, quædam quæ vni tantũ demonſtratiuę ſcientiæ communis eſt, vt volenti demonſtrare ꝙ terra eſt rotunda, neceſſe eſt habere ꝙ omnia grauia petunt centrum, hæc dicitur demonſtratiua ꝓpoſitio, & hanc eum duntaxat habere neceſſe eſt, qui vult illam concluſionem diſcere, quæ eſt ꝙ terra eſt rotunda, & ſic de aliis id genus. In propoſito tñ triplex eſt principium. quoddam cuius termini ſunt communes omnibus ſenſibus, vt oẽ totum eſt maius ſua parte, de quolibet dicitur eſſe & id genus. quoddam cuius termini ſunt communes pluribus ſenſibus, vt ſi ab æqualibꝰ æqualia & cætera, quoddam cuius termini ſunt cõmunes vni ſenſui tm̃, vt omnia acria ſunt melancholica & omne calidum eſt penetrans, vtrum vero ſit dare vnũ primum axioma, ad quod oĩa axiomata habeant reſolutionem, & quid eſt illud, & multa alia de his, quære in primo poſteriorũ, quia diligenter de his ſcripſimus. Quid vero ſit natura, patet. 2. phy. ſed quo nam modo hic ſumatur, dicemus in dilucidatione. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Põ aliquorum. IN HAC diſputatione, quidam videntur velle, ꝙ eſſe aliquid nobis naturale, poteſt intelligi dupliciter. Aut quia eſt inditum à natura, & nullo modo de nouo acquiſitum quo modo dicimus ꝙ potentiæ ſenſitiuę ſunt nobis à natura. Alio modo quatenus acquiritur nobis per aliquod principium naturale, vt dicimus ꝙ videre colores eſt nobis naturale, quia potẽtia viſiua qua illos videmus eſt nobis naturalis. Tunc dicũt primo ꝙ cognitio primorum principiorum, nõ eſt nobis naturalis primo modo, hoc eſt indita à natura, quia ſaltẽ quo ad notitiam terminorum dependet à ſenſibus. Secundo dicunt ꝙ ſumendo naturale ſecundo modo cognitio illorũ eſt nobis naturalis, quia mediante lumine intellectus agentis quod ineſt nobis à natura illis intells̃ poſsibilis aſſentit. Ex ijs patet eſſe talem ordinem ꝙ Excerptum. primo intellectus pos̃is terminos primorum principiorũ cognoſcit per ſenſus, ſecundo illos apprehenſos componit virtute propria. Tertio lumine intellectus agentis illis aſſentit, & per nihil aliud, vt nec per ſenſus, nec ꝑ quoduis aliud. Pro hac poſitione iuniores arguũt Rõnes pro his. primo quia phantaſma nõ eſt cauſæ ſecũdæ operationis intellectus, quæ eſt cõpoſitio, vel diuiſio, quia ſufficit cognitio terminorũ per ſpẽs repræſentatas intelligibiles. Secũdo pono ꝑ caſum ꝙ intellectus pos̃is apprehendat extrema primi principij vt ipſum totũ & partẽ, & compoſitionem, videlicet, oẽ totũ maius eſt ſua parte, & quæro aut poſitis notitijs horũ in intellectu quibuſcũq; alijs circũſcriptis, ille põt aſſentire primo principio ex illis, vel non, ſi non põt intellectus pos̃is, illi aſſentire, igitur cum illis notitijs põt ſtare poſitio contraria, & ſic virtualiter repugnans primo principio poſſet ſtare in intellectu. Si vero intellectus illi aſſentit oĩbus alijs circũſcriptis, igitur põt aſſentire illi ſolo lumine, & non per hoc quia cõplexioni illius aſſentit ſenſus aliquis. Tertio per minus incertũ intells̃ non debet aſſentii certiori, ſed notitia ſenſitiua eſt minus certa notitia intellectiua, igitur intellectus non debet aſſentire illi per notitiam ſenſitiuam. Quod notitia intellectiua ſit certior ſenſitiua, probant primo quia notitia intellectiua primorum iudicat intellectus qualia illa ſint, nõ ſic ſenſus per ſenſitiuã. Secũdo per intellectiuam verũ diſcernitur à vero ſimili, per ſenſitiuã non ſemper, quia ſæpe corrigitur per intellm̃. Tertio per nullum ſenſum percipitur veritas, igitur per ſenſum nulli compoſitioni aſſentire poſſumus. añs patet, quia veritas rei cognoſcit̃ per actum reflexũ, & nulla virtus reflectitur, niſi intellectus. Ex ijs cõcludunt poſitionẽ illam. Sed hæc poſitio Confutatio. cõfutata eſt diſputatione. 7. vbi multis argumẽtis probauimus intellectũ non poſſe primis principijs aſſentire niſi per inductionem experimentariã, quæ aut fit à dianæa, aut ab intellu mediante dianæa, vt replicabimus. Ioãnes autem parum aut nihil differt ab illis, dicit. n. ꝙ Põ Ioan. Confutatio. ſi verbum cognitum. d. actum, tunc principia non ſunt cognita naturaliter, quia tunc ſemper actu cognoſcerentur à nobis. Si aũt. d. potentiam, tunc ſunt potentia proxima nobis naturaliter cognita, quia noto quid ſit totum, quidúe pars, habetur vna diſpoſitio, qua poteſt immediate intellectus cognoſcere omne totum maius eſſe ſua parte, ſecus de ipſa concluſione, quia ad illã nõ ſufficit cognitio terminorum: & ideo volũtariæ cognoſcitur, quia non per potẽtiam propinquam, hoc eſt per ſolã cognitionẽ terminorũ, & ita velle videtur intellm̃ poſſe aſſentire illis primis principijs, dato ꝙ ſenſus nõ aſſentiat aliquo pacto cõplexioni illius, nec in toto, nec in parte, quia ſufficiẽs cauſa eſt cognitio terminorum, & lumen intellectus agentis. Quare poſitio Ioan. videt̃ explicatio poſitionis illorum. Sed hæc poſitio vt dixi confutata eſt diſpu. 7. & poteſt argui contra hanc. primo quia eo intellectus primis aſſentit, quo cognoſcit rem eſſe, vel non eſſe, quia vt dicitur in prædicamentis ab eo

ab eo qđ res est, vel non est dicitur oratio vera, vel falsa, & ita non pôt intellectus assentire alicui illorum, nisi cognoscat ita esse vel non esse, sed per quinque sensus vel plures illo cognoscit omne totũ esse maius sua parte, & similia principia, quia per visum cognoscit totum albũ maius esse sua parte, per auditũ totum sonorũ maius esse sua parte, per tactũ totũ calidum maius esse sua parte, & in cæteris similiter, igitur per consensum oĩum vel plurium sensuum intellectus assentit illis. Secundo eo primis assentimus: quo illis solemus dissentire sed sensibus dissentire solemus: de principijs.n.primis phi nõ sĩr sensere, & nõ ex parte luminis intelľs, quia illud est æquale omnibus, veluti intelľs, igiť ex parte luminis sensus, qđ oĩbus non est æquale. Tertio illud ad quod stat vltima resolõ oĩum principiorũ oĩum artiũ & oĩum scientiarum, est principiũ quo assentimus primis principijs. Sed ad experimentum & sensum stat resolutio vltima talium, igitur per experimentum & sensum illis assentimus. Minor probatur quia Arist. quoties cũ negantibus eiusmodi principia disputat, semper reducit illos contra sensus, vt patet. 4. huius contra illos qui negant de quolibet dici esse vel nõ esse & primo Phy. cõtra Parmenidẽ & Melissum, & 8. Phy. contra Empedo. & contra Zenonem, semper enim reducit illos contra sensum, igitur ad experimentum & sensum stat omnium illorum resolutio, multa alia dicta disputatione diximus, nunc satis.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

1. Suppositio. PRO dilucidatione debes scire ꝙ dianæa trifariam inducit & intellectus mediante illa etiam trifariam inducit. Primo mediantibus omnibus sensibus, vt omne totum esse maius sua parte, & de quolibet dici esse aut non esse, dianæa.n. omnibus sensibus his consentientibus singulares conficit propositiones, & intellectus illa mediante illis assentit, inferendo vniuersaliter omne totum esse maius sua parte, & de quolibet dici esse vel non esse. Secundo inducit mediantibus pluribus sensibus alijs non dissentientibus, vt si ab æqualibus ęqualia, & reliqua, nam æquale & inæquale, non cognoscuntur nisi tactu & visu. Tertio inducit vno sensu per plures memorias eiusdem, quo inducit principia particularia

2. Suppositio. medicinæ, vel alicuius sciæ. Secundo debes scire ꝙ lumen non sufficit pro assensu, quia lumen est principiũ quo alicui vniuersaliter assentimus: qm̃ intellectus & lumen eius non est nisi vniuersalium per se, vnde vt aqua sua natura est frigefactiua sic lumen intellectus est vniuersalium manifestatiuum, & hoc non nisi à natura habet veluti aqua frigefacere, nec sufficit inductio experimentaria, siue intellectiua mediantibus pluribus memorijs oĩum vel eiusdem sensus, quia nunquam per talia assumi possunt oẽs singulares propositiones illius

1. Conclusio. vniuersalis. Ex ijs sequitur ꝙ nullis principijs assentire possumus per lumen solum, patet quia illud est vniuersale principium, vniuersalibus aũt non assentimus nisi ab eo ꝙ res est in omnibus vel pluribus. Quod non lu-

2. Conclusio. mine, sed sensibus ipsis cognoscitur. Secundo sequitur ꝙ nullis assentire possumus lumine sensuum duntaxat, patet quia per tale lumen nũquam vniuersaliter aliquibus possumus assentire, per lumen enim sensitiuum cognoscimus rem esse vel non esse vt in pluribus vel indefinite, non aũt vniuersaliter. Quare tertio concluditur ꝙ vtroq; lumine primis assentimus, lumine quidẽ intellectus vniuersaliter, lumine autem sensuum particulariter vel indefinite cognoscendo rem esse vel non esse vt in pluribus. Non tñ eodem modo, quia principijs quę conficiuntur ex ijs, quę communia sunt oĩbus sensibus, assentimus per omnes sensus, principijs vero quæ conficiuntur ex ijs, quæ pluribus sensibus sunt cõia, assentimus ꝑ plures sensus alijs nõ dissentiẽtibus, at principijs, quæ cõficiuntur ex ijs quæ vni sensui cõia sunt, assentimus per inductionem ab vno sensu, pluribus memorijs illius mediantibus. Tunc ad quęstionẽ dicendum ꝙ sumẽdo cognitionem primorum pro actuali assensu vel notitia, sic cognitio illorum nõ est nobis naturalis, vt rationes Ioan. demonstrant. Si vero sumatur pro cognitione potentiali, & natura sumatur pro principio naturali, sic principia cognoscimus naturaliter, quia possumus illa actu cognoscere lumine sensus & lumine intellectus quæ sunt nobis naturalia. Nam lumine sensus cognoscimus prima principia cognoscendo rem esse vel nõ esse indefinite vel vt in pluribus, lumine intellectus assentiendo illis vniuersaliter, quia vt lumen sensus certificat rẽ esse vel non esse, sua natura, sic ꝑ lumen intellectus illis assentimus vniuersaliter, nulla alia ratione nisi quia lumen, igitur si naturale sumatur pro eo quod nobis actu inest à natura cognitio primorum principiorũ non est nobis naturalis, si aũt pro eo quod possumus cognoscere qñcũq; volumus ex ijs q̃ nobis insunt à natura sic assensus ille est naturalis. Sed occurres si lumen semper est vniuersaliũ, tũc intellectus possibilis nũquã posset inferre conclusionem nisi vniuersalem, quia oẽm conclusionem infert per lumen suũ, & illud non est nisi vniuersalium, igitur semper vniuersaliter, & sic syllogismi in tertia figura nulli essent. Dici potest ꝙ intellectus quædam infert vi luminis & sensus tm̃, & hæc semper infert vniuersaliter, qm̃ sensus non discordãt, & per consequens illa infert per naturam suam, & quia natura sua est vniuersale, ideo infert vniuersaliter, quædam aũt infert immediate vt ipsarum propositionum, mediate vi luminis, & talia non infert nisi ẽm exigentiam propositionũ, & ita illa quæ infert vi luminis tm̃, semꝑ vniuersaliter infert: quæ vero non vi luminis, sed quasi per accñs vi additi, illa infert ẽm exigentiam illius additi. Ex ijs apparet propter quid quandoq; intellectus ex nõ vniuersalibus propositionibus aliquando infert vniuersaliter, vt ex præmissis singularibus pluribus in inductione experimentaria primorum principiorum, infert vniuersaliter ipsa prima principia, hoc equidem facit, quia virtute luminis per se inducit, at qñ virtute propositionum per se, & virtute luminis quasi per accñs, tunc infert ẽm exigentiam propositionum, vt in syllogismis facit. Amplius occurres quæ est virtus inductiua principiorum. Dici pôt ꝙ virtus experimentaria est dianæa, hoc per se cognoscit singularia & singulares propõnes conficit, & ex illis infert experimentum, veluti propositionem indefinitam, mediante hac intellectus cognoscit singulares propositiones, quia sicut mediante hac cognoscit singularia ipsa intuitiue vel abstractiue, sic mediante hac componit singulares propositiones vel diuidit illas, tunc dico ꝙ virtus inductiua primorũ principiorũ vniuersaliter est intellectus possibilis, qui mediante dianæa cognoscit singularia abstractiue vel intuitiue, & illa cõponit vel diuidit, virtus inductiua particulariter vel indefinite est dianæa, causa autem dicta est quia possibilis intellectus inducit vi luminis, quod sua natura est vniuersalium, dianæa vi sensuum, qui sua natura sunt particularium. Quare patet non posse intellectum possibilem primis assentire nisi mediante duplici

Excer. (beside "Ex ijs apparet propter quid quandoq; intellectus ex nõ")

Excerptum di-spuia. memoriæ commendam. (beside "natura sunt particularium. Quare patet non posse intel-")

plici lumine,sensitiuo quidem, quo rē esse vel non esse particulariter vel indefinite cognoscat, & quo medianțe singulares propositiones conficiat,intellectiuo vero quo vniuersaliter inferat,& illis vniuersaliter assentiat.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

Solu. ad primā. IIs dilucidatis: quidam respondent ad verba Auer. ꝙ ipse ītelligit de primis principijs simpliciter: & dicũt hæc esse æqualia oībus.Sed videt̄ ꝙ hæc non sunt æqualia oībus, quia in.4.huius nonnulli fundati in apparentijs sensatis,negarunt primum principium simpl̄r:vnde si talibus primis principijs intell'̄s assentiret solo lumine intellectus sequitur vt apud oēs sint æqualia. Sed quia nos tenemus ꝙ non solum lumine intellectus, sed etiā sensus illis assentimus, ideo de illis non oēs pariter cōcordant. Ad secūdā dici pōt ꝙ prima principia nec doctrina nec inuentione discimus,quia illa per seipsa fidē habent,inuētio.n.& doctrina nō nisi de scīa demr̄atiua dicuntur,vt manifeste declarauimus in expōne lib.poster. Ad tertiam & 4.per diulcidationē patet solutio. Ad rōnes oppositas. Ad primam dico ꝙ illa non actu, sed potestate cognoscuntur,tñ aliter q̃ conclusiones, quia illa solis naturalib⁹ dispositionibus cognoscimus, conclusiones aūt per quædam de nouo acquisita. Ad secundā Ioan.d.ꝙ illud sequeretur qñ oēs essent æqualiter dispositi.Sed hæc solutio nulla est,quia vel ex parte intellectus sumus inæqualiter dispositi, vel ex parte sensuum nō ex parte ipsius intell'̄s, quia ille est in oībus æqualis, si ex parte sensuum,tunc habetur ꝙ lumen sensitiuum cōcurrit ad assensum primorum principiorum, & nō tm̄ quo ad simplicium cognitionem, quia hæc est oībus æqualis,sed quo ad complexam,quod est contra

Solutio Ioan. eos. Ad tertiam dico ꝙ ex necessariis & necessario scitis, pōt conclusio deduci contingenter scita,quæ tamē non contingens est, sed contingenter scita, stat enim aliquod esse necessarium,& contingenter sciri,quia pōt sciri & non sciri,at principia sunt necessaria, & necessario scibilia : conclusiones aūt necessariæ, sed contingēter scitæ.Per hæc ad rōnes iuniorum.Ad primā dico ꝙ intellectus possibilis virtute propria componere pōt, vel diuidere,non pōt autem lumine intellectus solo illi compositioni assentire, quia non potest illi assentire nisi sciendo rem esse vel non esse,at rem esse non potest scire nisi per sensus vt nos diximus,vnde logici dicunt intellectum non posse huic,videlicet,oē totum est maius sua parte assentire,nisi quatenus ille terminus totũ, stat formaliter distributiue non potest stare formaliter distributiue nisi pro omnibus singularibus totis, hæc non sciuntur ita esse in re vel non esse nisi ex parte sensuum, igitur intellectus eget lumine sensus. Ad scd̄am dico ꝙ casu posito nec totaliter assentiet illi,nec total'r dissentiet,non totaliter quidem assentiet,quia sibi deest lumen quo cognoscit rem esse vel non esse,nec totaliter dissentiet quia nō habet experimentum cōtrarium. Ad tertiam dico ꝙ intellectiua notitia est perfectior notitia sensitiua,non autem euidentior,tunc dico ꝙ licet intellectus possit cognoscere qualia prima sint, hic nō facit actu recto, sed actu reflexo,postquam actu recto cognouit illa vera esse,modo hæc notitia non sine sensitiua fit. Ad quartam dico ꝙ intellectus non se solo discernit inter simile, & verisimile, sed auxilio alterius sensus, vel auxilio deducti per multa media ex alio sensu.Ad quintam dico ꝙ per sensum non cognoscimus veritatē formaliter, quia sensus non cognoscit,à propositionem esse veram,sed bene per sensus ipsos cognoscimus veritatem fundamentaliter, quia cognoscimus rem esse vel non esse. Vnde logici dicunt ꝙ verum cognoscit sensus,non autē sensus cognoscit verum. Hæc de disputatione prima à nobis modo dicta sint.

Forte autem & difficultate duobus modis existente non in rebus,sed in nobis est eius causa &c. Tex.cōm. primi.

DISPVTATIO SECVNDA
De difficultate cognoscendi res.

Num quippiam cognoscēdi difficultas ex ipsis sit rebus, an ex intellectu.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

VIdetur ꝙ sic ex parte rerũ, quia res cognoscuntur quatenus sunt actu, at multæ res non sunt actu,sed potestate vt materia, tempus, motus, infinitum, & id genus, igitur difficultas erit ex parte horum: Secundo intellectus est summe dispositus ad omnia intelligibilia,qa in eo nulla est natura nisi possibilitatis,& propterea est oīa fieri,igitur oīs difficultas est ex parte rerum.Tertio ad hoc est auctoritas Auer. in hoc.2.qui ait ꝙ difficultas cognoscendi formas materiales est ex parte illarum. Quarto sensus corrumpit̄ ab excellenti sensili,intellectus autem ab excellenti intellectili vigorat̄, igitur nihil est difficile ex parte sua. Quinto intellectus intelligit cum vult, igitur ex parte sui nihil est difficile.Sexto quæ includunt impeditiuū cognitionis, ex parte eorū sunt cognitu tdifficilia, sed res naturales includunt materiam,quæ est impeditiua cognitionis apud Auer.igit̄ res naturales sunt cognitu difficiles. Septimo difficultas & facilitas operationis secundum calculatores sumitur pœnes virtutē actiuam,non pœnes virtutem passiuam,modo intellectus est virtus passiua omnium intelligibilium. Octauo impossibilitas rei agendæ attenditur ex parte rei, igitur difficultas intelligendi ex parte rei antecedens apparet,quia dicunt Deum non posse facere infinitum, impossibilitate rei quæ est infinitum. In cōtrarium videtur Aristo.in litera. Antonius. Cōm.1. Alij.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

De intelligibilibus. PRO tituli expositione.primo debes scire ꝙ rerum intellectiliū,alia sunt complexa,alia simplicia, simplicium vero, quædam intelliguntur per hoc ꝙ possunt per se facere in sensibus, & intellectu proprias species, vt oīa sensibilia,quædam sunt quæ non possunt facere proprias spēs in intellectu, nec in sensu, sed continent quædam quæ faciunt proprias spēs, ex quibus intellectus colligit conceptus compositos, quibus illa intelligit,& ita quædam sunt quæ non per spēs proprias, sed per cōceptus formatos mediantibus spēbus intelliguntur,verbi causa.materia prima non facit propriam speciem in sensu,nec in intellectu. Sed continet quædam quæ faciunt spēs,mediantibus quibus intellectus conficit vnum conceptum,quo ita materiam intelligit,qd' non aliud,quædam sunt quæ nec species faciunt in sensu vel intellectu,nec continent quædā quæ faciunt spēs tales, ex quibus intellectus cōficiat conceptus, nec dicunt ordinē ad aliqua quæ faciant spēs vel conceptus. Sed cum intelliguntur per proprias essentias intelliguntur vt omnia pure intellectilia,veluti spēs ipse intelligibiles,actus intelligendi, ipsemet intellectus, phātasmata,& id genus,quædā sunt quæ nec spēs, nec cōceptus

ex

ex contentis faciunt, sed dicunt ordinem ad quædam quæ species vel conceptus facere possunt, vt substantię separatæ, hæ.n. per conceptus intelliguntur qui non ab his conficiuntur, sed ab earum effectibus. Secũdo debes scire ꝙ trifariã dicitur difficile. Vno modo ob resistentiam, & hoc pacto dicimus esse difficile mouere saxum sursum, quia resistens. Alio modo ob laborẽ, quomodo dicimus difficile est vt tres nauim trahant. Tertio dicitur difficile aliquid, quando ad eius oppositum est inclinatio, & hoc modo idem est difficile, quod ineptũ, vt flegmaticis difficile est metaphysicari, quia apti sunt rhetoricis, quæ sunt quasi opposita metaphysi. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

quorundã. De quæsito tenent quidam omnem difficultatem cognoscendi esse ex parte intellectus, non aũt ex parte rerum, quę cognoscuntur persuadent positionem, quia si res ipsæ aliquæ essent cognitu difficiles ex parte earum, tunc respectu cuiusuis intellectus essent cognitu difficiles ex parte earum, tunc respectu cuiusuis intellectus essent cognitu difficiles. tenet enthimema, quia oẽ quod per suam naturam est tale ad quoduis comparatum semper est tale, & sic respectu intellectus diuini essent cognitu difficiles, quare nihil esse potest cognitu difficile ex parte rei, & per consequens omnis difficultas est ex parte intellectus. Si aũt contra hoc obijceres Replica. ꝙ tunc oẽs res essent aut æque faciles, aut æque difficiles, postquam nulla ex parte rei difficultas esse potest. Rñdent ꝙ ẽm proportionem omnia intelligibilia sunt intellectui vel æque facilia, vel æque difficilia: & hoc concludit replica: absolute tñ quædam esse possunt magis vel minus difficilia. Pro hac positione iuniores huius partis certant, quia qñ intellectus cum difficultate intelligit, esse potest non ob aliud, nisi quia est rei intellectili improportionatus, ac rei intellectili non potest esse improportionatus, nisi aut propter maximam illius entitatem, aut propter minimam. Sed quælibet harum improportionum est ex parte intellectus cognoscentis, nã ꝙ sit maximo intelligibili improportionatus, hoc est quia virtus eius exceditur à cognoscibilitate obiecti, vt. d. Aristot. in text. Quod vero sit intelligibili minimæ entitatis improportionatus etiam est ex parte intellectus, quod probatur per Aristot. in libro de sensu & sensa. vbi ait, quòd si visibile decresceret in infinitum minus, necesse esse in infinitum visum crescere in maius, si debeat visibile percipere, igitur ad cognoscendum minimum cognoscibile requiritur perfectior virtus in cognoscendo, igitur ꝙ intellectus minima non intelligat, nõ erit nisi defectu eius, & sic omnis difficultas erit ex parte intellectus. Amplius solet argui ens per naturam entis non est cognitu difficile, igitur nullum ens per naturam suam, & sic nulla est ex parte rei difficultas. Sed hæc positio non est vera. primo retorquendo primum argm̃ eorum, si omnis difficultas cognoscendi res est ex parte intellectus, tunc oĩs intellectus res illas cum difficultate intelligit, & sic intellectus diuinus. tenet enthimema per vim suæ rõnis, quia sicut propterea quia aliqua res ex parte sui est cognitu difficilis, respectũ omnis intellectus, sic si difficultas intelligendi aliquam rem est ex parte intellectus, erit de omni intellectu. tenet per hoc, quia omne tale per se & absolute est de omni. Amplius si aliquam difficultas est ex parte intellectus ad intelligendum rem aliquam, igiť eodem modo ad intelligẽdum oẽm rem. tenet per rõnem eorũ, quia omne quod est absolute tale ad quicquid comparatur, semper est tale, sic.n. arguunt ipsi, & sic intellectus omnia difficile intelligeret, & ita prima principia. Secundo ad idem per eos intellectus ẽm proportionem oĩa æque facile intelligit, simpliciter autem non omnia æque facile, quia quædam facilius, quædam difficilius vt dixerunt, quæro vel ex parte sui quædam simpliciter facilius intelligit, quædam difficilius, aut ex parte rerum, non ex parte sui, quia intellectus ex natura intellectus ad nulla comparatur magis vel minus, est enim æqualis & respectu oĩum potẽtia omnia fieri, igitur ex parte rerum, & sic habetur intentum. Tertio si intellectus quædam cum difficultate recipit, igitur illa cum difficultate in intellectum agunt cognitionẽ: igiť non põt esse difficile apud intellectum, quin sit difficile ex parte rei. tenet prima consequentia, quia agens non aliter cum difficultate agit, nisi quia patiens cum difficultate patitur nec econtra patiens cum difficultate patitur: nisi quia agens cum difficultate agit in illud, igitur si omnis difficultas est ex parte intellectus, omnis erit ẽt ex parte rei. Ex his apparet hãc positionem esse falsam, & contra omnes peripateti.

CAPVT QVARTVM DILVCIDATIONIS.

Pro dilucidatione sumo primo ꝙ intellectui vt intellectus nihil est facile, nec difficile. deduco, quia non difficultate resistentiæ, q̃m omnis resistentia est ratione contrarij, intellectui vt intellectus nihil est contrarium, nec difficultate laboris, q̃m difficultas laboris est ex spirituum resolutione, modo intellectus vt intellectus, separatus est ab omni corpore, nec difficultate ineptitudinis. deduco, quia intellectus est potentia oĩa fieri, igitur vt intellectus ad nullum intelligibile est ineptum. Amplius intellectui vt intellectus nihil est ignotum vt dicitur in primo de generatione. Præterea ad primam & propriam perfectionem nihil est ineptum, sed omne intelligibile est prima & propria perfectio intellectus, igitur ad nullum est ineptus. Secundo sumo ꝙ nullum intelligibile vt intelligibile cum difficultate intelligitur ab intellectu vt intellectus, aut cum facilitate, probatur, quia non difficultate resistentiæ, quia nõ est illi contrarium, non etiam difficultate laboris, quia nec dum intelligitur resoluuntur eius spiritus, nec difficultate ineptitudinis, quia ipsum sui rõne est perfectio intellectus, igitur non est ineptum perficere. Tertio dico ꝙ si sumatur intellectus vt nobis copulatus, nihil est sibi facile aut difficile difficultate resistentiæ, deduciť, quia intellectui vt sic, nihil est contrarium, nec ipse vt sic, alicui est contrarius, non.n. est actio & reactio intellectus, & intelligibilis hoc pacto si cõsideretur: vt. 3. de aĩa declaraui. Quarto dico ꝙ si accipitur intellectus vt nobis copulatus, nihil dicitur facile aut difficile difficultate laboris. declaro, quia licet causa laboris sit ipsorum spirituum resolutio: proprie tñ resolutio spirituũ non est nisi propter contrarietatem: vt docet Auer. in lib. de substantia orbis, & 2. cœ. & propterea si qua resolutio spirituum fit, illa non est labor proprie, cum nõ sit merito actionis & reactionis. Quinto dico ꝙ sumẽdo intellectũ vt nobis copulatus, facile & difficile intelligere potest difficultate ineptitudinis, vbi debes scire ꝙ ineptitudo intellectus nihil aliud est, quam inclinatio eius ad oppositum scientiæ, est aũt oppositum sciæ id quod dicitur ignorantia, siue error, contingit autem ipsi intellectui hæc inclinatio, vt dixi non per naturam intellectus, sed quatenus mouetur ab ipsis sensibilibus mediantibus

Right margin notes: 1. Suppositio. — Cõm. 19. — 2. Suppositio. — 3. Suppositio. — Cõm. 20. 4. Suppositio. — Cõm. 3. — 5. Suppositio.

medientibus sensibus: quanto.n.sensus facilius aut difficilius pro aliquibus intelligibilibus deseruiunt, tanto facilior aut difficilior dicit̃ cognitio, pn̄t autem sensus intellectui inepte deseruire,& magis ad errorem, q̄ ad sciam multifariã. Primo ratione complõnis cerebri, vel cõpositionis, vel figuræ vt docet Galenus.2.thegnæ. Secundo ex parte affectionis spirituum in multitudine paucitate, in claritate & turbulentia, in subtilitate & crassitiæ, in mobilitate & tenacitate. Tertio ex parte dispositionis occultę à stellis contractæ, nam dicit Ptolemæus esse quosdam ineptos poeticis, aptos autem rhetoricis, ineptos subtilibus, aptos autem crassis. Ex his

Excer. suppositionũ. colligitur difficultatem vel facilitatẽ intellectus nõ esse nisi illius aptitudinem ad contrarium sciẽtiæ, quæ nõ ex parte sui cõpetit, sed ex parte sensuum sibi deseruientium. His suppositis pono quasdam cõclusiones. Qua-

1.conclu. rum prima est ꝙ quædam sunt intellectui difficilia ex parte rerũ, patet hoc de his quæ non sunt in actu, cum enim non sint actu deficiũt in mouendo sensus, igitur intellectus illa intelligit difficulter, difficultate ex parte

2.conclu. earum. Secunda conclusio est quædam difficulter intelligit, difficultate se tenente ex parte sua. probatur de substantijs separatis, hæc.n.sunt summæ in actu, & ita sunt motiua altioris potẽtiæ q̄ sit intellectus copulatus, & per consequens intm̃ intellectus non mouetur ab illis, inquantum vt sic nõ est capax cognitionis illorum, & de oculis noctuæ ponit exemplum. Tertia conclusio quædam intellectus intelligit difficulter vtraq; ex parte, deducitur de his quæ sunt paruæ entitatis, & cũ hoc non sunt apta mouere sensum, vt sunt ea quæ non per proprias spẽs intelliguntur, nec per essentiam, sed per conceptus compositos, vt substantia, & materia, & id

Primũ excerptum conclu. genus. Ex his sequitur ꝙ intellectus facile intelligit ea quæ sunt apta causare spẽs proprias in sensibus facilitate vtraq; ex parte, difficulter autẽ vtrinq; intelligit ea quæ per cõceptus deprehendit: difficulter ex parte rerum, ea quæ non nisi per essentiam intelligi possunt. nam hæc non nisi reflexe cognoscit, difficulter ex parte sua, ea quæ per conceptus collectos ab eorum effe-

2. excerptum. ctibus intelliguntur, vt substantiæ separatæ. Secundo sequitur ꝙ intellectus facile facilitate rei intelligit ea quæ per conceptus collectos ab effectibus intelligunt̃, vt substantiæ separatæ, facilitate ex parte sua facile intelligit, ea quæ per essentiam intelliguntur, vt spẽs intelligibiles & id genus, facilitate vtrinque cognoscit ea quæ faciunt proprias species in sensibus, hæc ex dictis conclusionibus facile deduci possunt. Animaduerte tamen vt dixi contra opinionẽ illorum, ꝙ non põt esse difficultas ex parte intellectus, quin sit ex parte rei, nec ex parte rei, quin ex parte intellectus, quia facile & difficile sunt correlatiua, sed intelleximus in dilucidatione id qd᷑ est difficile ex parte intellectus esse principaliter ex parte illius, qd᷑ aũt ex parte rei, esse principaliter ex parte rei, & sic patet dilucidatio: Hæc de dilucidatione.

CAPVT QVINTVM SOLVTIONVM.

IIS dilucidatis ad obiectiones r̃ndendum. Ad primam quicquid aliqui dicãt r̃ndeo ꝙ rõ cõcludit pro dilucidatione. Ad scd̃am dico, ꝙ ratio cõcludit ꝙ intellectui vt intell's nihil est difficile aut facile. Ad tertiã dico ꝙ dilucidatio nr̃a est positio Auer. Thomæ, & oĩum peripateticorum. Ad quartam patet solutio, intellectui.n. vt intell's nõ est difficile cognoscere substãtias separatas, quia oĩ intellectui vt dicemus, sed intellectui vt per sensus intelligit. Ad quintam dico, ꝙ intellectus intelligit cum vult, sed ea quæ habitu tenet, non aũt oĩa simpliciter. Ad sextam dico, ꝙ res naturales rõne materiæ cum difficultate cognoscuntur, rõne aũt formæ facile, quia rõne formæ agunt spẽs ꝓprias in sensibus & in intellectibus. Ad septimam dico, ꝙ difficile & facile semper est ex parte vtriusq;, tñ qñq; principaliter est ex parte passi, vt si esset receptioni ineptũ, qñq; ex parte agentis, si esset actioni ineptum & hoc pacto fit in ꝓposito. Ad octauam nego similitudinem, qm̃ agens diuinũ est infinitum, intell's aũt noster est finitus. Per hęc ad rõnes primæ positionis. Ad primam dico, ꝙ illa nihil est contra Auer. quia apud ipsum Deus nihil ĩtelligit extra se, vt patet.12.meta.& 3.de aĩa. Amplius dato ꝙ aliquid extra se intelligat, non tñ mouetur à rebus vel terminatur ab illis, & propterea nõ facile nec difficile intelligit. Nam ista intelligit quatenus est cã horũ, quod.n.cum difficultate cognoscitur ex parte sua sp & respectu cuiusuis intell's cum difficultate intelligitur, dũ modo ille moueatur à rebus. Alij concedunt ꝙ res ipse etiam respectu intell's diuini cum difficultate sunt intelligibiles ex parte earum, at tñ facile intelligũtur ex parte intell's diuini. Auer.3.cœ. videtur dicere, ꝙ oẽ, qd᷑ est ex parte sui tale respectu cuiusuis est tale, qñ est per se & absolute tale, non aũt qñ est tale per relationẽ, & hic modo est in casu, facile.n.& difficile sunt relatiua, & ꝓpterea rõ nulla est. Ad secundã dico, ꝙ intellectus noster rei minimæ est improportionatus defectu rei, quę nõ põt mouere sensus, non respectu sui, quia ipsæ põt pati à maiori & minori quouis. Ad verba Arist. dico, ꝙ loquitur more Pla. qui voluit visionem fieri extramittẽdo & ab ipsa potentia visiua vt actiua, at ẽm ipsum est totum oppositum vel forte rõ concludit, ꝙ est difficultas ex parte vtriusq;, licet principaliter ex parte rei non potentis mouere. Ad tertiam dico, ꝙ nihil est difficile intellectui per naturam entis, siue inquantum ens, sed inquã tum tale ens, vel tale, & sic ex parte rerum taliũ est difficultas. Hæc de secunda disputatione.

Cõm.15. Cõm.5.&8. (beside "contra Auer. quia apud ipsum Deus nihil ĩtelligit extra se")

Cõm.9. (beside "diuini. Auer.3.cœ. videtur dicere")

Sicut.n.nicticoracum oculi ad lucẽ diei se habent, sic animæ nostræ intellectus ad ea quæ sunt omnium naturæ manifestißima &c. Tex.cõm.primi

DISPVTATIO TERTIA

De cognitione substantiarum separatarum ab intellectu humano.

In Quinque Quæstiones diuisa.

1 *Num intellectus humanus corpori copulatus substantias separatas valeat intelligere.*
2 *Num beatitudo in Dei cognitione consistat.*
3 *Num Anima sit capax beatitudinis.*
4 *Num aliquo medio sit Anima ipsa beatificabilis.*
5 *Num Anima corpori vnita poßit beatificari.*

CAPVT DVBITVTIONVM PRIMVM.

HAec disputatio à me breuibus tangetur, qm̃ ipsam tetigi in lib.3.de aĩa, in libr. de intellectu in cõmẽtationibus quas scripsimus in lib. Auer. de felicitate. In procemio libr. physi. auscul. nec remanet aliquid dicere, imo quæcunq; dixero, erunt meta. asserenda, promisi.n.in hoc nostro dilucidario complere, quæ alibi incepimus, resoluere, quæ alibi confuse diximus: est.n.liber hic resolutionis, corrigere si qua male alibi Excusa.1.

alibi ædidimus, & propterea dilucidariũ appellauimus, in quo non mõ ea quæ nos diximus alibi dilucidamus, sed quæ alij dixerũt. Cũ igitur quæstio hæc sit à me non semel dilucidata: propterea pauca expecta tu iunior à me. Arguitur igiť ꝙ intellꝰs corpori copulatus possit illas intelligere, primo per rõnem Auer. quia si nõ, tunc à nullo intelligerẽtur intellꝰ, & sic esset aliquid frustra. Secũdo intellꝰs corporibus copulatus intelligit sub ratione immaterialis vt diciť. 3. de aĩa: igitur maxime immaterialia, quales sunt substantiæ separatæ. Tertio intellectus est virtus abstractiua & tãdiu abstrahit quãdiu inuenit quidditatẽ in hñte quidditatẽ, vt probat Auer. 3. de aĩa, per auctoritatẽ Auẽpa. igitur maxime abstracta intelligit, quales sunt substãtiæ tales. Quarto de subiecto demõstrationis debet esse notũ quid est, qm̃ qd est, est demr̃onis principiũ vt primo dicitur de aĩa, at de talibus substãtijs multa demonstrat Arist. igiť debet cognoscere illarũ quidditates. Quinto intellectus corpori vnitus, est perfectior seipso separato: quia vt sic habet cõplemẽtũ in spẽ. Sed intellꝰs separatus põt illas intelligere, igiť & vnitus. Sexto nulla forma impeditur à suo fine, per vnionem ad proprium perfectibile, cui naturaliter vnitur, sed finis intellectus est illas substãtias intelligere, & eius perfectibile est corpus humanũ, igitur per vnionẽ ad corpus humanũ nõ impeditur à tali fine. Septimo si intellectus illas nõ intelligeret, esset quia superexcediť ab illis, at intellꝰs est æternus & à nullo põt superexcedi: quia nõ est organicus sicut sensus, qui corruptione organi corrũpitur. Vltimo omnis generatio aliqñ desinit. Sed gñatio intellꝰs speculatiui est gñatio, igiť aliqñ desinit, sed nõ desinit, nisi oĩbus intellectis, igitur intellectus corpori vnitus põt oĩa intelligere, & ita substantias separatas. Pro parte opposita solet argui. primo per verba Aristo. qui ait nr̃m intellꝰm se habere ad illas, vt oculus noctuæ ad lucẽ solis. Secundo intelligibile creatum nõ põt apprendi à sensu, igitur substantiæ separatæ nõ pñt apprehẽdi ab intellectu. tenet cõsequentia, quia maior est distantia illarũ ab intellectu q̃ intellectilis generati ab ipsis sensibus. Tertio non plus põt passiua q̃ actiua potentia illi corrñdens, at intellꝰs agens non se extendit nisi phantasmata, igitur poſ̃is nõ nisi in phãtasmata. Quarto tũc homo ex puris naturalibus posset in beatitudinẽ ꝑuenire. Quinto si illas intellectus intelligeret, aut ꝑ illius spẽs, aut ꝑ spẽs aliorũ, nõ per illius spẽs: quia non cadunt sub phãtastica, nec per spẽs aliorum, quia tunc non per se intelligerentur.

Cõm. 5. *Cõm. 36.* *Rationes Thomæ.* *Antonius.* *Alij.*

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Intellectus multiplex. ANTEQVAM ad rem veniamus. Primo debes scire ꝙ apud peripateticos intellectus interdũ sumiť pro dianæa, siue parte rationali, quæ apud Auer. cogitatiua appellať. interdũ pro intellectu possibili qui est ea aĩæ rationalis pars: qua oĩa possumus intelligere. interdum pro agente, & hic triplex est apud peripateticos, alius vt sol, & hic est primus motor deus vt. 12. meta. diciť. Hic enim ideo soli similis, quia virtute solis oĩa visibilia videntur sic virtute huius oĩa intellectilia intelliguntur. Alius est vt lux: & hæc est ea aliæ pars, qua facimus de potentia intelligibilibus actu intellecta, vt. 3. de aĩa dicitur, hic. n. solis lumini cõparať, quia vt lumen à sole: sic hic intellectus à deo proficiscíť. Alius vt mediũ illuminatum, quo oĩa videmus, & hic est prima oĩum conclusionũ principia, hæc. n. nos virtute luminis videmus & mediãtibus his illuminatis oĩa alia cognoscimus, interdum autem sumitur intellectus pro intellectu speculatiuo: & hic propriæ est oĩa scita, siue oẽs cõclusiones scibiles naturales, & ex sensibus memoriis & principiis deductæ, quas mediantibus primis principiis illuminatis scimus, & hic duplex est: aut in habitu, qualis est in nipho dormiente, aut in actu, qualis est in nipho nunc vobis legente, & hic assimilatur coloribus, quia intelligitur mediante primo principio illuminato, propriæ tamen intellectus à græcis pro possibili & agẽte dicitur, qui est tum nus, tum nous. Secundo debes scire ꝙ ẜm peripateticos ipse intellectus, qui nus diciť, bifariã nobis vnitur, aut ꝑ naturam, aut per voluntatem: vnitur enim nobis per naturã quatenus est principium essendi. Sumus. n. nos rationales siue homines per talẽ intellectũ, vtrũ vero creetur vel sit aĩæ virtus, non ad hũc locum spectat, sed ad tertium librũ de anima. Vnitur autem nobis per volũtatẽ, quatenus vnitur nobis vt principium intelligendi, quia vt sic non oĩbus vnitur æqualiter, q̃a nõ oẽs per voluntatem quærunt æqualiter studia. Quæstio igitur est vtrũ intellectus possibilis nobis vnitus per naturam, possit substantias separatas intelligere. Substantiæ autem separatæ quid sint, in hoc lib. non semel exposuimus. Hęc de titulo.

Cõm. 38. *Cõm. 5.*

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Põ Thomæ. DE disputatione Expositor tenet ꝙ intellectus humanus corpori vnitus non põt per se intelligere quidditates substantiarum separatarum. Pro hac positione arguit ipse in his disputationibus, quas scripsit de anima: & prima eius ratio põt hoc pacto vigorari, vnius potentiæ naturalis siue vnius naturæ vnus est ꝑ se modus operandi, vt dicitur in lib. cœli. Sed intellectus possibilis est vna natura, & intelligit per hunc modũ quia abstrahit à phantasmatibus, igitur per nullum aliũ modum intelligere põt, & sic nõ potest substantias separatas ẜm quidditates intelligere. Secundo omne quod ꝑ se intelligitur, aut est quidditas materialis, aut contentũ per se sub quidditate materiali. Sed substantiæ separatæ non sunt quidditates materiales, nec cõtentæ sub quidditatibus materialibus, igitur nõ sunt per se intelligibiles. Tertio arguebatur omne quod intelligitur, intelligitur per abstractionẽ à phantasmatibus, sed substantiæ separatæ nec per se, nec per effectus pñt phantasmata efficere: igitur non sunt per se intelligibiles. Minor declarabitur, quo ad primã partem, quia non sunt sensibiles, quod ad secundam vero, quia nullus est effectus hic qui põt æquare potentiam causæ, igitur ex nullo possumus illas substãtias intelligere. Amplius finiti ad infinitum nulla est proportio, igitur nullius effectus ad deũ est proportio, & sic ex nullo effectu possumus deũ cognoscere, hanc positionem visi sunt sentire veteres. Et Thẽm. pro hac arguit, sicut intellectus agens ad intellectum potẽtiæ, sic substãtia materialis ad substantiã ĩmaterialem: igitur sicut primum ad tertiũ, sic secundũ ad quartum. Sed intellectus agẽs non intelligit materiales substantias, igitur possibilis non intelligit materiales. Secũdo arguũt alij plus distat primus intellectus, ab intellectu possibili, quã intellꝰs possibilis ab ipsa dianęa siue cogitatiua, sed dianæa, nõ põt intelligere intellectũ possibilẽ. igitur intellectus possibilis nõ põt intelligere primum intellectũ. Tertio intellectus poſ̃is non potest se cognoscere per essentiam, sed intellectione aliorum, vt dicitur tertio de anima, igitur à fortiori multo minus abstractiora. Hæc igiť positio expositoris sapit antiquitatem, & propter hoc in fine noni huius Arist. & Auer. dicunt ignorãtiã substantiarum separatarũ esse in *Cõm. 8.*

nobis vt cecitatem, quia vt cecus nullum visibile videre põt, sic intel'ls noster nullum illorũ. Objiciunt autẽ huic põni quidam. primo quia desiderium naturale est ad illas sciendas, igitur possunt intelligi, Secundo quia Arist. 10. Ethi. probat ꝙ felicitas hoīs consistit in cognitione veritatis, vt patet cap. 10. in cuius fine infert ꝙ sapiens est felicissimus, modo sapiens est qui altissimas cõtemplatur causas, vt traditur. 6. Ethic. cap. 6. quare patet ꝙ causæ altissimæ sunt per se cognoscibiles, signum aũt quia dedit instrumenta, quibus hõ posset illas attingere vt intel'ls illarũ capaces, frustra. n. dedisset hæc. Nec valet dicere istud esse possibile quatenus in alia vita deducetur ad actũ primo quia Arist. loquitur in hac vita, vt patet per verba eius in illo cap. Secundo quia de alia vita Arist. dubitauit, non aũt de felicitate, igitur ponit eam in hac vita. Tertio si intellectus corpori vnitus est improportionabilis cognitioni illorum per nullum superaduenticium habitum qui superadueniret intellectui post mortem, potest ille intellectus reddi proportionalis, quia ille habitus siue esset vniuersalis siue particularis nunquã haberet pro obiecto aliquid quod nõ haberet potentia, nullus. n. habitus esse põt altior potẽtia. Quarto ad idem, si intellectus aliquid cognosceret post mortem, quod dum est copulatus non põt cognoscere, non esset idẽ intellectus specie, nec numero nũc, & postea. Tertio principaliter ad conclusionẽ arguũt, quia Arist. in hoc secundo infert, si fines essent infiniti, nullum esset agens per intellectum, quæ consequentia valet, quia finis oīs est ꝑ se cognoscibilis ab intellectu. Quarto etiam arguit, si causæ essent infinitæ, nihil contingeret sciri, igitur oportet dicere ꝙ oẽs causæ cognoscuntur, ẽt primæ. Quinto non possumus intelligere aliquã rem, nisi per respectũ ad propriam illius mensurã, at mensura cuiusque rei est idea in mente Dei, igitur si debemus aliquam veritatem intelligere, oportet scire ideam in mente dei, & sic deum. Occasione harum rationum sunt qui dicunt intellectum nostrum posse illas cognoscere, non quantum ad quid sunt, sed quantũ ad quia sunt. Alij dicunt intellectũ corpori vnitũ posse cognoscere illas quo ad quia sunt, & quo ad quid nõ sunt, vt ꝙ non sunt corporeæ: non materiales, & id genus. Sed objiciunt etiam, quia illis nomina imponimus, igiť scimus nomina illorũ, & rõ quam nomen significat est definitio, igitur possumus scire illorũ definitiones. Secundo contra primã arguunt, quia vt Arist. dicit 2. poster. non põt cognosci si res est per se, quin cognoscať quid res sit, Secundo si cognoscitur illas esse, cognosciť quidditas, quia in illis idem est quidditas & esse. Vltimo cõtra secundã arguunt quia omni negatione est aliqua affirmatio prior: igitur non possunt cognosci negatiue, quin præcognoscantur affirmatiue quid sint. Hac põne confutata aliter diciť. Et primo ex dictis intellectum humanũ corpori vnitum posse intelligere quidditates substãtiarũ separatarũ, tũ per verba Arist. 9. huius, tum quia effectus ducit in cognitionẽ causæ, & magis in cognitionem magis causæ, est aũt effectrix causa potior ipsa materia, cum possit interdum causare sine materia, materia aũt nunquam sine efficiente, & magis in cognitionem efficiẽtis remoti, quia minus põt effectus esse sine illo, quare patet intel'lum posse qdditates illarũ intelligere ẽt vt corpori vnitus. Sed quid sit hæc qdditatum cognitio, declarant, constituẽtes in intel'lu sex cognitionis gradus, ꝑ similitudinẽ ad sex gradus in sensibus. Quorũ primus est quo à sensu apprehenditur sensibile vt pñs est, qua cognitione visus colorem cognoscit, aut lumen, & hæc cognitio intuitiua dicitur, quia est ad ipsum sensile immediate terminata. Secũdus gradus est quo sensile cognoscitur à sensu in absentia, non cognitione īmediate terminata ad ipsum, sed ad repræsentatiuum illius: vt ad phantasma qua cognitione phãtastica imaginatur colorem, qui fuit visus alias, hæc abstractiua dicitur, quia non est rei in se, sed simulachri rei, vt fuit superius declaratum. Ambæ hæ sunt per se cognitiones. Tertius est quo obiecti per se sensilis oppositum sentitur, vt præsens est, quo videlicet cognitionis gradu ipsa tenebra videtur: Hæc. n. est intuitiua per accñs, intuitiua quidẽ quia terminatur ad tenebrã immediate, per accñs vero, quia rõne luminis. Quartus gradus est quo huiusmodi oppositũ cognoscitur, vt absens, quo videlicet gradu phantastica imaginatur tenebram: hæc. n. est abstractiua per accidens: abstractiua quidem quia immediate terminatur ad phantasma tenebræ per accidens repræsentatiuum, ꝑ accidens vero quia non terminatur ꝑ se ad repræsentatiuum tenebræ. Quintus est per cõpositionem diuersorũ sensiliũ, & hoc cognoscendi gradu imaginatrix virtus imaginať hippocentaurum, & id genus hæc nec intuitiua nec abstractiua esse potest, cum nec sit præsentis, nec absentis sensilis. Sextus est quo res cognoscitur non per eius speciẽ, sed per spẽm sui accidentis, & hoc pacto dř lignum videri per colorẽ, figuram, & id genus, quę etiã cognitio nec est intuitiua, nec abstractiua ꝑꝑ eandem cãm. Tot ẽt & similibus gradibus potest esse cognitio intellectiua, alia. n. est, quæ īmediate terminať ad ipsam rẽ, quæ intelligiť, & hoc pacto intelligiť lumen. Amplius, hic pacto scđa intelligentia intelligit primam, & hæc dř intuitiua, ꝑ similitudinem ad intuitiuã sensibilem. Scđa est q̃ īmediate terminať non ad rẽ ipsam q̃ intelligiť, sed ad illius repræsentaculũ, quo pacto intel'ls lumen ītelligere ītelligendo ꝑ se luminis simulachrũ, & hæc abstractiua dř per similitudinẽ ad abstractiuã sensibilem. Tertia nõ luminis, sed tenebræ esse vř, quæ si terminatur ad tenebram dř aliquo pacto intuitiua. Quarta est tenebræ nõ terminata ad tenebram, sed ad aliqđ repræsentatiuum tenebræ, & hęc dř abstractiua propter eandem rõnem. Quinta est cognitio alicuius ꝑ compositionem conceptuum quo pacto intelligiť materia, nã hæc intelligitur aggregando plures conceptus vt quod sit ens, potẽtia, subiectum oīum, & id genus, & hæc cognitio nec dicitur abstractiua, nec intuitiua. Sexta est per accidens, vt qñ aliquid cognoscitur per speciem eius, quod sibi accidit, veluti substantia per spẽm accidentis apud nonnullos. Tunc de mente istorum sunt ponendæ istæ conclusiones prima substãtiæ abstractæ non cognoscuntur ab intellectu copulato cognitione ītuitiua, patet, quia hæc est felicitas vltima, quæ est impossibilis intellectui copulato. Secunda intellectus copulatus non põt cognoscere substantias separatas cognitione abstractiua, declarať, quia hæc cognitio est ꝑꝑ simulachrũ, cognitum, at illæ nõ possunt facere spẽm aliquã in intellectu. Tertia illæ nõ pñt cognosci ab intel'lu copulato cognitione oppositi illarũ nec intuitiue, nec abstractiue, patet quia nullum hñt oppositum, quo essent cognoscibiles. Quarta substantię separatæ non pñt cognosci ab intellectu copulato per spẽm alicuius, qđ illis accidit, patet, quia nullis subsunt accidẽtibus. Quinta conclo substantia separatæ pñt cognosci ab intellectu copulato ꝑ aggregationem conceptuum, quidditatiuorũ, & ęqualitatiuorum,

Obiectiones. Secunda põ. Obiectiones. Tertia põ. Conclusiones.

tatiuorum, nam ab effectibus illarũ pñt colligi quædã attributa, quæ illis cõpetũt in quid, vt ens, substantia, actus, intelľs, & id genus, quædã quæ illis competunt in quale vt bonũ vnũ, potẽs, & id genus, poterunt igiť apprehendi aggregãdo hæc, quæ ita illis cõpetunt, ꝙ nullis aliis, & hoc pacto cognoscitur Deus, ꝙ videlicet sit ens, infinitũ, necessariũ, & primũ, quæ oĩa simul sumpta solũ Deũ cõpetunt, & hoc pacto de alijs intelligentiis. Ex his apparet ꝙ quidditates substantiarũ separatarum cognoscũtur, non accipiẽdo quidditates propriæ sed pro cõceptibus quidditatiuis ab effectibus illarum collectis. Hæc sunt de mente illorũ. Cõtra quã dico primo ꝙ ab hac põne non dissentit Expositor, immo nec Egidius, oẽs.n. nituñ probare ꝙ intelľs copulatus non põt substantias illas apprehẽdere intuitiue, qua cognitionis spẽ ipsæ seipsas intelligũt, & pro hac parte Thomas ratiocinatus est illis duabus rõnibus. Secũdo dico ꝙ primæ tres rationes factæ aduersus Thomã. pñt reduci cõtra eos, probando illas posse intuitiue cognosci ab intelľu copulato, illa nãque de desiderio naturali procedit nõ tm̃ de cognitione ꝑ aggregationẽ conceptuũ, sed de intuitiua, & auget vim suã, quia per eos illa cognitio est possibilis ex parte intelľs, & apud Arist. dubia est alia vita per eos, igitur oportet vt deducať ad actum in aliquo indiuiduo spẽi hoĩs hic. Secũdo argui põt idẽ ꝑ rationem de habitibus, qm̃ intelľs põt beari immediate apud eos sine oĩ habitu medio, igiť ex parte intellectus illa est poľis, & non in alia vita ꝑ habitũ aduẽticiũ q tũc accidit, & nõ nũc, vt ꝑ eorũ rõnẽ arguã, igiť ab intelľu copulato. Tertio arguo ꝑ tertiã, quia cũ illa sit poľis, vel attingeť hic, vel post solutionẽ. si hic, habeť intentũ. si post mortẽ, nõ erit idẽ intelľs vt ipse arguit, & sic primæ tres rõnes oẽs pñt deduci contra eos. Hæc de põnibus.

Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Suppositiones disputandæ.

Pro dilucidatione oportet primo videre quid sit beatitudo aĩæ, siue intelľs, & quid sit cognoscere Deum intuitiue. Secundo videbimus si rõne naturali possit probari rationalem aĩam esse capacẽ talis beatitudinis. Tertio si requiritur aliquod mediũ, quo reddatur illius capax. Quarto si homo dum habet intelľm sibi copulatum possit beari hoc est substãtias abstractas & Deũ intuitiue cognoscere, quibus oĩbus dilucidatis. patebit positio peripateticorũ, verũ excusatũ me volo à diligenti horum pertractatione, quia de his dilucidatissime scripsimus nõ semel, nunc.n. hæc breuibus perstringã q̃tũ videlicet disputationi nr̃æ cõgruit. De primo dicendũ ꝙ Deus cæteræq; separatæ substãtiæ bifariam intelligi possunt. Vno modo intellectione, quæ est ipsius Dei effectus. Alio modo cognitione quæ est ipse Deus, intelligiť Deus intellectione, quæ non est ipse Deus, sed ipsius Dei effectus, quotiens intelligitur per compositionem cõceptuum qualitatiuorũ & quidditatiuorũ, nam hæc cognitio non est Deus, sed ipsius Dei effectus: eo quia talis cognitio est cãta à reb⁹ quę ab ipso Deo causanť: ideo est cognitio, quæ est Dei effectus, talis aũt cognitio nõ est intuitiua, quia non terminať in ipsum Deum immediate, nec abstractiua, quia nõ terminať in aliquod qđ sit ipsius Dei representatiuũ, ꝑpea dicitur nocturna, vespertina, siue obscura, & si dr̃ abstractiua, nõ ꝓpriæ sic appellať, sed quatenus est obscura, intelligiť vero Deus cognitione quæ est ipse Deus, quoties non per compositionem conceptuum, nec per abstractionẽ phantasmatis causati à Deo intelligiť, sed cũ intelligiť imediate in se, intellectione videlicet quæ est ipse Deus, & de tali

Quid sit beatitudo.

cognitione loquuntur peripatetici dum dicunt in abstractis à materia intellectionem qua intelliguntur esse ipsas substantias abstractas, nã Deus dum sic intelligitur non alio intelligiť quã ipsomet Deo, qa nec ꝑ spẽm mediam nec ꝑ actum intelligẽdi medium: nec ꝑ lumẽ mediũ, sed nullo alio, q̃ ipsomet Deo, hoc pacto Deus seipsum intelligit: & cæteri intelľs ipsum intelligũt, hæc notitia appellatur intuitiua, quia est Dei in se immediate. Clara quia est ipsmet Deus. Matutina, qa lucida. Ex his apparet quid sit fœlicitas simpľr. est.n. fœlicitas cognoscere Deum cognitione videlicet quæ est ipsemet Deus, hoc patet ex his quæ Aristoteles ait. 7. politicæ. vbi ait: Deum fœlicem esse nõ rõne extrinseca sed seipso, modo Deus nõ fœlicitatur Deo, nisi cognoscẽdo se cognitione quæ est Deus, igitur cognitio quæ est ipse Deus est vltima & perfectissima fœlicitas. verũ hæc intelligas de mẽte peripateticorũ quia ſm nos duplex est beatitudo, s. formalis, & est actus cognoscendi quo Deũ in se cognoscimus & obiectiue, & sic est ipse Deus solũ, quo oẽs beamur obiectiue ſm magis & minus. Hęc de primo, verum si vis dubõnes & solutiones videre circa hæc, quære loca dicta. De secundo videlicet vtrum rationalis aĩa sit capax talis beatitudinis & vtrum Deum cognoscere possit intuitiue cognitione, videlicet quæ est Deus, nõ parua est ambiguitas: ipsam.n. esse capacẽ talis beatitudinis theologi aperte tradunt: sed id quod difficultatẽ facit, est si rõne naturali possit probari ipsam esse capacem talis beatitudinis. Sugerius in eo lib. quem de fœlicitate scripsit tenuit hoc esse ratione naturali demonstrabile & persuasit rem hanc, quia naturali ratione patet rõnalem aĩam appetere summum bonũ & maximã sciam, at summum bonum & maxima scia est Deum cognoscere cognitione quæ est Deus, igitur ratione naturali patet rõnalem aĩam esse capacem talis beatitudinis. Sed Scotistarũ princeps in his libris, quos in theologia scripsit refellit hãc rationem, quia petere videtur principium, debet.n. ratione naturali probari tale naturæ desiderium in esse rationali animę. Aduersarius.n. diceret desideriũ naturale non esse nisi ad possibile, at cognitio hæc est aĩæ rõnali impossibilis, proptere non est ad illam desiderium naturale: vt.n. non est naturale desiderium oculis nostris videre solem eo modo quo aquilæ oculi illum vident, sic non est naturale desiderium cognoscere Deum eo modo, quo Deus seipsum cognoscit, & quo cæteræ intelligẽtię ipsum intelligunt, quare desideriũ naturale erit solũ in cognoscẽdo ipsum Deum cognitione, quæ est ipsius Dei effectus, veluti desideriũ naturale est oculis nr̃is videre solẽ visione minori illa aquilę, quia hæc est poľis, & illius natura oculorũ est capax. Hęc igiť ratio vt recte sentit ille princeps nulla est, propter hæc aliter probat ipse hoc esse ratione naturali demonstrabile. primo ex parte obiecti. secundo ex parte actus, ex parte obiecti quidem, quia totum ens est obiectũ intellectus nostri, igitur nõ quietatur nisi in cognitione summi intelligibilis in se. declaratur, quia nõ quietať in cognitione illius in vľi, qa sic illũ cognoscere non est illum cognoscere, igitur in cognitione ipsius Dei in se. Ex parte actus autem, quia quod est simpliciter perfectionis in aliquo genere, si competit inferiori in illo genere, etiam oportet vt supiori cõpetat, sed cognitio intuitiua cõpetit sensui, igiť multo magis intellectui. Sed iste rõnes ambiguæ sunt. prima quidem quia siue ens sit obiectum intellectus siue non, semper conceptus entis cuiusuis causatus est à quiddi-

Quid sit fœli.

Cõfutatio huius rationis ꝑ Sco. 4. sñiarum distin. 49.

Rõ Scoti dist. 49. q 8.

Confutatio.

tate materiali, per phantaſmata repreſentata, & ita ens eſt obiectum intell's vt cauſatus à quidditate materiali per phantaſmata repreſentata. Sed replicabis, quia tūc illa perfectiſsima cognitio de Deo rationali aīæ poſsibilis non eſſet perfectior cognitione ſenſitiua, deducit̃ quia nullus effectus pōt eſſe perfectior ſua cauſa. Dico quod hæc cognitio de Deo, quæ compoſitione pluriū conceptuum habetur eſt perfectior ſenſitiua, quia phātaſma non principaliter concurrit, ſed inſtrumētaliter, & ita pōt effectus eſſe perfectior ſua cauſa, quia eſſe pōt virtute perfectioris agentis. Ad ſecundam concedo qđ cognitio intuitiua eſt poſsibilis intellectu: ſed non reſpectu oīs cognoſcibilis, quia non reſpectu ſubſtantiæ, nec reſpectu materiæ, ſolum aūt reſpectu obiecti proportionalis, & ſic non oportet eſſe ita in oībus, ſi eſt de vno quia pōt intell's aliquod cognoſcibile cognoſcere intuitiue & abſtractiue, non autē omne ꝑꝑ defectum, proportionis. Amplius contra eundem argui poteſt, quia ipſe tenet non poſſe ratione naturali demonſtrari intellectum eſſe perpetuum, igitur nec ipſum eſſe capacē talis beatitudinis, quia vt ipſe dicit in alia quæſtione eiuſdem libri mortalitas repugnat ſaltem effectualiter fœlicitati: hoc autem dicit Auer. 3. de anima, ait.n.ꝙ qui ponit intellectum mortalem non pōt dicere illum poſſe intelligere Deum in ſe: vt deducit contra Alexā. quare ſi ipſi tenent ratione naturali non poſſe probari animæ immortalitatem, coguntur dicere non poſſe probari ratione naturali animam poſſe tali modo beari. Propter hæc videtur mihi eſſe dicendum, vt de ipſa rationali anima, ꝙ videlicet, ſi ipſam eſſe æternam ratione naturali poteſt probari, etiam ipſam eſſe beatitudinis, eiuſmodi capacem poteſt ratione naturali demonſtrari. tenet conſequentia, quia ſi intellectus eſt æternus erit capax eius, cuius eſt capax quęlibet intelligentia. Præterea vt Them̃.3.de anima docet. ſi intellectus eſt æternus, quanto intelligibile eſt perfectius, tāto magis eſt illius capax ſm̃ oēm modum cognoſcēdi illud eo quia ab illo non pōt debilitari: immo vigorat̃.

Scotus eodem lib. diſ. eadem q. 12.

Cōm 5 & 36. & 20.

Propria rō.

Ex his concludo ꝙ ratione naturali poteſt probari rationalem animam eſſe capacem beatitudinis, eo quia in lib. de intellectu probauimus rationibus naturalibus, ipſam eſſe immortalem. Nam ſi ratione naturali probat̃ aīam remanere, ratione naturali ſequitur illā poſt mortem habere aliquam operationem, aliter eſſet ocioſa, talis non poteſt eſſe niſi cognitio, & nō per abſtractionem à phātaſmatibus, igitur erit cognitio rerum in ſe, & primi entis in ſe, & ſic capax eſt beatitudinis, & hucuſq; potuerunt ꝑtingere peripa. vt Alex. Them̃. Simpl'. Theoph. Eude. Auer. Auempa. Auic. Alga. & breuiter oēs Arabes & Græci, & Latinorū magna pars. Hæc de ſecundo. De tertio catholici diſcrepant, nam alij dicunt aīam rationalē nō eſſe beatitudinis capacem niſi per medium: nam cum ipſe Deus qui eſt beatitudo nimium excellat aīam niſi quodam medio aīa ipſa reddatur capax non poteſt beari. Alij dicunt aīam eſſe beatitudinis ſuſceptiuam, eo quia aīæ ad hoc vt efficiatur beatitudinis capax non additur alia natura ab eius eſſentia, cum.n. ipſa ſit quoddā ſuſceptiuū oīum formarū intelligibilium, ipſa maxime ordinabitur ad perfectiſſimum intelligibile. Mihi vero videt̃ ꝙ theologi diſcordant à peripateticis. Ambo.n. volunt Deū eſſe ſibi & alijs beatificabilibus beatitudinē, ſed aliter atq; aliter, quia theologi volunt Deū eſſe ſibi beatitudinē per naturam, & ideo neceſſario, alijs aūt per voluntatem, & ꝑꝑea contingenter. At peripatetici volunt Deū eſſe ſibi & alijs beatitudinem per naturam & hoc ait Auer. 3. de aīa ꝙ Deus qui eſt agens intell's copulat̃ nobis in principio vt agēs: poſt adeptionem vero intellectus ſpeculatiui vt forma idem Them̃. & oēs. Tunc dicerē theologice ſentiendo, nullum eſſe neceſſarium medium nec ex parte aīæ, quia ipſa eſt ſumme & infinitæ capax: nec ex parte Dei, quia ipſe poteſt alijs intenſius, alijs remiſſius eſſe beatitudo: alijs vero non eſſe. Nam cum Deus volens ſit beatitudo, & ſit cauſa prima: quæ ſm̃ catholicos tam cum media cauſa, q̃ ſine media cauſa poſsit eſſe cauſa, iure ex parte ſui pōt eſſe alijs beatitudo nullo medio concurrente. Aīaduerte ꝙ cū diximus non eſſe neceſſarium mediū nec ex parte Dei, nec ex parte aīæ, intelligo ita ꝙ ſit illud medium beatitudinis effectiuū ſiue cauſale, nam requiritur bene mediū quaſi diſpoſitiuum, quo aīa ad beatificum actū attollatur, quid vero ſit medium illud in theologicis quære. At ſm̃ peripateticos oportet ponere medium, aliter q̃ cito aīa eſſet: illa eſſet beata, quia ex parte Dei nihil requiritur, ex parte etiam aīæ nihil, quare ſubito eſſet fœlix & ſic requirit̃ medium quoddā, quo Deus non ſit oībus ſemper beatitudo, nec oībus æqualis beatitudo, eo quia non volēs, ſed per naturam eſt beatitudo, inſuper etiam Deus cauſa eſt prima, quæ nullius eſſe poteſt cauſa niſi per medium apud pħos, verum de medio iſto non parua eſt differentia, nam Auer. Alex. Them̃. & alij medium iſtud autumant eſſe intellectum ſpeculatiuum: hunc.n. intellectum aſſerunt eſſe medium quo Deus vt beatitudo copulatur rationali aīæ, nunquam vero antea niſi poſt huius intell's adeptionem, de hoc medio copulādi quære in locis tibi allegatis. Sed ſi per tale mediū duntaxat poſſet rationalis aīa Deo copulari copulatione beatifica: tunc mulieres non eſſent fœlicitabiles, qm̃ non eſt de iure mulierum adeptio huius intell's, vt declarat̃.1.poli. Vnde Mar. Sit mihi vernaſatur, ſit non doctiſsima coniux. Sit nox cū ſonno, ſit ſine lite dies. & ſic non eſt de iure naturali vt mulieres ſint ſapientes ꝑ talē intell'm: & tñ eſt de iure naturali vt ſint beatificabiles. Amplius tūc vitioſi poſſent eſſe fœlices, deducit̃ qa vitioſi pñt hūc intell'm ſpeculatiuū adipiſci vt.d. Auer. in prooemio phy. auſcul. ait.n.ꝙ ſapientes huius tēporis ſunt praui, & conſtat non poſſe eſſe fœlicē niſi ſit ſapiens. Propterea peripateticorū pō eſt medium copulationis eſſe virtutem heroicam, eſt aūt virtus heroica habitus quidam exiſtens in ſenſitiuo appetitu, quo ille ſine diſſenſu obedit intell'ui recto: cum.n. rōnalis aīa ſit ſimul ſenſitiua & intellectiua: naſcit̃ quodāmō rebellis beatitudini ꝑꝑ partē ſenſitiuā, quæ trahit intell'um ad ſenſibilia intellectioni rectæ repugnantia: ꝑꝑea cum intell's plenarie ſenſitiuo appetitui prædominatur, tunc rationalis aīa remanet capax beatitudinis, & tunc beat̃: quare medium erit virtus illa, qua redditur aīa rationalis mere intellectiua, & per cōſequens erit heroica vt dicit Ariſt. hæc non mō à viris: ſed à mulieribus haberi pōt: & ꝑꝑea ambo ſunt beatitudinis participes, id āt qđ decepit Auer. eſt, qa intell's ſpeculatiuus fuit vt declarator huius virtutis, per illū.n. ſapientes cognouerūt hoc mō poſſe perueniri in beatitudinē non ꝙ ipſe ſit mediū copulationis & hoc decepit Auer. Hæc de.3. De.4. vero theologi tenent rōnalem aīam corpori vnitā poſſe Deū intelligere intellectione quæ eſt Deus hoc de facto fuiſſe in aliquibus nemo debet ambigere, vt tenemus de Moſe, de Chriſto, de Paulo, & de alijs quorum meminit

An anima ſit capax beatitudinis in medio. Prima pō Tho. Secūda pō Sco.

Pō phi.

Cōm. 36.

De medio beatitudinis.

Confutatio.

Pō vera perip.

Si rōnalis aīa corpori vnita intelligere pōt Deum.

meminit sacra hystoria, peripatetici quoq; hoc coguntur concedere: eo quia alij dicunt rationalē aīam posse Deū cognoscere hac cognitionis forma, post intells spe culatiui adeptionem, talē aūt adeptionē fieri non posse asserunt nisi dum intellectus est corpori vnitus, præterea qui ponunt intellectionē talem fieri post heroicarū virtutū adeptionem coguntur idem concedere, nā heroicæ hæ virtutes acquiri non pūt nisi ab aīa dum corpori est vnita, quare theologi & pħi pariter rem hāc cō cedere coguntur. Est tamen hæc dria quia theologi dicunt possitatem hanc non reduci ad actum ex puris naturalibus, quia ipsa aīa dum corpori vnitur, semp rōne mortalitatis corporis est inclinata ad appetitus sensitiuos, modo hæc inclinatio saltem effectualiter repugnat beatitudini. Secūdo quia non est pfecta beatitudo nisi sit completa aīæ videlicet & corporis, at illa corporis nō est poss in vita mortali nisi per miraculum, quare p miraculum deduci pōt actū duntaxat, & ita tales quos diximus miraculo fuerūt beati: Hæc theologi. Peripatetici aūt qui dicunt Deum esse sibi & alijs beatitudinem per naturam, cogūtur dicere rationalem aīam non nisi dum corpori est vnita posse beari, quam beatitudinem postea detinet, quia siue per adeptionem speculatiui intellectus, siue per adeptionem: virtutis heroicæ rōnalis aīa reddatur capax, hæc non possunt acquiri nisi dum ipsa est in corpore, & ita corpori vnita pōt beari & sic cogunt cōcedere illos fuisse beatos per naturam, quia per pure naturalia fuerunt deducti ad actum beatificū verum in vita hæc non dicit beatitudo, quia non est cū securitate, at post mortē rationalis aīa cū sit perpetua, nec sit amplius labilis, est pfecte beata quicquid sit de mente Auer. Ex his apparet ꝙ mortalitas nō repugnat beatitudini temporariæ vt deducit Arist. 12. meta. Tūc ad rationes theologorū patet solutio, aīa. n. pōt acquirere heroicam virtutem in vita. tunc non est inclinata, potest tñ in vita labi p morbos per alias causas, & ideo non est secura nec est idem posse & aptum esse rationalis nāq; aīa in vita, pōt labi post heroicæ virtutis adeptionem, non aūt est apta, vel inclinata labi, & propterea non est secura, veluti corpus simpliciter sanum pōt ægrotari, non tamen est aptum ægrotari. Ad scdam dico: ꝙ non alia beatur, aīa q̄ eius corpus, ideo q̄ cito aīa beat, corpus beat, verū illa aīæ est p se, & pōt esse perpetua, illa corporis est per accidēs, & teporaria. Rōnes quoq; pħorum hic nullæ habent, sed si quæ sunt in lib. de intellectu, quære. nunc vero satis nobis sit pro dilucidatione tenere Deum esse nobis beatitudinem obiectiuam: & possibilem in vita, nō tñ p naturā, sed supernaturaliter. Ex his patet qōnis nræ dilucidatio: de his vero q̄re loca quæ tibi allegaui. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

ANTEQVAM soluantur rōnes in principio factæ, soluo rationes Thomæ. Ad primam soluunt & iuxta eorum positionem recte satis, tamen iuxta meam positionē dico ꝙ qñ intellectus intelligit intellectione quæ est effectus rerum quæ intelliguntur, sic semper intelligit per abstractionem à phantasmatibus vt dicit Thomas, & pro hoc facit qd' inducit de lesione organi phantasiæ, & de formatione idoli. Sed qñ intelligit intellectione quæ est ipsa res, quæ intelligit nō oportet ipsum intelligere per abstractionē hmōi, nam intelligit hoc pacto se, & actus suos & spēs intelligibiles, non tamen per abstractionem à phantasmatibus, sed per intellectionē, quæ est ipsa res, quæ intelligit, & hoc pacto intellectus noster in statu fœlicitatis intelligit Deum, per hęc ad illud quod induxit de inadæquatione effectus, solum. n. concludit per effectum Deum non posse cognosci cognitione quæ est Deus, similiter etiā ad illud quod additur improportione. Ad secundam illi iuxta eorum positionem bene dicunt, tamen iuxta opinionem peripateticorum, concedo ꝙ vre materiale est obiectum intellectus, respectu intellectionis quæ est effectus rerum: non autem respectu intellectionis, quæ est ipsa res, quæ intelligitur: vnde multa pōt intellectus intelligere quæ non continētur sub obiecto intellectus: vt superius declarauimus, nihil tamen intelligere potest, quin contineatur sub ratione intelligendi, quæ est ens, est. n. ipsum ens non obiectum, sed ratio intelligendi adæquata intellectui vt superius fuit declaratnm. Hęc ad rōnes Thomæ. Tunc ad rationes primi capituli ad eas quidē quæ sunt pro parte affirmatiua, omnes concedo. Ad ea vero quæ alij inducunt contra rationem Auer. quære solutionem in lib. de intellectu vltimo tractatu de statu aīæ capite. 11. ibi. n. declaraui: quo nam modo enthimema Auerrois habet efficaciam: & qūo non. Verum quia satis sufficienter ibi rem pertractaui, nunc sub silentio volui pertransire, hæc ad rationes pro parte affirmatiua sufficiant. Ad rationes pro parte negatiua. Ad primam dico ꝙ Auerroes ait ꝙ illud extremam notat difficultatem non impossibilitatem. Ad secundam dicūt plus distare Deum ab intellectu nostro in esse, non autē in intelligibilitate ac proportione obiecti. Sed contra per rationem eorum, quia est eadem ratio entitatis & intelligibilitatis: quia ſm eos intelligibilitas est passio entis, potest igitur negari antecedens, quia intelligibile creatum pōt apprehendi à sensu, quia Socrates pōt appræhēdi à sensu, & Socrates est intelligibile creatum, igitur intelligibile creatum potest appræhendi à sensu, non tamen sensus pōt appræhendere intelligibile creatum, quia nō sub ratione qua intelligibile, hæc logici & non imperite ſm eorum vias. Ad tertiam dico, ꝙ intells agens & possibilis sunt potentiæ adæquatæ respectu intellectionis, quæ est effectus rerum, nō aūt respectu intellectionis, quæ est ipsa res: quæ intelligit: vt notari pōt. 3. de anima. Ad quartā patuit solutio, peripatetici. n. con cedunt totum: quia ponunt Deum ad extra comparari necessario. Theologi vero negarēt, & ita est tenēdum, quia Deus vt volens est beatitudo aliis, sibi vero necessario. Ad quintam dico: ꝙ intellectus illas intelligere pōt, & nec per illius spēs, nec per species aliorum, sed cognitione quæ est ipsæ res abstractæ, quæ intelliguntur. Sed occurres quia tunc intelligere quo anima beatur, non differt ab intelligere, quo intelligentiæ inferæ bearētur: dico ꝙ quemadmodū noster intells intelligit seipsum intellectione, quæ est ipsemet intellectus quam intelligitur, sic quælibet intelligentia intelligit se intellectione quæ est ipsamet intelligentia, quæ intelligitur. Amplius vt intellectus noster beatur intelligendo Deum intellectione quæ est ipsemet Deus, sic intelligētia beatur intellectione quæ est ipse Deus quem intelligit. Est tamen differentia, quia intelligentia nihil intelligit intellectione quæ est effectus rerū, quæ intelligunt, at intells quædam intelligit, intellectione, quæ est effectus eorū quæ intelliguntur: Amplius pfectior est intellectio, qua intelligentia se intelligit, & intellectio qua Deum etiā intelligit, q̄ sit intellectio qua intells nr se intelligit, & qua intelligit Deum. Ex his sequitur ꝙ intelligentia infera, vtpote Gabriel sit in æuo & Deum, & seipsum, & oīa in-

Cōm. 36.

De intellectione intelligentiarum.

Excerpt. 1.

feriora intelligit, Deum quidem intellectione quæ est Deus seipsum intellectione quæ est Gabriel, inferiora aūt intellectione, nō quæ est ipsa inferiora vel effectus inferiorū, sed intellectione, quę est ipsemet Gabriel. Secundo sequiť ꝙ Deum intelligit oīs intelligentia intuitiue & vespertine: inferiora vero vespertine dūtaxat. deduciť, quia intelligendo Gabriel ipsum Deū intellectione q̄ est Deus matutine intelligit & intuitiue, intelligēdo vero ipsum Deū intellectione q̄ est ipsemet Gabriel, vespertine ipsum intelligit. Sed quia inferiora non pōt intelligere nisi intellectione q̄ est ipsemet Gabriel, ideo vespertine illa intelligit duntaxat. Tertio sequiť aliquā vespertinā intellectionem esse aliqua matutina siue intuitiua perfectiorem. patet, quia intellectio qua Deus oīa inferiora intelligit est perfectior intellectione qua intellectus noster intuitiue illa intelligeret: quia illa intellectio qua Deus hæc intelligit vespertine, est ipse Deus. Similiter de cæteris intelligentijs deduci potest. Quarto sequitur ꝙ Deus siue quæuis intelligentia intelligit hæc inferiora, sciā siue intellectione quæ est causa horū, deduciť quia Deus hæc intelligit ipso Deo Deus est intellectio quæ est horū causa, igitur Deus hæc intelligit sciā quæ est causa horum. Hæc de prima dubitatione. Intelligas autem hæc oīa ſm peripateticos, quia lib. 12. dicemus quæ sunt catholice, & quæ peripatetice tenenda. Secundo occurres vtrum cognitio Dei qua rationalis anima beabitur, sit eiusdem spēi cum cognitione eiusdē per cognitionē quæ est Dei effectus queq; per cōpositionem conceptuū dicitur. Dicendū ꝙ differūt specie & genere, nā cognitio Dei qua aīa beať est substantia, est.n. ipse Deus, cognitio vero qua Deū per cōpōnem intelligimus: est accidens. Secundo differunt in rōne cognoscēdi, nā Deus in statu beatifico cognosciť vt lumen, per compōnem vero cognoscitur vt illuminatum quid. Tertio differunt rōne causæ, quia Deus in actu beatifico intelligitur vt forma, per compositionē vero intelligitur vt agens q̄a vt dicit Auer. cōparať nobis in principio vt agens, in fine aūt vt forma, ex his sequitur ꝙ beatifica cognitio est æquiuoce dicta, nec dici debet cognitio, sed potius ꝑfectio, vel copulatio, eo quia aīa rationalis Deo perficitur: & per essentiam illi copulatur, quæ etiā vt dixi intelligas peripatetice: quia 12. lib. dicemus de his aliter. Hæc de tertia disputa.

Secundum. *Tertium.* *Quartum.* *2. Dubitatio.* *Solutio.*

Et manifestum est quòd res habent principium & quòd causæ rerum entium non sunt infinite &c. Tex. cōm. 5.

DISPVTATIO QVARTA
De processu in quocunque causarum genere.

Num sit status in omni causarum genere.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Antonius. Qvod non arguitur. Et primo ꝙ non sit status in causis effectricibus. primo quia generationes fuerunt infinitæ, igitur infinita præcesserūt efficientia. Secundo quia primum efficiens est infinitū, vltimum autem est finitum, igitur infinita possunt inter hæc mediare efficientia, & sic potest esse processus in efficientibus causis. Tertio circulationes cœlestes sunt causæ effectrices eorum quæ hic aguntur. Sed illæ sunt infinitæ, igitur efficientes causæ sunt infinitæ. Secundo ꝙ nō sit status in causis materialibus, primo quia Arist. & Plato materiam ipsam volunt esse infinitum, igitur possunt materiæ esse infinitæ. Secundo continuum diuiditur in infinitum: sed ad diuisionem ipsius continui sequitur diuisio materiæ vt dicitur. 1. phy. igitur in materijs potest procedi in infinitum. Tertio diciť ab Auer. 3. physi. ꝙ in rebus inest infinitas ob materiam, igitur ipsa est infinita. Tertio ꝙ non in causis finalibus. primo quia appetitus finis est infinitus vt dicitur primo politicæ, vt patet exemplo medici. Secundo non est vnus finis omnium, agentium igitur non est vnus primus finis. Quarto ꝙ nōn informis, arguiť. primo quia in numeris est processus in infinitum, at numeri sunt formæ. Secundo generationes sunt infinitæ, igitur & formæ, quia terminus generationis est forma: igitur si infinitæ generationes sunt, & formæ infinitæ erunt. In oppositum est Arist. in textu.

Rationes aliæ. *Cōm. 67.*

CAPVT SECVNDVM TITVLI.

Pro tituli expositione. Primo debes scire ꝙ causa, quæ græcè dicitur αἰτια vel αἴτιον multifariam solet definiri, Auic. vero in lib. de causis inquit, causam esse principium è quo aliquid in esse dependet, hæc.n. descriptio sufficit. Them. autem primo ausculta. physicæ in proœmio inquit, causæ apud Aristo. sunt efficientes & fines, concausæ vero forma & postremo elementa. Plato vero causis addidit exemplarem, concausis officialem siue instrumentariam. Supponamus autem nunc causas quatuor esse, effectricem, finalem, materialem, & formalem, quia exemplaris reducitur ad effectricem, instrumentaria ad materiam. Secundo debes scire per statum non esse in disputatione intelligendum, tertiam morbi partem, nec quietem, sed terminum siue finem, ad quem cessare dicitur multitudo. Hæc de titulo.

Quid causa actio. *Qua Them.*

CAPVT SECVNDVM POSITIONVM.

In hac disputatione aliqui distinguunt, quia causarum alia est per se, alia per accidens, causa per se illa est quæ per eius naturam tanquam per rationem causandi causat, vt ædificator per artem ædificandi: per accidens vero illa dicitur, quæ non per propriam naturam causat: sed quatenus est accidens ei quod per propriam naturam causat veluti solemus dicere musicum ędificare. Amplius secunda distinctio est, quia causarum: quædā sunt essentialiter ordinatæ, vt quæ ordine essentiali & necessario concurrunt ad aliquem effectum, vt sol & homo respectu generationis humanæ, accidentaliter aūt ordinatæ hæ sunt, quæ quodam accidentali ordine ad effectum aliquem conueniunt veluti pater: auus, & atauus respectu Niphi, & dicunt ex alio proficisci primam distinctionem: & ex alio secundam, prima nāque exoritur ex comparatione causæ ad effectum. Secunda autem ex comparatione plurium causarum ad eundē effectum concurrentium: assignatur autem ab eis triplex differentia inter causas essentialiter ordinatas, & accidentaliter ordinatas: prima est ꝙ causæ essentialiter ordinatæ sunt. quarum vna ex alia pendet in causando, at in accidentaliter ordinatis pōt vna ab alia in esse depēdere, non tn̄ in causalitate, patet quia licet Niphus è Iacobo in esse depēduerit, pro generatione Domicij, è Iacobo minime depēdet. Sed quæres apud hos nūquid in essentialiter ordinatis solū vna ab alia in causando dependeat. Solet ab eis responderi in his q̄nq; alterā ab altera dependere in causando tantum, vt phantasma in causando speciem intelligibilem ab intellectu agente dependet in causando tantum. non autem in-

Distinctio 3a. *Secunda.* *Dubiū vtilis.*

esse, quãdoq; in essendo & causando veluti sol & ignis in generatione ignis, quandoq; nec in essendo nec in causando, sed solum in influendo, veluti baculus & manus in mouẽdo pilã, qñq; nec in essendo, nec in causando, nec in influendo, sed solum in ordine attingẽdi ceu dicit̃ de pr̃e matreúe, quæ suis seminibus essentialiter cõcurrunt. sic ꝙ dato ꝙ virtus seminis patris in infinitum augeretur, adhuc matris semen necessariũ esset. Secũda differentia est quia in essentialiter ordinatis causa prima est trifariã prior alijs eiusdẽ ordinis nã quidem quia vl̃ior, pfectione vero, quia virtute propria causat. cæteræ nõ nisi virtute primæ, rõne deniq;, quia est alterius spẽi. At in accidentaliter ordinatis prima nulla harum prioritate est prior. Tertia differentia est, quia causæ essentialiter ordinatæ simul oẽs actu causant, accidentaliter vero, nõ nisi vna post aliã, hæ dr̃iæ perspicuæ sunt. Hæc de distinctionibus. Sed vnũ esset circa has distinctiones dubitatione dignum si hæ distinctiones haberent locum in oĩbus generibus causarum, & põt dici ꝙ prima distinctio sine dubio in oĩbus locũ habet, vt. 2. patet phy. Secunda autẽ forte nõ habet locũ propriæ nisi in effectiuis causis, & ĩ finalibus, quatenus mouens saltem intentionaliter, in alijs vero secunda distinctio locum non habet nisi ꝓm rationẽ, nõ aũt ꝓm rem, quia non contingit eiusdem rei esse ꝓm rem plures materias, nec plures formas, forte aũt ꝓm rõnem fieri põt, quatenus intellectus cõsiderat eiusdem compositi esse plura prædicata formalia, & plures materias saltem per dispositiones diuersas, verũ de hac re in dilucidatione dicet̃ peripatetice, nũc satis ad mentẽ horũ. Hæc

Põ Plato. de distinctionibus. Tunc Plato arbitratur in nullis causis nec ꝑ se, nec per accidens: nec essentialiter, nec accidentaliter ordinatis esse processum in infinitum, aut posse esse, in essentialiter quidem ordinatis non posse esse: patet per rationes. Arist. in textu, in accidentaliter vero non posse esse, patet quia simul esse non possunt,

Cõm. 5. quia tunc infinitum posset actu esse, vt Auer. deducit nec sucessiue, quia est deuenire ad primã & ad vltimã, nõ. n. pñt succedere causæ infinite, nisi motus cœli esset infinitus, at motus cœli singulis. 36. millibus annorum finitur, & singulis. 36. millibus reddit idem numero, vel ꝓm obseruationes nouas singulas. 49. millibus annorũ, videlicet tunc cum caput noni orbis complet reuolutionem suam, igitur causæ accidentaliter ordinatæ non possunt esse infinitæ, sed certo statutæ numero, videlicet, tot quot pñt esse singulis. 4 9. millibus annorũ eo, quia completa hac reuolutione eædẽ numero redeũt, & iuxta hanc positionem, concedi põt causas accidentaliter ordinatas infinitas fuisse quia infinities rediit ea-

Confutatio. dem reuolutio, nõ aũt fuerunt infinitæ. Sed contra hãc positionem Arist. 2. de generatione li. probauit idẽ numero nõ posse redire: sed bene idem spẽ quemadmodũ nec idem motus cœli numero, sed simillimus spẽ, hic. n. redire põt singulis. 49. millibus annorum: idẽ aũt nume

Põ aliorum & Scoti. 1 senten. dist. 2. q. 2. ro nunq̃ tu vero lege rões Arist. 2. de generatione. Alij vero breuibus se expediunt, & tres de mente Aristotelis erigunt conclusiones. Prima est in causis essentialiter ordinatis cuiusuis generis non est posis infinitas. Secunda in accidentaliter ordinatis cuiusuis generis non est posis infinitas, nisi supponatur status in essentialiter ordinatis. Tertia etiam non supposito statu in essentia-

1. Conclusio. liter ordinatis, in accidentaliter ordinatis non est possibilis infinitas. Primam deducunt quia vbi causæ illæ essent infinitæ non daret̃ prima, & ita nec vltima: & ità oẽs essent mediæ, & si mediæ, tũc tota vniuersitas causarũ essentialiter ordinatarũ esset causata, & cũ non ab aliqua suæ multitudinis, quia tunc illa esset sui causa, igit̃ ab aliqua alterius rõnis, & illa erit prima. Secundo si in talibus essentialiter ordinatis causis esset processus in infinitum: dabitur tunc infinitum in actu, deducitur ex differentia tertia, quia omnes simul actu concurrunt. Tertio si in illis esset processus in infinitum, tunc in illis non esset ordo essentialis, quia ordo essentialis est primi medij & vltimi. Quarto si in his esset processus infinitus, tũc sup̃ior esset pfectior in causando ex dr̃ia secũda: quare si infinitus est ꝓcessus in infinitũ esset aliqua superior, & si in infinitũ esset aliqua superior, in infinitũ esset aliqua pfectior, igit̃ esset aliqua nõ causans virtute alterius, qa quodlibet causans virtute alterius, est finitæ pfectionis, & sic est simpl'r prima. Secundam vero dedu 2. conclusio.
cunt ipsi ꝑ rationẽ octaui lib. physi. quia causæ accidentaliter ordinatæ nõ pñt simul esse infinitæ, quia tunc daretur infinitum in actu, nec successiue esse possunt infinitæ: nisi esset aliqua causa alterius ordinis illas perpetuas, & sic oportet dare statum in essentialiter ordinatis. Tertiam demum probãt quia abnegato statu in es- 3. conclusio.
sentialiter ordinatis, oportet ponere in illis aliquem effectum, igitur aut à se: aut ab alio, aut à nullo: non à se, vt patuit. 2. de anima, vbi dicitur nihil seipsum generat, sed bene conseruat, non à nullo, quia à nullo nihil est, igitur ab alio, & illud erit prima causa, nec valet dicere illam agere virtute alterius: quia tunc supponeretur sta- Confutatio
tus in essentialiter ordinatis. Hæc illi. Hæc positio est acute declarata, tamen peccat. primo quia licet prima & secunda conclusio sint veræ, tertia est falsa. Secundo quia rationes pro prima cõclusione non sunt expositæ ab eis: & ita vt ipsi deducunt nulla illarum. Quod quidẽ tertia conclusio sit falsa, deducitur. Primo quia negato ordine essentiali in causis per se, sequitur vtrũq; cõtradictorium, videlicet ꝙ procedant accidentales in infinitũ & ꝙ finiãtur, si enim negatur ordo in primis non erit primum mouẽs, & si nõ erit primum mouẽs, nõ erit aliquod quod illas corrumpat per accessum & recessum, & sic procedent in infinitum, sequitur etiam quod erũt finitæ, quia nullum erit generans perpetuo illas. Secundo quia ratio eorum nulla est, concederet enim cauillator aliquid esse effectum, & nec à se, nec à nullo, sed ab alio, & quando infertur, igitur illud aliud est prima causa, cauillator negaret argumentum, quia adhuc illud aliud posset esse ab alio, & illud adhuc ab alio, & sic in infinitum, & ita illa ratio nulla est nisi supponat statum in causis essentialiter ordinatis, nec replica eorum est ad propositum, vt patet intelligenti. Quod vero rationes pro prima conclusione nullę sint: ducitur, quia omnes supponunt ordinem essentialem in causis, aliter nullæ sunt, & hoc debuerũt probare & ꝙ omnes supponãt ordinem essentialem in causis. deduco, quia illo negato, prima ratio deletur: quia diceret cauillator nullã esse primam, nullamúe vltimam, & nullas medias, quia vna semper est ab alia, & illa ab alia, & sic in infinitum, & sic hæc ratio nulla est, nisi supposita ratione motus, ꝑ quam supponitur aliquod primum esse. Secunda etiã tollitur, quia supponit dari causas essentialiter ordinatas, & propterea infert esse infinitum in actu ex tertia differentia. Tertia tollitur per idem, supponit. n. ordinẽ essentialem. Quarta per idem remouetur, & etiã peccat in logica, quia non valet in infinitũ est aliqua causa pfectior, igit̃ illa agit virtute propria, quia logici cõcede-

rent in infinitum esse aliquam causam perfectiorem, nullam tamen causam esse in infinitum perfectiorē, & sic concederent in infinitum esse aliquam causam perfectionem, & tamen nullam esse signabilem talē. Quare patet omnes has rōnes peccare per fallaciam petitionis principij, omnes. n. supponunt in causis esse ordinem essentialem. Hæc de dubitationibus.

CAPVT QVARTVM DILVCIDATIONIS.

1. Suppositio. PRO dilucidatione. Primo debes scire ꝙ in causis possumus imaginari processum in infinitum aut indirectum, aut ₰m speciem, vt Aristo. dicit in litera, & Auer. cōm. 5. velle videtur per directum ordinem essentialē, per spēm ordinem accidentalem, & sic est sensus ꝙ bifariā pōt intelligi ꝓcessus in infinitū, aut in directum. s. per ordinem essentialem, aut ₰m speciē hoc est in his quæ sunt eiusdem speciei successiue tn̄ sese habentes, hæc est vna expō Auer. licet Ioan. aliter interpretetur Auer. Aliter exponit Auer. vt per directum velit ea quę sunt vnius speciei, & ₰m spēm, ea quæ sunt diuersarum specierum & tunc est sensus ꝙ in causis nō potest procedi in infinitum, nec indirectum, hoc est nec in his quę sunt eiusdem, nec in his quę differunt specie. Hęc Auer. licet Ioan. peruertat verba Auer. ad alium sensum. Sed reuera Auer. literam non percepit, nec sua expō stare pōt cū verbis Arist. vt oēs possunt videre, ideo melius expono, & dico ꝙ Aris. per directum intelligit in eodē genere causę. Imaginari. n. possumus in vno genere causę esse aliquod primum, & dari infra illud infinitas causas ordine quodā, & hoc pacto esset processus in infinitum in directum, & per processum in infinitum ₰m speciē, intelligit ₰m diuersas spēs causarum, ita vt non tm̄ quatuor spēs sint sed infinitæ, Q. aūt hæc sit intentio Arist. patet primo per diuisionem quam proponit, inquit. n. atq; constat principium quoddam esse, & neq; in directum, neq; in specie infinitas rerum causas esse, ecce qūo per directum intelligit oppositum ei quod dixit in specie, sed in specie esse infinitas, est illas esse infinitas ₰m differentiam specificam, igitur per directum intelligit in eodem genere causæ. Secundo Arist. in eodem textu declarans quid per directū intelligit, inquit vt in materia cum ex hoc aliquid generatur abeatur in infinitum, vt caro quidem ex terra: terra autem ex aere, aer aūt ex igne fiat, & huius nullus sit finis, & de cæteris se exponit in singulo genere causę, igitur per directum intelligit in eodem genere causæ. Tertio ꝙ hęc sit Arist. intentio, patet, quia in toto illo capitulo duo ꝓbat, primo ꝙ non sit processus in infinitum in singulo genere causæ, & secundo ꝙ nec in diuersis generibus causarum, si igitur hæc duo prosecutus est, videtur ꝙ hæc duo debuit proponere. Ex his tribus patet error expōnis Auer. & Ioā. & veritas expōnis nostræ. Redeo igitur ad rem: & dico ꝙ processum in infinitū in causis possumus fingere dupliciter, aut in eodem singulo genere, aut in diuersis generibus causarum. Secundo animaduertendum ₰m Auer. cōm. 6. ꝙ in singulis generibus causarum posset intelligi processus in infinitum dupliciter: aut in causis quæ per se ordinantur, aut in causis quæ per accidens ordinantur. Amplius causę per accidens ordinatæ possunt intelligi vt permanentes, & vt successiuæ vt permanētes dicuntur habere sitū, hoc est permanentiam, & coexistentiā, vt successiuæ dicuntur non habere situm ab Auer. ibidem. Tertio debes scire ꝙ statum in singulis generibus causarum pōt probare phy. & metaph. phy. quidem eum probat rōnibus demonstratiuis, quæ sumuntur per motū. Metaph. vero aut probat illum supposito primo in ordine, aut rōnibus dialecticis. Hæc est opinio Auer. contra Auic. in multis locis, & hic ait Arist. vsum esse demonstrationibus naturalibus, licet rōnibus vniuersalioribus, prout competunt metaph. Quarto aīaduertendum ꝙ Arist. in textu probat statum in causis per se ordinatis ₰m singulum genus causæ, at Auer. addit de causis per accidēs ordinatis ₰m singulum genus: quæ additio licet nō sit necessaria pro expōne Arist. est vtilis, hoc vnum tamen scias Arist. non fuisse locutum nisi in causis per se ordinatis ₰m singulum genus: & de causis ₰m diuersa genera, ꝓpea de causis per accidens ordinatis non dilucido aliter, q̄ Ioan. & alij dicant, quia recte dixerunt. Probatur igitur ₰m Aristo. primo esse statum in efficientibus per se ordinatis, & supponit Arist. ad hoc probandum esse primum efficiens, deinde probat ꝙ non possunt esse causæ infinitæ effectrices sub illo primo & hoc pacto eius rō est ex suppositione, q̄ accepit à phy. in li. 8. phy. vnde componitur sic. In quocunq; genere causæ est prima non possunt sub illa causæ esse infinitæ, quia aliter illę non essent ab illo primo per se, sed solum per accn̄s, & sic non esset primum, sed in genere causæ efficientis est causa prima, igitur non possunt sub illa esse causę infinitæ, & ꝙ hæc sit rō Arist. lege textum: & intelliges: & hoc pacto oēs cauilli tolluntur. Secundo probat Arist. statum in materialibus causis per se ordinatis, & vt patet legenti literam Arist. supponit primam materiā esse, & quærit an sit processus in infinitū in his, quę generātur ex materia. Tunc vult aliquid fieri ex alio in proposito esse dupliciter, directe, & reflexe, directe quidem, eo modo quo ex puero vir fieri dicitur, reflexe vero eo modo quo ex igne aer, & ex aere aqua, & ex aqua terra, & ex terra iterum ignis reflectendo fieri dicuntur, in oībus. n. his supponit primam materiā esse. Tūc arguit si est processus in infinitū in his: quæ à materia fiunt, vel directe, vel reflexe, non directe, quia id ex quo fit aliq̄d directe, est medium inter esse & non esse, veluti puer ex quo fit vir. Sed positis extremis, nō possunt media esse infinita, igitur hoc pacto non est processus in infinitū, nec reflexe, qa vbi est reflexio, est reditus ab vltimo ad primum: igitur est dare vltimum & primum, & sic media erunt finita, hæ igitur duę rōnes, videlicet, de agēte, & de materia, ambæ sunt ex suppositione, & suppōnūt primum esse in suo ordine: & qui legit verba Arist. hæc pōt inuenire. Tertio de finalibus per se ordinatis Arist. idem probat, primo, quia vel est aliquid tale, cuius causa oīa sint, & ipsum nullius causa, vel nihil tale inuenit̄. Si est aliq̄d, cuius causa oīa sunt, & ipsum causa nullius, erit primum in finibus, & status. Si vero nihil tale inuenitur, tolletur oīs finis. Secundo arguit Arist. ꝙ si non daretur status in finibus, tolleretur natura boni deducitur quia bonum est quod oīa appetunt. Tertio si nō est vltimus finis, nemo ad aliquid agendū conaretur, consequens est impossibile: & contra experientiā. consequentia patet, quia non esset dare vltimū terminum actionis. Quarto si sic, nullum esset agens per intellectum. tenet argm̄: quia agens per intellectum semper agit gratia vltimi termini. Hæc Arist. Vbi debes scire ꝙ oēs istę rōnes sunt probabiles, & quasi ex suppositione. Prima. n. ratio supponit tolli oēm finem, si tollitur finis vltimus, hoc. n. posset negari, quia possunt esse alij fines per accidens. Secunda ēt supponit tolli naturam omnis boni si tollitur finis quod non est hic notum, potest. n. dici

Marginalia (left column): Que Auer. — Qualis Auer. expositio. — Contra Auer. — 2. Suppositio — 3. Suppositio.
Marginalia (right column): Cōm. 6. — 4. Suppositio. — 1. Conclusio. — 2. Conclusio. — 3. Conclusio.

dici esse bona ſm quid, quorum vnum ab altero, & alterum ab altero ſemper depēdet. Tertia ſupponit omne agens agere propter finem, quod eſſet probandum ex phy. Quarta ēt ſupponit agens per intellectum agere propter finem vltimum, quod eſt petitum ex lib. phy. vbi probatur nullum agens agere neceſsitate materiæ, & ſic hæ rōnes oēs ſupponunt, poteſt etiam ad oēs dici ꝙ oēs præſupponunt agēs agere propter finem, modo hoc demonſtratur in lib. phy. 2. & ſic oēs ſunt ex ſuppoſitione.

4. Conclusio. Quarto probat Ariſt. in formis eſſe ſtatum. Primo, quia ſi non nulla erit prima rō definitiua. Secundo ſi ſic: non eſſet deuenire ad ſpeciem ſpecialiſsimam, & ſi ſic, non eſſet ſcia perfecta de aliquo. Tertio ſi in formis eſſet proceſſus infinitus, tunc nihil ſimpliciter ſciretur definitiue, qm̄ oīs ſcientia definitiua eſt per formam, & ſi formæ eſſent infinite nihil ſciretur. Quarto materiæ conuenit infinitudo, igitur formæ finitudo, & ſic in formis eſt ſtatus, hæ ſunt rōnes ſatis probabiles.

5. Conclusio. Quinto probat Ariſt. in diuerſis generibus cauſarū eſſe ſtatum: quia ſi non, nihil perfecte demonſtratiue contingeret ſciri. Hæc Ariſt.

Dubitatio. 1. Occurres contra dicta, quia ſi eſſet ſtatus in formis: eſſet deuenire ad vnā primā formam quæ eſſet oīum formabilium forma. deducitur: quia vt in ordine agentiū eſt deuenire ad vnum agens, quod eſt oīum agentiū cauſa, aut in eſſendo, aut in cauſando, & in ordine cauſarū materialiū eſt etiam deuenire ad vnam primam oīum materiam, & in ordine finiū ad vnum omniū primum: ſic in ordine formarum ad vnam erit deuenire formam quæ eſt omnium formarū forma vel omnium formabilium forma, hoc aūt eſt falſum: nec rōnes Ariſt. ad hoc intendunt, igitur eſt dubitatio.

2. Dubitatio. Secundo videtur adhuc contra Auer. ſtare ꝙ in accidentaliter ordinatis ſit actu infinita multitudo, qa ſm Ariſt. mundus eſt æternus, igitur infinitę fuerunt aīę rationales, & illæ ſunt æternæ igitur infinitum in actu erit.

Solutio. 1. Ad primam dici pōt ꝙ Ariſt. in ordinibus cæterarum cauſarum probauit ſtatum eſſe ad primam cauſam oīum in ſuo genere, licet in ordine efficientium ſuppoſuit primam cauſam, eſſe & in ordine materialium primam materiam eſſe, & probauit eſſe ſtatum ad illā hoc pacto ꝙ ſub qualibet illarum licet procedere finite: nō infinite in ordine vero finium probat ſtatum eſſe ad primum finem ſimpliciter ſed perſuadet rationibus probabilibus eſſe veniēdum ad primum finem: dico rationibus probabilibus: quia oēs ille ſupponunt agens agere propter finem: quod non hic ſed in lib. phy. probatur: at in formis probat ſtatum eſſe non ad vnam oīum formarum quia non datur vna prima forma, niſi æquiuoce, ſed ad vnam formam primam cuiuſlibet compoſiti, vt ad vnam primam formam in homine, & ad vnam primam in alio quouis, quæ non eſt omniū ſimpliciter forma: ſed prima ſui ordinis eius compoſiti cuius eſt, & ſic ſtatus in formis differt à ſtatibus cæterarum cauſarum.

Solutio. 2. Ad ſecundam nos rn̄dimus in lib. de intellectu & multifariam, nunc dicimus quicquid occurrit Auer. videtur velle eſſe ſtatum in accidentaliter ordinatis, quæ habent ſitum, & per ea quę habent ſitum, intelligit quę permanent ſitualiter ſimul. vt patet cōm. 6. & hoc ſentit Auic. in q̄ pluribus locis, & tunc facile eſſet rn̄dere, aīæ. n. illæ dato ꝙ eſſent infinitæ, non habent ſitum. Videtur autem hæc peripatetica ſolutio, quia Ariſt. 3. phy. ſemper negat infinitū in magnitudine, & in multitudine, quę cauſatur ex magnitudine, & ſic velle videtur nō eſſe impoſsibile infinitum niſi quatenus eſt magnitudo, vel ex magnitudine cauſatum. Alij vero dicunt duplex eſſe infinitum in multitudine actu, & potētia, actu quidem ſic exponitur, hæc ſunt tot. & non poſſunt eſſe plura, igitur ſunt infinita in actu multitudine, in potentia aūt ſic exponitur, hæc non ſunt tot quin plura poſſint eſſe, igiť infinita ſunt poteſtate in multitudine. Tūc ad formam concedunt infinitas fuiſſe & eſſe aīas poteſtate, quia non tot quin plures, & plures potuerūt eſſe, & poterunt eſſe, non tamen aīæ ſunt actu infinitæ, quia tunc eſſent tot, & non poſſent eſſe plures. Hęc ſolutio pro nunc valeat, quantum valere poteſt quia in lib. de intellectu ſatis eſt diſputata.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

AD rōnes nunc facile rn̄detur. Ad primam patuit ſolutio. Ad ſecundam dicerent phi ꝙ inter Deum & vltimum quoduis agens eſt finita diſtantia & perfectiua, & dimenſiua ſaltem rōne corporū, quid vero theologi dicant, quære alios. Ad tertiam patuit ſolutio, illæ. n. nō ſunt per ſe ordinatæ. Ad primā de materia dico ꝙ materia eſt infinita rōne dimenſionum, & ſic dico ꝙ per accidens poſſunt eſſe infinitæ materiæ accidentaliter ordinatæ. Ad ſecundam dico ꝙ probat materias illas eſſe per accidens ſucceſsiuæ infinitas, ꝙ concedo. Ad tertiam dico ꝙ res ſunt infinitæ propter materiam in ſucceſsione, quia. n. materia nunc vnam: nūc aliam recipit formam, ideo res multiplicantur in infinitum. Ad primam de fine dico ꝙ appetitus finis eſt infinitus in accidentaliter ordinatis, vt ſanare infinitas febres. in ordine tn̄ per ſe eſt ſtatus. Ad ſecundam dico ꝙ diuerſorū diuerſi ſunt fines proximi, vnus tn̄ eſt omniū ſimpliciter finis. Ad primā de forma ſolet dici ꝙ oēs numeri ſunt eiuſdem ſpeciei & non differunt niſi pœnes multum & paucum, & ſic ſi proceditur in infinitum eſt ſucceſsiue & per accidens: vt. n. in qualibus magis & minus non variant ſpeciē, & in ipſis magnitudinibus maius & minus non variant ſpeciē ſic in multitudine multum & paucum non variant ſpeciem. Ad vltimam patet ſolutio per dicta. Hæc de quarta diſputatione.

Sed ſi infinite eſſent pluralitate ſpecies cauſarum, non eſſet ita cognoſcere &c. Tex. cōm. 13.

DISPVTATIO QVINTA
De infiniti notitia.

Num infinitum poſſit cognoſci à nobis.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

ET videtur ꝙ ſic. Primo Deum poſſumus cognoſcere, Deus eſt infinitus, igitur infinitum poſſumus cognoſcere. Antonius. Secundo vnaquæq; res per oēs cognoſcitur cauſas, ſed Deus eſt rei cuiuſq; cauſa, igitur vnaquæq; res cognoſcitur per Deū: igitur Deū cognoſcimus, ſed Deus eſt infinitus, igitur vt prius. Tertio infinitum definitur, & de ipſo paſsiones traduntur, & etiā ſibi nomina imponimus, igitur infinitum cognoſcitur. Quarto ſpēs numerorum poſſunt cognoſci, aliter eſſet aliquod intelligibile, ꝙ non poſſet intelligi, ſed illæ ſpēs ſunt infinitæ, igitur infinitum poteſt cognoſci. Quinto duæ cognitiones poſſunt eſſe ſimul in intellectu vel ſaltem duę ſpecies intelligibiles: igitur infinitę per rōnem Ariſt. 4. phy. Sexto totum pōt cognoſci, omne totum eſt infinitum, igitur infinitum pōt cognoſci. minor ꝓbatur, quia omne totum eſt ſuæ partes, modo partes cuiuſuis totius ſunt infinitæ, igitur omne totum eſt infinita. Rationes Albertillæ.

finita. Septimo vr̃e cognoscit à nobis vniuersale aut est aut prædicatur de infinitis, igitur infinita cognosci possunt à nobis. In oppositum est Aristo. hic & primo physicæ ausculta.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO declaratione tituli debes scire ἄπειρον græci latini infinitum vt. 3. physi. auscul. accipitur, trifariam dicitur prout illa particula in, siue, A, potest aut negare, aut priuare aut contrarium ponere, & sic potest sumi negatiue, & hoc pacto est infinitum id quod nec habet finẽ, nec est quantum pose finiri & hoc pacto punctum dicimus infinitum, quia non est quantum finibile, veluti dicimus vocem inuisibilem, quia non est color visilis. Secundo modo priuatiue infinitũ dicitur, quod est q̃tum actu sine principio & fine, tñ est aptum finiri, & hoc modo, vt. 3. physic. auscul. dicitur, non est reperibile, nihil. n. in rerum natura esse potest actu sine terminis, quod sit aptũ finiri, nisi forte motus cœli s̃m aliquos. est. n. apud peripateticos actu sine principio & fine, quanquam possit desinere vt velle videtur Auer. 12. meta. Tertio dicitur infinitum cõtrariæ, quod quidem est sine principio & fine, & nec est aptũ aliqua ex parte finiri, & hoc bifariam est, aut actu aut potentia, actu quidem, si nec actu habet principium nec finem, nec est aptum habere, & hoc potest esse aut in virtute, aut in magnitudine, aut in multitudine, aut in permanentia. In magnitudine & multitudine non est reperibile, vt. 3. physi. disputatur nisi motus & tempus hoc pacto dicuntur apud alios, ptãte vero q́ quidem actu est finitum, tamen ptãte nec habet principium nec finem vt dicitur. 3. physi. & sic dicitur infinitum oẽ continuum qa infinitas habet partes saltem in potentia, infinitum aũt priuatiue non potest esse nisi actu, qm̃ est id quod actu caret terminis, aptum tñ per illos finiri: & sic non põt esse nisi actu. Ad infinitum contrariæ, si actu quidem finitum sit, & sit aptum diuidi in infinitum, ptãte infinitũ contrariæ dicetur, si vero actu careat terminis, nec illos aptum sit habere, infinitum dicitur actu cõtrariẽ & simpliciter, vt dicitur. 3. phy. Ex his patet titulus qõnis. non. n. intelligitur de indefinito negatiue, quia de illo nemo dubitat: vnitas. n. & punctum sunt per se intellectilia maxime apud eos, qui tenent illa esse in rerum natura, vt logici tenent. Hæc de titulo.

Cõm. 41.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Prima põ Tho.

SVNT quidam qui absolute dixerunt infinitum nõ posse à nobis intelligi. Q: si intelligãt per se, quo. s. ad definitionem quid rei, est positio expositoris, concedit enim ipsum infinitum nõ esse per se intelligibile à nobis sub ratione & definitione quid rei: sub rõne vero & definitione quid nominis, bene concedit ipsum posse intelligi, non per speciem propriam, nec conceptu proprio ab illo genito, sed speciẽ ipsius finiti, seu conceptũ genito ab ipsa re finita, veluti (vt dicit) silentium percipitur ab auditu non. n. per speciem silentij, sed per spẽm soni, quæ primo & per se representat sonum: per accidens silentium, dicitur. n. 9. huius q́ eadem species est contrariorum vnius quidem per se alterius per accidẽs sic igitur concedit Thomas ipsum infinitum nõ esse p̃ se intelligibile per rõnem quid rei, sed per accidens per rõnem quid nominis, hæc Thomas in quam pluribus locis, vnde primo phy. exponens tex. inquit. & huius rõ est, quia id quod est notum apud intellectum comprehenditur sub ipso, quãtum ad omnia, quæ ipsius sunt qđ non potest cõtingere de aliquo infinito. Hęc Thomas in expositione textus. Vbi patet ipsum velle infinitũ nõ esse intelligibile quo ad partes ipsius infinitas, quæ in eo continerentur, nõ aũt negat ipsum posse intelligi quantum ad rationem nominis, ad quam sufficit vt intelligatur per accidens ex ratione sui contrarij. Hæc sunt de mente eius tenenda in. 3. physi. & 1. & 3. cœli. Pro hac positione aliqui ratiocinãtur. Primo quia infinitum nõ per se continetur sub ente sensibile, quod est per se obiectum intellectus, quod dicitur quidditas rei materialis, igitur non est per se intelligibile. Secundo si infinitũ intelligeretur aut vna aut pluribus intellectionibus, non vna, quia vna intellectio fit ab vna specie, at infinitũ nõ potest per se speciem efficere in intellectu: quia tũc esset in actu, & ita finitum, omne. n. quod est in actu: p̃ eius finitur actũ: nec pluribus: quia tũc oportet fingere plures spẽs & sic plures formæ, & plura accidentia eiusdem speciei possunt esse in eodẽ subiecto. Tertio inter obiectum & potentiam debet esse proportio, at inter infinitum & intellectum finitũ nulla est proportio, igitur infinitum non potest intelligi, istæ sunt tres rationes Thomæ attributæ, quas ego non legi in libris Thomæ, nisi essent suorum sequacium. Iuxta hanc positionem soluuntur obiectiones, prima quidem, quia concedit DEũ cognosci posse, non tamen sub ratione infiniti: & hoc rationabiliter: quia virtus & perfectio rei non cognoscitur nisi per maximum effectum in quem põt, vt dicit primo cœli. Sed nihil est hic infinitũ, qđ Dei virtuti sit adæquatum, igitur perfectio Dei quãta sit cognosci nõ põt, & per idẽ ad secundum, conceditur. n. primam causam posse cognosci, non tñ sub ratione infiniti per idẽ. Sed replicabis vt replicãt. Primo qa deus põt cognosci à nobis vt creator, sed vt creator est infinitus, igit vt infinitus. Secũdo Deus intelligit à nobis vt est oĩum vltimus finis, igit vt infinitus antecedens est Arist. in tex. deduco cõsequentiam, quia ex opposito cõsequentis infertur oppositum antecedentis, quia detur oppositum q́ non intelligatur vt infinitus, igitur intelligetur vt finitus, & sic posset ipso vltimo fine intelligi, vlterius quia possumus intelligere maius bonum ipso Deo. Tertio intellectus componit infinitum cum Deo, & diuidit illud cum omni alio. igitur Deus potest intelligi vt infinitus, qm̃ omnis cõpositio vel diuisio supponit per se intellectum Simplicium. Licet postea magis patebit veritas hęc, tamen istæ replicæ non cogunt. prima quidem non, primo quia Deum non cognoscimus vt creatorẽ cognitione naturali, de qua intelligit Tho. sed cognitione supernaturali. Secundo non valet, cognoscitur Deus vt crator, & vt creator est infinitus, igitur cognoscitur vt infinitus, sicut non valet cognosco coriscum vt veniens, & vt veniens est nunc distans à polo septẽtrionis gradibus. 40. igitur cognoscitur vt distãs gradibus. 40. Ad secundum per idem dicitur, concedo. n. q́ Deus cognoscitur vt vltimus finis, non tamen sequitur ipsum cognosci vt infinitum per idem, & quando dicit detur oppositum consequentis, q́ non cognoscatur vt infinitum, detur & negatur, illum tunc cognosci vt infinitum, sicut licet coriscus veniens non cognoscatur vt distans, 40. gradibus, non propterea sequitur ipsum cognosci vt propinquus cognoscitur, igitur Deus vt summum bonum: & vltimus finis & ita vt non finitus, nec vt finitus, tamen vt infinitus, causa est quia ratio vltimi finis est prior ratione finiti & infiniti, sunt. n. finitum & infinitum modales differentiæ apud eos, quæ adueniũt in secundo signo naturæ propterea in illo priori quo, Deus

Cõm. 35.

Rões p̃ Tho.

Cõm. 116.

Replica. Prima.

Secunda.

Tertia.

Sol ad primũ.

Ad secundum.

Deus ipse intelligitur vt vltimus finis, nec intelligitur vt finitus nec vt infinitus, sed intelligiť vt non finitus. Ad tertiá dico ꝙ rõ concludit infinitũ posse intelligi per rationẽ noĩs, & ad hoc sufficit vt intelligať per spẽm finiti, & hoc pacto infinitũ põt aut cõponere aut diuidere. Ad secundã rõnem principalẽ rñdet ipsi infinito nomẽ posse imponi, non tamen ꝑꝑ hoc est intelligibile. Amplius concederet ipsum posse definiri, sed definitione quid noĩs. Replicãt primo quia nihil põt voce exprimi, ꝙ non mente concipiť vt diciť in li. de interpretatione, & 4. met. habetur ꝙ si nihil intelligiť, nihil significatur amplius intellʼs cognoscit dñam inter ipsum infinitum & ipsum finitũ, inter ens & nõ ens, igiť extrema cognoscit. Præterea priuationes & negationes intelligibiles sunt quũ de ipsis enunciationes fiant. Dico ꝙ isti nolũt Thomã intelligere, ipse. n. voluit ꝙ infinitũ sit intelligibile non tñ per se: quia non per propriã spẽm sed per accñs sicut silentiũ per spẽm soni, sic infinitũ per spẽm finiti, & quia intelligitur per accñs, ideo imponimus nomen. Amplius & definimus ipsum definitione, qd noĩs, & sic concedo ꝙ infinitũ mente concipitur, sed non ꝑ propriam spẽm, similiter cõcedo ꝙ si nihil intelligitur: nec per se, nec per accñs: nihil significatur. Amplius cõceditur ꝙ intellʼs intelligit dñam eo modo quo põt poni dña inter ens & nihil, inter finitum & infinitum: & ꝑpea ambo extrema cognoscit, non tñ eodem modo, quia finitũ per se, infinitum per accñs. Similiter cognoscunť negationes & priuationes, oẽs. n. cognoscuntur per spẽs habituum, nam oĩs spẽs est per se representatiua alicuius & per accñs oppositi illius & hoc habet quia spẽs & breuiter conceditur infinitũ posse intelligi, intellectione quidem, non cuius origo est ipsum infinitum, sed ipsum finitum, à spẽ. n. finiti originatur cognitio infiniti. Ad tertiam principalem, diciť ꝙ infinitæ spẽs numeri non per se cognoscuntur, ad maiorem dicitur ꝙ intelligitur de illis spẽbus, quarum indiuidua per se sentiri possunt, & hoc pacto non sunt spẽs numerorũ. Replicatur quia per vnum solem possumus cognoscere infinitos, igitur per vnum numerum infinitos numeros, sic possunt cognosci infinitæ spẽs numerorum per cognitionem vnius spẽi, dato ꝙ non per se sentiantur oĩa indiuidua illarũ. Dici põt ꝙ per hanc replicam nõ habetur plus, nisi ꝙ infinita cognosci possunt per speciem finiti, & ita confuse & per accñs quod Thomas tenet. Præterea aliter ego dicerem ad tertiam ꝙ numeros est vna spẽs, & cæteri numeri infiniti sunt indiuidua, modo indiuidua cognoscuntur in suis vniuersalibus: & sic oĩa illa cognoscuntur, vt dicetur. Ad quartã dicitur primo negando similitudinem, quia comparať corporibꝰ vt forma: at intellʼs speciebus vt materia: mõ bene vna materia potest esse plurium formarũ vt vna materia isti potest esse plurium formarum elementariarum: vna tñ forma non põt esse nisi vnius subiecti, quia vnam formã habere plus vno subiecto est impoſe, vt dicitur in lib. de substantia orbis, non tñ vnum subiectum habere plus vna forma est impoſe, & sic concedi potest intellʼum habere plures spẽs, non tñ infinitas: qa sua capacitas est finita. Hæc solutio confutatur, quia si intellʼs potest recipere duas, adhuc videtur posse recipere infinitas, & hoc si esset aliquod agens potens illas sibi dare, est. n. ipse oĩa fieri. Dici põt defendendo illam solutionem, ꝙ ẽt dato ꝙ intellʼs sit capax duarũ simul, non sequitur vt simul infinitarum sit capax: ẽt si aliqdʼ agens esset præstans, quia infinitæ spẽs dicerent perfectionem infinitam, cuius intellʼs non est capax. Dicitur secundo ad principalem, ꝙ enthimema Arist. intelligiť qñ est tanta repugnantia de duobus, quãta de infinitis, vt est de corporibus, repugnat. n. duo corpora esse in eodẽ loco, quia tunc si fieri posset, esset penetratio possibilis, at non sic de spẽbus, & hæc est melior rñsio: quia non est æqualis repugnantia de duabus & de infinitis spẽbus. Vlterius arguunt contra rõnes. Ad primam. n. negant obiectum intellʼs esse quidditatem rei materialis. i. vniuersale sensibile. & probant, quia tunc aliquis habitus esset amplior intellectu: vt met. quę est de ente. Sed nos diximus apud peripateticos vlẽ sensibile esse obiectum intellʼs. Tunc ad rõnem dico, ꝙ potentiæ nõ per obiecta secantur, sed per res de quibus sunt. vt diciť 3. de aĩa modo idem est subiectum intellʼs & metaph. vt ens, nõ aũt idem obiectum, quia habitui nullum debet assignari obiectum. Anticimenon. n. hoc est obiectum peripatetici solum ad potentias referunt. Ad secundam rñdent ꝙ infinitum vnica intellectione põt intelligi, & vlterius concedunt spẽm posse causari ab infinito: per hoc tñ dicunt non ipsum infinitũ finiri, sed illud in quo recipitur spẽs. Sed hæc solutio friuola est. primo: quia si infinitum esset, non posset causare spẽm, quia vel finitã, vel infinitam, non infinitam, quia nihil est capax infinitæ perfectionis, si finitam: igitur potest aliquod finitũ esse æquipotẽs infinito quia põt producere tm̃ & ęqualem effectum. Secundo. rõ Thomæ stare videť, quia si infinitum causat spẽm in intellectu, esset in actu: omne enim causans spẽm in intellectu est in actu. 9. huius, & 3. phy. dicitur semper extimatur spẽs mouens, igitur si infinitum efficeret spẽm, esset in actu, sed oẽ quod est in actu, habet formam. vt patet apud oẽs, & oẽ habens formam est terminatum, quia omne finitum finitur ꝑ formam. 3. phy. & sic sequitur illud esse finitum. Tertio arguunt contra aliud dictum Thomæ, dixit. n. Thomas ꝙ omne quod intelligitur vnica intellectione, intelligitur vnica spẽ, modo hoc est falsum, nam mõs aureus vnica intellectione intelligitur, & tñ non per vnicã speciem sed per spẽs auri & montis. Sed miror hos. Thomas. n. loquitur de his quę vnica intellectione & per se intelligũtur, modo licet mons aureus vnica intellectione intelligatur: tñ nõ per se intelligitur, quod. n. per cõpositionem intelligitur, per accñs intelligitur, & non ꝑ se, solum. n. spẽbus partium: vel contentorum, vel accidentium intelligitur. Sed forte replicabis, igitur Deus ꝑ accñs intelligeretur quia per compõnem intelligitur. Amplius & materia & substantia & id genus. Respõdeo quod per se intelligi est dupliciter. Vno modo per se simpliciter, quod circũscripto omni alio de se habet naturam, qua põt intellectum mouere ad cognitionẽ & hoc pacto nullum illorum per se intelligitur, nullũ. n. illorum habet naturam quæ põt intellectum mouere ad cognitionem omnibus alijs circunscriptis, hoc. n. modo sola per se sensibilia sunt per se intelligibilia. Alio modo aliquid per se intelligi dicitur quod proprio conceptu simplici vel composito põt cognosci, & hoc mõ quodlibet illorum põt cognosci, non tñ infinitum qm̃ infinitum non est aptum proprio cõceptu simplici vel composito intelligi, sed solum per accñs vt per spẽm, & conceptum rei finitæ. Vel forte dici põt per se intelligibile esse dupliciter. vno modo quod põt propriã spẽm facere, & hoc pacto nullum illorum per se est intelligibile. alio mõ ꝙ per se est coniunctum, vel habitum ad aliquid quod põt propriam spẽm facere, & sic quodlibet

Cõm. 67.

Replica bona.

De cognitione substantia.

bet illorum est per se intelligibile. Infinitum aūt nec per propriā speciem, nec est coniūctum alicui per se, quod propriam speciem facit, quia quod nihil est, nec per se nec per accn̄s alicui coniungit̄. Vel facilius dici pōt, ꝙ per se intelligibile dr̄ vno modo ꝙ proxime est origo & principiū suæ intellectionis & sic per se sensilia sunt ꝑ se intellectilia, qm̄ sunt proxima origo & principiū intellectionis eorum. alio modo dicitur per se intelligibile quod est remota origo vel principium suæ intellectionis: & hoc pacto Deus: & substantia: & materia sunt ꝑ se intelligibilia, qm̄ sunt remotæ origines intellectionis, nisi.n. materia sustineret formā non posset forma esse proxima origo intellectionis materiæ, & nisi sub̄a sustineret per se sensibilia non possent sensibilia esse proxima origo intellectionis substantiæ, & nisi Deus esset cā rerum intelligibilium, nō possent res ipsæ esse proxima origo intellectionis Dei: at mons aureus per accn̄s intelligitur & infinitum sit̄, quia nec proxime nec remote pn̄t esset origines intellectionis eorum, & sic solum per accn̄s intelliguntur. Tertio replicant contra illud quod Tho. dixit: voluit.n. posse plures spēs in habitu esse, non tn̄ actu, quia habitu esse plures spēs est illas non actu, sed reuocatiue esse in intell̄u, actu vero esse, est illas formal̄r esse. Contra obiiciūt, & pōt rō sua habere vim de syll̄o. vbi intellectus simul tres propositiones intelligit, dico rōnē habere vim de syll̄o, qa ibi videtur esse actu cognitio oīum. Dico primo ꝙ oē qđ ītelligit̄, intelligit̄ vt vnū, & sic licet ipse syll̄s sint plures propōnes est vnus syllogismus. Amplius licet propō sit vna, est plures termini, & siue propōnem siue syll̄m intellectus intelligat, semper vt vnum intelligit, & quum dicitur: intelligit̄ ne istud vnum pluribus, vel vna specie? dico ꝙ nec syllogismus, nec propositio per speciem intelligitur. dices saltē termini vel res præsentatę ꝑ terminos pluribꝰ speciebus intelliguntur, maxime in propositionibus negatiuis, videlicet in hac, nigrum non est album, videt̄.n. ꝙ res importatæ per terminos pluribus speciebus intelliguntur. pōt dici ꝙ pluribus spēbus extrema intelligūtur, quia tn̄ ipsum quod intelligitur est vnum, ideo ex illis spēbus efficitur quodammodo vna spēs vnitate repræsentatorum, quia repræsentata subeunt rōnē vnius: ideo spēs subeūt rationē vnius repræsentatiui, & sic nō habes plura & distincta esse in eodē subiecto, melius tn̄ de hoc dicetur in.5. Vltimo refellunt tertiam rōnem, quia inter obiectum & potentiam pōt intelligi triplex proportio aut numeralis hoc est, ꝙ si potentia est vna numero obiectum debet esse vnum numero, & hoc nō, qa vna potentia numero pōt esse multorū numero, aut pōt intelligi proportio perfectionis hoc est ꝙ quantæ perfectionis sit potentia non maioris sit obiectū, & hoc etiam non, quia visus pōt videre solem, & tn̄ infinities sumptus non videret solē, aut pōt intelligi de proportione commensurationis, qualis est inter finitum & finitum, hoc est ꝙ si intellectus est finitus obiectū sit finitum, & hoc minime, quia si finitum potest mouere intellectum, igitur & infinitum velut cœlum à Deo pōt moueri. vbi nunc ab intelligentia mouetur. Ex his cōcludunt ꝙ inter ob̄m & potentiā debet esse proportio, quæ est inter motiuū & mobile, hæc aūt potius dissimilitudinem, q̄ similitudinē exposcit, & sic videtur rō Tho, nulla. Sed contra, quia Tho. probauit inter intell̄m & infinitum non posse esse proportionem motiui ad mobile, primo qa si infinitū posse intell̄m mouere esset in actu, & si esset in actu: haberet formam, & sic finiretur.

Vtrum plures spēs posit actu esse in ente.

Amplius probauimus non posse mouere, quia vel finita aut infinita motione, & probauimus nullo horum modorū fieri posse. Ex his sequitur, ꝙ positio illa est probabilis: tamen nec exposuit de quo infinito intelligit: nec qua specie cognitionis ipsum infinitum sit ignotū. Logici vt Albertilla & cæteri tenent primo ꝙ infinita possunt cognosci conceptu vl̄i: probāt, quia habeo vel habere possum conceptum specificū hominis, in mente mea, qui est signum oīum istorum, & sic videtur ꝙ infinita intelligi possunt in propositione vl̄i. Secundo dicunt infinita cognosci posse conceptu particulari probant, quia istum lapidem cognoscere possum conceptu singulari, & iste lapis est infinita, qa est infinitæ suæ partes, igitur infinita cognoscere possum conceptu particulari, multas alias conclusiones ponunt pro hac parte, quas omitto, quia non intendo esse captiūculator, pro mente tamen Arist. tenent intell̄m non posse cognoscere infinita quodlibet s̄m propriā rationē, quia impoīe est me habere in mēte mea infinitas rationes, & hoc voluit Arist. (vt dicunt) dum ait infinitum esse ignotum vt infinitum, quia intellectus non pōt cognoscere infinita quodlibet sub ꝓpria rationē. Hæc positio est māca, qa non distinguit de quo infinito loquitur. Propterea alij dicunt aliud esse de ratione infiniti in se, aliud de eo cui hæc ratio attribuitur, attribuitur.n. numero partiū magnitudini, & virtuti. Tunc dicunt ꝙ si loquimur de eo cui attribuitur, pōt esse multiplex, nam loquendo de virtute, cui attribuitur, sic tenent illud posse cognosci, vt patet de ipso Deo: immo Deus potest cognosci & quo ad virtutem, & quo ad rationem infiniti apud eos, si loquimur de numero, cui attribuitur infinitas, sic nec simul nec successiue intelligi potest. Tertio dicunt ꝙ loquendo de magnitudine infinita contrariæ, cui attribuitur ratio infiniti minime cognosci pōt, quia est impossibilis esse. Quarto dicunt ꝙ loquendo de magnitudine infinita priuatiue, cui attribuitur ratio infiniti, nō potest cognosci. patet: quia illam esse implicat contradictionem, similiter dici pōt de infinito priuatiue in multitudine: & breuiter si loquimur de eo cui attribuitur ratio infiniti, siue sit magnitudo siue numerus, siue contrariæ, siue priuatiue, nullum illorum pōt per se intelligi. Sed loquendo de eo cui attribuitur hoc est de virtute cui attribuit̄ infinitas: sic pōt ꝑ se intelligi. At si loquamur de ratione formali infiniti sic infinitum pōt à nobis intelligi. probant, quia intell̄s infinitum sub hac ratione intelligit inesse vel non inesse alicui, igitur infinitum intelligit sub ratione infiniti. Et hoc pacto concludunt ꝙ infinitum sumptū pro ijs qbus attribuit̄ nō pōt intelligi, nisi sit infinitum ꝑfectione vt Deus, infinitum vero sumptum pro rōne infiniti pōt intelligi. At si loquimur de infinito potestate, sic tenēt ipsum posse intelligi q̄tum ad ipsum cui rō infiniti attribuit̄ & quantū ad rationem infiniti. Est.n. maxima apud eos, ꝙ infinitum taliter pōt intelligi, qualiter esse pōt. Hæc illi. Sed hæc positio non est peripatetica. primo quia quæro qd ꝑ rōnem formalem infiniti velint, aut.n. volunt rōnem qd rei, aut rōnem quid noīs, ratio.n. formalis apud peripateticos definitio est, vt supius demōstrauimus, non pn̄t velle rōnem qd rei, quia s̄m eos nullū infinitorum est, igit̄ nullū illorū pōt definitione quid rei definiri. Si velint ꝑ rōnem formalem definitionē noīs, tūc nō differūt à Thoma, erit.n. tūc ipsum infinitū nō per se: sed ꝑ accn̄s ītelligibile: qa (vt diximus) definibile definitione qd noīs definiri pōt, dato ꝙ nō sit ꝑ se intelligibile, sed solum

Qualis positio Tho.

Pō logicorum.

Confutatio.

Pō aliorum.

Confutatio

solum per spem sui oppositi. Scđo peccant quia non est peripateticũ velle infinitum pro re cui attribuitur rō in finiti, si sumit̃ in virtute, posse intelligi à nobis, primo quia peripatetici nullũ infinitum permanẽs ponũt, sed solum in potentia siue successiuũ vt motũ & tps, Deũ aũt non in virtute, sed in permanentia ponũt infinitũ. Scđo qa dato ꝙ ita esset, adhuc (vt recte Thomas sentit) non esset vt sic à nobis intelligibile quia virtus non cognoscitur nisi per maximũ primo cœli. Ad nullũ est hic maximũ, quo possum' Deũ cognoscere vt infinitũ. Præterea nec creatio est hoc maximũ. primo qa creatio est credita. scđo qa Auic. & Them. dixerũt formas creari à datore formarũ, quẽ non posuerunt infinitũ nisi in permanentia, quare hæc positio non est peripatetica.

Cõm.116.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

NVNC oportet dilucidare opinionem peripateticorum. Dicamus igitur primo quod infinitũ põt sumi pro eo cui attribuitur rō infiniti, & ꝓ rõne infiniti, cui nihil correspondet præter conceptionem, ad quam intell's ducitur spẽ rei finitæ, vt dictum est. Amplius & per rõnem rei cui aliquid correspondet præter conceptionem: rō.n.rei semper habet aliquod sibi correspondet præter conceptionem: rō vero noĩs esse põt si nihil pręter conceptionem rñdet, si pro re cui attribuitur hæc, rõ hæc põt esse in virtute, in multitudine, in magnitudine, & in duratione. Præterea põt esse aut actu aut potestate: & si actu, aut contrariæ aut priuatiuæ vt dictum est. Amplius loqui possumus de cognitione vl'i, & particulari, vt dictum est. Tunc dico ꝙ si loquimur de infinito pro re, cui attribuitur, si illud est actu contrarię vel priuatiuæ, siue in virtute, siue in multitudine, siue in magnitudine, cognitione vl'i põt à nobis cognosci, non ãt cognitione particulari, hæc conclusio est Auer. hic. Et 3. de aĩa. vnde hic inquit & intendit ꝙ intell's qui est finitus non põt cognoscere infinitum ita ꝙ comprehendat illud in actu, hoc est rõne particulari, & nõ in potentia, hoc est rõne vniuersali, & diximus in actu, quia vniuersale comprehendit res infinitas, sed in potentia, nõ in actu. Hæc Auer. Ex quibus patet infinitum ipsum ꝓ re sumptum esse intelligibile sub rõne vniuersali, & inquit. Impoſ'e est.n. nos intelligere lineã infinitã, nisi qñ acceperimus eã finitam, & iterando eam infinities, ecce ꝙ vult ꝙ lineã infinitam intelligamus per quandã similitudinẽ cum finita, ꝙ non põt esse nisi quatenus ambe conceptu vniuersali cõcipiuntur, similiter virtus infinita intelligi põt per rõnem vl'em, quæ fit per additionem & replicationem virtutis finitę vt de linea dictum. Amplius scđo dico ꝙ loquendo de infinito pro re, si loquimur de infinito in potẽtia, vel de infinito in duratione, quodlibet horũ põt cognosci in vniuersali & in particulari, per rõnem infiniti, quid noĩs, & quid rei. patet hæc cõclusio. Primo de infinito in duratione, quia motum cœli, & motorẽ in particulari & vl'i cognoscimus, & quid noĩs & quid rei. Scđo patet de infinito in potentia, quia lapidẽ cognoscimus, & quid noĩs & quid rei, qui est infinitus potestate. Tertio dico ꝙ si loquimur de infinito pro rõne infiniti, non quidem quid rei, sed quid noĩs quodlibet illorum põt cognosci sub rõne infiniti quid noĩs, vt infinita virtus põt cognosci rõne qd noĩs, cui rõni nihil corrñdet in mente, nisi cõceptio, magnitudo, & multitudo, similiter oĩa hæc cognosci pñt rõnibus quid noĩs quibus nihil in mente corrñdet præter conceptiones ad quas conceptiones intell's ducitur spẽ finiti, cuilibet illorũ oppositi, & hæc est de intẽtione Arist. 3. phy. vbi inqrit rõnem infiniti. Sed occurres, vtrum huic noĩ infinitum, rñdeat aliquid pręter rõnem in mente & videt̃ ꝙ sic: aliter esset nomen secundæ intẽtionis & sic hæc prædicatio, motus est infinitus esset ꝑ accñs, quia termini accñtalis de termino per se significatiuo. si vero rñdet aliquid præter rõnem in mẽte, tũc sub illa rõne esset infinitum intelligibile, & sic voluerũt quidam, dũ exposuerunt ipsum infinitum esse per se intelligibile per rõnem infiniti, dici põt ꝙ illi noĩ infinitũ, in magnitudine, multitudine, virtute, in actu & cõtrariæ, & priuatiuæ, nihil corrñdet præter rõnem in mẽte, & non sequit̃ illos terminos siue noĩa esse secundæ intentionis, quia mons aureus, & hippocentaurus, & id genus noĩa sunt quibus nihil corrñdet præter conceptionem, & tamen sunt termini primæ intentionis ꝑm logicos, quia significant rem, quæ est vel ac si esset. Illi nomini infinitum in potentia & in duratione, & id genus præter intentionem siue rationem mentalem correspondet aliquid in re, & propterea hæc sunt per se intelligibilia ꝑm illam rõnem, & sic possunt intelligi per rationẽ quid nominis & quid rei. Hæc de dilucidatio.

1. Conclusio.

Cõm. 11. et 13.
Cõm. 19.
Cõm. 13.

2. Conclusio.

3. Conclusio.

Dubiũ optime.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS visis: ad rationes. Ad primam logici riderent quia non sequitur coriscum cognosco: coriscus est crispus, igitur cognosco crispum, bene.n.sequitur, igitur crispum cognosco. Amplius negatur minor ꝑm peripateticos, qm̃ Deus non est infinitus, licet ꝑm veritatem Deus sit infinitus virtute: & perfectione. Ad secundam per idem. Ad tertiam patuit solutio. Ad quartam dico ꝙ numerus est spẽs specialissima, & variationes illę sunt indiuidua: modo concedo ꝙ per rõnem vniuersalẽ oĩa illa cognosco, non autẽ per rationẽ particularẽ cognoscendo quãlibet. Ad quintã patet solutio in defensione Thomæ. Ad sextam concedunt logici totum posse cognosci, & infinitum posse cognosci, non aũt posse cognosci infinitum. Ad septimam patuit solutio per dilucidationem. Hæc de quinta disputatione satis.

FINIS SECVNDI LIBRI.

TERTII LIBRI METAPHYSICORVM

DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI.

In Tres Disputationes diuisa.

1 *Si Matematicus abstrahit ab efficiente & fine.*
2 *Si genus prædicatur per se de differentijs.*
3 *Si idem numero nunc sit in vniuerso tempore.*

PRÆFATIO.

ACTENVS magnanime Comes Andrea Carapha, Aristo. in lib. 2. de his quæ generatim veritati cõpetũt, determinauit, vbi quinque disputationes tibi missas confecimus. At nunc Arist. speciatim ad ea descendit, quæ huic designatæ scientiæ, quæ metaph. dicitur, conueniunt. Ante tamen quam rem aggrediatur, more boni meta. ac dialectici,

omnia fere, quæ in hoc lib. pertractaturus est, proponit disputatiue. Vbi has disputationes confecimus, quas rursus tibi recensendas mittimus, quas rogo tuo consultissimo ingenio recenseas atq; recognoscas, nã si illas à tuo spectatissimo consultu commendatas persensero, ædere non dubitabo. Vale.

DISPVTATIO PRIMA
De abstractione Mathematici.

Num Mathematicus abstrahat à fine, & ab efficiente.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Rõnes Ante.

IDETVR ꝙ Mathematicus non abstrahat ab efficiente & fine. Primo quia non abstrahit à medio demonstrationis, modo medium demonstrationis est cã effectrix notitiæ concl'onis, igitur non abstrahit ab efficiẽte. minor probatur, quia .1. Posteř. dicitur ꝙ principia demonstrationis sunt causæ conclusionis at medium non põt esse causa materialis, quia non ingrediť conclusionem, nec põt esse cã finalis vel formalis vt patet, igiť effectrix duntaxat. Secundo ꝙ non abstrahãt à fine arguitur, quia non abstrahunt ab ente, igitur nec bono, sed bonum habet rõnem finis, igitur nõ abstrahunt à fine. Tertio mathematicus nõ abstrahit à forma vt dicitur .1. phy. igitur nec à materia, quia forma & materia sunt relatiua .2. phy. & 4. phy. Sed si non abstrahit à forma nec à materia, non abstrahit ab aliis causis. Quarto, vt dicitur .2. Posteř. & 2. physi. & 7. huius mathematicus non abstrahit à materia intelligibili: sed bene à materia sensibili. In oppositum est Arist. in tex. presenti vbi probãdo ꝙ in imobilibus nõ est finis, nec efficiens, probat per hoc quia mathematicæ non demõstrant per finem, nec per effectricem causam, igitur mathematicus abstrahit à fine & efficiente.

Rõnes nostræ. Cõm. 1. Cõm. 26. Cõm. 11.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Vnde mathematica dcã sit.

MATHEMATICA græce latine est disciplina, verũ per excellentiã his sciẽtiis conuenit, quę de quãtitatib⁹ sunt: vt de numeris, & de dimẽsionibus, quia vt Arist. dixit .2. huius: sunt sciæ certissimæ, vnde .1. Posteř. diciť ꝙ mathe. sunt adeo certæ, ꝙ in illis cõmitti non põt paralogismus nec in dictione, nec extra dictionem, eo qa medium scribitur in puluere, cuius æquiuocatio statim per exemplum tollitur, & ideo per illarũ certitudinem per excellentiam nomen sibi compararunt disciplinæ, vt nulla alia dicatur disciplina, nisi mathesis, quæ in his habetur. Secundo debes scire ꝙ duplex est abstractio, altera intellectus agentis, altera intellectus pol'is: abstractio intellectus agentis est illa quæ est spẽi à phantasmatæ: & de hac loquitur Auer. 3. de aĩa forte, dum dicit intellectum agentem esse positũ vt abstrahat intelligibilia, & faciat de potẽtia intelligibilibus actu intellecta, & de hac nõ intelligit qõ. Alia est abstractio intell'is pol'is, & hæc est duplex, quædam est cõpositiua, & hoc pacto intellectus possibilis ab ipsis singularibus propositionibus per dianoeam repræsentatis abstrahit vl'em propõnem: quæ est principium artis & doctrinæ. vt dicitur .1. phy. & dictum est .1. huius. Alia est abstractio simplex: quæ est cõsideratio quædã simplex, & hæc est duplex. Alia quidem priuatiua: & hæc est cognitio alicuius prioris in aliquo signo, in quo non consideratur suũ posterius, & de hac habetur .2. phy. dum dř abstrahentiũ non est mendacium. Alia est abstractio positiua & hoc pacto intellectus abstrahit vl'e intentionale ab his singularibus considerando in illis similitudinem, in qua conueniunt: & de hac loquitur Auer. 12. huius. Prima quidem abstractio, quæ est syllogistica, non potest esse nisi à notis. Amplius & tertia quæ est positiua non potest esse nisi à notis. At secunda quæ est per negationem esse potest non à notis, possum. n. considerare aĩal abstrahendo ipsum ab oĩbus inferioribus non considerando illa, quia hæc non est aliud quã considerare aĩal nullis posterioribus consideratis, & de hac intelligit disputatio, est. n. sensus si mathematicus demonstrando & cõsiderando abstrahat ab efficiẽte & fine, hoc est cõsideret & demonstret nulla ratione habita de fine & efficiente. Quid vero sit efficiens, quidúe finis, superius patuit, nunc supponamus. Hæc de titulo.

Quæ abstractio & quotuplex. Cõm. 5. & 18. Cõm. 5. Cõm. 4.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

QVIDAM de disputatione dicunt duplex esse agẽs, duplicem quoq; finem, nam aliud est agens siue efficiẽs per motum, vt naturale, aliud sine motu, vt Deus. Similiter dicunt finem duplicem esse, alius est qui motu attingitur, alius sine motu: primus finis corrñdet primo agenti, secundus vero corrñdet secundo. Secundo accipiunt ꝙ finem reperiri in aliquibus est aut quia ipsum est finis, veluti in Deo reperiť finis, quia ipse est omniũ finis, alio modo quia ordinatur in finẽ veluti in potione est finis, quia ordinatur in sanitatem. Tunc de disputatione dicunt primo ꝙ in mathematicis nullo modo reperitur ratio efficientis, quia nec per motum, nec sine motu: & hoc pro tanto, quia mathematica vt talia non habent esse reale, sed solum in mente. Secundo dicunt ꝙ in mathematicis non potest esse finis nisi quatenus ipsæ ad finem ordinãtur cõem, videlicet, ad primã causam. quæ est oĩum rerũ finis. Sed hæc positio nõ est consona. Primo quia videtur secunda conclusio repugnãs primæ, nam si in mathematicis est finis vt ordinatur ad cõem finem, oportet ponere agens, quia finis significat agẽs significatione necessaria vt diciť .2. cap. de substantia orbis. Amplius hic finis, qui est in mathematicis aut corrñdet efficienti primo modo, aut secundo modo, aut nec primo, nec secundo modo. si nec primo nec secũdo modo, adhuc dabitur aliquis alius finis præter eos quos enumerarunt, & nõ dederunt, & ita insufficientes essent, si non correspondet efficienti aliquo illorum quos vis modo, habebitur contra primam conclusionem, in qua negauit pœnitus efficiens. Tertio si mathematica habet finem, vel ille consideratur à mathematico, vel non. si sic, igitur per illum posset demonstrare, contra Aristotelem in textu. Si vero ille finis non consideratur à mathematico, tunc nõ recte dicitur mathematica habere finem, sic. n. possemus dicere ꝙ habẽt materiam & oẽs causas quas non considerat mathematicus. Alij vt Auerro. in proœmio libri physi. & Alexander velle videntur mathematicas scientias non habere finem: quia non faciunt ad fœlicitatem, siue copulationem intellectus agentis cum poli nec principaliter, nec dispositiue, vt naturalis scĩa, & metaphysica, & ꝑpea dicitur ibidem ipsas nõ esse enumeratas nisi ꝑp exercitiũ, vt videlicet intellectus sese exerceat in abstrahẽdo, ad hoc vt facilius habilitetur ad abstrahendum simpl'r abstracta. Sed hæc solo est vera forte, sed non ad literam: nam Arist. in textu velle videtur per finem causam, per quam in mathematicis posset demonstrari vt patet per rationem quam inducit per Aristippum. Hæc de positionibus.

1. positio. Confutatio. Põ Alex. & Auer. Confutatio.

CAPVT

CAPVT DILVCIDATIONVM QVARTVM.

Vt diximus mathematicum abstrahere ab agente & à fine, est ipsum definire, & demonstrare, nec per finem, nec per efficientem. Tunc dico iuxta positionem aliã Auer. I. phy. quinque. Primũ est ꝙ mathe. abstrahit ab omni genere causarum, hoc est non considerat aliquod genus causæ. probatur, quia quicquid considerat mathematicus est quantum, aut continuum aut discretum, quorum nullum vt consideratur à mathematico potest esse causa. Secundo ratio causæ spectat ad metaphysicum: igitur non ad mathematicum. Sed replicat iunior, quia mathematicus scit, igitur per causam, & quoniam illius est causa, non autem potest scire per causam, & quoniam illius est causa, nisi sciat cãm, igitur considerat genus causæ. dico vt logici ꝙ causam scit, & qm̃ illius est causa sit, non tñ scit causam, neque scit qm̃ illius est causa, vel dico mathematicum scire per id quod est causa, & qm̃ illius est causa, hoc est ꝑ aliquid quod est causa propria, tñ per habitum mathema. non scit illud medium esse causam, nec propriam, nec cõem, sed per habitũ logice, vel meta. Secundũ est ꝙ mathema. nec per finem, nec per efficientem causam, nec per materiam demonstrat probatur ex textu. Non enim demonstrat mathe. vt naturalis facit, qui demonstrat oculos existere in capite vt melius videãt, nec hominem esse erectæ figuræ ꝑꝑ copiam caloris & spirituũ. prima. n. rõ est à fine. secunda ab efficiẽte, nec demonstrat aliquid per materiã vt facit naturalis qui demonstrat pilos esse in femore ex copia vaporum. Mathe. igitur nec per finem, nec per materiam, nec per efficiens demonstrat. Tertiũ est mathe. demr̃at per formam duntaxat, declaratur, quia demr̃ationes mathe. sunt potissimę, modo potissima demr̃atio est per genus causæ formalis vt dicit Them̃. Amplius nõ demr̃at nisi per definitionem, sed definitio ipsa nihil aliud dicit quã rei formam. Quartum est ꝙ licet mathe. demonstrat ꝑ formam, non tñ considerat formam, nec se per formã aut definitionem demonstrare: nec se syllogizare, nec aliquid tale, & hoc vt mathe. deducitur quia considerare formam est metaph. considerare se demonstrare ꝑ formam vel definitionem est actus reflexus, qui est logici, & ꝑpea si hæc mathe. considerat, non quo mathe. est considerat: sed quo aut metaphysicus, aut logicus. Sed occurres mathematicus demonstrat per formam tm̃, aut demonstrat per notum sibi, aut per ignotum: non per ignotum, quia esset contra præcepta demonstrationis: si per notum, igitur demonstrando per formam, erit sibi omnino nota forma. Dici potest ꝙ mathematicus demonstrat per formam: & id quo demonstrat est sibi notum, non tñ inquantum forma, illud est sibi notum. Logici vero dicerent formam esse mathematico notam, quia hoc est sibi notum: & hoc est forma, igitur forma est mathematico nota: non tamẽ mathematico nota est forma, quia sub ratione qua forma, & hæc solutio secundum rem est eadem ꝙ prima. Si igitur demonstrat mathematicus per solam formam, quia per id solum quod est forma, non tñ est sibi notum illud sub rõne formæ. Pro mente textus sit. 5. conclusio mathematicus abstrahit à fine & ab efficiẽte in demonstrando. patet, quia per nullum genus causæ demonstrat nisi per formam, quæ tñ nõ sibi sub ratione formæ est nota. Animaduerte ꝙ nonnulli tenent mathematicos non considerare causam, nec per aliqđ genus causæ demonstrare: sed demõstrationes esse per aliquod medium, quod meta. & logicus considerando repetit esse causam, verum tu considera. qm̃ nihil est in bussulo. Hæc de dilucidatione.

Cõm. 1. 1. Conclusio. *Secunda.* *Tertia.* *Quarta.* *Dubitatio.* *Solutio.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

Ad primam iam visum est, ꝑpea ad primam dico iuxta dilucidationem ꝙ licet mathe. considerat id qđ est medium demonstrationis, non tñ vt mathe. considerat medium, vt medium nec medium vt causa, nec medium vt definitio. hæ. n. cõsiderationes alterius sunt generis, quia sufficit mathe. vt demr̃at per sibi notum: licet non per sibi notum sub rõne alicuius causæ. Ad secundã similiter dico ꝙ abstrahit à fine in demonstrãdo atq; considerando, nam licet res mathe. habeant finem, non tñ considerantur ab eo vt habet finem, vel agens, est. n. altioris negocij. Ad tertiam dico ꝙ mathe. non abstrahit ab eo qđ est forma: vel definitio: tñ abstrahit à forma, quia id per qđ demr̃at. non est sibi notum, nec sub rõne formæ nec sub rõne definitionis, nec sub rõne medij, abstrahit aũt & à fine, & ab eo quod est finis, præterea & ab efficiente, & ab eo qđ est efficiens, quia non demonstrat per id quod est finis, nec per finem, nec per id quod est efficiens, nec per efficiens. Ad quartã dico ꝙ mathe. non abstrahit ab eo quod est materia intelligibilis, hoc est subiectum passionũ quia cõsiderat cõtinuum, de quo oẽs passiones demr̃t: tñ abstrahit à materia intelligibili, quia nec illud cõsiderat quatenus intellectilis materia, nec ꝑ illud demõstrat quatenus materia est intellectilis. Hæc de prima disputa.

DISPVTATIO SECVNDA

De prædicatione generis de differentijs.

Num genus de differentijs per se prædicetur.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Solet argui ꝙ sic. Primo, rõnale per se est hõ, igitur rationale ꝑ se est animal, ab inferiori ad superius. ãns probatur per conuersionem: nam homo per se est rationale, igitur per conuersionem rationale per se est homo: vt. n. necessarium in necessarium cõuertitur: sic per se in per se. Secundo expositoriæ arguitur hoc per se est aĩal demonstrato hoĩe, vel Socr. hoc per se est rationale demonstrato eodem, igitur rationale per se est aĩal. tenet syllogismus virtute expositionis. & etiam quia sicut ex necessarijs nõ nisi necessarium, ita nec ex his quæ sunt per se: sequitur nisi quod est per se. Tertio rationalitas est aĩalitas, igitur rationale per se est aĩal. tenet enthymema per regulã. 7. huius. vbi dicitur tunc esse prædicationem per se qñ abstractum de abstracto prædicatur. ãns probatur, quia rationalitas est humanitas vt patet, & humanitas est animalitas, igitur rationalitas erit animalitas. Quarto si genus prædicatur de differentia & non per se, sed per accñs, ẽt per accñs prędicabitur de spẽ. tenet enthymema, quia qñ aliquid prædicat̃ de prædicato, prædicat̃ de subiecto: & eodẽ mõ, per regulam prioristicam. Quinto enthymema hoc valet, rationale est homo, igitur rationale est aĩal, igitur eodem addito vtriq; valebit rõnale per se est hõ, igitur rationale per se est animal, regula est primi priorum, ꝙ rationale sit per se homo, patet quia ponitur in ratione hoĩs, igitur homo prædicatur per se de rõnali saltem secundo modo. Sexto si rõnale est aĩal, sed non per se, rationale erit ens, & non per se. tenet enthymema ꝑ eandem rõnem per quã probari solet rõnale non esse ꝑ se aĩal, quia in definitione hoĩs esset nugatio, quia ens semel

Rationes Ant. Prima.

ſemel includeretur in rõne aïalis;& ſemel in ratione rationalis,igiť homo eſſet bis ens, aut oportet dicere ens nõ includi in ratione rationalis,& ſic habetur intentũ: hoc.n.modo probant iſti genus non prædicari de dr̃ia. Septimo rationale eſt per ſe ens, igitur aut ꝑ ſe ſubſtantia,aut per ſe accidens,non per ſe accidens, igitur per ſe ſubſtantia: vlterius eſt per ſe ſubſtãtia: igitur aut corporea,aut incorporea,ſi per ſe corporea:igitur per ſe corpus,ſi per ſe corpus: aut per ſe aïatum, aut per ſe inanimatum, non per ſe inanimatum, igitur per ſe aïatum, vlterius per ſe aïatum, aut per ſe ſenſitiuum: aut per ſe inſenſitiuũ.ſi ꝑ ſe ſenſitiuũ,igitur per ſe aïal,& ſic habeť propoſitum. Octauo ſi genus non per ſe de differentia prædicatur,tunc per accidens oportet vt prædiceť,quia omne quod prædicatur, aut per ſe aut per accidens neceſſe eſt prædicari, tunc ſi per accidens, aut quia accidens de ſubiecto, aut quia ſubiectum de acidẽte aut qa accidens de accidente vt.5.huius Ariſto. & Auer. declarant, ſed nullum horum eſt,igitur nõ prædicatur per accidens. In oppoſitum eſt Ariſto.& Auer.in hoc.3.vbi ſyllogiçat ſic. genus non prædicatur de differentiis, ens prædicatur de differẽtiis,igiť ens non eſt genus, in quo apparet genus non prędicari de differentijs. Secũdo & efficaciſsime, ſi genus prædicatur per ſe de differentijs, tunc differentia eſſet generis ſpẽs.deducitur, quia non videtur ꝙ magis homo ſit aïalis ſpẽs, quã rationale, de vtriſq;.n.per ſe,& eodem perſeitatis modo prædicatur, igitur qua ratione eſt genus ad hominem, eadem rõne erit genus ad rationale,& cum omne genus oportet vt deſcendat in ſpẽs per dr̃ias,ſequitur aïal deſcendere in rõnale per dr̃ias,quæ non videntur, nam eodem modo quæreretur de illis,& hæc rõ videtur pro mẽte Ariſt.cũ.n. ens prædicetur æqualiter de oĩbus ꝓpea voluit ipſum non eſſe genus,& ita per contrarium genus erit, quod non æqualiter de omnibus ſub eo cõtentis prędicatur, ſed de ſpecie per ſe de differentijs per accidens.

Cõm.23.

Cõm.10.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

LICET genus & differentia in præſenti diſputatione audiri poſsit pro ſecũdis intellectis, de quibus eſt logicus,tñ in propoſito pro primis intellectis audiendæ ſunt,genus quidẽ pro eo vł́i quod de pluribus differentibus ſpẽ eſt prædicabile in eo quod quid. Differẽtia vero pro eo vł́i quo ſpẽs abundat a genere, quodq; eſt de pluribus in quale prædicabile. Secũdo aïaduerſione dignum ꝙ aliud eſt prædicari,aliud enuntiari, põt.n.idẽ de ſeipſo enũtiari,hæc.n. eſt vera enuntiatio, homo eſt homo,non tñ eſt ꝑdicatio,oĩs.n.enũciatio ex noïe conſtat & verbo,at propõ ex prædicato & ſubiecto. Eſt.n. ſubiectum aut id de quo aliud dicitur, aut id cui aliud ineſt,homo quidẽ.n.ſubiectũ eſt,quia de eo dicitur aïal aut qa ſubiicitur albo, ꝑdicatũ vero aut qd᷑ dicitur de alio,aut quod alteri ineſt,nihil aũt de ſe dicitur: non.n. in illa.homo eſt homo eſt aliquid,qd᷑ determinatæ ꝑdicatur,nec determinatæ ſubiiciať,aut ſibi ſubiicitur, ꝑꝑ quod dr̃ enuntiatio vera ab eo qd᷑ res eſt vel nõ eſt, vt dr̃ in prædicamẽtis,propoſitio aũt vera ab eo qd᷑ ꝑdicatũ cõpetit ſubto pro aliquo vel pro aliquibus. Tertio debes ſcire ꝙ ꝑdicari ꝑ ſe põt multifariam dici. Primo qñ id quod eſt naturale ſubiectũ ſubiiciť, & id qd᷑ eſt naturale ꝑdicatũ ꝑdicatur, & hoc pacto.1.poſte. diciť. hanc eſſe ꝑ ſe ꝑdicationẽ lignũ eſt albũ, hãc etiã hõ eſt aïal,eo qa in vtriſq; qđ eſt naturale ſubiectũ ſubiiciť,& qd᷑ eſt naturale ꝑdicatũ,prædicať,qua rõne hæc erit ꝑ accñs & innaturalis,albũ eſt lignũ,aïal eſt hõ, qa id qd᷑

Quot modis prædicari ꝑ ſe.

eſt näle ꝑdicatum ſubiicitur, & id quod eſt nãle ſubm prædicatur. Scđo dr̃ prædicatio per ſe quoties ꝑdicatũ eſt in rõne dicẽte quid eſt ſubiecti, & hoc poniť primũ ſignificatũ per ſe in.1.poſt.vt aïal & rõnale de hoïe hoc pacto per ſe ꝑdicatur. Tertio dr̃ ꝑdicatio per ſe quoties ecõtra ſubm eſt in rõne ꝑdicati, vt naſus eſt ſymmus, numerus eſt par vel impar, hõ eſt diſciplinæ capax, & id genus,& hoc eſt ſignificatũ verbi per ſe ſm vt patet etiã.1.poſt. Quarto dr̃ ꝑdicatio ꝑ ſe quotiens prædicatũ ineſt ſubto ſine ſubto medio vt.5.meta.diciť ſuꝑficies eſt per ſe alba,& corpus per accñs,quia per mediũ, qd᷑ eſt ſuperficies. Quinto dr̃ prędicatio per ſe quotiens eſt talis ſine cã quod eſt dicere quoties eſt tale per ſuã nãm, quo ſenſu diceremus hoïem eſſe per ſe hoïem, quia eſt talis ſine cã. Sexto ꝑdicatio dr̃ quoties prædicatũ ineſt ſoli ſubto,& ſeparatim,& hoc pacto ridere prædicatur per ſe de hoïe,qa ſolus hõ ridet,oĩbus.n.his modis ꝑdicatio per ſe dici põt,vt partim.1.poſt.partim.5.huius colligi poteſt. Hæc de titulo dicta ſufficiant.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

HAC in diſputatione ſoluũt quidam ſine diſtõne, & dicunt ꝙ genus non prædicatur per ſe de dr̃ia: & ꝑpea hæc nõ eſt per ſe rõnale eſt aïal,& id genus, probãt hãc rõne Auicen.5.ſuæ meta.hoc pacto materiale eſt extra rõnem formalis,genus dicit cõceptũ materialẽ, dr̃ia cõceptũ formalem, igiť genus nõ ꝑdicatur per ſe de dr̃ia. Alij probant idem ſic,genus nõ eſt de rõne differentię, igitur non ꝑdicatur per ſe de dr̃ia.antecedens accipitur 4.Topi. Vbi dr̃ ꝙ genus nõ ponitur in definitione differentiæ. Secundo arguũt quia ſi genus prædicareť per ſe de dr̃ia, tunc eſſet nugatio dicere, hõ eſt aïal rõnale, vel vnus hõ eſſet duo aïalia, vt probat Ariſt.4.topi. nã aut aïal incluſum in rationali quidditatiue eſt idẽ aïal, quod includitur in aïali,aut aliud.ſi idem, igitur nugatio.ſi aliud,tunc idẽ hõ eſt duo aïalia,vel bis aïal. Tertio arguunt, primo diuerſa in nullo conueniunt, ſed dr̃iæ diuiſiue generis ſunt primo diuerſæ in genere,igiť non conueniunt in gñe,& ita genus non põt per ſe de differentiis ꝑdicari.minor patet, quia genus per dr̃ias ĩmediate deſcendit:igitur illæ in ſuo genere ſunt primo diuerſæ. Quarto oẽ cõtrahibile & potentiale eſt extra rõnem contrahentis,& actualis,ſed genus eſt cõtrahibile & potentiale,dr̃ia eſt contrahens & actuale, igiť genus eſt extra rõnẽ dr̃ię,& ita nõ põt prædicari per ſe de dr̃ia. Sed cõtra hãc põnẽ obiicit Ioã. multifariã primo genus importat eandem formã cũ dr̃ia,igitur prædicať de illa ſm eandem formam,& ſi prædicatur de illo ſm candẽ formã:igitur de illa prædicabitur formal̃r, & ſi de illa prædicatur formaliter, igitur per ſe. Scđo per Boet.oẽ diuiſum prædicatur per ſe de diuidẽtibus,quia diuiſum nõ eſt aliud q̃ ipſa diuidẽtia, ſed genus diuidiť per dr̃ias vt dr̃ in lib.Porph.igitur genus prędicať per ſe de dr̃iis. Tertio quod eſt aliquid per ſuã formam, eſt illud per ſe,ſed rõnale eſt aïal per ſuam formã,igitur eſt aïal per ſe.maior habetur.5.meta.hęc rõ parum differt à prima. Propter hæc Ioan.tenet aliter & diſtinguit, & dicit ꝙ genus vno mõ põt ſumi pro forma gñali, & hoc modo aïal non eſt aliud q̃ forma aïalis.alio modo ꝓ compoſito ex forma generali & forma ſpecifica ſumpto, tñ ſub rõne formę gñalis,& hoc mõ aïal eſt compoſitũ ex forã generali,& ſpecifica,ſed ſub forma aïalis ſumptũ. Eodẽ mõ dr̃ia ſumi põt.vno nãq; modo pro forma ſpecifica vt rõnale pro aïa rõnali alio modo ꝓ aggregato ex forma gñali & ſpecifica, ſumpto tñ ſub rõne forã ſpecificę.

Rationes aliorum 1.

Obiectio Ioan.

Commen.35. Poſitio Ioan.

Tunc

Tunc Ioan.dicit quædam quorum primum est ꝙ sumẽdo differentiam & genus pro formis simplicibus: hoc modo genus nõ prædicatur per se de dr̃iis, & hoc probant rõnes oppositæ. Secundo dicit ꝙ sumẽdo genus & differentiam pro aggregatis, sic genus per se prædicatur de dr̃ia, quia hoc pacto sumendo rõnale est per se aĩal, quia est aĩal per suam formam, igitur per se. Tertio dicit Ioã. ꝙ genus nõ prædicať per se primo, mõ vel secundo modo per se, loquendo de his vt loquiť Arist.1. Posteř. sed loquendo de his vt loquitur Aristo.5. huius pro eo, videlicet, qđ prędicatur de aliquo sine cã media quo sensu diximus hoĩem esse per se hoĩem. Nisi quis velit oẽ illud esse per se in primo vel secundo mõ vt loquitur in.1. Post. quod reducitur ad illa prædicata illorũ modorũ, modo hæc prædicatio rõnale est aĩal esset per se primo modo reductiue, qa est essentialis. Hæc Ioan.

Confutatio. Sed hæc põ videtur peccare in fundamento. Primo qa credit in vno cõposito esse tot formas, quot sunt prædicata per se: modo hoc non est certum, imo famosior est põ opposita, ideo non debuit per incerta determinare.

Cõm.27. Secundo quia ẽm Auer. quẽ tantopere magnifacit, nullum vľe põt esse cõpositum, quia vt recitauimus.1. huius ex intentione eius in pluribus locis: maxime in hoc prĩo vľia sunt formę, aĩal.n. nihil aliud est q̃ aĩalis forma, vt album nihil aliud q̃ albedo, & hõ nihil aliud q̃ hoĩs forma.

Cõm.21. 7. huius, veluti nigrum nihil aliud q̃ nigredo, igitur nullum compositum põt esse genus nec dr̃ia, oẽ.n. cõpositum habet formam, & oẽ tale est indiuiduum ẽm Auer. & hoc modo illa distinctio est falsa ẽm doctrinã sui principis. hæc.n. sunt certissima apud Auerro. Hęc de positionibus satis.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

1. Suppositio. PRO dilucidatione debes scire. Primo ꝙ rationale & quæuis dr̃ia non differt à rationalitate, siue aĩa rõnali quantum ad rem, similiter nec aĩal & aĩalitas. siue aĩalis forma, est.n. idem forma partis & totius apud Auer.7. huius, differunt vero solum, quia rõnale sumitur per modum totius, & aĩal per modum totius, & propterea possunt vere prædicari de subiectis vt de hoĩe, de Soc. & id genus, rõnalitas vero & aĩalitas quia sumũtur per modum partis de nullo prædicantur nisi de seipsis, vt di

2. Suppositio. cit Auic. est.n. æquinitas tñ ipsa. Secũdo debes scire ꝙ siue dentur plures formę in vno cõposito, siue non aĩal & rationale sunt diuersa prædicata. Si.n. dantur plures formæ, erunt diuersa p̃dicata sumpta à diuersis formis. si aũt non sunt plures formæ, erunt diuersa prædicata sumpta à diuersis rõnibus concipiẽdi aliquid sub eadẽ forma, cum.n. vna sit anima quæ sit vegetabilis, sensibilis, & rõnabilis, aĩa rõnalis põt concipi sub diuersis rationibus, vt.n. concipitur quatenus est principium sensus & motus, reponit hoĩem indiuiduũ in genere aĩalis vt consideratuř quatenus est principium nutritionis & gñationis isto modo reponit Soc. in genere viuentis. si autem consideratur vt est principium intelligendi, reponit ipsum in specie, quare siue sint diuersæ formæ, siue vna, ratio differentiæ: videlicet rõnalitas & rõ generis

3. suppositio. erunt semper diuersæ. Tertio debes scire ꝙ licet nõ deť compositum specificum præter singularia composita ẽm Auer. bene tñ potest concipi compositum sub rõne specifica, cui conceptioni nihil correspondet in re pręter singularia, at genus & differentia possunt cõibus rationibus concipi, conceptione, cui correspõdet aliqđ præter singularia, quia sibi correspondet forma, quæ est res præter singulare quæ forma est vľe potestate ẽm

Auerroẽm. His acceptis, dico primo ꝙ sumendo genus & differentiam per modum partis, nullo modo genus de differẽtia prędicatur, patuit quia sic sumendo genus non nisi de ipso prædicatur. *1. conclusio.*

Secunda conclusio sumendo genus & dr̃iam per modum totius, genus non p̃dicatur de dr̃ia per se primo modo, nec per se secũdo modo, vt loquitur Arist.1. poste. nec ꝑ se pro eo quod competit soli vt loquiť.5. huius, nec econtra, differẽtia de genere vllo horum modorum, hæc cõclusio patuit, quia genus non poniť in rõne dr̃iæ, nec econtra differentia in ratione generis. Amplius nec in secundo mõ genus de dr̃ia, quia differentia non ponitur in definitione generis & per idem nec econtra, præterea nec genus p̃dicatur de dr̃ia sola, nec differentia de solo genere, & sic patet conclusio. *2. conclusio.*

Tertia conclusio genus prædicať ꝑ se de dr̃ia sumendo per se prædicari pro eo quod naturali p̃dicatione p̃dicať, & etiã per se pro eo qđ sine subiecto medio p̃dicať, præterea & ꝑ se etiã pro eo quod prædicať sine cã media, hæc patet, qa genus est in plus q̃ dr̃ia: igiť põt esse naturale prædicatũ ad illã. Amplius genus est dr̃iæ immediatum prædicatũ, & dr̃ia generi immediatum subiectũ, igiť põt prędicari de illa prædicatione immediata. Tertio etiam prædicatur per se qa per naturam, & sine causa media, nã rationale est aĩal ꝑ naturam, atq; per eius formam, quia vna est forma animalis & rõnalis. *3 conclusio.*

Quarta conclusio differentia põt, prædicari de genere per se, pro eo quod non per subm medium prædicať, & pro eo qđ sine causa media prædicať non tñ pro eo qđ est naturale prædicatũ. patet hæc ex dictis, aĩal enim est rationale, non per causam mediam nec per aliud q̃ per naturã rationalis, quia tñ aĩal est in plus q̃ rationale, hac ratione prædicatio est per accidẽs prout distinguitur contra naturalẽ. Amplius cũ prædicatur de animali, sine subiecto medio prędicatur. *4 conclusio.*

Quinta conclusio species non prædicatur ꝑ se de differẽtia, primo modo vt loquitur Arist.1. poster. sed bene secundo modo, & pro eo quod competit soli, præterea ꝑ eo quod competit sine medio subiecto. Amplius pro eo quod competit sine causa media per naturã, non tñ pro eo qđ prędicatur naturali prædicatione patet hæc conclusio: quia spẽs nõ ponitur in illius definitione. Secundo prædicatur secundo modo quia differentia ponitur in ratione speciei, præterea competit soli, quia conuersim maxime de differentia vltima. Amplius sine subiecto medio, qa hæc est immediata, rationale est homo, etiam sine causa media per naturam, quia rationale ꝑ suam formam est homo, sed quia homo est naturale subiectum differentiæ, quia differentia videtur se habere per modum qualis, ideo non prædicať naturali prædicatione de dr̃ia. *5. conclusio.*

Sexta cõclusio dr̃ia prædicať primo modo dicendi ꝑ se de spẽ prædicatione naturali. prædicatione ẽm solũ, immediata, ꝑ naturã, & sine causa media, non tñ secundo modo, prædicať quidẽ naturali prędicatione, quia dr̃ia est naturale prędicatum & homo naturale subiectũ, quia dr̃ia inest sibi vt quale, prædicatione primo modo quia inest in rõne dicente quid est, prædicatione dicente de ipsa sola: quia cum illa conuertiť: prædicatione immediata hoc est sine subiecto medio: quia primum & mediatũ subiectũ dr̃iæ est ipsa species, sine causa media, quia nulla est forma vel causa media, qua de illa prædicatur. Quod autem non prædicetur de specie secundo modo dicendi per se, vt loquitur.1. post. patet, quia species non ponitur in ratione differẽtiæ. Ex his sequitur conclusio pro mẽte Arist. *6. conclusio.*

ꝙ loquendo de prædicatione dicente quid est.nec genus:nec spēs de differētia prędicatur ꝑ se.Et hoc volūt quidam dicere: quum dicunt genus esse extra essentiā differentiæ: amplius genus non esse de rōne formali illius:rursus ꝙ genus & dr̄ia non sunt idem formaliter.Si enim per hæc intelligunt ꝙ genus non per se prædicat̄ de differentia prædicatione dicente quid est, vt est primus modus dicēdi per se.1.poste. positus, recte sentiūt. Sin aliter velint,eorum pō non est peripatetica,hoc ēt expositor intelligit in textu:& oēs alij. Ex his sequitur ꝙ genus p̄dicatur de dr̄ia per accn̄s, sumendo ꝑ accn̄s vt sumitur posteriorū primo,pro eo quod prędicat̄ naturaliter hoc est nec per se primo mō, nec sc̄d̄o modo. Non tn̄ per accn̄s vt sumitur.5. huius ,ꝑ eo quod vel est subiectū de accn̄te, vel accn̄s de subiecto: vel accn̄s de accn̄te.Hæc sunt peripateticæ dicta.Patet ēt qbus modis per se genus de dr̄ia prædicat̄: nam prædicat̄ per se prędicatione naturali,per se,quia non per subm mediū, per se,quia non per cām mediam, sed per formā & naturam dr̄iæ,non aūt per se,prędicatione dicente de sola dr̄ia.Patet.3.de dr̄ia prædicat̄ per se de genere prædicatione quia non ꝑ subiectū mediū per se, quia non per cām mediam,non tn̄ per se,quia de solo genere,nec per se p̄dicatione naturali, nec per se in rōne dicente qd est subiectū, nec per se in rōne dicente quid est prædicatū. Quarto patet spēm prædicari per se de dr̄ia, ꝑ se,q̄a sine medio subiecto:per se, quia sine cā media, per se,q̄a de sola dr̄ia, non aūt per se in rōne dicente quid est,sed bene per se sc̄d̄o modo dicendi per se primo posterio. dicto, nec per se prædicatione naturali. Vltimo patet differentiam prædicari omnibus modis per se de spē, preter per se secundo modo dicendi per se in lib.poste. enumerato, nam de illa prædicatur per se in rōne dicēte quid est,per se,quia sine subiecto medio,per se, quia sine causa media,per se,quia de illa sola per se, quia naturali prædicatione. Hæc de dilucidatione.

Excerptum.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS visis nunc ad rōnes rn̄dendum est. Ad primā soluunt quidā, sed quia eorum solutio est in lib. primo confutata, propterea dico aliter, & nego cōsequentiā, quia licet homo sit per se rōnalis, non debet conuerti ꝙ rationale sit per se homo. causa aūt est, quia regulæ conuersionum debēt intelligi solum in propōnibus de inesse, & de necessario inesse, non aūt de his quæ sunt ꝑ se,aut de his quæ sunt per accn̄s. causa aūt est, quia necessariū non variat inesse, ipsum aūt per se & per accn̄s variant ipsum inesse,& tu lege librum priorum. Ad secundam rn̄dent quidam suo modo, ego aūt magis ad vim rōnis dico ꝙ in syllogismo expositorio medium debet esse hoc aliquid,hoc est simpliciter idem, & eodē modo, quod quidem nō est in proposito, nam hoc demonstrando Socr. est aīal per se, & hoc demonstrando idem est rōnale per se: nō tn̄ eodem modo simpliciter, quia Socr. est aīal per se, vt aīal est quid potentiale, est aūt per se rationale vt rōnale: est quid actuale: & hoc modo non seruatur simpliciter identitas. Vel dici pōt ꝙ syllogismus expositorius non habet locū nisi in propōnibus de inesse, & de necessario inesse, in alijs vero tenet per accn̄s gratia materiæ. Ad tertiam dico ꝙ illa est falsa, rationalitas est animalitas, & illa, humanitas est rationalitas, & illa humanitas est rationalitas, & qn̄ dicit Arist. in.7. huius ꝙ qn̄ est prædicatio per se, tunc valet à concretis ad abstrācta, dico ꝙ loquitur in accidentibus: non aūt in substantijs. Alij vero aliā solutionem fingunt, quæ est ꝯm eorum opinionem. Ad quartam patet solutio ex dilucidatione. Ad quintam dico ꝙ regula. Arist.intelligitur eodem addito vtrobiq;, quod nec minuit,nec priuet,nec variet essentialiter,modo ꝑ se additum antecedenti variat ipsum de specie in spēm. Ad sextam dico ꝙ aīal est ens per se:& rōnale est ens ꝑ se, quia ens prædicatur per se de quolibet, vt dicitur in textu,& conceditur ꝙ in vtroq; formaliter ens includitur,non autem est nugatio, requiritur.n.ad nugationē ꝙ bis idem repetatur,per se & immediate: quod nō est in proposito, ens.n.repetitur bis formaliter, nō autem immediate, sed per aīal, & per rationale, & hoc pacto vt contrahitur per aīal extra rōnem est rationalis, & hoc modo non bis repetitur primo & immediate, hoc autem ideo est,quia ens aīal est extra essentiam entis rationalis,non autem ens extra essentiam entis. Ad septimam dico ꝙ rationale est per se ens, vt ipsum ens supponit simpliciter,non autem vt supponit pro substantia vel pro accidente. Vel dici pōt ꝙ ens nō solum prædicatur per se de generibus sed de differentijs: & hoc modo posset dici ꝙ rationale est, nec vt sumitur pro substantia,nec vt sumitur pro accidente sed vt sumitur pro differentijs substantiæ,& sic tollitur diuisio. Ad vltimam patet solutio in dilucidatione. Sed ꝑꝑ ea quæ quidam hic dicunt, dubitarent iuniores ꝑꝑ quàm cām ex propositionibus veris, non sequitur conclusio nisi vera,& ex necessarijs non nisi necessaria,& ex propositionibus per se non sequitur semper conclusio per se, ad hoc problema rn̄det Arist.2.prio.quia videlicet an̄s quod est aggregatum ex propositionibus non pōt esse verum.quin ēt & consequens sit verum, contra aūt cōsequens esse pōt verum, & an̄s falsum,huius aūt rei causa est, quia consequens sese habet vt superius ad an̄s, & ꝑpea Arist. in lib. prio.1.cap. de medij inuentione prædicatū appellat consequens: subiectū an̄s, eo quia prædicatum proprie est semper superius ad subiectū, licet gratia materiæ interdum conuertatur cum subiecto: & per idem non pōt an̄s esse necessarium, quin consequēs sit necessarium, quia vbi an̄s sit necessarium, & consequens contingens,cum contingens sit,quod pōt nō esse: pōt an̄s esse verum & necessarium consequente nō existente:omne.n.contingens pōt non esse:ex per se autem pōt sequi per accidens. Causa est quia licet consequēs sit per accidens, tn̄ est verum & necessarium, qd enim est per accn̄s,potest esse necessarium,& hac rōne antecedens pōt esse per se, absq; eo quod consequens sit per se, non tn̄ verum vel necessariū sine veritate necessitateúe consequens: hæc potest esse causa problematis:de hoc problemate quære in primo lib.disputatione.8. in cap. 5. circa finem. Secundum problema est quid est abstractum in accidentibus, videtur.n. ꝙ non possit esse abstractio à subiecto, qm̄ habitudo ad subiectum actualis est de essentia accidentis:vel ipsummet accidens,igitur non pōt abstrahi à subiecto: quidā multiplicant abstractiones, volunt.n. ꝙ concretum sit multiplex: aliud ad subiectū, aliud ad suppositū, aliud ad fundamentum, abstractum ēt triplex, à subiecto, à suppositis,à fundamento, in substantijs quidem concedunt vnum concretum, vnumúe abstractum illi concreto correspondens, concretum est homo: quia supposita concernit:abstractum humanitas:quę est tm̄ ipsa. In accidentibus absolutis concedunt duplex cōcretum & duplex abstractum. concretum ad subiectum, album, abstractum à subiecto, albedo, concretum ad supposita,

Primum problema quare ex veris nō nisi verū ex per se aut non per se.

Scd̄m problema de abstractis accidentibus.

suppoſita, albedo, abſtractũ à ſuppoſitis, albedinitas. In relatiuis concedunt triplex concretum: triplex quoq; abſtractum, concretum ad ſubiectum pater, abſtractum à ſubiecto, paternitas, concretum ad ſuppoſita paternitas abſtractum à ſuppoſitis: patrinitas, concretum ad fundamentum, patrinitas, abſtractum à fundamento quidditas patrinitatis. Vel ſic cõcretum ad oĩa pater eſt, abſtractum à ſubiecto paternitas: à fundamento vt patrinitas, à ſuppoſitis vt patrinitatis quidditas, ſunt enim noĩa ad placitũ. cauſa aũt eſt, q̃a omne prius põt abſtrahi à poſteriori: modo in ſubſtãtia prior eſt natura quam ſuppoſita, ideo poteſt in ſubſtantia eſſe concretum & abſtractum ad ſuppoſita. Amplius prius eſt accidẽs ad ſe quam ad ſubiectũ apud eos, & prius natura accidentis quam ſuppoſita, ideo in abſolutis eſt duplex abſtractum & duplex concretum: à ſubiecto & à ſuppoſitis, in reſpectiuis aũt prius eſt relatio quã habitudo ad fundamentum, ideo in relatiuis fecerunt tres abſtractiones, iuxta tres concretiones. Sed contra hanc poſitionem inſtabimus. in. 7. vbi ſm opinionem peripateticorum declarabimus q̃ actualis habitudo accidentis ad ſubiectum eſt aut ipſummet accidens, aut de ratione eius, & ideo nulla poteſt eſſe abſtractio, & propterea apud peripateticos non differunt album & albedo, nec pater & paternitas, nec aquilũ, & aquilitas, ſicut apud eos idem eſt homo, & forma hoĩs, idem aĩal & aĩalitas, ſiue forma animalis, quia idẽ eſt forma totius, Cõm. 36. & forma partis apud eos: vt dicit Auer. 7. huius, ſola autem hæc eſt dña quia concretũ videtur concernere certum ſubiectũ & ſtabilitũ vt albũ niuẽ vel cygnũ, nigrũ aũt coruum, aut æthiopẽ, aut carbonẽ, abſtractũ vero concernit ſubiectũ indeterminatæ vt albedo ſubſtantiam, nõ autem magis hanc vel illam: nigredo ſimiliter, propter quod apud Ariſtotelem omne accidẽs connotat ſubiectũ, quia aut proprium aut cõe, ſi propriũ quidem fuerit, ſubiectũ proprium connotat, ſi cõe ſit, cõe eſt tñ hæc dña q̃ abſtractum connotat ſubiectũ in obliquo, cõcretũ in recto. cauſa eſt, quia abſtractũ cõnotat ſubiectũ vt terminũ habitudinis, concretũ vt ſubiectũ habitudinis, verum de his dicemus in. 7. huius diſputatione prima, quia licet hæc ſint ſm opinionẽ peripateticorum dicenda: ſm veritatem eſt aliter ſentiendum, vt in libro illo dicemus. Hæc de ſecunda diſputatione.

DISPVTATIO TERTIA

De Identitate & diuerſitate ipſius nunc in tempore.

Num ſit idem nunc in vniuerſo tempore.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

DE hac diſputatione diligenter dictum eſt in lib. 4. phyſicæ auſcultat. propterea quædã raptim dicemus, vt exteris ſatisfactũ ſit. Qđ vnũ ſit nunc in toto tempore arguitur. Primo ipſum nũc nõ poteſt corrumpi, igitur vnum eſt nũc æternũ. antecedens patet, quia ſi corrũpitur vel in nunc, vel in tempore, nõ in nunc, quia nihil corrupitur in ſeipſo, nec in tẽpore, igi Tex. cõm. 104. tur non poteſt corrũpi. Secundo Ariſt. 4. phyſi. expreſſe tenet q̃ idem ſit nunc in tempore toto. In contrariũ arguitur, quia tunc omnia eſſent ſimul.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

IDEM vt ſumitur topicorum primo capite quinto trifariã dicitur, aut numero, aut ſpecie, aut genere. Numero quidem eadem dicũtur, quorum noĩa plura, res aũt vna, eſt vt tunica & veſtis. Specie vero eadem ſunt, quæ cum ſint plura, indifferẽtia tñ ſm ſpeciem ſunt, vt homo homini, & equus equo. Genere autẽ quæcunq; ſub eodem genere ſunt vt equus homini, in propoſito quærimus ſi idem numero ſit nunc in toto tempore, quod quidem dicitur ab Ariſtotele idem ſm ſubſtantiam. Tempus autem eſt primi mobilis motus, aut illius aliquid vt. 4. phyſi. eſt dictum, motus. n. cœli abſolutæ motus eſt, vt vero menſura cæterorũ motuum tẽpus dicitur. Et hac ratione tempus vnum numero eſt: veluti & motus primi mobilis vnus eſt. Nunc quod græcè νῦν latine eſt tum momentum, tum apud ineptos inſtans, quod quidem id eſt, quod partem tẽporis præteritam cum futura copulat. Vlterius debes ſcire q̃ vnum eſſe in nunc in oĩbus temporibus, quę ſimul ſunt, nemo dubitat, quia oẽs dicũt plura eſſe tempora vulgaria, vt ſunt motus horologiorum, cum motus alicuius poſsit eſſe ipſius alterius, ſed qõ quærit ſi in vnoquoq; tpe ipſum nũc ſit idẽ in toto illo, vt in tẽpore mẽſurante motum tortucæ nunc ſit idem in toto illo. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE diſputatione recitatur poſitio expoſitorum ab aliquibus, ſatis leuiter & ſuccinctæ, qm̃ eam non recitant vt veritatis inuẽtores, ſed vt cõtradictores, eſt igiť hæc põ q̃ idem ſit nunc ſm ſubam in toto tpe, ſm eſſe vero, cõtinuo aliud atq; aliud. Hæc breuiter. Ratio poſitionis eſt quia ſubſtantia ipſius nũc corrñdet ſubſtantiæ ipſius mobilis, variatio vero ipſius nũc ſm eſſe correſpondet variationi ipſius motus, igitur cum mobile ſit idem ſm ſubſtantiã, nũc ipſum erit idem ſm ſubſtantiam, at cum motus ſit alius & alius, ipſum nunc ſm eſſe erit aliud atq; aliud. Sed obijciunt. Primo quia vt arguit Ariſt. tunc quæ fuerunt in milleſimo anno eſſent nunc. deducitur, quia ſemel eſſe dicuntur, quæcunq; in eodem nũc indiuiſibili ſunt, nec valet dicere q̃ oĩa eſſent ſimul. ſi eſſent in eodem nunc ſm rõnem, ſed quia ſunt in eodem nũc realiter, non oportet illa eſſe ſimul, primo quia tunc oĩa eſſent ſimul realiter deducitur, q̃a eodem modo aliqua dicunť eſſe ſimul, qũo ſunt in eodem nunc, igitur ſi omnia eſſent in eodem nunc realiter omnia eſſent ſimul realiter. Secundo principaliter arguitur ipſa nunc ſunt termini temporis, igitur ſunt diuerſa ſm eſſe & ſubſtantiã, tenet argumentum, quia cuiuslibet continui termini ſunt diuerſi & diſtincti. Tertio accipio ipſum nũc quod eſt indiuiſibile ſm ſubſtantiam, cum ſit indiuiſibile in genere quantitatis: oportet eſſe aut continui terminũ, aut diſcreti partẽ, nõ poteſt poni pars tẽporis tanq̃ eius, quod eſt diſcretũ, quia tũc tempus eſſet abſolute numerus, & nullo modo continuum. ſi ponitur terminus continui, igitur oportet eſſe aliud atq; aliud, eo quia terminat aliam atq; aliam continui partem. Nec valet dicere q̃ poteſt terminare diuerſas continui partes ſecundum diuerſa eſſe, quod tamen ſecundum rem eſt idem. Primo quia tunc illa diuerſa eſſe acciderent ipſi nunc ſm ſubſtantiã: quia oĩs variatio eſt accñs ei cuius eſt. & ſi illa eſſe eſſent accñs, tunc ipſum nunc per accñs eſſet terminus continui. Secundo vel illa eſſe ſunt de genere quãtitatis, vel qualitatis, vel alterius. ſi de gñe quãtitatis, tũc illa ſufficiunt ad terminandũ propriũ continuũ. ſi ſint alterius generis vt qualitatis, tũc qualitas ꝑ ſe eſſet ratio terminãdi continuum. Tertio principaliter ſi idem nũc ſm ſubſtantiã flueret in toto tpe, igiť tps, qđ eſt eius fluxus cõponeretur

Obiectiones.

retur ex indiuisibilibus, deducitur per rationem Arist. in.6.phy. quia vbi nunc flueret per tps, nunc mensuraret ipsum pertranseundo semper sibi æquale. Vltimo si ipsum nunc ẽm esse variatur, tunc illius variationis erit assignare aliquam mensuram, illa itaq; siue sit tẽpus siue nunc, ibitur in infinitum. Sed quo nam modo pō expositorum defendi pōt, in dilucidatione dicemus. *Positio.2.* Propter hæc aliter dicunt, & videntur velle ꝙ idem numero nunc ẽm substantiam esse in toto tempore pōt intelligi dupliciter, vel ẽm designationem, vel ẽm permanentiam. Dicitur idem nunc numero manere ẽm substantiã in toto tẽpore ẽm designationẽ, quia quodcunq; nunc in tpe signetur, illud est vnũ ẽm subãm & rem, in toto illo tpe, in quo signaĩ, aliud atq; aliud ẽm rationẽ, quia in illo tpe in quo signatur esse idem, habet rationẽ finis & principij, & sic est aliud ẽm rationẽ, verbi causa, si in præsenti tpe signetur ipsum nunc, tale inuenitur in toto tpe pñti idem ẽm substantiam, & aliud atq; aliud ẽm rationẽ, quatenus est principium & finis, & si signetur hinc ad mille annos semper eodem modo reperitur. Secundum permanentiam vero nunc diciĩ esse idem si nec fuisset, nec esset, nec futurũ foret aliud, sed semp idẽ, tunc dicũt ꝙ si loquimur ẽm designationẽ, sic idẽ numero est in tpe. probatur, quia in quouis tpe signetur, est idẽ numero ẽm substantiã: & aliud atq; aliud ẽm rõnem. si loquimur ẽm permanentiã, sic rõnes contra Expositores procedunt pro hac parte. Sed hoc quod dicũt est verum, tñ non potest accõmodari verbis Arist. in.4. lib. phy. nam Arist. expresse vult ipsum mobile esse nunc ẽm substantiã, esse tñ diuersum, mobilis appellat nunc ẽm esse, & licet enitantur verba hæc interpretari, reuera non pñt. Alij vero peritiores volunt Aristot. esse locutum ad imaginationem mathematicorum vt nos in lib.phy.tetigimus, imaginantur.n. mathematici pũctum sui fluxu lineam efficere, lineam vero superficiem, superficiem corpus, sic etiam momentum siue nunc imaginantur sui fluxu efficere tempus, in qua imaginatione ipsum nunc est idem ẽm substantiam, aliud atq; aliud pro alia atq; alia parte fluxus. Hæc expositio pulchra est & potest conuenire verbis Arist. verum oportet ipsam aptare ad sensum physicum, in quo ipse loquitur. Hæc de positionibus.

Confutatio. *Te.c.104.* *Alia positio.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

1.Suppositio. PRO dilucidatione tanti quęsiti accipiamus. Primo mobile ipsum qđ in motu locali remanet à principio vsq; ad finẽ posse trifariam considerari, aut quo ad eius substãtiam, qua in toto motu manet idem, aut quo ad eius mutationẽ, siue esse, quo continuo aliud atq; aliud est, aut quo ad eius mutatum esse: quo ipsum diciĩ mutatũ esse. *2.Suppositio.* Secundo accipio ꝙ cuique mensurabili correspondere debet sua propria mensura. Quo fit vt ipsi mobili triplex correspondeat mensura. Alia quidẽ qua mensuratur eius substantia qua ipsum manet vnum idemúe toti motui ac in toto tempore illum mensurante. Alia autem qua mensuratur eius esse siue operatio siue motus. Alia denique qua mensuratur eius mutatum esse, mensura igitur qua mensuratur eius, substantiæ, quæ in toto tempore motuq; eadem manet, non potest esse æternitas, quia æternitas est simpliciter independens, quæ Deo competit, nec æuum, quia illa est eorum, quæ nullo pacto variationi subsunt: quæq; mensura intelligentijs competit, nec esse potest tempus, qm̃ substantia mobilis tpe non mensuratur vt dicitur.4. physi. sed eius esse siue motus. Erit igitur hæc mẽsura mobilis vnitas, quemadmodum.n. Dei vnitas est eius æternitas, & intelligentiæ vnitas eius æuum, sic vnitas substantiæ cuiusq; mobilis est eius mẽsura, hanc substantiæ mobilis mensurã græci nunc appellant physicum, siue causale, nam quemadmodum à Deo proficiscuntur intelligẽtiæ, & ab intelligẽtijs mobile ipsum siue sit cœlum siue aliud quoduis, & ab ipso mobili motus, sic ab æternitate æuum ab æuo vnitas illa mobilis, ab illa motus & tempus, quare nunc physicum vel causale dicitur, quatenus est causa motus & temporis: & physicum quia physici considerant rerum causas, est.n. illa vnitas causa vel vt materia vel vt effectrix motus & temporis. Mensura autem qua mensuratur eius esse siue motus, est tempus, vt per cæteras mensuras potes deducere, quia nõ potest esse æternitas, nec æuum, nec nunc causa, vel causale, mensura autẽ qua eius mutatũ esse mensuratur, est nũc quod est effectus siue mathematicum, quod quidem est indiuisibile tẽporis, quo tẽporis partes copulantur ad vnum communẽ terminũ hoc nunc græci nunc effectum appellant: quia ab ipso nunc causa proficiscitur, è quo & motus & tẽpus effectiue & vti è materia proficiscuntur. Alij nunc mathematicum argumento, quod simile est puncto de quo mathematici considerant. Ex his apparet duplex esse *Excerptum.* nunc ipsum, alterum quod est causa, alterum quod est effectus: nunc quod est causa est ipsius mobilis vnitas, vt dictum est. Nunc quod est effectus est ipsius tẽporis vnitas, siue instans, quo tẽpus ipsum est vnum. Tertio *3.Suppositio.* accipio ꝙ disputatio non quærit, vt in titulo dictum est, si idem nunc sit in toto tẽpore, hoc est oĩbus tẽporibus simul sumptis, quia (vt dictum est in.4. phy.) vulgaria tẽpora sunt plura, vt oẽs motus omnium horologiorum, modo patet vnum esse nunc primum, quod est momentum primi motus, quo omnia illa tẽpora sunt simul, & per quod omnia eorum nunc sunt in illo vno communi, sed quærit si dato vno quodam particulari tempore, verbi causa. illo quo mẽsuraretur motus tortucæ, in toto illo sit vnum & idẽ nunc, hoc satis amplæ dictum est in titulo. Quarto accipio idem esse nunc *4.Suppositio.* in toto aliquo tẽpore posse intelligi bifariam, quatenus totum (vt dicit Ammo.) potest sumi categorematicæ, & syncategorematicæ, si intelligitur vt ipsum totum, sumitur categorematicæ, sic est sensus, vtrum in toto tẽpore mensurante motum tortucæ, quod diuiditur in præteritum & futurum sit idem nunc, quod præteritũ finit, & futurum incohat, an alterum sit nunc finis, alterum nunc principium. Si autẽ intelligitur vt ipsum totum, accipitur syncategorematicæ, erit sensus, vtrum in singula parte tẽporis vnum nunc sit nunc, vtpote, quod fuit heri, illudmet sit hodie, & sic in omnibus. Vltimo accipio ꝙ esse idem nunc in toto vno tẽpore, *5 Suppositio.* quouis modo sumendo totum, potest intelligi aut ẽm substantiam hoc est subiectum, aut ẽm esse hoc est formam, possum enim intelligere vnum esse nunc in toto tẽpore, aut ẽm rem subiecti, aut ẽm rem formæ vt albũ & dulce intelligere possumus esse vnum ẽm rem subiecti, aut ẽm rem formæ, & secundum rem formæ, potest adhuc intelligi secundum imaginationem mathematicam, aut secundum imaginationem physicam, quod quia in positionibus dictum est, omitto. Ex his *Dilucidatio.* apparet quòd quæstio debet bifariam dilucidari. Vno modo si in toto vno tempore est idem nunc quod est causa. Secundo si est idem nunc quod est effectus, & ideo dicimus quòd loquendo de ipso nunc quod est causa,

causa, siue loquamur de toto tẽpore categorematicæ, siue sincategorematicæ, est idem in toto illo ſm subiectum, & aliud secundum esse. declaratur, quia substantia mobilis est eadem ac vna in toto tẽpore quouis modo sumendo totum; at esse eius est aliud, quia illa substantia, vt stat sub altera motus parte, est altera ab eamet vt stat sub altera, vt de corisco dixit Aristoteles. Et hoc pacto expositores latini intellexerunt, & Themistius, & omnes græci, vt patet. 4. physico. Sin autem loquamur de ipso nũc quod est effectus, quod est indiuisibile temporis, sic etiam quouis modo loquamur de toto tempore, est idem secundum substantiam, & aliud secundum esse. probatur, quia est idem secundum rem subiecti, & aliud secundum rem formæ. verbi causa. si loquimur de toto categorematicæ, ipsum nũc eius partes copulans est idem secundum rem subiecti, qm̃ eius subiectum est substãtia mobilis, quæ est vna eademq;, alterum vero secundum rem formæ, quia vt principiũ differt à semetipso, quatenus est finis, & si loquimur de toto tẽpore syncategorematicæ, secundum rem subiecti est idem, vt dictum est, quia omnia nunc insunt eidem subiecto, secundum rem formæ est aliud, nã aliud est in præterito, & aliud in futuro, immo in quauis parte temporis sunt infinita, & hoc pacto recte dicunt illi, hoc igitur pacto põnes possunt cõciliari. Nam veteres expositores locuti sunt semp de ipso nũc, qđ est causa. Iuniores de ipso nũc qđ est effectus. Sed occurres primo, quia si per nunc qđ est causa intelligit̃ vnitas subæ mobilis, tũc Arist. æquiuocasset. Secũdo videtur ꝙ vnitas mobilis nõ possit esse mensura mobilis. qa tunc multotiẽs ducta rederet mobile. Tertio pro mẽsura mobilis sufficit æuum, est enim æuum mensura cuiusq; subæ.

Dubitationes.

Ad primam dico ꝙ Arist. nunquam vtitur æquiuocatione, cum semper, cum loquitur de ipso nunc, vtatur distinctione. Ad secundam solet dici mensuram esse bifariam, alteram contentiuam, qua motus tempore mensurantur, & hac mensura per replicationem mẽsurari solent motus, alteram coexistitiuam, & hac mẽsura Deus æternitate, substantia æuo, & mobile vnitate mensuratur. Prima quidem non dicit̃ mensura nisi excedat mensurabile. Secunda vero dicitur mensura, etiã si æque sit, modo mensuratæ rei coexistat. Ad tertiam dico, quòd æuum licet sit vnitas substantiæ, tamẽ est vnitas substantiæ, quæ non subiicitur motui. Vnde æuum est ab æternitate, vt intelligentia ab ipso Deo, & ab æuo tempus, sed ordine quodam, nã ab æuo est nunc quod est causa, ab ipso nunc, quod causa est motus & tempus. Et de dilucidatione hactenus.

Solutio.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

TVNC ad rationem dico cum Auic. ꝙ nec motus nec tempus, nec momentum corrumpitur, & tamen nõ est motus omnis æternus, nec momentum æternum. Quia vt dicit Auic. quædam corrumpuntur, quia ipsa sunt quæ corrumpuntur, vt substantiæ compositæ & id genus, quædam corrumpũtur, quia ipsa sunt, quibus alia corrumpuntur, vt alteratio, & generatio corrumpit̃, quia per ipsas aliquid corrũpitur, & hoc modo momentum corrumpitur potius. Et qñ dicitur vel in nũc, vel in tempore dico ꝙ neutro modo, sufficit enim ꝙ corrumpatur aliquid in tempore vel nunc cum quo ipsum corrumpatur. Hæc est solutio Auicenæ. Ad verba Aristo. patet solutio. Hæc de tertia disputatione.

FINIS TERTII LIBRI.

LIBRI QVARTI METAPHYSICORVM DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI.

In Quinque disputationes diuisa.

PRÆFATIO.

HACTENVS Andrea Carapha Comes magnanimè circa veritatis inuestigationem quæstiones in vniuerso metaphysicæ lib. dissoluendas in. 3. lib. disputauit Aris. At nũc incipit veritatẽ illarum more scientum pertractare. Ante tamen vniuersæ metaphysicæ ambitum dimetitur tria (vt Auer. inquit) statuens subiectum, quod quidem nos primum genus, vel prædicatum primum appellauimus. Specierum generis affectus, vt vnum multa, idem, diuersum & cætera id genus, demum & affectuum spẽrumq; entis principia atq; suppositiones siue axiomata addens, quæ ex rõnibus cõficiuntur metaphysicis: in his quinque confecimus disputationes, licet longe plures alij scripserint, quas vt cæteras priores tibi recensendas mitto, eas quæso legas, perlegas, censeas atq; recenseas, nõ enim desunt nasuti atq; maledici: quos nulli facere non vereor: si has oẽs à tuo spectatissimo ingenio cõmendatas esse intellexero, nec ædere recusabo. Vale.

Ens autem multis modis dicitur, sed ad vnum, & ad vnã aliquam naturam & non æquiuoce.

DISPVTATIO PRIMA De vniuocatione entis.

Num Ens de omnibus entibus vniuoce prædicetur.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVOD non arguitur. Primo quia Porphyrius ait: siqs oĩa entia vocet, æquoce nũcupabit. Secundo de infinitis nihil vnum prædicatur: at entia sunt infinita, igitur de ipsis nihil vnum prædicatur: & ita ens nõ potest vniuoce prædicari de oĩbus. Tertio si ens vniuoce de oĩbus prædicatur: tunc prędicatur formaliter de modis, quibus ipsum ens diuideretur, vt definito & infinito, hoc est falsum, quia semp cõtrahẽs nõ includit formaľr ipsum cõtrahibile, ĩmo oẽ cõtrahibile est extra rõnem formalẽ cõtrahentis. Quarto quęcũq; in aliquo cõi vniuocant: hñt aliq̃ sĩĩtudinẽ, sed nõ pñt prima cã & causatũ siue suba & accñs hr̃e aliq̃ sĩĩtudinẽ. Primo qa inter finitũ & infinitũ nulla est sĩĩtudo. Secundo qa inter artẽ & artificiale nõ põt esse sĩĩtudo, igit̃ nec inter primã causam & causatũ. Quinto arguitur si ens pdicatur vniuoce, sumatur ens qđ pdicat̃ de Deo, vel est necesse esse, vel nõ necesse eẽ, si necesse esse, cũ illud pdicet̃ de *Rõnes aliorũ.*

de creaturis, tunc vnumquodq; aliud: de quo ens dicił: erit necesse esse. si aũt si non necesse esse: igitur in Deo erit aliquid non necesse esse. Sexto si ens prædiceł vniuoce de oĩbus, tunc in omni re de qua prædicał esset compõ ex entitate cõi, & entitate particulari. deducił, quia in oĩ re erit entitas cõis prædicabilis vniuoce, & hoc ens de quo dicił, præterea in omni re erit aliqd potẽtiale & contrahibile, & aliquod actuale & contrahẽs, & sic in oĩ re erit compõ, & ita in Deo. In contrariũ vř textus, vbi dicitur ꝙ ens multipĺr dicitur sicut sanũ: mõ inter æquiuocum & vniuocũ non datur mediũ, igił cũ non sit æquiuocum: erit vniuocũ. Scđo si ens non esset vniuocum, tunc genus prædicatur ꝑ se de dĩa. deducitur: quia hæc est vera, rõnale est ens, vel igił ipsum ens sumitur pro sũa, vel pro accñte, vel pro cõi ente vniuoco, non pro accñte: & non pro vniuoco cõi, igitur ꝓ substantia, & ita genus de differentia prędicabitur ꝑ se.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Quid ens. Ens quod græcè ὄν dicił, hic sumitur transcẽdenter, vt est cõe causæ primæ, & .x. prædicamẽtis, nã Plato vbiq; ens, quod ὤν dicitur sumit prędicamentaĺr pro eo quod est cõe prædicamẽti tm̃, & ꝓpea ait vnum quod est in prima causa, esse ante ens. At Arist. asserit ens dici æqualiter vni, quia sumit ens transcẽdẽter vt cõe oĩbus.

Quid æquiuocum & vniuocum. Quid vero æquiuocũ, quidúe vniuocum sit, dicamus. Nã vt doctissimus Boe. inquit in ꝓdicamentorũ lib. oĩs res aut noĩe, aut definitione indicatur, igitur res oẽs aut eodem noĩe eademúe rõne coniunguntur, vt homo & aĩal, quia vtraq; aĩalia dici pñt, & vtraq; vna definitione iunguntur: & sic vniuoca appellãtur. Alia vero nec noĩe nec rõne coniunguntur vt lapis & ignis, & hęc diuersiuoca dñr. Alia quæ diuersis noĩbus nuncupantur, definitione conueniunt vt gladius & ensis, & hæc multiuoca dici solent. Alia quæ noĩe quidẽ congruunt, rõne vero discrepant vt hõ verus & hõ pictus & hæc æquiuoca appellantur. Ex his sequitur primo æquiuocũ ꝓprie non dici nisi de noĩbus, ẜm peripateticos quemadmodum vniuocum, multiuocum, & diuersiuocum, solum de noĩbus dici solent. Scđo sequitur ꝙ res, quę per noĩa significantur non dñr vniuoce, nec æquiuoce, nec multiuoce, nec diuersiuoce, quia cum ipsę non sunt voces, non pñt esse vniuoce, vel id genus. Hæc peripatetici. Tertio declaremus quid sit vniuoce prædicari, aliqui vim faciunt in verbis, dicunt.n. aliud esse vniuoce prædicatum, & vniuocum prædicatum.

Quid vniuoce prædicari apd aliquos. Nam vniuoce prædicatũ est illud quod formaliter & quidditatiuæ ꝓdicatur vt aĩal de hoĩe: vniuocũ ꝓdicatũ est quod prædicatur vt vnum, & sic album est vniuocum prędicatũ de niue & cygno, quia de illis prædicał vt vnũ, non aũt est vniuoce prædicatũ, quia nõ quidditatiuæ & formaliter ꝓdicatur de illis. Sed licet hic dicendi modus videatur apparens, non tñ est peripateticus: nullus.n. peripate. vteretur hoc dicendi mõ.

Confutatio: Modus peripa. Propterea Boe. in lib. Porph. ait id vniuoce prædicari, quod ꝓdicał vt genus, id aũt ęquiuoce, quod ꝓdicatur vt vox plura significãs, hæc Boe. in scđa eius æditione capite de spẽ. In prædicamẽtis vero capite de sũa inquit, nomẽ aliqđ vniuoce de aliqua re ꝓdicari quoties ipsum nomen de illa re ꝓdicał: & eius rõ de illa eadẽ re, ita vt illa rõ sit illius de quo ꝓdicał, & hoc addit ꝓ tãto qa albũ de corpore ꝓdicał, & rõ albi ẽt de corpore, nõ tñ ita vt rõ albi sit rõ corporis, & ꝓpea nõ vniuoce ꝓdicał de corpore, igił vniuoce ꝓdicari est qñ ꝓdicał de aliqua re ẜm rõnẽ illius rei, vt aĩal de hoĩe. Hæc sunt peripatetice dicta. Hæc de titu.

CAPVT TERTIVM POSITIONVM.

Põ antiquorũ. De disputatione hac fuit antiqua põ, ꝙ ens sit nomen æquiuocũ, hanc põnẽ tribuit Porph. Arist. per hãc rationẽ quia si vnum esset cõe oĩum ens, vniuoce oĩa entia dicerentur, quod est falsum, quia sunt .x. prędicamenta quasi decẽ rerum principia prima, quibus solũ cõe nomen est, & nihil aliud vt Porphy. dicit. Huius põnis esse videł Boe. & ibi & in prædicamentis. Simpĺ. etiam in lib. prædicamentorum aperte hanc põnem fatetur, vt dicemus. Præterea huius põnis est Rabbimoses & alij plures, pro hac positione arguitur. Primo per auctoritates vt in textu de exemplo, dicitur.n. ens dici vt sanum de sanis, sed sanum dicił æquiuoce. Scđo .7. huius dicitur ꝙ qualitates & quantitates dicuntur ens metaphorice. Tertio .1. phy. dicitur esse principium cõtra Parmenidem & Melissum ens dici multipliciter. Quarto si ens esset vniuocum, tunc esset genus, hæc cõsequentia est Boetij & Porphyrij, quia ens diceretur in quid de pluribus differẽtibus specie. Quinto si ens esset vniuocum, prędicaretur sub ratione vł́is, & non sub rõne dĩæ, igitur sub rõne generis. Sexto si ens esset vniuocum, tunc ens in .x. prædicamenta descenderet ꝑ aliquas dĩas, hoc est impossibile, qa sint illæ. A. B. & quæritur vel sunt ens, vel non ens, si ens, tunc esset nugatio in conceptu cuiuslibet prædicamenti. Si non ens, igił non ens erit de intellectu entis. Septimo ens non prædicatur vniuoce de his, quæ sunt sub extremis contradictionis: at substantia & accñs sunt sub extremis contradictionis, quia substantia non alteri inest, accñs alteri inest, igitur ens non põt esse illis vniuocum. Octauo primo diuersis nihil esse põt cõe vniuocum. Sed prima causa & causatum, & .x. genera sunt primo diuersa, igił nihil illis est cõe vniuocum. Nono vbi tm̃ est vnitas attributionis, non põt esse vniuocatio, at ens est vnũ attributione tm̃, vt dicił in litera.

Confutatio. Hæc põ primo occursu videtur falsa, non.n. videtur ens puræ æquiuocum. Primo quia tunc de oĩbus entibus non esset vna scĩa, quæ dicitur metaphysica, & hæc ratio est Auer. cõm .2. huius quarti. Secundo si ens esset æquiuocum, tunc hæc esset falsa, omne ens est vnum, quia hæc est falsa, omnis canis latrat: de æquiuoco.n. nihil potest vniuersaliter ꝓdicari ẜm logicos, igitur ipsum ens non potest esse pure æquiuocum. Tertio Arist. in prædicamentis nullibi asserit ens esse æquiuocum .x. prædicamentis, igitur mẽtitur Porphy.

Positio .2. Triplex vniuocum. Alij vero distinguunt de vniuocatione: volunt.n. trifariam vniuocum dici, physicæ, logicæ, & metaphysicæ, vniuocum physicæ appellant nomẽ, cui correspondet aliqua natura in mente vel in re præter ea de quibus vniuoce prædicatur. vt huic nomini homo rñdet humanitas, quæ est, quædam natura præter Socratem, & Platonem, de quibus homo vniuoce prędicatur, & hoc dicitur physicæ vniuocum, pro quanto rñdet illi vnitas naturæ, logicæ vniuocum dicitur nomen, cui rñdet in mente aliqua intentionis vnitas sub rõne logica cõceptæ, vt aĩal, quia sibi corrñdet in mẽte prima intentio sub rõne generis concepta. Amplius rõnale ẽt, quia sibi corrñdet aliqua prima intentio sub ratione differentiæ apprehensa. Metaph. dicitur vniuocum nomen cui in re corrñdet aliquod conceptibile ꝓter ea de quibus vniuoce prædicatur, quod quidem est vnum realiter, & in illo priori, in quo non attribuitur sibi aliqua intẽtio logica, vnde patet vniuocum logicæ differre ab vniuoco metaphy. quantum ad hoc ꝙ vniuocum logicũ actu consideratur ab intellu sub aliqua ratione

ratione logica, metaphysicæ vero vniuocũ nõ actu considerat ab intellectu sub aliqua ratione logica, sed vt est cõsideratũ vel considerabile circũscripta omni logica intentione est ita animal in illo priori, in quo consideratur vt vnũ minori vnitate quam sit hoïs & æqui elt vniuocũ metaphysicæ, in quo aũt consideratur vt vnũ genere vel specie, est logicæ vniuocum. Amplius patet vniuocũ meta. differre ab vniuoco physicæ, quia vniuocum metaphysicæ est vnũ vnitate cõceptus abstrahibilis à re in aliquo priori, in quo est vnius minori vnitate illa re, vniuocũ vero physicæ est vnũ vnitate naturæ, abstrahibilis ab illa re. differt aũt apud eos natura & conceptus quia natura oïs cõponitur ex re & re vel realitate, & realitate, vt hõ vel equus, at cõceptus põt esse simplr simplex, vt cõceptus entis, qui in priores cõceptus non est resolubilis, de his in primo libro satis dictum est, igitur vniuocũ physicæ est id quod est vnum vnitate naturæ, vniuocũ logicæ est quod est vnũ vnitate conceptus siue intentionis actu apprehensæ sub aliqua logica ratione vt sub ratione generis, vel differẽtiæ, vel alicuius id genus, vniuocũ meta. est, quod est vnũ vnitate intentionis vel conceptus absolute considerabilis circũscripta omni ratione logica. Quare vniuocũ logicæ, & vniuocũ metaphysicæ differũt vt vl'e actu, & vl'e potestate, quatenus logicæ vniuocũ est vnũ actu vniuocum, metaphysicæ vero est aptitudine vniuocũ. Præterea. Omne quod est metaphysicæ vniuocum est vel potest esse logicæ vniuocũ, & etiã econtra, quod vero est physicæ vniuocum, illud omne est metaphy. vel logicæ vniuocum, non tamen econtra, quia omne quod est vniuocum vnitate naturæ, est vnum vnitate cõceptus, vel intentionis, non autẽ omne quod est vnum vnitate intẽtionis, vel conceptus est vnum vnitate naturæ, vt lib. 1. dictum est de mente horũ. Hæc est eorũ distinctio. His sic sumptis deducunt tres cõclusiones, quarũ prima est. Ens cõmuniter sumptum non est omnibus entibus vniuocũ physic. Secunda ens cõiter sumptum est vniuocum logicæ omnibus. Tertia ens cõiter sumptum est metaphy. vniuocum. Primam deducũt, quia cõceptui entis in mente sumpto nõ corrñdet vna natura in re extra, quia solũ illi corrñdent decẽ rerũ genera: quæ nõ sunt eiusdẽ naturæ vt oẽs sciunt. Secundã vero deducunt, quia nomini ens in voce vel in mente, vel in scripto corrĕspõdet quædã prima intẽtio, quam intell's actu cõcipit sub rõne alicuius scd'æ intẽtionis. Nã licet actu ñ ó concipiat ab intell'u sub rõne generis, vel spẽi, vel dñæ, vel proprij, vel accidentis cõcipitur, sub rõne vl'is transcẽdentis, quæ ratio est logica. Tertiã vero ꝓbant per hoc quia hoc nomẽ ens significat aliquẽ vnũ conceptũ realem abstrahibilem ab oĩbus entibus ẽm quem ens de omni ente vniuoce & realiter prædicat. Vbi debes scire apud hos ꝙ duplex est conceptus, formalis, videlicet, & obiectiuus, formalis quidẽ est actus intelligendi, quo res cõcipitur, vt actus intelligẽdi, quo homo intelligitur vt vnus cõis oĩbus hoĩbus, est conceptus formalis vniuocus: obiectiuus vero est ipsummet obiectũ actu representatũ, vel præsentabile p spẽm intelligibilẽ vel actũ intelligendi ipsi intellectui, volunt igit ꝙ isti nomini ens in voce correspondet in re nõ natura: sed cõceptus, idest obiectũ quoddam intelligibile aliud ab oĩbus entibus nõ ẽm rem, sed ex natura rei naturaliter prius oĩbus entibus, quod in illo priori est vnũ vniuocũ metaphysica vniuocatione, probant vero hãc multifariã. Primo oĩs cõceptus de quo ĩtellectus est certus, dubitans de his quæ sub illo continentur, est alius & vnus ab illis, de quibus intellectus dubitat. Sed intellectus est certus de cõceptu entis, & dubitat de conceptu substantiæ vel accidentis, vt patet in lumine, igitur conceptus eius est alius & vnus vt dictũ est. Hæc ratio fuit disputata primo huius ideo nunc breuiter hoc pacto sit resumpta. Secundo oẽ quod prædicatur de pluribus ẽm idem nomen & eandem rationem, est vniuocum illis. Sed ens prædicatur de oĩbus ẽm idem nomẽ, quia de omnibus dicit hoc nomẽ ens, & ẽm eandẽ rationem, quia ẽm eundem entis cõceptum, igitur vniuocæ. Tertio primũ principiũ est vniuocũ, igit ens. tenet enthymema, quia primũ principiũ est ex ente. Quarto si ens non esset vniuocũ substantiæ & accidẽti, nũꝗ intellectus noster posset habere conceptũ de substantia. deducunt, quia vel haberet illum ꝑ spẽm propriã substantiæ, & hoc non, quia substantia non cognoscitur ꝑ propriam spẽm, vt patet, quia eius absentia non cognoscitur, vel per spẽm accidentis, & tunc vel immediate & hoc non, quia non põt cõceptum substantiæ ab accidentibus intellectus abstrahere nisi quatenus accidens & substantia cõueniunt, nihil enim immediate abstrahitur ab aliquo, nisi sit illi cõe, quia abstrahere est ire ad superius, igit oportet primo abstrahere id in quo conueniunt & tale est ens, igitur ens est commune vniuocum substãtiæ & acidenti. Quinto ens distribui potest pro oĩbus entibus igitur est vniuocũ, quia nihil distribuitur nisi vnum. Sexto ens est obiectum vnius potentiæ vt intellectus, igitur vnũ & vniuocum. tenet consequentia per eos. Plures rationes potes legere prima disputatione huius. Sed hæc positio nec quo ad distinctionem, nec quo ad positionem est peripatetica, quo quidem ad distinctionem. quia ab Arist. Boetio, & Simplicio, & aliis bonis peripateticis solum illud esse vniuocum habemus, quod secundum idem nomẽ & eandẽ rationem prædicatur. Vbi Boetius in prædicamentis per rationem, quæ græce est logos, exponit definitionem vel descriptionẽ. Modo omne definibile vel descriptibile est vniuocum sub ratione alicuius vniuersalis de mente omnium peripateticorũ. Præterea si vniuocum physicæ esset illud quod est vnum vnitate naturæ, tunc angelus esset vniuocum physicæ, modo angelus non est physicæ vniuocum, quia de ipso non physicus, sed metaphysicus pertractat, & tamen est vnus vnitate naturæ, quo vero ad positionem, quia prima disputatione libri primi per sex rationes demõstrauimus ipsum ens non posse esse vnum vniuocum secundũ peripateticos aliqua vniuocationis specie, rationes vero vide illic. Præterea isti probant speciem & genus dicere naturam cõem, quia in illa cõueniunt indiuidua circumscripta operatione intellectus: à pari videtur ꝙ ens dicat naturam cõmunem, quia in ente conueniunt oẽs res circũscripta operatione intellectus apud eos, sed facile decipitur arguens. Tertia positio Thomæ attributa est primo ꝙ ens est vniuocũ vnitate cõceptus formalis. Secundo ꝙ est vniuocũ vnitate cõceptus obiectiui nõ præcisibilis, sed præcisi, hic est qui est alius à cõceptu substantiæ & accidentis dũ intelligitur, nõ autem anteꝗ intelligatur. Vbi debes scire apud hos ꝙ cõceptus formalis est actus intelligendi, quo actu entia concipiunt quatenus sunt ens cõceptus vero obiectiuus ꝑcisus est ens quod actu cõncipitur præter entia, quod tñ nihil est præter entia circũscripta operatione intell's, igit differt hæc positio ab illa, vt dicũt quo ad vnum tñ, quia illi

Margin notes: Conclusiones. — 1. conclusionis expositio. — Expõ secũda. — Expõ. 3. — Duplex conceptus. — Rationes. 3. cõclusionis primæ. — Secunda. — Tertia. — Quarta. — Quinta. — Sexta. — Confutatio. — Cõm. 1. — 3. positio Thomæ.

illi volunt præter oẽm actum intellectus ens dicere cõceptum siue entitatem aptam cõcipi & hoc modo antequam intelligatur: cui correspondet vnitas vniuocationis. Thomas vero vult ipsi enti nihil corrñdere pręter actum intellꝰs præter entia, at dum actu vt intelligit corrñdet aliquid præter entia quare dum concipitur, est alius & vnus, antequã vero intelligitur nihil est pręter entia. Et hoc modo de mente Thomæ oportet dicere tria. Primum ens non esse physicæ vniuocum, vt illi tenent. Secundum ens non esse metaph. vniuocum, quia nihil sibi corrñdet, nisi dum actu cõcipitur vt vnũ oĩbus commune. Tertium ens esse vniuocum logice, quia dum concipitur est vnum omnibus. Hæc dicũnt de mente Thomæ. Sed ego nolo disputare an hæc sit Tho. positio, vel ne. Scio enim ꝙ defensores eius facile hoc facere possunt.

Cõclusio Tho.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione huiꝰ disputationis debes scire vt colligitur à Boetio, & Simplicio in prædicamentis qđ, æquiuocum est multifariam, nam aliud casu, aliud cõsilio, dicitur quidem æquiuocum casu, vt Alexan. Priami filius, & Alex. magnus, casus, n. id egit vt vtriq; idẽ nomen imponeretur: æquiuoca autem consilio ea sunt quæcunque hoĩum voluntate sunt posita, & horum aliqua quidem sunt ƒm similitudinem vt homo pictus, & homo verus. Alia ƒm proportionem vt principiũ, principium náq; est in numero vnitas, in lineis punctus. Alia quæ ab vno descendunt vt medicinale ferramentum medicinale pigmentum, ab vna. n. medicina ęquiuocatio ista descendit. Alia attributione ad vnum, vt sana sunt: nam cibus sanus est, potio sana: vrina sana, & aĩal sanum, omnia. n. referuntur ad aĩal, quod est sanũ formaliter, cætera vero sana sunt attributione, vt vrina sana, quia signum sanitatis, cibus sanus, quia conseruatiuus sanitatis, potio sana, quia causa est sanitatis. Hæc declarat Boe. in prædicamentis. Tunc de mente Boetij & aliorum peripateticorum sunt dicenda multa. Primo ꝙ ens est æquiuocum omnibus entibus. Secundo ꝙ non est casu æquiuocum. Tertio ꝙ est æquiuocũ consilio per attributionem tñ, quia non per similitudinem, non proportione, non deductione ab vno. Ex quibus sequitur ꝙ vt sanum dicitur formaliter de aĩali tñ, de ceteris per attributionem, sic ens dicitur formaliter de substantia, per attributionem, de cæteris. Primã deduco, quia ens ƒm nomen tñ de oĩbus dicitur, non autem ƒm rationem, quia oĩs ratio vel est definitio, vel descriptio, modo neutro modo ens ƒm rationẽ de entibus dicitur. Hanc primam conclusionem, Philopo. 1. priorum partitione secũda hoc est capite de inuentione medij, his verbis explicat dicens. putauerunt quidã ens vt genus prædicari de decem prædicamentis: ostensum est aũt hoc non esse verũ, sed ꝙ ipsum ens est ęquiuoca vox in diuersa significata diuisum. Hęc ille. Secũdam etiã, quia non casu sed consilio atq; voluntate oĩa dicuntur entia. Tertiam vero probo, quia sola substantia est ens formaliter. 7. huius, cætera sunt habitudines ad ens, quibus oĩbus patet ens formaliter non esse nisi solam substantiam, cętera sunt entia attributione ad illã vt Arist. & Auer. exponunt in textu. Ex his sequitur primo ꝙ enti in mente, vel nomini ens in voce nihil correspondet formaliter præter substantiam, quemadmodũ nec sano præter animal. Nam accidentia non formalr illi correspondent, quemadmodum vrina & cibus nec sano, sed respondent per attributionem ad substantiã,

1. Conclusio
2. Conclusio.
3. Conclusio.
Quarta.
1. Excer.

vt vrina & cibus rñdent sano per attributionem ad animal. Secundo sequitur pro solutione quæstionis ꝙ ens non vniuoce, sed æquiuoce de omnibus entibus prædicatur, non quidem casu sed consilio, & non similitudine vel ꝓportione sed attributione. Hęc pro solutione disputationis. Hęc põ est oĩum antiquorum etiam Parmenidis, ipse. n. dum dicit ens esse vnum infinitũ & immobile, voluit solam substantiam esse ens formaliter, & inter substãtias solum Deum, Deus. n. est ens formaliter, cætera aũt sunt entia essentia & entitate diuini entis & sic concedit ens esse vnum tñ, hanc ẽt Plato opinatur vt primo huius patuit. Pro hac dilucidatione faciunt nonnullæ rationes factæ pro prima positione veterum: & primo facit auctoritas Arist. & Auer. hic vbi aiunt, ens dici multipliciter veluti sanum de sanis. Sed sanum de sanis non dicitur vniuoce sed æquiuoce, igitur ens de entibus. Soluunt aliqui, & volunt ex verbis Arist. colligi ens ipsum esse analogum, quia inter entia est ordo essentialis: & attributionis ad vnũ, quod est primo & principaliter tale, cum quo tñ stare dicunt ipsum esse vniuocum, quia ab oĩbus illis põt abstrahi vnus cõceptus in quo vniuoce conueniunt. Confirmant hoc primo, quia in speciebus generis est ordo essentialis, & tñ est vniuocatio, aliter genus nõ diceretur in quid de speciebus. Præterea Aristo. 7. phy. ait in genere latere æquiuocationes, quod non est verum nisi de ęquiuocatione phy. & hoc modo cum æquiuocatione phy. & ordine essentiali stat vniuocatio cõceptus, & non naturæ, ad propositum dicunt ens esse analogum ęquiuocatione naturarum, & vniuocum vniuocatione conceptus. Sed hæc solutio est peruersio textus, non expositio isti enim non videtur intelligere quid sit ordo attributionis, credunt. n. ordinem essentialem esse ordinem attributionis, & errant, peripatetici. n. vt Boetius exponit in lib. prædicamentorum, volunt tunc inter aliqua esse ordinem attributionis quoties vnum illorum est tale formaliter cætera sunt talia attributiue, denominatiue, vel non formaliter, vt sana. Solum. n. animal est formaliter sanum, quia solum aĩal est tale sanitate, quę est sibi forma, cætera sunt sana attributione ad animal sanum formaliter, quia vel signa vel causæ sanitatis, & ita non sunt sana sanitate, quæ sit forma illorum non. n. vrina sana est sanitate quæ est forma vrinæ, sed sana sanitate animalis, cuius ipsa est signũ. Ex his sequitur ꝙ ea quæ sunt per attributionẽ aliquid, non possunt in illo æque formaliter conuenire, sed vnum in illo formaliter conuenit: cætera in illo conueniunt attributione, & hoc modo non possunt in illo vniuocari, & per consequens cum ordine attributionis in aliquo non põt stare vniuocatio in illo, quicquid sit de ordine essentiali, de quo alias. Ex his syllogizo dilucidationem sic. Quęcunq; sic sese habent in ente, ꝙ aliquod illorum est ens formaliter cætera sunt entia attributione ad illud ens formaliter, non possunt in ente vniuocari. Sed decem prædicamenta ita sese habent ad ens ꝙ substãtia est ens formaliter, & nouem prædicamenta sunt ens attributione ad substantiam, igitur non possunt in ente vniuocari, minor est Arist. & Auer. in textu, & sic patet responsionẽ esse nullam, non. n. est simile de speciebus respectu generis, & de prædicamentis respectu entis: nam in speciebus non est dare aliquam spẽm quę sit formaliter tale, & cæteræ sint attributione ad illam talia, non. n. homo est formaliter aĩal, & cætera aĩalia animal attributione ad hoiem. Secundo est auctoritas Aristot. 7. huius & Auer.

Secundum.
Confutatio.
Cõm. 2.
Solutio aliquorum.
Ad primam rationem.
Replicat
Cõm. 1.
Secunda rõ
Cõm. 16.

Auer. vbi dicitur ꝙ sola substantia est ens formaliter, & cetera non sunt entia, nisi sicut solet dici non scibile esse scibile, & vas salubre, vbi patet ens non posse illis vniuoce conuenire. Respondent aliqui ꝙ verba Arist. debent intelligi nõ simpliciter, sed pro tanto pro quanto inter substantiam & cætera prædicamenta est ordo perfectionis, modo cũ tali ordine analogiæ stare põt vniuocatio conceptus. Sed hæc solutio dubia est primo q̃a Arist. vtitur eodem exemplo, quo vsus est in quarto de sanis, vult. n. ens ita dici de decem prædicamentis velut sanum de sanis, igitur non de ordine perfectionis, sed attributionis loq̃tur, & sic põt syllogizari ratio vt pri⁹. Secundo si ita esset, Arist. non concluderet cętera accidentia non posse habere quidditatem sine substantia, vult. n. solam substãtiam habere quidditatem per propria sui generis, accidentia autem nisi per substantiam: igitur accidentia non sunt entia nisi attributione ad substantiam, & ita nõ stat vniuocatio, vnde vis verborum Arist. est vis illa, quæ notatur in hoc. 4. lib. quia vtit̃ illismet verbis, & illomet exemplo. De auctoritate lib. phy. nunc taceo quia possunt euadere, scio tñ bene nõ esse eorum euasionem ad mentem peripateticorum vt patet per Alexan. Them. Simpl. & Auer. ibidem. Sed quolibet proferente contrarium stultum est solicitum esse, vt dicitur. 1. Topic. Tertio arguitur per rationes, & primo quia ens prędicatur vniuoce & in q̃d de pluribus differentibus specie, igitur genus. Respondent ꝙ non sufficit istud, sed oportet addere ꝙ de nullis differentijs prędicetur, modo licet ens prædicetur in quid & vniuoce de pluribus specie differentibus, quia tamẽ prædicatur de aliquibus differentijs, vt de rationali & irrationali, propterea non est genus. Sed cõtra arguo, quia hæc consequentia est Boe. in lib. Porphyrij in secunda editione, supra illo verbo, siquis oĩa vocet entia, æquiuoce nuncupabit, vbi facit enthimema hoc. videlicet ens vniuoce prædicatur, igitur est genus, deducit ꝑ hoc, quia vniuoce cõiter prædicari est prædicari vt genus. Quod si ipsi negabunt Boe. non est mirum si nos negamus ipsos. Quarto arguitur omne vniuocũ comparatur illis quibus est vniuocum, aut vt genus, aut vt differentia, aut vt accñs, aut vt species, aut vt propriũ. Sed non põt ens ipsum ipsis entibus comparari nisi vt genus, igitur est genus antecedens patet, quia omne vniuocum comparatur eis: quorum est vniuocum sub rõne alicuius ṽlis modo nõ plura sunt vniuersalia, quã quinque, igitur vt prius. Respondẽt ꝙ non tñ quinque sunt vniuersalia, sunt. n. quinque vniuersalia, prædicamentalia verum est quoddam ṽle transcendens vt ens & vnũ, & id genus. Porphy. igitur enumerauit ṽlia prędicamentalia tñ, & non oĩa. Sed hæc solutio esse videt̃ contra peripate. quia apud peripa. vniuersale est prædicatum, modo quinque sunt tñ prædicata met. & quatuor topica, siue dialectica vt in lib. topico. oẽs determinant, topica. n. prædicata sunt aut proprium aut definitio, aut genus, aut accidẽs. Meta. vero sunt quinque, q̃ Porph. enumerat. Præterea ẽm Auer. omne ṽle est forma, vt patet. 1. meta. & alibi pluries, sed ens non est forma, igitur non põt esse ṽle. Præterea si ens est ṽle, tunc infinitum & finitum erunt differentiæ particulares. tenet argũ, quia differentiæ sunt correlatiuę ad id cuius sunt differentiæ: quare si ens est ṽle, differẽtiæ non possunt esse nisi particulares, vltra si ens est ṽle, & ipsum infinitum quo ens diuidit̃ esset particulare, tunc Deus constitueretur ex ṽli, & particulari, quod non cõcederent ipsi, nec peripatetici. Quinto arguitur si ens est decem prædicamentis vniuocum, tunc ipsum descenderet ad illa per dr̃ias, quæ sint. A. B. & quæritur vel. A. B. dr̃iæ sunt ens formaliter, vel non. Si non, igitur non ens formaliter includeret̃ in aliquo ente formaliter. Si sic, igitur in conceptu cuiuslibet prędicamenti includeret̃ bis ens. Soluũt & dicunt. A. B. non esse ens formaliter, sed ens realiter, nec est impossibile, aliquod non ens formaliter includi in ente aliquo formaliter, dummõ sit ens realiter. Sed hæc solutio stare non potest. Primo quia Arist. 3. huius & Auer. & oẽs probant ens non esse genus, quia prædicatur de oĩbus differentijs, vel igitur intelligunt ipsum prædicari de oĩbus differentijs realiter vel formaliter. Si realiter, per hoc nõ tollitur ipsum esse genus, quia omne genus prædicat̃ de dr̃ijs realiter. Si formaliter, habetur ꝙ ens prędicatur de. A. B. formaliter quod negarunt. Secundo mirum est quo nam mõ dr̃ia possit esse non ens formaliter & includi formaliter in aliquo ente. Primo q̃a illud in quo formaliter includeretur, non esset formaliter ens, quia differentia magis constituit rem, cuius est differentia, quam illud cõe cuius est diuisiua, igitur si. A. nõ est ens formaliter, constitutum per. A. formaliter, erit non ens formaliter. Secundo omne quod est formalius est per suam differentiam, quam per suum genus vel suum cõe: igitur aliquod ens quod per. A. constituitur formalius est per. A. quam per ens, sed. A. est non ens formaliter, igitur tale ens quod per. A. constituitur erit formalius non ens quã sit ens. Tertio. A. constituit. C. ens formaliter aut in esse formali, aut in non esse formali. Si in esse formali, igitur A. est ens formaliter, aliter. A. constitueret aliquam rem formaliter sub tali esse, quo ipsum. A. non formaliter esset. Si in non esse formali, igitur. C. erit non ens formaliter. Quarto obliti sunt eorum rõnis factæ. 3. huius. Arguebant. n. ens non prædicari de ipsis differentijs, q̃a tunc esset nugatio, dicendo, homo est animal rationale, quia ens in animali semel formaliter includeretur, & semel formaliter, in rationali: & per hoc vbiq; concludunt ens non prædicari formaliter de differentijs, quæ ratio est vniuersalis de oĩbus differentijs, quare sibi cõtradicunt. Quinto valet. C. est ens, igitur. C. est. B. vel. A. ponendo. B. vel. A. esset differentias ęquatas enti, quibus omne ens diuiditur, igitur valet. C. est ens formaliter, ergo. C. est. A. vel. B. formaliter, quia quando ad antecedens esse sequitur consequẽs esse, eodem addito vtrobiq; ad illud met, sequitur idem, vt patet primo priorũ. Valet ꝙ. C. sit. A. vel. B. formaliter, igitur. A. &. B. includunt ens formaliter, aliter consequentia non esset formalis. Sexto primo diuersa in nullo conueniunt, sed prima causa, & causatum sunt primo diuersa, similiter substantia & accidens, igitur in nullo conueniunt. Respondent ꝙ Deus & creatura sunt primo diuersa in realitate, non autem in conceptu reali: similiter substantia & accidens. Sed contra, quia tunc nulla essent simpliciter primo diuersa, quia oĩa saltem in conceptu reali conuenirent, & sic nulla simpliciter essent primo diuersa, quod est contra Aristot. 5. huius. Præterea si Deus & creatura conuenirent in conceptu reali entis formaliter, tunc tam Deus, quam creatura esset formaliter seipso ens, & sic creatura esset seipsa per essentiam formaliter ens, quemadmodum Deus: hoc non concedũt peripatetici, quia volunt Deum esse ens per essentiam, cætera esse enticia participatione entis diuini. Ex his patet dilucidatio.

Solutio aliquorum. *Replica.* *3. Ratio.* *Solutio.* *Confutatio.* *Quarta.* *Cõm. 27.* *Quinta ratio* *Solutio.* *Confutatio.* *Cõm. 10.* *Sexta ratio.* *Solutio.* *Confutatio.*

CAPVT

CAPVT QVINTVM SOLVTIONVM.

Ad rationes factas capite primo, pro prima parte patuit solutio, quia faciunt pro nobis. Ad rationes autẽ oppositas patet solutio in dilucidatione. Restat nunc soluere rationes aliorum factas pro tertia eorum conclusione, & rationes etiam factas cõtra positionẽ antiquorum Porphyrij, & aliorum. Ad primam igitur dico ꝙ syll's debet sic formari. Oĩs conceptus de quo intellectus est certus, formaliter inclusus in aliquibus conceptibus, de quibus ĩtellectus est dubius, est vnus & alius ab illis, de quibus est dubius. Sed ens est conceptus de quo ipse intell's est certus formaliter inclusus in Deo & creatura substantia & accidente, de quibus intellectus est dubius, igitur ens est vnus conceptus & alius à Deo creaturaúe, substantia & accidente. minor patet, quia peripateticus disputans cum Thalete milexio de aqua an sit prima causa, certus est de aqua ꝙ sit ens dubitant ambo an sit prima causa, vel causatũ, igitur ens est conceptus de quo intellectus est certus formaliter inclusus in prima causa & causato, quia tam prima causa quam causatum est ens formaliter, igitur patet minor. maior aũt conceditur ab omnibus. Hæc est ratio eorum, & primo Aui. potest etiã de substantia & accidente eadẽ minor persuaderi vt patet per eos. Nunc respondetur primo iuxta positionem logicorum, dicendo quòd minor est falsa, quia vel sumitur ens in suppositione formali, & sic est falsa, quia intellectus disputantium est certus de ente, de ente tamen non est certus, veluti sumus certi deueniente, de nullo tamen veniẽte sumus certi, quia non de Socrate, qui venit sumus certi. Sic philosophi disputantes de aqua an sit prima causa an causatum, sunt certi de ente, quia cognoscunt ens, de ente tñ non sunt certi. Similiter disputantes de lumine sunt certi de ente, de ente tamen non sunt certi. Si vero sumitur ens in suppositione simplici vel cõmuni pro ente simpliciter sumpto, vt sic nõ assumitur sub maiori, & cõmittiř paralogismus accidentis, non enim ens vt sic est conceptus, quia nullus est conceptus: & propterea hæc ratio nulla est, sic Albertilla & cæteri eniterentur soluere, breuiter igitur negatur minor quia ens non est conceptus de quo intellectus sit certus, licet certi sint intellectus disputantium de conceptu entis, siue de ente. Alij negant minorem, quia ens non est conceptus de quo intellectus sunt certi formaliter inclusus in conceptibus substantiæ & accidentis de quibus est dubius: disputantes enim sunt certi de vna propositione categorica de extremo disiuncto, videlicet, ꝙ lumen sit substantia vel accidens: dubitant vero de duabus categoricis de extremo simplici, videlicet si est substantia, vel si est accidẽs, quia nihil aliud est esse certæ de re aliquã ꝙ sit ens nisi de vna categorica de extremo disiuncto, disiunctione cadente inter substantiã & accidens, esse vero dubiũ de substantia & accidente est esse dubium de duabus categoricis de extremis simplicibus substantiæ & accidentis, quare ambo sunt certi de lumine ꝙ sit substãtia vel accidens, sed dubitant si est substantia, vel si est accidẽs hanc solutionem videtur sequi Auerroes, qui vbiq; ens appellat ambiguũ, non enim videtur ambiguũ, nisi ob id quod importat cõceptum disiunctum. Iuniores occurrunt, quia impossibile est eundem conceptũ omnino haberi sub disiunctione, & sine disiũctione. Sed conceptus entis à disputantibus de primo principio, vel de lumine habetur sine disiunctione pœnitus: cõceptus vero inferiores non concipiuntur ab ipsis sine disiunctione, igitur non sunt idem conceptus. Maior (vt dicũt) patet quia dato opposito sequitur contradictio. Minor probatur, quia tam peripateticus qui posuit aquam nõ esse primum principium: quam Tales qui posuit aquã esse primum principium, affirmabãt principium illud siue aquam esse ens sine disiunctione concipiendo ens, dubitabant vero si hoc vel illud cum disiunctione concipiendo, igitur conceptus entis est alius ab illis. Præterea soliti sumus alias nos replicare, quia quæro vtrũ differt intelligere ens & substantiam vel accidens, siue hoc disiunctũ substantia vel accidens, certum est ꝙ sic, quia ens põt distribui: hoc tñ disiunctum non potest distribui. Hæc.n.est vera: omne ens est vnũ, & tñ huic non correspondet illa: oĩs substantia vel accidens est vnum, sed hæc oĩs substantia & omne accidẽs est vnũ: igitur differt dicere & intelligere ens & illud disiunctũ: quod est substãtia vel accñs. Præterea hæc est vera: ens est transcẽdens: hæc tñ falsa: substantia vel accidẽs est transcẽdẽs: igitur aliud est intelligere ens: & aliud illud disiunctum qđ est substãtia vel accñs, & sic conceptus entis est alius à conceptu illo disiuncto. Potest dicta solutio defendi vbi aĩaduertendum est ꝙ aliquem conceptum significare vnum disiunctum põt esse dupliciter, vel quod significet illa sub disiũctione vel significet alterum illorum, sed nõ tm̃. v.g. homo in mente apud logicos non significat sortem vel Platonem disiunctim, sed sortem & non tm̃, sic ens in mente significat substãtiam, & nõ præcise, & hoc pacto dicitur significare illa disiunctim quia aliquod illorum & nõ tm̃, at in ista propositione, promitto tibi librũ, iste terminus librũ virtute illius verbi promitto, significat illud disiunctũ hũc vel illum librum, quod disiunctum nõ significaret per se sumptus extra propositionem. Tũc ad primam obiectionem dico ꝙ illa rõ cõcludit ꝙ ens in mẽte nõ significat illud disiunctum ad primum sensum, cum quo tñ stat ꝙ significat illud ad secũdum sensum, quia substãtiam & non tm̃, & sic concedo ꝙ idem est ens ꝙ substãtia & non tm̃. Per idem ad secundum dico ꝙ ratio concludit ꝙ ens & illud disiunctum differunt aliquo modo, nõ autem ad secũdum sensum. Per idem ad tertiam patet solutio. Ad secũdam concedo ꝙ primum principium, quod axioma dicitur nõ est multiplex ẜm æquiuocationem à casu: bene tñ ẜm æquiuocationem à cõsilio, vt dictum est de ente. Ad tertiam dico ꝙ conceptus substãtiæ generatur à phantasmate accidẽtis in virtute subæ: vt in. 7. dicemus: & qñ dicitur, igiř intellectus posset illius absentiam cognoscere, negatur qñ essent agẽtia pœnitus cõformia cõsimiles effectus producẽtia, vt si duo oua mouerẽt visum, non est necesse vt visus cognoscat absentiam vnius. De re hac melius dicetur. in. 7. Ad quartam dico ꝙ signum distributiuum potest distribuere analogum. Hæc.n.est vera de omni sano loquitur medicus. Ad vltimam dico ꝙ bene vnius potẽtiæ est vnum obiectum, sed non eadem spẽ veritatis, nam potẽtia est vna spẽ, & ens est vnum transcẽdẽter, sufficit igitur vt obiectum sit vnum saltẽ vnitate attributionis ad vnum primum, nota tñ ꝙ qñ Porph. ait Aristo. dixisse in prædicamẽtis ens esse ęquiuocum.d. pro tãto, quia Aristõ. facit decem prædicamẽta decem prima rerum genera, & sic nõ potest ponere vltra illa ens vniuocum, quia faceret illa nõ prima genera, & sic exponit Boet. illud verbum, quod vero aliqui dicũt Porph. velle ens æquiuocum esse physice: est falsum, quia per illud non haberet intentum, quia intendebat

Solutio ad primam.

Alia solutio.

Replica. iuniorum.

Replica nostra.

Defensio.

Ad quartam.

Ad vltimam.

debat probare ens non esse genus modo genus potest dici æquiuocum physicæ. Hæc de disputatione, vbi si vis esse resolutus, quære ea quæ lib.1.disputatione prima cap.5.dixi, & eris pœnitus perfectus. Hactenus de prima disputatione.

Hæc quia substantiæ entia dicuntur, illa vero quia passiones substantiæ, alia vero quia via ad substantiam &c. aut ad substantiam dictorum, aut horum cuiusdam negationes, aut substantiæ &c. Tex.cõm.2.

DISPVTATIO SECVNDA De distinctione affirmationis & negationis.

Num negatio distinctam habeat formalitatem ab affirmatione.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

ET licet hæc disputatio sub hac forma non sit peripatetica, quia modus hic loquendi est nouus & inauditus à bonis peripateticis, tamen quia mo-
1.Ratio. uetur sub hac forma, ppea & nos illã mouemus. Et arguitur primo ꝙ non quia quod non habet distinctam intelligibilitatem non habet distinctam formalitatem. Sed negatio non habet distinctam intelligibilitatem, quia non est ens, igitur nec distinctam formalitatem.
Secunda. Secundo quod cognoscitur per aliquid, non habet distinctam intelligibilitatẽ, nec formalitatem ab illo, sed ipsa negatio per habitum atq; affirmationem cogno-
Tertia. scitur. Tertio si sic, tunc inter affirmationem & negationem posset dari medium, vtpote illa formalitas media, qua distingueretur ab affirmatione, quæ nec esset
Quarta. negatio, nec affirmatio. Quarto oĩs formalitas est aliquid positiuum, sed negatio nec est aliquid positiuum, nec habet positiui quicquam. In contrarium arguitur, quia negatio manet, affirmatione non manẽte, igitur formalitate distinguuntur, antecedens patet. manet.n.in homine hæc negatio, homo non est æquus, & tamen affirmatio, homo est æquus non manet. Hæc quæstio vix in textu mouetur, tamen pro tanto mouetur, quia Aristo. in textu secundo ait priuationes & negationes esse ens, propterea potest esse difficultas, si distinctum esse habeant ab affirmatione, nec video, vbi moueri posit, nisi ibi.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Quid negatio & affirmatio. PRO intellectu tituli primo quid per negationem & affirmationem intelligi soleat, aperiamus: nam negatio & affirmatio vno modo possunt sumi incomplexe, alio modo complexe. Si quidem complexe sumantur sic negatio est pars contradictionis remouens aliquid ab aliquo: affirmatio aũt pars contradictionis dicens aliquid de aliquo, vt primo priorum, &.1.poste. & in lib.de interpretatione. Si vero incomplexe, sic negatio, quæ per verbum illud non signatur, potest trifariam dici, aut priuãs, vt cecum, aut infinitans vt nõ ho-
Dubitatio; Põ Scot. In quolibeto. mo, aut negans, vt non ens. Sed iuxta hæc quæres nũ negationes incomplexæ sint entia realia. Quidam de negatione negante, quam ipse negationem extra genus appellat, ait illam nec ens reale nec ens intentionale, siue rõnis esse. probat quia ex quo est extra genus, negat omne esse tam reale, quam intentionale. Si vero loquimur de negatione priuante, sic concedit illã esse ens reale vt cæcum, & id genus. At si de negatione infinitante loqueremur, cum hęc sit cõis enti & non enti, videtur esse ens intentionale, non homo.n.prædicatur tam de hippocentauro, quam de æquo, igitur non hõ non põt esse ens reale, & ita videtur ens intentionale.
Sed hæc positio quo ad secundam partem, non mihi placet, quia non videtur verum ꝙ cecitas sit ens reale, quia tunc priuationis esset priuatio. Præterea.12. huius Auer. expresse ait priuationem & negationem esse ens rationis, & intentionale. Expositor autem in litera ait ꝙ huiusmodi priuationes, & negationes sunt entia rationis, & ait illa esse entia rationis, quia ratio negociatur quasi de quibusdam entibus, dum de eis affirmat, vel negat aliquid. Confutatio. Cõm.14. Solutio. Thomæ.

Sed contra hic est dubium quia terminis primæ intentionis correspondet aliquid in re, sed cecum & id genus sunt termini primæ intentionis, igitur correspõdet aliquid in re, & sic non sunt pœnitus rationis ens. Dubitatio.
Põt dici primo ꝙ añs est falsum, quia hippocentaurus est terminus primæ intentionis, cui nihil correspondet in re. Secundo potest dici ꝙ ceco nihil correspondet in re vt suppositum, sed bene vt subiectum, vtpote oculus, & id genus, & sic potest teneri ꝙ sit ens rationis, & terminus primæ intentionis, quia saltem sibi corrñdet aliquid vt subiectum. Sed dices ꝙ à pari hæc intentio species & hæc intentio genus essent termini primæ intentionis, quia eis correspondet homo vel aĩal. Dico ꝙ hæc sibi non correspondent per naturam sed vt concipiuntur, at ceco in mente correspondet oculus per naturam, quid sit igitur negatio, quidúe affirmatio patet. Nunc quid formalitas sit transfigamus. Aliqui sic illam definiunt formalitas est ratio obiectiua in re, apprehensa ab intellectu, apta terminare ex natura rei actum intellˀs, dicitur forte primo ratio obiectiua quia ratio obiectiua hic capitur pro obiecto conceptibili, quia ratio non sumitur pro potentia rationali, nec pro discursu, sed pro conceptu, & dicitur obiectiua in re ꝑ figmenta, quæ non possunt esse formalitates, quia non sunt rationes obiectiue in re: dicitur apprehensa ab intellˀu, quia apud eos conceptus obiectiuus est formalitas, modo cõceptus obiectiuus est vt representatur ipsi intellectui, dicitur apta terminare actum intellˀs, quia non oportet vt moueat intellectum, quia ad hic vt aliquid moueat intellectum oportet esse ens absolutum, & quid vel habens modum quid, & quia negationes non sunt ens, ideo non possunt mouere intellectum, & quia relationes non sunt absolute nec mouere pñt intellˀm, & quia proprietates indiuiduales non sese habẽt per modum quid, ideo non mouent: at oĩa hæc sunt formalitates vel habere possunt formalitates: igitur non est necesse vt formalitas moueat intellˀum, sed vt illius actum terminet: dicitur ex natura rei apta terminare propter scd̃as intentiones: quæ terminare possunt actũ intellˀs, sed non ex natura rei. Sed contra hoc dubitat Ioan. quia non videtur ꝙ posit aliquid dici per se obiectum intellˀs & non mouere intellˀm. Nam intellˀs respectu sui per se obiecti est virtus passiua ꝯm Arist. in.3. de aĩa, nec vnquam intellˀum possibilem Arist. nisi per pati & moueri ab intelligi descripsit: vt patet in.3.de aĩa & vbiq;, igitur relationes, & indiuiduæ proprietates nõ possunt esse per se obiecta intellˀs, nisi subeant per se rõnem mouendi, vnde & græci obiectum anticimenõ hoc est contrarium appellant: quod pro tanto contrarium appellatur, quia semper potẽtiæ comparatur sub ratione opposita eo quia si potẽtia est actiua, ipsum esset passiuum, vt in nutritiua potentia habetur. Si vero potentia sit passiua per se obiectum non põt esse nisi actiuum. De formalitate quid. Confutatio. Ex an oẽ intelligibile moueat intellectum. Nota de intentione motiua et terminatiua.

actiuum. Nec pōt dici ꝙ relationes comparantur intellectui vt obiectum actiuum ratione fundamētorum, quia ea in quibus fundantur mouent intellm ad intellectionem similiter de priuationibus, & de proprietatib' indiuiduis, eo quia talia in propria forma non mouēt, sed ratione suorum indiuiduorū, & rōne suorum habituum. Nam vbi sic diceretur, tunc hæc non rōne sua essent per se intelligibilia, sed rōne eorum quæ mouerent, & ita talia non nisi per accidens intelliguntur, qđ est verum, & contra eos. Præterea per se intelligit intellectus, ad quæ cōparatur per rōnem intells, sed ad fundamentum illorum comparatur per rationem intells, quia per rōnem qua est virtus passiua ab intelligibili. Hec.n.est ratio sua, vt patet.3.de anima, igitur fundamētum per se intelligit & non illa ad quæ non per rōnem intellectus comparatur. Secundo principaliter arguit, quia datis conditionibus quas dicūt esse necessarias ad obiectum vt sit motiuum sequeretur ꝙ materia prima per se potest mouere intellectum, quia est ens absolutū, & per modum quid & essentiæ, igitur posset per se mouere ipsum intellectū, & hoc ipsi nō concederent. antecedens patet, materia.n.est ens (vt ipsi tenent) absolutum, imo apud eos separabile ab omni forma. sese habens per modum quid, quia per eos est pars quidditatis & essentiæ, igitur materia per se potest mouere intellectum contra eos in.7.huius & alibi. Tertio videtur hæc descriptio superflua, quia omnis formalitas apud eos est rō obiectiua ex natura rei, vel in re, & omnis rō obiectiua ex natura rei est formalitas, modo oē prędicatum in quid conuersim de aliquo est illius definitio vt accipitur.1.& 6.Topico. Preterea rō obiectiua ex natura rei est conceptus obiectiuus ex natura rei. Sed conceptus obiectiuus realis siue ex natura rei conuertitur cum formalitate vt hic loquuntur, igitur & ratio obiectiua ex natura rei cum illamet conuertitur & prædicatur de illa in quid ergo est eius definitio, & sic cæteræ particulæ superfluæ erunt. Præterea quicquid explicaretur per alias particulas satis per has tres habetur, nam per primam, videlicet, rōnem habetur ꝙ formalitas sit conceptus, per illam particulam obiectiua habetur ꝙ sit apta terminare, per illam in re habetur differentia à

Cōm.1. secūdis intentionibus & aliis. Quarto principaliter hæc descriptio est nulla, quia quæro quid per rōnem intelligant, ait enim Boetius in prædicamentis rō quæ grece logos est multimode dicitur, est.n.ratio animæ, & ratio computandi, & ratio naturæ ipsa nimirum similitudo nascentium, & est ratio quæ in definitionibus vel descriptionibus redditur. Tunc quæro quid per rationem intelligant, & patet ꝙ non possunt nisi vel definitionem vel descriptionem intelligere, & sic sola definibilia vel descriptibilia rōnem haberent contra eos.

Quid formalitas apud peripateticos. Dicamus igitur ſm peripateticos ꝙ illud est formalitas respectu formati siue habētis formam, quod est materialitas respectu materiali siue habentis materiam, & vt nihil materialitatem habet, quod nō habet materiam, vel vt partem sui, vel vt id in quo, sic nihil formalitatem, quod non habet formam, quia vt à materia materiale deducitur, è quo rursus materialitas dicitur, sic à forma formale, è quo formalitas dicetur. Ex his sequitur quid sit formalitas apud peripateticos, nam est conditio quædam rei habētis formam, qua res illa formalis vel formata dicitur sicut materialitas est cōditio rei habentis materiam qua res illa materialis vel materiata dicitur, & qm̄ res dicitur materialis à materia, & formalis siue formata à forma iure rei materialitas materia erit, & rei formalitas forma, non differentes nisi vt homo & humanitas. Sed occurres, qa cōiter dicit ꝙ vox est nominis materialitas, & significatio nominis formalitas, & tamen vox non est materia nominis, nec significatio formalitas, oīs, igitur non bene sunt hæ diffinitæ, amplius dicitur color formalitas albi mistura materialitas. Dico ꝙ vt medici sumunt quo pro quid, & quid pro quo. Sic loquētes sumunt quid pro quo: tum enim dicitur vox materialitas siue materia noīs sumūt quid pro quo hoc est pro simili. Similiter color dicitur forma vel formalitas sumendo pro simili: vnde & Porphyrius in suo de vniuersalibus libro clarissime dicit ꝙ genus est materia & differentia forma, quia similia his, vt intuenti librum illum recte videri potest: quare huiusmodi locutiones oēs sunt falsæ: sed àmittuntur propter vsum loquendi. Ex his sequitur ꝙ loquendo de formalitate secundum veritatem. Sic rei cuiusq; formalitas est rei quidditas atque rei essentia, nam cū formalitas rei ſm veritatē sit rei forma, rei forma sit rei quidditas atq; essentia, igitur formalitas est rei essentia. Secundo sequitur ꝙ formalitas nō sit ratio siue diffinitio vel descriptio, quia diffinitio non est rei quidditas, nec rei essentia, sed sermo explicans rei essentiam, vel rei quidditatem. Solet autem concedi ꝙ formalitas sit rei ratio: pro quāto per rationem explicatur, & nihil aliud ꝑ rationem quam formalitas siue quidditas explicat. Tertio sequitur in rebus intentionalibus non esse formalitatem nec materialitatem ſm rei veritatem, sed bene secundum vsum loquentium, qui vtuntur ipso quid vel ipso idem pro quo, vel pro simili. Amplius nec dici possunt distinctæ formaliter vel formalitate, nisi eodē modo. Animaduerte tamē ꝙ nos alias diximus ꝙ sicut differt materiatum à materiali, & formatum à formaliter tali, sic differt materialitas à materia, formalitas à forma, quia materiatum est deductū à materia, & formatum à forma materialiter, tale vero deducitur à materialitate, formaliter tale à formalitate. Modo materiatum non dicitur nisi de eo quod habet materiam, & formatum etiam non nisi de eo, quod habet formam, igit materia est tantum eius quod habet materiam, forma etiam eius quod habet formam at materialiter tale dicitur tam de eo quod habet materiam, quam de eo qđ habet aliquid materiæ simile, igitur formaliter tale dicetur tum de eo quod formam habet, quā de eo quod habet aliquid simile formæ, & ita sequitur ꝙ formalitas est in plus quam forma, vt formaliter tale in plus ꝙ̃ formatum. Et ex his colligi potest vera perfectissima & completa diffinitio formalitatis quæ omnem ambiguitatem tollit intellectuiq; vere quadrare & consonare videtur, formalitas est conditio quædā qua aliquid denominatur formaliter tale vel tale, vt album vel nigrum, & id genus, conditio ponitur loco generis, quia cōe est tam formæ, ꝙ̃ ei quod est formæ simile qua denominatur formaliter tale ponitur loco drīæ, quia per illam denotatur esse in plus quā forma, sicut formaliter tale in plus quā formatū, igit formalitas est oīs forma, vel similis formæ, formalitas igitur est oīs cōditio, qua aliquid denominatur formaliter tale vel tale, & quia tam forma, quā aliquo formæ simili denominat aliqd formaliter tale vel tale. Ideo tā forma quā simile formæ est formalitas, quæ oīa si recte inspicies oēm ab animo obscuritatem amouebunt reducētq; in lucē ea oīa quæ ab alijs obscure prolata fuere. Hæc de titulo.

Margin notes: Dubitatio. Solutio. Excerp.1. Secundum. Tertium.

CAPVT

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio. 1. 1. Suppositio. De disputatione variæ sunt positiones. Quidã supponunt quædam. Quorum primum est ꝙ distinctio formalis siue per formalitates importat non identitatẽ aliquorum, quorum vnum excludit aliud à suo conceptu formalis, hoc est dicere vt omne illud distinguatᷣ formaliter ab alio, quod non est idem illi per se primo modo. Secunda. Secundum est ꝙ negatio duabus comparatur affirmationibus, alteri quidem, quam includit & præsupponit, alteri, cui contradicit. verbi causa. homo non est equus, comparatur huic affirmationi, omnis homo est æquus, cui contradicit, & illi, homo est homo quam supponit in suo subiecto virtualiter, pro tanto nãq; illa est vera homo nõ est æquus pro quanto, homo est hõ. Et tunc iuxta hoc, cum Arist. in lib. de interpretatione dicit ꝙ negatio multiplicatur pro numero affirmationum & ꝙ est vna vnius, intelligitur de affirmatione, cui contradicit, non autẽ de affirmatione quam supponit, immo vnius affirmationis suppositæ esse possunt multæ negationes. huius. n. homo est hõ sunt, hõ non est æquus, hõ non est lapis, & aliæ in quibus negatur aliqd de hoĩe vere, hæ sunt duæ suppositiones, iuxta quas ponunt duas conclusiones. Prima est negatio non habet distinctam formalitatẽ ab affirmatione, quã supponit. 1. Conclusio. Probant primo, quia negatio includit illam in sua rõne conceptibili. igitur rõne conceptibili nõ distinguitᷣ ab illa, & ita non formaliter. secũdo quia non habet distinctam intelligibilitatẽ, quia non põt intelligi nega- Secunda. tio, quin in illa intelligatur affirmatio. Scđa conclusio est, negatio habet distinctam formalitatẽ ab affirmatione, cui opponitur. probatur primo, quia negatio dicit perfectionẽ in eo cuius est, affirmatio imperfectionẽ, est. n. perfectionis dicere hominẽ non esse æquum, at oẽm hominẽ esse æquum imperfectionis est. igitur formaliter distinguuntur. Præterea negatio non est idẽ per se primo modo affirmationi, cui contradicit, igitᷣ distinguuntur formaliter. Hæc illi de disputatione. Sed Confutatio. 1. Ratio. contra obijcit Ioan. & satis perite. Primo contra primã suppositionẽ, videtur. n. ꝙ distinctio ſm formalitates non sit non identitas aliquorum in primo modo dicẽdi per se, quia vt oppositum in opposito, ita propositũ in proposito, igitur si distinctio ſm formalitates est nõ idẽtitas aliquorum in primo modo, tunc idẽtitas in primo modo erit idẽtitas formaliter, hoc est falsum apud eos, quia homo & aĩal sunt idem primo modo, & tñ nõ sunt eadẽ formaliter apud eos. Quod si dicas ꝙ sunt eadẽ formaliter non mutuo, quia homo non est idem aĩali per se primo modo, sed bene animal homini, saltẽ isti non sunt logice locuti, quia ſm logicos non valet, non sunt eadem per se primo modo, igitur distinguũtur formaliter vel quouis alio modo. Nam hyppocentaurus & chimera non sunt eadẽ, & tñ non distinguuntur, quia neque distinguuntur neque sunt eadem quia non sunt. ſm enim logicos. A. distinguitur. A. B. sic exponitᷣ. A. est, & . B. est, & . A. nõ est, B igitur. A. distinguitᷣ. A. B. sic igitur non valet, hæc nõ sunt eadẽ primo mõ, igitᷣ distinguuntur. Quod si dicas valere cõstante subiecto, tunc nihil est, quia affirmatio cui opponitur non est, qa illa est falsa, non possibilis esse, & ita nullo pacto logi- Secunda. ce loquuntur. Secundo arguit Ioan. contra secundã suppositionẽ, quia aliqua est negatio, quæ non põt cõparari ad duas affirmationes, igitur suppositio falsa. antecedens deducitur, quia ista, homo non est animal, nullam affirmationẽ ponit, quia non illam homo est hõ, quia hanc destruit, eo quia à quouis superius ipsum negatur, ab eodem & inferius, nec illam, homo est aĩal, quia illam destruit, igitur suppositio falsa. Solet dici ꝙ Solutio. ad hoc vt illa propositio sit falsa, homo non est aĩal, supponitur illa vera, homo est ens quæ virtualiter includitur in subiecto. Contra quia illi volunt affirmationem Replica. inclusam esse idem formaliter negationi includenti, vt patet ab eis. Sed hæ non sunt idem formaliter, quia hæc est vera homo est ens, illa falsa, homo non est aĩal. igitᷣ non sunt idem formaliter. Secundo si hæc homo non est aĩal: formaliter includeret illam, homo est ens, tunc falsum simpliciter includeret verum simpliciter, quod nec mihi nec eis cõsonat. Aliter fugiunt & dicunt sup- Alia solu. positionem illorum intelligi in negationibus veris. Sed Replica. nec hoc valet, quia dum hic dicunt, reddũt illos insufficientes, natura quæ dicunt vniuersaliter, faciunt particularia. Præterea si hæc, homo non est aĩal, nullam affirmationẽ includit non posset formaliter distingui ab illa, homo est aĩal, quia per illos negatio non distinguitᷣ formaliter ab affirmatione nisi virtute affirmationis, supponit (vt illi sentiunt) & sic illos defendentes faciũt vt sibi contradicant. Tertio principaliter arguitur cõ Tertia. tra conclusiones. Et primo generatim, quia sunt insufficientes, nam licet de negationibus complexis sufficerent, de simplicibus nihil habent. Secundo licet de negationibus complexis veris bene dicerẽt de falsis nihil habentur. Speciatim arguitur contra primam, quia si negatio vera videlicet illa, homo non æquus est includeret aliquam affirmationẽ priorem, tunc hæc propositio, substantia non est quantitas, non esset immediata, qa immediata est qua non est alia prior, mõ hac illa est prior substãtia est substãtia & notior. Quod si dicas ꝙ illa est immediata quia nullam supponit priorẽ, qua posit syllogizari hoc nihil est, quia saltem potest hypothetico syllogismo syllogizari hoc pacto, si substãtia est substantia, substantia non est quantitas, sed substantia est substantia, igitur substantia non est quantitas, hic enim syllogismus est, & demonstratio esse põt hypothetica ſm peripateticos. vt dicit Auer. 2. phy. cõm. 3. Cõm. 3. Præterea si omnis negatio vera includit formaliter affirmationem, tunc illud principium non contingit idẽ simul esse & non esse non esset primum simpliciter. deduco, quia supponeret illam ens est ens. Consequẽs est falsum, quia illud non contingit idem & cætera, est tam entibus quã non entibus cõe, qa non contingit chimerã simul esse & nõ esse, & tñ hęc est falsa chimera est chimera, qa tũc chimera esset ens, & ita chimera esset quare illud est cõius & prius, & ꝑ consequens non formalr̃ includit illam affirmationẽ. Contra scđam arguit Ioannes, quia signetur negatio & sit. A. affirmatio vero quã destruit sit. B. per eos. A. dicit distinctam formalitatem A. B. sit illa. C. tunc arguo. C. non est. A. nec est. B. igitur mediũ per abnegationem ipsius. A. B. sed. A. B. erant contradictoria, igitur inter contradictoria datur medium. Quod si dicas posse dari medium rõnis non medium reale, hoc nihil est quia tunc contradictoria non diuiderent quodlibet ens ſm verum & falsum, hoc est non oporteret vt de quolibet ente alterum sit verum alterũ falsum, quod est contra Arist. in lib. de interpretatione & in lib. priorum. Consequentia patet, quia de. C. neutrum illorum diceretur, quia. C. nec est. A. nec est. B. & tñ. A. B. ponuntur extrema contradictionis & ego nescio quid absurdius dici posit. Preterea tunc illa dignitas non contingit idem simul esse & non esse non esset

vniuersalis

vniuersalis oībus, quia esse & non esse distinguuntur formalitate, modo illa sit.c.vt prius quæ cum non sit esse, nec non esse, de ea falsum est dicere non contingit.c.simul esse & non esse, quod admirabile esse videtur. Et ego nescio quid impossibilius, sic igitur hæc positio falsa ē positione aliæ quæ sunt de hac disputatione tanquam inutiles omittanť. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

QVANTVM ad dilucidationem ipsam attinet. Primo videbimus quo nam modo simplex negatio intelligatur ab intellectu nostro: vt quo nam modo non sanum ab intellectu nostro intelligatur. Secundo quo nā modo negatio composita: quæ affirmationi alicui contradicit intelligatur. Tertio videbimus de disputatione.

De primo. Prima pō. Quantum ad primum sunt duæ positiones & ambæ peripateticæ. Prima videtur Expositoris Auer. & Themi. hi.n.sunt qui dicunt negationem simplicem non cognosci nisi spē affirmationis simplicis contrariæ: vna enim spēs in aīa primo conceptionē affirmationis efficit, secundo negationis: eo quia primum habitum siue affirmationem representat. Secundo priuationem siue negationem: non tamen eodem modo, nam spēs habitus per se & primo habitum ipsum representat atque illius conceptum in mente generat: per accidens aūt negationem siue priuationem quatenus est affirmationis negatio.

Obiectiones Ioan. Sed obiicit Ioan. primo, quia hęc intellectio negationis vel ab ente fit: vel à non ente non cātur à non ente, quia non ens nihil efficit, nec ab ente, quia ipsum ens entis efficit intellectionem: igitur nō potest efficere intellectionem nō entis: quia idem nō est oppositorum causa. Secundo vnde est iste ordo ꝙ videlicet, vnamet species entis primo ipsum representet, cuius sit spēs: posterius aūt illa enti nō ens oppositum. Omnis.n.ordo est rerum modo ens & non ens nō sunt res. Sed miror Ioan. qui dum enititur contra hanc pōnem non animaduertit se enixum esse contra Aristot. & suum DEUM Auer. in. 9. huius commē. 3.

Cōm. 3. Aristo. enim & Auerroes illic volentes assignare causam quare rationales potentiæ sint ad opposita, dicunt hoc, quia scientia est oppositorum. Scientiam vero esse oppositorum dicunt, quia scientia ratio quædā est, quæ quidem eadem est & rei & priuationis, licet vt dicunt non eodem modo: quia rei ipsius per se, ac priuationis per accñs & posterius. Et constat Arist. per rōnem illic speciem, siue similitudinē intellexisse vt oībus patet. Et sic dum Ioan. illis contradicit, Aristo. videtur contradicere. Tunc ad rōnes eius patet solutio, conceditur.n.primo vnum esse duorum causam non eodem modo, sed vnius per se, & alterius per accidens. veluti idēmet calor sui actione in humidū ipsum per se causa est sui esse, per accidens attamen est causa sui non esse: & in aliis id genus. Ad secundam dici potest ꝙ ille ordo est ex parte entis, omne.n.ens est ipsummet ens, & nō est nō ipsummet ens. primo aūt est ipsum ens, secundo nō est non ipsummet ens. Vt omnis homo primo est ipsemet homo, secundo vero dicitur ꝙ oīs homo non est non ipsemet homo. Sic per se primo specie siue rōne hominis intelligimus hominem. secundo nō hominem, quia vt Aristo. ait illic negatione ablationeúe ipsum cōtrarium ostēditur, & hoc modo prima pō est peripatetica.

Positio Ioan. Ioā. vero imaginatur ꝙ duplex sit negatio, quædā entis particularis vt hoīs, vel æqui vel cæterorum id genus, quædam est negatio entis vl'r. Secundo dicit, ꝙ nō pōt aliqua negatio intelligi nisi intellectioni eius rñdeat aliquod positiuū affirmationi oppositæ contrariū vel disperatum: declarať de negatione entis particularis, vt non homo non potest intelligi, nisi huic intellectioni respondeat in re æquus vel bos, quorū nullus est homo, de negatione vero entis vl'is, patet etiam quia non possum intelligere nō ens vno conceptu negationis, sicut nec ens vno conceptu affirmationis, eo quia ens nō dicit vnum conceptum omnibus cōem, sic non ens non dicit vnum cōceptum negatiuū quo vnica ratione decem prædicamenta negenť, & hoc modo nō pōt intelligi non ens simpliciter per rationē cōem oībus negationibus substātiæ & accidenti, veluti nec ens per vnam rationem simplicē, & sic illi intellectioni non ens semper respōdet aliquid positiuū vt vel quantitas vel qualitas, vel aliquid aliorum, dum enim non ens intelligo pro substantia semper pro quantitate, vel qualitate vel alio intelligo, nō aūt pro vna negatione omnium, quia sicut dum ens intelligo non intelligo vnū sic dum non ens, & sic patet ꝙ semper intellectioni non entis correspōdet aliquod ens.

Obiectiones. Sed dupliciter occurres cōtra Ioā. primo, quia tunc non ens non dicetur de non ente simpliciter, vt de chimera vel hyppocentauro, quia nō potest intelligi nisi de ente vt dicit, modo nullum horū est ens. Secundo quia inter contradictoria daretur mediū. deducitur: quia si per ens intelligitur vnū prædicamentum, & per non ens non quantitatem, vel non qualitatē & id genus, aut intelligiť negatio oīum copulatiue, vel disiunctiue, vel vnius tantum, si oīum copulatiue, tunc negatio erit simpliciter oīum, quod ipse negat, si vnius tantum vel omniū disiunctiuæ, & tunc dabitur mediū, quia inter substantiam & quātitatem vel aliquod aliud id genus semper datur medium aliquod illorum, igitur videtur hæc solutio fictio.

Defensio. Sed hæc solutio videtur non tantum Ioānis, sed Auer. 1. physi. Vbi apertissimo dicit ens & non ens dici de decem prædicamentis, quod nō pōt intelligi nisi vt exponit Ioānes ꝙ nō ens dicitur de quantitate, quæ est nō ens substantia de qualitate, quæ est non ens substantia, & de cæteris. Tunc ad primā dici potest ꝙ chimera est aliquod decem prædicamentorum, quia apud Ioānem ens in mente est accidens, & in prædicamento qualitatis, nō enim quicquid est in prædicamento est ens præter operationē intell's apud Ioannem. Ad secundam negatur cōsequentia, quia licet inter non ens fundamentaliter & ens sit medium, nō tamen inter ens & non ens formaliter: vt per contradictionem accipiuntur opponi. Sic igitur apparet quo nā modo negatio ipsa intelligatur. Hæc de primo.

De secundo. De secundo vero dicamus logice ꝙ negatio semper intelligitur per affirmationē, cui opponitur. declaratur, quia per id negatiua propositio quæ composita negatio dicitur intelligitur, p quod probatur hoc est explicatur. Sed apud logicos semp negatiua probatur hoc est explicatur per affirmatiuam sibi oppositam, igitur per illam intelligitur. Verum non eodem modo, quia negatio vera intelligitur per affirmationem, quæ intelligiť esse falsa, hæc.n. homo nō est æquus intelligitur esse vera, quia illa est falsa, homo est æquus, negatio aūt falsa intelligitur esse falsa, quia affirmatiua sibi opposita est vera, vt ista, homo non est animal, quia intelligitur illā esse veram, homo est animal, & sic omnis negatio intelligitur per affirmationem.

Dubōnes. Sed occurres primo quo nā modo affirmatio per quam negatio intelligitur, intelligenda est. Secūdo quia tunc negatiua in qua vnū prædicamentorum remouetur ab alio nō esset immediata vt hæc,

vt hæc, substantia non est quantitas, quia hæc pōt probari hypothetice per affirmatiuam. Tertio quid facit intellectio negationis & affirmationis simplicis ad intellectioné negationis compositæ si illa intelligitur ꝑ affirmationem. Ad primam dici pōt ꝙ affirmatio vel est immediata, vt hic est album: vel mediata, hic est explicabilis, vtpote resolutione, vel expositione vel alio quouis probandi genere. Tunc dicendum puto ꝙ si est immediata, per se patet vel esse falsam vt si fiat hæc hic est albū, ostenso coruo, vel esse verā vt hoc est albū ostēso cygno. Si vero mediata probatur, vel resolutorie: vel expositorie, vel aliquo alio genere vt logici dicunt. Ad secundam dico ꝙ negatiua illa est immediamata posterioristice, quia non pōt simpliciter demr̄ari, tanquam conclusio simpliciter ignota, prioristice vero pōt syllogizari hypothetice per hoc, quia eius contradictoria est falsa. Sed tenendo positioné logicorum ꝙ illa sit vera per affirmationé, quam supponit notioré vt dicunt, posset & prioristice & posterioristice hypothetice syllogizari. Ad tertiam dico ꝙ cognitio terminorum est tanquam cā sine qua non, at affirmatio est tanquam causa per se & principalis. Hæc logice satis. De tertio, videlicet, quo nam mō negatio ab affirmatione, cui contradicit, distinguatur, facile est r̄ndere, quia vel nos loquimur de illis ex parte rei, vel quatenus propōnes sunt, quod est quatenus sunt in intentione. si quatenus propositiones sunt, dico ꝙ differunt formaliter modo quo diximus, quia formalitas est conditio quædam qua aliquid denominatur formaliter tale, vel tale, mō formalitas negationis, qua negatio denominatur est alia ab ea qua denominatur affirmatio, quia si negatio est falsa, & affirmatio vera negatio denominatur falsa, & affirmatio vera, igitur differunt formaliter, siue ratione. Sin autē econtra, ēt econtra differunt, hæc autē dr̄ia non est realis, sed intentionalis, quia est illarum vt habent esse in intentione. Si autē loquimur de illis ex parte rei, dico ꝙ non differunt, quia ea differunt quæ sunt, vt dicunt logici, & Arist. 5. huius. Sed ex parte rei si negatio est affirmatio non est, & si negatio nō est affirmatio est, quia si hō ex parte rei est aīal, ex parte rei illa propō, homo non est aīal, non est & econtra, igitur semper altera exponentium erit falsa quare non differunt. Secundo dico ꝙ debent dici non eadem. probatur, quia ea quorum vnum esse potest altero non existente, non sunt eadem modo hæc sunt huiusmodi: igiť non sunt eadem. Hæc de dilucidatione.

Solutionum. De tertio.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS disputatis ad rationes fere omnes patet solutio. Prima enim tollitur, quia siue negatio alia intelligibilitate intelligatur, siue non differt ab affirmatione conditione, qua denominatur talis vel talis formaliter. Per idem ad secundum. Ad tertiam dico quòd inter affirmationem & negationem compositas non est dare per se medium, quod nec sit propositio vera, nec falsa: at inter affirmationem & negationem simplices datur medium, quia chimera nec est homo, nec est non homo licet necessario sit homo, vel non sit homo, vt in fine libri priorū deducitur: modo illa formalitas, quæ accipitur inter affirmationem, & negationem non est propositio, & propterea nihil ad rem. Ad quartam dico ꝙ illa formalitas dicit aliquid positiuū, non tamen semper in re, interdum autem in mente. Alij vero iuxta eorum viam enituntur satisfacere, quos omitto. Hæc de secunda disputatione.

Si igitur ens & vnum idem, & vna natura, eo quòd se adinuicem consequuntur sicut principium & causa &c. Tex. cōm. 3.

DISPVTATIO TERTIA

De distinctione entis & vnius, cæterarumq; passionum.

Num vnum & ens dicant eandem naturam.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod ens & vnum eandem non subeant naturam. Primo quia tunc tm̄ vnum esset ens, deducitur logice sic quia vnum esset ens, & nihil non vnum esset ens, igitur tantum vnum est ens. Secunda exponens patet, quia illa subeunt eandem naturam. Secundo si vnum & ens eandem subirent naturam, tunc multitudo non esset ens, quia cum multitudo non sit vnum, nec erit ens, quod est secundum naturam idem quod vnum. Tertio vnum est generis quāti, quia est principium numeri, & ens est transcendens, igitur non subeunt eandem naturam. In contrariū sunt Aristo. & Auer. & expositores.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID ens sit non semel dictum est. Vnum vero bifariam sumi solet, nam aliud est vnum, quod est numeri prædicamentarij principium. Aliud transcendēs, quod est entis veluti passio, hoc patet, quia duplex est numerus, alius qui ex diuisione continui efficitur, alius ex diuisione essentiarum, modo primi numeri principium est vnum prædicamentariū. si vero numeri principium est vnum transcendens. Vlterius vnum transcendens potest sumi absolute, & sic cum ente conuertitur, & ſm quid per respectū ad multitudinem, & est vna entis differentia, quæ cum multitudine ens diuidit. Natura in proposito pro essentia accipitur, nam natura nonnunquam pro principio motus accipitur, nonnunquam pro substantia. Hæc de titulo. Secundū.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE hac disputatione Auic. opinabatur ens & vnū eandem non subire naturam, & eius positio consistit in tribus propositionibus, quarū prima est, ens & vnū prædicantur de omnibus entibus. Secunda, ens & vnū subiecto eadem sunt, sed natura differunt. Tertia, vnū est de genere quantitatis & ita non cum ente conuertitur. Prima conclusio non pōt probari, sed supponitur tanquam per se nota. Secunda probata fuit. Primo quia si non differunt, tunc multitudo non esset ens. Secūdo quia si non differunt, tūc esset nugatio dicere ens vnū. Tertio qa vnū denominatiue dicitur de ente, & omne quod denominatiue dicitur dicit aliam naturam ab illo. Tertia probatur, quia omne quod est in ente, est in aliquo entis genere, & si in aliquo entis genere, igitur in specie, & si in specie, igitur est in aliquo eius indiuiduo. Sed omne indiuiduum est vnum numero, igitur vnum quod conuertitur cum ente est vnum numero siue vnum, quod est principium numeri. Secundo vnū quod cum ente conuertitur, constituit numerū, igitur est principium numeri. Hæc de mente Auic. Sed contra Auic. obijcit Auer. hic & 10. meta. quia si vnum dicit dispositionem enti superadditam, esset processus in infinitum, & deducitur, quia sumatur aliquod ens, vt homo gratia exempli, cum homo sit vnus per dispositionum super additam naturę entis, quęratur de illa dispositione vel est ens, vel nihil. si nihil: igitur cōtra illū, & pro

Pō Auic. Obiectio Auer. Cōm. 3. Cōm. 8. & 5.

& pro nobis, si ens, tunc cũ omne ens sit vnum per dispositionem superadditam, tunc illa erit vna per dispositionẽ adhuc superadditã, & quæratur de illa, & sic abibit in infinitũ. Sed quidã refellũt Auer. hãc rationẽ. primo per hoc quia cõmittit paralogismũ figuræ dictionis mutando quo in quod, cuius rei exẽplum est. quia homo albus est per dispositionẽ superadditam, & cũ quæreretur si illa dispositio sit alba vel ne? dicunt ꝙ illa dispositio nõ est alba, sed est illud quo aliquid est album, & ita ratio Auerrois mutat quo in quod. Secũdo videt̃ ratio illa committere paralogismum æquiuocationis, quia dato ꝙ ens esset vnũ per accñs, non sequitur. igit̃ per aliud, de quo quæratur si sit vnum, vel ne. Nã ꝑ accidẽs bifariam dicitur, quia sicut per se bifariã, quia per se primo, & ꝑ se secundo modo dicendi per se, ita ꝑ accidens bifariã, quia aliud est quod opponitur per se primo modo, aliud quod opponit̃ per se secundo modo, & sic non valet est per accñs tale, igit̃ per aliud, quia per accidẽs est multiplex, quod debuit distingui: & ita Auicenna diceret ꝙ ens est vnũ per accñs, loquendo ꝑ accidens vt opponitur per se primo modo, nõ tamen per accidens vt opponitur per se secundo modo. Sed rõnes horũ dico primo non esse absq; admiratione, nam cum isti post romanũ illum nostrum Egidiũ floruerint, qui tanta auctoritate clarus suis habebat̃ temporibus debuissent illas legere, & elidere per Egidij declarationes. Et propterea iuxta auctoritatem, tum ex Egidio, tũ ex Ioanne ab Egidio sumente, tum ex his quæ nos in libro destruct. destructionũ scripsimus, dicimus cauillos hosce proficisci ex ignorantia dialecticæ, atque mala consuetudine in logica. Didicimus. n. nos ab Auer. in lib. physi. primo & ab Aristo. nõ semel in lib. priorum & in lib. poste. ꝙ argumentum tenet aliquando per se, vt si gratia formæ syllogistice teneret, aliquando ꝑ accñs, si gratia materiæ valeret, veluti sylls ex duabus affirmatiuis in secũda figura. Põt enim tenere, quia propositiones sunt conuertibiles. Secundo didicimus ab Auicenna & ab eis qui opinionẽ Auicennæ explanarũt ꝙ vnum & ens prædicat̃ de oĩbus, & propterea apud Auic. hæc est vera vnitas est ens, & illa entitas est ens propter transcendentiam terminorũ vt dicũt, & hac rõne vnitas est vna, & entitas vna. Quibus cõsideratis patet rationem Auer. esse demõstratiuam gratia materiæ, & per accñs, quia si ens est vnum per intentionem additam, cũ ens & vnũ prædicentur de quolibet quouis modo sumpto per opinionẽ Aui. rationabiliter quærit Auer. de intentione illa an sit vna per se, vel per additũ, & hoc pacto ꝑ accñs põt mutari quo in quod, quia gratia terminorũ, quod addunt de albo, non est simile, nam album nõ prædicatur de quolibet. Præterea id qđ secundo loco obiiciunt fallit, nec Auer. mentẽ ꝑceperunt. Auer. n. per ipm̃ per se intellexit nonper additum realiter diuersum per ipsum ꝑ accñs voluit intelligere additum & diuersum realiter, & quærit si ens est vnum per intentionẽ additã quæratur de illa si sit vna vel ne, & si non, tunc vnũ non de quolibet prædicaretur. si sic vel est vna per se, i. non per dispositionem additam, vel per accñs. i. per dispõnẽ additam, nec fundauit rõnem sup, multiplex, quia semper vtitur ipso ꝑ se, ꝓ eo quod est tale sine addito. & ipso per accñs pro eo quod est tale ꝑ additum. Patet igit̃ errorem horum esse totũ ex defectu logicæ. Cõfutata hunc in modum Auer. rõne, contra cõclusiones Auic. ꝑ ordinem argumentant̃. Et primo aduersus primã sic. si ens, & vnum prædicantur de oĩbus vt Auic. in prima sua ait cõclusione, vel vniformiter, vel difformiter. Sed nec sic, nec sic, igit̃ prima conclo falsa est. Quod quidẽ non ꝑdicentur de oĩbus conformiter, non indiget ꝓbatione, quia apud oẽs vnum non ꝑdicatur nisi denoĩatiue, at ens non prædicatur denoĩatiue. Si vero dicat̃ illa de oĩbus ꝑdicari difformiter, eo quia ens de oĩbus prædicatur quidditatiue & per se, vnum autẽ de oĩbus denominatiue & per accñs. Cõtra obiiciunt, quia ens nõ prædicat̃ de vltimis dr̃is, quod deducũt primo. sit nãq; A.B. duæ vltimæ differentiæ, tũc vel. A.B. includũt ipsum ens quidditatiue, aut non, si non habetur ꝙ ens nõ prædicatur quidditatiue de oĩbus, quia non de. A.B. Si vero ipsum ens includunt quidditatiue, cũ non sint oĩno idẽ inter se, habebunt quo conueniunt, & quo differunt, igitur. A.B. non erunt primo diuersæ nec vltimæ dr̃iæ, quia adhuc aliis differentiis differentes & ita vel erit ad infinitum procedere, vel est deuenire ad vltimas dr̃ias, quę non includunt ens quidditatiue. Secundo vt in compositione reali standum est ad duo simpliciter simplicia, quorum vnum alterum nõ includit, ita in compositione conceptuali oportet deuenire ad duos cõceptus simpliciter simplices, quorum vnus sit extra formalẽ rationem alterius. Sed conceptus simplr̃ simplex determinabilis est conceptus entis, cõceptus vero simpliciter simplex determinans est vltimæ dr̃iæ, igitur ens non includitur quidditatiue in vltimis differentiis. Et sic prima Aui. conclusio est falsa. Secundo principaliter cõtra secundam conclusionem arguunt. Primo quæcunq; sunt eadem realiter, eandem subeũt naturam, sed ens & vnũ sunt idem realiter, immo subiectũ & propria passio sunt idem realiter, igitur subeunt eandẽ naturã. Minor probatur quia ea quorum separatio includit contradictionem, sunt idem realiter. Sed ens & vnũ, subiectũ & propria passio sunt huiusmodi. igit̃ sunt idẽ realiter. Maior huius patet, quia sicut separatio aliquorum arguit realẽ distinctionẽ, ita impossibilitas separationis arguit identitatem. Maior vero principalis sylli patet in textu, vbi dicitur, ꝙ ens & vnum sese sequũtur quo ad generationem & corruptionem. Secundo generatim arguit̃ de omni subiecto & passione, quia si propria passio esset separabilis à subiecto, tunc subiecto contingenter inesset & ita scientia non esset necessariorum. Contra vero tertiam obiiciunt primo quia illa data tunc quantitas esset oĩbus prædicamentis vltima. deducitur, quia est post vnitatem, quæ est passio oĩum prædicamentorum sequens oĩa prædicamenta. Secũdo substãtia in illo priori in quo præcedit oĩa accidentia est vna, & non vnitate quanti, quia in illo priori non est quanta, igitur vnitas non est de genere quãti. Tertio nullum transcendẽs est certi generis, sed vnum est transcendens, cum conuertatur cum ente, igitur non est certi generis. Quarto nihil vnius prædicamenti esse potest passio alicuius alterius prædicamenti, sed vnitas est passio omnis entis, igitur non est quantitas. Quinto arguũt alij, vnitas ꝑdicamentalis est quid positiuũ: vnitas vero trãscendens quid priuatiuũ: igitur non sunt idẽ. Hæc contra Auicennam. Hæc positio Auic. potest defendi ẜm quendã probabilem intellectũ. Vbi debes scire ꝙ vnũ & idẽ põt esse vt quid ꝑdicamẽti certi, vt modus nullius ꝑdicamenti. Hæc suppositio de propria passione habetur à principe eorum in quæstionibus vl̃ium. d. n. ꝙ propria passio vt modus nullius est prædicamẽti, sed eius cuius est modus siue passio, vt vero quid est qualitas, verbi causa. risibile vt modus est prædicamenti substantiæ saltem reductiue,

Obiectio contra Auer.

Cõm. 25.

Rationes contra Aui.

Defensio Aui.

ductiue, vt quid est qualitas. Eodem modo possum dicere. Pro Auicen. ꝙ vnitas vt modus, quo vnũquodq; intelligitur indiuisum in se, & diuisum à quolibet alio ente est transcendens & nullius certi prædicaméti, vt vero quid est prædicaméti quãtitatis. Silr numerus vt modus est transcendens: vt quid est species quãti. tunc per ordinem ad rationes respondeo. Et primo ad primam & dico ꝙ de mente Arist. & Auer. Ipsum ens descendit immediate in quodlibet, & non per differétias, nec essentiales nec modales, quia si sic, tunc esset genus, vt arguit Arist. & ita concedo ꝙ A. & B. nõ conueniunt in. 3. conceptu secũdum peripateticos, quicquid sit de mente Auicen. de qua est dubium, sed ens significat omnia sine medio vt. d. Auer. vnde ens nõ prædicatur in quid quidditate conceptus vel rei apud hos, sed bene in quid de omnibus quidditate nominis significãtis plures conceptus: vt sanũ in quid de sanis, sub confusione, & sic. A. B. nec sunt differentiæ nec spẽs, nec genera respectu entis, sed respectu generis, cuius sunt diuisiue, & ita sicut ens prædicatur de spẽbus ita de omnibus differentijs, & sic de omnibus vniformiter, ẜm vero Auicennam ens est tertius conceptus, sed quia non est generis, ideo descendit vniuoce ad oĩa sine differẽtijs, nam respectu entis non sunt differẽtiæ vel spẽs, sed omnia æqualiter minus communia. Secundo dici põt apud Auicen. ꝙ ens & vnũ de oĩbus ꝓdicantur difformiter ad hunc sensum ꝙ vnum de omnibus denominatiue ens de aliquibus denominatiue, de aliquibus quidditatiue prædicatur. Ad secundam dico ꝙ resolutio stat ad conceptus generalissimi & vltimæ differentiæ. Vltra autem generalissima non est aliquid cõe, nisi nomẽ, ẜm Boetium. Ad rationes contra secundam cõclusionem. Ad primam, negatur minor. ad probationem vero negatur maior, quia separatio materiæ & formæ implicat cõtradictionem, & tamen sunt duæ res, duæq; naturæ. Ad probationem dico ꝙ separatio non arguit distinctionẽ realẽ, tanq̃ causa illius cõuertibilis, quia possunt nõnulla realiter esse diuersa, quorum est impoſ͛s separatio. Ad secundam concedo propriam passionẽ non posse separari à subiecto: & tamen distinguitur re prædicamenti ab illo, quia subiectum põt esse res substantiæ, & propria passio res qualitatis. Ad rationes contra tertiam. Ad primam dici potest, tunc sequi quantitatem esse omnium vltimam, quando vnitas vt quid & vt modus esset de genere quanti, modo quia solum est de genere quanti vt quid, quomodo non est passio, ideo non sequitur. Ad secundam dico ꝙ in illo priori est vna sumendo vnitatem vt modum & vt sic nullius prædicamenti est. Ad tertiam dico ꝙ nullum trãscendens est certi generis eodem modo, nunc autem vnitas vt modus est transcendens, vt quid est certi generis. Ad quartam patet solutio. potest enim esse aliquid vnius prædicamenti passio alterius vt modus vt dictum est. Ad quintam Auicen. vult ꝙ vnitas dicat dispositionem & naturam aliam positiuam additam enti, ex his apparet ꝙ si est aliqua ratio contra Auicennam, illa est Auer. quam pauloante exposuimus. Nunc de positione eorum agamus, quæ hac in re famosa. Prima igitur conclusio eorũ est ꝙ sumendo vnum secundum quid atque praxe, sic non. d. eandem naturam cũ ipso ente conuertibiliter, at si sumatur simpliciter atque suse, sic vnum & ens vnam dicunt naturam conuertibiliter. Pars prima patet, quia multitudo est ens, quæ non est vnum, igitur vnũ & ens vt sic nõ cõuertuntur. Secunda fuit declarata, quia de

Positio alia per conclusiones prima.

quouis ens dicitur, de illo etiam vnum dicitur. Secunda conclusio ens & vnum communiter sumpta nõ dicunt eandem naturam quidditatiue & formaliter. Primo quia tunc esset nugatio dicendo ens vnum, veluti cum dicimus hominem animal. Secundo quia sic prædicarentur de seipsis in abstracto, & sic illa esset vera entitas & vnitas. deducitur, quia quæ sunt idem formaliter & quidditatiue, de seipsis in abstracto prædicantur. Tertio quia vnum de ente in quale prædicatur, tanquam illius passio, at eus de vno, non sic, quia per se non conuertitur. Quarto ens prædicatur formaliter de his tantum quæ sub ipso continentur: modo vnum sub ente non continet̃, vt patet ꝑ omnia sub ente contenta discurrẽdo. Quinto si vnum est idẽ formaliter enti, vel est illud præcise, & nihil aliud, & hunc idem esset suiipsius passio. si aliud quid addit. sit illud A. & quærat̃ de ipso, vt de vno, & sic vel erit processus in infinitum, vel erit deuenire ad aliquod qd' est passio entis prima cũ ipso cõuertibilis, & ab eo formaliter distincta, & sic standum est in vno. Tertia conclusio vnum & ens sunt idem realiter, probatur, tum quia eadem generatione generantur, & eadem corruptione corrũpuntur, tũ vel maxime quia in vno tertio realiter conueniunt. Quarta conclusio vnum quod conuertitur cum ente. d. formaliter aliquid positiuum. probãt primo, quia si nihil adderet præter negationem, tunc vnum esset pura negatio, igitur non posset esse idẽ realiter ipsi enti, quia nulla negatio est idem realiter alicui positiuo. Secũdo vnũ dicit perfectionem simpliciter, igitur non est pura negatio. Secundo omnia vna reducuntur ad summum vnum, igitur vnum non est pura negatio. Tertio vnum habet rationem mensuræ in quolibet genere, igitur nõ est negatio pura. Quarto numerus fit ex vnis, igit̃ vnũ non est pura negatio. nulla. n. res positiua ex negationibus conficitur. Quod si soluendo rõnes recurras ad fundamẽtum, & sic est idẽ realiter positiuo quo ad fundamentum, & quo ad fundamentum omnia reducuntur ad vnum, & quo ad fundamentum habet rationẽ mensuræ, & quo ad fundamentum conficit numerum. Contra arguunt, quia vnum est vera entis passio, & non ratione fundamenti, nec ratione negationis, igitur ratione alicuius positiui formaliter addit enti. Hæc est positio eorũ. Sed horum positionem examinando. Dico primo ꝙ nihil in his conclusionibus est necessarium. Dico secundo ꝙ sunt falsæ & inter se conclusiones hæ repugnantes. Quantum ad primũ. Conclusio prima disputabilis est, videlicet, si vnum quod cum ente conuertitur, diuidatur contra multitudinem, & videtur ꝙ nõ. Primo quia tunc multitudo non esset ens, deducitur, illa non est vnum, igitur non est ens. Secundo ens diuiditur per vnum & multa, igitur vnum non conuertitur cum ente, quia nullum diuidens conuertitur cũ eo, qd' diuidit. Tertio si sic, tunc diuisio entis per vnũ & multa non esset per opposita, quia vnum diceretur de multitudine: igitur non contra diuiditur illi. Quarto quomodo potest ens de multitudine prædicari, de qua nõ prædicetur vnum, & tamen vnum cum ente conuertitur, pro parte opposita arguitur, quia tunc idem esset vnũ semꝑ duplici vnitate, semel vnitate entis, & semel vnitate cõtradiuisa multitudini: vt vna ouis esset vna vnitate entis, & vna vt distinguit̃ cõtra multitudinẽ ouiũ. Secundo vnũ qd' cõuertit̃ cũ ente, nihil addit enti vt dicemus nisi duplicẽ negationẽ, s. indiuisionẽ in se, & diuisionem ab alio ente. Mõ vnũ sic põt de multitudine prædicari,

Secunda.

Nota de positione.

Vtrum vnum quod enti conuertitur diuiditur contra multitudinem.

pót enim quædam multitudo esse indiuisa in se respectu alterius & diuisa ab aliis. Insuper dicimus duæ sunt hæ multitudines pecorum & bouum, igitur possunt dici vna & vna, quare vnum dicitur de multitudine, igitur vnum quod cõuertitur cum ente videt̃ vnum quod ipsi multitudini contradiuiditur, probabiliter igitur defendi pót idem esse vnum quod cum ente conuertit̃, & quod multitudini contradiuiditur. Vbi debes scire ꝙ aliqua possunt inuicem de seipsis prædicari, quorũ rationes de se nõ prædicantur, vt homo & risibile possunt mutuo ꝑdicari, & tamen risibilitas de humanitate non prædicatur, nec econtra, sic in proposito vnum potest de multitudine prædicari, tamẽ indiuisio, quæ est ratio vnius de diuisione, quæ est ratio multitudinis minime prædicatur. Amplius ens & vnũ mutuo de se prædicantur, rationes tñ entis, non.n. indiuisio est entitas. Tunc ad primam dico ꝙ multitudo est vna, licet ratio multitudinis non sit ratio vnius. Ad secũdam dico ꝙ ens diuiditur per vnum & multa quo ad rationes formales, non autem quo ad res illis oĩbus subiectas, & sic vnum potest conuerti cum ente, nõ quidem quo ad formale per quod illud diuidit, sed vt vnum, quo ad materiale & formale includit. Ad tertiam dico ꝙ illa diuisio est pro opposita quo ad rationes formales, non aliter. Ad quartam dico ꝙ ens prædicatur de multitudine, & vnũ de multitudine, non autẽ quo ad formalia quibus differunt inter se. Aliter Ioãnes indicat: dicit.n. ꝙ multitudo non est ens, sed entia, & sic non est vnum, sed ipsa vna. Verum probabilior est prima, quia multitudo dicit̃ & vna: & ens. Item & ens & entia, vna quidem ratione habita ad alias duas, & ens ratione habita ad nõ ens. Hæc de prima conclusione. Nũc quæ sint falsæ & repugnantes dicamus, & primo de secũda arguo sic: ens, & vnum sunt eadem realitate per logicos & realiter, igitur eadẽ formalitate & formaliter. añs est eorum in tertia cõclusione, & enthimema deducitur, quia quæcunque sunt eadem in rationi inferiori, sunt eadem in ratione superiori, modo realitas est inferior formalitate, est.n. omnis realitas formalitas, quia omnis realitas est rõ obiectiua & cætera, non tamen omnis formalitas est realitas, quia conceptus entis est formalitas quædam ꝑm dictum sensum, non tamen est realitas, quod sibi conuertantur, erit magis pro nobis, igitur quæcunq; realitate sunt eadem, etiam formalitate eadem sunt, vt quęcunque sunt eadem homine, sunt eadem aĩali. Quidam enituntur soluere rationem hanc dicẽtes formalitatẽ posse sumi pro quidditate, & pro conceptibilitate, quæ est ratio obiectiua, ex parte rei & reliqua, dicunt quòd realitas est formalitas sumpta pro conceptibilitate, non autem pro quidditate. Sed saltem sequitur vt vnum & ens sint eadem conceptibilitate siue formalitate conceptibili. Sed hoc est contra eos, nam volũt illa distingui formaliter conceptibiliter, non autem realiter. Quare ratio stat in suo esse, ꝙ si sint eadem realitate & realiter, erunt eadem formaliter, & formalitate, & hoc sumendo formalitatem pro conceptibilitate, quod negarent. Contra tertiam obiicit Ioãnes & acute sic. Quæcũque distinguuntur formalitate & formaliter, distinguuntur realitate & realiter. probatur, quia quæ distinguuntur in ratione superiori: distinguuntur in ratione inferiori vt quæ distinguuntur in ratione animalis, distinguuntur in ratione hominis, omnia enim quæ animali differunt homine vel equo differunt. Modo formalitas est superior ad realitatem, & sic quæcunque formalitate & formaliter distinguũtur, realitate & realiter distinguuntur, igitur non possunt vnum & ens esse eadem realitate si formalitate distinguũtur. Quidam negarunt maiorem huius obiectionis & dederunt instantiam, sed ad nostram probationem nihil dixerunt, nec dicere possunt. Immo hæc ratio ad certum propositum solet fieri ab eorum principe cõtra Thomam, & ita qui enitetur soluere hãc rationem, enitetur soluere rationem de habitu contra Thomam, quã ille fecit in lib. sententiarum primo in prologo. Et ita ego non aliis contra ipsum argumentatus sum, nisi suis viribus. Et animaduerte ꝙ istæ duæ rationes fundantur in dictis istorum, nam isti volunt formalitatem hic sumptam esse omne illud qđ est extra nihil cuiusmodi sunt modi intrinseci, differentiæ vltimæ, & id genus. & hoc pacto realitas quouis modo sumpta est inferior ad formalitatẽ, & ideo istæ duæ rationes sunt efficaces contra eos. Quarta cõclusio est directe contra peripateticos, vt prima dispu. primi libri disputaui, & nunc solum volumus esse dictum intantũ. Rationes vero horũ soluent̃ cap. 5. At Pla. philosophus celeberrimus de dispu. voluit vnum esse ante ens, & ipso prius atque cõius, quippe cum apud eum materia & prima causa sub vno cõtinentur: non aũt sub ente, huic Proclus assentitur appellans ipsum ens primam creaturarum, hanc positionem Parmenides voluit dum dixit omnia esse vnum: aspexit.n. ad Deũ qui omnia est eminenter. Sed huic positioni in hoc. 4. Arist. obiecit, probans vnum & ens dicere eandem naturam cum eadem proculdubio generatione generentur, eademúe corruptione aboleſcant. Amplius est hominis & vnius hominis eadem ratio. Præterea differẽtiæ entis & vnius sunt eædem, & alia plura frequẽter in hoc lib. lectitabis. Nõ tamen volo te ignorare ab Arist. etiam ens esse acceptũ interdum pro ente prædicamẽtario, & hoc pacto sumpsit Plato: nam hoc modo vnum est ante ens interdum pro cõisſimo: qđ de prima causa dicit̃, & causato vt. d. Simplicius, & hoc pacto accepit in lib. meta. qũo Plato concederet ens & vnum cõuerti. Hæc de positionibus.

Solutio quædam. *Replica.* *Ratio hac est Scoti prio sen ten. in prologo, vbi reprehendit 7 ho. de habitu & forma vid. eum.* *Põ Pla.* *Confutatio.* *Consilium.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

De disputatione sunt duo modi, vnus dicebat ens & vnum & generatim omnia trãscendẽtia esse penitus synonyma siue multiuoca. Alius modus dicit illa esse natura & realitate eadem, diuersa tamen ratione, non quidem ex parte rei: sed ex parte intellectus nostri considerantis inter illa. Sed ad euitandum nugationem iuxta primum modum dicebamus prima dispu. primi synonyma esse aliqua, quæ de significato & de consueto modo significandi sunt eadẽ aliqua quidẽ quæ de significato sunt eadem, non autem de cõsueto modo significandi, vestis quidem & tunica & de significato & de consueto modo significandi eadem sunt, at ens & vnum de significato quidem sunt eadem, nõ autem de cõsueto modo significandi, quia de cõsueto significandi modo vnum significat indiuisionem, quam ens de consueto modo significandi non significat, & sic euitabimus nugationem. Secundo soliti sumus euitare nugationem, quia dicere solemus aliqua esse synonyma in concreto, quæ non sunt synonyma in abstracto, vel quod idem est aliqua esse synonyma quo ad significata, quæ non sunt synonyma quo ad rationes significandi nominum, vt ens & vnum in concreto quidem, quia nihil realiter vel formaliter. d. alterũ, de quo in concreto non dicat aliud, vnum enim est ens vnitas est ens & indiuisio est ens. Similiter econtra, in abstracto aũt non,

Primus modus dilucidandi. De nugatione. 1. solutio. *2 solutio.*

non,nec quo ad rationes significandi nominum, quia vnitas non est entitas,nec econtra. Indiuisio etiam nō est entitas nec contra, & sic hæc sunt simpliciter synonyma, quæ secundum rationes eorum formales non sunt synonyma,& sic euitaē nugatio. Quare stat illa esse synonyma,& non esse nugationem dicēdo ens vnū: vel vnū ens,quia licet ens prædicetur de vno cōuertibiliter,& de indiuisione,quæ ratio est vnius,entitas tñ vel ratio entis nō prædicaē de rōne vnius siue indiuisione. Et propter hoc euitatur nugatio:& vt diximus de vno, sic de cæteris transcēdentibus dici pōt. Ex his sequitur ꝙ licet vnū & ens iuxta hunc modū sint multiuoca siue synonyma, non tñ ita veluti vestis & tunica, q̄m hæc sunt & de significato & de cōsueto mō significandi eadem,vel sunt de significato, & rōnibus significandi eadem,ideo est nugatio dicere vestis,tunica:& id genus. Verū de his in prima dispu.primi. Secūdus modus cōis & magis explicatiuus est tenendo ens & vnum nō esse synonyma, immo differre ratione intell's. Ad cuius euidentiā est aīaduertendū primo ꝙ vnū nihil positiuū dicit præter ens,sed duplicē per intell'm addit negationē. Prima est indiuisio in se,cuius fundamentū est idētitas sui ad se.Secunda & alteri nō identitas, & sic prima negatio est diuersitatis,secunda idētitatis. Ex his sequitur ꝙ præter operationē intell's nihil est formaliter vnum, vt nec lapis,nec homo,nec aliquid id genus.Deducitur, quia vnum enti addit solum negationē, sed negationes & priuationes non sunt nisi res intentionales, & nō reales:igitur preter intell'm nihil est formaliter vnū: sed si aliquid est vnū.i.materialiter,siue identitate, siue fundamentaliter. Secundo sequitur ꝙ dū dicit Deū esse vnū, nihil aliud est dicere,quā deum esse fundamentū vnitatis,& id cui(cum consideratur ab intellectu) nō pōt sibi attribui, nisi vnitas & nō multitudo, tñ circūscripto actu intell's nec Deus,nec aliqd' ens est formaliter vnus. Tertio sequiē qd' si dicit Deū esse vnū præter operationem intell's nō intelligiē nisi ipsum esse ens, quod dū cōsideratur ab intellectu per nullum actum pōt sibi attribui nisi vnitas,& nullo pacto multitudo. Quarto sequitur ꝙ nihil extra intell'm esse formaliter multitudo.Sed si dicatur hoc est pro tāto, quia dū consideraē ab intellectu,sibi multitudo solum tribuitur. Hæc.n.oīa & alia id genus sequūtur,si negationes & priuationes sint solū res intētionales,vt tenēt Expositor, Auerroes & oēs boni peripatetici.Ex his sequiē solo dispu. ẜm cōem opinionem,ꝙ vnum nihil positiuū addit præter ens. Hæc probaē supponēdo ẜm Auer.& Expositorē, & Egidiū, & oēs quicquid est positiuū & reale est vnū per considerationē intell's illi tribuētis duplicē negationē, vel saltem quod nō sit vnū formaliter tm̄, sed vel denominatiue,vel quasi denominatiue de mēte aliquorū. probo igiē primo istud positiuū additū est ens formaliter, igiē ẜm eos vnum denominatiue. Hæc.n.cōsequentia tenet per eos,qui dicunt vnum de ente formaliter nō prædicari nisi denominatiue. Sed negabis ans̄, vt ipsi negant ideo probo.quia illud est formalitas,igitur ens. ans̄ rursus probatur primo, quia distinguiē illud per eos ab ente formalitate, igitur alia est eius formalitas, & alia illa entis.igitur est formalitas. Præterea est ratio obiectiua ex natura rei apta terminare intell'm, igitur formalitas. Præterea illud positiuum,quod addit vnum ipsi enti distinguitur formaliter à nihilo, quia affirmatio ꝑ eos.d. distinctam formalitatem à negatione, quam destruit, igitur illud erit formalitas quædam. Ex iis omnibus sequitur illud additum esse ens formaliter quia vt proxima dixerunt quæstione ens & formalitas & obiectum intellectus sunt æqualis ambitus.Et tunc ratio componitur sic hypotheticæ si vnū adderet enti aliquid positiuum,tūc illud esset formale vel formalitas quædam,vt per deducta patet. Vltra esset formalitas vel formale, igitur ens formaliter per deducta. Vltra ens formaliter igitur vnum denominatiue. Et sic quæraē de illa vnitate, reddibitque ratio Auer.de reductione rationis contra Expositorē nihil aliud est,q̄a apud expositores & Auer. atq; Egidium,ens quod est vnū quasi denominatiue est id omne quod est formaliter positiuū,vt supposui,at negatio quā ipsum vnum enti superaddit, cū non sit quid positiuum,nō dicit vna nisi seipsa,veluti albedo est alba seipsa, quatenus est id quo aliud est album. Sic.n.negatio,qua vnum dicitur formaliter, cum non sit quid positiuum,illa est vna seipsa,quatenus est id quo aliud est vnum,differt vero dicere vnum & albū,quia album cū sit prædicamentariū non dicit de suo formali, quia nō est vera hæc albedo est alba, cum vero ens & vnum dicuntur de quolibet,& sit transcendentia, dicunē etiā de suis rōnibus,quia entitas est ens,& vnitas est ens, & indiuisio est ens.Itēq; entitas est vna,indiuisio est vna, & vnitas est vna. Quo igitur ad modū prædicandi vnum differt ab albo,non autem quo ad res prædicantes:quia vt albedo est alba seipsa, sic indiuisio, siue negatio vna seipsa, verum illa non conceditur, albedo est alba propter limitationem nois,at illa sic. Ex his apparet ꝙ reductio hæc nulla est,quia apud peripateticos,videlicet, illud additum est positiuum,igitur vnum quasi denominatiue,vel per vnitatē aliā aliquo modo ab illo. Sed nō valet de negatiuo,quia pōt aliqua negatio esse vna seipsa,& non per vnitatem aliquo pacto aliam ab ea, vt indiuisio qua ens dicitur vnum,seipsa est vna. Hæc ratio quæ fuit Auer.volo vt sufficiat, cæteras nolo defendere,q̄m sunt iuniorum quibus nullam præsto fidem. Vnde breuiter tota vis rationis est hæc, illud reale positiuum:quod addit vnū ipsi enti,est formaliter ens, igitur denominatiue, vel quasi denominatiue vnum. ans̄ est expositoris Auer.& oīum:& illud coguntur concedere ipsi per eorum positiones,vt declaraui.Cōsequens est omnium,& illud concedunt.Tu vero soluas, si potes:de negatione vero nostra, quā vnū enti addit, non oportet dicere illam esse vnā, alia & quasi denominatiua vnitate:quia illa non est ens formaliter positiuum, propterea seipsa est talis.Secunda conclusio vnum enti non addit nisi negationem.deducitur, quia vnum enti addit aliquid,& non realiter, atq; formaliter positiuū, igitur negationē,quid autē sit hæc negatio patuit. Sed occurres huic positioni per rationes nostras prima disputatione huius.primo sic,nihil distingui pōt ab ente per aliquid quod est ens, sed illa negatio est ens:igitur ꝑ illam vnum ipsum non distinguitur ab ente. Secundo tunc ipsum ens nō prędicaretur formaliter de ipso vno. deduco,quia nihil prædicatur formaliter de aliquo,cuius ratio distinguitur formaliter à ratione alterius, sed ratio entis differt formaliter saltem per intellectum ab ipsius vnius ratione,vt positio.d.igitur ens nō prædicatur formaliter de ipso vno. Tertio principaliter dubitatur,si ens p̄dicatur formaliter de dr̄iis vltimis,de passionibus entis,de modis intrinsecis, & id genus. videē.n. ꝙ non per rationes aliquorum factas cōtra Auic. Quarto dubitatur. vtrum vnum, quod cum ente conuertiē sit vnum numero, oē.n.vnū est aut genere, aut specie

Excerptum.

Secundus modus cōis.

Excerptum.

Cōclusiones peripateticæ. Prima.

Vis rōni.

2.conclusio

Replicæ & dubitationes

aut numero. Quinto videt̃ ꝙ vnum non sit illa duplex negatio, quia tunc non esset idẽ realiter enti, quia nulla negatio est idem realiter alicui positio. Præterea arguas per oẽs rõnes aliquorum factas pro vltima eorũ conclusione. Et aĩaduerte, ꝙ quæcunq; dixero de vno possunt dubitari de cæteris quæ cũ ente conuertuntur vt bonum, verum, & id genus, quare eadem solutio competit. Secundo nota, ꝙ prima disputa. huius probabiliter tenuit illa sex esse synonyma atq; multiuoca, & posset defendi illa põ disputandi gratia, at nunc hęc põ tenetur magis pro mente peripa. His præmissis ad dubitationes dico, & primo ad primam vbi debes scire ꝙ ratio entis includitur in vno, & in oĩbus his quæ cũ ente conuertuntur, rõ tamen vnius non includitur in ente, nec rõ boni includitur in ente. Tunc nego maiorem. potest. n. ipsum, vnum distingui ab ente: non per hoc, quia rõ vnius non sit ens, sed per hoc, q̃a rõ vnius non est de rõne entis, & sic vnum distinguitur ab ente, quia rõ vnius non includitur in ente. Similiter bonum distinguitur ab ente, quia rõ boni non includitur in ente. Sed replicabis fortiter. Primo quia si ratio entis includitur in vno ipso & in bono, & in cæteris cõibus, & non econtra, tunc ipsum ens prædicaretur de illis non conuertibiliter, sed tanquam superius de inferiorib⁹. Secundo nunquid rõ vnius includat̃ in cęteris, vel quõ differunt illa conuertibilia inter se. Ad primam nego consequentiam: nam rõ hominis includitur formaliter in risibili, & non ecõtra, & tñ homo de risibili prędicatur per se primo mõ conuertibiliter, bene rõ hoĩs includitur in risibili & disciplinabili & oĩbus passionib⁹, & non econtra, & tñ conuertuntur oĩa. Ad secundam dico ꝙ ita est de illis quę conuertuntur cum ente, sicut de illis quæ conuertuntur cum homine, modo rõ hoĩs in omnibus illis includitur: nulla tñ rõ alicuius illorum includitur in aliquo alterius. Sic dico de his quæ cum ente conuertuntur, nam rõ entis in omnibus illis includitur, & tñ nulla cæterorum includitur in aliqua illorum, hoc aũt maxime patet, si inter illa nullus sit ordo essentialis; nam qui ponerent inter ea ordinem essentialem, forte cogerentur dicere rationem prioris includi in omnibus posterioribus, & sic vsq; ad vltimam. Ad secundam dico ꝙ ens prædicatur de oĩbus illis formaliter, quia rõ entis includitur in omnibus illis formaliter, econtra autem nulla rõ cęterorum in ente includitur, & ita nullum cæterorum prædicatur de ente formaliter. Sed replicabis ratio entis non prædicatur de ratione aliqua illorum, quia nõ est hæc vera indiuisio est entitas: igitur nec ens de vno: vel de aliquo illorũ. Ad hoc nego consequentiam, quia aĩalitas non prædicatur de humanitate, & tñ aĩal prædicatur formaliter de homine. Amplius homo prædicatur formaliter de risibili, & tamen humanitas non de resibilitate. Ad tertiam diximus ꝙ peripatetice loquẽdo, ens non est prędicatum de aliquibus: & sic de nullis prędicatur formaliter, solum. n. dicitur prædicatum ẜm opinionem hoc est ẜm similitudinem: non autem in rei veritate, vt primo priorum diximus capite de inuẽtione medij, tamẽ concedendo ipsum esse prædicatum ẜm opinionem, vel ẜm metaphoram. Dico primo quod prædicat̃ formaliter de omnibus, vt dixi & de passionibus & modis & differẽtiis vltimis & omnibus id genus, quia rõ entis includitur in oĩbus, & nulla cæterorum in ente, & vt dixi illa omnia respectu entis nõ se habent vt differẽtię vel passiones nisi forte ẜm opinionẽ. Tũc ad rõnes eorũ: licet sit bene responsum, etiam dico ꝙ A & B. dr̃iæ vltimę formaliter in ente cõueniũt, & negat̃ ꝙ differũt immo sunt primę diuersæ seipsis differẽtes. Sed dices primo diuersa in nullo cõueniũt, põt dici, ꝙ primo diuersa sunt quæ nõ per aliquid differunt & ꝑ aliquid conueniunt. Sed quæ seipsis differunt, siue cõueniant, siue nõ. Præterea ipsi concedũt aliqua posse conuenire in cõceptu reali, & esse primo diuersa in realitate, igit̃ nõ est de ratione primo diuersorũ vt nõ conueniãt, sed tñ vt per nihil differunt, sed solum de ipsis. Hæc dixi tenẽdo opinionem Auicen. nam quid peripatetice sit dicendum dictum est. Per idem ad secũdam dico ꝙ in cõpositione reali & intentionali nõ est oĩno similitudo, q̃a dato ꝙ vltima resolutio stet ad conceptũ entis & vltimæ dr̃iæ, nõ oportet quodlibet illorũ esse extra rationẽ cuiuslibet alterius. sed solũ quod alterum sit extra rõnem alterius, & sic similitudo nulla, in resolutione enim intellectuali nõ oportet cõtrahibile esse extra rõnem contrahentis, sed solũ econtra secus est de genere siue potentiali & de actuali. nam genus est extra rõnem dr̃iæ & econtra, & propterea ens nõ fuit genus, quia est de ratione cuiuslibet apud Aris. Ad rõnem quartæ dubõnis. Ad primã dico ꝙ vnum quod conuertitur cũ ente non est vnũ numero, nec vnũ specie, nec vnũ genere, sed vnũ trãscendente: vnum. n. numero addit illã duplicẽ negationem sed non eodem modo. dicitur. n. vnum numero, quod non est numero sub eadem specie in se diuisum, nec est idem alicui eiusdem spẽi, vnũ specie, quod non est diuisum in specie, nec idem alicui eiusdem spẽi, vnum genere quod non est diuisum in genere: nec idẽ alicui sui generis. at vnum quod cum ente conuertitur, est quod nõ est diuisum in ente, nec idem alicui enti, & ita istæ negationes sunt respectu cõioris. Ad rõnes quintę dubõnis. Ad primam dico ꝙ vnũ non est illa duplex negatio nisi quo ad formale, quo. n. ad materiale nihil aliud est quã ens illud, cuius est vnitas, & cõcedo ꝙ illa duplex negatio, nec est idẽ realiter nec distincta realiter ab ente positiuo, quia nõ est ens reale. Sed põt dici illa negatio nõ idem realiter enti, nõ tamen ꝑꝑ hoc, ipsum vnũ nõ erit idem realiter enti absolute, nisi quo ad formale, stat. n. vnum esse idem realiter enti, cuius formale non est idẽ realiter illi. Sed dices, igitur absolute erit dicendum nõ idem realiter, quia formale est potius materiali cuiuis. Dico ꝙ in hoc casu materiale est potius, eo quia materiale nõ est, ens rationis, formale vero est ens rationis, q̃n. n. ambo essent eiusdẽ maneriei. semꝑ formale esset potius. In diuersis vero maneriebus secus est. In artificialibus. n. tota substantia est subiectũ, & nõ forma, vt dicitur, 2. de aĩa. cõm. 8. Ad secundã dico ꝙ vnũ formaliter nec est perfectio simpliciter, nec imꝑfectio quia quo ad formale nõ habet esse extra intell'm, est aũt vnũ perfectio simpliciter quo ad materiale, & sic ratio concludit verum, videlicet, ꝙ ipsum vnũ nõ est pura negatio. Ad tertiã dico ꝙ præter operationẽ intell's entia nõ reducuntur ad vnum formaliter, sed bene ad illud qđ non potest actu considerari nisi vt vnum. Ad quartam dico ꝙ præter operationẽ intell's formaliter nihil est magis vnum altero, sed bene vnum est considerabile ab intellectu sub maiori vnitate q̃ alterũ. vnum. n. esse magis vnum altero, non est aliud, q̃ quod cũ consideratur ab intellectu reperitur magis vnũ. Ad quintam dico ꝙ extra intellectũ nulla est mensura, nulla est ratio vnius, sed vnum dicitur mensura, quia quando consideratur id quod est mensura inuenitur vnum. Ad sextam dico ꝙ nullus

Margin notes (left column): Repli. — Solutio. — Repli. — Solutio. — Nota.
Margin notes (right column): Solutio. — Replica. — Cõm. 8.

nullus est numerus extra animā formaliter, sed bene ea quæ sunt numerus, & propterea nō componitur extra animā ex negationibus. Ad septimam nego ꝙ vnum sit vera passio entis, qm̄ semper passio est res alterius p̄dicamenti à subiecto, dicit̄ aūt passio ꝭm opinionē veluti ens est subiectū ꝭm opinionē, & p̄dicatū ꝭm opinionē. Modo dico ꝙ ideo dicit̄ passio ꝭm opinionē, q̄a enti addit aliquā negationē, quæ non est de essentia illius. Hæc ad rationes eorū. Ex his sequitur ꝙ iuxta hanc cōem positionem vnum & ens non sunt symonyma nec est nugatio dicere ens vnum, vel ens bonū, & id genus: qm̄ licet vnum & ens sunt ex parte rei oīno idem, formaliter aūt ex parte intell's distinguūtur, quæ distinctio tollit symonymitatem, & nugationē. Aīaduerte ꝙ licet prima dispu. huius probabiliter tenui vnū & ens esse symonyma, & euitaui nugationem, nunc secutus sum opinionē veriorē. Illam.n. positionem dixi ad acumen intell's, hāc pro veritate, & magis conuenieptē verbis Aristo. & bonorum expositorum. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM.

AD primam aliqui & Ioānes concedunt totū, vt.n. illa est vera, tm̄ ens est, sic hæc tm̄ vnū est, nec istam improbauit Arist. lib. phy. sed ꝙ tm̄ sit vnum numero simpliciter & determinate vt vnum Socrate vel vnum Platone, & id genus. Egidius negat consequētiam, quia licet vnum & ens sint idem conuertibiliter, tm̄ vnū addit enti indiuisionē, & sic sensus esset tm̄ vnum est, ꝙ vnū sit, & nihil nō vnū sit, & ita excluderetur multitudo ab entibus, quare negatur consequentia. Sed quæres obiter quonam modo probetur exclusiua primi ordinis, vt illa, tm̄ aīal est homo, cōiter à logicis tenet̄ ꝙ probetur per p̄iacētem & per negatiuā de subiecto præiacentis infinitato vel negato, hoc pacto, aīal est hō, & nihil non aīal est homo, igitur tm̄ aīal est homo, nōnulli volunt ꝙ probetur solum per illam negatiuam de subiecto exclusiue infinitato vel negato, videlicet, nihil nō animal est homo, igitur tm̄ aīal est hō. Sed harum posi- Confutatio. sitionum prima videt̄ contra Aristo. in prædicamentis, vbi concedit illam solæ secundæ substantiæ sunt genera & spēs, & eā probat sic, oīs secunda substantia est genus vel species, & nulla nō secunda substantia est genus nec spēs, igitur solæ secūdæ substantiæ sunt genera vel spēs. Minor est vera, quia accidētia non sunt genera & spēs propriæ. Secunda expositio falsa est, quia nō valet, nihil non animal est homo, igitur tm̄ animal est homo, quia dato ꝙ nullum aīal sit in mūdo. añs est verum sine consequente. Aliter dici solet ꝙ oīs exclusiua primi ordinis probatur per vl'em præiacentem & negatiuā de subiecto negato hoc pacto, oē aīal est homo, & nihil non aīal est hō, igit̄ tm̄ aīal est homo, & quia exponēs prima est falsa, ideo negant propositionē, sed si dicat̄ hæc est vera tm̄. Socra. est musicus, & tm̄ nō p vl'em præiacentem exponit̄, dicūt ꝙ exponitur sic, omne qd' est Socra. est musicū, & nihil nō Socr. est musicū: igit̄ tm̄ Socr. est musicus. Sed de his alibi quære. Hęc dicta sunt ad excitandū. Ad secundā negat̄, q̄a multitudo est vna & ens, & dico ꝙ vnum diuidit̄ ꝭm rōnem formalem à multitudine hoc pacto, ꝙ rō multitudinis nō est de ratione vnius, tm̄ rō vnius est de rōne multitudinis, vl' licet differūt ꝭm rōnem formalē, tm̄ vnū prædicat̄ de altero saltē quasi denominatiue. Ad tertiam dico ꝙ illi modi vnius nullius sunt prædicamenti, sed sunt trāscendētes, similiter negat̄ ꝙ vnum sit principiū numeri p̄dicamentalis, est.n. principiū numeri trāscēdētis. Hęc de dispu. 3.

Si igitur ens & vnum idem & vna eius natura, quia se adinuicem vt principium & causa &c. Tex. idem.

DISPVTATIO QVARTA

De distinctione passionis à subiecto.

Num & quō propria passio distinguatur à suo subiecto.

CAPVT DVBITATIONVM.

QVOD passio non differat ꝭm rem à subiecto multifariam argui solet. Primo quia vt dicitur poster. si affirmatio est causa affirmationis, negatio etiam negationis causa est, igitur si separatio est causa distinctionis realis, ipossibilitas separationis erit causa identitatis realis. Secundo illud quod cōpetit alicui circūscripto ab eo omne quod distinguit̄ realiter ab illo, est idem realiter illi. Sed propria passio cōpetit alicui subiecto vt risibile homini circūscripto ab eo omni eo quod differt realiter ab ipso, nam ab hoīe si remoueatur omne realiter distinctum, adhuc, homo est risibilis, igitur propria passio non differt realiter à subiecto. Tertio si subiectū distingueret̄ ꝭm rem à propria eius passione: subiectum posset esse sine sua propria passione. deducitur oē absolutū prius essentiale, & realiter distinctum à suo posteriori, potest esse vel saltem sibi non repugnat esse sine illo, vt patet. 5. capite de priori, at subiectum repugnat esse sine sua propria passione, igitur non differt ꝭm rem ab illa. Quarto potentia materiæ non differt apud Auer. ab ipsa materia, est.n. potētia materiæ nihil aliud quam ipsa materia potēs ꝭm Auer. in lib. de substantia orbis, & tamen potentia est propriū propriorum materiæ, vt.d. ipse. Quinto inclinatio rei vel aptitudo rei & appetitus rei non sunt aliud quā ipsa res apta ad suam perfectionē vt colligitur primo phy. Sed propria passio non est aliud quā aptitudo subiecti ad propriam operationē, igitur non differt à subiecto. Sexto passiones entis vt vnū, verum, & id genus non differunt realiter ab ente, & tm̄ sunt passiones, igitur nō distinguitur propria passio à subiecto In cōtrarium est expositor, & communiter oēs qui tenent subiectum & propriam passionem esse res diuersorum prædicamentorum, & ita ꝭm rem distinctas.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PASSIO (quæ græcè ab Arist. dr̄ pathema) multifariam sumi consueuit ab eodem; interdum quidē pro aīæ affectione, vt in lib. de interpretatione dicit̄, sunt autem voces earum quæ sunt in aīa passionum notæ, nōnunquā vt distinguitur contra agere, vt in lib. de generatione tractauit de agere & pati, aliq̄n pro proprio. 4. modo qd' græce dicit̄ ἴδιον siue propriū. 4. mō. Hoc.n. est accñs quod de subiecto p̄dicat̄ extra essentiam conuersim, cōpetere.n. extra essentiam oī & soli & semper alicui, est prædicari de illo extra essentiam conuersim, & in hoc differt propria passio ab accidēte: nā nullum accidēs cōpetit omni & soli, & semp: ppea dr̄ qd' adest & abest præter subiecti corruptionē, quia prædicatur de subiecto non conuersim extra essentiā: in dispu. igit̄ per propriam passionē nihil aliud volumus intelligere nisi propriū. 4. mō. Ex his sequit̄ ꝙ multa dicunt̄ accidētia propria, quæ ad hūc sensum nō sunt ꝓpriæ passiones, vt caliditas, ignis, respectu ignis & symmitas respectu nasi, & id genus, nisi enim prædicentur conuersim, non possunt dici propriæ passiones. Hæc de titulo Excerptum.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Pō Tho. De dispu. Tho. cōcorditer determinant oēm propriam passionem, quæ re vera dicitur propria passio, distingui ſm rem ab eius subiecto, dixerunt quæ re vera est propria passio, quia sicut subiectū & prædicatū apud Arist. non dicuntur nisi sint res prędicamentales, ita propria passio nulla dicitur, quæ non sit prædicamentaria res. Propterea ea quæ cum ente de quolibet conuertuntur non dicuntur propriæ passiones, sicut nec ens dr̄ re vera subiectū, nec prædicatū, nisi ſm opinionē vel metaphorā, vt dictum est in lib. prio. & sic illa conuertibilia cū ente ab ente non distinguuntur, nisi rōne & non re. Pro hac pōne fieri solent plures rōnes. Prima quia res diuersorū prædicamentorū distinguuntur ſm rem: qm̄ decē prædicamēta ſm peripa. sunt decē rerum genera. Sed subiectū & propria passio in diuersis collocantur prædicamentis, vel saltē non sunt in eodē prædicamento per se: igitur re prædicamentaria distinguuntur: & sic realiter. Secundo oīs causa distinguitur realiter ab eius effectu, sed subiectū est causa vel effectrix, vel materialis suæ propriæ passionis, vt alibi disputaui, igitur distinguit̄ realiter ab eius propria passione, quod si dicatur ꝙ subiectū non est causa propinqua propriæ passionis, vt iuniores logici dicunt, sed remota. Contra non maiori propinquitate diffinitio rei est causa alicuius, quā diffinitum ꝑ illam, igitur si subiectum non est causa propinqua passionis, & sic nec diffinitio subiecti, & ita demōstrare passionē de subiecto per diffinitionem subiecti, non esset demonstratio ꝑꝑ quid, sed per causam remotam, & demr̄o quia. Tertio quæcunq; distinguuntur̄ præter operationē intell's, distinguuntur re reali. Sed subiectum & propria passio distinguūtur distinctiōne ꝑter actū intell's, igitur re reali. Maior declaratur, quia quæ distinguuntur distinctiōne prętor operationē intell's aliquo distinguuntur, aut igit̄ aliquo reali, vel aliquo intērionali, non aliquo intētionali, quia sic nō præter operationē intell's, igitur aliquo reali. Sed oē reale est res, igitur quæcunq; distinguunt̄ distinctione pręter operatiōne intell's re reali distinguūtur. Quarto quæcunq; distinguūtur formalitate & realitate, distinguuntur re reali. Sed ꝑ eos & per oēs subiectū & propria passio distinguuntur formalitate, & realitate, igitur re reali. Maior patet, quia quæ distinguunt̄ in rōne superiori, distinguuntur in rōne inferiori, at res est inferior ad formalitatem & realitatē apud eos, quia formalitas ſm eos est omne, quod est extra nihil. Ex his forte videbitur subiectum & propriam eius passionem distingui ſm rem prædicamentariam, & esse res diuersas, resq; realiter distinctas, in diuersis prædicamentis semper collocatas, vt subiectum in prædicamento substantiæ, propria oīa in prædicamento qualitatis, aūt saltem nō in eodē subiecto per se, vel alijs modis, de quibus nunc satis. Sed contra hanc positionem obijciunt quidam quam pluribus in locis. Primo si passio distingueretur realiter à subiecto, tunc esset processus in infinitū in passionibus. deducitur, quia si risibile ab hoīe distinguitur realiter, certū est hoī non repugnare illā aptitudinē quæ est risibilitas, igit̄ subiectum erit capax huius aptitudinis, igitur aptum natum recipere illā aptitudinē, igitur ante aptitudinē datur aptitudo, & sic in infinitū. Secundo arguūt passio substantiarū separatarum est idē realiter illis, igitur & passiones cæterarū rerum, quia eadē est similitudo. Tertio accipio corpus naturale in aliquo priori in quo præcedit solum accidentia nouē prædicamentorū, & quæro si in illo priori sit mobile, vel non. Si dicitur ꝙ sic, igitur mobilitas nō est accidens: si dicitur ꝙ non, hoc est falsum, quia in illo priori est naturale, & includens principia motus, igitur aptum moueri. Ex his concludunt subiectum & propriam passionem non distingui realiter, sed solum ex natura rei vel formaliter. Et de hac re ipsi varie loquūtur, alij. n. eorum dicunt illa distingui realiter in realitate obiectiua, non autē in realitate subiectiua, alij quod differunt formaliter ex natura rei: alij alijs modis. Tu vero apud eos debes scire ꝙ res pōt sumi pro re existētiæ, & pro re essentię, siue formalitatis siue pro re obiectiua, oēs huius factionis volunt subiectum & propriā passionem non distingui realiter re existentiæ, quia sic subiectum posset esse sine sua propria passione, tn̄ distinguuntur re essentię, quod est distingui ex natura rei. Sed videtur mihi primo quod Thomastę, & hi non differunt nisi in verbis, non in re. Thomistæ. n. nulli concederent subiectum & propriam passionem taliter distingui realiter vt non repugnet subiecto seorsum existere sine passione, oēs. n. volunt subiectum non posse existere sine sua propria passione, igitur coguntur dicere illa non distingui re existentiæ, siue re separabilitatis, quod aūt dicant illa distingui re reali, nolunt dicere illa distingui re existentiæ, & separabilitatis, sed re essentiæ, siue prædicamēti, hoc non negarent logici: & sic dici posset quod distingui realiter est dupliciter aut re existentiæ, aut re essentiæ siue prædicamēti. Tunc aliqua distinguuntur re existētiæ quando possunt separari. Tunc re essentiæ vel re prædicamēti, qn̄ vel ponunt̄ in diuersis prædicamētis vel non ponunt̄ per se in eodem. Thomastę qn̄ dicunt subiectum & propriam passionē distingui realiter, intelligunt ſm rē essentiæ, vel rē prædicamēti, non aūt ſm rem existentiæ. Illi vero volunt illa non distingui realiter ſm rē existentiæ: non aūt prohibet ista distingui realiter ſm rē essentiæ, siue prędicamēti, aut quia sunt in diuersis prædicamētis, aut quia non sunt per se in eodē, hanc. n. distinctionē vocant ipsi ex natura rei, Thomastæ realē rei quidē prædicamēti, non existentiæ. Scđo dico quod rationes illorum nullę sunt. Prima quidem reducitur: quia per eos passio distinguitur formaliter ex natura rei à subiecto, ideo sumo per intell'm in illo priori subiectum, in quo præcedit omne ex natura rei ab eo diuersum, & quæro si sibi competit aptitudo ad risibilitatē, vel ne, & arguatur vt ipsi arguunt. Propterea dico quod in illo priori non cōpetit aptitudo, sed bene principium risibilitatis, qm̄ in illo priori subiectum includit principia essentialia, & sic non denominatur aptū ridere denominatione passionis, sed denominatione principiorum illius, quia est habens principia aptitudinis ad ridendum: & concedo ꝙ in illo priori est capax ridere, non quidē capacitate aptitudinis sed principiorum aptitudinis. Ad secundā negatur similitudo, qm̄ substantiæ separatę non sunt in prædicamēto & ea quæ insunt illis æquiuocę insunt. Ad tertiam dico vt ad primam & reduco illam contra eos vt reduxi primam, & propterea respondeo pro me & ipsis: ꝙ corpus naturale in illo priori non denominat̄ mobile mobilitate aptitudinis, sed principiorum aptitudinis, & sic rationes istorum non valēt, & eorum positio non differt ab illa Thomastarum, nisi solum in verbis. Sed qm̄ positio Thomastarum non est ſm modum loquendi peripateticorum, licet re vera ipsa sit peripatetica, ideo omittatur.

Pōnes pro Thomastis.

Obiectiones.

Pō secunda.

Expō pōnis.

Consilium.

Qualis positio Thomast.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

De distinctionibus & identitatibus. ARISTOTELES & Auer. Alexan. Them. Simp. & Philop. nunq̃ tales distinctionũ spẽs sensere: de quibus (si Deus voluerit) elẽchiá ædemus, propterea iuxta species distinctionũ peripateticorũ, dicamus ꝙ aliqua distingui ẽm peripateticos esse põt bifariá aut in subiecto aut in definitione siue rõne, ceu illa quæ sunt eadẽ pñt esse aut in subiecto, aut in diffinitione. Eadem in subiecto esse possunt multifariá, aut q̃a sunt inseparabilia circa subiecta de quibus vt homo & rõnale, de quocunq; enim prædicatur homo, prædicatur rõnale & econtra, nec pñt vnquá separari, aut quia sunt inseparabilia circa subiecta in quibus, vt risibile & disciplinabile, nõ.n. põt alicui subiecto inesse risibile, quin illi insit disciplinabile, igitur distingui subiecto est, aut quia possunt separari circa subiectũ de quibus vt homo & equus, vel homo & aĩal, aut quia possunt separari circa subiecta in quibus vt albũ & dulce, distingui ratione est distingui diffinitione, aut vera, aut descriptione, aut cõceptione. *1. conclusio.* Tunc dicerẽt peripatetici ꝙ subiectũ & propria passio *Secunda.* sunt eadem subiecto. Secundo ꝙ differunt diffinitione, forma & essentia. Prima pars patet, quia de quibuscunq; subiectis dicĩ homo, de his dicĩ vel in his est & risibile, & contra etiá, amplius quibuscũq; subiectis inest risibile, de illis homo dicĩ, igitur sunt eadem in subiecto pœnitus. Secũda pars probatur, quia siquis subiectum & propriam passionem tẽtabit definire, reperiet diffinitionem per genera & drĩas non eiusdem prædicamenti, vel diuersorum prædicamentorũ, & quia diffinitio explicat essentiam & formam, & ideo differũt es- *Dubitatio. 1.* sentia & forma. Hoc.n. pacto soluerẽt peripatetici. Sed occurres asserens hanc solutionem non esse completá, quia ego adhuc volo scire si subiectũ & propria passio distinguuntur realiter, vel sint eadem realiter & per dilucidationem non patet solo. Amplius volo scire si differunt ex natura rei vel sint eadẽ ex natura rei, quod nõ *Solutio.* patet. Ad hæc dici põt ꝙ noua noĩa debent distingui, & ideo dicerem, ꝙ distingui realiter est multiplex, & propterea si tu velis per distingui realiter distingui in subiecto, illa nõ distinguũtur realiter, si tu velis per distingui realiter, distingui ratione siue diffinitione, dico ꝙ distinguuntur realiter, ad hoc.n. non põt rñderi, nisi declares teipsum, ná cum hæc sint noua: oportet ipsa exponere & concedere distinctionem pro mẽbro peripatetico, & negare pro mẽbro cõtrario, sic facias de alijs omnibus *2. dubitatio.* distinctionibus. Secũdo quæres vtrũ quæ differũt diffi *Solutio.* nitione, debent esse in diuersis prædicamentis. Dici potest ꝙ quæcunq; differunt prædicamento: & sunt in diuersis prædicamentis: ipsa differũt diffinitione, possunt tamen quædam differre diffinitione, quæ sunt in eodẽ prædicamẽto vt homo & equus, & homo & aĩal saltem *3. solutio.* ex parte animalis. Tertio occurres, vtrũ aliqua possint differe diffinitione: si non sunt diffinibilia. Dici potest ꝙ quædam differunt diffinitione, quæ sunt diffinibilia, quædam vero differunt diffinitione, quæ nõ sunt diffinibilia, sed descriptibilia: dicunĩ tñ differre diffinitione, quia si diffinirentur veris diffinitionibus, illis differrẽt. *4. solutio.* Quarto vtrũ quęcunq; diffinitione differunt, subiecto. differũt, & ecõtra. Dici põt ꝙ non quæcunq; differunt diffinitione differunt subiecto. Sed bene quæ eadẽ sunt diffinitione, eo pacto quo sunt eadem diffinitione, sunt eadẽ subiecto. Secũdo dico ꝙ nõ quæcunq; eadẽ sunt subiecto, eadẽ sunt diffinitione, sed quæcunq; sunt subiecto diuersa. illa aliqua ex parte sunt diffinitione diuersa. Quinto quæres quonam modo materia & priuatio *5. dubitatio.* à peripateticis dicuntur eadẽ subiecto & diuersa diffinitione. Dici potest ꝙ hæc sunt eadem subiecto, quia pri- *Solutio.* uatio dicitur de materia tanquá de subiecto vel de quo vel in quo, & non potest de alio dici. Amplius de quocunq; diceretur materia vt de subiecto, de illo dicereĩ priuatio tanq̃ de subiecto, vel tãquam de eo in quo est vt in subiecto, & de nullo alio. Ex hoc patet: ꝙ.A. vel B. priuatio certæ datæ formæ non est eadẽ subiecto ipsi materiæ, sed bene priuatio simpliciter, q̃m non de quocũq; dicĩ materia. de eo dicĩ.A. vel.B. priuatio, quia A. vel B. priuatio põt dici de materia sub forma aliqua, in cuius aduẽtu cessat.A. vel.B. priuatio, at nõ põt dici ipsa materia de aliquo, quin de illo dicatur priuatio simpl͛r. Sexto occurres quo nam modo ens & vnum & bonum *Sexta.* & cætera conuertibilia cũ ente sint eadem subiecto cũ ente cum ipsum ens de nullo prædicetur, nec illa in nullo sint, nec de vllo prædicetur. Dico ꝙ siue ens de nullo *Solutio.* prædicetur siue nõ, & illa siue in aliquo sint siue nõ semper dicuntur eadem subiecto, quia non possunt separari quo ad subiecta de quibus dicitur ens, siue vere, siue secundum opinionem, de quibus.n. ens ipsum dicĩ vel tanquam de veris subiectis, vel tanquam de subiectis secundum opinionem, de illis dicuntur cætera vel in illis sunt, & cõtra, & propterea sunt eadem subiecto. *Quæ Auer.* Animaduerte tamen Auerroẽ nõnunquá appellare aliqua eadem subiecto, quando alterum alteri accidit & nulli alteri, ad quẽ sensum materia & priuatio diceren tur eadẽ subiecto. Sed re vera ad idem venit, nam si priuatio accidit materiæ, & nulli alteri, priuatio diceretur de omni eo, de quo diceretur materia, & de nullo altero. Secundo animaduerte ꝙ esse eadem subiecto mul- *Quotifariã esse eadem subiecto vel distincta.* tifariam est apud peripateticos, quædá.n. sunt eadem ꝑ hoc, ꝙ ambo insunt eidem subiecto, quædá per hoc ꝙ alterum alteri inest, quædam per hoc ꝙ dicunĩ de eisdẽ subiectis, quæ sunt subiecto eadẽ ꝑ hoc ꝙ ambo eidem insunt subiecto, bifariá sunt, aut inseparabiliter, aut separabiliter. Separabiliter quidẽ dulcedo & albedo, hic .n. lacti eidẽ insunt, sed separabiliter, q̃a possunt subiecto separari, ná albedo põt inesse agarico, dulcedo autẽ ambrosiæ quæ diuersa sunt subiecto. Inseparabiliter vero risibile & disciplinabile, non.n. subiecto separabilia sunt, quæ vero sunt subiecto eadem per hoc quod alterum alteri inest, etiam bifariam est, aut separabiliter, aut inseparabiliter, separabiliter quidem vt albũ & pomũ, nam album esse põt in alio quam in pomo, & pomum subiecto põt alteri quam albo vel de aliquo prædicari, cui non inest album: inseparabiliter vero vt materia & priuatio, homo & risibile, & id genus, ná nũquam est homo de aliquo dicẽs, quin de illo vel in illo sit risibile. Amplius quæ dicunĩ subiecto eadem, per hoc quia ambo de eisdẽ dicuntur subiectis. Item bifariam sunt, aut separabiliter, vt homo & animal. aĩal.n. de aliis quibusdá dr̃ ab hoĩe, aut inseparabiliter vt hõ & rõnale, nõ enim põt alterũ de aliquo dici, quin de illo alterũ dicaĩ. *Quæ distincta ratione.* Ex his sequiĩ quæ sint distincta subiecto, pñt.n. esse distincta quædá subiecto vna rõne, quę erũt subiecto eadem alia ratione, vt cõsideranti patet, diuersa vero vel eadẽ rõne multifariá est aut diffinitione, aut descriptione, aut consideratione. Ratio.n. vt Boetius dicit sese extendit ad diffinitiones, & descriptiones, ẽm vero iuniores se extẽdit ad cõsiderationes. Ex his sequitur ꝙ subiectũ & ꝓpria passio sunt eadẽ subiecto. Secũdo modo & inseparabiliter, quia alterũ alteri accidit, & insepara- biliter,

biliter, differunt ratione prædicamentaria, siue diffinitione proprie, & non tñ cõsideratione vel descriptione, quia sunt in diuersis generibus. Hæc pauca de diffinitionibus ẽm peripateticos, & de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

SED his disputatis. Ad primã dico ꝙ regula Arist. intelligitur in causis pręcisis, vt patet ibidem, mõ separationis possibilitas non est præcisa causa distinctionis rationalis ẽm Thomastas, sed ẽt in diuersis prædicamentis, vel non esse in eodem prædicamento per se, & sic cessat ratio. Ad secundam reduco illam, & accipio maiorem sic. Illud quod competit alicui circũscripto omni ex natura rei distincto ab illo, est idem illi ex natura rei. Sed ab aliquo subiecto vt ab homine circũscriptis omnibus his quæ ab illo distinguuntur ex natura rei, adhuc risibilitas inest: igit̃ risibilitas non distinguit̃ ex natura rei ab homine. Minor probatur per rationẽ suam, quia circunscriptis illis omnibus, quæratur si hõ sit risus & risibilitatis capax vel ne, & fiat ratio per omnia similis rationi quã ipsi faciunt. Propterea dico pro me & pro his, ꝙ circũscriptis ab homine omnibus his, quæ ab homine realiter distinguuntur: hõ in illo priori nõ denominatur risibilis denominatione passionis: sed denominatione principiorũ passionis, nec denominatur capax risus denominatione passionis, sed principiorum vt dictum est. Ad tertiam dico ꝙ ratio concludit ꝙ subiectũ & propria passio non distinguuntur re existentiæ, tñ re prædicamenti, siue re essentiæ possunt distingui, & sic intelligendo negatur consequẽtia, ad deductionem dico ꝙ debet, illud prius esse absolutum, & realiter re existentię distinctum à posteriori, aliter nõ, definitio vero quinti metaph. non est ad propositum. Prius. n. dicitur natura quod potest esse sine alijs & alia non sine eo, quo ad causalitatem, vt dicemus. 8. huius. Ad quartam dico ꝙ nec materia dicitur vere subiectũ, nec potẽtia vere passio, sed solum ẽm opinionem, positio vero intelligitur de subiecto & passione prædicamentarijs. Ad. 5. dico ꝙ rei aptitudo potest dupliciter sumi. vno modo pro potentia naturali vel impotentia, & sic differt re ab eo cuius est. Alio modo pro principio, quo res est apta, & sic nõn passio sed dicitur principiũ passionis, vel sub alijs verbis, dico ꝙ aptitudo rei ad finem vel eius operationem non differt re existentiæ ab eo cuius est, sed bene re prædicamenti:, eo quia aptitudo illa ponitur in prædicamento qualitatis, res vero nõ in illo. Ad sextam iam diximus ꝙ ille non sunt passiones, nec ens est prædicatum, nec subiectum, nisi ẽm opinionem, põ autem loquit̃ de subiecto & passione prædicamentarijs. Hæc de dispu. quinta satis.

Idem enim vnus homo, & homo, & ens homo, & non diuersum aliquid ostendit secundum distinctionem &c. Text. cõm. 3.

DISPVTATIO QVINTA
De distinctione esse ab essentia in vnoquoque causato.

Num in quolibet causato distinguatur esse ab essentia.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

ET argui solet ꝙ sic. Primo quia essentia potest intelligi sine esse, vt patet de rosa in hyeme; igit̃ essentia differt ab esse. Secundo essentia põt manere corrupto esse, vt patet de rosa in hyeme, igitur essentia differt ab esse. Tertio essentia per diffinitionem significatur: & nõ esse, igitur essentia differt ab esse. añs est Auer. 7. huius. Quarto si essentia & esse idem esset, tunc dicendo hoc est, esset nugatio, idem. n. bis repeteretur. Quinto essentia est indifferens ad esse & ad suum oppositũ, igitur differt ab esse. añs patet de essentia rosæ in hyeme, quæ tunc non est, & postea in æstate est. Sexto omne citra primum est compositum ex actu & potentia. Sola. n. prima intelligentia est liberata à potẽtia. Auer. 3. de anima essentia cõpetit rei ex se: esse vero ab efficiente, igitur essentia differt ab esse. Añs patet, quia omni agente circũscripto homo est animal & homo, & tñ homo non potest esse illis omnibus circũscriptis, vt patet. 8. omne illud cuius esse non differt ab essentia, nõ est plus vno in specie, ẽm peripateticos. Sed omne qđ est citra primũ est plus vno in specie, quod saltem de generabilibus nemo dubitat, igit̃ in nullo citra primũ esse & essentia sunt idem. In oppositum est Auer. contra Auic. qui volebat ꝙ vnum & esse sint dispositiones accidẽtales essentiæ superadditæ, contra quem. d. Auer. ꝙ vnũ ens & esse sunt idem essentialiter. Præterea Aris. in tex. d. ꝙ idem est homo, & ens homo, & non differt nisi ẽm dictionem repetitam. Ex his quæstio redditur ambigua pro vtraq; parte. Hæc de dubitationibus.

Cõm. 42.

Cõm. 7.

Cõm. 5.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO titulo disputationis. Primo animaduerte ꝙ essentia potest sumi vno modo pro puritate rei iuxta illos qui quærunt quintam essentiam facere ex vino, vt docet Arnaldus. Interdum essentia sumitur pro substãtia, vt. d. Boetius, & nullo horum modorum hic capit̃, sed in proposito sumitur essentia, pro ratione qua aliquid est ens, vt dicemus, esse præterea multifariam dicitur, quia vno modo pro eo quod significat compositionem, quam sine extremis non est intelligere, & sic non sumitur hic. Secundo modo pro eo à quo sumit̃ hoc nomen ens simpliciter, & sic auditur hic, per causatum vero in disputatione volumus intelligere omne ens citra primum, quod causatur vt quod, siue per se, siue per accidens. Hæc pauca de titulo: nam plura in dilucidatione colligentur.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE dispu. quidam quatuor constituunt conclusiones. Prima esse essentiæ, & esse existentiæ, non distinguũtur formalr: hãc probãt quia esse essentiæ & esse exñtię sunt diffinitione eadẽ, nam eadẽ diffinitione hõ in actu & hõ in potẽtia diffinit̃, igitur sunt idẽ formaliter. Scđo quod distinguitur formaliter ab alio. si addat̃ ei, à quo distinguitur constituit aliquid formaliter distinctum ab illo, sed esse existentiæ additum essentiæ vel naturæ non constituit aliquid formaliter distinctũ & alterius rationis ab essentia siue natura, igitur esse existentiæ non differt formaliter ab essentia. Secunda conclusio esse essentiæ siue essentia, & esse existentiæ, siue existentia, non distinguuntur realiter. Tum primo, quia posset esse essentia sine existentia. Tum quia essentię nulla cõpetit realitas sine existentia. Tertio distinctio realis est inter rem & rem, modo essentia non est res, nec existẽtia res, sed ambæ vna res. Tertia conclusio existentia differt ab essentia sicut modus à quidditate. declaratur, quia est indifferens ad existentiam, & ad oppositum, igitur differt ab existentia. Secundo quia essentia competit rei per se primo modo, at esse existentiæ per accidens. Ex his igitur sequitur quarta ꝙ, videlicet, differunt ex natura rei. Hæc illi. Sed põ hæc errat primo qa sumit hic esse essentiæ pro natura communi reali, cuius vnitas est minor vnitate numerali & maior vnitate

Positio. 1.

Confutatio.

ſpecifica ſiue vniuerſali in actu, & ſic per eſſentiam hominis intelligit humanitatem, per eſſe vero exiſtentiæ intelligit eſſe indiuidui quatenus illud habet eſſe extra cauſas. Et ſic per eſſentiam cōem oībus, iſti volunt entitatem cōem realem, cui debetur vnitas aliqua vniuoca, de qua tanta diximus, & per eſſe exiſtentiæ volunt eſſe illud quo res dicitur in actu præter cauſas. Quæſtio vero noſtra quærit de eſſentia propria Socr. vtrū differat ab eſſe exiſtentiæ. Secundo quæ dicit, non ſunt neceſſaria, quia contra vnitatem eſſentiæ entis demonſtrauimus, contra vnitatē naturæ cōis demōſtrabimus. 7. huius: propter hæc omittatur iſta poſitio. Thomas vero in. 8. phy. auſc. & in codicillo de ente & eſſentia, & in hic. 4. aſſerit in omni ente cauſato ſubſiſtente eſſe diſtingui ſimpliciter & realiter ab eſſentia, cuius multæ ſunt rōnes, potiſsima quia participans differt ab eo quod participatur. Sed eſſe participatur ab eſſentia in omni tali, igitur differt ab illa. Secundo quia eſſe cauſatur ex principijs eſſentiæ, igitur differt ab eſſentia, vt arguit. 4. huius. Pro hac poſitione videtur Boe. in multis locis, vbi ſemper vult ipſum eſſe diuerſum eſſe ab eſſentia, pro eadem & Auic. 5. meta. cap. 1. pro hac eadē Algazel ibidem, & multi doctores. Sed contra hanc pōnē obijciunt iuniores rōnibus. Prima igitur eſt, realitas rei non differt à re, nec facit realē compoſitionē cū ipſa. Sed actualitas rei & eſſe rei nihil aliud eſt quam realitas rei, nihil. n. aliud eſt dicere rem eſſe actualiter, quā eſſe realiter. Secundo homo verus non componitur cū ſua veritate, ſed rei eſſe non eſt niſi veritatis poſitio, igiť eſſe non facit compoſitionē cum eſſentia. Tertio eſſe & eſſentia ab eodē priuantur & ponuntur, quia quicquid priuat eſſe, priuat eſſentiam, quicquid ponit eſſe ponit eſſentiam, igitur ſunt idem. Quarto ꝙ tollit diminutionē eſſentiæ non componitur cum ipſa eſſentia, ſed eſſe tollit diminutionē eſſentiæ, quia vt. d. Auer. 9. meta. eſſentiæ quæ non ſunt extra aīam, non dicuntur eſſe ſimpliciter, ſed dicuntur eſſe in anima appetitiua aut cognoſcitiua. Illud. n. quod eſt in potentia, non diciť eſſe, quia entia in primo aſpectu ſunt illa quæ ſunt in actu, & induxit hoc Ariſt. ad declarandum cām latētiæ, propter quam hoc nomē ens non dicitur ſimpliciter apud vulgus de eo quod eſt in potētia, & ſi ſit in aīa in actu. Hæc Auer. Ex hoc ſequitur ꝙ eſſe actu nullam ponit compoſitionē cum eſſentia, ſed tollit illius diminutionē ponēs illam in eſſe ſimpliciter. Quinto dubitatur de ipſo eſſe quid ſit an ſubſtantia vel accñs. Sexto ſi eſſe diſtinguiť ab eſſentia, tūc in omni generatione eſſent duo termini totales. Septimo tunc ex eſſe & eſſentia reſultabit tertia entitas velut ex materia & forma. Octauo ſi ſic, tunc eſſentia eſt indifferens ad eſſentiam, & non eſſentiā, quia rerum eſſentiæ ceperunt, non. n. fuerūt ab æterno, niſi ponas opinionē Platonis, & ꝙ non ſint ab æterno. patet, quia æternitas eſt conditio rei exiſtentis. Præterea ſi ſint æternæ, res non poſſent de nouo creari, quia ſemp ſupponeretur eſſentia, igitur eſſentia nō præceſsit, & ſic nihil aliud eſt quàm eſſe. Sed an rationes iſtæ valeant, dicemus in dilucidatione. Hæc de poſitionibus.

D. Tho. (margin, beside "7. huius")

Obiectiones. (margin, beside "gazel ibidem")

Cōm. 9. (margin, beside "tollit diminutionē")

CAPVT DILVCIDATIONIS.

MIHI videtur hæc quæſtio difficillima, tum propter drīam opinionum: ſunt. n. hic infinitæ ferè opiniones, quas omiſsi ꝑpea vt famoſiores ꝑtractarētur. Tū quia nihil ab Ariſto. habemus, & parū aut nihil ab Auer. Tum quia circa hic Plato & Ariſt. philoſophię oīs principes cogūtur diſſentire, ꝑpea hæc dilucidatio fuit mihi magna, profecto hac in re præceptorem non recuſarē. Sed quia hæc diſputatio non pōt dilucidari niſi ꝑ diſtinctiones & ſuppoſitiones, diſtinctionē primo aggrediamur. Et dicamus ꝙ eſſentia apud vſum gentiū bifariā audiri ſolet, interdum. n. pro ente poſsibili: quo res ipſa dicitur poſsibilis eſſe, hanc iuniores vocant ens in potentia obiectiua. qualē eſſentiam habet nunc roſa. roſa. n. nunc in hyeme nullam habet eſſentiam, prēter eſſe quod eſt in potentia obiectiua cauſarum agentium. Eſſe vero huic oppoſitum eſt eſſe actualis exiſtētiæ quo eſſe roſa in æſtate dicitur ſimpliciter eſſe, & nō ſm quid in potentijs cauſarum. Secundo eſſentia audiť pro natura ad quē ſenſum quidam humanitatē dicunt hoīs eſſentiam, & Auer. formam hoīs facit hoīs eſſentiā, eſſe huic condiuiſum eſt eſſe ſubſiſtētię, quod competit indiuiduo, quod eſt hoc aliquid, & ſubſiſtens. Hęc de diſtinctione. Et de ſuppoſitionibus nunc, ſit itaque prima ſuppoſitio ꝙ eſſe in potentia obiectiua idem ſit quod eſſe in potentia ſubiectiua materiæ, & ſolum differt ratione, nam potētia materię, qua roſa dicitur poſſibilis eſſe vt reſpicit agens dicitur obiectiua, quia per illam eſt tranſmutabilis ab agente, vt reſpicit formam, quæ eſt obiectum ſiue intētum agētis: dicitur obiectiua, igitur vt reſpicit agēs per illam potentiam, dicitur ſubiectiua, vt reſpicit obiectum agentis: diciť obiectiua. Iſtud declarauimus in lib. phy. & nūc ſupponamus. Ex hoc ſequitur ꝙ dum forma educitur de potentia materiæ duplex reſultat compoſitio. Altera ex materia & forma, qua compoſitum ex materia & forma aliquid dicitur. Altera ex eſſentia & eſſe, quia compoſitum ex eſſe & eſſentia, exiſtens appellatur. probatur, quia cum potētia materiæ vt ſubiectiua differat à potētia vt obtiua: ſitq; forma ipſa terminus & obtiue & ſubtiue potētiæ: vt eſſe quidē obiectiue, vt forma per agens inducibilis terminus eſt ſubiectiue, erunt ratione ſaltē in tali compoſitione duæ compoſitiones ex eſſentia & eſſe, & ex materia & forma. Scđa ſuppoſitio eſt ꝙ rerum quædā ſunt ſeparatæ pœnitus à materia: quædā aliqua ex parte in materia. Iterum earum quæ ſunt in materia, alię ſunt ſubſtantiæ, aliæ accidentia, & ſubſtantiarum, aliæ æternæ, vt cœli, aliæ corruptibiles, vt elementa & aīalia. His ſuppoſitis de mente peripateticorum ponerē iſtas cōcluſiones. Prima in rebus ſeparatis à materia idem eſt eſſe & eſſentia ſiue primo ſiue ſecundo modo ſumantur. Hæc concluſio eſt peripatetica, quia peripatetici res ſeparatas à materia ponunt æternas, & ita non ponunt ante eſſe illorum præceſsiſſe potentiam ſubiectiuam vel obiectiuam, quam diximus eſſe eſſentiam, vnde dicūt ꝙ omne poſe eſt ibi neceſſe eſſe, & omne melius eſt neceſſarium, quare poſe eſſe in illis idem eſt, qđ eſſe, & ꝑ conſequēs idē eſt eſſentia & eſſe primo mō. Amplius idem eſt natura ſiue eſſentia ſecundo mō: & indiuiduum, quia in ſeparatis à materia nō eſt plus vno indiuiduo in ſpē ſm Auer. Ex hoc ſequitur ꝙ in ſubſtantijs ſeparatis non eſt compoſitio ex eſſe, & eſſentia, hoc eſt decretum Ariſt. per. 7. huius fere totum, & in. 8. ait ꝙ in ſimplicibus eſſentia eſt ſtatim id quod eſt, quia nulla eſt ibi compoſitio. Secunda concluſio in ſubſtātijs corporeis æternis vt cœli eſſe, & eſſentia non differunt primo modo, nec ſecundo modo ſumendo, probatur per idē, quia ante eſſe illorum nulla præfuit potentia, nec ratione qua obiectiua, nec ratione ſubiectiua, & ſic non differt eſſentia ab eſſe primo modo. Amplius natura & indiuiduum in illis idem eſt, quia idem eſt ſol

Eſſentia eſſe duplex. (margin, beside "gerdiamur")

1. Suppoſitio. (margin, beside "petit indiuiduo")

Excerptum. (margin, beside "Ex hoc ſequitur ꝙ dum forma")

2. Suppoſitio. (margin, beside "materia & forma. Scđa")

1. Concluſio. (margin, beside "ſubſtantiæ, aliæ accidentia")

Excerptum. (margin, beside "indiuiduo in ſpē ſm Auer.")

2. Concluſio. (margin, beside "nulla eſt ibi compoſitio")

est sol & hic sol: igitur in illis idem est esse & essentia, idē quoq; natura & singulare, quo fit vt nec aliquod istorū sit compositum ex esse & essentia, veluti nullus separatorum motorum. Sed occurres quia intelligentia est forma cœli. Soluit Auer. in lib. de substantia orbis, φ hæc compositio est alterius rationis, & dicitur ꝑ æquiuocationem. Tu vero lege cōmentum nostrum illic. Tertia conclusio substātiis in compositis ex materia & forma esse & essentia vltrouis modo sumpta differunt. Declaratur primo, si sumantur primo modo, quia essentia est ens in potentia subiectiua, cui sola materia corrñdet & nihil aliud, esse vero est in actu existentiæ, quæ vt respicit potentiā obiectiuā dicitur esse, vt respicit potētiam subiectiuam dicitur forma, igitur differunt tanta dñia quanta differt materia à forma. Secundo si sumatur modo etiam differunt, nā ꝑm Auer. essentia est forma ipsa esse est indiuidui compositi. Sed forma differt ab indiuidui compositi esse. Ex hoc sequitur φ in quolibet indiuiduo cōposito est triplex cōpositio, materiæ & formę, indiuidui & naturæ, essentiæ & esse, omnes tamen istæ compositiones sunt vna in subiecto & differunt rōne, quia apud Auer. esse forma, & natura idem sunt. De accidētibus vero est mihi difficile. Ioā.n. tenet in accidentibus non differre esse ab essentia, quia idem est albedo & esse albedinis vt probat. Ego vero dico de accidentibus vt de generatione accidentium, vt igitur albedo non per se generatur, sed albū, eo modo quo illis competit generatio ꝑm q̄d, sic essentia albi alia est ab albo, & natura albi, alia ab indiuiduo albi. ante.n. quam albū generaretur fuit in potentia subiectiua vel obiectiua ad generandum, igitur in illis est quædam compositio materiæ & formæ, & esse essentiæ nō per se, sicut nec album per se generatur, sed per accidēs & ꝑm quid. Amplius est quædam compositio ex vl̄i & singulari, nō.n. in illis idem est natura & indiuiduū, igitur in accidentibus differt esse ab essentia vtroq; modo sumendo, hāc nostram positionē voluit Egidius, & expositor in hoc 4. lib. & in. 8. phy. solū differt. Thomas à nobis, φ hanc compositionem etiam in intelligētiis ponit, nam vt catholicus posuit illas possibiles nō esse, & antequā fuissent, poſſe esse, igitur cogitur ponere in illis esse differre ab essentia, sed vt naturalis pħs non dissentiret à peripateticis, ipse.n. vt bonus peripateticus raro aut nunquā à mente Arist. diuertit: quāquam sequaces ignari omnis naturali, philosophiæ ipsum deprauarūt in tantū: vt nec ipsi intelligant quid velint, tu vero curiosus doctrinæ huius viri, hoc nostrum dilucidarium perlege, nam inuenies me raro aut nūquam à mente huius viri recedere, veluti ipse raro aut nunquā à mente præceptoris Arist. recessit, hanc nostram positionem persentit Boetius vbiq; Auicenna, Algazel, & Philop. in lib. poster. circa principium secundi. Simplicius etiam in his commētationibus quas scripsit. 2. de anima Them. & Alex. in lib. de anima. Auer. etiam in lib. d. d. & vbiq; hanc & Alber. demum & Grossatesta & oēs boni peripatetici, horum auctoritates non posui ad verbum, ne viderer verbosus, veluti multi faciunt, vt impleant quinterniones. Ex his sequitur solutio disputationis ad formam, videlicet, φ in causato æterno essentia & esse nullo pacto differunt. patet, quia in æternis essentia pro ente in potentia nulla est, sed solum esse, & ideo in illis idem est poſſe & in esse idem possibile de necessario in esse, nec est ibi possibile vel contingens nisi vt sequit̄ ad necessarium & in esse. Amplius essentia sumpta pro natura siue forma non est aliud ab esse sumpto pro indiuiduo reali, eo quia in illis non est plus vno indiuiduo in specie. Secundo sequitur φ in omni causato de nouo, esse & essentia differunt, dummodo causetur vt quod & non vt quo, aliter esset processus in infinitum: causatur.n. vt quo albedo, vt quod vero album, vt quo forma, vt quod autem compositum ex materia & forma. Sic igitur in omni causato de nouo, quod quidem causat̄ vt quod, siue sit vnum per se, siue per accidēs semper essentia & esse differunt, dixi siue sit vnū per se, propter cōposita substantialia, siue per accidens, propter composita accidentalia, nam de vtroque est vera conclusio. Et hoc patet primo de essentia si sumatur pro ente in potentia subiectiua, vel obiectiua, & esse pro termino illius potentiæ, quod est esse formæ in actu. patet.n. φ ens in potētia differt ab esse actuali formæ, sicut materia differt à forma. Ipsi.n. esse potentiali nihil præter materiam correspondet & agens. Ipsi esse actuali nihil præter formam genitam. Modo forma genita differt à materia vel agente. Secundo patet de essentia si sumatur pro natura vel quidditate, quia sic essentia est forma, esse est compositum, vel saltem ipsi esse composítum correspondet, igit̄ essentia hoc pacto sumpta differt ab esse. In substantia.n. essentia est forma, ipsum esse est compositū indiuiduum. In accidente vt in albo essentia est albedo, esse est album existens, & hoc si secundo modo sumantur. Ex his patet φ distinctio inter esse & essentiam, si primo modo sumantur, est secus inter materiam & formam, quia licet essentia differat à materia, tamen nihil illi essentiæ in re corresp̄ōdet pręter materiam. Similiter forma licet differat ab esse, tamen ipsi esse primo modo nihil præter formam respondet, igitur distinctio inter illa est qualis inter materiam & formam. Secundo patet φ distinctio inter esse & essentiam. si sumantur secundo modo, est qualis illa inter formam & compositum, q̄m essentiæ secundo modo nihil nisi forma correspondet, & esse secundo modo sumpto nihil nisi cōpositum, & sic habes illa esse distincta, & modum quo illa differunt. Sed quia dixi q̄ōnem hanc esse difficillimam, propter differentiam inter Platonem & Aristo. Ideo quæ Plato sentit, breuibus nunc appono, vbi debes scire, φ loquendo de essentia primo modo pro ente quod est in potentia obiectiua, vel subiectiua, & de esse quod est istius potentiæ terminus: Plato per omnia conuenit cum Aristotele, quia non negat Plato compositum nouum compositioni ex materia, & forā, & ita ex esse & essentia, vt declaraui apud peripateticos, licet sit aliqua differentia inter has compositiones vt dixi, quia licet idem in subiecto sit compositio ex materia & forma, & ex esse & essentia, tamē alia ratione dicitur ex esse & essentia, & alia ex materia & forma, ratio.n. essentiæ & ratio ipsius esse sunt generaliores, at ratio materiæ & ratio formæ specialiores, & ita Plato ab Aristo. quantum ad hoc non differt, sed differt sumendo essentiam pro natura siue pro ipso vl̄i, & esse pro indiuiduo, nam in lib. Parmenidis ponit tales compositorum essentias, formas, siue vl̄ia separata ꝑm esse, quas ipse ideas siue species appellat, at Aristo. contra ipsum in. 8. huius disputat, & vult tales formas siue essentias esse in indiuiduis positas: nec differre ab illis per esse existere, cum his nullum competat esse existere præter esse indiuiduorum, q̄a vt dicet in prædicamentis destructis primis substātiis quo ad esse existētię, destruuntur oīa alia quo ad esse existentiæ: vt exponit Boetius.

Dubitatio. Solutio. Tertia. Excerptum. 3. conclusio. Quæ de diuo Thoma. Solutio disputationis ad formam primum. Secundum. Excerpt. 1. Secundum. Pō Plato.

Dubitatio mirabilis. Solutio. Boetius. Sed occurres q̃ peripatetici volunt compositionẽ ex esse & essentia esse generaliorẽ, si in nullis reperitur nisi in cõpositis ex materia & forma, & loquor de compositione esse & essentiæ. primo modo dici põt Cõm.5. vt colligitur de mente Auer. 3. de aĩa, q̃ illa est vĩor & generalior ea compositione quæ est ex materia & forma tum quia competit compositis nouis per se: & cõpositis æternis per æquiuocationẽ, est.n.in cœlis cõpõ quædam æterna ex esse & essentia vtpote ex intelligẽtia & orbe, quam percepimus ex motu vt docet Auer. Tum secundo quia competit ęquiuoce oĩbus intelligẽtijs, quia nulla intelligentia est liberata à potentia, præter primam vt docet Auer. 3. de aĩa. Nam quælibet est Cõm.5. causata, & sic videtur quodammodo composita ex aliquo simili essentię, & aliquo simili actui. Sed quia neutra harum compositionum est noua, ideo absolute esse & essentia oĩbus modis sumptæ in illis sunt idem, sed p attributionẽ dicuntur diuersa, est.n.in illis simplicitas in rei veritate, sed compositio est attributum quoddam veluti Deo attributa sunt iustitia, prudẽtia & id genus, hæc.n.non sunt in illis, nisi attributiue veluti in colũna Cõm.39. dextrum, & sinistrum & id genus, vt docet Auer. 12. huius. Magis autem quam in colũna, quatenus sunt causæ eorum quæ sunt talia. Sic igitur inquantum illas intelligentias causatas intelligimus, aliquo pacto illas cõpositas percepimus, quia inquantum illas causatas intelligimus, percipimus ipsum non esse, & ipsum possibile esse præcedere ẽm rationẽ nostram ipsum esse, & sic percipimus essentiam quasi præcessisse ipsum esse. Sed qa de facto ipsa eorum essentia nũquam fuit absq; esse nec põt esse absq; esse, vt sic de facto in illis idem est esse & essentia. In causatis vero de nouo, qa possibile esse fuit aliqñ sine esse, ideo est vera compõ ex esse & essentia ẽm dictum modum. Recte igitur dictum est quod in solis de nouo causatis esse differt ab essentia. In æternis vero esse est idẽ oĩbus modis ẽm subiectum cum essentia, amplius recte dictũ est compositionẽ ex esse & essentia non esse aliam ab illa, quæ est ex materia & forma: licet illa ex esse & essentia sit generalior, pro quanto per intellectum põt attribui simplicibus rebus, vt intelliguntur dependentes & causatæ, & hæc est mẽs Auer. in lib. cœli, dum dicit q̃ essentia cœli & esse cœli idem est, quia licet ibi sit realis quædam compositio ex intelligẽtia & materia cœlica: tñ ipsa cœli forma est esse cœli & essentia cœli, nũquam.n.illa materia cœlica fuit sine cœli ipsius forma, & ppea esse & essentia cœli est ipsius forma tñ. Verum quia de cœlo est aliqua ex parte obscurum, ideo remitto me ad librum de substantia orbis, & ad librum cœli. Excerptum. Præterea patet in solo Deo esse & essentiam esse subiecto & rõne idem, re quidem siue subiecto qm̃ est æternus simpliciter & omni ex parte, rõne vero quia non põt causatus, aut dependens intelligi. Quare ex oĩbus his licet sumere in causatis de nouo esse essentiamq; differre subiecto eo pacto quo materia à forma differt subiecto, itemq; & rõne. In causatis ab æterno esse & essentia patet esse idem subiecto, sed rõne diuersa esse. In Deo vero solo oĩbus modis idem 2. Dubitatio. sunt. Sed adhuc occurres quia in nouiter causatis esse & essentia videntur eadẽ subiecto, quia sumendo essentiam pro natura & esse pro indiuiduo: talis essentia dicitur de indiuiduo, vel ambo de eodẽ prædicantur. Sumendo essentiam pro ente in potentia ambo accidunt materiæ, vel esse accidit essentiæ, igit̃ sunt subiecto eadẽ dici põt q̃ sunt subiecto eadẽ separabiliter, & ppea dicuntur simpliciter non esse eadem subiecto. In æternis vero sunt eadẽ subiecto & inseparabiliter, amplius distinctio rõnis in nouiter causatis est maior, quàm in æternis. Nam in illis hæc distinctio non fundatur supra diuersas partes, in his fundatur supra diuersas partes. Propterea iuniores appellarent hanc distinctionẽ in his distinctionem rõnis realem, in illis distinctionẽ rationis intentionalem. Sic igitur esse & essentia in compositis nouis differunt rõne reali & subiecto, p quãto sunt eadẽ subiecto separabiliter. In rebus vero causatis æternis esse & essentia differunt solum rõne intẽtionali, & nullo pacto differunt subiecto. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

TVNC ad rõnes primam & secundam patet solutio, essentia.n.differt ab esse quouis modo sumatur. Ad tertiam dico q̃ diffinitio dicit essentiam sumptam pro natura. Ad cæteras rationes respondetur, q̃ sunt pro nobis, rõnes quoq; illorum nullæ sunt, oẽs.n.concludunt q̃ essentia si pro natura sumatur, & esse si sumatur pro indiuiduo non differunt simpliciter, tñ ẽm Auer. differunt eo modo quo forma differt à composito. Et debes scire q̃ fortasse illi non differũt ab expositoribus, quia illi non negarent q̃ sumendo essentiam pro esse in potentia obiectiua, siue p materia, quæ illi corrñdet & esse pro forma extra potentias causarũ, hæc differũt ẽm rem, eo modo quo materia & forma differunt. Nec Thomas negaret sumendo essentiam pro natura illam esse idem ipsi esse sumpto pro existentia indiuidui: & hoc ad intellectum illorũ. Thomas.n.non diceret naturam illam & ipsum esse differre eo modo quo differunt duæ res diuersarum existentiarum, sed diceret illã distinctionem esse realem, quatenus est præter operationem intellectus, quam illi appellant realem, & sic in idem veniunt, licet verbis differunt. De hac quæstione lege librum.d.d.disputatione.8.& 3.de anima & illa cum istis colligas: quia videbis verius rem hanc. Hæc de disputatione quinta.

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBRI QVINTI METAPHYSICORVM.

DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI.

In.17. Disputationes diuiditur.

13 Num idem relatiuum ad plura referri possit.
14 Num ratio formalis terminandi relationem alterius correlatiui sit relatio.
15 Num relationes sortiantur formalem distinctionem ab earum fundamentis.
16 Num terminus sit de quidditatiuo conceptu ralationis.
17 Num sex principia sint respectus.

PRÆFATIO.

ACTENVS de ambitu facultateq; huius diuinæ scientiæ Aristo. Lib. quarto diligentissime pertractauit: vbi disputationes, quæ mihi viderentur potiores, ac difficiliores cõfecimus vt tua spectatissima disertio iam legit. Nunc aũt in hoc Lib. quinto ne Aristoteles laboret in equiuocis, nomina in significationes distinguit, vbi etiam has delegimus à tuo spectatissimo ingenio disputationes censendas, elaborauimus profecto non parum. Quare rogo humanitatem tuam, vt illas vt cæteras legas atq; relegas. Nam vbi commendatas sensero, ventosas voces canum spernere non desinam. Vale.

Accidit aũt multotiens dictis causis & multas eiusdem esse causas non secundum accidens. Tex.cõm.2.

DISPVTATIO PRIMA

De numero causarum respectu eiusdem effectus.

Num eiusdem effectus possint esse plures causæ.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

VOD sic arguitur, quia causa non est aliquid actu ipsius effectus, igitur propter differentiam agentium, non differunt effectus. Secundo idem homo numero potest esse à Deo per creationem, & ab ipsius patre per generationem, igitur idem effectus numero à pluribus causis. Tertio idem homo numero potest esse hodie à constellatione præsentis horæ, & hinc ad 49. millia annorum ab ea constellatione quæ tunc erit. patet hoc per omnes astronomos, & videtur põ Plat. in Timæo, modo hæc constellatio præsentis horæ, & illa quæ erit eo tpe differunt numero, quia nõ põt idẽ numero motus redire. Quarto idem effectus spẽ vt mus potest esse ab efficiẽtibus diuersis spẽ, vt à semine & à putrida materia, igitur idẽ effectus numero ab agẽtibus numero differentibus. In contrarium arguunt qa si vna sufficit: alia superfluit. Præterea Aristo. & Auer. Cõm.11. 12. huius dicunt ꝙ ab agente vno in passum vnum non exit, nisi effectus vnus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

CAVSAS quid sit, & quot modis dicatur, iteq; effectus quid sit & quot modis dicat̃ lib.2. huius apparuit, aliqui tamen de causis tales ponunt diuisiones, ꝙ aliæ sunt subordinate vt sol & homo ad generationem hominis, aliæ æquales vt duo homines nauim trahentes, amplius æqualium, aliæ sunt totales: aliæ partiales, partiales vt duo trahentes nauim, totales vero sunt quæcũq; sunt eiusdem speciei & eiusdem ordinis. æquales ita sese habent vt quælibet illarum sufficiat efficere aut causare effectum, vt homo totalis causa est hoĩs: quia licet sit sol, tamen sol est illi superior. Amplius causarum aliæ sunt eiusdem generis, aliæ differunt genere, differunt genere materia & agens, sunt eiusdem generis sol & homo, vt patet. 2. phy. Nec plura de titulo.

CAPVT TERTIVM POSITIONVM.

DE disputatione quidam vir ex propria intentione voluit ꝙ idem filius quo ad materiam & formã põt esse à diuersis patribus, probat aũt istud quia corpus humanum aut fit solum à menstruo mulieris sanguine, aut etiam à menstruo & semine viri. Sed cum ambo hæc generentur ex superfluo alimenti, vbi idem sit alimentum & cibus, idem semper superfluet quare eadẽ potest seminalis vel menstrualis superfluitas & sic idẽ filius numero à patribus diuersis, cum posit illis superesse idẽ alimentum. Sed pace huius dixerim hoc non est physicæ dictũ, qm̃ hoc dato, tunc idem numero corruptum posset redire, deducitur per eorum fundamentum, qa idem numero alimentum põt superfluere ante & post mortem: igitur idem numero corruptũ põt redire post mortem. Propter hæc ipsi nunc dicunt ꝙ eiusdem effectus non possunt esse plures causæ eiusdẽ generis eiusdem ordinis, atq; totales. dicũt eiusdẽ generis qa eiusdem effectus esse possunt plures causæ genere differentes, vt materia & forma & cæteræ cause, dicũt eiusdem ordinis, quia eiusdem effectus esse possunt plures cause eiusdem generis, ordine differẽtes, vt sol & homo hoĩs causæ esse possunt. Dicunt tertio totales, quia eiusdem effectus esse possunt plures causæ eiusdẽ generis, eiusdẽ ordinis, sed partiales, vt duo trahentes nauim. Hec conclusio sic nude intellecta non est vera, & patitur instantiam. Primo quia astrologi dicunt ꝙ vnũ met morbũ numero põt dare in ambulatio gradus horoscopantis ad locum maleficum, & in ambulatio aphetæ ad anæretam vt docet Ptolemæus, & tamen causæ sunt totales eiusdẽ effectus. Præterea forma cadaueris vnamet numero põt esse à diuersis causis totalibus vt à strangulatione, & suffocatione: & cæteris id genus. Et sic hæc positio eget declaratione. Hæc de positionibus.

Põ Scoti lib. 2. sententiarum.

Confutatio.

Reprehensio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

IDEO hic confutatus, dicerem ꝙ eiusdẽ effectus nõ possunt esse plures cause eiusdem generis, eiusdem ordinis, totales per se atq; simul: dixi per se, qa non est impossibile eandem numero formam cadaueris esse à diuersis causis totalibus per accidens, nã talia non agũt, sed magis remouent impedimenta, quibus actio impediebat̃. Addidi simul, quia siquis vellet tenere ꝙ à pluribus causis per se totalibus posit esse idem effectus, tamen nunquã erit ab illis simul. patet, quia vel idem effectus bis erit simul, vel altera superfluit, & fortasse sufficit addere per se, quia ille duæ constellationes quæ eodẽ die faciunt tertianam, & eadem hora, ad illam tertianã quã faciũt, se hñt vt causæ partiales, quia neutra illarũ sufficit illum morbũ facere sub tãto gradu intensionis, licet quælibet sufficiat morbũ illũ facere sub remissiori gradu: & sic dico, ꝙ eiusdẽ effectus numero nõ pñt esse plures cãe eiusdẽ ordinis, eiusdẽ gñis & ꝑ se totales. hoc .n. pacto nulla est instãtia. Hec pauca de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

AD primam dico ꝙ licet agens non sit aliquid actu ipsius effectus, tamen effectus dependet ab illa, & hoc sufficit pro differentia illius. Ad secundam dico ꝙ illud non erit simul sed in diuersis temporibus, vel forte homo non est causa totalis hominis quia concurrit Deus. Ad tertiam de positione Platonis disputauit in. 5. phy. nunc

nunc dico ꝙ dato ꝙ reuolutio stellarum fixarum fiat singulis .49.millia annorum nunq̃ reddit eadẽ constellatio, sed primæ simillima: & sic nunq̃ reddibit idẽ homo numero, sed primo simillimus, vt apparet in fructibus, qui singulis æstatibus videntur redire idem, & nõ sunt idem sed simillimi. Ad quartam de illo dicemus in.7.pro nunc negatur similitudo, & causa dicet. in.7. Quod vero dicebatur ꝙ idem semen põt fieri, ꝑꝑ quia idem numero cibus põt à diuersis numero assumi, nihil est quia licet à diuersis posset idem numero cibus assumi, tamen concoctiones erunt diuersæ ꝑꝑ differentiam calorum: quibus ille cibus concoqueretur, & sic non erit idem semen. Hæc de prima disputatione.

Quapropter & natura principium, & elementum, & mens, & voluntas, & substantia & quod cuius causa &c. Tex. commen. 1. & 2.

DISPVTATIO SECVNDA
De quidditate finis.

Num finis sit causa & principium.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod finis non sit causa: arguitur quia si sit causa. vel est causa in esse intentionali. vel in esse reali. Primo arguo ꝙ non in esse intentionali, & hoc multis modis. Primo quia effectus realis causa debet esse realis, sed ipsum fieri, siue ipsa res acta est effectus realis, igitur eius causa nõ potest habere esse intentionale. Secundo quia causa cui nullum respondet esse in actu, nullo modo potest esse causa entis in actu, sed fini in esse intentionali nullum esse actuale respondit: igitur non potest esse causa rei in actu. Tertio causalitas qua finis effectum causat est realis, igitur fundamẽtum illius debet esse reale & sic finis nõ potest esse causa in esse intentionali. Quarto agens agit propter finẽ extra, igit̃ finis extra est causa. Quinto finis p̃cedit agẽs: q̃a est illius causa. Sed esse intẽtionale finis est posterius entitate agentis, cum tale esse sit in agente fundatũ. Sexto finis in esse intentionali non differt ab agente, sed solũ vt habet esse extra, igitur vt sic non est causa diuersa. añs est Auerrois.12.huius. vbi vult ꝙ finis in anima mouet vt agens, sed ad extra mouet vt finis. Septimo finis habet esse optimum & vltimum, sed in esse intẽtionali finis non est optimum & vltimum. Immo habet esse diminutum. Octauo tũc agens nũquã frustraretur à fine. Consequentia patet quia semper finis in intentione attingitur. Secundo quod non in esse reali sit causa arguitur. Primo quia fine posito in esse reali cessat actio: igitur in esse reali nullius est causa. Secundo finis est causa in illo esse in quo mouet efficiens. Sed mouet efficiens in esse intentionali, igit̃ in esse intentionali est causa. Tertio ꝯm illud esse est causa ꝯm ꝙ est principiũ, at ꝯm esse reale non est principium sed vltimum. In cõtrariũ est Arist. qui finem inter causas reposuit hic & in lib. phy.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

MVLTIPLEX de fine ipso ponitur distinctio, tñ in proposito à Ioañe & alijs dicitur ꝙ finis est duplex apud peripateticos, alius quidem finis vt operatio rei: ꝑ quam aliquem finẽ quis attingit, alius vero gratia cuius qui est ipsum quod per operationem attingitur. Verbi causa perfectissima visio est finis quo ipsorum oculorum: siue ipsius potentiæ visoriæ, finis gratia cuius visionis talis est perfectissimum obiectũ, quod ab illa attingitur potentia per talem visionem, finem gratia cuius nõnunquã Auer. appellauit finem dictũ ꝯm primariam intentionem, finem vero quo nuncupauit finem dictum secundaria intẽtione, vt.2.cœli colligitur. Subdistinguunt finem ipsum gratia cuius, quia alius est finis productus in esse reali. Alius finis p̃suppositus actioni atq; operationi. Forma quidem naturalis, quæ ꝑ generationem producitur, dicit̃ finis generationis & finis gratia cuius productus. Deus vero qui intellectione & amore attingit̃, finis est cuius gratia p̃suppositus actioni, forte hanc distinctionem intellexit Auer.2.physicæ auscul. Cũ dixit ꝙ duplex est finis generationis, videlicet, & rei genitæ, finis gñationis est qui actione producitur, rei generatæ est Deus qui operationem attingitur & gratia cuius agitur, causa vero quot modis dicatur.2. huius patuit. Tunc omnes cõueniunt ꝙ disputatio debet intelligi de fine generationis, nõ autem de fine gratia cuius rei genitæ: nam finis gratia cuius rei genitæ habet esse reale p̃suppositũ, ꝯm ꝙ esse mouet agẽs ad agendum, & sic de tali nõ est quæstio, possumus.n.in tali assignare esse, ꝯm ꝙ est causa, propterea quæstio tota erit de fine generationis vtrum sit causa, & sub quo esse sit causa, an sub esse reali, an sub esse intentionali, an sub nullo horum. Hæc enim quæstio fuit apud antiquos nõ leuis, nec apud iuniores adhuc resoluta. Præterea finem esse causam Aristo. declarauit in hoc lib. & .2.physicæ auscult. & 2.poste. & in libro de aĩalibus, cuius rõ fuit quia per ipsam respondetur ad quæstionem factã propter quid, & sic conclusit illam esse causam: tamẽ ab eo non habemus sub quo esse est causa, & antequã sit, vel cum est in re. Hæc de titulo.

Cõm.17.

Cõm. 14. & 70.

CAPVT TERTIVM POSITIONVM.

DE disputatione Democritus & Leucippus, & oẽs qui effectus euenire necessitate materię fatent̃, causam finalem non esse inter causas enumerandam dixerunt, & sic apud hos cessat quæstio, tum si sit. vel ne causa, tum si sit causa pro quo esse sit causa. Sed aduersus hos laborauit Arist.2.physicæ auscultat. declarando ꝙ natura agit propter finẽ: ideo de hac positione, hæc pauca. Alij vero euitare credunt quæstionem dicentes naturã vel agentia naturalia non agere ob finem, quẽ ipsa intendunt. Sed diriguntur ab intelligentia non errante, cuius opinionis videtur esse Themistius primo de aĩa cap.23. & hanc recitat Auer.12.huius. Sed isti videntur euitare non posse quæstionem: quia licet agentia naturalia finem non intenderent, diriguntur ab intelligente finẽ, quare quæstio vertitur circa illam intelligentiã dirigentem an moueatur ad dirigẽdum ob aliquem finem, an ob nullum & si ob aliquẽ finẽ, vtrũ in esse reali, vel in esse intẽtionali. Præterea Aris.2.phy. probat agentia naturalia agere ꝑꝑ finẽ, & nõ quia diriguntur ab intendente finem. Et forte hæc positio cũ videatur. Themistij & Alexandri, põt defendi ꝙ dirigẽs in finẽ intendit finem cuius gratia dirigit: quia dirigit gratia primi finis, qui est Deus ipse, qđ aũt Deus sit causa, & pro esse reali, qđ sibi conuenit, nemo dubitat, videt̃ aũt hæc solutio Alexandri in lib. suo de aĩa, qui dicit oẽs formas, immo intell̃m venire necessitate materiæ, qđ pro tãto hoc verũ esse põt: pro quanto nullũ agẽs naturale agit ob finem, quẽ ipsum intẽdat, sed dirigitur ab intendente primũ finẽ gr̃a cuius ab intelligentia agẽte diriguntur oĩa agentia naturalia, & sic vident̃ oĩa quasi necessitate materiæ euenire, nõ ꝙ nõ detur agẽs naturale, vt male Auerroes Alexandrũ intellexit, sed ꝙ agens naturale respectu

Põ Democriti.

Secũda positio.

Cõm.18. Obiectio.

Defensio.

respectu motoris dirigẽtis sese habet vt materia mota. Et iuxta hanc pōnem oportet ponere nullum esse finẽ, nisi vnum, cuius gr̃a motor dirigit naturã ad agẽdum. *Qualis hæc pō.* Verum hęc pō eget magna consideratione; nec credit̃ à maiori parte peripa. Præterea licet de agentibus nãlibus hæc pō posset defendi, de agente per cognitionẽ, adhuc qō remanet. Propterea de ea nolo disputare *Pō Ioan.* nunc, qm̃ in. 12. lib. meta. tangetur fortasse. Ioan. vero Gãda. qui semper peripatetice loqui enititur, de qōne tenet finem esse cãm, & ipsum habere causalitatẽ ẽm esse reale, quod habet in acquisito esse. Verbi cã ꝙ sanitas per pharmacõ in aĩali acquisita est cã vt finis. Persuadet Ioan. opinionem. Primo quia finis vult esse vltimũ & optimum vt Arist. corrigendo poetam. 2. phy. dixit. Sed finis ipse non potest esse vltimum & optimũ, nisi ponatur inesse reali, igitur sic est causa. Secundo circa idem accipitur rō finis: circa quod dr̃ aliquod frustra, sed dr̃ frustra respectu esse realis, igitur rō finis accipitur ab esse reali. Tertio perfectum dicitur dum finem habet, sed nondum habet illum inesse intẽtionali, igitur inesse reali, & sic in tali esse dicitur causa. Quar- *Cõm. 36.* to hæc vr̃ intentio Auer. 12. huius. Vbi ait balneũ in aĩa *Confutatio.* mouere vt agens, balneum in re mouere vt finem. Sed pace Ioan. dixerim: hæc pō videtur extranea. Primo qa si finis est causa, vel est cã cãlitatis agẽtis, vel ipsius fieri in quo est agens, aut ipsius rei factæ, nõ ipsius rei factę, qa tunc idem esset cã sui, nam fines ipsi in re, sunt res ipsæ factæ si ipsius causalitatis vel ipsius fieri. Tunc aliquid quod nondum est, esset cã eius, quod est. Ipsum .n. fieri & cãlitas pręcedunt finem in re. Secundo cã in actu & per se atq; propria simul est & nõ est cum effectu suo: vt talis finis pro re nunq̃ est sil̃ cũ ipso fieri vel cum ipsa cãlitate agentis, igitur vt sic non est cã. Tertio effectus per se oĩum cãrum non est esse causa finalis, qa causa finalis est cã oĩum cãrum. Sed finis positus in actu est effectus oĩum cãrum: igitur non potest esse finalis. *Pō aliorum.* Alij vero & iuniores & antiquiores tenẽt finẽ esse cãm ẽm esse quod habet in intẽtione agentis, veluti sanitas vt habet esse in mẽte medici est cã finalis actionis medici, & non sanitas in re: pro hac pōne arguitur qa ẽm illud esse est finis ipse cã, ẽm quod mouet agens, sed finis mouet agens ẽm esse intentionale, hoc est vt pręcõceptus & appetibilis, igitur ẽm esse intentionale est cã. Secundo eo modo & sub eo esse finis est cã sub quo est effectu ipso prior, sed finis non est effectu prior ẽm esse extra aĩam, sed ẽm esse intentionale, igitur ẽm esse intentionale est cã. Tertio eo mō finis est cã, qũo non habet rōnem causati: quia idem eodẽ modo ac rōne non pōt esse causa & cãtum, sed finis in intentione non habet rōnem causati: igitur hoc pacto est causa. Quarto eo modo finis est cã, quo vna cum agente cõcurrit ad effectum. est .n. in omni causatione cõcursus causarum ad ponendum effectum inesse, sed finis inesse intentionali concurrit cum agente: igitur secũdum tale esse est causa. Pro hac positione etiã videtur Auic. 6. suæ meta. cap. de fine, vbi inquit, causa finalis non est causa, nec inuenta extra, sed vt inuenta in intentione agentis. Pro hac faciunt verba magni Alberti in hoc. 5. vbi aperte fatetur, finem esse cãm ẽm esse intentionale: ẽm ꝙ mouet agẽs ipsum, vr̃ pro hac auctoritas expositoris, qui vbiq; fini cãlitatem tribuit, vt habet esse intẽtionale, & non *Obiect. iuniorum.* ẽm esse in re. Sed hæc pō non caret difficultate. Primo quia finis ẽm esse intẽtionale nõ habet rōnem optimi, & vltimi: vult .n. semper finis esse vltimum & optimũ. Secũdo vt arguit Ioãnes, tũc nullũ agẽs frustraret̃ à fine patet quia quodlibet agens saltẽ per cognitionẽ attingit finem. Tertio causa dum aliquem effectum realẽ producit realiter est in rerum natura. Sed finis ẽm esse intentionale non est in rei natura. Quarto quia causalitas est relatio realis, igitur requirit realitatem subiecti cui insit: nõ .n. debet subiectũ siue fundamẽtum esse minoris entitatis, quã fundatum. Quinto esse causatum arguit realiter esse, sed perfectius est cæteris paribus esse causam quã esse cãtum, igitur esse causam arguit realiter esse & ita nihil est actu causa alicuius, nisi dũ realiter est. Sexto sumat̃ aliquis qui se exerceat propter sanitatem, tunc arguunt sanitas est cã finalis huius exercitij: & non ẽm esse intentionale, igitur ẽm esse reale, qđ non ẽm esse intentionale. Arguunt primo quia hic nõ sese exercet ob sanitatẽ quã habet: modo sanitatem in mente habet, igitur non se exercet ꝑꝑ illam. Secundo sub illo esse ꝑꝑ sanitatem laborat, sub quo illam appetit sed illã non appetit sub esse intentionali, sed sub esse reali, igitur sanitas sub esse reali est causa. Tertio intentio illa mouet vt agens vt dicit Auer. 12. meta. Et vt in re mouet vt finis, & huius causa est quia sanitas in mente istius mouet hũc per Imperium voluntatis, & hoc pertinet ad agens. Quarto inaĩata mouent ob finem, quem non habent in intentione, igitur finis ẽm esse reale mouet. Vltimo quia ex hoc sequitur causam finalẽ habere debilissimũ modũ causandi, deducitur quia requireret debilissimum esse in causante, videlicet, esse intentionale. Hæc iuniores cõtra hãc positionẽ. Et sic quæstio hæc reuocatur in dubium, & ꝑꝑ hæc forte veteres è numero causarũ finem abiecerunt ob cuius difficultatem Aristoteles semꝑ de fine probauit esse causam, qđ de nulla alia, cęteras .n. esse causas suppponit tanquã notũ, solum autem finẽ causam esse laborauit vbiq; probare. Iuniores atq; nouissimi partim consiliando positiones *Consilium iuniorum.* has, partim defendendo eorũ positionẽ, dicũt aliud esse causam cãre in aliquo esse, aliud ipsam cãre pro aliquo esse, stat .n. aliquam cãm habere suam cãlitatem in aliquo esse, & tamẽ non cãre pro alio, sic ꝙ aliud esse terminet cãlitatem eiusdem, & tũc iuxta hoc dicunt ꝙ finis quo siue generationis, qui per motũ acquiritur inesse intentionali causat & mouet efficiens ad agendum non tñ pro esse intentionali, sed pro esse reali causat, & sic volunt ꝙ licet finis sit causa inesse intẽtionali, nõ tamen in illo esse est simpl̃r cã atq; absolute, sed in ordine ad esse reale. Hæc nouissimi. Sed hoc consilium (vt mi- *Confutatio huius consilij.* hi vr̃) est fuga. Primo qa siue finis sit causa pro esse intentionali, siue pro esse reali. Quæro cãlitas in quo vt ĩ proprio fundamento est fundat̃, aut inesse reali, aut inesse intentionali finis, si inesse intentionali, stabũt oẽs rationes pauloante factæ, vt patet recte consideranti. Si inesse reali, sic habetur positio Ioãnis ꝙ, videlicet, finis est cã vt habet esse in re, & nõ vt habet esse in mente. Secundo oĩs cã est cã pro esse reali finis: agens .n. causat pro esse reali finẽ, & oẽs alię, igit̃ agere pro esse reali finem non ponit finem inesse cãæ distincto à cæteris. Tertio si finis vt sanitas in mente est cã pro esse reali sanitatis, vel pro esse reali A. sanitatis, vel B. vel C. non pro aliquo horũ, quia indiuiduũ nõ est intentũ à natura, igit̃ pro sanitate abstracta ab his oĩbus, talis nõ habet eẽ reale sed obiectiuũ, & sic stat quæstio. Quarto quæro qđ volunt, dum dicũt finẽ in mente esse causam pro esse reali, aut volunt quod finis sit causa pro esse reali quia esse reale finis fundat cãlitatẽ, aut ꝓ esse reali finis, qđ fundat effectualitatem

fectualitatem. Si quia fundat causalitatem habetur ꝙ in esse reali est causa, quod negant, si quia fundat effectualitatem, tunc erit sensus ꝙ finis est causa, quia cāt effectum realem aliquem, qui est fundamentum effectualitatis. Sed hoc nihil est, quia adhuc stat finē esse causam sub esse intentionali simpl'r. Et de hoc vertebātur quæstiones, & certe consilium hoc non habet colorem, & licet nos in lib. phy. secuti eramus ipsum, tamē promis-
Secūdū cōsiliū. simus aliter dicere, si aliter occurrebat. Alij secūdo consiliant viros hosce, & dicunt ꝙ quemadmodum agens duas habet cālitates. alteram quæ immediate cadit sup ipsum fieri. alterā quæ immediate cadit sup esse rei, quæ sunt separabiles interdū, nam aliqd' agēs habet cālitatē quæ immediate cadit sup fieri, & non super esse, vt domificator, qui super ipsum ędificari cālitatem habet; nō autem super esse domus. Aliquod sup esse & nō sup fieri, vt sol postquā ignis in aqua calorē induxit causalitatem habet super esse caloris in conseruando ipsum, nō aūt super fieri, qa factus erat. Sic etiā finis ipse dicit̄ ꝙ habet alteram causalitatem quæ correspondet primæ cālitati agentis alteram quæ corrn̄det secūdæ. Datur. n. finis actionis, & finis conseruationis, res. n. non tm̄ fiūt pp finem, sed sunt pp finem, aliter essent ociosæ, tunc dicūt qd' loquendo de fine quo ad primā cālitatem, sic finis est cā ₰m esse intētionale. Et hoc pacto intelligun tur oēs qui finem esse cām fatent̄ ₰m esse intentionale, loquendo vero de fine quo ad secundam cālitatem, sic finis est causa ₰m esse reale, & hoc pacto Ioannes bn̄di-
Confutatio. cit, & alij qui volunt finem esse cām ₰m esse reale. Sed istud cōsilium est falsum, quia si finis secūdum esse intentionale est causa ipsius fieri, tūc cum ipsum fieri sit ens reale, cālitas finis illa prima erit relatio realis, & sic requirit fundamentum reale. Amplius oēs rōnes stabūt, quia ipsum fieri supra quod cadit cālitas finis prima est effectus in re, qui non pōt proficisci à cā, cuius esse est intentionale. Tu vero resumas oēs dictas rōnes, quia valebunt hoc modo contra primā cālitatem, sicut fuerūt facte simpliciter. Secundo finis conseruans est forma, vel finis gratia cuius: id enim quod conseruat compositum in esse est forma: nisi. n. conseruatio daretur formæ: forma nullam haberet super effectū causalitatem finis ratione cuius res non sunt ociose, est finis rerū generatarum. siue finis gratia cuius: igitur non datur causalitas hæc secunda in fine alia ab illis, & propterea istud consilium est perturbatio. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Finis tertia. DILVCIDATIO qōnis mihi nō est leuis, īmo in multis locis intētaui illā, & nūquā ad veritatis dilucidationē potui puenire. Pro dilucidatione igit̄ primo debes scire ꝙ finis gn̄onis, q̄ græcè est telos alius est finis mouēs, alius finis efficiēs, alius finis effectus. Finis quidem effectus forma est in materia, siue compositum ipsum ꝙ per generationem efficitur. qd' quidem effectus ipse sit finis, deducitur, quia frustra agere dicit̄ qn̄ agēs non attingit effectum, ad quem tendebat, igit̄ effectus finis est. Præterea vltimū & nobile finis est, sed effectus est vltimū & nobile, igitur finis est. Tertio id ad quod cum agens deuenit dicitur deuenisse ad finem, finis est. Sed cum effectus sit id ad ꝙ cum agēs deuenit, agēs ad finem deuenisse dicit̄, igitur effectus est finis, quare recte dictum est esse finē aliquē effectū. Finis vero efficiens est ꝑconceptio finis effectus naturalis vel cognitiua, dico naturalis, quia agēs naturale nō ꝑcōcipit finē cognitiue, sed naturali īclinatione quæ est nālis cognitio, dico vel cognitiua pp agens per cognitionem, qui præconcipit finem cognitiue vt medicus. Q: aūt ista præconceptio rei agendæ sit finis efficiens. Auer. testatur. 12. huius vbi ait balneum præconceptum mouere Cōm. 36.
vt efficiens. Præterea agens per cognitionem per talē præconceptionem imperat virtutibus executiuis, igitur hæc præconceptio concurrit vt efficiens, finis mouens est essentia rei agēdę, siue natura, siue esse essentię finis effectus, probatur quia nec agens à proposito, nec nā intendit. Indiuiduum, vt dicit Auic. gn̄ans. n. per se intendit naturā, siue spēm, siue essentiam finis effectus, vt gn̄ans hoīem, non intendit hunc vel illū hoīem, sed hoīem, quod est quoddā cōe hn̄s esse essentię finis effectus. Ex his sequitur dilucidatio, cum. n. quæritur vtrū finis sit cā, patet ꝙ sic, quia per ipm rn̄detur ad qōnem propter quid, & cum quęritur ₰m ꝙ esse est cā, rn̄detur ꝙ finis efficiens est causa ₰m esse intētionale. Finis effectus est cā ₰m esse existentiæ, finis mouens est cā ₰m esse essentiæ. Sed contra dilucidationem dubitatur. Primo, quia tunc finis non esset vna cā, sed tres. Secundo Dubōnes.
tunc nulla operatio medici frustraretur, quia semp attingit aliquem finem vtpote vel illū intentionalē vel illum in esse essentiæ. Tertio quæro de illo esse essentię, vel est substantia vel accn̄s, & vbi nam sit. Quarto vr̄ adhuc argumentum stare, quia si finis efficiens est cā, tunc res intentionalis esset cā effectus realis vt ipsius fieri. Quinto natura siue essentia rei agendæ est effectrix causa, quia est obiectum efficiens in intellectu præcōceptionem, igitur quo nam modo est mouens vt finis. Sexto finis effectus q̄ cālitatē habet, & respectu cuius. Ipso. n. pn̄te cessat motus. Præterea tunc videret̄ finis conseruans. Hæc contra dilucidationem. Vlterius sunt dubōnes extra dilucidationem. Prima quis est effectus, cuius finis ipsæ est causa. Secunda quo nam mō finis cuius gr̄a est cā, vr̄. n. ꝙ sit agens & non finis, quia homo est agens artificialia. qui ponitur illorum finis, Tertia Deus est finis suarum operationum, qualis nam sit. Quarta vtrum esse reale finis sit nobilius esse intentionali, vt lapis intētionalis sit nobilius lapide in re. Quinta vtrum finis sit maxima cārum, & quis illorum trium, Ad primam dici pōt ꝙ finis est veluti quoddā cōe ad Solu. dubōnū.
illas tres quasi spēs, nam finis efficiens finis mouens & finis effectus, non sunt fines eiusdem rōnis. Et Aristo. loquitur de his trib⁹ variis locis & verbis, pōt etiā dici ꝙ hi tres fines subeunt vnā rōnem, qa vnitas naturæ mouentis prebet præconceptioni & fini effectui vnitatem, & sic dr̄ quasi vnus ab illius finis mouentis vnitate. Ad. 2. dico ꝙ medici opatio est frustra rōne finis effectus, vtpote qn̄ non attingit finē effectum quia ab illo dr̄ ipsum frustra. Ad. 3. dico ꝙ illud esse essentiæ est natura siue forma, quæ est vniuersale in potentia quæ tanquam præconcepta est rō agendi, & sic illa est in indiuiduis, cuius est natura, siue forma, quia destructis indiuiduis vniuersalia destruuntur. Ad. 4. dico ꝙ est cā effectrix non principalis, sed coordinata cum principali causa. Et tunc dico ꝙ potest esse causa effectus realis rōne subiecti effectiui in quo est, non tn̄ est causa per accn̄s, nisi accipiendo per accn̄s vt distinguitur contra principale, vnde imaginandum est ex præconceptione illa & forma agētis fieri vnum totale agēs à proposito, quod est fundamentū cālitatis. nam intentio illa potius concurrit ad perseitatem actionis q̄ ad actionē, forma vero principaliter ad actionē. Ad. 5. dico ꝙ illud oēm sub esse essentiæ est cā mouēs & efficiens, mouens ipm agens

agens ad causandum, & efficiens pręconceptionē in illo, si sit agens per cognitionem. Ad. 6. dico ꝙ finis effectus non habet aliā causalitatē, nisi termini, videlicet, ꝙ in ipso cesset oīs motus, & hac ratione finis dicitur generationis, & propterea non dicitur finis conseruans, sed finis terminans. Ad alias dubitationes. Ad primam dico ꝙ effectus finis efficientis est ipsum moueri, & ipsa forma, quia vt dixi ille coordinatur cū agente, effectus vero finis mouentis est causalitas efficientis, agēs enim cāt vt motus à fine mouēte, effectus finis effectus est motuū cessatio. Ad. 2. dico ꝙ idē pōt esse agens aliqua & finis cuius grā illorū vt artifex est efficiens artificialia & finis cuius grā illorū, Deus etiā est efficiens oīa, & finis cuius gratia oīum, & sic est causa inesse intētionali, & reali. Ad. 3. dico ꝙ finis duplex attingēdus per operationē, & finis causa, deus est finis suarū opationū, qa in seipso quietaṫ, atq; beaṫ: nō aūt finis est cā suorū operū, nec sui. hoc declarat Arist. 12. huius in q̄ pluribus locis. Ad. 4. rñdet aliq̄ ꝙ lapis in mēte opificis & archa in mente artificis habet esse simplr̄ nobilius. In re vero lapis ipse habet esse nobilius ſm quid. Sed hęc solō non valet. Primo quia lapis siue archa in mente est accñs, in re vero est sub̄a. Sed sub̄a est ens absolute nobilius accidente. Secundo lapis in re est verius lapis: igiṫ absolute nobilior lapide in mēte. Tertio Arist. in. 2. lib. de interpretatione dicit ꝙ ens in mēte nō est nisi ſm quid, quia vt dicit opinio de re ipsa nō est ipsum esse, sed ipsum nō esse. Propterea dico ꝙ lapis in re pōt cōparari ad lapidē intentionalē, aut in rōne spēi, siue lapidis, aut in ratione entis siue generis remoti. Si in ratione entis, lapis realis cōparaṫ lapidi intētionali. vel ad lapidē intētionalē qui est lapidis realis causa, vel ad lapidē intentionalem qui est lapidis realis effectus. Tūc dico, primo ꝙ si lapis realis cōpareṫ lapidi intentionali in ratione spēi siue lapidis, lapis realis est verius & absolute nobilior lapis lapide intentionali. si vero cōpareṫ ipsi lapidi intentionali in ratione entis. Dico secundo ꝙ si comparetur lapidi intentionali q̄ est lapidis realis cā, vt lapidi in mēte Dei q̄ est lapidis realis cā, lapis intētionalis est absolute verius & nobilius ens lapide reali, nā ille in mente Dei est sub̄a diuina & cā, realis aūt, substātia corruptibilis, & effectus, mō sub̄a Dei est oī ente absolute nobilius ens, si vero lapidi intentionali, cuius ipse lapis realis est causa, vt lapidi intentionali in mēte hoīs, tūc lapis realis est verius ens & absolute nobilius ens illo, quia ille est accidēs, lapis in re est sub̄a, & sub̄a est absolute, & simplr̄ nobilius ens accidēte. Ad vltimā Aristippus dixit finē esse vilissimam causarum, quia ea vtuntur artifices & fabri. vt patet. 3. huius, tamē dico ꝙ finis gratia cuius est maxima cārum tā ſm ordinē essendi q̄ cāndi, vt Deus. Sed finis gñonis siue sumaṫ ꝓ fine efficiēte, siue ꝓ fine mouente, dr̄ maxima cārum in ordine cāndi, eo qa oīs cālitas incipit ab illa, nō aūt in ordine essendi qa multotiēs agēs est maius & ꝑfectus fine, & sic maxima dr̄ magnitudine ordinis cāndi quia est oīs cālitatis initiū. Hæc de dilucidatione: hāc volui hoc pacto attingere cū licētia si alr̄ occurrit alr̄ dicēdi. nā res hæc mihi est non leuis.

Sol. aliquarum ad tertiam.

Confutatio.

Sol. propria.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

AD rōnes in principio, iā diximus ꝙ inesse intētionali est cā, & dr̄ finis efficiēs. Imaginādū est. n. ex intētione illa, & forma agētis fieri vnū efficiēs totale, ꝙ est fundamentū cālitatis, cuius nō est fundamentū illa intētio sed quasi pars, vel id sine quo nō, tūc dico ad primū ꝙ effectus realis cā est realis: & illa nō est illa intētio, sed totale agens per illam intentionem, & eius formam. Ad secundam per idem ad minorem dico ꝙ fini efficienti respondet forma agentis quæ est ens reale, & hoc sufficit. Ad. 3. patuit, est. n. illius cālitatis realis fundamētum forma agentis, cum quo illa intentio coordinatur. Ad. 4. patet solutio, agēs. n. agit propter finem extra, ꝙ habet esse essentiæ tanquam ꝑꝑ finem mouentem, agit ꝑꝑ finem conceptum, tāquam propter finem efficientem, finem vero effectum non per se intendit, quia est singulare ꝙ nō intendiṫ nisi per vl'e. Ad. 5. dico ꝙ finis debet præcedere agēs quo ad id in quo illius est cā modo finis est causa non essentiæ agentis, sed causalitatis, & illam præcedit in suo genere. Ad. 6. patet solō per iā dicta. Ad. 7. etiam patet, finis. n. effectus habet esse vltimum & optimū. Ad. 8. patet solutio, frustratur. n. agēs, qñ non peruenit ad finem effectum, non ob aliud. Ad alias pro alia parte. Dico ad primam ꝙ finis effectus non est cā nisi terminatiua opōnum, & propterea dr̄ finis. Ad. 2. concludit ꝙ finis effectus non sit finis efficiēs bene tñ est finis effectus. Ad. 3. dico ꝙ est principiū cessationis opum, quia hoc pacto cā, per hæc rñdetur ad rōnes pro opinionibus, ad rōnes Ioan. dico ꝙ cōcludunt ipsum finem in re esse cām finalem effectū: rōnes logicorum ēt procedunt de fine efficiente & sic cessant oēs rōnes si bene consideреṫ. Hæc de scd̄a dubōnes.

Differūt aūt intantū quòd agētia quidem sigularia simul sunt et non sunt, et ipsa et quorum sunt causæ &c. Tex. cō. 3.

DISPVTATIO TERTIA de simultate causæ cum effectu.

Num causa particularis in actu sit simul cum effectu.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod causa particularis in actu non sit simul cum effectu probatur. Primo quia: tūc in principio motus cessaret motus. Secundo mouens est prius natura motu, igitur non sunt simul, quia cum ordine prioritatis non est simultas. Tertio scitum in actu esse pōt vt lapis, & nō scientia, igitur cā particularis non simul est cum effectu. Quarto Deus est causa particularis & in actu, & tamen effectus in actu non simul fuit cum Deo, vt mundus. Quinto videtur ꝙ causa in potentia simul sit cum effectu in potentia, quia sunt correlatiua, & ita simul sunt & non sunt. In contrarium est Aristo. & Auer. in textu &c. Cōm. 3

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

CAVSA dicitur particularis bifariā velut, & vl'is, nā vl'is causa dicitur vno modo ſm causalitatem vt cęlum, alio modo ſm prædicationem vt homo respectu hoīs, sic particularis dicitur ſm causalitatem, & ſm prædicationem, & est illa quę tū entitate, tum cālitate est particularis vt hic domificator respectu huius domus, quę vlterius diciṫ actu & ꝑtāte, actu quidem vt domificans, ꝑtāte vt domificator. Simultas duplex est naturę & tꝑis, vt. n. prioritas duplex est, naturæ & tꝑis, sic & simultas duplex naturæ & tꝑis. Simultas tꝑis est qñ in nulla mēsura est vnum, quin in illo sit & aliud, naturæ vero qñ siṫ intelligētia sunt, præterea dispō non nisi de cā effectrice intelligitur, licet possit extendi ad alias, tñ verba Arist. sunt de effectrice causa. Hæc de tituli expōne.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE disputatione tenet Egidius tria. Primū ꝙ efficiēs particulare & in actu simul est & non est cum effectu immediato,

immediato, videlicet, cum ipso fieri. Secundum q̃ efficiens in actu & effectus mediatus nõ simul sunt & non sunt. Tertium efficiens in potentia non est simul cum effectu in potentia. Primũ deducit Egidius, quia q̃ cito efficiens est in actu, tã cito motus est, q̃ cito motus est, tã cito motus est immobili, igit̃ q̃ cito efficiens in actu est, tã cito ipsum fieri est: igit̃ sunt simul tẽpore ad hũc sensum, q̃ in nullo tpe sit verũ dicere esse efficiẽs actu quin in illo sit ipsum fieri. Scd̃m deducit: qa si efficiẽs in actu & effectus mediatus simul sint & non sint, oĩa euenirẽt necessario, deducit̃ & ponatur domificans in actu: si igitur domificans & domus simul sunt, & non sunt, igit̃ domus necessario erit aliquando, sic q̃ verũ erit dicere domum & domificãs esse simul. Et animaduerte q̃ Egid. vult per hanc conclusionem q̃ efficiens in actu & effectus mediatus non sunt simul de presenti: nec necessario quandoq; erunt simul in futurũ. Q. quidem de pñti non sunt simul, nõ probat, quia patet esse actu ædificans, & non actu domum. Q. vero nec de futuro probat, quia si de futuro erunt aliquando simul, tũc posito ædificante in actu necessario erit aliquando domus, ita vt in illo tpe ambo simul erunt, & sic oĩa inter media ad domũ necessario erunt. Quod quidẽ ipse hẽt tanq̃ impoñe. Tertium ꝓbat Egi. quia patet cãm in potentia esse priorem tpe effectu in potentia, quia esse põt in rerũ natura illo nõ exñte in rerũ natura. Hæc ꝑ Egid. Sed contra hanc põnẽ obijciunt aliqui. Primo quia rõ pro scd̃a cõcl̃one potest reduci de ipsis fieri, qa vt ipse arguit de ipso facto mediato, ita arguam de ipso fieri, nã in domo agenda sunt multa fieri. Si.n. domificãs in actu est, ipsum primũ fieri est necessario, & si primum necessario est scd̃m necessario erit, & sic oĩa fieri necessario euenirent q̃ est impoñe de ipsis fieri: sicut de ipsis factis, quare si agens in actu posito ipsum fieri poneret̃ necessario ad illud esse actu sequeret̃ ipsum fieri actu, q̃ nõ est verũ: qa cõtingẽter est ipsum fieri. Secũdo obiiciũt contra primã cõcl̃onẽ, quia nõ semp efficiens efficit ꝑ motũ: sunt.n. multa agẽtia, q̃ sine motu agũt, igit̃ in illis oportet efficiẽs actu esse sil̃ cũ suo effectu actu, & nõ cũ ipso fieri. Cõtra tertiã arguũt quia cã in potẽtia & effectus in potẽtia sil̃ sunt & nõ sunt, quia referũt̃ ſm modũ essendi relatiuorũ, q̃ sil̃ sunt & nõ sunt & ꝓpter hæc rñdent ad rõnẽ ꝓ scd̃a concl̃one, q̃ nõ est ĩpoñe oĩa euenire necessario necessitate cõsequẽtiæ ex suppõne vt dato q̃ cãæ ponant̃ in actu, positis.n. causis ĩ actu, necessario ſm cõsequẽtiã sequunt̃ effectus ĩ actu, nõ aũt necessitate cõsequentis, quia añs est cõtingens, & sic ẽt cõsequens est cõtingẽs, posito.n. q̃ homo currat, necessario ſm cõsequẽtiã sequit̃ ipsum moueri, nõ aũt simpl̃r, quia añs, & cõsequens sunt cõtingẽtia. Sed nõ possum nõ istos amirari, q̃ Egid. viro perito ita iniuste cõtradicant. Egid.n. voluit q̃ efficiens ꝑticulare in actu cũ ipso effectu ĩmediato sil̃ est & nõ est, siue ille effectus ĩmediatus sit fieri siue esse, mõ sit ĩmediatus, qa vt ꝓbat si est actu efficiens oportet poni effectũ ĩmediatũ, cuius illud ponit̃ actu efficiẽs. Sed si efficiens sit actu non oportet ponere effectũ mediatũ sil̃ cũ illo, nec de pñti, nec de futuro: & hoc siue effectus mediatus sit esse siue sit fieri, qa vt dicit, tũc oẽs effectus mediati ab eadẽ re ꝓficiscentes ꝑ multa vel per pauca media, necessario ab illa re posita in actu proficiscerent̃, q̃ qdem habet ꝓ impoñ, & recte, quia stat efficiens actu poni vt domificans, & nunquam fore domum: & sic stat nunq̃ verũ fore vt ambo sint simul. Quare cã particularis effectrix in actu & effectus mediatus nec de pñti nec de futuro necessario simul sunt, nec necessitate consequentis, nec necessitate añtis, tunc ad obones. Ad primam dico q̃ reduceretur de ipsis fieri, si ponatur effectũ mediatum simul esse vel quandoq; fore cum efficiente particulari in actu. Sed Egi. nec de fieri nec de esse mediato vult efficiens actu simul esse cum effectu mediato. Vnde de ipso fieri immediato non est impoñe ipsum esse necessario ſm cõsequentiam, licet nõ ſm consequens sit necessarium. at de mediatis est impoñe illa esse necessaria tam ſm consequens q̃ ſm consequentiam. Ad 2. dico q̃ Egi. loquitur de effectu ĩmediato, siue illud sit ꝑ motum, siue sine motu, semper.n. posito efficiente in actu ponitur necessario ſm consequentiam effectus immediatus, siue illud sit fieri, siue esse, mõ sit immediatum. Ad.3. dico q̃ Egid. loquitur in fundamẽtis illorum, & non in reñonibus. Et quando dicunt non esse impoñe oĩa euenire necessario ſm consequentiã, patet q̃ est impoñe tam ſm necessitatem consequẽtiæ, q̃ ſm necessitatem consequentis, ſm necessitatem consequentis quidẽ quia nihil est simpliciter necessarium, ſm vero necessitatem consequentiæ patet etiam, quia dato q̃ causa effectrix in actu sit nõ propter hoc necessario ſm consequentiam sequitur vt effectus mediati necessario sint, quia stat añs esse verum sine consequẽte quia põt accidere ĩmpedimentum, & sic põt bonus Egi. defendi. Nos vero diximus aliter in.2. phy. sed ea q̃ nunc vñr sunt magis ad mentem Egidij. Põne hac confutata, volunt q̃ illa ꝓpõ cã in actu simul est cũ effectu in actu, non debet intelligi accipiendo cãm & cãtum ꝓ relationibus cãæ. & cãti, quia tunc ꝓpõ nõ minus vera esset de cã & cãto in actu, sed de cã & cãto in põtentia, nam etiam hęc vt reñones sunt, simul sunt & non sunt. Ex hoc sequitur q̃ ꝓpõ debet intelligi de fundamentis cãæ & cãti. Secundo dicunt q̃ non debet intelligi de fundamentis formaliter sumptis, quia adhuc sunt relatiua, & vt fundamenta sunt subeunt reñones, & sic esset vera propõ etiam de cã & cãto in potẽtia, igit̃ est intelligenda de fundamentis vt exñtia sunt, q̃tum, videlicet ad exñtia fundamentorũ. Tertio dicũt q̃ ꝓpõ nõ est intelligẽda de fundamẽtis absolute exñtibus, quia stat vnũ fundamentum absolute existere sine alio: igit̃ est intelligenda de fundamentis vt stant sub actualibus relationibus cãæ & cãti. Verbi cã ędificans & ædificans simul esse & non esse, põt intelligi q̃ simul sunt quatenus ædificans est cã & ædificari cãtum, & hoc nõ qa vt sic etiam ædificator & domus sunt simul si ædificator vt cã & domus vt cãtum consideretur: igit̃ debet intelligi ædificans pro subiecto, videlicet, hoĩe, & ædificari ꝓ opõne in re, q̃ sunt fundamenta reñonum. Secũdo nõ debet intelligi hoĩem & rẽ q̃ est ædificari esse simul vt sunt fundamẽta reñonũ cãę & cãti, quia vt sic adhuc sunt relatiua: & posset ꝓpõ esse vera de fundamẽtis cãę & cãti, in potentia igitur est intelligenda de hoĩe quo ad existere & de ædificari quo ad existere. Tertio non debet intelligi de his vt absolute existunt quia vt sic non sunt sil̃, quia homo põt existere sine ædificari, igit̃ debet intelligi de hoĩe & ipso ædificari vt existunt & vt sunt sub reñonibꝰ actualibꝰ cãæ & cãti, & hoc pacto nõ cõpetũt cãæ & cãto in potẽtia, quia cã & cãtum ĩ potẽtia vt existũt nõ pñt esse sub reñonibus actualibꝰ, qa nõ essent in potẽtia. Sed hãc soñonem nõ possum ĩtelligere, primo qa q̃ro quid logici reñonẽ actualẽ velim, vel ꝑ relationẽ actualem volũt respectum quo denoĩat̃ actu relatiuum

Obiectiones aliquorum.

Defensio.

Positio.

Confutatio.

relatiuum vel per relationem actualem in agente intel ligūt ipsum agere, & in passo ipsum pati siue ipsum fie ri si respectum: quo relatiuum actu denoĩatur, sic & relatio cāæ in potentia est respectus actualis, & respectus cāti in potentia est respectus actualis, quia vterq; actu recipit prędicationem rōnis & per vnumquemq; illorum singulum eorum denoĩatur actu relatiuum. Si volunt per ipsum respectum actualem ex parte agētis ipsum agere, & ex parte cāti ipsum fieri, reddit ad positionē Egidij ꝙ agens in actu simul esset & nō esset cum suo fieri supra ꝙ ĩmediate cadit eius cālitas. Scđo per hanc solonem nō apparet quare magis Aristo. protulit propositionem hanc de causa in actu, & particulari, q̄ de causa in actu & vniuersali: quia vterq; sub rōnibus actualibus simul sunt, & non sunt, & ꝓpterea hæc expositio non conuenit. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Pro dilucidatione. Primo debes scire ꝙ cā vl̄is est duplex vt diximus ꝓm prædicationem, & ꝓm cālitatem. Illa ꝓm pdicationē nō agit nisi per accn̄s agēte indiuidua cā, quia vl̄ium nec agere est, nec pati, & propterea de hac ꝓpō nō pōt intelligi cā vl̄is ꝓm cālitatem semꝑ est in actu applicationis, & in actuali agere, quia est vl̄is ad oēs effectus: particularis vero nūc est in actuali agere, postea non erit. Ex hoc sequitur ꝙ cā particularis in actu ita sese habet cum effectu particulari in actu, ꝙ dū effectus particularis denoĩatur actualiter fiens cā effectrix particularis denoĩatur actualiter agens, & econtra dum cā effectrix denoĩatur actual̄r agēs, effectus sibi corrn̄dens denoĩatur actual̄r fiens. Nō aūt est ita de cā vl̄i ꝓm cālitatē, quia hæc cā pōt denoĩari actualiter, agens: & effectus particularis nō actualiter fiens, cœlū .n. semꝑ denoĩatur actu agens, & tn̄ effectus particularis. A. vel B. non denoĩatur actu fiens, amplius nō quotiens cessat effectus ꝑticularis denoĩari fiens cœlū cessat denoĩari agens. Ex his sequitur dilucidatio ꝙ cā effectrix ꝑticularis ĩ actu & effectus particularis in actu, simul sunt & nō sunt quo ad actualē denoĩationē agētis, & fientis, quia vt dictū est dū effectus particularis denoĩatur actu fiens, causa effectrix particularis denoĩat̄ actu agens: & dum effectus cessat denoĩari fiens, agēs illud cessat denoĩari agens, & econtra: etiā dū effectrix cā actu denoĩatur agens, effectus etiā particularis actu denoĩatur fiens, & dum illa cessat denoĩari agens, hæc etiā cessat denoĩari fiens, igitur sil̄ sunt & non sunt quo ad reciprocam denoĩationem actualē agentis & fiētis. Ad hoc valet exemplum Arist. de ædificante, nam dum ædificator denoĩatur actu ædificans: domus denoĩatur actu fiens & cum cessat illius denominatio cessat & huius, ecōtra etiam idem patet. Per hoc apparet cur Arist. signanter protulit propositionem de particulari agēte & nō de vl̄i, de vl̄i. n. ꝓm pdicationē nō ꝓtulit, quia illa non cāt: nisi per accidens, vel quia effectus pt̄ cessare denoĩari fiens, & cā vl̄is adhuc rōne. B. agētis potest remanere agens, de vniuersali vero ꝓm causalitatē nō pōt intelligere quia illa non cessat denoĩari vel incipit denoĩari agens effectu particulari denominato fiente, vel cessante si denominari. Tu vero considera textum, quia inuenies hanc propriam textui, & exēplo. Hæc de dilucidatione.

Suppositio. *Excerptum.* *Dilucidatio q̄onis.* *Excerptum.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His dilucidatis ad primam nego cōsequentiam, dico enim ꝙ ipse motus non est effectus ipsius agentis, quia tunc motus acciperet esse per motū vt dixi in. 5. physi. sed effectus in actu est id ꝙ denoĩatur fieri in actu, vt illud quod per motum denoĩatur nunc fieri. Verbi cā. domus vel aliud, dum. n. cā effectrix particularis denominatur agens, domus denominatur actu fiens & ecōtra, & sic nō sequitur vt statim cesset motus, cum aliud sit denoĩari actu hoc agens & illud fiens, & aliud esse actu factū. Ad. 2. dico ꝙ stat aliqua esse simul ꝓm denominationem quorum vnum est prius natura alio, vt pr̄ & filius sunt sil̄ ꝓm denominationem, & tn̄ res illa quæ est pater prior est re q̄ est filius. Ad. 3. dico ꝙ non potest esse scitū in actu ꝓm denominationem, quin sit scientia in actu ꝓm denominationem: licet possit esse res quæ est scita in actu sine actuali scīa, vt de lapide dicebatur. Ad. 4. patet solutio: ꝓm. n. pħos Deus est cā vl̄is, & semper est ĩ actu per motum, sed propō Arist. est de cā in actu particulari. Ad. 6. patet solutio, causa particularis. n. in potentia cum effectu in potentia non sil̄ sunt & non sunt quantum ad mutuam denominationē agentis & fientis in actu, & sic non tollit propositum. Hæc de. 3. disputatio. satis.

Horum quidem vtiq; altera causa essendi necessaria, horum autem nulla, sed propter hæc alia sunt ex necessitate &c. Tex. cōm. 6.

DISPVTATIO QVARTA
De causa necessariorum.

Num necessariorum possit esse aliqua causa effectiua.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod non, arguit̄ rōne Auic. qa si necessaria hn̄t cām tūc possent nō esse, qa illa amota nō essēt, & sic nō sunt simpliciter necessaria. Secūdo effectrix cā est principiū vn̄ motus vbique. n. Arist. sic illā describit. Sed in necessarijs non potest esse principiū vnde motus, igitur non pōt esse effectrix cā. Tertio dr̄. 3. huius ꝙ in ĩmobilibus nō est efficiens, igit̄ necessariū nō habet cām. Quarto si necessarium habet cām effectricē: tūc esset creatio, cōtra ꝑipateticos: deducit̄, quia si necessariū fit, & nō ꝑ motū: igit̄ creat̄. Quinto oē causatum est generabile, Auerro. lib. d. d. disputatione. 3. in solone dubij. 18. igitur vt prius. In oppositū est Arist. in tex. qui clare ponit necessariorum esse aliq̄ causam.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Necessarium interdum sumitur ꝓ complexo, vtpote ꝓ eo ꝙ distinguitur contra contingens & in esse, vt in lib. prio. & ĩ lib. de interpretatione diximus. Interdum ꝓ incōplexo, vtpote ꝓ eo ꝙ est & non pōt nō esse, vel ꝓ eo ꝙ non est, & non pōt esse, & hoc pacto Deus est necessariū quia est, & non pōt nō esse. Hippocētaurus necessario non est siue impol̄e est esse, qa nō est & non pōt esse de hoc necessario plura hn̄tur primo cœli. Vlterius vt inquit Philop. necessarium quouis horū modorum sumptū bifariā esse pōt, aut simpliciter aut ex condōne siue ex suppōne, necessarium simpl̄r. ꝙ iuniores appellāt, necessariū ꝓm cōsequēs est illud qđ est & nō pōt nō esse vt Deus: & illud principium de quolibet dr̄ esse vel non esse. Necessarium ex suppōne: ꝙ iuniores appellant, necessariū ꝓm consequentiā, est qđ in se nō est necessarimu: sed alio posito necesse est esse, & sic oē quod est dum est necesse est esse vt dicit̄ in lib. de interpretatione, similiter necesse est hominem moueri, dato ꝙ currat. Amplius necesse est stuppam vri dato ꝙ

Quid necessarium & quo ties dicitur.

ignis illam vrat. Hæc.n.ex suppositione dñr, quia in se nullum horũ tale est. Causa & si multipliciter sumi possit in proposito ꝑ causa effectrice auditur, nam de alijs causis disputatio erit.12.huius. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio Pla. De disputatione Plato quem Alex. Aphro.& Philoponus sectantur opinatur nullũ esse simpľr necessariũ, quod suæ necessitatis & essentiæ necessariæ cãm effectricem habeat, bene tñ concedunt simpliciter necessarium aliquod vt complexum habere suæ necessitatis manifestantem causam, quæ potius sit illius causa vt assentiamus ei, q̃ causa sit illius in se, necessariũ tñ ex suppõne quouis modo sumptum potest habere causam effectricem, vñ hæc põ potest tribus conclusionibus exponi. *1.conclusio.* Prima necessarium ex suppositione quouis modo sumptum habere potest causam effectricem, patet quia stuppam comburi est necessariũ ex suppositione, & tñ habet causam effectricem. Siľr hominem moueri est necessarium ex suppositione: & habet causam effectricem vt hominem currere. *Secunda.* Secunda necessarium cõplexum & si non habet causam essendi habet causam sui consensus. Probatur, quia conclusionibus non assentimus notis terminis, nec solo lumine, igitur propter principia illis assentimus, & sic necessarium illud conclusionum principiũ habet non essendi sed assentiendi. *Tertia.* Tertia concľo necessarium simpľr & incõplexum nullo pacto habet causam effectricem, vñ Plato bene concedit in Timæo aliquod factum esse sempiternum non quidem nexu rei factæ qui est ad non esse, sed volũtate opificis, quæ vt ait maior est nexu illius, & hac rõne posuit mundum factum, & ęternum non tñ necessarium. sed poľem non esse, tñ voluntate opificis semper est. Philoponus etiam & Alex. dicunt oẽ causatũ esse nouũ, posseq; sempiternum esse, sed non necessariũ, sed poľe, vt Auer.2.cœli.cõ.7.& 12.met.cõ.41.& in.8.phy.cóm. *Positio Ioan. & Hẽrici.* 75.& alibi pluries narrat. Hãc põnẽ secutus est inter iuniores Ioã. Ganda. atq; eius patrius Henricus, crediderunt.n. contra editionẽ esse vt necessariũ simpľr aliqđ sit, & cãm habeat effectricẽ Hãc põnem Ioã. persuasit.

Primo quia effectrix cã, semp à peripateticis ꝑ motũ diffinita est. Modo necessariũ simpľr hr̃e cãm effectricẽ per motũ, nemo dicet. Scđo naturalis phs non debet ponere, nisi qđ vel sensibus patet, vel ex sensibus deducitur. Sed esse aliquod agens sine motu, nec sensibus: patet, nec ex illis deduci põt. Tertio si necessariũ habet agens, igiť nõ habet de se esse: nõ habet de se esse, igr̃ habet de se nõ esse à negatiua de ꝑdicato finito ad affirmatiuã de ꝑdicato ĩfinito cũ cõstãtia subiecti, vt dr̃ ĩ.2. de ĩterptatione, habet de se nõ esse, igiť est poľe nõ esse & ita nõ simpľr necessariũ, vt Hẽricus arguit. Quarto si necessarium simpľr incomplexum habet agens, igitur est compositum. tenet enthymemã, quia oẽ factũ componiť ex esse, & essentia, quia esse hr̃: & essentia habet, esse.n. per actionem participatur, & essentia ꝑ actionẽ *Cõm.39.* participat. Quinto.12.meta.oẽ cãtum est nouũ. & in lib.d.d. dispu.2.in soľone dubij tertij. Sexto data hac põne erit impoľe euitare creationem, saltem æternam, quod vr̃ impoľe, quia Arist. vbiq; negat creationem ꝑ illud famosum principiũ ꝙ ex nihilo nihil fit, mõ hoc principium est cõe æterno & nouo, & non vr̃ magis rõ quare hoc principium destruat creationem nouã, & nõ æternã. Septimo vel necessitas est de essentia entis simpľr necessarij. vel res addita essentiæ si de essentia, igitur oĩ alio circũscripto sibi cõpetit, & sic non habet cãm. si res addita essentiæ, igitur essentia est in potentia ad illã & sic potest recipere illam, & carere illa, & ita illud necessarium est contingens. Ex his concludunt necessariorum simpľr & sempiternorum incomplexorum, vt *Excerptum.* intelligentiarum, bene esse finem cõem oĩbus, qui mouens dr̃, eo modo quo forma balnei ẽm essentiã, finis mouens dr̃, diximus.n. formam in esse essentię esse mouentem finem. & sic volunt DEUM esse finem mouentem, non aũt finem effectum vel efficientem. Sed simul finis mouens est oẽs motores ad agendum, non aũt efficiens, vt declaratũe st. Hæc sunt quæ Ioannes & pa- *Cõm. 36.* trius suus Henricus sentiunt nõ solum in se, sed de mẽte Arist. Nam Arist.12.meta.& Auer. ibidẽ dicunt primum mouere vt amatum & desideratum: igitur mouens est oẽs ad agendum, non aũt agens illas intelligẽtias simpľr, sed mouens ens ad actiones sempiternas. Quare non aľr Deum Arist. concedit esse agẽs, nisi quatenus est finis mouens. Sed pace horum dixerim, hæc *Confutatio positionis.* positio peccat in duobus. Primo quo ad id quod volũt de ente necessario. Secundo quo ad id quod volunt de conclusionibus necessarijs. Primum quidem error est *Primus error Ioan.& Henrici.* quia Deus est finis omnium intellectuum separatorũ, igitur effectrix cã illorũ. Consequentia est Auer.12.meta.cóm.44.5.6.55.& 36.& 12.meta.cóm.6. Secundo arguo syllogismo Auer. in lib.d.d. disputatione.3.in solutione.18. quod dat entibus separatis finem: dat esse, quia finis & forma sunt idem in illis & forma est esse: id autẽ quod dat formam est agens, sed Deus dat finẽ illis. igitur est agens, vide eum. Tertio nulla intelligentia est liberata à potentia, præter primam, modo hoc non est, nisi quia quælibet est causata, vt dicit Auer. in lib.d.d. in q̃ pluribus locis, modo non dicuntur causate à prima, vt à fine tantum, quia sic omnes possunt esse æquales vt docet Simpli. primo cœli, ait.n. ꝙ plures canes possunt æqualiter appetere eundem panem quia finis põt appeti æqualiter ab omnibus. Modo intelligẽtiæ non appetunt æqualiter: nec æqualiter sunt beatæ ẽm Auer. in lib. de beatitudine, igitur non dependent à Deo, vt à fine tm̃. Quarto inter motores illos est ordo essentialis, igitur inter eos est ordo dependentiæ, ordo .n. essentialis apud pħos non est nisi dependentiæ, igiť omnes dependet ordine quodam à primo. Multa alia reperies contra hanc positionem in lib.d.d. Secundũ *2.error.* vero est euidenter error. primo Arist. in toto lib. poste. vult medium, causam, & definitionem esse idem. Præterea tunc nulla demonstratio dicit, quia & propter quid. deducitur, quia secundum Them. demonstratio dicit, quia & propter quid quæ dicit causam & esse, & hanc demonstrationem appellat Auer. demonstrationem simpľr, eo quia medium dicit causam & esse effectus. Preterea Arist.1. poste. docet demr̃are ipsum nõ scintillare de planetis: per causam veram, vt dicit quæ est esse prope, mõ nõ scintillare est effectus necessario competens planetis, igitur necessarium habet causam veram. Multa alia possunt adduci contra hoc ẽm, sed quia est aperte falsum: & contra omnes græcos, volumus de positionibus esse dictum hactenus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione. In hoc q̃sito volumus in parte quosdam sectari, non quidem ꝙ ipsi fuerunt huius veritatis inuentores, nam ante ipsos hanc rem Albertus, Expositor senex, & nouus expositor apertis rationibus cõprobarunt: propterea hanc põnem imitabimur tanq̃ cõem oĩbus veris peripateticis. Pro dilucidatione *Suppositio.*

igitur ſupponamus nullum effectum poſſe eſſe æternū, quin eius effectrix cauſa & neceſſario ſit: & neceſſario illum efficiat, aut efficiendo conſeruet, hæc ſuppoſitio patet rōne, quia vbi aut cā deficiat ſimpliciter, aut deſinat ipſum conſeruare, proculdubio effectus deſinet eſſe, hæc ſuppoſitio etiam patet per Auer. 4. cœli, *Cõm. 1.* vbi inquit. res. n. æternæ non hñt agens, niſi ſm ſimilitudinem, neq; habēt ex quatuor cauſis, niſi formalem & finalem, & ſi habuerint aliquod quaſi agēs, nō erit niſi inquantum eſt forma illis, & cōſeruans illas, hæc Auer. vbi patet effectum æternum non habere agens, quod illum efficiat effectione diſtincta à conſeruatione, & ꝑpterea cā effectus æterni eſt conſeruatrix efficiens, vel effectrix conſeruans: eo quia nunquā fuit cauſa ſine effectu, nec effectus erit ſine cā vel aliquando nō fuit ſine cā. *Cõm 44.* Præterea hęc ſuppoſitio eſt de mente Auer. 12. met. vbi ponit oēs motores dependere à primo. non autem effici ad hūc ſenſum, ꝙ prius nō fuiſſent, & poſtea eſſent & ſic hæc ſuppoſitio ſit pro nunc ſic comprobata. *Excerptū quòd eſt differentia catholicorum à philoſophi* Ex hac ſuppoſitione ſequitur dr̃ia inter catholicos & peripateticos, quia ex quo per ſuppoſitionem nullus effectus pōt eſſe neceſſarius & æternus. niſi cā neceſſario ſit: & neceſſario cauſet, & ſm veritatem Deus ad extra cōparatur mere libere & contingenter, ſequitur vt nullus ſit effectus perpetuus & neceſſarius. Quia vero ſm pħos Deus ad extra comparatur libere, ſed neceſſario. vt in lib. d. d. diſput. 2. igitur oīs effectus qui immediate eſt ab ipſo eſt neceſſarius & æternus. vt mūdus: & quęlibet intelligentia, & hoc deducit ipſe Auer. 8. phyſicæ *Cõm. 15.* auſcul. vbi deducit ab æterno agente oē quod euenit, eſſe æternum & neceſſarium. Tunc de mente peripateticorum ſunt dicendæ hæ concluſiones. Prima nullum neceſſarium & æternum habet cām effectricem ꝑ motum. Secunda nullum neceſſarium & æternum habet agens, quod agat non conſeruando, vel conſeruans: ꝙ conſeruet non agendo. *Dilucidatio ꝑ concluſiones.* Tertia neceſſarium & æternum habet effectricem cām cōſeruantem, vel conſeruatricē efficientem. Vltima concluſio neceſſarium ex ſuppoſitione pōt habere verum agens per motum, & verum agens non conſeruans. Prima harum patet, quia omne ꝙ per motū efficitur: prius fuit in potētia ad eſſe apud pħos ſed oē tale eſt poſſibile eſſe, igitur nō neceſſarium & æternum. Secunda etiam declaratur per ſuppoſitionem quia non pōt eſſe ęternus & neceſſarius, niſi cauſa ſit æterna & neceſſario cāns, modo nō pōt ſemper cauſare agendo, igitur agit ſemper conſeruando, vel ſemper agendo conſeruat, & per hoc patet tertia. Quarta aūt non eget probatione, quia effectus naturales non ſunt neceſſarij niſi ex ſuppoſitione vtpote ſupponendo ꝙ agentia naturalia agant: & ſic pñt habere agentē *Fortiſſima rō.* cauſam quouis mō. Quod vero hæc pō ſit conueniens fundamentis pipateticorū, perſuadet̃, quia rō efficiētis eſt cōior rōne mouentis, & rō effectus cōior rōne moti vel ꝓducti ꝑ motum declarat̃, tū quia de efficiente agit meta. quia vt Auerro. primo phy. meta. agit de tribus gn̄ibus cārum. Tū quia in quibuſcunq; eſt mouens, eſt *Cõm. 1.* efficiens & nō econtra, vt dicit Auer. in lib. d. d. Ex hoc arguitur oē quod conſideratur à meta. ꝑ indifferētiam mobilibus & imobilibus, competit ſubījs ſeparatis. Sed efficiens, effectus cōſiderantur à meta. ꝑ rationē cōem & indifferentem omnibus mobilibus, & alijs à mobilibus. igitur rō efficientis & effectus cōpetunt ſeparatis, igitur in illis eſt efficiens & effectus: vel ſub alijs verbis pōt hæc rō colorari, quicquid meta. cōſiderat, eſt abſtractum aut per eſſentiam aut ꝑ indr̃iam. Sed efficiēs & effectus conſiderantur à mataph. igitur effectus aut competit abſtractis ꝑ eſſentiam, aut ꝑ indr̃iam, & quouis mō dicatur: ſequit̃ in illis eſſe efficiens, & effectū, & hęc rō demr̃at apud peripa. Hæc de dilucidatione, qa multæ dubōnes tollent̃ ſoluendo rōnes ꝑ Ioan. factas.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS viſis. Primo ad rōnes ꝑ oppinione Ioānis. Ad primam dico ꝙ Ariſt. efficientē definit per motū, quia per hoc dat intelligere efficientem ſine motu, ſemper . n. meta. tradit poſt phyſica, adeo ꝙ nomen retinet. Ad 2. dico ꝙ ad talem efficientē, deducimur ex ſenſibus. nam ex ſenſibus videmus ordinem eſſentialem inter motus, & ab illo arguimus ordinem inter motores, & ſic nanciſcimur ordinem dependentiæ. Multis etiā alijs vijs id poſſumus nanciſci, quas prætermitto. Ad. 3. concedo ꝙ effectus perpetuus & neceſſarius non habet de ſe eſſe: & nego quod ſequatur illū habere de ſe nō eſſe: nec ſic arguitur per regulam, nam prædicatum illius negatiuæ eſt hn̄s de ſe eſſe, & ita negatiua erit illa, non eſt hn̄s de ſe eſſe, propterea ſequitur: igitur eſt non hn̄s de ſe eſſe, quia nunc prædicatum eſt infinitum, & hoc pacto concedo. Ad. 4. concedo conſequentiam: quia ſola prima intelligentia eſt liberata à potentia, verum in. 4. huius. dixi quonam modo eſt illa compoſitio, dixi. n. ꝙ non eſt compoſitio illa ex eſſe & eſſentia tanquam ex re & re, quia nunquā ſtetit eſſentia ſine eſſe, nec pōt eſſe ipſum eſſe ſine eſſentia, ſed eſt compoſitio ſm rōnem quia nos intelligimus eſſentiam illarum fuiſſe ſine eſſe, ꝑ rōnē quatenus intelligimus illas in aliquo priori ſm rōnem, in quo non ſunt, quia ſunt cauſatæ, modo nihil pōt intelligi cauſatum, quin intelligatur per rōnem ſaltem in aliquo priori non eſſe, res vero q̄ de nouo fiunt, ſunt veræ cōpoſitæ ex eſſē & eſſentia, qa eſſentia veræ ſm rē præcedit eſſe. & aliquando fuit eſſentia ſine eſſe. Deus autem quia nec de nouo, nec ab æterno effectus eſt, propterea ſolus eſt liberatus à potētia. Ad. 5. dico ꝙ pħi non negant creationem æternam, vt patet. 8. phy. *Qualiter philoſophi conceſſerunt creationem æternam et non nouam* vbi Auer. concludit ꝙ mundus eſt factus ab æterno, & certum eſt ꝙ nō eſt factus ab æterno, ex ente igitur coguntur ponere creationem æternam, id qua ipſum nihil præcedit eſſe ſm rationem, quatenus intelligitur res æterna cauſata. vbi dictum eſt, & qn̄ dicitur pħos habere hoc pro impoſſibili pro tanto quia habent pro impoſſibili aliquid fieri ex nihilo, dico ꝙ habent pro impoſſibili aliquid fieri ex nihilo de nouo, quia non cognouerunt aliquid poſſe fieri de nouo niſi per motum at ex nihilo poſſe fieri aliquid per motum non eſt intelligibile, ꝙ autem fit ex nihilo ab æterno non oportet vt fiat de nouo, & propterea cognouerunt illud poſſe fieri ſine motu, & inde poſſe creari. Hæc deductio eſt Auer. in lib. d. d. clare. Sed dices, ſi pħi cognouerunt aliquid poſſe fieri ex nihilo creatione æterna: igitur coguntur ponere illud ęſſe in nihil vertibile: & ſic omne tale erit contingens. Dico ꝙ iſti philoſophi cognouerunt ens formaliter neceſſarium eſſe ab alio effectiuæ veluti album, ſeipſo eſſe formaliter album, & eſſe effectiuæ ab albificante: & ſic negatur conſequentia: quia tunc eſſet illud vertibile in nihil, quando fuiſſet factū eſt nihilo hoc pacto quod eſſe non fuiſſent formaliter ſibi neceſſariū. Ad ſextam dico quod neceſsitas eſſendi eſt de eſſentia entis ſimpl̃r neceſſarij vt cuiuslibet intelligentiæ quia q̄libet eſt formal̃r neceſſe eſſe, & cōcedo ꝙ ſibi competit circūſcripta oī cauſa formali, non tñ oī cauſa

cā effectiua qa, vt dixi formalr necessario nō repugnat hr̄e cām effectiuā, vt formalr albo nō repugnat habere albificans. Tunc ꝑ hæc ad rōnes in principio rn̄detur. Ad primā dico ꝙ necessarium formaliter, & effectiue vt Deus excludit oēm aliam cām, sed necessarium formaliter non excludit cām effectiuam. Ad formam concedo ꝙ ammota prima cā cessabunt oēs intelligentiæ, & nego ꝙ propter hoc sint possibiles non esse, vt non valet si equus volat, equus habet alas, igitur equus habet alas, sic non valet, si Deus non est, intelligentię non erunt, igitur intelligentiæ non erunt, igiť intelligentiæ poterunt non esse, est.n̄.an̄s impossibile. & consequens similiter. Ad secundam patet solo. Ad tertiam patet ēt solo: quia Arist. loquiť in mathematecis: vt diximus. 3. huius. Ad quartam patuit solo, ad verba Auer. dico ꝙ loquiť de causato ꝑ motū, & sic patet veritas. Restaret nunc adducere rōnes ꝓ parte catholicorū, & pro parte pħorum, sed quia in lib. physi. & in lib. d. d. & in lib. de Sub̄a orb. sunt adductę: nūc omittimus. Si tu videre vis hanc qōnem nō semel resolutam: lege nō semel librū d. d. quia sæpe poteris hęc legere. Hęc de. 4. disputa.

Amplius autem alia secundū numerum sunt vnum, alia secundum speciem, alia secundum genus, alia secundum analogiam, numero quidem quorum materia, vna. &c. T. c. 12.

DISPVTATIO QVINTA
De causa vnitatis & distinctionis indiuiduorum.

Num materia sit principium vnitatis & distinctionis numeralis indiuiduorum.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Quid vnitas numeralis.

Quod sic arguitur, quia vt in textu diciť, ea sunt vnum numero, quorū materia est vna, igitur materia est principium vnitatis numeralis. In oppositū arguitur, quia tunc oīa essent vnum numero, qm̄ omnium est vna numero mā. Et sic qō est ambigua.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Pro tituli explicatione. Primo aīaduersione dignum ꝙ quælibet vnitas dicit duplicem negationem, vt 4. huius disputauimus, videlicet, negationē diuersitatis in se, & negationē idētitatis cum alio. Nā quodlibet vnum est in se non diuersum, siue in se indiuisum. & alteri nō enti, quia ab alio diuisum, verum si aliquid est in se indiuisum, & ab alio sub ente diuisum, hoc dicitur vnum vnitate entis. Si vero aliquid est in se indiuisum & à quolibet alio sub eodem gn̄e diuisum, est vnū spē. At si aliquid est in se indiuisum & diuisum à quolibet alio suæ spēi, dr̄ vnū numero. igiť vnū numero est ꝑ duplicē negationē, quia ꝑ indiuisionē in se, & diuisionē à quolibet eiusdē spēi. Ex hoc sequitur ꝙ nullū æternū diciť vnū numero qa licet oē æternū sit in se indiuisum. tn̄ nō est ab aliquo eiusdē spēi diuisum, qa nec est in spē, nec est aliqd' aliud indiuiduū eiusdem spēi, è quo diuisum esse possit hoc Auer. sentit hic. vbi dicit ꝙ vnū numero quod est in æternis, est vnū ꝙ est principium numeri. Quod pħi velint Deū & æternum aliquod esse vnum numero, vtuntur vno numero pro oī eo, quod cum alio quouis numerum efficit: non autem sumunt vnum numero ꝓut distinguitur contra vnum ente, vnū gn̄e, & vnum spē. Secundo aīaduersione dignum indiuiduum esse oē id quod ex diuisione continui vnum est

Exceptum per quod scitur nullum æternum esse vnum numero. Cōm. 12.

Quid indiuiduum & singulare.

corpus in alia corpora īdiuisibile, hoc græci appellant interdum athomon: interdum adieretō, semper. n. dictum quia super ipsum non cadit diuisio diuersarum partium: transfertur autem ad singulare speciei valde improprie, nam singulare esse potest non per hoc quia sit corpus super quod non cadit diuisio continua, dicitur .n. singulare, quia vnicum est & solum, quod & græci cathecaston dn̄t, & propterea nullum æternū esse potest indiuiduū, quia nullum est tale per hoc, quia post diuisionem relinquitur indiuisibile, bene autem potest esse singulare, quia potest esse vnicū & solum. Tertio debes scire ꝙ aliquid potest dici vnum numero per aliquid duplr̄, formaliter, & fundamentaliter, dr̄ vnum numero Socra. formaliter sua vnitate numerali, quia sicut album formaliter est tale albedine, sic vnum numero formaliter est vnum numero vnitate numerali, fundamentaliter vero per aliquod dr̄ vnū numero per quod in eo fluit vnitas numeralis. Ex his sequitur ꝙ disputatio intellr̄ de fundamento vnitatis numeralis. Quæriť .n. quid est principium fundamētale, è quo fluit vnitas numeralis Socratis, vnitas enim numeralis non inest immediate ipsi rei, cuius est, veluti vnitas entis. oē. n. ens est vnum ens, quia ens, sed inest rei per certum fundamentale principiū, è quo fluit vnitas rei, & de tali principio extat disputatio, quid nam sit, & quale. Hæc. n. dubitatio est non parua, est. n. quæstio noua, apud. n. veteres non erat excogitata sed post emersit, & in ea multi elaborauerunt. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

De disputatione sunt innumeræ positiones, verum nos famosiores introducemus & illas exponemus pro facultate, nā de re hac nihil certi habemus, nec Arist. nec Auer. fecit vim in quæstione hac. Famosa igiť opinio, quæ hodie currit per scholas est ꝙ fundamentale principium vnitatis numeralis est hecceitas. Vbi debes scire vt dicunt ꝙ materia & forma opponuntur relatiue vt pōt colligi. 2. physi. igiť quot modis dr̄ materia, tot & forma dicetur: & econtra. dr̄ aūt forma interdū forma totius, q̄ est natura cōis, interdum forma partis, q̄ cum materia efficit compositū, hinc materia duplex, altera totius, q̄ corrn̄det naturæ, altera partis, q̄ corrn̄det formæ partis, ex materia totius & natura īdiuiduū constituunt, ex materia partis & forma faciunt compositum. Quare materia totius est principium fundamētale vnitatis ipsius indiuidui, hæc aūt materia totius in Socrate, est eius hecceitas, siue eius Socrateitas, in Nipho Nipheitas, cōparaturq́; hęc nāę ipsi cōi, veluti dr̄ia nāæ gn̄i. Hanc opinionem primitus publicauit Auic. 5. suæ meta. vbi voluit indiuidua eusdem spēi differre differentiis indiuidualibus, veluti duæ spēs eiusdem generis differunt differentijs specificis, q̄ dr̄iæ indiuiduales, hypostases appellat indiuiduorum, siue proprietates. Hac primum recepit. Varro, & appellauit illas hecceitates, quibus indiuidua sunt hæc. Hæc etiam pō non fuit intacta apud veteres. Plotinus vero assignans ea quibus animæ numerantur: ait illas numerari terminis, internis, quos nōnulli nostra ætate modos intrinsecos appellant, quæque hecceitates dicuntur dicentes illas voluisse Proclum etiam: & appellauit ipsas Idiotropias, hoc est ꝓprietates intimas. Sc igiť hęc pō licet fuerit noua, apud veteres non erat intacta. Pro hac pōne arguiť primo, qa ꝑ hanc pōnē hētur principiū vnitatis numeralis in oībus indiuiduis, cuiusuis gn̄is, & ꝑ nullā aliā, igiť est p̄ceteris p̄ponēda. an̄s patet, qa ꝑ hanc pos-

Pō. 1. vt Sco. I lib. 2. sen. dis. 3.

Cōm. 26.

Authores pōnis Auic. Varro Plot. Proc.

Rationes positionis. Prima ratio.

sumus dare principiũ ĩdiuiduationis & subæ, & accñtis, & generabilium, & æternorũ. *Secunda ratio.* Secundo ꝓ id debet esse oẽ indiuiduum vnũ numero, ꝑ quod vltimo differt ab oĩ alio. Sed ꝑ nihil differt ab oĩ alio, q̃ ꝑ hecceitatẽ, nõ q̃dem ꝑ materiam, quia illa est cõis oĩbus, non ꝑ formã quia illa est fundamentum vnitatis specifice, non ꝑ aliquod accñs, qm̃ oẽ accidens p̃supponit vnum numero subm̃. igiẽ aut ꝑ nihil, aut ꝑ hecceitatem, nõ est dicẽdũ ꝑ nihil, igiẽ ꝑ hecceitatem. *Tertia ratio.* Tertio vltimo drĩa debent differre ꝑ primo diuersa, sed ĩdiuidua sunt vltimo drĩa sub spẽ, igitur debent differre ꝑ primo diuersa. sed nulla sub spẽ sunt primo diuersa, quibus ipsa ĩdiuidua possint differre, nisi hecceitates, quia nec materiæ sunt primo diuersæ, nec formæ. nec accidentia, igiẽ ꝑ hecceitates.

Quarta ratio. Quarto intells potest intelligere singulare in illo priori in quo p̃cedit oẽ accñs, igitur daẽ aliquid ꝑ qd' singulare est hoc añs oẽ accñs, sed istud nõ est materia q̃ est altera pars cõpositi, quia illa est pars spẽi, nec forma, qa illa est vl̃e, igiẽ est hecceitas. Hæc sufficiant ꝑ hac suppositione, quia rõnes ꝑ hac põne nullę sunt, nisi quę destruunt alias positiones. *Confuta. põnis.* Sed pace tantorum virorum dixerim, hanc põnem non senserunt ꝑipatetici, nec est conueniens ipsis rõnibus. Primo hac positione data, sequæretur ꝙ duo indiuidua differrent æque essentialiter sub spẽ: sicut duæ spẽs sub gñe, quod est contra decretum oĩum ꝑipateticorum, qui volunt sub gñe quęcũq; differunt, differre essentialiter, sub spẽ accñtaliter: vt docet ipse Porphyrius in lib. de quinque vocibus, & etiam doctissimus Boet. in cõmentationibus illius lib. Arist. 2. poste. in quo loco idẽ sentit (vt quilibet videre põt) Philoponus Ammo. etiam in lib. de interp̃tatione, & Simpl. in prædicamentis. Auer. vero in lib. de Suba orbis: ait ꝙ indiuidua sub spẽ non differunt nisi ꝑ accidens. Them. quoq; in. 1. de aĩa vult naturã specificã esse athomã, quia indiuidua in illa nõ differunt nisi ꝑ accñs & deduciẽ consequentia, quia q̃cunq; differunt ꝑ drĩas q̃ sub spẽ sunt primo diuersæ & sub quolibet vl̃i ad speciem, etiam sunt primo diuersæ, differunt essentialiter. Hac. n. rõne spẽs drñt essentialr̃, quia drñt drĩjs. q̃ sunt primo diuersæ sub gñe, & sub quolibet supra. genus, vt ipsi & nos fatemur. Sed duo ĩdiuidua differunt ꝑ drĩas, q̃ sub spẽ sunt primo diuersę, & sub quolibet supra spẽm nã duæ hecceitates sunt primo diuersæ sub spẽ: & sub gñe, & sub oĩ superiori: igiẽ duo indiuidua essentialr̃ differunt. Secundo ad idẽ q̃cunq; drñt ꝑ drĩas, q̃ non sunt de rõne formali spẽi, ĩmo quasi extra formalẽ rõne spẽi & cuiuscunq; sup̃ioris ad spẽm, differunt essentialr̃, patet, quia non ꝑ aliud drñt essentialiter duę spẽs sub gñe, nisi quia differunt drĩjs, q̃ differũt formalr̃ ab ipso gñe, & ab oĩ superiori ad genus. Sed indiuidua differunt ꝑ hecceitates q̃ sunt extra essentiã spẽi. & cuiusq; superioris: vel q̃ non sunt idẽ formalr̃ alicui illorũ. Igiẽ duo indiuidua differunt essentialiter. Minor est eorum vt patet. Tertio ad idẽ oĩa drĩa, quorũ rõ differendi non est accidens, drñt non accidentaliter sed essentialiter Hęc. n. est petitio in hac materia. Sed duo ĩdiuidua sunt differentia quorum rõ differendi est hecceitas, q̃ non est accidens alicuius illorum, quia nec proprium nec cõe, igitur differunt essentialiter. Quarto oĩs drĩa aliquorũ plus q̃ per ꝓpria & essentialia accidentia eorum, est differentia essentialis, & specifica. Hæc. n. per se nota, qm̃ differentia per accidentia cõia est per accidens, differẽtia per accidentia essentialia vt leonis per suum ꝓpriũ, & hoĩs per suum proprium est saltem per se & essentialis. 2. modo per se. Igitur differentia per ea q̃ antecedũt propria & essentialia accidẽtia, erit distinctio essentialior, ac magis ꝑ se, igitur simpliciter essentialis. Sed hecceitates añcedunt per eos oĩa propria & oĩa accidẽtia indiuiduorũ, igitur indiuidua differunt per se & essentialiter. Quinto arguo signeẽ hecceitas vna & sit A vtpote Socratis, & hecceitas Platonis, q̃ sit B: & arguo rõne eorum quæ probãt dari vnitatem cõem realem, sic hecceitas. A. circunscripto oĩ operæ intellectus plus conuenit cum hecceitate B q̃ cum nihilo, vel hippocẽtauro. Hæc est eorum propositio, igiẽ præter opõnem intellectus est dare vnam naturã realem cõem, in qua illæ duæ conueniunt. Probatur per rõnem eorum quia cuiuslibet relationis realis est fundamentum reale, vt ipsi dicunt, sed conuenientia præter operationem intellectus est reĺo realis vt asserunt, igitur oportet dare fundamentum reale, tale non põt esse singulare, vt dicunt, igitur cõe reale. Ex his sequitur ꝙ duæ hecceitates hñt nãm cõem realem, igitur hecceitatis erit hecceitas per q̃ contrahitur natura illa ad. A. vel. B. hecceitatem. Hæc rõ est apud me valida, quia tota est ex fundamẽtis positis ab eis. Sexto oĩs entitas positiua q̃ per se cõsequitur vnitas est formaliter ens. aliter vnitas non esset ĩmediata passio entis formaliter. contra eos. Sed hecceitatem consequitur ĩmediate vnitas. igitur hecceitas est formaliter ens: & per consequens non est primo diuersa ab altera hecceitate. Septimo hecceitas est quoddam intelligibile hoc est verum apud quosdam horum, qui volunt formalitatem, ens quod distinguitur contra nihil & ens quod est per se obiectum intellectus conuerti & esse idem. & sic oportet iuxta hos saltã concedere hecceitatem esse ꝑ se intelligibile quoddam. Tunc arguo rõne Auer. oẽ intelligibile per se anteq̃ intelligatur est intellectũ in potẽtia, igitur hecceitas anteq̃ intelligatur erit intellectum quoddam in potentia. Vltra sed oẽ intellectũ in potentia est illud è quo põt abstrahi intellm̃ in actu, sic. n. arguit Auer. 3. de aĩa igitur hecceitas est intellectum in potẽtia è quo potest abstrahi intellectũ in actu. *Cõm. 5.* Sed oẽ tale est per se indiuiduum apud Auer. igitur hecceitas erit per se indiuiduum è quo est abstrahibile vniuersale actu, & ita sequitur vt prius ꝙ hecceitas sic hecceitas. Octauo data hac positione sequeretur ꝙ ęqualiter indiuidualiter differunt duo indiuidua eiusdem speciei, & duo indiuidua diuersarum specierum, vt Soc. & Pla. & Soc. & furatus noster canis, quod credo nõ esse intelligibile, quia Soc. & Pla. differunt indiuidualiter accidentaliter, Soc. & furatus differunt indiuidualiter essentialiter: & deduciẽ consequentia, quia quæcunque differunt per primo diuersa æqualiter differunt, quia primo diuersa sunt maxime distantia. Sed Socrates & Plato inter se differũt per hecceitates quæ sunt primo diuersa. sicut Socrates & furatus. igiẽ æqualiter indiuidualiter differunt. Multæ aliæ rationes fieri possunt, Sed quia alij tangunt nolui implere libros nostros laboribus alienis. Quod vero hæc positio non sit peripatetica: ex dilucidatione apparebit. Post hos ĩuenidiuũ Albertũ inter ꝑipateticos clarissimum, qui voluit materiam primam esset totale principium fundamentale, & quo forma ipsa dicatur vna numero, & quo compositum etiam vnum sit numero sub eadẽ specie. *Positio Alb.* Moueẽ Alber. in lib. de intellectu primo, qa id quod est per se singulare & per se ĩcõicabile, est per se sufficiẽs facere omne illud, cui additur singulare & incõicabile. *Rõnes Alb.* Sed materia est ꝑ se singularis & ꝑ se ĩcõicabilis qa

vna

vna numero simpliciter in tota eius spẽ: vt dicit. Auer. 12.huius. igitur est sufficiens & totale principiũ, quo & forma & compositum ex ipsa reddatur vnum numero, & incõicabile. Secundo quicquid est in indiuiduo, quod repugnat rõni quidditatis & vlis potest põni prima & sufficiẽs ratio vnitatis indiuidui & indiuiduandi. Sed materia repugnat rationi quidditatis & vlis, vt dicemus in. 7. de mente Auer. igitur potest esse sola ratio indiuiduandi, & totale principium vnitatis numeralis. Ex his concludit Albertus materiã nõ esse necessariam ad esse cõpositi vel formæ, quũ magis faciat ad nõ esse, sed ad terminationem ipsius esse, atq; illius indiuiduationẽ & ita erit ẽm ipsum cã essendi sine qua nõ, indiuiduãdi vero p se & totale principium. Hæc Albertus. Sed contra Albertum incidunt cauilli: primus, quia est vna numero materia oĩum. igitur oĩa erunt simpľr vnum numero: & sic reddet̃ positio Parme. Secundo quia adhuc quæstio erit de vnitate materiæ, est. n. materia vna numero, quæritur igit̃ p quid ipsa materia est vna numero, & sic adhuc quæstio stat de materia. Tertio materia est pars vlis rei, estq; in vli considerabilis, igit̃ nõ est de se vna numero. añs patet. 7. huius textu, & 12. huius textu. Vlterius arguitur qđ non est de se incõicabile, non põt constituere aliquid in esse incõicabili. Sed materia non est de se incõicabilis, vt patet per hæc, igit̃ nõ põt constituere aliquod indiuiduum in esse incõicabili. Quarto quicquid constituit aliquid in aliquo esse, repugnat sibi reperiri sub opposito talis esse. Sed materia cõstituit in esse numerali, igit̃ repugnat reperiri sub multitudine. Sed hoc est falsum, quia sunt materiæ plures numero respectu plurium formarum. hæ sunt difficultates aduersus hanc positionem. Sed quo nam mõ refellantur, in dilucidatione apparebit. Trusianus Monachus in lib. Technæ Galeni. 2. cõm. 44. Ioan. Gandauensis in lib. de Substãtia orb. Auicebron etiam crediderunt principium vnitatis numeralis cuiusq; indiuidui esse formam eius. Sumit aut Monachus positionem hanc ex Auic. 6. naturalium parte prima. vbi ait complexionem remanere vnam & eandẽ propter vnitatẽ aĩę. Auer. etiam. 2 de anima. ait ꝙ melius est ęstimare ꝙ cã diuersitatis materiæ sit diuersitas formarum, q̃ ecõuerso. Arist. in principio libri secũdi de anima dicit formã esse id p qđ aliquid dr̃ hoc aliquid, & sic vr̃ principiũ indiuiduationis Præterea terminatio oĩs est à forma, infinitudo à materia, vt dicit̃. 3. physi. Preterea vna forma non est nisi vnius materiæ, at vna materia est oĩum formarum. igitur vnitas numeralis indiuidui est potius à forma: q̃ à materia. Præterea si materia est principiũ indiuiduationis. Tunc indiuidua different per solas materias, & ita materialiter. Quare conuenirent formaliter & essent oĩa vnum formaliter: quia si p solas materias differunt. Tunc per materiam differunt & per nihil non materiam, vt patet per exponentes: igitur in omnibus aliis erunt idem, & ita in forma erunt idem. Præterea tunc indiuiduum haberet esse potius à materia q̃ à forma: quod est impoſe quia forma dicitur quod quid erat esse. Vltimo tunc nulla substãtia separata esse vna numero, quia in nulla illarum est materia. Hæc Monachus. Auicebron autem vult verum vnitatis numeralis principium esse formam: sed vult in omni composito esse aliam formam speciei & aliã indiuidui: vt alia est forma hominis, & Socratis alia, dicit modo ꝙ à forma speciei sumitur vle specificum, à forma indiuidui sumitur vnitas numeralis, concedit enim tot formas in composito quot sunt p̃ta essentialia: quicquid sit de positione hac scio ꝙ forte. Auicebron per tales formas indiuiduales voluit illas, quas appellarunt hecceitates: quia in verbis Auicebronis rep̃i formam Socratis esse Socrateitatem, Pla. vero Platoneitatẽ: & sic vr̃ incidere in positionem eorum, licet verbis discrepet. Sed vtcunq; sit nõ vr̃ ꝙ forma sola sit vnitatis numeralis totale fundamentũ nullo alio cõcurrẽte. primo quia etiã forma differt numero ab alia forma: ꝓpterea quęstio vertitur supra formã: p quid, videlicet, sit vna numero. Scđo Arist. 1. cœ. dicit, alterũ igr̃ hoc cœlũ, & cœlũ simpľr nã hoc est vt spẽs & forma, illud vero in materia mistũ. vbi Auer. ait cãm esse quia forma est fundamẽtũ siue subm̃ vlitatis: idẽ. 12. huius. vbi ait aliã esse cõitatẽ materiæ, aliã formæ, quia illa formæ est cõitas vlis. Illa materiæ est in potẽtia. idẽ primo huius. vbi ponit drĩã inter vnitatẽ materiæ, & gñis. Præterea Arist. & Auer. 1 cœ. & Simp. ibidẽ dicũt ꝙ mũdus est vnus numero, q̃a primus motor est vnus numero: & idẽ est vnus numero q̃a caret materia: q̃ est cã multitudinis numeralis. Pręterea. 12. meta. in tex. & fit tale enthymema. si essent plures primi motores tunc essent ĩ plurimis materiis. vbi Auer. ait quia materia est cã vnitatis numeralis. Vltimo Auer in lib. d. d. dispu. 1. in solone. 7. dudij inq̃t. Cã. n. pluralitatis seu numerabilitatis est materia apud p̃hos, cã vero cõueniẽtię in multitudine numerali est forma, sed ꝙ possint reperiri res plures in numero: vna ĩ forã ẽm naturã ĩcõueniens est, nullũ nãq; indiuiduũ ab alio indiuiduo distingui debet nisi p accñs, & p materias. Ex his verbis habetur non tm̃ auctoritas Auer. sed eius rõ hæc, q̃cũq; differunt forma, drñt p se, sed indiuidua nõ differunt p se, sed solũ p accidens: igit̃ non differũt forma, & p consequens sola materia. Hæc est optima rõ. Multæ aliæ positiones possunt recitari: sed istas accepimus tanquam famosiores: necnon propterea quia ex his nostrã conficiemus positionẽ, studiũ. n. nostrum non est in narrando vt multi gaudent: sed in dilucidando. Hæc de positionibus satis.

Côm. 14. | Difficultates contra Albertum. | Côm. 39. et 35. Côm. 27. | Monachi. Positio Ioan. Auicebronis. | Côm. 60. | Côm. 59. | Quæ Auicebron. | Difficultates. | Côm. 92. Côm. 14 | Côm. 27. et 17. | Côm. 90. Côm. 48.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Pro dilucidatione debes scire ꝙ non est difficultas in sciendo p quid æternũ siue suba separara est vna numero in sua spẽ: & indiuisibilis ĩ plura supposita eiusdẽ spẽi, qm̃ seipsa est vna numero: quia in illis idem est quidditas & esse, & p cõsequens quo ipsa est ens, eo est vna numero: est aũt ens & quid seipsa: igit̃ seipsa vna numero: & hoc est quod expositor vult dũ dicit æternum indiuiduũ esse vnũ numero p priuationẽ materiæ, quia esse vnũ numero priuatione materię est esse vnũ numero seipso, quia priuatio nihil addit vltra essentiã æterni. Scđo non est difficultas apud ꝑipateticos in sciendo p quid accidens est vnum numero & ab alio eiusdem spẽi diuisum, qm̃ Auer. aperte dicit accidens esse vnũ numero & ab accidente suę spẽi diuisum p subm̃ ĩ quo est, ait. n. 7. indiuiduũ subæ esse prius indiuiduo accidẽtis, vt patet cõm. 2. quod ꝓ tanto dicit, quia accidens est vnum numero, & diuisum ab accidente eiusdẽ spẽi per suum subm̃. Restat igitur difficultas de indiuiduis substantiæ cõpositæ, videlicet, per quid Socra. est vnus numero, & diuisus à Pla. eiusdẽ speciei. videtur igit̃ mihi vnitatis numeralis aliud esse principiũ principale: aliud sine quo nõ, aliud dispositiuũ: principiũ principale vnitatis numeralis est materia prima ipsa, principiũ vero sine quo non est forma genita, dispositiuũ aũt est dimẽsio interminata. Qđ quidem materia sit principale principium

Per quid substantia æterna indiuiduetur. | Per quid accidẽs indiuiduetur. | Dilucidatio p quæ scitur principium indiuiduationis indiuiduorum substantiæ. | Quod materia sit principale principium.

cipium vnitatis numeralis Declaratur primo, quia ipsa est seipsa vna numero, & nullo modo vl'is, nec pars vl'is ſm peripateticos. Secundo eadem est causa multitudinis numeralis, & vnitatis numeralis, sed materia est cã multitudinis numeralis, vt declarat Auerro. in libro de substantia orbis, ait. n. ꝙ ideo sunt multa sub eadem spẽ, quia materia est multa in potentia. Tertio vl'e & singulare sunt saltem oppositæ rõnes, sed forma est principale principium quo compositum vniuersalitate participat, igitur materia est principale principium, quo compositum singularitate participat. Minor est Auer. in locis superius allegatis. Quod autem dispositiuum principium sit dimensio interminata, probatur rõne Auer. in lib. de Substantia orbis, vbi contra Auic. arguit ꝙ si forma corporis reciperetur ante dimensiones interminatas esset indiuisibilis & æterna: & materia nullã aliam formam reciperet, igitur dimensio disponit materiam ad multitudinem, & per consequens est dispositiuum principium vnitatis numeralis indiuidui cõpositi. Qđ vero forma sit principium dictæ vnitatis sine quo non. declaratur verbis Auer. in. 7. huius. vbi dicit substantia demonstrata non est vna, nisi per hanc substantiam & per hanc naturam quę dr̃ forma, igitur materia non est dictæ vnitatis fundamentum nisi concurrente forma & sic forma concurrit tanq̃ principium sine quo non. Secundo sicut se habet materia ad hoc vt cõpositũ participet vniuersalitate: sic se habet forma ad hoc vt idem compositum participet vnitate & singularitate: sed materia est causa sine qua non ad hoc vt compositum participet vniuersalitate: nisi. n. materia esset multiplex in potentia: cõpositum non esset vniuersalitatis particeps. Signum autem quia vbi non est materia non est vl'itas atq; cõicabilitas, vt patet in separatis, igitur forma est causa sine qua non singularitatis. Tertio illud quod est causa terminationis materiæ & dimensionum, est cã sine qua nõ vnitatis numeralis indiuidui compositi. Sed forma est cã sine qua non terminationis materiæ, atq; dimensionum, nunquam. n. materia esset terminata, nec dimensio nisi aduentu formæ, igitur forma est cã sine qua non indiuiduationis. Sed contra hãc positionem occurrunt difficultates. Prima est per quid ipsa forma est vna numero, non. n. seipsa, quia tunc non esset in vl'i considerabilis, igitur per aliud, vel illud est sub̃a aut accidens, non substantia, quia vel materia, aut forma, aut compositum, non materia, quia illa est vna oĩum. non compositum: quia illud est vnum numero propter formam: igitur seipsa, & sic redit in idem quod prius. Secundo tunc dr̃ia indiuiduorum esset essentialis, quia oĩs dr̃ia per formas est essentialis, vt dixit Auer. in lib. d. d. dispu. 1. in solutione. 7. dubij. Tertio quæro de illa forma, per q̃ Soc. differt à Platone: vel per illam differt aliquo pacto ab vniuersali cõi vel nullo modo. si nullo modo: igitur per illam formã non dr̃ differre à Platone. si differt, quæro quid est, vel est aĩa rationalis, vel sensitiua vel vegetatiua: & nullum horũ dici potest. Quarto vr̃ ꝙ forma sit principale indiuiduationis principiũ, qm̃ principale principium essendi, est principale principium vnitatis. Præterea p formam indiuiduum est hoc aliquid, igitur forma est principale principium indiuiduationis. Pro solutione debes scire ꝙ formæ habent duos gradus. Alterum, quo ipsæ sunt formæ, & sic ipsæ sunt quibus composita vniuersalitate participãt, etiam hoc gradu sunt vl'ia in potẽtia, quæ per nomen gñis vel speciei significantur. Alterum quo genitæ sunt à diuersis agentibus, vel ab eodem diuersimode sese habente, & hoc gradus sunt causæ sine quibus non vnitatis numeralis indiuidui substantiæ. Sed replicabis argumento Ioannis petendo quid nam sint isti gradus, quia si nihil, pro nihilo relinquantur, si ens vel substantia, vel accidens. non accidens, quia tunc accidente forma esset vna numero. Si substantia vel materia vel forma vel cõpositum. non materia, quia tunc forma non esset terminus materiæ. non forma, quia tunc seipsa esset vna numero per essentiam. Dici potest ꝙ isti gradus sunt ens, & formæ, non quidem absolute, sed vt genitæ ab agentibus diuersis, vel eodem diuersimode sese habẽte, sed dices accipio istos vt differunt à formis, quarum sunt, & quæro si sunt substantiæ vel accidens vt prius. Dico ꝙ vt distinguuntur à forma sunt ens & non sunt substãtia nec accidens, sed aliquid substantiæ, quæ est forma, & ita absolutæ quilibet etiam gradus talis est forma cuius est vt genita à tali agente, vel taliter sese habente, vt vero distinguitur est aliquid formæ, quod est ens, non tñ substãtia, nec accidens sed aliquid substantiæ. Qñ. n. diuiditur ens, per substantiam & accñs: substãtia & accidens sumuntur cõiter tam ad id quod est substantia, q̃ ad id quod est aliquid substantiæ: & de accidente sĩr. Vnde patet ꝙ isti gradus sunt ipsamet forma diuersimode considerabilis: nam forma vt considerabilis inquantum forma est vnus gradus: vt vero considerabilis inquantum genita est alius gradus. Tunc per hæc soluuntur dubõnes. Ad primam dico ꝙ forma est vna numero per gradum quo est à tali agente, vel taliter sese hñt: quia vt dicũt Arist. & Auer. 12. huius. forma vna numero est ab agente vno numero. Ad secundam dico ꝙ differre per formas est bifariam, aut per illas tanq̃ per rõnes differendi principales. & sic quæcunq; formis differunt: spẽ differunt & essentialiter: aut tanq̃ per cãs sine quibus non: & sic nõ est differre essentialiter. vnde qui ponunt indiuidua principaliter differre per formas non possunt euitare, quin illa differant essentialiter. Ad tertiam dico ꝙ per vnãmet formam Soc. differt ab hoĩe in cõi, & à Platone, ab hoĩe quidem ab ea forma per gradum quo illa fuit genita à tali agente, vel taliter se habente, à Platone vero ꝑ eandem formam sub eodẽ gradu: quo ipsa fuit à diuerso agente: vel ab eodem aliter sese habente. Ad quartam debes scire ꝙ nos possumus loqui de principio indiuiduationis sumendo indiuiduationem ꝓ accidente, vel pro sub̃a indiuidua. Tũc dico ꝙ forma est principale principium substantiæ indiuiduæ: non tñ principale principiũ indiuiduationis, siue indiuisionis: & concedo ꝙ est principale principiũ essendi, & vnitatis cõsequentis ipsum ens vt ens. non autem vnitatis numeralis. Amplius concedif ꝙ per formã indiuiduũ fit hoc aliqd: principaliter tñ hoc indiuisum in se & diuisum ab alio eiusdem spẽi est per materiam. Ex his sequif ꝙ forma vl'is: quę signatur per nomen generis vel speciei, contrahif ad indiuidua composita per ipsammet formã: non quidẽ principaliter: nec sub eodem gradu. nã principaliter ꝑꝑ materiam: & sub gradu, quo ipsa dr̃ genita. Secundo sequif ꝙ non oĩno maledixerunt: qui voluerunt respectum ad agens esse indiuiduationis principium: hoc. n. in parte est forte verum, quia forma indiuiduatur ꝑ respectum ad agens: quia gradu quem ab agente detinet, singularis efficif. Tertio sequitur recte Albertum sensisse, dum dixit materiã esse principale principium talis indiuiduationis: non. n. credo ipsum voluisse eã esse taliter principium: vt nullo pacto

Quod dimensio sit dispositiuum principium.

Quod forma sit principium sine quo non Cõm. 15.

Dubitationes.

Qđ forma habeat duos gradus.

Repli.

Quid gradus forma.

Cõm. 11.

Excerpta. Primũ ꝑ quid forma contrahitur ad indiuiduum. Quod respectus ad agens sit indiuisionis principium. Quod materia sit principium indiuisionis. Quod forma sit principium indiuisionis.

pacto aliud quicq̃ concurrat: quia declaratum est dimẽsiones disponere,& formam ipsam esse cãm saltem sine qua non talis indiuiduationis. Quarto sequit̃ Monachum & Ioãnem in parte bene dixisse: dum formam fecerunt aliquo pacto indiuiduationis principium: sed si formam velint principium esse principale, in hoc errauerunt: quia non potest idem esse fundamentũ duarum vnitatum rõne differentium, vnde cum forma sit fundamentale principium vnitatis vl̃is: non vr̃ esse principium æque principale vnitatis numeralis. Auice. potuit etiam recte intellixisse, dum indiuiduales formas dixit esse principia indiuiduationum: nam si per indiuiduales formas intellexit respectus, siue habitudines, siue gradus formarum quibus ipse differũt numero inter se & quibus ad diuersa agentia vel ad idem agẽs diuersimode sumptum referuntur recte sentit: Plotinus etiam & Proclus dum dicunt aĩas & formas indiuiduari per terminos internos, siue per Idiotropias, recte autumant: nam nihil per eiusmodi volunt intelligere nisi respectus, siue gradus formarũ ad diuersa agẽtia: vel ad idẽ agens diuersimode sumptũ. Hæc de dilucidatione.

Quod Auicebron potuit recte sentire.

Quod Plotinus & Proclus recte intelligant.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

NVNC respondetur ad oẽs obiectiones. Et primo ad eas quæ refellunt materiam esse principium indiuiduationis. Ad primam patet solo, materia.n. est vna numero oĩum per priuationem omnium formarum: est tñ alia alterius per aliam atq; aliam formam. Ad secundam dico q̃ vnitas materiæ, qua ipsa est in spẽ sua vna numero, propter essentiam materiæ. Seipsa.n. est vna hac vnitate: vnitas vero qua est principium huius vel illius indiuidui: est à forma. Ad tertiam dico q̃ materia nec est vl̃is, nec pars vl̃is per se & s̃m naturam materię, per accidens tñ vt respicit formam cõem, sortitur quãdam vl̃itatem cui nihil corrñdet in re præter materiam vnam numero, vel formas indiuiduales. Ad quartam dico q̃ materia constituit rem inesse indiuiduo non se sola: propterea p̃t reperiri sub opposita rõne. vt dictũ est. Hæc ad rationes contra positionem dicentium materiam. Ad rões vero contra positionem dicentium formam. Ad primã dico q̃ forma dr̃ vna numero gradu, siue respectu, siue habitudine ad tale agens: vel ad taliter se habens. Sed contra hanc rñsionem adhuc emergunt replicæ. Prima quidem quia habitudo non conuenit alicui, & repugnat alteri per se per illud quod est vtriq; cõe, sed necessario pręexigit distinctionẽ illorum, quia detur oppositum, habitudo sicut competeret vni, ita & alteri. Sed ita est quod habitudo ad .A. agens competit formæ .A. & repugnat formæ .B. igitur A. forma distinguitur .A.B. forma distinctione pręcedẽte ipsam habitudinem: igitur prima distinctio ipsarum non est per habitudines istas. Secundo omni respectiuo semper absolutum est prius: sed hæc habitudo est respectiuum ad agens: igitur absolutum est illa prius: igitur cum substantia formæ in qua habitudo fundatur sit absoluta: necessario erit prior q̃ sit hæc habitudo, igitur cum hæc habitudo sit singularis: & singulare nõ possit fundari nisi in singulari: forma in qua fundatur oĩno erit prius singularis. Tertio causa vt causa natura pręcedit effectum, sed hæc forma est causa huius habitudinis, igitur hæc forma præcedit illam. Quarto habitudo est respectus aptitudinalis quia non præexigit agens in actu: & forma est actu singularis, igitur nõ ab hac habitudine aptitudinali. Vltimo habitudines tales possunt intelligi in vl̃i, igitur habitudo est vniuersale quoddam ad oẽs habitudines omnium formarũ: quæro igitur per quid habitudo vniuersalis redditur vna numero ad hanc vel illam habitudinem cõtracta, non.n. vr̃ nisi per ipsas formas, igitur ipse formæ sunt prius singulares q̃ habitudines subeant. Præterea erit circulus, quia agens est vnum numero sua forma: & sua forma alio agente, & sic erit circulus saltem in specie. Hæ sunt vltimæ replicæ quæ fieri possunt ad hanc rem, & si inueneris alius, leues erunt. & ex solutione harum colligitur solutio illarum. Ad primam dico q̃ isti arguentes decipiunt: nam credunt habitudines tales esse accidentia formarum, quæ illis adueniunt ab agẽte. Immo dico q̃ habitudo & forma habilis ad tale agens vel taliter sese habens est idem, solum.n. forma habilis superaddit formæ simpliciter rõnẽ quãdam siue respectũ rationis, quia forma & forma habilis non drñt re, sed respectu rõnis tantum, forma.n. considerabilis diuersimode est diuersi gradus: nam vt considerabilis inquãtum forma est vnus gradus: vt considerabilis inquantum genita ab agente tali vel taliter se habẽte est alius gradus. Tunc ad formam dico q̃ habitudo .A. non cõpetit formæ, sed est ipsa forma superaddens respectũ rõnis tantũ, & sic nullam prexigit distinctionem: quia forma seipsa differt ab alia forma: non dico in eo q̃ forma, sed vt habilis ad tale agens differt ab alia vt habili ad aliud: vel ad idem alio modo se habens. Ad secundam dico q̃ hæc habitudo non est respectus prædicamentalis, sed transcendens: immo est ipsamet forma hoc pacto considerabilis: & propterea forma singularis non pręcedit illam: bene tñ forma absolute prior est habitudine tali, ĩmo seipsa sub tali habitudine constituta. Per idem ad tertiam. forma.n. non est causa huius habitudinis. Immo forma ipsa est hæc habitudo, quia hæc habitudo est forma, vt sic considerabilis. Ad quartam dico q̃ est respectus non quidem prædicamentalis, sed transcendens, qui licet non sit ad actuale agens: sufficit q̃ aliqñ fuerit ad actuale agens, & sic potest forma esse singularis à tali habitudine pro q̃to fuit, aliquãdo ab agente actuali. Et conceditur vlterius q̃ forma sub gradu quo est forma est prior habitudine, & gradu quo est genita, tñ habitudo est prior forma, vt indiuidua, quo.n. ad substantiam forma p̃cedit illam quo ad indiuisionem, est posterior illa habitudine. Ad quintam dico q̃ tales habitudines numero differunt agentibus q̃ respiciunt vt diximus. Et sic põt abstrahi vl̃e ab illis vno modo, alio vero non, vnde quelibet habitudo põt dupl̃r considerari. Vno modo vt singularis est atq; indiuisa in plura supposita, & sic non potest considerari in vl̃i. Alio modo inquãtum conuenit cũ alio singulari in aliqua similitudine vel forma & hoc pacto põt in vniuersali considerari, & sic primo modo est gradus formæ singularis: non aũt .2. modo. Vlterius cõceditur q̃ quelibet harum habitudinum est indiuidua, quatenus est id quo diuersa forma est ad agens diuersum vel diuersimode sese habens: & sic q̃tenus est respectus ad agens indiuiduum. Vlterius concedo circulum in spẽ, nã agẽs est singulare sua forma: & forma eius est singularis habitudine ad agens singulare: & vlterius illud eodẽ mõ, & sic in infinitum. Aĩaduerte tñ, q̃ oẽs istæ replicæ possunt facilius solui dicendo q̃ tales formæ gradus, siue habitudines, siue respectus sunt ipsamet forma diuersimode considerabilis: forma.n. Socratis vt considerabilis quatenus ab agente genita est, est primus gradus quo ipsa concurrit ad vnitatem numeralem. ipsamet forma

Replica.

Solutio.

forma vt considerabilis quatenus forma, est gradus quo ipsa est fundamentum vl'itatis,& sic istæ habitudines, siue respectus: siue gradus nihil aliud sunt q̃ forma, cuius sunt, nihil addentes ex parte rei nihil diminuentes, sed solum ex parte nostri modi intelligendi formã materialem, q̃ quia est forma,& quia est effecta, subit diuersas rationes: & hoc pacto oẽs replicę delentur,& hæc est melior via & tutior solo. q̃ Monachus visus est sectari in parte. Hæc ad replicas. Tunc ad secundam principalem concedo ꝙ materia est principale fundamentum vnitatis numeralis: forma vero principale vnitatis vl'is, sed causa sine qua nõ vnitatis numeralis:& sic auctoritates oẽs debent intelligi. Ad rõnes vero pro hecceitate. Ad primam dico ꝙ id quod non est, nõ põt esse cõe. Modo hecceitas nulla est. Ad secundam dico ꝙ differt per materiam,& per formam,& licet sit materia ipsa cõis omnibus, tñ est vna numero per essentiam quæ cum forma sufficit. Sil'r forma licet sit fundamentum vnitatis vl'is: potest esse causa sine qua nõ vnitatis numeralis per gradum diuersum. Ad tertiam dico ꝙ indiuidua sunt vltimo differentia vltimitate prædicamentali non autem vltimitate differentiæ & diuersitatis:& propterea non debent differre per primo diuersa, sed per accidentales differentias. Ad quartam dico ꝙ in indiuiduo substantiæ est duo considerare. primo naturam subtam indiuisioni. Secundo ipsam indiuisionem: modo indiuiduum subę quo ad naturam subtam in diuisioni, est prius indiuisione & accidente: tamen quãtũ ad esse indiuisum non est prius accidente: immo posterius. Rões autem factæ propositione Monachi omnes tolluntur per dilucidationẽ. Ad rationes autẽ primi capitis. Ad primam patet solutio: est.n.materia vna numero, & sic quicquid est in illa est vnũ numero, remote tñ. Hæc sunt q̃ mihi vñr nunc de hac ardua difficultate: vbi volo te scire me pretermisisse positionem noui expositoris qui credit quantitatem siue materiam quãtã esse principium indiuiduationis. Sil'r & positionem primi expositoris: illius quidem quia Ioan. satis curiose eã defendit huius vero: quia non credo ipsum multũ discrepare à nostra dilucidatione, quicquid credant sectatores eius. Et de disputatione.5.hactenus.

Non idem autem in omnibus generibus vnum, hic enim &c. *Tex.cõm.12.*

DISPVTATIO SEXTA

De diuisione vnius.

Num diuisiones vnius sint recte assignatę, videlicet vnum numero, vnum specie, vnum genere, &c.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod non conuenienter assignentur, arguitur quia vel secũda diuisio æquiualet primæ. vel est oĩno diuersa ab illa: non potest primæ æquiualere, quia prima habet quinque membra, secunda autem quatuor. Modo quatuor non possunt æquiualere quinque, nec est pœnitus auersa abiunctaúe à prima, quia in quibusdam mẽbris conueniunt: sunt.n. primæ diuisionis duo membra, videlicet, vnum genere,& vnum diffinitione: siue vnum spẽ:& hæc eadem sunt mẽbra scdæ diuisionis: igitur secunda diuisio non est pœnitus abiũcta à prima. Secundo vnum quod diuiditur per vnum, gñe, spẽ, numero, & proportione in secunda diuisione, vel est vniuocum, vel æquiuocum: non est vniuocum, quia tunc non oportet multitudinem illi oppositã dici tot modis: quot dr̃ & vnum, non.n.oportet quot modis dr̃ vnum oppositorum vniuocum, tot & alterum dicatur, rõnale.n.& irrationale opposita, sunt nõ tñ de quot dr̃ irrationale, de tot dr̃ rationale, nec esse potest æquiuocum. primo quia tunc vbicunq; & in quauis propositione vnum poneretur esset propositio distinguenda. Secundo quia tunc vnum mẽbrum illorum non posset sequi ad aliud: modo Arist. docet, ad vnum numero sequi vnum spẽ,& vnum gñe & reliqua: igitur vnũ diuisum per illa nõ potest esse pœnitus æquiuocum, eodem modo argui potest de prima diuisiõe, si, videlicet, vnum diuisum prima diuisione sit vniuocum, vel æquiuocum vt prius: etiam dubitari potest si vnum vt diuiditur per ambas diuisiones est vniuocum, vel æquiuocum vt prius. Tertio contra mẽbra secundæ diuisionis dubitatur, dr̃.n.vnum numero esse id cuius materia est vna numero: contra quia tũc nullum immãle esset vnũ numero: hoc est falsum, quia in illis est multitudo specifica: igitur numeralis. maior.n.multitudo infert minorem. Quarto tunc contraria essent vnum numero. quia eorum materia est vna vt lib. dr̃ de gñone. In contrariũ est Arist. qui diuisiones illas pro rectis assignat.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRo dilucidatione tituli debes scire ꝙ vnũ in textu pñti duabus diuisionibus diuiditur. Prima quidem per quinque mẽbra est. Secunda per.4.vnum.n.prima diuisione diuiditur, qm̃ aliud dr̃ vnum continuitate, vt linea & id genus, aliud dr̃ vnum quia subiectũ est indifferens forma, vt argentum auratum. nam licet duo corpora sint, tñ forma talis subiecti est indiuisibilis sensu: & hoc pacto vinum limphatum vnum dr̃, quia subiectum est indifferens forma: & cætera id genus, quæ in textu dicuntur. Aliud vnum dr̃ quoties est genus vnum differens oppositis drĩjs vt aĩal equo & homini. Aliud vnum dr̃ ꝑm diffinitionem, siue ꝑm spẽm vt homo, vel aliter vt dr̃ in litera. Aliud vnum dr̃ intellectione, vt indiuisibile punctus vel id genus. Secunda autem.4.mẽbris est: quia alia sunt vnũ numero, alia specie, alia gñe, alia proportione, proportione quidem vnum sunt.10. prædicamenta, quę subeunt eãdem proportionem: oĩa .n.prædicantur per modũ entis & quid de suis inferioribus, numero quorum materia vna est: specie quorũ ratio est vna, gñe autem quorum figura prædicãdi eadem est, vt quæcunq; in vno prædicamento ponuntur veluti omnia, quæ ponuntur in prædicamento substantiæ sunt vnum gñe, quia omnia prædicãtur per eũdem modum prædicandi: omnia.n.prædicantur vt in subiecto non entia. Ex his apparet titulus disputationis.

Diuisiones vnius.

CAPVT TERTIVM POSITIONVM.

DE disputatione oẽs conueniunt diuisiones esse recte atq; plene assignatas. Sed difficultas est in duobus: primo quidem quo nam mõ sese habẽt dictæ diuisiones inter se. Et.2.de sufficientia illarum. Ideo rñdent quidam iuniorum ꝙ secunda & prima diuisio vna sunt: & membra primæ reducuntur ad membra secundæ, nam quæ sunt vnum continuitate, sunt vnum numero, quæ sunt vnum in drĩa subiecti ꝑm formam, sunt vnũ specie, quia à forma dr̃ species, quæ dicũtur vnum genere, etiam in secunda diuisione continentur, quæ dicuntur vnum diffinitione, etiã in diuisione secunda continentur, quia diffinitione eadem, specie eadem sunt, quæ dicuntur vnum intellectione vnum dicuntur proportione, quæ

Solu. prima iuniorum.

ne,quæ.n.vnum proportione dicuntur quodammodo vñr vnitate modi intelligendi conuenire: & sic prima diuisio non differt à secunda nisi ꝙ sub vno mẽbro scđę diuisionis, videlicet, sub vno specie enumerauit adhuc duo mẽbra, videlicet, vnũ diffinitione & vnum in dña formæ: tñ ambo hæc vnum specie dñr, igitur prima diuisio non differt à secunda. Sed contra hanc põnem vř Auer. qui adaptat diuisionẽ secundam aliter q̃ primam, & mẽbra exponit aliter. Amplius expositor ait primam diuisionem esse realem, secũdam vero logicam, siue intentionalem. Tertio membra non possunt conuenire, quia Arist. ea appellat vnũ intellĩone, q̃ sunt vnũ intellu indiuisibili vt punctum & id genus, sed sub membro hoc non possunt esse ea q̃ sunt vnum ꝓportione, quę dicuntur solum vnum similitudine rõnis. Præterea ea quæ dicuntur vnum per indñam formę, non sunt vnum spẽ, ĩmo sunt diuersæ formę: sed vna dř sensu & apparentia. Propterea vñr diuisiones hæ oĩno diuersæ atq; impertinentes illi vero tria dicunt. Primum est, ꝙ secunda diuisio est logica, prima est realis: dicitur quidem secũda logica, quia mẽbra sunt intentiones, & fundamẽta illarum sunt intentionalia. Secunda vero dř realis quia fundamenta dñr realia. Ex hoc dant secundum, videlicet, ꝙ modi, siue mẽbra secundæ diuisionis fundentur supra modos siue membra primę, eo modo quo intẽtiones fundantur in rebus: qua rõne prima dicta realis, secunda vero intentionalis, siue logica. Tertium est ꝙ sufficientia siue regula secundæ potest sic haberi: quia intellectus intelligens aliquid sub rõne vnius: aut intelligit illud sub rõne incõicabilis, aut sub ratione cõicabilis. Si primo modo, sic est vnum numero. si secundo modo, aut intellř vt cõicabile pluribus differẽtibus numero: & sic est vnum spẽ, aut pluribus differentibus spẽ, & sic est vnum gñe: aut de pluribus gñe differẽtibus, sed similitudine prædicandi similibus: & sic est vnum proportione. Sed hic põ non consonat: & contra primam conclusionm est dubitatio eorum, videlicet, ꝙ si fundamenta vnitatum secundæ diuisionis sunt intentionalia: tũc illæ vnitates erunt nihil: quia oẽ minus ens ente rõnis est nihil: sed passiones fundatæ in ente rõnis sunt minus ens ente rõnis: igitur sunt nihil. Dicũt ꝙ quemadmodum dãtur gradus in entibus realibus, ita in entibus rõnis: & tunc maior est falsa, quia nõ oportet quicquid est minus ente rõnis esse nihil: sed quicquid est minus oĩ ente rationis. Hæc solutio primo non est ẽm regulas logicorum: quia volunt gradum comparatiuum distribuere terminum immediate sequẽtem rectum ex natura comparationis. Et propterea illa est vera, omne minus ens ente rõnis est nihil: quia ille terminus ente rationis, stat distributiue. Secundo dato ꝙ regulæ sint friuolæ: vt his diebus demonstraui: adhuc mirum videř in ipsis intentionalibus posse esse latitudinem gradualem perfectionis. Primo quia perfectio & bonum idẽ sunt apud oẽs, sed bonum est in rebus: vt patet. 6. met. Igitur perfectio est in rebus, & non in intentionalibus. Secũdo perfectio rei apud calculatores attẽditur pœnes multitudinem gradualem formæ. Sed in entibus rõnis non est gradualis multitudo formę: vt oẽs sciunt: igitur nõ est latitudo perfectionalis. Tertio si sic, tunc dareř maximum & minimũ ens rõnis, signetur minimũ quo minus sit nihil, hoc.n.est necessarium aliter in illis esset ꝓcessus in infinitum. Sit igitur istud minimum. A. & quæro vel est intelligibile vel non. si non: igitur non potuit intelligi esse minimum & maximum. Si sic, igiř oportet ipsum intelligere sub aliquo modo: oẽ.n. quod intelligitur, aliquo modo intelligendi intelligitur vt ipsi dicũt, semper.n. intelligitur vel vt species vel vt genus vel sub aliquo modo: sit iste modus intelligendi. B. Et suppono mihi ad mẽtem eorum ꝙ modus rei est minus ens ipsa re, hoc tenent ipsi aperte in vřibus Porphyrij & vbiq; Tunc arguo si in entibus rõnis daretur latitudo, tũc daretur minus minimo deduco, quia si daretur latitudo, oportet deuenire ad minimum: & tale diximus esse. A. & cum. A. sit intelligibile per modũ quem diximus esse. B. & B. est minus ens ipso. A. per deducta. igitur minus minimo. Cõtra secundam etiam conclusionem arguo. Primo quia omne fundatum prædicatur de fundamento saltem denominatiue: modo non videtur ꝙ omnes vnitates secundæ diuisionis prædicentur de omnibus membris primæ: nec reddendo singulum singulo: nec reddendo omnes de singulo: de vnitate apparentis formæ, & de vnitate intellectionis non videtur ꝙ vnum secundæ diuisionis prædicetur: & sic prima membra nõ videntur fundamenta membrorum secundæ diuisionis. Tertia conclusio est insufficiens: quia licet valeat regula illa pro secunda diuisione: pro prima non dederunt regulam & sic adhuc restat assignare rřam pro prima diuisione. Præterea ẽm eos cõicabile & incõicabile supponunt pro rebus: at vře & prædicatum non nisi ꝓ intentionibus: igitur non bene datur per communicabile, & incommunicabile: si debeat logicæ intelligi. Hæc de positionibus.

Confutatio. Cõm. 12. *Positio. 2.* *Confutatio.* *Si dentur gradus in entibus rationis.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Differentia diuisionum. PRO dilucidatione debes scire ꝙ prima diuisio est realis: quia sumitur ex modo essendi rerum siue ex conditione rerum. Secunda dř intentionalis, siue logica, q̃a sumitur ex modo prædicandi, & hac rõne sequitur vt mẽbra vnius non fundentur in mẽbris alterius. Secũdo dico ꝙ prima diuisio, quę sumitur ex modo essendi rerum hoc pacto ad normam reducitur. quia rerum quæ ad vnum reducuntur, vel reducuntur ad vnum ex parte nostra, vel ex parte earum, si ex parte earum vel quatenus sunt partes integrales, vel partes subiectiue. Si partes integrales: sic sunt vnum continuitate, si subiectiue, sic sunt vnum gñe. Si ex parte nostra, vel quo ad sensum, vel quo ad intellectũ, si quo ad sensum, sic sunt vnum in dña formę, si quo ad intellectum, vel quo ad intellectum diuisibilem, & sic sunt vnum diffinitione, vel indiuisibilem, & sic sunt vnũ intellectione, hæc est norma siue rřa membrorum primæ diuisionis, quæ sumiť ex parte modi essendi rerum. Membrorum secundæ diuisionis, quæ sumuntur ex parte modi prædicandi talis potest regula dari, quia eorum quę prædicantur, vel de vno solo prædicãtur, & sic habetur vnum numero: vel de pluribus. si de pluribus aut similitudine, aut rõne si similitudine, sic est vnum proportione. Si ratione, vel de pluribus differentibus specie, & sic est vnum genus, vel de pluribus differentibus numero, & sic est vnum specie. Ex his sequuntur pro dilucidatione tria. Primũ ꝙ prima diuisio est realis, & secunda logica, siue intentionalis: non quia illa sit rerum, hæc intentionum, aut quia fundamenta secundæ sint intentionalia, primæ vero realia, sed quia prima sumitur ex modo essendi rerũ. Scđa ex modo prædicandi. Scđm ꝙ diuisiones hæ sunt pœnitꝰ abuersæ, abiũctæ atq; disperatæ, q̃m rõnes q̃bus sumunť, sunt oĩno auersæ, abiũctæ, atq; dispatæ. Tertiũ est ꝙ ambæ sunt sufficiẽter & plene assignatæ, vt ꝑ earũ regulas, normasúe colligi põt. Hæc de dilucidatione.

Regula primæ diuisionis. *Regula secundæ diuisionis.* *Dilucidatio.*

CAPVT

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His dilucidatis patet solutio. Ad primam, secunda diuisio.n.nec æquiualet primæ, nec illi eadem est, quia à diuersis rõnibus sumuntur, vt visum est. Ad secũdam respondent aliqui ꝙ vnum diuisum prima diuisione est vniuocum oĩbus mẽbris primæ diuisionis: vnum ẽt diuisum secunda diuisione est vniuocum oĩbus mẽbris secundę diuisionis, tñ vnum cõe ambabus diuisionibus est ęquiuocum oĩbus membris vtriusq; diuisionis. Sed hæc solutio nulla est, quia adhuc stat rõ eorum, sequitur.n.ꝙ vbicunq; poneretur vnum, propositio esset distinguenda ẽm multiplex, eo quia vnum sem p est æquiuocum vtriusq; diuisionibus. Propterea dici potest ꝙ vnum est analogum vtrisque diuisionibus & membris vtriusq; diuisionis, & dr̃ per prius de membris primæ q̃ de membris secundæ, eo quia membra primæ sumuntur à modo essendi. Mẽbra secundæ à modo prædicandi, sed esse prius est prædicatione. Ad tertium rñdet Auer. hic cõ.12. & dicit ꝙ differt vnum numero, & vnũ quod est principium numeri, quia vnum numero est in materia: at vnum quod est princpium numeri non est in materia. ideo tale vnum est in rebus immaterialibus. Sed quidam obiiciunt. Primo quia quouis modo sumatur vnum numero, semper vnũ numero quod est principium numeri est in materia. Secundo in separatis est aliqua vnitas minor vnitate speciei, igitur est vnitas numeralis. Sed hi cauilli friuoli sunt: quia Auer. ꝑ vnum numero, quod est principium numeri intelligit vnum numero, ꝙ cum alio sumptum numerum efficit: & sic reperitur tam ĩ materialibus, q̃ in immaterialibus, & sic dictum Auer. est intelligendum ꝙ vnum numero qđ est principium numeri non est in materia, quia quoddã est in materia, quoddam non est in materia, at vnũ numero propriæ solum est quod est in materia, vt disputatione proxima disputauimus. Ad secundum concedo ꝙ ibi est minor vnitas q̃ specifica: & nego ꝙ sit vnitas numeralis propriæ, de qua intelligit Auer. requiritur.n.ꝙ sit minor vnitate specifica, cum hoc in materia, vt patuit. Ad vltimam dico ꝙ vnũ numero ea sunt: quorum materia est vna numero simul, non sic sunt ipsa contraria. Hactenus de.6. disputatione.

Solutio aliorũ. *Confutatio.* *Sol. propria.* *Sol. Auer.* *Obiectiones.* *Defensio.*

Secundum se vero dicuntur esse quæcunq; significant figuras prædicationis, quotiens enim dicitur totiens esse significat. &c. Tex. cõm. 14.

DISPVTATIO SEPTIMA
De diuisione entis in decem prædicamenta.

Num ens in decem prædicamenta diuidatur per diuersos modos prædicandi.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Quod ens non diuidatur per modos prędicandi, arguitur. Primo ꝙ non prædicatur, non potest diuidi per diuersos modos prædicandi, sed ens non ꝑdicatur, quia tunc esset aliquod vñum, igitur non potest diuidi per diuersos modos prędicandi. Secundo si per diuersos prædicandi modos diuideretur ens, tunc diuisio entis in decem prædicamenta non esset prima. deducitur, quia modi prædicandi præsupponunt modos essendi, sumitur.n.modus prædicandi à modo essendi. Tertio omne prædicamẽtum respectu eorum quæ ponuntur in sua linea, prædicatur eodem modo, quia vt genus in quid, igitur oẽs hñt eundem modum prædicandi. In contrarium arguitur, quia ens non potest diuidi per veras dr̃ias, igitur per modales differẽtias. Sed hæ modales dr̃ię non sunt nisi diuersi modi prædicandi, igitur ens diuiditur per diuersos modos prædicandi. Hæc de dubitatione.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Pro titulo debes scire ꝙ prædicamentũ potest capi. Vno modo pro intentione. & hoc pacto non loquitur disputatio, est.n.prędicamentum hoc pacto sumptũ ordo quidam inter gñа & species, Alio modo potest sumi pro re subiecta intentioni. Et.3. pro re subiecta intẽtioni vt substat intentioni: & vtroq; modo intelligitur in disputatione. Secũdo debes scire ꝙ ens diuidi in.10. prædicamenta potest intelligi bifariã. Vno modo quòd diuidatur in illa vera diuisione, & sic ens nec per modos essendi, nec per modos prædicandi diuiditur: vt ꝓbauimus primo huius de intentione Boetij, & de mente Auer. dixit.n. Boetius in lib. prædicamentorum ꝙ diuisio entis in.10. prædicamẽta est vocis in significata: & Auer.10. huius ait ens significare.10. prædicamenta sine medio. Alio modo intelligi potest, si.10. prædicamẽta sub ipso noĩe ens significata inter se distinguantur ꝑ diuersos modos prędicandi, & hoc pacto disputatio intelligitur. Tertio debes scire ꝙ qõ supponit ens diuidi per.10. prædicamenta, siue sub ipso noĩe ens esse.10. ꝑdicamenta, & quærit si per diuersos prædicandi modos inter se differunt. Dico ꝙ qõ supponit decem esse prędicamenta, quia de numero prædicamẽtorum apud veteres, & apud iuniores fuit maxima dubitatio. Plato nãq; visus est ponere vnum prædicamentum: cuius generalissimum & primum principiũ est ipsum ens, vt docet Philoponus.1. priorum. Alij voluerunt solum quatuor esse prędicamenta, videlicet, substantiam, quantũ, quale, & ad aliquid: cætera vero non esse prima prædicamenta, quia positio est in prædicamento relationis: actio & passio sunt motus, qui est in ꝑdicamento quanti, habitus vel dispositio in prædicamẽto qualitatis: qñ, & vbi reducuntur ad quãtum, & breuiter prima gñа sola quatuor esse fatentur. Logici tenent oĩa prædicamẽta ẽm esse reponi in prædicamento qualis: quia volunt oĩa prædicamenta esse voces, vel conceptus: & quouis modo sint, erunt qualitates. Cui positioni vr̃ Boe. consentire, qui tenet librum prædicamentorum esse de.10. vocibus: & si ẽm esse vnum est prędicamentum ẽm vero significationem erũt.10. Alij vt sectatores Thomæ velle videntur tria tñ esse prædicamenta ẽm rem diuersa substantiam, quantum, & quale: quia cætera sunt horum circunstantiæ, quæ non differunt ẽm rem ab eo cuius sunt circunstantiæ. Mihi vr̃ de his oĩbus esse dicendum ꝙ ista propositio: tñ.10. sunt prædicamẽta, sit ꝓpositio dialectica: est autem propositio dialectica probabilis propositio, qua audita consentimus per consensum oĩum aut plurium, & horum sapientum tñ, vt.n. dr̃.1. topi. probabile siue ꝓbabilis propositio est q̃ omnibus aut plurimus videtur, & his sapiẽtioribus & præcipuis. Hoc declaratur. quia hæc propositio non potest esse ex solis terminis euidens: vt omnes tenent: & sic non potest esse dignitas: quæ gręce dicitur axioma: nec potest demonstrari, signum autem, quia summus omnium pħorum Arist. nunquam illam tentauit demõstrare: nec potest inueniri medium ad illam, nec adhuc est inuentum. Propterea cũ Auic.3. suæ physicæ. cap.2. & 3. &

De numero ꝑdicamentorum positiones. *Prima.* *Secunda.* *Tertia.* *Quarta.*

&3.& cum Simplicio in prędicamentis auctoritate Pythagorę, & cum Boetio dico hanc propositionem esse dialecticam, quæ ab aliquibus appellari potest maxima. In illa.n.consentiunt Arist. Archyta, Pythagoras, & alij plures sapientiores. Secundo dico ꝙ.10.prædicamenta sunt.vno modo res diuersæ. alio modo non sunt res diuersæ.sunt quidem res diuersę sumendo rem pro omni ente præter opōnem intellectus: quod ab alia re præter opōnem intellectus prædicamentaliter differt & sic iuxta hoc quæcunque sunt in diuersis prædicamentis ſm rem prædicamentariam differunt. Sumendo vero rem proprie pro ente reali, quod potest existere sine alio: sic nullum prædicamentorum est res, nisi substantia: & sic non differunt ſm rem: quia accidentia hoc pacto non sunt res, & per consequens hoc pacto non possunt re differre inter se, nec à substātia. Ad propositum igitur patet ꝙ disputatio supponit.10. esse prædicamenta, & quærit si illa differunt per diuersos modos essendi vel prædicandi. Hæc de titulo.

CAPVT TERTIVM POSITIONVM.

Pō expositoris. De disputatione Expositor.5.meta. tenet ꝙ prædicamenta distinguuntur per diuersos modos prædicādi, de primis substantijs: per hoc.n.ꝙ.10.prædicamenta diuerso prædicandi modo de primis substantijs prędicantur ipsa inter se sortita sunt distinctionem. Secundo dicit expositor ꝙ quia differūt pœnes diuersum modum prædicandi de primis substantijs. Ideo eorū sufficientia potest hac norma colligi: quia oē quod de primis substantijs prædicatur, aut prædicatur de illis quia est idem illis: aut quia est in illis, si quia idem illis: sic est prædicamentum substantiæ: si quia est in illis, aut quia est in illis simpliciter: aut quia est ī illis ſm quid. Si quia est in illis simpliciter: hoc est vel absolute, vel relatiuæ. si relatiuæ: sic est ad aliquid. si absolute, vel per rationem intrinsecam: vel extrinsecam. Si per rationem intrinsecam, siquidem per materiam: est quantum. Si per formam: est quale. Si per rationem extrinsecam: vel per modum mensuræ, vel non per modum mensuræ, si non per modum mensuræ, est habere: si per modum mensuræ: aut successiuam, aut permanentem, si permanentem est vbi, quod relinquitur ex adiacentia loci, si successiuam: est quādo: quod relinquitur ex adiacentia temporis. Si vero sumitur ab eo quia est in prima substantia ſm quid, aut secūdum ordinem partium in loco: & sic est situs, aut sine ordine, & hoc vel ſm rationem principij, & sic est agere, vel ſm finem: & sic est pati. Hæc igitur norma qua numerus prædicamentorū colligitur, per diuersos prędicādi modos sumitur in cōparatione ad primas substantias. Hæc ab expositore in hoc.5.colliguntur. Pro hac positione vr̄ facere textus, qui dicit ens diuidi in.10.prædicamenta ſm figuram prædicationis: igitur per diuersum modum prædicandi. Modus.n.prædicandi, & figura prædicationis idem

Obiectiones. est. Sed contra hanc positionem aliqui obiiciunt. Primo quia si per diuersum modum prædicandi differunt prædicamenta, tunc tm̄ duo essent prima gn̄a rerū, quia duo sunt tm̄ modi p̄dicandi, videlicet, in quid & in quale. Secundo quia si per diuersum modum prædicandi, tunc erunt.10.p̄dicamenta: & sic non tm̄ quatuor: contra Arist. qui ponit quatuor tm̄ prædicamenta, & contra Porphyrium, qui ponit quinque prædicabilia, siue quinque vl'ia. Tertio si sic, tunc in oī prædicatione esset nugatio. deducitur, quia esse bis diceretur: semel in p̄dicato, quia prædicatum ipsum est esse, & semel in compositione, quæ se tenet ex parte prędicati. est.n. ēsse cōpositio, & esse propositionis est ex parte prędicati, & ita prædicatum bis esse dr̄. Quarto res primæ intentionis non differunt per intentiones. Sed modus prædicandi est secunda intentio. Prædicamenta sunt res primæ intentionis, aliter non spectarent ad ipsum metaphysicū, igitur non differunt per diuersum prædicandi modum. Quinto si modus prædicandi facit distinctionem prædicamentariam, tunc cum alio modo prædicetur abstractum & alio modo cōcretum, in oī prædicamento erūt duo gn̄alissima, videlicet, abstractorū, & concretorum. Sexto si diuersus modus prædicandi de substantia prima facit dr̄iam prædicamentariam tunc sola concreta essent in prædicamento, contra Auic.3.lib.suæ physi. cap.2. quia sola concreta prædicantur de primis substātijs. Septimo si per diuersum modum prædicandi differunt predicamenta, tunc talis distinctio non erit prima. deducitur, quia per modos essendi semper est prior. Amplius non erit maxima & immediatior hæc est propositio: homo non est equus illa quantum non est substantia: quia illa est per hoc ꝙ extrema differunt in re. Hæc vero est propterea quia extrema differunt in modo prędicandi. Octauo si ens diuideretur in.10.prędicamenta per diuersos modos prædicandi: tunc diuisio entis in.10.prędicamenta non erit prima, quia diuisio entis fit per diuisiones & subdiuisiones: & ita non erit prima. Vlterius contra diuisionem siue normam arguit Ioan. primo quia, non oīs quātitas sequitur materiam, Rōnes Ioan. quia non quātitas terminata. Hæc.n.sequitur formam. Secundo non oīs quantitas sequitur materiā, quia cœlum est quantum, & non propter materiam. Tertio primi termini seipsis differunt: igitur non per diuersos prædicandi modos: Vltimo vr̄ ꝙ vbi nō à loco videtur euenire: sed à motore, quia ab eodem est motus & terminus motus: sed vbi est terminus motus: igitur ab eodem est motus & vbi, sed motus est à motore, igitur & vbi, per hæc patet quanta sit difficultas in pōne Thomæ: Propter hæc tenent aliqui tria. Primum ꝙ diuisio Positio.2. entis in.10.prædicamenta est prima & immediata. patet, quia non est alia bimēbris aut trimēbris prior: aliter non essent.10. prima rerum gn̄a. Secundum est ꝙ ens descēdit in.10.gn̄a per diuersos modos essendi, qui se se habent per modum contractiui respectu entis, & per modum constitutiui respectu prædicamenti. Tertium est ꝙ illi modi essendi cōtrahentes ens sunt nobis ignoti. Propterea vocentur A.& B.his.m.10.modis essendi nobis ignotis ipsum ens descendit in 10.prædicamēta. Sed hæc positio non vr̄ peripatetica. primo quia suppo Confutatio. nit ens esse vnum & vniuocum, & descendere in.10.p̄dicamenta per diuersos modos essendi, igitur non est peripatetica, dictum est.n.ens esse æquiuocum apud peripateticos, & sic opinio est ex suppositis. Secundo qa vr̄ sibi contraria quia si modus prædicandi per ipsos est prior re prędicante, modus essendi vr̄ prior re existente. igitur si diuisio entis per diuersos modos p̄dicandi tollit ens diuidi in.10.p̄dicamenta immediate, diuisio entis per diuersos modos essendi etiam illam diuisionem in.10.prædicamenta faciet non primam. Tertio omnis dr̄ia siue modalis siue essentialis prior est eo quod cōstituit, constituens.n.semper præcedit constitutum, igitur si ens per dr̄ias modales descendit in.10.predicamē ta, diuisio eius in illa non erit prima, quia per dr̄ias inter medias descendit. Vltimo hic determinatio est contra tex.& contra Auer. dr̄.n.in tex. ꝙ ens diuiditur per figuras

guras prædicationis, & Auer. ait in cõm. ꝙ per figuras prędicationis intelligit genera prædicamentorum, igitur diuisio illa debet dari per modos prædicandi. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

VT diximus prædicamenta possunt sumi q̃tum ad id quod sunt, hoc est pro rebus prædicamẽtarijs, q̃ sunt decem rerum gña vt dicit Boe. & possunt sumi pro rebus vt substant intentionibus p̃dicamentarijs, nam pro intentionibus non debent sumi in ꝓposito. Scđo supponendum est ꝙ siue distinctio p̃dicamentorum sumat̃ per diuersos essendi modos, siue per diuersos prędicãdi modos semꝑ debet sumi respectu substãtiarum p̃rimarum, quatenus aut sunt in primis, aut prædicant̃ de primis hæc suppõ patet in lib. prædicamẽtorum, vbi Arist. & sub̃as secundas, & accidentia declarat per respectum ad primas sub̃as. Boe. etiam idem docet illic, & oẽs græci. Tunc dico primo ꝙ si prædicamenta sumantur quãtum ad illud quod sunt, sic distinguunt̃ inter se seipsis, & non ꝑ diuersum essendi modũ, nec per diuersum prædicandi modum, nec per dr̃ias modales, nec essentiales, sed seipsis tm̃. Hæc conclusio patet. Tũ primo quia ens ipsum immediate sign̄at decẽ rerum gña, vt dicit Auer. Tum quia ſm peripateticos ens est æquiuocum, igitur non potest descendere in res p̃dicamentarias, nisi per se primo, & non per dr̃ias aliquo pacto. Secũdo dico ꝙ si p̃nta sumant̃ pro rebus vt substant decem intẽtionibus p̃dicamenti, vt sic distinguunt̃ per decem p̃dicandi modos de ipsis primis substãtijs, qui in dicta norma haberi possunt. Et ꝓbatur quia vt substant p̃dicamentis, vt sic differunt in rõne prædicãdi de primis substantijs: Vnde Arist. tam prædicamentum sub̃ę, q̃ cæterorum accidẽtium docet per rõnem q̃ habent ad primas sub̃as vt diximus. Ex his apparet primo q̃ recte expositor voluit p̃dicamenta distingui ꝑ diuersos modos p̃dicandi, sumpsit .n. p̃dicamenta non ꝓ rebus, quia sic seipsis sunt diuersa, sed pro rebus vt substant intentionibus p̃dicamenti, & hoc pacto vt dictum est, tum ꝑ verba textus, tum per verba cõmenti differunt ꝑ diuersos modos p̃dicandi de primis substantijs. dicebat̃. n. in litera illa diuersa esse per figuras prædicationis hoc est ꝑ diuersos modos prędicandi vt exponit Auer. Secũdo sequitur ꝙ oĩa prędicamẽta sunt concreta ad sub̃as primas. probatur, quia oĩa sunt quia vel dñr de primis: vel quia dñr & sunt in primis, igitur oĩa concernunt primas substantias, & sic oĩa sunt concreta, & propterea quale, q̃tum, ad aliquid & id genus sunt prædicamenta, qualitas vero vel quãtitas & id genus potius sese habẽt vt sub̃æ, sunt. n. sub̃æ ſm modum: vt dicit Boetius. Tertio sequitur ꝙ licet ex parte ordinis nostri modi intelligendi decem p̃dicamenta distinguantur & subdistinguãtur tñ ex parte eorum, quæ prædicantur sunt decem modi prædicandi omnino diuersi immediate, & non per diuisionem & subdiuisionem. Hæc de dilucidatione.

Cõm. 14.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS habitis ad rões contra Thomam r̃ndemus. Ad primam dico ꝙ prædicari in quid conuenit vniuoce oĩbus substãtijs, prædicari de sub̃a prima in ad aliud oĩbus relatiuis, prædicari in quale est æquiuocum, & sic modi prædicandi non sunt duo, sed. 10. veluti sunt. 10. prędicamenta. Ad illud de prędicatis dico ꝙ. 10. prædicamenta sunt sub vno tm̃ prædicato, quia sub prædicato gñis, & cum hoc tñ stat illa esse prima rerum gña. Ad tertiam nego consequentiam, quia esse non eodem modo dr̃, in prædicato. n. dr̃ simpliciter, in verbo vero cõplexe, & sic non repetit̃ bis esse eodem modo. Ad quartam dico ꝙ res primæ intentionis non differunt per intentiones si considerent̃ absolute, tñ vt substant intentionibus, bene distingui possunt per modos intentionales. Ad quintam dico ꝙ abstractum prędicatur ꝑ modum sub̃æ. Et propterea est in prædicamento sub̃æ ſm modum, in prædicamento sui concreti ſm esse, & hoc satis est. Et ad sextam concedo totum etiam si est contra Auicennam. Ad septimam dico ꝙ prædicamenta diuersa sunt magis in mõ prędicãdi q̃ sint homo & equus, non aũt in modo differendi, quia p̃dicamenta non differunt, sed sunt diuersa. Et ꝓpterea illa propõ negatiua est immediatissima, addo ꝙ hæc etiam est immediata homo non est equus: & forte æque immediata illi sub̃a non est q̃titas, sed de hoc in lib. poste. Ad octauam dico ꝙ distinctio per modos p̃dicandi est prima respectu p̃dicamentorum, quatenus sumuntur pro rebus vt substant intentionibus, non aũt prima vt sumuntur ꝓ rebus absolute, quia vt sic seipsis distinguuntur. Ad nonã patuit solutio in dilucidatione. Ad rõnes Ioannis. Ad primam dico ꝙ licet q̃titas terminata immediate sequatur formã, remote sequitur materiam. Et hoc sufficit Thomę. Ad secundã dico ꝙ sicut materia cœli est alterius rõnis, sic dimensio illa est alterius rõnis. Ad tertiam dico ꝙ capiendo primos terminos pro significatis illorum, sic seipsis distinguuntur vt dictum est. Sed sumendo pro rebus vt substant intentionibus differũt per modos p̃dicandi. Ad vltimã dico ꝙ vbi est à motore, & à loco, à loco quidem proxime, à motore remote, & sic sufficit Thomæ. Ad rõnes factas in principio. Ad primam dico ꝙ ens nõ est prædicatum nisi ſm opinionem, & hoc pacto loquit̃ Thomas, ad cæteras patet solutio per dilucidationẽ. Hæc de septima dispu.

Et quæcunq; in eadem substantia entia differentiam habent, eadem vero &c. Tex. non habet cõm. ante. 16.

DISPVTATIO OCTAVA
De multiplicatione accidentium ad multiplicationem, subiectorũ.

Num plura accidentia solo numero distincta possint esse in eodem subiecto.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVOD accidẽtia numero solo dr̃ia posśint esse in eodem subiecto. Arguitur primo, quia accidentia specie dr̃ia possunt esse in eodem subiecto, igitur numero dr̃ia etiam. tenet enthyme. quia nõ videtur maior ratio de alijs, q̃ de alijs. Secundo in eodem sanguine est calor naturalis, elemẽtarius, & cœlicus, qui numero duntaxat differunt, igitur accidẽtia solo numero dr̃ia possunt esse in eodem subiecto. Tertio idem numero accidens potest esse in diuersis subiectis, vt idem numero lumen est in prima parte regionis & in media, & in vltima, eadem quoq; intentio coloris est in diaphano, & in oculo, igitur plura accidentia numero possunt esse in eodem subiecto. Tenet enthymema, quia non maior ratio est ꝙ idem numero accidens posśit esse in diuersis numero subiectis, q̃ de diuersa numero accidentia posśint esse in eodem subiecto. In contrariũ videtur Arist. in tex. Hæc de dubõnibus.

CAPVT

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

ACCIDENS vt dr̃ in prędicamentis hic intelligitur pro oĩ eo, quod cum in ſubto ſit, non eſt in illo veluti pars in toto, vel vt in lib. topico. habetur pro prædicato de ſubo nec eſſentialiter, nec conuerſim vt album, nigrum, & id genus, per ſubm vero intelligitur, non ſolum illud de quo accidentia dicuntur: ſed illud in quo cum inſint: nõ ſunt in illo vt partes in toto, vt dicitur in prædicamentis, dicuntur autem illa accidentia ſolo numero differre: quæcunq; ſub vltima & eadem ſpecie differentiam habent, vt hoc album margaritæ, & illud niuis. Hæc. n. ſub albo quod eſt vltima ſpecies, differẽtiam habent. Quærit autem diſputatio ſignanter de accidentibus ſolo numero differentibus: quia de accidẽtibus quæ non tm̃ numero differunt, clarum eſt illa poſſe eſſe in eodem ſubto: quia vt calculatores aſſerũt calidũ & frigidũ q̃ numero & ſpẽ differunt, eſſe pñt in eodẽ puncto ſubiecti, nõ quidẽ ſub tanta intenſione, ſub quanta aggregatum ex illis excelleret completam latitudinem alterius, calidum. n. vt quatuor, & frigidũ vt ſex ſtare non poſſunt in eodem ſubiecto, quia aggregatum ex illis eſt vt decem, qui numerus excellit numerum latitudinis ꝑ duo. Supponaт̃. n. ꝓ nunc latitudinem eſſe vt octo. Et ſi quæritur, quæ nam accidentia ſpẽ dr̃ia eſſe poſſunt in eodem ſubiecto? Dici poteſt pro modo ꝙ duo accidentia ſpecie dr̃ia eſſe poſſunt in eodem numero ſubiecto. primo ſi ſint intentionalia, vt duæ ſpẽs diuerſorum obiectorum ſpecie differentium. Secundo dico ꝙ etiã duo accidentia realia eſſe poſſunt in eodem ſubiecto ſpecie dr̃ia, ſi ſint in habitu, vt duæ ſciẽtiæ ſpecie differentes. Tertio dico ꝙ accidentia realia ſpecie dr̃ia eſſe poſſunt in eodem ſubiecto, ſi vnum eſt in actu & alterum poteſtate vt in ipſa eadem aqua eſt caliditas actu & poteſtate frigiditas. Quarto dico ꝙ etiam accidentia realia ſpecie differentia eſſe poſſunt in eodem ſi in motu colliguntur vt calidum in fieri & frigidum in corrumpi: Demum accidentia realia ſpecie differentia eſſe poſſunt in eodem ſubiecto etiam ſi in quiete ſumuntur, ſed nõ ſub eſſe completo, vt calidum vt quatuor & frigidum vt quatuor, vt dictum eſt, diſputatio igitur noſtra eſt de accidentibus ſolo numero differentibus. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Poſitio Ioan. IOANNES de diſputatione breuibus ſeſe expedit & dicit duo. Primum ꝙ ſi accidentia ſint cõnaturalia ſubiecto, vel coæterna illi nõ poſſunt eſſe in eodẽ ſubto ſi tm̃ numero differunt, dicuntur accidentia cõnaturalia vt riſibile homini, & calidum igni. Coeterna vero dicuntur vt dimenſio cœlo figura mundo. Probaт̃ concluſio qa fruſtra duo talia ineſſent ſubiecto, quia ad quodcunq; vnum ſufficeret, & alterum etiam, & per vnum ita perfecte ſufficeret, veluti per duo illorum, igitur nõ poſſunt eſſe in eodem ſubiecto. Scđo dicit ꝙ accidentia ſolo numero dr̃ia poſſunt eſſe in eodem ſubiecto, ſi ſint aduentitia, hoc eſt nec coæterna, nec propria ſiue connaturalia. Probat Ioannes hoc. primo quia duæ intẽtiones duarum albedinũ poſſunt eſſe ĩ eodem ſubto, vt in eodem puncto diaphani. Scđo duo lumina diuerſorum corporũ poſſunt eſſe in eodem, q̃ differunt ſolo numero, vt patet ꝑ vmbras diuerſas, q̃ clare cernuntur, *Filij auctoris.* igitur ſunt duo lumina. Tertio duæ paternitates numero poſſunt eſſe in eodẽ ſubiecto vt patet ĩ me, vbi eſt pr̃nitas qua ad Iacobũ filiũ referor, & alia qua referor ad Domicium aliũ filium, & alia qua referor ad Liuiam filiã: modo ſunt tria correlatiua, igiт̃ tres relationes, qa multiplicato vno correlatiuo, multiplicaт̃ & reliquum. Vltimo plures formæ ſubſtantiales poſſunt eſſe in eodẽ ſubiecto, q̃ non differũt ſpecie: vt forma qua homo eſt homo, & forma qua hic homo eſt homo, igitur duo accidentia numero dr̃ia. tenet conſequentia, quia forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpl̃r, forma accidentalis dat eſſe ſm quid. igitur ſi idem ſubiectum poteſt habere plura eſſe numero ſimpliciter, poteſt habere plura eſſe numero ſm quid. *Poſitio. 2.* Alij vero non recedentes à poſitione Ioannis, niſi in vno, tales aſſerunt concluſiones. Prima eſt accidẽtia intentionalia ſolo numero differẽtia eſſe poſſunt in eodẽ ſubiecto, vt patet de duabus ſpẽbus duorũ ouorũ in eodẽ puncto diaphani. Scđa accidentia realia reſpectiua ſolo numero dr̃ia poſſunt eſſe in eodẽ ſubiecto numero patet ꝑ illud de paternitatibus. Tertia accidentia realia abſoluta non educta de potentia materiæ ſolo numero dr̃ia poſſunt eſſe in eodẽ ſubiecto. patet de pluribus memorijs: ex quibus fit experientia, & de pluribus imaginibus eiuſdẽ obiecti, de pluribus actibus intelligendi, & de cæteris id genns. Quarta, accidentia realia abſoluta educta de potẽtia materię, ſed non ꝑ motum, ſolo numero dr̃ia poſſunt eſſe in eodẽ ſubiecto. patet ꝑ illud de duobus luminibus. Quinta duo accidẽtia realia abſoluta ꝑ motũ educta de potentia materiæ dr̃ia ſolo numero nõ poſſunt eſſe in eodẽ ſubiecto numero, & in hoc tm̃ dr̃nt à Ioanne. Et probant primo, quia oĩs motus eſt de contrario in contrarium, igitur nõ poteſt eſſe motus ſi ſubiectũ eſt ꝑaffectum forma eiuſdem ſpeciei, cum ea q̃ de nouo inducit̃. Secundo ſi poſſunt talia eſſe in eodẽ ſubiecto, tunc vel eſſent inducta ab eodem agente, vel à diuerſis, non ab eodem, quia agente exiſtente vno in paſſum vnum, vna eſt actio, vt dr̃. 12. huius, nec à diuerſis, quia agentia diuerſa ad eandem intẽtionem agentia efficerent formam illam intenſiorem. *Cõm. 11.* Aĩaduerte tñ ꝙ Ioãnes tenet oppoſitum huius, cũ quo calculatores fere oẽs concordant, qui volunt intenſiõnẽ formæ fieri ꝑ partem gradualem ad partẽ gradualẽ additam vtraq; remanente, quo in caſu illi gradus differunt numero, & ſunt eiuſdem ſpeciei Verum hæc res propoſitũ tranſcẽderet, ſufficiat indicaſſe. *Poſitio Tho.* Sectatores vero Tho. vnica concluſione tenent totum oppoſitum, volunt. n. ꝙ nulla accidentia numero tm̃ dr̃ia eſſe pñt in eodẽ ſubiecto, ſiue ſint realia ſiue intentionalia, ſiue qualia vis. Et eorum rõ potiſsima eſt, quia accidens eſt vnum numero ꝑꝑ vnitatem numeralẽ ſubiecti, igitur ſi ſubiectum eſt vnũ numero, ſemper accidentia eiuſdem ſpeciei, erunt vnũ numero in eodem ſubiecto numero. *Cõm. 4.* *Cõm. 60.* Pro hac conclõne vr̃ ſñia Auer. in 3. de aĩa, & ĩ 2. de aĩa vbi habeт̃ ꝙ receptum ſoni debet eſſe abſonum, & receptiuũ coloris debet eſſe abſcolor. vbi Auer. colligit ꝙ oẽ recipiens debet eſſe denudatum ſaltẽ à tota ſpẽ rei q̃ recipitur, igitur non pñt eſſe plura accñа numero dr̃ia & ſpẽ eadem in eodẽ ſubiecto. Præterea in. 1. phyſi. dicit *Cõm. 6.* Auer. ꝙ oĩs multitudo vel eſt rerũ differentium ſm formam, vel ſm q̃titatem. Sed accidẽtia eiuſdem ſpeciei in eodem ſubiecto, nec differunt forma, quia non ſpẽ nec q̃titate, quia tunc idem ſubiectum haberet diuerſas q̃titates, igitur ſunt vnum numero. Tertio vt eſſe ſimpliciter ad ſubiectũ ſimpliciter, ita eſſe ſm quid ad ſubiectum ſm quid. Sed idem ſubiectum numero nõ poteſt habere duas formas numero à quibus habeat duo eſſe ſimpliciter numero, vt oẽs conceduntigitur idẽ ſubiectum ſm quid non poteſt habere duo accidentia ſolo numero

numero

numero differentia, è quibus habeat duo esse ſm quid eiusdem speciei. Per hæc argumenta, & quædam alia, tenent Thomæ sectatores generatim nulla accidentia solo numero differentia posse esse in eodem subiecto.

Hæc de positionibus.

Capvt dilvcidationis qvartvm.

De disputatione vr̃ mihi nihil esse certum, est enim problema neutrum, & vtraq; pars habet fautores, & bona argumenta. Tñ mihi probabiliter vr̃ esse dicendum, quod quædam sunt accidẽtia quorum agens vicẽ subit subiecti & agentis, vt illa q̃ ab agente dependent inesse, & cõseruatione atq; in fieri & facto esse, vt lumẽ, phãtasma, intentio albi, spẽs & actus intelligendi. lumen.n. à luminoso corpore dependet in esse, fieri & conseruatione, phãtasma ab obiecto & spẽs siue actus ab obiectis, vnde agẽs talium accidentiũ vicem subit subiecti, eo quia subiectum ꝓprie illud est, à quo dependet accidens in esse, & conseruatione, sed quia talia accñtia dependent ab agente in esse & conseruatione, non tm̃ in fieri, hinc eorũ agens vicẽ subit agentis & subiecti, agẽtis quidem quatenus illa dependent ab eo in fieri: subiecti vero quatenus illa dependent ab ipso eodem in esse & conseruatione. quædã sunt accidentia, quorum agẽs subit vicem agentis tm̃ & nullo pacto subiecti, vt illa q̃ ab agente dependent in fieri tantum, vt sunt omnia accidentia naturalia, quæ post actionem agentis derelinquũtur in subiecto, vt caliditas, frigiditas, albedo, & id genus. Hæc.n. post agentis actionem in subiecto relinquuntur, quædam sunt quorum terminus vicem subit subiecti, vt relationes, nam relatio nec esse nec conseruari potest sine termino. Tunc his declaratis dicerẽ primo ꝙ proprie loquendo de ipsis accidentibus, quorum agens subit vicem subiecti & agentis, illa solo numero dr̃ia possunt esse in eodem subiecto, vt duæ lumina, duo phantasmata, duæ alterationes numero, duo motiones numero. causa est quia esse numerale talium non est à subiecto, sed ab agente, qđ vicem subit agentis & subiecti. Materia.n. præiacens pro tanto dr̃ subiectum, pro quanto est id sine quo non illorum, principale.n. à quo illa habent esse & vnitatem, est agens, quod respectu illorum subit vicem agentis, & subiecti. Similiter loquendo de illis quorũ terminus subit vicem subiecti, eodem modo dicendum, cum.n. terminus subeat vicem subiecti, quatenus sine ipso accidẽs tale nec esse nec fieri potest tales relationes nancisci videntur distinctionem & numerum ab illis loquendo vero de accidẽtibus quorum agens subit vicẽ agentis tm̃, sic impossibile est duo illorum numero solo differentia esse in eodem numero subiecto, Probatur per rõnes Thomę, quia esse illorum oĩno est à subiecto, igiť & vnitas numeralis. Pręterea illa relinquuntur post actionem agentis: igitur nõ possunt habere vnitatem ab agente, quia ab eo quod non est nihil habetur, vel si quid habetur, illud principaliter, à subiecto habetur, è quo principaliter accidens habet esse. Hæc sunt quæ videntur mihi pro dilucidatione disputationis.

Capvt solvtionvm qvintvm.

His disputatis. Ad rõnes factas pro opinionibus facile est soluere iuxtam nostram dilucidationem. Nam ad illud de intẽtionibus albedinũ, de spẽbus, de memorijs, phantasmatibus de luminibus tolliť, quia accidẽtia illa sunt primo modo dicta, quia respectu illorũ agens subit vicẽ subiecti. Ad illud de relationibus, vno mõ dici potest, ꝙ terminus ad quẽ, supplet vicem subti, non quidem est subiectũ, sed se habet vt subiectum, quatenus relatio esse non potest sine termino ad quem. Et sic cõcedo plures posse esse relationes numero in eodem propter diuersos numero terminos, vt dictum est. aliter posset dici, de quo non est vis. Satis.n. est mihi soluere rõnes iuxta dilucidationem. Ad illud de formis substãtialibus patet solutio, sumit.n. impossibile & ita nihil est. Ad illud de gradibus formæ dictũ est ꝙ iuxta quosdam gradus illi non sunt res diuersæ, sed eadem forma sub rõne alia atq; alia, verum quia illa res exposcit specialem tractationem, nunc sit dictum intantum. Rõnes pro Thoma nõ cogunt. Ad primam.n. patuit solutio quia non oẽ accidens numeratur per subiectum, sed solum illud, quod post agentis actionem relinquitur in subiecto. Ad dictum Arist. & Auer. in lib. de aĩa dico ꝙ recipiens debet esse denudatũ à tota specie recepti, non simpliciter, quia oculus albus recipit intentionem albi, sed tanquam à ratione recipiendi, vt in tertio de aĩa diximus. Modo licet subiectum præhaberet aliquod accñs potest aliud eiusdem speciei recipere, quia non recipit illud per accidens præcedens tanq̃ per rõnem recipiendi. Ad auctoritatem Auer. 1. physi. dico ꝙ duo accidentia quando sunt in eodẽ subiecto differunt quantitate vel subiecti, vel agentis, vel termini, & sic differunt quantitate, & hoc sufficit Auer. Ad vltimam nego similitudinem, quia subiectum per accidens potest habere duo esse numero ſm quid eiusdem speciei, qñ respectu illorum agens supplet vicem subiecti. Ad rõnes primi capituli. Ad primam negatur similitudo propter causas dictas in dilucidatione. Ad secundam vno modo dici potest ꝙ calores illi differunt specie, cui Auerro. Cõm.18. assentire videtur in. 12. huius, & in primo lib. de Substãtia orbis, eo quia operationes illorum differunt specie. Cœlestis.n. calor est viuificus, elemẽtarius corruptiuus, animalis operatiuus & sic differunt specie, dici etiam potest ꝙ sunt vnus numero calor, verum vt subit rationes diuersas est instrumentum diuersorum vt.n. instrumentum stellarum est viuificus, vt instrumentum animæ est animalis, vt instrumentum elementorum, est mortificus, de hoc tamen quære. 12. huius & in libro de Substantia orbis. Ad tertiam concedo assumptum, quia illud accidens non requirit subiectum nisi vt causam sine qua non, agens enim respectu illius subit vicem agentis & subiecti. Alij dicunt ꝙ non est idem numero lumen quia continuo est aliud atque aliud, tamen secundum dilucidationem nostram non est impossibile accidens migrare de subiecto in subiectum, quando respectu illius agẽs se habet vt subiectũ, & agens. Hæc de disputatione octaua.

Quantum vero dicitur quod est diuisibile in ea quæ insunt quorum vtrunq; &c. Tex. cõm. 18.

DISPVTATIO NONA

De formali ratione quanti.

Num diuisibilitas sit formalis ratio quanti.

Capvt dvbitationvm primvm.

Qvod diuisibilitas non sit formalis ratio quanti. Arguitur primo, quia nõ diuisibilitas in partes essentiales, quia illa est ꝑ differentias specificas, non in partes accidentales, quia illa est per materias, vel per accidentia & non per quanti partes, igitur nullo

nullo pacto. Secundo aliquod est quantum indiuiduũ vt minimum naturale, igitur non oĩ quãto competit rõ diuisibilitatis, Tertio si sic, tunc cuicunq; competeret diuisibilitas per se, esset per se species quanti, & sic locus & tempus essent per se species quanti. Quarto quantũ est forma simplex, igitur non est diuisibilis in partes. antecedens apparet quia quantũ & quantitas idem sunt vt homo & forma hominis. consequẽtia est Gilberti. In contrarium videtur Aristo. in litera.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

ANIMADVERSIONE dignum quantum esse bifariam, nam aliud est mole: aliud est vigore, quantum vigore est oẽ agens existens in aliqua magnitudine, per quam agit certam actionem aliquantulæ velocitatis,
Cõm.79. sm.n. Auer. non potest esse quãtum vigore, nisi sit quãtum mole vel formaliter, vel attributiuæ. Propterea. 8. phy. asserit primum motorem nõ esse finitum nec infinitum vigore, quia non est formaliter quantus mole, nec attributiuę, quantum mole est omne illud quod est quantum quantitate prædicamentali vt numerus & tp̃s & corpus, & id genus. Nos in disputatione loquimur de quanto mole. Secundo animaduersione dignum ꝙ sicut apud Auer. homo & forma hominis idem sunt nisi ꝙ forma hominis significatur per nomen partis, homo per nomen totius, sic quantum & quantitas idẽ est, quantum enim sicut quodlibet concretum solam formam significat, & ita solam quantitatem. Potest tñ (vt more logicorum loquar) supponere pro subiecto, pro quo ipsa quantitas supponere nõ potest, vt.n. homo &
Cõm.2 0. forma hominis idem est. 7. huius, licet differũt, quia homo potest supponere pro compositis singularibus, forma hominis non: sic quantum & quantitas idem est, differunt tamen hoc solo ꝙ quantũ potest supponere pro forma vt pro quantitate, & pro subiecto, at quantitas non nisi pro forma, & sic quid per quantum intelligamus, patet. Tertio aĩaduersione dignum vt Ioan. indicat ꝙ diuisibilitas alicuius in partes trifariã est, aut in partes potestatiuas, vt diuisio animæ in intellectum & voluntatem aut in partes essentiales, vt compositi in materiam & formam, aut in partes eiusdem rationis, vt diuisio continui in partes, quarum quælibet est continua. Quarto animaduersione dignũ ꝙ generalissimum non habet rationem formalem, quæ alio verbo diffinitio dicitur, vt dicit Boet. in prædicamentis, eo quia non habet genus, nec differentiam, habet tamen aliq̃ descriptionem, æque sibi essentialem, ac si esset diffinitio, igitur per rationem formalem intelligendum est in proposito conceptum formalem, vel descriptionem formalẽ quæ habetur loco diffinitionis, rõ.n. formalis vt diximus alibi in habẽtibus diffinitionẽ est diffinitio, in non habentibus diffinitionẽ est conceptus formalis, siue descriptio formalis. Ex his colligit̃ titulus, est enim sensus si formalis ratio quanti sit diuisibilitas, hoc est si diuisibilitas in partes eiusdem rationis sit de formali conceptu quanti mole, quod est generalissimum. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

1. põ attributa Tho. DE disputatione inueni quosdam auctoritate Expositoris voluisse mensuram esse formalem rationem quanti quod est generalissimũ, vt in eo codicillo, quẽ de natura loci inscripsit, aperte demonstrat. Hæc positio habet duas rationes ex verbis Aristo. collectas. Prima est quia Aristot. in prædicamentis probauit orationem esse quantitatem, per hoc quia est mensura syllabarum, igitur mensura est propria & essentialis ratio quãti. Scd̃o, quia Arist. in eodẽ loco spẽs quãti ex rõne mẽsuræ assignare videt̃. Enumerat.n. ibi locũ & superficiem, quæ in ratione diuisibilitatis non differunt, sed bene in rõne mẽsuræ, quia locus est mensura extrinseca superficies intrinseca, igit̃ ratio mẽsuræ est formalis rõ
Obiectiones. quãti. Sed obiiciunt aliqui cõtra hãc põnẽ, Primo quia ratio mẽsuræ nõ æque primo oĩbus spẽbus quãti competit, quia prius numero. Secũdo quia tunc vnitas esset quantitas, quia sibi competit ratio mensuræ. Tertio ratio mensuræ in omni genere est, quia in omni genere est dare vnum qđ est metrũ & mẽsura cæterorũ eiusdẽ generis. Quarto alij arguunt, quia ratio mẽsuræ separat̃ à quãto quia linea infinita est quantitas, cui non compe
Defensio. tit ratio mẽsuræ, igitur non est formalis rõ quanti. Animaduerte ꝙ quicquid sit positio ista in se, potest tamen probabiliter defendi. In metaphysica.n. nihil habemus demonstratiuæ, oĩa sunt topica vt mihi videt̃. ideo dico ꝙ mẽsura põt sumi vno mõ pro quantitate mẽsurante, & põt capi pro mẽsurabilitate hoc est pro quantitate, qua res pñt mensurari. Tũc dico ꝙ si mẽsura capiat̃ pro mẽsurãte, sic nõ est propria rõ formalis quãtitatis. Tũc quia non cõpetit propriæ nisi numero tũ quia cõpetit vnitati, tũ quia nõ competit lineæ infinitæ, ꝑ eam.n. nihil põt mensurari. Si vero mẽsura sumitur pro mensurabilitate, hoc est pro quadã aptitudine, qua res sunt mensurabiles sic est formalis rõ quanti, quia nihil põt mensurari nisi ꝑ quantitatẽ vel sub aliis verbis dici põt ꝙ mẽsura põt sumi in actu, & in potẽtia siue aptitudine. Mẽsura in actu est id quo actu aliq̃d mẽsurat̃. In aptitudine vero est quædã affectio qua aliquid est aptũ mẽsurari vel qua aliq̃d possumus mẽsurare. Tunc dici põt ꝙ mẽsura in actu non est propria & formalis rõ quanti. sed mẽsura in aptitudine, & tunc rõnes nõ cogunt, quia sumẽdo mensurã pro mẽsurabilitate, cõpetit æqualiter oĩbus spẽbus quãti. Ad scd̃am dico ꝙ ꝑ vnitatẽ nihil mẽsurari põt coextẽsiue vt nunc loquimur. Ad tertiã dico ꝙ in oĩ gñe est rõ mẽsurę ꝑfectiue, nõ dimẽsiue. Ad quartam dico ꝙ ꝑ lineã infinitã esset aliq̃d aptũ mẽsurari licet hæc aptitudo nunq̃ reduceret̃ ad actũ, eo quia licet potẽtia sit frustra, nisi reducat̃ ad actũ, tamẽ aptitu
Positio scd̃a. do non est frustra, si nõ reducit̃ ad actũ. Sic igit̃ defendi põt ꝙ mẽsurabilitas hoc est aptitudo qua res pñt mensurari, sit prima & formalis ratio quãti. Alij etiã auctoritate Tho. voluerũt formalẽ rõnem & primã quanti esse diuisibilitatẽ in ptes eiusdẽ rõnis vt dictũ est, & ꝑ Expo
Cõm.18. sitorem patere vr̃ in hoc.5. Persuadẽt hãc põnẽ. Primo quia Aris. & Auer. in li.5. nullã aliã rõnem quãto tribuerunt nisi diuisibilitatem in partes eiusdem rõnis, immo spẽs eius ꝑ rõnem diuisibilitatis docuerũt multiplicari, vt patet. Scd̃o quia rõ prima & indemõstrabilis de aliquo, videt̃ sibi formalis & essentialis, sola diffinitio est indemõstrabilis de diffinitio. Sed Arist. hãc nullibi demonstrauit, & ꝑ ipsam oẽs alias visus est demõstrare,
Obiectiones. igit̃ est hæc prima & formalis ratio. Sed cõtra hãc positionem aliqui obiiciũt. Primo quia hæc rõ nõ cõpetit æqualiter oĩbus spẽbus quãti eo q̃a cõtinuũ est ꝑtãte diuisibile. Discretũ vero actu, igitur non eodẽ mõ. Scd̃o actus diuisionis nõ est proprius & essentialis quãto, igitur nec diuisibilitas, quia opposita æqualiter cõpetunt alicui. Tertio diuisibilitas est aptitudo ad diuisionem: aptitudo est respectus, mõ nullus respectus est de formali ratione absoluti, igitur non est de essentia quãti. Quarto arguunt alij, quia diuisibilitas est prior quan-

titate quia habere partes competit subæ in illo priori, in quo nondum intelligitur habere quantitatem. Probaт quia sicut suba est prior quantitate tpe natura & cognitione, sic partes subæ priores sunt partibus quantitatis. Quinto diuisibilitas in infinitum probatur de continuo in.6.physi.igitur non est indemrabilis, & per cōsequēs non est eius prima rō. Hæ sunt rōnes. Sed hę rōnes nullę sunt. Ad primā dico ꝙ diuisibilitas vniformiter & vniuoce cōpetit oībus spēbus quāti, & vlterius dico ꝙ numerus vt numerus est actu indiuisus in partes eius eo pacto quo ipse est vna species quanti, est tñ diuisibilis sua rōne in partes eiusdē rōnis ꝑ se vt in vnitates, per accñs in partes alterius rōnis, vt binarium, ternarium, & id genus. Ad secundam dico ꝙ per diuisibilitatem non intelligo potentiam ad diuisionem actualem, sed ordinē partium in toto, & talis non opponitur actui diuisionis.

Defensio.

Ad tertiam dico ꝙ aptitudo est respectus, non quidem p̄dicamentarius, quia nec primi, nec scđi, nec tertij modi relatiuorum, sed transcēdens, & talis pōt esse de essentia absoluti. Ad quartā dico ꝙ per partes subæ pñt accipi vt substantiæ sunt, & sic præcedunt quantitatē, sed vt sic sunt indiuisibiles per negationem, nō aūt per aptitudinem ad diuisionē alio mō vt partes, & sic sequunт quātitatem quia non habent diuisionē nisi per q̄titatē. Ex hi sequitur ꝙ si remoueretur quantitas à substātia, remanerent illa quæ fuerunt partes, non tñ remanerent partes, quia rō partiū sola est per quantitatē. Ad quintam dico ꝙ nullibi Arist. diuisibilitatem de quanto demrauit, sp.n. illam supposuit tanq̄ primā rōnem: bene tñ demrauit diuisibilitatem in infinitū in partes eiusdē rōnis, mō hæc non est prima rō. diximus.n. primā quāti rōnem esse diuisibilitatē in partes eiusdem rōnis, & hanc supponit. Arist. vbiq;. hæc de pōne hac. Alij vero tenent quatuor esse quātitatis ꝓpria, quorū primū & intimius est diuisibilitas. Scđm est illud disiunctum finitum vel infinitum. Tertiū illud disiunctū æquale vel inæquale. Quartum est mēsura, sunt aūt hæc propria, siue propriæ passiones apud ipsos, qa oēs hæ supponunt primā quāti rōnē, quæ est nobis ignota, videlicet, A, vel B, est aūt iste ordo conueniens, qa nihil pōt esse finitū vel infinitū nisi sit diuisibile. igitur diuisibilitas pręcedit finitū vel infinitum. Post hoc est æquale vel inæquale, quia nihil pōt esse æquale vel inæquale, nisi sit finitum, vel infinitum, vltima est mēsura, quæ oīa supponit, non pōt esse mēsura nisi supponamus aliquid esse æquale vel inæquale.

Pō tertia.

Qualis hæc pō.

Sed pace horū, hæc pō non est recta, quia Arist. docuit artem inueniēdi diffinitiones oīum rerū, & descriptiones etiam, vt patet.6.topi.& 2.Poste.igr̄ si quantitas habet descriptionem siue rōnem formalem. Illa pōt inueniri per artem. Arist. sed non videmus posse esse aliam nisi diuisibilitatem, quia ens diuisile in partes eiusdē rōnis est totus formalis cōceptus quanti, igiг non est ignota. Scđo nihil est ignotū humano intellui, quia vt dr̄.3. de aīa est oīa fieri, & 1. de gn̄one habeт, idē igr̄ prima rō quanti est reperibilis, sed nulla pōt conuenientius assignari nisi diuisibilitas, igitur; hæc est essentialis illi, propter hæc nō placet hæc positio. Hęc de positionibus.

Cōm 19.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione aīaduersione dignum. Primo ꝙ quantū qđ est gn̄alissimum, (vt diximus) pōt supponere pro subto siue suba, & pro forma siue quantitate, pro quantitate quidem quia illā solā sign̄at, pro subto vero ꝑp rōnem cōcreti, iō primo videamus cū diuisibilitas cōpetat quāto an sibi competat vt supponit pro subto, hoc est ꝓ substātia materiali, an vt supponit pro qūantitate. Scđo videbimus de quæsito. de primo debes scire ꝙ subiectū pōt esse bifariā. Aliud de quo aliquid dr̄. Aliud in quo aliud inest. Exēplū primi subiectū primo mō sunt subæ primæ, de quibus dicunт subæ scđæ. Exēplum secūdi sunt eædē substātiæ primæ, in quibus sunt accn̄tia. Rursus subiectū in quo aliud est bifariā diciт, immediatū & mediatū, subiectū immediatū est illud ē quo immediate fluit accn̄s, & sic rōnale est immediatū subiectū risibilis, quia ab illo immediate fluit, mediatū vero est in quo accn̄s est mediāte primo subiecto, vt hō respectu risibilitatis. Tūc dico ꝙ tā substātia q̄ quātitas est subiectū diuisibilitatis primo mō, quia substātia dr̄ diuisibilis, & linea dicitur diuisibilis. Scđo dico ꝙ subiectum fluxus siue immediatū est ipsa quātitas. probatur quia ab illa fluit diuisibilitas in substantia, subiectū vero mediatū & vltimum in quo est ipsa diuisibilitas est substātia. probaт, quia vltimū indepēdens est substātia oīum accidentiū. Hæc determinatio colligi pōt ex verbis Auer. in.li.5. Ex his sequiт ꝙ diuisibilitas competit quāto siue supponat pro substātia, siue pro quātitate, non tñ eodē mō: substantiæ quidē vt subiecto inherentiæ, quātitati vero vt subiecto fluxus, vtrisq; etiā cōpetit vt subiecto p̄dicationis. Hæc de primo. De scđo videт mihi ꝙ diuisibile pōt sumi bifariā, aut pro potentia ad diuisionē, aut ꝓ principio. vnde hęc potentia fluxit, veluti rōnale pōt sumi ꝓ potētia ad rōcinandū, & pōt sumi pro principio. vnde hæc potētia fluit. Tūc cōcordo hos, & dico & si diuisibile sumiт pro potentia, quæ diuidiт cōtra actū, sic recte illi dicūt diuisibile esse proprium quāto, veluti rōnale etiā sumptū pro potētia est propriū homini. Probaт, quia est p̄dicatū cōuersim extra essentiā, igiт propriū, prædicaт.n. cōuersim de quanto & extra essentiā, quia potentia diuisa contra actū nō est de essentia quāti cū sit qualitas de scđa spē vel ad illam reducibilis. Sin aūt diuisibile sumiт pro principio aptitudinali. vnde est apta nata flui illa potentia ad diuisionē, sic est prima rō quanti. & hoc pacto recte dixerunt alij. Signū aūt est, quia inuenimus Aris. in.6. demōstrasse diuisibile de cōtinuo nō tm̄ in infinitū, sed absolute, per hoc quia cōtinuū nō cōponitur ex indiuisibili, & etiā inuenimus Arist. hic supponere quanti primā rōnem esse diuisibile, hoc esse nō pōt nisi pro quanto in.6.physi. sumpsit diuisibile pro potētia ad diuisionē, in hoc.5. sumpsit ꝓ aptitudinali principio illius potentiæ, & sic non tātum positiones per hanc dilucidationem concordari possunt sed verba Aristo. si inuenirentur diuersa. Hæc de dilucidatione.

Cōm 23.

CAPVT QVINTVM SOLVTIONVM.

HIS visis iuxta dilucidationem soluuntur. Primo rationes ꝓ positionibus. Ad rationes quæ probāt mensuram esse rationem formalem vnica solutione respondeo, ꝙ per verba Arist. non habetur plus nisi ꝙ rō mensuræ competit quantitati & omnibus speciebus quantitatis, non tamē ꝙ competat illis tanquā prima ratio. Ad rationes pro secunda positione, quibus ꝓbatur diuisibilitatē esse rōnē formalē quātitatis, vnica r̄sione dico, ꝙ ꝓbāt diuisibilitatē sumptā pro aptitudinali principio, vnde fluit diuisibilitas potētialis esse primā rōnē & formalē quantitatis. Ad rōnes aliorū. Ad primā dico ꝙ si diuisibilitas sumiт pro principio aptitudinali: vnde fluit diuisibilitas potentialis, sic vniformiter competit numero & continuo, sed si sumitur pro actu vel potentia ad diuisionē vt sic cōpetit difformiter. Ad secundā dico

dico ꝙ ratio concludit ꝙ sicut actus diuisionis nō est essentialis quātitati, sic nec diuisibilitas potētialis, cum hoc tñ stat diuisibilitatē, ꝓ principio aptitudinali sumptā esse rōnē formalē quātitatis. Ad tertiā dico ꝙ si diuisibilitas potentialis est respectus vel qualitas de secūda spē qualitatis, & hæc nō est formalis rō quātitatis, diuisibilitas vero sumpta pro aptitudinali principio vnde illa fluit nō est respectus, nec qualitas. Ad quartā dico ꝙ licet substantia vt substantia sit prior quantitate & diuisibilitate quantitatiua, substantia vero vt partibilis, est posterior, vt dictū est. Ad quintā dico ꝙ Aris. in. 6. phy. demōstrauit diuisibilitates in partes eiusdē rōnis vt diuisibilitas sumit̃ pro potētia ad diuisionē, supposuit vero diuisibilitatē esse rōnē formalē quantitatis, vt sumit̃ pro aptitudinali principio, e quo illa fluit & cōcordant̃ auctoritates. Ex his apparet ꝙ ratio formalis descriptiua q̃titatis est generalissimū ꝑ se esse ens diuisibile in partes eiusdem rōnis. Tūc ad rōnes factas in principio. Ad primā dico ꝙ rō formalis q̃ti nō est diuisibilitas in ꝑtes essentiales, nec accidentales, sed in partes eiusdē rōnis, partes. n. alterius rōnis possunt esse essentiales, vt materia & forma respectu cōpositi, & genus & etiā dr̃ia respectu spēi & pñt esse accidētales, siue dissimilares, vt mēbra & potētiales, vt intell's & volūtas respectu aīæ, igit̃ diuisibilitas in partes eiusdem rōnis est prima & ꝑ se formalis ratio quanti. Ad secundā dico ꝙ minimū naturale est diuisibile, nō aūt oportet vt reducat̃ ad actū diuisionis, quia est tale vel aptitudinaliter, vel principiatiue vt dictū est vel dicas aliter vt placet. Ad tertiā dico ꝙ locus & tēpus & oīa sunt spēs quanti, vt patet in prædicamētis. Ad vltimam dico ꝙ quātitas est forma simplex, ideo non est diuisibilis in partes alterius rōnis, bene tñ est diuisibilis ī ꝑtes eiusdē rōnis, vel dicas ꝙ est diuisibilis: vñ fluit diuisio, nō aūt in quo est diuisio, vt dictū est in dilucidatione. Hæc de disputa. nona satis sufficiant.

Priora & posteriora dicuntur quædam quidem &c. Tex. cui deficit nonum.

DISPVTATIO DECIMA
De instantibus naturæ.

Num dentur instantia naturæ.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod non dentur instantia naturæ. Probat̃ primo, quia si dētur instantia naturæ vel hæc erūt simul, vel alterū altero prius non simul, qa tūc non esset ordo prioris ad posterius, sinautem alterū sit altero prius, tūc natura esset successiua, declaratur, quia inter quæcunq; duo indiuisibilia mediat diuisibile. 6. phy. igitur esset ipsa natura, cuius ponunt̃ instantia successiua, quod est ridiculū. Secūdo instans momentū & nunc idem est, vt patet. 4. phy. sed omne nūc est in tempore, igitur omne instans, & ita nō dat̃ instans naturæ. In contrarium videtur ratio, quia vbi est prius & posterius, ibi pñt assignari instātia, sed in ordine naturæ sunt prius, & posterius, vt patet in textu, igit̃ possunt assignari instantia, & sic qō est dubia pro vtraq; parte.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

ET licet hæc quæstio nō sit peripatetica, sed potius noua, qa tñ solet moueri dicā quid peripatetice sit sentiendum, quid instās siue signū naturæ sit, in dilucidatione patebit, tñ natura, hic sumitur non pro principio motus vt. 2. phy. dicitur. sed pro secundū se, dicimus. n. ignē sua natura esse calidum, qa ẜm se calidus est, vnde natura hic quasi habet̃ pro ordine naturali. Aīaduerte tñ ꝙ ordo naturæ & ordo originis differunt, quia ordo naturæ requirit distinctionem ordinatorum, & prioritatē & posterioritatē, & hoc pacto in diuinis nō reperit̃ ordo naturæ, quia ẜm catholicos licet aliquid sit in illis distinctum ab alio, non tamen prius natura pōt tamen ibi esse ordo originis. quia sunt distincta, & alterū pōt esse prius altero origine, non natura, ordo vero originis licet requirat distinctionem, non tamen prioritatē & posterioritatem naturæ. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONIS TERTIVM.

ALIQVI de disputatione concesserunt instātia naturæ, & instantia originis, quæ appellant signa naturæ vel originis probāt, quia vbicunq; est ordo, ibi pōt esse prius & posterius, & instātia siue signa, sed quædā sunt ordinata origine, quędā sunt ordinata ẜm naturā, igitur oportet cōcedere signa naturæ siue originis. Iuxta hāc pōnem in hoīe respectu ꝑdicatorū sunt ista signa naturæ. Primū nāq; signū naturæ apud hos est, in quo ꝑdicata affirmatiua primi modi illi cōpetūt. Scd̃m in quo cōpetūt ꝑdicata negatiua in rōnibus formalibus fundata. Tertium in quo illi cōpetunt modi intrinseci. Quartum in quo sibi cōpetūt oīa ꝑdicata scd̃i modi. Vltimū in quo sibi cōpetūt accñtia. In diuinis quoq; in primo signo originis est pater q est à se. In scd̃o filius quia est à patre. In tertio Spūs sctūs, q ꝓcesit ab vtroq;. Sed contra hāc pōnem instāt nōnulli, primo qd est istud instās naturę vel originis, aut. n. sub̃a aut accñs, nō substantia, quia tūc nihil aliud est dicere. A. esse prius natura. B. in aliquo signo naturæ, nisi quia. A. est prius. B. in substātia, nec accñs ꝑ idē. Scd̃o tunc prima substantia oī instanti naturæ est prior, igit̃ in aliquo signo naturæ, qđ est ridiculum. Tertio prius natura & posterius natura sunt in eodē signo vel instāti tp̃is, igit̃ nō pñt esse hæc qa tūc in vno indiuisibili essent plura indiuisibilia. Propter hæc alij dixerunt signa naturæ nihil esse ex parte, rei sed solū ex ꝑte nr̃a, quatenus nos ordine quodā res vel ꝑdicata rerum rebus ipsis attribuimus, & sic signa naturę erunt intellectiones ex parte nostri modi intelligendi ordinatæ. erit igit̃ primū signū naturæ prima intell'io qua primū ꝑdicatū de re intelligimus, Scd̃m signū vero scd̃a intell'io, qua ẜm ꝑdicatū de eadē re ītelligimus. Sed hęc pō non placet, qa vel nr̃æ ordinatæ intell'ioni correspōdet naturalis ordo ꝑdicatorū, vel nō, si corrn̄det, habemus ex parte rei esse quędā signa naturæ, ꝑ quæ illa ꝑdicata ordinate intelligimus: qđ negabāt, si aūt illi ex ꝑte rei nihil ordinis corrn̄det, igit̃ illa ꝑdicata ad placitum possumus ordinate attribuere rei, & illa ītelligere. Scd̃o ex ꝑte rei est ordo naturæ vt patet in textu, & ordo originis, igit̃ ex parte rei oportet aliquo pacto dare hæc signa, & non tm̃ ex parte intell's. Hæc de positionibus.

Obiectiones.

2. positio.

Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione debes scire ꝙ ꝑ signa siue instantia naturæ vel originis possumus intelligere quædā indiuisibilia naturæ, vel quæ sint termini quorundā diuisibiliū in ordine naturali, eo pacto quo in tp̃e sunt quædam indiuisibilia quæ sunt termini tp̃is. Alio pacto possumus intelligere ꝑdicata apta ẜm se signari à nobis ordine quodā, tūc dico duo ad disputationē. Primū est ꝙ si ꝑ instantia siue signa naturæ intelligimus indiuisibilia naturæ, quibus corrn̄det aliqd ꝑter ꝑdicata, & ꝑter nr̃am intell'ionē, sic instantia naturæ nulla sunt, & q̃tū ad h̄ argumēta cōtra primā pōnem recte procedūt, argumēta quoq; facta in principio cōtra h̄ ēt demr̄ant. Se

cundum est ꝙ si ꝑ signa naturæ intelligimus prædicata ipsa quæ ẜm se sunt apta ab intellu nr̃o ordine quodam signari, intelligi, & cõstitui, sic signa naturæ, & originis sunt vera, & q̃tũ ad hunc sensum recte dixit. 1. põ, & secunda põt trahi ad hũc sensum, eo q̃a signũ naturæ põt esse ex parte rei, & ex parte nr̃a, ex parte rei quidem est ipsum prędicatũ sui natura aptũ prius signari ex ꝑte nr̃a est intellĩo, cõtra primũ ṗdicatũ est aptũ signari verum ex parte rei sunt signa naturæ obtiue, ex ꝑte nr̃a signa naturæ sunt formalia: & sic. 2. positio põt tolerari.

Dubitatio. Sed occurres an differat signũ naturæ & prædicatum?

Solutio. Dici põt ꝙ ex parte rei idẽ est, differt tñ rõne, quia ṗdicatũ absolute dicit̃ prædicatũ, vt ꝑ intellectionẽ nr̃am signari aptũ dicit̃ signũ, siue instãs naturæ.

Dilucidatio. Ex his apparet dilucidatio, ꝙ si signa naturæ sumant̃ pro indiuisibilibus naturæ, quibus corr̃ndet aliquid ṗter ṗdicata & præter intellectionẽ, sic nihil sunt, si vero sumant̃ à nostro modo intelligẽdi sic vel ex parte rei: & sic sunt ṗdicata sui natura ordine quodã ab intellu nostro signabilia, & h̃ mõ dicũtur signa naturæ obiectiua, vel ex parte nostra & sic signa naturæ erunt intellectiones naturales ordinatæ illorũ, & hoc pacto dicuntur signa naturæ formalia. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS visis ad rationes cõtra primã sorõnẽ, patet rñsio signa naturæ sumpta formaliter sunt accñs vt intellĩones, sunt obiectiue sunt substantiæ, vel prædicata substantialia. Ad secundã dico ꝙ prima suba nõ est prior oĩ instanti naturæ, quia non est prior ente, qđ est primum illius ṗdicatũ, qđ nos vtimur pro primo signo naturæ. Ad tertiã concedo ꝙ plura indiuisibilia alterius rõnis pñt esse in vno ĩdiuisibili alteriꝰ. Ad rõnes factas 1. capite. Ad primã dico ꝙ alterũ altero est prius nec sequitur naturã esse successiuã, quia alterũ altero est prius ẜm se nõ ẜm mẽsuram, vt dictũ fuit. Ad secundã dico ꝙ hęc dicũtur signa vel instãtia metaphorice. Sed nũc dr̃ instans propriẽ. Hæc de decima disputatione.

Amplius alia dicuntur secũdum se quanta quædam, alia secundum accidens &c. Tex. cõm. 18.

DISPVTATIO VNDECIMA
De quantitate temporis & motus.

Num tempus & motus sint quanta per accidens.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Cõm. 18. QVod motus tẽpusúe sint quanta per accidens. Arguitur primo quia Ari. & Auer. in textu asserunt motũ & tẽpus esse quanta per accidẽs. Secundo quæ sunt quanta propter aliud sunt quãta ꝑ accidens vt patet. 1. poste. sed motus est quantus ꝑꝑ magnitudinem, & tp̃s propter motũ, vt dicitur in textu, igitur ambo sunt quanta ꝑ accñs. In contrariũ est Aristo. in prædicamentis, vbi enumerat tp̃s saltem inter quanta per se, & cum motus sit tempus etiã motũ dedit intelligere, ideo quæstio est valde ambigua.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID motus sit, quidúe tempus ex dilucidatione patebit. Amplius quid esse quantũ per accidens, quidúe per se etiam ex dilucidatione patebit, ideo de titulo disputationis hæc sufficiant.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

EXPOSITOR in texu asserit motũ & tempus esse quanta per accidẽs. vnde Ari. ita dicit eorũ quæ per accidens quanta dicuntur alia sic dicunt̃, vt diximus, q̃a quantum est quiddam id cui musicũ inest, ac albũ, alia vt motus & tp̃s, etenim hæc quãta quędam, cõtinuaq; dicuntur, quia illa diuisibilia sunt, quorũ sunt ista affectus, atq; non dico id quod mouet̃, sed id sup quod efficitur motus, quia. n. quantũ est illud: ideo motus etiã quantus est, tẽpus etiam ideo quantũ est quia motus est quantus. Hæc Arist. ad verbum, vbi clare vult motũ esse quantũ ꝑ accidens ꝑꝑ quantitatem spatij, sup qđ fit motus. tẽpus vero ꝑꝑ quãtitatẽ motus, & Auer. inquit. motus. n. consequit̃ magnitudinẽ, & diuidit̃ per suam diuisionem, & tẽpus consequitur motũ, igit̃ sunt de passionibus quãti, non de substantia quanti, igit̃ sunt affectiones quantorum non per se quanta. *Cõm. 18.* Ex his videtur hæc positio satis euidens.

Obiectiones. Obiiciunt autẽ huic positioni aliqui primo motus & tẽpus diuidunt̃ in partes alterius rationis à partibus, in quas diuiditur magnitudo, igitur motus & tẽpus non sunt quanta ratione magnitudinis antecedens patet, quia partes tp̃is & motus nõ sunt simul, partes autem magnitudinis sunt simul. Amplius partes motus & tp̃is sunt prius & posterius partes magnitudinis non sunt prius & posterius, igitur partes magnitudinis non sunt partes illorum. Secundo motus potest habere propriũ magis & minus, igitur nõ est quãtus propter magnitudinẽ antecedens patet, quia super paruã magnitudinẽ põt esse velox & tardus motus, igitur nõ est talis propter illã. Tertio partes motus & tẽporis copulantur ad alium terminũ cõem, quã copulentur partes magnitudinis, igit̃ est per se quãtus alia quantitate. Quarto quæro quid per magnitudinẽ intelligit per quam sunt quanta non est mobile nec terminus motus vt patet in textu nec spatiũ, quia sup spatiũ continuũ põt esse discõtinuus motus, igit̃ motus & tempus sunt ꝑ se cõtinua.

Defensio aliquorum. Solet defendi Expositor à suis sectatoribus ꝙ qñ Arist. ait motũ esse per accidẽs, quantum verũ dicit, quia motus nihil aliud est q̃ forma fluẽs vel vbi fluẽs. mõ motus & terminus motus sunt quanta ꝑ accñs, & sic loquit̃ Arist. hic. Vnde pñt distinguere ꝙ motus põt sumi pro fluxu, & pro forma fluẽte, tũc volunt ꝙ motus sumptus pro fluente forma est per accñs quãtus sed pro fluxu non est negandum illum esse ꝑ se quantum, & sic cessant oẽs obiectiones. addũt ꝙ tp̃s dicit̃ q̃tum ꝑ accñs q̃a est aggregatũ ex cõtinuo & discreto, & ita videt̃ quasi ꝑ accñs quantũ quoddam.

Confutatio defensionis. Sed hęc defensio nõ placet. Primo quia Arist. in textu ait motũ esse quantũ per accñs rõne magnitudinis in qua fit, & nõ rõne subiecti. mõ magnitudo sup quã fit motus est spatiũ, qđ quidẽ in motibus nõ est vnius rõnis, quia in motu locali est intercapedo termini à quo, & ad quẽ, localis, in motu alterationis est intercapedo termini à quo, & ad quẽ gradualis, in motu actionis, est intercapedo termini à quo, & ad quẽ, dimẽsiua, motus autẽ cuius diuisio sumit̃ à spatio, sup qđ fit: nõ est forma fluẽs, sed fluxus formæ vt patet igit̃ nõ recte dicũt. Secũdo quia tale ꝑ accñs est tale ꝑꝑ subiectum, sed spatiũ non est subiectum motus, ideo nec est id quo motus fit talis per accidẽs. Præterea tertio illud qđ de tꝑe dicũt, nihil est, quia Arist. eodem mõ loquit̃ de tꝑe & de motu. ait. n. motũ esse quãtum ꝑ accñs rõne spatij, tẽpus vero rõne motus, modo tẽpus non est discretum propter motũ, igitur nec quãtum propter motum.

2. positio. Propter hæc dicũt ꝙ esse quantũ per aliud potest intelligi bifariã, aut formaliter, aut effectiuæ, paries quidẽ est albus per aliud, bifariam,

bifariã,quia per albedinem formaliter, per albificantẽ effectiuæ. Sic motus & tp̃s sunt quãta dupliciter formaliter, vel effectiuæ. Tunc dicũt motum & tp̃s esse quanta ꝑ aliud effectiuæ, quia per magnitudinẽ, vt patet in textu. ꝑ se autẽ formaliter, quia proprijs & formalibus quantitatibus. & ꝙ hæc sit positio Arist. patet quia ait aliter esse musicũ vel album quantum & aliter motũ & tẽpus. nã illa propter subiectũ, hæc ꝑꝑ magnitudinem, igiť sunt talia per aliud non quidem formaliter, sed per aliud effectiuæ. Sed hæc solutio nõ est tuta, quia à quocunq; motus non habet esse effectiuæ, ab eo nõ habet quantitatem effectiuæ. Sed ipse motus nõ habet esse effectiuæ à spatio, sed à motore igiť nõ à spatio sed à motore haberet esse quantũ effectiuæ. Secũdo si hęc dicuntur quãta per accñs, quia habẽt esse quãtitatiuũ ab alio effectiuæ. Tũc nullũ esset ꝑ se quantũ, quia oẽ quantũ habet esse quãtitatiuũ ab alio effectiuæ, vt patet oĩbus, & tamen Arist. signanter asserit motũ & tp̃s esse quanta ꝑ aliud. Cætera vero esse quãta per se, & sic hæc euasio nulla est. Alij finxerũt motũ distinctũ cõtra mutatiõnẽ, trifariã esse, quia põt sumi pro fluxu formæ, pro forma ipsa, & pro successione quadam tꝑe numerabili. Dicunt igiť tria, primũ ꝙ motus pro forma vel fluxu sunt quãti ꝑ aliud. patet, quia forma est quanta ꝑꝑ magnitudinem, & fluxus ꝑꝑ magnitudinẽ. Secundo quia quæ sunt alterius prædicamenti sunt quanta ꝑ accidẽs, sed forma pro fluente & pro fluxu sunt alterius prædicamenti à quãtitate, quia pro forma est in tribus prædicamentis & pro fluxu est in prædicamento passionis, vt dicitur. 5. physi. igitur sunt quanti ꝑ accidens. Secundũ est ꝙ motus pro successione tpis numero mensurabili est ꝑ se quantus, patet ꝑ oẽs rõnes logicorũ. Tertiũ tp̃s est quantitas ꝑ se vt numerus motus, vt vero successiuũ & cõtinuum est quantũ ꝑ accñs rõne motus, & sic pñt cõcordari positiones & auctoritates. Sed hʼ positio friuola est. Primo quia motus pro successione nihil aliud est q̃ tp̃s ẜm oẽs peripateticos. Secundo quia Aristote. in textu ait motũ esse quantũ ꝑ accñs ratione magnitudinis, super quã fit, modo hoc non põt intelligi nisi de motu pro successione, quia motus alio modo sumptus est quantus ratione subiecti, & nõ ratione spatij. Tertio illud quod de tempore dicitur, nihil est, quia in prædicamentis tempus ponitur per se quantitas, non vt numerus sed vt continuum, & sic adhuc sunt difficultates. Hæc de positionibus sufficiant.

Confutatio. *Positio Burlei.* *Confutatio.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione oportet videre duo. Primo de motu. Secundo de tꝑe. de motu aĩaduersione dignũ ꝙ motus sumptus pro quanto tꝑe mensurabili põt bifariam cõsiderari. Vno modo quatenus habet partes diuisibiles in sem ꝑ diuisibilia in infinitũ. Alio mõ quatenus habet partes copulatas ad vnũ cõem terminũ. quatenus habet partes copulatas ad vnũ cõem terminũ. bifariã adhuc esse põt, aut ꝑmanentes aut successiuas. Secũdo aĩaduersione dignũ ꝙ esse tale ꝑ aliud põt bifariã esse, aut ꝑ aliud tanq̃ per causam, aut ꝑ aliud tanq̃ per vl̃em rõnem, cui primo cõpetit, Soc. est ridẽs ꝑ ludum tanq̃ per cãm est ridẽs quia hõ tanq̃ per vl̃em rõnẽ, cui primo cõpetit. Et intelligo ꝑ vl̃e, nõ quidẽ in ꝑdicando, sed vt loquiť. 1. post. pro primo & ꝑ se. Tũc dicerẽ primo ꝙ si cõsidereť motus quatenus habet partes diuisibiles in sem ꝑ diuisibilia sic est quantus ꝑꝑ spatiũ tanq̃ propter rõnem vl̃em, non aũt tanq̃ ꝑꝑ causam. Secundo dico ꝙ si considereť motus quo ad partes copulabiles ad vnũ cõem terminũ, est quãtus ꝑ se formaliter, & per nihil aliud tanq̃ per causam aut tanquã ꝑ rationẽ vl̃em. Tertio dico ꝙ si cõsidereť quo ad partes permanentes, est quantus ratione subiecti in quo est. Prima conclusio est pro mente tex. & cõmenti. vbi diciť motũ esse quãtum ꝑꝑ spatiũ. Secũda cõclusio etiã est ꝑ mente cõmenti, habet. n. Auer. in calce cõmenti quod motus & tp̃s sunt spẽs quãti per se, & nõ nisi rõne qua continua sunt, igitur rõne illa sunt per se formaliter quanta. Tertia est pro mente Aristo. 9. physi. vbi ait ꝙ diuisio motus penes mobile est per accidẽs, penes spatium est ꝑ se. Ex his facile pñt cõcordari positiones, qñ. n. Expositor ait motũ esse quantum ꝑ aliud, quia per spatiũ intelligit quatenus est diuisibilis in partes diuisibiles in semper diuisibilia, quando logici aiunt illum esse per se formaliter quantum, loquuntur de eo quatenus habet partes ad vnum cõem terminũ copulatas, qñ logici dicunt ipsum esse quantũ ꝑꝑ mobile, pñt intelligere quo ad partes eius ꝑmanẽtes. Sed adhuc cõtra dilucidationem occurres, ꝑꝑ quid magis habet diuisionẽ in partes, sem ꝑ diuisibiles à spatio, q̃ à mobili. De hoc diximus in 6. phy. Pro modo satis sit nobis solutio mathema. quia videlicet, saltem per imaginationẽ possumus intelligere motũ esse diuisibilem sine diuisibilitate mobilis, non autẽ intelligi potest motus diuisibilis sine diuisione spatij, quia ad imaginationẽ mathe. indiuisibile põt intelligi moueri, igiť principaliter diuisio motus erit à spatio, & non à mobili. Et sic potest ratio Arist. in textu sic colorari. Hæc de motu. De tꝑe vero suppono ꝙ tempus sit motus, vt in. 4. disputaui. nam motus cœli est tp̃s omniũ motuũ hic inferius, & motus horologij est tp̃s mensurans labores, & actiones, & motus aĩalium. Secundo supponendum est ꝙ licet tp̃s sit motus, tamen differt à motu ẜm consideratiõnẽ, quatenus suꝑaddit illi rationem mẽsuræ. nã motus cœli vt mẽsura est tp̃s primum vnum numero omnium. Motus horologij vt mensura est tẽpus secundariũ cæterorum motuũ. hoc quidẽ secundarium, quia adhuc mensurať tꝑe primo, quod est cœli motus. Ex his sequiť ꝙ tp̃s rõne motus est quantũ hoc est diuisibile in semper diuisibilia immediate & primo, ratione spatij remote & mediate. Probať quia licet tempus sit motus, tamen nõ diciť tempus nisi vt superaddit rõnem mẽsuræ, igiť vt suꝑaddit rõnem mensuræ differt à tꝑe, & vt sic habet diuisionẽ in infinitũ ratione eius, cui superaddit rationem mẽsuræ. Sed occurres primo quia partes temporis copulanť ad nunc, partes motus ad mutatum esse, sed mutatum esse, & nũc differũt, igitur tempus non est motus. Secundo tp̃s habet propria magis & minus alia ab illis motus, igitur est aliud. Tertio tempus est mensura motus, igitur differt à motu. Vltimo solum motus primus est tempus, igitur saltem tempus differt à motibus horũ, sed non valent. Ad primam dico ꝙ nunc & momentum non differunt nisi ratione sed ẜm rẽ idẽ est, dicitur. n. momentum vt in motu, dicitur nunc vt mensura illius, vnde momentum horologij est momentum in motu illo, & est nũc respectu momenti in motu equi. Ad. 2. dico ꝙ motus, qui est tempus ad. A. motum habet propria magis & minus vt horologij motus habet propria magis & minus alia à motu equi, tempus vero simpliciter oportet vt habeat magis & minus alicuius motus, vnde tempus habet propria magis & minus alia ab eo motu, cuius est mensura, non autem alia ab eo motu cum quo est idẽ. Ad tertiã dico ꝙ verum est. nã vnus motus est mẽsura

Dubitatio. *Solutio.* *De tempore.* *Excerpta.* *Dubitationes.* *Solutio.*

alterius,& isti differunt realiter. Ex hoc non sequit vt tempus differat à motu, quia semper est motus.est.n. motus ad A.tempus, ad B.aūt motus. At quartam dico φ oīs motus est tempus,sed nō respectu sui.Motus aūt cœli est primum oīum tp̄s,sui vero rōne partiū. Ex his apparet φ motus est tempus, sed non respectu sui, sed vt superaddit rōnem mensuræ respectu alterius motus q peripsum mensuratur.Secūdo sequit φ tp̄s vt motus est,est quantū rōne spatij,quia sic non est aliud q̄ motus,vt vero superaddit rōnem mensurę ad alium motū, vt sic vr̄ quasi per accn̄s quātū,rōne motus, cui rōnem illā sup addit,& sic patet de tpe. Hæc de dilucidatione.

Excerpta dilucidationis.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS visis patet ad rōnes aliorum,qđ concludunt de motu quatenus habet duas partes ad vnum cōem terminū copulatas, non aūt quatenus habet partes diuisibiles in sp diuisibilia. Ad rōnes primi capitis,patet solo, loquitur.n. Aristo.de motu quo ad partes diuisibiles in semper diuisibilia. Hæc de disputatione vndecima.

Ad aliquid dicuntur alia per se vt duplum ad dimidium, & triplum &c. Tex.cōm.20.

DISPVTATIO DVODECIMA
De distinctione relationis à fundamento.

Num relatio secundum rem differat à fundamento.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod relatio ẜm rem non differat à fundamento. Arguitur primo, quia si sic. Tunc in relationibus esset processus in infinitum deducir, quia duæ similitudines distinguerentur à duabus albedinibus,quæ sunt earum fundamenta, igitur possunt adhuc esse similes, & quæratur de illis similitudinibus, & ita aut procederetur in infinitum aut oportet stare ad fundamenta, quæ sint suæ relationes.Secundo relatio differt à relatione per fundamentum,sed differentia non differt ẜm rem ab eo,cuius est differentia, igir relatio nō differt ẜm rem à fundamento.Tertio si h̄ esset, tunc relatio adueniens fundamento redderet illud cōpositius, consequens est falsum & consequentia patet. Quarto tunc in DEO esset compositio, quia sunt relationes additæ.Quinto si relatio ẜm rem differret à fundamento.Tunc materia prima esset subiectum accidētis.Consequentia patet,quia potentia materiæ ad formam est relatio, vt patet.1.physi.& hæc per te differt à materia, igitur materia esset subiectum accidentium. Sexto tunc ī quolibet corpore essent infinitæ res distinctæ, quia quodlibet est infinities aliquantulum ad aliquid sui.Septimo tunc posset fieri aliquid de nouo alicui per magnam distantiam nulla actione facta in medio, vt de similitudine quæ Romæ fieret per me nunc album factum.In oppositum cōiter sunt p̄hi,& sic quęstio est ambigua pro vtraq; parte

Cōm.70.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

RELATIVA è quibus relatio deducitur,ab Aristo. ad aliquid dicuntur,eo quia non potest alterum correlatiuorū intelligi, quin & alterum intelligatur.Et propterea Arist.in prædicamentis ait relatiua dici quecūq; hoc ipsum,quod sunt ad aliud dn̄r,quid vero sit fundamentum,dicamus.Ad cuius rei euidentiam debes scire quod relatio interdum alicui inest mediate vt duplum substantię mediāte numero, alicui īmediate vt numero duplum inest sine medio. Illud cui immediate inest, subiectum appellant. Illud cui immediate competit appellant fundamentum. Sed mihi non placet hæc descriptio quia nullum accidens est illud cui accidens insit,vt patet in prædicamentis. Propterea fundamentū non potest esse id cui accidens inest, quia oportet esse substantiam.Melius igitur dici potest φ cum relatio sit accideus imperfectū,quia est ita debile, quod quasi putatur de secundis intellectis,vt.12.metaphysicę habetur non potest substantiæ inesse,nisi per medium accidens relatione perfectius.Et ita illud accidens mediante quo relatio substantiæ inest:fundamentum dicitur, siue sibi relatio insit,siue non. Et ita relatio indiget subiecto per rōnem generis,quia,videlicet,est accn̄s,cui oī cōpetit esse in subiecto,& indiget fundamēto,quia est accidens debile,qđ pro sui esse indiget pluribus, & sic fundamentum erit accidens quo indiget ad hoc vt substantiæ insit.Verbi gratia duplicitas quia inest substātiæ mediāte numero, numerus dr̄ fundamentū illius substantia vero subm, dixi aūt siue illi accn̄ti insit relatio,siue nō. Propterea quia ẜm catholicos pōt q̄nq; idem esse fundamentum & subiectū virtute diuina, vt in quantitate panis sacri,vbi remanet quātitas,quę est subiectū ęqualitatis & fundamentum eiusdē.hic veniunt tria gn̄a relatiuorum. Primum quorum fundamentum est quātitas,Secūdum quorum fundamentū est qualitas.Tertiū quorum fundamentū est mēsura entitatiua.Huius sufficientiæ regulā docet Expositor,quia cū relatio cōsistat in ordine vnius rei ad alterā, toties relatiua dicent̄ quoties vna res ad aliam ordinari pōt, ordinat̄ aūt vna res ad aliā vel ẜm esse dependētiæ, & sic habet̄ tertium genus eorum,quorū fundamentum est mēsura entitatiua:vel ẜm virtutē,& sic habet̄ ẜm genus, quorū fundamentum est qualitas:vel ẜm mensurā quātitatiuā, & sic est primus genus eorum quorum fundamentū est quantitas. Vlterius eorum, quorum fundamētum est quantitas quædam fundantur in ipsa quātitate, quædam in principio quātitatis.fundantur in quātitate oīa,quæ fundant̄ in numero,vt duplū,& oīa ꝓportionalia, fundantur in principio quantitatis quæcunq; fundant̄ in vnitate,& hæc sunt vel quorum substātia est vna, & dicunt̄ eadem,vel quorum qualitas est vna, & dicuntur sīa, vel quorum quantitas est vna,& dicūtur æqualia. Eorum vero quorum fundamentū est qualitas, alia sunt quorū fundamentū est potētia actiua vel passiua, vt calefactiuū ad calefactibile, quædā ẜm qualitatē quæ est agere & pati siue alterationes, & h̄ aut ẜm pn̄s vt calefaciēs ad calefactū, aut ẜm futurū,vt facturū ad faciēdū, aut ẜm p̄teritum vt pater ad filiū. Eorū vero quorū fundamentum est mēsura ꝑfectionalis siue entitatiua, alia sunt in suba,alia sunt in quātitate,& breuiter circuūt oē genus.Ex his apparet imperite esse dictū à q̄busdā fundamēta relationū esse quatuor gn̄a,videlicet, quantitatem,qualitatē,actionē,& passionē. Nā solum duo sunt prædicamenta,quibus fundant̄ relationes. Actio.n. & passio vt sunt fundamēta relationū,passibiles sunt qualitates.Præterea tertij gn̄is fundamentū esse pōt trāscendēs oē prędicatū. Sed occurres in quo differūt relatiua tertij gn̄is à relatiuis aliorū generū. Rn̄dit quidā φ dr̄ia est ex parte fundamentorū,quia fundamentū relatiuorum primi gn̄is est quātitas siue mēsura q̄titatiua. Tertij vero gn̄is fundamentū est mēsura ꝑfectionis,siue entitatiua.Sed aliqui obiiciunt,primo qͣ nō oē contentū mēsurat cōtinēs, vt nec quaternarius mēsurat quinariū in quo continetur,nec oē cōtinēs mēsurat contentum, quia

Scotus.5.meta.
Confutatio. Quid fundamentum secundum veritatem.
Cōm.19.
Cōtra Burleū.
Dubiū. 1.Solutio.

quia tēpus non mensurat motū, quia nō totiens ductū reddit motū, nec mensurās semp excedit mēsuratum, quia tps mēsurat motū, & tñ nō excellit illum. Hæc nō cogūt primū quidē qa quaternarius pōt mēsurare quinarium saltē ſm partem. Amplius ſm nihil est, qa tēpus excellit motum vt habet rationē mēsuræ, nā motus horologij, qui habet rōnē mensuræ respectu cursus æqui excellit illum, quia nō tm̄ est mēsura illius, sed multorū. Multæ dubōnes in his accidere pñt, quæ in alijs qōnibus dicentur, nūc vero patet quid sit nā relatio, quidúe fundamētum. Quid vero volumus per distinctionē ſm rem, in dilucidatione apparebit. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

De disputatione sunt innumere positiones, qa ab Arist. & Auer. & aliis peripateticis nihil de disputatione certi habemus. Propterea hæc disputatio non est intentata nisi à iunioribus, q multifariā loquuntur. Sed ne sit confusio, reducemus pōnes ad numerū certū, & famosum. Propterea duæ fuerūt pōnes cōtrariæ. Altera dicit ꝙ nulla relatio differt ſm rē à fundamento. Altera dicit ꝙ oīs relatio differt ſm rē à suo fundamēto. Hę.n. sunt positiones contrariæ. Prima pō est fere oīum logicorum, licet non vtanť illo modo dicēdi, sed spēciatim est Henrici Gādauēsis, & à multis defendiť ad mentem expositorū Tho. & Egidij. Scđa videť Ioānis in 5. & oīum eorū, q res fatenť sunt pōnes mediæ, quæ enituntur has conciliare, de quibus vberrime postea dicemus. Primā positionē probant primo de distantia, quæ est relatio, & tñ non differt ab eius fundamēto, aliter dū ego mouerer causare relationes distinctas ab ipso cœlo, & ab oībus quæ à me distant. Amplius vel acquiriť in instāti vel tpe, & nō vř in aliquo horū posse acquiri. Adhuc de fundamēto eius à quo differt, vř qō quia nō pōt esse quantitas mobilis, quia illa nō plurificať, & distantiæ sic, nec pōt esse locus, quia ille nō est in re, quæ distat, nec pōt esse vbi quia illud est respectus, qui fundať potius in relatione, q̄ sit relationis fundamentū. Secundo niphum esse patrē nihil aliud est q̄ niphum hr̄e filiū. Sed filius nihil est niphi. igiť relatio nihil addit subiecto vltra fundamētū. Tertio si relatio differt à fundamento, tūc esset accidēs per accidens, & vltra sequiť ꝙ possit adesse & abesse præter subiecti corruptionem, & ita Niphus & Iacobus possunt esse sine relationibus. Quarto si æqualitas sit res existēs in re quanta alia ab illa vel ēst tota in toto quanto, vel pars in parte vel tota in toto, & tota in qualibet parte, non tota in toto & pars in parte, quia cum illæ partes non differunt spē, tunc cuicunq; totū esset æquale, quęlibet pars esset illi æqualis, nec pōt esse tota in qualibet parte quia tunc pars esset æqualis alicui, cui est æquale suum totum. Alij arguūt. primo quia si relatio esset res alia à fundamento, tunc relatio posset esse terminus motus per se. deducitur, qa per relationem ipsum fundamentū, cui aduenit de nouo mutaretur realiter. Secūdo quia si relatio differt ſm rem à fundamento, tunc relatio haberet proprium inesse aliud à cæteris pdicamentis, quod est cōtra Simplicium in prædicamētis. Aliæ rationes sunt tactæ capite primo. Hæc pro prima pōne. Cōtra hanc pōnem, & pro secunda positione arguūt. Primo quia ille differunt ſm rem, quorum vnū potest esse realiter sine alio, sed fundamentum pōt esse realiter sine relatione. vt patet, igitur differunt secundū rem. Secūdo quæcunq; opposita pñt fundari successiue in eodē illo semp pmanēte eodē, differūt ſm rē ab illo, sed sĩlitudo & dissimilitudo pñt fundari in eadē albedine illa semp eadē pmanente, igiť differūt ab illa ſm rem. Tertio illa differūt ſm rē, quorum vnum potest esse vnum, & alterū multiplicari, sed potest albedo quæ est fundamentum esse vna & similitudines plures, igitur differūt ſm rem. Quarto ea quæ sic sese habent, quod vnū pōt esse altero intensius, differunt ſm rem: sed pōt album esse albius, & minus simile, igitur differunt ſm rem. Quinto si relatio esset eadē fundamento, tūc æqualitas & similitudo magis differrent q̄ similitudo & relatio potētiæ actiue quæ fundantur in eodē calore, quod est falsum, quia similitudo & potentia actiua fundata in calore, sunt diuersi generis. Sexto relatio rationis est alia res rationis à suo fundamento, igitur relatio realis est alia res realis à suo fundamento. Pro hac parte videtur Arist. in prædicamentis, vbi corrigens primam diffinitionem ait illa esse ad aliquid, quorū esse est ad aliud: & certū est ꝙ pro esse intelligit esse reale. igiť esse relationis differt à subiecto & fundamento. Amplius Simplicius ibidem declarat relationem esse ad aliud, adhuc Auer. 12. metaphy. vult ꝙ sicut principiata sunt alia, ita & principia, & exemplificat speciatim de distinctione relationis ad alia: & principiorum relationis ad principia aliorū. Præterea Auicenna tertio suæ metaphy. capite de relatione videtur velle ex intentione ꝙ relatio habeat certitudinem propriam, & in principio capitis vult, ꝙ ſm suā certitudinē habeat proprium inesse, & propriam accidentalitatē. Ex his tenent quidam ꝙ relationes sunt res, & distinctæ ſm rē à propriis fundamentis, propriisq; subiectis. Hæc de extremis positionibus. De medijs vero positionibus Ioānes velle videť in qōne ꝙ relationes aliæ sunt reales, aliæ rationis, & propterea dicit ꝙ omnis relatio realis differt ſm rem à suo fundamento. Secundo dicit ꝙ nulla relatio rationis differt ſm rē à suo fundamento, dicitur relatio realis apud Ioannem & alios, quæ requirit tria, vt extrema sint realia, vt ſm rem differant, & vt inter extrema sit mutua habitudo. defectu primi oppositio inter ens & non ens, nō est relatio realis, qm̄ extrema non sunt realia, sed alterum tātum, defectu secundi identitas nō est relatio realis, quia licet extrema sit realia, non differunť ſm rē. Defectu tertij relatio inter scibile & sciētiā, inter causam & causatū, Deū & creaturam, & id genus nō est realis, quia scibile nō refertur ad scientiam nisi quia scientia refertur ad ipsum, & de cæteris similiter, vnde Aristo. in prædicamentis corrigens primam diffinitionem videtur diffinire relatiua realia hoc pacto dicens ad aliquid sunt, quæcunq; ſm eorum esse ad aliud sese habent, & per esse non intelligit esse in intellectu & intētionale, sed esse reale, hæc solent dici ab aliquibus relatiua ſm esse, cætera vero dicuntur relatiua ſm dici, ſm esse quidē qa mutuo secundum esse formale sunt ad aliquid, ſm dici vero illa dicuntur, quia ipsa dicuntur ad aliud, non sunt tamen ad aliud, dicuntur quidem ad aliud quia alia ad ipsa, non sunt ad aliud, quia non secundum eorum esse formale. Auicenna vero fusius sumens reale, appellat omnē relationem esse realem. Auer. tamē. 12. huius ait esse quasi de secundis intellectis. Quod autem reales relationes differunt secūdum rem à suis fundamentis Ioānes persuadet, primo quia sunt in diuersis prædicamentis, quæ sunt decem rerū genera. Secundo quia si non absolutum posset esse realiter ad aliquid qđ habet pro impossi. Quod aūt relatio rationis nō differat ſm rē à fundamento patet de identitate, quia eadē sunt quorū substan-

Auctores primæ positionis.

Auctores secūdæ positionis.

Rationes Henrici.

Rationes Scoti sen distin. 1. q. 5.

Cōm. 19.

Pō Ioā. media.

Quid relatio realis quidue rationis.

Quæ Aui. & Auer. Cōm. 19.

tia est vna, sed identitas non est alia à substãtia vel vnitate substantiæ, patet etiam de relatione Dei ad creaturas, quia si esset realis, tunc Deo posset aliquod accidẽs de nouo aduenire. Hæc Ioannes diceret. Sed hæc positio media nulla est. Primo quia siue relatio sit realis siue rationis est in diuerso prædicamento à suo subiecto vel fundamẽto, igit̃ per eius rõnem primã sequit̃ illam ẽm rem prædicamẽti differre à subiecto vel fundamento, quod ipse negat. Secundo quia cõtra ipsum sunt rões factæ, quæ factæ sunt pro prima positione. Alij dixerũt ꝙ aliud est fundamentum, per quod aduenit & aliud per quod inhæret. Verbi causa. sit A. album Romæ. & B. fiat album nunc Salerni, fundamẽtum per quod. A. Romæ efficitur simile, & per quod sibi aduenit similitudo est albedo ipsius. B. quæ de nouo illi. B. accidit: fundamentum per quod similitudo accidit ipsi. A. Romæ est sua quam habebat albedo, dicunt igitur ꝙ similitudo ipsius. A. ad B. differt ẽm rem ab albedine ipsius. B. quæ erat fundamentum aduentus: nõ autẽ ab albedine ipsius. A. quæ erat fundamentũ inhærentiæ. Amplius albedo ipsius A. quæ est fundamentum aduentus similitudinis in. B. differt ẽm rẽ. A. similitudine ipsius. B. albedo vero ipsius. B. quæ est fundamentũ inhærentiæ similitudinis ipsius. B. nõ differt ẽm rẽ. Addunt ꝙ qñq; non est fundamentum nisi vnum, quod vtrisque extremis est fundamentũ aduentus, & inhęrentiæ, vt in relatione Dei & creaturæ, aduenit enim Deo relatio & creaturæ insimul per vnum tantum fundamentum, vt per mutationem creaturæ & hoc pacto relatio nõ differt ẽm rẽ à fundamento, sic igitur hæc positio dicit tria. Primum fundamẽtum aduentus differt ẽm rem à sua relatione. Secundum fundamentum inhærentiæ non differt ẽm rem à relatione. Tertium qñ fundamentum est vnum & idem, quod est aduentus & inhærentiæ: relatio à nullo differt ẽm rem. Hæc positio tamen non differt ab illa secunda, quia illa secunda concederet totum hic, & prima etiam, propterea ex hac positione adhuc remanet dr̃ia. Alij iuniores vt Gratia Deus & q̃ plures dicũt, ꝙ relatio oĩs est vna res cum suo fundamento, differt tamen ratione cõceptibili atq; formali, eo quia in conceptu relationis cadit terminus ad quem, qui nõ cadit in conceptu fundamẽti. Sed hæc positio nulla est: quia ex ea sequitur ꝙ relatio differt ẽm rem à fundamento, quia omne illud differt ẽm rem ab alio, quod ẽm suam formalem rõnem addit aliquid distinctum realiter ab illo, nemo enim potest hanc negare, sed per eos relatio addit secundum suam rationem formalem terminum, qui differt ẽm rem à fundamento illius relationis, igitur differt ẽm rem à fundamento. Secundo ħ demonstrando habitudinem ad terminum differt ẽm rem à suo fundamento patet, quia habitudo ad terminum dicit terminum realiter diuersum à fundamẽto hoc est relatio, igitur relatio differt ẽm rem à suo fundamento. Tertio terminus est realiter & formaliter de essentia relationis per eos, terminus non est realiter nec formaliter de essentia fundamenti eiusdem, igitur relatio & fundamentum differunt secundum rem, aliter eidem rei aliquid posset esse realiter idẽ, & realiter diuersum, quod est vltra captum humanum. Hæc de positionibus.

Confutatio.

2. põ media duplex fundamentum.

Qualis positio.

Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Prima dilucidatio & primum cõsilium.

SED veritas peripatetica põ dilucidari ẽm cõem modum loquendi de distinctionibus, & ẽm modum peripateticum. Primo modo debes scire, ꝙ aliqua dicunt̃ distincta vel diuersa, vel differentia secundũ rem, bifariam, aut ẽm rem essentiæ, siue prædicamentariẽ, & sic omnia illa ẽm rem differunt, quæcunq; sunt diuersis in prædicamentis vel non in eodem prędicamẽto, aut ẽm rem existentiæ, & sic omnia illa differunt ẽm rem quorum alterum põt esse sine altero ẽm rem existentię, veluti accidens & subiectum, album & dulce, & id genus.

Quæ distincte secundum rem Conclusiones. Prima. Dubiũ de identitate.

Tunc põt hoc pacto positiones concordari per duas conclusiones. Prima nulla relatio differt ẽm rem existentiæ à suo fundamento, siue illud sit vnũ, siue plura. Secunda conclusio. Omnis relatio ẽm rem prædicamẽtariam & essentiæ differt ẽm rem à suo fundamento. Primam conclusionem probant rões primæ põnis. Secundam vero probant rões secundæ positionis. Sed dices identitas non differt ẽm rem essentiæ vel prędicamentariæ à substantia, nec relatio Dei ad creaturã ab ipso Deo. Dici potest vno modo ꝙ cõclusiones debent intelligi de relationibus realibus, & prædicamentariis, quales nõ sunt illæ, multæ. n. sunt relationes transcendẽtes vt sunt relationes tertij generis. Tertiũ. n. genus forte nõ est prædicamẽtale, vt dicemus fortasse postea. Vel dici potest ꝙ fundamentum identitatis & subiectum idem est: quia vnitas substãtię, fundamentum etiam & subiectum relationis Dei est idem, quod ipsa creatura, quia illa relatio non est in Deo nisi terminatiuæ non subiectiuæ, & tunc dico ꝙ identitas differt ẽm rem prædicamentariam ab vnitate substantiæ, quia identitas est relatio, vnitas vero principium quanti. Amplius relatio Dei ad creaturam differt ẽm rem prædicamentariam, quia illa relatio est relatio, & creatura est substantia, & sic potest generatim defendi ꝙ relatio omnis differt ab eius fundamento ẽm rem essentiæ vel prædicamenti. Si vero loquimur ẽm peripateticos dici potest ꝙ aliqua esse diuersa sunt bifariam, vel in subiecto, vel in diffinitione. Tunc dicerem duo. Primũ nulla relatio differt in subiecto ab eius fundamento. Secunda omnis relatio differt diffinitione à suo fundamento. Prima patet quia relatio & fundamentum eidem subiecto accidunt, igitur sunt eadem subiecto. Amplius dicuntur, de eodem subiecto: igitur subiecto sunt eadem. Secunda vero deducitur, quia quæcunq; sunt in diuersis prædicantis, differunt diffinitione, quia differunt genere & differentia diuersorum. n. generum & non subalternatim positorum diuersa sunt genera & differentiæ. Animaduersione dignum, vt diximus. 4. huius quod aliqua esse subiecto eadem põt esse bifariã, aut mutuo & conuertibiliter, quia videlicet, non contingit alicui subiecto alterum inesse, quin & alterũ insit, nec contingit alterum de vno prædicari subiecto, quin & de illo alterum, aut non mutuo, vt qñ potest alterum alteri inesse, vel de altero dici, cui non inest alterum, vel de quo nõ alterum prædicatur. Propterea ad dilucidationem põt addi ꝙ licet nulla relatio differat à fundamento in subiecto, tamen nulla relatio est eadem fundamento in subiecto mutuo, quia põt fundamentũ permanere relatione abiecta. Ex his possunt reduci positiones contrariæ, ꝙ, videlicet, si velit prima positio nullam relationem differre à fundamento secundum rem subiecti, recte sentit, si secunda dicit quod omnis relatio differt à fundamento secundum rem diffinitionis etiam recte sentit, & sic ambæ bene dicunt, sin aliter velint, nos negamus illas tanquã remotas ab auribus peripateticorũ. Hæc de dilucidatione.

Solutio quæ declarat an identitas sit alia à subiecto.

Scda dilucidatio.

Quæ dictæ Cõclusiones. 2.

Consilium positionum. 2.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS visis soluuntur rões ambarum positionum.

Ad

Ad primã dico, ꝙ dum mouet̃ distans à cœlo causatur in cœlo res alia à cœlo ſm rem diffinitionis, vel ſm rẽ prædicamenti, vel eſſentiæ, nõ autẽ alia res ſubiecti, vel existentiæ. Hęc eſt impoſſe nulla mutatione facta in cœlo ipſum mutari ſm rem eſſentiæ vel diffinitionis, modo ſit mutatio in altero, vt dicit Auer. 8. phy. põt enim relatio effici noua alicui, vel quia ambo extrema mutantur, vel quia alterum. vel quia quoddam tertium. Ad ſecundã dico ꝙ relatio distantiæ non per ſe acquiritur, ſed conſequitur terminum ad quem, & ſic poteſt dici ꝙ acquiritur in inſtanti, velut de termino ad quem dici ſolet, & qñ quæritur de fundamento distantiæ dico, ꝙ eſt locus: & qñ diceretur ꝙ in eodẽ ſubiecto eſt relatio, in quo eſt eius fundamentum. Dico ꝙ iſti dicentes ſic male legerunt Auer. & Ariſtotelẽ, poteſt enim apud peripateticos noua conſurgere relatio inter aliqua per quoddam fundamentum, vt in. 3. vt. 8. phy. dicitur. Nõ enim de ratione fundamenti eſt aliud, niſi vt ſit id per quod relatio ineſt ſubiecto, ſiue illud inſit idem ſubiecto, ſiue non: vt dictũ eſt. Ad ſecundam principalem dico ꝙ ſm rem ſubiecti & ſm rem exiſtẽtiæ Niphum patrem non eſt aliud q̃ habere Iacobum filium, ſm tamen rem prædicamẽti eſſentiæ vel diffinitionis, eſt aliud vt patet. Ad tertiam concedo totum vſque ad vltimũ: qa bene relatio poteſt ad eſſe & abeſſe à Nipho, non tamẽ ſtante fundamento, & ſic nihil eſt. Ad quartam dico ꝙ nulla relatio eſt totum, & ſic nec æqualitas, nec multiplicitas eſſe poteſt tota in toto, vel tota in qualibet parte. Ad quintam reſpondet Simpli. in prædicamentis ꝙ relatione adueniẽte alicui de nouo illud ſine dubio mutatur: quia aliter ſe habet, nunc q̃ prius: verũ ait ꝙ mutari eſt bifariã ad ſe, & ad aliquid, dicit igitur ꝙ ad relationem nõ eſt motus vt in terminum ad ſe, bene motus vel mutatio vt ad aliud. Sed de hoc librum. 5. phy. lege. Ad. 6. dico ꝙ relatio habet propriũ ineſſe aliud ab ineſſe fundamenti, ſed non ſm rem exiſtẽtiæ vel ſubiecti. ſed ſm rem eſſentiæ, vel prædicamẽti, vel diffinitionis. Ad rationes pro ſecunda poſitione. Ad primam concedo ꝙ differunt ſm rem eſſentiæ, prædicamenti, & diffinitionis, ꝙ non ſunt eadẽ ſubiecto mutuo, & hoc concludit prima ratio. Præterea alij dicunt ꝙ relatio nõ poteſt deſinere ſm rem exiſtẽtiæ ſtante fundamẽto, vt dicit Auer. de formis artificialibus. 2. de anima cõmen. 8. Bene tñ ſm rem prædicamẽti, vel eſſentiæ. Ad ſecundã dico ꝙ ratio cõcludit illa diſtingui ſm rẽ prædicamenti, vel eſſentiæ, vel diffinitionis, vel non eſſe eadem ſubiecto mutuo. Et per idem ad tertiam, & ad quartam, ſolũ enim concludunt ꝙ non ſunt eadem in re ſubiecti mutuo: & quod etiam differunt re prædicamenti, eſſentiæ & diffinitionis. Ad quintam dico ꝙ relatio & ſimilitudo magis differunt quo ad rem ſubiecti, vel exiſtentiæ, non autẽ quo ad rem obiecti eſſentiæ, vel diffinitionis. Ad. 6. negatur ſimilitudo, vel concedo totum, quia relatio differt à fundamẽto ſm rẽ eſſentiæ prædicamenti, & diffinitionis. Ad omnes auctoritates patet ſolutio. Ad rationes primi capitis. Ad primam Ioãnes concedit proceſſum in infinitum in accidentaliter ordinatis, oẽs enim illæ ſunt vnius ſpẽi. Ad ſecundam diximus diſputatione prima, ꝙ habitudo ad terminum eſt de eſſentia relationis, & habitudo ad fundamẽtum vel ſubiectum, verum habitudo ad terminum eſt de eſſentia eius vt relatio eſt, habitudo vero ad ſubiectum vel fundamentũ vt eſt accidens, & ſic dici põt ꝙ relatio non differt ab habitudine ad ſubiectum vel fundamentum ſm rẽ eſſentiæ, vt accidens eſt, quicquid ſit de illa vt relatio, propterea genera relationum ſunt data per habitudines ad fundamenta tanquã per notiores. Ad tertiam negant conſequentia, quia relatio nõ eſt actus fundamenti, nec fundamentum eſt potentia, vel poteſt concedi reddi illud compoſitius ſm rem prædicamenti, non autem ſm rem exiſtentiæ. Ad quartam dico ꝙ in Deo ſi ſunt relationes, non ſunt in per modũ actus, & propterea non faciunt compoſitionẽ in DEO. Ad quintam concedunt Auerroici de accidentibus imperfectis vt patet de dimenſionibus, & de potentia & id genus. Ad ſextã concedunt in aliquo poſſe eſſe infinitas res reſpectiuas & in potentia, non autem abſolutas & in actu. Ad vltimam Auer. in. 8. phy. non habet pro impoſsibili in relationibus: ſed in abſolutis res ſit digna conſideratione. Hæc ſufficiant. de. 12. diſpu.

Non eſt autem intellectus ad hæc cuius eſt intellectus, bis enim idem dictum vtique erit &c. Tex. cõm. 20.

DISPVTATIO XIII.

De termino relatiuorum.

Num idem relatiuum ad plura referri poſsit.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod idem relatiuum poſsit ad plura referri. Arguitur primo, quia idem continens referri poteſt ad plura contenta, nam vnus numerus continet multos. Secundo vna met potẽtia actiua refertur per ſe ad ipſum agere & ad potẽtiam paſsiuam. Tertio idem pater referri poteſt ad cõplures filios, vt Niphus pater ad Iacobum, Domicium, & Liuiam filios. Quarto idem ſm rationem generis, poteſt referri ad correlatiuum generis & correlatiuum ſpẽi, vt dicitur in textu, veluti multiplex ad ſubmultiplex, & ad dimidium. Quinto ſpecies refertur ad genus, vt dicit Porphy. & ad indiuidua, quia diffinitur per illa. In contrarium eſt Ariſt. in textu, dicens quia tunc idem bis diceretur, qđ habet pro impoſsibili. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

REFERRI apud authores multifariam eſt. nã apud grammaticos referri quandoq; eſt repreſentare, & hoc pacto relatiua ſunt qs, vel qui, quę quod vel quid. Suus, ſua, ſuum, & cætera grãmaticæ dicta, & relatiuũ apud Priſcianum diffinitur ꝙ eſt ante latæ rei repreſentatiuũ & ſic non loquimur in diſputatione, attinet. n. ad grammaticos. Alio modo referri accipitur apud oratores, & ſic referri vel referre eſt mandatum prætoris publicare, ſicut Senatus votũ Cæſaris referre dicebatur, & nec ſic in propoſito accipitur. Tertio accipitur apud ſcientes pro indicare, eo modo quo dicitur in ſcientia effectus refertur cognitio cauſæ, vt. 2. meta. dictum eſt, & nec ſic accipimus. Demum referri accipitur apud logicos & metaphyſicos pro eo quod hoc ipſo quod eſt ad aliud differentia quo prædicamẽtarium relatiuum deducitur, & hoc modo intelligit̃ in diſpu. refertur enim aliquid ad plura, quando hoc ipſo quod eſt ad plura dicitur, quo vero modo ſumatur, idẽ in dilucidatione apparebit. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM.

DICVNT quidam de mente expoſitoris ꝙ idẽ relatiuum poteſt ad plura referri. Secundo dicunt, ꝙ ſi idẽ relatiuũ ad plura refert̃, non ad illa dicit̃ per plures relationes, *Prima poſitio. attributa Thomæ.*

relationes, sed vnica relatione, vt idem pater ad plures filios vnica tm̄ relatione, Sed contra hæc aliqui oppugnant. Primo, quia his datis vna relatio esset plures relationes. deducunt, quia esse ad, est de essentia relationis, igitur multiplicato ipso esse ad, relatio ipsa multiplicabit, quia multiplicata essentia alicuius, multiplicatur & res, cuius est. Secundo tunc idem haberet plures diffinitiones proprias & primas. deducitur, quia relatio & relatiuum non diffinitur nisi per esse ad, sed plura sunt esse ad, quia plures termini, igitur conclusio. Tertio tunc idem simul erit & non erit, deductum est, & deducitur: quia si aliquid refertur per vnicam relationē ad plura, sit illa. A. per. A. igitur refertur ad plura, sed corrupto vno correlatiuorum, etiam alterum corrumpitur, igitur potest vnum illorum corrūpi, & sic. A. corrumpetur & ita non erit, ex alio vero remanet, quia potest aliud correlatiuum remanere, & sic idem esset, & non esset. Propter hæc tenent primo ꝙ impossibile est idem referri ad plura per se primo, patet hoc per rōnes tactas. Secundo ꝙ idem pōt referri ad plura per se non primo: declarant quia duplum refertur per se primo ad dimidium, per se non primo ad submultiplex. Amplius species refertur per se primo ad genus, per se vero non primo ad indiuidua, ad quæ refertur per rationem sui generis, quod est vniuersale, quod apud eos est genus ad quinque vl'ia, igr̄ idem per se nō primo pōt referri ad plura. Sed hæc positio est confusa, primo, quia idem relatiuum ẜm rem subiecti pōt ad plura referri, & ẜm rem essentiæ non, & non distinxit, igitur confusa. Secundo quia apud eos alibi, idem relatiuum materialiter pōt referri ad plura numero, & ad plura differētia ẜm rōnem, nō autem idem formaliter, & non distinxit, igitur confusa. Tertio rōnes, eorum cōtra primam positionem nullæ sunt, quia prima pō dicit ꝙ vnum & idem relatiuum numero & ẜm vnam relationem numero potest referri ad plura correlatiua numero, modo sint eiusdem speciei vt diximus de patre vno numero per vnicam paternitatem numero, ꝙ pōt referri ad plures filios numero per diuersas filiationes numero, & ꝙ non concludant, Declaratur ad primam dico ꝙ esse ad, est de esse relationis indiuiduæ, non quidem ad relationem indiuiduam, sed ad relationem ẜm spēm, non. n. esse ad filium meum Iacobum est de essentia paternitatis. Niphi: sed esse ad filium, & sic idem pōt esse ad plura per vnicam relationem, quia est ad illa per rationem spēi, sic. n. Expositor vbiq; sentit. Per idem ad secundam, quia illa relatio non diffinitur nisi per terminum ad quem, sumptum ẜm speciem, sicut non diffinitur nisi rōne speciei. Ad tertiam nego consequentiā, quia pr̄nitas mea nō destruitur ad destructionem vnius filiationis numero, sed filiationis ẜm speciē, & sic destructa filiatione A. vel B. adhuc remanet, & sic rationes nullę sunt contra Expositorē. Hęc de dubōnibus.

Obiectiones.

2. positio.

Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS.

1. Suppō. PRO dilucidatione primo debes scire ꝙ idem referri ad plura pōt intelligi bifariam, vel ad plura eiusdem rōnis, vel ad plura diuersarum rationū, vt dictum est.

Secunda. Secundo debes scire ꝙ siue sic, siue sic idem potest intelligi referri ad plura, aut ẜm identitatem rei existētiæ, aut ẜm identitatem rei essentiæ (vel vt peripatetici loquar) intelligi potest: aut ẜm identitatem rei subiecti, aut rei definitionis.

Tertia. Tertio debes scire ꝙ referri ad plura diuersarum rōnem ẜm identitatem rei essentiæ vel diffinitionis esse potest per se primo, vel per se non primo, vt logici distinguunt. Tunc dico primo ꝙ idem ẜm rem existentiæ, essentiæ, subiecti & diffinitionis pōt intelligi referri ad plura ẜm eādem rationē, deducitur authoritate Expositoris, quia idem pater numero ẜm eandem rem subiecti, & existētiæ, & ẜm eandem rem essentiæ & diffinitionis, hoc est ẜm eandem relationē refertur ad plures filios eiusdem spēi filiationis, & hoc pacto Expositor intellexit. Secundo dico ꝙ idem relatiuum ẜm identitatem rei existentiæ vel subiecti pōt intelligi referri ad plura relatiua eiusdem spēi & rationis, etiā alterius speciei & rationis. patet, quia idē homo refertur ad patrem eius, & ad filium eius, idē dico ẜm rem subiecti, & rem existentiæ, res. n. subiecti siue existentiæ relatiui non est aliud, quam esse sui subiecti. Tertio pro mente Arist. dico ꝙ idem relatiuum ẜm identitatem rei essentiæ vel diffinitionis nō pōt referri per se primo ad plura diuersarum rationum, patet hæc conclusio per verba Aristo. quia tunc idem ẜm rem essentiæ & diffinitionis, bis diceretur secundum rem essentiæ & diffinitionis, vt deducunt rationes logicorū. Quarto dico ꝙ idem relatiuum secundū identitatem rei essentię & diffinitionis potest ad plura alterius rōnis referri per se non primo, deducūt. n. hoc rationes pro secunda conclusione logicorum, duplum enim eadem duplicitate specie refertur per se primo ad dimidium, & per se non primo ad submultiplex. Ex his apparet dilucidatio, & vtriusque positionis consilium.

1. conclu.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS visis. Ad rationes patet solutio, idem. n. numerus secūdum rem subiecti potest referri ad plura diuersarum rationum, non autem secundum rem essentiæ. idem potens refertur ad agere & ad passum, sed non per se primo per eandem potentiā: ad passum. n. per se primo, ad agere vero per se non primo. Amplius quid de parte dicendum sit in dilucidatione patuit. Ad cætera omnia etiam patuit solutio. Hæc de disputatione. 13.

Secundum se quidem igitur dicta ad aliquid hæc quidem sic &c. Tex. cōm. 20.

DISPVTATIO XIIII.

De ratione formali terminandi relationem alterius correlatiui.

Num ratio formalis terminandi relationem alterius correlatiui sit relatio.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod ratio formalis terminandi relationem alterius relatiui non sit relatio. Arguitur primo quia. 8. phy. dicitur ꝙ colūna est dextera & relatiua ad animal & non per relationem colūnæ ad aīal, igitur ratio formalis terminandi relationē alterius correlatiui non est relatio. Secundo nullus terminus vel ratio terminatiua est ęque prius terminato, īmo prior terminato sed relatio non est prior correlatiuo, igitur non potest esse ratio terminandi. Tertio Deus refertur ad creaturam atque illius relationem terminat, igitur relatio non est ratio terminandi. antecedens concedunt catholici & pħi, & deducitur enthymema, quia Deus non terminat relationes creatarum rerum nisi per relationes existentes in creaturis, & non in ipso. Quarto scibile vt dicitur in hoc. 5. terminat relationem sciæ ad ipsum & non per relationem existētem in ipso, igitur nō semper

Cōm. 20.

ſemper relatio eſt ratio terminandi. In contrarium eſt Ariſto. in prædicamentis, vbi dicitur relatiua ſunt ſimul natura, quia ſimul naturali intelligentia.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO intellectu tituli. Primo debes ſcire ꝙ in relatiuo ſunt tria. ſubiectum, videlicet, cui relatio ineſt, fundamentum per quod illi ineſt, de quo ſuperius dictum eſt. & ipſa relatio quæ ineſt. Verbi cauſa. in patre eſt homo, cui ineſt paternitas, virtus generatiua, qua genuit per quã ineſt ſibi paternitas, & paternitas ipſa, quæ ineſt. Secundo debes ſcire ꝙ tria ſunt terminus ipſe, conditio terminandi ſiue cauſa ſine qua non, & ratio terminandi, pater quidem terminus eſt filiationis, conditio vero, & ratio terminandi quæ ſit dubium eſt, eſt autem ratio terminandi id propter quod pater dicitur ad filiũ formaliter, ideo quæritur ſi pater dicitur ad filiũ formaliter paternitate, vel ratione abſoluta priore paternitate. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Pō Sto. primo ſentẽtiarũ diſ. 30. q. 1.

DE præſenti diſputatione doctor quidam. d. primo ꝙ nulla relatio nec realis, nec rationis eſſe põt rõ formalis terminandi relationẽ alterius relatiui. Secũdo. d. ꝙ ratio formalis terminandi eſt abſolutum relatiui, ſiue illud ſit aliquid præter ſubiectũ, ſiue præciſe ipſum ſubiectũ. Primam concluſionem probat primo de relatiuis tertij generis, quia, vt dicitur in textu hæc dicuntur relatiua, quia alia referuntur ad ipſa, igitur terminãt vt abſoluta, & non relatiua. Secundo de actu & potentia, quia habetur in hoc. 9. ꝙ potentia per actum diffinitur & non econtra, igitur actus vt prior potentia diffinit potentiam, ſed vt relatiuum non eſt prior: igitur vt abſolutum diffinit potentiam, & per conſequens vt ſic, terminat potentiæ relationẽ. Tertio generatim arguit, relatio oĩs diffinitur per terminum ad quem, igitur terminus ad quem, eſt prior relatione diffinita ſ̃m diffinitionem, igitur nõ ſub ratione relatiui terminat, quia vt ſic non eſt prius, ſed in æquo. Quarto tũc in diffinitionibus eſſet circulus. deducitur, quia relatio alterius eſſet ratio diffiniendi alterũ, & illius relatio eſſet ratio etiã diffiniendi alterum: & ſic in diffinitionibus eſſet circulus. Secunda vero cõcluſio deducitur, quia ſi relatio nõ eſt ratio terminandi relationem alterius relatiui, ſequit̃ vt abſolutum illud quod eſt præter relationem ſit ratio terminandi. Hæc illæ. Sed hæc poſitio non eſt peripatetica. Primo, quia ſi relatio non eſſet ratio terminandi, tũc oẽs relationes eſſent tertij modi, & deducitur, quia relatiua tertij modi ſunt, quæ non per relationes eorũ referuntur, ſed quia alia ad ipſa, modo apud iſtum virũ oĩa relatiua referuntur, quia alia ad ipſa referuntur, igitur omnia eſſent dicta tertij modi, vel ſaltem non poſſet aſſignari differentia inter relatiua tertij modi, & aliorũ generum. Secundo ſi ita eſſet, tunc non quicunq; diffinite ſciret alterum correlatiuorum, diffinite ſciret & alterum. deducitur quia non quicunque diffinite ſciret vnum relatiuum diffinite ſciret abſolutum alterius, nõ enim vnum relatiuum conuertitur cum abſoluto alterius, conſequens vero eſt contra Ariſto. in prædicamentis: igitur & ãñs. Tertio ea ratione alterum correlatiuũ terminat relationẽ alterius, qua ratione refertur ad ipſum vt patet in prædicamentis, ſed nõ refertur per abſolutum, igitur nec per abſolutum terminat relationẽ. Quarto Ariſto. in prædicamentis habet pro impoſſi ꝙ ſubſtantia ſit ad aliquid, igitur ſ̃m ipſum ratio terminandi non poteſt eſſe abſolutum. tenet argumentum,

His argumentis ſolet probari ꝙ vnum relatiuum per alterum non diffinitur.

Confutatio poſitionis.

quia vbi ſit abſolutũ ratio terminandi, ſubſtantia poſſet eſſe ad aliquid, ſaltem quia aliud eſt ad ipſam. Ex his & alijs videtur mihi ꝙ hæc poſitio non ſit peripatetica, immo contra Ariſtote. & Porphy. & Boetium. Hæc de poſitionibus.

CAPVT QVARTVM DILVCIDATIONIS.

PRO dilucidatione igitur debes ſcire, vt dicitur in. 2. de anima ꝙ nos dici poſſumus ſcire & anima, & ſcĩa aĩa quidẽ vt materia, & ſubiecto, ſcĩa vero formaliter, ſic põt pater ad filium referri, ſubiecto quidem quia eſt homo, fundamẽto vero quia ipſum potuit generare, & genuit, formaliter aũt quia paternitate. Ex his ſequitur dilucidatio ꝙ ipſum quod refertur eſt relatiuũ vt pater, verũ quo refertur tanq̃ materia & ſubiecto eſt homo, quo vero tanquam conditione referendi eſt potẽtia generatiua: non enim poteſt ad filium referri pater, niſi præſuppoſita potentia generatiua, quo denique refertur tanquam ratione formali referendi eſt paternitas. Hæc dilucidatio deducitur primo, eo modo ſeſe habet albedo ad album, quo paternitas ad patrem, & generatim relatio ad relatiuum, ſed album formaliter eſt album albedine, igitur relatiuum eſt formaliter ad aliquid relatione, & ita ratio qua terminat relationem alterius, eſt relatio. Secũdo eo formaliter refertur & terminat relationem alterius, quo conſtituitur ineſſe relatiuo, ſed formaliter relatione eſt tale, igitur relatiõne terminat & refertur. Ex his ſequitur ꝙ ſi doctor ille velit relatiuum referri ad aliud vel eſſe terminum relationis alterius vt abſolutum tanq̃ materia vel conditione referendi, recte ſentit, at ſi intelligit ipſum referri vt abſolutum tanquam ratione formali referendi, non eſt peripateticum, vt viſum eſt. Aliter fortaſſe põt inter has opiniones poni concordia, nam aliquid eſſe de ratione alicuius poteſt intelligi dupliciter, aut ſ̃m rationem generis, aut ſ̃m rationem ſpẽi, de ratione. n. hominis, vt homo eſt rationale, non autẽ de ratione hominis vt aĩal eſt. Tunc dico ꝙ de ratione relatiui ſ̃m genus non eſt vt terminet ſuum correlatiuũ per relationẽ, quia multa abſoluta terminant ſua correlatiua, non per relationem tãquam per rationem terminandi. vt relatiua tertij modi. & recte dicere poteſt prima poſitio, ꝙ non eſt de ratione relatiui vt terminet habitudinem ſui correlatiui ſ̃m rationem generis, de ratione vero relatiui in ſpecie, vt tale relatiuum eſt reciprocũ & id genus, eſt vt terminet habitudinem ſui correlatiui per relationem quia referẽ ꝑ ſe ad illud, nõ qa aliud refertur ad ipſum, & ideo baculus ſtat in angulo. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS viſis. Ad rationes pro poſitione illius. Ad primam & ad ſecundã dico ꝙ cõcludunt de relatiuis tertij generis. Illa enim ſolũ referuntur, quia alia referuntur ad ipſa, ſecus eſt in relatiuis reciprocis, de quibus rõnes non cogunt. Ad tertiam dico ꝙ vnum relatiuũ diffinitur per alterũ, & nego ꝙ illud ſit diffinitione prius, quia ſolum in relatiuis habetur ꝙ diffiniens & diffinitũ ſunt ſimul natura vt dicit Ariſto. Immo nec per notius ſed æque notum, quia vt. d. Boetius magis cõdiffiniuntur, ꝙ vnum per alterum diffiniatur, ſunt enim diffinitione & intelligentia & natura ſimul. Et per idẽ ad quartam: concedo enim circulum in relatiuis, quia magis ambo condefiniuntur, quam alterum altero definiatur, ſecus eſt in aliis aliorum prædicamentorum. Ad rationes primi capitis. patet ſolutio, prima cogit de relatiuis tertij modi. Secũda fallit in maiori, immo terminus

nus

nus & ratio formalis terminandi est æqualis & conuertibilis cum terminato. Ad tertiam & ad quartam concludunt relatiuis tertij modi. Hæc de disputatione 14. sufficiant.

Ex eodem loco oriuntur hæc & sequentes dispu. &c.

DISPVTATIO XV.

De distinctione relationum.

Num relationes sortiantur formalem distinctionem ab earum fundamentis.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod formalis distinctio relationum sit à fundamẽtis. Arguitur primo relatio est fundamentum, igitur à distinctione formali fundamentorum sortiũtur distinctionem ipsæ relationes. Secũdo habitudo ad subiectum est de essentia accidentis, vt. 7. huius patet, sed relatio est accdens, igitur habitudo ad subiectum est de essentia relationis, sed fundamentum est subiectum, saltem per quod, igitur habitudo ad fundamẽtum est de essentia relationis, & ita relationes sortiuntur distinctionem formalem à fundamẽtis. Tertio relationes distinguũtur numero per subiecta & fundamenta, igitur & specie, tenet consequentia, quia nõ maior ratio est de vna distinctione quã de altera. añs supponitur ẽm peripateticos. Quarto à quo res habet esse. ab eodem habet formalem distinctionẽ, sed relatio habet esse per fundamentum, vt oẽs sentiũt, igitur ꝑ illud habet distinctionẽ essentialem. In cõtrarium arguitur, quia per habitudinem ad terminũ relatio definitur vt patuit proxima dispu. igitur per habitudinem ad terminum relatio habet essentialem atque formalem distinctionem. Hæc de dilucidationibus.

CAPVT SECVNDVM TITVLI.

PRO intellectu tituli debes scire ꝙ quẽadmodũ forma essentia, spẽs, & quidditas apud peripateticos idem est, sic distinctio formalis essentialis quidditatiua atque specifica idem est, quare cum disputatio quærit si relationes sortiuntur distinctionem formalem ab earum fundamentis, intelligit si relationes sortiantur distinctionem essentialem, quidditatiuã, & specificã ab illis. Sunt tamen qui faciunt vim in verbis asserentes aliqua distingui per formas, & non formaliter, nec specifice, nam Soc. & Pla. distinguuntur per formas, quia alia est forma Socratis, alia Platonis, qui tamen nõ distinguuntur formaliter nec specifice. Et potest hoc habere colorem, quatenus aliud est distingui per formas tanq̃ ꝑ rationem distinguendi, & aliud per formas tanquã ꝑ ea quæ distinguũtur, formæ nãq; Platonis & Socratis differunt, nõ aũt Socrates & Plato differũt per formas veluti per rationes distinguendi, & propterea non differunt specie, quærit vero disputatio signanter de distinctione formali siue specifica, quia de numerali distinctione disputatum est supra. vbi locuti sumus de principio indiuiduationis. Hæc de titulo.

Quid distingui per formas, & qd formaliter.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Pō prima.

ALIQVI dicunt ꝙ relatio habet duplicẽ habitudinem, alterã quidẽ ad terminũ, alterã vero ad subiectum siue fundamẽtũ. Illa ad terminũ est de essentia relationis, sed illa ad fundamentum siue subiectũ est essentialis, non tñ de essentia. hoc declarant, quia aliud est esse de essentia alicuius. aliud eẽtiale, risibile. n. hoĩ eẽtiale est, non autem de illius essentia, est quidem essentiale qa fluit ab eius essentia, & est ꝓpria illius passio, est autem non de essentia, quia non ponitur in rõne formali illius. Quare volunt ꝙ relationes essentialiter per habitudines ad fundamenta differant, non aũt specifice per illas, & sic dicunt duo ꝙ distinctio relationum per fundamenta est essentialis essentialitate passionum. Secundo ꝙ nõ est specifica, quia nõ per illa, quæ sunt de essentia relationum. Sed hæc positio nec quo ad modum dicendi, nec quo ad positionem ipsam est peripatetica, quo quidem ad modum dicendi, quia apud peripateticos essentia, forma, & spẽs, idem est: igitur quæcũque essentialiter differunt, specie & forma differũt, quo vero ad põnem, quia si habitudo ad fundamentũ est propria passio relationis, & habitudo ad terminum est de essentia illius, tunc habitudo ad fundamentum flueret ab habitudine ad terminum, quod nec ipsi, nec nos cõcederemus. Præterea quicquid est de rõne formali generis, est de rõne formali spẽi, saltem per rõnem generis, sed habitudo ad subm est de rõne accidentis vt dicemus in. 7. dispu. prima, igitur de rõne relationis quæ est spẽs accidentis. Iuniores vero dicunt ꝙ termini non sunt dr̃iæ relationum. Secundo ꝙ dr̃iæ specificæ relationũ sumunt à terminis illarum, vbi debes scire ꝙ aliquid põt sumere dr̃iam ab aliquo, qđ non est eius dr̃ia, vt motus sumit dr̃iam à termino ad quẽ, vt dicit. 5. phy. qui terminus ad quem nõ est dr̃ia motus, sic in proposito à terminis relationes ipsæ sumunt specificam dr̃iam, qui tñ non sunt dr̃iæ relationum, quod quidem à terminis relationes sortiantur formalem differentiam, testantur per hoc ꝙ relationes diffiniũtur per terminos, quod vero termini non sint differẽtię relationum, arguunt quia termini sunt alterius generis, modo diuersorum generum nõ subalternatim positorum diuersa sunt genera, & differentiæ, igitur termini non possunt esse differentiæ relationum. Secũdo relationes differũt genere per nihil alterius generis, igitur differunt differentiis per nihil alterius generis. Tertio formalis distinctio rei est per, propriã rei realitatẽ, sed terminus non est propria relationis realitas, vt patet, igitur nõ est illius dr̃ia formalis. Quarto ad idem genus pertinet materiale & formale rei, sed materiale relationis est sui generis, igitur & formale, & ita terminus non potest esse eius dr̃ia, quia est alterius generis. Sed hæc positio est ambigua. Primo quia per fundamenta videtur dr̃ia relationum essentialis, eo quia quicquid est de rõne generis, est de rõne spẽi, sed hĩtudo ad fundamenta est de essentia accidentis, igitur relationis. Secũdo arguit directe contra põnem, quia Porphy. ait dr̃iam esse, qua differũt inter se spẽs, sed terminus est quo spẽs relõnũ dr̃nt, igit terminus est dr̃ia relationis: ꝑterea si per eos relõnes differunt terminis, aut per se, aut per accñs, nõ per accidens, igitur per se, sed differentia est qua per se differũt spẽs, igitur terminus est relationis dr̃ia. Vltimo relationis nullæ sunt, quia aliquid esse differentiam alicuius põt intelligi bifariam, aut vt partem, aut vt cãm, terminus. n. ad quem est differentia motus, non quidẽ vt pars motus, quia qñ motus est, terminus ad quẽ non est, sed est illius dr̃ia vt cã, eo quia est cã differẽdi, & sic oẽs rõnes valent, ꝙ terminus non est differẽtia relationis vt pars, cum quo tñ stat illum esse differẽtiam vt cã, & sic rõnes nullæ sunt. Hæc de positionibus satis.

Confutatio.

Pō iuniorum.

Cõm. 9.

Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione. Primo accipio relõnem habere duas habitudines, alteram ad subiectum, alterã ad terminum

minum, & per subiectum intelligo siue subiectum, cui inest siue per quod inest, habitudo ad subiectum appellatur esse in habitudo ad terminum dicitur esse ad: vt asserit Boetius. Secundo suppono posse alicui competere aliquid per se per rōnem generis, quod sibi non competit per rōnem spēi: & econtra, aliquid pōt competere alicui per rōnem speciei, quod non cōpetit sibi
Cōm. 27. per rōnem generis. Exēplū est Aristo. in isto. 5. & Auer. de talpa: cui per rōnem generis competit posse videre, per rōnem spēi competit esse abocul ū. His suppositis, sit prima conclusio habitudo ad fundamentum siue subiectum competit per se relationibus per rōnem generis, hoc est inquantum accidens sunt, hæc conclusio supponatur ad mentem peripateticorum, quia dispu. prima huius. 7. determinabitur esse in, esse de essentia accn̄tis. Secunda esse ad, siue habitudo ad terminum competit per se relationi non per rationem generis, sed per rationem relationis siue speciei. Probatur prima pars, quia si competeret relationi per rōnem accidētis, tunc oī accidenti competeret. Secunda patet per consensum oīum, & per verba Aristo. & Boetij in prædicamentis. Ex his apparet dilucidatio, ꝙ videlicet relationes sortiunt̃ dstinctionem formalem à fundamētis, nō quidem quatenus relationes, & per rōnes spērum, sed per rōnem generis, & quatenus accn̄tia sunt, à terminis vero sortiunt̃ distinctionem formalem quatenus relōnes, sunt & per rōnes proprias. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His dilucidatis ad rōnes. Ad primā dico, ꝙ de distinctione relationis, & fundamenti dictum est supra. Sed dato ꝙ relatio sit fundamētum identice, non tn̄ est relatio formaliter. Ad secūdam patet solutio per dilucidationem. Ad tertiam negatur consequentia, quia indiuidua differunt per materias numero & spē per formas, igitur non per idem res differunt numero & spē. Ad vltimum conceditur ꝙ per fundamenta relationes habent esse, & distinctionem, non tamen formalem, sed vt dictum est. Ad rōnem in contrarium patet solutio per dilucidationem. Hæc de. 15. disputatione.

DISPVTATIO XVI.

De quidditate relationis.

Num terminus sit de quidditatiuo conceptu relationis.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Quod terminus de quidditatiuo conceptu relationis sit. Arguitur primo, quod ponitur in diffinitione relationis est de conceptu relationis, terminus ponitur in diffinitione relationis, vt patet in prædicamentis, igitur est de conceptu quidditatiuo illius. Secundo terminus attinet ad relationem per se, vt disputatione proxima patuit, & non per se secundo modo, igitur per se primo modo, & ita de illius ratione formali. In contrarium arguitur, quod non est relationi idem ſm rem, non pōt esse de quidditatiuo cōceptu illius, sed terminus non est idem secundum rem relationi, igitur nec de illius quidditatiuo conceptu. Hæc de dubitationibus sufficiant.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Quid sit conceptus quidditatiuus, nō semel in hoc lib. declarauimus, tn̄ modo dicimus ꝙ cōceptus quidditatiuus, & rō formalis idem est, ratio autem formalis in habentibus diffinitionem est diffinitio, in non habentibus diffinitionem est descriptio, in non habentibus descriptionem est conceptus, quo res est apta cōcipi vt alibi diximus, cōceptus. n. nōnūquā sumit̃ formaliter pro actu cōcipiendi, nōnunq̄ obiectiue pro re quę cōcipit̃ vel est apta nata cōcipi, & sic in nō habentibus diffinitionē, nec descriptionē, cōceptus quidditatiuus est conceptus rei obiectiuus. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

De disputatione oēs antiqui peripatetici velle videntur terminum esse de conceptu quidditatiuo relatiui, siue relationis, vt indicāt Boetius & Simplicius in prædicamentis, dicētes esse ad, de ratione relatiui haberi, ꝑꝑ quod Arist. vbique ad aliquid vocat relatiuū, quia esse ad, est de rōne ipsius relatiui, modo nō pōt de rōne relatiui haberi ipsum esse ad, quin de rōne illius habeatur terminus relationis, & sic cōcludunt terminum esse de rōne relatiui. Pro hac positione sunt rōnes bonæ. Prima est quia quicquid est de primaria rei ratione, est de quidditatiuo cōceptu illius, sed terminus est de primaria ratione relatiui, siue relationis, igitur de conceptu quidditatiuo eius. Maior patet, quia primaria rei ratio, & quidditatiuus rei cōceptus idem est, vt patet in capite. 2. Minor probat̃, quia nec intelligi, nec diffiniri pōt relatiuum vel relatio sine termino. Præterea nec absolui à cōceptu termini. Secunda nō minus terminus est de conceptu quidditatiuo relatiui, quā rōnale de cōceptu hoīs, quia sicut nō pōt cōceptu perfecto hō sine rōnali apprehēdi, sic nec relatiuū sine termino, sed rōnale est de cōceptu quidditatiuo hoīs, vt oēs dicūt, igitur terminus de conceptu quidditatiuo relatiui. Iuniores vero dicūt duo. Primum ꝙ terminus ponit̃ in diffinitione relationis siue relatiui, vt rōnes tactæ probāt. Secundū ꝙ licet ponatur in illius diffinitione, non ponitur in illius diffinitione, vt quid intrinsecū conceptui quidditatiuo illius, sed vt quid extrinsecū, circūcernēs relationis differentiā vltimam. Prima cōclusio nō eget probatione, quia oēs concordant. Secundā probāt primo quia oīs relatio, omneque relatiuum cōstat ex proprio genere, & propria dr̄ia, sed terminus nec est genus, nec dr̄ia relationis, igitur non est de cōceptu quidditatiuo illius. Maior patet, quia omne quod est in prædicamēto, constat ex genere & dr̄ia, vt dicitur in regulis ante prædicamentorum. Minor non eget probationem apud illos, quia terminus est alterius generis apud eos, qui volunt terminum esse rem absolutam, vel saltē alterius speciei apud nos. Secundo quicquid est de conceptu quidditatiuo alicuius, est idem illi. Sed terminus relationis non est idem relationi, vt patet, igitur non est de conceptu quidditatiuo illius. Tertio si terminus esset de conceptu quidditatiuo relationis, tunc dicendo Socra. est pater alicuius filij, esset nugatio qa filius semel includeret̃ in patre, & semel in se, igitur bis repetitio. H[illegible] res. Sed hæc positio nō est ꝑipatetica. primo quicquid est de rōne formali generis, est de ratione for[illegible] sed de rōne formali relatiui est terminus, quia rei [illegible] est, quod hoc ipso qđ est ad aliud sese habet, vt in prædicamentis dicitur, igitur de rōne oīs spēi relatiui. Secūda hæc est bona diffinitio, pater est relatiuum ad filium, quæro igitur vel ipsum ad filium ponitur vt accidens, vel per se, non vt accidens, quia tunc saltem posset conceptu perfecto pater intelligi sine esse ad filiū, si per se, & cum per se in ratione rei sit esse de cōceptu quidditatiuo rei vt patet in lib. Poste. igitur esse ad ter-
[illegible]

Pō iuniorum.

[illegible]

minum est de conceptu quidditatiuo rei. Tertio omnes antecedens prædicata per se secundi modi, est de conceptu quidditatiuo rei, sed esse ad terminum antecedit omne prædicatum per se secūdi modi relationis, vt patet intelligenti, igitur est de ratione formali relationis. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione debes scire ꝙ terminus cuiusq; relatiui potest sumi vno modo pro eo ad qđ est ipsum relatiuum, vt pro filio, ad quem est pr̄ipse. Alio modo pro habitudine relatiui ad aliquid, vt ꝓ habitudine patris ad filium, quæ habitudo non est terminus, sed quasi via cū termino, veluti terminus motus, vno modo pōt sumi pro fine, ad quem motus cessat, & in quo cum peruenit mobile quiescit, & potest sumi pro via cum termino vltimo, vt patet.5.phy. Logici ponerent hanc distōnem hoc pacto ꝙ terminus pōt sumi categoricæ, & syncategoricæ, categoricæ terminus est id solū ad qđ relatiuum refertur, vt filius ad quē pater refertur, syncategoricę est filius cū habitudine, quæ est ad filium, qđ appellatur esse ad, vt dictum est, tunc dico ꝙ sumendo terminum categoricæ vtpote pro filio, sic non est de cōceptu quidditatiuo patris, quia esse de conceptu quidditatiuo (vt nunc loquimur) est esse partem diffinitionis, videlicet, vt genus vel dr̄iam, filius aūt nec est pars essentialis patris, nec pars quidditatiua, videlicet genus vel dr̄ia, & hoc probant rōnes factæ pro pōne iuniorū, si vero terminus accipitur syncategoricæ, sic terminus est differentia relationis, quia habitudo ad terminū vt ad filium est differentia essentialis patris, est.n. pr̄ relatiuum ad filium, vbi patet relatiuū poni pro genere ipsum ad filiū poni pro dr̄ia, & hoc intellexerūt antiqui peripatetici. Ex iis sequitur ꝙ licet esse ad terminū sit de conceptu quidditatiuo relatiui terminus tn̄ non est de conceptu quidditatiuo illius, patet prima pars, quia esse ad terminum ponitur ꝓ dr̄ia essentiali relatiui. Secūda etiam declaratur, quia filius nec est genus, nec dr̄ia patris, vt dictum est. Aīaduersione dignum ꝙ alibi diximus ꝙ esse de quidditatiuo cōceptu alicuius pōt intelligi duplr̄. Vno modo pro oī eo sine quo res nec esse, nec intelligi pōt siue sit illius pars siue non, & sic subiectum est de quidditatiuo conceptu accn̄tis, quia accn̄s nec esse, nec intelligi pōt sine subiecto ẜm peripateticos vt dictum est dispu. prima huius septimi lib. Alio modo illud dr̄ esse de cōceptu quidditatiuo alicuius, siue quo res nec esse, nec ītelligi potest, & est illius pars, & sic genus & differentia sunt de quidditatiuo conceptu diffinibilis, tunc dici pōt ꝙ terminus est de quidditatiuo cōceptu relatiui ẜm primū modum, quia licet non sit pars illius sine ipso relatiuum nec esse, nec intelligi pōt. Secūdo dici potest ꝙ terminus non est de conceptu quidditatiuo relatiui ẜm modum secundum, quia non est illius pars essentialis, quia nec genus nec differētia, licet habitudo ad ipsum sit illius, differentia, vt dictum est, & hac distinctione pōt opiniones illæ cōsiliari. Veteres.n. voluerunt terminum esse de cōceptu quidditatiuo relatiui ẜm primā rationem. Iuniores intelligunt secundū secundam rationem. Hæc de dilucidatione.

Excerptum.

1. dilucida.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS modo dilucidatis, ad rōnes facile est soluere. Ad rōnes pro prima pōne, Ad primam dico ꝙ illa concludit terminum esse de quidditatiuo cōceptu relōnis ẜm primam acceptionem. Et per idem ad secundam. Ad rōnes pro positione iuniorum. Ad primam dico ꝙ terminus non est de ratione quidditatiua relatiui ẜm secundā acceptionē, q̄a nec est genus, nec dr̄ia, bene autem ẜm primam. Amplius licet terminus nō sit genus, nec dr̄ia, habitudo ad terminū est dr̄ia, vt dictū est. Ad secundam dici pōt vno modo ꝙ ratio concludit terminum nō esse de ratione quidditatiua ẜm viam & acceptionem secundā, non aūt ẜm primā, vel negari pōt minor, quia licet terminus categoricæ sumptus non sit de ratione quidditatiua relatiui, tamē terminus syncategoricæ sumptus bene est de ratione relatiui, quia habitudo ad terminum est de ratione illius. Ad tertiā dico ꝙ non est nugatio: sicut nec dicendo, homo rōnalis, licet rationale bis includat̄, quia semel in se, & semel in homine, eo quia nō eodem modo, quia rationale est pars hominis, homo autem totum, sic esse ad terminum est pars relatiui, relatiuum autē totum, & sic rationes nullæ, rationes factæ in primo capite sunt solute ꝓ dilucidationem. Hæc de.16. dispu. dicta satis sunt.

DISPVTATIO XVII
De quidditate sex principiorū.

Num sex principia sint respectus.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod sex principia non sint respectus. Arguitur primo, quia tunc essent in genere relationis, & ita non essent decē rerum prima genera, quod est contra Auicen.3. suæ meta. Secundo si essent respectus, tunc illa conuenirent in genere respectus, igitur saltem illa sex essent vnius generis: & ita tantum quinque prædicamenta. Tertio si sunt respectus: tunc subiectū illorū esset ad aliquid: & quæritur ẜm ꝙ genus esset ad aliquid, nō.n. ẜm primum, vel secundū, vel tertiū genus, igitur nullo modo sunt respectus. In contrariū cōiter sunt oēs, dicuntur.n. sex principia, q̄a sunt sex respectus, vt dicunt omnes auctoritate Gilberti. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO intellectu tituli debes scire ꝙ licet decem sint p̄dicamenta quasi prima rerum genera, vt Boe. inquit, tamen illorum quatuor dicunt̄ prædicamēta per anthonomasiam, & sex dicta sunt principia (vt Gilbertus author est) dicunt̄ quidē prædicamēta, vt græce categoriæ quatenus in oībus coordinantur quædam supra, quædam infra ẜm rationē prædicationis. prima vero quatuor, videlicet, substantia, quātum, quale, ad aliquid dicuntur signanter prædicamenta, quia in omnibus magis apparet ordo spērum & generum: reliq̄ sex, dicunt̄ principia, quatenus in illis est quoddā primum, ordo tamen in posterioribus non ita clare spectat̄: immo fortasse in illis non inueniuntur species: vt in prædicamento quando: non.n. est de ratione prædicamēti, vel principij, vt species plures habet, sed vt in nullo contineatur genere, hac ratione illa sex principia dicta sunt: sunt autem h̄ agere & pati: vbi & quando, habitus & positio. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE disputatione aut parum aut nihil inueni disputatum à veteribus Expositoribus. Quicquid sit tamen apud iuniores inueni de disputatione tres opiniones famosiores. Prima est quorundam qui voluerūt hæc sex prædicamenta esse sex relationes, nam actio & passio in qualitate fundantur vtpote in potentia actiua & passiua, vbi & quando, in quantitate q̄m vbi non inest subē *Positio Burlei.*

nisi illa circunscribaẽ à loco, vbi.n.à loci circũscriptione procedit:qñ vero ab adiacẽtia tpis, habitus & positio fundantur in relatione: habitus quidem,quia consurgit ex duratione: qua aliquid aliud diu habet:quod fieri non pôt absque respectu:igitur fundamentum habitus est respẽctus:pô vero quia ex partium ꝓportione emergit: modo proportio relatio est: cum igitur hæc requirant subiectum:fundamentum: & terminum cõcluditur hæc esse sex relationes. Pro hac positione videtur auctoritas. Auer.6.phy. vbi ait situm siue positionem esse relationẽ: ait.n.in situm non esse motum. quia ad relationem nõ est motus: & vt de situ.d.ita de cæteris quinque est sentiendum, Sed contra obijciunt primo quia tunc non essent decem rerũ genera prima: quia hæc sex non essent prima. essent.n.species relationis.Præterea nihil est in genere quod non sit sub aliqua specie:sed hæc sex sub nulla specie relatiui esse possunt: quia nõ sub modo primo relatiuorum: nec sub secũdo. nec sub tertio vt constat, igitur non sunt in genere.

Propter hæc dixerunt hæc sex esse absoluta, & non relatiua,eo quia nõ omne quod alicui inest mediãte fundamẽto,est ad aliquid:albedo.n.inest corpori mediante mistura,& superficie,& non tñ est ad aliquid, & multa alia.Alij vero videntur inter hos consiliari, asserunt enim respectum esse bifariam:alterũ extrinsecũ aduenientem,dicitur quidem extrinsecus aduenìens, quoties positis actu extremis non semper inter illa emergit respectus.verbi causa:agere dicitur respectus extrinsecus aduenĩes,quia licet ponãtur extrema vt agẽs & patiens non tamen semper surgit actio: vt patuit per multa miracula,quæ scripta sunt in sacris,de quibus quære libros nr̃æ theologiæ, intrinsecus vero aduenit respectus,quoties positis extremis,semper emergit relatio, vt polito patre & filio omnino surgit paternitas:tũc dicunt ꝙ qui volũt hæc sex esse absoluta:recte dicunt:qa voluntilla non esse relatiua prædicamẽtaliter & intrinsece:alij volũt esse respectus extrinsece:& sic ambo pñt reduci in bonũ. Sed hæc pô non est peripatetica:qm̃ si respectus intrinsecus aduenĩes est relatio p̃dicamentaria:tunc omnes isti respectus essent p̃dicamẽtarij, quia peripatetice sentiendo nõ pôt fieri vt sint agens & patiens approximata,& non emergat actio, quicquid sit ₰m veritatẽ:igiẽ si debemus loqui peripatetice, oportet fateri hæc sex principia esse vere relationes intrinsecus aduenientes,eo quia ₰m peripateticos positis extremis oĩno oportet relationẽ accidere, præterea apud peripateticos relatio est,quam aliquid hoc ipso quod est, ad aliud dicitur vt in prædicamẽtis tradit Aris.sed actione agens & passione patiens hoc ipso,quod sunt, vidẽtur dici ad aliquid,igitur sunt relationes, nec vnquam alibi relatiua descripsit Arist. Amplius non pôt intelligi corpus circũscribi à loco, & nullibi esse, vel contineri tempore,nõ aliquando esse,igitur vbi & quando intrinsecus adsunt,demum non est intelligibile aliquid habere diu aliud quicquam: & nõ relinqui habitum, similiter esse proportionem partium sine situ,propterea hæc consideratio est ambigua.

Cõm 85.

Rationes contra positionem primam.

Scd̃a positio.

Ioãn Sco. in li. sententiarum.4. dist.13. qõ.1.

Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Prima suppõ.

PRo dilucidatione. Primo summo ꝙ actio & passio si sumũtur pro respectibus sunt vere relationes p̃dicamẽtariæ,vt deductum est. Amplius situs siue positio etiam relatio est,vt ponit Auer.expresse cõtra Auicẽ.6. physi.auscul.cõmẽto prææallegato,est.n.situs ordo partiũ in cõparatione ad locum,& ita tria,videlicet, actio, passio,& situs,sine dubio relationes sunt, & p̃dicamentariæ,cætera tria sunt absoluta ₰m primã rationẽ, quia vbi,est locus,quando tẽpus,habitus qualitas.Secũdum vero scd̃am rõnem sunt ad aliqd,vbi.n.est locus vt circũscribens locatũ,quando vero est tp̃s vt relictũ in re tparia:habitus aũt qualitas vt diu conseruata, & sic addunt de secũda rõne relationes:licet ₰m esse sint simpl̃r absoluta, sunt igitur horũ sex tria principaliter absoluta,vt vbi,quando, & habitus,tria principaliter relatiua, vt actio,& passio,& situs.Secundo sumo ꝙ hæc sex pñt cõsiderari vt quid,& vt modi, vt quid, sunt certi gñis, qa vbi & qñ, gñis quantitatis,actio & passio,generis relationis,habitus qualitatis,& situs relationis, vt modi, sic sunt prima principia & suorũ coordinatorum generalissima,habent.n.vt sic quendam modũ sese habẽdi, quo in nullo continenẽ genere.Vel sub alijs verbis hæc possunt considerari quo ad id quod sunt, & quo ad modum quo ipsa sunt,quo quidẽ ad id quod sunt,ipsa certi sunt generis, quo vero ad modũ quo ipsa sunt, ipsa sunt genera prima aliorũ.His suppositis,dico primo ꝙ hæc oĩa nec sunt respectus,nec absoluta, patet: qa tria sunt relationes,& tria absoluta. Secũdo dico ꝙ quouis modo sint,vt quid,& quo ad id quod sunt,sunt in certo genere, vt modi vel quò ad modum quo sunt,sunt genera prima.Hæ conclusiones ex suppositionibus deduci possunt facile,& de dilucidatione satis diximus.

Secunda.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIs dilucidatis.Ad primam dico ꝙ non essent prima genera,si essent vt quid & vt modi in prædicamẽto sed quia ₰m rem sunt in prædicamento, & vt modi hñt modos proprios,idcirco sunt genera prima. Ad scd̃am patet solutio,non.n.oĩa sunt respectus.& cõcedo ꝙ illa tria cõueniũt in genere relationis vt quid, nõ tñ vt modi.Ad tertiã dico ꝙ actio & passio sunt ad aliquid ₰m modũ eorũ,quæ fundanẽ in potẽtia,situs vero secundũ modũ eorũ,quæ fundanẽ in mẽsura. Animaduerte tamen ꝙ nonnulli tenent quatuor tm̃ esse prædicamẽta, & hæc sex non esse p̃dicamẽta, quia sunt sp̃es prædicamenti,nec Arist.enumerauit nisi quatuor,& si enumerauit,nunquam brobauit,& propterea est signum decem esse prædicamẽta esse famosum,non autẽ demonstratiuum,& mihi placet, non enim video demonstrationes pro aliqua parte huius problematis. Hæc de decimaseptima disputa. & ita de libro Quinto satis.

FINIS QVINTI LIBRI.

LIBRI SEXTI METAPHYSICORVM DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI.

In septem Disputationes diuisi.

PRAEFATIO

PRÆFATIO.

Actenus Andrea magnanime nominum confusiones abiecit in quinto huius diuinæ scientiæ libro nunc in sexto hoc, cõsiderandi mo dum tradidit quo hac in scientia res sint considerandæ refellens, vi delicet errorẽ qui oriri solet ex hac re vbi & disputationes hasce conlegimus & tibi vt prio res censendas mittimus, fuerunt equidem mihi laboriosæ, ac difficultate plenæ, sed vtcunque sit tua auctori tate fretæ maledicorum susurrus non horrescent. Vale.

Quare si omnis scientia aut actiua, aut factiua, aut theorica &c. Tex. cõmen. primi.

DISPVTATIO PRIMA
De fine scientiæ practicæ.

Num practica scientia sortiatur finem suum ex ordine ad finem.

Capvt dvbitationvm primvm.

Vod scientia practica sortiatur suum esse practicũ ex fine. Arguitur primo quia tertio de anima ab Aristotele & Auerroe habetur ꝙ practicus intellectus à speculatiuo differt fine. Secundo Aristote. (Com. 4.) primo huius ait practicã esse speculatiua ignobiliorem, quia practica vsus gratia est, igitur ab vsu atq; fine sortitur esse. Tertio in. 2. lib. huius tam ab Arist. q̃ ab Auer roe accipitur ꝙ finis practicæ est opus, speculatiuæ vero veritas. (Com. 3.) In contrarium arguitur, quia Aristo. in textu videtur distinguere sciam practicã & speculatiuã pœnes obiecta: vt Auerroes indicat commento primo. Hæc de dubitationibus.

Capvt titvli secvndvm.

Pro intellectu tituli. Primo debes scire ꝙ in omni scientia duo sunt finis, videlicet & obiectũ, siue subiectum. Hæc autẽ interdum concidunt in idem, vt in omnibus speculatiuis, idem. n. est finis, & obiectũ in illis, est. n. obiectum vniuscuiusq; speculatiui finis gratia cuius, omnem. n. considerationẽ illius gratia facit speculans & illud finaliter intẽdit, & de illo affectiones, & accidentia perquirit, atq; diffinitionem vestigat. Interdũ vero separantur, vt in practicis, non. n. in scientia medicinali idem est obiectum medici & finis, obiectum enim fortasse corpus est humanum, quia ipsum contemplatur, & de ipso affectus, accidẽtiaq; considerat & ipsius diffinitionem perquirit, at finis est illius sanitas vt per artem medicinæ est operabilis vel actu curationis, vel conseruationis, vel præseruationis. Præterea dato etiam ꝙ idem esset obiectum & finis in his, nõ tñ eadẽ in ratione illud esset idem, quia alia rõne esset corpus humanũ obiectũ, & alia finis, esset. n. obiectũ, vt cõtemplabile quicquam, finis vero vt operationi subiectum. Secundo debes scire ꝙ sciam practicam vel speculatiuam sortiri suũ esse practicũ, vel speculatiuũ à fine aut obiecto, est accipere suum esse à fine vel obiecto, tanq̃ ab his, è quibus per se & essentialiter habet esse. Ex his colligitur titulus, cum in omni practica sint obiectum & finis, qui est praxis. Vtrum practica accipiat rationem essentialem à fine vel obiecto, vel vtroque, & quoniam in omni speculatiua idem est obiectum, & finis, patet omnem speculatiuam sortiri esse ab obiecto, ideo quæstio est de practicis, & non de speculatiuis. Hæc de titulo.

Capvt positionvm tertivm.

De disputatione nonnulli Thomæ sectatores simpliciter protulerunt illud è quo scĩa est practica, & denominatꝛ practica: & ꝑ quod differt à speculatiuis, esse finem: qui est praxis, de qua tãta diximus primo huius. (Positio Thomistarum.) Pro hac põne argui solet primo auctoritatibus, quæ tactæ sunt primo capite. (Rationes.) Secundo quia idem obiectũ est contemplabile & operabile, & vt cõtemplabile est obiectum speculatiuarũ, igitur vt operabile est dr̃ia practicæ, & sic ab operatione sortitur esse practicum. Tertio practica est ꝑꝑ conformitatẽ ad opus. 6. Ethico. igitur ab opere sortitur esse practicum, Sed obiiciunt aliqui. (Obiectiones.) Primo, quia practica dicitur scĩa ꝑꝑ extensionem aptitudinalẽ, sed oĩs aptitudo est respectus & supponit principium, vnde fluit, igitur scĩa non sortitur esse practicũ ab illa aptitudine, sed à principio illius aptitudinis, sed principium illius est obiectum: igiꝛ ab obiecto. Secundo arguunt si à fine scĩa sortitur esse practicũ, aut ab illo vt intentus, aut vt in re, non vt in re: quia sic est posterior, & nullius prioris causa, non vt intẽtus. Primo quia sic haberet rõnem obiecti. Secundo quia antequã finis intendaꝛ scĩa habet suum esse practicum. Tertio principaliter arguunt quia scĩa practica habet duplicem respectum aptitudinalem ab obiecto, quia conformitatẽ & prioritatem, conformitatem quidem, quia obiectũ est rectitudo praxis, & illam virtualiter continet. prioritatem vero quia ab obiecto speculatiua est prior practica: preterea quia obiectũ est operabile. Propterea est intellectione posterius. Hæc de positionibus.

Capvt dilvcidationis qvartvm.

Pro dilucidatione. Primo sumo ꝙ scĩa practica, & speculatiua sunt formę intellectus poñs, quibus ipse denominatur formaliter practicus & speculatiuus: veluti albedo est forma parietis: qua ipse denominaꝛ formaliter albus, hanc suppositionem non aliter declaro, sed suppono ex lib. de aĩa. 3. (1. suppositio.) Secũdo sumo ꝙ oĩs forma dependet è tribus causis tñ essentialiter, materia, videlicet, agente, & fine: compositum vero ex materia & forma à quatuor, vt à forma, materia, efficiente & fine. (2. suppositio.) Prima pars patet, quia forma est actus materiæ ab agente illatus, ad opus ordinatus, vt oẽs pħi dederũt. Secunda etiam probaꝛ, quia cõpositũ depẽdet non tm̃ à materia, efficiente & fine, sed etiam forma, è qua non põt forma dependere, quia formę non est forma, & sic scĩa ipsa practica quatenus est forma intellectus: solum à materia, & ab agente, & fine dependet, intellectus vero practicus cum sit compositum depẽdet ab oĩbus causis, q̃a à materia, forma, agẽte, & fine. His suppositis dico tria. (1. conclusio.) Primũ est ꝙ scĩa practica non tantũ ab obiecto nec tantum à fine sortitur suum esse practicum, deduco quia forma eget pro sui esse in subiecto, & pro sui esse in rerum natura tribus causis, quia materia, qua sustẽtetur, agente, quo inducatur: fine, quo non frustrareꝛ, & quo moueatur agens ad illam educendam. (Secunda.) Secunda conclusio est, ꝙ intellectus practicus ꝑ sui esse requirit. 4. causas. scĩa vero practica, tres tñ. Hæc patet ex ꝓdictis suppositionibus, nã sciẽtia practica, est forma intellectus: igitur indiget intellectu pro sui sustentatione: est actus agentis, igitur indiget agente pro sui eductione, est intenta, igiꝛ & fine eget: at intellectus practicus est quid compositum ex scientia practica & intellectu: & ideo eget intellectu & scientia practica tanquam ipsius partibus,

Tertia. tibus, & fine & agente: vt dictum est. Tertia conclusio scientia practica suum esse sortitur principalius à fine quam ab obiecto. Deduco primo à principaliori causa, principalius sortitur esse: sed finis est principalior causa ipso efficiēte, igitur ab illo sortitur principalius esse, quàm ab obiecto, quod est effectrix causa. Secundo, à causa quæ est omnium causarum causa, principalius effectus dependet in esse, sed finis est causa causarum, vt omnes volunt, igitur vt prius. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis ad rōnes pro opīonibus facile soluuntur. Ad auctoritates dico ꝙ non sunt comparatiue, nam quæ.d. scientiam practicam sortiri esse à fine, recte dn̄t, & quę dicunt ab obiecto, etiam bene sentiūt, quia ab illo habet esse: & non tn̄ per tales habere quo nam magis vel minus esse sortitur, & sic nihil contra dilucidationem sunt. Ad secūdam rōnem pro positione prima dico ꝙ ratio concludit dilucidationem, quia ab obiecto vt operabile est principalius sumit esse, & hoc est pro dilucidatione. Et per idem ad tertiam. Ad rōnes pro secunda positione dico ꝙ siue practicum dicat aptitudinem, siue actum, sciētia habet esse & aptitudinem illam à principiis eius, talia sunt tria vt dictum est, & eo principalius à fine, quo ille est potissima cāurum & sic negatur minor, est.n. principium illius aptitudinis non tantum obiectum, sed finis. Ad secundam dico pro modo scientiam practicam sortiri esse à fine vt intento, non tn̄ pro ipso intento, vt ipsi dicunt, quia aliud est esse finem in intentione, & pro intētione. Ad rōnes contra hoc. Dico ad primam ꝙ finis vt intentus & pro intentione habet rationem obiecti, non autem in intētione & pro re. Ad secundam dico ꝙ licet anteq̄ actu finis intendatur sit practica, non tn̄ anteq̄ sit aptus intendi. Ad tertiam principalem patet sol'o: concedo.n. ab obiecto illa haberi, sed non principaliter, immo habet illa ab oībus causis, veluti, & esse principaliter tn̄ à fine, eo quia est prima causarum. Per idem ad rationes primi capitis. Hęc de prima disputatione.

DISPVTATIO SECVNDA De diuisione scientiæ in practicam & speculatiuam.

Num practicum & speculatiuum sint essentiales differentiæ scientiæ.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod practicum & speculatiuum sint dr̄iæ sciētiæ. Arguitur primo, quia Arist. in textu diuidit scientiam per illa, igitur sunt dr̄ię scientiæ, & non accidentales, igitur essentiales. Secundo scientia est genus quoddam, igitur per differentias essentiales diuidi debet, & non vr̄ quibus, nisi illis, igr̄ illę sunt dr̄iæ essentiales. In contrarium arguunt quia res vnius prædicamenti non est differētia essentialis rei alterius, sed practicum & speculatiuum sunt respectus, & scientia est qualitas, igitur non sunt differentiæ essentiales, qd' illa sint respectus. probatur, quia practicū est ordo ad opus, speculatiuum priuat illum ordinem, & sic disputatio est ambigua. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

DIFFERENTIA essentialis ea est, qua genus diuiditur: quaque species constituitur, vt rationale, quo animal diuiditur, & homo constituitur, & propterea differentia essentialis est, quæ sumitur à forma, accidentalis vero qua differunt indiuidua, & quæ sumitur à materia, vt album & nigrū, & id genus. Amplius dici solet ꝙ essentialis dr̄ia est, quæ variat essentiam, accidentalis vero, quæ non variat essentiam. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio Monachi. DE disputatione dixerunt nonnulli practicum & speculatiuum non esse essentiales differentias scientię, quia differentiæ essentiales non sumuntur à subiecto, modo practicum & speculatiuum sunt potētię animæ, quibus anima subiicitur scientijs, practicis quidem per practicam potentiam: speculatiuis vero per speculatiuam, igir̄ practicum & speculatiuum vn̄r esse subiecta, & ita differentiæ sumptæ ab illis sunt accidentales, & nō essentiales. Alij probāt idem per rationem tactam, quia res vnius prædicamenti non potest esse differentia essentialis rei alterius prædicamēti: sed practicum & speculatiuum sunt respectus, scientia autem est qualitas, igitur non possunt esse differentiæ essentiales scientiæ. Alij dicunt practicum & speculatiuum esse differentias essentiales scientiæ. Probāt per rationem tactam, quia scientia est genus, & diuiditur per illa, igitur sunt differentiæ essentiales. Tertij consiliant, dicūt.n. ꝙ practicū & speculatiuum possunt sumi aut pro respectibus, quibus scientiæ sunt aptæ, illa quidem ad dirigendū intellectum ad opus, speculatiua vero ad priuandum talem respectum, & sic recte dicunt primi ꝙ talia non sunt differentiæ essentiales, sed accidentales, vel passiones scientiarum: aut possunt sumi pro principijs essentialibus, è quibus fluunt tales respectus, quæ principia circūloquimur per tales respectus, & sic sunt differentiæ essentiales, quia sunt absoluta, & non respectus: & hoc pacto sunt differentiæ essentiales: & per se, quibus sciētia diuiditur. Hæc est mens Ioannis. Sed mihi non placet h̄ determinatio. Primo quia practicum & speculatiuum sumuntur aut ab obiectis, aut à fine, & vtcūque sumantur, sunt extrinseca à scientia, igitur per illa non potest scientia à scientia essentialiter differre. Secundo omnes scientiæ sunt eiusdem speciei habitus, vt patet in capitulo qualitatis, sed quæ sunt eiusdem speciei, non differūt differentijs essentialibus, igitur illa nō possunt esse differentiæ essentiales. Pręterea quæ differunt specie non possunt esse in eodem subiecto vt dicitur. 10. huius in textu & cōm. 13. Sed omnes scientiæ possunt esse in eodem subiecto, igitur non differunt specie, & sic practicum & speculatiuum nō sunt differētiæ essentiales scientiarum. Hæc de opinionibus. 2. positio. 3. positio. Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Suppositio. PRO dilucidatione debes scire ꝙ scientia quo ad suam primariam rōnem, atq; suum primarium significatum est qualitas de prima specie qualitatis, & ens simpliciter absolutum, quo vero ad rōnem secundariam atq; significatū secundarium est relatiuū quoddā per se ad scibile, vt. 5. huius est declaratum. Tunc dico duo. 1. conclu. Primum ꝙ scīa f̄m primariam vel eius rōnem, vel eius significationem est species habitus: & non diuisibilis per se tanq̄ per differētias essentiales per practicum & speculatiuum. probatur, quia species vltima non diuiditur nisi per accidentales differentias. Sed scientia f̄m primariam eius rationem vel eius significationem est species habitus vltima, igitur practicum & speculatiuum non sunt illius differentiæ essentiales. Scd̄m ꝙ si 2. conclusio.

 consideretur

consideretur scientia quo ad eius vel rationem, vel significationem secundariam, sic practicum & speculatiuum sunt essentiales drię quatenus sumuntur in respectu scibiliũ vel operabilium per illas, declarat, quia relationes sunt drię relatiuorum essentiales. vt.5.huius dictũ est sed scientiæ sunt relatiua, & practicum & speculatiuum illarum relationes, igitur sunt drię essentiales illarum. Ex his apparet consilium inter pões, nam prima positio, quæ ait practicum & speculatiuum non esse drias essentiales, põt verificari sumendo scientias quo ad earũ primariam vel rõnem vel significationẽ. Secunda autem positio, quæ.d.illa esse drias essentiales scientiarum, verificatur suṁedo sciẽtias, quo ad illarũ rationem vel significationem secũdariam, & sic ambæ recte possunt sentire. Hæc de dilucidatione. *Consilium.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis ad rationes primi capitis per consilium facile soluitur. Ad primam dico ꝙ Arist. considerat scientiam quo ad eius secundariam vel rationẽ, vel significationem. Per idem ad secundam dico ꝙ scientia quo ad eius secundariam vel significationem, vel rationem est genus, quo vero ad eius primariam vel significationem vel rationem est species habitus. Ad rationem in contrarium patet solutio, practicum.n.& speculatiuũ drię essentialis scĩę sunt, quatenus illa est relatiuum quoddam, non autem quatenus est spẽs habitus, & sic patet solutio. Hæc de disputatione secũda.

Quare tres erunt philosophiæ theorice, mathematica, physica, theologia &c. Tex.cõm.2.

DISPVTATIO TERTIA
De diuisione scientiarum in tria genera.

Num conueniens sit diuisio scientiarum in textu posita, in Mathematicam, Physicam, & Theologiam.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod diuisio scientiarum in textu assignata nõ sit recte assignata. Arguitur primo logica, & rhetorica, & grãmatica, & poetica sunt spẽs scĩæ, & sub nullo membro diuisiones in textu assignatæ continẽtur, igitur diuisio mala. Secundo subalternãs scientia non ponit in numero cum subalternatis, nec diuiditur contra illas. Sed metaphysica subalternat sibi physicam & mathematicam, quia subiectum metaphysicæ continet subiecta illarum, vt arguit Arist. in primo posteriorum: igitur non est conueniens hæc diuisio. Tertio arguit Ioannes scientia debet diuidi ad diuisionem entis, quia oĩs sciẽtia est de ente: sed ens diuiditur in decem genera rerum prima: igitur decẽ sunt primæ scientiæ species. Quarto vna est scientia, quæ est de corporio, vt naturalis. igitur vna erit quæ est de incorporio, & hanc non ponit Arist. igitur mancus. Quinto naturalis & mathematicus considerant de eadem re, vt de quanto, igitur non contradiuiduntur. Sexto diuisio omnis debet esse bimembris, vt dicit Boetius: & Porphyrius, sed subdiuisio posita in textu est ĩ tres species, igitur non est conueniens. In contrarium sunt Arist. & Auer. & omnes expositores. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO intellectu tituli debes scire ꝙ Aristo. in textu scientiam diuidit prima diuisione in practicam siue operariam, & theoricam siue contemplatoriam, contemplatoriam vero subdiuisit in tres, vt in naturalem siue physicam, mathematicam, siue disciplinabilem, & metaphysicam, siue supernaturalem, propterea quæsitum est si hæc diuisio sit recte data. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

PRIMI itaque philosophantes, qui rerum distinctiones non cognouerunt, asserentes omnia esse vnum ens, ceu Parmenides, & Melissus, & quamplures scientiarum nullam fecerunt diuisionem prorsus, horum argumentum esse potuit, quia scientiæ secantur veluti & res ipsæ, de quibus sunt: at res nullo secantur pacto, hac ratione nullam potuerunt sciẽtiarum diuisionem proferre. *1. Positio.* Post hos physiologi qui rerum distinctiones balbutiri cæperunt corporea tantum percipientes & naturalia, naturalem scientiã fecerunt primam phiam. & nullam aliam cognoscentes, ceu omnes illi qui intellectum putauerunt sensum esse. *2. positio.* Plato nouit rerum distinctiones, verum scientiarum nec ordinem, nec diuisionem fecisse vllam creditum est. *Quæ Platoᵉ* Immo scientias adeo confundit vt nullus in suis libris spectetur ordo, nulla pænitus diuisio, vnde Aristo. primum scientiam ad ordinem, diuisionemq́; reduxit, vt græci fere omnes tradunt. Alij vero aspicientes ad subdiuisionem, dicunt ꝙ diuisio sciẽtiæ speculatiuæ in tres, videlicet, metaphysicam, physicam & mathematicam est conuenienter assignata, tribus, videlicet, seruatis. *Positio aliorũ.* primum ꝙ loquatur Aristoteles de speculatiuis realibus. Secundũ ꝙ de illis quæ per se primo, & proprie ordinantur ad scire vt in finem, quod dicunt propter medicatiuam quæ aliquo pacto ordinatur in scire, non tamẽ proprie, & principaliter: & solum. Tertium ꝙ de speculatiuis naturali lumine acquisitis, quod dicunt propter theologiam, quæ non naturali lumine habetur, speculatiua igitur scientia realis, per se primo ordinata ad scire, naturali lumine acquisibilis per se diuiditur in metaphysicam, physicam, & mathematicam. Dicunt primo realis propter logicam, grammaticam, rhetoricam, poeticam, & omnes quæ non sunt de rebus. Dicunt secundo quæ per se primo ordinata est ad scire, & propter moralem etiam, sed nõ principaliter, immo primo & principaliter ad opus. Dicunt tertio lumine naturali acquisibilis propter theologiam nostram, quæ est ex creditis. Sed hæc determinatio est insufficiens. *Confutatio.* Primo quia omnis diuisio est bimembris, & per hanc non patet quo nam pacto hæc trimembris reducatur ad bimembrem. Secundo quia per hanc non apparet sufficientia oĩum scientiarum. Arist.n.debuit aliquo in loco dare diuisionem sufficientem omnium scientiarum, & nullibi dedit, igitur est mancus, propterea dandus est modus, quo hæc tollantur. Hęc de opinionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

DE diuisione scientiarum legi multos celeberrimos authores: vt græcos, Arabas, & Latinos, apud me tamen nullum vidi peritiorem Alpharabio Babyloniẽse: hic enim pace græcorum dixerim in quodam codicillo de diuisione sciẽtiarum adamuxim omnes scientias amplexus est, & illas optima via enumerauit. Themistius tamen in procemio auscultationum physicarum diuisionem Aristote. generalem pulchre exposuit, ideo hos precipue sequar. scientia igitur authore Alpharabio prima sui diuisione diuiditur in eam quæ de vocibus, & in eam quæ de rebus. *De diuisione scientiarum.* Ea quidem quæ de vocibus (vt mihi videtur) cõmuni verbo logica dici potest,

pôt, idest sermonica, cuius primę partes sunt dialectica, & grammatica, namq; de vocibus est quo ad cōgruū, incongruūue & ornatum grammatica græcæ dr̄ latine literaria, cuius inuentrix fuit Carmenta, quæ vero considerat voces, vt signa veri falsiúe, ꝓbabilis, & verisimilis dialectica communi verbo appellari pt. dialegomę .n. græcę latine dissero: vel disputo. Inde dialectica græcæ erit latine disserendi facultas: huius spēs sunt Analy. Topica, Sophistica, Retorica, atq; Poetica. Analy. græcæ latine est resolutoria, quæ quia docet iudicium. Iudiciaria appellatur à Cicerone primo topi. hanc absoluit Aristo. in lib. prio. qui est de syllogismo simpl'r, & in lib. poste. qui est de syll'o demonstratiuo. Topica vero græce latine est locaria, quatenus docet loca, sedes atq; maximas, quibus probabiliter de quolibet possumus disserere, hanc Arist. absoluit in octo libris. Sophistica autem græcæ latine deceptoria, eo quia docet syllogizare & paralogizare. hanc absoluit in duobus libris elēchorum Arist. Rhetorica gręcę latine est exercitatoria, quatenus tradit regulas, ex quibus possumus aut inducere, aut exēplo persuadere animos aduersæ opīonis. Hanc Arist. absoluit in tribus libris rhetoricæ. Est tñ apud græcos rhetoricæ quidam libellus non per libros sectus, Arist. attributus, quem nonnulli non Arist. sed Gorgiæ Leōtino ascribunt: nam Quintilianus nonnulla Gorgiæ in sua oratoria tradit, quæ reperi in illo lib. re vera tñ ad Alex. regem de rhetorica liber est Aristo. poetica vero quæ à pieo verbo græco descendit, latine creo, siue facio ea est, quæ fingit quædam ad hominū persuasionem, quæque nō differt (vt mihi vr̄) à rhetorica, nisi ꝙ rhetorica proprijs persuasionibus persuadet, poetica vero fictis: vnde poetæ mimmi rhetoricorum atq; p̄horum laruæ appellantur hanc absoluit Arist. in vno poeticæ lib. Sic igitur patet quæ sint scientiæ vocum. Scientia rerum vt docent Them̄. & Alpharabius prima sui diuisione diuiditur in practicam siue operariā & theoreticam: siue spectatoriam. Practicæ duæ sunt præcipue species: medicinalis, & moralis. Medicinalis quidem illa, quia docet regulas quibus delentur morbi, & valitudo conseruetur in corpore. Moralis vero hæc, quia docet vias quibus animæ vitia tolluntur & virtutes indicantur, harum subdiuisiones omitto, ne longus videar, speculatiue vero partes tres sunt naturalis, metaphysica, & mathematica, primæ diuisionis in practicam, & theoreticam rationem ex hoc nācisci͞t Them̄. quia animę duplex est vis, appetendi vna cognoscēdi altera id genus, quod perficit appetitum practicum appellant peripatetici, quod in cognoscendo perficit mētem speculatiuum dicunt. Secundæ diuisionis vero rōnem tradit Them̄. quia ea speculatio quæ circa res materiæ coniunctas, quæque auxilio sensus: & visionū ope ipsum potestatis intellectū perficit naturalis scientia nuncupatur ea ratione quòd & circa eas res: & in his consistere natura vr̄, ea vero speculatio, quæ circa res est omnino à materia abiunctas quæque dicuntur simpliciter & per essentiam separatæ. Metaphysica vocat̄ quia. s. post naturalium rerum traditionē instituta est, ea demum quæ versatur circa res partim materiæ coniunctas, partim separatas mathematica appellatur, hæc .n. de rebus est, quæ ꝰm esse materiæ sunt coniunctæ, ꝰm vero rationem à materia sunt separabiles. Hæc ex Them̄. Quare omnis scientiæ diuisio generali quadā ratione est, aut de vocibus: aut de rebus si de vocibus logica est. si vero de rebus, aut perficit vim appetendi, & sic est practica, aut vim cognoscendi, & hæc aut de separatis, aut de coniunctis. si de coniunctis, sic est naturalis. si de separatis aut simpliciter: & sic est metaphysica: aut ꝰm quid, & sic est mathematica. Multę possunt assignari species & sub species, vt Alpharabius docet, verum nos ratione quadam vniuersali procedimus. Ex his apparet Arist. otelem solum amplexum esse rerum scientias, & non omnes indifferenter rerum & vocum. Secundo apparet quonam modo diuisio Aristo. est genera li ratione tradita. & reducibilis ad bimembrem. Tertio apparet qualiter diuisio Ari. tradita in textu est sufficienter assignata. Sed circa dilucidationem occurrunt difficultates. Prima qualis nam sit scientia de Anima an metaphysica? Secunda qualis nam sit trium scientiarum ordo? Tertia sub quo horū diuinandi scientiæ contineantur, vt somniorum interpretatiua: augurica, & id genus. Amplius necromantia, & magica, & cæteræ id genus. Quarta est quia licet de partibus naturalis ad libros naturales, & de partibus mathematicæ ad libros mathematicæ spectari debeat, quæritur de partibus metaphysicæ, nam de his spectare debet ad hunc librum. Animaduersione dignum pro solutione. Ad primam nos in libris de Anima, quos primo edidimus tenuisse scientiam de Anima esse mediam & mathematicam propter auctoritatem Them̄. & Aristote. Nunc vero sum huius opīonis: ꝙ scientia de Anima est pars libri de ani malibus, & parua naturalia etiam partes librorum de animalibus, liber. n. de animalibus est magnus. & sectus in. 42. libros, vt author est Plin. quod non esset, nisi inter libros de animalibus connumerarentur tres libri de anima, & omnes libri paruorū, propter quod liber de animalibus est septimus & vltimus & liber de anima & parui sunt illius partes. Signum autem est quia in omnibus codicibus græcis cum libris de Animalibus reperiuntur tres de Anima, & omnes parui, & sic faciunt omnes græci. Id autē quod Them̄. dicit, non est ꝙ scientia de Anima sit mathematica, sed ꝙ mathematice sint scientiæ de Anima, quatenus mathematicæ sunt sciētiæ de rebus Animæ, quia de rebus per Animæ actionem separatæ, non autem de rebus separatis per essentiam, & naturam rei verum in editionibus nostris secundis res ista apertius pertractabitur. De ordine vero harum Albertus lib. p̄horum primo voluit primam ꝰm rei naturam esse metaphysicam. Secundam esse mathematicam. Vltimam autem esse physicam: ordine vero ad nos dicit physicam esse primam. Mathematicam secundam. Vltimam metaphysicam. Mouetur autem ꝙ rerum ordo de quibus hæ sunt, vr̄ iste, res. n. abstractæ per essentiam simpliciter primæ sunt ꝰm rei naturam. Mathematicæ vr̄ medię inter simpliciter, abstractas & simpliciter materiæ cōcretas, igit̄ ille debet esse ordo. Sed h̄ Alberti solutio non sapit peripatetici quicquam Arist. in lib. præsenti inquit. Si igitur non est aliqua altera substātia præter natura cōstātes, physica nimirū erit prima scīa. Pręterea quę abstrahuntur ꝰm rationem ab aliquibus: sunt post illa, è quibus abstrahuntur. Sed ea quæ considerantur in mathematica abstrahūtur à rebus naturalibus, igitur sunt post res naturales. Tertio motus vel mobilitas, quæ est rō considerandi vel prima passio scīæ naturalis vlior est quantitate quę est prima passio mathematici. Mobilitas. n. se extēdit ad res oīum p̄dicamētorū at q̄titas nō nisi ad res vnius p̄dicamēti, est. n. qualitas, & oē prædicamētū mobile saltē terminatiuę, & hoc, siue ꝓprie siue impro-

Excerpta et dilucidatio.

Dubitationes.

Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Si scientia aīæ sit mathemati.

Sol. 2. Positio Alber.

Confutatio.

ue improprie, quia hoc pacto mobilitas est passio. Decepit autem Albertũ fortasse id quod credit, videlicet, ꝙ corpus mobile esset subiectum naturalis phiæ, hoc.n falsum est: subiectum.n. naturalis phiæ est ens mobile mobilitate terminatiua, vel subiectiua, propria vel ẜm quid, & sic subiectum hoc est vniuersalius subiecto mathematicæ, quod est ens quantum, oẽ.n. ens q̃tum est mobile, nõ aũt cõuertitur. Intelľus.n. est ens mobile saltem perfectiue: & non est q̃tum ens: & multa alia. Quare patet ordine naturæ physicam esse priorẽ mathematica. Præterea nec est apud oẽs verum ꝙ ordine doctrinę physicę sint primę, quia mathematicę sunt in primo gradu certitudinis & naturales sequunẗ illas, vt dr̃.2.huius & textu vnde dicuntur apud græcos, quia istas pueri incipiebãt primum discere, vt accipiẗ primo Ethic. & Alex. in procemio librorum physicæ. Quare ẜm ordinẽ naturę prima erit metaphysica: Secunda erit phy. Vltima mathematica, ordine vero doctrinæ cõtra prima erit mathematica: Secunda physica. Vltima metaphysica, hunc ordinem indicat Auer. in hoc.6. in calce ait.n. metaphysicam esse in doctrina post physicas, & non dixit post mathematicas, quia inter metaphysicas & mathematicas mediãt physicæ, artes diuinandi fortasse non numerantur inter scĩas, & ille q̃ enumerãtur inter sciẽtias coordinantur cum proprijs causis, vt pronostica medicinæ quæ diuinat per pulsus & vrinas coordinatur cum medicina pronostica astronomiæ q̃ per stellas coordinatur cum astrologia, & sic de cæteris Hæc de dilucidatione satis.

Cõm.16. Sol. propria. Cõm 3.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis. Ad primã patet solo ꝑ dilucidationem, Arist.n. enumerauit scĩas rerũ, & nõ vocum. Ad secundam negaẗ minor, sunt.n. ex toto auersæ, & alteri altera nulla subalterna, & licet subm meta. cotineat subiecta cæterarum, nõ sufficit vt primo huius dictũ est, & in lib. poste. Ad tertiã dico ꝙ scientia diuidiẗ ad diuisionẽ entis, sed nõ ad quẽlibet entis diuisionẽ, vñ cõcedo ꝙ quot sunt, ꝑdicamẽta, tot sunt sciæ, nõ tñ tot sunt scię diuersæ, qa oĩa ꝑdicamenta possunt ꝑtinere ad vnũ genus scię propter vnã rõnem sciẽdi. Illa igiẗ auctoritas ꝙ quot sunt entia tot sciæ debet ĩtelligi ẜm spẽm, & nõ ẜm genus. Ad.4. cõcedo ꝙ de incorporeo est scĩa sicut de corporeo, non tñ sunt hæ sciæ gñe diuersæ, sed possunt esse specie differentes quia possunt subire vnam rationem sciendi. Ad quintam dico ꝙ de eadem re duæ possunt esse scientiæ, quia vna res potest diuersa ratione considerandi & sciendi considerari. Ad sextam dictum est ꝙ illa diuisio est reducibilis ad bimembrem. Hęc de tertia disputatione.

Dubitabit autem aliquis, vtrum prima philosophia sit vniuersali aut circa. aliquod genus & naturam vnam &c. Tex.cõm.3.

DISPVTATIO QVARTA
De vnitate generica scientiæ.

Num scientia vnius generis sit vna etiam per aggregationem.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod scientia vnius generis non sit vna per aggregationem. Arguitur primo. Scientia est habitus qui gñatur ex frequentatis actibus, igitur est vna per essentiam à principio vsque ad finem añs oẽs concedunt, sed consequentiam deduco, quia magis & minus non variant speciem, sed propter actus diuersos habitus ille reditur magis & minus, igitur est vnius spẽi. Secundo oĩs scientia est vna specie, quia diuiditur cõtra alias in specie, igitur est vnus habitus, qui per additionem augetur & minuitur. In contrariũ arguitur, quia si scientia esset habitus intensibilis & remissibilis. Tunc ad scientiam esset motus, contra Aristo.7. physi. Hæc de dubitationibus.

CAPVT SECVNDVM TITVLI.

PRO titulo debes scire ꝙ scientia dicitur vnius generis, quæ est de vno subiecto secundum genus scibile vt metaphysica physica, & mathematica, quælibet.n. harum scientia dicitur ẜm vnum genus, non quidem prædicamentarium, quia omnes sunt eiusdem generis aut relationis, aut qualitatis, sed scibile vt patet.1.posteriorum quæ est vnius generis scibilis partes & passiones considerans, quæritur igitur si metaphysica sit vna per aggregationem, veluti exercitus, aut res publica. Smili ratione & de mathematica, & de naturali intelligi potest. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE disputatione variæ fluxerunt opĩones. Them. vir maximus credidit nos nihil intelligere nisi per essentiam intellectus agentis, iuxta cuius opinionem cogimur dicere scientiam ipsam nihil aliud esse, quã ipsum intellectum agentem, vt per ipsum intelligimus. Quare dicemus iuxta Them. ipsam scientiam non esse vnam per aggregationem: immo oẽs scientias esse vnũ quoddam simplex variari tñ propter diuersa phantasmata, quibus copulatur nobis talis vnicus intelľs. Secundo dicendum oẽs scientias esse vnum numero vnitate essentiæ intelľs. Hæc Them. Contra hanc positionem obijcimus in lib. de intellectu fortissimis rationibus, quas nunc omitto. Auer. autem in quam plurimis locis potissimum.7.phy.cõm.20. velle videtur scientiam nõ esse habitum, sed intellectum effici nobis habitũ, quatenus per phantasmata nobis copulatur: vt forma, & principium intelligendi, hanc positionem declaraui & confutaui in lib. de intellectu, ideo nunc de ipsa h̄ sufficiant. Iuniores vero quidam arbitrantur scientiam esse vnam ẜm aggregationẽ, verbi causa. Metaphysica est vna per aggregationem multarum scientiarum differentium spẽ, horum autem fundamentum est quia voluerunt ad numerum conclusionum specie differentiũ esse numerum scientiarum: quia alterius conclusionis ẜm spẽm alia est scientia, vt huius stellæ sunt lucidæ est altera scientia specie, & illius terra est rotunda, altera etiam ẜm speciem. Quare ex oĩbus conclusionibus resultant in subiecto oẽs scientiæ specie, & ita vna sciẽtia totalis, vt physica, aut metaphysica cõtinet multas partiales specie differentes, quare scientia totalis est vna nõ per vnitatem simplicitatis, sed per aggregationem veluti exercitus per ordinem ad vnum subiectum. Pro hac positione solet argui, quia habitus per actus: & actus per obiecta innotescunt, sed in vna scientia totali sunt diuersa obiecta ẜm spẽm, igitur diuersæ cognitiones, & scĩæ, & sic diuersi habitus. Sed obijciunt aliqui. Primo quia tunc scĩa totalis esset vna per aggregationẽ, quod videtur contra Aristotelem primo posteriorum qui ait scientiam esse vnam secundum genus. Scđo tũc oẽs scientiæ essent vna per aggregationem, & ita non essent tres ex toto diuersæ. Tertio obijciũt alij, quia hac positione

Positio. Them. Prima.

Positio Auer. Secunda.

Positio Burl

Obiectiones

positione data, non esset habitus genitus in arte deduco, quia ex vna conclusione non pôt fieri nisi vnus habitus, si alterius conclusionis sic alia scientia ƀm spẽm. Quare oportet ponere oẽs conclusiones gñare vnum habitum in scientia. Quicquid sit de veritate põnum ad has rõnes potest facile solui. Ad primam concedo oẽm vnam sciam totalem esse vnam ꝑ aggregationem, nec legi contrarium in libris poste. bene. n. legitur dici vna vnitate gñis subiecti, per hoc tñ hr̃ contrarium, hr̃ .n. sciam esse vnam per ordinem ad subiectum vnum, & sic est vna ordine, & ita vna aggregatione. Dico igit̃ ꝙ scĩa totalis dr̃ vna per hoc quod oẽs sciæ partiales spẽ differentes hñt attributionem ad vnum subiectum formale, & hoc satis. Ad secundam nego consequentiam, quia oẽs sciæ non hñt ordinem ad vnum primum formale subiectum, & propterea non possunt dici vna totalis, nisi forte ƀm genus remotissimũ, quatenus oẽs sunt de ente. Ad tertiam iterum nego consequentiam quia habitus possunt esse tot, quot conclusiones. Illius .n. conclusionis terra est rotunda pôt esse vnus habitus spẽ per hoc, quia potuit diuersis actibus considerari, & inde firmari, & hac rõne habitus dicetur. & sic rõnes nõ cogunt. Expositores vero credunt sciam vnam totalẽ. verbi cã, metaphysicam esse vnum habitum simplicem ƀm spẽm specialissimam gñatum ex cognitionibus diuersarum conclusionum eiusdem gñis sciẽtię & subiecti, vnde Thomas inquit ꝙ cum aliquis in aliqua scĩa totali per demr̃onem scientiam vnius acquirit conclusionis, habet quidem habitum illius scientiæ, sed imperfecte: at cum acquirit in eadem scĩa totali sciam cuiusdam alterius conclusionis, non gñatur ex eo alius habitus, sed prior perficitur quatenus ad plura se extẽdit, & sic per alias consequenter, vt igitur temperãtia gñat̃ in appetitu ex diuersis actibus eiusdem rõnis, sic ex diuersis actibus sciendi eiusdem rõnis & obiecti gñatur in aĩa vnus habitus ƀm spẽm. Hæc expositores. Sed contra hanc positionem aliqui obiiciunt. Primo quia actus non possunt gñare habitum, nisi per hoc ꝙ naturaliter relinquunt in passo similitudinem: sed agẽtium differentium spẽ sunt similitudines spẽ differentes, igit̃ actus distincti spẽ conclusionum & principiorum non possunt gñare eundem habitum. Secundo ex actibus difformibus nõ potest generari habitus vniformis, sed scientiæ diuersarum conclusionum sunt actus difformes, igitur non pôt gñari ex illis vnus habitus conformis. Tertio habitus principiorum & habitus conclusionum eiusdem scientiæ totalis differunt spẽ, vt patet 6. Ethic. igitur non possunt efficere vnum habitũ spẽ. Quarto rõ euidentiæ in principio & conclusione alia est, igitur non possunt facere vnum habitum spẽ. Quinto arguũt alij sic. Sit habitus vnius concl̃onis A & habitus alterius B & arguo sic. Cũ A stat aliquid ꝙ nõ stat cũ B & A repugnat aliquid, qđ nõ repugnat ipsi B. igit̃ A & B differunt, & ita nõ faciũt vnũ habitum simplicem. añs apparet. qa cũ A stat scĩa, & cũ B ignorantia, amplius cũ A stat veritas, cũ B error, igit̃ apparet añs. Sexto in his quæ sunt eiusdem spẽi quicquid cõpetit vni, cõpetit alteri. 2. cœli, & quicquid contrariat̃ vni & alteri, sed aliquid cõtrariatur ipsi A ꝙ nõ cõtrariat̃ ipsi B. igit̃ vt prius. Vltimo scĩa prioris concl̃onis pôt depdi scĩa posterioris acquiri: igit̃ non sunt vnus habitus, nec numero nec spẽ. Ex his & alijs solet refelli põ Expositorũ. Quicquid sit de veritate põnis, defendi pôt hæc põ: & bene. Ad primam & ad oẽs debes scire aliqua posse esse eiusdem gñis vno modo: quæ sunt diuersorum generum alio modo. Amplius aliqua posse esse eiusdem spẽi ƀm vnam rõnem, quæ sunt diuersarum specierum ƀm aliam rationem, verbi causa. oẽs formæ sunt eiusdẽ generis subiecti: & tñ non omnes sunt eiusdem generis prædicabilis. Amplius omnes actus temperantiæ sunt eiusdem generis, & spẽi moris, qui tñ non sunt eiusdem spẽi prædicabilis, actus temperatus circa venerea alterius spẽi prędicabilis est ab actu temperato circa iram, & ab actu temperato circa cibum & potum. Tunc dicerẽt Expositores ꝙ vnus habitus spẽ: vel numero effici potest à diuersis actibus specie prędicabili, mõ sint eiusdem speciei moris: vel eiusdem speciei cognoscibilitatis. Ad primam dico ꝙ oẽs relinquũt similitudinem eiusdem speciei cognoscibilitatis, omnes. n. cõclusiones eiusdem scientiæ totalis relinquunt similitudines eiusdem rationis scibilis & cognoscibilis quia omnes gñantur quatenus obiecta concernunt materiam, concernere. n. materiam est vna rõ reseruabilis in oĩ cognito physicæ. Ad secundam dico ad maiorem ꝙ ex actibus difformibus oĩ modo non potest gñari habitus conformis: at minor hoc pacto fallit, sunt. n. actus difformes in spẽ prædicabili. nõ aũt in spẽ cognoscibilitatis Ad tertiam dico ꝙ habitus principiorum & habitus cõclusionum differunt spẽ virtutis, non aũt spẽ cognoscibilitatis vt dictum est. Per idem ad quartam, est. n. rõ euidentiæ in principio & conclusione alia atq; alia ƀm spẽm prædicabilem, non aũt ƀm spẽm conoscibilẽ. Ad quintam nego consequentiam, nam cum albedine vt. 3. stat nigrum vt quatuor, quod nõ est cũ albo vt quinq; & tñ album vt tria & vt quinq; sunt eiusdem spẽi. Ad sextam dico ꝙ non concludunt plus nisi ꝙ ille habitus non est vnus simplex, & inuariabilis, cum. n. ille sit variabilis aliquid pôt stare cum vno: & non cum alio: aliquid cõtrariari vni & nõ alteri. Amplius propter variationem pôt intẽdi ex vna parte, & minui ex alia parte, vt de alijs qualitatibus dicit expositor. Ad dictũ Auer. dico ꝙ debet intelligi per se & ƀm spẽm, modo hoc est verũ, quicquid. n. contrariatur ƀm spẽm habitui vnius conclusionis & per se etiam cuilibet contrariatur, stat tñ per accñs aliquid cõtrariari vni, & nõ alteri vt de intensa & remissa albedine apparet. Hæc de põne Expositoris satis sufficiunt. Alij vero aliam fingunt põnem, volũt. n. ꝙ duplex pôt poni habitus in qualibet scĩa totali. vnus quo formaliter. intellectus inclinatur ad speculationem conclusionis, alius quo virtualiter tendit ad speculationem conclusionum in tali scientia, tunc dicũt duo. Primus habitus formaliter inclinans est alius alterius conclusionis, & tot sunt quot conclusiones, vt rationes tacte indicant. Secundum est ꝙ habitus virtualiter inclinans est vnus numero & communis omnibus scientiis partialibus eiusdem scientiæ totalis probant, quia conclusiones resoluuntur in principia omnia principia in vnum primum principium scientiæ, & illud primum principium resoluitur in terminos, omnes termini in subiectum primum illius scientiæ: & illius principij, igitur omnes habitus formales sunt vnus virtualiter propter reductionem ad vnum primũ in tali scientia. Sed isti vt noua videantur dicere, videntur non differre à primis, quia si omnes habitus formaliter inclinantes sunt vnus virtute reductionis pdictæ, etiam primi dixerunt omnes habitus aggregatione reduci ad vnum primũ: & sic videntur differre à primis, & nõ differunt ƀm rei veritatem. Scđo tunc oẽs scientię totales

Sol. et defensio. Positio Tho. Henrici Egid. Obiectiones. Cõm. 49. Defensio. Positio aliorũ. Confutatio.

essent vnus habitus virtualiter, quod reputarunt impossibile, & deduco, quia conclusiones omnium scientiarum reducuntur ad vnum primum & commune principium simpliciter primum, & sic omnes essent vnus habitus virtualiter per reductionem ad vnum simpliciter primum. Tertio sicut per reductionem ad vnum obiectum omnes conclusiones efficiunt vnum habitum virtualem: cur non per reductionem ad vnum subiectũ, qualis est intellectus. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione debes scire ꝙ scientia quæ relinquitur ex conclusione per demr̃onem deducta per se est cognitio, per accidens habitus, est quidem cognitio per se, quia ipsum scire per se est per demr̃onem intelligere siue cognoscere, igitur scĩa per se est cognitio quædam, per accidens vero habitus, quatenus accidit eandem conclusionem pluries demr̃ari per eandẽ demonstrationem spẽ, per diuersos tñ actus vt formetur in virtute memoratiua siue illa sit in intellectu, siue in sensu: de quo in lib de intellectu, igitur scientia vnius conclusionis est per se cognitio: & per accidẽs habitus, quatenus accidit illam radicari in subiecto ex frequentatis actibus circa eandem numero conclusionẽ. Tunc iuxta hanc distinctionem dico ꝙ si scientiæ considerantur vt sunt habitus, sic non modo oẽs scientiæ eiusdem gñis subiecti sunt eiusdem spẽi, sed oẽs scientiæ mundi, deduco, quia oẽs ponuntur sub specie habitus, qui est vnius spẽi specialissime qualitatis vt patet in prædicamentis. Secundo habitus dñr respectu habentis, sed oẽs intellectus sunt vnius spẽi, igitur oẽs habitus erunt eiusdem spẽi subiecti. Secunda conclusio si scĩa consideretur quatenus est cognitio derelicta ex conclusionibus per demr̃ones deductis: respectu quidem subiecti primi virtute cuius derelinquitur, est vna ꝗm genus illius subiecti, respectu vero subiecti proximi, à quo ꝓxime efficitur, est vna ꝗm spẽm vel numero. Quatenus vero à diuersis conclusionibus relinquitur, sic est vna per aggregationem. Ex his apparet ꝙ non imperite sentiunt iuniorum quidam, qui dixerunt vnam scientiam posse sumi pro vna numero siue spẽ, pro vna gñe pro vna aggregatione verbi cã, metaphysica particularis, particularis rei attinentis ad metaphysicã, dr̃ scientia vna siue numero, siue specie: aggregatum ex oĩbus cognitionibus oĩum consideratorum in metaphysica est vnum aggregatione. Ipsa tota metaphysica rõne habita ad primum eius subiectum est vna genere. Hæc .n. omnia patent sumendo scientiam quatenus est per se cognitio, non autem quatenus per accidens est habitus, quo facile inclinamur ad speculationem eiusdem vel similis, nam, quatenus est per se cognitio, scientia dici potest vna spẽ, genere, & aggregatione, quatenus vero est habitus quo facile proneue eligimus eandem vel similem conclusionem sic est vna numero qualitas intensibilis & remissibilis, vt dixerunt expositores. Sed occurres contra primam conclusionem. Primo quia si scientia vt habitus intendit & remittitur, tunc ad scientiam posset esse motus alterationis. Secundo si omnes sciẽtię vt habitus essent vna qualitas specie respectu habentis quod specie est vnum pari ratione omnes virtutes essent vna qualitas respectu habentis, & tñ virtutes ponuntur diuersi habitus. Contra secundam dubitatur, quia tunc vna tota scientia non esset magis vna, quam essent duæ, videlicet geometria & physica deducitur, quia aggregatum ex his est aggregatum: vt est vna scientia. Ad hæc dici potest. Ad primam nego consequentiam, nam lumen est qualitas intensibilis & remissibilis: & tñ ad lumen non est motus, non. n. sufficit ad hoc vt ad qualitatem sit motus ꝙ qualitas sit intensibilis & remissibilis, sed oportet habere contrariũ positiuum, vnde ꝗm Auer. formæ elementorum intẽduntur & remittuntur, sed quia non habent contrariũ positiuum, ad illas non est motus. Ad secundam nego similitudinem, quia virtutes sunt per se habitus, per accidens cognitiones, & propterea specie differunt pœnes habitum, scientia vero est per accidens habitus, & per se cognitio, & propterea possunt esse vnum numero per accidens oẽs scientiæ, & per se differunt specie. Præterea ratio habendi omnes scientias est eadem specie, vt intellectus possibilis, & memoria: ratio habendi omnes virtutes non est eadam specie, immo alia rõne habetur temperantia, alia ratione habetur continentia. Ad tertiam dico vt dixi ꝙ scienti vna totalis est vna non tm̃ vnitate aggregationis, sed vnitate gñis: & propterea in habẽtibus vnitatem aggregationis potest esse maior vnitas, & minor vnitas, aggregatum. n. ex geometria & Physica est minus vnum quam aggregatum physicum tm̃, quia illud non est vnum gñe sicut aggregatum physicum. Hæc de dilucidatione.

1. conclusio. | Secunda. | Laus Bur. | Dubitationes. | Solutio.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

Ex his apparet solutio rationũ primi capitis, omnes. n. concludũt scientiam esse vnum numero per accidens quatenus est habitus quidam, non autem quatenus est cognitio. Præterea apparet consilium positionum. Illa. n. positio quæ dicit scientiam esse vnam specie vel numero, recte sentit sumẽdo scientiam quatenus est habitus. Illa autem quæ dicit esse vnam aggregatione recte sentit etiam sumendo scientiã vt est cognitio & respectu proximorũ obiectorum à quibus formaliter & proxime generatur, illa quæ dicit scientiam esse vnam virtualiter etiam recte potest sentire, si consideretur scientia ratione habita ad commune subiectum, ad quod reducuntur omnia. Hæc de quarta disputatione.

Primum de eo quod secundum accidens est dicendum quòd nulla est circa ipsum speculatio, signum autem &c. Tex. cõm. 4.

DISPVTATIO QVINTA
De ente per accidens.

Num de ente per accidens possit esse scientia.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod de ente per accidens possit esse scientia. Arguitur primo de ente per accidens Arist. in textu quædam demonstrat, igitur de eo potest esse scientia. antecedens apparet, quia saltem demonstrat de ipso quod causatur ab agente vt in pluribus. Secunda perspectiua est scientia, & tamen illa est de linea visibili, quod est ens per accidens, igitur vt prius. Tertio à primo ente simpliciter inuariabili prouenit & ens per se & ens per accidens, igitur de ente per accidens est scientia, deducitur. quia quod habet causam simpliciter inuariabilẽ potest sciri. Quarto quicquid continetur sub subiecto metaphysicæ scibile est. Sed ens per accidens continetur sub ente communi, quod est metaphysicæ subiectum, igitur est scibile.

est scibile. Quinto de ente per accidens est diffinitio, igitur potest esse scientia, añs apparet, quia in textu diffinitur. Sexto pars scientiæ est scientia, sed tractatus de casu & fortuna est pars scientiæ naturalis, & tractatus de ente per accidens est pars metaphysicæ, igitur de ente per accidens est scientia. Septimo pluuiã fieri sub cane est ens per accidens vt patet in textu, & tamē hoc est scibile ab astrologo, igitur de ente per accidens est scientia. Octauo oppositorum eadem est scientia atque disciplina, vt patet. 9. huius, sed entis per se est scientia, igitur entis per accidens, quod enti per se opponitur. Sed in cõtrarium est. Aristoteles in textu. Hęc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

ENS per accidens (vt in textu dr̃) bifariam dicitur aut accidentalitate rei aut accidētalitate causæ, ens per accidens accidētalitate causæ illud dicitur: quod euenit extra intentionem causæ raro & in paucioribus: raro quidem quo ad tēpus, in paucioribus vero quo ad supposita, accidētalitate rei adhuc multifariam esse potest, quia aut est quod per accidens inest: vt musicum esse ædificatori, aut quod per se inest, sed alterius est naturæ ab eo cuius inest, vt risibile homini, aut quod est alterius naturæ, & ordinis vt album homini, tñ solet breuibus distingui ꝙ ens per accidens est: aut accidētalitate rei vtpote illud quod aggregat naturas oĩno diuersas, vt homo albus & id genus, aut accidētalitate cãę: vt fortuitũ & casuale, quærit igitur disputatio si de ente per accidens quouis modo possit esse scĩa. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE disputatione aliqui distinguunt de scientia quia scientia põt haberi de ente per accidens, aut tanquam de subiecto, aut tanquã de passione vel cõclõne, scitur .n. subiectum, & scitur conclusio, subiectum quidē tanquam id de quo, scitur vero conclusio, tanquã id quod passio etiam sciri põt, tanquã id quod de alio. Amplius distinguunt de vnitate scientiæ, quia scientia dici põt vna & ẽm spēm, & ẽm genus siue proximũ siue remotum. Tunc dicunt ꝙ si loquimur de ente per accidēs accidentalitate rei, vt de homine musico: nõ potest haberi scientia tanquam subiecto per se vna ẽm speciem. deducunt, quia de tali non est vna passio spē: cum non sit vnum spē. Secundo dicunt quod de ente per accidens accidentalitate rei non potest haberi scientia tanquam de conclusione per se vna vnitate spēi. deducunt vt prius quia de tali nõ potest accipi propriũ medium, nisi ratione alterius partis. Tertio dicunt ꝙ sumēdo ens per accidens accidentalitate rei, de ipso potest haberi scientia per se vna ẽm genus, & tanquam de subiecto, & tanquam de conclusione. tanquam de subiecto quidem: vt de linea visibili, de quo ẽm genus subiecti prospectiue multa demonstrantur, tanquam de conclusione vero, quia si potest de illo scientia haberi tanquam de subiecto, magis tanquam de cõclusione. Hęc de ente per accidens accidentalitate rei. Si autem sit sermo de ente per accidens accidentalitate causę, tenēt logici duo. Primum ꝙ de ente per accidens non est scientia quatenus per accidens, hoc est respectu illius causæ, cuius est effectus per accidens, non. n. scitur pluuiã esse sole decurrente per canem, per hanc causam, quæ est solis per canem deambulatio. Secundum est ꝙ de ente per accidens absolute est scientia, quia de pluuia sole decurrente per canem esse potest scientia, quia si non respectu solis per canem decursu, saltem respectu alterius constellificationis tũc occurrentis, quæ potest vniuersale exuperare, bene logici sub alijs verbis de tali ente per accidens sic loquuntur. Dicunt ꝙ ens per accidens sciri potest, quia hoc sciri potest demonstrata pluuia eueniente sole per canem decurrēte & hoc est ens per accidens, igitur ens per accidens sciri potest. Secundo dicunt ꝙ non põt sciri ens per accidens quia non põt sciri ens per accidens ea rõne, qua est ens per accidens. Sed contra primã partem solõnis rationabiliter addubitare possum. Primo quia si põt haberi scientia vna ẽm genus, sequitur vt possit haberi sciētia vna ẽm spēm, quia nihil est sub genere, quin sit sub aliqua spē. 2 topi. Scđo quia non apparet per eorũ solõnem si possit de ente per accidens haberi scientia tanquam id quod demr̃atur de altero. Et sic prima solõnis pars redditur ambigua. Circa secundam etiam addubitari possum: quia Arist. tradit scientiã in. 2. lib. physi. de ente per accidens secundo modo, & non quatenus est ens per se, quia loquit̃ de casu & de fortuna quatenus sunt casus & fortuna, igitur quatenus sunt ens per accidēs, igitur de ente per accidens quatenus est ens per accidens potest haberi scientia, & ita non tantum de ente per accidens, põt esse scientia quin sciētia possit haberi de ente per accidens: amplius quod põt diffiniri quatenus per accidēs: põt sciri quatenus per accidens, sed fortuna & casus quatenus fortuna & casus possunt diffiniri quatenus talia, igitur de ente per accidens quatenus per accidens esse põt scientia. Ioannes vero tenere vr̃, ꝙ de ente per accidens põt hr̃i scientia, vt importatur ꝑ hoc nomen cõe ens per accidens, non aũt vt importatur ꝑ hoc nomen spãle fodiens thesaurum vel id genus. Sed vr̃ Ioannes errare, quia tunc de ente per accidens posset esse scientia, vt est ens per accidens: quod non conceditur cõiter. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione vero debes scire quòd scientia de aliquo vno modo esse potest tanquam de conclusione demonstrata vel demonstrabili, & sic dicitur forte. 2. poste. quęstiones sunt ęquales numero his, quę quidem scimus. Alio modo potest haberi scientia de aliquo tanquam de re significata per aliquem quemuis conclusionis terminum, & hoc pacto primo post. accipitur ꝙ scientia est vnius generis subiecti partes & passiones considerans, igitur potest haberi scientia de aliquo tanquam de subiecto conclusionis, & tanquam de illius passione, quorum quodlibet per aliquem conclusionis terminum significatur. Tunc dico ꝙ sumendo ens per accidens quouis modo, de illo non haberi põt scientia tanquã de conclusione. deduco quia id qđ scitur hoc pacto, est conclusio vera & necessaria, vt patuit in lib. poste. modo ens per accidens nõ potest esse conclusio vera & necessaria. Secundo dico loquendo de ente per accidēs quauis ratione, sic de ipso est scientia vt de re significata per terminum conclusionis. deducitur, quia omne ens mundi potest sciri vt terminus conclusionis, velut res significata per terminum cõclusionis, oĩ. n. entia per accidens significantur per istum terminum ens, & per istum terminũ ens per accidens, & id genus, igitur de ente per accidēs quouis modo sumpto esse potest scientia, vt de re significata ꝑ terminũm aliquem conclusionis. Et sic tradit Aristo. scientiam de ente per accidēs ĩ hoc lib. sic de fortuitis & casualibus in. 2. lib. phy. & alibi. Ex his apparet vsq; ad quantũ recte dixerunt aliqui, & Ioã. Hæc pauca de dilucida.

Marginal notes: 1. conclusio. — Confutatio. — Positio Ioan. Gandauen. — Confutatio. — Suppositio. — 1. conclusio. — Secunda.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His dilucidatis ad rõnes primi capitis. Ad primam concedo de ente per accidens haberi sciam tãquam de termino vel de re significata p terminum cõclusionis. Per idem ad secundam patet solutio. Ad tertiam concedo de ente per accidens haberi scientiam, vt reducitur ad per se, vt dictum est superius. Ad quartam dico ꝙ est scibile res est significata per terminum conclusionis, per idem ad cætera omnia, illa nãque concludunt de ente per accidens haberi scientiam vt est ens vel res significabilis per terminum cõclusionis & non aliter.

Hæc de disputatione quinta.

Quoniam autem complexio & diuisio est in mente & non in rebus, quod autem ita ens alterum ens à propriis &c. quod quidem vt accidens, & quod vt verum prætermittendum &c. Tex.cõm.8.

DISPVTATIO SEXTA
De scientia veri.

Num de vero consideret Metaphysicus.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod verum debeat considerari à metaphysico. Arguitur primo quia metaphysicus considerat de primo obiecto intellectus. Sed verum est primum obiectum intellectus, igitur est de vero. Secundo habetur lib. huius scientiæ.2. metaphysicam vocari sciam veritatis, igitur considerat de vero. Tertio quod est cõe omnibus scientijs, non debet considerari in aliqua speciali, scientia, sed solum in metaphysica, verum est cõe omnibus scientijs, igitur non nisi in metaphysica considerandum est. Minor probatur, quia oïs scientia de vero ipso considerat tanq̃ de conclusione, igitur considerare de vero spectat ad oẽm scientiam.

Quarto dicitur. 4. huius primos phos posse de omnibus considerare: igitur nihil ab huius consideratione est remouendum. In contrarium est Arist. in textu, vbi ait nec de ente per accidens, nec de vero esse considerandum in metaphysica. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

De titulo. De ipso vero falsoúe aliqui multiplicem acceptionẽ fecerunt, voluerunt. n. verum esse & quod in re, & quod in intellectu. Amplius verum in re voluerunt aliud esse absolute ẽm rem aliud per relationem ad cognoscentẽ. Preterea verum quod est absolute ẽm rem trifariã subdiuidunt, quia aliud est, quod dicit absolute conformitatem producti ad producens. Aliud quod dicit dictam conformitatem superaddens imitationem. Aliud vltra dictas conformitatem & imitationem superadit adęquationem. Iterum etiam verum quod est in re per relationem ad cognoscentem, etiã trifariam subdiuidũt, quia aliud est quod est sui manifestatiuum absolute respectu cuiusuis potentiæ cognoscitiuæ, aliud quod est sui manifestatiuum mediãte quadam similitudine siue illa sit spés siue actus cognoscendi Aliud est ꝙ facta assimilatione est in intellectu, veluti cognitum in cognoscente, Hæc de vero in re tradunt, de vero autem in intellectu etiam subdistinguũt, quia aliud est ẽm primam intellectus opõnem. Aliud secundum eiusdem secundam opõnem, de quibus quære eos: quia multa scribũt.

Confutatio. Sed istæ diuisiones & subdiuisiones sunt difficiles. Primo quia vt Ammonius dicit in libro de interpretatione verum est in aïa in re & in voce & est idem verum numero: & non diuersa vera: vt credunt logici. Secundo habetur in textu ꝙ bonum & malum sunt in rebus: & verum & falsum in aïa igitur distinctio est cõtra textum. Tertio Arist. dicit expresse in textu: ꝙ verũ & falsum sunt in secunda operatione intellectus quæ est cõpositio & diuisio & non in simplici: in qua est rõ ipsius quod quid est: igitur dicere verum esse in prima operatione intellectus est contradicere expresse Aristoteli: vltimo sine tot diuisionibus & subdiuisionibus possumus veritatem disputationis dilucidare: igitur istæ sunt sup-fluæ inuentæ potius ad confusionem q̃ ad dilucidationem. Preterea Ioannes addit ꝙ æquatio & inadequatio sunt proprie in rebus quãtis: & sic verum falsumúe non possunt per eiusmodi describi. Verius igitur ẽm peripateticos dicerem iuxta Alexandrum in lib. Elẽchorum: & Ammoniũ in libro de Interpretatione ꝙ verum põt vno modo accipi vt distinguitur cõtra Metaphoricum Fictum & Alchimicum: qua rõne aurũ minerale dicitur verũ, & Auricalchum dr̃ falsum siue Alchimicũ: & hoc pacto verũ est entis (vt dicunt iuniores) passio, iuxta librum secundum metaph. oportet principia sempiternorum esse verissima: estq́; verum hoc pacto in quibusdam magis, in quibusdam minus. In causa quidem magis, in effectu vero & cãto minus, & propterea principia, & causæ sempiternorum sunt veriores effectibus & causis corruptibilium. Alio modo sumitur verum vt distinguitur contra falsum, & sic verum est relatio quędam, qua compositio, vel diuisio, quæ est secunda mentis operatio dr̃ vera vel falsa: & de hac loquitur Arist. in prędicamentis dum dicit ab eo: quod res est vel non est dr̃ oratio vera vel falsa. Ex his sequitur titulus disputationis, nõ. n. disputatio loquitur de vero primo modo. quia cum verum primo modo sit passio entis simpliciter: sine dubio de ipso spectat ad metaphysicũ, vt etiã de ente, quatenus vero est huius vel illius entis, spectat ad scientias spãles, restat igitur vt disputatio sit de vero & falso, secundo modo quæ sunt in compositione diuisioneúe. Hæc de titulo. *Propria expõ.* *Titulus quæstionis.*

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

1. positio. De disputatione sunt qui dicunt de vero ipso nullam artem differere nisi dialecticam, eo quia grammatica orationem contemplatur, quatenus congrua, incongruaúe. dialecticus autem & logicus quatenus vera falsaúe. Præterea hæc vr̃ intentio expositoris, vt quilibet videre potest qui in expositione huius loci asserit metaphysicum de ipso vero considerare nõ posse propterea quia ipsum verum est ens diminutum: eo quia est ens rationis, huic consentit Auer. in hoc. 6. in calce, qui ita scribit. Dimittamus igitur perscrutari de ente, ꝙ est per accidens, & de ente, quod est veridicans. s. quod est in anima, ens. n. ꝙ est per accidens non habet causam terminatam, & quod est veridicans non habet causam nisi animam, ideo vtrunque numeratur in genere entis diminuti, & ideo perscrutandum est de ente perfecto quod est extra animam, sic igitur apparet de mente Auerrois de ipso vero non tractare metaphysicam, quia est ens rationis: & ita spectat ad logicum, qui solum entia rationis contemplatur. Sed hæc positio stare non potest. Primo quia omnis ars, omnis scïa considerat de vero, tanquam de oratione siue conclusione, vt dicemus igitur non modo logica vel dialectica. Secundo quia si verum est ens rationis siue ens animæ, vt tangit secunda ratio, potius spectabit ad *Cõm. 8.* *Confutatio.*

scientiam

ſcientiam de aĩa: eo quia eiuſdem eſt cõſiderare ſubm, & ſubiecti affectionem. Propter hæc dixerunt alij naturalem phiam debere de vero ipſo perſcrutari, maxime illa pars de vero debet agere, in qua ſubm oĩum verorum, & agens conſiderantur, vt eſt ſcientia de anima in qua tractatur ĩtellectus poſis, qui eſt ſubiectũ oĩum verorum, & intellectus agens quod eſt principiũ oĩum verorum. vt hr in lib. de anima cõm. 5. Sed obijciunt quia verum non tm̃ eſt in intellectu, ſed in re, igitur de vero conſiderare debet oĩs ſcĩa, quæ de rebus contemplatur. Præterea oĩs ſcĩa ſaltem de vero conſiderat tanquam de concluſione. Propter hæc dixerunt alij oẽm ſcĩam debere de ipſo vero cõſiderare: dicũt oẽm ſcĩam ſpeculatiuam, quia eius finis eſt verum, non autem practicam: cuius finis eſt opus, & ꝓ hac rõne facit, quia oĩs ſcĩa debet conſiderare finem ſuum. Sed cuiuſlibet ſpeculatiue finis eſt verum, igitur debet cõſiderare ipſum verum. Secundo oĩs ſcĩa debet cõſiderare id per quod differt ab alijs ſcientijs, ſed ſpeculatiua differt à practica per hoc quod eſt de vero, illa de bono: igitur debet cõſiderare de vero. Alij velle vñr conſiliare hos dicunt .n. ꝙ verum in complexum non pertinet ad meta. quia quatenus relo rationis attinet ad logicũ: quatenus relo realis attinet ad librum de aĩa. Secundo dicunt ꝙ verũ ꝑ comparationem ſumptam ad ꝓducentẽ, pertinet ad metaphyſicã, & ad oẽm ſcientiam, quia in oĩ ſcĩa, & in metaphyſica conſideratur effectus, vt gerit cãæ ſimilitudinem. Præterea verum etiam ſumptum per comparationem ad cognoſcentem, pertinet ad metaphyſicũ & ad oẽm ſcĩam propter eandem rationem. Tertio dicũt ꝙ verum quatenus eſt rei vt ſimilis intelrui, vel per ſpẽm, vel per ſeipſam attinet ad librũ de anima ſiue ad naturalem, & non ad metaphyſicum. Ex his facile patet conſilium põnum. Illa. n. põ quæ ait logicum agere de vero, ſumit verum vt eſt relatio rationis. Illa poſitio quæ dicit naturalem conſiderare de vero, ſumit verum vt eſt relatio realis: & vt eſt rei ſimilitudo ad intellectũ illa deniq; quæ dicit oẽm ſcientiã agere de vero ſumit verum per compoſitionem ad producentẽ. Sed dubia eſt hæc poſitio. Apparet primo, quia verum apud peripateticos non ſumitur niſi aut vt diſtinguitur cõtra ſophiſticũ aut contra falſum, & ſic poſitio fundat̃ in falſo fundamento. Secundo quia verum vt eſt relatio rationis, eſt res animæ, & ita attinet ad librum de anima, & etiam vr̃ hæc poſitio ſuperflua: propterea omnes iſtæ poſitiones omittantur. Hæc de poſitionibus.

2. poſitio. *Confutatio.* *3. poſitio.* *4 poſitio.* *Conſilium* *Confutatio.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Suppoſitio. PRO dilucidatione. Primo debes ſcire ꝙ verum poteſt bifariam conſiderari. Vno modo vt conclo, ſiue queſtio ſcibilis. Alio modo vt res ſignata per terminũ cõcluſionis ſiue vt quæſitum de alijs, ſiue vt conceſſum de quo aliud quæritur Amplius verum vt res per terminum concluſionis ſignata, ſiue vt quæſitũ de alio vel vt conceſſum de quo aliud quæritur, poteſt trifariam ſumi apud peripateticos. quia eſt in re vt in cauſa, in anima, vt in ſubiecto & materia, in voce vt in ſigno hoc. n. dicit Ammonius in lib. de interpretatione, igit̃ poteſt conſiderari vt ineſt in anima, vt eſt in re, & vt eſt in voce, ꝙ quidem verum: accipi poſſit vt concluſio patet primo poſte. vbi dicitur ſcĩam non eſſe niſi verorum, ꝙ poſſit accipi vt quæſitum de alio, apparet quia ſæpe demrat Ariſt. de aliqua cõcluſione ꝙ ſit vera. Amplius in. 2. lib. de interpretatione enumerat verum & falſum inter modos. Modus autem vr̃ quæſitum quoddam eorum, quorum ponitur modus, quod autem verum vt modus ſiue vt quæſitum poſſit accipi vt in re, vt in anima, vt in voce: patet per Ammonium, qui ait verũ eſſe in re vt in cauſa, dr̃. n. in prædicamẽtis ab eo quod res eſt vel non eſt, dr̃ orõ vera vel falſa, & ſic vr̃ verum eſſe in re, vt in cauſa, eſt etiã in voce vt in ſigno, eo quia voces ſunt eorum quæ ſunt in anima paſſionum notæ eſt etiam in anima vt in ſubiecto, vt patet. 3. de anima q̃a vera dr̃ compõ vel diuiſio, quæ ſunt animæ operationes, modo operationes animæ ſunt in anima, igitur ipſum verum poteſt conſiderari illis oĩbus modis. Ex his apparet dilucidatio, & conſilium poſitionum, dilucidatio quidem, qm̃ ſi conſideratur verum vt cõcluſio: de ipſo agit omnis ars, atque oĩs ſcĩa ſi verum conſideratur, vt quæſitum vel vt modus, quatenus eſt in aĩa, de ipſo conſiderat naturalis: vt lib. de anima, quatenus in voce, de ipſo agit logicus vel dialecticus, quatenus in re, de ipſo conſiderat metaphyſicus, & ſic patet dilucidatio. Conſilium vero, quia poſitio dicens verum ſpectare ad logicum eſt vera loquendo de vero vt in voce quæ dicit verum ſpectare ad librum de anima: eſt vera loquendo de vero vt in anima quæ dicit de ipſo vero ſpectare ad metaphyſicum eſt vera de ipſo vero vt in re, quæ ait ad oẽm ſcientiam ipſum ſpectare, eſt vera loquendo de ipſo vero vt concluſio eſt. Hæc peripateticæ quo ad dilucidationem dicta ſatis.

Dilucidatio et conſilium.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

De vero ſi eſt obiectum intellectus. HIS dilucidatis conſultatiſue. Ad primum concedunt Tomę ſectatores verum eſſe obiectum ĩtellectus, & propterea de ipſo non conſiderat metaphyſicus: eo quia ratio obiecti diſtrahit. Sed aliqui obijciunt probando verum non eſſe primum obiectum intellectus. Primo quia non præcedit intellectum. Secundo quia non intelligit̃ actu recto, ſed reflexo. Tertio quia obiectum ſcientię non debet excedere obiectum potentię. Quarto quia bonũ continetur ſub per ſę obiecto intellectus, quod diſtinguitur contra verum vt patet in textu, quicquid ſit de veritate ipſa, de qua diximus peripateticæ in lib. primo. Nunc omnia hæc tolluntur, quia apud Tomam eſt obiectum trifariam. terminatiuum, & hoc eſt ens vt ens, motiuum, & hoc eſt ens ſenſile. cõſecutiuum, & hoc eſt verum entitatiuum, qñ igitur Tomas ait verum eſſe obiectum intellectus, loquitur de obiecto cõſecutiuo, quatenus intellectus nihil intelligit, quin illud conſecutiue & reflexe vt verũ intelligat, & ſic tollũtur iſtæ captiones. Ad cæteras rationes patet ſolo per dilucidationẽ, & cõſiliũ. Metaphyſicus conſiderat de veritate vt in re, oẽs ſcientiæ de vero, vt eſt concluſio ſcibilis per media ſuæ artis. Amplius metaphyſicus conſiderat de omnibus & de vero, vt in re. Hæc de diſpu. 6. dicta ſatis.

Poſitio Tho. Replice logicorum. *Defenſio Tho.*

Eodem Tex. & commento.

DISPVTATIO SEPTIMA
De ente rationis.

Num ens rationis ſit in prædicamento.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod entia rõnis non ſunt in prędicamento. Arguitur primo, quia tunc in rebus prædicamentarijs eſſet proceſſus in infinitum. deduco quia poteſt aliquis homo aliquid intelligere: & rurſus ĩtelligere

gere se intelligere, & sic infinitum: & tamen intellectiones sunt entia rationis. Secundo omne quod est in prædicamento, est substantia vel accidens, sed ens rationis non est substantia: vt patet, nec accidens, quia nec proprium, nec commune, vt etiam patet, igitur vt prius. Tertio famosum est nihil esse in prædicamento nisi ens reale, igitur entia rationis non sunt in prædicamento. In cōtrarium arguitur, quia ordo secundum superius & inferius est prædicamentum: vt dicit Boet. sed in entibus rōnis potest esse ordo ſm superius, & inferius, igiť sunt in pdicamento. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Prima positio de ente rōnis. QVID sit ens rationis, non parua est quæstio, nonnulli peritissimorum conceptus rerum obiectiuos esse entia rationis fatentur. distinguunt.n. de conceptu, q̄m alius est conceptus obiectiuus vt res ipsa vt actu concipitur, veluti lapis cognitus. Alius est conceptus formalis, vt est ratio cōcipiendi species, videlicet, intelligibilis vel actus intelligendi, hæc.n. formales conceptus dicūtur, quatenus his dicimur formaliter concipientes, volunt igitur cōceptus obiectiuos esse entia rationis: quatenus nec sunt in re subiectiue, nec in aīa subiectiue, sed in intellectu obiectiue, quod vero aliquid possit esse in aliquo obiectiue, quod non est alicubi subiectiue, probant multis experientijs. Primo de solis quantitate, solis.n. quantitas apparet bipeda, quæro ipsa vt bipeda in quo est subiectiue, non quidem in re, quia illa in re est maior tota terra, nec in mente, quia vt color qui videtur, non est in visu, sic illa solis bipeda quantitas non est in mente: igitur nec in mente, nec in re, igitur est in mente obiectiue & sic aliquod, est ens obiectiue. Secundo in pariete depicto apparet concauitas, quæ nec est in re subiectiue: nec in visu, sed solum obiectiue.

Tertio idem persuaderi potest de hiatu & voragine, quæ sunt foueæ, vel cœli fenestræ, quæ apparent in æstate, vt traditur. 1. Meteororum. Hæc.n. vt Aristo. dicit nullibi sunt subiectiue, sed solum apparitiones sunt obiectiue. Multæ aliæ possunt addi experientiæ, quæ omnes super vnam radicem firmantur. *Obiectio. Ioannis.* Sed obiecit Ioan. quia omne q̄ est, vel est in subiecto, vel de subiecto: q̄ quidem est in subiecto, accidens est, q̄ vero dicitur de subiecto est substantia secunda. Sed hæc entia obiectiue per hos, nec sunt substantiæ, nec sunt in subiecto, igitur nihil sunt. *Qua Ioan.* Propter hæc tenet Ioan. & huiusmodi apparitiones nihil sunt, & concedit non ens posse intelligi ab intellectu, non quidem motiue sed terminatiue. *Confutatio.* Sed hæc Ioannis determinatio non est contra eos quos reprobat, quia apud istos terminare, & obijci intellectui idem est, & propterea quod potest terminare intellectus opōnem, & non est subiectiue in re, nec subiectiue in intellectu, dicitur esse obiectiuum in intellectu apud illos, & sic nihil habet Ioan. contra eos, præterea apud ipsum alibi nihil est obiectiue in intellectu, quin sit obiectum intellectus nihil est obiectum intellectus, quin moueat intellectum, est.n. intellectus omnia fieri, & intelligere in pati: & moueri consistit, vt dicitur. 3. de aīa, igitur nihil est obiectum intellectus, quin moueat intellectum apud Ioannem. *Sol. experientiarum.* Propterea ad experientias dici potest vt Alber. ait lib. suo de aīa. 2. q̄ illa sunt obiectiue in virtute apprehendente, apparitio.n. visualis est in re, vt in causa, in visu vt in subiecto, licet sit falsa, nec est simile de colore, & de apparitione: quia color est res vera, apparitio est res animæ. Hęc de prima pōne.

Positio logi. Alij vt logici dicunt ens rationis esse conceptus rerum formales, vt dictum est, qui res ad extra repręsentat, atq; significant probant quia sicut entia realia sunt quæ aut sunt in re subiectiue, aut res ipsæ, sic entia rationis erunt quæ sunt in ratione subiectiue, siue mente. Talia autem non sunt nisi conceptus formales, igitur entia rationis sunt conceptus formales. *Qualis positio.* Sed nō est dubium conceptus formales esse entia rationis, quia sint in ratione subiectiue, tamen nos non quærimus de his entibus rationis, sed de his, quæ sunt secundæ intentiones. *3. expositio.* Alij dixerunt ens rationis, quod est secunda intentio esse respectum quēdam relictum in re quæ intelligitur ex actu collatiuo intellēs. Verbi cā intellectus ītelligit hoīem actu recto, deinde comparando hoīem ad inferos hoīes relinquit in homine respectū, quo homo species dicitur, hic respectus apud eos est ens rationis subiectiue existens in re intellecta obiectiue in intellectu. *Confutatio.* Sed de isto derelicto quærendum esset an sit aliquid præter rem, quæ comparatiue intelligitur, & certum videtur q̄ nihil, quia nec substantia, vt omnes tenent, nec accidens, quia omne accidens est ens naturæ. *4 expositio.* Alij propter hæc voluerūt entia rationis nihil aliud esse, q̄ ea quæ sola ratione, & mente concipiuntur vt vacuum Hypocentaurus mons aureus, & id genus. Hæc .n. entia rōnis, vt illa entia rei dicuntur. Illa quidē entia rei, quia pręter rōnem sunt in re. Hæc vero entia rationis, quia præter rem in ratione tm̄ collocantur. *Qualis hæc positio. Positio peripateticorum. Cōm. 19.* Sed hæc positio sine dubio vera est, verum nos loquimur de ente rationis, q̄ est secunda intentio, tale.n. non est fictio pura. Propterea de hoc quærendum est, propter hęc & alia videtur mihi esse dicēdum entia rationis, quæ sunt secundæ intentiones esse scđo intellecta, vnde Auer. 12. huius inquit, & dixit proprie relationē quia est debilioris esse alijs prædicamentis, ita q̄ quidam reputauerunt ipsam esse ex scđis intellectis, ecce qūo entia rationis & secundo intellecta idem sunt, est autem scđo intellectū idem ſm rem, q̄ primo intellectum, verum primo res intelligitur absolute. Secundo vero intelligitur cōparatiue, igitur secundo intellecta sunt res quæ comparatiue intelliguntur. Sigñantur aūt secundo intellecta per hæc nomina spēs, genus, proprium & accidens, prędicatum, subiectum, & id genus, quibus in voce vel in scripto nihil corrñdet in re præter hominem & aīal: & res prædicamentarias vt comparatiue intelliguntur. differunt autem noīa figmētorum & noīa scđo intellectorum quia noībus figmētorū in voce vel in scripto, licet nihil actu vel ptāte sit aptum corrñdere præter res, est intelligibile aliquid corrñdere præter res, at nominibus secundo intellectorum correspondent res ipsæ comparatiuæ intellectæ, & nihil actu vel ptāte vel ad imaginationem est aptum correspondere præter res ipsas. Ex his apparet in quo differt hoc nomen hō in voce vel in scripto ab illo nomine species, homo.n. in voce sigñat cōe quoddam vl'e vel formam absolute spēs sigñat hoīem & equum vt comparatiue intelligunť ratione habita ad superiora, vel inferiora. Quid igitur sit secunda intentio, quidúe ens rationis vel intentionale, ex his modo patet. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio prima. DE disputatione aliqui tenent entia rationis esse in prædicamento, non quidem vno de decē, quia illa sunt entia realia, & nihil est in aliquo illorum nisi sit ens reale, sed entium rationis constituunt vndecimum prædicamentum, quod continet genera & species entium rationis, cuius figura est.

DIVISIO

DIVISIO ENTIS AD MENTEM PERIPATETICORVM.

Pro hac pōne argui ſolet quia logica eſt vera ſcīa, igitur habet verum ſubiectum:& veram paſsionem, & veram diffinitionem, ſed vera paſsio eſt proprium, vera diffinitio conſtat ex vero gñe & vera dr̄ia, igitur in logica ſunt proprium : dr̄ia & genus prædicamentaria. Sed.n.hæc nō poſſunt eſſe entia realia,igitur ſunt entia
Qualis poſitio. rationis. Hæc poſitio eſt contra Auer.primo metaph.
Cōm 17. Cōm 14. vbi ait genus eſſe formam mediam inter potentiam &
Cōm 17. actum puros,& 12.meta.idem ſentit,igitur nullum ens rationis poteſt eſſe genus. Præterea vl̄ia apud Auer.1. meta.ſunt formæ, igitur entia rationis non ſunt vl̄ia: & ſic non poſſunt eſſe in prædicamento. Amplius fundamentum poſitionis falſum eſt. Primo quia diffinitio eſt
Cōm 37. Cōm 43. formæ vl̄is vt.7.meta.igitur non eſt entis rationis. Secundo ibidem dr̄ ꝙ genus eſt forma vl̄is:differentia autem particularis. Ex his accipitur ꝙ entis rationis non poteſt eſſe verum genus,nec vera dr̄ia,nec vera diffinitio,& ſic non poſſunt eſſe in prædicamēto.Et licet poſſint negare auctoritatem Auer.non poſſunt negare auctoritatem Boetij & Simplicij,& nec poſſunt non accuſare Ariſtotelem, qui nihil talis prædicamenti meminit. Præterea fundamentum eorum dubium eſt, quia omnes peripatetici volunt logicam, eſſe organū ſciendi
2. poſitio. & non ſcientiā,& propterea oīa hæc dubia ſunt. Qui vero dixerunt entia rationis eſſe conceptus formales in mente, coguntur dicere entia rationis eſſe in prædicamento qualitatis,cuius poſitionis ſunt logici:qui volūt vniuerſalia & entia rationis eſſe in prædicamento qualitatis: vt ſpecies. Qui autem dicunt entia rationis eſſe 3. poſitio.
conceptus obiectiuos,coguntur dicere illa eſſe in prædicamento qualiter in illo ſunt conceptus obiectiui, vnde ſi conceptus obiectiui ſint in prędicamento entia rōnis ſunt in prædicamento,& ſi non ſunt in prædicamento, nec entia rationis ſunt in prędicamento,ſunt igitur ordinanda veluti conceptus ipſi obiectiui. Iſtæ poſitio- Qualis pōnes.
nes ſunt rectæ, & conſequuntur earum fundamenta, peccant vero in primis fundamentis,vt viſum eſt.Propterea de his ſatis.

Capvt dilvcidationis qvartvm.

Dilvcidatio leuis eſt, & patet ex his quæ in titulo diximus, entia.n.rationis, cum ſint res ſecundo intellectæ, & noīa entium rationis cum ſignificent res vt ſecundo intelliguntur, oportet dicere entia rationis vt ſic in nullo eſſe prædicamento formaliter:quia vt ſic non ſignificant res abſolute, ſed reſpectiue cum hoc tñ ſtat illa eſſe in prædicamento per identitatem, quia vel ſignificant illa quę ſunt in prædicamento : ſi ſumantur in voce vel in ſcripto, vel ſunt illa quę ſunt in prædicamento, ſi ſumantur in re, ſpecies.n.ſi ſumitur in voce aut ſcripto,ſignificant res prædicamentarias, non quidem certi & determinati prædicamenti. Sed oēs res oīum prædicamentorum,quæ poſſunt per nomen ſpēi ſignificari,

significari, si sumuntur in re, sunt idem ꝙ res prædicamentariæ diuersorum prædicamentorum. Quare possunt dici esse in prædicamento vel per identitatem, vel per significationem, nunq̃ tñ possunt dici esse in prædicamento formaliter vt ipsa sunt. Species.n.& genus & cætera id genus in nullo sunt prædicamento formaliter, bene tamen sunt idem his, quæ sunt in prædicamentis, vel significant res prædicamentorum. Hæc de dilucidatione satis.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis Ioan.ad primum concedit posse esse processum in infinitum in accidentaliter ordinatis, sed in essentialiter ordinatis negandum est, ſm tñ nostram dilucidationem concedo ad quod deducit ratio, non.n.entia rationis sunt in prædicamento vno & certo, sed modo quo diximus. Ad secundam dico ꝙ ens rationis est substantia vel accidens per significationem, vel per identitatem, & hoc sufficit dilucidationi. Ad tertiam dico ꝙ famosum est nihil esse in prędicamento formaliter nisi ens reale, tamen possunt esse in prędicamento entia rationis per significationem vel per identitatem & sic ad rationem. In contrarium patet solutio, concludit.n.entia rationis non esse in prædicamento vno certo, & limitato. Hæc de vltima disputatione, deq; toto sexto sufficiant.

FINIS LIBRI SEXTI.

LIBRI SEPTIMI METAPHYSICORVM DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI.

In.19.Disputationes diuisi.

PRÆFATIO.

ET DE modo quo considerationes in hac sciẽtia aguntur hactenus, nunc res aggreditur, quas considerare intendit in hac scientia, in quibus acutissimas disputationes statuimus, quas vt cæteras tibi recognoscendas scribimus, quęso igitur vt accurate legas, nam si tibi videbuntur neminem dubitabunt. Vale.

Nihil.n.ipsorum est, nec secundum se aptum natum, nec separari possibile substantia &c. Tex.cõm.3.

DISPVTATIO PRIMA De natura accidentis.

Num inhærentia sit de essentia accidentis.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVOD inhęrentia non sit de essentia accidentis. Arguitur primo, quia nõ est idem cõcessum & quæsitum, modo essentia accidentis est concessum quia præcognoscitur, cum sit diffinitio, quæ medium est in demonstratione illius, medium autem semper ante demonstrationem cognoscitur, at inhęrentia accidentis proprij ad subiectum demonstratur, igitur inhęrentia nec est essentia, nec de essentia. Secundo si sic: tunc dicendo accidens inhęrens esset nugatio. tenet argumẽtum. quia addere aliquid alicui, quod est de illius essentia est nugatio. In contrarium arguitur, quia si inhęrentia non esset de essentia accidentis: esset substantia vel accidens: non substantia vt patet. nec accidens: quia tunc inhæreret accidenti: & sic esset processus in infinitum. Secundo Boetius dicit accidentis esse proprium & essentiale inhærere: & sic quæstio est ambigua pro vtraque parte.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

CIRCA titulum debes scire ꝙ sunt qui faciũt differentiam inter inesse & inhærere: dicẽtes ipsum inesse competere formis substantialibus, quæ materię insunt: ipsum vero inhęrere cõpetere accidẽtibus. Sed hęc differentia non est peripatetica. Boetius.n.in pdicamentis ait dici de, conuenire substantijs: esse in, conuenire accidentibus. Præterea.2.de aĩa. Auer.vult ꝙ tam formæ substantiales, q̃ accidentia subiecto insint, licet differenter. Propterea aliter oportet dicere ꝙ, videlicet, inhærere est alicui inesse, cum quo non facit vnum per se, aut clarius inhærere est vnio aliquorum ad aliqua ex qua non resultat vnum per se.& sic tam formæ: q̃ accidentia insunt verũ accidentia insunt inhærenter hoc est ſm quid: formæ vero insunt simpliciter. Vlterius.2.debes scire ꝙ accidens potest sumi pro intentione, & pro re subiecta intentioni, pro intentione idem est ꝙ ens rationis apud nonnullos, pro re vero subiecta intentioni diuiditur per nouem prædicamenta vt in quãtum quale, & id genus & dixi notanter pro intentione esse ens rationis, quia sic volunt in vniuersalibus Porphyrij, licet hi velint illam esse idem ꝙ inhærẽtia. Vlterius.3.debes scire ꝙ inhærẽtia ab eisdem solet distingui, qm̃ alia est actualis: alia aptitudinalis, inhęrẽtia actualis est vnio aliquorum inesse existentiæ & singulari. Inhęrentia vero aptitudinalis est ipsorum vnibilium in potentia & non in Cõm.4.

non in actu vel sub alijs verbis inhęrentia aptitudinalis est ipsa accidentis depēdentia, siue ipsius accidentis essentialis ordo s̄m suam quidditatem ad subiectū s̄m suam quidditatem, dico s̄m eorum quidditates, quia hæc inhęrentia abstrahit abesse existentiæ, non autem abesse essentiæ. Immo hæc supponit ipsum esse essentię & propterea est vnio accidentis cum subiecto non s̄m esse existentiæ, sed s̄m esse essentiæ, hinc dant dr̄ias. Prima est quia actualis inhęrentia circunscribitur à demonstratione, quia demonstratio abstrahit ab existentia, & ab his quæ rem consequuntur vt illa existit, alioquin nō esset necessariorum. Secunda vero inhærentia aptitudinalis non circūscribitur à demonstratione. Ex hac sequitur secunda dr̄ia ꝙ actualis non semper accidenti inest: at aptitudinalis semper inest, nā prima aut est existentia aut conditio propriæ existentiæ, modo non est de rōne accidentis semper inexistere alteri, sufficit.n. ꝙ possit inesse. Sed hæc distinctio non est peripatetica, s̄m.n. peripateticos. oīs inhærentia est actualis, nam s̄m ipsos nō magis in esse cōparatur formis q̄ inhęrere accidentibus, sed non sunt formę nisi insint, igitur nō sunt accidentia nisi inhæreāt. Præterea q̄ essentiale est per se esse substantiæ, tā essentiale est alteri inhęrere accidenti, sed non est substantia, quin ꝑ se sit, igitur non est accidens, quin alteri inhęreat, multas alias rationes addemus. Propterea s̄m peripateticos omnis inhærentia est actualis, verum iuxta nonnullos peripateticos oportet dicere ꝙ hęc inhęrētia actualis est duplex s̄m esse essentiæ, & s̄m esse existentiæ. Prima quidē est vnio aliquorum s̄m esse essentiæ tm̄: eo modo quo imaginamur albedinem s̄m suam naturam: & essentiam vniri substantiæ, vt.n. in substantijs compositis cōcipimus formam s̄m sui naturam vniri materiæ acceptæ s̄m esse essentiæ sic ꝙ ex tali vnione resultat quoddam cōpositum abstrahens ab oī singularitate, & existētia, quoddam modo cōe, sic concipere possimus albedinem s̄m sui naturam vniri substātiæ ex cuius vnione resultat quoddam cōe compositum s̄m quid abstrahens ab hoc & ab illo composito s̄m quid, hoc patet quia cōpositio & vnio proportionari debēt principijs vnibilibus, quare vt potest ex materia & forma abstractis ab existentia & singularitate cōcipi vnum cōe compositum, quod nec est hoc, nec illud, sic potest ex albedine: & substantia concipi vnum actuale compositum s̄m quid, quod nō s̄m esse existentiæ, sed s̄m esse essentiæ erit cōe abstrahens ab hoc & ab illo. Secunda vero inhęrentia actualis quę est s̄m esse existentiæ, est singularium non abstrahentium ab existentia, hæ differunt quia demonstratio non abstrahit à prima, at à secunda bene abstrahit, ꝙ demōstratio non abstrahat à prima, declaratur quia Arist. & Auer. in litera vt cōm.3. demonstrat accidens esse inseparabile à substantia, amplius & primo physi. demr̄ant ꝙ intellectus quærens separationem passionum à subiectis quęrit impossibile. Sed debes scire ꝙ hæc distinctio non est Auerroica, quia s̄m Auerroem non datur compositum cōe nec s̄m quid nec simpliciter, vt primo huius disputauimus, & si non datur tale cōe & vl̄e compositum non possumus concipere talem vnionem accidentis & subiecti s̄m esse essentiæ, sicut nec concipimus vnionem cōem formæ, & materiæ s̄m esse essentiæ, causa autem est quia vl̄ibus s̄m Auer. nihil correspōdet in re præter formas, vt hoī nihil præter formam hoīs: albo etiam nihil pręter albedinem. Est tñ hęc differentia ꝙ compositis vl̄ibus in voce vel scripto correspondēt conceptiones quædā in mente s̄m quas possumus cōpositum ipsum singulare ratione vl̄i concipere, & s̄m quas singularia composita possumus diffinire, & per quas de ipsis possumus quædam demonstrare. vt dictum est.1.huius. Ex his sequitur ꝙ Auerroice loquendo oīs inhærentia est actualis, & nulla abstrahit s̄m naturam ab existentia, licet ipsum inhęrens possit vl̄iter concipi, non conceptione, cui corrn̄deat aliquid præter singulare, sed conceptione cui singulare corrn̄det, sed non hoc solum, quin aliud, & sic vocatur cōceptio vl̄is. Animaduerte tñ ꝙ licet s̄m peripateticos & maxime s̄m Auerroem oīs inhærentia sit actualis, tñ s̄m veritatem non est ita, quia esse potest accidens, & nō actu subiecto inhærens per potentiam supernaturalem, quæ supplet vicem causæ materialis, & effectiue. vt postea breuiter tangetur. Et propterea s̄m veritatem formæ oēs possunt esse actu sine materia: vt per potentiam supernaturalem. Quarto debes scire ꝙ aliqui faciunt differentiam inter esse idē essentia & esse idem essentiał'r, nam quicquid est de essentia alicuius est essentialiter idem illi, non autē quicquid est essentialiter idē alicui est de essentia illius, propria.n. passio est essentialiter idē subiecto, & tñ non est de illius essentia propterea volūt esse de essentia, nihil aliud esse q̄ de conceptu formali & quidditatiuo, at esse essentialiter idem est conuenire in eadē natura existente & singulari: quo fit vt ꝑdicata primi modi sint de essentia eius cuius sunt, ꝑdicata vero secundi modi sunt eadem essentiał'r his, quorum sunt. Sed hæc expō non est peripatetica, non.n. vr̄ ꝙ aliquid possit esse alicui essentiał'r idē: & non esse de illius essentia. Primo quia cuilibet nomini & verbo ꝓprium corrn̄det denominatiuum & aduerbiū, esse de essentia est verbum, modo nō video ꝙ denominatiuum possit illi correspondere, nisi essentiale & nec aliud aduerbium præter essentialiter, ab essentia.n. inquit Boetius essentiale, ab esse de essentia esse idē essentialiter proficisci debet, igitur quicquid est de essentia alicuius est illi essentiale, & idē illi essentialiter, & econtra quicquid est alicui essentiale, vel idem essentialiter est de illius essentia. Propterea debes scire ꝙ forma, essentia, & quidditas idē sunt apud peripateticos, & maxime apud Auer. diffō vero sermo est explicatiuus quidditatis formæ, & essētiæ vt primo huius daclarauimus ex opinione Auer. hic, & propterea esse de essentia & esse de forma, & esse de quidditate alicuius est esse de diffōne illius. vt diximus esse essentiale, esse formale, esse q̄dditatiuū, est esse diffinitiuum. esse essentialiter esse formaliter. esse quidditatiue, est esse diffinitiue secūdum ꝑipateticos, quid igitur sit esse de essentia. & esse essentiale apud peripateticos patet, insuper etiam patet passionem non esse essantialem, nec de essentia nec eandem essentialiter subiecto secundum peripateticos. Sed subiectum & propria passio forte sunt eadem in subiecto & differunt ratione siue diffinitione, hoc enim modo distinctionū vtuntur peripatetici, & per hæc apparet confusiones in metaphysica esse multiplicatas ex hominibus quorū studium fuit in destruendo veritatem, & non in inueniendo: per hæc enim verba ficta logicorum fiunt difficultates mataphysicæ, quæ videntur in comprehensibiles: & tamen in rē nihil sunt. Hæc de titulo.

Confutatio.

Quæ secūdum peripateticos.

Cōm. 39. Quæ Auic.

Excerptum. Auerroicū.

Quæ aliqui de esse idem essentialiter.

Confutatio.

Quæ peripatetici.

Cōm. 42. & 43.

CAPVT SECVNDVM POSITIONVM.

Ad hanc quæstionem respondent aliqui & per cōclusiones. Prima igitur conclusio eorum est ꝙ loquēdo de accidente pro re subiecta intentioni, vt sic sit prima con-

Pō Sco. ī 4 sen. distin. 12. q 1. 1. conclusio.

ma conclusio. Q; neutra inhærentia est de essentia accidentis, siue sit accidens absolutum, siue respectiuum.
Secunda. Secunda conclusio apud eos est ista. Q; inhærentia aptitudinalis est essentialiter idem accidenti sumpto pro re subiecta intentioni siue sit absolutum siue respectiuum.
Tertia. Tertia sumendo vt prius accidens pro re subiecta intentioni actualis, inhærentia non est idem essentialiter accidenti absoluto.
Quarta. Quarta conclusio loquendo de accidente vt prius pro re subiecta inhærentia actualis est idem essentiale accidenti respectiuo, hæc dicunt de accidente pro re subiecta, sed de accidente pro intentione nihil expressæ hr̄, & videntur vt dixi varij, nam in vniuersalibus eorum princeps voluit accidēs sumptum pro intentione esse ens rōnis. & ad hunc sensum adaptat diffinitionem Porphyrij, hic autem dicūt accidens pro intentione sumptum esse ipsam accidentalitatem siue accidentiam, siue inhærentiam, & hoc modo velle videntur esse rem conceptibilem Et propterea iuxta ea quæ hic dicunt oportet dicere accidēs pro intentione & inhærens esse synonyma, siue multiuoca & ita potest poni Quinta conclusio.
Quinta. Inhærētia est synonymum accidenti sumpto pro intentione, siue pro ratione conceptibili & tunc iuxta hæc patent quinque conclusiones, de quibus per ordinem disputandū est.
Rationes primæ cō. Primam igitur deducunt quantum ad primam partem quòd videlicet, aptitudinalis inhærentia non sit de essentia accidentis absoluti pro re subiecta sumpti, quia nullus respectu est de essentia absoluti: sed vtraq; inhærētia est formaliter respectus aptitudinalis quidē est aptitudinalis respectus, siue ordo, actualis vero actualis respectus siue ordo, igitur neutra esse potest de essentia accidentis absoluti, maior vero est Arist. & Auer. 4. huius cōm. 26. Præterea iuniores ex auctoritate Arist. dicta in. 4. inferant tale enthymema, videlicet, si oīa essent vera, tunc oīa essent ad aliquid, quod habet pro impossibili: quæro igitur quid intelligit Arist. per esse ad aliquid, aut identice, aut formaliter, non idētice intelligi potest quia non est illud impossibile, igitur formaliter, quare impossibile est absolutū esse formaliter ad aliqd. Sed si aptitudinalis inhærētia est de essentia accidentis absoluti, tunc accidens absolutum esset formaliter ad aliquid, quod Arist. habet pro impossibili. Secunda pars de accidente respectiuo etiam probatur & supponunt in oī eo quod refertur esse assignare principium referendi, & fundamentum referendi, & quod ipsum refertur. Verbi cā. pater per se primo refertur ad filium, pater quidem est, quod refertur, fundamentum siue subiectum, est Niphus, vel Iacobus principium siue rō referendi est paternitas, tunc arguunt si inhærentia sit de essentia accidentis respectiui, tunc de paternitatis essentia esset inhærentia ad Niphum, igitur paternitas illa formaliter referr̄, & cum per suppositionē oportet in oī eo quod refertur dare aliquid præter relationem, ipsam qua refertur, oportet vt p̄ter paternitatem detur inhærentia qua refertur ad Niphum, igiť paternitas illa erit præter inhærentiam illam qua referr̄ ad Niphum ipsum, & si est præter inhærentiā, relinquiť illam inhærentiam non esse de essentia paternitatis, & hoc modo habetur intentum. Tertio cōiter conclusionē probant, quia si de essentia accidentiū est inhærētia aptitudinalis, tunc quātum, quale, & id genus non erunt gn̄alissima. deducunt, quia inhærentia est eiusdem rōnis in oībus illis. igitur potest abstrahi cōceptus cōis oībus illis vniuocus, inferior quidē conceptu entis, superior vero conceptibus illorū. Sed oīs talis est conceptus gn̄is, & hoc modo habebunt genus superueniens. Præterea arguunt alij si inhærentia esset de essentia accidentis, non posset accidens aliqđ concipi sine habitudine ad subiectum. tenet consequentia, quia nihil potest essentialiter & p̄ se concipi. sine his quæ sunt de eius essentia. consequens est falsum, quia mathematicus concipit & considerat q̄titates sine subiecto. Preterea vt dictum est demonstrator anteq̄ demonstret passionē considerat passionem sine subiecto, aliter frustra demonstraret. Hæc pro prima conclusione. Scđam conclusionē deducunt iterum.
Dedu. 2. Primo quia nulla naturalis aptitudo essentialiter distinguitur ab eo, cuius est, modo inhærentia aptitudinalis aptitudo est quædam vt patuit. Secundo nulla passio entitatiua distinguitur essentialiter ab eo quod continetur sub ente cuius est illa passio patet, quia si nō distinguitur passio ab ente in eo qđ ens, nec hęc passio ab hoc ente in eo ꝙ hoc ens.
Dedu. 3. Tertiā deducunt per medium catholicum, potest tn̄ deduci per mediū naturale sic. Accidens est quod pōt in esse & ab esse præter subiecti corruptionem, igitur inhærentia actualis nō est de essentia accidentis nec idem realiter vel essentialiter illi, aliter nō posset nisi inesse.
Dedu. 4. Quartā deducunt primo & supponunt duas esse habitudines in relatiuis ipsis vna est esse in, quæ est ipsa inhærentia actualis, alia esse ad, q̄ est habitudo ad terminum: modo arguūt habitudinem ad subiectum siue fundamētum esse idem realiter siue essentialiter, quia non potest relatio esse sine tali habitudine, & propter hoc dicunt habitudinem ad terminū esse de essentia relatiui, ad subiectū vero vel fundamentum esse propriam passionem, cā est quia habitudo ad terminum est prior prima, quia si relatio diffinitur, diffinitur p̄ habitudinem ad terminum: & non ad fundamentum, vt patet in. 5. huius, & in prædicamentis, præterea absolutum & respectiuum diuidunt ens, sed esse ad se est de essentia absoluti, igitur esse ad terminum est de essentia relatiui.
Dedu. 5. Quintam conclusionem de mēte eorum facile est declarare. nam accidere & inhærere idem noīe & re videntur vt dicunt, amplius accidentia & inhærentia idem. Ex hac quinta conclusione sequiť esse duplicem accidentiam, alteram actualem, alteram aptitudinalem, & de accidētia est dicendum apud eos veluti de inhærentia. Hæc est eorum pō.
Rōnes Io. contra Scot. quas facit Sco. contra se. 4 sentē di. 1 2. q. 1. & Ant. hic. 1. rō. Sed contra hanc pōnem arguit Ioan. & præsertim contra tertiam. Primo sic. Illud quo aliquid formaliter est ens, est de essentia sui, sed dependentia ad substātiam est illud quo accidens est formaliter ens vt dicunt Arist. & Auer. in cōm. 2. huius ꝙ accidentis esse est in esse dicentes quia non est ens nisi quia entis, modo illa particula quia, vr̄ nota cā formalis.
Secundo. Secundo dicitur. 4. huius ꝙ ens dicitur de substantia & accidente veluti sanum de sanis. Sed vrina est sana per dependentiam ad aīal ita ꝙ ille ordo ad sanitatem in aīali est ratio formalis sanitatis in vrina, igitur & in accidente.
Tertio. Tertio si inhærentia esset alia ab albedine inhærente, tunc talis inhærentia inhæreret aut per se, aut aliquo alio, si seipsa, igitur standum est in prima. si per aliud, dabitur processus in īfinitum.
Quarto. Quarto respectus rei productę ad productorem ipsum est idem essentialiter rei productæ, igitur respectus accidentis ad subiectum erit idem. deducitur, quia respectus accidentis ad subiectum videtur intimior accidēti, q̄ respectus rei productæ ad producens, quia accidēs per subiectum diffinitur: non autem res producta per ipsum producens.
Quinto. Quinto si inhęrentia est alia ab accidente

cidente vtpote ab albedine, igitur potest esse sine isto respectu depędentiæ ad subiectum, & ita concipi & diffiniri sine isto respectu, contra p̄hm. Sexto & vltimo si inhærentia actualis est posterior accidente, tunc nō potest esse nisi illius propria passio. deducitur quia immediate inest accidenti, modo omne immediate inhærens alicui vr̄ esse illius propria passio, & ita oportet fateri actualem inhærentiam esse propriam accidentis passionem, & per consequens erit idem realiter & essentialiter accidenti. Hæc contra dictam conclusionem. Sed enituntur soluere rōnes hasce, nos vero enitemur replicare: quia positio vt dicemus nō est peripatetica. Ad primam soluunt primo ꝙ q̄n Arist. ait accidens non est nisi quia entis, illa particula, quia, redit cām, & potest reddere cām formalem: & materialem, & oē genus causæ, & ita in proposito redit cām materialem, est.n. sensus accidens non est ens, nisi quia substātia est subm & materia eius. Sed hæc solutio stare nō potest. Primo quia à pari dicere possemus substantiales formas nō esse ens, nisi quia entis. deducitur, quia cā materialis formarū, est illud ens, quod est materia, igit̄ formæ non sunt ens, nisi quia entis. tenet consequentia ab inferiori ad superius, ꝑm regulam logicā, sunt.n. ens quia sunt huius entis, igitur non sunt ens nisi quia entis, hoc autem non dicerent peripatetici. Scd̄o quia si accidens non est nisi quia entis prout illa particula, quia, dicit cām materialem, tunc substātia esset materia accidētis, sed ꝑm Arist. habitudo formæ ad materiam est essentialis, & de essentia formæ vt patet. 2. physi. textu, & igitur idem quod prius. Ideo pro veritate quam nos catholici tenemus ad primam rōnem Ioan. dicerem, ꝙ illa ꝓcedit ex suppositis, supponit.n. dependentiā accidentis ad substantiam esse illud quo formaliter accidens est ens, hoc.n. licet sit peripatetice dictum de actuali inhærentia, non tn̄ est verum, quia ꝑm veritatem q̄ tenemus, accidentis esse non est actu subæ inhærere, nec est esse actu entis, quicquid velint Arist. & Auer. Per idem patet solutio ad secundam. vt patuit. 1. & 4. huius. Contra solutionē ad secundam est replicatum in. 1. & 4. huius, ideo nunc sufficit. Ad tertiā r̄ndent concedendo inhærentiā actualem accidenti ipsi inhærere alioquin albedo non esset formaliter inhærens, & cum quæris de secunda inhærentia, dicunt ꝙ illa non differt à prima, & ꝓpterea est status. Sed hæc solutio est dubia ꝑm Arist. sit.n. albedo inhærens, & inhærentia qua inhæret sit A. & quæro vel A. est accidens vel non, & certum est ꝙ apud eos oportet dicere ipsum A. esse accidens, vel igitur inhæret vel non. si non inhęret, tunc erit contra eos, sit igitur inhærentia qua inhæret B. tūc arguo vel ipsum B. est de essentia ipsius A. vel adhuc est accidens ipsi A. non curo siue actuale, siue aptitudinale. Si accidens, & accidentis diffinitio est in esse vel actu vel aptitudine, igitur ipsum B. inhæret ipsi A. quod negarunt, si dicis vt fortasse credunt, ꝙ ipsum B. est de essentia ipsius A. & ꝙ A. per se inhæret, & per nihil aliud: cum A. sit accidens, tunc de essentia alicuius accidentis accepti pro re subiecta esset actualis inhęrentia, quod superius absolute negarūt, dicentes inhærentiam actualem non esse idem essentialiter accidenti, vbi conclo erat vl̄is, & ille terminus accidenti, ꝑm logicos stat distributiue. Scd̄o ijs q̄ sunt eiusdē gn̄is atq; rōnis quicquid per se competit vni competit oībus. Sed albedo & sua inhærentia sunt eiusdem rōnis, in accidente quia ambæ conueniunt in rōne accidentis, igitur quicquid cōpetit albedini per rōnem accidētis, competit ipsi A. inhærētiæ per naturam accn̄tis. Sed albedini cōpetit vt inhæreat inhærentia præter suā ipsius naturam, igit̄ ipsi A. etiam idem cōpetit per naturā accidentis, quare oportet dicere ipsum A. inhærere inhærētia præter sui essentiam. Aliter igit̄ pro veritate dicerem saluo semper meliori iudicio cui semper me remitto, ꝙ accidens inhæreret per inhærentiam, q̄ inhæret vt quo. album.n. inhæret ligno: vt qd̄, & inhærentia, vt quo, & sic non oportet vt per aliam inhærētiam inhæreat ipsum A. quia illud quo aliquid inhęret seipso īhæret. Ad secundam supponit falsum, non.n. album quod inhęret & inhærentia q̄ inhęret, sunt eiusdem rōnis, quicqd velit Arist. quia alterum est quod, & alterum quo. Ad quartam concedunt respectum rei productæ ad Deum esse idem realiter cum re producta, & negant habitudinem actualem accidētis ad subiectum esse idem accidenti. Vlterius negant magis debere esse idem illam habitudinem cum accidente, quam illum respectum cum re producta. & q̄n dr̄ ꝙ magis deberet esse quia accidens non pōt diffiniri sine subiecto, igit̄ respectus ad subiectum est intimior accidenti q̄ respectus creaturæ ad Deum, eo quia creatura pōt diffiniri sine Deo. Respondent ꝙ accidens diffiniri per subiectum non est, quia respectus accidentis ad subiectum sit accidenti intimior q̄ sit respectus creaturæ ad Deum ipsi creaturæ. Sed hoc est quia creatura habet esse magis per se subsistens, & hoc modo vr̄ posse per se terminare actū intellectus sine omni alio, accidens vero cum sit forma subiecto inhærens, non vr̄ posse quietare per se intellm̄ nisi cointelligatur subiectum, cuius est forma, igitur ponitur subiectum in diffinitione accidentis, nō quia ille respectus sit accidenti intimior, sed quia accidens est impfectus. Sed replicatur primo diffinitio explicat esse vt dicit Auer. in hoc. 7. cōm. 42. igitur illud qd̄ est intimius diffinitioni ipsi, est intimius essentiæ ipsi, cuius est illa diffinitio. Sed habitudo accidentis ipsius ad subiectum ipsum est diffinitioni ipsi intimior, q̄ sit habitudo creaturæ ad Deum, igitur habitudo accidentis ad subiectum erit intimior essentiæ accn̄tis, q̄ habitudo creaturæ ad Deū ipsi creaturę. Scd̄o minus depēdens ab aliquo in essentia, minus dependet ab illo in cognoscibilitate. Sed ꝑ eos accidēs minus depēdet à subto q̄a habitudo ad subiectū nō est ita sibi intima, igit̄ minus in cognoscibilitate ab eodem dependebit. Tertio q̄ro propter quid accidēs habet conceptū imperfectiorem conceptu creaturæ. aut quia sibi aliquid deficit, qd̄ pertinet ad eius essentiam. aut quia sibi deficit aliquid quod cōsequit̄ essentiam, aut quia sibi deest aliquid accidentale, nō.n. audiui à p̄his aliquem conceptū posse esse imperfectū pluribus modis his. Si ponit̄ ꝙ accidēs habeat conceptū imperfectum, quia sibi deest aliquid quod ꝑtinet ad quidditatem. Primo hoc est impoſe, quia per eos habet verū genus, & veram dr̄iam. Secūdo si accidenti deest aliquid quod ꝑtinet ad quidditatē, & tale non suppletur nisi ꝑ habitudinem ad subm, igitur habitudo ad subiectum spectat ad eius quidditatē, igitur nihil sibi deest quo ad quidditatem, si vero deest sibi aliquid quod consequitur quidditatem, ridiculum est, quia cui non deest quidditas ei non deest aliquid consequens quidditatem. Si vero quia sibi deest aliquid accidentale, tunc nō propter hoc dr̄ habere conceptum imperfectum vel imperfecte diffinibile. Aliter igitur saluo meliori iudicio dicerem pro veritate, videlicet, ꝙ rō h̄ est ex suppositis ab Aristo. supponit.n. respectū rei productæ

Sexta. | Solutiones & replicę. | Solu. prima. | Replica. | Cōm. 26. | Solutio. 3 | Confutatio. | Solutio. 4. | Replica.

productæ ad suum producens esse de essentia rei productæ, certe falsum est ſm veritatē, quia ſm veritatem non est idem essentiale, & de essentia, & sic respectus rei ꝓductæ ad primum producens est essentiale, quia virtute illius oĩs fit productio, non autem ad secundarium producens. Siſr dico ꝙ habitudo accidentis ad primam ſubam, quæ est prima cā oĩum cārum vicem supplens, est essentiale quoddam accñti, licet non de essentia ſm veritatem. oĩa.n. æqualiter à prima ſuba æque dependent, cur vero magis accidens diffinitur per ſubam, ꝙ̄ producens ꝑ productum, patet solutio, quia ſm veritatem vtrunq; diffinit̃.ſ. productum ꝑ primum producens, & accidens per ſubam, ſm Arist. qui hæc ignorauit, accidens diffinitur per ſubam, quia opinat̃ de essentia accidentis esse actualem inhærentiam. Ad.5. dicunt *Sol.5.* ꝙ respectus est posterior accidente, & tñ terminus est prior respectu & accidēte, veluti solent exponere de respectu creaturæ ad Deum, ꝙ res quæ est creatura ipsa, prior.n. est respectu creaturæ ad Deum, & tñ Deus est prior respectu illo, & creatura, & concedunt ꝙ potest intelligi accidens sine tali respectu, non tñ sine termino respectus intelligi potest intellectu quietatiuo. Sed hęc *Replica.* solo est dubia. Primo, qa si accidens est prius ipso respectu ad ſubm, & non est prius ipso respectu, nisi quatenus est respectus, & non est respectus nisi quatenus est ad ſubm, igit̃ nō est prior illo respectu: nisi quatenus est respectus ad subiectum, igit̃ ex opposito, si accidens nō est prius termino respectus, non erit prior illo respectu vt in illum terminum. Scđo mirum est ꝙ accñs habeat oĩa essentialia, & quidditatiua sine habitudine ad subiectū, & nō possit per se sine subiecto diffiniri. Ad vltimā dico ꝙ inhærentia actualis est accidens per accidēs accidentis, & quod non immediate inhæret accidenti cuius est, sed mediante propria passione illius. Cōtra hāc solutionem est replicatū, quia tunc esset processus in infinitum. Ideo ad hæc aliter dicerē, cum.n. in quinta rōne infert̃ ꝙ albedo posset esse sine illo respectu actuali concederem ſm veritatem, quicquid velit Aristo. & vlterius concedo ipsam posse diffiniri sine subiecto cui actu inhæret, non tamen sine subiecto simpliciter, cui potest inhærere. Ad vltimam iam responsum est aliter, quia non oportet procedere in infinitum, quia inhærentia inhæret, vt quo, & accidens, vt quod. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione disputationis. Primo debes scire ꝙ simpliciter ens est ſuba, accidens vero non est ens formaliter ꝓpria & absoluta entitate. Hoc declaratum est primo huius disputatione prima de mēte Simplicij. Ex hoc sequitur ꝙ vt ſuba est simpliciter ens propria & formali entitate, & sic accñs non est nisi ꝓpria & essentiali habitudine ad substantiā. Secundo sequitur ꝙ duplex est habitudo alia ad terminū, alia ad subiectū, substantiā, siue cām, habitudo ad terminum est tanꝙ̄ ad suū cōsimultaneū, habitudo ad subiectū siue ad cām, siue ad ſubam est veluti ad suū prius. Et ꝓpterea habitudo ĩ terminum est relatio predicamētalis, habitudo in subiectū, *1. conclusio.* vel ſubam, vel cām esse pōt cuiuslibet accidentis. Tunc sit prima conclusio. Habitudo actualis accidentis ad subiectum, siue substantiam est formaliter & essentialiter ipsummet accidens, vt habitudo albi ad substantiam est ipsamet albedo, & sic potius est eius essentia ꝙ̄ sit dicenda de essentia. Secūda conclusio. Nullū accidens potest aut diffiniri, aut abstrahi à subiecto. Primā conclōnem probo. Primo per verba Auer. in hoc. 7. vbi dicit ꝙ diffinitio simplr̃ non inuenit̃ nisi in substantijs, & non accidentibus, quia accidentia sunt composita ex substantia & accidente, hoc autem non dicit, nisi quia vult accidens non esse nisi habitudinem ad substantiam. Præterea & dicit & diximus ꝙ substātia est prior diffinitione cuiuslibet accidentis, qm̄ necesse est vt substātia accipiatur in diffinitione cuiuslibet accidentium, qm̄ partes diffinitionis sunt illa per quæ constituuntur res, & quia accidentia constituunt̃ per substantias, necesse fuit vt acciperentur in diffinitionibus eorum. Hæc Auer. ecce qūo ambæ conclusiones patent. Tertio Auer. 4. physi. infert ꝙ si prædicamentum q̄titatis esset separatum, tunc q̄titas esset substantia separata, quæ non valet nisi quia habitudo ad subiectum est ipsummet accidens. Secundo principaliter probatur, quia si accidēs haberet esse formaliter circūscripta habitudine ad subiectum, tūc ens prædicaretur vniuoce de substantia & accidente, contra ea quę diximus. 1. & 4. huius. Secunda vero conclusio sequitur ex prima. cum.n. esse accidentis sit alteri actu inhærere, tunc accidens nec diffiniri, nec abstrahi potest à subiecto. Ex his sequitur genus & drĩam, quibus ipsum accidens diffinit̃, nihil aliud dicere præter illam actualem habitudinē, qua accidēs est ad substantiam, siue qua est in subiecto, nam pro diuersis rōnibus, quibus accidens est in subiecto, sumunt̃ genus & drĩa. Aĩaduerte tñ ꝙ hæc sunt dicta ſm Arist. & Auerroem, vt exponit Egid. & Ioannes, ſm veritatem accidens potest actu esse sine subiecto & sic actualis inhærentia non est de eius essentia, & tunc ad auctoritates Auer. patet solutio, oēs.n. sunt negandæ. Ad rōnem concederem ſm veritatem ens esse vniuocū substantię & accidenti, quicquid velint ꝑipatetici, quare tenendo veritatem oportet oĩa quæ peripatetici dicunt, negare. Sed contra hanc determinationem quæ est ſm peripateticos in eorum via sunt nō paucę questiones. Prima quia tunc nullum accidens posset esse abstractum, & sic non differret albedo & album. Secundo quia nullum accidēs esset genus ad aliud, nec drĩa. deduco, quia genus & spēs æqualiter sunt ad substantiam & ad subiectum habitudo. Tertio tunc oē accidens esset circūcernens subiectum vt aquilum vel simum, & nullum est abiunctum à subiecto contra oēs. Quarto tunc subiectum & accidens non facerent vnū per accidens, quia addendo subiectum non additur aliquid extra essentiam accidentis. Quinto tūc accidēs non diffineretur per additionem, quia substantia esset de eius essentia, hoc est contra Arist. & Auer. hic cōm. 17. & 19. Sexto Arist. 4. phy. tex. cōm. 58. quærit si esset spatium in quo non esset nisi sonus & color, an tale spatium esset vacuum, respondet ꝙ si tale spatium nullum haberet corpus, & esset receptiuum corporis esset vacuum. Hæc Arist. vbi patet ꝙ ipse intelligit sonum & colorem sine corpore, igitur de ratione accidentis nō est subiectum. Septimo intellectus potest intelligere albedinem sine A. & sine B. subiectis, & sic de cæteris, igitur potest intelligi & diffiniri sine subiecto. Octauo videtur hæc positio contra religionem, vt patet expresse de accidentibus illius diui sacramenti cui sine dubio debemus assentire. Nono si ita esset tūc relationi æque intima esset habitudo ad subiectum, & ad fundamentum sicut ad terminum, quod non videtur rationale. Decimo tunc actualis inhærentia & aptitudinalis non differrent, aut non esset nisi actualis tantum.

Cōm.14. *Cōm.4.* *Cōm.60.* *Dubitationes*

Vndecimo

Vndecimo tunc nullum accñs esset intensibile vel remissibile. deducitur, quia omne accidens est habitudo ad suum subiectum, modo talis habitudo non videtur posse intendi nec remitti. Duodecimo tunc nullũ esset actiuum vel passiuũ: quia. 5. phy. dicit ꝙ relatio nõ est de principijs actiuis vel passiuis. Ad primũ dicunt, quidam triplicẽ abstractionẽ, veluti triplex est concretio, alia quidem naturæ à suppositis, aliam accidẽtis à subiecto, aliã relatiui à fundamẽto, quia contingit cointelligere naturã cũ suppositis accidẽs cũ subiecto, & relationẽ cũ fundamẽto, quare in substantia vna est tantũ abstractio, videlicet, naturæ à suppositis vt humanitatis, in absolutis accidẽtibus duas, videlicet, accidẽs à subiecto, vt albedo, & naturæ à suppositis vt albedineitas, in relatiuis tres, à subiecto quidẽ vt paternitas, à fundamento vt patrinitas, à suppositis vt quidditas patrinitatis. Hæc illi. Sed hæc soło non placet, Primo quia vt Themist. & Auer. dicunt. 1. physic. abstrahere est intelligere quoddam prius non intellecto posteriori. Sed oẽ accñs est posterius subiecto, & oĩs relatio est posterior fundamẽto, igit̃ nõ põt abstrahi accñs absolutũ à subiecto, nec relatio à subiecto & fundamento, sed magis ecõtra subiectũ põt abstrahi ab accidẽte, & fundamentum à relatione. Secundo subiectũ & fundamentũ idẽ sunt, quia fundamentũ est subiectũ relationis quasi proximum, igit̃ in relatiuis vna est abstractio à subiecto, & quæ est à fundamento. Propterea dicendum ꝙ tam in substantia, ꝗ̃ in accidẽtibus absolutis, ꝗ̃ in relatiuis vna tm̃ est abstractio, videlicet, naturæ à suppositis, huius aũt causa est, quia accidentia numerant̃ principal̃r ꝓꝓ subiecta, aut saltem cõcomitanter ẜm eos, igit̃ abstrahere accidẽs à subiectis, est abstrahere ipsum ab indiuiduis, quia per subiectũ erat indiuiduũ, quare vna tm̃ est in oĩbus accidentibus abstractio, igitur cũ abstrahitur accidẽs ab his vel illis subiectis, tunc abstrahitur à suppositis & aliquo mõ à subiectis, non tñ põt abstrahi à subiecto cõiter sumpto, quod respicit̃ ab accñte cõiter sumpto. vnde albũ est cõcretũ, quia cõcernit hoc albũ, quod est nix, illud vero est cygnus, adhuc margaritam, & id genus, sed q̃a põt intelligi nõ intellecto cane, nec cygno, nec niue, sed respectu cõis subiecti, qđ est mistum cõe cani, cygno, niui, & id genus, iõ põt abstrahi à suppositis abstrahendo ab indiuiduis sui subiecti primi & cõis: subiectũ primũ & cõe, & hoc pacto differt albũ & albedo, nã albũ circũcernit hoc albũ qđ est canis, vel illud qđ est cygnus, albedo cõcernit subiectũ cõe qđ est mistũ. Et si dices ergo albedo est cõcretũ, q̃a cõcernit subiectũ & formã. Dico ꝙ albedo cõcernit subiectum in cõi in obliquo, albũ particularia subiecta in cõcreto, & hac rõne alterũ est abstractũ, alterũ concretum. Per idẽ ad scđm dr̃. n. accñs indiuiduũ quia cõcernit certũ subiectũ & indiuidũ, dr̃ accñs abstractum ẜm spẽm, quia cõcernit subiectũ ẜm spẽm. dr̃ accñs genus, q̃a cõcernit subiectũ ẜm genus vt quale est genus omnium qualiũ q̃a cõcernit subãm, albũ spẽs, quia cõcernit subãm mistã, & sic vsq; ad indiuidua. Ad tertiã dico ꝙ oẽ accidens qđ vis cõcernit subiectũ, sed dr̃ aliquod concernens ꝑ excellentiã q̃a concernit certũ & constitutũ subiectũ atq; specificũ vt aquilũ ipsum nasum, masculũ & fœmineũ aĩal & id genus quędam dicunt̃ abiunctã accidẽtia, quia non specificũ concernit subiectũ, licet nõ possint absolui à subiecto vt albũ, qđ licet nõ magis nasum cernat, ꝗ̃ pedẽ, tñ cõcernit mistã subãm, & sic patet drĩa inter hæc. Ad quartã vno modo dici põt ꝙ addẽdo accidenti subiectũ primũ à quo non põt absolui vt aquilo nasum, & albo mistũ forsan nõ facit aggregatũ ꝑ accidẽs, sed vnũ ꝑ se, sed addendo subiectũ cõe vt albo hoĩem, aquilo aĩal est aggregatũ ꝑ accidẽs. Vel melius dici põt ꝙ dũ addit̃ accidentibus subiectũ propriũ & primũ, fit aggregatũ ꝑ accidẽs ex parte subiectorũ, nõ aũt ex ꝑte accidentiũ, hoc. n. nasus aq̃lus est aggregatũ ꝑ accidẽs nõ ex ꝑte aquili, sed ex parte nasi, qui nõ limitat sibi aquilũ, & hoc satis est. Ad quintã dici põt vno mõ ꝙ qñ accidẽs diffinit̃ ꝑ primum subiectũ nõ est eius diffinitio ꝑ additamentũ, sed quãdo primũ subiectũ circũloquimur, tũc erit ꝑ additamentũ: cõiter. n. prima subiecta ignoramus. Vel dicendũ ꝙ additamentũ põt dupl̃r intelligi. Vno modo pro eo quod est alterius ꝑdicamẽti, & sic oẽ accidẽs ꝑ additamentũ diffinit̃: q̃a ꝑ rem alterius generis: & nulla substantia diffinitur sic, quia semꝑ ꝑ res suis generis. Alio modo additamentũ intelligit̃ pro eo qđ nõ est de essentia, & sic accidẽs nõ diffinit̃ ꝑ additamentũ: quando in eius diffinitione ponit̃ subiectũ primũ, nisi quãdo poneremus subm̃ cõe: & sic patet solutio. Ad sextã dico ꝙ imaginatur ibi sonũ & colorẽ nõ intellecto corpore sensili: vt aere vel aqua, & id genus, nõ aũt nõ intellecta substantia q̃ta, quæ saltẽ est subiectũ cõe soni & coloris, & sic nihil habes bone cucullate. Ad septimam cõcedo ꝙ põt intelligere albedinẽ sine A & B subiectis & sic de singulis singularibus, nõ tamẽ sine subiecto cõi, videlicet, substantia, vt diximus. Ad octauã de religione, bene dico ꝙ Arist. cogit̃ discordare à theologo: vnde Arist. vult actualẽ habitudinẽ esse ipsum accidens, theologus & nos ẜm veritatẽ tenemus aptitudinalẽ inhærentiam esse ipsum accidẽs, & sic negãdus est Arist. & eiusdem rõnes & authoritates sunt iam solutæ in præcedentibus. Sed qui volũt Aristotelẽ sentire cum theologis non bene dicunt, ꝓpea cõsidera, quia fundamenta sunt cõtraria. Ad nonã dico ꝙ relatiuis vna & eadem est habitudo ad subiectũ & ad fundamentũ, quia subiectum cũ illo fundamẽto est primũ subiectũ relationis vt aĩal potẽs genuisse, & vlterius dico ꝙ habitudo relationis ad subiectũ est prior ꝗ̃ habitudo relõnis ad terminũ, quia illa sibi cõpetit vt accidẽs est, habitudo ad terminum sibi cõpetit vt relatiuũ, prima non dr̃ prædicamentalis, quia cõpetit oĩbus accidẽtibus. Secũda est prædicamentalis quę vero est intimior. dici põt vt de genere & drĩa, nã habitudo ad subiectũ est vt genus, illa in terminũ est vt drĩa. Ad decimã ẜm peripateticos oĩs inhærentia est actualis respectu primi subiecti, & nulla est aptitudinalis, actualis dico aut actualitate essentiæ aut actualitate subsistentię: ẜm theologos quædam est actualis, quædã aptitudinalis. Ad vndecimã cõcedunt cõsequẽs, sed volũt subiectũ ẜm accidẽs intendi vel remitti. Vel põt dici ꝙ accidẽs intẽdit̃ & remittitur & cõcedit̃ ꝙ habitudo ad subiectũ põt intendi vel remitti: nõ aũt habitudo in terminũ, quæ est relatio. Ad duodecimam eodẽ modo, ꝙ nullũ accidens est actiuũ vel passiuũ: sed subiectũ ꝓꝓ accidẽs, vel cõcedo habitudinẽ ad subm̃ esse de principijs actiuis, nõ aũt relationem quæ est habitudo in terminũ, de qua loquit̃ Arist. 5. phy. Sed adhuc occurres quia si albedo abstrahit ab hoc vel illo corpe misto, nõ aũt à misto vl̃i, tunc dare t̃ mistũ vl̃e & cõpositũ vl̃e, cõtra Auerroẽ. Dico ꝙ apud alios non est hoc impõle, quia concedunt esse compositum vniuersale, & mistũ vl̃e, apud Auerroẽ est dicendũ ꝙ mistũ à quo albedo non abstrahit est singulare,

Marginal notes (left): Quæ aliqui de abstractione. — Confutatio. — 2. solutio. — 3. solutio. — 4 solutio.
Marginal notes (right): 5. solutio. — 6 solutio. — 7. solutio. — 8 solutio. — 9 solutio. — Solutio. 10. — Solutio. 11. — Solutio. 12. — Replica. — Solutio.

non tamen discrete tentũ sed confusè:oportet.n.oĩno qui ipsam albedinem intelligit, aliquod mistum intelligere, quia vel parietẽ: vel lignũ vel aliquod id genus, abstrahit tamẽ à subiecto, quia nec hoc oportet eũ cõsiderare si albedinẽ considerat, nec illud discrete, nec aliquod tale discrete. Hæc ad mẽtem Auer. tamẽ ſm veritatẽ oportet dicere simpliciter accidẽs posse actu esse sine subiecto, & ꝙ actualis inhærentia non sit de essentia accidentis, rationes vero & auctoritates omnes sunt solutæ. Egid. tamen & Ioan. hæc tenent ad mentẽ Arist. Quærunt nonnulli nunquid demõstratio abstrahat à singularibus existentibus. Si.n. non abstrahit, tunc oĩs inhærentia actualis includit existentiam. Si abstrahit tunc põt dari inhærentia actualis actualitate essentiæ vt dictũ est, & propterea mouetur hæc dubitatio. Ioannes tenet ꝙ nõ quia vt dicit Linconyensis nõ põt sciri aliqua spẽs: quin actu sit in indiuiduis, modo indiuiduum includit exñtiam. Iuniores credunt monstrare contra Ioannem & probant ꝙ demonstratio oĩno abstrahit à singularibus. Primo demõstratio nõ est singulariũ vt dicit̃ in hoc.7.textu,&.1.poste. igitur abstrahit ab existentibus. Secundo demonstratio est passionis de subiecto, & oĩs passio fluit à principijs essentialibus subiecti, nullis singularibus cõsideratis, igitur abstrahit ab existentibus. Tertio demonstratio abstrahit à contingentia, igitur ab existentia, quæ est radix cõtingentiæ, & propterea absolute contra Ioannem volunt omnem demõstrationem abstrahere ab existentibus, existentiaq; ipsa. Sed contra primo quia naturalis phus demonstrat dentes anteriores esse acutos, per hoc quia melius diuidunt cibum, & constat hoc esse contingens plerunq;. Sed contingens non abstrahit ab existentia ꝑ eos, igitur demonstratio non abstrahit ab existentia. Præterea dicit̃.1.Prio. ꝙ demõstrationes naturales versantur circa contingens plerunq;, mathematice circa simpliciter necessarium, igitur nõ abstrahũt ab existentia. Tertio demonstratio nõ abstrahit ab his quæ sunt per se, igitur nec ab his quæ sunt de omni, igitur non à singularibus, quia de omni esse est quando nihil subiecti est sumere de quo non prædicatur prędicatũ, & sic non abstrahit à singularibus. Quarto demonstratio nõ abstrahit ab vlibus, sed vniuersale est vnum de pluribus & in pluribus, igitur non abstrahit à singularibus. Põt igitur dici ꝙ demonstrationem abstrahere à singularibus, siue existentibus intelligi solet bifariam: aut intentione prima, & sic intentione prima abstrahit à singularibus, qm̃ intentione prima non considerat illa, nec qđ demonstrat de illis demonstrat intentione prima, & potest intelligi intentione secunda, & hoc pacto considerat demonstrator singularia, quia intẽtione prima considerando vniuersalia, & demõstrando de illis intentione prima id quod quærit̃, intentione secunda considerat singularia, & existẽtia, & hoc pacto possent hæ duæ positiones concordari. Hæc de dilucidatione.

Dubiũ obiter an demõstratio abstrahit ab existentia.

Põ Ioan.

Põ iuniorum.

Cõm.33.

Confutatio.

Solutio vera.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS visis ad rõnes in oppositum factas respondetur. Ad primam dico ꝙ concessum est passionem alicui subiecto confusæ sumpto inhęrere: immo esse inhærentiam alicuius subiecti cõfusæ sumpti, quæsitum aũt est si inhæret huic vel illi. Verbi causa concessum est habere tres esse alicuius figurę, quæsitum est. si triangulo insit. Ad secundam dico ꝙ sicut non est nugatio dicere albedinem esse accidens, sic non est nugatio dicere albedinẽ inhęrere. Primum quidẽ nõ est nugatio quia non explicat̃ subiectũ cui inhæret, & sic nec secundum. Præterea dum dico homo est aĩal, nõ est nugatio, & tamẽ in homine intelligitur aĩal, quia animal est vniuersalius hoĩe, sic dum dico, albedo inhæret, non est nugatio, quia inhærens est vl'ius albo, siue albedine. Tunc vlterius ad rationes logicorum & aliorũ factas.3.cap. pro eorum positionibus. Ad primam concedo nullum respectum ad terminũ esse de essentia, vel essentiã absoluti, at respectus ad subiectũ est aut de essentia, aut essentia absoluti accidentis, immo dico ꝙ nihil nisi Deus est simpliciter absolutũ, quia omne citra Deum est respectiuum vel ad terminũ, vel ad causam, vel ad subiectũ, vel ad fundamentum. Ad secundam dico ꝙ Arist. infert omnia esse ad aliquid relatione ad terminum, vt patet legentibus verba eius, non aũt relatione ad subiectum vel causam, quia ab omni respectu solus Deus est absolutus. Ad tertiam dico ꝙ album est quod refertur ad subiectũ, albedo est habitudo qua album ad subiectũ refertur, & similiter dici põt in relationibus vel forte solum in relatiuis ad terminum oẽ quod est ad aliqđ, est aliquid præter relationẽ, nõ aũt in alijs. Ad quartam negatur consequentia, quia habitudo non est vnius rationis, cum.n. habitudo sit ad subiectũ, & subiecta non sint vnius rationis, hac ratione nihil est cõe vniuocum & genus ad.9. prædicamẽta, vnde si ratio eorum valeret, ens finitũ esset genus ad.10. prædicamenta, quia est minus ente & vniuocum, igitur genus, & sic dico ꝙ illa habitudo ad subiectũ est alterius rationis in quanto, & quali, & in cæteris, nam quantum est ad substantiã vt in materia, quale est ad substantiam vt habet formam, & sic in cæteris id genus potest considerari differentia. Ad quintam dico ꝙ mathematicus nõ abstrahit à substantia, quia non potest considerare lineã, nisi in aliqua substantia, aut ligno, aut puluere, aut in aliquo tali, abstrahit tamen à materia sensili: quia põt lineã considerare non in misto, nec in elemento, quia eam considerat in cœlo, non tñ abstrahit à substantia, quia necessario oẽ qđ considerat in aliquo subiecto cõsiderat saltẽ cõfuse sumpto. Ad rõnem de passione patuit solo. Hęc de dispu. ista in qua si qua physicę dixi ad mentẽ Arist. volui esse dicta. tñ catholicæ sentiendo dicẽdum est ꝙ actualis inhærẽtia est oĩno ꝑ accñs quiđ ipsi accidenti.

Nota de abstractione mathematica.

Sed substantia omnium primum ratione, & notitia, & tempore, & natura, aliorum enim. &c. Tex. cõm.4.

DISPVTATIO SECVNDA
De ordine substantiæ ad ipsum accidens penes tempus.

Num substantia sit tempore prior accidente.

CAPVT OBIECTIONVM PRIMVM.

QVod non solet argui. Primo quia nulla substantia prior est motu cœli, quia æterno nihil est prius. Secundo quia tunc substantia esset tempore prior ipso tpe, quod est ridiculũ. Tertio tunc nullum accidẽs esset proprium. tenet argumentum, quia nullum subiectũ tempore præcedit accñs suũ propriũ. In oppositum est Arist. in textu: & Auer. cõm.4.

Rõnes Antonij

Rationes Ioan.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

SVBSTANTIA multifariam ab Aristotele inuenitur sumpta, in prædicamẽtis.n. prædicamẽtariã subam diuidẽs, dixit subam esse bifariã: primã quidẽ, quę proprie principaliter, & maxime substat, vt Socrates, & Plato,

Plato,& quæ cum in subiecto nullo sit de primis dicit substãtijs vt homo & aĩal, in lib. de aĩa & in hoc.7.substãtiam diuisit in materiã,formã,& cõpositum, sed breuibus vsia græcæ hic auditur vt distinguit cõtra accidens,& sic pro ea re,quæ nec apta nata est alteri inhærere,nec actu alicui inhæret. Nã ens hic diuisum in substantiam & acidẽs visus est primo diuidere. Quid vero sit accidẽs:disputatione patuit proxima, prius vero tpe, sumit hic vt in lib.4.phy.pro eo quod est in aliquo tpe, in quo non est aliud,qũo pater est prius tpe filio, quia aliquando fuit pater,quãdo nõ fuit filius: in pdicamentis.n.describens prius tpe hoc pacto sumptum inquit, prius tpe est quo aliquid antiquius & vetustius alio dici solet,quia nãq; plus est tpis,antiquius atq; vetustius dicit.Quinto vero huius capite de priori dixit q priora tpe sunt aut quia remotiora sunt à pũcto præsentis tpis: vt Troianũ bellũ prius tpe est psico bello, aut quia de futuris pũcto præsenti sunt propinquiora veluti Iouij ludi priores sunt ludis Apollinis. Hoc.n.pacto vbique Arist.priora tempore describit,priora vero natura aliquãdo describunt.vt.5.huius describit dicẽs priora natura esse quæcunq; possunt separatim,esse sine alijs, & alia non sine ipsis,quo pacto vlius est,prius natura minus vli,aliquãdo pro his quæ sunt priora causalitate vt 2.physi.sumitur & in libro de Substãtia orbis.Quo pacto subiectum dicit esse prius, his quæ sibi accidunt. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Reductio. Põnũ in duas. Positio Auer. Com.4. ALIQVI de disputatione tenent q substantia sit prior tpe accidentibus,& hoc sumendo prius tpe vt in titulo est dictũ. Alij prius tpe æquiuocãt, sumẽtes prius tpe pro priori ẽm separationẽ. Primo tripartiti sunt:nã Auer.vult præpositionẽ Arist. esse verã de accidẽtibus generabilibus,sed qm accidens generabile est duplex, inseparabile & separabile,dicit q substãtia cõposita est prior tpe accidẽte separabili,de accidẽte inseparabili dicit q substantia cõposita est prior rõne materiæ.Contra hoc aliqui arguunt.Primo quia Arist. probat in litera substantiã esse priorẽ, tum quia prædicat in quid, *Replica.* accidens vero in quale, tũ quia substãtia est ens simplr, accidẽs ens quia entis.modo hęc nõ sunt vera de materia,nam nec materia pdicat in quid, sed in quale ẽm Auer.nec accidẽtia sunt entia quia sint materiæ. Secundo de eodem probat primitatẽ tpis cognitionis & diffinitionis,modo materia nõ præcedit accidẽtia cognitione & diffinitione.Tertio aut hoc est verum de materia ẽm se,aut de materia sub forma,non de materia ẽm se,quia illa nõ cadit sub tpe,si sub forma, tunc illa esset *Defensio Ioannis.* substãtia composita. Quarto saltẽ de accidentibus cœli hoc stare nõ põt.Ioan. defendit Auer. ab his,& tu lege ipsum.Sed põt dici q eadẽ substãtia cõposita est prior accidẽte tpe,cognitione,& diffinitione, nõ tamen eadem rõne.est.n.substãtia cõposita prior accidente tpe rõne materiæ,intelligẽdo accidẽtia propria & corruptibilia,intelligendo accidẽtia separabilia est prior illis ratione formæ.Amplius substãtia cõposita est prior accidentibus cognitione & diffinitione rõne formæ,igit in toto textu de substãtia eadẽ loquit,nõ aũt sub eadẽ rõne,& sic substantia est prima,quia pdicat in quid, & quia est ens simplr rõne formæ, rõne vero materiæ est prior tpe.Et sic patet solutio ad primã, & secundã, aut forte Arist.p illa verba quia substantia pdicatur in qd, & quia accidẽtia non sunt entia nisi quia entis, probat substantiã esse principale ens,nõ prius tpe vt patet.Ad tertiã vero dicit q rõne materiæ ẽm se substãtia cõposita præcedit accidentia,& licet materia ẽm se nõ sit sub tpe,coexistit tẽpori,ad hunc.n.sensum dicit Arist. motum cœli tpe pcedere alia oĩa, & cœlum pcedere corruptibile tpe,satis.n.est vt tpi coexistat, sic igit substantia cõposita est quæ præcedit tpe accidẽtia propria,sed ratione materiæ. Ad quartã dicit Ioannes Auerroem esse locutum & Arist.in accidentibus corruptibilibus, vnde Egidius breuiter põnem Auer. exponit, q ipse velit verbum Arist. esse verũ de substãtijs cõpositis: nã substantiæ compositæ pcedunt tpe ea accidentia, quæ sibi adueniunt post compositionem, ea vero quæ simul cũ compõne adueniunt, substãtia cõposita pcedit ex pte materiæ.Sed hæc positio Auer.& Ioãnis reuera põt tollerari,tamẽ habet non nihil difficilis.Primo quia dispositiones nouæ pcedũt substantiã compositam tam ẽm ipsum quam ẽm Auerroẽ & manent eadem apud eos, & sunt accidentia separabilia.Preterea Aristo.absolute videtur loqui de oĩbus accidentibus, quia diuisio ente in substantiam & accidẽs,loquit de omni accidente cõtra diuiso ad substãtiã,potissimũ cum iste liber sit vniuersalissimus,& propositiones vniuersalissimæ. Præterea est expositio exorta, nam Arist. nullã fecit de materia mentionẽ.sed loquitur de substantia absolutę,& sic videtur hæc expositio difficilis. Propter hæc alij secundi & tertij in idẽ veniunt,volunt.n.propositionem esse veram de substantia quatenus substãtia, modo sufficit generi esse verũ de vna spẽ, substantia.n.est prior tpe quatenus substantia, quia Deus est prior tpe accidẽte. vnde secunda põ est q propositio Arist. est vera sensu reduplicatiuo, modo ad talẽ sufficit verificatio pvno, vnde hæc est vera, oĩs substãtia tpe pcedit accidẽtia: quia quædam substantia præcedit illa vt substantia vt Deus ipse præcedit quatenus substãtia. Tertij in idẽ cadunt,dicunt.n.propositionẽ esse verã per se, falsam per accidens,qa est vera p rõnem generis,& falsa per rõnẽ spẽi,vt oẽ aĩal potest videre p rõnem generis, per rõnẽ speciei falsa est de talpa,vt dictũ est.5.huius: vnde eadem propositio est vera per se quia ad sensum reduplicatiuum,vt omne continuũ est diuisibile in infinitum, quia vt quantũ,est falsa p accidens rõne certi suppositi, quia de igne vel aliquo id genus, & sic oĩs substantia prior tpe est accidentibus vt substantia, non tamen vt hæc vel illa.Contra tamen has obijciunt logici. Primo quia non sequit à substantia est prior tpe accidente vt Deus,igitur B substantia est prior accidente.Secundo quia Deus non est in genere. Tertio saltem Deus non præcedit ipsum tempus tempore,& sic secunda positio nulla.Contra tertiã quia si potest eadem propositio esse vera per se,& falsa per accidens,tunc necessariũ posset aliter se habere.Secundo vnde sit falsa per accidẽs aut ex parte subiecti,aut ex parte passionis, & non videtur.Hæ rationes non valent contra hos.Prima quidem non,quia enthymema debet esse sic A substantia, videlicet, Deus est prior accidente quatenus substantia,igitur B est prior tempore accidente quatenus substantia,& sic nulla est fallacia. Secunda minime, quia p esse in genere,intelligitur esse inferius, & non proprie. Ad tertiam dicerẽt quod verbum Aristo. est verum de oĩbus accidentibus corruptibilibus. Ad rõnem contra tertiã. Ad primã dico q propõ dicit eadẽ duplr ẽm materiã & ẽm formã. dico q eadẽ propõ dici põt vera & falsa qtũ ad idẽtitatẽ materiæ,nõ aũt qtũ ad idẽtitatem formæ, hoc est quo ad eũdem sensum, hæc.n.propositio

Difficultas põnis Auer.

2.positio.

Replicæ contra primam.

Replicæ contra

Defensio.

sitio substantia præcedit accidens tempore, est vera,& hæc eadem ſm materiam est falsa, non tamen sub eodẽ sensu. Prima quidem est vera de substãtia vt substãtia, substantia.n.præcedit accidẽs tpe vt substantia, falsa vero de hac vel illa substantia, quia A substãtia nõ pcedit accñs tpe, nec B substantia. Ad scd̃am dico ꝙ est falsa ex parte subiecti, nõ simpliciter, sed vt reseruati in suis inferioribus,& sic possunt tales põnes defendi. Verum non sunt ad mentem Arist. quia Arist. loquit̃ de substantia absolutæ, nõ.n.loquit̃ de substãtia vt substantia, vel de propositione p se vel p accidẽs. *Positio aliorũ.* Alij pp hæc supponunt tria. Primũ ꝙ dum Arist. ait substantiã priorẽ esse tpe accidente, tps sumit nõ vt in.4.physi. quatenus est passio motus: quia hæc primitas cõpetit substantiæ vt consideratur à metaphysico, igit̃ substantiæ vt substantia est, modo substantia vt sic abstrahit à motu & tpe, est.n.tps mensura & quietis & eorũ dũtaxat quæ sunt sub motu & quiete. Ex hoc sequitur secunda suppositio ꝙ tps hic sumptum non accipitur pro mensura siue duratione successiua alia à rei ipsius essentia, quia cũ talis mẽsura sit accidens, verteret̃ quæstio de illa si, videlicet, substantia præcederet durationem talẽ tpe, vel ne. Sic igitur ex his fieri põt vna suppositio ꝙ tps non accipitur vt in.4.physi. tum quia substantia vt hic consideratur abstrahit à tpe & motu: tũ quia verteret̃ quæstio de illo tpe. Tertia suppõ est ꝙ prius tpe alio hic, accipitur vt dicitur in litera pro eo qd̃ põt separatim existere sine alio: & aliud non sine ipso, hoc autẽ (vt exponunt) est posse habere actualem existentiam atq; priorem & separabilem ab alia quantũ est ex se, ita vt nõ sibi repugnet, cum non dependeat ab illo, vel quia nõ est necessario causa illius, pp duo.n.aliqd põt absolui quantum est ex se ab aliquo,& quia non dependet ab illo: & quia non est necessaria causa illius. hac.n.rõne aliquid non põt separari ab alio, quia vel est illius necessaria causa, vt sol non põt separari à luce, quia lucis est necessaria causa, vel quia dependet ab illo, vt compositum nõ põt à partibus separari quia dependet ab illis, igitur per oppositum separari põt aliquid ab aliquo & quia non est illius necessaria causa,& quia non depẽdet ab illo. Tũc *Conclusio.* logici dicunt duo. Primum ꝙ loquendo de accidẽtibus separabilibus substantia est prior accidentibus vtroq; modo,& quia nõ est causa necessaria illorũ,& quia q̃tũ est ex se põt existere sine illis, & sic substãtia illis oĩbus prior est natura sumendo prius natura pro separabilitate. Secundo dicunt ꝙ loquẽdo de accidentibus proprijs,& inseparabilibus substãtia est prior illis vno modo quia non dependet ab illis, sed potius ecõtra illa accidentia dependent à substantia. Hæc logici intelligũt sumendo prius tpe ad sensum secundæ suppositionis, pro eo quod quantum est ex se põt separatim esse sine *Confutatio.* alio & non pro tempore propriæ. Sed hæc positio acuta est & pulchra verum est ex torta aliquantulum, dum per esse sine alio: & aliud non sine substantia vult separabilitatem existentiæ, hoc enim ex textu non habetur, nec est necessarium de substantia omni, substantia.n. naturalis nec potest proprijs sine accidentibus existere, nec sine separabilibus omnibus prorsus, vt physici textantur. Hac ratione expositio hæc non videtur textui consona.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

HIS visis nunc dilucidemus mentem Arist. sed primo debes scire ꝙ apud peripateticos esse sine alio sumitur interdum pro existere sine alio, qũo dicitur.4.phy. vinum potest esse sine amphora & hoc pacto illud qd̃ loco & subiecto separari potest ab alio, dicit̃ posse esse sine illo. Alio modo pro habere essentiam independentem ab alio, vt dicitur.12.metaphysi. ꝙ intelligẽtia põt esse sine orbe, non.n.potest esse sine orbe, quia ipsa possit existere seperata loco & subiecto ab orbe, sed qa habet essentiam eius absolutam atque independentem ab orbe. hinc sequitur ꝙ prius nã potest sumi dupl̃r. Vno modo pro eo ꝙ est prius separabilitate. Alio modo pro eo quod est prius causalitate, vt in titulo notauimus: illud dr̃ prius nã quantum ad separabilitatem, quod põt existere per se aliis corruptis, illud autem causalitate, quod habet suum esse indepẽdẽter ab alio,& illud aliud dependenter ab ipso. Tunc dico primo ꝙ substantia *Conclusiones.* non est prior tpe accidẽtibus. patet, quia esse prius tpe est esse prius in aliqua mensura, vt in titulo notauimus.

Secundo dico ꝙ sumendo prius natura pro priori separabilitate non oĩs substantia est prior natura accidente. patet, quia saltem de substantia naturali propõ esset falsa, quæ nec sine ppriis, nec sine cõibus accñtibus esse põt. Tertio dico ꝙ sumendo prius natura pro eo quod est causalitate prius, sic oĩs substantia est prior nã accidentibus quibussuis. probatur, quia semper substantia essentiam habet absolutam atq; ab illis indepẽdentem, sunt qui calumniant̃ hoc, quia A substãtia non est prior cãlitate omnibus accñtibus, quia non accidentibus ipsius B. & propterea per accidentia tu debes intelligere eius cuius sunt accidentia, oĩs.n.substãtia oĩbus suis accidentibus causalitate prior est. ad hũc.n.sensum loquitur Aristo. Animaduersione tñ dignum ꝙ Aristo. proponit substantiam quadrifariam esse accidentibus priorem, vt in græcis & latinis codicibus patet, videlicet cognitione, diffinitione, tempore,& nã, at in prosequẽdo tria tm̃ exponit. probat.n.illam esse priorem nã cognitione,& diffinitione. priorem quidem natura, quia esse potest sine accidentibus,& accidentia non sine ipsa, cæteræ prioritates suo loco dicentur. Prioritatis aũt temporis nihil meminit, propterea vel oportet dicere ipsum fuisse mancum, vel ipsum prius tẽpore non esse hic sumptum in cõi vsu: vt ipse docuit in prædicamentis, & in 5. huius ipsum fuisse mancum non dicerem,& propterea videtur mihi ipsum accepisse prius tẽpore nõ in cõi vsu, vt recte quidam hic dixerunt. Sed vt in textu exposuit pro eo quod põt esse sine accidentib⁹ & accñtia non sine illo: insuper videtur mihi ip̃m accepisse esse sine aliis non pro separatione: sed pro habere essentiam indepẽdentem, hoc est pro eo quod causalitate est prius, sic.n. verbũ Arist. est cõe oĩbus,& non est alienũ ab vsu eius alibi. Animaduerte ꝙ expõ Auer. fortasse caderet ad sensum quo qs vellet capere prius tpe ſm cõem vsum, nam capiẽdo prius tempore pro priori ſm naturã, non curauit exponere, quia ex textu patet, & sic congregãdo illud quod Auer. dixit, cum eo quod nos exposuimus, habet̃ vtrunq;.s.ꝙ substantia sit prior tpe accñte capiendo prius tpe ſm cõem vsum, & ſm ꝙ est idem quod prius natura. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS visis ad rões patet solo. Prima.n.tollit̃ ꝙ suba quæ est cęlum pcedit motum cãlitate, de q̃ loquimur. Scd̃a etiam quia suba quæ est cęlũ pręcedit tps cãlitate per eandem rõnem. Tertia etiam quia sub̃m præcedit accñs proprium cãlitate. Hæc de disputatione scd̃a.

Et ratione hoc primum, necesse enim in vniuscuiusque ratione substantiæ rationem esse &c. Tex. cõm.4.

DISPVTATIO TERTIA
De ordine substantiæ ad accidens pœnes definitionem.

Num substãtia omnibus accidẽtibus definitione prior sit.

PRIMVM DVBITATIONVM CAPVT.

QVod non arguunt. Primo quia omne accidẽs propria habet genus & differentiã, igitur in illius diffinitione nõ cadit substantia, & sic substantia non est omnibus accidentibus prior diffinitione. Secundo nomen accidentis non significat substantiam, igitur in diffinitione accidẽtis nõ debet poni substantia. tenet enthymema, quia ratio quã nomen significat est rei diffinitio. Tertio si sic, tunc erit nugatio dicere nasum simmum, si in simmi diffinitione ponatur nasus, patet explicatione nominis. Quarto accidens potest esse sine subiecto, vt patet in eius diffinitione: est id quod adest, & obest præter subiecti corruptionem: igitur & diffiniri. Quinto non omnis substantia omni accidente diffinitione est prior: igitur propositio non est vl'is, añs declaratur, quia ignis substãtia nõ omni accidente diffinitione est prior, quia nõ accidente cœli, non. n. accidens cœli per ignẽ diffinitur. Sexto si in diffinitione accidentis caderet substãtia, tunc subiectum & accidens non facerent vnũ per accidẽs, quia addendo substantiã, non adderetur aliquid extra essentiam accidẽtis. Septimo intellectus põt intelligere albedinẽ sine A. & sine B. subiectis, & sic de singulis: igit̃ põt illã diffinire sine substãtia. In cõtrariũ est Arist. in litera: vbi probat substantiam esse omni accñte priorem.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO tituli expositione aĩaduertendũ ꝙ sicut prius causalitate id dicitur respectu alterius, quod esse potest per se sine illo, & illud non sine ipso, sic prius diffinitione omne illud dicetur, quod diffiniri potest sine aliquo, & illud non sine ipso. veluti animal prius homine diffinitione dicitur, quia põt animal diffiniri sine homine, & homo non sine animali, hoc est & homo non põt diffiniri, quin in eius diffinitione cadat animal. Ex his sequitur titulus, est. n. sensus si in cuiusq; accidentis diffinitione cadat substantia, siue subiectũ. Hęc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

1. *positio.* DE disputatione Herculei vt habetur primo huius sola accidentia cognouerunt, & tunc isti coguntur dicere substantiam non cadere in diffinitione accidentiũ. pro hac positione põt argui, quia omne quod ponit̃ in alicuius diffinitione, est illo notius: at substantia non est accidente notior, sunt. n. nobis. Primo nota accidentia substantijs, vt primo poste. habet̃. Sed hæc positio est

Confutatio. confutata ab Aristotele primo huius, & ratio eius nulla est, quia tunc nullus effectus posset diffiniri per suas causas, oẽs. n. effectus est notior quo ad nos suis causis, vt habetur primo physi. & ꝑpterea oportet dicere pro me & ipsis ꝙ id quod ponitur in diffinitione alicuius sit notius nobis vel per se, vel per inuentionẽ. Modo licet causa per se non sit effectu notior, per inuentionẽ tamẽ põt effici notior in genere notitiæ ꝓp qd, & hoc pacto substantia põt esse notior accidẽte, non dico per se, sed per inuentionẽ, ꝓ q̃ in genere notitiæ ꝓp quid effici potest notior ipso accidente. Ioannes vero concedit sub-

Põ Ioannis. stantiam esse accidentibus priorẽ diffinitione. Sed addit ꝙ substantia est prior accidentibus diffinitione dearticulata, hoc est distincta per partes, quia non potest diffiniri accidẽs aliquod nisi in illius diffinitione cadat substantia dearticulatæ diffinita. Sed hęc expositio nõ placet, quia tunc qui actu diffiniret aliquod accidens, semꝑ oportet vt actu diffinite cognosceret substantiã, hoc aũt est falsum: stat. n. me diffinire simmũ, & nõ dearticulate atq; diffinite scire nasum. Præterea si sic: oportet vt cũ aliquod accidens diffiniretur, vt omnia cadentia in eius diffinitione, quæ sunt diffinibilia diffinirent̃ actu, quod nõ credo. Alij concedunt accidens diffini- *Positio aliorũ.* ri non posse quin in illius diffinitione cadat substantia, verum dicũt duo. Primum ꝙ in diffinitione accidentis non cadat substantia tanq̃ de intellectu illius quidditatiuo. Secundo ꝙ cadit in illius diffinitione substantia tanquam de intellectu illius quietatiuo. Primum probant quia si substantia poneret̃ in diffinitione accidentis tanquã id quod est de illius essentia, tunc diffiniẽdo accidens per substantiam, diffinitio non esset per additamentum: quod est contra Aristotelem & Auerroem hic. Secundum vero deducunt, quia forma imperfecta, *Cõm. 17 & 19.* quæ imperfectum conceptum dicit, non põt quietatiue diffiniri, nisi ponatur in eius diffinitione illud, cuius ipsa est forma: sed accidens est forma imperfecta dicẽs conceptum imperfectum, igitur nõ põt quietatiue diffiniri nisi ponatur subiectũ, cuius ipsa est forma: & licet contra hanc positionem disputatione prima sit confutatum, tamẽ nunc non est malum eadem melius repetere. Et primo arguo diffinitio rei est sermo nihil aliud ex- *Confutatio.* plicans, nisi essentiam rei, vt dicit Auerroes. hic igitur *Cõm. 42.* omnis diffinitio erit completa, quæ complete explicat essentiam rei, & nihil prætermittit de his quæ sunt de rei essentia. Sed per eos accidens habet essentiam completam sine substantia: igitur illa diffinitio, quæ accidentis essentiam explicabit nihil prætermittẽs de illis quæ sunt illius essentiæ, erit completa. sed diffinitio completa quietat semper intellectũ, igit̃ substantia nec de diffinitione quietatiua, nec quidditatiua erit ipsius accidentis. Secundo quæro propter quid conceptus accidentis sine substantiæ conceptu sit imperfectus, aut quia sibi aliquid deficit quod pertinet ad eius essentiam, aut q̃a ipsum ratione habita ad substantiam est imperfectius, non quia sit imperfectius substantia, quia sic solus ipse Deus habebit perfectum conceptũ, nec quia sibi aliq̃d deficit, quod ad essentiã eius attinet, quia per eos substantia ipsa non est de essentia accidẽtis, quare accidẽs nullo pacto sine conceptu substantiæ habebit imꝑfectum conceptũ. Hæc nunc de positionibus sufficiãt, nã disputatione prima sunt dicta quædam his vtilia.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione. Primo debes scire ꝙ in diffinitione accidentis cadere subiectum siue substantiam potest intelligi dupliciter. Vno modo determinate vt lignum vel ignis, vel aliquod id genus. Alio modo confusæ ad sensum quo logicorum quidã vtuntur ꝙ cadat aliqua substantia in diffinitione accidẽtis, nulla tamen substantia in illius diffinitione cadat. Secũdo debes scire ꝙ accidentia sunt in duplici genere, quædã sunt propria vtpote quæcunq; certum datũ subiectũ sibi limitant vt simmitas, & aquilinitas, & id genus: quedã cõia, non quia subiectum non requirant, sed quia subiectũ determinatum non requirunt, licet requirant subiectũ aliquod confusæ vt album, nam licet album nec A nec B. subiectum requirat: tamen requirit subiectum, vt A. vel B. vel C. vel aliquid id genus. His suppositis dico primo quòd si loquimur de proprijs accidentibus, in illorum

illorum diffinitione cadit substantia, & certa data substantia cadit, patet hoc inductione, nam in diffinitione simmi cadit substantia, & certa data substātia vt nasus, & etiam de alijs eodem modo. Si vero loquimur de accidentibus cōibus, dico secundo ꝙ in diffinitione illorum cadit aliqua substantia confusæ, nulla tamen substantia determinate cadit. declaratur primo, quia omne accidens de ratione eius formali vt disputatione prima patuit est alteri inhęrere, non pōt aliquid intelligi alteri inhęrere, nisi id cui inhęrere intelligitur confusæ vel distinctæ intelligatur: igitur conclusio. Secundo (vt. 4. huius determinatum est) accidens omne nō est ens nisi entitate substantiæ, dicitur enim ens de substātia & 9. prædicamentis vt sanum de sanis, igitur non potest diffiniri sine substantia. Tertio inhærentia actualis ſm peripateticos aut est ipsum accidens aut de eius essentia, igitur non potest diffiniri sine substantia. Hæc pauca de dilucidatione, quoniam tota ista materia dependet ex dictis, tum prima disputatione quarti huius, tum prima disputatione septimi præsentis.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His expositis ad primam dicerem ꝙ aliquod habere genus proprium & differentiam propriam potest esse bifariā, aut absoluta, & hoc modo sola substantia hæc habet, aut respectiua, & hoc pacto omnia accidentia habent hæc, & nō dico respectiua ad terminum, sed respectiua ad subiectū. Tunc dico ꝙ quæ habent genus & differentiam absoluta, possunt per se diffiniri, quę vero illa habent respectiua, nō possunt diffiniri sine termino respectus, & hoc modo sunt omnia accidentia. Ad secundum dico ꝙ nomen accidentis significat saltem secundario substantiam, non dico hanc vel illam determinate, sed substantiam, & propterea diffiniri nō potest sine substātia: Ad tertiam dico ꝙ dicēdo nasum simmū non est nugatio, sicut nec dicēdo animal hominem, quia nasus est vt genus simmi, quod per simmum contrahit̄, sed dicendo simmum nasum, forte esset nugatio. Ad rationem dico ꝙ non quotiens idem explicatur bis est nugatio, quia tunc dicendo animal homo esset nugatio. Sed cum idem explicatur bis necessario ſm intellectum, vt dicere gladium cultellum. Vel dici potest ꝙ dicēdo nasum symmum, est negatio ſm quid ex parte symmi, non autem simpliciter: ex vtriusq; vt in illa animal homo, qua nugatione nihil prohibet, vt vtamur. Ad quartam dico ꝙ nō potest accidēs esse sine subiecto, & ad dictū Porphyrij dictum est ꝙ accñs est ꝙ potest adesse & abesse præter subiecti corruptionem: hoc est quod est prædicatum de subiecto nō conuersim. Ad quintam dico ꝙ argumentum cōcludit verum, sed non contra sensum Aristotelis. Aristo.n. vult substantiam omni accidente esse priorem, hoc est accidens nō posse diffiniri, quin in illius diffinitione cadat substantia: & sic nihil ad rem. Ad sextam dico ꝙ facere vnum per accidens pōt intelligi dupliciter, vel ita ꝙ vnum sit omnino extra essentiam alterius, & sic non faciunt vnum per accidens, vel quia sunt res diuersorum prædicamentorū, & hoc pacto substantia & accñs pñt facere vnū per accidens, etiā si substantia sit de essentia accidentis. Ad vltimam concedo antecedens, & nego consequentiā. vt nō valet, nō intelligo Socratē nec Platonē, igitur non intelligo hoīem, stat.n. me intelligere hoīem, & non Socratē vel Plato. Ad rationes logicorū quære solutionē disputa. 1. Hæc de. 3. disputatione.

Eodem textu. &c.

DISPVTATIO QVARTA

De ordine substantiæ ad accidens penes cognitionem.

Num substantia cognitione præcedat accidentia.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Et arguitur ꝙ nō, quia quod cadit in sensibus, est prius cognitione, eo qđ non cadit in sensibus. Sed accidentia cadunt in sensibus, subā aūt non, igitur accidētia cognitione præcedunt subam. Secundo substantia non cognoscitur nisi per cognitionem accidentium vt dicitur. 1. de aīa textu, & igitur accidentia cognitione præcedunt substantiam. In contrarium est Aristoteles in textu. Cōm 11.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Quid substātia sit, patuit. Animaduerte tñ ꝙ substantia pōt sumi nonnunquam pro forma, siue quidditate cuiusq; rei, qūo solemus dicere substantiam hoīs esse intellm̄: nonnunquam pro subiecto cuiusq; accñtis ad quem sensum concedimus albi substantiam esse corpus. Quid aūt sit præcedere alterum cognitione, dicemus in dilucidatione. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

De veritate non est dubium, oēs.n. volunt cū Aristotele substantiam præcedere accñs cognitione, sed de intellectu propōnis est nō parua difficultas. Aliq (quos Ioan. imitatur) distinguūt, nam substanti iampsam præcedere accñtia cognitione est bifariā, aut via originis: aut via perfectionis, illud dicitur esse prius cognitione via originis, cuius cognitio nobis primo occurrit, via vero perfectionis illud est prius cognitione, cuius cognitio est perfectior, atque præstabilior. Tunc duas constituunt conclusiones. Prima substantia nō est primum accñtium cognitione primitate generationis, siue originis, vt rōnes in. 1. capite indicant. Secunda est, suba est primum cīum entium cognitione via perfectionis, ꝓbāt sic: cognitio eius quod habet proprie quod quid est vr̄ perfectior cognitione illius, qđ nō habet quod quid est. Sed suba habet quod quid est, accñtia vero nō: igit̄ cognitio subæ est perfectior. Et licet hæc pō sit vera in se, ad sensum verborum Aristo. non facit, nec ad sensum Auer. nec expositoris. Arist.n. in textu ꝓbat subam præcedere cognitione accidēs, per hoc quia perfectius declarat illud cuius est substantia, ꝙ̄ illud idem declaret accñs, & ponit exemplum Auer. dicens nos non scire aliquod indiuiduum subę per aliquod accidēs, nisi prius sciamus illud accñs quid sit aut quantum. At patet pōnem hanc non conuenire verbis Arist. nec alicuius alterius expositoris: ꝑp hæc alij dicunt Aristo. in tex. formasse de suba tres conclusiones indefinitas. Prima est suba præcedit accñs tpe. Secunda substantia præcedit accidens diffinitione. Tertia substantia præcedit accñs cognitione, & volunt istas indefinitas esse veras, non tñ de eadem substantia. Prima est vera de substātia cōposita, respectu quidem accidentium, quæ sibi post cōpōnem adueniunt rōne compōnis: respectu vero accidentium, quę sibi adueniunt cū compōne, vera est rōne māæ, igitur prima conclusio verificatur de suba composita. Secunda verificatur de suba, quæ est subiectum accidentium, quæcunque sit illa. Tertia de quidditate & diffinitione, quidditas.n. substantiæ perfectius explicat id cuius est, ꝙ̄ accidens facit, & sic volunt textum esse intelligendum. Sed hæc soło. Primo peccat, quia facit

Pō aliquorum & Ioan.

Confutatio.

2. positio.

Confutatio.

facit cõclusiones particulares, quæ debét esse vl̃issimæ eo quia in lib. vniuersalissimo traduntur. Secundo peccat, quia adhuc verba textus per hanc expositioné nõ patent, vt legens literá videre potest. Tertio peccat q̃a facit sermonem Arist. esse æquiuocum, eo quia voluit Arist. de substantia non secundum eandẽ rationem esse locutum. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione supponendum. Primo in toto hoc processu Aristotelem fuisse locutũ semꝑ de sub̃a vniuersali declarat̃, quia solũ de vl̃ibus est scĩa. Præterea in scĩa vl̃issima, de vl̃ibus est loquendũ, vtrũ vero de materia, forma, vel composito fortasse nõ est curádũ, forsitan. n. in toto hoc processu loquitur de substãtia famosa, & hæc est cõposita, verum post statim ipse subdistinguit, Secundo quidem suppono ꝙ substantiã vl̃em de qua loquit̃ in toto processu, p̃cedere accidentia cognitione, bifariam est, aut cõparando substantiã ad accñs, aut comparando substantiam & accidens respectu primarũ substãtiarũ quæ sunt indiuiduæ substãtiæ. Et cõparando sub̃am esse põt, rursus bifariam, aut ordine ꝑfectionis, aut ordine gñonis, vt logici subdistiguũt. Tũc dico ꝙ cõparãdo sub̃am & accñs inter se, logici bene dixerunt, quia sub̃a p̃cedit accñs cognitione ordine perfectionis, non aũt ordine generationis, hæc vero res nõ ex textu est, quia ad hũc sensum Aris. nõ loquit̃, sed hæc est ratio, quia oẽ illud quod aliud præcedit ſm ꝑfectionem, illud etiã præcedit cognitione ordine ꝑfectionis, modo substantia est perfectius ens accidente, igit̃ sub̃a præcedit accidens cognitione via ꝑfectionis. Quod vero non via generationis, dictum est. Secunda vero conclusio pro mente Arist. in tex. & pro mẽte Auer. & pro mente EXPOSITORIS, est ꝙ comparando substantiã vl̃em & accidẽs ad indiuidua substantiæ, sũbstantia vl̃is præcedit cognitione accñtia, declarat Arist. hãc, quia illud p̃cedit accidẽs cognitione respectu indiuiduæ substantiæ, quod essentialius & formalius, ac perfectius declarat indiuiduã substantiam, sed vl̃is substantia, & vl̃r oẽ vl̃e substantiæ essentialius, formalius & ꝑfectius declarat indiuiduã substantiã, q̃ illã declaret accñs, quia vt dicit Auer. perfectius est scire Socratẽ quia sit hõ, vel aĩal, q̃ scire ipsum quãtus vel qualis sit, igit̃ sub̃a vl̃is præcedit cognitione ipsum accidens respectu indiuiduæ substãtiæ. Ex his sequit̃ Arist. nihil aliud velle dum ait substantiã præcedere accidẽs cognitione, quã ꝙ vl̃ia substãtiæ essentialius & formalius declarẽt indiuidua substantiæ, quã illamet declarent accidentia. Quẽ quidem sensum plane Auer. & expositor dederunt, cæteri vero, & Ioannes, circa verba parum inspexerunt.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

Dub. õ si substã tiã per propriã spẽm cognoscitur.

SOLVTIONES rationũ quasi patent, verũ occurrit dubitatio, si accidẽs ꝑfectius cognoscatur quã substantia. Et videt̃ ꝙ sic, id. n. perfectius cognoscit̃ ab intellectu cuius spẽs recipitur in intellectu. Sed accidens est cuius spẽs recipit̃ in ipso intellu: non aũt substantia est cuius spẽs recipit̃ in intellectu, igit̃ accidẽs ꝑfectius substãtia cognoscit̃, maior non indiget probatione, q̃a vnumquodq; cognoscitur ꝑ rõnem cognoscendi, & ita id perfectius, qđ per propriam cognoscendi rationem cognoscitur. Quod vero accidens per propriam cognoscatur speciem, nemo dubitat, quia illius phantasma cadit in sensibus interioribus, igitur agens intellectus illius speciem abstrahit. Quod autẽ species substantiæ non recipiatur in intellectu, patet quia eius species non cadit in sensu, quia si sic spẽs substãtiæ posse cognosci à sensu, vel substãtia per illam speciem à sensu cognosceretur. Circa istam dubitationem sunt variæ solutiones vna est eorum, qui volunt cum speciebus accidentium multiplicari speciem substantiæ, in sensibus omnibus. dicunt tamen sensus substantiã per illius speciem non sentire, quia nullus sensus est ita altus vt illa specie vti posit vt ratione cognoscendi & representandi, sed cum species deferẽtur ad intellectũ, qui est perfectissima virtus, omnibus illis vtent̃ vt rationibus representandi. & sic tam substanttã, quã accidentia poterit intelligere distinctæ & ꝑ proprias earũ spẽs. Huius positionis videtur esse Auer. in lib. de aĩa scđo, vbi non tñ vim hanc intelľui tribuit, sed dianæticæ, siue cogitatiue, vult. n. ꝙ cũ spẽs ille defluxerint ad dianoeticam siue cogitariã vsq;, illa vtet̃ spẽbus hisce vt proprijs rõnibus cognoscendi, & sic ꝑ illas dianætica poterit illa oĩa distinctis rõnibus cognoscere. Vtrũ si hæc sit Auer. positio: vel ne nunc nolo disputare, & tũc iuxta hãc positionem patet ꝙ minor dubitationis est falsa quãtum ad illius scđam partẽ, quia substantia ipsa ꝑ propriã speciem cognosci põt, & eius spẽs in intellectu recipit̃. Sed obiiciũt aliqui sic, illud qđ pñs intellectui ꝑ propriam spẽm immutat intellectum, eius absentia cũ nõ mutat intellectum, põt cognosci, patet hoc de visu, qui cũ per propriam spẽm immutat̃ à lumine cognoscit lumẽ, qñ est absens, vt in lib. de anima scđo dr̃, igit̃ si intellectus põt cognoscere substantiã pñtem ꝑ eius propriã spẽm poterit illius absentiã cognoscere, qđ non est ita, vt in illa sacratissima panis trãsubstãtiatione videt̃. Sed si hęc ratio valeret probarẽ ꝙ visus nõ cognosceret accñtia ipsius A. oui: deducit̃ ꝑ horum rõnem, quia absentia. A. oui non semꝑ cognoscit̃ à visu, vt patet in his q̃ de ouo agũt ioculatores, ꝑpea pro me & ipsis, dici põt ꝙ quando agentia diuersorum effectuũ ita sunt similia vt fere in nullo videatur drĩa, ex cõsimilitudine agentiũ, q̃ spẽs illas agunt in sensus, cadit deceptio, & credit̃ spẽm ipsius. A. oui vel substantiæ esse pręsentẽ, eo quia spẽs. B. oui vel. B. substãtiæ est præsens, quæ ab agente oĩno simili genita est, & sic nõ arguit substantiã non cognosci ꝑ ꝓpriam spẽm, sed intellectũ decipi, veluti sensus decipit̃ circa multa, quæ ꝑ proprias cognoscit spẽs. Nõnulli de mente expositoris crediderunt in intelľm non effici nisi vnam spẽm accidentis, videlicet eius quod in substantia erat, hæc aũt spẽs accidentis cum sit genita ab accidente virtute substantiæ, simul & semel repræsentare habet vtrũq;, licet ordine quodã ex parte intellectus, primo quidẽ accñs, scđo substantiã, cuius illud erat accidens, & sic ab vna eadẽq; specie duæ conceptiones fieri possunt, duarũ videlicet rerũ genere diuersarum. huius exẽplum pulchrũ est de calore: calor enim vt calor non nisi calore generat, vt vero substantiæ cui coniungitur instrumentum generat substantiã. Sic accidens phantasticũ, vt accidens cognitionẽ accidẽtis generat, vt instrumentũ substantiæ, cui coniugebat̃, generat cognitionem substantiæ, ambasq; vnicã per speciem. Sed aduersus hanc obiiciunt sic, nulla spẽs potest distincte representare illud, quod est ipso perfectius, cuius est species, igitur species accidentis nõ potest representare substantiam, quæ est perfectior accidente, cuius illa est species. consequẽtia patet per se, antecedens vero per exemplũ probat̃, quia spẽs albi remissi non potest representare album intensum, quia tunc, quicunque videret remisse album, videret intense album. Sed

1. Solutio.

Cõm. 63.

Obiectio aliquorum.

Confutatio & solutio.

2. Solutio.

Obiectio.

Solutio. hæc ratio nulla est.maior.n.debet sic sumi nulla species potest representare aliquod perfectius eo cuius est species,in cuius virtute non agit,modo ad hũc sensum debet negari minor sub audienda, quia accidens imperfectius substantia agit illam speciem in virtute substantię, & vt instrumentum substantiæ,exemplum eorum non est ad rem,quia album remissum nõ agit in virtute albi intensi, sicut accidens agit in virtute substantiæ. Et si dicas adhuc quia si species accidentis representat substãtiam,tunc in sacratissima illa transubstantiatione repre sentaret absentiam substantiæ, iam dictum est intellectum decipi propter consimilitudinem agentiũ virtute 3. Solutio quorum species agitur. Nonnulli autem & de mente Expositoris crediderunt substantiam nõ cognosci nisi per discursum ab accidẽtibus arguẽdo ad substãtiã veluti medicus cognoscit morbi speciem per discursum à Obiectio. signis sensilibus. Sed contra hoc obiiciunt, quia tunc substantia imperfectius accidente cognosceretur, quod est contra Aristo.in textu & deducitur, quia notitia di- Defensio. scursiua est imperfectior cognitione simplici. Dici potest pro his cõcedendo accidens præcedere substantiã cognitione comparando sub͠am & accñs inter se. Sed comparando hæc ambo ad indiuidua substantiæ, sub͠a vl͠is præcedit accidens cognitione vt dictum est, & sic hæc solutio nõ contradicit Arist.iuxta igitur has põnes ad dubium non vno modo dici põt, ꝭm.n.primas duas negatur minor, quia ꝭm primam sub͠a per propriã speciem cognoscitur, ꝭm vero secũdam substantia cognoscitur per speciem cõem substantię & accñtis,ꝭm tertiã aũt, cognitio substãtiæ est imperfectior cognitione ac- Solu. aliquorũ. cidentis comparando sub͠am ad accñs. Ad tertium aũt comparando cognitio sub͠æ præcedit. Sed quia hę solutiones nõ placent aliquibus,ideo aliter rñdent. volunt.n. ꝙ differt aliqđ esse perfectius cognoscibile in se & absolute & pfectius ab ĩtellectu nostro cognoscibile, veluti de visili, dicitur: est.n.sol summe visile in se,non tñ summe visile ab oculis nostris. Et sic cõcedunt accidẽs esse perfectius à nobis cognoscibile, non autem absolute: substantia.n.vt dicũt est perfectius cognoscibilis in se, & à nobis, sed non pro statu isto, dictum aũt Aristot.est verum comparando substantiam ad accidens Confutatio. ꝭm cognitionem in se, non aũt respectu nostri. Quicquid sit de positione Aristo.hic,videtur ꝙ hæc solutio non sit peripatetica. Primo, quia si substantia est in se summe cognoscibile, igitur ab intellectu nostro.deducitur,quia intellectus vt Aristo.dicit est oĩa fieri, vnde Cõm.19. & Auer.in libro de generatione dicit intellectui humano nihil esse ignotum. Secundo cognoscibile est relatio aptitudinalis ad intellectum nostrum, veluti cognitum relatiuum actuale ad intellectum nostrũ, igitur vt cognitum actuale relatiuum refertur ad intellectũ nostrum ita cognoscibile refertur potentialiter ad intellectum nostrum: ergo sicut nihil est cognitum, quin ab nostro cognoscatur intellectu, sic nihil est cognoscibile quin ab nostro sit aptum cognosci intellectu: igitur nihil est in se cognoscibile quin ab nostro intellectu & respectu nostri intellectus sit tale,cuius contrarium putant. Tertio si substantia est per se cognoscibilis quantum ipsa est in se cognoscibilis, & non pro statu isto, igitur pro alio statu, sed secundum eos alius status est dubius apud Arist.igitur dubium antecedens,& per cõsequens non est certum substantiam esse perfectius cognoscibilem. Quod vero dicunt de visili, nihil est, quia sol quantum est visilis tãtum ab aliquo visu videri põt, nec est plus in se visilis,ꝙ̃ ab aliquo visu sit videri aptus, quia licet visus nocticoracis illũ non videat, quantum est in se visilis,oculus aquilæ forte vel alterius videt ipsum quousq; ille sit visilis. Ex his ad dubiũ dico ꝙ comparando substantiã & accidẽs inter se, accidẽs præcedit substantiã cognitione, quia prius à nobis cognoscitur & per illius cognitionẽ deuenimus in cognitionẽ substãtiæ ꝭm aliquã dictarũ rõnum cõparando substantiã & accidẽs ad tertiũ,vtpote ad indiuidua substãtiæ, substantia præcedit accidens cognitione: & sic ad rõnes omnes patet solutio. Hæc de quarta disputatione. Propria solutio

Quare si species materia est prior & magis ens, & ipso quod ex vtrisque prior erit propter eandem rationem. Tex. cõmen. 7.

DISPVTATIO QVINTA

De ordine formę ad materiã & compositũ.

Num forma sit prior materia,ipsoq; composito, & magis ens vtroque.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod non sit prior composito, Primo arguitur, quia compositũ est per se, forma per accidẽs, vt pars compositi. Secundo ꝙ non magis ens composito, quia compositum includit quicquid forma,& vltra illam addit materiæ perfectionẽ. Quod vero nõ sit magis ens materia, persuadetur: quia materia videtur pluribus substare, igitur est magis substãtia, & ita magis ens.vltimo ꝙ non sit prior materia, quia vbi forma ipsa esset materia prior, materia non posset esse sine forma.cõtrariũ ab oĩbus habet̃, quia materia cõtinuo eadẽ numero est sine hac,& sine hac forma, & ita sine forma.Sed cõtra hoc est textus & cõmentum.7.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO titulo primo debes scire ꝙ forma apud veteres consueuit aliquando accipi pro eo omni, qđ aliud format,atq; perficit, & deducit,ad quem sensum Varro forte dixit DEVM esse formã mundi, & Aui. intellectum agentem, quia arabice Cholchodea dicit̃ esse formam mũdi inferioris. Deus enim apud Varronem forma mũdi dicitur,non quia mundi sit pars constitutiua, sed quia mundum sua mẽte format, conficit, & gubernat,& ita forma à formãdo,similiter Cholchodea dicit̃ forma horum oĩum à formando, quia oĩa hæc format præbẽdo his oĩbus formas & pfectiones primas. Alio modo dicta est forma,quæ vna cum materia cõpositũ cõstituit,& hac rõne forma ab informãdo dicta est. ad quem sensum aĩæ aĩalium formæ dicuntur, vt lib. de aĩa patuit,forma vero hoc pacto sumpta appellatur græce ειδοσ spẽs,aut idea,nõnunquam μορφη latinæ forma, dicitur quidem forma quia informãdo separat & distinguit,spẽs autem quia per ipsam esse habet̃ & cognitio, nõnunquã logos dicitur, quæ ideo rõ appellatur quia illius tñ est per se diffinitio. Materia quæ græcè est υλη latinæ materia,nõnunquã cõsueuit sumi pro subiecto, siue operationis,siue cõtemplationis,quo in sensu dicimus logicæ materiã esse syllm̃,carpentarij aũt ligna, aliquãdo pro partibus quãtitatiuis,ad quẽ sensum Demo. dixit primã oĩum materiã esse corpora atoma, & Aris. 2.phy. dictiones esse materiam orationis, & literas dictionis,interdum pro ea parte, quę cum forma ipsum constituit compositum. In proposito materia est accepta

pta hoc tertio modo, & forma secundo modo. Cõpositum vero id appello, quod ex his constat. prius in disputatione audimus pro eo quod est prius perfectione, magis vero ens pro eo quod est principalius ens. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio prima. AD disputationem respondent quidã per cõclusiones. Prima est, forma est prior materia & magis ens. qđ quidẽ prior, patet qa actus simpl'r est potẽtia prior, potẽtia vero respectu eiusdẽ vt. 9. huius dicet. Quod vero magis ens, patet, quia forma est materiæ pfectio, at materia non est pfectio formæ. Secunda forma est prior cõposito, tũ quia est prior materiã, quæ cõpositũ præcedit, tũ quia ipsa est cõpositi principium. Tertia forma non est magis ens cõposito: probant, quia cõpositũ includit & formã & vltra, videlicet materiã. Sed p intellectu Arist. dicunt Quarto, q forma est prior & magis ens cõposito p indepẽdentiam, quia minus dependet. Hæc illi. Sed istæ conclusiones non sunt intelligibiles, quia cum in prima dicit formam esse priorem materia & magis ens, quærit quid p priorẽ velint, aut pfectione, aut tpe, aut natura: non tpe nec natura, tpe quidem nõ, quia forma & materia simul sunt. nec natura, quia forma & materia ipsa sunt sibi mutuo causæ, vt dicitur. 2. phy. & sic neutra illarũ alterã pcedit causalitate,

Cõm. 30. quare nec natura. Si vero per priorẽ ipsi velint fm perfectionẽ, tũc idem erit dicere formam esse ipsa materia priorem, q esse illa magis ens, quod ipsi euitant. Secunda conclusio est æquiuoca, quia dum dicit formam esse priorem composito põt in vno sensu esse vera & in alio falsa, & sic peccãt p æquiuocationẽ. Tertia cõclusio est

Cõm. 7. falsa, & cõtra Auer. hic, & in lib. de aĩa, & in. 2. physi. &

Cõm. 7. probat supponẽdo de mẽte Arist. q perfectũ intantũ

Cõm. 4. sit inquantũ põt operari. declarat hæc in vltimo quarti libri meteo. Præterea. 3. de aĩa probat Arist. intellectũ agentẽ præstabiliorẽ esse intell'u possibili p hoc qa eius operatio & modus operãdi excellit operationẽ & modum operandi intell's possibilis vt patet p Auer. ibi &

Cõm 19. The. & omnes, tunc arguo, quicquid operat in participando forma est forma ipsa imperfectius, patet hæc, quia quicquid operat in participando aliquid, est participatione illius, & sic ipsum est tale participatiue, illud autem tale p essentiã & sic est maior clara, sed compositum operat participãdo forma fm peripateticos oẽs, semper enim extimatur spẽs mouẽs. 3. physi. & omne quod operatur, operat vt in actu, & sic rõne formæ, & illius participatione, igit forma est p essentiã pfecta, & cõpositũ participãdo forma, & ita forma perfectior, hæc ratio est efficax oĩbus bonis pħis. Quarta conclusio, quæ ex verbis eorũ colligit ad mentẽ Arist. est oĩno remota à mente Arist. quia Arist. sumit formam esse materia priorẽ & magis ens, & postea concludit formam esse priorem eo quod est ex vtrisq; propter eandem rationem. Modo ratio qua præcedit materiam est actualitas, igitur per hanc rõnem præcedit forma ipsum compositum. Sed per actualitatem forma præcedebat materiam perfectione & principalitate, igitur per hanc eandem causam forma præcedet cõpositũ perfectione & principalitate, & sic oĩno extra sensum Arist. loquunt.

2 positio. Alij fingunt, cõpositum esse perfectius forma pœnes accessum ad summũ, q fit per additionẽ partis gradualis ad partẽ gradualẽ, formã vero esse perfectiorẽ cõposito p recessum à nõ gradu, & sic forma erit perfectior cõposito, quia minorẽ includit impfectionẽ cõpositũ magis perfectũ forma, quia maiorẽ includit pfectionẽ.

Confutatio. Sed hæc positio nõ cõuenit verbis Arist. hic, quia Aris. per eandem rationem dicit formã esse cõposito perfectiorem, quia dicit formam esse materia perfectiorem, modo forma est ipsa materia pfectior vtroq; modo, & quia minorem imperfectionẽ includit q̃ ipsa materia, & quia maiorẽ perfectionẽ. Secũdo suppono mihi formam esse totũ ad materiã perfectionale saltẽ, sicut aurum ad argentũ, hoc nemo dubitat, nã forma est perfectior materia, igitur est totũ pfectionale materiæ. Tũc arguo si totũ est forma pfectior per inclusionẽ maioris pfectionis, hoc non esset, nisi quia cõpositũ includeret vltra formã actualẽ materię pfectionẽ. Sed actualis hęc pfectio tota virtualiter siue pfectionaliter continet in forma, igit cõpositũ nullã aliã habet pfectionẽ præter illã, q̃ est formæ, & sic cõpositũ nõ erit forma pfectius p inclusionẽ maioris pfectionis. Hęc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione primo supponamus maiorẽ p fectionem alicuius non attendi nisi pœnes perfectionẽ operationis, saltem occasionaliter. quod addo propter calculatores, qui sunt in hac re diuersi. nam alij pœnes accessum ad summũ, alij pœnes recessum ab imo, alij pœnes multitudinẽ graduũ, alij aliter, oẽs tamẽ conueniunt formã esse denominandã perfectiorẽ altera, quæ perfectiorẽ operationẽ perficit, vel eandem perfectiori modo. Cui suppositioni assentientes medici dicunt coæqualem temperatiõnẽ esse perfectiorem qualibet inæquali. Secũdo supponamus vnum dici posse magis ens altero, atque principalius, quia minus depẽdet. declaratur, quia peripatetici dicunt substantiã esse magis ens accidente, quod non esset, nisi quia substantia minus dependet ab illo. His suppositis sit prima cõclusio, forma est materia prior perfectione, & magis ens. declaratur per ordinem, perfectione quidem ipsa materia est prior, quia operatio formæ est perfectior operatione materiæ, & modus operandi formæ perfectior modo operandi materiæ, patet per suppositionem primã. Magis autem ens ipsa materia, quia principalius ens, eo quia licet forma dependeat à materia, & materia à forma, modus causandi formæ circa materiã per minorẽ dependentiã habetur, quia forma à materia quasi veluti à causa sine qua non depẽdet, at materia à forma dependet simpliciter fm peripateticos, vt duodecimo metaphysicæ habetur & alibi. Secũda conclusio pro mente etiã Arist. in textu forma est perfectione prior composito & magis ens illo. Prima pars patet, quia licet vna eademúe sit formæ & compositi operatio, tñ forma p essentiam est operandi principium: at compositum participatiue. Sed magis perfectũ dicitur altero aut pœnes perfectiorem operationem, aut pœnes perfectiorẽ circa eandem modum operandi, igitur est perfectior ipso composito. Secunda pars declaratur: quia minus forma à composito dependet, quam compositũ à forma vt omnes sciunt, igitur forma est magis ens composito patet, quia per suppositionem pænes h̃ attẽditur magnitudo entis. Hæc de dilucidatione.

1 suppositio.

Secunda.

Cõm. 14.

Secunda.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

TVNC ad rationes dici potest q siue forma sit propter compositum, siue compositum propter formam, pœnes illud non attenditur perfectio rei, vt patuit. Secundo addit, q forma est ppter cõpositũ quo ad actũ subsistendi, at compositum pp formam quo ad actum essentiæ, atque essendi vt dicitur secundo de aĩa, quia

quod propriæ est, actus est. Ad secundam dico ꝙ siue addat materiam ipsum compositum siue non, non pœnes hoc attenditur rei perfectio, sed pœnes qualitatem operationis, aut dicitur ꝙ licet compositum includit actualem perfectionem materiæ, nõ propter hoc dicitur absolute ipsa forma perfectior, nam licet hoc aggregatum, quod est Deus & mundus includat actualẽ perfectionem mundi, quam Deus non includit, tñ non dicitur absolute perfectius Deo, quia Deus illam mundi perfectionem includit perfectionaliter, & sic est in proposito, hoc.n. aggregatum quod est materia & forma, licet addat actualem ipsius materiæ perfectionem, non dicitur absolute forma perfectius, quia perfectio materiæ continetur in forma perfectionaliter. Ad tertiam dico consequentiam esse nullam, vel concedo consequens, quia stat formam esse materia priorẽ perfectione, vel magnitudine, entitatis, quæ nõ est illa prior tpe, quia nunquam fuit forma, quin tunc esset materia, nec econtra materia est aliquando, quin tunc sit forma, cõcederem tantum hac & hac & hac forma esse priorem & posse materiam esse sine hac, & sine hac sicq; de singulis diuisiue, non tamen sine forma, quia hoc non intelligitur nisi collectiue, de his tamen alibi. Hæc de quinta disputatione.

Dico autem materia quæ est secundum se nullatenus, neq; quid, neque quantitas, &c. Tex.cõm.8.

DISPVTATIO SEXTA
De materiæ entitate.

Num materia sit ens.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod materia non sit ens. Arguitur primo, quia subiectum generationis non est, vt.5. auscultationis physicæ dr̃. Sed materia subm est gñationis, igitur non est. Secundo omnis generatio est ex non ente, omnis generatio est ex materia, igitur materia non est ens. Maior patet.1.physic. quia si generatio esset ex ente, tunc res esset antequam generaretur. Tertio materia non est ens simpliciter, igitur est non ens. antecedens patet, quia tunc esset per se intelligibilis. Quarto illud, cuius forma est priuatio, non est ens, sed forma materiæ est priuatio, vt dicitur ab Auer.2. physicæ auscultationis, igitur materia non est ens. In contrarium est Arist. in libro physicæ auscultationis, & in lib. de gñatione, probat.n. ꝙ materia sit per se principium, itemq; in.2. huius probat ꝙ est causa per se, & sic sequitur illam esse ens. Hæc de dubitationibus. *Cõm.13.*

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID sit materia, & quot modis capitur, disputatione proxima patuit. Ens vero ipsum quid sit, & quot modis dicatur, libro præsenti diximus & quarto huius. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Põ Arnaldi. DE disputatione hac variæ sunt põnes. Arnaldus & quidam alchimicorum dixerunt ꝙ materia, quæ græce est hyle consueuit sumi apud philosophos nonnunq̃ pro materia compositionis, & sic lapides & ligna sunt materiæ compositionis domus, interdum pro materia alterationis, quod est ipsum corrumpendum, veluti lignum est materia alterationis ignis & panis est materia alterationis sanguinis, & id genus. Et iuxta hoc dicunt duo. Primo ꝙ sumendo materiam pro ipso corrumpendo, sic materia est ens, non quidem in fine generationis, sed ante generationẽ ipsam. Secundo dicunt ꝙ sumendo materiam pro materia compõnis, quæ dicitur subiectum, sic in naturalibus nulla est, sed in accidentalibus atque artificialibus bene est ens. Pro hac positione argui solet per verba Aris. primo de generatione, vbi dicitur ꝙ generatio differet ab alteratione, quia generatio est trãsmutatio totius in totum, nullo sensili remanẽte, alteratio vero trãsmutatio est, sed remanente aliquo sensili. Præterea.5.phy ausc. Ari. ponens differentiam inter generationem & motum, dicit ꝙ illud quod mouetur est, at quod generatur non est. modo ꝙ generatur non est nisi materia vt vbi exponit Auer. igitur materia sumpta pro subiecto generationis non est ens, vt primo capite tactũ est. Sed contra obijciunt, quia tũc oĩs generatio esset ex nihilo, deducũt quia in generationis momento nihil ipsius corrũpendi remanet, nihil etiã generandæ præfuit, igitur ex nihilo. Sed hæc ratio nulla est & respondeo per eorũ solutionem dicendo ꝙ productio siue fieri ex nihilo bifariã est, aut nullo præposito vt subiecto in quo & ex quo, aut nullo proposito vt termino à quo. Modo dico ꝙ non est impossibile immo necessariũ agens naturale agere aliq̃d ex nihilo, tanquam ex subiecto in quo, sed agere ex nihilo tanq̃ ex subiecto, & termino, hoc solus Deus põt, agens.n. naturale semper supponit corrũpendum si debeat generare, non aũt subiectũ. Sed cõtra replicãt, q̃a per præsentiam corrũpendi actio agentis naturalis potius impedit, igitur sine præsentia illius citius & melius agit. Secundo generatio non fit nisi per remotionem contrarij: igitur remoto corrumpendo generatio celerior fieret, igitur nõ est necessarium ipsum corrũpendum. Sed nec hæ replicæ valent, ista.n. positio supponit generationem oẽm esse suapte natura corruptionẽ & omnem corruptionem esse generationem, nec põt huius reddi alia causa, nisi q̃a gño est gño, & corruptio est corruptio. Tũc ad rationes. Ad primã concedo antecedens, & nego cõsequentiã, quia sine pręsentia illius non generaret, quia non potest generare, nisi corrũpat eo quia omnis generatio est corruptio, & sic licet impediatur, non propter hoc sine illo fieri posset. Et ꝙ hæc solutio sit rationalior, patet quia mobile per resistentiã medij impẽditur, & tamen sine medio nõ põt fieri motus. Et ꝑpter hoc dici põt ꝙ sicut duplex est impediẽs in motu locali scilicet resistẽs & prohibens, sic duplex põt esse ipsum corrũpendum aut resistẽs, aut prohibẽs, & sic dico ꝙ sine corrumpendo prohibente citius fieret, non tamen fieri põt sine corrumpendo resistẽte, ꝑ idem. Ad secundam dico ꝙ generatio fit per remotionem cõtrarij prohibitiui, nõ aũt fieri põt, nisi cõcurrat resistens, tale aũt est ipsum corrumpendum: cuius resistentia est minor potentia actiua generantis, & sic rationes hæ nullæ sunt hæc de defensione primæ positionis, verum de rationibus contra ipsam, dicemus in dilucidatione. Plato vero in parmenide syllogismo parmenidis persuasit materiã esse non ens, & arguit sic, quicquid est præter ens, & præter vnũ est multitudo & nõ ens: sed materia est præter vnũ, quia ꝑter ipsum Deum, qui apud eum ponitur vnitas, & præter ens, quia ꝑter decem prædicamenta, quæ tantũ sunt ens: igitur materia est non ens, & multitudo, videlicet dualitas, quæ magno paruoúe designatur. Quare iusta Platonis syllogismum oportet fateri materiam esse non ens. Pytagorici ordinantes rerum series duas fecerunt coordinationes,

Rõ positionis. *Obiectio.* *Solutio.* *Replica.* *Solutio.* *Platonis positio.* *Positio Pitagoræ.*

nationes, bonorum quidem & malorum & in ordine malorum posuerunt materiã & priuationem. Vnde & Arist. dicit ꝙ semper machinatur ad maleficium, & sic iuxta hos materia est priuatio & malũ. Hi sunt qui materiã collocarũt sub non ente: naturales vero oẽs materiã fecerunt ens, immo ens in actu & aliquod quatuor eleitorum, vt in lib. phy. dicit, & secũdo de generatione, nã alij aerem, alij ignẽ, alij aquã, & id genus. Auic. materiã dixit esse ens cũ naturalibus & Arist. amplius dixit cũ Arist. illam non esse aliquod quatuor elementorũ, verũ aduersus Arist. persuasit materiam esse corpus, corpus dico extra oĩa elementa & oĩa mista, quod ab omnibus illis est separabile. Sed contra positionẽ naturaliũ & cõtra Auicennã nolo contererere tẽpus, quia copiose in libris physicorũ est contradictum & nos ibidẽ, in lib. de generatione. Hæc de positionibus.

Positio Auicẽna.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

DILVCIDATIO huius disputationis non est difficilis, quia omnes volumus materiam esse ens. amplius & ipsam esse ens in potentia. Quod quidem materia sit ens in potentia, Plato affirmat in Timæo, vbi ipsam vocat pãdechen, hoc est omni capacẽ, quia vt dicit est omnium formarũ receptaculũ. præterea Plotinus in lib. de materia expresse materiam ponit inter entia, Alcionus Platonicus in lib. de doctrina Platonica asserit Platonẽ non dissensisse ab Arist. de ipsa materia. Simplicius etiã & Themistius idẽ dicũt. Arist. materiam esse ens in potentia nactus fuit ex transmutatione. cum. n. generatio ipsa non recipiatur in corrumpendo, nec in generante, conclusit esse quoddã medium subiectũ vtriusq; termini, quod ipse hylam appellauit. Vnde vis de demonstrationis Arist. fuit in duabus propositionibus, quarũ prima est ꝙ generatio sit motus vel motui, Anaxa. Secunda ꝙ in omni motu oportet intelligere subiectũ, vt patet per diffinitionem motus. Ex his sequitur materiam esse ens subiectum in potentia. Nam ipsum corrũpendum non potest esse subiectum, nec ipsum generans, igitur oportet esse tertium, tu vero lege viam Arist. lib. physi. nunc. n. raptim sat est locum aperuisse. Sed quonam modo ipsa materia sit ens in potentia, facile põt declarari. Vbi animaduertendum est ens in potẽtia esse bifariam, aut in potentia obiectiua, vt rosa nunc, aut subiectiua, vt superficies dealbãda: verum ꝭm Aristo. qui non posuit creationẽ, idẽ est ens in potentia obiectiua, & subiectiua, materia. n. vt respicit formam per agẽs ipsum deducibilẽ dicitur esse in potentia obiectiua, vt autem respicit agens absolute, vt sic est in potentia subiectiua, qua fit ab agente passiua. Cũ. n. forma sit obiectum & intentum agentis, materia vt respiciens illam poĩem deduci, dicitur esse in potẽtia obiectiua. Sed cum respiciat agens per potentiam passiuam, respectu agentis est in potẽtia subiectiua, materia igitur est ens, & ens in potentia quouis modo intelligendo. Ad hunc sensum Iamblicus in lib. de setta pitagorica Platonem cum Arist. cõciliat, nam ens apud Plato. põt sumi quẽadmodum apud Arist. pro oĩ eo quod contra nihil distinguit, & sic materia sub ente continetur, & vnitas, & dualitas, & omne quod non est nihil. Alio modo pro ente diuiso in decẽ prædicamenta, quod quidẽ ex prima proficiscit vnitate, & hoc pacto materia nõ est ens. nec valet materia, non est ens prædicamẽtarium, nec vnũ, igitur est nihil. Nã cadit sub multitudine hanc positionem etiam Arist. nõ negat. In. 5. n. huius, ita inquit. per se autem ea dicuntur esse, quæ prædicamenti figurã significãt. tot enim ipsum esse significat, quot modis ipsa dicuntur. præterea in hoc. 7. ita inquit. materiam autem cã dico quæ neq; est quid per seipsam, neq; quantum, neq; aliud quicquam eorũ dicit, quibus ipsum ens diffinitur, ecce qũo materiã non reponit sub ente prędicamentario, constat aũt apud Arist. ipsam non esse nihil, quo fit vt Arist. ita cogatur dicere de ente, veluti & Plato, videlicet ꝙ duplex est ens simpliciter, quod contra nihil distinguitur, & ꝙ in decẽ diuisum est prædicamenta, & hoc modo cogitur ponere materiã non ens quia nõ ens prædicamentarium & ens, quia non nihil. non igitur Plato aliud sentit ab Aristo. vt recte Iamblicus affirmat, & Simplicius docet. Sed cum sit determinatum materiam esse, ens & quale nam ens, restaret disputare si materia habet entitatẽ aliã à priuatione & forma simpliciter absolutam, ac independentem, amplius de illius vnitate, & alia multa, quæ quia in. 1. libro physicorum satis copiose disputauimus contra exteros, nũc volumus ꝑtermittere, ne videamur implere libros inaniter. Hæc de dilucidatione.

Consilium Pla. & Arist.

Te. com. 14.
Te. c. 8.

Lege tex. com. 58. de hac re.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS expositis ad rationes. Ad primam Auer. ibi soluit ꝙ Arist. inter motum & generationem hãc vult esse differentiam, ꝙ subiectũ motus sit ens in actu, subiectũ vero generationis non sit in actu, sed solum in potentia. Et si replicares ꝙ etiam subiectũ motus sit ens in potentia, quia motus est actus entis in potentia tanq̃ subiecti, vt dicitur in diffinitione motus, dicerẽ ꝙ motus est actus entis in potentia ꝭm quid, quia non ad esse simpliciter, at generatio est actus entis in potentia simpliciter, quia materia est in potẽtia ad esse simpliciter, qđ est substantia, vel dicerem ꝙ motus est actus entis in potentia, & generatio actus entis in potentia. Sed differt quia motus est actus entis in potentia formaliter, cõcomitanter vero entis in actu, quia licet mobile vt mobile sit in potentia, cõcomitat tamen ipsum esse in actu, at generatio est actus entis in potẽtia & formaliter & cõcomitanter, quia subiectũ generationis non debet esse actu nec formaliter nec cõcomitãter. Ad secũdam concedo ꝙ materia sit nõ ens actu quia generatio est ex nõ ente actu, tñ cum hoc stat ipsam esse ens in potentia. Ad tertiam concedo materiam non esse ens simpliciter quod idem est ꝙ esse ens in actu, tamen est ens ꝭm quid quia in potentia. Ad quartam soliti eramus exponere illum locum, intelligendo per priuationẽ, formam corporis, tamen dici põt ꝙ priuatio est quasi forma materiæ, quia inseparabils à materia, nec intelligit aliter vt patet per verba eius, per hæc ad rationes pro opinione Arnaldi. Quidã dicunt generationẽ esse mutationẽ totius in totũ categorematice, nõ aũt syncategorematice, qa mutatur totũ in totũ, nõ aũt quælibet pars in quãlibet partẽ. Sed hæc solutio, an sit peripatetica, ignoro. ꝓpea tutius dicerẽ verba Arist. in. 1. de generatione hæc esse, cũ autem totum transmutat, nullo sensili manente tanq̃ subiecto eodem sed veluti ex stirpe tota sanguis, vel ex aqua, aer, vel ex aere toto aqua, eiusmodi gñatio erit illius, vero corruptio. Hæc Arist. Vbi patet ipsum velle generationem esset transmutationẽ totius in toto nullo sensili remanente tanq̃ subiecto eodẽ in actu. Modo licet materia maneat, non est sensile idẽ actu: vt patet per ea quæ dicit, & sic verba Arist. nõ sunt contra determinata. Scđa eiusdẽ rõ soluta est, hęc pauca de entitate materiæ, nam diligentius in libro physicæ auscultationis rem hanc reperies. Hactenus de sexta disputatione.

Vtrum

Vtrum autem idem est aut alterum quodquideratesse, & vnumquodque perscrutandum est &c. Tex.cõm.20.

DISPVTATIO SEPTIMA
De quodquid erat esse.

Num quodquiderat esse sit idem ei, cuius est.

Capvt dvbitationvm primvm.

Cõm. QVod ipsum quodquidest non sit idem ei cuius est quodquidest, Arguitur primo, quia Arist.3. de aïa expresse ait esse carnis esse aliudà carne, & esse magnitudinis esse aliud à magnitudine. vbi Auer ro.& Expositor:& Them. & Simplicius per carnis esse & magnitudinis esse intelligunt quodquidest. Secundo Cõm.41. Aristo.in hoc.7.ait non esse idem ipsum quodquidest, cum eo cuius est quodquidest in cõceptis cum materia vt patet per Auer.ibidem. Tertio tunc ipm̃ quodquidest esset gñabile veluti id cuius est quodquidest. Quarto si ipsum quodquidest, est idem cum eo cuius est tunc ipsius quodquidest esset quodquidest, & sic in infinitũ: deducit consequentiã Auer.huius.7.vide. Quinto apud Cõm.21. Auer.vt dicemus sola forma est rei diffinitio, diffinitũ Cõm.40. vero compositum hñs formam, vt patet in hoc.7.& 8. Cõm.9. metaphy. Sed forma differt ab habente formam veluti pars à toto, igitur quodquidest & ipsum cuius est quodquidest, nõ sunt eadem. In oppositũ sunt Arist.& Auer. cõm.20.& 21. Hæc de dubitationibus.

Capvt titvli secvndvm.

QVODQVIDERATESSE siue quodq̃dest quod græce est τὸ τί ἦν εἶναι vniuscuiusq; rei, ꝓpria est illius diffinitio. Diffinitio vero grece est horos, latinæ finitio, siue diffinitio. dicitur quidẽ finitio, quia in ipsam stat cuiusq; rei diffinibilis resolutio, dicit̃ vero quodquiderat esse rei, quæ diffinitur pro quanto est illius principium, quæ cum ipsum diffinitum præcedat tanquã illius principium, iure quodquideratesse dicitur & per prçteritũ, vt notaretur ordo prioritatis illius ad diffinitum, ipsa vero diffinitio siue ipsum quodquidest, põt interdum sumi pro enunciatione diffinitiua, vt in lib. Poster̃. Aristo. enumerauit ipsam iter propõnes ĩmediatas, & põt sumi pro prædicato cõuersim de diffinito ẽm essentiã illius, vt in lib. topi. docet Arist. hic aũt audiatur pro p̃dicato diffinitiue enuntiationis. Hæc de titulo.

Capvt positionvm tertivm.

Põ attributa Tho. Egidij. QVIDAM de mente Expositoris, & de mente Egidij hic supponunt duo quorũ primum est ꝙ ipm̃ quodquidest substantia est per se dicta ẽm rõnem. Secundũ ꝙ solæ substantiæ habent quodquidest. Primum deducunt ex diffinitione ipsius quodquidest, hoc pacto, prædicata in quid sunt talia per rationem, quodquidest vel est collectum ex prædicatis in quid, vel ipsa prçdicata in quid, igitur ipsum quodquidest substãtia est per rõnem. Secũdum declaratur, quia sole substantiæ habent intellectum completum per terminos sui generis, accñtia.n. semper dependent ad subm̃: igitur solæ substantiæ hñt per se & proprie quodquidest. Ex his tenent tres conclusiones. Quarum prima est ꝙ ipsum quodquidest idem est cum eo cuius est quodquidest, patet per Pl̃m in litera. Secũda in his què per accñs dicuntur, quodquidest non est idem cũ eo cuius est. patet hæc cõclusio per rõnem Ioan. quia ea què dñr per accñs, vt homo alb⁹ non hñt quodquidest, igitur ipsum quodquidest nõ est idẽ illis: veluti hyppocẽtaurus nulli est idẽ, quia non est, vel per rationem Aristo. in textu, si nãq; ipsum quodquidest hominis albi est idẽ illi ꝑ accidẽs dicto, vel hoc erit idẽ tam albo ꝙ homini, vel albo, & non homini, vel homini & non albo. Non idẽ vtrisq;, quia tunc illa essent eadem inter se, & sic nõ essent vnũ ꝑ accidẽs, si vero alteri illorũ, quoduis ponat̃, nõ erit idẽ alteri illorũ, & sic non idẽ illi toti. Tertia conclusio ipsum qđquidest nõ est idẽ singularibus. deducũt, quia singulariũ nullũ est quodquidest, nisi ratione speciei, igit̃ nullũ esse põt illi idem. Hæc de mente Thomæ, & Egidij cõiter tenent̃. Sed his obijciunt. & primo contra suppõnem. Secũdo Obiectiones. cõtra tertiã cõclusionẽ. Cõtra suppositionẽ quidẽ, primo quia ipsum quodquidest per rationẽ est. sed vnũquodq; diffinibile formaliter est suo quodquidest, igit̃ vnumquodq; diffinibile erit per rationem, & hoc modo vnũquodq; tale per solã consideratione intell's erit tale. Secũdo per verba Arist. quia ait ꝙ ipsum quodq̃dest, dicitur substantia singuli: si igitur qđquidest substantia est ẽm rõnem, tunc singulum esset ens rationis. Tertio prior est rei ad rem idẽtitas ẽm rem ꝙ ẽm rõnẽ, igit̃ homo antequã consideret̃ ab intellu est idem suo quodquidest. Quarto arguunt Iuniores, & syllogismus est principiũ demonstrationis est reale: diffinitio siue quodquidest, est principiũ demonstrationis, igit̃ est reale. minor nota est apud oẽs. & maior multipliciter declaratur: tum quia principiũ demonstrationis est causa scientiæ, quæ est effectus realis, tum secundo quia principium demonstrationis mouet, vel saltẽ primariæ terminat actũ intell's, quia ab eo mensurat̃ actus intelligendi, tum per alias causas. Cõtra cõclusionẽ vero primo, quia quodquidest non est nisi substantiæ, sed singularia substantię sunt maximæ substantiæ, igitur maximę illarum est quodquidest, & sic idem illis. Secũdo accipio illud quod prima substantia addit speciei, vel facit vnum cum illa natura speciei per se: vel per accidẽs, si ꝑ accidẽs, igit̃ substantiæ primæ nõ esset per se generatio, quia terminus esset aggregatũ per accidẽs. Si aũt facit vnũ per se cũ natura illa specifica, tũc illius congregati ex natura specifica & illo addito indiuiduali erit ꝑ se diffinibile, quia per se ens. Hec illi. Sed quicquid sit de Defensio. veritate rei in se, hæc duo in quibus hi reprehendunt Thomã & Egi. bene intellecta sunt verissima, nã (vt ex verbis doctissimi Egidij clare habet̃) illud collectũ qđ est quodquidest, vtpote si collectum aïal rõnale qđ est quodquidest hoïs fieri ab intellectu põt intelligi aut ꝙ intellectus faciat aïal & rõnale, aut ꝙ intell's colligat illa duo & faciat ea partes illius collecti. Primo modo nec Tho. nec Egid. diceret, nullus enim ita temere diceret ꝙ si diffinimus hominem per animal rõnale, nos faciamus animal & rationale vel hominẽ esse aïal rationale, nam siue colligamus illa siue nõ in re, sunt animal rõnale, & homo est animal rõnale. Secundo modo oẽs dicerẽt. nam nisi nos diuisione & cõpositione, vt docet Arist. illa colligeremus in vnũ, nũquam sciremus illud collectũ aïal rõnale esse ipsius hoïs qđquidest, & ꝓpea sapide inquit Egi. aïal rõnale esse partes rationis: non quidem ꝙ fiãt à ratione absolute, quia in re sunt, sed à rõne fiunt partes diffinitionis & ipsius quodquidest. Ex his sequitur esse paralogismum sic arguere animal rõnale sunt in re, igitur partes ipsius quodquidest non fiunt à ratione, quia aïal rõnale vt sunt partes rationis colligunt̃ à rõne, & fiũt partes ipsius quodquidest à rõne. Albificans.n. facit parietẽ albũ, nõ tñ parietẽ. Sic intell's facit & aïal rõnale partes ipsis quodq̃dest, non

non tamen facit aïal rationale. Secundo sequit̃ ꝙ collectum illud aïal rõnale pro re pro qua sumunt̃ termini illi aïal rõnale, nõ fiunt à rõne, sed vt sunt partes collecti, sunt à rõne. Tũc ad primã dico ꝙ maiorem qd' ipsum quodqdest pro re sigñata non est à rõne, sed bene pro collecto sigñante, & hoc mõ diffinibile, nõ est ens suo quodquidest sumpto pro ipso collecto significante, sed pro ipso collecto significato. Per idẽ ad verba Aristo. Ad aliã cõcedo ꝙ prima idẽtitas est rei ad rẽ: & de illa loquunt̃ Tho. & Egi. cũ.n.dicũt qđ quidest esse idẽ ei, cuius est intelligũt ipsum qđ quidest pro re significata vt dixi. Et ꝑ idẽ ad vltimã iuniorũ, cõcedo.n. principiũ demõstrationis & ipsum quodquidest esse reale pro re significata, pro collecto sigñante est à rõne. Hæc de primo. Ad rões cõtra scđm dico ꝙ iniuste cõtradicũt, qa fundamẽtũ Tho. & Egidij est ꝙ oẽ indiuiduum substantiæ sit aggregatũ per accñs, & sic illius non est diffinitio nisi rõne spẽi. Tunc ad primã dico ꝙ diffinitio cõpetit substãtiæ rõne qua substantia est & vlis, modo primæ substãtiæ nõ sunt maximæ vl'es, vel cõpetit substantiæ rõne qua substãtia ꝑ se vna, & qa nulla est ꝑ se vna verius ipsa specie, ideo soli spẽi cõpetit primo. Hæc.n. est declaratio Arist. in tex. Ad scđam dico ꝙ indiuiduũ ꝑ se generat̃, & tamẽ est aggregatũ ꝑ accñs, qm̃ motus est vnus rõne termini formalis, & nõ ratione termini totalis, modo licet indiuiduũ sit ꝑ accidẽs vnũ, tamẽ forma eius est ꝑ se vna, & rõne illius attenditur vnitas generationis, & motus ꝑ se. Hęc dici pñt ꝓ Thoma & Egidio, verum quia nõdum patet dilucidatio, ideo ad põnem eorũ deueniamus. Alij ꝑmittũt quatuor distinctiones. *Põ aliorum. 1. distinctio.* Prima est ꝙ idẽ põt cõcipi distincte & confuse, cõfuse quidẽ concipit̃ aliquid cũ ꝑ nomẽ significat̃, distincte vero cũ significat̃ ꝑ diffinitionẽ. vel sub alijs verbis confuse aliquid significat̃, cũ per vnũ significat̃ nomẽ, qđ totũ essentiale significat, distincte vero cũ ꝑ plura noïa significãtia partes illius totius significati, veluti illa res quæ est homo, cũ significat̃ ꝑ hoc nomẽ homo, qđ totum essentiale hoïs significat, cõfuse cõcipit̃, cũ vero illamet res significat̃ ꝑ aïal rõnale, quę significant partes illius totius distincte cõcipit̃. Ex his sequit̃ ꝙ diffinitio quodãmodo resoluit mistũ in elementa, vt dicit Auer. 1. physi. *Cõm. 5.* Secunda distinctio est ꝙ sicut forma põt sumi dupliciter, pro forma totius & forma partis. sic materia est duplex, videlicet, totius, & partis, forma quidẽ partis est vt aïa rõnalis, forma totius humanitas, materia partis altera pars hominis, materia totius est hecceitas apud hos, quæ quia correspõdet formæ totius & contrahit illã ad esse hoc, dicit̃ materia totius, vnde queãdmodum ex materia partis & forma cõficit̃ cõpositum quoddã, sic ex forma totius & materia totius cõficit̃ indiuiduũ quidditatiuũ. Tertia distinctio est ꝙ eorũ quæ sunt, quædã sunt ꝑ se, quædã ꝑ accidens: per se sunt decem genera & oẽs spẽs illorũ, & oïa indiuidua, quę sunt per se in genere, ꝑ accidẽs sunt quæ includũt res diuersorum generũ: siue vno, siue pluribus noïbus appellentur, noïantur aũt vnũ noïe, albũ & nigrũ, pluribus vero homo albus, & lapis niger. *Quarta.* Quarta distinctio est ꝙ diffinibilia quædã sunt ꝑ se prima vt spẽs, quædã ꝑ se secunda, vt indiuidua specierũ, quæ abstrahũt ab existentia & accidẽtibus, quædã ꝑ accidẽs, vt quæ circuncernũt existentiã & accidẽtia. Tũc tenẽt duas cõclusiones. prima est in his entibus quæ ꝑ se dicunt̃ siue sint substantiæ siue accidẽtia idẽ est qđ quidest, & ipsum diffinibile. Secũda in his entibus quæ ꝑ accidẽs dicunt̃ siue sint substantiæ siue accidẽtia, qđ quidest nõ est idẽ cũ eo cuius est quodquidest. Primã deducũt per rões in textu. Primo quidẽ, quia singulũ nõ videt̃ aliud ab eius essentia: at diffinitio est essentia. Secundo quia si non esset idem rei, res nõ esset scibilis, quia semꝑ in illa esset prætermissum aliquid rei. Tertio quia tunc nullũ ens esset formaliter ens sua essentia, siue diffinitione, qa semꝑ restaret aliqd quo illa res esset. Quarto sit B quodquidest ipsius A vel B includit. pręcise idẽ quod A vel plus, vel minus, non minus, vel plus, qa nõ esset propriũ, igit̃ idẽ præcise. Scđam vero probãt ꝑ h̃ quia entia ꝑ accidẽs nõ habẽt quodquidest, igit̃ quodquid est in illis nec idẽ nec diuersum. & sic non idẽ. Hæc illi Iuniores metaphysici corrigũt hos in his quatuor distinctionibus. *Correctiones.* dicũt.n. ꝙ prima distinctio est falsa, eo quia potius diffinitio dicit cõceptũ confusum, quia dicit conceptũ generis, ꝑ quẽ spẽs confuse cõcipit̃, spẽs vero concipit̃ distincte in se. Sed in hoc non iuxte cõtradicũt, est.n. hæc distinctio. Auer. 1. physi. vbi ait ꝙ diffinitio resoluit in partes, diffinitum vero cõfundit partes, propterea dico ꝙ duplex est cõfusio subiectiua, & essentialis, diffinitum est confusum essentiale, quia totũ essentiale resolubile in partes essentiales, genus est confusum subiectiuũ, quia continet sub se plures partes, & sic spẽs dũ resoluit̃ in partes essentiales distinctæ cõcipit̃, dũ ꝑ nomẽ spẽi cõcipitur, qđ significat illud totũ cõfuse cõcipit̃. *Cõm. 5.* Secundo corrigunt eos in secũda distinctione de illa duplici materia. Primo quia fundamentũ distinctionis est falsum, nam materia & forma non sunt relatiua, cũ sint res absolute vt ipsimet exteri fatent̃, aliter materia nõ posset esse sine forma, quia esset relatiuum ad formã. Et licet. 2. phy. dicat̃ materiã & formam dici ad aliquid & Auer. dicat ꝙ sunt in capitulo relationis, per relationẽ intelligit determinationẽ siue habitudinẽ, vt patet per verba eius illic. *Cõm. 26.* pręterea si fundamentũ esset verũ, tunc materia diceret̃ multifariã, nã alia esset materia opposita formæ partis aliæ formæ ꝑ se subsistẽti, alia opposita quidditati, mõ ab Aristo. non inuenimus materiã esse sumptã nisi pro materia partis vel pro subiecto. Tertio mirabile est ꝙ materia sit proprietas indiuidualis, cũ ꝫm ꝑipateticos ꝑter materiã & formam in indiuiduo nihil est nisi accidẽs, de quo in. 5. huius. Et certe in h̃ iuxte reprehendũt, quia apud Auer. forma partis & forma totius idẽ sunt vt patet. 7. huius, vbi dicit ꝙ rectũ & forma recti idem sunt, sic hõ & forma hoïs, mõ hõ est forma hoïs, & forma hoïs est homo, vt dicemus, *Cõm 36.* reprehendunt præterea illos in tertia distinctione, nõ quãtũ ad distinctionem, sed quantũ ad applicationẽ eo qa illi volunt albũ esse aggregatũ ꝑ accidẽs, cũ tñ solã qualitatẽ significat vt dr̃ in ꝑdicamentis, & in h̃ recte sentiũt: qa Auer. voluit in. 5. huius cõtra Aui. ꝙ albũ solã qualitatẽ sigñat, licet supponat ꝓ corpe, albedo vero sigñat qualitatẽ, tñ nõ põt supponere pro corꝑe vt dicemus. Reprehẽdũt vltimo quartã distinctionẽ & iuxte nõ quidẽ quãtũ ad mẽbra, sed quo ad applicationẽ. Primo quia indiuiduũ abstrahere ab existẽtia est nõ esse indiuiduũ apud phos, nã abstrahere ab exñtia est abstrahere à rõne cõtingẽtię & sic est effici vl'e. Præterea illa abstractio vel est ꝑ intellectũ vel ꝑ aliquẽ sensuũ. si ꝑ intel'uũ, igitur est vl'is, qa intellectus qcquid abstrahit, abstrahit ab hic & nũc, non per sensum, quia sensus omne quod comprehẽdit, comprehendit vt existens. Hæc ad illos.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione vtemur aliquibus distinctioni- *Dist. 1.*

bus logicorum,& alter illas applicabimus. Prima igit̃ distinctio fit ꝙ idem pōt concipi confuse, vt cum per nomen significans spēm significatur,& distincte,cū per noīa significantia partes spēi,vtpote genus & dr̃iam,patuit hæc ex dictis. Secunda distinctio est ꝙ entium q̃dam sunt per se, quædā per accñs,per se sunt, quæcūq; figuram alicuius decem prædicamētorum significant, vt dicit Aristo.5.huius vt hō & animal,in prædicamēto sub̃æ,album & color in prædicamento qualis per accñs vero quæcunq; aggregant naturas diuersorū generū,vt homo albus, & hic hō, & id genus. Tertia distō est ꝙ diffinibilium,quoddam est per se primum,quoddā per se non primum,quoddā per accñs diffinibile per se primo est forma vt significatur per nomē spēi vt homo,& vl̃iter oīs spēs,& album, & nigrum in gn̄e qualis, & vl̃r oīs forma,quæ ꝑ nomē alicuius vl̃is significatur, per se non primo est compositum habens formam, in genere sub̃æ quidem est compositum humanum,in gn̄e qualitatis non dicatur, quia illa compositio quæ esset in illis est per accñs,& sic non est vnum per se quod est sub̃a & accidente fieret, per accñs autem est oē indiuiduū generis sub̃æ. Sed occurres primo in quo differt spēs & compositum specificum vt hō & compositum humanum:item nōne differt homo & humanitas? igr̃ hō est compositum. Tertio in quo differt album:& albedo, & corpus album, propterea sit. Quarta distinctio ꝙ noīum vl̃ium, quæ significant aliquid cōe,quædam significant cōem formā & nec significant indiuidua composita nec protenduntur siue supponūt pro indiuiduis compositis,vt albedo & humanitas, non.n.hoc album est albedo,nec hic hō est humanitas,quędam significāt cōem formam & non indiuidua cōposita, bene tñ ꝓtenduntur siue supponunt pro indiuiduis compositis, vt homo & album, nam hic homo est, & hoc album siue hoc corpus album est album,quędam significant nō formas cōes,sed singularia sub cōceptu confuso & supponunt ꝓ illis vt in substantia aīal corporeum,humanū & id genus, compositum.n.humanum nihil significat nisi singularia licet sub quadam confusa rōne intelligēdi.Ex his sequitur dr̃ia horum,& patet quid sit diffinibile primum & per se,est.n.diffinibile primū & per se spēs vel vl̃e siue forma vt significatur per nomen speciei cōis vt homo, & album, & id genus,non aūt humanitas vel albedo,nec humanum vel aīale,diffinibile ꝑ se nō primo est singula re vt significatur per nomē cōe. Diffinibile per accidēs singulare vt significatur per nomē singulare.Quibus notatis, de mente peripa.sit hæc suppositio,videlicet,ꝙ quodquidest nihil aliud est nisi forma,vt per noīa generis & differētię distincte significar̃, patet hæc conclusio per distōnes,vt dicemus in hoc.7. nam declarabimus ꝙ materia non est pars ipsius quodquidest,sed solum apparens pars, proprie.n.diffinitionis siue ipsius quodquidest partes sunt partes forr̃æ vt.5. huius dicitur,& propterea forma ipsa vl̃is quęuis vt per genus & dr̃iam explicatur.est quodquidest.Hæc suppō pro nunc habeatur, quia postea probabitur. Tunc de mente Auer.& Aristo,sint istę conclusiones.Prima diffinibile ꝑ se primo & qđ quidest eius idē sunt & non differunt nisi per diuersum modum concipiendi. probar̃ per suppositionem, quia diffinibile est ipsa forma, vt ꝑ nomen spēi,vel generis, vel alicuius vl̃is confusæ concipitur.diffinitio est ipsa forma, vt per nomen generis & dr̃iæ distincte ac resolute cognoscitur,igitur diffinibile per se primo & quodquidest idem sunt pœnitus,& solum differunt ꝓm diuersam rōnem cōcipiendi. Scđa conclusio diffinibile per se non primo vt singulare cōpositum apprehensum confuse sub ratione vl̃is differt à diffinitione siue ipso quodquidest,vt cōpositū habēs formā ab ipsa forma.probatur, quia tale diffinitum est habens formam,quodquidest vero est forma, vt dictū est:igitur differunt dicto modo.Tertia conclusio diffinibile ꝑ accidēs vt compositū singulare discrete apprehensum differt ab ipso quodquidest,vt cōpositū habēs formā à forma & vt aggregatū ꝑ accidens ab altera parte.patet quia singulare singulariter sumptum est compositum & congregās accidentia,igitur vtroq; modo. differt.Ex his sequitur ꝙ entia per accidēs vt homo albus,& id genus non habent quodquidest,nisi per accidens rōne alterius partis & per cōsequēs ipsum quodquidest nō pōt esse idē eis nisi ratione partis. Sequir̃ secundo ꝙ in entibus per seipsūm quodquidest & diffinibile non sunt idem nisi primo modo: vt ex cōclusionibus patet,vtrum vero materia sit pars ipsius quodquidest postea dicetur. Hæc de dilucidatione.

Dubitatio. Solutio. Suppositio. Cōm.30. 1.Conclusio. Secunda. Tertia. Excerptum. Secundum.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis.Ad primam dico ꝙ Arist.per carnem & magnitudinē intelligit compositum, quod est diffinibile per se non primū, vt patet per Auer.ibidem. Per idem ad secundam. loquitur enim de compositis quę sunt diffinibilia per se non primo. Ad tertiā conceditur per accidens ratione indiuiduorū, in quibus est, nō autē per se. Ad quartā dico ꝙ sequerer̃ illud,quando nec re nec diuerso modo concipiendi differret. Et propterea ipsius qđquidest non est rursus aliud quodquidest. Ad quintam patet solutio ꝑ dilucidationem, loquitur.n.ipse de diffinibilibus per se nō primo. Hæc de septima disputatione.

Quædam enim & illic eadem & ex spermate fiunt & sine spermate.&c. Tex.cōm.23.

DISPVTATIO OCTAVA

De genitis ex semine & putri materia.

Num eadem specie ex semine & ex putri materia prodeāt.

PRIMVM DVBITATIONVM CAPVT.

QVod non arguunt. Primo quia materię specie diuersa arguūt formas specie diuersas. Sed materia seminalis & materia putris differunt specie,igitur & formæ ex his deducte. Secundo quæ casu prodeunt differunt specie ab his quæ per se fiunt. Sed quæ ex putri exoriuntur materia, casu prodeunt, quæ ex semine,sunt per se intenta,igitur differūt specie. Tertio alterationes differunt specie, vt alteratio ad formā ex semine productā,& alteratio ex putri materia, vt patet,igir̃ termini differunt specie,& sic formæ erūt diuerse.In contrariū vider̃ Ph̃s in textu qui dicit eadem fieri ex semine,& sine semine. Hęc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO titulo debes scire ꝙ ea aīalia dicunr̃ ex semine oriri,quæcunque ad sui generationem requirunt particulare agens vniuocum,vt homo & æquus, & id genus vt.12.huius colligitur,quæ vero generantur,& non ab agente vniuoco,hæc dici possunt fieri ex putri materia,vel à casu,vt dicemus, est igitur quæstio si eadē specie animalia possunt fieri ex semine,& ab ipsa putri materia. Hæc pauca de titulo. Cōm.13.

CAPVT

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Com.46. Res ista est diligenter disputata.8.lib.phy. vbi rationes Auer.& opinionem eius explicaui,verũ nunc de hac disputatione quædã tangemus ad vtilitatẽ audientium.Euripides itaq; poeta tragicus Anaxagoræ physici auditor ait,in illa mundi confusione, ꝙ cum terra mollis primum solis ardore densior euasisset,putredines nõnullæ tenui cõtente pellicula excitatæ erãt, quæ eruptæ tandẽ ab illa colluuie,varias aĩaliũ formas æderent:quorum ea quæ maiorẽ calorẽ sortita essent in superiorẽ regionẽ volatilia abierũt:sicciora aũt & grauiora serpentia ac terrestria euaserũt aĩantia. Terra deinceps tum solis ardore,tum ventis arefacta mutua commistione sensuũ pfectiora generanť. Huius opinionis etiam Empe.clarissime esse dicit,qui pariter cũ Euripide chaos fattitat:Ari.quoq; peripateticorũ princeps in.2.politi.lib.hanc põnem videť manifestissime profiteri,dũ inquit putandũ esse priscos illos hoĩes siue ex terra genitos,siue corruptione aliqua seruatos sit fuisse ignaros,& imprudẽtes,hanc opinionẽ in extremo defendit Aui.qui tenet omne idem animal spẽ posse fieri ex semine,& ex putrefactione,vt hoĩes, & mures & id genus.Pro hac positione sunt rõnes. Prima sumiť ex eo codicillo,quem de diluuio cõscripsit. ꝓbauit.n.Auic. in illo libro posse ex concursu stellarũ esse vľe diluuiũ, vbi omne sup terra diluit.Huius opinionis sunt astronomi præcipue Albumasar eo libro quẽ de cõiunctionibus magnis cõscripsit,vbi ponit fuisse diluuiũ vľe sup vniuersam terrã, prouenisseq; à concursu Saturni & Iouis in quartadecima parte cãcri, quæ cõiũctio ſm eius supputationẽ præcessit diluuiũ annis. 287. licet apud Haomarũ pcesserit annis. 279. fuitq; tale diluuiũ vľe ante Chri geniturã annis circiter tribus.1381. diebus. 200. horis circiter.8.& sic nõ tm vľe diluuiũ esse posse profitenť astronomi,sed fuisse de facto,tunc sic in hoc vľi diluuio oẽ genus diluit, vel igiť ppetuo remãserat, & hoc est cõtra sensum,vel fuit reparatũ,& si reparatũ non videť nisi vi stellarũ,& nõ alio mõ, quare oportet profiteri oẽ aĩal posse idem specie semine & putrefactione fieri. Pro hac põne Iuniores solent arguere. Primo quia quodlibet aĩal est ad elemẽta immediate resolubile,igitur ex elementis sine omni alio immediate generabile. Secundo stellæ & elementa sufficiunt pro corruptione cuiusq; viuentis, igitur pro gñatione,non enim videť maior rõ de vna q̃ de altera. Tertio quicquid põt virtus inferior cum instrumento,potest superior sine instrumento,igitur quicquid põt homo cum semine,possunt stellæ sine semine. Quarto Hermes magnus in omni disciplinarũ genere ait nullum esse in terra animal nec arenarũ granũ, quin propriũ in cœlo non obtineat sydus suscitãs ad eius incremẽtũ, igitur vnũquodq; fieri potest suo ab sydere.alias rationes lege in.8.phy.propter rationes has fatetur Auic.omne idem aĩal specie posse semine & sine semine generari,qua ratione fateť matricẽ, siue vuluam non esse generationi, necessariam,sed illi conuenientiorẽ,& hac ratione animalibus dixit fuisse tributa instrumenta generationis. Concedit vero Aui. facile hanc positionem, quia vult aliud esse agens creãs formas & aliud disponẽs,& propterea ait ꝙ cum in materia est dispositio conueniens per actionem solis & stellarũ inducta, tunc Colchodea creat formas, & sic potest idem animal fieri semine & sine semine ab eodem agente, non aũt ab eodẽ disponente. Sed contra hoc fundamentum obijcit Auer. in hoc septimo dicẽs: si aliud esset agens disponẽs & aliud generans formam, tunc generatum non esset vnum in actu. consequentia tenet, quia sicut actio agentis debet terminari ad ens actu ita actio disponentis debet terminari ad ens actu aliter ambæ essent ociosæ, quare cũ sint duæ actiones, igitur genitum esset duo in actu, & sic fundamentum Auice.est falsum.Primum etiam fundamentum de diluuio Auer.refellit in libro Meteo.vbi probat diluuium vľe per omnem terram non posse esse, quia non potest esse aliqua siue coniunctio siue constellatio, quæ æqualiter oẽm terram atq; omnem regionẽ respiciat, & videtur rõ Auer.esse fundata in præceptis Ptolomæi oĩum mathema.principis,qui in libro apotelesmaton secundo ponit effectus constellificationum contingere regionibus, rõne & concordia,q̃ regiones habent cum signo, vbi constellatio contingit, & iuniores addunt vel cum signo, in quo constellificatio accidit, vel cum illo configuratis de diametro,vel quadrangulo, & sic illa coniunctio Saturni & Iouis in quartadecima parte cancri non portendebat diluuiũ nisi regionibus cancri, & regionibus capricorni, & regionibus Arietis & Libræ,& sic non vniuersaliter omnibus regionibus, igitur non potuit vniuersale oĩbus regionibus diluuium portendere. Præterea, post diluuium constellificatio hæc non semel fuit & tamen tale diluuium non est à nostris amplius obseruatum. Tertio Ptolomæus iubet in coniunctione esse obseruandum planetam fortiorem modo. Iuppiter in cancro est fortior, Saturno, & sic euentus sunt pro natura Iouis, modo constat Iouem potius temperiem,quam diluuium ominari:& ꝓpterea fundamentum Auic.primũ nullum est. Accedit ꝙ nos catholici tenemus fuisse diluuiũ vľe,sed ĩ illo fuisse hoĩum reparationem per arcam Noe, nec illud de arca est dubium vt dicit Auic.quia sunt historię,quę tradunt multos homines illam vidisse in montibus armeniæ, vt testatur Albumasar & forte hoc Arist.indicat in 2. politicæ dum.d.illos priscos hoĩes esse à putrefactione conseruatos, aut ex terra ortos, non enim asserit qđ istorum fuit, sed indicat vtrunq;, & sic potuerunt esse in arca conseruati, sed in libro de nostrarum calamitatum causis multa de diluuis diximus. Rationes addite à iunioribus nullæ sunt. Prima quidem deletur, quia non eodem animal generatur, quo corrumpitur, quia corrumpitur quasi ab infinitis causis,non autem ab infinitis generatur. Ad secundam dico ꝙ stellæ sufficiũt cum elementis corrumpere, non autem generare, ꝗa corruptio potest fieri à pluribus, generatio non nisi ab vno. Ad tertiam secundum Aristo.illa maior est falsa, nulla.n.causa vniuersalis potest agere sine particulari & instrumentaria, dicitur tñ vniuersalis, quia per plura instrumenta ad plura se extendit. Ad dictum Hermetis dico ꝙ Hermes non vult sydus sufficere ad generationem sui comparis,sed facilius fieri gñonem à terreno agente vigente sydere suo vt diximus in eruditionibus astronomicis,& sic patet illud quod dixit Auic.de vitulo,esse fabulam,cum ait ex nube cecidisse corpus vituli.illud.n.si fuit,non erat capax vitæ bouis:non potuisset esse aĩal.Hæc de põne Auic.de qua lege ĩ.8.lib.phy. quia alia quædam adduximus. Secunda põ est ꝙ nullũ idem aĩal spẽ possit semine & sine semine fieri, imo sp animal ex semine specie differt ab animali sine semine. Hanc põnem aliqui Auer.tribuũt, & non solum hi,imo tota iuuentus. mouentur autem ad dicendum hanc esse positionem Auer.pro tanto quia rationes quas fecit.8. physico,

Marginalia (left): Positio prima. — Primum fundamentũ Auicẽ. — Nota de diluuio. — Rõnes iuniorũ. — Scdm fundamentum Auicen.

Marginalia (right): Obiectio Auero.contra fundamentum secundum. Com 31. — Obiectionem cõtra primum. — Secunda põ. Aue.attributa.

Cõm.46. physi.contra Auic. vñr vr̃es de oĩ generatio,sunt.n.illæ nes duæ. Prima est,quia si hõ idẽ spẽ semine & sine semine fieri posit,tunc homo ex putri mã esset æquiuoce hõ:quia vt addunt logici vnius naturæ vnus spẽ est modus cõicandi. Secunda rõ eius est,ꝙ si hõ idem spẽ semine & sine semine fieri posit, tunc vna species posset casu & per se fieri.Hæ sunt rõnes,mõ hę rõnes sunt vr̃es ad oẽ aĩal,vt patet cõsideranti.Et ac rõne aliqui credũt opinionem Auer.esse in extremo contrariam opinioni Aui.ꝙ, videlicet,nullum idem spẽ aĩal põt semine & sine semine gñari.Hæc sunt quæ Auer.tribuunt. Deinde contra hanc fictam põnem arguunt, primo contra fundamentum, nam in accñtibus & substantiis vnius nãæ possunt esse plures modi cõicandi,vt patet.2.cœli de calore,quem per motum & lumen fieri posse ait. Pręterea de substantiis idem concedit, patet de igne.tertio cœli, quem dicit posse fieri latione & alteratione, & gñatione ab igne etiam.pręterea de impresionibus meteorologicis patet ignem fieri sine igne. præterea de plantis sensu videtur,ꝙ ipse ortę à putrefactione terræ alias per semen sibi similes agunt. Præterea arguunt quia talia videntur habere eandem oppositionem specie figuram motum, & oĩa propria accidentia eiusdem speciei,igitur oĩa sunt eiusdem speciei, vt mures & vespe,& oĩa talia: præterea contra Auer.facit verbum Arist.in tex.& Auer.vbi dicitur ꝙ eadem ab arte & sine arte fieri possunt, igitur eadem ex semine & sine semine,multa alia pro hac põne & contra hanc põnem diximus in lib. 8. physi.quæ nunc omittimus potius addentes,quæ tunc non diximus,& pretermittentes quæ diximus.Hæc illi.

Obiectiones cõtra secundã pō. — *Commen.42.* — *Commen 56.* — *Cõm.22. et 23.*

Cõtra aliquos. Sed pace horum dixerim hæc non sunt ad mentẽ Auer. nec vnquam Auer.nec vsquam dixit hanc opinionem: sed solum de hoĩe reprobauit Auicẽ.& de aliis aĩalibus perfectis, quæ sunt hoĩ finitima,& ꝙ hæc nõ sit Auer. positio patet.nam.12.lib.metaphysi.laudat Themĩ.qui dixit eadem aĩalia posse generatione & putrefactione fieri, vt apes & vespe, idem potes legere huius septimi, huius verba omitto. Secundo huius admiratur Auic. qui ita dicat hominem fieri putrefactione sicut murẽ, & sic velle videtur murem eundem spẽ posse fieri semine & sine semine, aliter admiratio nulla esset.Præterea Ioan.Ganda.tã curiosus in doctrina huius expresse ait Aristo.& Auer.tenuisse medium, cõcludamus igr̃ illos non recte sese habuisse. Ad Auer.Quo vero modo rõnes eius valeant de hoĩe & aĩalibus perfectis & non de aliis,in dilucidatione dicemus. Hęc de positionibus.

Cõm.31. — *Cõm.15.* — *Cõm.18.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione suppono primo ꝙ duplex est materia,quæ ad generationem oẽm concurrit,compõnis, & alterationis: materia compõnis est vna gñato & corrupto, de qua alibi, alterationis vero materia,est ipsum corrumpendũ, ne cuius corruptione ipm̃ generandum generatur. Verbi cã.semen in gñatione hoĩs vt dicitur 1.phy.& panis in generatione sanguinis & stuppa in generatione ignis. Secũdo suppono ꝙ quãto aliqd' gñandum est perfectius tãto in paucioribus alterationis materiis continetur,contra vero quanto imperfectius,tanto à pluribus alterationis materiis generari potest. Ex hoc sequir̃ ꝙ homo & ea aĩalia quæ sunt homini finitima,fieri non possunt nisi ex vna certa mã, tanq̃ ex corrumpendo.nam si quæ perfectiora sunt,in paucioribus continenr̃ materiis perfectissima non pñt nisi in vna cõtineri.Tũc de mente Aris.& Aue.sint hæ conclones.Prima homo & aĩalia perfecta,quæ homini sunt finitima vt equus & bos & id genus nõ possunt fieri nisi ex semine.Secunda oĩa animalia citra hoĩem & citra illa aĩalia homini finitima eadẽ possunt fieri ex semine & sine semine.Primam conclusionẽ probãt rõnes Auer. quarũ prima fuit ꝙ si homo vel aliquod tale posset ex semine & sine semine fieri,tunc illud animal esset æquiuoce tale,vt æquiuoce homo vel æquiuoce æquus. hæc consequentia valet supponendo talia non posse fieri nisi ab vna materia alterationis,vt supposui, & sic si fieret sine semine,non esset illud,sed simile illi,& ita homo æquiuoce.Per idẽ tẽnet scd̃a ratio, quę erat, ꝙ si homo vel aliquod animal ꝑfectum posset sine semine generari, tũc eadem species esset casu, hoc est sine semine & per semẽ, quod de perfectissimis speciebus est impossibile quia illæ nõ possunt fieri nisi ab vna materia alterationis specie. Secunda conclusio patet quia illa sunt imperfecta, & propterea continentur in pluribus materiis alterationis, de quarũ corruptione fieri pñt: & propterea non sequitur vt aliquod illorum fiat æquiuoce, quia in illis materiæ differũt specie, nec est impossibile in illis eandẽ speciem esse per semẽ & sine semine, quia sunt imperfectæ & possunt in varijs materijs contineri. Ex his apparet quam iniuste quidã dicant fundamentum positionis esse,quia vnius naturæ est vnus modus cõicandi.nunquam enim hoc verbum legi in Auer. & si illud volunt legere,non est legendum nisi de hoĩe & aĩalibus sibi finitimis,quorũ natura ob eorũ ꝑfectionẽ non est nisi vno modo cõicalis, & de vna specie materiæ æducibilis, secus in aĩalibus imperfectis, & hæc apparet solutio oĩum rõnum eorũ. Sed occurres vtrum animal genitũ sine semine fiat casu,& vider̃ ꝙ sic, quia Auer.appellat illud esse casu. Sed cõtra est Auerroes.8. phy. & in hoc.7.vbi dicit ꝙ nulla eadẽ spẽs naturalis fit casu,quia quod natura intendit, non fit casu & pro hac parte arguitur omne casu factum est imperfectum & quasi monstruosum. Sed mus sine semine genitus non est imperfectus,nec monstruosus, igitur non fit casu,& sic iuxta Auer.positionem oportet dicere ꝙ nullum aĩal nec species aliqua potest casu fieri sed bene in animali vel specie possunt nõnulla casualia fieri ꝑter naturam vt in homine bicipite,& in boue octipedo, & id genus fiũt hæc casualia, tũc dico ꝙ Auer.appellat hæc animalia,sine semine esse facta casu quia ab agẽte ęquiuoco,vtpote à calore putredinali, non aũt à casu simpliciter,& sine intentione. Sed dices quid est agens hæc intendens,respondet Ioannes agens hæc intẽdens, esse motorem vniuersalem, qui dirigit illum putredinalem calorem.Sed hæc solutio nulla est, quia nec monstruositas esset casu,quia est intẽta à cœlo vt docet Ptolemæus. 3.lib.apotelesmaton,propterea dicerẽ in materia putri esse aliquod proportionale semini, in quo est virtus similis seminariæ, & hæc intendit per se illud animal:signum autem quia respectu illius possunt etiã in animalibus cum semine accidere monstruositates. Hæc de dilucidatione.

Cõm.62. — *Dubitatio.* — *Cõm.46.* — *Cõm.22.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

TVNC ad rationes. Ad primam dico ꝙ diuersitas materiæ arguit diuersitatem formæ, nõ quidem in materia alterationis,sed compositionis, in animalibus vero perfectis vtraq; materia arguit differentiam formarum,vt diximus. Ad secundam patet solutio,animal enim sine semine non dicitur fieri casu nisi large vt dictum est. Ad tertiam patet solutio:per dilucidationẽ. Hæc de octaua disputatione.

Palàm

Palàm ergo quòd nec spēs fit aut quodcunq; oportet vocare in sensibili formam & reliqua. Tex.cōm.27.

DISPVTATIO NONA
De compositi generatione.

Num compositum per se primo generetur.

Capvt dvbitationvm primvm.

QVod non arguitur. Primo quia totum generatur s̄m alteram partem, igitur non est primo, vt patet.5.phy.auscul. Secundo forma per se primo generatur: igitur non compositum. antecedens patet. primo quia ḡnatio denominatur à forma, est.n. generatio naturalis, quia est via in naturam, quæ est forma. Secundo quia forma sola accipit esse post nō esse. Tertio materia per se generatur, igitur compositum antecedens videtur Aristote.in principio.8.huius, etiam generatio est actus generabilis, igitur materiæ actus est. In oppositum est Arist.hic, & Auer.commen.22.

Capvt titvli secvndvm.

Pro tituli dilucidatione. Primo animaduersione dignum per compositum in proposito nō esse audiēdum oē congregatum ex quibusuis partibus, quia sic exercitus diceretur compositum. Sed ex duabus partibus quarum altera est forma, & altera materia, nec ex omnibus quibusuis talibus, quia non ex forma accidentali & subiecto, tale.n.compositum non generatur simpliciter, sed s̄m quid.non.n.simpliciter album fit, sed corpus fit s̄m album, vt in libro de generatione diximus igitur per compositum intelligendum est oē illud quod fit ex per se forma, & per se materia vere vnum atque per se vnum. Quali ratione æquus fit ex vera forma & vera materia vere & per se vnius in specie æqui. Secundo animaduersione dignum verbum per se primo apud peripateticos esse aliquando sumptum vt distinguitur contra secundam partem, hoc est vt valet ad secundum se & quodlibet sui: iuxta illud.6.phy. ꝙ si aliquid mouetur in aliquo tempore per se primo mouetur in tempore, & in quolibet illius temporis, & iuxta illud lib.de sensu & sensili si aliquid per se primo calefit, secundum se & quodlibet sui calefit. Secundo aliquid dicitur competere alicui per se primo, quia ipsum includit aliquid in se, quod est præcisa illius causa, & hoc pacto diffinit per se primo Arist.in lib.post.vbi appellat hoc vniuersale, iuxta quem modum resibile per se primo homini competit, quia homini competit, & non per aliam causam, sed quia homo includit præcisam illius causam, veluti rationalem animam, appellant autem logici per se primo dictum primo modo per se primum quantitatium, secundo verum modo dictum per se quidditatiuum. statuunt vero inter hæc tres differentias, prima quia per se primum quantitatiuum non stat cum esse tale secundum partem, at per se primum quidditatiuum stat cum esse tale per partem, homo.n. per se primo quidditatiue est risibilis, & tamen per partem est talis, quia per rationalem animam. Secunda est ꝙ per se primum quantitatiuū remouetur ab eo cuius est, si remouetur à parte, non enim dicitur per se primo quantitatiue sanari homo, si oculus duntaxat sanetur, at per se primum quidditatiuum non remouetur ab eo cuius est si remouetur ab aliqua illius parte, dicitur.n. homo per se primo quidditatiue risibilis, tam & si pes non sit risibilis. Tertia est ꝙ quicquid competit per se primo alicui quātitatiue inest vt passio homogenea ad subiectum homogeneum, hoc est inest toti & partibus sub eadem denominatione, vt per se primo calefit A quantitatiue, quia ipsi A competit, & cuilibet parti ipsius A quod autem inest per se primo quidditatiue alicui non inest vt passio homogenea toti homogeneo: sed quasi vt passio etherogenea quia nō inest illi, & cuilibet parti illius sub eadem denominatione. Ioannes vero addit ꝙ tertio modo dicitur aliquid per se primo tale, quoties ipsummet seipso, & nullo alio causa est essendi tale præcisa, & adæquata, qua ratione dicitur ꝙ vnitas est per se primò mensura, quia ratio mēsuræ ipsi competit per seipsam, & per nihil aliud, puncto etiam competit per se primo terminare lineam, quia seipso illam terminat, est.n.ipsum præcisa causa terminandi. Tertio debes scire ꝙ generatio est quædam mutatio, omnis autem mutatio potest comparari ad duo, videlicet, ad subiectum in quo est, & ad terminum, vt declarat Auer.in.5.physi.terminus autem est aut qui terminat, aut quo terminatur ḡnatio. Quarto debes scire, ꝙ mutatio quædam est eiusdem denominationis cum termino, veluti albatio, cum albo vel albedine, quædam alterius denominationis vt generatio cum albo vel albedine, mutatio quæ est eiusdem denominationis cum termino, non denominat terminum, non.n.dicitur album albari, nec nigrum denigrari, sed subiectum.dicit̄ .n.corpus albari, corpus denigrari, & id genus, mutatio vero alterius denominationis à termino indifferenter potest subiectum, & terminum denominare, nam generatur compositum siue forma, & generatur materia siue subiectū, vt patet primo physicorum. Ex his potes colligere titulum disputationis. *Commen. 9.*

Capvt positionvm tertivm.

Democritvs & Empe.dixerunt nec cōpositū nec formam ḡnari, sed separata atq; disgregata congregari, quia apud hos ḡnatio non est nisi inordinatorum ordinatio, corruptio autem ordinatorum inordinatio, quare iuxta hos nec forma, nec compositum ḡnabitur. *Positio Demo. Emped.*

Sed hæc positio reprobatur in lib.de ḡnatione, ꝑ hoc quia tūc nulla esset dr̄ia inter alterationem, & ḡnationem, & ex multis aliis. Post hos Them̄. Alexā. Auic. & oēs tenentes intell̄m agentem esse formam à formando formas, dixerunt formas per se & proprie ḡnari, cōposita autem participatione formarum fieri. Mouebātur autem primo quia generatio proprie & primo est ad esse, sed id quod vere est, actus est, igitur forma principaliter generatur. Secundo corruptio & generatio habent fieri circa idem, sed corruptio est formæ principaliter, vt Auerroes velle videtur.1.phy.3.propter quod vnum quodque tale, & illud magis, sed compositū generatur ob formam, igitur magis forma. Quarto illud principaliter ḡnatur, quod extrahit̄ de potētia ad actū. Sed forma sola extrahit̄ de potētia ad actū: & cōpositū rōne formæ, igit̄ forma per se principaliter ḡnatur. Sed contra hanc positionem Auer. arguit.12.meta. vnica rōne. quia si forma per se fieret, tunc crearet̄ ex nihilo. deducitur, quia apud p̄hos creatio est ꝑductio alicuius nulla parte illius ꝑ̄supposita, igit̄ si forma per se fit, cū ipsa fiat nulla parte eius ꝑ̄supposita tūc crearetur. Propterea cōpositū per se fit, quia aliqua eius parte supposita ḡnatur, qm̄ fit ꝑ̄supposita materia: quæ est pars eius. Alij vero breuibus tenent sex concl'ones. Quarū prima est ꝙ materia per se ḡnatur & corrūpit̄ subiectiue. Secunda *Positio Themi starum. Alex Auic.* *Cōm. 68.* *Confutatio. Cōm.18.* *Positio aliorū.*

cunda ꝙ materia non generatur terminatiue. Tertia ꝙ forma non generatur per se vt terminus qui. Quarta ꝙ forma per se generatur vt terminus quo. Quinta ꝙ compositum non generatur per se primo primitate quantitatiua. Sexta ꝙ compositum per se primo generatur primitate quidditatiua. Has conclusiones facile deducunt. Primam quidem, quia materia est subiectum generationis & corrup. igitur per se subiectiue generatur. Secundo quia generatio est actus generabilis vt generabile, generabile vt generabile est materia: igitur materia per se subiectiue generatur. Tertio quia materia mutatur de non subiecto in subiectum, quia illa nunc est sub vna forma, nunc sub alia, igitur nunc est subiectum vnius, nunc alterius, igitur mutatur de non subiecto in subiectum. Quarto dicitur.5.phy.quod id quod generatur non est, vbi omnes intelligunt materiam esse id quod gñatur, & quod non est. Secundam deducũt quia materia non habet materiam partem sui, igitur nõ generatur vt terminus.

Secundo quia oẽ. quod generatur vt sic est poſſe esse vel non esse ab intrinseco: materia nõ est possibile esse vel non esse ab intrinseco, quia tunc materia haberet materiam, possibile.n.ab intrinseco est rõne materiæ primo cœli. Tertio materia est primum subiectum omnium gñationum: igitur ipsa est ingenita.rõ est Aristo. primo physico. Tertia vero patet per distinctiones in titulo, nam quod gñatur vt terminus qui, oportet habere materiam partem sui, at forma non habet materiam partem sui, igitur non generatur vt terminus qui. Quarta etiam patet quia terminus generationis qui formaliter est propter formam, & formaliter generaẽ ob formam, igiẽ forma est terminus formalis generationis, & terminus quo. Quinta conclusio ex distinctionibus deducitur, quia illud generatur per se primo primitate quantitatiua, quod ẽm se & quodlibet sui generatur, modo compositum nõ ẽm quodlibet sui fit, quia non ẽm materiam, igitur non per se primo quãtitatiue generatur. Vltima vero conclusio etiam ex dictis patet: quia illud generatur per se primo primitate quidditatiua, quod in se cõtinet causam præcisam generationis. modo compositum continet causam præcisam generationis, vtpote formam ipsam, igitur per se primo primitate quidditatiua generatur. Ioannes vero addit septimam conclusionem, videlicet, ꝙ forma per se primo gñatur perseitate quarti modi, hoc est quia ipsa est cã præcisa gñationis. Et sic quasi ex toto sequitur eos, licet vtatur verbis aliis. Sed re vera conclusiones hæ non sunt falsæ, positio videtur insufficiens. primo quia multum refert aliquid esse tale, & denominari tale, in anima.n.est scientia, non tñ denominatur sciens. Amplius in re est veritas & falsitas, non tñ res denominatur vera vel falsa, vt.d.Ammonius. Et sic licet compositum generetur, forma generetur, & materia generetur, quodlibet suo modo, ex positione tñ hac non apparet quod horum sit denominandum generari proprie. Secundo vr̃ ꝙ si forma sit gñationis terminus, & si compositum sit gñationis terminus, nullum horum dicatur generari. deduco, quia oẽ illud quo aliud dr̃ generari ipsum non.d.generari, vt quoniam albedine paries albus est, ipsa albedo non dicitur alba. Seo forma vel composito materia denominatur generari, igitur nec forma nec compositum dicere generari. Amplius generatio non debet denominari generari: sed forma est generatio, igitur non debet dici generari. maior apparet, quia albificatio non albatur, nec calefactio calefit. Minor est Auerro.5.phy. vbi dicitur ꝙ calefactio & omnis motus est forma imperfecta. Quare forma vel compositum nec generari nec corrumpi denominabitur. Hæc de positionibus.

Cõm.24. (margin, beside "primo physico")

Quale horum. (margin, beside "licet vtatur verbis aliis")

Comment. (margin, beside "calefit. Minor est Auerro.5.phy.")

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

QVONIAM vt diximus refert aliquid esse tale, & denominari tale, veluti in esse, & denominari, ideo primo dicemus, cui inest generatio. Secundo quod illorũ absolute est denominandum generari. Quantum ad primum debes scire ꝙ motus siue mutatio inest subiecto, & inest termino vt patet.5.&.6.phy. est enim ĩ subiecto tanquam in eo, cuius est actus, est in termino tanquam in genere vt dicitur.5.phy. Secũdo debes scire ꝙ generatio omnis est ad esse, esse vero duplex est existentiæ, & subsistentiæ, esse existentiæ est quo res est actu ens extra nihil atque eius causas, esse subsistentiæ est ens in actu, quo res est extra nihil & extra causas; & nec pars alterius, nec accidens alicui. Tunc sequitur, ꝙ si consideretur generatio vt est ad esse existentiæ est in forma. deducitur, quia forma est quod vere est, atque actus & ens est, si consideretur vt est ad esse subsistentiæ est in composito, quia quod vere subsistit, compositum est, quia nullius est accidens, nullius est pars. Si vero consideretur generatio vt est in subiecto, & in materia prima, tunc sequitur veritas primi ꝙ, videlicet, generatio est in materia, in forma, & in composito, & ita secundum rem materia, forma & compositum vere generari videntur. Materia quidem vt subiectum, forma vt terminus generationis quatenus generatio est ad esse existentiæ, compositum vt terminus generationis quatenus generatio est ad esse subsistentiæ. Hæc de primo. De secundo dico ꝙ simpliciter & absolute materia denominatur generari, forma vero & compositum non denominantur generari nisi improprie. deducitur, quia vt subiectum albationis proprie denominatur album, terminus vero non dicitur albus, albedo enim improprie dicitur alba, sic subiectum generationis proprie dicitur generari, terminus vero improprie, vt albedo diciẽ alba: & hoc dixit Auer. in primo phy. ꝙ id proprie dicitur generari & vere quod est materia & subiectum. Ex his apparet ꝙ forma & compositum sunt termini generationis, amplius ꝙ generatio est in forma & composito. non tamen debent denominari genita vel generari. At in materia est generatio: & illa denominatur generari. Quod si Aristote. appellet hæc generari, intelligi debet improprie, veluti improprie albedo dicitur alba, hæc sunt quæ diximus in lib. phy. & in.12.metaphy. potest etiam dici non recedendo multum ab his, ꝙ tam terminus, quàm subiectum denominari potest generari, quia vt diximus in titulo disputationis, generari est mutatio alterius denominationis à termino, & sic tam subiectum quàm terminus dici potest generari, principaliter tamen & absolute subiectum denominatur generari, propter rationem dictam. Hæc de dilucidatione.

Cõm.9. (margin, beside "quam in genere vt dicitur.5.phy.")

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

AD rationes concedo totum non generari per se primo prout generatio est ad esse existentiæ, tamen generatur per se primo vt est ad esse subsistentiæ. Ad secundam patet solutio: forma enim per se primo generatur vt generatio est ad esse existentiæ, non autem aliter. Ad tertiam patet solutio per dilucidationem. Hæc de disputatione nona.

Si sunt

Si sunt quædam præter singularia ad generationes & substantias nihil vtiles, neque vtique &c. Tex.cōm. 28.

DISPVTATIO DECIMA
De formarum separatarum causalitate.

Num à forma separata posit proficisci hoc aliquid.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod à forma separata posit hoc aliquid proficisci. Arguitur primo, quia forma incomposita est principium generandi aliud compositum, quod est hoc aliquid, igitur si per se separata esset, idem ageret. deducitur primo de calore, quia calor tam coniunctus quàm separatus idem ageret. Secundo quia per eius separationem nihil amittit, igitur adhuc potest idem agere. Secundo principaliter arguitur, hoc aliquid vel fit ab agente particulari, vel à forma separata, non ab agente particulari, quia illud non agit nisi mediantibus qualitatibus, quæ non agunt substantiam, cum nihil agat perfectius se, igitur oportet dare agens separatum. Tertio animal quod sponte fit vt mus, à quo generatur, non quidem est sine agente, igitur oportet ponere agens separatum à quo generetur. omne enim quod fit, ad vniuoco fit. Quarto rationalis anima fit à DEO creante:& est hoc aliquid, igitur à forma separata potest aliquid proficisci, quod est hoc aliquid. In oppositum est Aristo. & Auer. in hoc septimo commen. 38. & 31.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Cōm. 27. FORMA separata dici potest bifariam: aut p essentiam, aut per participationem. dicitur forma separata per participationem vniuersale materiale, vt intellectū actu, vt patet primo meta. forma separata per essentiā dicitur illa, quæ per essentiam est ab ipsa materia eiusque conditione pœnitus abiuncta, qua ratione DEUS dicitur forma separata, & quælibet intelligentia. formæ separatæ per essentiam dicuntur vniuersalia ante rem, siue vniuersalia per essentiam, à Platone vero ideæ, siue species separatæ, formæ separatæ per participationem dicuntur formæ in re, vel vniuersalia in re, quæ quidem intellectæ actu sunt vniuersalia post rem. Hoc aliquid vero dicitur indiuiduum substantiæ. dicitur quidem aliquid quia est substantia, dicitur hoc, quia signatum, & ita dicitur hoc aliquid. indiuiduum vero accidentis dicitur hoc quale, quale quidem, qui a accidēs, hoc vero, quia demonstratum. vniuersalia substātiæ dicunt quale quid, quid quidem, quia substantiæ: quale vero quia similitudines particularium, vniuersalia accidentium dicuntur quid quale, quid quia per modum substantiæ se habent respectu suorum inferiorum. quale vero, quia sunt accidentia. Hoc aliquid igitur est indiuiduum substantiæ vt Socr. & Pla. Hæc colliguntur ab Aristo. in prædicamentis.

Quid sit hoc aliquid. Hoc quale. Quale quid. Quod quale.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio Plato. PALTO quem multi sequuntur dixit à forma simpliciter separata & per essentiam abiuncta posse hoc aliqud & nouū proficisci, veluti à vero vniuocoúe agéte. huius opinionis, vt narrat Thēm. primo de Anima capite. 23. duæ sunt rationes. Prima est generatio animalium sine agente. videmus. n. mures fieri, & non ab aliquo agente particulari, igitur oportet recurrere ad agens separatum, quia non potest fieri ab aliquo accidente, quia omne quod fit debet fieri à sibi simili ī genere & specie Secundo quia animalia quæ fiunt non videntur vnde posint fieri: non. n. ab agentibus particularibus, cum generari posint illis non existentibus, nec à seminibus illorum, quia omne quod fit, oportet vt fiat ab vniuoco. Modo semen. non est vniuocum genito ipsi. his duobus motiuis (vt dicit. Thēm.) Plato opinatus est hoc aliquid proficisci ab ipsa forma separata tanquam ab agente per se illius, vtrum vero istud agens separatum sit vnum vel plura, & quæ sint ideæ apud Plat. alibi dicemus. hanc positionem sectatur Auicē. Alexan. Thēm. & quāplures. Sed contra hác positionem obiicit Auerro. in hoc. 7. tribus rationibus. Prima si generatio fieret à forma separata, tunc genitum fieret non præsupposita materia. probatur primo, quia nullum agens separatum in agendo depēdet siue præsupponit materiam. Secūdo, quia genitum debet esse generanti simile, modo agens est separatum, igitur & genitum. consequens autem est imposibile, quia ex nihilo nihil fit. Secundo arguit pura forma nō potest transmutare materiam, igitur pura forma non potest generare hoc aliquid. antecedēs probatur, quia omne transmutans materiam, transmutat per virtutes materiales, modo forma separata nullas habet virtutes materiales. Tertio vel idem est disponens & generans, vel aliud. si idem, tunc cum disponens sit corpus: etiam agens erit corpus: & ita non forma separata. si aliud tunc genitum nō esset vnum in actu. deducitur, quia actio generantis debet terminari ad ens actu, actio disponentis similiter debet terminari ad ens actu: igitur genitum erit duo in actu. Hæ sunt rationes Auerro. quæ hoc pacto sunt colorandæ, non vt logici inducunt quorum studium est in contradicendo tātum. Sed his rationibus obiiciunt aliqui. Contra primam quidem, quia assumit subiectum, videlicet ꝙ agens immateriale omne agat non præsupposita materia. Hoc enim falsum est, quia omne agens citra primum requirit materiam in qua agit, & tamen datur aliquod agens immateriale præter primum, & sic falsa est propositio, & hoc modo ad formam rationis neganda est consequentia. Amplius non oportet semper agens esse simile in toto ipsi effectui, quia DEUS creat materiam, & formam & compositum, & tamen nulli illorum similis est. Contra secundam vero, quia etiam assumit falsum, videlicet quòd immateriale non posit transmutare materiam. Primo quia quicquid potest causa secunda, potest & prima sed secundæ causæ possunt transmutare materiam, igitur & prima. Secundo separata forma mediante cœlo potest materiam transmutare, igitur potest transmutare cœlum medium, nihil enim agit in extremum, quin agat in medium. Sed tale corpus est materiale aliquo pacto, igitur contra ipsum.

Rōnes Auer. cōtra positionē Plato. Cōm. 31.

Cōm. 31. Obiectiones aliquorum.

Tertio Auerro. 12. metaphy. & hic aperte. d. cœlum in generatione animalium spontiuorum dare aliquid loco seminis. Sed cœlum est forma sine materia, igitur forma sine materia potest transmutare materiam. Cōm. 18. Cōm. 31.

Quarto omne transmutans transmutat vt est in actu, igitur maxime in actu maxime transmutat. Sed forma separata est maxime in actu, igitur maxime potest transmutare materiam. Contra tertiam obijciunt demum, conedendo posse vnam partem geniti esse ab vno agente, & alteram ab altero, & genitum esse vnum. Primo quia materia est à DEO per

creationem, & forma ab agēte, & tñ compositum est vnum. Secundo idem effectus numero est ab omnibus causis essentialiter ordinatis, & tñ est vnus numero, igitur nō omne quod fit à diuersis causis, est plura in actu. Propter hoc tenent à forma separata & puta forma posse fieri hoc aliquid: vnde eorum positio consistit in quatuor conclusionibus. Prima forma separata efficit omnes formas vitales, & omnes animas. Secūda alterans ad animationes est cœlum. Tertia licet forma separata formas illas producat, non tamen illas creat. Quarta cæteræ formæ inducuntur ab agentibus particularibus vt ignis ab igne, aqua ab aqua, pro mente tamen. Aristo dicunt Arist. voluisse non esse necessarias ideas particulares ad particulares generationes, non tamen negat vnā communem omnibus vt Deus posse omnes formas producere, hæc tenent de mente Aristo. & omnium peripateticorum. Primam deducunt, quia anima alicuius animalis inducitur in materia, vel igitur à virtute seminis, vel à cœlo, vel ab aliqua forma separata, non à virtute seminali, quia nec semen, nec eius virtus in momento generationis est, igitur nō potest ab illa esse. Secundo imperfectius non potest agere perfectius se, sed semen est imperfectius animali, igitur non potest agere animal, nec per se, nec virtute agētis. per se quidē non, quia est imperfectius, virtute vero agētis minime, quia generans potest non esse, & in virtute non entis nihil fit. Amplius virtus generantis & semen sunt agentia accidētaliter ordinata, igitur potest esse generatio neutro illorum concurrente. Ex hoc sequitur ꝙ forma separata est illa, quæ omnes animas efficit, talis autem nō potest esse nisi Deus, quia non datur alia apud peripateticos, intelligentia. n. non agit nisi mediante cœlo, nec potest esse cœlum, quia multa animalia sunt cœlo perfectiora. Secundam etiam deducunt, quia principium alteratiuum non potest esse semen, quia est vniforme, igitur non potest alterare ad difforme. Secundo tunc ageret ad sui corruptionem, quia dum alteratur corrūpitur vt dicit. Auer. 1. phy. igitur recurrendū est ad virtutem cœli, vt fecit Auer. hic. Hæc. n. virtus est, quæ efficit organorum difformitatem, & præparat corpus ad animarum productionem. Tertiam exponunt, quia creatio est alicuius nulla eius parte præsupposita productio, modo cum secundum Arist. non forma fit, sed compositum, sequitur vt illa non sit creatio: quia licet compositum per se fiat, per hoc quòd terminus eius formalis immediate est à Deo, tamen non creatur, quia eius aliquid præsupponitur. Quartam vero manifestam relinquūt, quia formæ elementorum vel mistorum imperfectorum sunt imperfectæ, ideo pro illis non oportet recurrere ad agentia superiora. Hæc sunt quæ peripatetice asserunt. Sed hæc positio non est peripatetica. Primo, quia Aristote. in lib. de generatione animalium. 16. disputans quæ nam animæ ex semine traducantur, quæúe deforis accedant, concludit omnes animas ex semine traduci, solum autem intellectum deforis accedere, vtitur autem ratione, quia omnis, cuius operatio est cum materia, omnis talis venit de potentia materiæ, solius intellectus operatio est sine materia, ideo concludit solum intellectum deforis aduenire. præterea. 2. phy. auscul. ait sic. homo. n. hominem generat ex materia & sol, vbi Auer. ait Arist. hoc dixisse contra eos, qui dicebant formas separari & innuit ꝙ formæ naturales sunt in materia. Hęc Auer. Si igitur animę à Deo sunt immediate, & alterationes præuie sunt à sole, siue à cœlo, homo siue agentia particularia nihil facerent, & sic falsa est propositio Arist. dum dixit solem hominemúe generant hominem ex materia. Vlterius contra hanc positionem opulentius contradicemus in disputa. proxima vbi rationes horum etiam soluemus. Nunc vero de positionibus satis sit dictum.

Positio eorū et maxime Scot. 2. lib. senten. distin. 18. q. 1.

Deductio Sco. in 2. lib. sentē. distin. 18. q. 1.

Cōm. 62
Cōm. 3.

Declara. Sco. 1 lib. 4. sen. dist. 43. et in quoli. q. vltima.

Confutatio.

Cōm. 27.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

De dilucidatione dico quòd aliter est loqui catholicæ, aliter peripatetice. peripatecice. n. oportet supponere. Primo ꝙ omne alterans corruptiue sit corpus. declarauit. n. Auer. in lib. de Substantia orbis esse differentiam inter primum alterans, & primum mouens, quia primum mouēs oportet esse incorporeum impartibile & indiuisibile, at primum alterans esse corpus, eo quia primum. s. alterans non alterat nisi per primas qualitates, qualitates autem primæ sunt calidum, humidum, frigidum, & siccum. & igitur alterās oportet esse quale, aut actu, aut virtute: actu quidem, vt elemētum vel elemētarium, virtute vt mobile vel lucidum, motu. n. lumine qualitates hæ effici possunt, igitur nihil potest esse alterans apud peripateticos, quin sit aut elemētum, aut elementarium, aut cœlicū, quod motu luceúe sit virtute calidum, frigidum, humidum, & siccum. Et sic nihil potest esse alterans quin sit corpus. Et syllogismus eorum est, omne quod alterat, oportet alterare qualitatibus primis, vel motu, lumineúe qualitates primas continentibus, omne autem quod qualitatibus primis alterat vel his, quæ primas continent qualitates, est corpus, igitur omne alterans est corpus, peripatetici. n. non cognouerunt aliud. Secundo peripatetice oportet sumere nihil de nouo posse ex nihilo fieri, hoc deduxerunt ꝓpterea, quia differt de nouo fieri, & ab æterno, vt docet Auer. in lib. d. d. & in. 8. lib. physi. quia omne quod fit de nouo, motu fit, omne autem quod fit, motu oportet supponere materiam, in oī. n. motu oportet intelligere materiam apud omnes peripateticos, at quod fit ꝓductione ab æterno, non oportet motu fieri, & sic nō oportet supponere materiā, ideo concesserunt nihil posse fieri de nouo ex nihilo nulla materia subiectoúe præsupposito. sumpserūt autē istud per consensum omnium, qui de rebus naturalibus locuti sunt, & comprobauit Arist. hoc inductione. Hæc. n. sunt duæ suppositiones peripatetice. Ex his patet vis primæ rōnis Auer. nam si agens separatum agit aliquid, vel ipsum agit alterando, vel ipsum agit creando, nō alterando, quia per suppositionem nihil alterat nisi corpus: igitur agit ipsum creando: sed non creatione noua per secundam suppositionem. igitur creatione æterna. Sed omne quod æterna creatione creatur, est absolutum à materia, nec est elementum, nec elementarium, sed vel cœlum, vel aliqua substantia omnino separata, igitur saltem habetur quòd non sit mistum cum materia vt animal, & id genus, & sic habetur quòd fit non præsupposita materia, & quod aliqua in parte sit simile agenti separato, saltem in hoc quod non est mistum cum materia. Et sic responsiones eorum nullæ sunt, quia Auer. vult agens separatum agere nō supposita materia pro tanto quia non potest alterare, sed si agit non agit nisi creando vt dictum est, cessat etiam secunda ratio, quia oportet saltem esse simile agenti separato in parte, per idem tenet secunda ratio, pura enim forma materiam non potest transmutare alterando, quia omne alterās oportet esse corpus vt

Differentia inter catholi. & peripateti.

Quid primum mouens quidue primū alterās.

Syllogismo. peripa.

Quō ex nihilo nihil fit apud philosophos.

Vires rōnum Auer.

pus vt deduximus. Ad rõnes. Ad primã diceret Auer. illam ꝓpositionẽ non esse naturalem, quia cã superior nõ dr̃, quia possit agere sine particulari, sed quia ad plu res effectus sese extendit, q̃ quæuis particularis. Ad se cũdã dico ꝙ male legerunt Auer. nõ.n. est imaginandũ formam separatam transmutare materiam mediante cœlo, tanquam medio delationis, eo modo quo diaphanum illuminatum fert colores oculis, sed intelligen dum est mediante cœlo, tanquam suo corpore, quod ab illa forma separata perficitur, eo pacto quo rõnalis anima mediãte suo corpore gignit, sentit & id genus. Auer.n. opinatur ex intelligentia & orbe fieri vnũ per se, viuens per se intelligens per se, animal per se vt alibi declaraui, quod hunc mundum infernum alterat varijs motibus atque luminibus, & sic non sequitur illam posse immediate alterare cœlum, sufficit.n. vt moueat cœlum localiter, nam sic motu & lumine alterat hæc, & hoc non intellexerunt logici. Ad tertiam dico ꝙ cœlum potest alterare materiam, quia est quale elemẽtarium saltem virtute si non forma: nec huius oppositum.d. Auer. vult.n. ꝙ forma separata tam ab elementariis viribus: q̃ virtualibus elementariis viribus nullo pacto possit materiam transmutare. Ad quartam dico ꝙ omne quod transmutat, transmutat vt est in actu for mali tale vel in actu virtuali tale, modo probatum est solum elementum vel elemẽtarium esse in actu formali tale, cœlum vero per lumen & motum esse in actu virtuali, nec aliud pħi cognouerunt. Et propterea nõ sequitur vt forma separata possit transmutare materiam, quia licet sit in actu, non tñ est in actu formali talis, vel virtuali talis: quale est transmutabile in potẽtia, vt sup ponunt peripatetici. De tertia ratione si idem sit generans & disponens, disputaui in lib. 12. huius. Nunc vero supponendum est nihil posse esse generans, quin sit disponens & alterans, hoc deducitur, quia omne generans agit de nouo, & omne agens de nouo alterat vel mediante motu agit, vt supposuimus, igitur omne generans alterat vel disponit, vtrum vero econtra omne disponens generet, sine dubio est verum ad intellectũ Auer. sed nunc non curo, quia sine hac propositione habet intentum Auer. Ex hoc sequitur ꝙ cum omne gene rãs disponat vel alterat & nihil disponat vel alterat nisi corpus, igitur forma separata non potest agere: vel generare, & sic habet propositum. Ad rationem primã nihil est, quia pħi posuerunt materiam ingenitam, & si forte creata est non de nouo. Amplius concursus omnium causarum est ad vnum finem, atque ad vnum vltimum effectum, & sic rationes Auerrois sunt valide suppositis principijs eius. Sed si loquimur catholicæ omnia hæc principia sunt falsa, primum.n. falsum est, ꝙ omne alterans sit corpus, sufficit.n. alteranti, vt sit actu tale, vel virtute tale: modo ẜm catholicos cœlum est virtute tale, quia lumine & motu, Deus virtute tale quale omne factibile, quia Deus est vniuersalis causa cõ tinens in virtute omnes causas particulares & vniuersales, & sic põt alterare, & facere omne quod fit à causis ĩferis. Amplius falsum est ẜm fundamẽtum, quia Deus potest de nouo facere aliquid ex nihilo non per motũ, quia non omnis noua productio est per motum. Et sic catholicę sentiendo rationes illæ nullæ sunt. Sed illi debuerunt confutare principia, & non tacere principia, & refellere conclusiones. Hæc de dilucidatione.

Cõm. 18. — Qua cath.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His dilucidatis. Ad primã dico ꝙ si in antecedẽte intelligatur formam esse principium generandi quod generat, falsum est, est.n. ratio generandi: compositum vero quod generat, & sic non sequitur ipsam esse principium generandi, similiter calor non est principium generandi, sed ratio generandi, calidum enim generat, calor vero est ratio qua generat. Dico vlterius ꝙ per separationẽ amittit esse, quia eius separatio à materia est eius non esse, & sic nec restat principium, nec ratio agendi. Ad secundam licet postea disputabimus, tamen nunc dicimus ꝙ qualitates attingunt formas substantiales, non quidem vt principalia agentia, sed vt instrumentarię rationes agendi, vt dicemus. Ad tertiam patuit solutio disputatione octaua. Ad quartam dico ꝙ dato quòd rationalis anima creetur, non tamen est hoc aliquid, sed pars eius, quod est hoc aliquid. Hæc de decima disputatione.

Dubitabit autem aliquis quare alia fiunt arte & à casu vt sanitas, alia non &c. Tex. cõm. 29.

DISPVTATIO VNDECIMA
De seminarijs rationibus in materia.

Num in materia rerum generabilium rationes seminariæ præsint.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Quod rationes seminariæ præsint, arguit primo auctoritate Auer. 8. huius vbi habet ꝙ ex actu & potentia non fit vnum, nisi per agens extrahens ad actum, quod quidem non largitur ei multitudinem, sed perfectionem. Ex hoc apparet quòd præsuit in materia ratio quædam, quæ seminaria dici potest. Secundo illud, quod est in actu non est aliud ab eo quod est in potentia, sed illud quod fuit in potentia est in actu, & non sunt duo diuersa, vt inquit Auer. illic: igitur forma, quæ est præfuit. Sed in contrarium est Arist. in textu pręsenti & vbi. d. quod veluti domus fit tantum ab extra, sic quoque ignis ipse, modo forma domus nihil habet reale præexistens, igitur nec ignis: hæc disputatio est difficilis, tum quia & veteres & iuniores diuersa sentiunt, tum quia res ipsa habet rationes omni ex parte fortissimas, auctores quoque celeberrimos. Hæc de dubitationibus.

Cõm. 15. — Cõm. 29.

CAPVT DILVCID. TITVLI SECVNDVM.

Pro intellectu tituli primo debes scire, quòd materia, quam græci hyllam dicunt aliquando accipitur pro omni materiali & sic omne agens hic inferius materia dicitur, quia respectu formarum cœlestium sunt corporeæ, atq; passiue tm̃, sic.n. Arist. appellauit secũdo de generatione agentia particularia materias agentium cœlestium, & hoc pacto forte veteres sensere cũ dixerunt formas venire de necessitate materiæ, qm̃ veniunt de necessitate agentium materialium, quæ dicun tur materiæ respectu corporum cœlestium, & hoc pacto non sumimus materiam, nam sic non differt ab agente materiali. Aliquando sumitur materia pro prin cipio passiuo rei generandæ, quæ dicitur prima, atque remota omnium formarum. Altera propinqua & secunda certi generis formarum susceptiua, & hoc pacto sumitur materia in disputatione. Ratio seminaria ĩ proposito à semine dicitur, quod græce est sperma, sperma autem esse potest à parte agentis, & à parte materiæ

recipientis, à parte materię dicitur à nonnullis inchoatio formæ generādæ, ab aliis via siue exordium, ab aliis ratio seminaria: à parte agentis dr̄ & ratio seminaria, & virtus generatiua: disputatio nostra solum perstringit̄ ad rationes seminarias materiales, quæ dn̄r inchoationes formarum, Nam disputatione proxima tractabimus de īchoatione actiua, siue rōne seminaria actiua, & sic patebit totum illud quod addubitari solet de inchoationibus. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio Anaxa. De disputatione quidem hac fuerunt positiones apud antiquos. Anaxa. clazomenius quodlibet esse in quodlibet contendit, & propterea formas totaliter ab intra venire sibi Arist. imponit, ita vt generatio rei non sit nisi illius formæ, quæ latebat manifestatio, & sic non modo formas inchoatas iuxta positionem huius viri oportet concedere, sed illas esse totas ab intra, ad extra vero non apparere propter indistinctionem, quam in materia rerum tenent, in hac opīone fuerunt Anaximander, Democritus, & in parte Emped. hi. n. sunt qui generationem dixerunt esse formę latentis dilucidationem. *Obiectiones Arist.* Arist. vero in lib. phy. auscul. refellit positionē hanc, quia tunc essent rerum naturalium infinita principia, eo quia istæ formæ latentes principia sunt rerum naturalium & generationis illarum, & sunt infinitæ, igitur infinita erunt rerum naturalium principia, quo fit vt res naturales ipse sint ignotæ, eo quia infinitum vt infinitum est ignotum. Secundo ipsius totius quantitas sequitur partiúm quantitatem, quia quanto partes erunt plures, tanto totum erit maius: & quanto pauciores, tanto totum erit minus, igitur si partes erunt infinitæ, totum erit infinitum. Sed hoc non videtur, nullū .n. eorum quæ videmus, est infinitum, igitur in nullo illorum sunt partes īfinite. Tertio magis ad rem obiicit cum generatio apud Anaxa. sit formæ latentis extractio in lucem atque illarum à tenebris materiaque segregatio, aut hæc segregatio cessabit tādem, aut semper in infinitum restant partes segregandæ. si cessabūt tandem, tunc non quodlibet esset in quolibet, si restant semper infinitæ segregādæ, tūc in magnitudine finita terminataúe partes ęquales non remanebunt finitæ, sed infinitæ contra rationem finiti. Quarto omne quod per segregrationem diuiditur, restat minus. Sed vniuscuiusq, rei determinata est quantitas ad maximum, & ad minimum: igitur nō quodlibet est segregabile à quolibet. Quinto tunc data hac positione, infinita erunt in infinitis infinities, vt in carne infinita erunt, & in illis adhuc infinita, & sic in quolibet erūt infinita infinities, quod non consonat, arguit etiam Arist. in lib. de generatione, quia hac positione data nihil simpliciter generaretur, deducit, quia per generationem simpliciter nihil acciperet esse simpliciter, quia omne quod accipit esse, prefuit, & sic generatio non differt ab alteratione. propterea Arist. de Anaxa. ait ipsum ignorasse propriam vocem, quia enitebatur ponere differētiam inter generationem & alterationem, & tn̄ in dictis suis nihil aliud esse generationem q̄ alterationem profitebatur. Argūūt quoq; iuniores argumento & credunt demōstratiuo, quia ea data sequitur vt chaos illud sit omnia vt homo: bos lapis, ignis, & quolibet, deducūt quia forma quælibet ponit in specie, & dat nomē & diffinitionem. Sed in illo chaos est forma hominis ſm esse & essentiā, igitur habebit nomen & diffinitionem hominis, & sic erit homo, eodem modo de aliis omnibus. Multa alia dici possunt: quæ tangentur in aliis positionibus. Sed hæc positio pace Arist. & aliorum dixerim potest dupliciter defendi, vel interpretando illam, aut tenendo ad verbum vt iacet. eam interpretes volunt Anaxa. dū dixit quodlibet esse in quolibet nō ad formas retulisse sed ad mundos. *Defensio positionis.* Posuit. n. Anaxa. tres mundos supremū videlicet, omnium angelicum, vt Pla. in phedro, huic proximnm cœlicum. Tertium sublunarem, hic quidē tenebrarum est mundus, ille lucis, cœlicus autem ex luce tenebraúe mistus. Vlterius vt Pla. tradunt, quodlibet quod est in vno horum, est & in quouis alio. in mundo sub lunari ignis est, in cœlico sol, in angelico seraphina, tenet. n. sol ab cœlicū, seraphinaq; ad angelicū mundū, eam rōnem: quā ignis elemētarius in sublunari: tenet. *Qualis seraphina.* rursus in sublunari aqua est in cœlico luna: in angelico vero cherubina, eiusque cherubica puritas: est. n. in hoc nostro sublunari mūdo cherubina: aqua pura lympida atq; paruia, in cœlico luna, in angelico cherubina: eius cherubica mens, & in cæteris poteris idem inuenire: *Qualis cherubina.* tunc ad rem venio. Anaxagoras igitur dum. d. quodlibet esse in quolibet non de formis in materia loquitur vt Arist. interpretatur, sed de mundis, quatenus quodlibet quod est in vno, est in tribus, hanc interpretationem. Picus noster sectatus est in septiformi sex dierum generatione, verum quāquā hæc allegorica interpretatio reprehēdi nō possit: si Arist. Simplicio, & Them. cæterisque græcis credendum est, nullatenus consona erit. Arist. n. vbiq; vt Them. īterpretatur, verba Anax. ad chaos retulit in quo omnia continentur, quod etiā nonnunquam ab Anaxa. migma hoc est miscella, siue mistura appellatur, hanc miscellam Simp. & Them. Pla. & peripateticos sentire voluerunt. propterea græci omnes ferre chaos Anaxa. siue migma interpretantur illud quod Aristo. appellat hylen, catholici abyssum. Plato. pandochen siue oīcapax, homiomera siue similaria quæ in chaos contineri asserit Anaxagoras, interpretantur inchoationes formarum, quas vetustissimus Simēō tenebras abyssi vbiq; appellat, & quia in quolibet cōposito naturali est materia, in qua sunt omnes formæ inchoate, iure quodlibet esse in quodlibet per inchoationem autumat Anaxa. verum quid sit hæc formarum inchoatio, in dilucidatione apparebit, ibi. n. Anaxa. adhuc positionem dilucidabimus, hoc igitur pacto interpretando potest defendi Anaxa. potest etiā defendi, respondendo ad rationes. Ad primam dicendum non esse impossibile esse infinita principia rerum naturalium numero, specie vero finita, quæ quidem infinita numero cum locum nō occupent, possunt esse in quolibet puncto materię, sed quia specie sunt finita, ideo non tollunt sciētiam. Ad secundā diceret Anaxagoras ꝙ quantitas totius sequitur quantitatem partium locum & distinctionem occupātium, modo formæ istæ non dicuntur hoc pacto partes, propterea ex quantitate harum nec magnitudo nec paruitas habetur totius. Ad tertiā diceret Anaxagoras ꝙ nunquam cessat talis extractio, & concederetur apud eum remanere partes siue formas infinitas, non quidem locum occupantes, vel situm, sed in confuso, nec est impossibile infinitas partes indistinctas atque confusas esse in magnitudine finita distincta atque locum certum occupante. Ad quartam diceret Anaxagoras generationem non fieri per diuisionem quantitatiuam quia sic est deuenire ad minimum naturale, sed per diuisionem æductiuam, quam generationem vocat: &

vocat: & sic non est venire ad minimum, imo illud de quo aliquid hoc pacto gñatur, corrumpitur per gñationem rei de nouo, & non minoratur, vt credit Arist.

Ad quintam Anaxa. concedet vno modo, & negabit alio modo: dicet. n. vnam esse materiam siue chaos in oībus, quod quidem actu est in alio atque alio, potestate tñ est vnum oīum, & sic dicet non esse impossibile infinita infinities esse in quolibet in potentia & cõfuse, non tñ distincte & occupatiue. Ad rõnem libri de generatione responderet Anaxa. ꝙ generatio simpliciter non est illa, qua aliquid accipit esse simpliciter, quia oē quod gñatur, p̄fuit, sed illa qua aliquid accipit esse, quod est ens simpliciter, puta suba, alteratio vero qua accipit esse aliquid quod est ens ẜm quid vt accidens, & sic saluat differentiam generationis ab alteratione.

Ad vltimam Anaxa. concedit illud chaos esse oīa, quia homo, equus, & quodlibet id genus, non tñ denominatur aliquod horũ: quia denominatio sumitur nõ tm̃ ab eo quod est, sed ab eo quod apparet esse, apparet autem cum æditur in lucem, æditur vero in lucem, cum formæ acquirunt esse distinctum & situm diuersum, & sic rõnes istæ non cogunt. Ex his sequitur in corruptione substantiali non perditur nomen & diffinitio, nec in generatione acquiritur, sed solum apparet perdi vel apparet acquiri, quia oē quod est actu nunc, præfuit, & quod nunc actu est, postea erit, sola autem differẽtia est propter tenebras & dilucidationem, hæc possunt dici pro Anaxa. Nec ista sunt cõcedẽda, vt multi iuniores credunt, quibus sufficit dicere contra hos, ꝙ Arist. reprobauit illos, non. n. credimus magis Aristo. vt. d. Alexan. nisi quia eius positio inuenta est plus remota à cõtradictione, tñ veteres bene interpretati forte non ita temulenter loquuntur, vt ignari audiũt: hæc de Anaxa. Post hos inueni Iuniores peripateticos opinatos esse formas omnes contineri actu aliquo pacto in materia. Cum. n. materia ipsa & sit in potentia ad oēs formas & sit apta recipere oēs formas: atq; appetat illas oēs: necesse est vltra potentiã passiuã materiæ ponere aliquid forę vel foras ipsas aliquo pacto actu p̄esse, non mõ in potentia passiua, sed in potẽtia formali qua & apta sit oēs recipere formas: & qua appetat oēs formas, appetitus. n. atq; aptitudo ratione formę est, ait. n. Auer. ꝙ materia appetit formam ꝑ illud qđ habet de motu ad formã: vt patet phy. 1. per illud igiť quod materia habet de forma appetit & apta nata est recipere formas: per eius vero potentiam passiuam & subiectũ formæ, potentia. n. est ratione materiæ, aptitudo autem atq; appetitus sunt rõne formæ. Quod quidem formę ipsæ aliquo pacto in actu formali præcedant videntur multa verba peripateticorum ostendere. Auer. n. in. 1. physicæ auscul. inquit. si materia in sui natura esset formata, non reciperet omnes formas: nisi ens generareť ex ente: quemadmodum si in sui natura esset priuatio simpliciter, tũc oīno nihil generaretur ex ea. Ex his verbis apparet priuationem vltra potentiam īportare aliquid. & hoc non potest esse nisi sit forma, vel aliquid formæ generandæ: præterea Aristo. vult priuationem distingui à materia contra Pla. vt dicitur. 1. phy. igitur priuatio vltra materiam dicit aliquid formæ: præterea Auer. 1. phy. inquit. in spermate. n. quod fit homo: nõ cessant partes spermatis recedere: & partes hominis fieri donec forma hominis perficiatur. Ex his sequitur ꝙ forma prefuit imperfecte: sed per generationẽ perficitur. Præterea Arist. 1. phy. & Auer. & Them. ibidem

Positio iuniorũ peripate.

Cõm. 81.

Cõm. 79.

Cõm. 66.

Cõm. 62.

Cõm 43.

dicunt nõ quodlibet fieri ex quolibet: sed ex determinato determinatum: illud autem determinatum non põt esse materia: cum sit indeterminata atque indifferens ad oīa: igitur oportet esse formæ quicquàm: quod est ante generationem. Pro his solẽt fieri rõnes: prima quia si nihil formæ præesset: tunc generatio esset pura creatio: quia fieret forma nihilo eius præsupposito. Secundo tunc generatio non esset naturalis, probať quia si esset naturalis, vel naturalitate principij passiui, vel naturalitate principij actiui siue formalis, non naturalitate principij passiui: quia sic non differt generatio naturalis à generatione artificiaria: in generatione. n. artificiaria præsupponitur materia ipsa in qua forma recipitur, veluti & in naturali, igitur oportet vt sit naturalis vtroque modo: aliter nulla esset differentia inter generationem naturalem, & artificiariam. Speciatim vero sic ponẽtes differunt. Nam alij posuerunt inchoationem vnam omnium generalem vt formam corporis de genere subæ. Alij omnes formas esse inchoatas ẜm earum essentias non quidem in numero, sed in spẽ: essentiæ. n. rerum in specie habentur: sunt & alij modi qui cum sint omnino rudes: sunt pretereũdi. De primo modo aīaduertendum est quod duplex est materię potentia alia quidem passiua, qua materia potest recipere omnes formas: quaúe nec est quid, nec quale nec quantum, nec aliud prædicamentorum: sed est quodlibet horum in potentia. Alia est potentia formalis: qua ipsa appetit & apta est recipere omnes formas: & hæc est inchoatio generalis respectu omnium formarum: hãc vocat Auic. in primo suę sufficientie lib. cap. 2. formas corporis coæternam materiæ: huius positionis sunt Albertus Linconyẽsis, & videtur opinio Auer. 2. phy. de hac positione diximus multa in lib. de generatione: in lib. de Substantia orbis: in. 12. huius: nunc pro declaratione huius sufficiant hæc. sed contra hanc positionem arguunt nonnulli iuniorum. Primo quęrũt de forma quæ generatur: cuius sit actus, an materiæ: an illius formæ communis: an vtriusque. si materiæ igitur frustra est forma illa: non formæ: quia tũc frustra esset materia. non vtriusque: quia tunc generatio esset motus: quia subiectum eius est in actu. Secundo non minus accidentia generantur ẜm quid, quàm substantiæ generentur simpliciter, sed pro generatione accidentium nullum ponitur inchoatiuum: igitur nec pro generatione subarum. Tertio forma specifica quæ inchoatur in generica: aut est aliquid præter formam genericam: aut nihil prorsus: si nihi prorsus: tunc talium formarum nulla esset generatio: eo quia nihil addit forma specifica vltra genericam præexistentem. Si vero sit aliquid præter genericam: tunc quantũ ad illud quod addit vltra illam non est inchoata in illa: & sic non euitatur creatio. Amplius non saluatur dr̃ia inter generationem naturalẽ & artificiariã. Quarto si formæ specificæ inchoantur in illa generica, tunc contraria essent in eodem, qđ vř impoẽ, & inchoatiue, & perfecte. Quinto si dabitur istud inchoatiuũ, tunc daretur quintũ elementum, quia cõpositũ ex illa forma & prima materia: quod nullũ elementorum est. Contra hãc põnem multas rõnes fecimus in lib. de Suba orbis: & in lib. de gñatione: Patauij etiam dum illic legebamus pueri nr̃i multas rõnes mouerunt contra istam, verum quia omnes illæ rationes, tunc à nobis fuerunt solutæ, & vnusquisque aptus ad pbandum ex nostris dictis poterit illas leuiter delere, nũc nõ dignamur plura scribere,

Differẽtiæ positionum.

1. Positio.

Cõm. 15.

Obiectiones iuniorum.

Excusatio.

bere, sat nobis erit soluere has, per quas grauiores vir credunt formam hanc elidere. Pro solutione igitur debes scire, quod inchoatiuum est duplex, aliud dispositiuum, aliud graduale, graduale inchoatiuum est calor vt duo, ad calorem vt octo: perfectius.n.calor inchoatur gradualiter in illo vt duo: dispositiuum vero bifariam est, aliud sui generis, aliud alterius gnis: alterius gnis est dispositio qualitatiua & quantitatiua respectu formarum subalium.eiusdem generis est vegetatiuum respectu sensitiui, sensitiuū respectu intellectiui vt dictum est lib.2.de Anima, oīum subalium formarum cōe est forma corporea de genere subæ. Tunc probabiliter tenemus vt semper tenuimus: formam illam quæ est habitus coæuus materię esse inchoatiuum dispositiuum oīum formarum eiusdem generis cum formis substantialibus. Ad primam dico, ꝙ forma genita est actus primæ materiæ, & negatur ꝙ frustra sit illa forma, qm̄ forma est actus primæ materiæ: & tñ nō frustra sunt dispositiones qualitatiuæ, & quantitatiuæ in materia, sic dico ꝙ licet formæ specificæ sint actus primæ materiæ, tñ illa forma est necessaria vt inchoatiuum dispositiuum, veluti de cæteris dispositionibus concedimus. Ad secundam dico ꝙ accidentia habent inchoatiua dispositiua alterius generis: remotum quidem talem formam cōem, propinquum vero formas substantiales subiectorum, quia subiectum accidentiū non est nisi ens in actu per formam, habēt etiam ĩchoatiuum eiusdem gnis siue de genere accidentium, videlicet, dimensiones interminatas, & hoc sufficit. Ad tertiam dico ꝙ formæ quæ gn̄antur sunt aliquid præter illum habitum siue illam formam, & conceditur ꝙ nō sunt ĩchoate in illa gradualiter, veluti caliditas vt octo inchoatur in caliditate vt duo, sed bene inchoant̄ oēs illæ in tali forma dispositiue, quia nisi materia esset prędisposita hac forma: licet esset in potentia ad oēs: non tñ oēs esset recipere apta, nec appeteret illas. Vlterius euitatur creatio, quia creatio est formæ: cuius nulla forma eiusdem generis præcessit, mō licet nihil formę specificæ præcessit, sufficit ꝙ præcedat aliquid, quid attinet ad illam saltē ꝑm genus, etiam saluatur dr̄ia inter gn̄ationem artificialem & naturalem, quia artificialis gn̄atio per se non supponit inchoatiuum, nec eiusdem, nec alterius generis, solum.n.hoc est per accidēs. quatenus formæ artificiales sunt accidentia, q̄ requirunt ens in actu, at naturalis generatio per se requirit inchoatiuum dispositiuum vt dictum est. Ad quartā concedo oīa contraria esse inchoatiue dispositiue in illa forma, nō autem inchoatiue gradualiter. Ad quintam nego consequentiam, quia elementum est corpus in actu specifico, sed si velint per elementū omne illud ex quo fit aliquid, concedo, nec hoc repugnat Aristo. cum etiam ipsam materiam vocet elementum, vtrum vero hæc positio sit de mente Auer. vel ne, non multū curo, nam habemus præcipuos auctores non minores Auer. qui hanc positionem sentiunt, pręterea ego alias declaraui hanc positionem posse stare cum rōnibus & positionibus Auer. tu vero lege dicta nr̄a, & potes hoc tenere: Hæc de prima pōne. Alij imaginantur in materia duplex genus potentiæ. quia aliæ sunt potentiæ, quibus materia appetit formas, & ipsas est recipere apta, & hæ potentiæ sunt formales, quæ sunt specificæ essentiæ oīum formarum, vt essentia hominis, vel equi est potentia formalis, qua ipsa materia appetit, vel est apta recipere oēs formas spēi equi, aliæ sunt potentiæ, quibus materia est potens esse subiectum oīum formarum, & hæ sunt diuersæ, quia alia potentia pōt esse subiectum formarum equi, & alia formarum hominis, hæ potentiæ dicuntur subiectiue, potentiæ istæ formales sunt inchoationes oīum formarum, hanc positionem vr̄ sectari Egidius in multis locis. Et præceptor noster celeberrimus in suis quibusdam q̄ōnibus, mouent̄ autē isti: quia formæ fiunt, & oē quod fit cōponitur ex esse & essentia, igitur formę cōponuntur ex esse & essentia, & cū essentia præcedat esse, igit̄ essentiæ formarum p̄cesserunt. Secundo vniuersalia sunt æterna, & non ꝑm esse, quia continuo esse fluit & refluit, igitur ꝑm essentias, igitur essentiæ oīum formarum præcedunt. Ex his concedunt inchoationes essentiales oīum formarum: & si quæritur ab his: vtrum his inchoationibus essentialibus correspondet aliquid præter materiam & cās agentes, vel nihil præter materiam & cās agentes, respondent ꝙ his respondet aliquid præter materiam & agentes cās, quod quidem non est esse existentiæ, sed esse essentiæ. Inchoationi.n.oīum formarum equi correspondet aliquod extra materiam & cās actiuas illius, quod quidem est ens essentiæ, non autem ens existentiæ, vtpote equus ꝑm esse essentiæ non autē equus ꝑm esse existentiæ, equus.n.ꝑm esse essentiæ est aliquid pręter materiam & cās agentes. Contra hanc positionem obiiciunt iuniores primo vel essentia talis est perfectibilis per actum eiusdem rōnis cum ipsa, vel non. si non igitur frustra præcedit, est etiam contra eos, qui tenēt formas componi ex esse & essentia. Quod non sit perfectibilis per actum essendi eiusdem rōnis. deducunt quia essentia equi est perfectior esse existentiæ eiusdē, igitur non perficitur per esse existentiæ. antecedens ꝓbant. primo quia illud esse essentiæ directe pertinet ad genus substantiæ, esse existentiæ non pertinet ad genus illud, modo quod pertinet ad genus substantiæ est perfectius nō pertinēte ad idem genus. Secundo quia nobilissima perfectio competit cuique per suum proprium genus & suam propriam dr̄iam, quæ pertinent ad eius essentiam, & non ad eius esse. Tertio plus excedit homo potestate equum potestate: q̄ actu homo hominem potestate: at homo potestate equum excedit ꝑ essentiam, homo vero actu excedit hominē potestate per existentiam, igitur esse existere non est perfectius essentia. Secundo principaliter in oī transmutatione est assignare terminum formalem generationis, aut igitur terminus talis est forma generanda ꝑm essentiam, aut forma generanda ꝑm existentiā, aut essentia formę sub existentia, non ꝑm essentiam, quia quod capit esse ꝑm aliquid sui, non præest in materia, igitur si forma est terminus generationis ꝑm esse essentiæ, ꝑm tale esse non præfuit in materia, nec ꝑm esse existentiæ, quia cū esse existentiæ sit accidens, tunc talis generatio nō esset per se ad substantiam, nec essentia sub existentia, quia aut sub ratione essentiæ, aut sub rōne existentiæ. si sub rōne essentiæ: igitur essentia producitur, & sic habetur intentum. si sub rōne existentiæ: igitur accidens terminat gn̄ationem. Præterea forma sub existentia.d.vnū per accidens quum sit aggregatum ex substantia & accidēte, igitur nō est terminus generationis per se. præterea quod non est principium agendi non est principium & rō terminandi. Sed existentia non est principiū agendi, sed essentia siue natura, igitur essentia est terminus actionis. Tertio principaliter formæ istæ ꝑm esse essentiæ, quæ præcedūt in materia, aut sunt vnitæ materiæ,

Quotuplex inchoatiuum.

Sol. rationum.

2. positio Egid. & præceptoris.

Obiectiones iuniores.

materiæ,aut separatæ.si separatæ, igitur vr̃ positio Platonis si vnitæ: igitur reponunt materiam in specie,& sic ante generationem hominis materia fuisset homo, & sic de aliis. Amplius homo per generationem non acquiret nomen & rõnem,nec per corrup.amittet nomen & rõnem. Quarto illud quod acquiritur per generationem aut erit aliquid præter illud quod præfuit in materia,aut nihil aliud.si nihil aliud: tunc nulla esset generatio. si aliquid præter illud, tunc tale creabitur, quia erit ex nihilo sui, & sic non euitant creationem. Quinto oẽ continens virtualiter perfectius continet virtualiter impfectius, sed agens continet virtualiter formam ẽm esse existẽtiæ:igitur ẽm esse essentiæ,quod est ĩperfectius. Sexto forma q̃ ẽm esse essentiæ præest materiæ,aut est corruptibilis ẽm tale esse, aut nõ.si sic igitur ẽm tale esse est generabilis: aliter generabile & corruptibile non conuertentur. si non, tunc idem numero poterit redire,quia remanet in materia sub eadẽ aptitudine: & agens manet idem. Septimo tunc darentur inchoationes infinities infinitæ, quia in omni materia sunt oẽs specificæ inchoationes, & materiæ sunt infinitæ,hæ sunt rões cõtra hanc põnem directę: quia indirectæ possunt esse multæ. Quicquid sit de veritate huius põnis,isti cauilli nulli sunt.vbi aĩaduertendum est,ꝙ ista põ vult vl̃ia realia nihil esse nisi tales inchoationes essentiales, vt.n.habent esse actu in suppositis dicuntur vl̃ia, vt vero continẽtur potestate in suis causis præcipue in materia dicuntur inchoationes. Secundo aĩaduersione dignũ tales inchoationes non contineri in materia vt accidentia in subiecto, nec vt formæ perficientes in perfectibili. Sed quia in illa continentur oĩa indiuidua gñabilia, in quibus vt in suppositis tales essentiæ siue vl̃ia continentur,& propterea non intelligunẽ separatæ ab indiuiduis, vt.n.materia potestate habet oẽs formas indiuiduales, sic potestate præbent vl̃es istas formas mediante continentia illarũ indiuidualium. Tũc ad cauillos.ad primã dicerent ꝙ talis essentia est perfectibilis ꝑ esse existentiæ,non quidẽ simpliciter, quia semper talẽ esse essentiæ est in aliquo esse existentiæ, quia vl̃ia sunt æterna in suis indiuiduis. Sed ẽm quid, & tunc dato ꝙ essentia rei sit perfectior ipsius esse,adhuc potest perfici ꝑ esse ẽm quid,non dico simpliciter. Ad secũdam dico ꝙ terminus formalis est forma particularis quæ ẽm particularem essentiã non ꝑfuit,nec ẽm particulare esse, sed præfuit ẽm essentiam specificã.tum in suppositis actualibus,tum in suppositis potentialibus in materia cõtentis,& hoc modo cessat oĩs eorum cauillus,ĩmo ipsi coguntur ponere hãc solutionẽ, qui tenent essentiam esse naturã realem cuius vnitas est minor vnitate numerali,& maior vnitate specifica, potest.n.hæc rõ torqueri contra eos, quia q̃rerem ad quid terminatur gñatio aut ad illã naturam, aut ad esse existentiæ illius naturæ, & arguatur vt prius, & propterea coguntur dicere ꝙ præcessit esse essentiæ specificum, non aũt particulare, quod contrahitur per esse existẽtiæ. Ad tertiam dico ꝙ istæ formæ sunt vnitæ materiæ in potẽtia rõne suppositorum, quæ sunt in materia in potẽtia, & sic cessat rõ. Ad quartam rationem cogũtur ipsi r̃ndere vt nos, ideo dico ꝙ erit idem & aliud: idem,quia illi correspondens, aliud qũo ens in actu aliud ab ẽte in potentia, & sic euitaẽ creatio. Ad quintam data rõne eorum,tunc natura cõis, quam dicunt essentiam cõtineretur virtualiter in causis, & hoc mõ oportet r̃ndere pro nobis & ipsis, quod hæc ꝓpõ est vera,q̃n ambo illa sunt continebilia,modo nihil potest contineri nisi producibile, nã illa siue essentia non est contineri apta, quia non est producibilis vt ipsi dicunt. Ad sextam etiam ipsi cogunẽ soluere qui ponũt essentiam esse naturam cõem,ꝓpterea dico ꝙ est æterna talis essentia, non autem reddit idem numero, quia concurrit potẽtia respectiua materiæ,q̃ in aduentu formæ particularis corrũpitur. Ad septimam negaẽ consequentia, quia inchoationes infinitarum materiarum sunt non numero sed spẽ differentes,sed spẽs sunt quodam numero vt.d.Porphyrius.Ex his potest hæc positio defendi, imo dico ꝙ quæcunq; isti scribunt contra hanc põnem, coguntur ipsi etiã soluere qui ponũt esse essentię esse naturam cõem,esse vero exñtiæ esse modũ intrinsecum illius essentiæ, oẽs.n.rationes factæ contra põnem illam sunt contra eorum põnem, nolo plures positiones narrare, quia cæteræ quæ ponuntur, nõ habent colorem. Hæc de positionibus dicta sufficiant.

Defensio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione primo aĩaduersione dignum ꝙ oĩs effectus in suis continetur causis, aliter ex quolibet efficeretur quodlibet, effectus vero in causis nihil aliud est q̃ suæ causæ,& ita effectus in causis nõ est sub essentia propria. Sed sub essentia suarum causarum,quia rõne latens dr̃ in illis,quatenus nõ est sub propria essentia, dum vero est in seipso extra cãs,patens,dr̃,quia sub ꝓprio esse,propriaq; essentia alia à causis existit,hinc forma dum producitur educi atq; extrahi de potentia materiæ dr̃,quatenus latebat ibi, eo quia in illa vti in causa continebatur, & nõ sub essentia propria, magis autem ẽm essentiam causæ. Secundo aĩaduersione dignum ꝙ esse in potentia materiæ non est vno modo, quædam.n. sunt in potentia materiæ primo prima,& sic sunt oĩa in potentia materiæ,& hoc pacto ex quolibet potest fieri quodlibet quatenus in quolibet continetur materia, in cuius potentia primo prima continentur oĩa,quædam sunt in potentia materię determinata,veluti in pane est potentia sanguis, & hoc pacto nõ ex quolibet fit quodlibet,sed determinatum ex determĩato, vnde vt colligitur.12.huius forma potest intelligi in materia bifariam.Vno modo ẽm potentiam materiæ primo primã, & hoc pacto formæ nihil pręest,nec de dispõne formę, sed solum illius præsunt cãæ tñ.Alio modo forma potest intelligi esse in materia prout præest in potentia ꝓpinqua:quodammodo inclinata ad formam per qualitates naturales, & sic dr̃ hæc potentia respectiua, & sic licet nihil formæ præsit, præsunt tñ dispositiones formæ. Tertio debes scire vt Auer.12.huius declarat ꝙ creatio apud pħos est productio alicuius nulla parte illius præsupposita,hinc concludit ꝙ si forma per se fieret,talis crearetur,quia illius nulla pars præsupponereẽ, compositum vero per se fit, non creatur, quia eius aliqua pars præsupponitur vtpote materia.Ex his apparet dilucidatio,cum.n.quæritur vtrum rões seminales materiæ præsint pro gñatione formæ. Respondeo ꝙ si per rões seminales intelliguntur essentiæ formæ, quibus correspondet aliquid pręter essentias cãrum, & dispositionum, vt sic pro gñationibus rerum non præsunt, rationes seminales. si autem intelligantur per tales rões seminales causę ipsæ siue dispositiones propinquæ, sic essentiæ formarum pręsunt,quia pręsunt causæ & dispositiones,quæ sunt essentiæ formarum,& ita pręsunt essentiæ oĩum formarum, sumendo tales essentias ꝓut illis nihil correspõdet præter cãs illarum principales vel dispositiuas.

Commen.11. *Commen.18.*

dispositiuas. Et fortasse hoc voluit dicere secunda positio, & Anaxa. dum dixerunt esse oīum formarum inchoationes: quę sunt oīum formarum essentiæ, sumpserūt.n. inchoationes non pro rōnibus & essentijs quibus correspōdet aliquid præter dispōnes & præter cās oēs, sed sumpserunt essentias quatenus illis nihil aliud præter cās principales & dispositiuas correspondet. Hæc de dilucidatione ipsa dicta pro nunc sufficiant.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis ad rōnes. Ad primam dico ꝙ agēs extrahit effectū de potentia materiæ quatenus eius esse non erat aliud q̄ esse materiæ, at agens ita illum educit, ꝙ facit ipsum esse extra potentiam materiæ, nec præbet ei multitudinē sed perfectionem, qm̄ non efficit alium præter eum, qui in materia cōtinebatur, sed ipsum perficit in actu. Ad secundam dico ꝙ effectus in actu non est alius ab eo quod est in potētia alietate termini, quia quod erat in potentia erit in termino, tn̄ est alius alietate essentię, quia in potentia talis effectus erat suæ causę, in actu est per se in proprio esse & essentia alia ab esse & essentiæ causæ. Hæc de vndecima dispu.

Similiter itaque his & quæ sunt natura constituta se habent. nam sperma facit sicut quæ ab arte, habet enim potestate speciem &c. Tex. cōm. 31.

DISPVTATIO DVODECIMA

De seminarijs rationibus in causis agentibus.

Num in causis agentibus præsint rationes seminariæ rerum agendarum.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod non præsint, arguo. Primo effectus æqualiter cōtinetur in materia & in agente, sed ante gñationem ratio seminaria materialis erat solū ipsa materia, igitur ratio seminaria effectiua erit solum ipsum agens: igitur nihil præest præter cās agentes. Secundo agens continens effectum totaliter, non requirit rōnem seminalem aliam ab ipso, sed cœlum continet effectum totaliter, igitur non requirit aliquam aliam
Cōm. 31. rōnem seminalem præter cœlicā virtutem. In contra-
Cōm. 18. rium est Arist. & Auer. hoc. 7. & 12. huius vbi volūt ante gñationem cuiusq; formę præfuisse semen, in quo est rō seminaria illius formæ. Idem in lib. de animalibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO tituli declaratione oportet declarare quid sit semen, quia à semine rō seminalis dicta est. Itaq; apud aliquos sic describitur, semen est corpus imperfectum productum à gñante: cuius forma intenta est vt ex ipso gñetur simile aliquid generanti, cā autem est, quia natura primo procedit ascendendo de imperfecto ad perfectum vt à forma seminis vsq; ad formam sanguinis, è forma sanguinis vsq; ad formam embrionis, è forma embrionis tādem vsq; in formam speciei hoīs vel æqui. Contra vero procedit in corruptione, quia primo ex aīali ad cadauer, hinc ad elementa tandē. Ex hoc sequiť semen esse corpus imperfectum gratia alterius à gñante productū. Sed hæc diffinitio est diminuta, primo quia nihil poniť per quod notetur materia, q̄ est de essentia diffinitionis vel illius pars apud exteros, aut saltem est necessaria vt deferens essentiam, & hoc ait Auer. primo de aīa, ꝙ qui dimittit materiam indiffiniendo, diminute diffinite vt patet. Prętcrea si semen ipsum est corpus imperfectum, aut imperfectione gñis, aut imperfectione speciei. si imperfectione gñis, sic omne aīal præter hoīem erit corpus imperfectum, & sic male illud addiť in diffinitione seminis, non imperfectione speciei: quia oē semen in specie seminis, cum habet oīa requisita ad eius spēm est perfectum in sua specie, & sic oīno male additur corpus imperfectum. Tertio cum rō seminalis dicať à semine, tunc solum in viuentibus essent rōnes seminales, & non in elementis vel simplicibus aut mistis inanimatis, quod nō est dicendū. Propterea aliter oportet dicere. Vbi aīaduertēdum est semen posse trifariam sumi. Vno modo pro oī eo, in quo adest virtus productiua alicuius effectus, siue illud semen sit decisum vel productum ab agēte particulari, siue non, & hoc pacto dispositio qualitatiua inducta in ligno à sole vel igne dř semen respectu ignis generandi. Secundo sumi pōt pro quodam proportionali vero semini. & sic corpusculum illud in carne vaccina est semen respectu apis generandæ: quod quidem productum est à calore solis & cæterarum stellarum diffuso in aere vel aqua vt. d. Auer. 12. meta. lib. Tertio potest sumi pro corpore deciso ex superfluo alimēti in loco debito gñationis, in quo est virtus productiua eius quod est simile gñanti. Semen primo modo est oīs dispositio qualitatiua in qua est virtus effectiua alicuius corporis in certa specie constituti: & hoc pacto semen & rō seminalis idem est, quia caliditas & siccitas inductæ in ligno ab igne est semen ad formā ignis generādam, & hæc eadem est rō seminalis. Semen secundo modo est corpus quoddā productū ab actione solis & cæterarum stellarum, in quo residet virtus generatiua certi viui, quod est simile saltem virtualiter calori stellarū tunc vigenti. Tertio modo semen est corpus decisum à superfluo alimenti patris & matris producti in loco debito gñationis in quo residet virtus generatiua alicuius viuentis similis iis è qbus decisum est, tangitur corpus loco gñis, & formæ, tangitur à superfluo alimenti patris & matris siue principiorū agentium loco materiæ, & loco agentium producti in loco debito gñationis tangitur ad expressionem maiorem, dř in quo residet virtus alicuius viuētis productiua loco cāæ finalis, & per similitudinem ad hoc semen, quod sperma appellant græci cætera semina dicuntur, hoc. n. modo tangitur in lib. de aīalibus ab Arist. Ex his apparet quid sit ratio seminalis, si. n. semen accipitur primo modo, sic idem ſm rem est semen, & ratio seminalis, dispositio enim illa qualitatiua vt inducta ab agente est semen, vt instrumentum agentis principalis ad gñationem ignis vel alicuius talis, dř rō seminalis. Si vero semen sumatur. 2. vel 3. modo virtus illa, siue qualitas illa quę residet ī spiritu generatiuo, qui est pars spiritualior & subtilior totius corporis, dicitur ratio seminalis. Quid sit ratio seminalis, & quid semen, modo patet. Hęc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE disputatione Plato quem sequuntur Alexan. Them. Auic. Algazel & alij plures dixit formas rerum induci totaliter ab extra, illasq; non contineri in agentibus particularibus: eo quia agentia particularia non inducunt formas: sed solum disponunt. Et tunc iuxta hanc positionem oportet dicere nullam esse rationem seminalem. Primo quia in dispositione qualitatiua nō inest virtus generandi: Secundo quia nec in semine. 2. vel 3. modo, solum. n. inest virtus disponendi ad inductionem

Marginalia: Quid semen sec. aliquos. — Confutatio diffinitionis seminis. — Cōm. 16. — Quid semen. — Cōm. 18. — Platonis pō.

ctionẽ formæ, virtus aũt gñandi est in aĩa mundi apud Pla. quæ ab Auic. dr̃ cholchodea, à Them. Alexãdroúe intellectus agens, ab aliis dr̃ forma vniuersi; dr̃ quidem anima ab animando cuncta viua, non aũt ab inanimãdo, dr̃ forma à formando. non autem ab informando: dr̃ intellectus agens respectu intelligibilium. Sed contra hanc põnem non est nunc obiiciendum, quia dispu tatione decima est obiectum ꝑ rõnes Auer. nũc autem sufficit. Alij vero concedunt semina, verũ de semine tenent istas conclusiones, prima semen non ponitur vt principium actiuũ attingens vltimã formam substantialem gñandam. Secunda semen non agit ad dispõnem ꝑuiam vt sufficiens principiũ actiuum alterationis, sed quasi vt instrumentum cœli. Tertia oẽs aĩæ in materia disposita inducuntur immediate à DEO. Quarta cæteræ formę inaĩatorem inducuntur ab agentibus earum. Ex his sequit̃. 5. conclusio ꝙ non præsunt rõnes seminales actiue, sed bene dispositiue: & si præsunt solum in formis inanimatorum præsunt. Has conclõnes per ordinem deducũt, primã quidem multifariam: & primo supponunt ab imperfectiori non posse effectum perfectiorẽ produci. primo quia si nõ, tũc nulla esset via ad ꝓbandum agens vnum esse altero præstãtius, semper .n. Arist. docuit illud per maximum in quod potest. Secundo oẽ quod est in ꝓducto est in producẽte actu vel virtute, igit̃ semper producens est perfectius vel saltem æque perfectum effectui. Tertio signet̃ effectus productus à semine & sit A, vel igitur A est æquale semini, vel excedit semen: vel est minus. si minus vel æquale, habetur intentũ, quod non concurrit actiue ad ꝓductionem aĩalis. si excedit, quæro de illa entitate q̃ excedit, vtrũ sit ab illomet vel ab alio, non ab illomet, quia tũc contineretur in illo formaliter vel virtualiter, & sic per illam entitatem A nõ excederet illud producens, igitur ab alio oportet illam esse, & hĩ est propositũ 4. oĩs causa æquiuoca est perfectior suo effectu, sed semẽ est causa æquiuoca respectu aĩalis producti, igitur nõ potest esse illo imperfectius. 5. qñ ad eundem effectũ concurrunt duæ cãæ. s. vniuoca & æquiuoca, æquiuoca semper est nobilior effectu, igitur à fortiori qñ sola æquiuoca concurrit quare cum ad gñonem aĩalis solum semen concũrrit, sequit̃ ꝙ semen deberet esse nobilius illo, qđ est imposibile. Sexto nulla forma dare potest perfectius esse alicui, q̃ si illi seipsam ꝓberet formaliter. Sed si forma seminis daret esse materiæ, non daret esse nobilius aĩali, igitur non potest dare esse aĩalis. Septimo nullus effectus est sine per se causa efficientiæ, sed in momento gñationis semen non est ẜm Auer. 1. phy. igitur non potest aĩal esse à semine, vel sub alia forma sumus in primo instanti geniti esse aĩalis, vel igitur aĩal est à se, vel alio vel à nullo, & cum non posit esse à se nec à nullo, igitur ab alio, & non à semine, quia illud non est, igitur à motore separato. Hæc de prima conclusione eorum, multa alia dicunt, tñ ex solutione horum apparebit solutio cæterorum. Secundam vero deducunt. Primo qa agens vniformæ non potest esse sufficiens principium actiuum effectus difformis. Tertia vero deducunt, quia aĩæ illæ non inducuntur à seminibus, nec à virtute cœli, igitur à DEO. Quarta conclusio eorum patet, quia ignis productus quo ad qualitates secum ꝓductas est à qualitatibus ignis gñantis, quo forma eius est à forma generantis, hoc autem esse potest pro tanto, quia forma generantis, est applicata materiæ, de qua debet deduci forma ignis, non sic forma animalis generantis. Hæc hi

Positio aliorũ.

Commen. 62.

de quæstione hac. Sed quod hæc positio nec sit peripatetica, nec Platonica: declaratur. Platonica quidem nõ quia Plato concedit formas creari, isti dicunt tales formas fieri, non autem creari. Amplius Plato gñatim oẽs formas tenet deforis aduenire, isti solum aĩas. Quod non sit peripatetica declaratur. Primo quia Arist. 15. lib. de aĩalibus, vbi disputat, quæ nam aĩa ex semine quæúe deforis accedat, concludit solũ intellectum deforis aduenire, igitur per exponentes sequitur, ꝙ ĩtellectus deforis aduenit, & nihil non intellectus deforis aduenit, & ita cæteræ aĩæ traducuntur ex semine vt ibi concludunt rõnes eius. Secundo sequeretur ꝙ nullum viuens vera gñatione generaretur: qđ licet de hoĩe solet concedi, de alijs oẽs negãt, & deducitur enthymema, quia nullum generatũ cuius forma per gñationem non accipit esse, vere generatur, gñatio. n. est naturalis, quia via est in naturam hoc est in formam vt. d. Arist. 2. phy. Sed quodlibet viuens pręter hoĩem vera gñatione generatur: igitur eius forma per gñationem accipit esse, & per consequens non per productionem à DEO. Tertio generatio ẜm peripateticos est finis alterationis, sed oĩs finis alterationis accipit esse ꝑ alterationem, in hoc. n. cõcordant oẽs peripatetici ꝙ terminus motus accipiat esse per motum, siue sit intrinsecus siue extrinsecus, igitur tales formæ erunt veræ termini alterationum: & sic non sunt à DEO. Tertio formæ viuentium intenduntur ab agentibus naturalibus, aliter à casu præter intentionem illorum fierent, & si intenduntur ab illis, igitur generantur, aliter frustrarentur fine intento, quia niterentur ad id quod non est in posse eorum. Quarto oĩs effectus qui dependet inesse & cõseruatione ab aliquibus causis dependet vel dependuit in gñatione ab eisdem vel similibus, hæc recipitur ab oĩbus peripateticis vbiq;, sed aĩæ oẽs præter rõnalem dependent inesse & conseruatione à materia dispõnibusq; materialibus, ita vt illis remotis amplius non sint, igit̃ dependent vel dependerunt ab his vel similibus in generatione. Quinto vel tales aĩæ continent̃ in potẽtia in prima materia, vel pœnitus ab extra inducuntur. Si continentur in potẽtia in prima materia, igitur Deus illas producẽs erit extrahens, ꝙ est ridiculum apud peripateticos, non. n. credo hos esse ita rudes, cum acuti dicant̃, vt hæc dicerent ad mentem peripateticorum. Si ab extra pœnitus inducuntur, inter dispõnes & has formas ordo erit accidentalis, disponent. n. materiam ad has formas mere ꝑ accidens, declaratur. quia nec in his dispõnibus continentur formæ aliquo pacto, nec formæ continent has dispositiones, & sic per accidens mediantibus talibus dispõnibus hæ formæ inducerentur. Sexto si tales formæ oĩno deforis accedunt vt arguit Auer. 12. huius, tunc istæ proprijssime crearẽtur probatur quia nihil harum supponitur nec actu nec potentia: igitur vera creatio. Septimo fortius oĩs productio vel est ex ente vel ex nõ ente. si ex non ente simpliciter & pœnitus, à peripateticis dr̃ creatio: si ex ente in potẽtia dr̃ generatio, in hoc conueniunt oẽs, tunc arguo vel istæ formæ fiunt ex nõ ente pœnitus, vel ex ente in potentia, in quo ꝓfuerunt saltem aliquo pacto si ex oĩno nõ ente, in quo nec actu nec potentia sunt: creabuntur, vt patet ꝑ diffinitionem creationis. si ex eo in quo sunt in potentia, tunc generabuntur vera gñone, & non productione, quæ est immediate à Deo. Hæ rõnes recipiuntur leuiter à peripateticis, ab exteris vero captu erunt difficiles. Secũda conclusio etiam debet exponi, quia vel volunt ꝙ semen nõ cõcurrat

Confutatio positionis.

Optima ratio.

Commen. 18.

cócurrat vt principium alteratiuum particulare, vel ꝙ non concurrat solum nullo alio concurrente. Si secundum, bene dicunt, non tñ consonat rõnibus eorum, ratio.n. eorum vr̃ probare ꝙ nec concurrat vt particulare agens, vel dispones, nec aliquo pacto, nisi vt coadiuuans, at si volunt vt semen non concurrat ad alterationem vt particulare alterans contradicunt medicis: qui dicunt semen esse virtualiter difformæ, quia deciditur à superfluo alimenti oĩum mẽbrorum: & sic est particulare agens ad organizationẽ, cœlum vero est vl'e agens, non tm̃ gñationi sed dispositionis, & oĩs motus. Tertia conclusio est directe contra Arist. in lib. de sensu, vbi dicitur ꝙ nulla substãtia est principium immediatum alicuius actionis, & ideo concludit ꝙ ignis agit vt calidus, vt vero calidum igneum ignem generat. Præterea si forma ignis potest gñare formam ignis immediate solum suppositis dispositionibus qualitatiuis & q̃titatiuis, tunc illamet forma si esset separata posset ignem gñare solum præexistẽtibus dispositionibus, ꝙ q̃tum sit peripateticum, tu considera: & cõsequentia patet, quia per qualitates solum disponit, & per se generat, igitur facta dispõne totali, poterit illa sic separata gñare eundem ignem. Sed de his in lib. de gñatione. Hęc de põnibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione debes scire, ꝙ ĩ vero semine tria sunt: forma sub̃alis seminis, per q̃ semen est semen, spiritus gignitiuus, qui est subtilior pars seminis: & qualitas quædam, quæ est calor seminalis. hic vero calor est cœlestis & est aĩalis. vt decisus ab aĩali, vt animal est, calor iste est aĩalis, vt decisus ab aĩali, quatenus est instrumentum stellarum & solis est cœlestis, in semine quoq; proportionali, huic vero veluti in corpusculo illo hæc tria sunt, vel his similia: adest forma illius sub̃alis, adest spiritus gignitiuus, adest calor illæ cœlestis proportionalis aĩali. in semine vero primo modo duo sunt nõ ꝓm rem dicta, sed ꝓm rõnem: adest caliditas vel dispõ qualitatiua, vt qualitas est: & adest rõ instrumenti, quia illa qualitas inducta est qualitas, & est instr̃m vt qualitas qualitatem efficit, vt instr̃m substantiæ efficit sub̃am. Tunc dico primo ꝙ sumendo rõnes seminales pro quibusuis principijs actiuis, sic dãt rõnes seminales remote ex parte quidem agẽtis sunt primus motor & cœlũ, ex parte
Cõm. 18. materiæ sunt ipsa materia, & hoc dixit Auer. 12. huius vbi in calce cõmenti ait ꝙ oẽs formæ sunt potestate in prima materia, & actu ĩ primo motore. Si vero sumant̃ rõnes seminales ꝑ virtutibus seminũ actiuis, sit ẽt concedimus illas esse vel in seminibus, vel ĩ similibus his, in vero quidẽ semine vel illi proportionali rõ seminalis est forma sub̃alis seminis, calor aĩalis residens in spũ gignitiuo, & hæ duæ sunt in ꝓportionali semini, in metaphorico semine rõ seminalis est rõ instrumentalitatis vt dictum est, igitur rationes seminales semper præsunt generationi cuiusq; formæ. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

NVNC soluamus primo rõnes aliorũ. Scd'o ad principales dicemus. Ad primã dico ꝙ ab impfectiori põt produci pfectius nõn absolute, sed quatenus instr̃m est agentis principalis: forma.n. seminis vna cũ calore aĩali vt instr̃m agentis particularis & vl'is potest ꝓducere pfectius se. Ad rõnes, ad primã dico, ꝙ est aliqua via, nõ tñ illa via est eadẽ de instr̃is & de agentibus principalibus, agẽs.n. principale dr̃ altero pfectius, quia potest in maius ꝑ se, vel mediante aliquo instr̃o: instr̃m vero est pfectius, quia potest in maius vt instr̃m pfectioris agẽtis. Ad scd'am dico ꝙ quicquid est in aĩali ꝓducto est in semine virtualiter nõ principaliter, sed virtualiter instrumẽtaliter, & sic nõ oportet semẽ esse pfectius actualiter aĩali, sed sufficit vt sit ęque pfectum virtualiter instr̃aliter, etiam dato ꝙ sit imperfectius illo actualiter. Ad tertiam dico ꝙ a excedit semẽ quo ad actualem pfectionem, tñ non excedit illud quo ad virtualẽ instrumentalem pfectionem, est.n. semen instr̃m agẽtis ęque pfecti, vel pfectioris. Vlterius concedo ꝙ entitas, qua A. excedit semen, continet̃ in semine virtualiter non q̃dem principaliter, sed instrumẽtaliter, & sic non sequitur semen esse absolute pfectius aĩali genito: sed solum esse instr̃m agentis perfectioris, vel æque perfecti. Ad quartã dico ꝙ cã æquiuoca principalis est pfectior suo effectu. Sed cã ęquoca instrumentaria non est pfectior: sufficit.n. illam esse instr̃m agentis pfectioris. Per idem ad quintã. si.n. concurreret æquiuoce principaliter ꝓculdubio haberet̃ intẽtum. Ad sextam dico ꝙ añs est falsum, põt.n. aliqua forma dare perfectius esse, q̃ si ipsa esset forma materiæ, qñ est instr̃m perfectioris agentis, non tñ absolute, & hoc non possunt capere. Ad septimam dico ꝙ agẽs est duplex. alterum requisitum ꝑ fieri: alterum requisitum pro esse & conseruatione, agẽs requisitum pro fieri est semen ipsum, agens requisitum ꝑ esse & conseruatione est cœlũ & primus motor, mediantibus dispõnibus qualitatiuis & q̃titatiuis. dico ꝙ in primo instãti esse formæ aĩalis, hæc forma est, & quũ quærit̃ vel à se, vel à nullo, vel ab aliquo: dico ꝙ in hoc primo instanti à nullo est effectiue, ab aliquo conseruatiue, quia à cœlo & dispõnibus materialibus, nec est impoſ'e effectum esse sine agente, à quo solum in fieri dependet, sufficit.n. habere agens à quo dependet in cõseruatione. Hæc ad rõnes primæ conclõnis. Ad rõnes pro alijs cõclusionibus patuit solutio in dilucidatione. diximus.n. ꝙ semen non est totale principiũ alteratiuũ sic ꝙ nullum aliud agens concurrat, tñ est particulare principium alteratiuũ virtute oĩum mẽbrorum, à quorum superfluitate deciditur, cœlum vero est vl'e principium alteratiuum, & si istud volunt intelligere, erimus cum eis. rõ vero pro tertia conclusione nulla est, quia nulla substantia agit nisi per qualitates, vt patet. 2. de generatione. Per hæc ad rationes principales ad primam patet solutio, in materia.n. erant duæ inchoationes, prima & vl'is, & erat ipsamet materia proxima, & erat potentia respectiue: sic ex parte agentis sunt duæ, remota quidem ipsa agentia, proxima vero ratio seminalis. Ad secundam dico ꝙ cœlum continet oẽs effectus totaliter, & propterea requirit rõnem seminalẽ: qua contrahatur ad A vel B effectum. Hęc de. 12. disputatione.

Ex quibus vero substantia est vt partibus est perscrutandum. si igitur est hoc quidem materia, illud vero species, aliud ex his & reliqua. Tex. cõm. 34.

DISPVTATIO TERTIADECIMA

De pertinentibus ad rerum essentias & quiditates.

Num materia sit pars essentiæ, siue quiditatis.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod non arguitur. primo, quia. 5. huius cap. de causa dr̃ ꝙ partes diffinitionis sunt formæ, igitur materia non pertinet ad diffinitionem, & ita

ita nec ad quidditatem. Præterea. 2. Arist vbiq; formam appellat quodquideſt, igiť materia non ꝑtinet ad quidditatem. Tertio in hoc. 7. habetur ꝙ forma eſt ſuba compoſita, ſpẽs & quodquideratesse: & non materia. igitur vt prius. In contrarium arguitur quia ſi materia non eſſet pars quidditatis ſubſtantiæ cõpoſitę, tunc materia non ponereť in illius diffinitione, cuius contrariũ habetur. 2. phy. ꝙ naturalia non diffiniuntur ſine materia ſenſibili: & Auer. 1. de aĩa dici ꝙ ꝗ dimittit materiã diminute accipit. Scđo ſi materia nõ eſſet pars quidditatis ſubæ cõpoſitæ, tunc eius quidditas eſſet indiuiſibilis, cõſequẽs eſt cõtra Ariſt. ꝗ vult diffinitionẽ eſſe orõnẽ longã. Tertio ꝗdditas cuiuſlibet eſt principiũ ſufficiẽs eius cuius eſt ꝗdditas quouis alio circũſcripto. Sed forma nõ ſufficit ſine materia adeſſe compoſiti: igitur nõ eſt eius quidditas. Et ſic quæſtio eſt ambigua pro vtraq; parte.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO declaratione tituli. Primo aĩaduerſione dignum, ꝙ eſſentia & quidditas in ꝓpoſito idem ſunt, licet ſuperius ſit dictum ꝙ eſſentia poſſit capi ꝓ ente in potentia ad eſſe, tñ nunc idem eſt eſſentia & quidditas, nõ differunt niſi reſpectu, nam eſſentia dř quatenus eſt principiũ illius cuius eſt eſſendi, quidditas vero quatenus eſt principium diffiniendi. Quidditas vero eſt id qđ per diffinitionem explicatur: eſt. n. diffinitio ſermo certificatiuus quidditatis & eſſentiæ vt dicit Auer. ĩ hoc. 7. habens vero quidditatem eſt compoſitum ex materia & forma apud peripateticos, hoc autem ꝯm rem eſt ſingulare, tñ vt concipitur ab intellectu eſt vľe, non quidẽ ita vt ſuæ conceptioni correſpondeat aliquid ꝑter ſingularia, nihil. n. ipſi compoſito vľi in mente vel in voce vel in ſcripto correſpondet præter ſingularia, tñ dicitur vľe, quia concipitur ſub quadã confuſa indifferentia ad hoc vel illud ſingulare, ſingulare vero eſt habens quidditatem & cõpoſitum diſcrete ſumptum, vt Soc. vel Plato. Ex his ſequitur ꝙ proprie vľe eſt forma vt ſignificatur per nomen gñis, vel ſpeciei, vt homo & aĩal: animatum vel viuens, & miſtum & id genus non ſunt vniuerſalia, ſed compoſita vniuerſaliter concepta, vt. 1. huius diximus, huius cauſa eſt, vt diximus & dicemus ꝙ vniuerſalibus dum concipiuntur correſpondet aliquid præter ſingularia, quia correſpondent formæ ſingularium quæ ſunt vniuerſalia in potentia primo huius. Ex his apparet titulus diſputationis.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

SVNT qui de diſputatione volunt ꝙ multum refert eſſe partem diffinitionis & partem quidditatis. Dicunt. n. ꝙ oẽs quatuor cauſæ ſunt partes diffinitionis, vel in diffinitione ipſa debent ſignificari, non tñ ſunt partes eſſentiæ vel quidditatis, quia non ſunt cauſæ intrinſecæ, niſi duæ tñ, materia & forma. Quod autẽ omnes cauſæ ſint partes diffinitionis, vel in diffinitione debeãt ſignificari, declarant quia diffinitio eſt ſermo dicens eſſe rei. 2. poſte. Sed eſſe rei eſt ab oĩbus cauſis, igitur diffinitio rei debet eſſe per oẽs cauſas. Secũdo ſciatur eſſe rei per formam tñ vel materiam & formam, & addatur ſcĩa alia eiuſdem, quæ eſt per finem & agens, vel cum priori efficit maius, vel non, non eſt dicendum ꝙ non, quia tunc ſcĩa per oẽs cãs non eſſet perfectior ꝗ ſciẽtia ꝑ pauciores cãs, contra oẽs. ſi maior, igitur illę cãæ pertinerſt ad diffinitionem illius. Sed hæc põ non eſt peripatetica, primo quia tunc nihil diffinitiue ſciretur, niſi in illius diffinitione ponerentur omnes cauſæ, & ſic oportet ponere DEum & cœlum: & oẽs cauſas à quibus dependet res. tenet conſequentia per rõnem horum, at falſitas conſequentis nota eſt. Secundo hoc vř contra oẽs, quia diffinitio eſt oratio conſtans ex gñe & dĩa vltima, ſed cauſæ extrinſecæ non poſſunt explicari in diffinitione, nec vt genus, nec vt dĩa, igitur non poſſunt poni in diffinitione. Tertio in hoc oẽs conueniunt ꝙ partes diffinitionis debent eſſe partes rei. Sed cauſæ extrinſecæ non ſunt pares rei, igiť nec diffinitionis. Et tunc ꝑ hæc ad rõnes horum dico. Ad primã ꝙ diffinitio dicit eſſe rei, quia eſt ſermo certificans eſſe ſiue rei eſſentiã, & dico ꝙ eſſe rei eſt ab oĩbus cauſis depẽdenter, non autem ĩtrinſecæ niſi ab vna tñ, vtpote à forma ꝯm Auer. vel duabus, materia videlicet & forma apud alios, & ſic ſolum per formam vel materiam & formam oportet diffinire, quia ſolum per formã, vel per materiam & formã eſſe rei intrinſecæ eſt. Ad ſecundam dico ꝙ ſcientia quę eſt per formam tñ vel materiam & formam tñ eſt ꝑfecta quidditatiue, cui nihil quidditatiue addi poteſt, non autem perfecta ſimpliciter, & ꝓpterea addi poteſt, non quidẽ ad quidditatiuam cognitionẽ, ſed ad cognitionẽ quatenus cognitio eſt. Alij vero & Thomas, & Egid. auctoritate Auic. voluerunt partem eſſentię atq; quidditatis eſſe tam materiam ꝗ formam &, conſequenter diffinitionem perfectam eſſe, quæ formã & materiam explicat, vel cuius partes ſumuntur à materia & forma, vnde Egid. in hoc. 7. ait ꝙ materia & forma non ponũtur in diffinitione actu, eo quia partes diffinitionis ſunt partes rõnis, ſed ponuntur per quãdam correſpondentiam & quaſi indirecte, quatenus ab his ſumuntur partes rõnis, quia niſi partibus rationis rñderent partes rei, diffinitionis partes eſſent figmẽta. & ſic tenet Egid. ꝙ ipſa materia & ipſa forma ponuntur in diffinitione non actu, ſed indirecte quatenus partes rõnis quæ ſunt genus & dĩa, ſumũtur per quãdam corrñdentiam ab ipſis videlicet, materia & forma. Hæc Egid. Alij tñ explicatius hanc põnem declarant: vbi debes ſcire apud eos. ꝙ materia poteſt ſumi vno modo pro parte integrali, quo modo ſemicirculus eſt pars integralis circuli, & poteſt ſumi pro parte eſſentiali, quo modo cum forma cõponitur compoſitum. ſi ſumatur pro parte eſſentiali, poteſt ſumi vno modo incontracte, & quaſi vľiter. ſecundo modo contracte, & contracte. poteſt vlterius ſumi aut vt contrahitur ad ſingularitatẽ, aut ad exiſtentiam, aut aliquod accidens præter neceſſarium. Tunc dicunt ꝙ ſumendo materiam pro parte integrali non pertinet ad quidditatẽ directe, non. n. ſemicirculus eſt pars quidditatis circuli, nec brachium pars quidditatis hoĩs, pertinet tñ hoc modo conſiderata aliquo pacto ad quidditatem ſaltem indirecte, vel per reductionem, eo quia quicquid eſt cauſa cauſæ videtur per reductionem eſſe cauſa cauſati. Si autem ſumatur pro parte eſſentiali: vel ſumitur incontracte & vľr, & ſic tenẽt ꝙ ſit pars quidditatis ſpeciei: & pertineat ad quidditatem ſpecificam. Si contracte ad ſingularitatem eſt pertinens ad quidditatem indiuidui ſingularis diſtincti contra vľe, vt huius hoĩs. ſi contracte ad exitentiam eſt pertinens ad quidditatem indiuidui exiſtentis ſi contracte ad accidens præter neceſſarium, nullius rei eſt pars quidditatiua. Ex his ſequuntur duo ꝙ materia eſt pars quidditatis ſpecificæ, & pars quidditatis indiuidui, non tñ eadem ratione, eſt. n. pars quidditatis ſpecificæ vt incontracte ſumitur & vniuerſalis indiuidui vero vt contracte. Hæc exteri. Q. autem materia ſit pars quidditatis ſpecificæ, arguiť verbis Ariſt. In. 8. n. meta. laudauit archytã Tarentinum

Marginalia: Com. 11. — Commen. 42. — Commen. 27. — Poſitio Burl. — Confutatio. — Solutio rationum primæ poſitionis. — Poſitio aliorũ. & Thomæ & Egidij. — Rationes pro poſitione.

Tarentinum qui diffiniebat per materiam & formam, & Auer. idem vr sentire, præterea ibidem ait ꝙ ratio diffinitiua signat aliquid de aliquo, vbi oportet hoc quidē esse vt materiam, illud vero vt formam, vbi Auer. inqt, diffinitiones. n. rerum sunt ex materijs & formis. v. g. cyphus qui diffinitur per hoc quod est vas talis qualitatis siue talis formæ. Arist. quoq; in quam pluribus locis huius Septimi libri sepe vult ī diffinitionibus materiam esse adiiciendam, vnde inquit ꝙ parabóla Soc. vnioris, q̄ consueuit dicere. nō bene se habet, superfluum. n. est auferre materiam à quidditatibus rerum, quarum quædam sunt hoc in hoc. i. forma in materia, & alibi pluries, pro hac parte augeſ. aliqui primo essentia siue quidditas cuiusq; rei est rō intrinseca & sufficiens essendi rei, circunscripta quauis cā alia realiter differēte. Sed forma non est sufficiens ratio essendi compositi: igitur non est essentia illius. minor patet: quia tunc materia superflueret. Secundo si ita esset, tunc cōpositum esset incātum, deducitur, cuius essentia est incausata, ipsum est simpliciter incausatum: sed forma quæ est essentia compositi est incausata intrinsece, igitur cōpositum esset incausatum, sed cum cōclusio sit falsa, falsum erit formam esse essentiam cōpositi. Tertio si ita esset, tunc forma faceret cum materia vnum ꝑ accidens, deducitur quia oīs essentia cōpleta in specie cuicunq; vnitur, facit vnum ꝑ accidens, sed essentia est completa in spē, igitur addita materiæ facit vnum per accidens, quare forma quæ est essentia addita materiæ faceret cum illa vnū per accidens. Quarto quicquid nec est quidditas, nec pars q̄dditatis, nec habens quidditatem est nihil. Sed per te materia non est quidditas, nec pars quidditatis, nec habēs quidditatem, igiſ nihil. Quinto datur materia vl̄is. igitur est pars cōpositi vl̄is, igitur est pars quidditatis, antecedens primum declaraſ quia materiæ conuenit facere per se vnum cum forma, & non rōne huius vel illius materiæ, igitur ratione materiæ in vl̄i. consequentia tenet, quia ꝙ competit alicui per se, & non vni ꝑ alterum nec alteri per alterum, competit eis per vl̄e cōe, oībus materiis competit facere per se vnum cum forma, & nō vni per alteram, nec alteri per alteram, igitur oībus illis per vl̄em materiam. Sexto quicquid ponitur in diffinitione substantiæ materialis: pertinet ad illius quidditatē: sed materia ponitur in diffinitione substantiæ materialis vt patet. 6. huius, & . 2. physi. igitur ꝑtinet ad eius quidditatem, cęteræ conclusiones patent ꝑ similes rōnes, quia si materia specifice sumpta est pars quidditatis speciei, materia contracte sumpta erit pars indiuidui, & quidditatis particularis, erit dico pro rōne pro qua contrahitur: quia si contrahiſ per singularitatem, erit pars quidditatis singularis, si per existentiam: erit pars quidditatis existētis. Sed hæc pō non vr̄ peripatetica primo probatur tribus rōnibus Auer. quarū prima tāgitur. 7. huius vbi sumit quidditatem esse principium ꝑ se essendi, tunc arguo. quicquid est principium per se essendi cōpositi habentis quidditatem, est illius per se quidditas: sed sola forma est per se principium per se essendi, vt. 3. huius textu, materia vero est per se principium nō essendi, diffinitur. n. forma vbiq; per esse principium per se essendi, materia vero per esse id quo res potest non esse: igitur per se principium essendi est forma, & ita sola forma erit essentia rei & quidditas rei vnde ratio hęc colligitur. 7. huius partim, & partim vbi dicit forma est pars. quæ cum fuerit est res, materia vero est illud quod cum fuerit non est res. Et ita vis rationis est per solam formam compositum habet per se esse, per materiam non habet esse nisi per accidens: quia per illam habet ꝑ se non esse, igitur sola forma est rei essentia: & materia solum per accidens pertinet ad essentiam, quatenus per accidens pertinet ad esse. Secunda tangiſ primo huius & est hæc, id non est pars essentiæ & quidditatis, per q̄d ipsum compositum diffinibile est sensibile, & nō intelligibile: sed per materiam cōpositū est sensibile, per formam vero intelligibile, vt dr̄ cœli & 12. huius, igitur per formam diffinitur, & non per materiam. Tertia tāgitur eodem primo met. & 12. huius & est hæc. Illud est principium quidditatis & essentiæ per se, quo ipsum diffinibile participat per se vl̄itate, sed forma participat vl̄itate, materia, singularitate, igitur per formam proprie & veræ diffinitur cōpositum habens formam. Quarta rō est Alberti, videlicet illud nō est principium essentiæ & quidditatis, quod ꝫm se est singulare, eo quia essentia & quidditas est vl̄e, & rei vl̄is singulare nō est pars: sed materia est per se singulare, deducitur, quod est vnum numero in sua specie est per se singulare. sed materia prima est vna numero in spē materiæ: quia si hæc materia est alia ab illa, est propter formam, vel accidentia, quibus determinatur ad diuersas formas: vnde hæc rō tangitur. 12. huius. Ioannes vult essentiam cuiusq; entis habentis essentiam & quidditatem esse formam, verum tenet ꝙ id quod per se primo diffinitur sit cōpositum habens formam, & hoc quia apud ipsum homo in vl̄i vel aīal non est forma tm̄. Sed cōpositum vl̄e ex vniuersali materia & vl̄i forma. Cōcedit secūdo ꝙ materia interdum ponitur, immo debet poni in diffinitione, nō quidem vt pars essentię diffiniti, sed vt pars diffinibilis. nec valet est pars diffinibilis, igitur pars essentiæ: vel quidditatis: prætermittitur tn̄ materia in propria forma, quia ponitur genus, quod loco eius habetur, vel saltē ab illa sumitur, quia aīal apud ipsum est quoddam modo materia rōnalis, totum. n. præcedens est materia totius sequētis: & sic rōnale est tota essentia hoīs, aīal vero quatenus sumitur à materia, non est pars essentiæ, sed solum quatenus sumitur à forma gn̄ica, tu vero lege Ioānem in multis locis. Sed hæc pō licet in parte sit Auerroica: non tn̄ est cōueniens. Primo qa ꝫm Auer. materia non est pars rei vl̄is: est. n. ꝑ se singularis in sua spē. Secūdo quicquid est pars diffinibilis est pars diffinitionis, quia diffinitio est idem oībus modis cum per se primo diffinibili. Sed quicquid est pars diffinitionis, est pars essentiæ, igiſ si materia est pars diffiniti erit pars essentiæ. præterea Auer. in hoc. 7. ait ꝙ homo vl̄is non est homo nisi ꝫm formam, igitur non per compositionem materiæ & formæ vt Ioannes dicit. Præterea in hoc. 7. ait diffinitio est intentionis vniuersalis, & formæ vniuersalis, & proprie. i. primo & per se non congregati ex materia & forma. Vltimo primo huius declarauimus non dari compositum vniuersale, cui quidem correspondeat aliquid præter singularia, vt disputatione. 8. videri potest. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Pro dilucidatione debes scire, primo ꝙ entium quædam sunt per se, quædam per accidens, per se sunt quæcunq; subeunt figuram alicuius prædicamenti, vt in prædicamento substantiæ homo, in p̄dicamento qualitatis album, & id genus: per accidens vero quæcunq; non subeunt figuram alicuius prædicamenti, sed pluriū prædicamentorum: vt homo albus, & id genus. entium per se vlterius, quædā sunt simpliciter absoluta vt substantiæ,

Cōm. 6
Cōm. 9.
Cōm. 20.
Cōm. 22. et 53.
Commen. 20.
Commen. 37.
Cōm. 27.
Cōm. 29.
Cōm. 14.
Cōm. 18.
Cōm. 14.
Cōm. 14.
Positio Ioānis.
Confutatio.
Commen. 29.
Commen. 37.
Quot modis entia.

ſtantiæ,quædam aut accidétia,aut aliquo pacto rõnem accidétis vel alicuius reſpectus includentia, accidentia quidē vt album,nigrū & id genus,includentia accidens vel aliquo pacto relationem vt natura, materia, forma, aīa graue:leue,& id genus. Tunc ſit prima ſuppō quidditas ſiue eſſentia ꝓprie non eſt entium per accidēs.patet quia nullum illorum eſt ens per ſe,& ſic nullius illorum eſſe poteſt eſſentia vel quidditas. Secunda,quidditas vel eſſentia non eſt entium ꝑ ſe, quæ ſunt accidétia, vel accidens aut relationē includentia,patet quia quidditas eſt id quo res exiſtit vel eſt ens ad ſe vt dr̄ in litera, at nullum horū eſt ens ſimpliciter ad ſe,quin aliquo pacto vel ſm̄ dici, vel ſm̄ eſſe, ſit ad aliud. Natura.n.aliquo pacto eſt ad aliud, materia aliquo pacto ad aliud, aīa ſimiliter,& breuiter oē tale aliquo pacto eſt ad aliud. Tertia ſuppō quidditas eſt ſolius ſubæ compoſitæ, deducitur quia ſola ſuba compoſita eſt ens per ſe & abſolutū in certo gn̄e collocata. Ex his ſequitur ꝙ in naturali ſcīa multa diffinitur,vbi ponitur materia,multa vbi ponuntur oēs cauſæ, multa vbi ponuntur genus & dr̄ia tm̄,cauſa eſt.quia qn̄ diffiniuntur accidétia, vel effectus naturales,vel res reſpectiue aliquo pacto,tunc ponitur materia, interdum aliquæ cauſæ interdum oēs. eo quia diffinitio non eſt abſoluta entis abſoluti:ſed ſm̄ cōditiones rei. Qn̄ vero diffiniuntur cōpoſita quæ ſunt per ſe in gn̄e,vt homo & aīal & id genus,tunc ſolum per genus & dr̄iam diffiniuntur. Quarta ſuppoſitio eſt quod de mente Auer.triplex eſt diffinibile,aliud quidē per ſe primum & hoc eſt forma vt ſignificatur ꝑ nomen ſpeciei vel gn̄is de prædicamento ſubæ vt homo vel aīal, aut equus,& id genus, quodlibet.n.horum forma eſt ꝑ nomen ſpeciei ſignificata, vel gn̄is,aliud per ſe non primo vt ſingulare ſignificatū per nomen cōe,veluti aīale, miſtum,aīatum compoſitum ex aīa rationali & corpore:& cętera id genus,quolibet.n.ſingulare eſt,quia non datur vl̄e compoſitum præter ſingularia quia tn̄ ſignificatur per nomen cōe,ideo vr̄ eſſe vl̄e,aliud eſt ꝑ accidens & eſt ſingulare vt ſignificatur ꝑ nomen ſingulare veluti Soc. & Pla.quæ ſunt ſingularia hoīs, aut hoc miſtum vel illud aīatum, quæ ſunt ſingularia cōpoſitorum per nomen cōe ſignificatorum, hæc notauimus diſputatione.7.huius ſeptimi. Ex his ſequitur ꝙ quæcunq; diffinitio eſt hoīs per ſe,eſt ꝑ accidens ſingularium hominis, vt Soc.& Plato.& eſt per ſe non primo cōpoſiti ex forma hoīs & materia, vt aīalis humani, quæcunq; diffinitio eſt aīalis humani eſt ſingularium eiuſdem per accidens. His notatis & ſuppoſitis ſit prima concluſio de mente peripateticorum: ſumendo diffinitum per ſe primo ſic materia nec eſt pars eſſentiæ ſiue quidditatis illius,nec pars diffiniti.hæc concluſio patet,quia diffiniti eſſentia & diffinitum ipſum per ſe primo eſt forma ipſa vt per nomen ſpeciei ſignificatur,vt homo vel equus:modo materia non eſt pars formæ,igitur nec eſt pars eſſentiæ nec pars diffiniti. Secunda concluſio ſumendo diffinitum ſecundo vel tertio modo, materia non eſt pars eſſentiæ alicuius illorum,ſed bene eſt pars diffiniri.patet,qa eſſentia eſt forma:cuius materia nūq̄ eſt pars,diffinitum eſt habēs formam, cuius materia eſt pars, igitur materia non eſt pars eſſentiæ : bene tn̄ pars rei quæ diffinitur. Tertia,materia cum ponitur in diffinitione diffiniti per ſe primi, vel in diffinitione cæterorum, non ſignificatur vt pars eſſentiæ, ſed vt deferens eſſentiam vel vt pars diffiniti.hæc concluſio eſt de mēte Auer.in hoc.7.& probatur quia cum eſſentia diffiniti primo vel alijs modis ſit ſola forma,& forma nō poſſit eſſe ſine materia,relinquitur ꝙ ſi ponitur collocatur vt ſubiectum deferens formā eo modo quo ſubiectum ponitur in diffinitione,accidentis. Sed occurrunt difficultates, quas tetigimus in lib.d.d.diſputa.5. in ſolutione tertij dubij. Prima qn̄ ponitur materia in diffinitione diffiniti ſiue primo, ſiue alijs modis ſumpti, quænam materia ponitur vtrum materia prima,vel materia ſignata. Secunda tunc diffinitio eſſet ſimplex & non oratio longa,qm̄ forma eſt ſimplex,& vnius conceptus tm̄,igitur non diceret genus & dr̄iam. Tertia tunc diffinitio ſubſtantiæ eſſet per additamētum, quia materia cum additur,non ponitur vt pars eſſentię:ſed vt ſubiectum eſſentiæ,igitur eſt additamentum. Quarto tunc materia non prædicaretur in quid de ipſo diffinito,nec eſſentialiter:probať,quia nō eſt eſſentia,nec pars eſſentiæ,nec de eſſentia,hoc autem vr̄ impoſsibile.quia ſaltem cōpoſito eſt æque intrinſeca ſicut forma. Quinto dubitatur vtrum diffinitio quæ cōpetit diffinito per ſe primo, competat oībus diffinitis ſibi ſubordinatis alijs modis ſumptis,vt vtrum diffinitio quę cōpetit homini, competat aīali humano, & Soc.an alia diffinitio ſit hominis,alia aīalis humani, alia Socra.multæ alię difficultates tanguntur in lib.d.d.loco allegato,& alia multa diximus diſputa.7.huius lib.7. Hæc nunc ſufficiant. Ad primam Egid. credit ꝙ aīal rationale quod eſt diffinitio hoīs, ſit compoſitum ex partibus rõnis, ſed quia partes rõnis ſunt figmenta niſi ſumantur à partibus rei, & partes rei ſunt materia & forma,ideo voluit aīal ſumi à materia,rõnale à forma,hæc vr̄ ſententia Auer.in hoc lib.7.circa finem cōmenti,vbi velle vr̄ ꝙ vltima dr̄ia ſit ſola rei forma cæteræ partes ſunt veluti à materia ſumptæ,& tunc iuxta hanc pōnem oporter dicere ꝙ materia quæ ponitur in diffinitione cuiuſuis diffiniti eſt genus quod quidem licet nō ſit materia:tn̄ ſumitur à materia, quia aīal ſumitur à ſenſitiuo quod eſt materia rõnalis,ſimiliter cū diffiniť aīal & dr̄ ꝙ eſt corpus viuens ſenſitiuum,genus qđ eſt corpus viuens eſt materia ſenſitiui, quia vegetatiuum eſt materia ſenſitiui. Sed hæc ſolutio nō eſt Auerroica,licet poſsit eſſe recta, qa apud Auer.genus non prędicaretur per ſe eſſentialiter de diffinito. deducitur quia apud ipſum materia non prædicatur ꝑ ſe eſſentialiter de diffinito vt patet ī hoc.7.& 8. huius,& 9.huius & alibi, vult.n.materiam prædicari ſolum ꝑ accn̄s neceſſario de diffinito,quia nō eſt de eſſentia illius. Aliter igiť dico ꝙ materia non ſemper ponitur in diffinitione: quia in diffinitione diffiniti per ſe primi non neceſſario ponitur, quia vt dicetur genus & dr̄ia ſunt partes formæ,non autem ſumpte à materia & forma,ponitur autem in diffinitione diffiniti per ſe primo vt additum atque ſubiectum eſſentiæ,ponitur in alijs vt pars diffiniti, ſed ſiue ſic ſiue ſic ponatur, ſemper ponitur materia propria & ſpecifica quæ eſt conueniens formæ,quæ eſt eſſentia diffiniti. Ad ſecundam dico ꝙ diffinitū per ſe primo eſt forma ſola: & diffinitio eſſentialis eſt ſermo explicans oēs conceptus formæ, & oēs illius gradus. Sed qm̄ forma ſpecifica habet omnes gradus,quibus conſtituit compoſitum, quia habet gradū ſpecificum gradum genericum, & id genus,ideo diffinitio quæ explicat omnes gradus tales, eſt oratio longa: genus.n.& differentia non dicunt diuerſas formas, ſed diuerſos gradus,quibus forma ſe habet ad compoſitum. Ad tertiā dico ꝙ diffinitio dr̄ per additamentū,qn̄ datur per aliquid alterius gn̄is, mō licet in diffinitione ſubſtantiæ

Margin notes (left column): Prima ſuppoſitio quorū eſt quidditas. — Quot modis diffinibile. — 1.concluſio. — Cōm.34.

Margin notes (right column): Difficultas. — Prima. — Secunda. — Solutio. Quæ Egid. — Cōm.43. — Confutatio. — Cōm.23.et 34. Cōm 6. Cōm 12.

substantiæ ponaẽ materia, quæ nõ est de essentia, tñ non est alterius gñis à forma: siue essentia, & sic non est ꝑ additamentum. Ad quartam Auer. concedit, vult. n. materiam & oẽ prædicatum sumptum à materia prædicari per accñs necessario, quia non per se essentialiter. Ad rõnem dico ꝙ licet sit æque intrinseca composito, non tñ est pars essentiæ compositi. Ad quintam debes scire ꝙ diffinitum per se primo prædicatur de diffinito ꝑ se non primo, & de diffinito ꝑ accidens, & ideo quęcũque diffinitio competit diffinito per se primo competit per se oĩbus alijs, & econtra, est tñ hæc dr̃ia ꝙ materia quæ poniẽ in diffinitione non est pars essentiæ diffiniti per se primo, nec pars diffiniti: at in cęteris licet non sit pars essentiæ, est pars diffiniti, quia quodlibet illorum est compositum ex materia & forma. Et ita materia cũ ponitur in diffinitione diffiniti ꝑ se primo, ponitur vt differens & subiectum essentiæ, cum ponitur in diffinitione cæterorum, ponitur vt differens essentiam, & vt pars diffiniti. Aĩaduerte tñ ꝙ etiam aliæ cãæ adduntur in diffinitionibus specierũ subæ vt patet in lib. de aĩalibus, diffiniuntur. n. per efficiens, finem & materiam & formam, tñ sola forma est propria, cæteræ cãæ addũtur extra essentiam, licet cõueniant diffinitionibus pro q̃to ab illis dependent diffinita. Vnde aliquid ponitur in diffinitione vt essentia vel prædicatum sumptum ab essentia, vt forma & oẽ ꝙ sumitur à forma, aliquid vt differens essentiam vel pars rei habentis essentiam vt materia, aliquid vt id è quo dependet essentia vt efficiens & finis proprie tñ forma & p̃dicata formalia sunt de essentia. Et debes scire vt diximus ꝙ oĩa hæc intelligũtur de entibus per se absolutis, quæ sunt per se entia cuiusmodi sunt substantiæ, nam accidentia non proprie diffiniuntur, vt dr̃ in textu. Itẽ nec ea quę includunt accidens vel respectum accidẽtalem vt materia, natura, & motor, & id genus, q̃m in accidẽtibus, vel his quæ accidens includunt, non est essentia: & propterea in diffinitione illorum ponuntur interdum oẽs causæ proximæ interdum materia & forma, interdum accidens, nos autem locuti sumus in his: quibus proprie competit diffinitio, cuiusmodi sunt subę & species subę. Hęc de dilucidatione dicta satis, tu vero collige dicta nr̃i in disputatio. 7. huius, & in lib. destructionũ loco supius allegato, & in. 1. huius disputatione. 8. & habebis oĩa de mẽte peripateticorũ.

Quot modis aliquid ponitur ĩ diffinitione.

Limitatio dilucidationis.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis rñdetur ad rõnes aliorum. Ad primam per auctoritates dico ꝙ Arist. vult materiam poni in diffinitione nunq̃ tñ dicit illam poni vt partem essentiæ, interdum. n. ponitur vt deferens essentiam, vt dicit Auer. interdum vt differẽs: & vt pars diffiniti: & q̃tum ad hoc laudat Archytam. Tunc ad rõnes. Ad primam dico ꝙ forma est sufficiens & per se cã essendi compositum, quia materia est quo compositum non est, & negatur ꝙ sine materia compositum esse posit, quia concurrit per accidens & tanq̃ causa sine qua non: sine. n. materia compositum non haberet essentiam, & sic ad formam negatur minor. Ad probationem dico ꝙ materia non superfluit, quia licet non sit pars essentiæ, est pars compositi & deferens essentiam. Ioannes dicit ꝙ forma est principium sufficiẽs in gñe causæ formalis, materia vero est principium in gñe causæ materialis, & in idem venit. Ad secundam nego consequentiam & concedo formam esse intrinsece incãtam, tñ dependet in esse & conseruatione à materia vt à subiecto, & propterea cõpositum est cãtum, vnde ꝙ intrinsece est incãtum, & non dependet ab aliquo, id cuius est essentia est incãtum, non sic est in proposito, quia licet forma sit intrinsece incausata tñ dependet, & propterea cõpositum est cãtum. Ad tertiam dico ꝙ esse cõpletum in specie est dupliciter. vno modo ꝙ ipsum nullã habet partem q̃ compleat ipsum ĩ spẽ, & sic formæ vt homo & aĩal sunt cõplete in spẽ. alio modo ꝙ nec hñt partem nec dependeant ab aliquo, & sic nõ sunt illa completa in spẽ, quia dependent à materia, tunc dico ꝙ illud quod est cõpletum in spẽ secundo modo cuicunq; vnitur, per accidẽs vnitur: sed quod est cõpletum primo modo potest per se vniri materiæ, è qua dependet, & sic non cogit. Ad quartã dico ꝙ maior est insufficiens, oportet. n. addere ꝙ nec sit deferens quidditatem, nec pars eius ꝙ habet quidditatem. Ad quintã dico ꝙ ꝑ materiam vlẽm possumus intelligere materiã cõem pluribus materijs eiusdem speciei materię, & hoc pacto non daẽ materia vl̃is, quia nõ est nisi vna tm̃ materia in sua spẽ: veluti vna numero intelligentia in sua spẽ. Alio modo possumus intelligere materiam vlẽm materiam cõem per potentiã respicientem formam cõem, vt illam hoĩs, & non huius hoĩs, & sic concedo ꝙ datur materia vl̃is, & est pars cõpositi vl̃is, non quidem ita vl̃is, vt illi in voce vel in mẽte corrñdeat aliquid p̃ter singularia: sed ita vl̃e, quia cõcipitur vl̃r, & sic concedo ꝙ est pars compositi vl̃is non tñ pars essentię, quia vt dixi sola forma & prædicata formalia sunt de essentia compositi. Ad vltimum patet solutio, in diffinitione. n. ponuntur interdum oẽs causæ, & tñ ẽm eos sola forma & materia sunt de essentia, propterea debet limitari maior, ꝙ quicquid ponitur in diffinitione per se vt pars essentialis est pertinens ad essentiam, aliter non oportet, poniẽ. n. materia vt deferens essentiam, cæteræ cãæ ponuntur vt necessariæ ad essentiam, quorum nullum poniẽ vt pertinens ad essentiam, ꝑ hæc patet solutio ad oẽs alias rõnes factas pro parte nostra & contra partẽ nostram, vt patet. Aĩaduerte tñ ꝙ licet doctissimus Expositor Thomas videatur diuersus ab hac positione, quia tñ ipse raro aut nunq̃ dissentit à doctrina peripatetica, fuit. n. ortus peripateticus & oĩ studio peripateticus, & nunq̃ aliud voluit nisi quod peripatetici, propterea sua põ potest reduci facile in bonum, potest. n. essentia capi dupliciter. Vno modo pro forma cuiusq; rei compositæ, qua illa dicitur esse per se & principaliter, & hoc pacto Thomas concederet materiam non esse partem essentiæ. Alio modo capitur essentia pro entitate resultante ex partibus alicuius per se, & sic essentia est tertia entitas, & hoc pacto ait materiam esse partem essentiæ, sumit. n. essentiam large pro omni resultante ex partibus. Auer. autẽ sumpsit essentiam proprie pro eo quod est principium per se essendi, & nullo modo per accidens, sicut est forma: & sic non diuersa sentiunt, Et quod hæc sit positio expositoris, declaratur. vult enim ipse in hoc. 7. & alibi ꝙ materia habeat duplicem gradum: vnum quo materia est materia, & alium à forma, per gradum quo materia est materia, est principium indiuidui, per gradum quẽ habet à forma est principiũ spẽi & essentiæ. Et sic velle vr̃ ipse per essentiam entitatem resultantem ex compositione materiæ & formæ siue resultet à materia quatenus est materia, siue à materia rõne formæ Auer. aũt sumit essentiam pro eo, quo res est per se & primo ratione sua & sic sermo Auer. est præxus, ille expositoris est fusus atque amplus, tñ recte considerando non differunt, Hæc sunt de mente Expositoris. Alij non possunt

Defensio Exposi.

conuenire,

cōuenire, quia ipsi volūt naturæ materiæ rñdere propriam vnitatem realem minorē vnitate numerali: huic vero materiæ volunt respondere vnitatem singularitatis per hecceitatē & sic volunt materiam esse per se partem essentiæ,& propriæ,& strictæ. Tu vero hæc considera. Hæc de decimatertia disputatione.

Abeuntes vero ex actu non palam, vtrum quidam sunt aut non sunt, sed semper dicuntur & cognoscuntur vniuersalis ratione &c. Tex. cōm. 35.

DISPVTATIO XIIII.
De intellectione singularium.

Num singulare sit per se intelligibile à nobis.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod non solet argui. Primo, quia quodquidest, est per se & primum obiectum intellectus. Singulare nō habet quodquidest, tum quia esset diffinibile, tum quia singulare, vt singulare dicit aliquod incōicabile, at quodquid est, est cōicabile, igitur singulare non habet quodquidest. Secundo si singulare per se directe esset intelligibile aut per eandem spēm, ꝑ quam intelligiť vl̄e, aut per aliam atq; aliā. nō per eādē, quia nulla vna spēs pōt repræsentare sub rōne distincta & indistincta, modo vl̄e est indistinctum, singulare distinctum, igiť vna spēs nō pōt illa repræsentare. non ꝑ aliam atq; aliam, quia sicut per vnum singulare causaretur spēs vl̄is, ita & per quodlibet singulare causaretur spēs eiusdem vl̄is, quo dato sequitur ꝙ aut infinite spēs vl̄is essent in intell̄u, aut ꝙ eadē spēs posset intēdi in infinitum. consequens est falsum, igitur & an̄s. consequentia patet: quia spēs vl̄is generať à spē singularis, igiť vt generatur ab vno singulari, ita à quolibet alio, sed cum talia possint ire infinitū, sequiť ꝙ talis spēs vl̄is vel possit multiplicari in infinitum, vel saltem intendi in infinitum. Tertio vt sensus ad obiectum sensus, sic intellectus ad obiectum intellectus, igiť ꝑmutatim vt sensus ad intellectum, sic obiectū sensus ad obiectū intell̄s, sed sensus nō est intell̄s: igiť obiectū sensus ꝙ est singulare non est obiectū intell̄s, & ꝑ cōsequēs nō pōt intelligi. Quarto arguitur si intell̄s per se & directe intelligeret singulare, tūc intell̄s esset hic & singularis. tenet argumētum vt dicit Auer. quia natura recipiēs diuersať per naturam rei receptę vt habetur. 3. de aīa, igiť si res recepta est singularis, intellectus erit hic & singularis: & sic corruptibilis vt deducit Auer. Quinto nihil operať potentia passiua quin ad illam operationē cōcurrat potentia actiua sibi adequata, sed ipse intell̄s pos̄is & agens sunt potentiæ adequatæ, igitur nihil pōt intell̄s pos̄is, quin illud possit mediāte intell̄u agēte, igiť nihil pōt intelligere, quin abstrahatur ab intellectu agēte, sed omne quod abstrahitur ab intellectu agente, est vl̄e, igitur intellectus possibilis nō pōt in singulare. In cōtrarium arguitur quia intell̄us componit propositiones & enunciationes singulares, igiť intelligit singularia, intell̄s. n. cōpositus supponit simplicē. Hęc de dubitationibus. Cōm. 5.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

SINGVLARE in proposito sumitur pro indiuiduo, & indiuiduū pro singulari, indiuiduū aūt diciť quasi indiuisum, indiuisiuū vero dr̄ vel quia nō diuisibile in partes quātitatiuas actuales: qūo atoma corpora dixit Democritus esse indiuisa siue indiuidua, & singularia. Aut diciť quia indiuisibile est in partes diuersarū rōnum, & hoc pacto spēs dr̄ indiuiduū siue singulare vt patet primo phy. aut q̄a indiuisibile in partes eiusdē rōnis vt Socra. q̄ non diuidiť in plura sūpposita vt patet in proposito, igiť sumiť singulare pro indiuisibili in ꝑtes eiusdē rōnis. De hoc. n. queriť si sit ītelligibile à nobis, q̄ tñ dr̄a sit īter singulare & īdiuiduū, su pı⁹ notauim⁹. Hæc de ti. Cōm. 5.

CAPVT POSITIONVM SECVNDVM.

DE hac disputatione determinauimus veritatem in lib. 1. huius dispu. 11. verum quia aliqui illam mouent, & non determināt peripatetice: volumus illam in parte retractare. Aliqui itaq; antequā disputationē determinent, ponunt distinctiones, verū de distinctionibus nō eodē modo loquunť. Alij & antiquiores dicunt, ꝙ singulare triplex est: aliud abstrahens ab existentia & accidentibus, vt hic homo, qui nihil aliud præter naturā & singularitatē includit, aliud includēs singularitatem & existentiam, sed abstrahens ab accidentibus, vt hic homo exiltēs. aliud quod includit singularitatē: exñtiam, & accñtia vt quantitatē, tēpus, locum: & id genus. Iuniores distinguūt ꝙ duplex est singulare: aliud signatū, aliud vagum, vagum est natura determinata proprietate indiuiduali vaga atq; indeterminata, vt aliquis hō & aliquis equus, quia cōcipitur natura in aliquo supposito indeterminate cōcepto, singulare signatū est ipsa natura determinata ꝓprietate indiuiduali signata, & determinata, vt Socrateitate vel Platoneitate, velut hic homo Socra. vel Plato. subdistinguunt singulare signatū, quia aliud est quod est vnum per se, & sic nihil aliud est quam natura cum proprietate indiuiduali, quia natura & proprietas indiuidualis sese habēt vt actus & potentia per se: è quibus fit per se vnū, vt hic homo, aliud est quod est vnum ꝑ accñs, quod quidem non modo naturam, & ꝓprietatē indiuidualē includit, sed accñtia materialia, vt locum, tp̄s, figuram, & id genus. Hæc iuniores exteri. Secunda eorum distinctio est ꝙ intellectio quædam est abstractiua, & hæc abstrahit ab exñtia respiciēs solū rei quidditatem vt quidditas est, alia intuitiua, & hæc est rei existentis in propria existentia. Tertia distinctio apud eos est ꝙ obiectū intellectus aliud est primo tale, aliud tale per partem. Primo tale est ꝙ adequat intellectionē, vt ipsum totū: per partem vero ꝙ nō adequat intellectionē, vt partes totius, homo. n. adequat intellectionem, partes essentiales hoīs seorsum nō adequāt intellectionē. Iuniores distinguunt sic ꝙ aliqd esse intelligibile pōt esse vel ex natura sui. vel per cōparationem ad intellectum cognoscentem, aliquid. n. est intelligibile per se ꝙ nō pōt attingi ab intellectu proter improportionē ipsius ab obiectum. Hæ sunt distinctiones: quas præsupponunt ꝟm eorum fundamenta. Iuxta distinctiones has antiquores has ponunt conclusiones, & primo ex ꝑte singulari intelligibilis: quarum prima est, singulare quouis modo sumptum per naturā eius est per se intelligibile. Secunda singulare quouis modo sumptum est primū & totale intelligibile ex natura sua. Tertia singulare vt abstrahit ab existentia, & ab accidentibus, est per se intelligibile intelligibilitate abstractiua, singulare vero, vt includit existentiam vel accñtia, est per se intelligibile intellectione intuitiua. hæc ex parte rei singularis intelligibilis. Ex parte vero nr̄i intell̄s ponūt has conclusiones. Prima est, singulare quouis modo sumptū est ab intellectu nr̄o cōiunctio intellectione saltē abstractiua ꝑ se intelligibile. Secunda intell̄s cōiunctus nō ꝑ se intelligit singulare sub ꝓpria rōne singularitatis. Tertia intell̄s cōiunctus ītelligit singulare ꝑ lineā reflexā. Iuniores vero ponē hanc

Distīones de singulare. *Antonius Andrea.* *Iunioris.* *Quotuplex intellectio.* *Quotuplex obiectū intellectus.* *Cōclusiones antiquorum.*

Cõclusiõ iunio. reducũt ad has cõclusiones. Prima est ꝙ singulare quouis modo sumptum est per se intelligibile. Secunda singulare signatum acceptum sub propria rõne singularitatis non est intelligibile ab intellectu coniũcto, hæ duæ sunt ex parte rei. Tertia singulare signatum intelligitur ab intellectu coniũcto reflexe. Quarta singulare vagum primo primitate originis per se & directe intelligitur ab intellu coniuncto. hæc aũt ex parte intellectus. Et ne sit cõfusio adduco rõnes pro prima cõclusione, in qua ambo conueniunt, videlicet, ꝙ singulare quouis modo sumptum est per se intelligibile. Prima est, qa singulare quouis modo sumptũ est veræ ens, igr̃ veræ intelligibile atq; p se, tenet cõsequẽtia, qa intelligibilitas absolute seqtur entitatẽ. añs patet qa singulare siue addat ppriętatem singularem siue exñtiam, siue accidens nihil diminuit ab entitate, immo addit ad entitatem, igitur addit ad intelligibilitatem. Secundo speciatim arguunt de singulari ꝙ vltra naturam nihil addit nisi singularitatẽ, quia à tali singulari non excluditur intelligibilitas rõne inclusi in vli superiori, quia tunc vlia non essent per se intelligibilia, nec rõne singularitatis addite, quia tunc intelligentia non esset per se intelligibilis, nec Deus qui est singularissimus, igitur tale singulare est per se intelligibile, duæ aliç concl̃ones quæ ponunt̃ ex parte ipsius rei singularis, facile deducunt̃, scđa quidem, quia ipm singulare includit oĩa superiora, & ipm à nullo illorum includitur, igr̃ ipsum est primum & totale intelligibile, cætera superiora quasi partialia eius ĩtelligibilia. Tertia etiam constat, quia cum ipm singulare vt abstrahit ab exñtia atq; accñtibus: sit per se intelligibile & non intellectione intuitiua, quia abstrahit ab existentia, quæ requiritur ad intuitiuam intellectionem, igitur per se intelligibile erit intellectione abstractiua, ipm vero vt includit existẽtiam, qm̃ includit exñtiam qua res intelligitur intuitiue: intelligibile erit per se intuitiua intellectione, & sic patent tres ipse conclusiones quæ sunt de intelligibilitate singularis ex parte ipsius. Prima conclusio quę ponitur de intelligibilitate singularis ex parte nostra, non explicatur à iunioribus, tñ apud oẽs conceditr̃, oẽs.n. volunt ꝙ singulare quouis modo sumptum sit intelligibile per se ab intellectu nostro coniũcto saltem intellectione abstractiua. Et hoc probant primo quia intell's coniunctus per se cognoscit differentiã inter vl'e & singulare: igitur cognoscit singulare. Secundo intellectus per inductionẽ discurrit à singularibus ad vl'e, igitur per se cognoscit singularia. Tertio intellectus imponit nomina rebus singularibus: igitur illas per se cognoscit. Quarto nos diligimus singularia & magis quã vniuersalia, igitur illa intelligimus per se. Quinto voluntas per se vult aliquem actum singularem, igitur intellectus per se intelligit singulare. Sexto quicquid põt potentia inferior potest & superior, igitur cum sensus possit cognoscere singulare, intellectus per se & magis potest illud cognoscere. Septimo species representat illud è quo gignitur, sed generatur à singulari, igitur representat singulare; & ita per se intelligi potest. Vltimo intellectus habet distinctã memoriã suorum actuũ singularium, igitur illos cognouit per se, multas alias rationes tetigimus li. 1. huius disput. 11. Qꝛ vero singulare sub propria rõne singularitatis non sit per se intelligibile, vt oẽs conueniunt, arguunt primo & potissime, quia si singulare sub propria rõne singularitatis per se intelligeretur ab intellectu coniuncto, posset cognosci vt distinguitur à quouis alio è quo ipsum distinguitur, hoc autem non videt̃, quia si hæc albedo ponatur in eodem loco & oĩbus alijs paribus, illa non cognoscitur sub ea vnitate, sub qua distinguitur ab altera eiusdem spẽi, iterum hoc patet de duobus ouis, quorum nullũ intellectus apprehendit sub propria vnitate, iterum patet de radijs, inter quos intellectus minime discernit. Amplius per rõnem, quia singularitas nõ est ratio mouendi, sed natura cõis, igitur singulare sub ppria rõne singularitatis nõ potest per se intelligi ab intellectu cõiuncto. Penultimam conclusionẽ, videlicet, ꝙ singulare signatum intelligatur ab intell'u nostro reflexe probant: quia illud quod intelligit̃ non p propriam spẽm, sed per reflexionẽ potentiæ ad aliquod repræsentatiuũ illius intelligit̃ reflexe. Sed intellectus coniunctus intelligendo singulare signatũ, nõ intelligit ipsum per propriam spẽm immediate repręsentantem ipsum sed p reflexionem ad phantasmata, igitur tale singulare reflexe intelligitur. Vltimam vero conclusionẽ de singulari vago, declarant quia cognitio intellectualis sequitur naturam: sed agens naturale nõ primo intendit vl'e, quia tũc producto vl'i: vtpote corpore, nõ protenderet vlterius actionẽ, nec tale agẽs intendit sigulare signatũ, qm̃ pducto tali singulari, adhuc cessaret actio naturę. Sed primo intendit producere naturã in aliquo supposito: quod est indiuiduũ vagũ, igit̃ in productione intell'uali spẽs primo repræsentabit naturam in aliquo supposito indeterminate accepto, secundo ipsam naturam in se. Tertio repræsentabit naturã ipsam multis circũstatis signatã relucentibus in phantasmatibus & hoc est reflectere, & ita primum cognitũ primitate originis est singulare vagum. Secũdum est ipsa natura in se. Tertium est singulare signatum, quod reflexe intelligit̃. Hæc illi tenent. Sed hæc pace horum dixerim, q̃q̃ sint topice dicta, non videntur peripatetica & primo videt̃ ꝙ prima distinctio de singulari sit triplex: non videt̃ peripatetica, quia accipio singulare quod abstrahit ab existentia & ab oĩbus accñtibus: & quæro quæ virtus ipsum abstrahit vel est aliquis sensus, vel intell's. si sensus igitur non abstrahitur ab accidentibus qm̃ semper sensus cognoscit rẽ per accidentia ꝭm eos. si est intellectus, tunc nõ peripatetice loquunt̃, quia intell's quicquid abstrahit, abstrahit à materia & conditionibus materiæ modo conditiones materię. 3. de aĩa sunt hic & nunc, igitur intell's abstrahit ipsum ab hic & nunc, & ita à singularitate. Secundo si singulare vt singulare abstrahi põt ab intellectu ab existentia & ab accidentibus, tunc de ipso posset esse per se scĩa: ꝙ nunq̃ peripatetici concesserũt, dicunt.n. de singularibus posse esse sciam, nõ tñ vt singularia, sed per rõnes vl'es, in hoc.n. Themistius, Auerroes, & Simplicius primo de aĩa cõueniunt: & deducit̃ cõsequentia, quia in illo priori singulare abstrahit à cõtingentia queãdmodum & vl'e, igitur vt sic est saltem incorruptibile, & ita de ipso põt haberi scĩa vt sic. Tertio abstrahibile ꝭm eos est aut vl'ius, aut prius ꝭm causam. Sed hecceitas non est vniuersalior existentia, cum existentia sit modus essentiæ apud eos: & cõior singulari nec causa exĩstẽtiæ, ĩmo videtur exñtia cã hecceitatis, qa nisi res existat, non est terminus gñationis, & vt res est terminus gñationis, est singularis & sic vr̃ exñtia esse causa singularitatis. Secundo principaliter vr̃ ꝙ singulare vt existens, non abstrahit ab accidentibus, quia vt arguebatur, vel ipsum vt sic abstrahitur per intell'm vel per sensum, non per sensum vt prius, quia sensus non abstrahit ab accidẽtibus, nec per intellectũ p eandem

Rationes cões. Confutatio. Cõm. 5.

dem ratione, quia intellus quicquid abstrahit, abstrahit ab hic & nunc, igitur abstrahit ab existentia. Secundo si intellectus abstrahit singulare vt existēs à cæteris accidentibus, tunc notitia intuitiua intelligeret singulare contra eos, & deducitur, quia nihil abstrahitur vt existens, quin cognoscatur vt existēs, sed quod cognoscitur vt existens, intuitiue cognoscitur per eos, igitur singulare pro statu isto intuitiue cognosci posset, quod ipsi negant. Expresse. Distinctio vero illa quæ dicit ꝙ singulare aliud est vagū, aliud signatū nisi reducatur ad regulam logicorū nulla est, logici.n. concedunt aliquē terminum supponere pro singularibus cōfuse: nō aūt pro singulari discrete: vt in illa Cæsar ter debellauit teucrū, volūt.n. illum terminū teucrū supponere pro singularibus teucri, non tamē discrete, sed cōfuse tantum, si igitur per singulare vagū velint singulare in suppositione cōfusa, recte forte dicūt, verū tale singulare sic acceptum est signatum, intelligitur tamen confuse tantum. quod non concederent. si aūt velint per singulare vagum singulare sumptum pro natura signatā proprietate indiuiduali indeterminata, tūc proprietas indiuidualis posset sumi determinate, & indeterminate. Sed omne qđ pōt sumi determinate, & indeterminate, potest sumi cōiter & discrete, & oē qđ pōt sumi cōiter, pōt cōcipi sub ratione alicuius vlis: quare relinquitur proprietatem illā non esse vltimā drīam indiuiduale ex se hāc. Præterea si illa proprietas pōt concipi indeterminate, potest concipi vt contracta, vel igitur seipsa, vel alia proprietate adhuc determinatiori: non seipsa, quia non magis per seipsam cōciperetur nūc determinate ꝙ̄ ante determinationem, quia idem ad se semper habet eadem rationem & eūdem modū. si alia proprietate determinatiori, tūc illa esset cōtrahibilis per aliam hecceitatem: quod ipsi habent pro impoli, volūt.n. proprietatē indiuidualē esse vltimum determinans in toto ordine. præterea sumatur illa proprietas vaga, qua natura contrahitur ad singulare vagū, vel illa est ita determinata vt Socrateitas, vel adhuc indeterminatior. Si ita vt Socratis proprietas, tunc cum illa Socratis sit signata, & hæc erit signata. si indeterminatior, tunc erit contrahibilis per illam Socratis, & sic hecceitas nō erat vltima drīa indiuidualis. Hęc de distinctionibus ipsius singularis. Vlterius principaliter obijciendum est contra distinctionem de notitia datā, quia licet apud peripateticos duplex sit notitia intuitiua, & abstractiua, tamen non recte exponitur: quia si intuitiua notitia est rei solum vt existentis in propria existentia, tunc nihil intuitiue cognosceretur nisi ꝙ per se existeret propria existentia, hoc aūt falsum est, quia apud phos accidens pōt intuitiue cognosci, & abstractiue: & tamen apud ipsos nullum accidēs habet proprium existere aliud ab existere sui subiecti, igitur nullum posset intuitiue cognosci, propterea hæc distinctio debet intelligi vt declarauimus in primo huius disputa. 11. Et tu quære illic. Tertio principaliter illa distinctio non est peripatetica, videlicet, ꝙ aliquod pōt esse per se ex natura sui intelligibile, quod non per comparationem ad intellectum cognoscentē, expresse.n. Auer. 2. huius reprobauit hoc, quia tunc esset aliquod ociosum in natura, fecisset.n. aliquid natura suapte intelligibile & à nullo intellu apprehēderetur. Secūdo principaliter omne intelligibile est relatiuum intellectus, igitur quicquid est per se intelligibile, ab aliquo intellectu est intelligibile, aliter relatiuum esset sine suo correlatiuo. Tertio si aliquid est per se intelligibile, hoc est vel

Cōm. 1.

quia potest per se mouere intellectum, aut per se terminare actum intellectus, nūquā.n. aliud inuenitur apud eos: vltra quicquid dicatur, dabitur aliquis intellectus, qui ab illo dato pōt vel moueri, vel eius operatio terminari ab illo eodem, frustra.n. est actiuum, cui non correspōdet proprium passiuum, dicitur.n. In. 3. de aīa in omni natura vbi est aliquid faciens esse aliquid ab illo patiens. Quarto intellectus potis est oīa fieri, vt oēs græci, & Arist. dicūt, igitur nihil est intelligibile, quin illud intellectus posset intelligere, aliter non esset oīa fieri: & ita illa distinctio non videtur peripatetica. Hæc de distinctionibus. Nunc contradicamus conclusionibus, & primo contra primā surgamus, & per eadem principia syllogizemus. Primo ꝙ non est per se ens, nō est per se intelligibile, sed singulare non est per se ens, igitur nec ꝑ se intelligibile. maior est eorū. minor declaratur, quia ꝙ non est per se vnum: non est per se ens: sed singulare non est per se vnum, hoc tenet Boe. in lib. Porphyrij, vbi vult quodlibet indiuiduum esse aggregatū per accidens, & 2. post. Arist. ait sub eadē spē esse drīas, nō quidem ꝯm substantiam, sed per accn̄s, vbi Philoponus ait hoc dixisse, quia indiuiduum sub specie est aggregatū per accn̄s. præterea constitutū à drīa accn̄tali est vnum per accidēs, sed ꝯm peripateticos quodlibet indiuiduū est constitutum à drīa accidentali, igitur quodlibet est vnum per accidens, igitur nullum illorum est ens per se, nec per se intelligibile. Ex secunda ratione eorum arguitur sic. Quod superaddit naturæ accn̄s solum, illud non facit cum natura vnum per se, sed singulare addit naturæ accidēs tm̄, inquit.n. Boe. in lib. Porph. ꝙ spēs dicit totam substantiā indiuidui, & indiuiduum nihil addit nisi accidēs ipsi naturæ: igitur cum natura non facit vnum per se. Secundo si illud quod addit singulare ipsi naturæ non esset accidens, tunc indiuiduum ab indiuiduo non differret per accidentalē drīam contra Porphyrium, qui ait, ꝙ spēs differunt drīa faciēte aliud, indiuidua vero differentia faciēte alteratum, & oēs exponunt qđ differunt ꝑ accn̄s. Vlterius videtur ꝙ conclusio quæ dicit ꝙ singulare quouis modo sumptum sit ꝑ se intelligibile ab intellu cōiuncto, & illa quæ dicit ꝙ nō est intelligibile ab intellu cōiuncto sub rōne ꝓpria singularitatis, nō pn̄t simul stare, & accipio rōnes eorum. Prima sic, quod est intelligibile ab intellu cōiuncto sub rōne qua differt ab eo, quod non est ipsum est per se intelligibile sub propria ratione: sed singulare est intelligibile ab intellu coniuncto sub ea ratione, qua differt ab oībus vlibus, quę nō sunt singularia, igitur singulare est ꝑ se intelligibile sub ꝓpria rōne, qua singulare. maior est ꝑ se nota, nihil.n. pōt cognosci vt differt ab alio nisi sub propria rōne cognoscatur, nihil.n. aliud est cognoscere aliquid sub propria rōne, nisi cognoscere illud vt differt ab oī eo quod non est ipsum, & quod cognoscitur vt differt ab oī eo, qđ non est ipsum, cognoscitur sub ea rōne qua est tale, hāc oīs aptus recipit. Minor aūt est eorum. volunt.n. ꝙ intellectus coniunctus cognoscat singulare per hoc, quia cognoscit drīam inter vle & singulare, & sic cognoscit singulare sub ea ratione qua differt ab oībus vlibus, & ita tota ratio patet. Secūdo arguo per rationē eorum. Omne illud quod cognoscitur ab intellectu coniuncto vt principium scientifici discursus cognoscitur sub propria ratione, hæc est per se nota, aliter per confuse cognitum posset aliquid sub propria ratione cognosci: sed singulare ꝑ eos est principiū sciētifici discursus: igitur singulare est ꝑ se intelligibile sub pro-

Confutatio conclusio.

pria rõne ab intellectu coniuncto. Tertia etiam per rationem eorum arguo, Omne illud, cui intellectus distincta rõne imponit nomen, cognoscit distincta rõne, hęc debet recipi: quia si imponere nomẽ alicui arguit per eos illud cognosci ab intellectu imponere nomen sub certa rõne & distincta eidem est cognoscere illud distincta & propria rõne. Sed intellectus coniunctus imponit nomen singulari sub propria & distincta rõne vt ipsi cõcedunt: igitur cognoscit singulare sub distincta rõne. Quarto per eorum rõnem, Omne quod per se sub propria rõne appetitur & amatur, sub propria rõne intelligitur, sed singulare sub ꝓpria rõne appetit̃ & amatur. patet, quia intell's appetit & amat proprium actũ sciendi sub ea rõne qua est proprius & suus, igitur sub propria rõne illum cognoscit. Quinto arguo etiam argumento eorũ. Illud cuius est distincta memoria sub propria rõne cognitum: fuit hęc est maior eorum, sed singularis est distincta memoria, igitur sub propria rõne cognoscitur: hæc rõ tota est eorum & sic videtur vna conclusio alteri contraria. Logici vero parum differentes ab his dicunt: ꝙ intellectus coniunctus singulare per se intelligit, non aũt intelligit per se singulare. Prima probatur, quia hoc per se intelligit demõstrato Socra. hoc est singulare, igit̃ singulare per se intelligit. Secunda etiam probatur, quia non intelligit singulare sub ea rõne qua singulare, vt exteri deduxerunt, igitur non intelligit per se singulare. Sed isti falluntur. Primo quia intellectus coniunctus cognoscit singulare vt differt ab omni alio singulari, & licet decipiatur de aliquibus, tñ hoc est per accñs, & ita per se cognoscit ipsum sub rõne singularis, per accñs vero potest ipsum non cognoscere: quatenus accedit vnum esse idem vel simillimum alteri, vt superius dictum est. Secundo etiam ad hoc vt aliquid cognoscatur per se sub propria rõne, sufficit vt cognoscatur sub ea rõne, qua differt an omni alio, quod est alterius rõnis ab ipso, modo vnum singulare non est alterius rationis ab alio singulari, & propterea sufficit vt singulare cognoscatur sub ea rõne, q̃ differt ab vniuersali, à quo differt rõne, & hoc modo cognoscitur sub propria rõne, hoc. n. sorticolę & exteri nõ perceperunt. Tũc antequã ad dilucidationem veniã ad rões factas pro omnibus conclusionibus rñdeo, quicquid sit de veritate conclusionum in se. Ad primam pro prima conclusione negatur añs. Primo quia singulare est ens per accñs sicut vnum per accñs. Secundo quia includit materiam, quæ diminuit ab entitate, quia ẽm Auer. est id quo res tendit in non esse, igitur diminuit ab entitate, saltem in potentia, & si non in actu. Ad secundam dico ꝙ singulare propriæ vt nunc loquimur includit materiam, & sic vltra formam quæ est vr̃e in potentia apud Auer. addit principium, non essendi, & ita minuit. dixi singulare proprie, quią loquendo large de singulari, sic aliqd' in materiale est singulare vt Deus, & hoc pacto non repugnat singulare per se intelligi, singularitas .n. cõiter dicta non repugnat intellectioni. Ad rões q̃ probant singulare intelligi ab intellectu coniuncto, respondẽt sectatores Thomæ, vt ipsimet concedunt, ꝙ concludunt verum, nam singulare est intelligibile ab intellectu cõiuncto, sed ꝑ accñs hoc est non per naturã intellectus, sed vel per reflexionem ad phantasma, vel mediante sensu vt dicemus. Ad rões quæ probant singulare non posse intelligi sub propria rõne, qua singulare, patet solo. dato. n. ꝙ singulare non cognosceret sub ea ratione qua dr̃t ab alio singulari, adhuc cognoscitur

98 logicorum.

Confutatio.

sub propria ratione, quia sub ea ratione quia differt ab vl̃i. Amplius ratio eorum non argueret nisi ꝙ singula re per accidẽs quandoq; non cognoscitur vt differt ab alio, tamen per se est cognoscibile vt differt ab alio, modo apud eos etiam quandoq; stat vnum esse tale ꝑ se, & falsum per accidens. Hæc de positionibus satis, quia primo huius fusius diximus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

DILVCIDATIO hæc patet prolixe. Primo huius per dicta disput. II. ad huius tamẽ declarationem quædam resumamus. Et primo ꝙ singularium quędã sunt materialia siue sensibilia, vt substantiæ primæ, & indiuidua accidentium, quędã immaterialia: immaterialium vlterius quędã sunt deducta ex singularibus materialibus, vt actus intelligendi singulares: spẽs ipse intelligibiles, & id genus, quædam sunt simpl'r immaterialia vt Deus & substãtiæ separatæ. Secundo resumemus ꝙ aliquid põt cognosci tripl'r. Vno modo cognitione eius in se, & hoc dicit̃ cognoscere rẽ intuitiue, vtpote quando res cognoscit̃ in se: aliquid cognoscit̃ mediante aliquo representatiuo medio cognito, & hoc vocatur cognoscere abstractiue. Tertio aliquid dicit̃ cognosci deductiue, eo mõ quo causa cognoscit̃ per effectũ, è quo deducit̃ eius cognitio: vide. I. huius dispu. II. tũc dico ꝙ si loquimur de singularibus immaterialibus simpl'r, vt sunt Deus & cæteræ substãtiæ separatæ, hæc nõ cognoscuntur ab intell'u coniuncto per se intuitiue, quia non cognitione in se, nec abstractiue, quia nõ per hoc ꝙ intellectus cognoscat aliquod medium cognoscendi illa, qm̃ non faciũt spẽs vel phãtasmata in sensibus, & sic nõ possunt cognosci per hoc ꝙ cognoscat̃ aliquod simile repræsentatiuum illarum: igitur nec intuitiue nec abstractiue: igitur cognoscunt̃ deductiue, vtpote ꝑ effectus illarum, è quibus colligi pñt conceptus aliqui per quos illa cognoscimus. Tu vide primo huius. Si vero loquimur de singularibus immaterialibus deductis à materialibus, vt actus intelligendi singulares, actus credendi & id genus, sic dico ꝙ talia singularia intelligi possunt ꝑ se ab intell'u nostro intuitiue. declarat̃ quia cognoscunt̃ notitia in se, & non ꝑ spẽs adhuc abstractas ab illis, igit̃ notitia intuitiua: & tu intellige ꝙ hæc intelligunt̃ intuitiue actu primo, vel actu secũdo conuerso, nam hoc nõ refert, vt primo huius patuit. Sin aũt de singularibus sensibilibus loquimur, dico ꝙ intell's coniunctus intelligit illa interdum intuitiue: interdum abstractiue non ꝑ naturam intell's, sed quatenus est sensibus coniunctus, vt velle videt̃ Auer. 3. de aĩa. Quod quidẽ talia singularia intellectus nr̃ cognoscat, relinquo ꝓbatũ ab oĩbus, ꝙ vero nõ per naturã intell's deduco: quia tunc oĩs intell's singularia materialia intelligeret, ꝙ peripatetici negãt de intell'u diuino, vt patet. 12. huius. Amplius si intell's talia singularia per se intelligeret per naturã intell's: tũc ipse esset hic: & virtus organica: vt deducit Auer. 3. de anima. Quod deniq; interdum abstractiue, interdum intuitiue illa cognoscat, declarat̃, quia abstractiue illa cognoscit quando cognoscit phantasmata, quæ sunt in dianetica virtute quatenus sunt imagines singularium sensibilium, intuitiue vero quatenus cognoscit ipsa singularia in se vt ab illis, colligit vniuersale principium artis & doctrinæ. Sed occurres quia intell's nihil intelligit nisi per simile, sed in intell'u nulla est ipsis singularis similitudo, igitur non potest ipsum intuitiue cognoscere. de hac dubitatione diximus primo huius disputa. dicta, & nũc replicamus ꝙ oĩs cognitio fit ꝑ simile, quo mediante

Cõm. 9.

Cõm. 51.

Cõm. 5.

Dubitatio.

mediáte intellectus cognoscit ipsum cognoscibile, non ita ꝙ similitudo sit id quo cognito cognoscibile cognoscatur, sed est id quo cognoscens ipsum reddatur proportionale rei cognitæ: nō.n. spēs ponunt vt p ipsas cognitas cognoscant vlia, sed vt p ipsas reddatur pportionalis rebus intelligibilibus, verū quia intellꝰ quædā intuitiue cognoscit p naturā intellectus & directe vt rerum formas, quæ sunt ptāte vles quædam intuitiue cognoscit nō quidē recte, sed reflexe intuitiue, vt spēs intelligibiles, & actus intelligendi & id genus, quædā vero intuitiue, sed non per naturam intellectus, sed per naturam sensus: cui coniungitur. hac ratione fit, vt illa quæ directe per eius naturam intelligit non intelligit, nisi p similitudines, quæ sunt in ipso, & hoc pacto vlia ipsa intelligit, habet.n. spēs illorū. quibus illis redditur proportionalis, quæ intelligit p naturā eius intuitiue reflexe, non intelligit per similitudines alias ab ipsis met: sed illa in seipsis & p seipsa intelligit. Quæ vero intelligit per naturam sensus, cui cōiungitur, per similitudines intelligit: non quæ sunt in ipso sed quæ sunt in sensu, & hoc pacto sensilia singularia intelligit. Hæc.n. cognoscit per phantasmata. quæ sunt similitudines in sensibus existentes. Et sic patet solutio ad dubium, tu vero quære complura in primo huius, nūc.n. illa prætermitto, ne videar superfluus, hanc.n. disputationē nolebam pertractare, nisi quia exteri determinarunt quæstionem non peripateticæ. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis. Ad primam dico ꝙ maior est vera de intellu per naturā intellectus, tamen singulare potest esse obiectū intellꝰ vt sensibus coniungitur. Ad secūdam patet solutio, nam singulare sensibile cognoscitur ab intellectu per spēs existētes in sensibus, quia per illas intuitiue cognoscitur: singulare immateriale non intelligitur per spēm, sed alterū per conceptus collectos, alterū per se cognitione intuitiua. Ad tertiā cōcedatur totū, ipsum.n. singulare nō est per se obiectū intellectus per rōnem & naturam intellꝰ, sed per rōnē sensus, cui cōiungitur. Ad quartam patet solutio, dictū est.n. ꝙ si intellectus per naturam intellꝰ intelligeret singulare, ꝙ esset hic & virtus organica, sed quia intelligit singulare per naturam sensus, cui coniungitur: ideo sensus est singularius & organicus. Ad vltimam dico ꝙ nihil operatur potentia passiua per naturam eius quin ad illam operationem concurrat potentia actiua illi æqualis, modo si intellectus possibilis operatur circa singulare: hoc nō agit per naturam intellectus, sed per rationem & naturam sensus cui copulatur, & sic non oportet intellectū agentē cōcurrere, & hāc determinationē fere oēs ignorarunt ante me, hæc.n. est vera mens lucida peripateticorum. Hæc de quartadecima disputatione.

Si ergo genus simpliciter non est præter eas quæ vt generis species &c. Tex. cōm. 43.

DISPVTATIO XV.

De diuersitate conceptus generis & speciei.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod conceptus generis non sit alius à cōceptibus spērum, argui solet. Primo quia genus non est præter eas quæ sunt generis spēs, vt dicitur in Cōm. 43. tex. Secundo illa dato sequeretur ꝙ genus non prædicaretur de spē. deducitur, quia genus nō est quid diuersum à spē, nisi quia est illius pars, sed pars non prædicatur formaliter de toto, igitur genus nō pdicatur de specie. Tertio spēs est tota substantia & essentia indiuiduorū; igitur genus tota substantia atq; essentia spērum. tenet enthymema, quia eodē modo spēs ad indiuidua sese habet, & genus ad spēs. añs est Auer. in hoc. 7. vbi dicit ꝙ Socr. non est aliud ꝗ aīalitas & rationalitas, & illud est spēs. Cōm. 20. Amplius Boe. in lib. Porphyrij ait spēm esse totam subam indiuiduorū. Sed contra arguitur quia si conceptus generis est idem conceptibus spērum, vel est idē oībus, vel alteri tm̄. si oībus, tūc quot essent conceptus specierum tot esset conceptus generis, ꝙ est falsum, si idem alteri tantum, tunc genus non prædicaretur nisi de vna specie tm̄. Secundo si genus non esset aliud ꝗ suæ spēs, tūc esset æquiuocū. cōsequēs esset falsum, & deducitur qa spēs differūt ₰m rōnes, & sic genus esset multa ₰m rōnes, & ita æquiuocū. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO titulo debes scire ꝙ cōceptus, vno modo accipitur ex parte intellꝰ, alio mō ex parte obiecti. Primo modo conceptus est actus intelligendi, siue spēs intelligibilis, quo vel qua aliqd cōcipitur: & talis conceptus formalis dicitur apud exteros. Secundo modo cōceptus est ipsum obiectū cōceptibile, qd concipitur & intelligitur p illum cōceptū formalē. Ex hoc sequitur, ꝙ cum quærunt si conceptus generis sit alius à cōceptibus spērum non quærunt de conceptu formali, quia de tali cōceptu, nō est difficultas, nam oēs volunt alio formali siue actu cōcipiendi cōcipi genus, & alio spēm ꝗuis. Sed quærimus si huic nomini aīal vel alterius generis correspondeat alius conceptus præter conceptus obiectiuos spērum. Hæc enim est quæstio non parua. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Pō Alexan. ALEXANDER Aphrodisius in lib. priorum & in lib. de interpretatione tenet ꝙ genus non est aliud pœnitus ꝗ suæ spēs, & sic velle videtur generi non correspondere alium conceptū obiectiuū præter conceptus obiectiuos spērum, concederet igitur genus non dicere obiectiuū conceptū aliū præter obiectiuos conceptus spērum, huic videtur cōsonus. Aristo. 7. physi. vbi ait in genere latere ęquiuocationes, qd non esset verū si generi corrñderet alius obiectiuus conceptus præter spēs. Præterea. 10. huius dicitur ꝙ genus ₰m se est diuersum in diuersis spēbus. Positionē hāc sectantur sorticolę, addunt.n. ꝙ licet in mente sit alius conceptus formalis generis, & alius spērum, tñ præter cōceptus obiectiuos spērum nullus alius conceptus obiectiuus respondent. Et ita quia conceptus formalis est alius generis, & alius spērum, propterea genus est terminus cōmunior spē, eo quia conceptus ille formalis sigñat plura vel indiuidua generis, quæ non sigñat cōceptus formalis spērum. Pō Tho. Expositor vero. 1. meta. lectione illa. Post dictas vero pñias, voluit ꝙ modo intelligendi, non corrñdet modus essendi, eo quia alius est modus, quo res intelligitur, & alius modus essendi quo res est, quia licet id quod intellectus intelligit, oporteat esse in re, non tñ eodē modo, vnde vt dicit, ꝗuis intellectus intelligat mathematica non cointelligēdo sensibilia, & vlia pter singularia, nō tñ oportet vt mathematica sint præter sensilia, nec vlia præter singularia. nam videmus ꝙ etiā visus pcipit colorem sine sapore, & tamen color & sapor in sensibilibus sunt misti. Hæc expositor. Ex quibus colligitur primo ꝙ in mente alius est conceptus formalis generis & alius spēi, patet per eius verba, & per exemplum eius de visu.

visu. Secundo colligitur ꝙ alius est conceptus obiectiuus generis à cõceptibus obiectiuis spērum, sed nõ præter oēm operationẽ intelľs, sed solũ dũ intelľs ꝑ conceptũ formalẽ cognoscit obiectiuũ cõceptũ gñis. tũc. n. vt dicit genus intelligiẗ præter spēs, & vľe præter particularia, non tñ ex parte rei genus est aliquid ꝑter spēs, nec vľe præter singularia, quia vt dicit modo intelligendi nõ correspondet modus essendi, igiẗ de mente expositoris conceptui formali generis, dũ per ipsum, genus intelligiẗ, corrñdet alius cõceptus obiectiuus ꝑter conceptus obiectiuos spērum, ante tamẽ q̃ genus ꝑ cõceptum formalẽ intelligaẗ, nihil corrñdet præter spēs ipsas.

Defensio Tho. Ex his sequiẗ aliquos non iuste sese habuisse ad expositorem, non tñ expositor ait genus & dñam & spēm solum differre modo concipiendi: vt patet ꝑ hæc verba ꝑ nos inducta. Sed vult ꝙ differunt modo concipiẽdi, & non tm̃, sed etiam differunt conceptibus: verũ voluit ex parte rei, nullam esse illorum dñam, sed solũ dũ concipiuntur. Et sic oēs captiunculæ eorũ cessant, cõcludũt. n. ꝙ differunt conceptibus proprijs, sed nõ ex parte rei. Amplius concludunt ꝙ nõ differũt solũ modis concipiẽdi sed cõceptibus, & hoc apte tenet expositor, quare iniuste ipsum incusarũt.

Dubiũ in doctrina Thomæ. Sed quæres adhuc in doctrina expositoris, si illis conceptibus obiectiuis nihil correspondet in re ante actualẽ conceptionem, vel ne? *Solutio.* Dicerẽ ꝙ circũscripta actuali conceptione illorũ, in re non est nisi spēs in indiuiduis, quæ est potẽs in intelľu facere diuersos cõceptus formales, quibus intelľs apprehendat diuersos cõceptus obiectiuos, genus, speciei, & differentiæ, igitur in re non est aliqua distinctio illorum trium cõceptuum actualis, sed solum aptitudinalis, quatenus in re est aliquod, quod apprehẽsum ab intelľu, est aptũ formare diuersos conceptus formales, quibus repñteñ diuersi conceptus obiectiui. videlicet, generis, dñæ, & speciei.

Obiectiones aliquorum. Sed obijciũt aliqui. Primo quia dum cõcipitur genus, aũt cõcipiẗ aliquid rei in spẽ, vel nihil. si nihil, tũc hæc conceptio esset ficta. si aliquid rei in spẽ. igitur vel idem vel aliud. si idem, tunc erit idẽ conceptus generis & differẽtiæ. si aliud, habetur propositum ꝙ in re est distinctio quædam prior distinctione conceptuum. Scđo vna res conceptibilis non est apta formare nisi vnũ conceptum adæquatũ, igitur non potest formare plures cõceptus diuersos. Tertio differentia prior omni actu rationis est differentia ex natura rei, sed obiecta naturaliter præcedunt actus, & distinctio obiectorum distinctionem actuũ: igiẗ in re est aliqua distinctio actualis prior distinctione conceptuum. Hæc sunt argumenta.

Defensio. Ad primam dico ꝙ dum concipiẗ genus correspõdẽt aliquid in re, & illud est idẽ, & aliud, idem quidẽ actu, & pręter oēm operationẽ intellectus, aliud vero dũ concipitur: vnde præter operationem intellectus actu vnũ est quod est aptum facere in mẽte diuersos conceptus, sed dum cõcipitur conceptionibus rñdẽt diuersi cõceptus obiectiui, qui non sunt distincti ante cõceptionem, sed dum cõcipiuntur. Ad scđam dico, ꝙ vna rēs per vnum apparens non est apta facere nisi vnũ conceptum tm̃, vt homo per hoc apparens quod est rõcinari non est aptus facere nisi cõceptum differentiæ, at vnamet res ꝑ diuersa apparẽtia, apta est facere diuersos cõceptus. inquit. n. expositor in. 2. de aīa ꝙ à rationali aīa quatenus est principium intelligendi sumitur differentia hominis, quatenus est principium sentiendi sumitur ratio animalis, & propterea vna est aīa quæ est rõnalis, sensitiua, & vegetatiua, & per hoc põt etiã dici ad primum ꝙ distinctioni cõceptuum obiectiuorum corrñdet aliqua distĩõ realis ex parte rei, non quidem ipsorũ in se, sed apparentium, quorum vnamet natura est principium. Ad tertiam dico ꝙ obiectũ pręcedit actus, non aũt distĩõ obiectorum præcedit distĩõnem actuum, quia actus ab eodem obiecto actuali proficiscuntur, præterea dici põt etiam ꝙ sufficit vt ante distĩõnem actuum præcedat reali distĩõ apparentium, quorum idem oꝰm est principium. Et aīaduerte ꝙ recurrere ad ipsa apparentia, non est contra expositorem, īmo expositor exꝑsse in. 2. de aīa ad illa recurrit, & ꝑpea oēs captiunculę istorum recurrẽdo ad illa facile tolluñ. Hæc de põne Tho. de q̃ latius postea dicemus.

Pō aliorum. Alij vero tenẽt tria primum est ꝙ cõceptus oꝰtiuus gñis sit in se vnus, alia vnitate & minori q̃ sit vnitas spẽi. Scđm est ꝙ cõceptus generis est alius ab oībus conceptibus spẽi. Tertium est ꝙ conceptus generis oꝰtiuus ex natura rei actu distinguitur à conceptibus spẽi & dñæ. Ex quibus sequitur spēm non esse composita ex gñe & dña tanquam ex re & re, sed tanquam ex realitate & realitate. Primũ deducunt trifariam. Primo quia intelľs est certus de cõceptu generis, & põt dubitare & de conceptibus spērum, igiẗ ille conceptus est alius & vnus. Scđo quia non possunt eadem conuenire & differre in eodẽ conceptu. Sed spēs conueniunt in conceptu generis, & differunt in conceptibus differẽtiæ, igẗ conceptus gñis est alius & vnus ab illis. Tertio genus prædicatur in quid & vniuoce, igitur dicit vnum cõceptum ẞm quem prędicatur. Scđm deducunt, quia partiale est aliud à totali. Sed conceptus generis vna cum conceptu dñæ efficit conceptũ spẽi, igitur est alius ab vtroq;. Tertium vero probarũt, & põt esse vna rõ, quia circũscripto actu intelľs est aliqua differentia inter conceptũ oꝰtiuum gñis & conceptum oꝰtiuum spẽi & dñæ. Hæc sunt quæ dicunt.

Confutatio. Sed hæc nullam habent necessitatem, quia vt logici tradũt stat intelľm esse certum de genere vt de aīali, dubiumq; de spēbus, vt de equo & boue, nec sequitur ipsum esse de aliquo animali certum. præterea vt Tho. dicit intellectus esse potest certus de conceptu oꝰtiuo generis, & dubius de conceptibus oꝰtiuis spērum, non ꝙ conceptus generis sit alius in re ab illis, sed solum dum concipitur. Secunda etiam nulla est, quia species differunt differentiis & conueniunt genere, & sic alius est conceptus oꝰtiuus generis, à conceptibus oꝰtiuis differẽtiarum, sed nõ ante conceptionẽ, sed solũ dum illa concipiuntur. Ad tertiam patet solo, quia prædicatur in quid vniuoce, ideo dicit alium conceptum obiectiuum, sed non ante prædicationem, nec ante conceptionẽ, vt dictum est, & per hęc patet ꝙ conceptus oꝰtiuus gñis est partialis, conceptus spẽi totalis, sed nõ ante cõceptionẽ. Amplius patet ꝙ circũscripto ope intelľs ex nã rei nulla est inter illos conceptus oꝰtiuos dña actualis, sed solum dum concipuñ, & sic quæ exteri dicunt nullã hñt necessitatẽ, sed vtrum hęc stare possint in qõne ve vniuersalibus disputabimus. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione. Primo animaduersione dignum ꝙ genus est vnum in forma media inter actum & potentiam, vt Auer. dicit primo huius. & 12. huius, amplius etiam species ipsa vnum est in forma, quia omne vľe est vnum in forma vt docet Auerro. in hoc. 1. *Cõm. 17.* *Cõm. 14.* *Cõm. 27.* Ex his sequitur ꝙ conceptus gñis est forma per quam indiuiduum reponiẗ in ipso gñe, vt conceptus oꝰtiuus aīalis est sensitiua aīa per q̃ hõ est aīal, conceptus spẽi oꝰtiuus est forma

est forma per quam indiuiduũ reponiť in ſpẽ, vt cõceptus obiectiuus hoīs est aīa rõnalis, ꝑ quã hic hõ est homo. causa aũt est, quia vl̃e est solũ forma vt ſignatur ꝑ nomẽ generis vel ſpẽi, vt sæpissime in hoc lib. est dictũ.

Dubitatio. Sed dices vtrũ forma quæ est obiectiuus cõceptus generis, & forma quæ est obiectiuus cõceptus speciei sint vna forma, quod est quærere vtrũ id qd᷈ ſignatur ꝑ nomen generis, & id qd᷈ ſignatur ꝑ nomẽ ſpẽi sit vnamet forma. Secũdo dubitať vtrũ id qd᷈ ſignatur ꝑ nomen dr̃iæ sit vnamet forma cũ eo qd᷈ ſignatur ꝑ nomẽ generis & ſpẽi.

Solutio. Cõm. 49. Ad ambas has rñdet Auer, in hoc. 7. versus finem, dicens manifestum est ꝙ vltima differentia est ex ſpẽ, quæ est substantia illius ſpẽi solius, & sola diffinitio eius, & ꝙ illud quod est ante, non est substantia ꝓpria ei, neq; aliquid existens extra aīam in actu intendit, qm̃ cum illud quod inuenitur ſpẽs in actu, sit vnum, manifestũ est ꝙ illud qd᷈ significat diffinitio est vnũ, & ꝙ diffinitio est vna, qm̃ in ea nõ est aliquid in actu nisi vnum, & multitudo quæ est in ea est in potentia. Hæc Auer. ad verbũ. Ex quibus apparet aperte ꝙ id qd᷈ significatur per nomen generis, & id qd᷈ significať ꝑ nomen ſpẽi, & id qd᷈ significať ꝑ nomẽ dr̃iæ extra aīam est vnũ & idẽ in actu, potestate vero quatenus põt facere in mente diuersos conceptus formales, qui repræsentant diuersos cõceptus obiectiuos, est multitudo quædã, vt. n. in mente potest facere tales conceptus formales relinquuntur tres conceptus obiectiui, quorum primus est genericus determinabilis. Secundus dr̃iæ determinãs. Tertius specificus constitutus ex ijs. Secundo apparet ꝙ Expositor non differt ab hac nr̃a dilucidatione nisi in vno tm̃, ꝙ ille vult vl̃e non esse formã, sed cõpositũ ex materia & forma, ꝓp qd᷈ apud Thomã genus erit cõpositũ ex forma & materia quatenus forma sumiť sub rõne cõiori, ſpẽs vero ex eisdẽ quatenus forma sumiť sub rõne ſpãliori, dr̃ia forte est forma tm̃ apud ipsum, at Auer. hec tria dicit esse vnam formã, ꝑ diuersos formales conceptus conceptibilẽ, qui repræsentant diuersos obiectiuos conceptus, non quidẽ distinctos ante conceptionẽ, sed solum dũ cõcipiunť, & sic parua est dr̃ia Thomæ. Et propter hoc rationes eorũ quemadmodũ nõ cogũt cõtra Thomam, ita nec cõtra Auer.

Dubitatio. Sed quæres adhuc ꝓp qd conceptus illi formales representant diuersos illos tres conceptus obiectiuos, cum ante cõceptionẽ nulla sit distinctio.

Solutio. Dici põt ꝙ repñtant illos tres ꝓp duo apparentia vt diximus, cũ. n. ad extra appareat sensus & motus, ab hoc apparenti sumiť cõceptus formalis, qui repñtat hoīem inq̃tum aīal, amplius cum appareat rõcinari, ab hoc sumiť formalis conceptus, qui repræsentat hoīem vt rõnalem. Ab ijs duobus sumiť tertius conceptus formalis, qui repñtat hoīem vt hoīem, & vt quid cõpositũ ex primis duobus cõceptibus obiectiuis hæc fuerũt dicta in defensione Thomæ. esset autem vna dubitatio si forma generis est in cõposito alia ab illa speciei, quomodo saluatur famosum dictum expositoris & Boetij, ꝙ genus non dicat vnam naturam sed vnum conceptũ & species vnum conceptum & vnam naturam, solutionẽ vide. 7. physico. nam illic saluaui hoc dictum. Et de dilucidatione hæc pauca satis.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis oẽs rationes facile tolluntur. Ad primam dico ꝙ in actu genus non est aliud præter generis ſpẽs, sed bene ꝓtãte vt dictũ est. Ad scd̃am dico ꝙ si genus diceret cõceptũ illũ ꝑ modum partis non ꝑdicareť de ſpẽ, sed qm̃ dicit ſpẽm sub rõne cõceptibili cõi, ideo prædicatur de specie per se & in quid. Ad tertiam concedo totum. nõ. n. differt genus in substantia à ſpẽbus, sed solum in conceptu obiectiuo, quia dicit ſpẽs sub ratione conceptibili cõiori. Ad rationes ad oppositum. Ad primam dico ꝙ actu genus non est aliud quam ſpẽs, tñ potestate genus dicit ſpẽm sub rõne cõceptibili coīori, q̃ sit ratio cuiusq; ſpẽi, & sic cõceptus, quem actu dicit alium ab illis ſpẽrum, nulli ſpẽi idem est conceptibiliter, actu vero non est aliud ab oībus ſpẽbus, immo idẽ oībus, quia præter operationem intellectus non est, & per cõsequens preter operationẽ intellectus quot sunt species, tot sunt generis actuales conceptus. non. n. præter intellectũ est actualis vnitas, sed potentialis, vt dictum est. Ad secundam nego consequentiam, quia licet actu nõ sit aliud quã suæ species, potestate est aliud quid vt dictũ est. Hæc de disputatione decimaquinta.

At vero & oportet diuidi differentiæ differentiã vt animalis differentia est pedalitas. Itẽ aīalis habentis pedes differentiam scire oportet & reliqua. Tex. cõm. 43.

DISPVTATIO XVI.

De diuersitate differentię speciei à differentiis generis.

Num differentia speciei formaliter includat differentias generum superiorum.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod differentia inferior formaliter includat superiorem. Arguũt primo, quia si nõ, tũc differentia inferior non diuersificaret ipsum genus per se, quod est falsum, & deducitur, quia sit genus quod diuersificatur genus intermediũ animal, & quæro per quid diuersificatur, & certum est ꝙ non diuersificatur per differentias superiores, quia in illis non formaliter includitur, igitur per illas non potest diuersificari, nec põt diuersificari per inferiores, quia illæ sunt extra rõnem eius, & extra rõnem differentiæ superioris per aduersarios, igitur per illas non diuersificabitur. Secundo omne magis commune includitur formaliter in minus communi, sed differentia superior est magis communis, & differentia inferior est minus cõis, igitur differentia superior includitur formaliter in differentia inferiori. Tertio quęcunq; vniuntur alicui tertio, eo modo quo vniuntur illi tertio, vniuntur inter se. Sed differentia superior & differentia inferior vniuntur formaliter in specie. Sensitiuum enim & rõnale ambo de homine formaliter dicuntur, igitur vniuntur formaliter inter se. Quarto quæcunq; sumuntur ab eadem forma sunt eadem formaliter, & vnum includitur formaliter in altero. Sed dr̃ia superior & differentia inferior sumunť ab eadem forma vt nũc suppono, igiť vna includiť formaliter in altera. Sed in contrariũ sunt multi authores, igiť dispu. est ambigua. Hæc de dubitatione.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID dr̃ia sit, alibi declarauimus, nũc aũt ꝑ differentiam superiorem audimus illã, quæ genus cõstituit & supueniẽs genus diuidit, vt sensitiuũ quod corpus aīatũ diuidit, & aīal cõstituit, ꝑ inferiorẽ vero eã volumus: quæ genus diuidit, ſpẽm vero gñis cõstituit, vt rationale, qd᷈ aīal diuidit & hoīem constituit, & non modo per superiorẽ eã volo, quæ proximũ speciei genus constituit, sed oẽs superiores vsq; ad supremum genus. Erit igiť disputatio si differẽtia quæ ſpẽm vltimã constituit,

ſtituit, vt rationale, includat oẽs ſuperiores, quæ ſuperiora genera ad hoĩem cõſtituũt, vt ſenſitiuũ corporeũ, & id genus, qđ eſt dicere ſi ſenſitiuum & corporeum includantur in ipſo rõnali formaliter, ita vt hæc ſit ꝑdicatio formalis, rõnale eſt ſenſitiuũ. Hic igiť eſt titulus.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

2.poſitio. DE diſputatione dicunt nonnulli iuniorũ, ꝙ includi formaliter in alio eſt bifariã. Vno mõ tanquã partẽ formalem vel formã illius. veluti albedo in hoĩe albo. Alio modo quia clauditur in formali & quidditatiuo conceptu illius, veluti aĩal in hoĩe. tũc dicunt, ꝙ dr̃ia ſuperior vt ſenſitiuũ non includiť in dr̃ia infera vt in ipſo rõnali tanquã forma in formato, aut tanquã pars formalis in cõpoſito formato, vt patet, quia dr̃ia ſuperior non eſt pars dr̃iæ inferæ. Secũdo dicũt ꝙ ſuperior dr̃ia includiť formaliter in infera ſecundo modo, videlicet, quia eſt de formali & quidditatiuo cõceptu illius. Hãc
Rõnes pōnis. ſcđam probãt multifariã. Primo quod ꝑdicatur de aliquo in abſtracto, includitur formaliter in illo. Sed dr̃ia ſuperior ꝑdicať de infera in abſtracto, igiť includiť formaliter in infera. maior patet, quia in abſtractis nõ eſt vera ꝑdicatio niſi per ſe & formalis, vt oẽs dicũt. minor patet in textu, dicitur. n. ꝙ fixio eſt pedalitas, & ꝑ fixionem ſumit dr̃iam inferã, ꝑ pedalitatẽ vero dr̃iam ſuperam. Secundo ſi ſuperior differentia non prædicareť de infera, tunc infera differentia eſſet ſimpliciter ſimplex, hoc aũt eſt falſum, quia non eſt ſimplicior generaliſsimo, quia eſt illo poſterior, at generaliſsimũ nõ eſt ſimpliciter ſimplex, ſed reſolubile in plures cõceptus: & deducitur conſequentia, quia talis differentia in nullo cõueniret formaliter, & ita ſimpliciter ſimplex. Tertio ſi differentia ſuperior non ꝑdicareť de infera, tunc dr̃ia eſſet de primis prædicatis. conſequens eſt cõtra Auer.
Cõm 8. 8. meta. vbi habet ꝙ 10. genera rerũ ſunt. 10. prima prædicata. & conſequentia deducitur. quia de dr̃ia non prædicať genus, igitur ſi nec dr̃ia ſuperior, de ipſa nihil
Obiectiones. prædicareť, igitur eſſet de primis prædicatis. Sed contra hanc põnem ſunt obiectiones, quæ licet formentur ſuo modo, ego illas ſic reduco. Prima eſt, ſi ſuperiores differentiæ de infera formaliter prædicantur, & in illa formaliter includunť, tũc dr̃ia eſſet tota ſubſtantia rei diffinitæ, hoc eſt falſum. tum primo, quia tũc genus nõ eſſet ſubſtãtia rei diffinitæ. tum ſecũdo, quia diffinitio non haberet partes. tum tertio, quia tũc in diffinitione nõ poneť aliquid vt materia, & aliquid vt forma, ſed ſola dr̃ia vltima vt forma. Secũdo principaliter arguitur, quia tunc eſſet nugatio, quia idẽ bis repeteretur: vt differentia ſuperior ſemel in ſe: & ſemel in dr̃ia infima. Tertio in diffinitione debet eſſe ordo, quia aliud ſeſe habet vt materia & prius, aliud vt forma & poſterius, at vbi vltima differẽtia oẽs alias includeret nullus eſſet
Obiectiones aliorum. ordo. Quarto arguũt alij, ꝙ tũc differentiæ non eſſent primo diuerſæ, quia differẽtiæ ſpecificæ vt rõnale & irrationale conuenirent in differẽtia ſuꝑiori generica vt in ipſo ſenſitiuo. Quinto tunc ꝑdicatio vnius differentiæ de altera negatiua, non eſſet immediata, quia extrema cõuenirent in aliquo. Sexto tunc eſſet proceſſus in infinitum, quia rationale & irrationale conuenirent in ſenſitiuo. vel igitur ſeipſis differũt vel alijs differentiis, non ſeipſis, quia tunc eſſent primo diuerſæ, & ita in nullo conuenirẽt. ſi alijs, tandẽ aut ſtabitur ad primo diuerſa, aut ibitur in infinitum. Vltimo tunc differentia ſuperior eſſet genus, quia prædicaretur in quid de differentiis, quæ ſpecie differunt. Sed quicquid ſit de poſitione

Defenſio. ipſa, rationes iſtæ non valent. Ad primam nego conſequentiam, quia licet includeret oẽm ſuperiorẽ differentiam, non tamen includeret oẽ genus ſuperius, & ſic nõ ſequiť differentiam inferam eſſe totã rei diffinitę ſubſtantiam: dato ꝙ oẽs ſuperas differẽtias formaliter includeret. Ad ſecundam dico ꝙ bis dicere idem non eſt nugatio, ſed bis dicere idem & eodẽ modo, at in propoſito diciť bis idem, ſed alio modo, quia prius diciť indeterminate. 2. determinate. Ad tertiã concedo ꝙ in diffinitione eſt ordo, & tamẽ dr̃ia vltima includit formaliter oẽs differentias ſuperiores, quia iſte ordo eſt inter magis cõe, & inter minus cõe. Ad quartã dico ꝙ primo diuerſa ſunt, quæ in nullo conueniunt, qđ diuidať ꝑ dr̃ias, & hoc pacto differentiæ ſunt primo diuerſæ, q̃a licet conueniant in dr̃ia ſuperiori, illa tamen non diuiditur ꝑ differẽtias alias ab illis, & propterea ſunt primo diuerſæ hoc modo. Ad quintam nego conſequentiã, quia immediata eſt, qua in ſyllogiſmo non eſt altera prior, modo hac propoſitione nullum rationale eſt irrationale nulla eſt ſyllogiſtica prior, & licet extrema cõueniant, non tã illud põt eſſe medium, eo quia ex duabus affirmatiuis in ſecũda figura nihil ſequitur. Ad ſextam dico ꝙ conueniunt in dr̃ia ſuperiori, & differunt ſeipſis, nec oportet ꝙ quæcunq; in aliquo conueniunt, ipſa differant ꝑ alias differentias, ſi ſint differentiæ. Ad vltimam dico ꝙ dr̃ia ſuperior prædicatur in quid, ſed non de pluribus differentibus ſpẽ, quia differentię non differunt ſpẽ, ſed ſunt, ea quibus ſpẽs differunt, & ſic rationes non cogunt. Sed licet rationes iſtæ non cogant, tamen poſitioni nõ aſſentior, quia ſi genus non ꝑdicatur de differentia formaliter nec in illa formaliter includitur, videtur ꝙ nec differentia conſtitutiua formaliter ipſius generis, debet prædicari de differẽtia diuiſiua generis, quia de quocunq; nõ prædicatur ſubiectũ: de illo non pręedicatur ꝑdicatũ cũ illo ſubiecto conuertibile, igiť de quo non ꝑdicať aĩal, de illo non prædicať ſenſitiuum, quod eſt aĩalis pręedicatũ formale, & conuertibile. Sed de quo non prædicatur formaliter, in illo nõ includitur formaliter, igitur cum differentia ſuperior nõ prædicetur formaliter de inferiori. nec in illa formaliter includeť. Secũdo quæcunque ſunt eadẽ formaliter & conuertibiliter, neceſſario ſic ſe habent, ꝙ à quocunque alterũ illorũ formaliter remoueť. ab eodem etiam alterum remouebitur, hæc patet, quia ex oppoſito prędicati infertur oppoſitum ſubiecti, quia ſi alterum remouebitur, & alterum ſit idem, illa non pñt eſſe formaliter eadem inter ſe. Sed differentia ſuperior & genus ſunt eadem formaliter & conuertibiliter, vt patet, quia ſuperior differentia conſtituit genus formaliter, & cũ illo cõuerſim dicitur, igitur à quocunq; formaliter remouetur genus, ab illo etiam formaliter differẽtia eius conſtitutiua remouebitur, aliter non conuerteně formaliter. Propter hæc alij iuniores dicunt ꝙ dr̃ia poteſt conſiderari quo ad id quod eſt, & quatenus ſpẽm conſtituit, vel ſub alijs verbis poteſt conſiderari materialiter & formaliter, tunc dicũt ꝙ ſi dr̃ia inferior conſideratur quo ad id quod eſt ſiue materialiter, ſic dr̃ia infera generis diuiſiua includit formaliter differentiam ſuperam generis conſtitutiuã, probatur quia differẽtia quo ad id quod eſt, ſiue materialiter conſiderata nõ eſt aliud quam ſpecies, ſed ſpẽs includit differentiam ſuperam formaliter, igitur differentia quantum ad id quod eſt, etiam includit differentiã ſuperiorẽ. Secundo dico ꝙ ſi differentia infera conſideretur formaliter, ſic non inclu-
dit

Quid de poſitione ipſa ſentit.

Pō. 2. iuniorum

Confutatio.

dit formaliter superam.probatur,quia vt sic alium formalem conceptum dicit supera,& aliū infera.Hæc isti. Sed hæc solutio friuola est. Primo quia differētia quo ad eius materiale & quo ad id quod est non est differentia, sed spēs, & sic dicere ꝙ differentia quo ad id quod est includit differētiam, est dicere ꝙ spēs & non dr̄ia includit dr̄iam,& sic nihil ad rē. Secundo si formale dr̄iæ superioris non includitur in formali differētiæ inferioris, absolute superior differētia est extra dr̄iam inferiorem,quia à formali est potissima rō distinctionis & idētatis, inclusionis & exclusionis, eo quia in vnoquoque formale est potius mālι. Tertio si rōne mālis aliquid possit formaliter includi in alio,tūc sub̄a posset formaliter includi in albo, quia album quo ad materiale est corpus,quod est formaliter sub̄a,& tn̄ nemo concederet consequēs. Propter hæc & alia aliqui tenent absolute & sine distinctione ꝙ differētia inferior non includat formaliter superiorem, & consequēter ꝙ superior est extra essentiam & formalem rōnem inferioris. Hæc illi,quorum rōnes sunt tactæ. Sed contra hanc pōnem est dubō. Primo quia superior differētia & inferior dicunt eandē formā etiam apud ipsos, quia sensitiuum & rōnale eandē formam dicunt in homine,igitur sunt eadē in forma,sed vt diximus olim à forma deducitur formalitas, igitur sunt eadē formal̄r, vnde argui pōt sic. Quæcunq; sunt eadē in forma apud peripateticos,sunt eadē formaliter, sed differētia superior & inferior sunt eadē in forma,igitur eadem formaliter. Secundo,quęcunq; sunt formal̄r eadē alicui tertio, sunt formal̄r eadem inter se, quia quæcunq; vni tertio sunt eadē eodē modo quo illa sunt eadem, sunt inter se eadem. Sed superior differētia & inferior sunt eadē spēi formaliter, igitur inter se. Hæ sunt dubitationes contra hanc positionem. Hæc de positionibus.

Aliquorū pō. *Confutatio.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione debes scire ꝙ aliquid alicui esse formal̄r idē, vel in illo formaliter includi pōt deduci à formali vel à forma vt olim diximus, si enim deducitur à forma,sic aliquid est idē formaliter alicui,vel in illo formaliter inclusum,quotiēs cum illo dicit eandē formam, vel quotiēs ambo ab eadem sumuntur forma.Sed si deducitur à formali,sic aliquid alicui est idē formaliter vel in illo formaliter includitur,quoties formale vnius includitur vel est idem cum formali alterius,quid autem sit formale, diximus. nam ratio formalis & formale,& id quo aliquid dicitur formaliter tale idē est. Tunc dico duo. Primum ꝙ si formaliter includi in alio vel eē idem illi formaliter idē est sumi ab eadem forma vel dicere eandem formam, sic superior differētia formaliter includitur in infera, estq; illi eadem formaliter. patet, quia ambæ dicunt eandem formam, vel ab eadem forma sumuntur, apud peripateticos. Si vero includi formaliter vel esse idem formaliter deducitur à formali siue rōne formali, sic differentia superior nec formaliter includitur in infera,nec est illi eadem formaliter.patet, quia formale illius est extra formale alterius, quia licet sumantur ab eadem re formæ,non tn̄ ab eodem gradu rei formę, nec ab eodē apparenti, vt disputatione proxima est declaratum. Hæc sunt quæ peripateticæ dicerem pro dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS visis ad rationes.Et primo ad rationes primæ positionis. Ad primam dico ꝙ in græco non legitur in abstractis, sed in concreto illa litera, vt patet consideranti verba græca. Ad secundam concedo ꝙ dr̄ia vltima est simpliciter simplex, & nego ꝙ generalissimum nō simpliciter simplex, quia ſm peripateticos vltra generalissima non inueniunť nisi noīa, nec habeo pro incōuenienti aliquod minus cōe esse simpliciter simplex & non magis cōe,quando illud minus cōe est contractiuum. Ad tertiam dico ꝙ differentia est primum p̄dicatum,quia competit spēi per se primo, & sine medio, & quum Auer.sumit.10.genera esse prima prædicata, recte dicit,quia illa sunt prima prædicata, non tamē est intelligēdum ꝙ tm̄ sint prima prædicata, nec hoc dicit Auer.& sic ratio nulla.Alij aliter dicunt,nō curo, rōnes vero factæ pro alijs positionibus,nō obstant contra dilucidationem,īmo faciunt pro illa, vt patet intelligenti.Ad rōnes vero tactas in principio. Ad primam dico ꝙ concludit oppositum,nam actuale contrahit potentiale,& est extra rationē formalem illius:propterea negatur maior,oportet.n.cōtrahēs esse extra rōnem contrahibilis apud multos. Ad secundam negatur maior, nisi sit magis cōe in recta linea prædicamentali. Ad tertiam concedo ꝙ vniuntur inter se formaliter vt ipsum formaliter vniri deducitur à forma,non à rōne formali. Per idem ad vltimum. patet enim illa esse eadē formaliter ſm formam, non aūt ſm formale, vt diximus. Hæc de decimasexta disputatione.

Videtur enim impossibile esse substantiam esse quodcunque vniuersaliter dictorum. Primum enim substantia &c. Tex.cōm.4.5.& 6.

DISPVTATIO XVII.
De vniuersalium entitate.

Num vniuersale sit aliquid in rebus.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod vl̄e sit aliquid in rebus arguitur.Secunda substantia est aliquid in rebus, vt patet in prædicamentis,& in hoc septimo, vbi diciť ꝙ substantia est primum ens,& secunda substāntia est vl̄e. igitur vl̄e est aliquid in rebus. Secūdo est aliquis effectus vniuersalis, vt patet.2.physicæ auscul.vbi dicitur ꝙ effectuum vniuersalium causæ sunt vl̄es, igiť vniuersale est aliquid in rebus, tenet consequentia, quia oīs effectus cuiusuis causæ est in re.In contrariū est Arist.in litera.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

VNIVERSALE quid nam sit & quoties diciť, in primo huius disputatione.11. cap̄.2. copiosæ est explicatum,nec oportet repetere verum per vl̄e esse aliquid in rebus.volumus intelligere si vniuersale sit ens reale, ens autem reale semper audimus vt distinguitur contra ens intentionale. Hæc pauca de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE disputatione hac fuit non tantum apud iuniores discordia maxima,sed apud veteres. Amplius & in diuersis sectis non tm̄ fuit dr̄ia,sed in eadē, adeo ꝙ q̄d velit Arist.nondum patuit,eo quia alij alia in huius viri secta sensere.Inter antiquos itaq; Herculei & oēs qui Heraclitum atq; Cratillum imitati sunt sola singularia profitentur.horū ratio erat,quia intellectus est sensus,igitur intelligibile est sensibile,& per cōsequens intelligibilia erant mere sensibilia atq; singularia, sic ꝙ nec in re,nec in mente vl̄ia concedebant,eo quia mēs erat apud eos sensus,siue potissima sensitiua vis, & hac ratione negarunt scire, & sciam, asserentes nihil posse sciri,

Positio Herculeorum.

sciri, quia nullũ est scibile, nullumq; vl'e. Hæc Herculei.

Positio Plat. Plat. vero his occurrens volens scire ipsum saluare, vniuersalia concesʃit, nõ quidem in rebus, sed separata, quæ ab eo ideæ dictæ sunt. mouebatur aũt primo quia modo intelligendi correspõdet modus essendi. Sed nos possumus intelligere hominẽ sine singularibus, & aĩal sine spẽbus, igitur vniuersalia sunt in re sine singularibus, vt homo sine singularibus hoĩs, & aĩal sine speciebus. Secundo mouetur quia oẽ tale per participationem reducitur ad aliquod tale per essentiam, sed hic homo est homo participatione humanitatis, igitur humanitas est homo per essentiam, & ita vl'e per essentiam. Tertio scire est eorum quæ nec sunt singularia, nec in singularibus posita, vt oẽs concedunt, sed vl'ium est scĩa, igitur vniuersalia nec sunt singularia nec in singularibus posita, & per consequens sunt à singularibus separata. Quarto singulare ad generationem sui sĩlis nõ sufficit, igitur requiritur vl'e in cuius virtute agat. Et sic his rõnibus Plato posuit vniuersalia realia, à sensibilibus singularibusq; ipsis s̃m esse separata q̃s formas vel ideas appellat vbiq;.

Obõnis Arist. Cõm. 31. Obiiciunt aũt huic Aristo. & Auer. in hoc. 7. & 1. quia oẽ quod prędicatur per se de aliquo prędicatur, vel quia est idem illi de quo prædicatur, vel quia est in illo, vt in lib. prædicamentorum dictum est. Sed vl'ia prædicãtur de singularibus & primis substantiis per se, igit̃ vel erũt eadem illis vt secundæ substantiæ, vel erunt in illis vt accidentia per se, & per consequẽs non possunt esse separata. Secundo arguit Aristot. 10. huius, quia si homo esset vl'e separatum, tunc esset substantia incorruptibilis. Sed corruptibile & incorruptibile non sunt eiusdem speciei, imo nec eiusdem generis, igitur homo & hic homo differũt specie & genere, vide declarationem Auer. illic. Tertio arguit Auer. 3. de anima ꝙ si vniuersalia essent separata, tũc frustra daretur intellectus agẽs, eo quia vniuersalia sunt actu abstracta per essentiam, & non indigẽt eius actione, & ita frustra dabitur. Quantũ vero ad id quod Plato ponit de generatione ꝙ videlicet tales ideæ sint necessariæ pro generatione, satis est disputatum his diebus in disputationibus de rõnibus seminalibus, ꝓpea de re hac nunc nulla sit vis, hæc contra Platonem nunc sufficiant, sed an concludant, & vtrum Aristo. & Platonem sit aliqua concordia, postea in dilucidatione dicemus. Inter peripateticos vero ĩuenimus nõnullos q̃ vniuersalia realia esse cõcesserunt, & à singularibus s̃m rem distincta, & quantum ad hoc Pla. imitari videntur, differunt t̃n quia talia vniuersalia ponunt suis singularibus communicata, propter quod ipsa de singularibus suis prædicari possunt. Plato vero vniuersalia posuit realia, nec suis singularibus eadem, nec illis cõicata, & propterea de singularibus suis prædicari nõ possunt. Alij in extremo huic oppositi in eadem secta dixerũt vniuersalia nullo pacto dari nisi totaliter ex parte intellectus, vt sorticolæ, hi. n. dixerunt nullo mõ dari vniuersalia realia, sed solum vniuersalia apud hos sunt termini communes de pluribus prædicabiles, in mente quidem nãliter, in voce vero vel scripto ad placitũ. Addentes his terminis in mẽte aut voce aut scripto nihil in re correspondere præter singularia, hæ sunt duæ positiones extremæ in schola peripateticorum. Alij vero licet plura dicant, tamen breuibus ad præsens proponamus ad mentem illorum duas distinctiones, quarum prima est ꝙ videlicet duplex est intentio, quędam prima, quædam secunda, dicitur prima intẽtio conceptus obiectiuus rei, quæ absolutæ intellgitur, vt lapis apprǽhensus, dicitur vero secunda intentio respectus quidam attributus rei conceptæ per actum collatiuum intellectus vt hæc intentio genus, species, vniuersale, & id genus. Secunda distinctio est ꝙ vl'e est nomen cõcretum secundæ intentionis, & quia oẽ concretum apud Auerroẽ in. 5. huius põt sumi pro forma & pro re subiecta formæ, sic vl'e põt sumi ꝓ intẽtione, & pro re subiecta intentioni, vlterius pro re subiecta intentioni põt sumi pro subiecto propinquo, quod est ipsa natura per intellectum indeterminatæ sumpta & pro subiecto remoto, quod est ipsa natura, cui nõ repugnat esse in pluribus. Hæ sunt distinctiones. Tunc ponant̃ conclusiones de mente istorũ. Prima vl'e sumptum pro intentione nihil est in rebus, immo est solũ per actũ collatiuum intell's, pro hac conclusione sunt verba Auer. 1. de aĩa & 12. metaphysicæ. & alibi pluries, pro his valẽt verba Themistij in. 1. de de aĩa supra illud verbũ, aĩal vl'e aut nihil est aut posterius est, & sic quantũ ad hanc cõclusionem verificant oẽs authoritates eorum, qui dicũt vl'e non esse in rebus. Secũda conclusio vl'e sumptũ pro re subiecta intentioni, tam propinquæ quã remote, est aliquid reale, propinquæ quidem existẽs obiectiue in intellectu, remote vero est quædam natura realis alia ex natura rei à singularibus, cuius vnitas est realis minor vnitate numerali & maior vnitate vl'is in actu. Tertia vnitates naturarum sunt tot quot sunt naturæ vel conceptus obiectiui reales, & differũt s̃m magis & minus. Pro secunda conclusione arguitur multifariam. Primo circũscripto omni actu intellectus naturæ humanæ nõ repugnat intelligit vt vl'e & cõe pluribus: naturæ singulari repugnat intelligit vt vl'e, igitur præter operationẽ intellectus natura humana est alia à natura singulari, & sic eius vnitas alia ab illius vnitate. Secundo natura coloris est ratio formalis obiectiua terminandi visum: & hic color non est ratio terminandi visum, igitur differunt ex natura rei. Antecedens pro prima parte patet, quia ratio formalis obiectiua visus non est hic color, sed color. Primo quia ratio formalis obiectiua est ratio assimilandi, modo hic color nõ potest esse ratio assimilandi, sed color. Secundo quia singulare sub propria ratione singularitatis non est apprehẽsibile ab intellectu, igitur quanto minus à sensu. decipitur. n. sensus circa singulare sub propria ratione. Tertio mensura rerum realium debet esse vna & realis, quia mensuratum dependet à mensura, ens aũt reale nõ dependet ab ente rõnis, igitur ꝓpositio patet. Sed vnitas speciei est prima mensura generis apud Arist. igitur vnitas spẽi qua mensurantur oĩa sub g̃ne cõtenta debet esse realis. Quarto vnitas alicuius naturæ in qua aliqua comparantur realiter, debet esse realis, sed in vnitate spẽi comparantur indiuidua eiusdẽ spẽi, & realiter, igitur debet esse realis. Quinto circũscripto omni actu intellectus plus conuenit Socrates & Plato quam Socrates cum aliquo cane, igitur præter operationem intellectus est similitudo illa. Sed omnis relatio realis requirit fundamẽtum reale, igitur datur natura vna cõis realis, quæ erit fundamentum illius similitudinis. Sexto si omnis vnitas realis est numeralis, igitur omnis diuersitas realis est numeralis. tenet argumentum, quia idem & diuersum sunt immediate opposita decimo huius. consequẽs falsum, quia tunc omnia æqualiter differẽt. Septimo q̃d non destruit aliquid, illud permittit. sed dr̃ia numeralis præter operationem intellectus non destruit vnitatẽ specificam, igitur differẽtia numeralis realis illã permittit,

Marginalia: *Cõm. 26. Cõm. 18.* (beside "Auer. 3. de anima"); *Põ Burleicorũ.* (beside "Inter peripateticos"); *Põ logicorum.* (beside "Alij in extremo"); *Põ aliorum.* (beside "Alij vero"); *Cõm. 34.* (beside "Auerroẽ in. 5."); *Cõm. 8. Cõm. 4.* (beside "Auer. 1. de aĩa & 12. metaphysicæ"); *Rationes.* (beside "Pro secunda conclusione").

mittit, & p consequēs cū distinctis numero stat vnitas specifica realis. Octauo quæ solo numero differūt præter operationem intellectus non sunt distincta specie vt Socrates & Plato: vt patet. Sed hæc sunt, igitur sunt indistincta specie præter operationem intellectus. tenet argumentum à negatiua de prædicato finito ad affirmatiuam de pdicato infinito cum cōstantia subiecti, sunt indistincta spē præter operationē intellectus, igit̄ datur vnitas quædam realis specifica. Nono quæcunq; non distinguunt̄ realiter ſm oēm rationē inclusam in eis, habēt aliq rationem realem in qua conueniunt realiter, sed Socra. & Pla. nō distinguunt̄ realiter ſm oēm rōnē in eis inclusam, quia Socrates inq̄tum homo non distinguitur realiter à Platone, aliter oīs homo distingueret̄ à Plat. & sic idem distingueretur à seipso. Decimo ignis generans ignem aut intendit singularē ignē, aut vl'em, non singularē, quia sunt præter intentionem artis & naturæ. si vniuersalem. igit̄ dat̄ ignis realis cōis.
Cōm. 48. Pro hac cōclusione sunt authoritates Auer. 7. n. meta. ita inquit qm̄ nullum vl'ium prædicabilium ſm quid de re demonstrata significat ea ſm ꝙ est demonstrata & indiuidua, sed ſm ꝙ in ea est natura similis naturæ, quæ est in quolibet indiuiduorū illius vl'is, s. natura cōis præ
Cōm. 9. ter naturam propriam vnicuiq; eorū. Præterea primo huius inquit spēs hoīs non est forma hominis tm̄, vt dicit Plato, sed congregatum ex materia & forma, igitur
Cōm. 5. est aliquid in rebus præter singulare. Ad idem. 1. physi.
Cōm. 25.
Cōm. 28. lege, præterea in. 1. metaphy. ait ꝙ qui ponunt vl'ia esse noīa tm̄, quibus nulla correspondet in re intentio cōis, destruunt sciam. Præterea. 1. ausculta. physicæ inquit ꝙ genus & dr̄ia debent esse entia in rei veritate, quia partes rei quæ sunt ſm diffinitionem, præcedūt rem in esse. Ex his deducitur tertia conclusio etiam. Si. n. dat̄ natura specifica realis, per easdē rōnes dabitur vnitas realis correspōdens generi minor vnitate specifica, & vnitas cōceptus realis entis minima, & sic patet positio eo-
Confutatio. rum. Sed pace horum dixerim, nec modus loquēdi est peripateticus, nec positio ipsa. Modus quidem loquēdi non est peripateticus, qa apud peripateticos quæcunq; distinguuntur, aut in subiecto, aut in diffinitione distinguūtur, sed vl'e etiam pro re nec in subiecto, nec in diffinitione à singularibus distinguit̄, igit̄ nullo pacto est aliud à singularibus. Positio vero non videt̄ peripatetica, quia peripatetici distinctiones naturarū nacti sunt ex operationibus, sed vna & eadem est huius hoīs operatio, & hominis, igitur inter naturā hoīs, & huius hoīs nulla potest esse distinctio præter operationem intellectus. Secundo si natura humana præter actionē intell'is est cōicabilis, igit̄ vel est talis per essentiam, vel participatione intellectus, si talis per essentiam, igitur suapte natura separata per essentiam, sed oē separatum per essentiam est intelligibile per essentiam apud oēs peripa-
Cōm. 18. teticos, igitur talis natura intelligibilis erit per essentiā. Quod si sit intelligibilis per essentiam, frustra ponetur intellectus agens, vt deducit Auer. 3. de aīa & considera hanc rationem, quia non est leuis. Tertio aut hic homo est homo participatione hoīs, aut homo est homo participatione huius hoīs, aut idem est homo & hic homo, non est homo, participatione huius hoīs, quia tūc nihil esset homo, nisi participatione huius hoīs, & ita Plato esset hic homo participatione huius hoīs, & sic de cæteris, nec hic homo est homo participatione hominis, quia tūc daret̄ homo p essentiam, qui non esset hic homo, non enim idem est participans, & participatū, & sic esset idea Pla. nō. n. Plato per ideā aliud voluit nisi hoīem per essentiam, sed hoc est impossibile, igit̄ pter operationem intellectus idem est homo & hic homo, & ita fictio est hæc positio. Quarto natura humana ante actum intellectus, est vniuersalis in potentia, igitur est actu singularis. tenet consequentia, quia actus & potentia sunt opposita circa idem, igitur si illa natura est vniuersalis potestate, actu erit singularis, & per consequens nihil est præter operationē intellectus nisi singularia. Quinto actus & potentia sunt eiusdem generis, immo circa idem numero vt dicit̄. 3. physi. diuidunt. n. quodlibet prædicamentum, & q̄libet spēm eiusdē pdicamēti, & quodlibet indiuiduum eiusdē. Sed actu vniuersales est per intellectum apud exteros, igitur & potentia vniuersale etiā erit per intellectū & ita pter operationē intellectus nihil erit actu, nec potentia vl'e, sed solum singulare. Sexto quicquid est in potētia ad aliqd præter operationē intellectus, q̄n̄q; deducetur ad actū præter operationem intellectus tenet consequentia, qa actus potentię correspōdet ſm eandem rōnem, igit̄ si natura illa cōis præter operationē intellectus est potentia vniuersalis, q̄n̄q; deducet̄ ad actū vniuersalitatis sine operatione intellectus. Septimo quod intelligitur nulla mutatione facta in re, ante & post intell'ionē est æqualiter vnū, & æqualiter ens. Sed oīs res intelligitur nulla mutations facta in re, vt dicitur in lib. de interpretatione, vbi habet̄ ꝙ pp nostrum intelligere nihil mutatur ex parte rei, igitur ante & post intellectionem res erit æqualiter ens & æqualiter vna, igitur sicut post intellectionem erit vniuersalis vna actu, ita ante, vel sicut ante erat actu singularis, ita post intellectionem, & per consequens per intellectionem, non redditur actu vniuersalis. Demum contra hanc positionē sunt verba Them. in. 1. de aīa. c. 4. vbi vult vl'e nihil esse in re nisi singulare. Pō sectatorum Tho. Sed si est, est mera nocio, idē Simpli. ibidem, & Philopo. & Alexan. & oēs græci. Sectatores vero Tho. magis ad veritatem accidentes, cum peripateticis volunt bene in re esse naturam hoīs, & huius hoīs, dicunt tamen illam nunquam esse vnā vl'em, nisi p rationē. imaginantur. n. duplicē conceptū: alterum formalē, qui generat̄ à singulari phātastico virtute luminis, & alterū obiectiuum per illum formalem representabilem. Primus est conceptus seu conceptio, qua concipitur homo. Secundus est homo, vt per illum representatur. Ex his sequit̄ ꝙ homo nunquā effecit̄ vnus in pluribus, nisi per cōceptum formalem eius cōcipiatur, igitur eius vnitas cōis est per rationem, siue conceptionem, qm̄ non nisi dum concipitur. Secundo sequit̄ ꝙ Thom. parum differt ab exteris: ambo. n. conceptum naturam esse vnam, verū Tho. vult illam non esse vnam, nisi dum per formalē cōceptum cōiter representatur. Alij vero dicunt illam esse vna ante representationem, & p representationem volunt effici vnam actu vl'em. Ex his habes positiones famosiores vsq; ad annos nostros. Hæc de pōnibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione supponēdum. Primo ꝙ res quæ intelligitur nihil acquirit per intellectionem. declarat̄, 1 suppositio. quia vt dicit̄ quinto huius scibile refertur ad scientiam, non relatione scibilis ad sciam, sed relatione sciæ ad scibile, igitur eodem modo intelligibile. Secundo colores nihil acquirunt aut deperdunt per hoc ꝙ vidētur, vt dicitur. 2. de aīa, igitur nec intelligibila per hoc quod intelliguntur. Secunda suppositio res effici actu intellectas Cōm. 60. & vl'es nō est nisi nos illas actu intelligere vl'r per rōnes

repre-

representatiuas vniuersales, res esse in potētia intelligibiles nihil aliud est, q̃ nos esse in potentia ad rationes vl'es quibus illas vniuersaliter intelligimus. hæc deducitur ex prima, & patet per simile in coloribus, quia colores efficiuntur actu visibles, quia in nobis fiunt rōnes actu repræsentantes illos, potentia vero quia in nobis sunt sensus ipsi rōnes illas potentes recipere. Tertia suppositio aliquid dicitur actu vl'e vel potentia vniuersale, actu & potentia existentibus in nobis, patet ex dictis, quia actu vniuersalia erunt aliqua, quando in nobis erunt rōnes illorum actu repñtantes, potestate vero per hoc, quia in nobis adest intellectus potētiæ potens illas rōnes recipere. Quarta suppō rōnes istæ in nobis esse non pñt, nisi moueamur à rebus, patet. 12. huius, quia intelligere nostrum causatur à rebus, intelligere Dei est causa rerum, igitur nisi tales rōnes causentur in nobis à rebus, nunquam erunt actu in nobis. Tunc dico de mente peripa. vniuersalia actu & vniuersalia potentia sunt formę rerum singularium probatur authoritatibus Aue. 1. metaphy. & 12. huius. Et probatur rōne, illa sunt vniuersalia actu & potestate, rōne quorum singularia ĩ nobis agunt rōnes cognoscendi vl'es, sed singularia agunt in nobis rōnes cognoscendi vl'r propter formas, & rōnes cognoscendi singulariter propter materiam vt dictum est in lib. cœli & 12. metaphy. igitur formę erunt vniuersalia actu & ptāte. Secunda conclusio formæ sunt vniuersales actu & potentia qñ in nobis sunt rōnes cognoscendi actu vel potentiæ. Patet ex suppōnibus, quia res dicitur actu vel potentia vniuersalis ex parte nostra, nō ex parte rei. Ex his sequitur formas singulariũ esse actu vniuersales, qñ in nobis sunt rōnes repñtantes illa vl'r, potestate vero quia in nobis est intellectus tm̃ agens & pośis. Tertia vl'ia sunt actu & ptāte aliquid præter singularia extra aīam, probatur, quia vl'ia sunt formæ, singularia sunt cōposita ex materia & forma: igitur vl'ia sunt præter singularia, eo modo quo formæ sunt præter cōposita. Vltima conclusio vl'ia actu & ptāte sunt aliquid in rebus, patet quia formæ singularium sunt aliquid in rebus singularibus, sed vl'ia sunt formæ, igitur sunt aliquid in rebus. Sed occurres primo quia si vniuersalia sunt formæ, tunc non prædicarentur de singularibus. Secundo si vniuersalia sint formæ, tunc de compositis non esset scientia, quia nullum esset vniuersale. Tertio quid de Pla. & Arist. an differunt, de his qōnibus & aliis pluribus in lib. 1. & in hoc. 7. & alibi ꝑsepe diximus, nūc vero hæc pauca sufficiant, ne videamur inanes. Ad primam dico ꝙ formæ prædicantur de singularibus & de compositis, quādo significantur per nomen generis & spēi, vt forma hominis qñ per nomen hoīs significatur, & forma aīalis qñ per hoc nomen aīal, qñ significantur per noīa partium, tunc non prædicantur. Ad secundam dico ꝙ oē compositum est singulare, verum quædam composita pñt significari per noīa cōia vt mistum, aīale, humanum & id genus, quædam solum per noīa discreta vt Socra. & Pla. tunc dico ꝙ de compositis significatis per noīa cōia bene pōt haberi scīa, nō aūt de significatis per nomina discreta. De conciliatione Plato. & Aristo. multa diximus in libris de aīa, & maxime in prīo in expōne illius tex. aīal vniuersale aūt nihil est aut posterius est, ibi. n. enarraui multas opiniones. Nunc omitto, & alia via vñr posse concordari, vbi animaduertendũ est ꝙ Aristo. non obiicit sensui Plato. vt recte docet Ammo. ĩ lib. de interp̃tatione, & sæpe Simp. sed male interpretātibus verba illius, vt Xenoc. & aliis.

Cōm. 15.

1 conclusio.

Cōm. 27. Cōm. 6. Cōm. 14.

Excerptum.

Dubōnes.

Solutio.

Concordia Platonis & Aris.

Arist. igitur probauit vl'ia non posse esse separata simpliciter ẽm esse existentiæ à singularibus, vt Xenocra. interpretabatur. Plato. n. formas dixit esse vl'ia, & quia formæ sunt aliæ à compositis singularibus, dixit illas esse ideas separatas, hanc separationem Xenocra. & alij intellexerūt ẽm esse existentiæ, & contra hoc procedūt rationes Arist. verum Pla. nō intellexit sic, sed ꝙ formę sunt separatæ à singularibus, & separatione, qua forma differt à composito cuius est forma, & hoc non negaret Arist. Aristoteles igitur recte obijcit, quia cōtra malos interpretes, Pla. bene dixit, quia recte interpretando nihil aliud voluit quam id quod sentit Arist. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

Ex his apparet solutio ad oēs rationes, quæ probāt dari naturam cōem & vnam alia vnitate à singularitate, oēs. n. concedunt quia forma cōpositi singularis est alia à singulari compositi, & eius vnitas alia ab vnitate compositi. nam vnitas formæ est specifica, & per quā compositum reponitur in spē, vnitas compositi singularis est per materiam, & per quam est vnum numero, vt diximus sępe in hoc lib. hinc apparet aliam esse vnitatem hoīs, & huius hoīs, quia homo est vnus ẽm formam. hic hō ẽm materiam, vel ẽm formam hanc, quæ addit adhuc aliquid, vt dictum est in disputatione de principio indiuiduationis, per idem apparet solutio ad rationes primi capitis, rationes vero nostrę quę probāt non dari naturam cōem aliã à singulari, sumunt naturam cōmunem pro forma totius ex materia & forma resultante. vt alij sumunt, & sic rationes cogunt, verũ quia aliqui afficiuntur doctrina logicorum, aliqui doctrina Thomæ, ad illas per ordinē dicamus. Et primo ad primam dicerent ꝙ naturæ humanæ repugnat intelligi vt vl'e, quia nulla natura humana est apta intelligi vt vl'e, bene tamē pōt intelligi natura humana vt vl'e, & conceditur ꝙ natura humana præter operationē intellectus à natura singulari est alia, quia hęc vel illa natura humana ab hac vel illa natura singulari est alia, non tamen alia à natura singulari, quia non alia à seipsa, hæc solutio patet his, qui norunt eorum suppositiones. Iuxta Thomam dici pōt ꝙ naturam humanam posse intelligi vt vniuersale, est bifariam vel potentia & aptitudine in natura humana, vel potentia & aptitudine in nobis. Primo modo negatur, ipsa enim vt diximus per intellectionem non variatur de singulari ad vl'e, nec aliquo pacto propter nostrum intelligere. Secundo modo conceditur, quia nos per conceptũ formalem in nobis de nouo occurrentē possumus naturam humanam intelligere vt vl'e. Ex hoc non sequitur ex parte rei esse differentiam, sed ex parte nostra, quia per vnum conceptum formalem possumus intelligere naturam humanam vt vl'e, & per alium vt singulare, & sic conceptus quibus illa intelligimus, differunt, non autem obiecta. Ad secūdam logici negarent ꝙ natura coloris est ratio formalis obiectiua visus, sed bene concederent ꝙ ratio formalis obiectiua visus est natura coloris, & cōsequenter negarent hunc colorem differre à colore, sed bene hunc colorem à colore esse alium vel differre, vt patet in eorum suppositionibus, vel iuxta alios dicitur ꝙ color est obiectum siue ratio obiectiua visus, nullus tamē color est obiectũ, ex hoc non sequitur ꝙ hic color differt ex natura rei à colore, sed bene concederent ꝙ color differt ab hoc colore, quia hic vel ille color differt ab hoc colore, iuxta Tho. dicerem ꝙ extra aīam, nec

color,

color, nec hic color est ratio obiectiua visus, bene tamē color est in re aliquid quod per cōceptum formalē coloris in nobis de nouo occurrentem, pōt intelligi vt ratio formalis obiectiua visus, & in re est aliquid qđ per conceptum formalē coloris pōt intelligi non vt ratio formalis, hæc aūt sunt ex parte diuersorum conceptuū in nobis, non aūt ex parte rei vt diximus. Ad tertiā dico, ꝙ q̄uis vnum indiuiduum non sit mēsura oīum indiuiduorum eiusdē generis, vel eiusdem spēi, quia tūc esset mēsura sui, vnum tñ indiuiduum pōt esse mensura indiuiduorum alterius generis, vel pluriū indiuiduorū eiusdē spēi, & hoc sufficit. Ad quartam dicerent indiuidua comparari in aliqua reali natura, in nulla tamē reali comparari. Tho. vero diceret ꝙ circūscripta operatione intellectus indiuidua non comparātur in aliquo, bene tamē ex parte nr̄a pōt conceptus quidam, quo repræsentari pōt aliquid in quo sunt comparabilia. & alij conceptus, qui repræsentant res comparabiles, & sic in rerum natura non est aliqua distinctio. Ad quintā dicendum ꝙ circūscripto oī actu intell's, Socrates & Plato sunt similes & conuenientes: plus seipsis, vel per eorum aīas, non tamē sunt similes vna similitudine, sed pluribus, & ꝓpea nō oportet dari vnum in quo sunt similia, sed plura quibus sunt similes. Ad sextā nego cōsequentiam, quia oīs vnitas realis pōt esse numeralis, & tamen dr̄ia pōt esse specifica, & ratio quia hæc non sunt opposita, & dies saltē sequitur, ꝙ erat aliquod differēs spē ab alio. Sed oē differēs spē realiter est vnū realiter, igiť sequitur vt prius, concedo ꝙ omne differens spē realiter est vnū realiter, quia Socrates differens specie ab equo est vnum spē realiter, sed non per aliquod cōe reale, sed per suam aīam realem, vel per suam naturā realem. Ad septimam dico ꝙ dr̄ia numeralis ꝑmittit vnitatem specificā, quia stat aliqua differre numero, quæ sunt eiusdem speciei, non tamē sunt eiusdē spēi per aliquod cōe præter operationem intellectus, sed per plura vna præter operationē intellectus, vnde Socrates & Plato sunt eiusdem speciei realiter, non vna vnitate reali, sed suis proprijs vnitatibus & naturis, siue formis realibus. Et ꝑ idem ad octauam patet solutio. Ad nonam cōcedo ꝙ Socrates & Plato habent quædā realia quibus differūt, quædam realia quibus conueniunt præter operationē intellectus. Sed illa non sunt diuersa, his.n.met quibus differunt numero realiter, his ipsis conueniunt spē realiter, quia dr̄ia numeralis & conuenientia specifica non sunt opposita: & ita illa quibus differunt realiter numero, esse possunt quibus conueniunt spē, non tamen per eadem possunt differre numero, & conuenire numero.

Ad decimam dici pōt ꝙ natura intendit sigulare, nullum tamen singulare intendit, vt ignis intēdit ignē, nullum tamen ignem intēdit, vel iuxta Tho. dico ꝙ intendit singulare non discrete tentum, sed confusæ, & idem. Ad auctoritates Auer. dico ꝙ ꝑ naturam vbiq; ipse intelligit formam, nam forma, essentia, quidditas, & natura, idem est, immo Auer. 7. metaphy. dicit ꝙ indiuiduo non est substātia nisi materia & forma particulares, ex Cōm. 44. quibus cōponitur. Ad authoritatē primi physi. dico ꝙ genus & differētia explicant formam compositi, quia sumuntur ab eadem forma, & ꝓpea sunt partes rei & præcedunt rem in esse, eo modo quo forma præcedit compositum, rationes Platonis ex dilucidatione sunt solutæ. Ex his appparet solutio omnium rationum, & ita de tota decimaseptima disputatione.

Maxime autem vtiq; aliquis aīatorum suspicabitur partes & eas quæ animæ propinquæ ambas fieri entes, & actu & potentia &c. Tex. cōm. 56.

DISPVTATIO XVIII.

De formali distinctione partium dissimilarium.

Num formalis differentia partium dissimilarium eiusdem animalis sit propter formas substantiales.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod formalis dr̄ia partiū dissimilarium eiusdē aīalis sit ꝑꝑ formas substantiales, arguo, quia vel partes illæ differūt solis proprijs accidentibus, vel accidentibus & formis substantialibus. si formis & accidentibus, habeť intentū, non proprijs accidētibus solis, quia ex dr̄ia propriorum accidentiū, propriarumq; operationū arguitur dr̄ia formarum, aliter nunquā posset argui dr̄ia specifica formarum, nec pħi inuenerunt aliam regulam venandi rerum formas, & illarum distinctiones, vnde videmus ꝙ partes dissimilares differunt opere figuris, complexionibus, & cæteris proprijs accidentibus, igitur formis. In contrarium arguitur, quia vbiq; Arist. in lib. de aīa, & in hoc. 7. ait manum abscisam esse ęquiuoce manum, igitur non habet aliā formā ꝑter illā totius. Et sic quæstio est ambigua.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

ANIMALIS vt diciť primo de historia aīalium partes, aliæ sunt similares, quæ græcæ dicunť homiomera siue homogeneæ. Aliæ dissimilares, quæ græcæ dicunť etherogeneæ. dicuntur illæ similares, quia simili noīe, similiq; rōne appellātur, vt partes carnis, aut partes ossis, & cæteræ id genus, quælibet.n. pars carnis noīe & diffinitione carnis appellať caro, & quælibet pars ossis noīe & diffinitione ossis os nuncupatur. dicuntur autē hæ dissimilares, quia dissimili noīe rōne dicunť, vt sunt caro & os respectu aīalis, alio.n. noīe, aliaq; diffinitione dicitur caro, & alia os, dicuntur etiā officiariæ, siue organicæ siue instrumentariæ, quia ad diuersa opera aīalis deseruiūt. disputatio itaq; nostra non de similaribus est, quia nemo dubitare debet vniuersam carnem & singulam illius partem esse eiusdem formæ, ꝓpea de partibus dissimilaribus vertit qō. supponit aūt disputatio vnum, videlicet partes dissimilares differre formaliter & inter se, & ab vniuerso, vt medici sentiunt, sed qa differentia formalis pōt esse per formas accidentales, veluti duæ carnes, quarū altera nigra, altera alba est formaliter differunt, & pōt esse per formas substantiales, veluti equus & homo, propterea disputatio supponēs partes illas differre formaliter, quærit si hæc dr̄ia formalis sit propter formas substantiales, quod est quærere si per eandem formam caro sit caro, & os os: an per aliam atq; aliam. Hęc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTVM.

CIRCA hāc disputationē multæ sunt pōnes, & multa argumenta & difficultates, de quibus vberrime in. 1. de generatione & corruptione lib. in cōmento nostræ interpretationis. 77. dictum est, nūc vero quædā dicamus, & breuibus, quibus fieri pōt, ne videamur eadem pluries repetere, vt ventosi agunt. Thomas itaq; & discipulus eius Egid. voluerūt in cōposito quouis nō esse Pō Thomæ. nisi vna tm̄ formā, in aīali vero & hoīe nullam aliā ꝑter rōnalem, & cōsequēter tenent distinctionē partiū dissimilariū formalē non esse ꝑ formas substātiales, sed accidentales

cidentales quia forma ſu̅balis per q̄ caro eſt caro non differt ſu̅baliter à forma, per q̄ os eſt os, nec forma p̄ q̄ ſu̅baliter neruus differt ſu̅baliter ab ea per q̄ carthilago eſt carthilago. Sed oīa mēbra ſunt talia ab vnica forma totius. Pro hac pōne argui ſolet multifariā, ſed ad pſens arguitur primo, quia pluralitas non eſt ponēda ſine neceſsitate. Sed nulla eſt neceſsitas ponendi tot formas, igr̄ non ſunt. Secundo maior apparet dr̄ia in potentiis aīę q̄ in potentiis corporis, vt in videre & audire, & id genus. Sed propter illam dr̄iam nō ponunt̄ tales partiales forǣ in aīa ſenſitiua, igr̄ nec in mixto corporeo. Tertio diuerſa ſpē non poſſunt cōtinuari. Sed aīal eſt vnum vere continuum, igit̄ non habet partes differentes ſpecie. Quarto ex diuerſis numero non fit vnum numero, igit̄ nec ex diuerſis ſpē pōt fieri vnum aīal ſpē. Quinto diuiſo verme quęlibet pars eius viuit vt patet, vel igr̄ eſt vna aīa ſpē in vtraq; eius parte, vel vlterius. ſi primum, tunc ante diuiſionem erat vna in oībus illius partibus. ſi plures, tunc vermis diuiſus erit plura animalia ſpē. Sexto aīal eſt verius ens elemēto, igr̄ verius vnum, ſed elr̄ntum eſt vnum ab vna tm̄ forma, igitur aīal erit vnum ab vna tm̄ forma. Septimo ex pluribus exiſtētibus in actu non
Cōm. 7. fit vnum per ſe, vt dr̄. 2. de anima, igit̄ nō poſſunt membra ſpē differre, & plures rōnes ſunt dictæ. 1. de genera-
Obōnes. tione loco ſuperius allegato. Sed aliqui obiiciunt primo de digito abſciſo, quia vel manet illamet forma, quæ præfuit, vel noua generatur ſi manet, igitur in toto habuit aliam formam & à toto, & à cæteris partibus ſi nō manet: igit̄ digitus vera gn̄one genitus eſt, quod eſt impoſ̄e Primo quia oē generationem præceſsit alteratio, ſed hic ſolus motus localis præceſsit: vt diuiſio, igit̄ non vera gn̄one gn̄atur. Secundo quia hæc gn̄atio eſſet ſubi
Cōm. 62. taria contra Auer. 1. phy. vbi vult oēm generationē eſſe ſucceſsiuam ſaltē p̄p alterationem pręuiam. Tertio vna forma miſti non videtur poſſe informare tot diuerſa & repugnantia miſta. Sed in corpore aīalis ſunt tales miſtiones diuerſæ & repugnantes, igitur oportet ponere tot formas. Quarto in generatione aīalis ſunt multę mutationes completę, per quarum ſingulam fit certum mēbrū vt dicit̄ in lib. de aīalibus, vt cor prius, deinde cerebrum, &c. Sed oīs mutatio completa habet propriam formam & proprium terminum, vt oēs ſciunt, igitur in generatione cordis eſt forma per q̄ eſt cor, & in gn̄one cerebri ſimiliter, & ſic differūt ſpē. Quinto arguunt medici diuerſæ temperationes arguunt diuerſas formas. Sed per diſsimilares habent diuerſas t̄pationes, igitur
Cōm. 2. diuerſas formas. Sexto pro hac parte vr̄ facere Auer.
Cōm. 59. Tē. 2. 12. huius, & 7. phyſi. Propter hæc in miſtis aīatis tenent præter aīam, per quàm viuens eſt animatum formam miſtionis, quàm corpus appellant, & vltra hanc tot formas partiales, quot ſunt partes diſsimilares. verbi cā in homine vltra rōnalem animam, per quàm hō eſt homo, ponunt formam miſtionis quæ dr̄ corporis & miſtionis, corporis quidem, q̄a per illā hō eſt corpus, miſtionis vero, quia virtualiter continet formas elr̄ntarias, & quia per illam homo eſt miſtum quoddam, vltra vero hanc, tribuunt omnibus partibus diſsimilaribus tot formas ſu̅bales, quot ſunt partes diſsimili nomine & ra
Confutatio. tione ductę. Quicquid ſit de probabilitate pōnis, arguo contra hanc pōnem ex dictis eorum, primo ſic, q̄a non eſt ponenda pluralitas ſine neceſsitate. Hæc eſt eorum maior contra Auicennam & Auerro. de formis elr̄ntorum. Sed plures eſſe tales formas nulla eſt neceſsitas. Pri
Rōnales ſūptæ ex li. ſen. 2. diſt. 15. q. 1. mo non cogit experientia, quia maxime eſſet p̄p diuerſitatem complexionum & acc̄ntium, & operationum, complexionū quidem non, quia vna forma vltima pōt tot diuerſa per eos informare, igitur diuerſitas complexionum non arguit dr̄iam formarum, aliter nō pōt vna forma vltima eſſe oīum illorū, acc̄ntium minime p̄ idē, quia ſi accidēs proprium diuerſum argueret diuerſam formam, tunc non pōt eſſe vna vltima forma tot diuerſorum ſm̄ accidens, nec propter differētiam operationum, quia vna forma per diuerſa inſtrumēta poteſt diuerſas operationes exercere, vt ſenſibilis aīa. Secundo nec cogit illas, ratio vt propter euitandam cōtradictionem, vtpote quia tunc digitus abſciſus eſſet digitus ſine alteratione præuia, quia ſi ſic eſſet pars lacertæ quæ eſt aīal non potuiſſet fieri aīal per ſolā diuiſionē, quare nulla eſt hæc ratio. Secundo arguitur ex ſecunda eorū ratione contra illoſmet ſic, quælibet forma ſubſtantialis eſt nata conſtituere ſuppoſitum per ſe ſubſiſtens in genere ſubſtantiæ, hæc eſt maior eorum contra Auerroem & Auicennam de formis elementorum. Sed in compoſito animato vtpote animali ſunt duæ formæ totales apud eos vtpote aīa, & forma miſtionis ſiue corporis. quarum quælibet eſt forma ſubſtantialis, igitur quælibet harum eſt nata conſtituere animal in ſpecie atq; ſuppoſito in eſſe per ſe ſubſiſtenti, & ita in oī animato eſſent plura ſuppoſita, quod licet nō eſſet impoſſibile ſm̄ diuerſas materias, tamē eſt impoſ̄e ſm̄ eandē materiam, vt eſt in propoſito, in oī. n. puncto materiæ vbi eſt anima, eſt miſtio, igitur duo ſuppoſita ſm̄ eandem materiam. Et breuiter ratio hæc conſiſtit in hoc q̄ data poſitione horū, ſequeretur in eodem aīato eſſe duo ſuppoſita per ſe ſubſiſtentia ſm̄ eandem partē materiæ, quod ipſi reputant impoſ̄e, & conſequentia patet per nunc dicta. Tertio aſſumo aliam eorum maiorem omnem ſubſtantiam corporalem conſequitur quantitas, quæ eſt propria paſsio ſubſtātiæ corporeæ, hæc eſt maior eorum, ſed forma miſti cum materia conſtituit ſubſtantiam corpoream atq; cōpoſitam, igitur ipſam conſequitur propria quantitas, veluti paſsio propria. Amplius rationalis, anima cum materia etiam conſtituit ſubſtantiam compoſitam per eandem rōnem, igitur talem ſubſtantiam conſequitur etiam propria quantitas, & ita in vno ſubiecto erunt plures quantitates, videlicet alia miſti, alia compoſita ex anima & materia, ſic vel duo corpora erunt ſimul, vel compoſitio illa erit quædā iuxta poſitio, hæc eſt tota ratio eorum. Quarto arguo per rationem eorum, ſi vna forma nō poteſt eſſe tot diuerſorum, vt ſumunt ipſi, tunc partes diſsimilares plantarum different formis ſubſtantialibus contra Theophraſtum, & omnes qui ſcribunt libros de plātis, tenet argumētum per rationem eorum. Quinto ſi duæ formæ totalis pn̄t eſſe in eadē materia: vel æque vltimæ & hoc eſt cōtra Auer. in lib. de Subſtantia orbis, vbi ait vnū ſubiectum non poſſe habere plus vna forma ſpecifica & vltima nec intēſa nec remiſſa. Amplius. 1. phy. habet Auer. q̄ ſi materia habet formā propriā videlicet vltimā & ſpecificā, nullā aliam recipit. Sic igit̄ patet Cōm. 69.
duas formas vltimas totales non poſſe eſſe in eadē materia, nec pn̄t eſſe ordinate, quia ſi p̄cederet forma miſti, tunc ſu̅bm recipiēs aīam eſſe in actu, & ita vt infert Auer. 1. phy. gn̄atio eſſet alteratio, q̄a ſu̅bm eſſet ens in Cōm. 69.
actu, immo plus in actu, q̄ quoduis elementū, ſed elementū non pōt eſſe ſu̅bm gn̄onis, vt p̄bat Ariſt. vbiq; igit̄ nec miſtū. Et ſic ex eorum rōnibus pōt poſitio eorum refelli. Hæc pauca de poſitionibus.

CAPVT

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione dico ꝙ istud est problema neutrũ pro qualibet parte sustentabile, nec video demonstrationes. Dico tñ pro dilucidatione quatuor. Primũ est ꝙ nulla est necessitas ponendi formã mistionis aliã à forma vltima, quia non debet necessario poni vt aĩatũ ponat̃ in genere corporis, quia pari rõne debuisset poni in elementis, quia quodlibet illorũ est corpus, nec vt euitet̃ creatio, ob quod Albertus posuit formã corporis generalem, quia cum non ponat̃ in elementis, elementa crearentur nec vt per illam disponatur materia quantitatiue, & qualitatiue, quia materia sufficit recipere formam vltimam per formas dissimilarium partium, & illarum dispões, nec ad euitãdam resolutionẽ vsq; ad materiã primã, quia sufficiũt formæ dissimilares, & illarũ dispositiones quas ponũt, nec vt saluent̃ virtutes elementorum in illa tanq̃ in medio, quia satis illæ saluari possunt in vltima forma, quæ est aĩa tanq̃ in ꝑfectissima totius forma. aliter vnumquodq; mistum esset bis mistum, semel ꝑ vltimam formam, semel per illam; igitur hæc forma non est necessaria. Secundum est ꝙ formæ dissimilares poni pñt, non quidem vt media receptiua vltimæ formæ, vt alij dicunt, qa nõ posset euitari quin gñatio esset alteratio, illud.n. est mediũ receptiuum, qđ est ratio recipiendi recipiẽs, modo tales formæ non pñt poni tanq̃ rões recipiẽdi recipientes, quia tũc gñatio vltimæ formæ esset alteratio, vt deductũ est, quia subiectũ esset plus in actu quã quodlibet elemẽtorum. Tertiũ est ꝙ pñt concedi præexistere in materia tãquã medium dispositiuũ atq; determinatiuũ materiæ, cũ.n. materia sit apta recipere oẽs formas indifferenter ꝑ tales formas dispositiones illarum disponitur atq; determinatur ad rõnalem aĩam, vel aliam talem. Quartum dicendum est ꝙ tales poni pñt, quatenus ex illis resultat vna cõis dispositio, quæ est mediũ dispositiuũ atq; determinatiuum vltimæ formæ, nõ aũt quatenus ex illis resultat vna substantialis forma misti, patet hæc conclusio de mente oĩum medicorum, multa alia dici possunt in dilucidatione quæ quia sunt explicata in libro de generatione. Hæc satis.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS disputatis ad rationem pro opinione expositoris. Ad primam dico ꝙ duplex est necessitas prima euitandæ resolutionis vsq; ad materiam primam, quæ contradicit oĩbus sensibus. Secunda & disponendi materiã atq; illam determinandi, vt dictũ est. Ad secundam dico ꝙ illa ratio concludit si formæ partiales ponerentur propter diuersitatem oppositionum, vt volunt alij, nõ enim possunt euitare quin sensibilis anima esset plures aĩæ, sed illa ponitur ob duplicem necessitatem dictam, ob q̃ non ponunt̃ plures sensibiles aĩæ. Ad tertiam dico ꝙ diuersa spẽ non possunt continuari, qñ alterũ nõ præponeretur vt dispositio ad alterũ, modo formæ partium oẽs præponuntur vt dispositiones ad vltimã formam, & propterea ad vltima forma est vnitas, & continuatio, & hoc non possunt euitare exteri. Ad quartam dico ꝙ ex diuersis vel spẽ vel numero non fit vnum numero: quãdo vnũ ad alterũ non ordinat̃, nec ambo ad tertium, modo sic in proposito est, oẽs.n. illæ ordinant̃ vt dispositiones ad vltimam formam. Ad quintã de verme dici põt vt dictũ est in lib. de aĩa, ꝙ non est impoſſe formam fieri ꝑ solam diuisionem, quando potẽtia proxima in materia contineretur. Ad sextam dico ꝙ aĩal est verius ens & verius vnum elemento: quia cæteræ formæ præcedunt non dantes esse principaliter, sed vt disponentes ad vltimã principaliter, à qua est vnitas compositi. Ad septimam dico ꝙ ex pluribus existentibus in actu quorũ quodlibet recipitur in materia per se, & nõ vt dispositio ad aliud non fit vnũ, modo oẽs illæ formæ recipiuntur vt dispositiones ad vltimam formã. Sed replicabis acutæ, vtrũ caro sit caro ꝓpter eius formã an propter aĩam vltimã. si propter formã carnis, igitur illæ formæ præcedunt vt dent esse, & non tñ vt dispositiones ad vltimam formã. si non est caro propter eius formam, tunc aliqua forma esset in materia apta constituere indiuiduum in spẽ, & illud nõ constitueret. Dico probabiliter ꝙ illa forma dat illi esse carnis, verum principaliter non est vt det esse, sed vt disponat materiam ad vltimam formam, vnde principaliter disponit, & ex consequenti dat esse & sic nõ habetur impossibile, multa alia possent dubitari quæ omitto. Hæc de disputatione decimaoctaua sufficiant nunc. *Replicatio fortis.* *Solutio.*

Quoniam vero compositum ex aliquo fit: vt vnum sit omne, sed non vt cumulus, sed vt syllaba &c. Tex. cõm. 60.

DISPVTATIO XIX.

De distinctione totius à suis partibus.

Num totum dicat formaliter aliquam entitatem realiter distinctam à suis partibus.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod totũ dicat formaliter aliquã entitatẽ realiter distinctam à partibus arguit̃ multipl̃r. Primo quia si non, tunc totũ non esset notius suis partibus, quod est contra Ari. in prologo auscult. phy. & deducitur, quia nihil esse potest seipso notius. Secundo tunc idem constitueret seipsum, quod est impoſſe, & deducit̃, quia demonstratis oĩbus partibus alicuius totius verũ est ꝙ istę partes constituunt illud totũ, & illemet partes sunt illudmet totũ: igitur idẽ constitueret se. Tertio partes sunt priores toto: igitur partes non sunt totũ & ita oportet illud dicere tertiã entitatẽ. Quarto partes sunt in toto, totũ non est in toto: igitur partes non sunt suum totum, & sic addit tertiũ. Quinto si partes sunt suum totum, tunc materia & forma hominis essent homo, & ita materia esset homo: & forma esset homo. probatur vltima consequentia per simile, quia valet, Socra. & Plato pugnant: igitur Socra. pugnat: & Plato pugnat, & sic valet materia & forma sunt homo, igitur materia est homo, & forma est homo. Sexto tũc homo esset æternus, deducitur enthymema expositorie, hoc pacto, hæc demonstratis materia & forma sunt æterna: hæc illismet ostensis, sunt homo, igitur homo est æternus. Septimo si materia & forma Socratis essent Socra. tunc materia & forma viderent, tenet quia Socra. videt. Octauo tunc A & B augerent̃. & tñ B ipsum diminueretur, deducit̃ dato ꝙ A B sunt duæ medietates alicuius totius: & ꝙ A augeat̃, & B diminuatur, sintq; medietates ipsius C augeat̃ tamen A plus q̃ B ipsum minuat̃: & patet cõsequentia, ꝑ idem posset deduci idem esse albũ & nõ albũ: idẽ quadratũ & non quadratum. Amplius aliqua esse æqualia videlicet A & B, & tñ nõ esse æquale A ipsi B adhuc paria esse imparia, & multa alia per similes casus deduci possunt, sed quia eadem radice oẽs cessant: omittimus. In cõtrariũ argui solet qa si totũ adderet dictã entitatẽ, tũc esset processus in infinitum, deducit̃ quia ex illa entitate, & suis partibus resultaret *Tex. c. 4.*

sultaret adhuc quarta,& ex illa & suis partibus resultaret quinta,& sic de infinitis. Secundo si sic, tunc ab aliquibus posset tolli, aliquod pondus quę adhuc tantundem ponderarent, deducitur quia si ab A & B partibus vnius libræ resultat c libra distincta ab illis diuidantur illa patet c tolli:& tñ A B diuisa adhuc tantundem ponderarent, & sic disputatio est ambigua pro vtraque parte. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Totũ quod m[o]dis. TOTVM apud peripateticos interdum accipitur ꝓ ente perfecto,& sic definitur.3.phy.totum est extra qđ nihil est. Totum hoc mõ logici appellant categorematicum, quatenus est prædicatiuum tm̃,& solum à parte prædicati vt dicunt:interdum pro oĩ,iuxta illud lib.cœli totum & oẽ idem: & totaliter totum dictum nuncupant logici totum syncategorematicæ,hoc est distributiuum, vel sigñatiuum,quia solum à parte subti distribuit pro singula parte. *Contra logicos de toto.* Ex iis sequitur error logicorum, qui dñt totum à parte subti teneri syncategorematicæ, à parte prædicati teneri categorematicæ,quia vt ille terminus,oẽ põt teneri syncategorematicæ vtraq; ex parte,licet solum à parte subti reddat propõnem vlem, sic & totum vtraq; ex parte teneri potest etiam si sumatur syncategorematicæ. Amplius vt id qđ est naturale prędicatum põt poni vtraq; ex parte:sic totũ categorematicæ vtraq; ex parte teneri põt. Nos vero in dispu. accipimus totum categorematicę pro ente profecto ex partibus composito ,quia ex solutione ista põt solui de toto syncategorematicæ,qm̃ quælibet pars est totum categorematicæ. *Quod tota.* Secundo aĩaduertendum totum categorematicæ in dispu.sumptum esse multiplex.aliud accidente vt corpus album. aliud vl̃itate, vt aĩal respectu spẽrum.aliud diffinitione vt spẽs, quæ ex genere & dr̃ia constat aliud essentia, vt cõpositum ex materia & forma. aliud ptãte, vt rationalis aĩa continens plures virtutes & mistum continens plura el̃ota . aliud quãtitate vt tum integrale siue quantitatiuum. Reducuntur aũt oĩa ad duo quia totum est aut cuius partes habẽt ordinem essentialem aut cuius partes habẽt ordinem accñtalem & quouis mõ sumptum intelligitur in dispu. Quid vero sit realiter distingui disputationibus quinti & quarti huius patuit:nec oportet repetere. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM QVARTVM.

Pš Auic. IN HAC disputatione sunt duo magni viri contrarij ex toto. Auicen.videlicet & Auer. Auic.nãque in suæ metaphy.lib.1.capite quarto absolute dixit, omne totum distingui à singulis partibus & ab omnibus simul sumptis vt de denario declarat, & capite secũdo de aĩa & corpore. *Pš Auer. Cõm.17.* Auer.vero.1.physi.tenuit nullum totũ distingui à suis partibus, sed omne totum esse suas partes collectiue sumptas, vt dicemus, & ita positiones sunt contrariæ. *Rõens pro Auic.* Pro prima positione arguitur multifariam. Primo humanitas, quæ est totum, nec est materia, nec est forma, igitur non est materia & forma:tenet enthymema, quia ad veritatem copulatiue requiritur veritas vtriusque partis. Secundo terminus generationis est totum, partes simul sumpte non sunt terminus generationis, igitur totũ differt à suis partibus simul sumptis. Minor proba tur quia terminus generationis debet esse ens vnum & absolutum, partes vero simul sumpte nõ sunt ens absolutum per se vnum, addunt enim relationem. Tertio quod prius natura capit esse est aliud ab eo quod capit esse per ipsum, sed compositum per se sumit esse, partes vero ratione compositi, quia vt dicitur septimo huius materia & forma nõ generantur nisi quatenus sunt partes cõpositi. Quarto cõstituens differt realiter à cõstituto,sed partes simul sumpte constituunt totũ, igitur differũt realiter à toto. Quinto in corruptione hoĩs aliquid substantialiter corrumpitur, & non materia, nec forma quia ambæ sunt æternæ: igitur tertia entitas. Sexto arguit Ioãnes causæ per se & essentiales alicuius distinguũtur essentialiter & realiter à causato, sed materia & forma sunt per se & essentiales causæ totius, igitur totũ dicit quid real'r distinctum ab illis. Septimo totum est quædã relatio, vel igı̃ fundaĩ in materia, vel in forma, vel in tertio ex illis resultante, nõ in materia, vel forma, quia nullum illorum est totũ, igı̃ in tertio. Octauo cõpositum differt à partibus vtpote à materia seorsum, & à forma seorsum, vel differt à materia rõne formæ, vel rõne tertiæ entitatis addite vtrisq;. si ratione formæ, tunc totum non differt à materia, nisi dr̃ia formæ, quod est impoſe, igı̃ rõne tertio entitatis. Nono si materia & forma sunt eadem realiter ipsi composito, tunc essent eadem realiter inter se, per primum principium geometriæ. Decimo illa non sunt idem de quorum vno vere aliquid affirmatur qđ vere negat ab altero sed de toto verificatur esse per se causatũ à materia & forma, de quibus non verificaĩ esse causatum. Amplius de materia & forma simul sumptis verum est dicere istas constituere totum de toto non est illud verum. Adhuc totũ est aliquid materia & forma nõ sunt aliquid, pręterea risibile dicitur de hoĩe, & non de materia & forma simul sumptis. Vndecimo si partes sunt suum totum, tunc omnes partes vniuersi essent vnum numero, & sic redderetur positio Parmenidis. Duodecimo tunc substantia & accidens esset vnum numero: quia Socra. albus est vnum numero, sed Socra. & albedo simul sumpti sunt Socrates: igitur sunt vnum numero. Decimotertio tunc quatuor essent mille, & simplicia essent cõposita, & deductio patet. Pro põne Auer. sunt rationes, *Rõnes pro parte Auer.* prima nihil differt ab aliquo realiter, nisi includat aliquid reale distinctũ ab illo. Sed totum nihil præter partes eius includit, nec aliquid qđ nõ sit in partibus, quia si qd esset, illud esset vnio, sed vnio est relatio, modo relatio non est de ratione absoluti. Secundo si totũ differt à partibus, vel seipso vel aliquo alio. non seipso, quia tunc per singulũ illius. nec aliquo alio, quia non videtur quid esset illud, esset.n. substantia vel accidens, & nõ põt esse accidens, quia tunc accidẽte solum differret, & ita nõ per se, & si substãtia, vel materia, vel forma, vel cõposito, & nullũ põt dici. Tertio si totũ diceret illam tertiam entitatẽ vltra partes, tunc diffinitio non diceret totam essentiam diffiniti, quia solum dicit materiã & formã, vel genus & dr̃iam, & non tertium. Quarto si sic: tunc forma vniretur materiæ mediãte illa tertia entitate. Quinto tunc ternarius esset quaternarius, quia vltra tres vnitates adderet quartam resultantem ex illis quæ addita illis quaternariũ. & sic videntur ambæ illæ põnes cõtrariæ probabiles. Sũt autem inter has extremas positiones mediæ. *Põ.3.* Aliqui quidem tenent primo ꝗ cõpositum essentiale vt illud quod fit ex materia & forma, dicat formaliter entitatẽ distinctam realiter à suis partibus, probant primo quia entitates partium pñt existere sine entitate totius: igitur differunt ab illo realiter. añs apparet ꝑ verba Arist. ꝗ expresse hoc dicit de syllaba, ab. Secũdo materia & forma quæ sunt cãæ intrinsecæ cõpositi aliquid cãnt, & nõ altera alterã, quia principia non sunt ex alterutris, igı̃ tertiũ & per

consequens

consequens differt illud ab illis. Secundo dicunt ꝙ illa tertia entitas est absoluta: tum quia generatio non est per se ad relationem, tum quia absoluta principia non causant relationem, nec sunt partes relationis. Tertio tunc oĩa composita essent eiusdem generis quia omnis talis respectus esset vnius generis. Quarto omne compositum esset formaliter respectiuum. Quinto tunc nullum compositum esset per se vnum. dicunt tertio ꝙ talis tertia entitas est forma totius siue quidditas vel essentia: addunt ꝙ talis forma totius non est superueniẽs formæ partis, nec medium vniens materiam formæ ad constituendum cõpositum, nec aliqua forma vltra illã partis materiam perficiens, & propterea est forma qua suppositum est ens quidditatiue ẽm rem diuersa à forma partis. Hæc autem positio media dicitur, quia non loquitur expresse nisi de toto essentiali. Propter quod nonnulli volunt in cæteris totis non dari tertiam entitatem aliam à partibus. Sed siue hæc positio sit media siue extrema, videtur ꝙ sit omnino irrationalis & contra eos. Primo sic, quia apud ipsos distinctio realis est inter rem & rem, & res apud illos est essentia cum existentia, hæc.n. facit distinctionem realem, tunc arguo si totum diceret tertiam entitatem realem ẽm rem distinctam à partibus simul sumptis, tunc illa tertia entitas esset res, & ita includeret existentiam aliam à partibus, quod nec ipsi concedunt. Secundo quæcunq; sunt eadem formaliter, sunt eadem realiter, quia ꝑ eos identitas formalis infert realem, sed totũ & partes sunt eadẽ formaliter, quia partes per eos sunt de essentia & formali ratione totius, igitur erunt eadẽ realiter. Tertio quæcunq; differunt realiter apud peripateticos differunt aut ẽm rem subiecti, aut ẽm rem diffinitionis, sed ħ non differunt ẽm rem subiecti, quia cuicunq; subiecto inest totum, illi eadem insunt partes simul sumpte. & de quouis prædicaẽ totum, de illo eadem & partes simul sumpte: igiẽ non differũt ẽm rem subiecti, nec ẽm rem diffinitionis, quia partes apud ipsos sunt de diffinitione totius atq; de illius essentia. Iuniores huius sectæ consueuerunt dicere totum esse idẽ formaliter partibus, quia eius diffinitio formalis est per partes & esse idem realiter partibus, at partes differũt realiter à toto & formaliter ab illo, quatenus totum non est de ratione partiũ licet partes sint de ratione totius: & sic saluant ordinẽ in distinctionibus. Sed hæc euitatio non valet, quia saltem sequitur partes simul sumptas non differre ẽm rem à toto. deduco, totum per eos non differt ẽm rem à partibus, quia non põt esse sine illis, nec partes simul sumpte possunt esse sine toto, igitur saltẽ partes simul sumpte erunt eædem secundum rem toti. præterea si partes simul sumptæ differunt à toto vel ẽm rem existẽtiæ vel ẽm rem essentiæ & naturæ si ẽm rẽ essentiæ & naturæ, tunc solũ ex natura rei differũt, contra eos, qui volũt expresse partes differre non tm̃ ex natura rei, sed realiter. si ẽm rem existentiæ, igiẽ partes simul sumpte possent existere sine toto, quod est impoẽe apud oẽs. Vlterius illud qd' dicũt de forma totius est expresse contra Auer. in hoc septimo vbi expresse ait formã recti, & ipsum rectum idem esse, & sic vult formã totius & formã partis esse vnã eãdẽ'ue. Pręterea arguiẽ rõne, quia hac data, tũc materia esset forma vel formale quoddam qd' nõ concederẽ, & deduco ꝗcquid est de essentia formæ, est forma vel formale eius: cuius illa est forma, hæc patet, ꝗa quicquid est de essentia alicuius est de formali cõceptu illius, & sic est de formali conceptu eius, cuius illud est forma sed materia est de essentia formæ totius, igiẽ est formale ipsius totius, vel illius forma, qd' est ridiculum. Secũdo cuilibet formæ apud peripateti. opponiẽ priuatio, nec vnꝗ aliter legi in eorũ doctrina. Sed forma totius est: forma igiẽ sibi opponiẽ priuatio, sed opposita tam cõtrariæ ꝗ priuatiue sunt quæ apta sunt fieri circa idẽ subiectũ apud ꝑipateticos, igiẽ forma totius & eius priuatio sunt aptæ fieri circa idẽ subiectũ, sed oĩs priuatio est apta fieri circa materiã, igitur forma totius circa materiã est apta fieri. Sed quæcũq; forma est apta fieri circa materiã, est forma partis, quæ cũ materia cõponere põt cõpositũ, igiẽ forma totius est forma partis, & ita propositũ. Tertio Arist. vbiq; diuidit substantiã in materiã, & formã, & in cõpositũ ex illis, igiẽ cõpositum non est forma, quia nullũ diuidẽs est suũ cõdiuidens. Quarto apud Auer. materia non est pars formæ, materia est pars illius tertiæ entitatis, igiẽ illa tertia entitas nõ est forma. Amplius apud Auer. materia non est pars essentiæ, nec ꝗdditatis, forma totius est essentia & quidditas, igiẽ materia nõ est pars formæ totius, & ita forma totius nõ est aliud ꝗ forma partis. Quinto apud Auer. forma totius est vl̃e vt explicaẽ per nomẽ generis, vel spẽi, vel alicuius quinque vl̃ium, sed forma partis est vl̃e, vt dictum fuit, igiẽ apud eum idẽ est forma partis, & forma totius. Sexto forma totius apud ipsum non differt à forma partis, nisi quia illa intelligiẽ & significaẽ ꝑ nomẽ prædicabile de cõpositis singularibus vt ꝑ hoc nomẽ homo, vel aĩal, forma vero partis vt significaẽ ac intelligiẽ per nomen de nullo cõposito pr ędicabile vt ꝑ hoc nomen rationalis anima vel sensitiua, igiẽ idem est rationalis anima & homo idem sensibilis aĩa, & aĩal & sic forma partis & forma totius idem sunt. Hæc enim esse de mente Auer. volui indicare propter proteruos. Ioãnes vero in qõnibus aliter mediat. distinguit.n. de distinctione reali, quia aliqua dici p̃nt distingui realiter distinctione, separationis, vt quæcunq; loco & subiecto differunt. vel distinctione idẽtitatis, vt quęcũq; sunt diuersæ res, veluti subiectũ & accidẽs sunt diuersæ res, non tamen distinctæ loco & subiecto, tũc tenet duo. Primũ ꝙ cõpositũ dicit tertiã entitatẽ additam partibus ẽm rẽ distinctam distinctione idẽtitatis, ꝗa sunt diuersæ res: vt rõnes pro positione Aui. cogunt. Secundũ est ꝙ illa tertia entitas non est distincta à partibus simul sumptis distinctione separationis, quia non p̃nt loco & subiecto separari, & ita cõcedit Ioannes totũ dicere quid aliud & totũ à partibus simul sumptis, non quidẽ ẽm distinctionẽ separationis, sed ẽm distinctionem identitatis rei ad rem. Pro opinione Ioannis faciunt auctoritates. prima est Arist. in libro de aĩa & Auer. ibidem vbi distinguunt substantiam in materiam & formã & cõpositũ, & aiunt cõpositum esse tertium, quod est ex his. Amplius Auer. tertio de anima in solutione secũdæ quæstionis ita inquit & est manifestũ ꝙ materia & forma copulantur adinuicem, ita ꝙ congregatum ex eis sit vnicum: & maxime intellectus materialis, & intẽtio intellecta in actu: quod.n. componiẽ ex eis nõ est aliquod tertiũ aliud ab eis sicut est de aliis cõpositis ex materia & forma. Hæc Auer. quibus nihil clarius pro Ioanne. Præterea.5. metaphysice Aristo. dicit ꝙ bis tria non sunt sex: sed semel sex sunt sex: vt patet per Auerro. ibidem: hoc vero non esset si totum esset suæ partes. Præterea octauo huius textu & dicunt Aristote. & Auerro. ꝙ quæ non sunt vnum

Confutatio.

Qua Iuniores.

Confutatio.

Cõm 36.

Positio Ioãnis.

Cõm.5.

Cõm.19.

Cõm.15.

vnum ſicut aceruus, oportet ponere aliã cauſam vnitatis vbi patet ipſum indicare tertiam entitatem. Prętere a primo phyſi. auſcultationis Ariſt. ait non valere illud Parmenidis ꝙ ſi infinitum eſt immobile ſm totum, ꝙ eſſet immobile ſm partes, quia vt dicit ibi Auer. ſtat totum quieſcere & ſingula parte moueri, igit̃ totũ eſt aliud à partibus. Præterea in hoc ſeptimo dicit̃ ꝙ ſyllaba, ba diſtinguit̃ ab A & B quia manentibus A & B corrũpitur, ba, vbi Auer. ait quia ex illis ſit aliquod additũ aliud à cõponentibus, vt ſyllaba. quæ fit ex literis, ſyllaba. n. non eſt literæ ex quibus fit: ſed eſt aliquid additũ literis, & ſimiliter caro non eſt terra & ignis ex quibus componitur, ſed eſt aliquod aliud additum. Et ex commento accipit̃ hæc ratio pro Ioanne, quia ſi ex materia & forma nihil aliud reſultaret niſi materia & forma ſimul ſumptæ, tũc in corruptione nihil aliud remaneret. cõſequens eſt falſum, vt dicit, quia tunc nulla eſſet dr̃ia inter aceruũ & cõpoſitum eſſentiale, & ſic veluti poſt aceruũ non remanet niſi partes, qua præerant, ſic poſt corruptionem cõpoſiti per ſe ſolũ, partes quæ præerat remanerent: quod eſt contra ſenſum, igitur oportet in corruptione compoſiti per ſe corrumpi aliquid pter partes. Hæc pro Ioanne. Sed hæc poſitio auctoritates habet contra ſe. Primo expreſſe. 1. phyſi. vbi Auer. clare dicit totũ non eſſe aliud quam ſint ſuæ partes ſimul, præterea The. auctor præcipuus in. 1. phy. in expõne dicti textus: cũ Auer. ita inqt. Quãuis. n. ſingulæ diuerſæ ſint ab eo vniuerſo quod continet, oẽs tñ efficiunt̃ illud vniuerſum: hęc The. è quo accipit Auer. amplius in hoc ſeptimo inquit, vr̃ intẽdebat ꝙ ens eiuſdẽ ſpẽi, ſ. ꝙ eſſe totius eſt eſſe partiũ: cõmento vero ait & vr̃ oĩs natura congregata ex duabus naturis conuenientibus, neceſſe eſt vt ſit de natura cõponentiũ. Rurſus. 4. phy. ait totũ nihil aliud eſſe niſi ſuas partes. Præterea. 2. de aĩa & The. ibidẽ dicunt ꝙ ſicut oculus & pupilla ſunt vnũ, ita corpus & aĩa ſunt vnũ aĩal. Prẹterea diſtinctio rerũ non poteſt haberi niſi per diſtinctionẽ accidentium vel operationũ. Sed nulla cõpetit toti, quin etiã partibus collectiue competat: igitur totũ eſt partes collectiue. Hæc de poſitionibus dicta ſufficiant.

Cõm. 24. *Cõm. 60.* *Confutatio. Põnis Ioan.* *Cõm. 17.* *Cõm. 39.* *Cõm. 43.* *Cõm. 43.* *Te. & c. 10.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Terminus pluralis quot modis teneri poteſt.

PRO dilucidatione primo ſumamus ex logicis, ꝙ oĩs terminus pluralis pluraliter tentus, ſub copulatione ſignificat ſuum ſignificatũ, vt patet primo Elẽchorum, verum in ſignificãdo ſuũ ſignificatum ſub copulatione, põt teneri diuiſiue, & poteſt teneri collectiue, vt docet ibidem Ariſto. tenetur quidem diuiſiue, qñ propoſitio cuius eſt ſubiectũ vel pr̨edicatũ exponit̃ per vnam copulatiuam, verbi cauſa. hoĩes viuũt, exponit̃ ſic, hõ viuit & homo viuit. ſimiliter iſti ſtudent, exponitur quia iſte ſtudet, & iſte ſtudet. Tenetur vero collectiue, qñ exponitur propoſitio cuius ipſe eſt ſubiectũ vel prædicatum per vnã categoricã de extremo copulato, vt iſti ferunt lapidem, quia iſte & iſte ferunt lapidem, quæ eſt vna categorica de ſubiecto copulato. Similiter põt dici de illo termino, omnes, in plurali vt dicit Ariſt. poteſt nãq; teneri diuiſiue & collectiue eodem modo. Ex his ſequitur ꝙ à propoſitione de ſubiecto vel p̃dicato plurali diuiſiue tento licet inferre duas categoricas illi correſpondentes per notam copulationis coniunctas, vt ex iſta, duo homines currunt, valet igitur iſtæ currit, & iſte currit, ex propoſitione vero de ſubiecto, vel prædicato plurali collectiue tento non licet inferre duas categoricas, ſed vnam de extremo copulato, non enim ſequitur, iſti ſunt duo, igit̃ iſte eſt duo & iſte eſt duo, ſed quod iſte & iſte ſunt duo, hæc enim ex primo elenchorum in paralogiſmo diuiſionis & cõpoſitionis colligun tur, quæ oportet ſupponere in diſputatione, quia Auerro. & omnes græci quæſtionem hanc non ſoluunt niſi logice. His diſtinctionibus præmiſſis ſit prima ſuppoſitio totum non eſt ſuæ partes diuiſiue tentæ. probatur, quia ſi totum eſſet ſuæ partes diuiſiue tentæ, tũc homo eſſet materia, & homo eſſet forma. tenet conſequentia per ſuppoſitiones, quia ex propoſitione de extremo plurali diuiſiue tento licet inferre duas categoricas illi correſpondentes, ſimiliter econtra ſi partes eſſent ſuum totum diuiſiue, eodem modo ſequeretur. Secunda ſuppoſitio partes ſunt ſuum totum collectiue, & ſuum totũ eſt ſuæ partes collectiue, declaratur, quia materia & forma ſunt totum hæc medietas lineæ & illa ſunt linea, & ſic de omnibus totis, igitur partes ſunt ſuum totum. Hæc ſuppoſitio eſt de mente Them. & Auerro. vbique. His ſuppoſitionibus ſtantibus: dico duo pro dilucidatione. Primum totum cuius partes ſunt eſſentialiter ordinatę, dicit additum & tertium vltra partes: patet, quia dicit illum ordinem eſſentialem, qui eſt aliquid vltra partes. Secundum totum cuius partes non ſunt eſſentialiter ordinatę, nihil dicit pręter partes, patet quia vnio partiũ illius eſt ipſemet partes vnitæ at vnio partium eſſentialiter ordinatarum non eſt illæ partes vnitæ præciſe, ſed vltra addit ordinem eſſentialem, qui eſt aliquid præter partes vnitas. Prima concluſio eſt pro mente Auerro. in hoc ſeptimo, & pro auctoritatibus factis ad partem Ioannis: & tertio de anima. Secunda eſt pro mente Ariſto. & Auer. in lib. de anima, vbi animal dicit eſſe nihil aliud quam animam & corpus, & de mente Auerro. hic vbi velle videtur totum accidentale non addere tertium vltra partes vt de aceruo qui nihil dicit præter partes vnitas hoc enim verum eſt, quia totum accidentale quouis modo ſumptum vltra partes non dicit ordinem eſſentialem. Ex his ſequitur ꝙ ſiue totũ addat tertium, ſiue non: ſemper eſt ſuæ partes collectiue, quia illud tertium non eſt ſubſtantia abſoluta, ſed vt dixi oẽs ſuæ partes collectiue & non diuiſiue tentę & hæc eſt pulchra dilucidatio multum conſonans doctrinæ Ariſto. & Auer. in pluribus locis vt patere poteſt bene ſpeculantibus eorum dicta in eorum libris. Hæc de dilucidatione.

Excerptum. *Suppões. 1.* *Secunda.* *Cõm 60.* *Cõm 39. et 43.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS viſis ad rationes pro Auicenna reſpondetur. Ad primam concedo quòd totum quod eſt humanitas ſiue homo non eſt materia neque eſt forma, tamen eſt materia & forma: & ambæ illæ partes diuiſiue ſunt verę, tamen cum illis ſtat vna categorica de extremo copulato, vt dictum eſt. Ad ſecundam nego minorem, quia partes collectiue ſumptę ſunt terminus generationis, tamen nulla illarum eſt terminus generationis, & vlterius dico quòd partes collectiue ſumptæ ſunt per ſe vnum, propter additionem tertij, quod dicebamus eſſe ordinem eſſentialem. Ad tertiam dico quòd ſimul eſt totum & ſuæ partes collectiue ſumptæ, tamen totum capit prius eſſe partibus diuiſiue ſumptis, veluti partes collectiue ſumptæ prius ſumunt eſſe partibus diuiſiue tentis, vt dictum eſt. Ad quartam dico quòd partes ſimul ſumptę conſtituunt compoſitum, non quidem collectiue tentæ, ſed diuiſiue, & hoc modo partes

dõ partes collectiue tente differunt s͡m rem [à partibus diuisiue tentis per additionem ordinis essentialis vltra partes, qui ordo essentialis nõ est ille partes. Ad quintam illa ratio de homine est difficilis, quia dubium est apud aliquos an de mẽte Arist. rationalis anima maneat post mortem, vnde Auer. hanc rationem non parui faceret, q̃ nihil post mortem remanere fatetur præter elementa & per materiam, tamen dici potest ꝙ in corruptione hominis corrũpitur homo, qui erat suæ partes collectiue, restant autem partes, diuisiue, & sic non restat homo, vnde corpus & anima collectiue corrũpuntur, tamen nec aĩa nec corpus diuisiue corrumpitur: sed de his in libro de intellectu. Ad sextam dico ꝙ totũ est suæ partes collectiue: & non relatio, dico tñ totum vltra suas partes diuisiue tẽtas addere relationem, vtpote ordinem essentialem: qui est aliud ab illis, & iste ordo est subiectiue in partibus collectiue sumptis, in nulla tamẽ parte subiectiue est, & si quæritur de fundamento talis ordinis, dici potest ꝙ sunt dispositiones qualitatiue, & quantitatiue, quibus forma est in materia. Ad septimã dico ꝙ totum differt ab omnibus partibus diuisiue per omnes partes collectiue, & etiam per alteram partem, & sic differt alia dr̃ia quam sit formæ ad materiam. Ad octauam dico ꝙ si materia & forma essent eædem realiter toti diuisiue, essent eadem inter se, sed quia sunt illi eadem collectiue, nihil sequitur. Ad decimam dico ꝙ arguit totũ esse aliud quã sint suæ partes diuisiue, nõ aũt collectiue, quia quicq̃d toti cõpetit, partibus etiã competit collectiue. Ad vndecimã cõcedo ꝙ omnes partes vniuersi collectiue sunt vnũ numero, nõ tñ oĩa diuisiue sunt vnum numero. Per idem ad duodecimã & cõcedo ad tertiãdecimã ꝙ quatuor sunt mille, q͞a hæc sunt mille, & hęc sunt quatuor: igit̃ quatuor sunt mille, veluti cõceditur ꝙ vnum in actu est plura in potẽtia, ꝓ hæc eadem possunt solui oẽs rõnes primi capitis, vt patet recte intelligenti, per idem ad rõnes aliorũ. Ad primam dico ꝙ partes diuisiue possunt existere sine toto, non aũt collectiue. Ad secũdam dico ꝙ materia & forma diuisiue sunt causę totius, qd̓ est materia & forma collectiue, nec est hoc impoĩe, in causis & cãtis intrinsecis. Ad rõnes quæ probant illam tertiam entitatem esse subãm absolutam. Ad primã dico ꝙ generatio non est ad illud tertium additum, sed ad totũ, qd̓ est suę partes collectiue. Ad secundam nego consequentiam, quia cõposita non differunt per illum ordinem, sed quia vnum est suæ partes vnius generis, & aliud aliæ partes alterius g͞nis. Ad tertiam dico ꝙ partes diuisiue causant totum, quod est partes collectiue vt dictum est. Ad quartã negatur consequentia, quia compositum est ꝑ se vnum absolutum propter formam vnã absolutã. Amplius partes collectiue non sunt respectus, sed substãtia. Quibus omnibus patent ea, quæ Auer. 1. physi. auctoritate The. dixit, hãc enim q̃onem logice oẽs græci soluerũt, & Auer. sectãs
Cõm. 17. grecos illã logice soluit, & ita põt reduci Auic. ad bonũ sensum, quia cũ dicit totum esse aliud à partibus, forte loquit̃ de toto per se, cuius partes dicunt ordinẽ essentialem, & sic ꝑ illud tertiũ intelligit ordinẽ, q̃m est aliud quid à partibus, aut põt dici ꝙ loquit̃ de partibus copulatiue sumptis diuisiue tẽtis, sic enim totũ non est suæ partes, quia sic homo esset materia & esset forma, non autem negasset totum esset partes collectiue. Auer. vero quando dicit totum esse suas partes, intelligit collectiue, & vbi dicit totum ꝑ se & essentiale dicere tertiũ, recte dicit, quia per tertium non intellexit tertium resultans, sed ordinem essentialem, qui est aliquid additum partibus diuisiue tentis vbi vero ait totum esse aliud ã partibus, sumit partes diuisiue, amplius vbi ait. totũ nõ addere tertium loquitur de toto per accidẽs, cuius partes non dicunt ordinem essentialem, & hoc modo pñt consiliari positiones & auctoritates contrariæ Auer. & Ari. Animaduerte ꝙ dubium esset de illo ordine, quem addit totum per se vltra partes an sit res distincta à partibus simul sumptis, vel ne?quod quidem quia est problema neutrum, teneri potest ꝙ differt à partibus simul sumptis s͡m rem, non autem à fundamento hoc est dispositionibus, quibus partes illæ copulantur. Hæc de vltima disputatione libri Septimi dicta sufficiãt, & ita de toto septimo.

FINIS SEPTIMI LIBRI.

LIBRI OCTAVI METAPHYSICORVM DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI.

In. 12. Disputationes diuisi.

PRÆFATIO.

MI ANDREA Comes magnanime atq; disertissime legisti disputationes, quas in septimo conflauimus & cum Aristo. in hoc. 8. de substantia agat mõ fere physico: deq; ente vt in decẽ genera prima diuidit̃ has etiam disputationes dilucidamus, quas rogo non raptim, sed accurate perlegas, nam si illas laudaueris eas inter fœlices reponam. Vale.

Quod vero substantia est materia palam. Nam in omnibus oppositis mutationibus, est aliquid quod subiicitur vtputa secundum locum, quod nunc hic &c. & secundum alterationem quod nunc &c. Tex. cõm. 4.

DISPVTATIO PRIMA
De identitate & diuersitate subiecti in motu alterationis.

Num in motu alterationis permanere oporteat idē subiectum simpliciter sub vtroq; termino.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Cōm. 20. QVod maneat idem subiectū simpliciter. Arguitur primo per verba Arist. in tex. idē per Arist. & Auer. primo de generatione: idem. 5. physi. idem. 12. huius. In contrariū arguitur per Auer. & Aristo. qui. 6. physi. volunt alterationis finem esse generationem, sed in generatione nō manet idem subiectum simpliciter, igitur nec in alteratione. Hæc pauca de dubitationibus

Tex. cōm. 7.

Tex. cōm. 7.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID alteratio sit. 5. phy. auscultа. est dictum, motus. n. ad qualitatem alteratio est, veluti ad vbi, est latio, ad quantitatem, est auctio. Vnde alteratio est motus, cuius finis proprius & essentialis est qualitas, dico finis ꝓprius & essentialis: quia alterationis finis potest esse substantia, non tñ proprius & essentialis. subiectum vero quod græci hypocimenon appellant. i. vel de quo aliud dicitur, vt prædicatum vel in quo aliud est. subiectum: igitur alterationis illud est, in quo alteratio est. manere vero idem simpliciter sub vtroq; termino est sub termino à quo, & sub termino ad quem variari, non quidem quo ad nomen atque definitionem, sed semper habere idem nomen, atque eādem diffinitionem. qūo idem Socra. ẜm idem nomen eandemúe diffinitionem fit nunc grammaticus, nunc ignarus grammaticæ. Querit igitur disputatio si idem subiectum simpliciter ẜm idem nomen eandemúe deffinitionē maneat sub vtroque alterationis termino. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

1. Positio ALIQVID de disputatione breuibus dicunt alterationem bifariam dici. Alteram quidem puram, quæ hac rōne pura dicitur, quia generatione non est admista. ceu dealbatio, qua corpus sine suæ substantiæ corruptione aut generatione dealbatur. Alteram vero impuram, quæ ideo impura appellatur quia generationi est admista, veluti elementorum alteratio cuius finis est generatio. tunc dicunt ꝙ si loquimur de pura alteratione, sic in alteratione idem simpliciter subiectū manet sub vtroque alterationis termino, vt apparet in dealbatione, in qua idem homo specie & numero dealbatur. Sin autem loquimur in alteratione impura, dicunt ꝙ subm non manet idem sub vtroque termino, verum ħ est per accidens, non per se, quoniā non competit alterationi ħ quatenus alteratio, sed quatenus est prævia dispositio ad generationem. Hec illi. Et licet hec positio sit probabilis, non tamen est Auer. qm̄ ẜm Aristo. & Auerro. in lib. de generatione. 2. non potest fieri alteratio in secundis qualitatibus, quin fiat in primis, & propterea dicuntur secundæ qualitates. Sed non potest fieri alteratio in primis qualitatibus quin fiat etiam in formis substantiariis, vt. 3. cœli probat Auer. igitur non potest albari quicquam, quin aliquod substantiarium varietur nomine & definitione in parte, vel in toto, quare hæc positio non est peripatetica. Hæc volo sufficiant de positionibus. Cōm. 67.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione igitur. primo debes scire, ꝙ alteratio bifariā dicitur. alia enim est perfectiua, qua nihil abiicitur à substantia rei, vt illuminatio, & id genus. alia corruptiua: quæ rursus subdiuiditur, quia alia est prima, dicta quidē prima, quia in primis fit qualitatibus, vt calefactio, & id genus, alia secunda, dicta secunda, quia in secūdis cōstat qualitatibus, vt dealbatio. tūc apud Auer. dicendum primo, ꝙ in alteratione ꝑfectiua manet idē subiectum simpliciter sub vtroque termino, atq; nulla substantia corrūpitur, nec remittit̄. Hæc patet oībus. Dicendum. 2. ꝙ in alteratione scd̄a idem subiectū simpliciter manet sub vtroque termino: nō aūt ita vt nihil substantiæ corrūpat̄ aut remittat̄ quia vt dictū est non pōt esse alteratio in scd̄is qualitatibus quin ſit in primis, & non pōt in primis esse, quin sit aut substantiæ alicuius elementariæ corruptio, aut eiusdē aliqua, remissio, tamen licet in elemētis fiat aliqua aut corruptio aut remissio, fit infra latitudinem dispositionū, quibus eadē forma misti conseruatur in materia & ꝓpea manet idē subiectū simpl'r ẜm nomē & diffinitionē sumptā à principali forma. Dicendū. 3. ꝙ in alteratione. 1. subiectū variat̄ aut ẜm generationē vel corruptionē aut ẜm intensionē vel remissionem, hæc patet. 3. cœli & 2. de anima vbi dicitur ꝙ elementum purum alterari non potest. Hæc de dilucidatione. Cōm. 115. Cōm. 67.

CAPVT QVINTVM SOLVTIONVM.

AD rationem patet solutio, probat. n. idem subiectū manere in alteratione scd̄a, vel in alteratione ꝑfectiua, cum quo tamen stat in alteratione prima posse subiectum variari aut ẜm substātiam, aut ẜm remissionē vel intensionem. Hæc de prima disputatione.

Omnes oportet causas dicere contingentes, vt hominis quæ causa vt materia equidem menstrua, quid autem vt mouens equidem sperma &c. Tex. cōm. 12.

DISPVTATIO SECVNDA
De menstruo fœminę in generatione.

Num menstruum femellæ ad generationem concurrat actiue.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod menstruū femellæ ad generationem non actiue concurrat. Arguit̄. 1. ꝑ verba Ari. in tex. vbi ait sanguinē menstruū hoīs esse causam vt materiā, vt mouēte vero semē, igit̄ menstruū concurrit passiue, & Auer. in illius partis inquit si quæsierimus causam hoīs: quę est causa materialis, nō oportet quærere cām remotā, vt quatuor el'ta, quæ sunt causæ remotæ, sed oportet quærere materiā propriā, vt est sanguis menstruus. Secūdo tūc idē esset in actu & in potentia. Nā menstruū illud ex ea parte, qua materia esset in potētia, ex ea parte qua agēs esset in actu. Tertio si mēstruum cōcurreret actiue, tūc matrix siue vulua frustra illud foras eiiceret, tanꝙ superfluū. Modo videmus vuluam illud vomere, vt viri semē ad se traheret, igitur nō concurrit aliquo pacto. In contrarium sunt medici, & potissimū Gal. in lib. de semine, quia vt dicūt nisi menstruum concurreret actiue ad generationē embrionis non magis esset mater prolis, ꝙ alterius animalis ex illo materialiter geniti. Hæc de dubitationibus. Cōm. 12.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID menstruū sit, lib. de generatione aīaliū Ari. declarat: attamē in ꝓposito aīaduersione dignū, menstruum

ftruum esse bifariã:aliud quidẽ purum qđ guttã, siue se men femellæ appellant:ħ purũ esse fatenť: quia ad hoc vt formã suscipiat, ampliori alteratione nõ eget, ꝑp qđ vltima cõcoctione quasi cõstitutũ albũ cernit in colore. Aliud vero impurũ, qđ ꝑexcellentiã mẽstruũ dicunt, quia oĩ mẽse pro decursu lunę fluit, tãquã mulieris expurgamentũ.ħ impurũ & cõmistum esse volũt, quia ad ħ vt formã suscipiat, alteratione cõcoctioneúe vlterius indiget:ꝑp qđ sanguineũ & rubrũ cõspicit, illud quidem concubitus tꝑe fluit: vt mulieris matrix aperiatur, & semen viri deglutiat, ħ vero omni mense iuxta motũ lunę. Amplius vtrũq; materia est gñationis: verũ primũ nulla eget vlterius concoctione, vt formã suscipiat, Secundum & alteratione & cõcoctione eget. patet igitur in disputa. quid per menstruũ sit intelligendũ. nã licet vtroq; modo sumptũ in dispu. locum habet proprie tñ per menstruũ guttã intelligũt: quæ tꝑe cõcubitus fluit ob delectationẽ: fœmella in oĩ aĩaliũ gñe, in quo videre est marẽ & fœmineã: ea est. quæ semẽ maris intra se recipit: vt dicitur in lib. de gñatione aĩaliũ: hæc est quæ post partũ mater appellať, veluti mas pater. Actiue vero in generatione cõcurrere est cooperari vt principiũ, vñ motus ad aliquẽ effectũ, ad quẽ altera causa cooperatur, ceu sol & hõ ad hoĩs gñonem effectiue cõcurrũt; quia sole cooperante ad hoĩs generationẽ, hõ concurrit ad illũ vt principiũ vnde motus. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Et licet hæc disputatio non sit metaphysica, spectat enim ad librũ de aĩalibus, tñ quia aliqui illam hic perscrutanť, nos ipsam volumus ꝑtractare, & raptim, propter qđ primo videndæ sunt duæ põnes extreme Gal. videlicet, & Auer. deinde proximo (vt consueuimus) capite opinionẽ Arist. dilucidabimus. Gal. itaq; in eo lib. *Põ Gal.* quem de spermate, hoc est de semine inscripsit, voluit tam viri quã femellæ semen ad generationem, & materialiter, & effectiue concurrere, non tamẽ ẽm easdẽ partes, nam ẽm partes crassas atq; corpulẽtiores, materialiter cõcurrit, ẽm partes tenuiores atq; spũaliores, effectiue. Pro hac põne arguit quidã vir in multis locis. Primo quia semina amborũ sunt essentialiter eiusdẽ spẽi, neutrũque eorũ orbatũ est atque occasionatum, igitur sunt eiusdem potentiæ actiue. tenet consequentia, quia formas eiusdem spẽi apte sunt consequi potẽtiæ & virtutes eiusdem spẽi. Scđo causæ productiuæ seminũ amborũ viri, videlicet, & femellæ sunt oẽs essentialiter similes, materia quoq; similis, finis etiam idem, igitur ambo specie eadem. tenet argumentum, quia oĩs varietas in forma sequitur varietatẽ agentis, aut materiæ vt col ligitur. 7. & 9. huius. Tertio intemperatissima femella in iuuentutis ætate perfectius decoqui põt superfluum sanguinis alimentũ in semẽ cõuertendũ q̃ in melancholico mare in ætate senili; sed hic mas producere põt semen ꝓlificũ sui similis generatiuũ, igiť & femella. Quarto quia dato opposito nõ cõtingeret fœtũ mr̃i in colore aut in particularis mẽbri dispõne merito spũs densi à mr̃e assimilari: qđ est cõtra sensum. Liuia. n. nostra filia in naso & oculis angelellæ vxor pœnitus ꝑsimilis est. consequentia deduciť, quia si nullus spũs in semen femellæ inclusus efficit generationẽ, nullus etiã efficit particularẽ similitudinẽ in genito. Quinto si genitum assimilať mr̃i: non põt esse quia menstruũ ad formationem cõcurrat passiue, igiť concurrit actiue. añs apparet. Primo quia non apparet vnde menstruũ, quod est materia cõis generationis fœtus dispõnem contraxit, è qua generetur mẽbrum cum tali dispositione mr̃i per simili. Secundo quia talis effectus est positiuus, igiť eidẽ correspondet agens per se illius productiuum. Sed hm̃oi non est spũs seminis viri eo quia illum effectũ non naturaliter intendit, igiť spũs est in semine femellæ. Tertio plerũque cõtingit fœtũ matri esse per silẽm; patri vero dissimilem, aut pr̃i minus similẽ quam matri, aut ecõtra tã essentialiter quã accñtaliter, sicut asinus ex equa gñat mulum per oĩa magis similem asino, & canis ex vulpe fœmina generat aĩal ꝑ oĩa magis similem vulpi, & vir magis paruus curuus ex muliere alba magis recta filiũ generat albũ magnũ mr̃i similẽ, arguitur igitur vt prius sic talis similitudo fœtus ad matrẽ est effectus particularis positiuus, igitur eidem correspondet particularis causa per se illius productiua, sed talis causa non est nisi spũs in semine matris, igiť vt prius. Ex his perspicuum est primo de mente Galeni in femella verum semen generari, quod græci sperma dicunt, & ꝓlificũ, & ab ea in coitu emitti, & quod illud non est de genere menstrui. *Excerpta primum.* Secundo perspicuũ est vnde in fœtu sexus contingat varietas, contingit. n. interdũ fieri fœtum masculũ, quandoque fœmineum, eo quia contingit semen maris in trãsmutando materiam generationis prædominari semini femellæ, tunc. n. masculus fit: cõtingit aũt interdum econtra, & hoc accidit propterea quia materia generationis magis est disposita vt recipiat impressionẽ seminis femellæ quã masculi, vel ꝑp imbecillitatem seminis maris aut ꝓpter vtrũque, & tũc produceť fœmella quod si cõtingerit hm̃oi semina in potẽtiis suis equata esse, gñabitur hermophroditus. Tertio patet causa similitudinis & diuersitatis fœtus ad parentes. interdũ patribus. n. assimilãtur in sexu, in cõplexione, in moribus: in figura: & in cæteris id genus, vt cum semen viri super semen femellæ, vel eius menstruũ perfecte optinuerit, interdũ cõtra fœtus omnino matri assimilatur, vt cum semen femellæ optinuerit super illud viri. nonnunq̃ remisse vtriusq; tenet similitudinem, vt cũ semina suis potẽtiis ęquata vel fere equata sunt. aliqñ vero neutri eorum fœtus similis est, vt cum vtriusque semen debile fuerit, aut cũ mẽstruum ad coloris figuræúe susceptionẽ male affectum fuerit, cõtingit pręterea nõnunquam in colore vni assimilari in figura aut magnitudine alteri eo quia maris semen contingit potentius esse ad colorandum, illud femellæ ad recipiendum magnitudinẽ. Hæc de mẽte Galeni. Sed vt mihi videtur fundamenta quibus Galenus mouetur: sunt duo. Primum quia mas & fœmina sunt vnius spẽi, igiť eiusdẽ potentiæ. Secundo quia fœtus põt matri interdum assimilari, igitur in semine femellæ est virtus productiua similitudinis, & sic concurrit actiue, addunt quoque alij, & tertium quia mater diligit filium, & magis quam pater, vt 8. Ethic. igitur est opus matris, vt deducitur. 4. Ethicorum. Sed hæ rationes sunt ambiguę. Prima quidem quia si esset vera, tunc femella sine concursu viri posset fœtum concipere. deducitur primo ab Auerroe in col liget, quia in femella est virtus actiua, & virtus materialis per Galenum, igitur potest concipere, cum in illa sint omnia requisita, est enim menstruum, quod est materiæ fœtus, est & semen femellæ, quod est causa effectrix, est & in semine virtus formatiua, igitur oĩa requisita. Secundo ad idẽ cũ virtus productiua seminalis in semine femellæ sit eiusdẽ spẽi, cũ virtute seminali in semine viri. sequiť q̃ illa intẽsa, erit ad plus aucta virtus productiua sit, igiť virtus ꝓductiua cuiusdã viri vt duo

Secundum.

Tertium de similitudine fœtus ad parẽtes.

Fundamenta Galeni.

Q̃uo rõnes hæ sunt ambigua.

Rationes. Sco in 3. sen. dis. 4. q. 1. & in quolibeto. q. 15.

& illa femellæ vt quatuor, & volo ꝙ illa femellæ virtute ætatis & bonitate regiminis, & beneficio medici crescat ad duo plus, erit, & tunc tota vt sex: sed aggregatũ ex vtrisq; erat vt sex: igitur cum illa mulieris erat aucta ad sex non erit necessaria illa viri, igitur potest mulier sine concursu viri concipere. Quidam vir intendens euitare hanc rõnem, ait semen patris & semen matris ambo concurrere actiue, sed ideo requiruntur ambo, quia non ẽm ordinem eundem concurrunt. nam semen pr̃is principalius, illud matris minus principaliter cõcurrit.

In quolibet. 10. q. 13.

Solutio. Replica.

Sed hæc solutio adhuc latet. Primo, quia vel principale & minus principale tollunt conuenientiam sp̃ei: vel stant cum identitate specifica. si tollunt rõnem sp̃ei, tũc rõ eorum & Gal. nulla est, quæ dixit potentias in semine pr̃is & m̃ris esse eiusdem speciei. patet. n. h̃ fundamẽtum esse falsum. Si vero stant cum identitate specifica, tunc principale & minus principale erunt veluti magis & minus, quæ. 5. phy. sunt vnius sp̃ei & rõnis. Sed ip̃m minus per crementum põt fieri æquale ad magis, igitur ip̃m minus principale põt fieri æquale ad principale, & ita semen femellæ põt crescere ad æquale aggregato ex vtroq; semine, & ita stabit rõ vt supra. Secundo si semen viri concurrit principalius, vel hoc est q̃a ẽm gradum cõcurrit intensius, vel quia ẽm essentiã concurrit perfectius. si ẽm gradum concurrit intensius, tunc contingit ẽm gradum concurrere remissius, & cõtingit semen femellæ ẽm gradũ cõcurrere intensius, & sic reddit rõ vt supra. si ẽm essentiam concurrit perfectius tũc concurrit ẽm rõnem sp̃ei diuersam, & q̃m potentia sequitur essentiã: tunc potentia sequens illam essentiã erit alterius rõnis, & sic tollitur primum fundamentum eorum, quod procedebat de potentiis. Preterea principal'r ad idem, si pars crassa ẽm Gal. concurrit material'r, subtilis effectiue, tunc non essent eiusdem sp̃ei, quia passiuũ & actiuũ apud ipsos dr̃nt sp̃e. Scd̃m vero fundamentũ: quod processit ex sil'itudine, etiã deletur, quia cõtingit nõnunquã filios assimilari auis, & nonnũquã pro auis & attauis, nõnũq̃ patruis, vel auunculis, constat aũt semina horũ non concurrere effectiue ad g̃nonem filiorum, igr̃ per h̃ ꝙ natus m̃ri est sil's, non debet inferri illã concurrere effectiue. Tertium etiam fundamentum friuolũ est, quia multi amant filios, aliorũ patrũ credentes illos esse sibi filios, & t̃n non effecerũt aliq̃d ad illorũ g̃nonẽ, & hoc mõ Arist. 9. Ethi. assignat cãm quare m̃res diligũt magis filios q̃ p̃res, & inquit & ob h̃ m̃res filios magis amãt, nã laboriosior est ꝑtus: & magis sciũt esse suos hos, & hoc mõ rõnes nullæ. Preterea arguit Auer. 2. colliget, quia semen mulieris interdũ ad g̃nonem nõ cõcurrit, igr̃ non est vt dicit Gal. añs deducit q̃a experimẽto clare patet mulierem impregnati absq; hoc ꝙ sp̃matiçet, ait. n. se inquisiuisse à pluribus mulieribus se impregnatas fuisse absq; seminis ꝓprij emissione imo sibi displicuit coitus, cũ fuissent violatæ: & iuramento suæ vicinæ approbat Auerro. ꝙ fuit impregnata in balneo in quo mali hoĩes coiuerunt, cũ essent balneati in illo. Hæc contra Gale. Auer. vero fidus sacerdos Aristo. in extremam opinionem truditur. Voluit. n. 1. semen mulieris non necessario concurrere ad g̃nonem, & ita nec materialiter, nec effectiue necessario concurrit. Scd̃o dicit, ꝙ vtile est ad g̃nonem, eo quia ꝑ expulsionem talis guttę mulier vehementius in coitu oblectatur, quo fit vt viri semen auidius in matricem femellæ attrahatur. Secundo vtilis est, quia illa gutta pellitur ad hos matricis, q̃ redditur lubricum, ac irroratum, & ita semen maris ad m̃ricis

Põ Auerro. p̃ria cõclusio.

Secunda.

concauum facilius labitur. Tertio vtilis est, quia cum gutta illa semini viri commista est, ipsum reddit subtilius, & sic pręparat vt melius in materia generationis, hic est in menstruo profundatur. Tertio volunt de mente Auerro. partem corpulenta seminis viri non concurrere materialiter ad generationem, immo vt deducit Apponensis in suo consiliatorio, semen quo ad eius corpulẽtam partem efficitur pars constitutiua embrionis, cõuertitur. n. in sp̃m, at sp̃s ille efficitur embrionis pars, & ad hunc sensum põt concurre materialiter. Quod aũt pars seminis crassa nonnulla concurrat ad generationem. Primum signum est, quia gallina postq̃ ouũ concepit, & cum testa dura ꝑfecit, si gallus cum ea coeat, facit ouũ prolificũ, cõstat autem partem seminis crassam corticem durum non penetrare, sed solum sp̃uosam. Secundum signum est ꝙ pisciũ quidam sunt quorũ fœmina in aqua emittit oua: & tunc sequitur masculus, qui sup illa oua emissa eicit sperma & ita illa contanguntur ab illo spermate emisso, & redduntur prolifica. Sed hæc positio non est intelligibilis pace horum dixerim, quia si potest fieri conceptio sinę gutta vel spermate mulieris, tunc quæro ex quo fiunt mẽbra corporis, non quidem ex parte corpulenta seminis viri quia esset contra tertium eorum, igitur oportet fœmellam aliquid in generatione præbere quod est semẽ vel aliquid loco seminis: & sic falsa est prima Auer. conclusio. Secundo non est certum ex verbis Arist. partem corpoream seminis nullatenus concurrere, imo signum illud de ouis legitur in contrarium in græcis codicibus: habetur. n. ꝙ si gallus coit anteq̃ cortex fuerit durus, redduntur oua prolifica, & hoc modo dubia est tertia conclusio. Hæc de positionibus.

Tertia.

Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione sumamus primo, ꝙ non potest fieri generatio, nec corporis fœtus formatio nisi fœmella in coitu tribuat aliquid. deducitur ẽm Aristo. quia à muliere deciditur sanguis menstruus, qui in mulierum testiculis dealbatur, conuertiturq; versus naturam spermatis, estque veluti materia munda & præparata conuersioni in membra, quæ dicuntur spermatica, & propterea ait Ari. sperma mulieris non esse verum sperma sed quasi simile. Amplius dicit sperma viri sese habere ad illud fœmellæ, vt coagulũ in lacte, igitur non potest fieri generatio nisi mulier aliquid emittat. Secundo sumo ꝙ licet semen viri habeat partes crassas & tenues, effectiue non format de sanguine menstruo corpus fœtus nisi quo ad partes tenues, quia partes seminis crassæ aut euanescunt, aut conuertuntur in tenues, veluti fit in coagulo: nisi enim coagulum conuertatur in tenue, nõ põt coagulare. Ex his apparet dilucidatio: dicendum enim primo de mente Arist. ꝙ sine semine mulieris vel proportionali semini nullatenus fieri põt generatio deduco, quia non põt fieri generatio, nisi membra formẽt. Mẽbra non formantur ex crassa seminis viri parte, igitur formantur ex semine fœmellæ, vel ex sanguine menstruo loco seminis; & hęc videtur conclusio cõtra Auer. quia voluit posse fieri cõceptionem muliere nihil emittente. Secundo dicendũ, ꝙ sine semine viri nullatenus per naturam fieri põt conceptio: deduco, quia menstruũ vel materia non mouet se, igitur est necessaria aliqua virtus formatiua: hæc non potest esse nisi sit in spirituosa seminis viri parte, igitur est necessaria spirituosa pars seminis, & q̃m illa resoluitur, nisi crassa conuertatur in illam, nunq̃ fieret conceptio,

igit sunt necessariç ambæ partes. Tertio dicedũ q̃ ꝓm opionẽ Arist. semen viri solũ effectiue concurrit ad cõceptionẽ. deduco, quia si cõcurreret materialiter: cõcurreret ꝓm illius partẽ crassam, sed ꝓm illã nõ concurrit, qa illa aut euanescit, aut cõuertit in spũalem partẽ, igit solũ effectiue concurrit. Quarto dicendũ q̃ sanguis menstruus mulieris siue sit semen, siue sit loco seminis, cõcurrit mere materialiter. deduco, quia ex illo tanq̃ ex materia formant mẽbra spermatica à virtute & spũ deciso à patre, igit mere materialiter cõcurrit. Hæc de mẽte Aristo. Verũ inter Gal. & Aristo. põt poni quoddam consiliũ, vbi debes scire q̃ in semine viri, & in mẽstruo mulieri sunt nõnullç qualitates elemẽtariç vt calidũ, frigidũ, & id genus, & nõnullæ spirituales vim elemẽti nõ subeũtes, vt formatiuã, asimilatiua, & id genus, spiritales sunt vt artes elntariç sunt instrã, vt dr.12.hui. Propterea spiritales illæ qualitates principes siue primæ dñr: cæteræ instrariæ siue secundæ, tunc põt poni consiliũ, q̃ qñ Gal. ait ambo illa semina cõcurrere effectiue potuit intelligere quo ad qualitates elementarias instrumẽtariasúe, qñ vero Arist. dixit semẽ viri effectiue, & illud mulieris materialiter concurrere, intellexit quo ad qualitates principales, an vero sit istud consilium de mente Gal. relinquo medicis. Hæc de dilucidatione.

Consilium inter Gal. et Ari.

Cõm. 18.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

SVNT qui & Galenum & Arist. enituntur defendere, & hanc vtriusq; partis defensionem arbitrantur esse disputa. dilucidationem, nos vero mentem Arist. dilucidauimus, & illam defendendo rñdemus ad primam rõnem Gal. dico q̃ licet illa fęmina sint forte ꝓm rõnẽ primam eiusdem speciei, tñ dispositiue & accidentaliter differunt spẽ, vt de mare & fœmina dr. 10. huius, & quia accidentaliter specie differunt, ideo possunt ꝓm potentias alterius rõnis ad eundem effectum concurrere. hoc apparet in exemplo, nam oĩa membra sunt eiusdẽ speciei essentialiter, quia tñ differunt specie accidentaliter, propterea subeunt potentias specie distinctas, & per idem ad secundam & tertiam. nam licet oẽs causæ sint essentialiter similes, sunt tñ accidẽtaliter dissimiles, similiter intemperata muliere non sic perfectæ decoquitur sperma, sicut in melãcholico potente generare, quia non habet in se temperamentum veri spermatis, sicut licet iecinoris temperatio sic robustior q̃ illa testiũ nunquam tñ generare poterit sperma. Ad rõnem de similitudine, iam patet qualiter reduci potest contra Galenum. dictum est. n. aliquem effectum positiuum ĩmediate pendere ab aliquo agente positiuo, aliquem pendere ex impedimento agentis, cum. n. agens impeditur, facit interdum quod non intendit, vt patet in alchimia. Propterea dici põt q̃ causa similitudinis põt esse dispõ materiæ, est. n. mẽstruũ ita mulieris in potentia passiua, vt semen in potentia actiua, spermate igitur ĩbecilli exñte formare nõ potẽte materiã ad sui simile, ex ĩpedimẽto format illud ad mr̃is similitudinẽ, eo qa mẽstruũ est magis mr̃is q̃ pr̃is similitudinis receptiuũ. Simili rõne de aliis similitudinibus dici põt, sçpe. n. nascitur masculus cũ neuo vel stigmate mr̃is, hoc. n. nõ ob aliud est, nisi quia mẽstruũ qđ est materia cõis, & decidit à materia iã toti distributa, in q̃ particulares mẽbrorũ dispões aliquatenus ĩpresse sunt, poterit hæc materia ab hoc agente esse solũ taliter disponenda vt mr̃i in hac particulari dispõne, videlicet, ĩ stigmate asimiletur & per idẽ ad quintam patet solo. Rõnes aũt facte cap. 1. sunt pro dilucidatione. Hæc pauca de hac disputatione, quia res hĩ est tractata propter exteros, qui materiã hanc tetigerunt licet obiter propter exemplum Arist. Et de secunda disputatione satis.

Dupliciter enim hoc ex hoc, aut quia principium erit aut quia ex resoluto in principium. Tex. cõm. 11.

DISPVTATIO TERTIA
De resolutione formarum substantialium vsque ad materiam primam in ipsa corruptione.

Num in corruptione simpliciter fiat resolutio omnium formarum substãtialium vsq; ad primam materiam.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod in corruptione simpliciter non fit resolutio oĩum formarum substantialium vsq; ad primam materiã. Arguitur primo, quia vel in eodem ĩstanti materia esset sub forma corrupti, quo esset sub forma gñati, vel alio, atque alio momento: si eodẽ in momento, tunc duo contraria essent simul in eodẽ. si alio atque alio, tunc materia posset aliquo tempore esse sine forma, probatur, quia quæuis duo momenta cadit tempus mediũ. Secundo in corruptione non abiicitur forma corporeitatis, igitur non fit resolutio simpliciter. añs probatur primo quia agens naturale non abiicit à materia, è q̃ aliquid generat, nisi formas illas, quç formæ gñandæ sunt incõpossibiles sed forma corporis stat cum oĩbus formis, vt elementariis, cum mistis, & cũ aĩatis, igitur non abiicitur à materia. Secundo patiens physicam actionem est corpus. Sed corrumpendum in instãti corruptionis patitur phy. actionem, igitur est corpus & non corporeitate noua, igitur corporeitate veteri, & ita manet eadem numero sub vtroque termino corruptionis. Tertio principaliter aĩa & corporeitas non sunt eadem, igitur non fit resolutio vsque ad primam materiam. deduco consequentiam, quia si sint formæ diuersæ, non possunt eadem & vna corruptione corrumpi, quia vnus motus, est ad vnum terminum, quare oportet alteram prius altera corrumpi, & sic in corruptione subali alterius nõ fit resolo vl'is oĩum. añs vero deduco quia si aĩa & corporeitas essent idem, tunc ex aĩa & corpore non fieret realis compõ, ex non distinctis. n. ꝓm rẽ non põt compõ confici realis. Quarto principaliter arguitur q̃ si fieret resolutio ad vsq; primã materiã, tunc aut daretur vacuũ aut motus subitarius, quorũ vtrũq; est aperte cõtra phos. & deducit enthymema, qa sit materia p̃disposita q̃titate pedali ꝑ aĩa rõnali recipiẽda, & q̃ratur si materia illa in instãti iductionis eundem occupet locum, quẽ prius occupabat, vel nõ. si nõ, cũ nullũ aliud corpus possit naturaliter poni illũ locũ occupare, dabit igit locus priuatus corpore, & ita vacuũ. si vero locũ occupat, cũ ĩ illa materia corrupta sit q̃titas ꝑexñs ex quo ꝑ te facta est resolo vsq; ad primã materiã, sitq; alia de nouo inducta, vt ponit sequit q̃ motus quo ꝑducta est hæc quãtitas est solũ ꝑ hoc instãti cũ ĩmediate ante hoc nõ fuerit, & cũ sit motus ꝑpriæ dictus, qa ad quãtitatẽ, igit motus subitarius. In cõtrariũ videt Arist. ait. n. in textu, dupl'r. n. hoc fit ex hoc, aut qa principiũ erit, aut quia ex resoluto in principiũ. idẽ Auer. in eiusdẽ textu. Præterea Arist. postea ita ait. & quæcũq; itaq; sic trãsmutant adinuicẽ, ad materiã oportet redire, vt si ex mortuo aĩal in materiã primam,

Cōm.14. primam, idem & Auerro. illius textus & sic quæstio est ambigua. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

De corruptione quid sit.

CORRVPTIO & generatio simpliciter mutationes sunt in substantia, quæq; simpliciter dicuntur, quia terminātur ad ens simpliciter, quod est substantia, quæ vero sunt in accidentibus, tales dicuntur ẞm quid, quia terminantur ad ens ẞm quid, quod est accidens, hæc ex calce huius. 8. colligi possunt. Vel dici pōt illam esse corruptionē simpl'r, per quā simpl'r corruptum perdit nomen & diffinitionem, cum.n. homo simpl'r corrūpitur homo dicetur simpl'r non esse, vñ valet, homo est corruptus, igitur homo simpliciter non est. dr autem corruptio ẞm quid. per quam non perditur nomen simpliciter, sed ẞm quid, non.n. pro hoc ꝙ homo desinit esse albus, desinit esse simpliciter, sed bene ẞm quid, & hoc colligi pōt. 1. phy. & alibi, corruptio.n. simpliciter (vt dr illic) est in qua perditur nomen & diffinitio, corruptio vero ẞm quid, in qua neque nomen neq; diffinitio simpliciter perditur. Resolutio vero generatim est reductio siue diuisio rei in partes è quibus componitur, hanc tñ subdiuiserunt exteri, quia alia est physica, veluti misti in elementa, & elementi in materiam & formam alia metaphy. vt speciei in conceptus reales gñis & differentiæ. alia logica vt confuse cogniti indistincte cognita, at naturalis resolutio, alia est accidentium, alia sub̄arum, resolutio accidentium est nullum accidentiū quæ præfuerunt remanere, resolutio, substantiarum est nullam substantiarum ingenito remanere præter materiam primam. Quid vero sit materia prima. 7. Lib. dictum est. Hęc igitur est disputa. si in corruptione simpliciter aliqua forma substantialis maneat, earum quæ præfuerunt. Hæc de titulo.

Cōm.4.

Cōm.63. et 69.

De resolutione.

CAPVT TERTIVM POSITIONVM.

Positio Thomi

THOMAS vir magnus in oībus locis, in quibus de re hac loquitur voluit in corruptione simpliciter nullā formam substantialem remanere, & propterea substātialium formarum fieri resolutionem vsq; ad primam materiam. huius positionis fundamentum est, quia in vno composito siue simplici, siue misto vna duntaxat est forma substantialis, per quam illud compositum habet simpliciter esse. quare, cum per corruptionem simpliciter perdatur esse simpliciter, perdetur proculdubio forma illa vnica, per quam compositum illud habebat simpliciter esse, & ita fiet resolutio vsq; ad primam materiam. Pro hac positione vr̄ facere diffinitio generationis & corruptionis. dicitur.n. in lib. de generatione generatio siue corruptio est mutatio totius in totum nullo sensili remanente. præterea in. 7. huius, & alibi accipitur ꝙ manus separata, dicitur æquiuoce: igitur fit resolutio dicta, idem in. 2. lib. de aīa expresse & à textu. & à cōmento non semel colligitur. Alij voluerunt resolutionem fieri ad vsque primam materiam bifariam intelligi posse. Vno modo subitarie momentarieúe: hoc est eo momento, quo compositum ipsum corrumpi simpliciter dicitur. Alio modo temperarie, quia non eodem momento, quo compositum corrumpi dicitur, sed per interuallum temporis eo vsq; quo vsq; fit totalis corruptio. Secundo accipiunt disputationē posse intelligi de mistis, & de simplicibus, tunc dicunt tria. Primum ꝙ si loquimur de resolutione in simplicibus corporibus. sic in corruptione simpliciter fit resolutio ex parte formarum ipsarum substantialium subitaria. deducunt, quia in talibus corporibus vnica est forma, per quam vnumquodq; illorum habet simpliciter esse, & ideo arguitur si in corruptione talium non fieret resolutio vsq; in primā materiam ex parte formarum substantialium, hoc esset quia remaneret in gñato aliqua forma quæ fuit in corrupto. Sed hoc esse non pōt, quia vel esset forma corrupti, & si nō, q̄a si illa maneret corruptum maneret, quia manente forma substantiali rei manet res, vel fuisset in materia cum forma corrupti, & minime esse potest, quia sic fuissent plures formæ sub̄ales in simplicibus, igitur in corruptione talium fit ex parte formarum substantialium resolutio vsque ad primam materiam. Secundum in corruptione mistorum non fit resolutio ex parte formarum substantialium subitaria, sed bene temperaria. Quod quidem non fiat subitaria resolutio, eo declarat, quia in quolibet misto vltra specificam formam, ponunt formam mistionis, per quam mistum est mistum, hanc faciūt formam corporis, quia per hanc reponitur mistum in gñe corporis & misti. & quia hæc forma est, propterea oportet dicere illam in corruptione mistorum remanere, & non eo momento corrumpi, quo perditur forma specifica misti. Præterea aliam ob cām non fit subitaria resolutio, quia in misto dissimilari, vt in homine sunt plures formæ dissimilarium partium, vt ossis carnis, & cæterarum id genus, hæc.n. non eo momento corrumpuntur, quo forma specifica totalis corrumpitur, & hac rōne etiam non momentaria fit resolutio. Quod vero fiat temporaria tandem eo patet quia licet remanent illæ formæ, vel forma misti, quia tñ non cessat corruptio tota nisi fiat resolutio vsq; ad primam materiam hac rōne oportet fieri resolutionem oīum saltē temperariam. Tertium eorum est ꝙ si loquimur de resolutione indifferenti ad momentariā, & temperariā, sic in oī corruptione simpliciter fit resolutio ex parte formarum substantialium ad vsq; primam materiam. deduci pōt, quia in corruptione mistorum fit resolutio temperaria, in corruptione simplicium fit resolutio momentaria, igitur in oī corruptione cuiusuis compositi fit resolutio ad vsq; primam materiam. Hæc de mente horum. Sed hæc positio tota fundatur in illo de forma mistionis: quia.n. datur quædam forma mistionis, præter formam vltimam, hac rōne negant in mistis resolutionem subitariam. Sed obiiciamus contra per ea quæ in lib. proximo dicta sunt, & quæramus si hæc mistionis forma sit aliquid præter elementa, vel est ipsamet elementa collectiue, veluti totum est suæ partes collectiue: vel est forma præter elementa virtute & potestate illa continens: non est ipsamet elementa collectiue quia exteri nō ponunt elementa actu formali remanere in misto, igitur est forma præter elemēta virtute & potestate illa continens, & hoc ipsi aperte fatentur modo contra hoc non aliis rōnibus contradicamus, nisi illis quibus vtitur eorum princeps contra opīonem Auer. de mistione. Primo sic. quælibet forma substantialis est nata constituere suppositum per se subsistens in gñe substantiæ, igitur si sint plures formę substantiales in misto, videlicet, forma mistionis, & forma propria, quælibet constituet suppositum, & ita in oī misto essent plura supposita, quia ibi erit suppositum hoīs, & suppositum misti quorum quodlibet est natum per se subsistere vigoratur hæc rō potissimum, quia rō principis exterorū est de forma elementaria: modo forma mistionis est actualior & perfectior illa elementi, quia cōtinet oēs illas, & est minus cōis: igitur est apta constituere

Cōm.39. & 35. & 56.

Positio aliorū.

Confutatio

Sumuntur rationes illæ. 2. sententiarum dist. 15.

tuere suppositum actualis, & magis subsistere aptum. Secundo per eiusdem rõnem oẽm substantiam corpoream consequitur quantitas, quę est propria passio substantiæ corporeæ, hæc maior eius est, addo minorem nostram. Sed forma mistionis cum materia constituit substantiam compositam & corpoream, igitur ipsam consequitur propria quantitas, sicut passio propria, sed eadem propria passio vt dicit nõ est plurium subiectorũ, igit̃ in vno subiecto erunt plures quantitates vel alia hominis, & alia misti, & hoc modo composito hæc erit iuxta positio. Hæc est rõ illius. Tertio arguo rõne Auer. forma mistionis est perfectior & actualior forma elementi, sed forma elementi, non potest esse in subiecto in quo est aliqua alia forma, nisi remittatur vt patet. 3. cœli, igitur forma misti non põt esse in subiecto in quo est aliqua alia forma, nisi remittatur, at tale consequens est impossibile & ita aña, ex quo sequitur. Quarto oĩs forma substantialis perficiens materiam, constituit compositum in esse simpliciter. declaratur, quia accidentaria forma perficiens subiectum, constituit illud in esse s̃m quid, igitur substantialis perficiens materiam, constituit compositum in esse simpliciter: esse.n. substantiale est esse simpliciter, vt. 7. huius dictũ est. Sed forma mistionis per hos perficit materiã, igitur constituit compositum in esse simpliciter, tunc vltra, sed omne aduenìens post esse simpliciter est accidens, igitur omne aduenìens post formam mistionis erit accidens: quod est impossibile & contra eos. Quinto forma vltima & specifica est perfectior forma mistionis, vt oẽs concedunt, igitur continet oẽm rem quam illa mistionis cõtinet, igitur frustra forma mistionis dabit̃ aliter formæ elemẽtorũ continebũtur in vltima forma, & in forma mistionis: & ita bis cõtinebunt̃. Auic. vero vltra formam misti vltimam ponit elementarias formas, & ante illas in oĩ composito formam corporeitatis materiæ coæternam, hic.n. vir imaginat̃ in misto vltra formam esse elementarias formas, in simplicibus autem vltra formam propriam esse in materia formam corporis, per quam cõpositum oẽ est corpus, quæ quidẽ forma est materię coæua ingenita & incorruptibilis, veluti est ipsa materia, cui coæua est, cuius positionis fuerunt Albertus Linconiensis, & Auicebron fundamenta horum in libro de Substantia orbis perquirantur. Ex his oportet dicere ad horum mẽtem in nulla corruptione simpliciter fieri substantialium formarum ad vsq; primam materiam resolutionem deducitur, quia in corruptione mistorum remanent elementariæ formæ, & forma corporis cõis, in corruptione at simplicium remanet post corruptionem forma corporis cõis, igitur in nulla corruptione simpliciter fieri potest resolutio vsq; ad primam materiam quin saltem remaneat coæuum illud materiæ. Contra hanc põnem multa obiecimus. in. 7. libro huius, tñ obijciũt nunc primo ꝑ verba Auer. 1. physi. ait.n. ꝙ si materia haberet aliquam formam sibi coæternam, tunc nullã aliam posset recipere. Præterea Arist. in hoc septimo ait materiã non esse quid nec quale, nec q̃tum, at si forma aliqua est sibi coæterna, materia esset quid, & sic subiectum gñationis esset in actu. Tertio esse æquũ, & esse corpus idem est vt oẽs credũt, igitur per vnãmet formam equus est equus, & corpus, igit̃ præter formã æqui nulla est corporis forma coæterna materiæ. Quarto nulla est aliqua forma distincta correspondens alijs prædicatis essentialibus, igitur nec aliqua esse potest corrñdens corpori. tenet argumentũ, quia nulla apparet potior rõ, qua debeat corpori correspondere, & non alijs. Quinto oẽ adueniens alicui quod per se existit, & est independens, est accidens, cõstitutũ ex materia & illo coæuo per se existit, & est independens, igitur oẽ adueniens post illud erit accidens. Minor declaratur, quia oẽ prius & incorruptibile quod à nullo dependet posteriori, est ꝑ se existens, & indepẽdens: tale est illud cõpositum, est.n. prius oĩbus alijs, & simpliciter à nullo dependens. Sexto si talis forma est à materia inseparabilis, materia prima nõ posset naturali rõne cognosci, quod est contra Arist. in. 1. phy. & deducitur quia materia nõ cognoscitur rõne naturali: nisi per transmutationem sub̃alem, igitur cum non possit transmutari ab illa forma, quæ est ab ea inseparabilis, rõne naturali non poterit cognosci. Septimo tunc aliqđ esset in gñe, quod in nulla esset spẽ deducitur, quia accipio compositum ex materia & forma corporis in illo priori: in quo cõpositum illud præcedit oẽm formam aliam. patet tale compositum esse in gñe, & tñ in nulla est spẽ. Octauo sol & luna conueniunt in gñe corporis, & differũt spẽ inter se, igitur oportet ponere in sole duas formas, per quarum vnam sit corpus: & per alteram sol. tenet argumentum per rõnem Auic. ꝑ quod probat illam esse cõem in oĩbus gñabilibus. Sed an istæ rationes cogant, & quid probent, in libro de Substantia orbis disputauimus: nunc autem volumus hæc sufficere. Hæc de positionibus.

Cõm. 63.

Positio Auic.

Obiectiones.

Cõm. 63. et 69.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione debes scire ꝙ remanere aliquã formam substantialem in corruptione simpliciter possumus bifariã intelligere. Vno modo ꝙ remaneat tanq̃ perficiens materiam: & tanq̃ finis materiæ & agẽtis. alio modo ꝙ remaneat in materia tanquã disponens materiam ad vltiorem formam, & tanquã ordinatum in finẽ alium. Tunc dicerem de mente Auer duo. Primum ꝙ nulla remanet forma substantialis in corruptione simpliciter tanquã perficiens materiam, & vt finis illius & agentis. deduco, quia si remanẽt formæ elementariæ in misto, illæ non remanent vt perficientes materiã principaliter & propter se, sed vt dispositiones ordinatæ ad nouam formam priori formæ perficienti contrariam. Verbi cã, in corruptione hoĩs, remanent formæ elementariæ vt dispõnes ad formam cadaueris, non autem vt perficientes materiam finaliter propter se. Secundũ est ꝙ in oĩ corruptione simpliciter remanet aliqua forma substantialis saltem vt disponens ad vlteriorem formã. deduco, quia in corruptione mistorum remanent elementariæ formæ vt disponentes ad nouam formam, in corruptione simplicium remanet forma corporis tanquam dispositio cõis ad quam consequit̃ dimensio, qua materia est apta esse subiectum generationis, igitur remaneret aliqua forma substantialis. Ex his colligitur dilucidatio. patet.n. fieri resolutionem oĩum formarum substãtialium vsq; ad primam materiam ad sensum primę conclusionis, quia nulla remanet forma substantialis materiam perficiens vt principalis finis agentis atq; materiæ. Secundo patet non fieri resolutionem ad sensum secundæ conclusionis, quia saltem remanet aliqua forma vt dispositio vel propria, vel cõis. Tertio patet error Auic. & aliorum, voluerunt.n. remanere formam aliquam tanquam perficientem materiam propter se. Contra.n. hanc opinionem valent omnes rationes tactæ, & contra illos, & contra Auic. ꝙ si ipsi velint intelligere, veluti nos dilucidauimus, placet nobis eorum positio,

positio, & non est contra peripateticos. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS disputatis atq; dilucidatis. Ad primam dico fieri resolutionem eodem in momento, quia in momẽto corrupti esse est gñatum esse: est.n. primum non esse precedentis, primum esse sequentis, & hoc pacto non sunt duo contraria in eodem: est.n. idem momentũ, quo altera desinit, & altera incipit. Ad secundam facit pro dilucidatione: conceditur.n. remanere formam corporis, non tñ tanquã principaliter materiam perficiens, & hoc modo respondetur ad oẽs alias, oẽs.n. volunt aliquid remanere, quod concessimus in dilucidatione, verum diximus illud non remanere vt principaliter perficiens, sed vt ad principaliter perficiens ordinatum.

Hæc de tertia disputatione.

Tex. eodem.

DISPVTATIO QVARTA
De resolutione dispositionm qualitatiuarum.

Num in corruptione simpliciter fiat resolutio ex parte dispositionum qualitatiuarum.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod non fiat resolutio ex parte dispõnum qualitatiuarum. Arguitur primo, quia tũc aliquid corrũperetur, quod tñ à nullo corrũperetur. & deducitur, quia, cum ex aere gñetur aqua, corrũpitur humiditas aeris per istos & non corrũpitur ab aqua, cũ ei non contrariet: nec ab aere, quia ei naturalis. nec potest fingi aliud quicquam, à quo corrũpi posit, igit aliquid corrũperetur, quod à nullo corrũperetur. Secũdo in corruptione bouis apparet caliditas in cadauere, vt obseruatio docet, & non gñatur ab interficiente, quia interficiens potest esse aqua, nec à forma cadaueris, qa illa potius trahit secum frigiditatem, cum frigiditas disponat ad illam, igitur erit eadem, quæ & prius. In contrarium arguitur, quia si maneret, accidens migraret de subiecto in subiectum. Hæc de dubitationibus dicta sufficiant.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

DEBES scire, ꝙ quærere si in corruptione simpliciter fiat resolutio ex parte dispõnum qualitatiuarum, est quærere, si aliqua qualitatiua dispõ, quæ fuit in corrupto, maneat eadem numero in gñato. Est autem qualitatiua dispõ, qualitas disponens ad corruptionẽ vnius & faciens ad gñationem alterius. Verbi causa, caliditas ignis facit ad gñationem ignis, & disponit ad corruptionẽ aquæ. amplius qualitatiue dispositiones in mistis sunt, quæ disponunt pro formis mistorũ, & faciunt ad corruptionem aliarum, latius tñ qõ intelligi potest de oĩbus accidentibus. nam accidentium, alia disponũt ad vnius corruptionem, & ad alterius gñationem, vt sunt qualitates primæ quatuor & secũdæ has proximæ sequentes veluti cõplexiones, & mistiones, & id genus, alia nec disponunt, nec indisponunt, sed consequuntur qualitates disponentes, vt album, nigrum, & id genus. alia nec disponunt nec indisponunt, nec consequuntur dispões, vt figura, stigma, & cicatrix, & id genus, alia consequuntur formam tm̃, vt sciẽtiæ & habitus, potest igitur disputatio fusius moueri de omnibus accidentibus, quibusuis talibus si, videlicet, remaneant eadem in generato, quæ præfuerunt in corrupto. Hæc de titulo disputationis.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

LOGICI vt Albertilla & Marsilius sensere eadem numero accidentia oĩa manere, quæ fuerunt in corrupto: modo illis non succedat contrarium, fundantur ãt in vna suppositione, ꝙ, videlicet, immediatum subiectũ accidentium est prima materia, & probãt primo de caliditate, quia ita de alijs volunt intelligere, quia si caliditas non esset immediate in prima materia, vt in subiecto, tunc ipsa caliditas per se ageret ad corruptionẽ suæ causæ, sine qua ipsa nõ potest permanere, quia caliditas per se agit ad corruptionem aquæ, & aqua est per se subiectiua cã eius, igitur caliditas agit per se ad corruptionem suæ cãæ. Secundo ꝑ idem ipsa caliditas ageret per se ad corruptionem sui, quia ad corrup. agit per se, suæ causæ: igitur ad corrup. sui. Tertio caliditas æducitur de potentia materię aquæ: igit̃ est in materia aquæ, non .n. ex vno æducitur, & in alio esse debet. antecedẽs apparet: quia non vr̃ ipsam posse æduci de potentia ipsius aquę, sed materiæ formę aquæ. Quarto si caliditas toti aquæ inhæreret, tunc ipsa aqua remoto calefaciente non deberet istam caliditatem corrũpere: non.n. fieri põt vt idem sit adæquate agens, & adæquate patiens: modo in hoc casu tota esset agens, & tota passa. Tunc probant conclusionem. si disponens facientes pro forma sequenti corrumperentur, vel corrumperentur ad successum contrarij, & h̃ non: quia nullum vr̃ contrariũ vel ad corruptionem subiecti, & hoc minime: quia per suppositionem oĩa talia subiectiue sunt in prima materia. Secundo principaliter, ponatur ꝙ ex aqua generetur ignis, & dispositiones, quæ disponunt ad corruptionem aquæ, & faciũt ad generationem ignis sint A B quæro vel A B dispositiones in aduentu formę remanẽt, vel corrumpuntur. si remanent, hr̃ propositum. si corrumpuntur. quæro e quo forma generanda æducitur, non.n. ab agente extrinseco, agens.n. extrinsecũ formã non æducit, nisi per qualitates, in materia inductas, igitur oportet illas qualitates remanere. Tertio principaliter dum ex aqua fit ignis, quęro de dispositionibus corrũpentibus formam aquæ, vel sunt illæ quæ formã sequuntur ignis, vel quæ aquæ corruptioni præfuerũt, aut quæ in momento sunt corruptionis, non sunt illæ q. formam ignis sequuntur, quia prius natura aqua corrũpitur q̃ ignis generet̃ & consequenter q̃ inducant̃ qualitates consequentes formam ignis, non quæ præfuerũt corruptioni aquæ, quia q̃ cito sunt dispões aquæ incõpossibiles, tam cito aqua non est, & hoc modo nõ potuerunt præesse corruptioni, igit̃ sunt in corruptionis momento, & ita non corrũpuntur. Quarto oẽ qđ mutatum est, qñ primo mutatũ est: est in termino motus, vt dr̃. 6. physi. sed materia aquæ in instanti corruptionis formæ aquæ est mutata primo ad aliquam raritatem incõpolem formæ aquæ: eo quia antea nõ erat in materia iste gradus raritatis, igit̃ in hoc instanti materia aquæ est sub isto raritatis gradu, & sic non est facta resolutio vsq; ad materiam primam. Quinto si dispositiones illiusmodi instanti gñationis ignis corrumpuntur aut corrũpuntur à gñante ignem, aut ab aliquo alio illis contrario, non ab aliquo contrario, quia nullum tale est, nec à gñante ignem, quia frustra illas induxisset. Sexto si fiat resolutio vsq; ad materiam primam, tunc materia aut nullam formam reciperet, aut simul omnes

Positio logicorũ Albertillæ & Marsilij.

omnes.tenet argumentum, quia illo in instāti materia est indifferens. Septimo arguit Ioānes in lib. de aīa, quia hac positione stante motus finitus esset sine termino motus: & ipsum moueri sine mutatum esse. & deducit, ponamus. n. ꝙ in menstruo debeat forma hoīs introduci, oportet ꝙ in toto tpe ꝓcedenti instans introductionis, sanguis menstruus disponatur calefaciendo & exiccando, & ita in toto tpe ꝓcedenti calefit & exiccatur, & in illo calefieri & exiccari non est aliquod calefactum esse, nec exiccatum esse: nec etiam in instanti introductionis, quia in illo instanti ponitur caliditas & siccitas acquisita corrūpi. Octauo vel corrūpuntur per accidēs vel per se, non per accidens: quia vnumquodq; corrumpitur quatenus est corrūpi aptū: sed ille sunt per se corruptibiles, igitur non debent per accn̄s corrūpi, nec per se, quia nullum est contrarium, è quo corrumpi videntur. Nono vel corrūpunť in tpe: vel in instanti, non in tpe, quia nec sequente, nec ꝓcedente introductionem nouæ formæ, nec in instanti, quia oē corruptibile taliter corrūpitur, qualiter genitum est, sed genite fuerunt in tpe, igiť non possunt corrūpi in instāti. Amplius nec in instanti, quia tunc duo contradictoria essent simul in subiecto eodem, quia oportet subiectum esse in vtroq; termino motus. Præterea omne corruptū esse præcedit mutatio ad corruptionē, siue ipsum corrumpi, sed continuo ante hoc perficiebantur dispositiones istæ, igitur non corrūpuntur in instanti. Ex his concludunt ꝙ oīa accidentia saltem symbola, hoc est, quæ cōiter possunt corrūpendo & generādo in esse, remanent eadē numero in vtroque. Expositor aūt voluit nullum accidens remanere in generato, quod præfuit in corrupto, siue sit dispositio qualitatiua, siue sit dispositio quantitatiua, siue quoduis accidens. Pro hac positione argui potest quia omnia alia à primis substantijs, aut sunt in primis substantijs, aut prædicantur de primis, vnde in prædicamentis cōcludit, destructis primis substantiis impossibile est aliquid aliorum remanere. Sed destructa forma, destruitur prima substantia, igitur & omne accidens destruetur. Secundo accidentis esse est in esse: igitur eadē inhærentia non manente, non manebit idem accidens: sed corrupta forma substantiali, non manet eadem inhærentia, igitur & accidēs corrūpetur. Tertio corrupto per se subiecto accidētis, corrūpitur accidēs, sed subiectum per se accidentiū est ens in actu, siue cōpositum, vnde Arist. in primo de generatione ait materiam esse subiectum cæterarum trāsmutationū, quia est subiectum subiectorū, igitur materia est subiectum remotum. Sed hæc positio est valde difficilis, & primo quia contrario huius positionis astipulātur oēs sensus, tactus quidem, quia tactu deprehendimus idem tactile remanere, quod in viuente præfuerat, vt eadē cicatrix, eadem figura, eadem duricies, eadē grauitas, & id genus, visus vero, quia visus cognoscimus eodem numero remanere colores, idem possunt & alij sensus testari, si sint aliqua per illos sensilia. Secūdo videť hæc positio contra Arist. 2. de generatione libro, nam ibi declarat aliquam generationem esse velocem, aliquam esse tardam, velociter enim ignis ex aere fit, quia habent symbolum hoc est cōionem, vtpote calidū cōe vtrisque, igitur manet idem numero calidum: vnde Auer. illius partis ait, cōuenientia elementa facile transmutari inuicē, quia altera qualitatum tm̄ corrumpiť, altera vero remanet eadē numero, modo vnum q̄ plura facilius est transmutare. Tertio euidentissimis rationibus Auer. in lib. de Substantia orbis saltem de dimēsionibus probauit illas esse materię coæternas, & in. 2. phy. auscul. ait priuationem quæ est propria primæ materiæ nunquā denudari à primis contrariis, quæ sunt quatuor qualitates, & sic nō possunt corrūpi. Multas rōnes alias multasq; difficultates tetigimus in lib. de generatio. & corrupt. & in lib. de Substantia orbis, & ideo q cupit totum, videat totum. Hæc de positione Thomæ. Nonnulli, quorum videtur aliquando Ioannes Gādauensis, posuerunt accidentia in duplici dr̄ia, nā alia voluerūt esse cōia mistis dūtaxat, vt albū, nigrū, dulce & id genus. Alia simplicibus & mistis, vt calidum, frigidū, & id genus. Tūc dixerunt accidentia propria mistis tm̄ nunq̄ posse remanere eadem numero in generato, quæ præfuerunt in corrupto. Probant autem, quia in corruptione corrumpitur ꝓportio, quæ erat fundamentū accn̄tium taliū, igiť desinūt talia accn̄tia, accn̄tia vero cōia mistis & simplicibus adhuc distinguūt, qa alia sunt quibus cōpetit cōtrarium, vt sunt primæ qualitates, alia sunt simpliciter absoluta à contrario, vt dimensiones, ideo dicunt accn̄tia simpl̄r absoluta à cōtrario semper remanere eadem numero in generato, quæ præfuerunt in corrupto, immo esse materiæ coæterna, eo quia carent simpliciter contrario, accidentia vero, quibus contrariū cōpetit, dicunt tādiu manere eadem numero q̄diu non succedit contrarium in genito ipso. Sed hæc positio non respondet ad propositum. nos. n. quærimus de dispositionibus inductis per agens, si remanent eadem numero in aduentu formæ, vel si corrūpantur, & non quærimus si aliqđ accidens maneat idem numero in generato, quod præfuit in corrupto. Secundo videť mirum ꝙ non maneat eadem albedo, si manent eadem elementa numero, nā albedo sequitur misturam, nō quidē punctalē, sed latā, & quia manet eadem mistura ſm aliquā latitudinē, igiť videtur manere eadem secunda qualitas illam misturā, consequens. Hæc pauca de positionibus.

Pō Tho. · Obiectio. · Cōm. 25. · Cōm. 15. · 3 pō quæ videtur Ioan. · Obiectio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione debes primo scire, ꝙ aliud est quærere si fiat resolutio ex parte dispositionū, & aliud si maneant eadem accidentia. dū. n. quærimus si maneāt eædem dispositiones, volumus intelligere de illis, quæ disponunt ad formam generandam, siue sint qualitatiue, siue quantitatiue: amplius siue sint de nouo inducte ab agente nunc generante, siue præfuerūt, siue coæternæ sint, solum. n. quærimus si dispositiones, quæ faciūt pro generatione formæ ęqui siue qualitatiue, siue quātitatiue, maneant in aduentu illius formæ. Secundo debes scire, ꝙ dispositiones tales siue sint qualitatiue, siue quantitatiue pn̄t dici pręcedere formā equi, & possunt dici sequi, quatenus quidem terminate sunt ad certum gradum, atque extensionem, vt sic sequūtur, quia causa terminationis est ipsa forma inducta, quatenus vero interminate sunt, continuoq; tendentes ad terminum, vt sic præcedunt, & disponunt, vnde primum instās geniti esse est primum instans terminati esse illarum, licet in tali instanti sit ordo quidam naturæ & rōnis, vt dictū est, quo concipimus formā esse pręinductā tanq̄ illius termini causam. Ex his dici pōt, ꝙ si considerentur dispositiones tales quatenus terminate, vt sic non manēt eædem, quia sub alio termino stabant cum forma rei corrumpendæ, & sub alio cum forma rei genite, & sic euariatis illarum terminis non possunt dici manere eædem numero actu, & vt terminate, sin autem considerentur quatenus interminate atque in potentia: vt sic manent

nent eædem numero in potentia, quia subiectũ illarum vt sic non est nisi prima materia simpliciter, vel secunda materia vt est sub aliqua forma cõi & potentiali. Sed occurres quid nam sit terminus dispositionum: dici põt ꝙ dispõ est duplex qualitatiua & quantitatiua, modo terminus debetur alicui ea rõne, qua sibi debetur motus, competit aũt qualitatibus motus pænes intensum & remissum, quatenus .n. qualitas variabilis est per intẽsum & remissum, vt sic sibi debetur terminus, quantitas vero variatur pænes extensum, & minus amplum.

Dubiũ de termino dispõnum et solutionum.

Ex his sequitur terminum qualitatiuarum dispõnum esse certum gradum intensionis, videlicet, illum quem requirit forma pro sui esse in materia, vel qua formam consequitur vt est in materia, vel certum gradum remissionis, terminum aũt quantitatiuarum dispõnum esse certum gradum extensionis, quem, videlicet, requirit forma inducta, igitur dispositio in terminata est vt consideratur sine certo dato gradu intensionis vel extẽsionis, terminata vero est sub certo dato gradu, & sic patet terminus quid nam sit. Sed adhuc occurres fortissime, oẽ quod est in genere, est differentia propria terminatum, sed dispões sunt per se in genere, igitur essentialiter terminate, & sic non possunt considerari nisi vt terminate. Põt dici ꝙ duplex est terminus aliud essentialis, quo quidem aliquid in gñe cõstituitur, & hoc modo differentia rei est illius terminus. aliud accñtalis, quo res ipsa denominatur, & sic dico ꝙ dispões oẽs sunt essentialiter terminate, quia oẽs sunt per se in gñe. possunt aũt dici terminate vel interminate accidentalr, & de tali accidentali termino loquuntur phĩ oẽs, & Auer. in lib de Substantia orbis. Hæc de dilucidatione.

Replica.

Solutio.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis facile est soluere rões. Quia illæ, quæ primo capite ponuntur, faciunt pro nobis, verum quia sunt contra Expositorem, cuius auctoritas nõ parua est, soluo illas. Ad primam dico ꝙ humiditas corrumpitur, non quidem ab aqua, sed ad corruptionem subiecti, quod erat aer vel eius forma, vt dicitur in lib. de longitudine, & breuitate vitæ, accñs .n. bifariam est corruptibile vel ad corruptionem subiecti, vel à contrario, addunt & tertio vel defectu conseruantis vt lumen. Ad secũdam dico ꝙ generari põt caliditas illa bouis ab aqua, non quidem per se, sed saltem per accidens quatenus generat formam cadaueris, dans .n. formam dat oĩa consequentia naturaliter illam formam. Ad rões vero sorticolarum facile respondetur defendendo Expositorem. Ad primam dico ꝙ duplex est subm caliditatis, videlicet, naturale, & violentũ, aqua quidẽ subiectum est caliditatis violentum, ignis vero naturale, mõ non habeo pro impossibili aliquid agere ad corruptionem sui subiecti violenti, modo intendat generare suũ subm naturale. Ad secundam nego consequentiam, non .n. omne quod educitur de potentia materiæ est in materia, nisi qñ per se vt terminus vltimus educeretur, at quia inducitur per accidens, vt dispões ad vlteriorẽ terminum põt de potentia materię educi, & esse incomposito. Ad tertiam non habeo pro impossi caliditatem agere ad corruptionem sui per accidens, quatenus agit ad corruptionem sui subiecti violẽti. Ad quartam nego consequentiam, quia aqua nõ est naturale subm caliditatis, sed violentum, & propterea reducit se, & sic patet solo ad primum principale. Ad scdam vero dico ꝙ A B dispõ corrumpitur in aduentu formæ, & dico ꝙ forma generanda inducitur ab illis dispõnibus, quę fuerũt semper vsque ad primum instans esse talis formæ. nam tale primum instans talis formæ, est primum non esse illarum dispositionum, non .n. requiritur prædicantia agẽtis in primo instanti esse formæ: sufficit enim ꝙ agens fuerit vsq; ad illud, ad hunc sensum ꝙ in illo non fuerit, & in quolibet instanti antea fuerit. Ad tertiam dico ꝙ dispositiones aquã corrũpẽtes sunt illæ, quæ pręfuerunt ad hunc sensum ꝙ in hoc instãti esse formæ nõ sint, & antea fuerint. & cum dr̃ nunquã ante hoc fuerũt formæ incõpoſes, concedo, immo continuę cõpoſes, sed primũ instans incõpossibilitatis, & primũ esse formæ ignis, & primum non esse illarũ idem est. Ad quartum distinguo maiorem, quia mutari primo ad aliquid põt esse per se, & per accidens, tunc dico ꝙ materia nõ mutatur primo ad aliquẽ raritatis gradum formæ incõpoſem, sed per accidens: & sic non oportet aliqñ esse in illo gradu, sed quia mutatur p se ad formã generati, ideo aliqñ est in illa. Ad quintam dico ꝙ corrũpuntur à defectu subiecti, erãt .n. illæ in corrũpẽda re vt in subiecto: & pp illa corrupta, corrũpũtur dispositiones, nec pp hoc frustra inducte erant, quia fuerunt dispositiones non quidem pro esse, sed pro fieri. Ad sextam nego consequentiam, quia non est credendũ dispões prius tpe corrumpi: & deinde formã generari: sed simul & semel est primum instans esse formæ: & primũ non esse dispositionum. Ad septimam dico ꝙ terminus illius est extrinsecus, videlicet, forma genita, non aũt terminus intrinsecus: nec habeo pro impoſe motũ aliquẽ esse sine termino, modo finiat̃ termino extrinseco. Ad octauam dico ꝙ corrũpuntur per accidens, & cõcedo illas esse aptas corrũpi per se & per accidẽs: vt dicitur in lib. de longitudine & breuitate vitę: substantia vero tm̃ per se est apta corrũpi. Ad nonã dico ꝙ corrũpunt̃ in instanti, quia in illis simul est corrũpi & corruptum esse: & cõcedo ꝙ sunt corruptibiles in tpe: & in instanti: in tpe quidem, qñ per se corrũperent̃: in instanti vero qñ per accidens ad alterius corruptionem. Amplius nego duo contradictoria esse simul: quia vnum est instans primum essendi formæ genitæ: & non esse dispositionum. Præterea concedo oẽ corruptum esse præcedere mutationem ad corruptionem: quãdo per se illud corrũperetur: aliquando corrũpitur p accidẽs: nõ oportet præcedere, & sic rões sorticolarum nullæ sunt contra Expositorẽ. Rationes vero Expositoris minime cogũt. Ad primã dico ꝙ destructã forma destruitur accidens vt terminatum pp illam formam, sed vt interminatum non oportet destrui: quia vt sic nõ formam, sed materiam consequitur. Ad secundam dico, ꝙ licet non maneat eadem inhærentia accidentis vt terminatũ est: manet eadem vt interminatum. Ad tertiã patet solo: per se .n. subiectũ accidẽtis vt terminati est ens in actu, vt interminati est ens in potentia cõis rei generãdæ & corrumpendæ. Hęc de quarta disputatione.

Palã aũt & quia si sint aliqualiter numeri subæ, sic sunt, & non sunt, vt quidã dicunt vnitatũ multitudo &c. t. c. 10.

DISPVTATIO QVINTA

De intensione & remissione formarum.

Num aliquæ formæ possint intendi & remitti.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod aliquæ formæ intendantur remittãturúe. Arguitur primo, quia aliquę formæ sunt motus alterationis termini, igitur sunt intensibiles

les. Secundo per aliquas formas aliquid magis aliquid minus denoĩatur: igitur nonnullæ formæ sunt intẽsibiles, atque remisibiles. aũs patet quia ẽm calorem aliqd dicitur magis vel minus calidũ. Tertio forma vt qualitas dicitur seipsa pfectior aliqñ: & aliqñ imperfectior, igitur intensibilis atq; remisibilis. Quarto in prædicamẽtis dr ꝙ aliqua qualitas suscipit magis & minus, igitur est intẽsibilis & remisibilis. Quinto si nulla forma esset intensibilis vel remisibilis, tũc nullum agens posset esse in eadẽ specie altero actiuius vel minus actiuũ. deducitur, quia non dr agens actiuius, nisi qñ formam inducit in materia gradualiter pfectiorẽ. Pro parte opposita multifariã argui solet primo per Aristote. in textu: qui ait formas rerum esse sicut numeros, quare veluti numerus non suscipit magis & minns sic nec forma aliqua. Secundo si forma intenderetur vel remitterẽ, tunc vna forma diceretur magis vel minus, quare albedo ipsa dicereẽ magis albedo vel minus albedo, quod est impoẽ. Tertio forma est simplici & inuariabili essentia consistens, igitur nõ est intensibilis vel remisibilis. Quarto si aliqua forma esset intensibilis & remisibilis, sit illa gratia argumẽti caliditas, modo probo ꝙ caliditas non põt intendi vel remitti. Primo quia si posset intendi vel remitti tunc in infinitum Niphus posset esse calidior Platone. deducitur, & ponatur ꝙ Niphus & Plato sint æqualiter calidi, & Niphus maneat per horam vel duas sub eodẽ præcise gradu caliditatis, & in eodem tpe caliditas Platonis continue remittatur, ita vt in fine hore Platonis caliditas ad vsque nõ gradum remissa sit. Tunc arguo, in duplo Niphus erit calidior Platone, tũc qñ caliditas Platonis erit in duplo remissior caliditate Niphi, & ĩ triplo Niphus erit calidior Platone, tũc cũ Platonis caliditas erit in triplo remisior caliditate Niphi, & sic in infinitum, igitur in infinitum Niphus erit calidior Platone. Quare cũ hoc sit impoẽ: caliditas nõ põt remitti, & ita nulla forma poterit remitti vel intendi. Secundo si posset caliditas intendi vel remitti; infinitam caliditatẽ habebit Niphus. pbatur ponendo ꝙ continue intendatur caliditas Niphi. per aliquod tempus exclusiue terminatum ad A instans tpis sequentis quod quidem instãs sit terminus exclusiuus temporis mensurantis intẽsionẽ caliditatis Niphi, & ponatur cum hoc ꝙ illud instans sit primum non esse Niphi, ita vt Niphus cõtinue ante illud sit, & in illo primo non sit, casus est imaginarius, tũc arguo quacũque caliditate data quam Niphus habet, adhuc maiorem habebit, igitur infinitã habebit Niphus caliditatẽ. cõsequentia patet. & probaẽ aũs, quia nulla caliditas quam habet Niphus est maxima inter caliditates quas habet, qm̃ si qua esset maxima, vel esset illa quã habebit in A hoc est in primo instanti sui non esse, vel in aliquo instanti citra A, vtpote in B non in A quia tunc primo non est, non in B quia inter quæcunque duo instantia mediat tẽpus: igiẽ inter A & B est tẽpus, & cõtinuo caliditas Niphi intẽdebaẽ in toto tpe, igitur caliditas in B nõ est maxima, igitur inter eas caliditates quas habet Niphus, nulla est maxima, igitur infinitam habebit Niphus. Quinto principaliter argui solet si aliqua forma intẽdiẽ: sit pars præexistens A adueniens sit B aggregatum vero ex vtraque sit C tunc arguo non augetur A quia non fit maior, nec B quia non præfuit, nec C. nam quid augetur, siue intenditur, oportet idem numero præfuisse primo de generatione. Sexto si aliqua forma esset intensibilis, tũc formæ esset aliqua latitudo, sed nulla potest formæ esse

Cõm. 31.

latitudo, quia tunc oĩs forma esset quanta, oĩs. n. latitudo quantitas est, & formæ vt forma nulla est quantitas, quare quæstio est pro vtraq; sui parte dubia.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

ANTEQVAM ad titulum veniamus debes scire, ꝙ de intensione atque remissione formarum multæ acutæ atque subtiles solent moueri difficultates, qua rõne libri plurimi de illis scribunẽ, qui ob illorum, quæ in illis scribuntur, laborem, vidẽtur quasi separati à iure philosophiæ, vendicantes sibi nomen propriũ. Apud autẽ veteres difficultates eiusmodi non erant depræhensæ, immo quasi primus fuit Zeno eleates, qui res hasce cœpit balbutire, postea diligentius Arist. nonnulla principia in. 6. & 7. libris physicæ auscul. tradidit, è qbus posteriores multa deduxerunt, quæ non sunt silentio pretereunda, propterea quædam mouebimus nõ recedendo ab illis, quæ in libris physicæ auscult. scripsimus, sed vel dilucidando, vel locupletãdo illa. Pro tituli igiẽ præsentis disputationis declaratione, & cæterorum quæ dicturi sumus. Oportet declarare multa, & primo quid gradus, & quid non gradus sit. Secundo quid latitudo formæ, & cuius formæ sit assignabilis latitudo, & cuius non. Secundo quot sint latitudinis spẽs. Pro declaratione igitur horum debes scire, ꝙ alicuius formæ partes possunt esse duplices, quia aut graduales, aut quãtitatiuæ: graduales partes sunt ẽm quas forma dicitur maior vel minor in eadem parte subiecti, quãtitatiue vero secundum quas dicitur maior vel minor secũdum diuersas partes subiecti, vtpote ad extensionem subiecti. Igitur de gradu formæ aliter loqui possumus ẽm imaginationem astrologi, aliter ẽm imagina. medici, aliter etiam ẽm imagina. physici. aliter ẽm imaginationẽ mathematici siue calculatoris, qui physicus est mathematicus. Astrologus gradum appellat. 360. cuiusque circuli partem, estq; tm̃ zodiaci spatium, quãtum sol cõi cursu vno die naturali peragrare põt. Medicus appellat gradum medicinæ tãtam calidi, vel frigidi, vel humidi, vel sicci qualitatẽ, quãta sensibiliter põt alterare tactũ temperati medici. Physicus vero gradum non vna rõne. d. vult. n. gradum esse minimum formæ, verum minimũ est duplex, vel respectu subiecti, vel respectu formæ, dicitur minimũ subiecti minimũ extẽsionis, minimũ formę dr minimũ intẽsionis. Sed pro huius rei imaginatione oportet imaginari esse dabile minimũ agẽs, qđ diciẽ minimũ agẽs illud, qđ minima vel proportione, vel excessu superat passum, tũc physicus gradũ extẽsionis vel minimũ extẽsionis appellat tm̃ subiecti vľ passi quantũ minimũ agẽs subitaria actione põt qualificare: & hoc si tale agens ageret subito, qđ addo, propterea quia hoc non est ẽm oẽs opiniones. Minimum vero intensionis, vel gradum appellaret qualitatem tãtam quantam minimum agẽs vnica & subitaria actione in passo põt inducere, vel gradus est tanta forma, quanta non minorẽ agens potest in subiecto inducere. Ex quo sequitur ꝙ aliquod agens, si actio fieret subito posset agere vnica actione plus quam vnum gradum. probatur, quia si esset duplum ad minimum, ageret vnica actione duos gradus, & si triplum: ageret vnica actione tres, & similiter si aliter, verum quia secundũ plures naturales agens naturale agit non subito, sed paulatine, iure ab infinita parua parte agere incipit. Tamen gradus dicitur tanta qualitas quantam minimum agens induceret vel qua non minorem ageret si subito ageret, ad quam cũ agẽs quod successiue agit, deuenit vnum gradum induxisse dicetur.

Quales qõnes calculatoriæ.

De gradu.

Quid gradus Astronomicus.

Quid gradus Medici.

Quid gradus Physic.

Excerptum.

Alia declaratio physica.

dicetur. Nonnulli vero dixerunt & nos quandoq; gradum esse tantam qualitatem quantam qualificans vnica actione potest inducere si illud ageret subito, & hoc siue illud sit minimum agẽs siue non. Et tunc iuxta hãc positionem oportet concedere aliquẽ esse gradum respectu vnius agentis, quod est dimidium gradus respectu alterius agentis fortioris. Præterea oportet concedere aliquam latitudinẽ esse vt octo respectu A agentis, quæ non erit vt octo, sed vt quatuor respectu B agẽtis in duplo potentioris, vel dicas hoc non sequi necessario, quia vt diximus apertissime in .6. phy. agens dicit fortius, quia in minori tpe potest plura minima producere, non aũt propterea quia plus minimo potest vnica actione producere, & hoc dicemus postea, nunc sat sit loqui vt plures. Quare tanta qualitas, vel tm subiecti, quantam vel quãtum põt agẽs agere si subito ageret, vocatur gradus intensionis vel extensionis. Quid gradus vero sit apud calculatorem, non vna rõne accipit,

Quid gradus calculatoris.

vocat.n. calculator nõnunquam gradum oẽm formam gradualem: qua rõne etiam qualitas intensa vt octo dicetur gradus, nonnunquam partem intensiuam formę, & hac rõne gradus dici non põt latitudo completa, cũ illa nullius sit pars, sed solum illa. quæ alicuius formæ est pars, interdum gradus accipit pro indiuisibili formę, vt n. in linea puncta, & in tpe momenta, nã vt nec linea ex punctis, nec tempus ex momentis, sic nec forma ex gradibus conficitur. Sed veluti momenta terminant & copulãt partes temporis & pũcta partes lineæ, sic gradus copulant & terminant partes qualitatum, & ppea nullus gradus per se est altero intensior, vel remissior, sed solum rõne latitudinis, quam terminat, dicitur.n. gradus vt octo intensior gradu vt septem, non quia partes plures intensiuas habet, est.n. simpliciter indiuisibilis, sed quia intensionem latitudinem terminat. Quare gradus formæ erit ẽm hunc modum indiuisibile formæ, huius calculatoris imaginatio est quod forma intensibilis sit quædam quãtitas perfectionalis, veluti corpus quantitas dimensiua, qua rõne vt corpus diuidi potest in partes potentiales diuisione infinita, & in actuales diuisione finita, sic forma intensibilis, quæ est quantitas pfectionalis, diuidi potest in partes actuales, quarũ quælibet est minimũ illius potens per se existere, & potentialis, quarum nulla potest per se existere, gradus igitur erunt partes actuales formæ: atq; minima formæ puncta quæ tales partes terminant, vel copulant, dñr gradus punctuales, partes potentiales dicuntur partes graduales, & nonnunquam gradus improprie. Hactenus de gradu. De nõ gradu vero distingui posset vt de

De nõ gradus.

gradu, quoniam astronomice, medice, physice, & calculatorie loqui possumus, sed quia totum hoc ex suo contrario intelligitur, hac rõne loquamur de non gradu apud vsum calculatorum. Non gradus igitur vno modo accipitur negatiue, & sic oẽ ens mundi, modo non sit gradus: est non gradus: vt lapis est non gradus caliditatis, Deus, & id genus. alio modo accipitur non gradus priuatiue, & sic oẽ contrarium, in quo est simpliciter priuatio sui contrarij, est non gradus illius: verbi cã non gradus caliditatis est frigiditas, in qua est simpliciter priuatio caliditatis, & hoc modo nõ gradus formæ est nihil illius formæ, & sic formam deduci in non gradum est ipsam deduci in nihil illius. alio modo sumitur non gradus positiue, & hoc pacto infinita parua pars formæ est non gradus illius, vt infinita parua pars caliditatis est nõ gradus caliditatis, qm̃ gradus erat pars actualis formæ siue mnimum formæ, igitur pars potentialis siue infinita parua pars dici potest non gradus, & sic pars gradualis est non gradus, iuxta quem sensum latitudinem terminari ad non gradum dicunt, quæ quouis gradu dato ad infinitum remissiorem terminat, incipere vero à non gradu, quia quocunq; gradu dato ab infinito remissiori incipit. itẽ dici põt nõ gradus punctus formæ, e quo incipit formæ latitudo, vt dictum est de punctis in corpore. hactenus de non gradu. Nunc

Qua sit forma gradualis.

quæ sit forma gradualis declaretur. Et facile ex his patere põt, nã gradualis forma apud calculatores dicet, cuius plures partes sunt adæquate in eodem subiecto ẽm eandẽ partem. qua rõne facile patet quid sit forma non gradualis, igitur gradualis forma erit, quę gradibus conficit: non gradualis, quæ nullis constat gradibus, hactenus de graduali forma. Et de latitudine transigamus, &

Quid latitudo.

dicimus multum differre esse latitudinem, & intelligi latitudinem: & ideo primo videamus quid sit latitudo. Secundo quo nam pacto intelligenda sit latitudo formæ. De latitudine igit formæ non eadem rõne oẽs loquuntur. Auctor latitudinũ in suo de latitudinibus codicillo voluit latitudinẽ formæ esse gradualem formæ excessum, intẽsionem formæ, siue formam ipsam intensam. nec aliter probatur res hæc, nisi vsu eorum, qui in

Opinio Nicolai horensis de latitudine.

hac materia loquuntur. Sed hæc positio est dubia, qm̃ si latitudo formæ nihil aliud est q̃ formæ ipsius intensio, tũc cuiuslibet formæ gradualis esset assignanda latitudo, & sic habitus esset assignabilis latitudo, qui est forma intensibilis, quod ipse negat. Secundo si sola intensio formæ sit latitudo, cũ forma possit dici intensa, cuius partes plures sunt in eodem puncto subiecti, tũc latitudo formæ posset intelligi si forma esset in eodẽ subiecti puncto, & sic posset esse non cointellecta extensione. Tertio si sola intensio formæ esset latitudo, tunc aut oĩs latitudo esset vniformis: aut nulla latitudo esset vniformis, vel difformis, probatur quia intensio formæ vt intensio formæ potest saluari in eodem pũcto subiecti, vbi esse non posset latitudo aliter quã vniformis, vel saltem nulla talis, hæc sunt quæ positionem illam redʒdunt ambiguam. Alij dixerunt latitudinem formæ esse

Dubĩones.

Põ Burlei.

corpus naturale triangulum, vel quadrangulum, cuius quælibet pars quantitatiua est qualitate graduali qualis. probant, qm̃ oĩs latitudo agit vel patitur, & nihil agit vel patitur nisi corpus naturale, igitur latitudo est corpus naturale. Secundo, forma vt forma nõ intenditur, igitur vel nihil intenditur, vel naturale corpus per formam dicetur intendi, at latitudo est id quod dicitur intendi, igitur latitudo est corpus naturale, quatenus participatione formæ intendit. Sed positio est ambigua. Primo, quia est contra vsum calculatorũ, & mathema. non.n. põt supficies corpus esse, at latitudo superficies est quædam, igitur nec latitudo esse põt corpus. Præterea forma dicitur intendi & non corpus, igitur forma est intensio, & non corpus, dicitur etiam formæ intensio & non corporis, igitur latitudo est formæ, & nõ corporis. demum dubia est, quia nondum patet si corpus vel forma dicatur intendi: res.n. hæc exposcit propriam dispu. Propter hæc dicendum latitudinem nõ vna ratione esse dicẽdam. Mathematicus.n. latitudinem vult esse superficiem, quæ fluens causat corpus. dicta quidẽ latitudo si tribus vel quatuor lineis clauditur. Naturalis latitudinem formæ vult esse corpus naturale, cuius quælibet pars quantitatiua est forma graduali qualis. Naturalis.n. phs corpora naturalia per se considerat &

Dubõnes.

Dilucidatio.

omnia

omnia vt ratione corporis participant, & hoc si forma ipsa sit intensibilis, siue corpus naturalem per ipsam. Calculator vero latitudinem formæ vult esse intensionem, sed non cuiusq; formæ, ipsius.n. habitus non est latitudo, sed formæ extensæ ad extensionē subiecti, quare intensio formæ extēsæ vel extēsibilis est latitudo, formæ. quid igitur sit latitudo formæ, perspicuū. Sed quo nam modo sit intelligenda formæ latitudo, dicamus, & debes scire ꝙ in omni latitudine sunt assignādæ duæ lineæ: cum.n. latitudo sit intensio formæ extensæ, oportet in omni latitudine intelligi intensionem, & extensionem, quare oportet dare proprie in illa duas lineas: extensionis, & intensionis. linea extēsionis est linea longitudinis, linea intensionis est linea altitudinis. verbi causa in figura siue latitudine A B C: lōgitudo per B C signatur, altitudo siue latitudo per A B in figura vero A B C D, longitudo signatur per C D, altitudo siue latitudo ꝑ A C. igitur longitudo semper est assignanda ꝑ lōgiorem lineam, latitudo siue altitudo per breuiorem. Ex his sequitur ꝙ latitudini vt seruit formis intensibilibus & remissibilibus, solum duæ lineę sunt necessariæ, videlicet, linea longitudinis & linea altitudinis, probat̄ quia cuiuslibet formæ latitudo est intensio cointellecta extensione formæ. Sed extensio repræsentat̄ per lineā longitudinis intensio per lineam altitudinis, siue latitudinis, igitur duę tantū lineæ sunt necessariæ, tertia linea, vel quarta im ꝑtinenter additur, vel ad designandū simul intensionem & extensionem formæ, vel ad designandā formæ finitatē. Tūc per hæc facile patet: cuius natura formæ sit latitudo: non.n. est formæ vt formæ, qm̄ non oīs forma est intēsibilis, nec est formæ gradualis vt forma gradualis, qm̄ nō est ipsius habitus, nec formarum gradualium inextensarum, igitur est formæ gradualis extensę, dicitur gradualis, quia aīæ equi licet sit extensa, non est latitudo, qm̄ non est gradualis, dr̄ extensę, qm̄ formæ gradualis inextensę non est latitudo. Ex his sequitur ꝙ cum forma possit dici extēsa ratione subiecti, & ratione tp̄is per qđ partibiliter acquiritur, ideo latitudo sumi pōt pœnes subiectū tm̄, vel pœnes tēpus tm̄, vel pœnes vtrūq;, forma dicit̄ extēsa pœnes tp̄s tm̄, quæ solum diuidit̄ diuisione tp̄is, vt motus, dicit̄ forma extensa pœnes subiectū tm̄, quæ subito acquirit̄, sed ꝑ totum subiectū, vt forma minimi calidi, dr̄ forma extensa pœnes vtrunque, quæ diuisione subiecti extenditur, & successiue acquiritur. Et de latitudinis diuisionibus nunc agamus, latitudo igitur formæ prima diuisione diuiditur, qm̄ alia est vniformis, alia difformis: & difformis, iterū subdiuiditur, qm̄ vel vniformiter difformis: vel difformiter difformis: & difformiter difformis, rursus subdiuidit̄: qm̄ alia est difformiter difformiter difformis, alia vniformiter difformiter difformis: latitudo vniformis est qualitas, quæ est eiusdem gradus per totū, difformis autem qualitas est quæ non est eiusdem gradus per totum. Ex hoc sequitur omnem latitudinem esse aut vniformem, aut difformem: probo quia inter esse eiusdem gradus per totum, & nō esse eiusdem gradus per totum non dat̄ medium, cū sint cōtradictoria, latitudo autem difformiter difformis, est latitudo difformis, cuius graduum excessus non est æqualis, vt A B. cuius gradus ita sunt inæquales, vt excessus etiam sint inæquales, vniformiter vero difformis, cuius graduum excessus est æqualis, vt C D, nam per quantum secūdus gradus excedit primum, per tm̄ tertius secundū, & quartus tertium, & quintus quartū. Sed occurres primo sicut difformis latitudo est duplex vniformiter difformis, & difformiter difformis, cur etiam vniformis non est duplex vniformiter vniformis, & difformiter vniformis. Secundo latitudo E F est latitudo difformis, vt patet: & tamen non est vniformiter difformis, nec difformiter difformis, quod quidem non sit difformiter difformis, patet, quia inter excessus graduū est regula, quod vero non sit vniformiter difformis, etiam patet, quia inter gradus non seruatur æqualitas excessuū, nā quatuor duo excedunt per duo, & duo vnum per vnū, & in cæteris similiter. Ad primam dico ꝙ latitudo vniformis nō pōt esse nisi vna, quia vniformiter vniformis idem est quod vniformis: nihil.n. vniformæ addit ad vniformæ, sicut nec æqualitas supra æqualitatē, difformiter vero vniformis si qua est, idem est quod latitudo vniformiter difformis, noīa.n. transposita idem significant. Quare omnis latitudo vel est vniformis, vel difformis, & difformis, vel vniformiter difformis, vel difformiter difformis. Per idem ad secūdum dico, ꝙ latitudo E F est vniformiter difformis arithmetice, est.n. latitudo vniformiter difformis duplex: arithmetice per vniformem proportionum æqualitatem, & geometrice ꝑ vniformem excessum similitudinem. Difformiter vero difformiter difformis est illa cuius & gradus per totum non sunt æquales, nec excessus, vel proportio æqualis, nec variatio excessum, vel proportionum æqualis. vt A B. cum enim gradus sint inæquales, & excessus inęquales ad nullam reduci possunt regulam: ideo latitudo dicitur difformiter difformiter difformis, vniformiter vero difformiter difformis est, cuius gradus nō sunt ęquales, nec excessus æqualis, sed excessus excessuum æqualis: vt C D, est enim inter gradus aliqua regula, qa inter primum & tertium & quintum est similitudo qualis inter secundum quartum & sextum. Quoties igitur gradus sunt inæquales inæqualiter inæquales, latitudo est difformiter difformiter difformis, quoties vero ęqualiter inæqualiter inæquales, est vniformiter difformiter difformis. Sed occurres quales latitudines sint E F, & G H. dici pōt ꝙ ambæ vniformiter difformiter difformes discōtinuę, qm̄ nō est vniformis regula partiū, nō tn̄ eodē mō, quia E F est vniformiter difformiter difformis geometrice, cum sint oēs pares excessu similes, & oēs impares similiter. G H aūt arithmetice, qm̄ oēs impares similes proportione. & oēs pares similiter, discontinue autem ambæ. qm̄ non seruatur æqualitas excessus vel proportionis in oībus continua. Ex his apparet oēm latitudinem difformiter difformem non esse nisi duplicē vel vniformiter difformiter difformem, vel difformiter difformiter difformem, cū inter æquale & nō æquale non sit medium, igitur inter difformiter difformiter difformæ, & vniformiter difformiter difformæ non est medium, quoniam omne difformiter difformę vel est æquale: vel non est æquale. si æquale, est latitudo vniformiter difformiter difformis, sin autē inæquale, erit latitudo difformiter difformiter difformis. Hæc de latitudinibus, deq; titulo disputationis, quę volui esse cōia omnibus his, quæ de hac materia disputaturi sumus.

Imaginatio latitudinis. — *Excerptum.* — *Cuius formæ sit latitudo.* — *Excerptum.* — *Diuisio latitudinum.* — *Solutiones.* — *Dubitatio. Solutio.* — *Excerptum.*

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Pō logico. De disputatione nōnulli logicorum dixerunt generatim oēm formam, quæ ponitur in genere, vel quæ est pars alicuius, quod ponitur in genere esse intensibilem & remissibilem. mouentur, quia quæcunque ꝑm magis & minus sunt cōparabilia suscipiunt magis & minus atq; intensibilia, & remissibilia, at oīs forma quæ est in genere

genere, vel quæ est pars alicuius quod est in genere cõparari potest alteri eiusdem generis ſm magis & minus perfectum, vt omnibus patet, igitur oẽs formæ, quę sunt in gñe, vel quæ sunt partes alicuius quod est in genere sunt intensibiles. Sed hæc positio non videtur peripatetica. Primo quia Aristo. in lib. prædicamentorũ voluit nullam ſubam suscipere magis & minus, nullam etiam quantitatem, item nonulla relatiua suscipere magis ac minus vtpote quorum fundamenta suscipiunt, vt simile & disſimile, nonnulla minime, quorum fundamenta minime suscipiunt. Præterea. 5. physi. ait formã non esse intensibilem, nisi quæ sub eadem specie suscipit magis & minus: igitur non quælibet forma generis vel alicuius, quod est in genere est intensibilis. Alij vero qui expositorem arbitrantur imitari, & nõnulli aliorum distinguunt de intensione, nam alia est intensio similis quantitati discretæ, alia similis quantitati continue, intensio habitus vel virtutis similis est quãtitati discrete, quia ad multa se extendit obiecta, è quibus generatur: vt metaphy. quæ respectu oĩum conclusionũ metaphy. est vnus habitus simplex intẽsibilis intensione discreta, intensio vero caliditatis est similis quantitati continuæ, quia generatur ab vno agente, vt superius dictum est, aut è pluribus eiusdem specifice virtutis, tunc dicunt solum illas formas intendi ac remitti intensione continua, quę sunt contrariæ, vt in prædicamento qualitatis calidum & frigidum, in prædicamento relationis simile & dissimile: illæ vero dicuntur intensibiles intensione discreta, quæ possunt ad plura comparari obiecta, vt lumen & habitus, & id genus. Sed hæc põ deficit, primo quia ex hac positione non habemus regulam, qua scitur formam, esse intensibilem vel remissibilem, de qua est summa dubitatio. Secundo, quia quælibet intensio videtur assimilari continue quantitati: qm̃ quælibet assimilatur lineæ vt dictum fuit in titulo. Præterea Auer. 3. cœli tenet formas substantiales elẽtorum intensibiles, atq; remissibiles, quæ nec sunt contrarię, nec discrete quantitati comparabiles. Alij dixerunt formas illas esse intensibiles atq; remissibiles: quæcunq; possunt esse termini motus per se, quę vero non sunt termini ipsius motus, non possunt esse formæ intensibiles. Sed hæc positio deficit etiam, Primo, quia Auer. vbi supra concedit formas substantiales elementorum intensibiles & remissibiles, ad quas motus esse non concederet, vt patet. 5. physi. Secundo 7. physi. habitus esse formas intensibiles ac remissibiles concedit, ad quos non ponit motum Arist. Præterea ẽt nonnullas relationes ponit intensibiles, ad quas nõ ponit motum per se, vt patet de simili & dissimili. Hæc de positionibus.

Confutatio. | Põ 2. | Confutatio. | Cõm. 62. | Põ. 3.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Pro dilucidatione debes scire, ꝙ non est dubium si sint aliquæ formæ intensibiles, vel remissibiles, intelligendo vel ꝙ ipsæ in se suscipiant magis & minus, vel ꝙ sint rõnes formales, quibus aliqua denominantur ſm magis & minus talia: licet. n. aliqui dubitent si formę ipsæ ſm se atq; earum essentias sint intensibiles. nemo tñ dubitat esse aliquas formas intensibiles, vel quia ipsę sunt intensibiles ſm se, vel quia sunt formales cãæ quibus alia sint talia. Supponamus igitur esse nonnullas formas intensibiles vel per hoc quia ipsę in se sunt tales, vel quia cãæ formales aliorum, quare sint talia: tũc quæritur de regula, qua sciamus, quæ sint istæ, & quot. dicendum regulam non esse, quia ad aliquas est motus: qm̃ multæ sunt tales: ad quas nemo concedit motum: nec quia sunt contrariæ, quia lumen & habitus sunt formæ intensibiles, quæ non sunt contrariæ. Erit igitur regula vt oẽs illæ sint intensibiles remissibilesúe quæcũq; sunt causæ formales, quare aliqua suum eadẽ spẽ suscipiunt magis & minus, vel dicũtur ſm magis & minus. tales sunt oẽs formæ per se contrariæ, vt qualitates, vel relationes fundatæ in formis contrariis: vel formæ, quas per se consequuntur contraria, vt elementariæ formæ, vel habitus, vt virtutes lumen & sciæ: & notanter dixi sub eadẽ spẽ, qm̃ sub eodem genere variata specie non est intensio vel remissio, sed sub eadẽ specie: vt. 5. physi. diximus. Siquis autem velit scire regulã à priori, quærat alios. Hæc de dilucidatione.

Regula.

CAPVT QVINTVM SOLVTIONVM.

His disputatis dilucidatisq;, ad rationes ante oppositum patet solutio, oẽs. n. sunt pro dilucidatione. Ad rationes vero post oppositũ rñdetur. Ad primã ꝙ Arist. voluit formas. hoc est quidditates esse sicut numeros, non autem formas ſm esse. Ad secũdam pro nunc do nec in sequentibus disputabiṫ, concedantur sìles propositiones, albedo intendiṫ, caliditas remittiṫ, & cæteræ id genus, non quidem in prædicatione formali, sed in prædicatione causali, quatenus sunt causę, quibus aliqua dicantur magis & minus talia, alba vel calida, & id genus. Ad tertiam dico ꝙ formæ in prædicatione formali sunt simplices ſm essentiã, at in prædicatione causali sunt intensibiles & remissibiles: vt dictum est, & dicemus. Ad quartam dico ꝙ caliditas põt intendi & remitti saltem in prædicatione causali, & conceditur, Niphum in infinitum posse esse calidiorem Platone, capiendo infinitum syncategorematice vel in potẽtia, nõ aũt categorematice vel in actu: & sic cõceditur Niphũ posse esse in infinitum calidiorẽ Platone, non quidẽ caliditate infinita actu & categorematice, sed ptãte ac syncategorematice, & hoc concludit ratio. Per idem ad secundum cõcedo ꝙ Niphus infinitã habebit caliditatẽ, non tamẽ caliditatẽ infinitã, vt sorticolæ tradunt, vel vt loquar peripatetice concedo ꝙ Niphus habebit caliditatem infinitã vel infinitã caliditatem in potentia, vel syncategorematice, nunq̃ tñ in actu, vel categorematice, vt ratio concludit. Et hoc ratio probat, verum de solutione ampla horum quęre primo Elenchorum in de loco ab æquiuocatione. Et si replicetur hæc caliditas non finitur, igitur est actu infinita, negatur añs, quia finitur per terminũ exclusiuum, vtpote per instãs, in quo Niphus primo non erit, & sic in A finiṫ non inclusiue, sed exclusiue. Ad quintã dico ꝙ nec A nec B intenditur, nec C totum in prædicatione formali, tñ totũ ipsum C dicitur intensum in ṗdicatione causali, quatenus est illud quo aliqđ diciṫ intensius tale in eadẽ spẽ. Ad vltimũ patet solutio in titulo. Hæc de quinta disputatione.

Textu eodem.

DISPVTATIO SEXTA

De gradibus formæ intensibilis.

Num gradus sint partes intrinsece, ac essentiales formæ intensibilis.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Quod gradus sint partes intrinsece ac essentiales formæ intensibilis, arguitur primo. gradus sunt partes formæ gradualis, vt cõiter dicitur: vel

vel igitur partes quantitatiuæ, vel subiectiuæ, vel essentiales, non sunt partes quantitatiuæ, quia forma gradualis non est quanta, nec totum quantitatiuum, vt per se patet, igitur gradus non possunt esse partes quantitatiuæ nec possunt esse partes subiectiuæ, quoniam forma gradualis non est totum vniuersale ad gradus, igitur sunt partes essentiales, est enim triplex pars, vt accipitur 1. phy. quia aut quantitatiua, siue integralis, aut essentialis, vt genus & differentia respectu diffinibilis, & materia & forma respectu compositi, aut subiectiua, vt species respectu vniuersalis. Quare cum gradus non sint partes integrales, nec subiectiuæ, & sunt partes, igitur erunt partes essentiales. Secundo impossibile est aliquã formam communicare se alicui secundum magis & minus, nisi in sua essentia habeat gradus. Alioquin omnia participantia illa participarent ipsa secundum eundem gradum, sed forma de qua quæritur, communicat se alicui ẽm magis & minus, igitur in sua essentia habeat gradus. Tertio eo modo gradus conueniunt formę graduali: quomodo illi conuenit ratio contrarietatis, quoniam habere contrarium infert gradus, sed contrarietatis ratio competit ratione essentię, igitur ratione essentię cõpetit formæ graduali gradus, & sic videtur pars illius essentialis. Quarto sub alia forma sic, forma gradualis contrariatur formæ graduali essentialiter per eius essentiam forma gradualis contrariatur formæ graduali per partes graduales: igitur partes graduales sunt essentia, & sic essentia est totum, & gradus sunt partes essentiæ. In contrarium arguitur per textum, dicitur enim in textu formas esse sicut numeros, sed numerus est indiuiduus ẽm essentiam, & igitur omnis forma. Secundo si gradus pertineret ad essentiam, tunc albedo remissa non esset pfecta in specie albedinis deducitur quia sibi deficeret aliquid, quod pertineret ad eius essentiam. Hæc de dubitationibus.

Com. 5.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID sit gradus, quęstione proxima diximus, & illud nobis sufficiat, nam descriptiones, quæ ponuntur de gradu, sunt infinitæ, oẽs. n. loquuntur conformiter de ipso, veluti & de intensione, & propterea illa, quæ diximus, volumus nunc sufficere, quia particulares positiones patebunt propriis locis. Partes tot modis dicuntur, quot dicitur totum, dicitur autem totũ aut ẽm sensum siue integrale, siue quantitatiuum, aut vniuersale, aut essentiale, & hæc tria tota narrat Auer. 1. phy. ausc. addunt nonnulli totum potestatiuũ, cuiusmodi est aĩa: quæ continet plures potestates, vnde intellectum Arist. vocat partem animæ, & certum est illum nõ esse partẽ animæ, nisi potestatiuam, quatenus est illius potestas. Alij addunt totũ vnitiuũ, ꝙ videlicet cõtinet plures pfectiones graduales sub vnitate essentiæ, vt albedo, vt octo, hæc vnę essentia existens vnit perfectiones omnes graduales. Quare tot modis & partes dicẽtur. Aliæ quidem integrales, aliæ subiectiuæ, vt species generis, aliæ essentiales, vt genus & differentia diffinitionis, & materia & forma compositi, aliæ potestatiuę vt potentię ac virtutes, quæ ab vna essentia fluunt, aliæ perfectionales, vt gradus eiusdem formæ. Hæc de titulo.

Quot modis partes.

Com. 5.

Ant. And. est.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE ista disputatione innumeræ sunt positiones, verum nos famosiores pertractabimus, ne nimia prolixitate, præclara ingenia confundamus. Nonnulli & acuti senserunt gradus alicuius formæ esse indiuiduales differentias illius formæ, quibus illa indiuiduatur, quas hæcceitates vocant. Qua ratione sequitur gradũ esse de indiuidui essentia, atque intra illius conceptum positiuæ, tanquã illius partem constitutiuã quatenus singulare est. Secũdo sequitur, tot esse in vna forma intẽsibili indiuidua, quot sunt in illa gradus assignabiles, vt in caliditate vt tria, sunt tria caliditatis indiuidua, & tres hæcceitates siue differentiæ indiuiduales. Tertio ẽt sequitur vnam formã perfecte intensam esse vnum quoddam totũ ex pluribus indiuiduis eiusdem speciei vnitiue aggregatum. est. n. idẽ gradus formæ & hæcceitas siue indiuidualis differentia formæ, tunc per hæc patet ad qõnem, ꝙ videlicet gradus sunt partes essentiales nõ formæ specificæ, sed formæ indiuiduæ, ex quibus vna cũ natura cõstituuntur singularia speciei, singulares vero formæ, quæ per tales gradus constituuntur, sunt partes vnitiuæ formæ complete, quæ intenditur vel remittiꝛ, hæc isti. Sed hæc positio dissentit ab eorũ principe, & à veritate. ab eorũ principe qdem, nam cũ in qualibet forma cõpleta, vel intẽsibili tot sint indiuidua, quot gradus apud istos, tunc vel indiuiduũ graduale acqriꝛ subito, vel in tpe: nõ in tpe, qm̃ tũc in quolibet illorũ essent plura indiuidua, & sic in infinitum, & deducitur cõsequentia, qm̃ omne quod successiue acquiritur, non acquiritur, nisi per successionem pluriũ partium gradualium ẽm eorũ principem: si subito, tunc intensio formæ non esset motus continuus contra eorum principẽ in. 2. lib. sent. vbi aperte tenet intensionem omnem atq; alterationẽ oẽm esse motum continuum & successiuum, & consequẽtia patet, qm̃ quodlibet illorũ acquireretur subito, & totũ simul. Præterea in lib. primo eorum princeps cõparat intensionem formæ ipsi infinito, vnde inquit quia infinitum non est quasi attributũ vel passio entis, siue eius de quo dicitur, sed. d. modum intrinsecum illius entitatis, itaque cum dico ens infinitum, non habeo conceptum quasi per accidens ex subiecto & passione, sed cõceptum per se subiecti in certo gradu perfectionis. s. infinitatis, sicut albedo intensa, non. d. cõceptum per accidens, sicut albedo visibilis. immo intẽsio. d. gradũ intrinsecum albedinis in se, ecce qũo gradum siue intensionem vult esse formæ modum intrinsecũ, quẽadmodum infinitudinem entis ipsius, cuius est, idẽ sentit vbique eorum princeps. Sed modus ĩtrinsecus alicuius nõ est illis differentia indiuidualis, nec illius hæcceitas, igiꝛ hæc positio dissentit ab eorũ principe. Quod autẽ dissentiat a veritate, arguitur, qm̃ gradus formæ vt diximus est pars formæ, at pars formæ nõ est differentia indiuidualis formæ, præterea positio hęc de principio indiuiduationis est confutata. 5. lib. quare non est peripatetica. Alij peritiores huius sectæ dixerunt gradum esse perfectionem partialem formæ, imaginantur. n. formã intensibilem esse quoddã totum perfectionale vnitiue continens portiones perfectionis formæ: qua rõne forma ipsa est secundum essentiam indiuisibilis, ẽm tamen perfectionem est gradualiter diuisibilis. Ex hoc dicunt hæcceitatem esse gradũ essentiæ, gradum vero formę esse gradum perfectionis formæ, & qm̃ forma secundum sui essentiam est prior forma secũdum sui perfectionẽ, iõ hæcceitas est prior gradu, tunc ad dispõnem volũt gradus non esse partes essentiales, sed perfectionales, quoniam non sunt partes formæ, vt est forma, sed vt est perfectio quædam. Sed hæc positio vr̃ ambigua, qm̃ ex hac positione, sequitur ꝙ tunc gradus caliditatis nõ esset caliditas formaliter, qm̃ tales gradus non sunt de essentia caliditatis ẽm istos, igitur nõ essent caliditas, hoc

Positio Bone.

Confutatio.

Dis. 2. q. 9.

Dis. 3. q. 1.

Dubitatio An to. And.

Obiectio.

est falsum. Primo quoniam tunc calefactio non terminaretur formaliter ad caliditatem, sed ad aliquod quod non esset formaliter caliditas, terminaretur.n.ad gradũ, qui non esset formaliter caliditas. Secundo si gradus non esset formaliter caliditas quæritur vtrũ sit aliquod absolutum, vel relatio siue respectus. non respectus, qm̃ tunc calefactio esset ad respectum, vel caliditas componeretur ex respectibus, si autem gradus est ens absolutum, tunc erit in aliquo genere, & non videtur esse nisi in genere qualitatis, & cum nihil sit in genere quin sit in aliqua eius specie, tunc gradus erit in spẽ qualitatis. & non videtur rationabile illum esse nisi in specie tertia qualitatis, igitur tandem oportet dicere gradum calidi tatis esse caliditatem, & gradum albedinis esse albedinẽ & in cæteris similiter. Tertio si gradus formæ non esset ipsa forma formaliter, tunc dissimilitudo nõ posset fundari immediate in duabus qualitatibus eiusdẽ speciei, & ita supra duas caliditates eiusdem speciei non posset fundari dissimilitudo, quod est contra Aristo. in prædicamentis, & deducitur argumentum, qm̃ dissimilitudo non fundatur in qualitatibus eiusdem speciei, nisi ratione diuersorum graduum, nam vbi & qualitas & gradus essent similes, non esset dissimilitudo, sed similitudo. Vltimo ex hac positione non habemus an gradus differunt ab ipsa forma secundum rẽ, vel inter se, & quõ differunt: & propterea adhuc oportet vlterius disquirere. Alij gradus formæ voluerunt esse indiuisibilia formæ, veluti puncta lineæ, & ita quemadmodum nec tempus ex momentis, nec linea ex pũctis componitur, sic nec qualitas ex gradibus, sed sicut momenta terminant & copulant partes temporis, & puncta partes lineę, sic gradus terminant & copulant partes qualitatis: & propterea nullus gradus est alio intensior, vel remissior, sed solum rõne latitudinis quã terminat, dicitur. n. gradus vt octo intensior gradu vt quatuor: nõ quia plures partes intensiuas habet: est enim simpliciter indiuisibilis, sed quia intensiorem latitudinem terminat. Fundamentum positionis est, quia gradualis qualitas est quantitas perfectionalis: igitur vt in quantitate dimensiua sunt partes, & termini siue puncta, sic in quantitate intensiua debent esse partes & puncta siue termini: termini intensiue quantitatis gradus dicuntur, partes autem qualitates q̃ in terminos hosce terminantur, persuadẽt vero positionẽ, qm̃ si gradus essent partes qualitatis, tũc in latitudine vniformiter, difformi non posset assignari gradus intensissimus, sicut nec pars intẽsissima, hoc est contra communiter calculantes, igitur gradus nõ possunt esse partes latitudinis, sed termini illius, vel partiũ eius. Et licet hæc positio de gradibus bene fingit. tamẽ adhuc restat qõ si partes graduales, quæ per gradus terminantur, sint partes essentiales formæ intensibilis: an partes quãtitatiue: & quę: & sic qõ restat adhuc dubia. Præterea ſm peripateticos indiuisibilia non sunt nisi in potentia, & sic isti gradus non erunt nisi ſm rõnem atque mentẽ: vt disputauimus. 6. phy. Alij dixerunt gradus in forma intẽsibili nullos esse actu, sed potestate: dicunt.n. ꝙ quemadmodũ in quanto nõ sunt partes actu diuisæ, sed potestate diuisibiles: sic in qualitate quæ est perfectionalis quantitas non sunt actu gradus, sed potestate. fundamẽtũ positionis est: quia intensio formę incipit & desinit per terminos exclusiuos, & totus motus est vnus & cõtinuus: igitur in forma: quę hoc motu acquiritur: non sunt partes actu diuisæ: sed potestate. Quidam sectatores Thomæ fingunt quasi idem ꝙ gradus sit ipsa forma quæ acquiritur. imaginãtur enim gradum esse ipsam formam aliter atque aliter sese habentẽ: verbi causa: agat ignis per remotionem de præsenti in A lignum: tunc in aliquo tẽpore immediate post hoc causabit in ligno calorem remississimum, & hic dicetur primus gradus, & quia lignum per aliquod tempus quiescit sub illo remississimo calore, iterum ignis aget in lignum calorem illum reddendo perfectiorem, sub quo iterum quiescit lignũ, & hic est secũdus gradus, & sic vsque ad summum, quare gradus ipsi sunt ipsamet forma aliter atque aliter se habens, & per consequens quantum ad hoc non videntur differre à primis, quia vtrique videntur velle gradus non esse actu diuisos in tota forma, sed solum potestate, sed omnes hæ positiones sunt contra peripateticos, vt dicemus, ideo de põnibus hactenus.

Positio P.V. et Tho. Bernardini in lib. de proportionibus. — *Confutatio* — *Positio Pet. M.* — *Iuni. Tho.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione supponamus. Primum gradus formæ esse minima formę, hoc ex proxima disputatione deductum sit, quoniam gradus formæ partes actuales formæ, & minima formæ eadem sunt. Secundo accipiamus hæc minima esse actu, distincta inter se, formamq; ipsam gradualem esse hæc minima collectiue sumpta. caliditas enim vt octo est octo minima caliditatis collectiue sumpta, & hæc ipsa minima collectiue sumpta, sunt caliditas vt octo, hoc patet ex his, q̃ Auer. & omnes calculatores dicunt, ꝙ intensio formæ fit per additionem partis gradualis ad partem gradualẽ vtraque remanente in actu, quod postea dicemus. Ex his facile patet dilucidatio. Nam cũ gradus sint partes formæ gradualis, & partes essentiales, vt dictum est in titulo sint bifariæ, aliæ quidem quæ sunt diuersarum rationum, veluti genus & differentia respectu diffinitionis, & materia & forma respectu compositi naturalis, & membra respectu animalis, quæ dissimilares partes dicũtur, aliæ vero essentiales quia essentiam aliquam constituũt iure gradus erunt partes essentiales, non quidẽ diuersarum rationum, sed quia essentiam constituũt eandem ſm rõnem, sunt formæ partes actuales eiusdem rõis, siue similares, pro quãto quęlibet illarum est forma: omnis enim gradus caliditatis est caliditas, igiẽ gradus sunt partes essentiales similaris. Sed hæc dilucidatio adhuc latet, quia si actu sunt tales gradus in forma. Tunc forma non erit vna numero in fine motus: imo tot numero quod gradus, præterea tunc plura accidentia numero differentia erunt in eodem subiecto, quod est cõtra ea, q̃ diximus in. 5. huius. Secundo dubitatur vtrũ quilibet gradus acquiratur subito, vel in tempore, si in tẽpore, igitur adhuc habet partes actuales, si subito, igitur omne agens esset æquale, quia nullum vnica actione posset agere nisi vnum gradum formæ in subiecto. Tertio dubitatur quia data hac positione agens corrumpens aliquam totam latitudinem, tardius corrumperet summam quam remissam, quoniam summa habet perfectius esse in subiecto quam remissa, igitur fortius & longiori tempore resistet corrumpenti. Quarto si omnes gradus formæ sunt eiusdẽ rationis, & agens est æqualiter omnium productiuũ, quare magis producitur vnus quam alter. Quinto vnus gradus est altero perfectior, igitur inter illos est ordo per se ac essentialis. Sexto si gradus sunt minima formæ, igitur erunt indiuisibiles. Septimo si gradus erunt in actu in ipsa forma, tunc latitudo non erit composita ex gradibus vel tunc latitudo esse posset infinita, quoniam agẽs potest infinita minima producere in diuersis subiectis, igitur

1. suppositio. — *Secunda* — *Dilucidatio.* — *Dubitationes. prima.*

igitur in eodem, non.n.est maior rõ. Octauo vtrum vltimus gradus sit intẽsior primo, videtur quod non, quia quodlibet minimũ cuilibet minimo est æquale ex alio, videtur ꝙ sic, quia ab illo tota latitudo denominatur vt octo, à primo vero vt vnum. Nono dubitatur, quia tũc quælibet latitudo esset vniformis, qm̃ in prĩa parte erit vnum minimum in gradu, & in secunda vnum, & sic in qualibet parte vsq; ad vltimam semper erit vnum, ergo quælibet erit vniformis. Sed potest dilucidatio saluari. Ad primam dico totam formam ex illis minimis esse vnam vnitate rationis, quatenus vna ratio saluatur in omnibus illis amplius & vnitate finis, quatenus ordinantur omnes illæ partes in vnam vltimam. vniuersa igitur forma est vna duplici rõne, vtpote quia vna rõ saluatur in omnibus, & quia oẽs in vnam ordinãtur. ratione quidem prima, albedo tua vt vnũ & mea vt duo erunt vna forma, defectu secundæ rõnis hoc est, quia non ordinantur ambæ ad vnam vltimam, non dicitur vna simpliciter. erũt igitur gradus formæ partes actuales formæ, eiusdem rationis, atq; similares, ceu quælibet pars quanti est quanta, sic quilibet gradus caliditatis est caliditas, igitur erunt partes actuales eiusdem rõnis ac similares: per idem ad secundum. non.n.est remotum plura accidẽtia partialia quæ vnum numero totale componunt, esse in eodem subiecto numero, sed de accidentibus totalibus illud est impossibile, vel dicendum formam esse vnam actu plures tñ potestate, quatenus est diuisibilis in partes actuales eiusdem rõnis siue similares quæ dicuntur gradus, vt de quantitate dr̃, tu vero quale alibi. Ad secũdam nonnulli ex doctrina expositoris dixerunt singulum gradum acquiri in tp̃e, imaginantur.n. ignem in primo instãti, in quo approximatus est calefactibili, ipsum primo calefacere per remotionem de præsenti, hoc pacto nunc non calefacit, & immediate post hoc sic. Quia non datur primũ mutatũ esse. 6. phy. & ita in aliquo tp̃e ĩmediate post hoc ignis causat in ligno aliquid caloris, vtpote calorem remississimum, & iuxta hoc habetur differentia inter actionem agentis debilis & fortioris, quia licet ambo immediate post hoc instans, quod est præsens remissimum agant calorem tamẽ in minori tp̃e ĩmediate post hoc magnus ignis agit calorem illum, q̃ paruus, & istum volunt esse primum gradum caloris, & postea lignum per aliquod tp̃s quiescit sub hoc primo gradu, qui est calor remississimus ac minimus, & inter ea disponitur, per raritatm vel alio modo ad h̄ quod istimet calor efficiatur perfectior, & in vltimo instãti tp̃is sit perfectior ille calor, qui vt sic & vt est in potentia ad vlteriorem perfectionẽ dr̃ esse scd̃us gradus, & sic successiue donec perueniat̃ ad summum, qui vt sic consideratus cũ negatione potẽtiæ ad maiorem perfectionem dr̃ summus gradus. Sed hęc soło friuola est: qm̃ qua rõne successiua & continua est dispositiua alteratio tota, eadem rõne oĩs alteratio, igit̃ si agens calorem nunquã cessat disponere ad calorẽ, eadem rõne nunquã cessat calefacere: igit̃ tota calefactio erit continua. Præterea inductio gradus apud eos est finis præcedẽtis remissionis & oĩs finis vult esse indiuisibile. 6. phy. Sed quia h̄ res in proxima dispu. retractabit̃, nũc dico gradum oẽm fieri subito in sub̃to, & sic totalis alteratio erit successiua, non aũt continua vt dicemus: & negatur oẽ agens esse æquale, qm̃ agens pollẽs & debile non differunt pœnes effectum primo productum, vt isti credunt, qm̃ ab vtroq; semper primum productũ æquecito producitur, quia subito. Sed pęnes multitudinem effectuũ productorum in æquali tp̃e, nã agens pollens erit, ꝙ in æquali tp̃e ꝑducit plura minima, formæ atq; sub̃ti gñandi, q̃ produceret agens debile, oẽ.n. agẽs est qđ ad passum habet proportionẽ maioris inæqualitatis, quare si in minori tp̃e plura producit erit pollẽs. si aũt in maiori, erit debile, vel forte differunt pęnes q̃titatem effectus vnica actiorem producti vt sequenti dispu. colligetur. Ad tertiam dico ꝙ citius corrumpit summã, cuius signum est, quia si aliquid agens in instãti qđ est pñs applicet̃ alicui summe calido, nũc illud erit primo non summũ: quia vt semptẽ huius rõnem assignant calculatores, qm̃ gradus vltimo ꝑductus est minus fixus quia quãto mã est aliqua forma magis priuata tanto magis illam appetit, indigentia.n. cã appetitus est: & quãto minus illam appetit, tanto minus perfecte habet esse in sub̃to, at cum gradus summus vltimo inductus cũ non sit talis, quo materia maxime caret, & quem non maxime appetit, iõ est minus fixus & cõsequẽter primo corruptibilis, agens igr̃ corrumpens applicatum calido vt octo: corrũpit vltimũ, quia ille ꝑcæteris est minus fixus. Ad quartã nonnulli dixerunt agens potens producere oẽs gradus octo æqual̃r, magis producere A quã B gradum: quatenus determinatur à cœlo, vt.n. potentia motiua indifferens ad producendum A vel B motum, vtpote in dextrum & sinistrum, determinatur ab appetitu ad producẽdum motum in dextrum: sic agens æque potẽs oẽs gradus producere determinat̃ ad producendum A vel B ab ipso cęlo, qđ cęlũ licet sit agẽs vl̃e, tñ contractũ per certum illius statũ ac constellationẽ reddit̃ particulare simpl̃r, vel dici põt ꝙ eorum quæ sunt per se reddi põt ratio ordinis, at gradus tales ordinẽ non habẽt nisi per accñs, & ideo non põt reddi cã ordinis, & sic A produxit, & non B, quia passum illos simul recipere non potest, & quia accidit A prius esse productum, non.n. põt reddi causa quare auus meus DOMICIUS NIPHUS pręcessit me, nisi ex incidenti: vt. 8. huius dicetur. Ad quintam dico ꝙ quilibet gradus cuilibet est per se æqualis, quicquid velint calculatores, qm̃ quilibet est minimum in gradu, bene tñ vltimus erit perfectior per accñs, quatenus cæteros supponit, & sic præsuppositiue vnus est altero perfectior, absolute aũt omnes sunt æquales, & sic negatur ordo essentialis inter illos. Ad sextam dico gradus esse indiuisibiles in partes actuales, sunt tñ diuisibiles quantitatiue vel gradualiter in partes potẽtiales, vt de minimis solet dici, nam gradus formæ, & partes similares actuales formæ eædem sunt, vt dictum est. Ad septimam nego consequentiam, tota.n. latitudo octo constat gradibus, cum.n. subiectum recipiat formã vt illam appetens, tãdiu durat appetitus, quãdiu dicitur priuata, & econtra, & tot gradus recipit, quot appetit, & ad quot est potentia, & quia ad octo cessat appetitus subiecti, & priuatio: & potentia, vt calculatores accipiũt, ideo latitudo constat octo gradibus, & non pluribus. Ad rõnem vero negatur iterum consequentia, licet.n. vnum agens posset producere infinitos gradus diuisim in diuersis sub̃tis non tñ in vno põt plures producere q̃ octo, quia quodlibet subiectum põt appetere semper aliũ gradum vltra gradum vsq; ad octo, nullum tñ appetit plures octo, quia ad illum stat perfecta assimilatio, & ad illum cessat priuatio, potentia, & appetitus. Ad octauam patet soło: omnis.n. gradus per se omni gradui per se est æqualis, p̃suppositiue octauus est intensior, & propterea ab eo est toti⁹ latitudinis denoĩatio. Ad nonã negat̃ argm̃, respectu.n. vnius minimi sub̃ti fortasse omnis latitudo

Solutio. Dubitati.

2. solutio.

Confutatio.

Comme. 32. ꝓpria solutio.

Ad tertiam.

Ad quartam.

Ad quintam.

Ad sextam.

Ad septimam.

Ad octauam.

Ad nonam.

latitudo est vniformis,at considerata extensione subiecti,potest esse aliqua vniformis,& aliqua difformis,vniformis quidem si quodlibet minimũ subiecti est ęqualiter quale,difformis aũt si non quodlibet subiecti minimum erit æqualiter quale, vt superius dictum est. Ex iis patet quales partes sint gradus ipsius formæ. non enim sunt partes essentiales diuersarum rõnum, siue dissimilares, quare erunt partes essentiales eiusdem rõnis siue similares quæque non indocte dicuntur partes quantitatiue perfectionales actuales,quæ ita sunt formæ intensibilis,sicut partes actuales quanti ipsius, est.n. forma quantitas quædã perfectionalis. Hęc de dilucidatione.

Quæ partes gradus sint.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS elucidatis ad primam patet solutio: partes.n. graduales sunt essentiales,& quantitatiuæ:quantitatiuæ quidem perfectionales, essentiales vero eiusdem rõnis, vt dictum est. Ad secundam dico ꝙ aliquam formã habere gradus ẜm essentiam põt intelligi bifariam,aut ẜm essentiam: quia respectu eorum, de quibus prædicatur essentialiter, vel quibus inest essentialiter,& sic nulla forma habet gradus, albedo enim respectu huius, vel illius albedinis non habet gradus, cum illis comparetur mere quidditatiue,ac indiuisibiliter, aut respectu eorũ, quibus cõpetit per accñs,vtpote respectu ligni vel corporis,quæ sunt illius subiecta, & sic forma intẽsibilis habet gradus ẜm essentiam,vt dicemus in.1 o. huius: Ad tertiam dici potest, ꝙ duplex ex contrarietas, meta. & physica,metaphy.est ẜm essentias formarum:& hęc nõ requirit gradus, alia est physica,quæ est respectu subti. cui repugnanter insunt formæ,& hęc requirit gradus,& sic soluitur argumentum:& per idem ad aliam formam. Hæc de sexta disputatione.

Eodem textu

DISPVTATIO SEPTIMA
De motu intensionis formæ.

Num intensio formæ sit motus continuus.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod intensio formæ sit motus cõtinuus,arguitur prĩo,quia oĩs motus est cõtinuus,at intẽsio formę est motus in formã:igitur intensio formę est continua.maior probatur primo ex diffinitione motus, inquit.n.Auer.3.phy.ex diffinitione motus colligi continuitatem. Secundo ante omnem motum est motus, igitur omnis motus est vnus & cõtinuus añs est Aristo.& Auer.6.physico. vbi ex propria intentione verificant hanc põnem in omni specie motus. Tertio si motus non esset vnus & continuus tunc motus aliquis esset in instanti: & vltra sequitur in eodem nunc esse motum & quietem, vt arguit Aristo.in.6.phy. Quarto oẽ agẽs citius agit in partem propinquam quam in remotam, igitur oĩs motus est vnus & continuus. añs est Aristo.in 6.& Auer. Quinto si non omnis motus esset vnus & continuus, tunc motus daretur primum contra Aris.6. phy.per totum. Sexto si motus non esset vnus & continuus,tunc nullo toto motu pars aliqua esset prior,qđ est contra Arist.qui probat in sexto primam medietatẽ esse priorẽ toto motu, quia motus est vnus & cõtinuus, sic igitur omnis motus est vnus & cõtinuus, & cum intensio formæ sit motus, relinquitur intensionem esse vnam & continuam. Secundo principaliter arguitur alteratio & auctio sunt motus continui:igitur intẽsio, qm̃ intensio formæ est alteratio quædam in formam & auctio eiusdem. Tertio remissio formæ est motus continuus,vt calculatores supponunt,igitur & intensio,qñ intensio vnius contrarij est remissio alterius, & econtra. Quarto vna intensio formę est altera velocior,igitur intẽsio est vna & continua, oẽ.n.velox est in tẽpore. Quinto intensio velocitatis in motu naturali, & remissio in motu violento est vna & continua,qm̃ motus naturalis & violentus est vnus & continuus, igitur & intensio velocitatis. Sexto si intensio non esset motus cõtinuus, tunc esset dabile minimum in gradu. cõsequentia tenet apud oẽs:& cõsequens est impossibile, quia si detur fit illud remississima visio,siue minima visio,quæ sit causata à visibili quodam in tanta distantia in quanta sufficit cãre minimã illã visionem. Tunc arguo ꝙ si hæc daretur,tunc rei permanentis daretur vltimum,qđ deduco supponendo, in hoc instanti quod est præsens, in quo primo est illa minima visio, illud visibile elõgari ab oculis,tunc illud erit vltimũ. deduco quia in illo erit & immediate post illud non erit, igiĩ illud fuit vltimũ. Septimo raritas continue intenditur,igitur alicuius formæ intensio est cõtinua. añs probatur, quia partes eius corporis,quod rare fit:continuo magis ac magis distãt inter se per motum localem ipsarum partium:igitur raritas talis corporis continuo intenditur: aliquod.n.rarius esse nihil aliud est ꝗ partes eius magis ac magis distare. Octauo intensio luminis in medio est vna & continua,igitur aliqua intensio est vna & cõtinua. añs probatur ponendo per casum ꝙ aliquod luminosum alicui parti medij illuminabilis approximetur per negationẽ de præsenti,tunc arguo in quolibet instanti temporis mensurantis approximationem illius luminosi pars illa est magis lucida ꝗ erat,igitur talis intensio est continua & vna rõ patet,quia sicut approximatio est vna & continua,ita illuminatio erit vna & cõtinua. Nono si intensio non esset vna & continua, tunc agens naturale approximatum passo bene affecto non ageret, deducitur quia vel postquam agens cœpit agere continuo per totum tempus aget,vel desistet ab actione,si cõtinuo agit formam intendendo,tunc intensio erit vna & cõtinua, si desistet ab actione,tunc sequitur dictum absurdum. Decimo intensionem non vnam esse & continuã contradicit sensibus, quilibet.n.experitur postquam sensit calorem in manu si in eadẽ approximatione teneat manum ad ignem illam continuo magis calefieri. In contrarium sunt peripatetici oẽs qui tenent intensionẽ formæ bene esse motum successiuum,non tamen vnum & continuum. Hæc de dilucidationibus.

Com.4. *Cõm 59.* *Cõm.48.*

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO declaratione tituli debes scire duplicẽ esse, formæ generationem,alteram per quam forma ipsa dr̃ absolute esse,alteram per ꝗ non dicitur absolute esse, sed qua dicitur esse maior vel intensior ꝗ erat. Prima dr̃ generatio absoluta,quia per ipsam forma absolute hẽt esse post non esse.Secunda dicitur generatio comparatiua. quia per illam dr̃ forma esse maior ꝗ erat. Quare intensio formæ est gño comparatiua formę,siue motus formæ,quo ipsa dr̃ maior ac maior ꝗ prius erat.Remissi ãt dr̃ generatio formæ,per ꝗ forma dr̃ minor ac minor,ꝗ erat. Ex his patet oẽm intensionẽ formæ supponere illius gñonem, & oẽm remissionem supponere illius esse. accipiĩ aũt coninuum in proposito, vt distinguiĩ cõtra diuisum ac interpollatum. Diuisus.n.motus dr̃ inter cuius

Quid intensio. *Quid remissio.* *Exceptum*

Quid cõtinuũ cuius partes cadit quies. Continuus autem cuius partes copulantur ad vnum cõem terminum, videlicet ad vnũ mutatum esse, siue ad vnum cõe momentum. Quærit igitur dispu. si intensio formæ siue generatio comparatiua formæ sit motus vnus ac cõtinuus, inter cuius partes nulla inter sit quies, imo quæ copulentur ad vnum terminum communem. Hæc de titulo.

Intellectus quæstionis.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

1 positio. De disputatione sensere nonnulli & de mente expositoris totius formæ intensionem non esse vnã & continuam, sed partialem, cuius partis intensionem volunt esse continuam & vnam, totam aũt esse succesiuam, nõ tamen vnam ac continuam. Dicitur autem forma tota, qua habita cessat priuatio, potentia & appetitus subiecti ad illam, qualem calculatores dicunt esse caliditatem vt octo, hæc.n. dicitur tota, quia totam potentiã ac priuationem, totumq; appetitum subiecti ad illã tollit. partialis forma dicitur, quæ partem potentiæ, priuationis, ac appetitus tollit: vt vna pars illius actualis, q̃ dicitur gradus formæ. Volunt igitur generationem cuiusq; gradus, quæ dici potest partialis intensio, quatenus in illa semper aliquid pręsupponitur & aliquid fit maius quam erat esse vnam & continuam, totam vero intensionem totius formæ esse succesiuam, sed non vnam & continuam. Modus aũt est, vt sumatur ignis & signetur primũ instans approximationis alicui calefactibili siue accipitur in quo non approximetur per affirmationẽ, sed sic ꝙ in illo non: & imediate post illud sic, certũ est ꝙ ignis in illo incipiet agere per negationem, quare immediate post illud aget in ligno aliquid caloris, vtpote calorem remisissimum, non tamen illum egit subito, quia illum citius ageret fortior ignis, quam debilior: & hoc modo in tempore. hæc igitur generatio huius caloris dicitur prima intensio, & est continua, quia in tempore vno: deinde cessat ignis agere & lignũ pati donec iterum secunda intensione ab eodem agente in idem lignum gñetur tantundem caloris, & iterũ quiete interposita faciat tertiã partẽ caloris: quousq; tota sit acquisita. Quo in casu patet particularem intensionem, quæ est vnius gradus, generationem esse continuam & vnã, totam vero intensionem esse succesiuam, non tamen vnam & continuam, quatenus quies interponitur. Sed hæc positio est friuola, q̃m quæro propter quid particularis intensio est motus cõtinuus et vnus, totalis nõ, aut hoc est quia agens prius disponit, & postea generat, aut quia prima est diuisibilis in infinitũ, si quia agens prius disponit, tũc intẽsio illa particularis erit finis prioris alterationis dispositiue, sed oĩs finis est indiuisibilis, vt dicitur. 6. physi. semper.n. terminus est indiuisibilis ex ea parte qua est terminus, igitur talis particularis intensio erit indiuisibilis, si quia prima est diuisibilis, tunc magis tota intensio erit vna & cõtinua: q̃m forma est magis diuisibilis. præterea pars formæ est eiusdem spẽi cum tota forma: vel igitur pars formæ est continuo motu acquisibilis per naturam formæ, aut per naturam agentis illã, aut subti recipientis, non per nãm formę, quia cum tota forma & illius pars sint eiusdẽ spẽi, eadem rõne erit de tota, vt de parte: non per rõnẽ agentis, q̃m agens aut est potentius post primam actionem, aut æquipotens, quare si motu cõtinuo potuit partẽ primã gñare, igiꝰ & oẽs, quia ad oẽs comparaꝰ ẽm tãdẽ rõnem, nec ex parte subti recipientis, q̃m subm per acquisitionẽ primæ partis magis est aptum residuũ recipere, igiꝰ ex parte subti

Quid tota forma quidue partialis.

Modus dicendi

Confutatio.

Commen. 53.

erit aut ęqualis cã, aut maior gñationis residui vltimo si prima pars formæ motu continuo & in tempore acquireretur, tũc esset ex partibus actualibus infinitis, vt deducetur contra proximam positionem. Alij & fere oẽs calculatores dixerunt oẽm formæ intensionem esse vnam ac continuam, imaginantur.n. formam aliquã, v.g. caliditatem primo generatione absoluta gñari quo ad primum minimum, deinde illi intẽsionẽ continuam addi. verbi causa in hoc instanti quod est pñs caliditatis vnum gradũ induci in ligno, & in eodem per negationẽ incipere illius intensionem, vt si A sit primum instãs esse caliditatis, tunc in A non est illius intensio & ĩmediate post A in toto tempore illi A instãti continuo vsq; ad finem erit intensio, quare tota intensio est vna & continua, licet generationis formæ sit dare primum. Sed hęc põ non est peripatetica. Primo accipio primum minimum: vel acquiritur in tempore, vel in instãti: si in tpe, igitur nõ erit primum, omne.n. primum & vltimũ vult esse in indiuisibili temporis. 6. phy. si ĩ instanti, vel igitur in eodem instanti est remissio formæ illi contrariæ, vel in toto tempore præcedenti primũ instans illius formę forma cõtraria remittebatur. si in instanti, igiꝰ remissio non erit continua, immo indiuisibilis: & à pari nec intẽsio, si in tpe p̃cedenti sit remissio formæ contrariæ, & in primo nõ esse illius gradus formæ cõtrariæ sit illius minimi generatio, tũc corruptio vnius cõtrarij nõ esset generatio alterius, non.n. ita cito sicut forma contraria inciperet corrumpi, altera sibi cõtraria inciperet gñari ẽm hunc casum. quare oportet dicere illud minimum generari in tempore, sicut gradus oppositus corrumpiꝰ in tpe. Secundo aut primũ minimum formæ, intẽdẽde acquiritur subito quia est generatio, & totum residuum non, quia totius residui acquisitio est motus, aut quia primum & residuum differunt natura. Ex parte.n. agẽtis & subti nulla potest poni differentia, est.n. agẽs idẽ, & subiectũ, idem in prima & totali acquisitione, igitur esse non põt differẽtia nisi quia acquisitio primi gradus est generatio, cęterorũ aũt est motus: sed non est aquisitio subitaria primi gradus: quia illa est generatio, cæterorum temporaria, quia est motus, q̃m ambæ vñr generationes: prima quidem absoluta, secunda vero comparatiua, prima ex non esse formæ ad esse, scđa ex non tanta forma ad tantam formam, igitur vtraq; est ex priuatione in formam, item vtraq; est ab eodem agente, & vtraque in eodem subiecto ẽm quid in potentia: igꝰ acquisitio primi gradus erit generatio: & cuiuslibet cæterorum, nec dici potest prima generatio & scđa motus: quia primus gradus, & secũdus differũt nã, ambo.n. sunt partes eiusdem formæ similares atq; eiusdem rationis. Quare sicut primi gradus acquisitio erit generatio, ita cuiuslibet cæterorum. Tertio volo quòd producto primo gradu caliditas, calefaciens desistat ab actione per horam, deinde iterum agat vel incipiat agere totũ residuum caliditatis, vel igitur illius nouæ caliditatis generande habitus primum, vel non. si non, igitur non cuiuslibet rei permanentis generande daretur primum contra regulas. 8. libri physi. si sic, & tale auget siue intendit primum gradum iam productum, & non nisi subito, quia tale primum subito fit per eos: igitur aliqua intensio alicuius formæ: non erit motus vnus & continuus. Et de positionibus hactenus dicta sufficiant,

Põ Gregorij in 1. sententiarũ.

Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Põ ꝑipatetica. Averroes, Thomas, Simplicius, Them. & oẽs boni peripatetici arbitrantur hoc modo nullius formę

intensionem esse motum continuum & vnum, sed esse quasi cōpositum ex pluribus motibus pluribusq; quietibus, quatenus semper inter partes motus quies intercidit, verbi cā, in intensione caliditatis in primo instāti approximationis ipm calefaciens producit in ligno primum gradum caliditatis, qua generatione caliditas dr̄ absolute generata, vel in primo instanti approximationis agit tam perfectam caliditatem, quā pōt: postea mobile per tempus quiescit sub prima forma producta donec iterum calefaciens secundo producat tantam vel minorem vel maiorem, in eodm ligno priorem augēdo, & hoc modo vsque ad finem, & vt de intēsione caliditatis dicunt, ita de intensione cuiusque formę volunt esse intelligendum. Ad cuius dilucidationem accipio primo trifariam esse qualitatem intensibilem apud calculatores *Triplex qualitas.* alia quidem est gradualiter diuisibilis. *1.suppositio.* Sed nec in subiecto diuisibili, nec habens contrarium, vt habitus atque animæ virtutes.3. Ethico. hæ enim gradu diuisibiles sunt, & intensibiles, at neque sunt in subiecto diuisibili, nec habent contrarium, alia est gradu diuisibilis, & est in subiecto diuisibili: contrarium, tamen non habet, vt lumen, visio, & quæuis sensatio, lumen enim in perpiscuo est diuisibili, sensatio in organo alia est gradu diuisibilis, in subiecto diuisibili, & habens cōtrarium, vt primæ qualitates elementorum, & secundę ex illis resultantes, huius generis reductiue sunt velocitas in motu & tarditas, item dimēsio, licet modo quodam ęquiuoco dicantur intensibiles. *2.suppositio.* Secundo accipio nullam qualitatem intensibilem esse diuisibilem in infinitas partes actuales, immo calculatores dixerunt cuiusque talis partes esse octo, quas gradus appellant, hoc enim numero contenti sunt & probatur partes tales actuales non posse esse infinitas, quoniam quælibet qualitas talis esset infinita, quoniam constaret ex partibus infinitis, quarum quælibet est aliquantæ perfectionis, igitur tota qualitas erit infinitę perfecta, & infinitę. *Excerptum.* Ex hac suppositione sequitur esse dabile minimum, & maximum in gradu per affirmationem apud peripateticos. deducitur, quia cum qualitas sit diuisibilis in partes actuales finitas, deueniendum est ad minimam, qua minor esse non potest, & ad maximam, qua maior esse non potest. *3.suppositio.* Tertio accipio nullam talem formam esse producibilem sub minori gradu quā sit eius minimum. probatur, quia sub tanta quantitate siue gradu forma est producibilis, sub quanto esse potest. probatur, quia generatio est ad esse, igiť, sub quanto esse potest sub tanto est producibilis. quare cum nō possit esse sub minori gradu minimo, igitur nec generari poterit sub minori. *Excerptum.* Ex hac suppositione sequitur intensionē in vnoquoq; instanti tpis mensurantis illam non fieri posse sub minori q̄ sit vnus gradus, qm̄ intensio est generatio posterioris partis formę, & auctio prioris, quando.n. caliditas intenditur, supra priorem formam generatur posterior: quare omnis intensio quædā est gño saltem posterioris gradus, sed generatio esse nō pōt formæ sub minori gradu quā sit minimus per suppōnem, igitur nec formę intēsio pōt fieri in quolibet instanti per minus minimo. *4.suppositio.* Quarta suppō licet forma nō sit producibilis sub minori gradu quam sit minimus: est producibilis sub maiori nō tñ sub maiori maximo. Prima pars patuit, qm̄ minimum potens esse, est minimum in generatione ac productione. Secūda iterū patet qm̄ minimū agens est quod minimū habet excessum supra passum & per consequens minus minimo ꝓducere non potest, at si agens excedat passum per plus quā per minimum supra pari resistētia producet plus, & hoc modo patet secunda pars. Tertia constat quia ꝙ non est pōe esse, nō est producibile, at maius maximo nō esse pōe esse, igitur nec producibile. His sumptis sit prima conclusio, oīs intensio siue auctio cuiusuis formæ totalis est motus successiuus. *1 conclusio.* probatur, qa vna pars acquiriť prius, & alia posterius, & nullæ duę siť, igitur est motus successiuus, aliter ita cito sicut acqrereť illius vna pars, oēs simul acquirerētur. dr̄ aūt in cōclusione totius formæ siue totalis, quia quicquid sit de parte illius, tota forma intensibilis simul acquiri nō pōt in subto aliquo, nisi aut illud nullius esset resistētię, aut agens esset infinitum. Secunda ex parte gradus nulla intensio totalis *2.conclusio.* formæ est motus cōtinuus è principio vsque in finem. probatur, quia si esset motus continuus, tunc in quolibet instanti temporis mensurantis illum motum erit forma intensior quam prius erat: vel igitur in quolibet instanti erit intensior plusquam erat per minimum, aut per minus, aut per maius: nō per minus minimo, quia per quartam nulla forma est generabilis per minus minimo, & per illius excerptum nec intēsibilis est per minus minimo. si aūt in quolibet instanti erit semper maior ac maior per minimum, vel plus, cum in illo tempore instantia sint infinita, in fine tota forma erit infinita: qm̄ in fine in subiecto erunt producta infinita minima, & ita, infinita erit forma per secundam suppōnem. hanc rōnem non modo olfecit Auer.8.phy. dum probauit auctione non esse motum continuum, sed expressit. intulit.n. ꝙ si auctio esset motus continuus, tūc in fine quantitas aucta esset infinita, quod valet per fundamenta hic declarata. *Com. 23.* Tertia ex parte extensionis subiecti nulla intensio totalis est motus continuus, probatur *3.conclusio.* qm̄ sicut agens non potest agere vnica actione formā quantumlibet minorem, nec passum quantumlibet minorem recipere sic ipsum agens vnica actione non pōt agere in passum quantumlibet minus, & sic oportet vt sua potentia non se extendat in minus minimo nec in maius maximo. Quare nec ex parte gradus nec extensionis subiecti intensio esse pōt motus vnus & continuus. Et quia est successiuus. igitur erit totalis intensio composita ex pluribus motibus, pluribusq; quietibus. Quarta cōclusio, partialis intēsio fit in instanti. v.g. *4.conclusio.* sit generatus nunc vnus gradus caloris, dico ꝙ si debet prior gradus intendi, in instanti debet generari in eodē subiecto ad minus vnus alius gradus: probatur, quia ille secundus gradus, vel generatur in tp̄e, vel instanti. si in instanti, igitur particularis intensio fit in instanti, qđ volebam, si in tempore, igitur vna eius pars in parte vna temporis, & altera in altera, igitur gñatio formæ posset esse minus quam per minimū, qđ est contra oia dicta, quare oportet dicere ꝙ quemadmodū gño primi gradus siue minimi primi est subitaria, sic generatio secundi, at gño secundi est primi intensio, igitur intensio ipsa particularis est momentaria, & gño tertij est intensio totius prioris aggregati ex primo & 2. & est etiā in instanti, & hoc modo de quarto vsq; ad finem, igiť licet quælibet intensio particularis sit subitaria, tota est successiua, qm̄ inter instantia semper cadit tempus: hāc rōnem tangit Auer.3.physi. arguens si augumentū siue *Cōm 6.* alteratio esset motus simpliciter cōtinuus & vnus, tunc ꝑm quodlibet minimum tēpus sensibile mensurante auctionem & alterationem, esset assignare minimam partem formę, sensibilem, habet consequens tanq̄ impoe, quare

quare concludit auctionem & alteratione͂ non esse vnū & continuum motū, sed compositum ex pluribus motibus, pluribusq; quietibus. Nunc de modo intensionis agamus, & primo de qualitatibus gradualiter diuisibilibus, quæ sunt in subiecto diuisibili, & habent contrarium: sunt autem istæ aut primæ elemētariæ, aut secundæ mixtorum: secundæ augentur intensione primarū: ideo de intensione primarū agamus, nam de intēsione secundarum erit dictū: sapor.n.intendit̄ ex intensione caliditatis ac humiditatis, primæ autem nullarū aliarū priorū intēsione præsupposita intendunt̄ quare de intensione harum dicamus, accipiat̄ igitur agēs aliquod vtpote calefaciens, quod excedat resistentiam passi saltem minimo excessu, quo sufficit agere, probauimus.n. illum esse dabilem in lib.cœli, & notanter dico ꝙ excedat passum, quia vbi nō excederet, actio nulla esset, ab æqualibus.n.non prouenit actio, tūc in primo instanti applicationis huius agētis ad passum producit in ligno tantam caliditatem quantā potuit, non tamen minorē minima, & illam in prima parte subiecti, quæ est minima siue tanta in quantā potuit idem agēs, in eodemq; instanti contrariam abiecit: ita vt hoc instans sit primū applicationis, primum esse formæ intendēde siue producende, & primū non esse formæ contrariæ, hæc igitur prima ꝓductio appellatur absoluta generatio formæ: qua ipsa simpliciter nūc primo est post non esse: tunc dico ꝙ facta hac productione, vel illud agens remanet præcise æquipotens, vel augebitur aliqua ex causa, minus.n.remanere non pōt, si remaneret æquale, adhuc vel passum est vnius minimi, vtpote pedale vel pluriū: vtpote bipedū, vel tripedū. si pedale, tūc dictum agens æquipotens in dicto pedali eundē calorē continuo conseruabit, si naūt subiectū est magnum. V.g. tripedum & agens ex actione auctum, tūc agens illud producta prima caliditate, & interposita quiete tā actionis quā passionis, in ſm subiecti pedale aliā producet caliditatem, & priorem intendet, ita vt in secundo instanti priori ꝑ tp̄s mediato contrariam expellet à secundo pedali subiecti, & in eodem contrariā remittet in primo pedali ad duo & priorem intēdet vltra ad vnum, ita vt sit vt duo, & oīa hæc in secundo instanti illi priori mediato ꝑ tp̄s certum, in tertio instanti introducet vnam tantam caliditatem in tertio pede subiecti, quātam in secūdo illius & primam in primo pede intendet supra priorē ad vnū, & secundam iterū ad vnū, ita vt prima sit vt tria in primo pede, secunda vt duo, in secundo pede, tertia sit vt vnum in tertio pede, & ita de cæteris vsq; in finem si subiectū est magnū: & agēs ex actione semꝑ restet æquale, in primo instanti in primo pedali producet vnum & in secundo in pede secundo, secundū, & in tertio in tertio pede tertium nullum illorum intēdendo vsq; in finē latitudinis, at si subiectū est pedale & agēs ex actione auctum, in primo instanti in illo remittit cōtrarium ad vnum & introducit de forma vnum, & in secundo remittet contrarium ad duo, & auget priorem ad duo, & sic semper quiete interposita vsq; ad finem ꝓficiscetur, huius interpolationis causa est dicta, qm̄ forma nec est diuisibilis in minora minimis, nec producibilis per minora minimis, quibus patet intēsionem semper esse generationem, qm̄ respectu prioris est intensio, respectu nouæ generatio. Prima.n.formæ gn̄atio non est intensio, sed illius absoluta productio, itēq; & cōtrarij remissio, at secunda eiusdem generatio est prioris intēsio: & cōtrarij etiam remissio. Hæc de qualitatibus diuisibilibus, in subiecto diuisibili, & habentibus cōtrarium. Et de luminis intensione ac qualitatum diuisibilium nō habentium cōtrarium auctione agamus. luminosum igit̄ vt sol in vltimo instanti tp̄is mensurantis eius accessum ad perspicuū producit in illo vnum gradū luminis, deinde & si continuo sol moueatur, tunc per aliqd' tp̄s non producet maius lumen: nec extēsiue nec intensiue: & in vltimo instanti illius motus causat lumen minimū extensiue secundam partem perspicui illuminādo, qua minorem non posset per se illuminare, & in ipsomet instanti secundo prius lumen in parte prius illuminata intendet, donec cōpleatur illuminatio tota gradualiter, & extensiue. causa aūt est & quia non quælibet approximatio sufficit ad illuminandū, & quia intensio luminis fieri non pōt per minus minimo. De habituum intensione agamus, & dicimus ꝙ habitus & virtutes augent̄ ex frequentatis actibus. 3. Ethic. oportet.n. imaginari ꝙ quēadmodū nō oēs guttę cauant lapidem. 8. phy. sed vltima virtute cæterarum: sic nō oēs actus habitum augēt, sed vltimus virtute cæterorum. Et de auctione magnitudinis eodem modo est dicendum. Tum quia auctio vel est generatio formæ in pluri materia q̃ erat, vel finis illius, igitur particularis auctio erit subitaria, ac per minima, tum quia dimensio vt est forma naturalis, non est diuisibilis in infinitum in partes actuales, quare oportet imaginari vniens ipsum sub certa dimensione productum prima actione ab aīa augeri per minimum: ita vt prima auctione relinquatur maius quā erat ꝑ minimū, & in secunda iterū plusq̃ erat per minimum, & sic vsq; in statum, qua ratione tota auctio licet sit successiua, non est continua: quod Auer. 8. phy. probat, nam si in quolibet instanti vniens esset auctum: in fine tp̄is esset infinitum. probatur, quia non pōt esse actum per minus q̃ sit minimum: cum forma non sit diuisibilis per minora minimo, igitur in quolibet instanti erit auctū per minimum, sed infinita sunt instantia in illo tp̄e, igitur in fine erunt in vniente minima infinita, & ita erit in infinitum auctum. Hæc Auer. Simili rōne de velocitatis intensione est dicendū in motu locali ipso naturali, nam si velocitas continuo intenderetur, tunc in quolibet instāti tp̄is mensurantis motum naturalē esset maior, & cū nō possit esse maior minus quam per minimū, cū velocitas sit forma naturalis, & nulla forma naturalis est diuisibilis in minora minimis, igitur si in quolibet instanti esset maior, tunc in quolibet instanti erit maior per vnū gradum minimū, & cū instantia sint infinita, igitur in fine motus velocitas erit infinita. Sic igitur vt de lumine est dicendum, ꝙ in motu à virtute mobilis & medij acquiritur vnus gradus velocitatis, deinde mobile mouet̄ certo tp̄e, in cuius vltimo producit ſm gradum velocitatis priorem augendo, & sic vsq; in finē, & huius causa est, quia velocitas est quædam forma naturalis, quæ nō est acquisibilis per partes minores, & minores in infinitū, vt cæteræ formæ naturales. Erit igitur ex oībus, ijs conclusio hæc ꝙ nulla intēsio est motus cōtinuus, & vnus. qua ratione euenit, vt nec ipsa remissio nec tarditas nec diminutio sit motus continuus & vnus. Hæc de dilucidatione dicta sufficiant.

Modus intensionis.
De qualitatibus primis.
De intensione luminis.
De intēsione habituum.
Cōm. 23.
De actione.
Cōm. 23.
De intensione velocitatis.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS sufficienter elucidatis ad primam negatur maior. Ad rationem primā quæ probat maiorem dico ꝙ 3. physi. diffinitur motus in eo ꝙ motus, & conceditur de ratione motus vl'is esse continuitatem, non aūt de ratione huius vel illius motus in sp̄ē, vt ibidē dicit Auer.

Aliquid.n.competit alicui per rationem generis, quod non competit motui per ratioñe spẽi, per rationem.n. motus in genere oĩs motus est vnus & cõtinuus, non tamen per rõnem spẽi, solus.n.localis per rationem generis & spẽi est vnus & continuus, cæteri oẽs per rõnem generis sunt continui: per ratioñe spẽi sunt interpolati, vt Auer.ait.6.phy. Ad secundam cõcedo ante oẽm motum esse motum per rõnem generis, non aũt p rõnem spẽi, ante.n.primam minimi generationem non est generatio. Aĩaduerte tamen, ꝙ ante oẽm motum esse motum põt bifariã intelligi etiã sub ratione generis, quia vel per inceptionẽ, vel per desitionem: si intelligitur p desitionem, conceditur ante oẽm motũ desijsse aliquẽ motum, quia semper ante totum motũ desijt prima eius pars. si per inceptionem, negatur ante oẽm motum esse motum, quia non ante oẽm motũ incepit motus, qa tunc idem motus inciperet ante seipsum, silr concedit post oẽm motũ esse motũ per inceptionẽ, qm̃ post oẽm motum incipit motus aliquis, nõ aũt post desitionem, non.n.post oẽm motum desinit motus, tũc.n.idem esset post se. Ad tertiam conceditur aliquem motum esse in instanti, non quidem per rationem generis, sed per rationem spẽi. Ad rationẽ Aris. dico ꝙ arguit ad hominem: qui tenebat lationem esse subitariam, & continũ componi ex indiuisibilibus, tunc.n.sequitur in eodem nunc esse motum & quietem. Ad tenẽdo Auer. dico ꝙ alterans in vno nunc alterat prima alteratione, in secundo nunc mediato secunda alteratione etiam alterat, & sic non sequitur in eodem nunc esse motum & quietem, quia non in quolibet nunc est motus & quies, nec sequitur idẽ moueri simul motibus cõtrariis. Ad quartam conceditur ex parte agentis agens agere citius in partem propinquam quã in remotã, vel negatur illa oĩ ex parte, nec.n.forma produci põt per minus quã per minimũ extensiue vel intensiue, nec agẽs põt agere vna actione in maius quam in minimum: quare agens naturale æque cito producit effectum in partem propinquã & in remotam intra sphæram minimam suæ actionis. Qm̃ in tota sphæra & cuilibet parti illius æque bene applicatur. Ad quintã dico ꝙ licet de primo in motu sint plures positiones. Peripatetici tenẽt dari primum & vltimum motus in eo ꝙ motus per negationẽ: motus vero per rationem speciei totalis concedunt primum & vltimum in acquisitione per affirmationẽ, per exemplũ in alteratione primum erit in primo instanti generationis caliditatis: vltimum erit vltimus gradus illius. vel primum dicitur primum minimum, vltimum aũt dicit vltimum minimum, cum quibus tamen stat cuiuslibet rei permanentis dari primum per affirmationem, nõ autem vltimum per affirmationem, nam multum refert appellare vltimum & primũ ẽm esse, & primum & vltimum ẽm generationem, concedunt.n.peripatetici primum & vltimum secundum generationẽ, qm̃ primum minimum: quod prima generatione acquiritur, & vltimum quod vltima generatione habet. Secundũ tamen esse concedunt primum, negant tamen vltimum, qm̃ omne quod in hoc instãti est, adhuc erit. Secundum.n. esse vltimum dicitur post quod res primo non erit. Primum autem, ante quod nihil prius erat, qua ratione cõcedunt primum, negant vltimum, in generatione autẽ acquisitiua cõcedunt primum & vltimum: vt dictum est. Ad sextam patet solutio, qũo pars intelligi potest prior toto, & qũo non, itẽ & qũo posterior. Ad secundam principalem patet solutio ex dilucidatione. Ad tertiam etiam patuit solutio ex dilucidatione. Et addo ꝙ non omnis remissio vnius contrarij est intensio alterius, qm̃ stat frigiditatem vt octo remitti ad vnum, & hæc remissio nullius erit intensio, sed bene erit eius contrarij generatio. Quando.n.alterum contrarium remittitur, alterum oĩno aut intendit, aut generat. Ad quartam dico ꝙ vna totalis põt esse altera totali velocior, quia est successiua in tpe, particularis omnis est subitaria. Ad quintam negatur assumptum, quia licet motus localis naturalis sit continuus, non tamen continuo velocitat, vel intenditur in velocitate, vt dictũ est in dilucidatione. Ad sextam oẽs negant minimum inexistẽs, siue ipsum sit quantum intensiue, siue extensiue, qm̃ oẽ quantum quouis modo est diuisibile in infinitũ in partes inexistentes siue potentiales, at minimum per se existens. Quidam concedũt illud ẽm extensionem ad hũc sensum, ꝙ in aliquanta subiecti magnitudine põt naturaliter saluari aliqua naturalis forma, & in aliquanta minori non põt, igitur dabilis est minima in qua põt. Pari ratione cõcedunt maximum quod, sic quia in aliquanta maiori põt: nõ aũt sub omni maiori, igitur datur maxima, nõnulli minimum & maximum extensionis in dissimilaribus, quæ etherogenea dicuntur. negãt autẽ illud in similaribus, quæ dicuntur homogenea, volunt enim dari maximum & minimum bouem, negãt autẽ maximam & minimam carnem, sed hoc friuolum est, qa si partes homogeneæ siue similares possunt esse semper minores, poterunt in tam parua quantitate sumi ꝙ cõstituũt corpus etherogeneũ siue dissimilare in quantitate grani frumenti eiusdem rõnis cum corpore, qd nunc est bos, qm̃ si cum quantũlibet minore magnitudine partium homogenearum potest stare esse & forma, etiam cum illis quantũlibet minoribus poterit stare vita, qm̃ vita totius resultat ex compositate partium, sic igit cõcedatur minimum extensionis in oĩbus vt in libris phy. est conclusum. De minimo intensionis calculatores negant illud oĩno, & per se existens & inexistens. probant hoc fortissimo argumento, quia ponat aliquod lucidum illuminare aerem summe dispositum ad lumen ẽm quãtãcunq; distantiam põt, tunc arguo, oĩ parte proportionali huius luminis est aliqua remissior, & loquor de partibus ẽm extensionẽ subiecti, igit non est dare minimum lumen intensiue. deducitur, qa si detur minimum lumẽ, eo nõ erit in hoc medio aliud minus in aliqua illius parte. antecedẽs probatur: qm̃ in casu dato nulla pars medij est per totum vniformiter lucida, sed quæ remotior est, semper minus est lucida, & quia non est dare vltimã partem simplr, quæ sit illuminata etiam non erit dare aliquã minime illuminatã seu remississime, & ita quælibet est aliqua remissior pars luminis situ distincta, & ita talis formæ nõ est dabile aliquod minimum intensiue, & sicut dicunt de lumine, ita in oĩbus formis intensibilibus negãda sunt minima, & maxima intensiue, siue in gradu. Et licet de hac materia fuerit longus sermo alibi, tamen teneo de intentione peripateticorum minimum & maximũ etiam in gradu intensionis, vt supposuimus in dilucidatione. Tunc ad rationem de visione remississima: dicunt nonnulli dabilem esse remississimam visionem in fieri: non aũt in corrumpi, in fieri quidem, quia rei permanentis datur primum, at in corrumpi non quia non datur vltimum, & sic admisso casu illa visio fieret remissior p remotionem visibilis, & ita oportet illam desinere per primum nõ esse & idem de cæteris volũt. Sed hoc nihil est: quia si non

Com.74.

De minimo

1.solutio.

Confutatio.

si non daretur vltimum in corrumpi, igitur nec in generari, nam si minimum calidum versus corruptionem potest esse sub minori quantitate, tunc minimum frigidum potest generari sub minori & minori in infinitum alr corruptio vnius non esset generatio alterius, qm illius quod minimum fuit in generari põt in infinitũ aliqua pars minima corrumpi, igitur in infinitum minor generari. Alij dicunt in his quæ subito fiunt, quæ non nisi per instans durant, & ex quorum corruptione nihil fit vt sunt visio, & illuminatio, & momentum dari primum & vltimum exponendo semper per affirmationem: remississima.n.visio nunc est, & ĩmediate post hoc non erit, item nec immediate ante hoc, igitur simul incipit & desinit, & cum ex illius corruptione nihil generetur, non sequitur in eodem instanti esse subiectũ sub duobus contrariis. Vel dici potest primum instans elongationis ipsius visibilis esse primum non esse visionis remississime, & sic nego esse dabile vltimum, quia quoties tu primum instans elongationis sumis, erit tunc primum non esse illius & sic rõ nulla. Ad secundam rationem, quæ nunc facta est de lumine dico esse deueniendum ad vltimũ spatiũ medij illuminati, quod ęqualiter est per totum remisse illuminatum, quia ex quo est minimum, agens põt æqualiter in primam & vltimam illius partem, vnde concedo lumen sphæraliter multiplicari proportionabiliter non quidem per partes potentiales, sed per partes actuales, est igitur deuenire ad vltimum remissum lumen. Ad septimam dico ꝙ necessario raritas consequitur illam partium distãtiam, non enim esse põt, quin corpus rarefiat, tñ raritas non consequitur eam pro quolibet instanti, vt dictum est de velocitate, & sic negatur consequẽtia. Alr & facilius dico occupationem maioris loci non esse motũ localem, sed gñonem maioris loci: quę fit in instanti, sicut generatio caliditatis, & gño raritatis, occupatio.n.maioris loci nõ fit per se, sed consecutiue, sicut tenendo resoĺonem vsq; ad materiam primam. In instanti gñonis ignis ex aqua fit maior raritas & occupatio maioris loci, ex quo seqtur occupationem illam non esse per se tm̃ alicuius motus, sed consecutiue tm̃. Ad octauam patet solutio ex dilucidatione, non.n.quęlibet approximatio sufficit ad illuminandum, sed in vltimo instanti certe approximationis fit lumen, vt dictum est, & ita licet motus luminosi sit continuus: tñ illuminatio est interpolata. Ad nonam dico ꝙ agens est impeditum propter formæ repugnantiam: repugnat.n.formæ in quolibet instanti intendi. Et si dices tp̃s interpolationis est diuisibile, & hẽt plura instantia, quare igitur agens potius in vno quã in altero agit, patuit solutio ex proxima disputatione, tñ dico ꝙ ordinis accñtalis non est reddenda causa, nisi ex motu cœli, sol.n.plures radios producere põt, producit tñ hunc magis quam illum per accidens: ex motu tñ cœli ordinato. Ad propositum agens agit magis in vno quam in altero per accñs, ex motu tñ cœli est determinatum. Dici etiam potest agens interim agere, sed conseruãdo, non aũt producendo. Ad.10.dico sensum decipi circa sensibilia per accñs, non aũt circa sensibilia per se. Ex his apparet primo esse dabile primum intensum esse, nã primum instans esse secundi gradus est primũ intẽsum esse prioris. Scd̃o apparet ꝙ licet ad oẽm remissionem alicuius cõtrarij sequatur gño alterius, nõ tamen sequitur illius intensio, qm̃ ſp intẽsio formæ supponit illius generationem. Hæc de.7.disputatione.

2.Solutiones. · Correlaria.

Eodem Textu.

DISPVTATIO OCTAVA

De modo intensionis formarum.

Num intensio formæ fiat per maiorem elongationem à suo contrario.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

1.Ratio. QVod intensio formæ non fiat per maiorẽ elongationem è suo contrario, arguitur primo: qa multæ sunt formæ, quæ carent contrario, quæ tamen intenduntur, vt lumen, sensationes, & aĩæ operationes, præterea multæ sunt formæ quæ habẽt cõtrarium, vt virtutes, quæ non per elongationẽ è contrario intenduntur, sed ex frequẽtatis actibus, vt dictũ est. Secundo arguitur, quia tunc hoc dato, nulla erit vera formæ intensio, vel remissio, sed ƒm apparentiam tm̃: quia si per solã elongationẽ intendiꝛ, tunc forma quę dicitur aucta: in rei veritate non dicetur aucta vel intẽsa, cum nec maior quam erat prius, sed solum apparet maior ꝑ sui contrarij depurationem, ꝙ ipsius apparentiam impediebat. Tertio data quæstione, tunc nũquã forma augeretur in aliquo subiecto, quin simul in eodem subiecto forma illius contraria augeretur, nam si albedo augetur, tunc minus nigredini permiscetur, igitur ecõtra nigredo minus miscetur albedini, non.n.põt albedo à nigredine remoueri quin econtra nigredo ab albedine etiam elongetur, quare vtraq; intendetur. Quarto si forma intenditur per elongationẽ à contrario vel hoc esset ipsa remanente tanta quanta erat prius, vel quia ꝑ contrarij diminutionẽ aliquid addiꝛ priori formæ vltra illud ꝙ erat. si sibi nihil additur: tunc nõ erit intensa ƒm rei veritatẽ, qm̃ præcise est tanta quanta erat, sin aũt per talem elongationem aliquid additur priori formæ, igiꝛ auctio formæ non erit sola contrarij minutio. Quinto si quęstio esset vera, tunc remissio fieret per accretionem contrarij, igitur vbi esset forma sine tali mistione: illa esset summe talis, quod est falsum. nam in aere puro non est frigiditas aliqua: & tamen est remisse calr, põt.n.fieri aer purus magis vel minus calidus, & tamen est sine contrarij admistione, aliter nõ esse purus. Sexto nulla causa priuatiua est causa alicuius positiui, at remotio talis est aliquid priuatiuum, igitur non est causa intensionis, quæ est res positiua. Septimo denominatur à termino ad quem, ex.5.physi. sed illa intensio albedinis est dealbatio ex eodẽ quinto, igitur terminus eius est aliqua albedo, & ita non est sui contrarij remotio. Octauo data quæstione, tunc ita caliditas successiue gradualiter acquireretur, sicut frigiditas successiuẽ gradualiter deperdereꝛ, at frigiditas quæ remittiꝛ à gradu summo ad non gradum remittitur ad subduplum: ad subquatruplum, & ad suboctuplum, & sic in infinitum, igitur caliditas intenditur ad duplum, ad quatruplũ & octuplum, & sic in infinitum, & sic nũquã remitteretur tota frigiditas alicuius, quin induceretur infinita latitudo caliditatis. Nono applicetur aliquod infrigidãs alicui calido in hoc instanti, quod est præsens, & quæro vel in hoc instãti qd' est præsens introduxit in illo aliq̃ frigiditatem, vel in instanti illi immediato, vel mediato: non in instanti, ꝙ est præsens, quia non põt esse motus in instanti: nec in instanti immediato, quia non est instans immediatum instanti, igitur illam induxit in instanti mediato, sed inter quælibet duo instãtia mediat tempus, igitur tempore medio non induxit illam frigiditatem in calido vt octo: & continuo in illo tempore

medio

medio illud infrigidans remisit, igitur cum aliqua caliditate remissa nō stat aliquid sui contrarij, & sic remissio vnius contrarij non erit intensio sui contrarij. Decimo ponatur quòd A sit vnū calidū vniformiter difforme in extremo intensioris terminatum ad gradum caliditatis summum, & in extremo remissiori ad nō gradum, & cum illa caliditate coextendatur frigiditas vniformiter difformis: per qōnem, sic ꝙ vbi terminatur caliditas ad summum, terminetur frigiditas ad non gradū, & vocetur gradus summus ad quem terminatur illa latitudo B, & gradus medius totius latitudinis C, & tunc cū ipsius B ad C sit proportio finita, sit illa dupla, & arguo sic aliquis est gradus citra B in latitudine signata, cuius ad C, est proportio plus quam dupla: & quilibet talis est ipso B, remissior, igitur aliquis gradus ipso B, remissior erit intensior, assumptum probatur: quia versus B est reperire aliquem gradum q est in duplo minus admistus cum suo contrario, & aliquem qui in triplo, & sic in infinitum, quia ad illud extremum terminatur frigiditas ad non gradum, igitur est reperire aliquem gradum in duplo intensiorem, & in triplo, & sic in infinitum. tenet consequentia, quia sicut proportionaliter est minus suo contrario admistus, sic erit intensior, quare si versus B est reperire gradum aliquem in duplo minus admistum, erit reperire gradum in duplo intensum: & sic in infinitum, quare erit reperire aliquem gradum citra B cuius ad C erit proportio plus quam dupla. Vndecimo data qōne, tunc aliqua forma immediate post hoc remittetur, quæ erit infinitæ intensionis, quæ tamē antea erat finitæ intensionis. probatur & ponatur ꝙ A sit vna caliditas summa extēsa per aliquod subiectum: & B sit vna forma remissa præcise subdupla ad A, & incipiat A per aliquod agens contrarium instanti quod est præsens remitti, sic ꝙ illud agens incipiat in subiectum illud cui extenditur A inducere frigiditatem à non gradu deducto quocunq; iuuamento: vel impedimento extrinseco, isto posito arguitur sic, A instanti quod est præsens est præcise in duplo intensius B, & immediate post instans quod est pñs erit infinite intensius B in nullo variato B: igitur A immediate post hoc erit infinitæ intensionis. tenet consequentia, & añs pro prima parte patet ex casu. Et secunda pars añtis arguitur, quia B est aliqualiter admistum cum suo contrario, cum sit forma remissa, & A immediate post hoc erit in infinitum minus admistum cum suo contrario quam sit B, igitur A immediate post hoc erit in infinitum intensius q̄ B, consequentia patet, & añs probatur sic, nullam latitudinem frigiditatis immediate post hoc acquiret A & si aliquam latitudinem frigiditatis A immediate post hoc acquiretur A esset aliqualiter admistum cum suo contrario, & aliqualiter intensum, & si in duplo minorē A, esset in duplo minus admistum, & in duplo magis intensum, & sic in infinitum: igitur si immediate post hoc in infinitum minorē illa certa data acquireret, foret in infinitum modice admistum cum cōtrario, & sic infinite intensum, & ꝙ ipsi A non acquiretur aliqua latitudo patet ex casu. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

DIXIMVS proxima disputatione intensionem formæ esse illius comparatiuam generationem, & qm̄ oē comparatiuum supponit positiuū, ideo generatio comparatiua formę supponit illius positiuam generationem forma, igitur primo absoluta atque positiua generatione generatur, postmodum ipsa genita augetur, quæ auctio est formæ intēsio, huius aūt intensionis vt dictū est primum non eodem modo ab oībus assignatur, qui enim intensionem volunt esse motum continuum: asserunt primum instans quod est ipsius generationis ꝑ affirmationem, esse intensionis per negationem. peripatetici aūt qui intensionem esse motum discretum atq; interpolatum fatenť, dicūt primum instās intensionis esse per affirmationem esseq; illud in quo fit secūdi gradus eiusdem formæ comparatiua generatio, vt dictum est, mista contraria dicuntur, quæ sunt in eodem subiecto coextensa, vt si in ligno pedali esset caliditas, & frigiditas coextensę, hæ mistæ dicerentur elōgari vero, qm̄ altera recederet, altera permanente. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

SIMPLICIVS de præsenti disputatione velle videtur formas effici intensiores vel remissiores per maiorem vel minorem cū contrario admistionem, asserēs formam esse intensiorem, quæ minus suo contrario est admista, remissiorem, quæ magis illi copulata, qua ratione velle videtur intensionem nihil aliud esse, qui formæ depurationem: remissiorē aūt nihil aliud quā illius cōmistionem. Hanc pōnem visus est sequi Expositor vbiq;, qui dicit formas intendi per maiorem è contrarijs elongationem. Arist. 3. Topic. dicit ꝙ quæ cōtrarijs sunt impermistiora, sunt magis talia, vt albius, quod nigro impermistius. Præterea Auer. 5. phy. inquit albū nō fieri minus album nisi ex mistione sui contrarij, & ibidē ait diminutū in omni genere esse diminutum per mistionem contrarij, &. 2. de generatione volens probare quatuor elementa esse in misto, dicit ꝙ si calidum non esset in cōposito, non esset in eo frigidum: nisi in fine, i. in summo: ex quo videtur ꝑm ipsum ꝙ purum frigidū est frigidum in summo: & pura frigiditas est summa: & ita frigiditas non summa, sed remissa, est frigiditas caliditati cōmista. Præterea Arist. 6. Phy. nullā tribuit accidentibus diuisibilitatem nisi per accñs, ratione subiecti: inquit. n. de albo aūt alia ratio est ꝑp id qd ꝑm accidens oīa diuisibilia sunt, cui. n. accidit albū, aut quale illud diuisibile est, vbi Auer. inquit sed oīa sunt diuisibilia per accñs, i. oēs qualitates, quare si non sunt diuisibiles nisi rōne subiecti, relinquitur ꝙ non pñt esse gradualiter intensibiles, & sic aut nullo modo erunt intensibiles remissibilesúe, aut per admistionem contrarij, idem quoq; Arist. ait in. 5. auscul. physicæ. Sed huic positioni objiciunt quidā. Primo quia qm̄ albedo intēditur aut intenditur per aduentum alicuius positiui: vel ꝑ solam contrarij remotionem. si primum igiť intēsio principaliter est propter additionē partis ad partem, & non per solam remotionem contrarij. si secundum, tunc sola priuatio esset causa effectus positiui, vt intensionis, quæ est effectus positiuus, remotio. n. cōtrarij pura priuatio est. Secundo vt arguebatur, motus denominatur à termino ad quem ex. 5. phy. sed illa intensio albedinis est dealbatio, vt ibidem dicitur, igitur terminus eius est albedo, & ita non est remotio contrarij. Tertio arguo ergo fortissime sic. si nulla qualitas est gradualiter diuisibilis sed solum ratione subiecti, tunc eius intensio vel remissio fieri non posset per contrarij maiorem vel minorem admistionem, qm̄ eius cōtrarium esset etiam indiuisibile gradualiter, & ita cuicūq; cōparabitur indiuisibiliter comparabiť & non ꝑm magis & minus, faciūt etiam rationes oēs in principio contra hoc. Alij iuniores simpliciter protulerunt intensionem fieri per minorem mistionem cum contrario, non quidem ꝑse primo ac prin-

Pō Simp.

Cōm. 29.

Cōm. 45.

Cōm. 49.

Cōm. 41.

Obiectiones.

2. positio.

ac principaliter, sed quasi per accidens, siue consecutiue. Imaginãtur enim formam intendi per additionem partis similaris formæ ad partem similarẽ, & hoc principaliter, sed quia non potest addi albedini pars albedinis, quin ab eodem subiecto remoueatur pars nigredinis, dixerunt intensionem fieri per minorẽ cum cõtrario admistione cõsequenter, & quasi per accñs, quatenus ad additionẽ similis supra suum simile sequitur remotio contrarij. Sed hæc positio sic nude posita est falsa. primo quia non esset vniuersaliter vera, qm̃ non vr̃ omnis forma habet contrarium, item nec oĩs forma habens contrarium, sic intenditur vt in primo cap. tactũ est. Præterea cõtra hanc positionem faciunt oẽs rationes primi capitis, & præcipue. 8. 9. 10. & 11. hac. n. data sequuntur illa absurda, ad quæ rõnes ille deducunt, videlicet ꝙ aliqua forma in fine intensionis esset infinite intensa, & quod remitti posset vnum contrarium altero non intenso, & quod aliquis gradus citra summũ esset maior summo, & ꝙ aliquis gradus remissior summo esset infinite intensus, & tunc quære rõnes, omnia enim hæc sequuntur si proportionabiliter sicut vnum contrarium remittitur: alterum intenderetur. Quare hæc põ sic nude probata est erronea. Hæc de põnibus. *Confutatio.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione igitur accipio. Primo ꝙ cõtrarium põt sumi positiue, & priuatiue, vt Physici dicunt: cõmuni enim verbo forma & priuatio contrariæ dicũtur, presso aũt, album & nigrum. Secundo accipio priuationem & formam ita sese habere, ꝙ si forma est intensibilis, atque remissibilis eius cõtrarium siue illud sit priuatio, siue forma, etiam est intensibile & remissibile, hoc fatentur oẽs & Physici: & calculatores. Ex his sequitur ꝙ dum dicimus intensionem formæ fieri ꝑ minorem admistionem cum contrario ibi cõtrarium accipitur cõmuniter vt sese extendit tam ad priuationem, quã ad formã, qm̃ omne tale est intensibile, sicut suum contrarium. Tertio accipio ꝙ vnũ contrarium intendi vel remitti ꝑ maiorem vel minorem admistionẽ cũ cõtrario põt bifariam intelligi, aut gradualiter, aut ꝓportionaliter, gradualiter quidẽ, vt si alterum cõtrariũ remittitur per vnum gradũ, alterum etiam ꝑ vnum intẽdetur, & si iterum alterum per vnum alium remittatur, iterum & alterum per vnum alium intẽdatur, & sic semper gradualiter vsque ad non gradum. i. ad primum nõ esse talis contrarij remittendi: proportionabiliter vero vt si alterum cõtrarium sit in duplo remissum intẽdendum sit in duplo intensum, & si remittendum sit in triplo remissum, intendendum sit in triplo intensum & sic in infinitum, semper proportionabiliter vsquequo remittendum deducatur ad non gradum. Hanc distõnẽ iuniores calculatores sub alijs verbis obscuris tradunt dicentes ꝙ vnum cõtrarium intendi vel remitti ꝑ maiorẽ vel minorem admistionem, põt intelligi geometrice, vel arithmetice, & intelligunt & geometrice hoc est proportionabiliter, arithmetice vero gradualiter, vt dictum est, geometrica enim proportionabilitas est proportionum. eorum quæ cõparantur: similitudo, quali proportione sunt cõparabilia sex ad tria, & quatuor ad duo. vtrobique. n. est dupla proportio. Arithmetica vero est graduum siue differentiarũ eorum quæ comparantur, æqualitas quali cõparatione sunt proportionabilia, sed & quatuor, tria & vnum, vtrobique. n. excessus siue differentia est per duo. Quarto accipio ꝙ vnũ cõtrarium intendi vel remitti per maiorem vel minorem admistionẽ siue proportionabiliter & geometrice, siue gradualiter & arithmetice intelligatur, possumus accipere aut motu cõtinuo, aut motu discreto, siue interpolato. Ex his facile patet dilucidatio per cõclusiones. Prima est ꝙ nullum contrarium intenditur vel remittitur principaliter per maiorem vel minorem admistionem cũ contrario, patet, quia hæc maior: vel minor admistio est priuatio, quæ nullius effectus positiui causa esse potest. Ex quo sequitur tale principaliter intendi per additionem alicuius positiui eiusdẽ rõnis cum præcedenti, vt dicemus, & consequenter per maiorem vel minorem admistionem cum suo contrario. Secũda est ꝙ siue cõtrarium intendatur vel remittatur per talẽ maiorem vel minorem admistionẽ principaliter, siue cõsecutiue, intelligi non põt istud fieri motu cõtinuo. ꝓbatur per præcedentem disputationẽ, quia tunc intẽsio esset motus vnus, & continuus, & hoc nõ aliter probo. Tertia est ꝙ siue cõtrarium intendatur vel remittatur principaliter per maiorẽ talem vel minorẽ talem admistionem siue cõsecutiue, non põt intelligi per maiorem vel minorẽ admistionẽ proportionabiliter geometrice, sed arithmetice gradualiter. probatur per quatuor rõnes tactas in vltimo primi capitis, qm̃ si intelligitur geometrice proportionabiliter illud fieri, tunc sicut tale cõtrarium fiet in duplo minus admistũ, ita fiet in duplo maius, & sicut in triplo minus admistum ita in triplo maius, quare cũ in infinitũ fiet minus ac maius admistum fiet in infinitum maius, quod est falsum. præterea sicut suũ contrarium remittetur ad duplũ ita ipsum intendetur ad duplum, & sicut illud ad quadruplum: & sic in infinitum, ita & ipsum intẽdetur in infinitũ, quod est impoĩe. causa autẽ huius est: quia vt dicitur. 3. Physi. diuisibile oẽ potest proportionabiliter diuidi in infinitum, augeri autem non, quia omne possibile augeri erit quandoq; auctũ, possibile aũt diminui nõ oportet esse quãdoque diminutũ, sic igitur proportionabiliter geometrice nihil potest intendi vel remitti ꝑ maiorem vel minorem talem admistionem, at gradualiter arithmetice bene, quia sicut põt per vnum gradum vnũ cõtrarium minus misceri suo cõtrario, sic per vnum gradum põt augeri, & sic vsque ad octo, vel vsque ad summum, non enim sequitur tale in fine esse infinitę intẽsum, qm̃ suum contrariũ gradualiter est finite remissum. Si quis nollet has confusiones, peripatetice dicere posset nullã formam esse intensibilem nisi gradualiter, & nullũ cõtrarium esse remisibile nisi gradualiter, nullum. n. contrarium põt remitti ad duplum, ad triplum, & sic in infinitum, qm̃ remissio est discreta & gradus ꝑ gradum, & non partis per partem in infinitũ, & sic nulla forma est intensibilis nisi gradualiter. qm̃ nulla põt intendi ad duplum & triplum, & sic in infinitum, cũ nihil motu cõtinuo per partem post partem intendatur, sed ꝑ motũ discretum gradus per gradũ. Quare oẽs tales calculatorum confusiones euitare potes. Ex his facile patet oẽ contrarium intendi vel remitti per maiorem vel minorem admistionem contrarij gradualiter tantum, & motu discreto: non autem proportionabiliter motu continuo. Hæc de dilucidatione.

Excerptum. *Quæ Calculatores.* *Dilucidatio.* *Excerptum.* *Alius modus facillim.* *Dilucidatio.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS elucidatis ad oẽs rationes patet solutio. Ad primam tñ dico ꝙ licet careant contrario positiuo, nõ carent contrario priuatiuo, ꝙ est intensibile ac remissibile vt illius forma. Ad secũdam patet etiam solutio, illa enim consequentia sequeretur, qñ intensio esset per solam

lam elongationem à contrario intelligendo nihil addi positiui, tunc enim ratio valeret: at Simpl. & Expositor dicunt principaliter formam augeri per additionẽ simi lis, consequenter aũt per remotionẽ illam. Ad tertiã negatur cõsequentia, qm̃ quando remouet̃ albedo ab ipsa nigredine, remouetur per corruptionẽ nigredinis, vbi aũt nigredo remaneret, tũc esset elõgatio mutua. Ad. 4. patet solutio per responsionẽ ad secundã. Ad. 5. quære solutionem in lib. de generatione, vbi diximus elementum purum alterari nõ posse pura alteratione, sed alteratione mista generationi. Ad. 6. cõceditur totum ad ꝙ deducit ratio: illa. n. remotio nõ est causa intẽsionis, sed magis effectus, quia cõcomitatur ipsam intensionẽ, vel sequitur. aut dici potest, ꝙ est quasi cã: quia cã sine qua non, vel dispositiua vt dicemus. Ad. 7. conceditur totũ, nam remotio non est terminus, sed comitans terminũ, vel terminus per accidens, necessario tñ. Ad. 8. conceditur primo gradualiter remitti alterũ cõtrariorum, & gradualiter intendi alterum, tñ cũ remissio non sit gradualiter in infinitum, nec intẽsio erit gradualiter in infinitũ, & negatur ꝙ remissio alterius fiat proportionabiliter vsque in infinitum, quia secũdum peripateticos remissio fieri nõ potest nisi gradualiter. Secundo dato ꝙ fiat remissio proportionabiliter in infinitum, vt calculatores dicunt, tñ intensio, nõ crescit in infinitum, nõ enim oportet auctionẽ rñdere remissioni ẽm diuisionẽ proportionum, sed bene secundum diuisionem graduum, vt dictum est. Ad. 9. apud calculatores nõ dat̃ primum applicationis per affirmationẽ, sed ꝑ negationẽ, & tunc cõcedo immediate post hoc esse introductã aliquam caliditatẽ, nullam tñ caliditatẽ esse inductã, quia nec vt tria, nec vt quatuor, nec aliqua talis. vel peripatetice cõceditur primum ꝑ affirmationẽ primũ gradum caliditatis esse inductũ, & primũ gradum frigiditatis esse corruptum, & vlterius cõceditur aliquem motũ partialem esse subitarium, non aũt totalem. Ad. 10. atque 11. patet solutio, cõcludunt. n. intensionẽ nõ fieri ꝑ elongationem à cõtrario cõtinuo proportionaliter: cũ quo tamen sunt illam fieri cõtinuo gradualiter, hæc secundum calculatores, ẽm Peripateticos dico ꝙ intẽsio nec fit per remotionẽ cõtrarij cõtinuo ꝓportionaliter, nec continuo gradualiter, sed solum successiue discrete gradualiter. *Intellectus expositionis Simplic. & Tho.* Ex his patet recte Simplicium atq; Expositores sensisse, voluerunt enim intensionem fieri per remotionem, non tanquam per cãm, sed tanquam per effectũ sequentẽ ad cãm. Et de. 8. disputatione hactenus.

Eodem Textu.

DISPVTATIO NONA

De intensione & remissione formarum penes terminos.

Num intensio fiat penes distantiam à non gradu: remissio econtra penes appropinquationem ad non gradum.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

1. Ratio. QVod quæstio sit falsa arguitur. Et supponatur de mente Calculatoris ꝙ oĩs caliditas summa finite distet à nõ gradu. Secundo supponatur ꝙ latitudo motus vel velocitatis motus sit infinita. probatur, quia latitudo proportionis est infinita, & latitudo motus vel velocitatis motus sequitur ꝓportionem seu latitudinem proportionis, igitur latitudo motus est infinita, his suppositis arguo, cuiuslibet latitudinis remissio attenditur pænes appropinquationẽ ad nõ gradum, cum igitur A motus & B caliditas æqualiter appropinquat non gradui, vt volo sic acceptũ per casum, sequitur ꝙ A motus, & B caliditas sint ęque remissa, quare si intensio formæ esset per distantiam à nõ gradu: & remissio per appropinquationẽ, caliditas summa esset remissa. Præterea de facto arguitur de lumine & arguo. *Secunda.* aliquod lumẽ ꝙ distat à non gradu tantã distantia quãta caliditas summa ab eodem, est remissum, igit̃ summa caliditas erit remissa. añs deducitur ponendo, ꝙ A calidum per horam in aliquo calefactibili sufficiat inducere caliditatem vt octo: & ꝙ sol per suum motũ cõtinuũ magis apici meridiei appropinquet, illuminando continuo magis ac magis aliquã partem medij: tũc arguo ita sol põt illuminare partem illam, vt A ignis põt B calefactibile calefacere, sed A ĩ hora calefacit B vt octo, igitur sol in eadẽ hora põt illã partẽ illuminare lumine vt octo, hoc oĩbus patet quia lumini nihil resistit, & sol est maioris potentiæ quã ignis, igitur si in hora A calefacit B caliditate vt octo, sol illuminauit illam partẽ in hora lumine vt octo, vel tanto lumine gradualiter, quanta est caliditas summa, sed illud est remissum, quia continuo magis ac magis crescit in meridiem vsque, igit̃ calor ille erit remissus, aliter remissum erit summo ęquale, quale intensio non fit per appropinquationẽ ad nõ gradum. Tertio intensio & remissio sunt idem, igitur omne intensum est remissum, & oẽ remissum est intensum. tenet argumentum, quia si posset aliquod esse intensum, ꝙ non esset remissum, intensio nõ esset remissio, & econtra, si posset aliquod remissum non esse intensum, tunc remissio non esset intensio, igitur si intensio & remissio idem est, omne intẽsum esset remissum, & oẽ remissum intensum. antecedens vero probatur, quia oĩs gradus caliditatis est sua intensio & oĩs gradus caliditatis est sua remissio, igitur remissio est intẽsio & econtra. probatur prima pars añtis, qm̃ eodem modo habetur secunda: nã si non, detur oppositũ, tunc aliquis gradus caliditatis non esset sua intensio, sit ille A & sua intensio B & cum B intensio sit tanta quãtus est gradus A. igitur ipsius B erit aliqua intẽsio, & sit illa C: & tũc vel oportet ire in infinitum, vel dicere ꝙ gradus caliditatis sit sua intẽsio, & sic patet añtis prima pars. eodem modo põt secunda deduci, quare intensio est remissio & econtra: & ita oẽ intensum est remissum, & econtra: quare summa caliditas si dicitur ꝑ distantiam à nõ gradu: tunc erit remissa. Quarto cuiuslibet caliditatis gradus tm̃ præcise distat à non gradu sicut ipse est propinquus non gradui, igitur quilibet est ita intensus, sicut remissius. cõsequentia patet, quia intẽsio fit ꝑ distãtiam, remissio per appropinquationẽ. añs ꝓbatur, quia præcise per tantam distãtiam siue latitudinẽ, distat quilibet gradus à non gradu, per quãtam ipsemet non gradui est propinquus, quare sequitur vt prius idem impossibile. Sexto si qõ esset vera, tunc oĩs forma includens maximam distantia à non gradu esset summa, & sic caliditas vniformiter difformis terminata ad summum esset summa: ꝙ est contra Calculato. Septimo data qõne, tunc in casu duæ qualitates sunt æqualis intẽsionis, quæ per totum aliquod tempus æquali velocitate intendunt̃, quæ tñ ꝑ tales intensiones à non gradu inæqualiter recedunt, ꝙ est falsum, & arguitur cõsequẽtia: ponẽdo ꝙ A & B sint latitudines vniformiter difformes in suis extremis intensioribus terminatæ ad gradũ medium

dium totius latitudinis caliditatis, qui gratia exempli sit vt quatuor, & in extremis remissioribus sint terminate ad gradũ mediũ medietatis remissioris vtpote vt duo, & approximetur C summe calidum extremo intensiori ipsius A, & per totam istam horam vniformiter agat in ipsum quousque A, in extremo intensiori terminetur ad gradum summũ hoc est ad octo, & D calidum vt sex approximetur extremo remissiori ipsius B: & ꝑ totam eãdem horam agat in ipsum B vniformiter: sic ꝙ in fine horæ B terminetur ad gradum vt sex secundũ extremũ ꝙ tunc erit intẽsissimũ, isto casu posito, sequitur ꝙ A & B per totam istam horam æquali velocitate intenduntur, qm̃ quãta velocitate C intendit ipsum A: tanta D ipsum B, & neutrum illorũ agentium agit nisi intendẽdo, igitur quãta velocitate C intẽdit A, tanta D ipsum B cõsequẽtia patet, & añs probatur, quia ab vtroque horum agẽtium maxima latitudo inducta est vt quatuor, nam C intẽdit A ipsum à quatuor ad octo: & D ipsum B è duobus ad sex, vbi patet distantias esse æquales, quare æquali velocitate intenduntur qualitates istæ, quæ tñ continuo inequaliter recedunt à non gradibus quia A maiorem distãtiam cõtinuo acquiret q̃ B, cũ in fine includet distantiam vt octo: & B, vt sex. Septimo aliqua qualitas velocius recedit à nõ gradu, quæ tñ non acquirit maiorem intensionem cæteri paribus, igitur talis intẽsio nõ est penes recessum à non gradu mẽsurãda ꝓbaẽ añs, ponendo ꝙ A & B sint sub summo nigredinis colorata, & sub nõ gradu albedinis, & debeãt ꝑ totã istam horã vniformiter intendi ad albedinem summã, ita vt in fine horæ vtrũque sit summe albũ: & cũ hoc supponaẽ ꝙ A trãseat per plura media quã ipsum B ꝙ est poſe, qm̃ transitus de albo in nigrũ, & ecõtra, põt fieri qñque ꝑ plura, qñq; ꝑ pauciora media, & ita qñq; ꝑ transitum maioris qñq; minoris latitudinis, & arguiẽ sic, ꝑ totã illam horã velocius recedit à nõ gradu albedinis A ipsum quã B, qa cõtinue maiorẽ latitudinẽ siue distãtiam trãsit A quã B ꝑ casum, & tñ præcise ęqualẽ latitudinẽ acquirent, qa pręcise in fine vtrũq; erit summe albũ, quare rõ patet. Octauo ponaẽ ꝑ casum ꝙ A & B sint duæ latitudines caliditatis, & ambæ extensæ ꝑ duo subiecta pedalia, vt ipsum A ꝑ C, & ipsum B ꝑ D, & volo ꝙ caliditas A taliter deperdatur ꝑ motũ vniformẽ in hora: ꝙ prima medietate horæ deperdaẽ tota medietas quãtitatiua exñs in ipsius C semipedali, altera medietate ipsius C in nullo alterata, & in altera medietate horæ deperdaẽ secunda medietas caliditatis in altera medietate ipsius C. B vero caliditas taliter deperdatur in D subiecto, ꝙ ꝑ motũ vniformẽ in prima horæ medietate cuilibet puncto deperdaẽ tota caliditas à summo ad medium: & in secunda horæ medietate etiam per motũ vniformẽ tota residua à medio vsq; in nõ gradũ etiam in quolibet pũcto, istis stãtibus, arguo, A & B ꝑ motus vniformes in æquali tp̃e deperdũtur ad non gradũ, vt innuit casus, & illi motus erũt inæqualiter veloces: qa motus quo ipsum A deperditur est in duplo velocior, quã motus quo deperditur B: quia in prima medietate horæ ꝑ motũ quo deperdiẽ A, deperditur tota latitudo à summo ad nõ gradũ, & tunc ꝑ motũ quo deperdiẽ B præcise deperdiẽ tota latitudo à summo ad mediũ, & eodẽ modo de secũda medietate: igitur nõ per recessum à nõ gradu mensuraẽ intensio, nec remissio ꝑ appropinquationem. Nono solet argui de raritate & densitate, quia aliquis gradus raritatis est alio gradu densior, qui non est illo distantior à nõ gradu, & hoc mõ non est vl̃is regula. assumptum vero facile deducitur supponendo, ꝙ quilibet gradus raritatis ꝑ infinitũ distat à non gradu raritatis, ꝙ põt probari, quia si præcise finite, tunc aliquod remisse rarũ posset terminari ad nõ gradũ raritatis, sed hoc est impoſe, quod ꝓbo, & ponatur ꝙ A rarũ vniformiter difforme in extremo intensiori termineẽ ad certũ gradũ raritatis, ĩ extremo aũt remissiori ad nõ gradũ raritatis si fit poſe, & arguo ꝙ tale nõ sit rarum: nã illud est infinite densum, igitur nõ est rarũ. añs ꝓbatur quia sub extensione finita habet infinitũ de materia, igitur A est infinite densum, & ꝓbaẽ iterũ añs secundũ, & diuidatur A in partes proportionales, itaque prima medietas intensior A sit prima pars ꝓportionalis, & prima pars medietatis residue sit secunda & sic deinceps, & arguo si secunda pars ꝓportionalis ipsius A foret tanta sicut prima, & in duplo intensior quã sic iam prima, ipsa includeret in duplo plus de materia quã prima, sed ipsa nunc in duplo minus includit de materia quã tũc includeret, eo ꝙ est in duplo minor cæteris paribus: igitur nũc includit tm̃ præcise de materia sicut prima, & cõsimiliter argui põt de. 3. respectu secundæ, & de. 4. respectu tertiæ, & sic in infinitum, igiẽ in qualibet parte ꝓportionali ipsius A tm̃ includiẽ materia sicut prima, igitur sub extensione ipsius A habetur infinitũ de materia, & ita ipsum A erit infinite intẽsum, igitur nullo pacto rarũ, & ita nullũ remisse rarũ põt terminari ad nõ gradũ raritatis, & ita quilibet gradus raritatis ꝑ infinitum distat à non gradu, & ita patet suppositio, tunc arguo quilibet gradus raritatis ꝑ infinitũ distat à nõ gradu, igiẽ nullus plus alio distat, & ꝑ cõsequẽs de raritate regula non habet locũ. Decimo arguo & pono ꝙ sit vna caliditas vt quatuor coextense vni frigiditati vt quatuor in vno pedali, & volo ꝙ agens aliqd̃ vt octo calidum intendat illam caliditatẽ vsq; ad octo, tũc probo, ꝙ si intensio fieret ꝑ distantiam, & remissio per appropinquationẽ ad nõ gradũ, tũc in fine horę caliditatis illa esset in infinitũ aucta, ꝓbo, frigiditas erit in duplo nõ gradui ꝓpinqua & in triplo, & quadruplo, & sic in infinitũ, igiẽ erit in infinitũ remissa, sed ꝑ quãtũ ꝓportionabiliter frigiditas remittitur, ꝑ tm̃ augeẽ caliditas, igiẽ caliditas erit in fine in infinitũ aucta, plures aliæ rõnes fieri possent, sed hæ sufficiant. In cõtrarium sunt calculatores. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID non gradus, & quid sit summum prioribus disputationibus est dictum, amplius quid intensio, & q̃d remissio formæ etiam est dictum, intensionem vero fieri pœnes distantiam à non gradu, est intensionem mensurari per distantiam à nõ gradu: mẽsurantur aũt intensiones per distantias eiusmodi, qñ qualis est proportio distãtiarum qualitatum cõtrariarũ à nõ gradibus earũ, talis est proportio intensionum talium graduũ, vt quia gradus summus in duplo plus distat à non gradu quam medius, ideo summi ad medium proportio est dupla intensiuæ, & de cæteris, id genus similiter. Hæc pauca de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE disputatione nonnulli calculatores & non imperiti dixerunt intensionem formæ attendi pœnes appropinquationem ad summum, remissionem vero pœnes recessum à summo. huius opinionis videtur Auer. in. 10. lib. huius, vbi ait in omni genere esse vnũ metrum cæterorum, quæ sunt in illo genere, & exponit illud esse optimum. præterea in lib. de Beatitudine dicit omnes res mensurari comparatione summi, præterea Aristot. 3. Physi.

1. Suppositio.

Commen. 7.

3. Physi. dicit vnam esse viam ab Athenis in Thebas, & contra à Thebis in Athenas. Dico vnam subiecto, rõne tamen alteram, quare vna erit subiecto via, qua intẽsio distat à non gradu, & summo appropinquat, igitur non magis intensio mensurari debet pœnes recessum à non gradu, quàm pœnes accessum ad summũ attendi. Sed hanc positionem refellũt calculatores. Primo, quia hac põne data, tunc gradus summus caliditatis in infinitum excederet gradũ medium totius latitudinis caliditatis, quod est impossibile. & deducitur, q̃a plus excedit gradus summus gradum medium totius latitudinis, quã aliquis citra summum, & vltra medium, sed in infinitum aliquis gradus citra summum & vltra medium excedit ipsum medium, quia in duplo plus, & ĩ quadruplo, igitur summus gradus ĩ infinitum excedit medium. Quot autem in infinitum aliquis gradus citra summum & vltra medium excedat ipsum medium, ꝓbatur, quia in infinitum aliquis gradus appropinquat summo q̃ ipse medius, & pœnes appropinquationem ad summum est intensio mensuranda, igitur conclusio patet. & ꝑ idem deduci põt aliquem gradum citra summum esse intensiorẽ summo, per idem etiam deduci põt ꝙ aliquis gradus vt A est in duplo intẽsior nunc præcisè quã gradus B, & tamen A gradus immediate post hoc erit in infinitũ intensius B, & tñ cõtinuo post hoc remittetur A. præterea per idẽ deduci põt ꝙ gradus medius totius latitudinis in infinitum foret remissior summo & oĩa eadem radice deduci pñt vt in. 1. cap. proxime disputationis est inductum. Propter hæc dicũt alij calculatores ꝙ pœnes aliud sumitur intensio formæ, & pœnes aliud proportio intensionis vnius formæ ad aliam formã. intenditur enim forma per gradualẽ recessum à non gradu, & gradualem accessum ad summũ, & ꝑ gradualẽ remotionẽ à contrario, qm̃ qualibet forma quæ intenditur, per tantam latitudinem fit propinquior summo, per q̃tam remouetur à non gradu, atque à contrario illius, vt dictũ est in ꝓxima disputatione, nõ gradus. n. formæ, & nihil formæ, & priuatio siue contrarium formæ idem est, at proportio vnius intensionis ad proportionẽ alterius nõ est sumenda pœnes proportionem talium accessuũ ad summum, quia potest vna forma alia in duplo plus accedere ad summum, quæ tñ est ea minus quã in duplo intensior, sicut gradus medius medietatis totius latitudinis caliditatis in duplo plus accedit, qui tñ non est gradu medio in duplo intensior, sed in sex qui altero, igitur proportio intensionis vnius formæ ad proportionẽ intensionis alterius formę sumenda est pœnes proportionem distantiarum à non gradibus. Hæc sunt quæ calculatores sentiunt. Sed põnes hæ sine admiratione non sunt, & ab hominibus vtpote ociosis adinuentæ sunt, q̃ non veritatẽ adinuenire, sed cõfundere enixi sunt, & ꝓpterea vr̃ mihi hęc nõ esse sapide nec peripatetice dicta. Primo quia oĩs forma intensibilis ẜm peripateticos est finita, distantia aũt à non gradu est diminuibilis & augmentabilis in infinitum, igitur intensio qualitatis nõ est attendenda pœnes talẽ distantiam, nullũ. n. finitum potest attendi pœnes id, quod est infinitum. Secundo si intensio attendiť pœnes distantiam à non gradu ad sensum eorum, vel intensio totalis, vel partialis, nõ partialis, quia omnis talis est subitaria, igitur nulla talis est in proportione velocitatis alteri comparabilis non totalis: qm̃ illa est discreta atque motus interpolatus, vt probatum est, igitur pœnes nihil attenditur velocitas intensionis totalis, velox. n. & tardum de motu dñr cõtinuo, & ita proportio intensionis vnius formę ad proportionẽ intensionis alterius formæ, pœnes nihil est sumẽda. Tertio apud peripateticos datur velocissima intensio, & tardissima, similiter & maxima & minima intensio, igitur nulla potest alteri comparari in proportione velocitatis in infinitũ, quæ cũ sit perspicua apud peripateticos omitto vlterius ꝓbare. Et de põnibus hactenus.

Obiectiones.

Positio calculatoris, & Iaco. & Iuni.

Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione igitur debes scire de intensione formæ non aliter esse sentiendum, q̃ de auctione alicuius quãti. vt igitur augmẽtatio duplex est, totalis, videlicet & particularis, sic intensio formæ erit duplex. auctio quidem particularis est vnius minimi subitaria generatio, qua auctum diciť maius q̃ erat quãtitate vnius minimi, totalis vero auctio est generatio totalis tot minimorum quot cõstituũt vnã q̃titatem naturalẽ aucto, per quã auctum est deductum ad terminũ, quẽ requirit sua propria forma. Qua rõne patet nec auctionẽ, partilẽ nec vniuersam esse motũ: partilẽ continuũ quidẽ non, quia illa est subitaria: vniuersam vero minime, quia illa est cõposita ex partibilibus auctionibus atq; minimis, nõ aliter formæ intẽsio (vt dictũ est) duplex est, partilis quidem, qua vnum siue minimũ siue gradus formæ subito acquiritur, quo forma est maior quã erat per vnũ gradũ, totalis aũt, est generatio totalis tot siue minimorum, siue graduum, quot formã reddũt perfectã, quare nec prima nec secũda motus est cõtinuus. Prima nõ, quia est subitaria. Secunda minime, quia est motus discretus, & per minimas intensiones cõgregatus. Secundo debes scire ꝙ multum refert intensionẽ esse velocẽ vel tardam & breuem vel longam, velocius enim diciturꝙ motu cõtinuo inæquali tẽpore ꝑtrãsit maius, vel in minori æquale, tardius econtra, breuis aũt atque longa dicitur respectu termini vltimi, vt dicatur illa intensio breuior, quæ in breuiori tempore pertingit in suum terminum ad quẽ, illa longior, quæ longiori tempore, peruenit in eundem. Ex his sequitur primo nullã intensionem esse altera velociorẽ, nec tardiorẽ nisi æquiuoce, qũo etiam poetæ dicunt metaphoricæ tẽpus velox, & propterea videmus Arist. velox & tardum solum in motu locali dedisse, bene tñ vna dicitur altera breuiora. altera longior, vt quæ suum in finem breuiori tẽpore perducit, breuior dicitur, quæ longiori, longior. Secundo sequitur, nullam intensionẽ esse alteri cõparabilẽ in proportione velocitatis, vel tarditatis, & ita pœnes nihil attendiť velocitas vel tarditas intensionis, nec pœnes aliquid est sumenda proportio intensionis vnius formæ ad proportionem intẽsionis alterius. Tertio sequitur duas intẽsiones totales esse æque breues, ꝑ quarum vnam maior forma est acquisita, quã per alteram. Exemplum, si sint duæ totales intẽsiones in eadẽ hora, & ꝑ vnam acquiratur forma intensa vt octo, & ꝑ alteram vt quatuor, hæ sunt ęque breues, quia in æquali tẽpore pertingũt ad suos fines, altera tñ est maior altera, non in velocitate, sed in aggregando plures partiles intensiones, nam altera octo, altera quatuor partiles intensiones cõgregat. Quarto sequitur, duas intensiones factas in æquali tempore, quarum vna est altera maior, ita sese habere, vt nulla sit altera nec velocior, nec tardior, immo nec breuior, nec longior. patet istud per tertium nunc deductum, illæ enim intensiones totales sunt æque breues, & vna altera maior, & inæquali tempore factæ, & tñ altera non est altera velocior. Ex his patet dilucidatio, ꝙ videlicet intensio formæ nec ꝑ distantiam

1. Suppositio.

Excer. primũ.

Dilucidatio.

stantiam à nõ gradu, nec per accessum ad summum attenditur, nisi forte per accidens, vt dictũ est. Hęc pauca de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS elucidatis patet solutio ad rõnes fere oẽs, tamẽ speciatim. Ad primã conceditur prima suppositio, & negatur secunda, immo oĩs latitudo est finita, cũ nulla forma naturalis sit infinita. Ad probationẽ dico ꝙ latitudo proportionis sit finita, qm̃ & virtus actiua & virtus resistitiua est finita, dictum est.n.superius ꝙ velocitas motus non acquiritur continuo ꝓ diminutionẽ resistentiæ, nec per crementum potentiæ actiuę. Ad secũdam de lumine dico ꝙ tota latitudo luminis acquiritur vsque ad meridiem, & non ante, quia non nisi qñ sol venit ad directũ partis, & licet soli & lumini nihil resistat tñ nec lumẽ est citius acquisibile, nec vsq; ad meridiem est dispositio requisita ad illius productionẽ, quia deficit illi directio aspectus. Ad tertiã dico ꝙ ĩ aliquibus intensio & remissio est idem, vt in forma vt quatuor: in aliquibus nõ, nam caliditas vt octo est summa intensio formæ & nullo mõ remissio, caliditas vt vnum est summa remissio & nullo modo intensio, qm̃ licet sit diuisibilis, non tñ põt diuidi in partes minores potẽtes per se existere. cã aũt est, quia intensio & remissio sunt respectus, & propterea nõ põt aliqua forma dici remissio nisi respectu intensionis, & nulla intẽsio nisi respectu remissionis, quia caliditas vt vnum nullã habet remissiorem, ideo dicit̃ remissio tm̃, & nullo mõ intensio, caliditas autem vt octo dicit̃ intensio, quia respectu nullius dicit̃ remissio, & hoc modo patet ꝙ licet aliqua intẽsio, & aliqua remissio subiecto sit eadẽ, tñ in omnibus nõ est ita, vt dictũ est. Ad quartã cõcedo aliquã caliditatẽ ꝓ tãtũ distare à non gradu, ꝓ quãtum illi est propinqua, tñ dicit̃ intensa tm̃ si est vt octo, vel remissa tm̃, si est vt vnũ, quia intensio & remissio non dñr rõne distantiæ vt dictũ est, sed respectu alicuius alterius. Ad quintã dico ꝙ nõ dicitur caliditas summa ꝓ hoc, quia includit maximã distãtiam, quia nõ rõne distantiæ dicit̃ intensio, sed rõne pluralitatis graduũ. præterea latitudo vniformiter difformis licet actu includat distãtiã summã, tñ virtute est tanta quãtus est gradus medius, vt dicemus. Ad sextam patet solutio, quia intensiones illæ cũ non sint cõtinuæ, nõ pñt esse æque veloces, vel inæqualiter veloces. ꝓterea ammisso casu adhuc dico intẽsiones illas esse æque veloces, quia semꝑ æqualiter ꝓportionalr̃ crescũt respectu gradus medij, cui quælibet illarũ rñdet, & ĩ fine sunt ambæ æquales, quia q̃libet est æqualis suo gradui medio. A.n.in fine est vt quinq;, quia aggregãdo extremũ intensius & extremum remissius, totum est vt decẽ, medium aũt quinque, similiter B in fine est vt quinque, qa extremũ intensius est vt sex, & remissius vt quatuor, quæ aggregata sunt decem, quorũ medium etiã quinq; sunt, quare semꝑ sunt æquales, & in fine æquales, bene tñ dico ꝙ ꝯm peripateticos rõ nulla est, quia nulla illarum est motus continuus, & ita erũt æque breues, altera tñ altera non est intensior. Ad septimã patet solo, quia rõ supponit falsum, supponit.n.caliditatẽ velocius recedere à nõ gradu, ĩmo nec velociter, nec tarde qualitas põt dici recedere à non gradu sed breuiori vel longiori tẽpore. præterea licet vna illarum posset recedere per plura media ꝑ accñs, per se aũt oẽs ꝑ vnũ medium eiusdẽ rõnis recedũt, videlicet per qualitatẽ remissam, rubrũ.n.& fuscum sunt ꝑ accñs media, at remissum album est medium ꝑ se ad intensum albũ, & remissum nigrũ ad intẽsum nigrũ. Ad octauã primo dic rõnẽ supponere falsum, videlicet ꝙ motus illi fiãt cõtinuo. scdo dic, ꝙ semꝑ erũt æqueueloces, quia semꝑ subiectũ remanet æqualiter tale, nã qñ tota latitudo A deꝑditur in altera ipsius B medietate altera remanẽte in fine medietatis horæ totũ C remanet calidum vt quatuor, quia est regula calculatoris, ꝙ ꝑ quãtum latitudo est ĩ subiecto ꝑ tm̃ sui denoĩat illud, vt qm̃ est ꝑ medietatẽ subiecti, ideo ꝑ sui medietatẽ denoĩat illud, quare C remanebit vt quatuor, & sic ĩ toto tꝑe semꝑ respectu totius subiecti seruabitur eadẽ ꝓportio distãte à nõ gradu. Ad nonã de raro & denso dico iuxta põnẽ Auer. dari maxime rarum, & maxime densum, itẽ minime rarũ & minime dẽsum, & ita nõ oẽ rarũ esse dẽsum, nec ecõtra, & ita negatur oẽm gradũ raritatis ꝑ infinitũ distare à nõ gradu. immo est dare minimũ in raritate, & cõcedit̃ tale finite distare à nõ gradu, & cõcedit̃ vlterius casus, sed negatur tale esse infinite densum. Ad rõnẽ primo dico ꝙ illud acceptũ nõ potest diuidi in aliquas partes, qm̃ est minimũ, & dato ꝙ diuideret̃ in partes potẽtiales, adhuc dico scdam partẽ non hr̃e tm̃ de materia q̃tũ prima habet. Ad rõnem dico ꝙ debet sic argui si secunda pars proportionalis esset tanta sicut prima & in duplo intensior quam sit prima, ipsa includeret in duplo plus de materia quam prima, igitur nunc cum sit subdupla includeret æqualem de materia, quando remaneret æque densa, aliter negatur argumentum, & sic ratio nulla est, quia deficit secunda conditio, potest enim medietas habere æqualem materiam cum suo toto, quãdo esset illi ęqualiter densa, aliter negat̃ argumentum, plus.n.accipit̃ in antecedente, quam inferatur in consequente. Ad vltimum patet multiplex solutio. primo negat̃ suppositio, qm̃ intensio & remissio nõ est motus cõtinuus. Secundo dico ꝙ non per quãtum remittitur proportionaliter alterum cõtrariorum. ꝑ tm̃ alterum proportionabiliter intenditur. sed per tãtum gradualiter. Tertio negatur simpliciter alterum intendi per quãtum alterum remittitur, vt dictũ est in proxima disputatione. Hæc de nona disputatione.

Eodem textu.

DISPVTATIO DECIMA
De intensione formæ penes subiectum.

Num intẽsio formæ fiat per maiorem radicationem cum subiecto.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod quæstio sit falsa. Arguitur primo radicatio illa est qualitas intensibilis, igitur intenditur per maiorem radicationẽ, & sic erit processus in infinitum. Secundo si forma suscipit magis & minus per maiorem radicationẽ, igitur per essentiam eius non erit intensibilis, sed per causam in subiecto, & sic omnes formæ erunt tales, quia eodem modo subiectum omnibus comparatur. Tertio subiectum non suscipit magis & minus, igitur in illo nihil magis vel minus potest radicari. Quarto albedo separata potest esse intensior alia, igitur intensio non est per maiorem radicationem. In contrarium est expositor vbique, qui vult formam intendi per maiorem radicationem cum eius subiecto. Hæc de dubitationibus.

CAPVT

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID intensio formæ sit, prioribus disputationibus patet, at radicatio quid sit, in dilucidatione apparebit, hic aūt generali verbo, intelligit̃ pro fixione, atque intimatione cũ subiecto, seu (vt alij dicunt) pro participatione, qua subm formã participat, seu ꝑ comprehensionem, qua subiectum formã comprehendit, subiectum.n. nõnullis formis participat ẽm magis & minus, quas comprehendere dicitur secundũ magis & minus: nõnullis participat indiuisibiliter tm̃, quæ cõprehendũtur ẽm magis, dñr magis radicari, q̃ ẽm minus, dñr minus radicari, qd igit̃ sit radicatio verbo cõi, nunc patet. nã verbo proprio, in titulo dicetur. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

1. Positio. QVIDAM de mente expositoris dixerunt nullã formam ẽm sui essentiam esse intẽsibilem vel remissibilẽ, sed quatenus subiectum illa participat ẽm magis & minus, at participare ẽm magis & minus subiecto inest ꝑ hoc, ꝙ forma magis vel minus subiecto eradicat̃, quare forma est intẽsibilis ac remissibilis ꝑ maiorẽ minorẽue radicationẽ eius cũ subiecto. Hanc põnem nõ modo olfecit Arist. sed videtur illã expresse fateri. 4. physicæ auscultа. vbi inquit, nam queadmodum ex frigido calidũ, & ex calido frigidum, qñ fit, eadem est materia, quia potestate erat ambo, sic & ex calido magis calidũ fit nulla prorsus parte facta tũc calida, q̃ nõ erat antea calida, cũ calida minus erat, hæc Arist. vbi patet aliquid calidius effici, & non propter aduentũ alicuius de nouo, sed qa totũ erat minus calidũ, idem patet per aliud exemplũ, Commen. 84. quod subdit de circũferentia maioris circuli. Res hæc confirmatur per Auer. ibi vbi aperte dicit calorẽ nõ fieri maiorem per additionem caloris, sed per eductionẽ, Confutatio. quæ eductio vr̃ radicatio quædã subiecti. Sed hæc positio licet in disputatione proxima refelletur, tñ nõ est peripatetica, quia vbi forma ẽm essentiam esset indiuisibilis, & solum per radicationem diuisibilis, tunc medium nõ esset ex extremis ẽm essentiã refractis, vt vult Auer. vbique. Scd̃o hæc põ non põt euitare nonnulla argumẽta facta in cap. 1. quærerẽ.n. de tali radicatione an esset qualitas intẽsibilis, vel ne, & sic oportet tandẽ venire ad intensibile ꝑ essentiã. Secũdo tũc subiectũ respectu cuiuscũq; se haberet diuisibiliter: & si non, quæ est causa ꝙ ad vnã formã subiectum sese habet diuisibiliter: ad aliã indiuisibiliter, nihil.n. dicere pñt: nisi volũtarij ꝗcquã afferãt. Tertio principaliter quæri solet de hac radicatione quid sit, quia vel est aliquid distinctũ à forma, vel ipsamet forma: si ipsamet forma, tũc nihil aliud erit formã radicari magis vel minus, q̃ ipsamet formã suscipere magis & minus, si naũt sit aliquid distinctũ, vel erit forma absoluta, vel respectiua, si sit forma absoluta, habet̃ intẽtũ, qđ forma absoluta ẽm eius essentiã intendit̃ vel remittit̃. si sit forma respectiua, cũ nullus respectus intẽdat̃ ꝑ se, sed rõne formæ absolutæ, adhuc habet̃ ꝓpositũ, videlicet, qđ forma absoluta ꝑ se intendit̃, & nõ ꝑ radicationem. Quarto si ita esset, tũc vbi forma esset magis radicata, semꝑ subiectũ esset magis tale: hoc est falsum. nã apud medicos febris ethica est magis radicata q̃ cholerica, & tñ cholerica febris est intensior febris, atq; febriens tali febre intensius febrit. Vltimo Simpl. in prædicamentis cõmendat opinionem Archite de intensionis cã, & inquit mirabiliter Architas breui sermone cãm eius, quod est magis & minus insinuat, dicens, qualitas.n. quia infinitate quadã participat, ideo ẽm rationẽ eius suscipit magis & minus, & non ex participantibus. Hæc Simpl. Alij dicunt propter hæc argumẽta, 2. Positio. ꝙ radicatio maior vel minor formæ in materia non est cã suscipiendi magis & minus, sed præcisa cã est latitudo graduũ ĩ forma, siue (qđ idẽ est) illimitatio formæ, quæ subiectum participat. Sed hæc positio non est peripatetica, nec vera. Primo quia non põt forma intendi quin magis radicetur in eius subiecto, vel igit̃ radicatio illa cõcurrit vt cã, vel vt effectus, non vt effectus, quia tunc sicut forma intenderetur, ita radicatio intẽderetur, hoc est falsum, quia gradus octauus est minus cæteris fixus, cũ prius cæteris corrumpat̃: igitur erit concurrẽs, vt cã. Secundo radicatio formæ est cõtrarij positiui & priuationi abiectio, sed talis abiectio est saltẽ cã materialis dispositiua, igit̃ hęc radicatio cõcurrit aliquo pacto, vt causa. Tertio si intẽsio formæ esset cã maioris radicationis in subiecto, tunc intensio formæ de foris accideret, vt arguit Auer. 4. Phy. Hæc pauca de positionibus. Commen. 84.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione debes scire. Primo quid per radicationẽ formæ expositores intelligãt. Secũdo de quæsito dicendũ. Quid per radicationem. 1. Suppositio. Quãtum ad primum dico ꝙ ante productionẽ formæ subiectũ erat sub illius cõtrario positiuo, si illi erat aliquod tale cõtrariũ, & sub potentia ad illam, & sub priuatione etiã illius: qñ igit̃ ĩ subiecto plus est de contrario formæ, atq; plus de potẽtia, & de priuatione, plus erat indispositũ ad formã, quãto aũt potentia contrariũ & priuatio remittunt̃ magis, ac magis, tãto plus de forma recipit̃ magis ac magis, quare radicari in subiecto est priuationẽ & potẽtiã & cõtrariũ remitti, forma itaque intendi ꝑ maiorem radicationẽ est ipsam recipi in subo vel subiectũ illa participare ꝑ maiorẽ contrarij potentiæ & priuationis remissionẽ. Secũdo dico ꝙ for- Secunda. mã intẽdi ꝑ maiorẽ radicationẽ põt dupl'r intelligi, aut ita ꝙ fiat illorũ cõtrariorũ remissio nullo simili addito formæ, aut aliquo simili ei quod præerat addito. Tunc 1. Conclusio. dico ad disputationẽ primo ꝙ nulla forma intendit̃ vel remittit̃ ꝑ maiorẽ vel minorẽ radicationẽ talẽ intelligẽdo ipsi formæ nihil positiui addi, ꝓbat̃, quia tunc forma esset ante & post semꝑ æqualis, igit̃ subiectũ illa nunq̃ participabit ẽm magis, q̃ prius. Secundo dico ꝙ for- Secunda. ma intendit̃ ꝑ maiorẽ radicationẽ talẽ ꝑ hoc ꝙ aliquid illi addit̃. ꝓbat̃ hoc ex primo, qa si nihil addit̃, tunc nũquã subiectũ illa participabit ẽm magis. Tertio dico ꝙ Tertia. maior vel minor radicatio cã est dispositiua maioris intensionis vel remissionis, itaq; cã est quare subm participat forma ẽm magis & minus, etiã quare subiectũ reddit̃ simile agenti, hoc deductũ est, quia subiectũ disponitur ad recipiendum formã ꝑ omnium contrariorum remotionem, quare per gradualẽ remotionẽ potẽtiæ, & ꝑ gradualem remotionem priuationis, & etiam contrarij, si habet. Hæc pauca de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

AD rõnes igitur. Ad primã patet solutio, illa.n. radicatio est cõtrarij remissio, modo hæc intenditur ꝑꝑ intentionẽ formæ de nouo intendendæ, altera.n. est cã ꝑ se alterius & altera dispositiua, intensio formæ quidẽ cã est ꝑ se talis maioris radicationis, at radicatio cã ꝑ accidens siue dispositiua intẽsioris. Ad secundã dicemus in proxima disputatione, tñ pro nunc negatur cõsequẽtia, sequeret̃.n. illa, qñ forma intẽderet̃ per maiorẽ radicationẽ intelligendo nihil addi ipsi formæ. Ad tertiam patet solutio, in subiecto.n. nihil ꝑ se magis vel minus radicat̃, sed ꝑ accñs, vt in illo sunt dispõnes cõtrariæ formæ radicante. Ad quartã negat̃ assumptũ, immo si albedo esset

esset separata à subto, esset substãtia separata, & per consequens est omnino indiuisibilis, & propterea assumptum est falsum, ad auctoritatẽ Arist. & Auer. in. 4. phy. adductam pro prima positione facile respondetur per ea quæ diximus in lib. phy. volunt enim peripatetici per intensionem calidi nihil acquiri accessiuæ, hoc est ita ab extra, quod non præfuerit potentia ad illud, vt Platonici dixerunt, qui voluerunt formas accedere ab extra, bene tamen peripatetici volunt aliquid de nouo acquiri eductiue, quoniam & forma & gradus formæ educuntur de potentia, & non ab extra accedunt, tu vero quære nostras cõmentationes illic. Ex his apparet recte sensisse expositorẽ, qui dicit formas intẽdi per maiorem radicationẽ, & quatenus subm illis ꝑticipat magis, non .n. vult formę nihil esse addendũ. sic. n. cõfutata est põ, sed vult nihil esse addẽdum, alterius rõnis ac essentiæ à præcedenti, oẽ. n. qđ addit, est eiusdẽ essentiæ, rõnis, & similare toti ꝑcedenti, vt dicemus in proxima disputatione. Hæc de decima disputatione dicta sufficiant.

Expositio opinionis Tho.

Eodem Tex.

DISPVTATIO VNDECIMA
De modo intensionis formæ.

Num intensio formæ fiat per additionem partis gradualis ad partem gradualem vtraq; remanante.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

SI quæstio esset vera, tunc eadẽ esset forma, quæ intenditur à principio ad finem, at consequens est falsum de lumine, quod continuo est aliud atque aliud, aliter illuminatio non esset subitaria contra Auer. 4. phy. Secundo termini motus intensionis sunt incompossibiles, igitur forma quæ est terminus è quo corrũpitur adueniente ea quæ est terminus ad quẽ in tali motu. Tertio, cõtraria nõ pñt esse simul, sed albũ & minus albũ sunt cõtraria, vt dr. 5. phy. igit non manet idẽ albũ. Quarto si maneret eadẽ forma oĩs forma intensa in fine motus esset infinitæ intẽsa. ꝓbatur quia in quolibet instanti est pfectior quã erat, & ĩfinita sunt instãtia in quouis paruo tpe, igitur oĩs forma infinitæ intẽsa erit in fine si remanent oẽs partes priores. Quinto data qõne, tum alterabile quod in tota hora continuo alteratur in. 2. parte horæ non fuisset alteratum. deduco, quia nihil noui esset acquisitum. nam totum quod acquireret esset idem cum priori. Sexto tunc mobile moueretur ad id quod habet & deducitur consequentia, quia in toto tempore est eadem numero forma, igitur mobile non mouetur ad aliam formam quam ad priorem. Septimo eadem numero res non potest esse fundamẽtum duorum contradictoriorum, sed forma intensa & forma remissa est fundamentum duorum contradictoriorum quia intensi, & non intensi, igitur non est vna numero. Octauo si pars prior & pars posterior remanent, tunc plura accidentia solo numero differentia essent in eodẽ subiecto. Nono tunc quanto forma esset intensior. tanto esset imperfectior. tenet argumentum, quia magis esset compositior. Decimo argui solet intensio & generatio sunt mutationes disperatæ, igitur intensio potest esse sine generatione: & ita forma potest intendi sine productione alicuius alterius partis similis, & per consequẽs sine ꝓductione alterius. Vndecimo in ĩdiuiduis eiusdẽ rõnis non est ordo essentialis ẽm perfectionem,

Cõm. 219.

T. c. 19.

igitur intẽsa forma & remissa sunt vnamet forma. Duodecimo, si forma augeretur ꝑ additionẽ, aut illud additũ esset essentiale naturæ, aut accidentale: si essentiale, igitur præexistens forma, cui additur, non erat per se in specie illa, cum careret eo, qđ est de rõne & essentia speciei: si accidentale, igitur nõ facit per se vnũ cũ præcedẽti. Tertiodecimo si forma intenditur per hoc ꝙ additur alia priori cõsĩlis, igit forma subalis, & quãtitas similiter intẽderetur, cũ formæ subali possit addi pars priori similis faciens per se vnũ cũ ea, & quanto similiter. Decimoquarto cum album condensatur, fit albius sine additione nouæ partis, igitur intensio non fit per additionem partis. Decimoquinto cum visibile à remotis fit propinquius videndi, visio intenditur, & tñ visioni nihil additur, cum ipsa sit totaliter indiuidua. Decimosexto tunc forma intensa non esset vna per se, non. n. ex aliquibus fieri potest vnum, nisi alterum actus, alterum potentia sit. Decimoseptimo si pars præcedens & pars sequens fiunt vna forma, vel per identitatem, vel per vnionem, non per identitatem, quia tunc esset forma simplex. si per vnionem, tunc aliquibus sui vnirentur, veluti duæ aquę suis vltimis, at sic vniri nõ possunt partes ille, cum nõ habeant vltima. Decimooctauo si partes ꝑcedentes remanerẽt, tunc eodẽ subto primo erunt calor intensissimus & remississimus, qđ est impoĩe. Primo quia remissum aliquo modo intenso contrariatur. Secundo quia si ponantur indiuersis subiectis alterum ageret in alterum, quanto magis si ĩ eodem ponuntur. Decimonono nulla forma remittitur per diminutionẽ partis à parte, igitur nec intendi potest per additionem partis. antecedẽs probatur: quia quælibet medietas formæ ẽm intensionem est æque proxima agenti remittẽti, & est æqualis alteri in virtute resistitiua, & vir nulla est rõ, qua vna potius corrumpatur q̃ altera, & sic vel vtraq; simul vel neutra corrumpetur, & eodem modo de medietatibus medietatum & de omnibus dicẽdum. Et ꝙ neutra sit magis apta à remittenti corrumpi quã altera, Arguitur primo, quia inter illas medietates nullus est ordo, cum oẽs sint æquales in eodem pũcto subiecti. Secundo actio est ratione contrarietatis, & agens vtriq; medietati æqualiter cõtrariatur, igitur in vtrãq; æqualiter & simul aget. Tertio si sumantur duæ qualitates consimiles omnino quãtum ad gradus & cætera, inter quas nullus sit ordo naturalis, & ponantur in eodẽ subto adæquato, ita vt ex illis fiat vna totalis forma, vt tenet opinio, tunc agens cuilibet parti illius æqualiter comparabitur, & sic neutra erit dignius corrumpi. Vltimo si vna medietas ante alteram corrumpitur, quæratur vtrum in tempore quo vna corrumpitur remittatur altera si non, tũc agens naturale approximatũ passo sufficiẽter disposito nõ ageret si remittatur altera medietas qñ corrumpitur prima, pari rõne remittetur medietas medietatis, qñ corrũpitur prima medietas medietatis, & sic oẽs simul remittẽtur, igit tota simul forma corrumpitur. Vicesimo sumatur indiuiduum albedinis vt A ĩdiuiduũ nigredinis vt B. & arguo si forma ĩtẽderetur ꝑ additionẽ ꝑtis, tunc A esset infinite pfectũ, & deducit, quia A excedit suam medietatẽ in dupla ꝓportione & sua medietas excedit ĩ pfectione ipsum B, igr A excedit B ĩ duplo, eodẽ mõ pt ꝓbari ꝙ A excedit ipsum B in q̃druplo, qñ A excedit suam quartã in quadruplo, q̃ quarta excedit ipsum B: & quicq̃d excedit excedẽs, excedit excessũ, igit A excedit B in quadruplo, & sic ĩ infinitũ cũ A ẽm opĩonẽ sit diuisibilis in ĩfinitũ ẽm ꝑtes formales,

males, & sic vltra q̃libet ꝓportionem A excedit B & ita infinite. Vicesimoprimo tūc forma nō augereť, quod est oppositum, & deducitur quia nec pars præcedens, nec sequens augetur. Vigesimosecundo si intensio fit per additionem, tunc remisse calidum posset inducere in subiecto intensissimum calorem, & deducitur, nam agens potens inducere vnam partem formæ, potest inducere aliam partem æqualem in subiecto æqualiter vel magis disposito, sit igitur A remisse calidum, & sit B gradus caloris, quē A potest inducere in subiecto C, tūc inducto gradu B in C subiecto, adhuc A posset inducere in eodem subiecto alium gradū æqualem gradui B, q̃m subiectum C post inductionem vnius gradus formę nō minus, imo magis est dispositum ad recipiendum calorem q̃ prius, & similiter post ꝫm gradum pōt inducere tertium, & sic semper quousque deueniatur ad calorem intensissimū, quia ꝫm opionē ex tali additione semꝑ calor augeť. In cōtrariū sunt ꝑipatetici & maxime Auer. q̃ vbiq; vult formā crescere ꝑ additionē ꝑtis ad ꝑtē vtraque remanēte. Hęc de dubitationibus dicta sufficiant.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Partes graduales q̃. PARTES graduales nonnulli etiam potentiales intelligunt, nos autem cuiuslibet formæ partes duplices dicimus actuales, & potentiales infinitæ sunt in quauis parua parte formæ, actuales vero dicuntur non ꝙ actu inter se & à toto sint diuisæ, sed quia possunt actu existere si separarentur à toto, vel inter se, partes tales sunt in qualibet forma finitæ, & hæ gradus formæ dr̃, & nōnunquam minima formæ, pro quanto nulla forma pōt sub minore parte gñari. *Quid intensio.* Intensio quid sit pluries declaratū est, tñ dicimus intensionem formæ esse gñonē formæ, non simpliciter, sed maioris q̃ erat, vt.n. dictū est duplex est formæ gño, positiua siue absoluta, qua forma simpliciter incipit esse post non esse. Alia comparatiua, nō qua forma simpliciter incipit esse post nō esse, sed post q̃ fuit, incipit esse maior quā erat, & hæc dr̃ formæ intēsio, contra autem formæ remissio, dr̃.n. remissio gño, non qua forma incipit esse, sed qua incipit esse minor, quare oīs intensio supponit formam esse. *Addi partem partibus quid.* Addi vero partem parti vtraque remanente intelligitur formam esse genitam, & illi addi simile quoddam & eiusdem rationis, ex quo & præcedenti totum fiat maius quā erat. vt si aliqua aqua hic esse simpliciter genita, & sibi per aliam gñonem intelligeremus vnā aliā addi, ex qua & ꝑcedēti reddať maior quā erat. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio Egidij i quolibetis quo libro.2.q.14. NOVVS expositor distiguit de forma, ait.n. formā esse duplicem, alteram quę subiecto dat esse simpliciter, vt substantialis, & hæc nec ꝫm essentiam, nec ꝫm esse est intensibilis, alteram quæ subiecto dat esse ꝫm quid, & hæc est intensibilis ꝫm esse quod habet in subiecto, non autem ꝫm essentiam, & tunc iuxta hāc distinctionē dicit intensionem fieri non posse per additionem partis gradualis ad partem gradualem vtraq; remanente, sed per eandem formam præcise nec intensam nec remisse essentialiter, per quam subiectum erat tale. v.g. album redditur magis album, quatenus albedine magis ac magis subiectum participat. *Rationes noui expositoris.* Probat autem pōnem hanc quia rerum essentiæ consistunt in indiuisibili, vt indicat Arist. in textu dicēs formas esse sicut sunt numeri. præterea Auic. ait equinitatem esse tm̃ ipsam, igitur non potest essentia alicuius formæ esse gradualiter diuisibilis. Quod vero ꝫm esse forma possit suscipere magis & minus, arguit nouus expositor, quia ipsa in sui essentia non variata subiectum participare pōt ꝫm magis ac minus, vt.n. virtus ad agere, sic forma ad perficere subiectum, at eadem numero virtus in se non variata potest magis & minus agere in subiectum pro ratione, qua ipsum īuenit magis minusúe affectum, igitur eadem forma numero. verbi causa calor potest subiecto dare perfectius & imperfectius esse pro ratione qua subiectum est magis ac minus recipere illam aptum, quare licet forma sit ꝫm eius essentiam indiuisibilis, potest illa subiectum magis minusúe participare pro ratione dispositionum quibus illam recipit, dispositiones autem talis sic docet expositor nouus, imaginatur.n. qualitates secundas intendi remittiúe per intensionem remissionemúe primarum, quæ sunt dispositiones ad secundas, primas vlterius dicit intendi remittiúe propter intensionem primarum qualitatum materialium, quæ sunt raritudo densitudoúe, at hæ non intenduntur propter intensionem aliarum priorum, sed ratitudo propter maiorem extensionem & densitas maiorem materiæ constrinctionem intendentur, tanto nāque res rarior est, quanto ipsa sine additione alicuius extrinseci maiorem occupat vel occupare nata est locum; & de densitate econtra, ꝙ autem materia nunc magis nunc minus extensa sit, non requirit aliam dispositionem præter dimēsiones, & vim agentis, & sic vitatur processus in infinitum in dispositionibus. præterea dicit etiam nonnunquam formam intendi propter maiorem dispositionem subiecti, dato ꝙ illa dispositio non intendatur, potest.n. vna forma recipi in subiecto duplici qualitate, veluti caliditas mediante siccitate & humiditate, siccitas magis disponit ad calorem q̃ humiditas, vnde in materia sicca cæteris paribus est calor intensior, q̃ in humida, igitur aliquod subiectum sic calidum & humidum, & postea fiat siccum, erit calidus q̃ fuit prius, & tñ subiectum non erit magis dispositum ad calorem propter intensionē prioris dispositioni, sed propter nouam dispositionē alterius rationis à prima. *Summa positionis noui expositoris.* Sic igitur de mente expositoris noui collige primo formam substantialem nec ꝫm essentiā, nec vt illa subiectum participat esse intensibilem atque remissibilem. Secundo collige formas accidētales ꝫm essentias non posse esse intensibiles, sed secundum ꝙ illis subiecta participant magis & minus. Tertio collige illas subiectum recipere secundum magis ac minus, ad quas cōcurrūt dispositiones aut intensibiles & remissibiles, aut reddentes subiectum magis affectū: aut agēs melius applicatum subiecto, aut aliquid tale, quod disponat magis subiectum, quicquid sit illud. Hæc nouus expositor. *Obiectiones aliquorum.* Contra hanc positionem obijciunt aliqui. Primo quia accipio illud esse per quod forma diciť intensibilis, & quero vel tale esse est omnino idē cū essentia formæ, aut aliud quid à tali essentia, si idē cum essentia formæ: tunc sicut tale esse suscipit magis & minus, sic etiam essentia erit maior, ac minus, sin autem aliud, tunc vel tale esse ꝫm eius essentiam suscipit magis, & minus, vel ꝫm eius esse, si ꝫm eius essentiam, habeť propositū. si ꝫm eius esse, tunc erit processus in infinitum. Secundo vel alteratio terminať ad essentiā formæ, aut ad eius esse, si ad essentiā, igitur in prima parte motus cessaret oīs motus, quia ita cito sicut aliq̃d caliditatis acquiriť, ita cito tota eius essentia acquiriť, igiť ita cito sicut inciperet motus, desineret, sin aūt ad esse terminetur, igitur facta prima ipsius formæ acq̃sitione nihil formæ essentialiter acquireretur. *Obōnes Gregorij Ariminensi.* Alij arguunt primo sic, quia si pō esset vera, tunc subm̃ magis dispositū ad aliquā formam

intensius

intensius illam reciperet, hoc est falsum, quia tunc aer intẽsius à cãdela illuminaretur, q̃ aqua à sole, quia aer est intensius dispositus ad recipiendũ lumẽ. Scd'o vel subm per hoc ꝙ magis disponitur, recipit formam intẽsiorẽ, vel præcise æqualem, si intensiorem, igitur contra positionem, si præcise ęqualem, igitur subiectum non potest denoĩari ẽm magis & minus ab illa, ab indiuisibili .n. nihil dr̃ magis vel minus tale, sed semper æqualiter. Tertio sequeretur ꝙ forma substãtialis posset suscipere magis & minus, deducitur si pręcisa causa suscipiendi magis & minus in forma est ex maiori & minori dispositione subiecti, tunc cum respectu formæ substantialis subiectum possit esse magis & minus dispositum, forma illa pốt suscipere magis & minus. Quarto argui potest contra dispositiones quas fingit, q̃m multa pñt effici calidiora q̃ erant, & non propter maiorem raritudinem, vt patet de adamante in anulo clauso, qui calefit magis ac magis, & tñ non rerefit magis ac magis, idem de ferro videmus, vel auro, quod calefit, & non sentitur rarius, nec densius, igitur talia redduntur calidiora ꝓpter intensionem qualitatis & non propter dispositionem. præterea si lunæ appropinquaretur aliquod corpus potens illam illuminare, quanto plus appropinquaretur. tanto luna magis illuminaretur, & tñ ipsa nec rareficeret nec condensaretur, nec aliqua dispositione afficeretur. Alij dixerũt intensionem fieri per acquisitionem nouæ formæ perfectioris q̃ erat præcedens, non tñ vtraq; remanente sed simul adueniente noua pręcedens corrũpitur, ita ꝙ in subiecto nunquam sunt simul tales duæ formæ, quarum vna fuerit prius in subiecto, q̃ altera, propterea dicunt ꝙ quẽadmodũ in motu locali mobile in quolibet instanti tp̃is mensurantis motum, habet aliud atq; aliud vbi, sic quoq; in alteratione alterabile in quolibet instanti tẽporis mẽsurãtis alterartionem habet aliam atq; aliam formam numero. præterea etiam vt in auctione quantitatiua augmentabile cõtinuo est sub alia atq; alia quantitate, sic alterabile in intensione formę erit continuo sub alia atq; alia forma, hanc positionem Auicenna sentire videtur secundo libro suæ physicæ, auctor etiam sex principiorum, & Albertus ibidem eandẽ videntur ex toto sectari. Sed sine dubio hæc positio est cõtra peripateticos. Arist. n. octauo physicorum ait, inconueniens videbitur, si factum mox, necesse sit corrumpi, & nullo tempore ꝑmanere, vbi Auer. inquit oẽ generatum habet esse in actu, & oẽ existens in actu est in tempore demonstrato, alias natura ageret ociose, & per hoc ambo concludunt duos motus contrarios continuari non posset, & loquuntur generatim tam de substantijs, quam de accidentibus: præterea data hac positione, tunc in qualibet intensione continua daretur primũ intẽsum esse, quod est cõtra Arist. & Auer. & ipsi etiam reputant impossibile, & deducitur argumentum, & summo aliquam partem aeris remisse lucidam, quæ vocetur A lumen vero quo ipsa est sic lucida vocetur B & ponatur ꝙ B lumẽ causetur à cãdela distante, deinde volo ꝙ A aer per continuum candelæ approximationem reddatur magis lucidus, tunc arguo in aliquo instanti A est primo mutatum A lumine B hoc nemo dubitat ẽm opinionem, aliter lumen B staret plusquam per instans in mutatione, & in eo instanti in quo A est primo mutatum A lumine B est mutatum ad lumen maius ponendo ꝙ continuo cãdela approximetur, vt dictum est, igitur si A primo mutatur A lumine B, igitur A erit primo intensum in lumine, igiť intensi dabitur primum. Hæc igitur positio videtur contra peripateticos. Secundo argui solet supponatur ꝙ niphus prius calidus incepit hodie ipse calefieri, & sit in eo intensio ipsius caloris continua, & non cesset ante finem huius diei & summo vnum gradum caloris, quẽ in hoc instãti præsenti habet, & nunc primo acquisiuit, vt est possibile ẽm opinionẽ, qui gradus sit A. Et arguo A gradus est nunc primo genitus, igitur aliquis gradus caloris in Nipho est nunc primo corruptus, patet hoc apud eos, qui volunt ꝙ adueniente nouo gradu corrumpatur præcedens A. igitur gradus est nunc primo genitus, igitur aliquis gradus est nunc primo corruptus, sit ille B, B igitur gradus est nunc primo corruptus, vel igitur in eodem instanti est nũc primo genitus, vel in alio priori, non in eodem. quia non potest ipsum B in eodẽ instanti: nunc primo esse genitum & nunc primo esse corruptum, quare in alio priori, & ita per tempus durauit. Tertio non possunt euitare motum intẽsionis esse quin ex mutatis componatur, vt deduci potest per deductionem Aristote. in. 6. physicorum. Quarto cõcessa hac positione, aut idem esset producens & productum, aut aliquid esset productum sine producente, & deducitur consequentia ponendo ꝙ A caliditas agat. in B frigiditatem, & econtra, cum detur reactio per communiter loquentes, & sit instans quod est præsens medium actionis, & arguitur sic. Caliditas A nunc primo est ꝓducta, vel igitur à frigiditate quæ nunc primo est producta per remissiorem, vel à frigiditate quæ pręfuit, & quod caliditas A nũ c primo sit producta, patet quia per reactionem frigiditatis in illam est producta nunc primo, cum sit remissior quam erat, igitur per positionem nunc primo est producta, si igitur sit producta nunc primo à frigiditate, quę nũc primo est producta per actionem caliditatis in illam, tunc frigiditas esset producta nunc primo ab A caliditate: & nunc primo ipsum A producens, aut erit productum sine producente, vnde A caliditas erit producens B frigiditatem, & erit producta ab eadem, si autem dicatur ꝙ caliditas A nunc primo producta sit A frigiditate quæ præfuit, non A frigiditate, quæ nunc primo est producta, vel igitur ab ea quæ pręfuit immediate, vel mediate. si immediate, & cum illa non durauit nisi per instans per positionem, tunc fuisset instans instanti immediatum, si autem ab ea quæ præfuit mediate, sit illud instans huic mediatum C in quo frigiditas producens præfuit, tunc arguo inter C instãs, & instans, quod est præsens infinita fuerunt instantia, sed in quolibet ĩstanti alterationis ipsius B fuit alia & alia frigiditas totaliter in B vt ponit positio, igitur post C instans infinitæ frigiditates præfuerunt, & ita frigiditas quæ fuit in C non immediate produxit caliditatem quæ nunc est, cum infinitas antea produxerit, quod est contra casum. Quinto data positione tunc qualitas per se sensibilis corrumperetur sine motu præcedente eius corruptionem, & consequentia patet, nam incipiat A calidũ agere in B frigidum, & econtra, & tunc patet ꝙ caliditas A immediate post hoc erit corrupta, & similiter frigiditas B, & tamẽ nullus motus præcessit in B vel in A: eo quia nunc primo incipit alteratio in vtroq; illorum.

Sexto agat A ignis in B aquam & econtra, tunc vel per aliqđ totum tẽpus manebit aliqua caliditas in igne, vel præcise per instans. si per aliquod totum tempus, sequitur oppositũ positionis si ꝑcise per ĩstans, igiť A ignis nõ calefacit B aquã, qđ est cõtra casum, & deduco argumẽtũ, q̃a nõ est poĩe A ignem calefacere B aquã per motum

Positio. Gotbo [...] *di Burl.*

Confutatio positionis.

Cõm. 63.

Cõm. 32. & 40.

tum suo calore, qui per instans tantum sit. Septimo vero data positione, tunc vna gutta aquæ posset corrumpere totius sphærę ignis caliditatem, & deducitur cõsequentia dato ꝙ vna gutta aquæ approximetur sphæræ ipsius ignis, aget.n.tunc ignis in aquam & aqua in ignẽ illum remittendo, quare totus ignis erit corruptus per positionem, quia totus erit remisſior, q̃ erat. Octauo illa quorum, quodlibet non durat nisi per instans non possunt inuicem continuari, sed gradus formæ sunt tales, igitur non possunt continuari & sic nullus motus alterationis potest esse cõtinuus, quod est cõtra positionem. Nono data positione, tunc sequitur ꝙ si ignis calefaceret aquam quamlibet caliditatem inductam infinite caliditates pręcesſissent, & deducitur inconueniẽs, quia si in quolibet instanti temporis mensurantis motum est alia & alia caliditas, & quodlibet instans infinita præcesserunt instantia, sequitur inconueniens. Decimo sequitur ꝙ alius esset visus in me quàm ante hoc fuit. Et deduco ponendo ꝙ virtus visiua mea continuo fuerit remissa vsque ad hoc instans. Et cum per positionem in intẽsione, vel remisſione formæ, forma est cõtinuo alia atque alia, sequitur ꝙ nunc virtus visiua mea sit alia ĩ me q̃ antea fuit. Vndecimo data positione, deduci potest, oẽm alterationis motum esse infinitæ velocitatis, quia quælibet qualitas est infinitæ modicæ resistentiæ, quia nulla qualitas sufficit per certum tempus alteranti resistere per positionem, igitur oĩs alteratio erit infinitæ velox. hæ rationes cõiter tanguntur à Galterio & à forliuia. Alij non arguũt. Duodecimo vt Albertilla. 5. phy. ausculta. quia si in remisſione cõtinuæ esset alia atq; alia qualitas totaliter, tunc summa caliditas ꝑderetur in nõ tpe quod deducitur, quia si B frigidum applicetur A calido in summo, tunc illud remitteret caliditatem A & sic subito desinet esse summæ calidum, hoc autem est impossibile quia caliditas vt octo non esset maioris resistẽtiæ q̃ remissa vt duo. Tertiodecimo arguiť ꝙ positione data, tũc oĩs qualitas subito acquireretur, & sic ad nullã qualitatẽ esset motus, vt deductũ fuit. Alij euitant has rões dicentes primo intensionẽ non esse motũ continuũ, qm̃ si esset motus cõtinuus, tũc in quolibet instanti tpis mensurãtis motũ esset forma perfectior, & cum non posſit esse perfectior minus vno minimo, vt superius est deductũ, erunt in illo tpe infinita siue minima siue gradus inducti, quia infinita sunt instãtia in quouis paruo tẽpore. sic igitur volunt formam non esse eandem numero, immo aliam è principio vsq; in finem, non tamẽ per motum continuum, sed per motum discretum siue interpolatum, imaginantes agens post generationem absolutam formam per certum tempus nihil amplius agere, sed illam conseruare, deinde in vltimo illius aliam perfectiorem producere, & priorem corrumpere, ita vt primum esse perfectioris sit primum non esse imperfectioris, & hoc modo euitant multas rões. Secundo dicunt reactionem positiuam q̃ patiens remittat agens & in illo aliquid producat, nõ esse posſibilem, sed bene reactionẽ priuatiuã, qua mobile resistit mouenti ne subito alteretur vel moueať, & per hoc etiã euitant nonnullas alias rões. Et licet hæc positio multa euitet, tñ adhuc argui potest. Primo quia data hac positione, tũc frigidum remittẽs calidum per se calefaceret, quod est contra naturam frigidi, & deduco consequentiam, quia producens caliditatem calefacit, at frigidum remittens calidum producit caliditatem ẜm positionem igitur vt prius. Secundo data positione, tunc aliquod agens produceret aliquem effectum in gradu & forma ꝑfectiorem, & deducitur, quia B frigidum remissum remittẽs A calidum intensum, agit nouam caliditatem per positionem, sed oĩs caliditas qualibet frigiditatem est perfectior in forma, igitur B producit effectum perfectiorem in forma, & ꝙ in gradu arguitur, quia inducit caliditatẽ intensiorem ipso B frigido, vt per casum potest poni. Tertio data positione, quælibet forma esset intensiue ĩdiuisibilis, & nulla haberet partes graduales, hoc est imposſibile, quia tunc ad nullam formam esset per se motus. Quarto in elementorum transmutatione remanet symbolũ vt in generatione aeris ex igne, vt dř. 2. de generatione, & caliditas aeris est remisſior illa ignis, igitur vna numero caliditas est primo intensior & illamet numero remisſior. Quinto ponatur ꝙ aer huius domus satis intenso lumine illuminetur, superueniatq; lumen satis remissum, quod in eodem aere lumen causet; tunc aut in tali productione luminis remisſi corrũpitur lumẽ præexistens intensum; vel remanent ambo. si remanẽt ambo, hř positionis opposituũ, videlicet ꝙ plures gradus eiusdem formæ in specie manent simul in eodem subiecto primo, sin autem primum corrũpitur, tunc aduenienteremisso lumine super lumen illud intensum, non intensius, sed remisſius mediũ illuminaretur, quod est cõtra experientiam, & deducitur cõsequentia, quia lumẽ vt duo adueniens præexistenti lumini vt sex si corrumpit illud, gñare non potest nisi lumen vt duo, non.n. põt intensius generare q̃ ipsum sit, & ita medium vt duo remanebit illuminatum. Sexto data positione, tunc daretur aliqua latitudo qualitatis vniformiter difformis, quę non erit vniformiter difformis, quod implicat contradictionem, & deducitur consequentia. si.n. dabitur latitudo vniformiter difformis, quæ est vniformiter difformis, sit illa A B quæ incipiat à gradu vt sex, & terminet in nihilum illius siue in non gradum, & quero vel in parte A latitudo est plurium partium quàm in parte B vel æque indiuisibilis in A sicut in B, si æque indiuisibilis in A parte sicut in B neutra erit altera plurium partium, igitur non est latitudo vniformiter difformis, vt patet per eius diffinitionẽ superius positã, & hoc mõ hř illatum, sin autẽ in A est plurium partium quam in B, igitur A cõponitur ex parte, & parte, & sic non est forma indiuisibilis, vt tenet positio. Septimo data positione, facile deduci posset aliquod totum esse, quod non esset diuisibile in duas medietates, quarũ quælibet esse subdupla ad totum, ĩmo ꝙ esset aliquod totum, & ĩ nullas partes esset diuisibile, vt patet si latitudo esset forma indiuisibilis. Octauo deduci posset contra hanc vt contra primam ꝙ frigidisſimum posset generare oẽm caliditatem citra summã, & ꝙ caliditas remissa posset generare caliditatẽ in duplo intensiorẽ, vt fuerũt deducta, de reactione vero, quã negant, nolo nunc loqui, qm̃ de illa est problema neutrũ. ꝑterea illa cõcessa adhuc hęc positio posset saluari, sed vtcunque sit, de positionibus hactenus.

Tertia positio.

Obiectiones.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

HIS disputatis ꝓ dilucidatione. Primo videamus si forma aliqua posſit itẽdi ẜm essentiã, remitti ẽt. Scđo videamus de q̃sito. Quãtũ ad primũ debes scire esſẽtiã formę posse accipi bifariam, queadmodũ ꝑtes essentiales, è q̃bus essentia resultat, pñt accipi dupľr. Quædã.n. partes essentiales alterius rõnis, quæq; disſimilares dñr, vt genus & differentia, quędam sunt partes eiusdem rationis queque similares dicuntur. Quare altera est essentia formæ resultans ex partibus essentialibus alterius rationis ac dis-

Si secũdũ essentiam aliqua forma est intensibilis.

Quot ꝑtes essentialiter.

Q̃t modis essentia.

ac dissimilaribus, quam essentiam dicit diffinitio eius, altera resultans ex partibus essentialibus eiusdem rationis siue similaribus: & ab hac non sumitur diffinitio, essentia primo modo datur in omnibus, quæ sunt diffinibilia, vbi enim sunt partes essentiales dissimilares, siue alterius rationis, ibi est essentia. quare in omni eo quod est in genere reperitur essentia primo modo. Essentia secundo modo solum in his reperitur, in quibus duæ formæ eiusdem rationis possunt esse in eodem puncto subiecti, vt albo, nigro, calido, frigido, & id genus, possunt enim duæ albedines eiusdem rationis esse in eodem pũcto subiecti, & duæ caliditates eiusdem rationis esse etiam in eodem puncto subiecti, in substantijs autem in quibus forma subiecto dat esse simpliciter, talis essentia ex partibus essentialibus eiusdem rationis resultans esse non potest, in aliquibus etiam accidentibus, quæ licet non dent subiecto esse simpliciter, dant esse indiuisibiliter, etiam talis essentia non reperitur, de his superius dictum est, vnde patet in his omnibus, in quibus essentia secundo modo reperitur, in his reperiri essentiam secũdum primam rationem, non autem ecõtra, cum in substantijs & nonullis accidentis reperiatur essentia secundum primam rationem in quibus essentia secundum secundam rationem non est reperibilis. Ex his facile patet dilucidatio, nam loquẽdo de essentia secundum primam rationem, nulla forma secundum talem essentiam potest suscipere magis ac minus. Quoniam, vt recte nouus arguit expositor, omnis forma secundum talem essentiam est indiuisibilis, omnia præterea in indiuiduo eiusdem speciei in essentia tali comparantur indiuisibiliter, quemadmodum in definitione etiam, sin autem loquimur de essentia secundum rationem secundam, possumus intelligere formam suscipere magis & minus sic intelligendo, ꝙ forma præcedens per aduentum formæ sequentis in eodem puncto subiecti reddatur maior, vel intensior, & sic nulla forma secundum talem essentiam suscipit magis & minus, quoniam forma præcedens in A puncto per aduentum nouæ formæ in eodem A puncto nunquam redditur maior, nec minor, semper enim est præcisæ tãta. Aut possumus accipere sic intelligendo, ꝙ ex forma præcedenti in A puncto, & forma de nouo adueniente in eodem A puncto resultet maior forma secundum essentiam, quàm sit ꝑcedens, & quàm sit sequens, & sic concedimus formas tales suscipere magis & minus secundum essentiam. 2. modo. nam ex forma præcedente in A puncto, & forma nouiter recepta in eodem A puncto resultat vna forma maior secundum essentiam resultantem ex partibus essentialibus eiusdem rationis, quàm sit quælibet illarum, quoniam talis forma resultans est ex pluribus partibus essentialibus eiusdem rationis, quam quælibet illarum, est præterea totum ad quamlibet illarum, & omne totum est maius sua parte. Quibus facile opiniones contrariæ possunt consiliari, qui enim dicunt nullam formam secundum eius essentiam suscipere magis & minus, si intelligãt de essentia resultante ex partibus alterius rationis, recte sentiunt, æque .n. essentialiter albedo vt vnum est albedo quẽadmodũ albedo vt octo, qm̃ vtriq; diffinitio albedinis est equalis, qui aũt dicũt formas suscipere magis & minus ẜm essentiã si intelligant ẜm essentiã resultantẽ ex partibus eiusdẽ rõnis, & .2. mõ dicto, ẽt recte dicunt, ex ꝑcedenti .n. forma & sequenti semper resultat vna essentia maior ꝙ̃ sit essentia cuiuslibet illarũ seorsum, ex pluribus partibus eiusdem rõnis consurgens, vt dictum est in .2. mõ quomodo igitur formæ ẜm essentiam suscipiant magis & minus, ex his patet. De .2. vero dico non esse dubium formam suscipere magis & minus per additionẽ partis essentialis eiusdem rationis atque similaris, supra parte eiusdem rationis ac similaris vtraque remanẽte, quoniã aliter essentia resultans ex illis partibus nõ esset maior essentia cuiuslibet partis vt deductum est, oportet igitur concedere ex parte præcedente in A pũcto & parte sequente in eodem A puncto confici essentiam formæ, qua forma dicatur intensior quęlibet parte constituentium. Dubium autem est si forma quæ intẽditur, siue quæ redditur maior secundum eius essentiam, sit continuo alia atque alia. Et iuxta peripateticorum positionem etiam patet talem formam non posse esse continuo aliam atq; aliã hoc est in quolibet instanti perfectiorẽ, & ꝑfectiorem, tum primo quia ẜm ꝑipateticos intẽsio nõ est motus cõtinuus, tum etiam quia si ĩ quolibet instanti esset perfectior, & ꝑfectior: cum non possit esse perfectior nisi ad minus ꝑ vnum siue minimũ siue gradum, tũc in fine temporis motũ mensurantis formã esset infinita, patet igitur formam non posse esse aliã atq; aliã continuo, hoc est in quolibet instãti. restat igiẽ videre quonam mõ forma possit esse alia, & quo motu. Dico igitur ꝙ alia forma dici põt syncategorematicæ, & categorematicę, vt loquar verbis logicorum, dicitur aliquod aliud syncategorematicæ, quando secundum se & quodlibet sui est aliud, vt si corrumpatur totum secundum se & quodlibet sui. & ex corruptione illius generetur aliud totum secundũ se & quodlibet sui. Aliud categorematicæ vero dicitur, quando ẜm se est aliud totum, non tamen secundum quolibet sui, & hoc modo mundus est alius hodie ꝙ̃ heri fuit, qm̃ est aliud totũ secundum se, non tamen ẜm quodlibet sui, tunc dico ꝙ forma intẽsior est alia ꝙ̃ remissior categorematicæ qm̃ est aliud totum ẜm se, ab eo, quod præcessit, non autẽ alia syncategorematicæ, quia non ẜm se & quodlibet sui est alia, quoniam totum præcedens in A punctum remanet cum eo, ꝙ sequitur in idem A punctum, igitur non est alia syncategorematicę. Dico .2. ꝙ forma quæ intẽditur nec categorematicæ, nec sincategorematicæ est continuo motu alia atque alia, sed categorematicę est alia motu discreto, qm̃ eo instanti quo ĩtenditur, est alia categorematicæ ab ea quæ præcessit, at inter instans ĩtensionis, & gñationem præcedentis semper mediat tẽpus secundum peripateticos. Et de dilucidatione.

Dilucidatio. *Concordia.* *Si forma intẽditur per additionem partis vtraque remanente.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS elucidatis. Ad primam patet solutio, lumen enim non est motu continuo aliud atque aliud, sed motu discreto aliud est categorematicæ. Ad secundam dico ꝙ terminus à quo, & terminus ad quem generationis absolutæ ac positiuæ sunt simpliciter incompossibiles, & ideo simpliciter adueniente termino ad quem, terminus è quo omnino corrumpitur, at generationis cõparatiuæ termini sunt ẜm quid incõpossibiles, & sit ẜm quid corrumpitur terminus equo, non autem simpliciter, modo terminus à quo erat priuatio tantæ formæ, & illa corrumpitur adueniente tanta forma. Ad tertiam dici potest ꝙ album & minus album sunt contraria secundum quid, & sic non pñt esse simul ẜm quid, at bene pñt stare simul simpliciter, quia vt sic non sunt contraria, vel dic ꝙ album & minus albũ sunt contraria per accñs, quatenus ad minus album comitatẽ nigrũ, quod est ꝑse albo cõtrariũ, vt patet. Ad quartã patet solõ, illa

enim ratio valeret, quando intensio esset motus continuus. Ad quintam nego consequentiã, & dico ꝙ motu discreto, qđ acquirit, est aliud à priori categorematicę, non autem syncategorematicę, & sic aliquid noui habetur per intensionem secundam, quod non habebatur per primam. Ad sextam patet solutio, quoniam forma quæ acquiritur in secunda intensione est alia categorematicæ, & sic non est ad illud quod habebat. Ad septimam patet solutio, est enim eadem numero, quia nõ alia syncategorematicæ, cum quo tamen stat esse aliam numero categorematicæ & istud sufficit per contradictione saluanda. Ad octauam dico plura accidentia solo numero differentia posse esse in eodem subiecto potest intelligi dupliciter, aut actu, aut potestate. actu quidem non possunt esse in eodem subiecto, potestate bene, modo forma intensa est plures partes graduales potestate, non actu, quia ex priori & posteriori fit vna numero forma, quæ continet plura numero potestate, non actu. Ad nonam negatur assumptum, & dico ꝙ de tali compositione loquendo quanto forma est compositior, tanto est perfectior, & quamuis simplicitas sit perfectior simpliciter, non tamen omne simplex perfectius est quolibet composito, immo aliquando econtra aliquod compositum perfectius est hoc vel illo simplici, vt homo perfectior est sua materia, & quodlibet compositum vtraque sui parte. Ad decimam dico ꝙ generatio positiua & intensio sunt mutationes disparate, at generatio comparatiua, & intensio idem est, vt sæpe diximus. Ad vndecimam dico ꝙ inter indiuidua eiusdem rationis non est ordo essentialis accipiendo essentiam primo modo, quoniam omnia sunt eiusdem essentiæ secundum primam rationem, tamen inter aliqua indiuidua eiusdem rationis potest esse ordo essentialis secundum essentiam secundo modo, quia vnum potest esse imperfectius altero, & hoc sufficit. Ad duodecimam dico ꝙ si per naturam intelligis essentiam resultantem ex partibus alterius rationis, illud additum non est essentiale naturæ, sed differentia est essentiale quid naturæ, vt sic, si vero per naturam intelligis essentiam secundo modo, dico ꝙ illud additum est essentiale naturæ, quia ex priori & posteriori resultat essentia maior. Ad decimamtertiam nego consequentiam, quia non quælibet additio alicuius similis in specie faciens, cũ eo cui additur vnum ĩdiuiduum illius speciei, sufficit ad intensionem, sed oportet vltra hoc ꝙ additum & illud cui additur sint in eodem puncto subiecti primo, ita vt ex illis nihil maius fiat extẽsiuæ, & sic cessat de quantitate ratio, in substantialibus autem formis talis additio fieri non potest, quia substantialis forma eidem puncto materiæ dat esse simpliciter, & ita tollit omnem potentiam ad formam eiusdem rationis, nisi de formis elementarijs de quibus dicemus, sit verum. Ad decimamquartam dico ꝙ vbi album condensetur, & nullus gradus albedinis acquireretur, ipsa nunquã dicitur maior secundum veritatem, sed solum secundum apparentiam, eo ꝙ propter maiorẽ partium appropinquationẽ fortius mouet sensum, at si res talis sit albior secundum veritatem, tunc necessario ibi erit aliquis nouus gradus ex condensatione generatus. Ad decimamquintam dico illam visionem intendi per additionem similis, sicut aliæ formæ, non enim est essentialiter simplex, sed veræ ex partibus eiusdem rationis composita, vt albedo. Ad decimamsextam dico ꝙ ex aliquibus potest fieri vnum per se, quando alterum est in potentia ad alterum, vel quando ambo sunt in potentia ad tertium. Ex duabus enim aquis vna aqua fit, & tamẽ nulla pars est potentia respectu alterius, sed ambæ respectu tertij, & sic in proposito, præcedẽs enim non est potentia respectu sequentis, nec sequens actu respectu præcedentis, sed ambo sunt potẽtia respectu totius. Ad decimamseptimam patet solutio. Ad decimamoctauã dico ꝙ calor remissus potest accipi dupliciter. vno modo pro eo, qui stat cum frigiditate, & iste non stat cum intẽsissimo calore. alio modo pro eo, qui est pars summi caloris, & sic cum intensissimo stat remsissimus. Ad decimamnonam superius est solutum, vbi dictum est in ordine accidentali non esse hoc prius hoc posterius secundum rationem. vt omnes rationes cogunt, tamen hic ordo quia reducitur ad cœlicum motũ, ideo hoc est prius, hoc posterius, tu vero quære superius. Ad vigesimam dici potest ꝙ albedo est plusquam in duplo perfectior nigredine, & plusquam in triplo, & sic in infinitum, & negatur ꝙ albedo est perfectionis infinitæ, sed si deberet valere, deberet addi ꝙ albedo & nigredo sint inter se comparabiles, & eiusdem speciei, sed quia sunt diuersarum specierum, ideo albedo est infinities perfectio, nigredine, sed semper per eandem numero essentialem siue specificam perfectiorem, atque finitam, vnde albedo est nigridine infinities perfectior eadem semper specifica perfectione, & propterea non potest albedo esse infinita. Ad vigesimamprimam patet solutio, dictum est enim formam augeri secundum essentiam, non per hoc ꝙ præcedens per addictum augeatur, sed per hoc ꝙ ex præcedenti & sequenti resultat maior forma secundum essentiam, vt dictum est. Ad vigesimam secundam dicant quid velint alij, ego dico ꝙ agens calidum vt vnum postquam in a. puncto produxit calorem vt vnum, cessat agere in eodem puncto, quoniam cessat appetitus agendi, quoniam agens non agit nisi vt assimilet sibi passum: & quia post talem actionem passum redditur simile agenti, ideo cessat agere vlterius in eodem puncto. Et vlterius dico bene, tale punctum esse magis dispositum simpliciter, non tamen respectu agentis vt vnum, immo respectu illius cessat dispositio ad vlterius agendum vel patiendum. Rationes positionum iam per hæc facile solui possunt, illa quidem de vbi, sæpe est soluta, dictum est enim esse aliud vbi categorematicæ, non autem aliud syncategorematice, & de auctione similiter dicatur. Hæc de vndecima disputatione.

Eodem Tex.

DISPVTATIO DVODECIMA
De medio difformis latitudinis.

Num latitudo vniformiter difformis correspondeat suo gradui medio.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod non arguitur, latitudo vniformiter difformis non habet extrema, igitur nec medium. añs patet quia saltem non habet remisissimum, quoniam omni tali dato, esset adhuc dabile minus. Secundo latitudo vniformiter difformis est vnus triangulus, sed triangulus nõ est æqualis suę mediæ pti, igiť latitudo talis suo gradui medio nõ est æqualis. Tertio data põne, tũc duo inæqualiter calida intẽsiuæ possent ĩ duo

passa æqualis resistentiæ æquales effectus producere, quod est contra omnes. & deducitur cōsequentia, quia sit A vnum vniformiter calidum. v.g. vt quatuor per totum, & B vniformiter difformæ calidum terminatum in extremo intensiori ad gradum vt quatuor, in remissiori vero ad non gradum, & volo ꝙ extremo ītensiori ipsius B applicetur aliquod frigidum in quo potest A agere secundum illud extremum, & vnum aliud applicetur ipsi A ita vt primum sit C & secundum E, patet ꝙ ex quo ambo illa passa sunt æqualis resistentiæ, nunquam A cessabit agere in E donec calefaciet illud vt quatuor: nec B in C, similiter donec calefaciet ipsum etiam vt quatuor, igitur ab vtroque illorum A & B prouenit æqualis effectus super æquales resistentias, & tamen A est calidum vt quatuor, & B quia respondet suo gradui medio, erit vt duo, & sic habetur propositū. Quarto data positione, tunc A & B erunt mobilia, quæ præcisæ mouebuntur per istam horam. & A mouebitur in duplo velocius ipso B, & tamen æqualia spatia peragrabunt, cōclusio omnibus patet esse impossibilis, & deducitur, & capio vnam latitudinem motus vniformiter difformem à non gradu vsque ad octo, & volo ꝙ A mouetur continuo illa latitudine circulariter, ita ꝙ medius punctus ipsius A quiescat, & volo ꝙ B continuo per eandem horam medio gradu istius latitudinis moueatur etiam circulariter, illis positis patet ꝙ A in duplo velocius continuo mouebitur quam B quia omne mobile dicitur ita velociter moueri, sicut aliquis punctus eius velocissimæ motus, at punctus velocissimæ motus mouetur gradu vt octo, & B continuo gradu vt quatuor, & tantum spatij peragret B quantum A, patet quia omnis latitudo vniformiter difformis correspondet suo gradui medio per positionem. In contrarium sunt mathematici omnes, & hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

DISPVTATIO supponit vnum, & aliud quærit, supponit enim cuiuslibet latitudinis vniformiter difformis esse dabilem gradum medium, & quærit, si tota latitudo sit correspondens illi. De primo nolo disputare, quoniam pertinet ad calculatores, atque ad arithmeticos, volo tamen quædam sine disputatione colligere & per regulas. Quoniam igitur latitudo alia est simpliciter vniformis, alia simpliciter difformis, quæ dicitur difformiter difformis, & alia secundum quid, quę dicitur vniformiter difformis, & vniformiter difformis, alia incipit à non gradu, alia à certo gradu, ideo de simpliciter vniformi patet gradum medium esse æqualem cuilibet extremo. v.g. sit vna latitudo talis A q̄ sit tota vt octo, huius gradus medius est octo, patet quia tota est vniformiter vt octo, & si per aliam regulam gradum medium quæris, congrega numeros denominantes ambo extrema, & erūt sexdecim, huius numerus medius erūt octo, quare hæc latitudo erit vt octo dicenda. Secunda regula in latitudine vniformiter difformi quæ incipit à nō gradu, & terminatur ad gradum certi numeri, v. g. ad octo: gradus medius denominatur à numero subduplo ad numerum intensius extremum denominātem, & quia extremi numerus est octo, gradus medius erit quatuor, probāt geometrę hanc regulam per quartam propositionem lib. 6. Euclidis quæ dicit ꝙ cuiuslibet trianguli linea duo latera secans per æqualia, est subdupla ad tertium latus non sectum, verbi causa E D linea quæ secat A C: & B C latera per æqualia est subdupla ad latus A B non sectum: quare si latus A B erit vt octo, linea E D erit vt quatuor, potest etiam hæc regula declarari physica ratione, quia cū dicta latitudine potest in eodem subiecto modo econtrario coextendi vna alia latitudo formæ contrariæ. v.g. cum latitudine caliditatis vniformiter difformi, quæ incipit à non gradu & terminatur ad gradum vt octo, potest modo contrario vna latitudo frigiditatis similis coextendi, vt cum non gradu caliditatis sit gradus vt octo frigiditatis, & cum summo caliditatis non gradus frigiditatis, & sic coextendendo cæteros correspondenter, vbi patet totum subiectum, vbi ambæ illæ extenduntur, dici calidum vt quatuor, & frigidum vt quatuor, cum nō possunt illa contraria sub intensiori gradu compati, vt suppono. Tertia regula est de vniformiter difformi incipiente à certo gradu. v.g. de C huius inuestigatur gradus medius, vt numerus qui denominat extremum remissum, & numerus qui denominat intensum aggregētur, & subduplus ad illum est gradus medius, vt quoniam numerus congregatus est. x. & huius subduplus est quinque, hic est gradus medius, huius causa est, q̄a si ab octo demas tria, & illa addideris extremo remissiori, latitudo tota erit vt quinque & quælibet pars, vt patet intuenti. Quarta regula de difformiter difformi est, vt difformiter difformis reducatur ad vniformiter difformem, & postea per regulam tertiam reducatur ad vniformem. v.g. sit latitudo D difformiter difformis, cuius prima medietas sit vt quatuor, & secunda vt sex, tota erit difformiter difformis. Reducitur autem ad vniformiter difformem sic aggregando numerum denominantem primam eius partem, & numerum denominātem secundam, & productum erunt. x. huius medium est quinque, & hic est totius illius gradus medius, vel vt placet calculatori, accipe subduplum primę partis, & subduplum secundæ. verbi gratia duo & tria, & hæc congrega, & totum productum erit gradus medius, videlicet, quinque, huius causam reddit calculator, quia omnis gradus per quam tam partem subiecti extenditur, per tantam sui partem denominat. verbi causa sit vnum subiectum cuius altera medietas sit vt quatuor, & altera nulla qualitate affecta per imaginationem: dico quòd totum subiectum denominatur vt duo. Quare ad propositum, quia extremum alterum est vt quatuor, eius denominatio erit per duo, & quia extremum alterum est vt sex eius denominatio est vt tria: igitur aggregando ambos numeros, totum erit vt quinque. Eodem modo si sit vna latitudo E secta in quatuor partes, & prima sit vt duo, secunda vt tria, tertia vt quinque, & quarta vt sex. Primo igitur inuenitur gradus medius primæ partis, & per regulam erit vnum. secundæ vero vnum & dimidum tertiæ duo. & dimidum. vltimæ tria hæc agregentur: & productum erint octo, & sic in cæteris id genus fieri potest. Supponatur igitur cuiuslibet latitudinis esse reperibilem gradum medium: vtrum vero sit reperibilis omnibus his, per regulas tales, supputantibus atque arithmeticis omitto, hoc enim propositum nostrum non destruit. Secundo debes scire latitudinem correspondere suo gradui medio est illam esse ęqualem suo gradui medio, verbi causa si vnum lignum sit calidū latitudine caliditatis incipiente à nō gradu, & terminata ad octo, hęc latitudo caliditatis correspōdet gradui medio, quoniam lignum denoīatur calidū vt quatuor, sed si sit calidū latitudine caliditatis vniformiter difformi īcipiēte à gradu vt duo,

Prima regula de calculatione vniformiū.

Secunda regula de vniformiter difformi.

Tertia regula de vniformiter difformi incipiente à certo gradu.

Quarta regula de difformiter difformi.

vt duo,& terminata ad gradum vt octo: totum lignum erit calidum vt quinque : quia hic est gradus medius: quærit igitur disputatio vnum, & alterum supponit: concedit enim cuilibet latitudini esse gradum medium reperibilem, & quærit vtrum subiectum denominet numero illius, an numero intensioris extremi. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

1. positio. De disputatione nonnulli simpliciter dixerunt latitudinem vniformiter difformem correspondere suo gradui medio, hoc est denominare eius subiectum numero medij eius gradus. probant hoc: quoniam quantam qualitatem potest producere tale subiectum, tanta denominatur, sed præcise qualitatem medij gradus potest producere in passo vniformiter disposito, igitur tale subiectum tanta qualitate denominatur. Secundo accipiatur vnum corpus vniformiter difformiter calidum : cuius latitudo gratia exempli representetur per triangulum A B C & in extremo eius intensiori applicetur vnum corrumpens, & in extremo remisiori aliud agens generans tantum in extremo remisiori quantum in extremo intensiori corrumpitur, tunc patet in fine temporis actionis totam latitudinem A B C esse vniformem, & præcise esse tantæ intensionis, quantæ erat antea. Confutatio. Sed contra hanc positionem solet obiici de latitudine motus : nam ponatur q A moueatur sup B. spatium vniformiter per totam istam horam intendendo motum suum à non gradu vsque ad octo, sic tamen q in prima quarta huius horæ ipsum acquirit latitudinem à non gradu vsque ad quatuor, in aliis autem tribus quartis latitudinem à quatuor vsque ad octo, tūc patet q latitudo acquirenda ab A correspondet gradui suo intensiori q̄ sit medium quia plus pertransibit A de spatio, q̄ si moueretur per totam horā gradu vt quatuor patet, quia per primam quartam huius horæ pertransibit tantum præcise de spatio, quātum si moueretur vniformiter gradu vt duo, quia medium quatuor duo sunt per alias tres, tantum quantum si moueretur vniformiter gradu vt sex: quia medium inter quatuor & octo sunt sex, modo patet q si aliquod mobile moueretur per vnam quartam huius horæ vniformiter gradu vt duo, & p alias tres vniformiter gradu vt sex: plus pertransiret quàm si vniformiter moueretur per totam horam gradu vt quatuor. 2. positio. Hoc argumento tenent latitudinem posse considerari quantum ad eius esse successiuum, vel quantum ad eius esse permansiuum, & tunc dicunt non omnem latitudinem vniformiter difformē quantum ad eius esse successiuum correspondere suo gradui medio, qm̄ potest latitudo vniformiter difformis pmansiue acquiri latitudine acquisitionis siue motus difformiter difformi : quæ non rn̄det gradui medio latitudinis quo ad eius esse pmansiuum, ita q non oportet vt gradus medius latitudinis quo ad eius esse pmansiuum sit æqualis gradui medio eiusdē quo ad eius esse successiuum, vt rō probat. Secundo dicunt latitudinē formæ vniformiter, vniformiter acquisitam tā quo ad eius esse successiuum q̄ permansiuum eidem gradui medio correspondere, & sic primam positionem corrigūt. Obiectiones. Sed hæc correctio primo videtur ambigua quia vel auctor loquitur in motu locali, aut in cæteris motibus. si in motu locali, nulla latitudo acquiritur per motum localem, solum enim acquiritur vbi quod nullius est latitudinis : si autem in cæteris motibus tunc cum nullus talis sit motus continuus nulla alia est motus latitudo præter latitudinem formæ. Secundo argui solet homo est æque perfectus sicut eius nobilissima pars, igitur latitudo erit æque perfecta, sicut eius intensissimus gradus. Tertio mobile mouetur æque velociter sicut punctus velocissime motus, igitur latitudo est denominãda ab intensissimo gradu. Propter hæc tenent quodlibet difformæ esse æqua intensum sicut eius est intensissimus gradus. Hæc de positionibus. 3. positio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

His visis sic has positiones conciliarem, quoniam aliquod dici tale potest esse per actualem denominationem, & potest esse per virtualem vel æquiualentem denominationem. homo per actualem denominationem est ita perfectus, sicut eius anima rationalis, per æquiualentem autem ita perfectus sicut gradus medius inter animam rationalem & corpus, quoniam anima & corpus æquipollent medio perfectionis inter animā & corpus. sic in proposito, latitudo vniformiter difformis actu est æque intensa: sicut intensissimus eius gradus æquiualenter vero sicut medium inter intensissimum & nō gradum vel remisissimum, vt rationes probarūt. 1. dilucida. Et aliter etiam soliti sumus dicere latitudinem vniformiter difformem posse considerari quo ad eius genus, hoc est vt latitudo est : & quo ad eius speciem si consideretur quo ad eius genus hoc est, quatenus latitudo est sic est æque intensa sicut sui medium & ab eius medio est nuncupanda, si consideretur sub ratione speciei, vt sic ab intensissimo est denominanda : tū vero potes excogitare alios modos: ideo omitto. Hæc de dilucidatione. 2. dilucida.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His visis ad rationes. Ad primam dico, q latitudo incipiens à non gradu habet extrema, quia non gradus est alterum extremum : & hoc sufficit. Ad secundam patet solutio, dictum enim est totum triangulum æquipollere suo medio, vt patet .6. Euclidis propositione quarta. Ad tertiam iterum patet solutio, quia B non pōt producere in C nisi caliditatem vt duo: A vero in B. caliditatem vt quatuor : qm̄ B non ageret in C per extremum intensum, sed virtute medij, cui totum æquiualet. Ad quartam patet solutio: nam motus illæ circularis correspondet etiam suo gradui medio & non erit tantus quanto motu mouetur punctus velocissimo, vt .6. physi. patuit. Hæc de disputatione duodecima vbi volo me excusare, nam quæstiones disputaui, quæ nihil attinent ad metaphysicum, h enim feci propter vnam exterorum quæstionem : quæ tetigit omnia hæc, vt igitur in his quæ tetigerunt veritas dilucidetur, volui quæstiones hasce disputare, præterea per has quæstiones multa confuse dicta in naturalibus illustrauimus, quare parcatur mihi. Et si Deus vitam producet: conficiam dilucidarium disputationum calculatoriarum, in quo omnibus calculatoribus obiiciemus eorum inportunitates refellentes : scimus enim illas nec esse peripateticas, nec necessarias ad scientiam, sed ad ostentationes hominum, propterea per principia contraria omnibus principiis eorum, illis obuiabimus dilucidando semper mentem peripateticorum in omnibus. Hactenus de dispu. duodecima, deq; toto. 8. lib.

FINIS LIBRI OCTAVI.

LIBRI

LIBRI NONI METAPHYSICORVM DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI,

In Sex disputationes diuisi.

1 *Num aliquid possit à seipso moueri.*
2 *Num rationalis potentia sit oppositorum, irrationalis autem vnius tantum oppositi.*
3 *Num ratione sit actus potentia prior.*
4 *Num actus sit tempore prior potentia.*
5 *Num actus præcedat potentiam substantia.*
6 *Num actio si sit in passo, veluti in subiecto.*

PRÆFATIO.

HACTENVS de substantia deque ente diuiso in decem prædicamenta disputationes ædimus, at nunc Aristo. de ente pertractat: quod per actum potentiamúe diuiditur: vbi disputatio, has fecimus easq; tibi mitto, vt recenseas recognoscasq;, erunt enim tunc ab omni maledicentia atque liuore securæ. Vale.

Quapropter inquantum simul natum est nihil patitur ipsum à seipso. Vnum enim & non aliud est, &c. Tex. cōmen. 2.

DISPVTATIO PRIMA

Si aliquid à seipso possit moueri.

Num aliquid possit à seipso moueri.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVOD nihil possit à se moueri, arguitur primo per verba textus, vbi dicitᷓ ꝙ nihil aptum est pati à seipso. Secundo, quia potentia actiua est principium transmutandi aliud, igitur nihil potest idem esse in potentia actiua, & passiua, & ita nihil moueri à seipso. Tertio quia vt secundo de aīa deducitur: tunc tale semper ageret in seipsum, quia actio illa non dependeret ex aliquo extrorsum, cum idem sit agens & patiens. Quarto dicitur primo de generatione ꝙ idem & oīno simile nō potest agere in se, quia tunc vt Auer. ibi ait: idem & ſm idem ageret in se, & si sic, tunc nihil esset impassibile, vt deducit. præterea eodem de gñatione lib. & in textu habetur, oē quod mouetur à se, oportet diuidi in partes duas tm. Præterea Auer. 3. de aïa lib. contra Auépa. habet tanq̃ absurdum idem mouere se, vt patet. In contrarium est Arist. 8. physi. auscul. vbi ait aliquid moueri à se: veluti sunt animalia, vt in textu & cōm. 30. colligitur. Hæc de dubitationibus.

Cōm. 43.

Cōm. 73.

Cōm. 35. 37. & 38.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

MOTVS gñatim in disputatione accipitur, nam si in quanto fuerit, auctio, vel imminutio appellatur: si in quale: alteratio est: si in vbi, vel locum, latio vel motus localis dicitur: si in formam generatio, aut corruptio, quæ si est in formam, quæ est substantia, dicitur gñatio simpliciter: vel corruptio simpliciter, eo quia substantia est ens simpliciter. sin autem sit in formam, quæ est ens ſm quid, vt accidens gñatio vel corruptio erit ſm quid. Præterea sunt qui faciunt dr̄iam inter aliquid moueri à seipso, & per se, dicunt. n. id moueri à seipso: quod mouet à principio intrinseco, & à nullo extrinseco concurrente in eodem genere principij veluti animalia, id autem moueri dicunt per se, quod mouetur à principio intrinseco, siue concurrat aliud, siue non veluti grauia & leuia: quæ mouentur à forma, & dum incipiūt moueri, concurrit aut generans aut remouens prohibens aut tale aliquid, sed an hæc differentia sit faciēda quæratur in lib. de Substantia orbis primo. Hæc pauca de titulo dicta sufficiant. Commen. 2.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE disputatione Plato vbiq; voluit non oē posse à semetipso moueri, sed simplex duntaxat, cōpositum vero ab altero moueri opinatur, propterea ait simplex in hoc à cōpositis entibus differre: ꝙ cōposita mouenᷓ per alterum quoddam, at simplex per seipsum mouetur, & hac rōne deum & animam asserit esse numeros sese mouentes. Motus est autem Plato nō ab re: videbat. n. cōposita entia moueri participatione ab altero: oē autem quod ab altero mouetur participatione illius motus, reducitur ad aliquod tale, quod ꝑ essentiam mouetur: igitur illud simplex à quo cōpositum mouetur, oportet vt ꝑ essentiam moueaᷓ. Amplius cōprobauit pōnem Iablicus, arbitratur. n. actionem oēm ab vniuoco proficisci. Quare cum ipsum compositum moueatur à simplici, oportet vt simplex moueatur, aliter id quod mouetur, & ipsum mouens non vniuoce in motu conuenirent. Sed contra Platonem obijcit Aristo. ꝙ si idem simplex seipsum moueret, tunc idem esset mouens & motum, quod est impossibile, eo quia omne quod mouetur, ab alio mouetur. Ioannes vero in lib. de Substantia orbis arguit contra Platonem, quia si idē simplex posset seipsum mouere, tunc idē esset in actu & in potentia, quod asserit esse impossibile, eo quia actus & potentia sunt dr̄iæ valde opposite vt dr̄ primo de Anima. Sed aliqui hanc rōnem cauillant hoc pacto, quia non est absurdum idē esse in actu & in potētia ſm diuersas rōnes: in actu quidem virtuali seu potestatiuo, in potentia vero formali; hoc. n. modo actus & potentia non sunt valde oppositi īmo pn̄t in idem concidere, idem graue in actu est formæ quo potest motum deorsum efficere in potentia vero materiæ, qua potest illum recipere, his & Auer. 8. phy. ausculta. vr̄ cōsentire; dum dicit posse idē esse in actu & in potentia æquiuoce, præterea ipsemet Ioannes tenet graue rōne diuersa posse esse in actu vtpote rōne formæ, & in potentia rōne materiæ, & hac ratione vult. 8. physi. ausculta. grauia & leuia moueri à semetipsis. Sed cauillus iste non est peripateticus de simplici ente. Aristo. n. 8. physi. ausculta. habet pro impoſſi idem mouere se, contingeret. n. inquit vt docens discat quorum alterum habere scientiam; alterum non habere necesse est: & ita habet pro impossibili idem simplex mouere se vt deducit Auerro. si enim idem simplex moueret seipsum, ex ea parte, qua moueret haberet motum, ex ea vero parte qua mouetur, careret motu, & ita haberet motum, & non haberet quod Aristote. putat esse absurdum. Quod si dicas ꝙ ex ea parte qua mouet, habet in actu virtuali siue effectiuo, ex ea parte autem qua mouetur: non habet in actu formali, tunc nihil

Obiectio cōtra Plato.

Qua Ioan.

Lib. cōm 6. Cauillus aliquorum.

Cōm. 40.

Confutatio cauilli.

Cōm 38.

An idē in actu virtuali & in potentia formali.

nihil haberet Aristo. aduersus Platonem, contra quem obiicit, vt omnes sentiũt Expositores: diceret enim Plato primum mouens à seipso moueri quia posset esse in actu effectiuo motus, & in potentia formali illius, quia nihil prohibet idem habere motum virtute, & non habere actu illum, & sic cessat omnis via inueniendi primum mouens immobile, quare oportet dicere nullum simplex posse esse mouens seipsum secus est de composito: quia ratione formæ potest esse actu, ratione vero materiæ in potentia, at simplex cum sit actus tantum, vel potentia tantum, erit vel mouens tantum, vel mobile tantum, bene autem credo. Ioannem vocem propriam ignorasse, credit enim esse impossibile, vt idem sit in actu, & in potentia, quia actus & potentiæ sunt differentiæ valde oppositæ, quod friuolum est: quia sunt differẽtię oppositę relatiuę vt in hoc nono habetur modo nihil prohibet idem esse relatiuum ad se, vt quinto huius habitum est, propterea vt dicemus idem esse in actu, & in potẽtia, in re simplici est impossibile, in re cõposita non propter rõnem tactam, hec contra Plato.

Contra Ioan.

Cõm. 11.

Alij vero dicunt principaliter tria primum possibile est aliquid agere in semetipsum, quod est dicere ꝙ idem potest esse agens & patiens. Hoc probant quadam ratione, quam achillem appellant, & vt vis rationis pateat supponẽdum apud eos primo ꝙ calefactiuum respicit pro primo & per se, & adæquato obiecto ipsum calefactibile vniuersale, hæc patet quia cuiuslibet potentiæ respondent obiectum primum, vt visui visile auditui auditile, & ita calefactiuo calefactibile. Secundo supponendum potentiam respicere per se primum obiectum primo, ac contenta sub illo per se non primo, vt visus visile per se primo, flammam vero vel carbonem per se nõ primo: hæc etiam patet per diffinitionem vniuersalis primo posteriorum. Ex his sequitur ꝙ calefactiuum respicit per se primo ipsum calefactibile vt calefactibile, & omne calefactibile per se non primo, igitur respicit se per se non primo, sed quia respicit calefactibile per se: potest agere in calefactibile, igitur quia respicit se per se, potest agere in se per se, non autem per se primo, & ita idem potest agere in semetipsum saltem per se non primo. Sunt de his qui ratione hanc confirmant per illud quod dicitur de actione immanente, est enim actio immanens, quæ in agente manet, igitur idem est agens patiens illam. speciatim argui solet, quia per verba Auer. 4. cœ. & tertio cœli vbi habetur ꝙ idem graue vel leue mouet se. Præterea natura est principium motus eius in quo est, & per principium Auerro. 2 phy. auscult. vult actiuum & formale, semper enim principium absolute prolatũ intelligitur de efficiente. 1. physico. auscult. & 12 metaphy. Amplius intellectus materialis intelligit se. igitur idem est agens & recipiens intellectionem, & ita idem agens & patiens, antecedens apparet tertio de anima. Secundo dicunt, ꝙ nihil potest se mouere causando formam substantiariam in semetipso, hoc est nihil potest se generare. Probant hoc pro tanto quia nullum imperfectius est actiuum principium perfectioris, modo nulla forma substantialis potest aduenire quin illa sit perfectior quauis entitate præcedente ipsam, in substantialibus enim formis semper vlterior est perfectior. Tertio dicunt nihil posse in semetipsum agere actione vniuoca, probant, quia tunc duo indiu dua absoluta atque eiusdem speciei possent esse in eodem subiecto simul, & deducitur quia principium agendi & terminus auctionis essent eiusdem speciei, cum ponatur actio vniuoca, & different numero, & ita habetur absurdum. Ex his faciunt excerpta, primum est, ꝙ idem potest augere se, alterare se & mouere se localiter: eo quia quantitas qualitas, & vbi quæ sunt termini actionum sunt specie à forma subiecti distinctæ, igit actione æquiuoca possunt causari ab illius forma. Secundum speciatim est ꝙ subiectum in semet causat eius propriam passionem, & hoc quia æquiuoce sese habent. Amplius quia potentia mere passiua est contradictionis, quare cum subiectum non sit in potentia cõtradictionis ad suam propriam passionem, non erit in potentia mere passiua, & sic est in potentia actiua. Tertio speciatim dicunt grauia & leuia mouere se ad vbi effectiue, animalia etiam vt propter causam dictam. Quarto speciatim dicũt aquam calefactam sese infrigidare, & semen sese effectiue alterare. Vltimo dicunt potentiam appetitiuam, & cognoscitiuam mouere se ad actum, saltem partialiter, quod dicunt propter obiectum, quod apud eos partialiter concurrit. Hæc de positionibus.

Põ aliorum.

Ratio Scoti in lib. sententiarũ 2. d. 2. q. 10.

Cõm. 22.
Cõm. 28.
Cõm. 3.

Cõm. 1
Cõm. 4.

Cõm. 8. & 15.

Excerpta eorũ

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Pro dilucidatione. Primo debes scire, ꝙ aliquid posse à semetipso moueri potest intelligi de simplici, & potest intelligi de composito: voco autem simplex, quod omni compositione caret, vtpote vel simplex forma, vel simplex materia. compositum vero, quod ex materia & forma componitur. vlterius compositum aliud est similare, vt quodlibet elementum purum, atque mixtum, cuius quælibet pars eadem rõne eodemq́ue nomine appellatur, aliud dissimilare, vt animal vel mixtum cuius partes dissimili ratione & nomine appellantur, in animali enim alia ratione & nomine dicitur cor alia iecur alia cerebrum. Secundo debes scire ꝙ moueri à semetipso bifariam intelligi potest, vno modo ꝙ ad motum eius nihil aliud concurrat nec pro initio, nec pro cõtinuatione motus, qua ratione animalia moueri à semetipsis dicuntur, alio modo ꝙ licet pro initio concurrat aliquid pro continuatione: sufficit principium intrinsecum qua ratione graue moueri à se creditur. Tunc loquar per ordinem & dicamus primo, ꝙ loquendo de generatione & corruptione nullum simplex per se, nec per accidens potest mouere se motu generationis, motu vero corruptionis potest se mouere, saltem per accidens. Prima pars patet saltem, secundo de anima, & ideo potest esse, quia quod generat, est, quod generatur, non est. quare si idem se per se vel per accidens generare posset: tunc idem esset, & non esset, quod est impossibile tam per se, quàm per accidens. Secunda etiam patet, quia corrumpens est, & quod corrumpitur est, & hoc modo saltem per accidens idem simplex potest se corrumpere, vt de calore naturali dicitur, qui corrumpendo humidum per accidens seipsum necat. Secundo principaliter dicerem ꝙ si de compositis loquimur & similaribus, nihil idem potest se per se generare, nec se per se corrumpere, bene tamen saltem per accidens corrumpere vt tactum est, & hoc non alia probatione volo esse probatum. Tertio dico ꝙ si de compositis dissimilaribus loquimur idem per se potest & se generare & se corrumpere, sed secundum diuersas partes. patet de animali saltem, ĩ quo vna pars eius agit in alteram illam corrumpendo, vel generando, eo quia differunt forma & qualitate, hæc de generatione, deque corruptione. Et de alteratione dicamus primo ꝙ nullum simplex potest sese alterare nec

cor-

1. suppositio

2. suppositio

1. conclusio

2. conclusio

3. conclusio

De alteratione 1. conclusio

corruptiue, nec pfectiue: & hoc per se. corruptiue quidem non quia finis alterationis corruptiue est generatio vt. 6. physic. dr̃. igitur si nihil pōt se per se generare nihil potest se per se alterare corruptiue, quod enim non potest in finem nec potest in media, perfectiue vero minime, quia si quid posset se perfectiue alterare, esset intellectus, qui ponitur se intelligere, at hoc fieri nō potest, quia vt dicitur tertio de anima, intellectus non intelligit se per se, sed intelligendo alia. Secundo dico ꝙ si loquimur de composito similari corruptiue nihil alterat se, pfectiue bene potest. Prima pars patet: quia si posset corruptiue alterare se per se, posset generare se per se, vt deductum fuit. Secunda pars patet de aqua calefecta apud nonnullos, ipsa enim cum ponitur indispositione naturali reducit se, & ita alterat se perfectiue, verum de aqua calefacta est quæstio, vt dicemus postea propterea sit hoc īductum tanquam exemplum. Tertio dico ꝙ si loquimur de composito dissimilari, idem potest per se & corruptiue & perfectiue alterare se, hoc patuit, quia secundum diuersas partes dissimilares potest idem esse alterans & alterabile. Hæc de alteratione. Et de auctione dilucidemus, nam si loquimur in simplici nihil per se auget se, tum quia simplex non est quantum, tum propter rationem tactam, si in composito similari etiam nihil per se auget se, patet per idem, quia ipsa auctio vel est generatio, vel non sine generatione. Amplius vel alteratio vel non sine alteratione, sed nullum similare potest se per se generare vel alterare: igitur nec augere, sin autem loquimur in compositis dissimilaribus, sic saltem partialiter idem potest per se augere secundum diuersas partes, cor enim vna cum cibo auget omnia mēbra saltem partialiter. Hæc de auctione. Et de motu locali dicamus primo, ꝙ nullum simplex potest se per se mouere, probatur ex suppositionibus, quia simplex vel est totaliter actus, vel totaliter potentia, igitur non potest esse in actu & in potentia, & ita non potest esse mouens & mobile. Secundo dico ꝙ licet compositum similare potest se mouere per se non tamen à se. Prima pars patet, quia ex quo est compositum: habet aliquid, quo potest esse in actu: & aliquid quo potest esse in potentia: & ita potest esse mouens & motum. Secunda probatur per differentiam, quam tangit Aristote. inter viua & composita non viuas. 8. physico. vult enim viua per se & à se moueri: quia habēt principium per quod, & à quo distinctum à mobili, vel vt dicit Auerro. quia componuntur ex motore in actu, & mobili in actu: vtpote ex anima quæ est motor in actu: & corpore, quod est mobile in actu: at composita non viua vt elementa & id genus, non componuntur ex motore in actu, & mobili in actu, materia enim ex qua constat, non est mobile in actu, quia non resistit formæ mouenti, aliter in vacuo possunt simplicia corpora moueri, & propterea ad motum elementorum concurrit saltem medium, quod non ad motum animalium. Tertio dico ꝙ compositum dissimilare potest se mouere & per se, & à se: hoc nullo alio patet, nisi exemplo sumpto ab animalibus: quæ & per se & à se mouentur. Ex his deducūtur contra aliquos. Primum ꝙ subiectum non est effectiuum principium suæ propriæ passionis, vt ignis non est principium effectiuum caloris nec aqua humoris probatur primo, quia tunc idem alteraret se per se. Secūdo quia dicitur. 8. physicorum ꝙ agens quantum dat de forma tantum dat de accidentibus per se quæ consquuntur illam formam mediante illa forma, igitur si subiectum daret sibi accidentia per se: daret sibi formam mediante qua dat sibi accidentia. Secundum ꝙ grauia & leuia non mouentur à se ad vbi effectiue, deducitur quia semp concurrit aut generans, aut remouens prohibens, aut medium verum de re hac quære nostras commen. in. 8. lib. physi. Tertium ꝙ animatum non mouet se per se & à se ad notum auctionis, patet quia cōcurrit cibus vt dictum est. Quartum ꝙ aqua calefacta non reducit se quod probatur, quia aqua calida est remissa in sua frigiditate, igitur in sui substantia, vt patet. 3. cœli: habet enim Auerro. contra Aui. quàm per quantum elementum remittitur in qualitate sibi propria, per tantum remittitur in substantia, quare si aqua potest se infrigidare, poterit se in substantia generare quod est contra superius dicta, de reductione vero aquæ quære in lib. de generatione, & in lib. physi. in lib. de Substantia orbis. Vltimo patet ꝙ nec potentia appetitiua, nec cognoscitiua mouet se ad actum appetendi vel cognoscendi, patet quia nullum simplex pōt se per se alterare perfectiue. Hæc de dilucidatione, multa possunt addi: sed sunt extra rē nostram, q̄re tñ in lib. de Substantia orbis, & in lib. de gñatione.

Marginalia (left): Cōm. 8. 2. cōclusio. — 3. conclusio — De auctione. — De motu locali. — Excerpta contra aliquos. *(right):* Cōm. 4. — Cōm. 67.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

RATIONES factæ in prima parte disputationis sunt pro dilucidatione nostra. omnes enim concludūt nihil agere in se secundum eandem rationem, & nihil moueri à se, ita vt sub eadem ratione idem sit mouens & motum, pro secunda parte disputationis dico ꝙ ratio est de compositis, & viuentibus vt in dilucidatione visum est. Ad rationes vero aliorum ad achillem dico ꝙ aliquid est verum secundum rationem generis, quod est falsum secundum rationem speciei: vt. 7. physi. dicit Auer. vnde. 5. meta. visus talpæ repugnat in specie, & secundum rationem speciei, non autem secundum rationem generis, vt patet per Auerro. ibidem sic: in proposito omne actiuum potest agere in se secundum rationem generis, hoc est inquantum actiuum, secundum vero rationem speciei vtpote vt alteratiuum, vt generatiuum vt actiuum non potest agere in se, & alterans quatenus agens potest agere in se quatenus patiens, non autem quatenus alterans, & sic per rationem generis illa est vera, per rationem autem speciei falsa, ad illud de actione immanente dicemus, nunc vero dico ꝙ actio immanens non dicitur: quæ est in agēte quatenus agēs: sed quæ est in agente siue per eandem, siue per diuersam rationem, quæ enim transit in materiam exteriorem, transiens actio dicitur quæ non transit in materiam extra materiam agentis: immanens appellatur, ex hoc nihil ad propositum eorum haberi potest. Ad verba Auerro. patuit solutio per dilucidationem: loquitur. n. in compositis, & in motu locali, similiter ad illud de diffinitione naturæ, non. n. est natura nisi sit pars naturati, mō naturatum est compositū ex materia, & forma, & sic idem ꝙ prius. De intellectione vero dictum est: intellectus. n. non intelligit se nisi intelligēdo alia, vt dictum est in. 3. de Anima, & sic rationes nullæ sunt. Sed quoniam non est iustum credere discipulum dissentire à perito præceptore, videtur mihi Aristote. non dissentire à Platone, propterea debes scire ꝙ apud Platonem id appellatur mouens seipsum, quod nullo alio deducitur ad mouendum suū mobile, sed per essentiam illud mouet. hoc pacto Deus mouēs seipsum dicitur apud Platonem, quia mouendo primū mobile siue vniuersum à nullo deducit̃ ad sic mouēdū, & propterea est

Marginalia (right): Cōm. 2. Cōm. 19. — Inter plato & Ari. cōsilium.

ea est per essentiam mouens: anima etiam seipsam mouet, quia in viuificando & perficiendo corpus, per essentiam viuificat & perficit corpus: & sic deus & anima numeri dicuntur seipsos mouentes: quatenus eorum mobilia mouent seipsis per essentiam, & non per hoc, quia deducuntur ad mouendum ab aliis, veluti mouent agẽtia naturalia, hoc idem non negat Aristo. dum dicit, ꝙ agens primum semper mouet, quia non deducitur de potentia ad actum, similiter & anima est actus primus, quia per essentiam est actus, & ita non aliter Arist. sentit quàm Plato præceptor licet ignari illos dissentire velint, quod displicet Simpli. Ammonio & cæteris bonis peripateticis. Hæc de disputatione prima.

Palam, quia & potentiarum aliæ erũt irrationabiles aliæ cum ratione, quapropter &c. Tex. cõm. 3.

DISPVTATIO SECVNDA

De obiecto rationalis, & irrationalis potentiæ.

Num rationalis potentia sit oppositorum, irrationalis autem vnius oppositi.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod rationalis potentia non sit oppositorum, arguitur. Primo quia si sic, tunc aliquod agens per talem potentiam posset opposita agere, quod est contra verba Aristo. & deducitur consequentia, quia habens potentiam potest illud, cuius est illa potentia, & ita habens potentiam ad opposita simul illa poterit. Scđo dr̃ in litera, ꝙ potentia oppositorum non exit in actum nisi determinetur, sed cũ sic determinatur non est oppositorũ, igit̃ vt prius. Tertio si potentia rõnalis esset oppositorũ, per conuersionem per contrapositionem. quæ esset non oppositorum. esset non rationalis, & sic cum apud phos potentia Dei non sit oppositorum, esset non rationali, contra communem consensum. Quarto potentia primæ materiæ est oppositorum & non est potentia rationalis, sed irrationalis. Quod vero irrationalis potentia sit oppositorum, declaratur. Primo de potentia primæ materiæ. Secundo de potentia solis, quæ est dissoluendi & congelandi glaciẽ. Tertio de frigore: quod infrigidat, & per antiparistasim calefacit: & ita calefacit & infrigidat, & tamen est vna potentia. Quarto potentia motiua est motus & quietis. Quinto ignis est indifferens ad comburendum hoc vel combustibile: immo & ad non comburendum. Vltimo effectus raro fieri potest à potentia irrationali: igitur & effectus æqualis, quia effectus raro est aptus minus produci. In oppositum est. Aristote. hic & Auer. & Alexander & Themistius. Hæc de dubitationibus. Cõm. 10.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO titulo disputationis debes scire. Primo, ꝙ potentia in titulo disputationis intelligitur pro actiua, & non pro passiua, non enim est dubium potentiam primæ materiæ esse oppositorum, atque contradictionis, vt in hoc. 9. dicitur. Secundo debes scire ꝙ potentiarũ actiuarum, aliæ sunt rationales, quæ græce in textu logicæ dicuntur, aliæ irrationales, quæ à logicæ nuncupantur. dictæ vero sunt rationales, quia non deducuntur ad actum, nisi ratione, ac discursu electiuo, illæ irrationales, quia deducuntur ad actum, non discursu, ac ratione, sed sola propinquitate passi, & omnibus requisitis ad actionem stantibus. Ex his sequitur primo ꝙ potentia effectrix dei, & ĩtellectuum separatorum, non dicitur rationalis. patet, quia non deducitur ad actum per rationem & discursum, siue delibaratione atque electione, eo quia intellectus diuinus non discurrit nec prædeliberat secundum phos. Dicitur autem irrationalis per negationem quia deducitur ad actum sine discursu. Secundo sequitur contra nonnullos, quòd hæc diuisio potentiarum per rationalem & irrationalem non valet tantum quantum per voluntatem & naturam. Nam licet omnis natura sit irrationalis potentia, tamen non omnis irrationalis potentia est natura, intellectus enim diuinus irrationalis est, qui non est natura, vt nunc loquimur de natura. Tertio sequitur ꝙ prima potentiarũ diuisio nõ est per rõnalẽ & irrationalem, quia potentia diuina nec est rõnalis, nec irrõnalis. irrationalis. n. potentia idem est, ꝙ naturalis, at naturalis irrationalis idem quod deducibile ad actum sine discursu. Tertio debes scire opposita in disputatione accipi pro contradictoriis, hoc est pro affirmatione & negatione, non autem pro contrariis. declaratur, quia eo modo opposita accipi debent, quo modo ipsum contingens constituunt, sed contingens est posibile esse, & posibile non esse, igitur hac ratione debent sumi in disputatione. Animaduersione dignũ contradictoria summi, non quidem per negationem modi, veluti sunt posibile, & non posibile, sed per negationem dicti, vt posibile esse, & posibile non esse. Hæc de titulo. Excerpt. 1. Excerpt. 2. Cõtra aliquos. Excerpt. 3.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

STOICI qui omnia necessario euenire contendunt, opinantur potentiam rationalem non esse oppositorum, sed alterius tantum partis oppositionis, quia rationalis potentia non differt à naturali per hoc ꝙ naturalis sit alterius cõtradictionis partis, rationalis autẽ vtriusque, sed pro tanto quia rationalis libere eligit, naturalis autem non libere. libere vero eligere non est cõtingenter eligere apud Stoicos, immo nec apud peripateticos, quia deus libere agit non tamen contingenter, sed libere agere est secundum rationem principaliter agere, nihil expectando perfectionis à re quam agit, & hac ratione libere deus agit, quia agendo bonum in rebus, nihil boni aut perfectionis expectat à rebus ipsis, quibus bonum confert & benefacit. potentiæ autem naturales, siue agentia naturalia agunt non secundum rationem, nec nihil expectando ab actione, cum cuncta agant, vt perficiantur ac vt acquirant aliquid perfectionis pro esse & eorũ cõseruatione. Ex his apparet de mente stoicorum primo ꝙ rationalis potentia differt ab irrationali quatenus rationalis libere, irrationalis non libere agit. Secundo apparet ꝙ agentia per intellectum sunt potẽtiæ rationales: agentia per naturam sunt agentia & potentiæ irrationales. Positionem hanc sequuntur naturales nonnulli vtpote qui negant casum & fortunam dicentes omnia necessario euenire, & de necesitate naturę. Amplius imitantur & hanc astronomi, qui omnia facto & cœlo necessario subdunt. hanc & epicurei autumant. Ioannes etiam Ganda. in hoc. 9. quæstione. 5. fauet huic positioni, immo asserit hanc mentem fuisse peripate. Ari. maxime & Auerro. Et licet de hac re in lib. de interpretatione diligenter disputaui, & lib. destructio destructionum, & lib. cœli etiam ĩportunitas Ioannis Ganda, cogit me addere quædam, quæ in dictis locis non tetigi. amplius cogit me facere rationes contra eum, ne tantus error posit aliquibus prauis videri: Põ Stoicorum.

uis videri:nolo tamen adducere rationes,quibus mouetur,quia illas posui in cõmentationibus nostris lib.cœli,vt in expositione textus,ibi enim potes copiose atque abunde legere rationes, quas ipse fecit in quæstionibus libri cœli, & in hoc.9.hac ratione ne fastidio afficiam lectores, bona fronte supersedeo : assurgamus igitur contra ipsum rõnibus suis confutando eius friuolas solutiones. Primo, ꝙ si oẽ possibile necessario erit,tũc oĩa de necessitate euenirent,quod est contra Aristo.in lib. de interpretatione & contra Auer.2.phy. auscultã. & contra Them.& Simplicium ibidẽ.Scđo hac positione concessa tolleretur consiliũ de rebus agendis,& ita frustra fuisset senatus Romanus. Tertio liberum tolleretur arbitrium : deducitur.quia libertas arbitrij est circa res q̃ sunt in hoĩs potestate,& ad vtrũq;,vt docet Aristo.in 2.Ethi. Quarto tollerentur oẽs leges & humanæ,& diuinæ humanæ quidem quia nullũ esset vitium vituperabile,quia ea quæ sunt à natura nõ sunt laudanda,nec vituperanda,vt.3.dr̃ Ethi.diuinæ vero quia vana & nulla esset punitio vitiorũ, cum vitia necessario futura sint & à natura insita .Enititur Ioannes in pñti.9.& in lib.cœli euadere cum distinctione. ait.n.necessariũ bifariũ esse. alterũ continuum,vtpote ꝙ in oĩ est tp̃e,& in quolibet momẽto tp̃is:ceu deũ esse & cœlũ moueri.alterũ discõtinuũ, quod est etiã bifariũ . alterum & quo ad nos , & quo naturam determinatũ , vt solẽ vel lunam deficere , non.n.sol aut luna continuo deficit,sed certo statuto,& limitato tempore,& quo ad nos,& quo ad naturã, veluti astrologi docent per supputationes motuum,& ita dicitur necessarium quo ad naturam quia necessario eueniet,dicitur quo ad nos determinatum, quia scitur euenire.discontinuũ aũt,quia non in oĩ tempore, nec in oĩ momento temporis euenit, alterũ vero quo ad naturã determinatum,sed quo ad nos indeterminatũ,ac incertũ, veluti Domiciũ pb̃m fore. Iacobũ aũt sacerdotem, hæc.n.ambo ex cœli in eorum genituris constitutione his promittuntur,& ita sunt naturæ stabilita, nobis aũt incerta, ac indeterminata . Ex his de mente Ioannis sequit̃ primo , ꝙ oĩs natura est necessaria.patet, quia aut necessaria continua,aut necessaria discontinua.Scđo sequitur ꝙ natura possibilis est necessaria ẽm naturæ determinationem, verum quo ad nostræ certitudinis determinationem possibilis, & ideo possibile est non qđ indifferens est ad esse,& ad non esse,sed quod nõ est nobis determinatũ esse vel non esse.Hæc de mente Ioannis.Tunc respondet Ioannes ad rõnes. Ad primã cõcedit oĩa necessario euenire,nec hoc reputant peripatetici ipossibile , sed volunt non oĩa necessario euenire necessitate continua,vel discontinua determinata quo ad nos . Ad scđam dicit ꝙ consilium non tollitur quia res futuræ qñ in natura sunt constitute, & sunt per consiliũ agibiles , etiam consiliũ fieri pro illarũ executione est constitutũ,& sic non est frustra. Ad tertiã dicit ꝙ libertas arbitrij non consistit in eligendo duo opposita, sed in eligendo quicquid eligit gratia sui, & ẽm rõnẽ & hoc pacto est libertas arbitrij, vt patet in Deo, qui libere mouet, & tñ non contingenter mouet . Ad quartã dicit ꝙ leges sunt bonæ, quia factæ propter laudem, vel vituperium,& punitiones etiam iustæ , quia propter mala cõmissa, sed vtraq; sunt stabilita , vt legens, & ea quæ leges agunt . Sed quantum vir istæ deliret nemo ignorat verum contra solutionem. Ad primam arguitur primo quia Arist. & oẽs expositores.2.physicæ auscultationis ex propria intentione refellunt eos qui negant casum, & fortunam,adducentes ad hoc impossibile, ꝙ tunc oĩa euenirent de necessitate naturæ modo ẽm Ioãnem hoc non modo nõ est impossibile, immo necessarium quia apud ipsum oĩs natura est necessaria , & nulla est in se contingens & contra Auer. eius quem tantum extollit esse videtur hoc: vt patet, qui adducit contra Aui.tanq̃ impossibile , esse aliquod necessarium respectu vnius , & contingens respectu alterius, modo apud Ioannem omne contingens est necessarium in natura,& contingens quo ad nos.Secundo tolleretur diuisio contingentis,per natum,& æquale,quia omne esset natũ siue naturæ constitutum.non enim dicitur æquale,quia æqualiter nobis certum & incertum. nec illud natum , quia magis certum. lego.n.qui bene legi tex. Aristo.in libris Priorum: & Alex.& Philoponi nõ memini me sic legisse diffinitiones illorum, vnde Alex.ait natum esse quod est magis aptum euenire æquale vero , quod æqualiter est aptum euenire,& non euenire. Tertio si omnia de necessitate naturæ euenirent apud Ioannem,vel necessitate naturæ particularis,vel necessitate naturæ vniuersalis, non necessitate naturæ particularis, quia tunc nullus esset casus , quoniam casus est non de intentione naturæ particularis,vt monstruum,& id genus , at si omnia de necessitate naturæ particularis euenirent, nihil foret,quod non esset de intentione naturæ particularis, & ita nullus esset casus . sin autem omnia saltem eueniũt de necessitate naturę vniuersalis,tũc (cum natura vniuersalis sit cœlicum fatum)quod promitteretur à cœlo, esset ineuitabile , quod est contra Ptolomæum & in procemio apotelesmaton, & in libro centum enuntiatorum in lib.centum enuntia . quidem quia.d.animam sapientem posse multa euitare, eorum quæ cœlum promittit in procemio. apotelesmaton autem dicit cœlicas promissiones necessario fore, quamdiu non sunt prouisæ. si enim vt dicit Anonymus Ptolomæi interpres : & Porphyrius ex cœli statu natali alicui ꝓmitteret̃ anno suæ ætatis vicesimo,mense illius anni.9.die illius mensis 12.hora illius diei ab ortu septima casus ex equo. quis enim tam fatuus diceret talem casum esse ineuitabilem, esset enim ineuitabilis vbi ignoraretur,vbi autem esset prouisus de loco & tempore & alijs cur non esset euitabilis? Si enim mihi promitteret̃,& esset mihi istec promissio prouisa de tempore loco , & alijs , illo anno,illo mense , illo die,illa hora equũ nullũ equitatẽ, & ꝓpterea dicit Ptolomæus astronomiæ inuentũ fuisse apud gẽtes & hoĩes per cognitionẽ atq; ꝓuisionẽ futurorũ, possent illa euitare,quare nihil vel saltẽ nõ oĩa sunt necessaria necessitate naturæ vniuersalis.hæc cõtra primã. Cõtra solutionẽ ad scđam arguo & suppono apud oẽs gẽtes consilium esse ꝑ euitando malũ,& ꝓsequẽdo bonũ,hoc.n. est oĩum consultantiũ intentũ & finis,tunc arguo , aut ꝑ consiliũ põt euitari malũ futurũ , aut non.si nullo mõ euitari põt malũ futurum,igitur frustra fiunt consilia,& sic idẽ, quod prius , sin aũt euitari põt malũ , & acquiri bonũ:igitur non oĩa necessario eueniunt vt credit Ioã. qm̃ malũ venturum per consilium euitari põt , & bonũ non futurũ per consilium acquiri , hæc contra scđam. Cõtra solutionẽ ad tertiã arguo si liberũ arbitriũ humanum non esset de contingentibus,sed de necessarijs,tũc actus humani non essent in potestate nostra,hoc est cõtra exemplum vt Arist.dicit , nemo.n.dubitat ait Arist. in lib. de interpretatione esse in potestate nostra incidere tunicam,vel non incidere.Hæc ad tertiam , Cõtra quartam patet confutatio , per ea quæ addit, ipse enim nescit

Cõm.120.& 121
Rationes contra Ioannes. Cõm.48.
Solutiones Ioã.
Excerpta ꝺ mẽte Ioannes.
Confutatio.
Cõm.48.

nescit quid dicit: vnde quæro ab eo de intento legum aut intentum legum est euitare male: & multiplicare bonum: aut non. non est dicendum ꝙ non quia contra intentum esset iurisconsultorum, atq; legislatorum. si sic igitur non oĩa necessario eueniunt: cum per leges possint mala euitari, & bona multiplicari, hæc pauca volui contra Ioannẽ adducere, qm̃ in lib. de interpretatione & in lib. cœli. & in libro destructionum diligenter disputaui. Alij iuniores dixerunt inter rõnales potentias & naturales siue irrationales talem esse differentiam ꝙ naturalis potentia dum non applicatur passo sufficienter disposito, est oppositorum, dum autem applicatur passo sufficienter disposito, est determinata ad alterum oppositorum, rõnalis autem potentia siue applicetur passo, siue non semper est oppositorum. Hanc opinionem confutaui. 2. phy. exponendo cõm. 48. tñ arguo & accipio aliquod agens naturale per potẽtiam naturalem, siue irrationalem, vtpote A ignem nondum B combustili applicatum. si per opinantes A ignis est in potentia contradictionis ad comburendum & non comburendum B cõbustibile, vel ab intrinseco, vel ab extrĩseco. si ab intrinseco, igitur haberet aliquid quo per naturam illius non est ipsius B cõbustiuũ: sinautem ab extrinseco, igitur ab intrinseco esset determinatum ad alterum oppositorum, & ita non est in potẽtia ad vtrũq;. Secundo potentia oppositorũ est contradictionis, vt dr̃ in isto. 9. contradictio vero habet partes quarũ vna hẽt vim vniuersalẽ nulli in essendi. & altera vim particularem alicui in essendi, vt in lib. de interpretatione dr̃: sed ignis non applicatus non habet partes contradictionis hoc mõ, quia esset sensus ꝙ esset in potentia ad cõburẽdum oẽ B & in oĩ loco & in oĩ tpe, & ad aliquod B nõ cõburendum, aliter non est contradictionis potentia, mõ hoc non est ita, ignis. n. semper & in oĩ tpe, & in oĩ loco est combustiuus ipsius B, hęc pauca contra secundã positionẽ sed si vis diligẽtiorẽ cõfutationẽ perquire scd̃m lib. phy. Alij vero, & si confuse loquantur, tñ eius põ põt reduci ad ordinẽ, dicunt igiť primo ꝙ diuisio Aristo. in tex. dum ait potentiarum aliã esse rõnalẽ, aliã irrõnalẽ est in naturã & voluntatẽ, quia per rõnalẽ potentiã voluit Arist. voluntatẽ, per irrõnalẽ voluit naturã, hoc confirmant ex verbis Arist. 2. physi. ponentis casum iuxta naturã: fortunam iuxta voluntatẽ. Scd̃o dicunt ꝙ dr̃ia inter potentiã rõnalẽ, & irrõnalem est ex modo eliciendi actum circa obm̃, quia potẽtia rõnalis approximata suo obiecto, & oĩbus impedimẽtis circumammotis cõtingẽter elicit actum circa illud obiectum, irrõnalis vero dum obiecto approximata est & impedimenta sunt ammota: necessario elicit. Tertio dicunt ꝙ cã diuersitatis talium modorum eliciendi est diuersitas naturarum illarum, voluntas. n. contingenter sic elicit, quia est voluntas, natura vero sic necessario elicit, quia est natura. Quarto dicunt ꝙ quia voluntas est indeterminata non per insufficientiã sed per superabundantia actualitatis, ideo põt se ad actũ reducere, quia vero natura est indeterminata per insufficientiam actualitatis, & requisitorum quia aliqñ tempus deficit aliquando approximatio passi, aliquando requisitorum aliquod hac rõne non deducitur ad actum nisi aliquo cõcurrente. Quinto dicunt ꝙ licet Arist. in textu videatur per potentiam rationalem intelligere intellectum, tñ intelligit intellectum & voluntatem, quia intellectus solus est magis natura ꝙ̃ contingens, maxime in illo priori in quo præcedit actum volũtatis, & ita volũt Arist. accepisse rationalem potentiam complete pro intellectu vt stat sub actu volũtario. Hæc ex verbis eorum colligi possunt & hac forma reduci ad ordinem. Sed hæc positio non est peripatetica. primo quia tunc diuisio illa non esset sufficiens, quia sub nullo membro potentia actiua Dei contineretur, illa enim non potest contineri sub rationali, quia non cõtingenter elicit apud peripateticos nec sub natura, quia sicut Deus est supra naturam, sic potentia eius non est naturalis. Secundo vt dicetur in dilucidatione voluntas non est potentia sed actus intellectus ratiocinantis: vnde vulesis græcæ, latine voluntas non est potentia volitiua, illa enim intellectus est: sed actus intellectus discurrentis de agẽdis: cum enim intellectus discurrit de agendis, electio illa, quæ ex cõsultiuo syllogismo relinquitur, ab Arist. vulesis interdum: nonnunquam prohæresis nonnunquam orexis dicitur, latine voluntas, electio vel appetitus, non igitur per potentiã rationalem voluntatem ĩtelligere potest, sed intellectũ. Secundo errant, quia si differentia potentiarum est ex modo eliciendi actus circa propria obiecta, & differentia modorum eliciendi est propter differentias naturarum, igitur differentia prima est propter naturas, quod ipsi non dicunt. Tertio non peripatetice loquuntur dũ dicunt voluntatem esse potentiam in differentem, reducere tamen se propter superabundantiam actualitatis, nam Auer. 8. physi. ait à voluntate indifferenti nullã pꝛouenire actionem: & infra idem dicit: igitur voluntas nõ potentia indifferens est, sed electio intellectus indifferentis. Vltimo errant volẽtes Arist. per rationalem potentiam intellexisse completam vtpote intellectum cũ voluntate, quia Arist. in præsenti textu dum docuit differentiam potentiarum rationalium & irrationalium subscripsit modum, quo rõnalis potẽtiam reducitur ad actum dicens illã reduci ad actũ appetitu, vel electione siue voluntate, igitur per potentias rõnales intelligit intellectum absque electione. Hæc de positionibus.

Positio Burle. 2. physi. — *Confutatio.* — *Positio aliorũ.* — *Confutatio.* — *Cõm. 15. Cõm. 16.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione. Primo debes scire Arist. per potentiam rationalem intellexisse intellectum, & nõ quẽuis, sed rõnalem, hoc est discursiuum, qualis est humanus. intellectus enim diuinus non est rationalis: esset. n. cœlum animal rationale, nisi quis pro rationale intelligit id quod est ratio per essentiam. Amplius discurreret Deus vel cœlum. Per irrationalem vero potentiam intellexit potentiam non discursiuam sub qua cadit intellectus diuinus, & natura: natura enim non discurrit in eliciendo actum, nec diuinus intellectus in mouendo, & hoc capiendo in pro non. Secundo debes scire (vt tactum est) voluntatem non esse potentiam aliam ab intellectu, immo non esse potentiam, sed quasi conclusio consultiui syllogismi, dupliciter. n. intellectus sese habet ad obiectum operabile, quia aut limitatur ad eliciendũ actum appetitu, hoc est concupiscentia, & sic oblique & turpiter eligit. hunc. n. modum eliciendi habent voluptuosi & improbi viri, aut limitatur pro hęresi hoc est voluntate & electione derelicta ex consultorio syllogismo, & sic recte & studiose eligit. Quare queadmodũ appetitus siue cõcupiscentia actus est intellectus deprauati à sensibus, sic voluntas actus est intellectus consultiui, dũ per consiliũ elicit actũ circa obiectum. Ex his apparet dilucidatio, hoc est quo nã modo rõnalis potẽtia differt ab irrationali: differt. n. primo ex parte obiecti. scd̃o ex parte potẽtiæ agentis. tertio ex parte modi agẽdi. Ex parte obiecti quidem, quia obiectum rõnalis potentiæ

Dilucidatio.

tentiæ est bonum verum, vel apparens. verum quidem dum est eligibile per rationem rectam, apparens autẽ dum eligibile est per concupiscentiam, potentiæ vero irrationalis est bonum verum, quia si potentia irrationalis sit diuinus intellectus ille non agit nec potest agere nisi verum bonum, si autem sit potentia agentis naturalis, illa in agendo dirigitur ab intelligentia non errante, & sic non potest obiectum potentię irrationalis esse nisi bonũ verũ, ex parte potentiæ agentis, quia potẽtia rõnalis sua natura est consultiua, & sic oppositorum electiua, irrationalis vero sua natura est limitata ad alterum oppositorum, & in hoc recte exteri dicunt nullam aliam esse causam, nisi quia hæc est talis, illa autem talis. Ex parte modi eliciendi deniq;, quia rationalis potentia etiam suo obiecto approximata contingenter elicit, quia consultiuus syllogismus est de vtroq; opposito, irrationalis vero necessario elicit, cum non per consultiuum eligat syllogismum, sed per eius naturã, licet Deus ipse contingenter eligat. Ex his apparet quo nã modo reducatur ad actum rationalis potẽtia, & quo nam mõ irrõnalis, rõnalis. n. vt dr̃ in textu reducitur ad actũ aut appetitu siue cõcupiscentia; vt qñ illicite reducitur, aut electione siue volũtate, vt qñ reducitur syllõ cõsultiuo recto, veluti circa actus licitos, irrõnalis aũt vel semper est in actu, vt diuina & cœlica potẽtia, aut reducitur per aduentũ alicuius reqsitorũ vt tpis, vel loci vel approximationis & cæterorũ id genus. Hæc pauca de dilucida.

Excerp. Iamf.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His dilucidatis. Ad primam dicerẽ negando cõsequẽtiã, sufficit. n. ꝙ possit agere opposita, aut simili aut pro diuersis tẽporibus, irrõnalis aũt potẽtia aut semper agit alterũ oppositorũ, vt diuina, aut alterũ tm̃ est agere apta, vt naturalis. Ad scd̃am dico ꝙ licet dum sit determinata sit alterius, sufficit ꝙ per sui naturã sit vtriusq;. Ad tertiã cõcedo ꝙ potẽtia Dei est non rõnalis, non. n. elicit actum per consiliũ. Ad quartã patet solutio, dispu. n. loquitur in actiuis potentiis, & nõ in passiuis. Ad rõnem de potentia solis patuit solutio. illa. n. est cõtrariorum propter diuersas materias, non aũt cõtradictoriorum circa eandẽ materiã. Ad rõnẽ de frigore, patet illud esse circa contraria, & per accidens. Ad rõnem de igne dico vt prius, ꝙ nunq̃ ignis est indifferens ad cõburendum, & non cõburendũ, quia licet sit ĩdifferens ad non cõburendũ hoc; non tñ sequitur ipsum esse indifferentẽ ad non cõburendũ simpliciter, Ad rõnẽ de contingẽti raro dico ꝙ bene effectus raro ab agente produci põt, æqualis aũt nunq̃, & causa est quia æqualis effectus est agenti incõpossibilis, cũ sit potentiæ passiuæ tm̃, rarus vero effectus subest potentiæ actiuæ: quia effectus plerunq; eueniẽs subest potẽtiæ actiuæ, ꝑuenit. n. effectus rarus ab agẽte, quia effectus plerunq; eueniens est prouenibilis, per eius rarũ ĩpedimẽtũ effectus rarus euenit, tu tñ quære librũ ẽm physi. Hęc de scd̃a disputatione.

Palàm quia prior est actus potentia, dico autem potentia non solum determinata & c, Tex. cõm. 13.

DISPVTATIO TERTIA
De ordine actus ad potentiam.

Num ratione sit actus potentia prior.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Cõm. 11. Quod non sit actus rõne potentia prior. Arguitur 1. quia correlatiua sunt simul rõne ẽm Porphy, & Arist. at actus & potentia sunt correlatiua, dicit. n. Auer. ꝙ actus & potẽtia sunt relatiua cõtraria, & vtrunq; relatiuorũ accipitur in diffinitione alterius, & non accidit inde malum. Secundo sempiternum comparatur ad corruptibile veluti actus ad potentiam: vt dr̃. 3. de anima. Sed corruptibile est rõne & cognitione æterno, prius igitur potentia rõne actu prior erit. Cõm. 16. Tertio confusa sunt cognitione priora, vt dr̃. 1. auscul. phy. Sed potentia est quid confusum: actus vero quid distinctum, cum separet, & distinguat potentiam, igitur potentia est ratione actu prior. In contrarium sunt Aristote. & Auerro. & omnes expositores. Hæc de dubitationibus. Cõm. 13.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Quid actus sit quidúe potẽtia. Amplius quot modis actus quotúe modis potẽtia dicantur, quinto huius diligenter dictum est, id tñ vt Arist. inquit non ignorãdum est, potentiam esse accipiendam generatim pro principio tam motus quàm quietis, tam actiuo quàm passiuo, tam motus corruptiui vt generatio, & alteratio, & auctio sunt quàm motus perfectiui, vt latio, & ĩtelligere, & id genus. Actus vero sumitur pro operatione talis principij, cuiusmodi ædificatiui actus ædificare est visiui videre, visibilis videri, & id genus, prius autem ratione seu diffinitione id dicitur, quod cadit ĩ alterius diffinitione & alterum non in eius diffinitione, vt dictum est, 7. huius de substantia respectu accidentis. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

De disputatione Ioannes Gandauensis quæstione 8. huius. 9. libri opinatur tam actum q̃ potentiam duas habere diffinitiones, perfectam videlicet & imꝑfectã: & tunc velle vr̃ duo, primum ꝙ potentia non cadit in perfecta actus diffinitione, licet cadere posset in diffinitione actus imperfecta. Prima pars patet in tex. per inductionem. Secunda patet, quia actus & potentia sunt relatiua, modo oportet vt vnum relatiuorum semper cadat in alterius diffinitione perfecta vel imperfecta. Secundum est ꝙ actus cadit in diffinitione potentiæ perfecta, & hoc patet in textu, tunc ad rem dicit Ioannes propositionem Arist. esse sic intelligendam ꝙ actus est prior potentia perfecta diffinitione quatenus ipse cadit imperfecta potentiæ diffinitione, econtra autem potentia non cadit in actus perfecta diffinitione. Hæc Ioãnes velle videtur. Sed hæc expositio stare non potest, qm̃ perfecta diffinitio est, quę explicat totam rei essentiam, vt Auer. dicit in. 7. huius. Sed essentia atq; esse vnius relatiui est ad aliud se habere, vt dicit Arist. in prædicamẽtis, & actus & potentia, vt concedit Ioannes sunt relatiua, igitur oportet vt imperfecta actus diffinitione cadat potentia & econtra. Britanus in ħ. 9. ait Aristo. accepisse actum pro ipso existere, potentiam pro eo quod nõ est, & non repugnat existere, hoc est actum & potentiam obiectiuam, & non subiectiuam, & tunc dicit ꝙ actus existendi siue obiectiuus est diffinitione prior potentia existendi siue obiectiua, & huius rõnẽ assignat, qa actus hoc pacto sese habet vt habitus, potentia vero vt sic, sese habet vt priuatio, mõ habitus est priuatione ẽm diffinitionẽ prior, vt in ꝓdicamentis patet. Sed licet hæc expõsit in se vera, tñ nõ cõsonat textui, Arist. n. seipsum exponit dicens se loqui nõ de potentia diffinita, quæ est principiũ motus duntaxat, sed de potentia quę est tã motus q̃ quietis prĩcipiũ, & hoc a pte dicit Auer. in hoc. 9. ita dicens, & non intelligo hic per potentiam, potentiam quam diffiniuimus in principio istius tractatus, in quo diximus

Positio Ioan.

Confutatio.

Cõm. 42. & 43.

Pō Britani.

Confutatio.

Cõm. 13.

diximus ꝙ potentia actiua est principium transmutationis in aliud secundum ꝙ est aliud & passiua principium transmutationis ab alio secūdum quod est aliud. Sed intelligo hic per potentiam omne ꝙ est principiū motus omnis habentis motum, & principium quietis omnis habentis quietem, & est intelligendum hic per motum trāsmutationem, & per quietem priuationem transmutationis. Hæc Auerro. Igitur hic per potentiam intelligit generatim principium motus & quietis, & nō ipsum non existere, vt Britanus autumat. Alij vero dicunt (vt mihi videtur) duo, primum est ꝙ actus non refertur ad potentiam per se, sed quia potentia refertur ad actum, vnde actus est per se quid absolutum, verum quia potentia refertur ad ipsum, actus dicitur relatiue ad potentiam relatione potentiæ ad actū, hͦ pacto sciencia refertur ad scibile, & scibile ad scientiam, scientia.n. per se ad scibile dicitur, at scibile refertur ad scientiam relatione scientiæ ad scibile, vnde scibile potius terminat relationem scientiæ, quàm ad scientiam referatur, & hoc pacto actus potius relationem potentiæ terminat quàm ad potentiam referatur. Secundo dicunt ꝙ ea quæ sic non mutuo referuntur, non oportet esse simul ratione, erit.n. alterum altero ratione prius, quia extremum absolutum prius rōne extremo relatiuo vt scibile prius ratione scientia. Ex his ad disputationem dicunt ꝙ actus est ratione prior potentia, quia non refertur ad potentiam, sed magis econtra. potius.n. relationem potentiæ terminat, aut si refertur non per se sed per accidens refertur relatione potentiæ ad actum, & propter ea actus cadit in ratione potentiæ, & non potentia in ratione actus. Sed hæc positio est directe contra Auer. ait.n. ꝙ actus & potentia sunt relatiua contraria, & vtrūque relatiuorū accipitur in diffinitione alterius, & non accidit inde malū. Hæc Auerroes. Ecce quomodo vult illa mutuo referri, mutuoq; alterum in alterius diffinitione collocari. Præterea ꝙ relatio non possit referri, aut terminari ad absolutum, bonis rationibus est persuasum. 5. huius, propterea nunc nolo amplius sermonem ampliare. Hæc de positionibus.

(Margin: Pō aliorum & maxime Sco. 30. dist. primi lib.; Confutatio. Com. 11.)

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

(Margin: Suppositio.)

PRO dilucidatione debes scire ꝙ actus & potentia possunt vno modo sumi formaliter ꝑ relationibus, quibus aliquid dicitur esse formaliter in potentia, & aliquid formaliter in actu, & possunt accipi materialiter pro his quę denominantur esse aut in potentia, aut in actu. Verbi causa, potentia moueri deorsum pro graui, actus vero pro descensu. potētia moueri sursum pro leui, actus autem pro ascensu: & in cæteris id genus similiter. Tunc dicerem saluo meliori iudicio, ꝙ si actus & potentia sumātur formaliter, sic sunt simul ratione, quia vt sic sunt relatiua, vt recte Auerro. sentit in dicto 11. commento. at si sumantur materialiter, sic actus est prior ratione ipsa potentia. vnde Aristo. per moueri ad medium diffinit graue, & per moueri à medio diffinit leue, & per moueri circa medium diffinit neutrum. Secundo dico ꝙ licet actus sit potentia secundum rationem prior, tamē nec omnis actus omni potentia est ratione prior, nec aliquis actus omni potentia, sed omnis actus omni potentia sibi correspondente est prior, vt moueri ad medium est ratione prius ipso graui, quatenus in illius rōne cadit & non econtra, moueri à medio prius ratione ipso leui, & in cęteris similiter. quare omnis actus omni potentia sibi correspōdente prior est. Hæc de dilucidatione.

(Margin: Dilucidatio.)

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis patet solutio. Ad primū dico enim ꝙ argumentum verum concludit de actu & potentia sumptis formaliter at de ipsis materialiter sumptis aliter est. Ad scđm patet solo, nos.n. loquimur de actu & potentia sibi correspondentibus, modo siue hęc sint æterna, siue corruptibilia, actus semper cadit in diffinitione potentiæ, & non econtra. Ad tertiam si aliquid ratio concludit: illud est de confusa notitia, at nos loquimur de diffinitiua ratione. Hæc de tertia disputatione.

Omni itaq; tali prior est actus ratione & substantia, tēpore vero est quidē vt sic, est aūt vt non, &c. Tex. cōm. 13.

DISPVTATIO QVARTA

De ordine actus ad potentiam pænes tempus.

Num actus tempore prior potentia.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod actus non sit potentia tempore prior. Arguitur, quia primus actus est cœlum vel Deus. Prima vero potentia est prima materia. Sed apud Arist. hęc ambo sunt æterna, igitur neutrum neutro tempore prius est. Secundo nullus actus est omni potentia tempore prior, igitur actus non est tempore prior potentia, antecedens patet, quia sunt nonnullæ potentiæ passiue æterne quibus nullus actus tempore prior est, igitur propositio falsa. Tertio materia tempore præcedit formam sed materia est potentia, vel saltē in potentia, & forma actus, igitur potentia tēpore actū præcedit. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

DEBES scire ꝙ hæc propositio actus est potentia prior, est multiplex, & non vniuoca: quia potest intelligi de prioritate rationis & sic verificata est sumendo potentiam & actum materialiter, potentiam quidem pro principio generatim, actum pro operatione proficiscente ab illa potentia siue principio potētiali, & pōt intelligi de prioritate temporis, & sic verificatur sumēdo actum & potentiam materialiter vt supra, sed potētiam pro potentia propinqua, vt est semen, & triticum actum pro agente in actu, à quo semen seu triticum ꝓficiscitur. Tertio potest intelligi de prioritate naturę, & hoc modo verificatur in sensu explicando disputatione proxima, igitur sensus noster pn̄tis disputationis est si actus. i. agens in actu sit potentia proxima quale est semen, ouum, vel triticum prius tempore, est enim hic sensus ambiguus quia ouum tempore præcedit gallinā, & gallina tempore præcedit ouum. Amplius granum tritici tempore messes præcedit: & messes tempore triticum. Rursus animal ipsum tempore semen præcedit, semen tempore animal. Propterea restat dilucidare hūc sensum in quo Aristo. vult posse esse verum actūm potentiam tempore præcedere. Ex his apparet ꝙ in prima & præsenti disputatione actus & potentia licet sumantur materialiter, non tñ præcise eodem modo materialiter, quia potentia in disputatione proxime dicta sumitur pro principio motus vel quietis generatim, actus ꝓ operatione ab illa potētia proficiscente, hic vero actus sumitur ꝓ agente in actu, potentia pro potētia ꝓxima, ex qua ꝓuenit vltimus terminus ad quē quale est semē, granū tritici, & ouū: cæteraq; id genus. Hæc de titulo.

(Margin: Exceptum.)

Caput positionum tertium.

Positio prima Britani. Britanus vult ꝙ actus & potentia eodem mō materialiter sumātur hic & proxima disputatione, quia actus pro existere, potentia pro eo ꝙ non existit, sed nō repugnat existere? Tunc dicit ꝙ potentia actum præcedit: qui de illa extrahitur, actus autem simpliciter potentiam præcedit. Prima pars patet, quia omne genitū, & corruptibile prius fuit in potentia, & postea in actu, igitur posse existere tpe præcedit existere sibi correspōdens. Secunda probatur, quia non extrahitur ens in potentia ad actum, nisi per aliquod quod actu existit, quòd tempore præcedat illam deductionem & hūc sensum ait esse Aristote. huius opinionis est Albertilla, & omnes sorticolæ metaphysici. Positio Ioan. Ioannes Gandauensis dicit quòd si actus simpliciter & potentia simpliciter sumantur, neuter neutrum tempore præcedit, quia actus & potentia simpliciter sumptæ non mensurātur tempore, abstrahunt enim à tempore. Secundo dicit ꝙ si actus & potentia sumantur secundum speciem, sic etiam neutrum neutro tempore est prius, quia vt sic sunt æterna, & in æternis nihil tēpore est prius. Tertio dicit ꝙ si actus sumatur pro actu indiuidui vtpote pro esse Socratis, & potētia pro potentia qua Socrates potest esse: sic potentia tempore actū præcedit, quia Socrates prius tempore fuit in potentia ad esse, quàm fuisset in esse. Dicit quarto ꝙ sensus Arist. est ꝙ actus secundum spēm tpe præcedit potentiam secundum indiuiduum, quia licet nec semen animal nec animal semen tempore præcedat, tamen animal ſm speciem hoc vel illud semen præcedit, & hunc dicit esse sensum quo Ari. vult propositionem esse veram, & vt Ioānes dicit actus hoc est ens in actu secundum speciē tempore potentiā proximam præcedit ſm indiuiduum non potētiam remotam, quia potentia materiæ est vna numero, quæ à parte ante est sempiterna, vt dicitur .1. cœli. Com. 20. & 110. Hæ positiones non aliter sunt confutandæ nisi ꝙ prima literæ nō consonat, vt patet intelligenti. Secunda autem est incompleta, vt in dilucidatione patebit. Hæc de positionibus.

Caput dilucidationis quartum.

Debes scire vt dictū est in titulo, ꝙ Arist. verificat propositionē sub illo sensu sumendo actū & potentiam materialiter. Amplius sumendo actū pro agēte in actu, siue ꝙ est ens in actu, & potētiam pro dispositione propinqua, quale est semen, granum tritici & ouū vt patet in textu. Secundo debes scire, ꝙ logice & iuxta regulas logicorū loquendo nullum ens in actu est prius ente in potentia ſm tp̄s, quia nullū ens in actu est omni ente in potentia prius ſm tp̄s, ēt nullum ens in potentia est ſm tp̄s prius ente in actu, quia nullū ens in potentia est oī ente in actu ſm tp̄s prius, vt patet facile volentibus deducere. Ad sensum vero peripateticū ens in actu ſm speciem est omni ente in potentia ſm indiuiduū tpe prius, q̄a licet ouū sit tpe gallina pri⁹, & gallina tpe ouo prior: tñ sumendo gallinā generatim siue ſm speciem est tpe omni ouo prior quia quouis ouo dato gallina aliqua est prior, & hunc sensum voluit Arist. intelligere de illa propositione, & in hoc bene Ioannes sensit, loquitur .n. consone verbis Aris. & Auer. In tex. cōm. 13. Dilucidatio. Ex his sequitur veritas sensus Arist. intelligit .n. ꝙ ens in actu ſm speciem est omni ente in potentia propinqua ſm indiuiduum tempore prius quatenus omni ente in potentia secundum indiuiduum sumpto, sem p aliqđ ens in actu, à quo illud ꝑficiscitur est tempore prius. Hæc de dilucidatione.

Caput solutionum quintum.

His dilucidatis. Ad primam patet solutio. Arist. n. loquitur de potentia proxima: q̄ æducit̄ tanquā media dispositio ad vltimum terminum ab agente. Ad secundam patuit solutio, quia licet de rigore logico quælibet illarum est falsa, tamen ad sensum peripateticum illa est vera modo dicto. Ad tertiam diximus disputationem loqui de potentia propinqua: & non de prima materia. Hæc de disputatione quarta.

Eodem tex.

DISPVTATIO QVINTA
De orine actus ad potentiam pænes substantiam.

Num actus præcedat potentiam substantia.

Caput dubitationum primum.

Quod actus non sit potentia prior secundum substantiam. Arguitur primo quia potentia est propinquior primæ substantię: est enim prima materia propinquior primis substantijs, quia maxime substat, quam sit actus, qui fere non substat. Secundo potentia est substantia, vt patet de materia, & actus est accidens, igitur potentia est prior actu secundum substātiam. Tertio antequam mundus esset factus, possibile erat Socratē esse, vt patet secundum catholicos, & multos philosophos, tunc quæro vtrum potentia ad esse Socratis ante mundi productionem, erat aliquid vel nihil. si nihil erat, tunc nec erat melior nec peior. Amplius nec ꝑfectior, nec imperfectior, entis enim ad nihil nulla est comparatio. si autem illa potentia erat aliquid cū tunc nihil erat nisi Deus, erat igitur illa potentia Deus: & tunc nullus actus illa potentia poterat esse prior substantia sine perfectione. Quarto actus & potētia nunquam simul sunt, quia vt dicit Auer. in primo cœli dum actus est cessat potentia ad esse: & dum potentia est, nō est actus quia succedunt sibi mutuo circa idē subiectū: igitur nunquam simul sunt: & si nunquam simul sunt: neutrum neutro potest substantia esse prius, quia comparabilia oportet vt sint. Vltimo motus est actus cœli vel intelligentiæ mouentis, & tamen motus non est secundum substantiam perfectior cœlo, igitur disputatio falsa. Hæc de dubitationibus.

Caput tituli secundum.

Quid actus sit q̄dūe potentia, satis dictū est, & dicimus ꝙ actus accipit̄ interdū pro existere, siue ꝓ esse actualis existentiæ: interdū ꝓ agente in actu, interdū ꝓ forma, potentia vero econtra ꝓ eo qđ nondū ēst, & potest esse, quod dicitur esse in potentia obiectiua, nōnunquā ꝓ principio passiuo, vt pro cōbustibili, aliqñ p materia, q̄ est sua potentia: sub̄a in disputatione non ꝓ vno decē p̄dicamentorū accipitur, sed pro perfectione, vnde esse prius substantia est esse prius perfectione, nonnulli ꝓ prius substantia intelligūt prius natura vel prius cālitate, & totū est vtile, q̄a in idē venit. Hæc de titulo.

Caput positionum tertium.

De disputatione nonnulli dixerunt Arist. actū accepisse pro operatione alicuius potentiæ actiuæ vel passiuæ. potentiam autem pro principio actiuo vel passiuo, Prima positio huius rō ex verbis Arist. colligi potest, qui actum appellat ipsum videre gratia cuius est ipsa visiua potentia, & domificare actum domificatoris. Sed hęc positio facile Confutatio refellitur,

refellitur, primo quia hac positione stante, rationes Aristo. essent nullæ. Prima quidem rō est, quia priora generatione sunt imperfectiora, at potentia generatione est prior ipso actu, igitur imperfectior. Secunda ratio est, quia finis est perfectior his quæ sunt ad finem at operatio potentiæ finis est potentiæ, igitur perfectior ipsa potentia, & deducitur ꝙ non valeant istæ rationes, quia si valerent, deducerem intellectionem esse perfectiorem intellectu, tum per primā rationem, quia esset generatione posterior, tum per secundam, quia esset finis. Secundo deducerem motum esse perfectiorem motore & mobili, & per primam & secūdam rationem, per primam quidem quia motus est generatione posterior, ꝑ secundam vero quia sese habet vt finis motiui & mobilis: possem vlterius de multis alijs deducere, quæ omitto. Secundo principaliter contra cōclusionem arguitur, quia operatio est accidens, velut accidens, at potentia est substantia, aut vt substantia, igitur potius potentia est perfectione prior ipso actu. Tertio principaliter arguitur contra insufficientiam positionis, quia nō deduxit rōnes vt debuit, habet enim prima ratio instātias quia substātia accidente generatione est prior, quæq; est ēt perfectione prior: vt dicitur. 7. meta. Amplius cætera animalis membra sunt gñatione ipso corde posteriora, quæq; sunt pfectione, ēt posteriora, & sic hæc positio est omnino dubia. Alij velle videntur Arist. ꝑ actū intellexisse formā, & per potentiam materiā, & pro hac positione videntur facere rationes. Prima quidē, quia forma est generatione vltima. Secunda vero quia est finis materiæ. Sed hæc positio non consonat verbis Arist. q exēplificando de actu, ait videre ipsum esse actū & ipsum ædificare, quæ exēpla non formis, sed opationibus formarum conueniunt. Hæc de positionibus.

2. Positio.

Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

DEBES scire ꝙ si actus sumitur pro forma, & potētia pro materia, actus est perfectior potētia dupliciter, & quatenus est causa potentiæ, & vltima generatione, & quatenus est finis potentiæ. si vero actus accipitur ꝑ operatione, & potētia pro principio illius opationis, sic actus est perfectior potentia ꝭm quid hoc est sub rōne, qua finis. Verum pro mente Arist. propositio sic intelligitur ꝙ actus est pfectior potentia. i. ꝙ idē vt in actu est perfectius seipso vt in potentia. Verbi cā, domificator vt potens domificare est imperfectior domificatore vt domificat nunc, & ad hunc sensum valent rōnes. Prima quidē qa agēs vt in actu est posterius generatione seipso, vt in potentia, prius enim generatione est potēs agere quam agens. Secunda est quia agens vt in actu est finis sui ipsius vt in potētia. Ex his sequitur ꝙ illa propositio priora generatione sunt imperfectiora, non est vera nisi in eodē genere, vt in proposito, agēs. n. quod potest agere, & agens ꝙ nunc agit sunt eiusdē generis, & in talibus priora generatione sunt im pfectiora, in his vero quæ genere differunt non habet locum, vt ꝑ instātias deduximus. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS disputatis. Ad primam dico ꝙ siue materia sit propinquior, siue remotior primis substantijs, nihil ad rem, quia Aristo. sumit actum pro agente in actu: & potentiam pro agente in potentia, siue pro patiente in potentia. Vel dici potest ꝙ nec materia nec forma est primis substantijs propinquior in ratione subiiciendi. i. in ratione essendi subiectum prædicationis, sed materia est propinquior in ratione subiecti inherentiæ. Ad secundam patet solutio, quia Aristo. per actum intelligit agens, vel patiens vt in actu. Ad tertiam dici pōt ꝙ assumptum est apud catholicos, apud autē peripateticos deus semꝑ fuit in actu, & nunquā in potētia. Ad quartā dico ꝙ licet nunquā simul sint ꝭm simultatē tꝑis sunt simul ꝭm rationē concipiendi, & hoc sufficit in proposito. Hæc pauca de quinta disputatione sufficiant.

Quorumcunque igitur aliquid alterum est præter vsum, horum actus in facto est, &c. Tex. cōm. 16.

DISPVTATIO SEXTA
De subiecto actionis.

Num actio sit in passo veluti in subiecto.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod actio sit in agente. Arguit primo, quia passio est in passo, igitur actio est in agente. tenet argumentum, quia forma videtur esse in eo quod denominat, modo actio non passum, sed agens ipsum denominat. Secundo Aristo. & Auer. 8. physicæ auscul. fecerunt tale enthymema, si motus non esset æternus, sed incœpisset, tunc primus motor fuisset transmutatus, quod quidem enthymema nullum esset, nisi virtute illius propositionis, omne quod agit de nouo transmutatur, & certum est ꝙ agens non mutatur mutatione, quæ est passio, igitur mutatione quæ est actio, quæ est in agente, & propterea tenet ratio. Tertio pono quòd vnus ignis duo calefaciat ligna: quæro aut est vna actio, aut duæ: non duæ, quia vnius agentis non sunt simul duæ actiones, igitur erit vna actio, modo vnum accidens non potest esse in duobus subiectis, igitur hæc vna actio non potest esse in duobus lignis, quæ ab igne calefiunt, erunt igitur in igne agēte. Quarto actio & passio non sunt in patiente, igitur actio erit in agente, & passio in patiente. Antecedens deducit, quia aut essent duo motus in patiente existentes, aut vnus, non sunt duo motus in passo existētes, quia tunc actus vniuscuiusq; non erit in vnoquoque, actio enim agentis actus est, veluti passio actus patientis, sin autem vnus esset motus, qua ratione ille esset in passo, eadem ratione esset in agente. Amplius tunc diuersorum secūdum speciem esset vnus motus, videlicet, agentis & patientis. Præterea doctio & doctrina essent vnus motus, quod est impossibile, quia tunc discens aliquid illud doceret in contrarium est Arist. in tex. & Auer. qui volunt ædificationem esse in re ædificata. Hæc de dubitationibus.

Comm. 15.

Cōm. 16.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

ACTIO & passio multifariam accipi solent. Actio enim nonnunquam pro vita sumitur, vnde in lib. de animalibus Aristo. per actiones animalium differentes illorum vitas conclusit, quòd nisi actio pro vita intelligeretur, non esset verum. nonnunquam actiones sumuntur pro rebus gestis, vt apud rhetores & historicos gesta virorum illustrium actiones dicuntur: interdum apud iurisperitos actio accipitur pro iure, & auctoritate, vt si quis amisisset causam in possessorio, dicūt iurisperiti adhuc remanere actionem super peritoriū, sumitur enim actio pro auctoritate agendi, sumitur autem & in ꝓposito prædicamētaliter pro vt est vnū decē prædicamētorum: vel vnum sex principiorū, & hoc mō accipit in disputatione, passio quoq; multifariā accipi

cipi solet, apud medicos quidem pro dolore, vnde & Galenus fecit capita de passionibus matricis: hoc est doloribus matricis, apud logicos vero pro conceptu, vt in lib. de interpretatione. d. Arist. ea quæ sunt in voce sunt earum, quæ sunt in anima passionum notæ. Amplius & apud naturales passio accipitur pro inclinatione, & effectu corporeo, vt sumit Aris. in primo de anima metum, iram, & id genus esse animæ passiones, quæ insunt sibi ratione corporis, & cum multis etiam alijs modis sumatur, hic debet summi prædicamentaliter pro vno decem prædicamentorum, vel vno sex principiorum: passum vero seu patiens illud est quod recipit influxum ab agente, vt calorẽ, humorẽ, & id genus, subiectũ vno modo sumitur vt distinguitur contra prædicatũ: ita vt subiectum sit id de quo aliud dicitur, prædicatũ vero id cui competit dici, de aliquando prout distinguitur contra accidens quod est id cui aliquod accidens inheret, & sic primæ substantiæ dicuntur maximę, tum quia omnia alia aut de illis dicuntur, vt substãtiæ secundæ, aut in illis sunt, vt accidentia, aliquando etiam subiectum accipitur, vt distinguitur contra formam seu priuationẽ, quo modo materiam Aris. in lib. phy. subiectum est accidẽtis, sed subiectum, ꝙ forma perficit, & cuius appellat, non quidem cui inheret forma, quia inherere proprium potentiam terminat. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio Ioan. IOANNES Gandauen. in hic. 9. questione. 10. vt mihi videtur, tres distinctiones ĩdicat. Prima est, ꝙ actionum alia est ĩmanẽs, & est illa pręter quã nihil remanet vt exclamatio, & intellectio, & id genus. alia est transiẽs extra quã aliquid relinquitur in materia, vt ædificatio, calefactio, & id genus. Secunda distinctio est ꝙ actionẽ manere in agente bifariã intelligi põt. Vno modo ꝙ maneat in eodẽ formaliter, hoc est vt vna sit virtus effectrix, & passiua illius actionis. Alio modo vt maneat in eodẽ agente materialiter, hoc est ꝙ virtus effectrix & passiua sint diuersæ formaliter & secundũ rẽ, sint tñ in eodẽ subiecto. Tertia distinctio est, ꝙ effectrix virtus est bifariam. alia quidem, quæ cum suo effectu, cuius est principium sit eiusdem speciei, vt caliditas, quæ est eiusdẽ speciei, cũ calore, cuius est ipsa effectrix. alia vero est cuius effectus nec specie, nec genere est idem cũ ipsa. virtus enim motiua differt specie à motu, & genere etiã, quia virtus illa est qualitas, motus autẽ in genere quanti. His distinctis Ioannes dicit primo ꝙ nulla actio, hoc est nec immanens, nec transiens est in agẽte formaliter ita ꝙ sit in agente secundũ eãdẽ formalẽ potentiã, hoc patet, quia potestas actiua est principium transmutandi alterũ inquantum alterũ, & dixit inquantum alterum, quia non secundum eandem rationẽ formalem potentiæ. Secundo. d. ꝙ bene est aliqua actio quæ immanet secũdo modo, hoc est ꝙ virtus effectrix & passiua non sint subiecto distinctæ, declaratur ꝑ hoc quia animal mouet se. Amplius visio: & intellectio sunt tales. Tertio dicendum apud Ioan. ꝙ virtus eiusdem speciei cum effectu acto non est in eodem subiecto cũ effectu, quia caliditas, & calefactio non possunt esse in eodem subiecto, virtus autẽ differens specie & genere bene potest esse in eodẽ subiecto cum sua actione, vt patet de motu, & virtute motiua. Hæc Ioannes. Sed hæc determinatio est insufficiens. Primo quia adhuc est qõ si actio pro respectu sit in agente, vel in patiente, non. n. ex determinatione Ioannis aliquid habetur. Secũdo nõ est necessarium ponere illas virtutes secũdum rẽ distinConfutatio.gui, per quarum vnam agit, & per alterã patitur agẽs, sufficit enim distinctio rationis. Alij vero distinguũt de actione ꝙ actio vno mõ accipiť pro respectu, transmutantis ad transmutatũ. Secundo mõ pro re acta, q̃ est forma ꝑ actionẽ respectiuam producta, & vlterius actio acta bifariã est, ĩmanens videlicet. & transiens, vt dictum fuit, actio acta ĩmanens est qualitas actio acta transiens est in diuersis prædicamentis. Secundo distinguunt de respectu, ꝙ alius est intrinsecus adueniẽs, vt relationes de genere ad aliquid, & dicitur intrinsecus adueniẽs, q̃ posito termino necessario sequitur suũ fundamentũ. Alius est extrinsecus aduenienś, qui non necessario sequitur ambo extrema posita in actu, & sub hoc mẽbro cadere dicunť sex vltima ꝑ̄dicamenta. His distinctis dicunt primo, ꝙ actio accepta pro respectu, est in agente: & intelligunt conclusionẽ ꝙ actio pro respectu est in agente vt in subiecto, & in potentia actiua vt in fundamento, similiter passio pro respectu est in passo, vt in subiecto, & in potentia patiaria vt in fundamento. Et quòd hoc pacto actio sit in agente, deducitur. Primo quia in eodem est respectus, in quo est eius fundamẽtũ, & cuius est potentia eius est actio, vt in libro de somno dicitur, sed potentia actiua quæ est fundamẽtũ actionis ẽ in agente, igitur actio. Secundo si actio est formaliter in passo, patiens denominabitur formaliter agens, quia omnis forma denominat subiectũ ĩ quo est. Tertio respectus oppositi nõ possunt esse eodem in subiecto, sed actio & passio sunt respectus oppositi, vt patet, igitur non possunt esse in eodẽ subiecto, & ita actio erit in agente, & passio in patiente. Secundo dicunt ꝙ actio sumpta pro re acta: si sit ĩmanens, ipsa est in agẽte, patet de intellectione & de volitione, & cæteris id genus, & addunt ꝙ actio acta ĩmanens est in agẽte secundum aliam atque aliam rationẽ, nam agens vt in actu virtuali est agens, vt in potentia formali est patiens. Tertio dicunt ꝙ actio acta transiens est in passo, patet per diffinitionẽ eius. Hæc illi. Sed hæc positio est mihi dubia. Primo in eo ꝙ dicũt actionẽ respectũ nõ eẽ in ꝑ̄dicamẽto relationis: hoc. n. falsum est, vt probatum est. 5. lib. huius dispu. vlti. capite. 3. ibi. n. deduximus nullũ posse esse respectũ, quin sit intrinsecus adueniẽs apud Arist. & cæteros peripateticos. Secundo qđ dñt actionẽ respectũ eẽ formaliter in agente, quia si actio respectus est formaliter in agẽte, tunc agẽs esset patiẽs, quia oẽ recipiens, aliquã formã est patiens, sed ipsi hñt tanq̃ impossibile patiẽs esse agẽs, igitur impossibile est agẽs esse patiens, igitur actio respectus non est in agẽte. Secundo si actio est in agente, vel simul & semel actio est agente, & passio in patiente, vel passio prius in patiẽte quã actio in agẽte, vel actio prius in agẽte quã passio in patiẽte, non actio est simul in agẽte, & passio in patiẽte, quia tunc agens nõ esset prius passo, & cã nõ prior cãto: & motor non prior mobili, quod est falsum, nec passio prius in passo quã actio in agẽte, quia nullus effectus est prior cã, nec conditio effectus põt esse prior conditione repta in cã, mõ passio est cõditio passi effectus, & actio cõditio agẽtis siue causæ, igiť passio non põt esse prius in passo, quã actio ĩ agẽte. Nec dici põt actionẽ eẽ prius in agẽte quã passio in patiẽte, quia tũc respectus nõ essent simul natura, igiť nullo mõ actio põt esse nisi in passo. Pro hac parte sunt auctoritates Auer. vt. 3. phy. ausc. & alibi pluries, vbi sem ꝑ actionẽ vult esse ĩ passo. Auer. vero velle videtur actionẽ & passionem esse motũ, vnde velle vř in dictis cõmentis motũ & esse motũ, & esse actionẽ,

Positio aliorũ vt Sco. in. 4. li. & in li. 1. dis. 6. & in 3. dis. eiusdem. q. 1. ad. 3.

Confutatio.

Comm. 9. 18. 20 & 21 Positio Auer.

actionem,& esse passionem, motus enim dicitur ꝑ ordinem ad terminum ad quem, vt ab agēte illatus actio dicitur, vt in passo recipitur, passio dicitur iuxta quam positionem non oportet concedere actionem respectū & actionem actam distingui secūdum rem, idem enim sunt motus, motus enim vt intelligitur in ordine ad terminū significat ꝑ hūc terminū motus, vt intelligitur in ordine ad agēs significatur per hunc terminum actio, vt intelligitur in ordine ad patiens, significatur per hunc terminum passio, igitur actio passio & motus idē sunt omnino, differunt vero secundum diuersam rationem concipiendi. Sed hæc positio non placet, quoniam inter prædicamenta est saltē distinctio realis realitate prædicamentaria, & si non realis realitate subiecti, vt in.5. disputauimus, sed secundum opinionem hanc non est nisi distinctio rationis, & nullo modo rei, igitur non est peripatetica. Hæc de positionibus. *Confutatio.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione. Primo debes scire, ꝙ actio & passio & motus cum sint aut diuersa prędicamenta, aut in diuersis prædicamentis; oportet dicere ꝙ sint diuersæ res, & si non diuersitate rei existentiæ atque subiecti, saltem diuersitate rei essentiæ, aut prædicamenti. Secūdo debes scire, quod concedi debet actionem esse bifariam pro respectu, & pro forma acta: pro forma acta est motus, qui est fluxus, pro respectu autem est prædicamētū per se. Amplius oportet subdistinguere de actione acta ꝙ alia est transiens, alia immanens, similiter & de passione oportet dicere. Tunc dicerem ꝙ si actio sumatur pro forma acta, siquidem pro transeunte, sic ręcte illi volunt illam esse in passo: & hoc non alijs rationibus probare oportet nisi rationibus illorum: sinautē pro immanente: etiam possunt recte sentire ꝙ illa sit in agente, vt deducunt: at si actio sumitur pro respectu, sic actio est immobili: quod recipit motum vt in subiecto inherentiæ, in agente vero vt in subiecto pręedicationis; in fluxu autem qui est motus vt in fundamento. Prima pars patet; quia probatum est illam non posse esse in agente vt in subiecto inherentiæ: igitur est in patiente. Secunda pars etiam deducitur: quia subiectum prędicationis est, de quo aliud dicitur: modo de agente dicitur actio, ignis enim agens dicitur; nec oportet idem esse subiectum prædicationis: & inherentiæ: quia substantiæ secundæ de primis dicuntur vt de subiectis, non autem in illis sunt vt patet ꝑ Boetium, & Simplicium, & Arist. in prædicamentis. Tertia etiā declaratur, quia nullus respectus potest immediate substātię inherere; modo non videtur actionem inherere posse; nisi mediante motu pro fluxu sumpto: igitur si actio & passio sumantur pro respectibus: sic erunt in passo: vt in subiecto: in fluxu: vt in fundamento: in agente: vt in subiecto prædicationis. Ex his patet, Primo ꝙ actio & passio pro respectibus sumptæ nō distinguuntur à fluxu realiter realitate existentiæ; quid actioni & passioni sic sumptis nulla correspondet realitas existentiæ præter realitatem motus siue mobilis, bene tamen distinguuntur realiter realitate essentiæ: quia actio & passio & motus sunt in diuersis prædicamentis; quæ differunt realiter saltem realitate essentiæ. Secūdo patet ꝙ sumēdo actionem & passionem pro respectibus etiam inter se differunt realiter realitate essentiæ, quia sunt in diuersis prædicamentis, vel ipsa sunt diuersa ꝑdicamenta, non tamē differūt realiter realitate existentiæ, quia nulla rñdet illis realitas existentiæ præter illam motus. Tertio patet ꝙ sumendo actionem & passionem pro re acta, sic nec inter se nec à motu differunt aliquo modo realitatis, quia vt sic nihil sunt, nisi motus ipsæ. Addubitant nonnulli sic quorumcunq; principiorū effectus sunt incompossibiles, ipsa etiam principia sunt incompossibilia, at agere & pati sunt incompossibilia, quæ sunt effectus actionis & passionis, nō enim passo competit agere & pati, nec pōt competere agenti. Secundo nulla causa est vt in subiecto in suo effectu, eo quia subiectū præcedit accidens natura tempore & diffinitione, sed passum est effectus actionis, igitur actio non potest esse in passo. Tertio quæcunque referuntur mutuo relationibus realibus, referuntur proprijs relationibus formaliter existentibus in ipsis formaliter, sed agens & patiens referuntur mutuo realibus relationibus, igitur actio est in agente, & passio in patiente. Sed hæc sunt veritatis cauillamenta, igitur. Ad primum dico ꝙ agere & pati sunt effectus incompossibiles alicui tanquā subiecto prædicationis, non autem tanquam subiecto inherentiæ, ambo enim inherent mobili, non autem ambo de ipso mobili prædicantur. Ad secundum negatur ꝙ passum sit effectus actionis, bene.n. concedo aliquid per actionem in passo ipso effici, non tamen concederem passum ipsum totaliter per actionem effici. Ad tertiū negatur minor, non enim agens & patiens mutuo realibus relationibus referuntur, passum enim bene per se ad agens refertur, at agens non nisi relatione quæ est in passo dicitur agens. Hanc nostram dilucidationē ad verbum tetigit lucidus doctor Themistius. 3. physicorum libro capite. 4. & capite. 7. cuius verba quære tu si curiosus es. Thomas etiā inter expositores præcipuus, Egidius & Albertus idem vbique autumant. Auicenna, Alfarabius: & alij multi idem credunt. Hæc de dilucidatione dicta sufficiant.

Excepta. Primum. *Secundum.* *Tertium.* *Dubitatio 1.* *Secunda.* *Tertia.* *Solutio.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS apertis. Ad primam negatur consequentia. Ad probationem dico ꝙ subiectum prædicationis, & inherentiæ quandoq; est idem, vt in accidentibus absolutis, interdum non, vt in accidentibus respectiuis, dicitur enim columna dextra dextreitate existente in animali, & non dextreitate existente in columna, & sic in proposito ignis dicitur agens actione existente immobili. Ad secundam dico enthymema illud non tenere per hoc, quia actio est in agente, sed per hoc ꝙ mutatꝰ intentionaliter de nolente ad volens, vt deducit Auerroes. Ad tertiam dico ꝙ est vna actio respectus, & duę actiones actæ. quia duo motus, & duo calores, vnus tamen respectus propter denominationem ab vna eademque causa, & sic differunt in realitate subiectiua, non autem in realitate respectiua siue formali. Ad quartam dico ꝙ sunt vnus motus, qui potius est in mobili passoúe quam in mouente agenteúe propter rationes tactas, & concedo vnum esse actum agentis & patientis, sicut vnus est actus motiui & mobilis, q. est motus, non tamen eadem ratione, vt dictum est. Ad vltimam concedo doctionem & doctrinam esse vnum motum; non tamen discens docet: quia licet sit vnus motus ſm subiectum, est rōne differens, vt dicit Themistius, quære etiam ea quæ scripsi in.3. phy. quia ibi dedi aliam positionem, sed hæc est magis probabilis. Hæc de sexta disputatione, & de toto nono lib.

FINIT LIBER NONVS.

LIBRI DECIMI METAPHYSICORVM DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI:

In Nouem disputationes diuisi.

PRÆFATIO.

ACTENVS pstans Comes de totius sciæ materia, vt de ente Arist. perfecit in oibus prioribus libris, vbi tot disputationes legisti, at nūc de vno, atque cæteris, quæ vnum consequuntur pertractat. Nacti vero sumus has disputationes, eas igitur diligenter examines velim, quia edere non dubitabo. Vale.

Quare siquidem in paßionibus & in qualitatibus & in quantitatibus &c. numerus est quorundam & ipsum vnum aliquid vnum, sed non hoc ipsius substantia & in substantiis necesse est similiter se habere &c. Tex. cōm. 7.

DISPVTATIO PRIMA

De Deo, quatenus omnium mensura.

Num Deus sit mensura omnium in genere substantiæ.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

VOD Deus non sit substantiarū mensura. Arguitur primo, quia mensura notior esse debet, at Deus nostro intellectui sese habet, vt lumen solis oculis noctuæ. Secundo mensura aliquoties replicata reddit mensuratum, at Deus nunquam. Tertio quòd nec est maius, nec minus aliquibus, non potest esse illorum mensura, at Deus nec maior est, nec minor substantijs, quia est infinitus, quod nulli est comparabile. Quarto mensura debet esse minimum at Deus est substantiarum maxima. Oppositum velle videtur Aristoteles. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID Deus sit, quidúe genus substantiæ, persæpe hic in lib. patuit, at mensura est, vt Aristo. ait in litera, quæ in toto genere est minimum, notius, & tale, quod aliquoties sumptum reddat totum: vtrum autem aliis modis dicatur mensura in dilucidatione dicetur. Hæc de titulo.

CAPVT OPINIONVM TERTIVM.

AVERROES huius lib. 10. voluit Deum esse mensuram substantiarum, & vtitur hac ratione, quia cætera mensurantur, atque moderari solemus fine, vt. 2. de anima lib. traditur: sed in. 12. lib. probatur Deum esse formā & finem: igitur Deus est mensura substantiarum, & omnium rerum. Secundo alij solent arguere vt Auer. in lib. de beatitudine, id pœnes cuius accessum vel recessum attenditur latitudo rerum, est illarum mensura: at pœnes accessum ad Deum & recessum res ponuntur in latitudine perfectionis, igitur vt prius. Alij dixerunt mensuram substantiarum & omnium rerum esse non gradum perfectionis, quia latitudo difformis attenditur pœnes recessum à non gradu, sed quia latitudo rerum est difformis, & non gradus est infinite paruum ens, tale est prima materia, infra quam nihil est, & media inter ens, & non ens, igitur materiam mensuram esse asserūt. Obijcit autem Expositor contra Auer. Primo quia vt Aris. indicat metrum debet esse coniunctum, & non separatum, at Deus est separatum quoddam à materia & magnitudine. Secundo quia tunc Deus esset in prædicamento substātię, quia mensura, & mēsuratum sunt eiusdem generis. Contra secundam positionem obiicit Alber. Primo quia non omnis substantia habet materiā. Secundo quia materia est incerta. Tertio materia est causa numeri, igitur non est mensura quia mensura vult esse vnum quid. Propter hæc aliqui volunt in genere substantiæ esse aliquid, quod sit omnium substātiarum mensura, verum nō patet quid sit illud, propterea sit nūc gratia veritatis A. A enim est prima mensura, tum quia sibi competit vnitas, tum quia est cum mēsuratis eiusdem generis. Sed hæc positio est adhuc dubia. primo quia si A est substantia & nobis ignota, non potest habere rationem mensuræ, semper. n. mensura est mensuratis notior. Secundo subtiliter arguit Egidius quia totū genus substantiæ est mensurabile, quia totū genus substantiæ est simpliciter ens, cætera sunt entis, cū igiť totū genus substantiæ sit mensurabile, igitur per nihil sui generis debet mensurari. Tertio non pōt aufugere ista positio, quin A sit aut perfectißima substantiarum species, aut imperfectißima. si perfectißima, illa nō erit nisi species angelica, vel humana, & sic est certa, quod ipsi negant, sin autem imperfectißima, sic est elemētum, istud enim apud omnes philosophos est in tota specie substātiæ materię propinquißimum, & sic idem ꝙ prius. Alij (vt videtur Ioanni) distinguunt de mensura, volunt. n. mensuram aliquorum esse bifariā intrinsecā: & extrinsecā, dicunt propter hoc Deū esse substantiarū extrisecam mensurā, at intrinseca illarū mēsura non Deus est, sed forma cuiusq; substantiæ. Sed obiicit Egidius hanc distinctionē nullā esse in genere substantiarum, quia vt. d. aliter est in substātijs, aliter in cæteris pdicamentis, in substantiis. n. non pōt aßignari mēsura nisi extrinseca, eo quia idē est esse substantiæ & entis inquantum ens mensurā: quia sola substantia est ens & cætera sunt entis, & propterea idē est esse mensuram entis vt ens, & substantiæ sed ens transcendit genus substantiæ: igiť oīs mensura in substantiis est extrinseca. Propter hæc tenet Egi. Deū esse simpliciter mensurā substantiarū, eo ꝗa substantijs nulla pōt accōmodari mēsura nisi extrinseca ꝗa eadē est entis & substātiæ mēsura, at Deus apud oēs est entis

Cōm. 7. Pō 1. Auer.
Secunda.
Obiectiones Exposi.
Positio 3.
Obiectio 1.
Positio Ioan.
Obiectio.
Positio Egi.

Cōfutatio. tis mensura, igitur & substantiarum, Et licet Egidius acute loquatur, sua tamen positio non placet, quia si ratio substantiæ & entis sit vna, vel intelligit per substantiam genus substantiæ prædicamentarium, vel quid cōmune omnibus quibusuis substantiis, siue in prædicamento constitutis siue extra prædicamentum positis, si intelligit per substantiam genus prædicamentarium, tunc omne ens esset in prædicamento, erunt enim tot species entis, quot substantiæ, siquidem est eadem substantiæ & entis ratio, quod non credo Egidium concedere, si per substantiam intelligit quid commune, tunc restat quæstio quid est substantiarum contractarum ad genus substantiæ metrum, illud enim non potest poni Deus, quia apud Egidium deus est mensura substantiæ quatenus est mensura entis, non est autem eadem ratio substantiæ prædicamentariæ & entis, igitur non pōt poni Deus. Non desunt qui dicant substantiam mensurari pœnes eius operationem, docuit enim Arist. in. 1. cœli rerum perfectiones & virtutes mensurari per maximum in quod possunt, quod quidem est aut earum operationes, aut non sine operationibus, captiūnculatores vero in idem fere concidunt mensurari diffiniriúe per minimum in quod non possunt. Sed si substantiæ mē surarentur operationibus, tunc operationes essent mēsuræ substantiarum, & ita mensura non esset eiusdem generis cum mensurato, operationes enim substantiarum non sunt substantiæ, vt omnes sciunt. Hæc de positionibus.

Positio quorundam peripate.

Cōfutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione debes scire. Primo ꝙ ratio mē suræ & mensurati non competunt nisi quantis proprie & per se, eo quia de ratione mensuræ est vt sit in suo genere primum minimum, & per replicationem comparabile mensuratis. Primum quidem saltem quo ad notitiam nostram, minimum non quidem simpliciter, sed quo ad sensum, per replicationem comparabile mensuratis, quia aliquoties sumptū debet reddere mensuratum: tale est granū frumenti in ponderibus, est primū quia nulli dubium, nulli occultum, ī omni enim regione granum frumenti patet, non autem in omni regione granum ciceris, vel fabæ, vel ordei, quia sine leguminibus viuere possumus, non sine frumento. Amplius apud omnes agentes patet sacrificia, at sine pane nullū celebratur sacrificium, & ita granum frumenti omnibus est primum & notissimum. Est etiam granū frumenti quo ad sensum minimum, quia licet granum milij esset minus, non tamen sufficit variare notabiliter pondus. Est præterea per replicationem comparabile omnibus mensurantis, nam grana. 20. faciunt scropulū & 60. dragmam: & sic procedere possumus vsq; ad infinitum, igitur de ratione proprie mensuræ est vt sit prima minima, & per replicationem comparabilis mensurandis rebus; hæc non nisi quantis competere possunt, transumptiue vero cæteris prædicamentis, quatenus participant aliqua ratione ipsa quantitate. Secundo debes scire ꝙ pœnes aliud attenditur mensura substantiarum absolute hoc est quatenus substantię, & ens pœnes aliud attenditur mensura substantiarum vt in prædicamento ponuntur. Absoluta enim substantiæ ratio cōtinet omnia quæ sunt simpliciter entia, vt Deus, & intelligentiæ, & cætera id genus, prædicamentum autem substantiæ cōtinet genera species & indiuidua, vlterius etiam pœnes aliud attenditur mensura substantiarum, vt omnes sub vno ponuntur genere communi, igitur alia ratio mensuræ competit substantiis, vt substantiæ, alia substantiis, vt prędicamentarię, alia substantiis omnibus, vt sub vno continentur primo genere. Tertio debes scire ꝙ ratio mensuræ potest competere substātiis omnibus vt ponuntur sub vno primo & communi genere bifariam à priori & quo ad naturam, & à posteriori & quo ad nos. His prædefinitis, de hac ardua disputatione videtur esse mihi dicendum ꝙ si considerentur substantiæ vt prædicamentariæ, tunc mensura illarū est substantia prima, deduco, quia Aris. in lib. prædicamentorum docet primas substantias esse maxime & ꝓprie & principaliter substantias, eo quia illis maxime competit ratio prędicamenti substantiæ: quæ est substare, & docet comparare genera & species ad illam per hoc ꝙ speciebus magis, generibus minus competit rō substantię, & propterea concludit maxime substātias esse primas, post illas esse species, vltimas genera. Si vero considerentur substantiæ, vt in vno communi ponūtur genere, quatenus omnes sunt species vnius generis communis, quod est corpus substantiarum, vt peripatetici volunt: & Auer. maxime in his paraphraxibus, quas scripsit in lib. Porphyrij, mensura omnium illarum est species humana, declaratur quia eo modo quo transumptiue his substantiis ratio mensuræ competit, speciei humanæ videntur competere omnes conditiones. prima quidem, quia est notissima, omnibus enim homo patet, non omnibus quoduis animal. Secundo minima est saltem quo ad partē intellectiuam, dicitur enim in lib. de anima intellectum esse vltimum, & minimum. Amplius intantum est minimum, quod nec corpus, nec partem aliquam corporis occupat. Tertio reddit omnes species non quidem replicatione, quanti sed continentia virtutum, habet enim virtutes elementorū, mixtorum imperfectorum, mixtorum perfectorum, animantium, & omnium: igitur speciei humanæ cōpetit ratio mensurę omnium substantiarum quatenus sub vno cōmuni genere continentur hoc est decretū Galeni Auicennæ, & oīum medicorum, sin aūt substantiæ cōsiderētur absolute vel vt entia sunt, si quidem mensuræ ratio sumitur pœnes gradus naturales, & quo ad naturas rerum, bene dixit Egidius, & bene dixerunt logici. Egidius quidē asserens Deum esse mensuram, est enim bene dictum, si res ponuntur in latitudine pœnes accessum ad summum: bene logici dicentes materiā, si res ponuntur in latitudine pœnes recessum à non gradu: si autem mēsuræ ratio sumit̄ quo ad nos, sic recte vltima positio ait, substantias mensurari per operationes, quia ꝑ illas arguimus ꝑfectiones essentiales, per quas collocamus illas in gradibus naturalibus latitudinis totius entis. Hæc de diluci.

Dilucidatio.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS expositis. Ad primam dico ꝙ Deus est notior naturę, vel saltē est nobis notissimus quo ad eius primā operationē, quæ est motus diurnus, est. n. hæc operatio notissima, & quantū ad hāc sufficit esse notissimū. Ad secundā dico ꝙ Deus non est mensura per replicationē essentiæ, sed per cōparationē recessus, & hoc sufficit. Ad tertiā quicquid sit apud philosophos, tñ dici pōt ꝙ mensura per replicationem recessus non debet maior esse nec minor, sed sufficit sub aliqua rōne esset ꝑfectiorē. Ad vltimā respondeo ꝙ Deus est minimū simplicitate essentiæ, & hoc satis est. Hęc de disputatione prima.

Opponuntur autem vnum & multa secundum plures modos quorum vno vnum &c. *Tex. cōm. 9.*

DISPV-

DISPVTATIO SECVNDA

De oppositione vnius & multorum.

Num vnum & multa opponantur contrarie.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod non opponantur. Primo arguitur, quia vnum oppositorum non prædicatur de altero, sed vnum de multitudine prædicatur. Est.n.istud armentum vna bouum multitudo, illud stabulũ vna equorum multitudo: & de cæteris id genus, igitur non opponuntur. Secundo vnum vni opponitur, at multum opponitur pauco, igitur non vni. Tertio quod est pars alicuius, non opponitur illi. Sed vnum est pars multitudinis, igitur non opponuntur. Quod vero nec contrarie opponantur. Arguitur quarto per regulam secundi Topico. si sunt quatuor termini oppositi adæquate, si vnus illorum conuertitur cũ altero, & alterum cum altero conuerti necesse est, modo ens & non ens opponuntur, & vnum & multa etiam opponuntur, igitur si vnum cum ente conuertitur, multitudo cum non ente conuertetur. Sed inter ens & non ens est oppõ contradictoria, igitur inter vnum & multa. In oppositum videtur Aristo. in textu. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

VNVM & multa bifariam accipi solent: interdum.n. prædicamentaliter, quatenus vnum est pricipium multitudinis ex diuisione continui productæ: & quatenus ipsa multitudo ex diuisione continui efficitur, nõnunq̃ trascendenter, quatenus est principiũ multitudinis entium, vt entia. Egidius addit multitudinem posse tertio accipi, vt distinguitur contra paucum, iuxta prædicamentum quanti cũ dicitur multũ & paucum esse quanti propria, de his tñ quære in lib. 4. disput. 3. per totum. Dicitur aũt alterum alteri opponi quadrifariã vt Arist. d. in prædicamentis, aut vt ad aliquid, aut vt contraria, aut vt habitus & priuatio, aut vt affirmatio & negatio. vt relatiua quidem veluti duplum dimidio, vt contraria vero veluti bonum malo, vt s̃m priuationẽ & habitum ceu cęcitas visui, vt affirm. & nega. ceu sedet & nõ sedet. Ex his patet titulus.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio. 1. QVIDAM dicunt vnum & multa posse bifariã cõsiderari vno modo quo ad eorum rõnem perfectam & actualem, v.g. vnum quod ad eius rõnem formalem, & multitudo etiam quo ad rõnem formalem: alio modo quo ad rõnem imperfectam, & vt in potentia, tunc dicunt ꝙ si vnum & multa sumantur quo ad rõnem imperfectam & vt in potentia, vt sic nullo mõ opponunt̃, imo vnũ est pars multitudinis vt sic, & vna multitudo pars alterius, sinautem sumantur quo ad rõnes formales perfectas, sic opponuntur contrarie, & hoc probant per verba Arist. qui concludit illa opponi vt contraria, hæc determinatio videtur expositoris, & videtur Ioan. *Obiectiones logicorum.* & plurium aliorum. Sed logici obiiciunt præcipue Albertilla eorum dux, quia si vnum & multa opponantur contrarie, aut sumẽdo illa materialr̃ pro naturis de quibus vnum & multa prædicãtur, aut formaliter, non materialiter, quia vt sic non opponunt̃ aliquo modo, vnus enim homo & multi hoĩes pro rebus sumpti non opponuntur. si formaliter ꝙ vnum formaliter dicat indiuisibile, & multitudo dicat diuisibile, vt Aristo. d. in tex. & *cõ. 8. cã. 4. n. põ.* tunc priuatiue, & non contrarie opponentur. Secundo data hac põne, tũc vnum diceret aliquid formaliter positiuum superadditum enti, quod est contra Auer. in hoc decimo: quarto huius: est etiam subtiliter reprobatum quarto huius dispu. superius allegata. Non desunt qui dicunt vnum & ens quatenus diuersis considerantur rõnibus, quadrifariam opponi: nam si vnum consideratur vt cũ ente conuertitur, quicquid est vnũ habet rõnem entis, at multitudo est non ens, quatenus cadit à rõne vnius & hoc modo contradictorie opponuntur, si autem consideretur vnum vt mensura multitudinis, vt sic vnum & multa relatiue opponuntur, si autem vnum consideretur quo ad eius formalẽ rõnem, quæ est indiuisio, sic opponitur multitudini priuatiue, at si cõsideretur quo ad materialẽ rõnem, quæ est ens, opponitur contrarie. Obiicit Ioan. primo mẽbro, quia *Obiec. Ioan.* quantũcunq; multitudo nõ sit ens, tñ nõ est nihil: est.n. saltem entia, at extrema cõtradictionis talia esse debẽt, vt alterum de entibus, alterum de non entibus prædicetur, possent defendi isti ꝙ dum dicũt hæc opponi cõtradictoriæ nolunt dicere proprie & vere ceu sedet & nõn sedet, sed dicunt opponi contradictorie quatenus multitudo aliquo pacto rõnẽ entis aufugit. Sed quicquid sit de rõne Ioan. dico ꝙ multitudo nõ aufugit mõ aliquo rõnem entis, imo multitudo est ens, & est vna, vt hæc lapidũ multitudo est ens, & est vna, põt.n. dici vna multitudo & duæ multitudines, & sic est vna, & est ens. Quod si dicas tunc vnum & multa non opponentur, dictum est. 4. huius loco allegato, ꝙ opponuntur quo ad rõnes formales, tñ ea quæ sic opponuntur. pñt ita sese habere ꝙ alterum de altero prædicatur. Præterea errat hæc põ, vt sentiunt recte logici in eo quod dicunt hæc quo ad rõnes materiales opponi contrarie, dictum est enim illa h̃ pacto nullo mõ opponi. Hæc de põnibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

FACILE est dilucidare dispu. veritatem, si recte accipiantur fundamẽta peripateticorum. 4. huius, vbi debes scire ꝙ non est dubium ꝙ sumendo vnum ꝓ defectu, & multitudinem pro excessu. Amplius etiam ꝙ sumendo vnum pro mensura & multitudinem pro mensurato, illa opponi relatiue. licet non vno relatiuorum modo, quo ad præsens non curo explicare, satis.n. ex lib. 5. haberi põt, sed dispu. punctum est quonam modo vnum & multa opponantur sumendo vnũ vt.d. indiuisibile, & multa vt.d. diuisibile siue sumant̃ transcendenter, siue sumantur pr̨edicamentaliter. Et dico vlterius ꝙ si vnum consideretur vt pars multitudinis, & vt habet rõnem incompletam, vt sic nulla oppositionis spẽ opponũtur vt dictum est. Præterea dico ꝙ si vnum & multa sumantur pro fundamentalibus rõnibus, vnum pro ente & multitudo pro entibus, minime etiam opponũtur, sed sumendo vnum formaliter vt.d. indiuisionem, multa vt.d. diuisionem, sic pure priuatiue opponuntur. Vnde dilucidatio põt sic componi & ordinari, vnũ & multa trifariam sumi possunt. Vno mõ quatenus vnum *Ordo dilucid.* d. defectum, & multitudo. d. excessum, & sic opponuntur relatiue vno relatiuorũ mõ. Alio modo vt vnum dicit mensuram, & multitudo mensuratum, & hoc modo opponuntur relatiue ẽt mõ mensuræ ad mensuratum.

Tertio possunt capi vnũ & multa vt diuidunt ens, siue pr̨edicamentaliter, siue transcendentur, & sic aut vnum vt pars & multitudo vt totum, & isto modo nulla oppositionis specie opponũtur, aut ambo vt dicunt rõnes proprias actuales, & iterum bifariam aut pro rationibꝰ fundamentalibus atq; materialibus, videlicet vnũ pro ente, multa pro entibus, & sic etiam nulla oppositionis

ſpecie opponuntur vt recte logici, aut rõnibus formalibus, videlicet vnum pro indiuiſibili, multa pro diuiſibili, & ſic opponuntur pure priuatiue contradictorie quidem non, quia contradictionis alterum oppoſitorum eſt ens, alterum non ens, at extrema huius oppoſitionis ambo entia ſunt, contrarie aũt minimę, quia vnũ formaliter nihil poſitiui.d. vltra ens ſm opinionem peripateti. igitur non poteſt opponi contrarie relatiue nequaquam, quia vnum & multa nõ ſunt formę reſpectiue, ſed abſolute, igitur ſi qua inter ea oppoſitionis ſpẽs eſſe poteſt, illa eſt priuatiua, vt Ariſto.d. qualis eſt inter diuiſibile & indiuiſibile. Sed occurres, quia Ariſto. concludit vnum & multa opponi contrarie, inquit.n. cũ igitur oppoſitiones quadrifariam ſint & horum alterum ſecundum priuationem dicatur contraria erunt vtiq; hæc Ariſto. Sed ſi ſtandum eſſet verbis nudis Ariſto. in prin.d. vnũ multis opponi vt indiuiſibile diuiſibili, quę oppoſitionis ſpẽs eſt priuatiua; ꝓpterea verba eius debent medulitus intelligi, vt Auerro. ſupplet, ꝙ videlicet Ariſt. abutitur noĩe contrarietatis, ſumit.n. contraria ꝓ priuatiue oppoſitis, & non abſone: q̃m contraria ſemper ad priuatiue oppoſita reducũtur, quatenus ſemper alterum contrariorum eſt imperfectius ſeſe habens, vt priuatio, alterum perfectius ſeſe habens vt habitus, & ſic ſapiens Auer. vult contraria ſumpſiſſe Ariſt. pro priuatiue oppoſitis. Expoſitor autem indicat aliam cauſam quare Ariſto. ea ſic confundit aſſerens ꝙ vnum non.d. puram priuationem ſicut actũ, dicit.n. principaliter ens ſuperaddens indiuiſionẽ, & hac rõne aſſerit illa contrariorum mõ opponi, non tñ pure contrarie, nec pure priuatiue vt cęcum & videns, ſed priuatiue modo contrariorum. Hæc de dilucidatione.

Dubiũ. *Solutio.* *Cõm 6.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis. Ad primam dico vnum & multa opponi ſm rõnes formales, & ſic abſtractiue neutrum de neutro dicitur, non enim vnitas eſt multitudo, nec econtra, bene tamen concretiue multitudo eſt vna. Ad ſecundam ſatis patuit, vnum enim multis opponi poteſt diuerſis rationibus. Ad tertiam iterum patuit. Ad quartam illa regula non habet locum in tranſcendentibus. Præterea eget multis conditionibus. Hæc de ſecunda diſputatione.

Quare ratione prior multitudo indiuiſibili propter ſenſum. &c. Tex.cõm.9.

DISPVTATIO TERTIA
De ordine multitudinis ad vnitatem penes rationem.

Num multitudo ſit ratione vnitate prior.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod vnitas ſit multitudine rõne prior, arguit. Primo quia multitudo diffinitur per vnitatem, dicitur.n. multitudo eſt vnitatum congregatio, igitur vnitas eſt rõne prior multitudine. Secundo prius in ordine concipiendi eſt vnum, quã multa, intellectus enim. Primo apprehendit ens, ſecundo non ens, tertio intelligit diuiſionem entis à non ente, quarto intelligit vnum quod priuat talem diuiſionem: vltimo intelligit multitudinem, quæ ex talis vnitatis, replicatione reſultat, igitur vnitas eſt ordine concipiendi multitudine prior: & ita ratione, & quo ad nos prior. Tertio tunc in diffinitionibus erit circulus, deducitur quia vnum diffinit multitudinem, dicitur enim multitudo aggregatio vnitatum & multitudo diffinit vnum, quia vnum eſt diuiſione carens, vt dicitur in textu, igitur circulus. In contrarium eſt Ariſt. in tex. quum dicit quare multitudo prior eſt ob ſenſum ipſo ĩdiuiſibili ratione. Hæc de dubitatio.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

RATIO quam ſignat nomen diffinitio eſt, vt dicitur. 4. huius, & propterea eſſe prius rõne nihil aliud eſt quam eſſe prius diffinitione, at illud diffinitione prius altero eſt: quod in illius diffinitione cadit & non econtra, ceu ſubſtantia prior accidente eſt diffinitione, quia in illius cadit diffinitione, & non econtra: vnum vero & multa non aliter in præſenti diſpu. intelliguntur, quã proxima intelligebantur, ſumuntur enim tranſcendenter, vt primo ipſum ens diuidunt. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

PLATO non modo ante multitudinem poſuit ipm vnum, imo ante ens: imaginatur.n. ꝙ quemadmodum ab ipſo puncto fluit linea: & ab ipſa linea ſuperficies, & oĩno ab indiuiſibili diuiſibile, ſic ab ipſo vno fluit ens & multitudo: propterea quædam ponit ſub vno, vt materiam, quæ non ponit ſub ente. Sed hæc poſitio eſt in multis locis à nobis reducta in bonum, nunc de ea ſatis. *Põ Plato.*
Ioannes de diſpu. breuibus ſeſe expedit, volens ordine naturæ vnum eſſe prius ipſa multitudine, tum quia ſimplex, tum quia cauſa illius: igitur ordine naturæ vnum prius eſt multitudine. Secundo.d.ꝙ quo ad nos noſtramq; cognitionem multitudo eſt prior vnitate, probat quia multitudo eſt ſenſibilior vnitate, vnde Auer. ait hoc eſſe pro tanto quia diuiſibile eſt maius indiuiſibili, & maius manifeſtius eſt minori. Sed hęc ſolutio Ioan. eſt vera, non tamen eſt ad propoſitum tituli, nos enim quærimus an multitudo ſit diffinitione prior vnitate, ecce quod noſtra diſputatio eſt de ordine cognoſcendi in via diffinitiua: & ad hoc non reſpondet Ioan. in ſua prima ſolutione. Aliqui partim ſumentes ab expoſitore, partim addentes dicunt. primo ꝙ nec vnum ratione ſeu diffinitione eſt prius multitudine, nec multitudo vno, ſed alterum altero prius eſt diffinitione reciproce alia atque alia ratione. Quod declarant, quia multitudo poteſt conſiderari quo ad illud quod ipſa multitudo eſt, ħ eſt vt multitudo, & vt diuiſio ſimiliter vnum põt conſiderari, vt vnũ, & vt indiuiſibile ſi multitudo cõſideretur vt multitudo, eſt rõne poſterior ipſo vno, quia diffinitur vno: eſt.n. vt ſic, aggregatio vnitatum, ſin autẽ cõſideretur vt diuiſio eſt rõne prior vno, quia ipſum vnũ diffinitur per negationem diuiſionis, vt punctus per negationem partium, eſt.n. vnum diuiſione carens, vt punctus id cuius pars non eſt, hoc eſt primum eorum, quod ab expoſitore ſumpſerunt. Secundum eorum eſt, ꝙ in ordine concipiendi, vnum prius eſt, quia dum concipimus ordinate, prius concipimus ens. ens enim & res prima impreſſione imprimuntur in anima, vt.d. Auicen. Secundo concipimus non ens, eſt enim in cognitione alterius oppoſiti quaſi contenta cognitio alterius. Tertio concipimus diuiſionem entis à non ente, quia cum extrema concipimus, differentiam concepiſſe oportet. Quarto cõcipimus vnũ, quod eſt ens indiuiſum in ſe, & diuiſum à quolibet alio.

Põ Ioan. *Com.6. Confutatio.* *Põ Expoſi.*

Quinto concipimus multitudinem, quæ replicatione vnius conficitur. Hæc exteri. Sed circa hæc addubitatur primo, quia Ariſtote. abſolute dixit multitudinem priorem eſſe, & non partim ſic. partim non, & ſic iſta expoſitio *Obiectio.*

expositio est corrumpere textum. Secundo videtur quod 2m dictum eorum contradicat primo, quia si vnum in ordine cōcipiendi est prius, igitur & in ordine diffinienfi, aliter diffinitio non ex his esset, quæ sunt cōceptione priora. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione igitur debes scire. vnum & multitudinem posse comparari in via diffinitiua, vel quo ad rōnes eorum generum. verbi causa, vnum quo ad rōnē indiuisibilis, & multitudo quo ad rōnem diuisibilis comparari possunt, vel quo ad rōnes specierum, hoc est si vnum vt vnum & multitudo vt multitudo comparentur, tunc dico quod si vnum & multitudo comparentur quo ad rōnes generum, ita vt vnum quatenus indiuisibile, & multitudo quatenus diuisibile comparentur, sic multitudo diffinitione prior est vno probat Aristo. in tex. Primo quia priuatio suo contrario declarat, at vnū vt indiuisibile est priuatio: multitudo vt diuisibilis est habitus, igitur vnum vt sic, diffinitur multitudine. Secundo arguit quia diffinitiones dātur quo ad nos, & cognitionem nostram sensitiuā, ad multitudo vt diuisibile sensibilior est vno vt īdiuisibile. Secūdo dico quod si vnū comparetur multitudini sub rōne speciei, hoc est vnum quatenus vnum, sic ipsum vnū prius est ipsa multitudine diffinitione, cuius signum est, quod dum diffinitur ipsa multitudo vt multitudo, describitur vnitate: dicitur enim multitudo est vnitatum aggregatio. Ex his apparet dilucidatio. Aristo. enim dum multitudinem diffinitione priorē fecit ipso vno sumpsit multitudinem, quo ad rōnem generis, arithmetici dum faciunt vnitatem priorem, sumunt vnitatem, & multitudinem sub rationibus speciei. Hæc nostra dilucidatio forte intelligitur ab expositore, vt patet ei, qui vult curiose eum legere. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS apertis patet solutio obiectionum. Ad primā enim patet solutio. Multitudo enim diffinitur per vnitatem: quatenus rōnibus specificis & positiuis considerantur, quatenus vero rōnibus genericis, vt sic vnū ipsum multitudine diffinitur. Ad secundam patet solutio, vnum enim ipsum est prius ordine concipiendi, dum concipitur specifica ratione, aliter non. Ad tertiam negatur argumentum: circulus enim esset quando eisdem rationibus alterum altero prius & posterius esset. Hæc de tertia disputatione.

Si itaq; generationes ipsi materiæ ex contrarijs fiunt, aut ex specie & ex speciei habitu, aut priuatione, &c. Tex.c.6.

DISPVTATIO QVARTA
De priuationis ad habitum regressu.

Num à priuatione ad habitum regressio fieri possit.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod è priuatione ipsa in habitum regressio fieri non possit, arguitur primo per verba Arist. in prædicamentis: vbi ait è priuatione in habitum non posse fieri regressionem. Secundo priuatio nō potest habere rationem termini è quo, quia semper sequitur habitum, igitur ab illa nulla fieri potest mutatio. Tertio si è priuatione fieri possit regressio: tunc idem corruptum posset redire: contra Aristo. in lib. de generatione. In contrarium sunt Aristo. & Auer. & Expositores. Hæc de dubitationibus. Cōm.16.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRIVATIO quam græci steresim vocant: multifariam dicitur apud ipsos: dicitur. n. & de priuatione ante rem, qualis est illa, quæ formam præcedit: & de priuatione post rem, qualis est cęcitas post visum, latini vero illam quæ est ante rem, non priuationem, sed carentiam appellant, solum aūt quæ post rem est, priuationem nuncupant, sed imitemur grecos, & arabas, vnde Auer. Cōm.7. in hoc lib.10. priuationem etiam extendi vsq; ad imperfectas formas. Nigredo. n. dicitur priuatio albedinis, & terra priuatio ignis. Quot vero modis priuatio dicatur. 5. huius proprio de priuatione capite legaī. Patebit aūt distinctio alia ī dilucidatione. Habitus vero interdū pro medio quodam inter rem quæ habet: & rē quæ habetur accipitur, & hoc pacto est apud quosdam respectus extrinsecus aduenіens, cuius extrema sunt res ipsa habens, & res ipsa, quę habetur, qua ratione & calciatum esse, & vestitum esse habitum dicimus, nonnunquā pro dispositione, qua boni vel mali dicimur, & hac ratione virtutes & vitia habitus dicuntur: dicti quidem habitus, quia ex actibus frequentatis generantur, vt dicitur. 3. Ethi. & quibus facile cadimus in actiones, vt dicitur. 3. de Aīa, inquit. n. Auer. hæc. n. est diffinitio habitus. s. vt habens habitum, intelligat per ipsum, illud quod Cōm.18. est sibi proprium ex se, & quando voluerit absq; eo quod indigeat in hoc aliquo extrinseco, verum in proposito per habitum formam intelligimus, quæque habitus materię dici potest, quatenus per illā facile cadit in actionē. Regressio autem reditus est, vnde hoc pacto è priuatione in habitum vel ab habitu in priuationē regressio fieri potest, qn in subto prius fuit habitus deinde illo abiecto, iterum in idem redit subiectum, simili rōne & de priuatione intelligi potest. Hæc de titulo

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

SVNT qui ex verbis Platonis reditum crediderunt: De opiniōe Plato. deq; anno maximo. non tm̄ è priuatione ipsa in habitum, sed è corrupto in idem numero viuens: vnde Plato in Timæo, quem Calcidius commentatur inquit, est tn̄ intellectu facile, qd' perfectus temporis numerus perfectum annum compleat, tunc demum cum omnium octo circulationum cursus peracti fuerint, velut ad originem atq; exordiū circumactionis alterius reuertentur, quam semper idē atq; vniformis motus dimetitur. hæc Plat. Ex his astronomi sumpserunt annum maximum quem non vna ratione tradiderunt, nōnulli. n. ipsum fecerunt decem millia annorū spatium, eo quia Plat. d. nullum annum vnde venerat redire nisi post. 10. millia annorum. Macrobius. d. illum esse. 15. millia annorum, nonnulli quos inter hebreos sectatur Iosephus asserunt illum esse. 40. millia annorum. Ptolomęus, & qui temporibus suis obseruarunt motum stellarum fixarum annum hunc volunt esse. 36. millia annorum, obseruarunt. n. stellas fixas centum annis peragrare gradum vnum zodiaci, sed gradus sunt. 360. quare si centum ducantur in. 360. complebitur reuolutio in 36. millia annorum. Id vero quod hodie tenetur de anno isto ab omnibus fere, vt Campano, Thebitio, Alfonso, & cæteris iunioribus est annum maximum esse. 49. millium annorum: obseruarūt. n. post Ptolomæum stellas fixas in 135. annis diebus. 40. peragrare vnum zodiaci gradum, quæ ratio docet, quod si 360. ducantur in annos. 136. & dies. 40. reuolotio cōplebitur in 49. millibus annorum. In isto ipso tempore caput Arietis. 8. septies capiti Arietis. 9. coniungi asserunt, & qm̄ viderunt coniunctionem fieri singulis septem

ptem millibus annorum, & septem ducta in septem faciunt. 49. millia annorum, hac rõne reuolutio illa completur dicto tempore, verum de his regulis, deque quãtitate anni maximi, & de defensione Ptolemæi in lib. de sexdiangulis omnium stellarum dicemus. Nunc vero dicamus ꝙ tenẽtes annum maximum crediderunt res poni in duplici differentia, nã aliæ sunt, quarum formę rediguntin materias. aliæ quæ post corruptionem remanent: vt homines, tunc dicunt ꝙ quælibet res cuius forma remanet singulis. 49. millia annorum redit eadẽ numero simpliciter, probant quia redit cœlica eius constellatio, sub qua exoriebatur in hoc tempore, vnde omnium stellarum cõstitutio quæ fuit in natali meo, singulis. 49. annorum millia reddit, vt idem sit præcise horoscopus. idem cœli cardo meridianus, idem imum, idem occasus: cæteriq; signorum fit: planetæ præcise in hismet locis quibus antea fuerunt, constituentur igitur si eadem præcise constellatio eodem modo disponet materiam, & idem animus qui remansit redit, & idem singulis. 49. millia annorum vnusquisq; redibit. Secundo dicunt ꝙ quælibet res cuius forma nõ remanet post eius corruptionem singulis. 49. millibus annorum, non simpliciter eadem, sed simillima redibit, adeo ꝙ per sensum eadem simpliciter diiudicabitur. Declarant quia quantumcunq; redeat constellatio eadem, non tamen idem numero motus, nec idem numero lumen, nec forma rei eadem numero, & huic non eadem, sed simillima exorietur. Pro hac põne dicunt facere ea quæ Arist. ait in lib. meteoro. & in lib. cœli, & in lib. meta. vbi inquit: easdem opiniones infinities generari, infinities corrumpi, & cætera id genus, h̃ enim non. d. nisi aĩaduertens ad tales constellationum reditus. Sed qualis sit hæc põ, & quomodo nec est catholica, nec physica. 5. physi. auscult. disputaui, ibi enim declaraui diligenter hãc positionem. Præterea disputaui de resurrectione acutissime insuper etiam h̃ positio non est ad propositum, nos. n. non quęrimus si idem corruptum numero possit redire, sed si à priuatione in habitum fieri possit regressio. Expositor subtiliter de priuatione distinguit volens priuationem aliam esse, quæ immediatum ordinem habet ad subiectum, aliam quæ mediante habitu ordinem dicit ad subiectum. Tunc dicit, Primo ꝙ loquendo de priuatione immediatum ordinem dicente ad subiectũ, fieri potest regressio à priuatione in habitum, & ab habitu in priuationem, vt aer põt à lumine in tenebram, & è tenebra in lumen mutari. Secundo. d. ꝙ loquendo de priuatione dicente ordinem ad subiectum mediante habitu sic è priuatione in habitum non potest fieri regressio, nisi forte pluribus mediis: non enim oculus potest è cæcitate in visum regredi, nec materia è morte in vitã, forte. n. pluribus mediis id fieri potest: vt. d. Auer. 8. huius in fine. Hæc expositor. Sed obiicit quidam, quia nec subiectum dicere potest immediatũ ordinem ad priuationem, nec priuatio ad subiectum, vnde sua rõ potest sic formari vt videatur alicuius valoris. Priuationem dicere ordinem ad subiectum mediãte habitu, non potest esse nisi bifariam, aut quia subiectum. d. ordinem essendi ad priuationem mediante habitu, aut. d. ordinem recipiendi mediante habitu, & si ordinem recipiendi quadrifariam esse potest, aut quia subiectum nõ recipit priuationẽ nisi præcipiat habitum, aut quia non est aptum recipere priuationem nisi prius sit aptũ recipere habitum: aut quia non recipit priuationem, nisi sit prius aptum recipere habitum: aut quia non est aptũ recipere priuationem nisi recipiat habitum, non enim pluribus modis esse potest, vt mihi videtur. Non potest subiectum ad priuationem dicere ordinem essendi mediante habitu, quia nihil. d. ordinem ad ignobilius mediante re nobiliori: igitur subiectum non. d. ordinem ad priuationem mediante habitu, qui est priuatione nobilior. Quod aũt nec rationem recipiendi, deduco quia non per hoc ꝙ non recipit priuationem nisi prius recipiat habitum, quia potest aliquis esse cæcus, qui nunq̃ prærecipit visum, vt de cæco nato. Amplius de surdo nato idem patet, esse. n. potest surdus: qui nunquam audiuit. Nec per hoc ꝙ non sit aptum recipere priuationem: quin sit aptum recipere habitum, quia omnis priuatio esset talis: non. n. aliquod subiectum mundi põt aliquam priuationem esse aptum recipere, quin habitũ illius recipere sit aptum. Nec per hoc quia non recipit priuationem, quin sit aptum recipere habitum, quia sic omnis priuatio esset talis, vt dictum est, nullum enim subiectum recipit priuationem, quin sit illius habitum prius aptum recipere. Nec dici potest hoc esse propterea quia non est aptum recipere priuationem, quin recipiat habitum, quia dictum est oculum esse aptum cæcitatem recipere: dato ꝙ prius non receperit visum, immo de facto ita accidit sæpe: igitur subiectum nullo modo dicere potest ordinem recipiendi ad priuationẽ mediante habitu. Sed hic vir nihil habet contra expositorem, & sibi contradicit: nam hic determinat cũ expositore: cui contradixerat in prædicamentis: ideo pro vtroq; dicerem ꝙ priuatio non. d. ordinem ad subiectũ mediante habitu, quia subiectum. d. ordinem ad ipsam mediante habitu, nec ꝓm esse, nec ꝓm recipere, non. n. auditum est à seculo ꝙ si homo ordinetur in beatitudinem mediãte virtute, ꝙ beatitudo ordinetur in hoĩem mediante virtute, & propterea dico priuationem dicere ordinem immediatum ad subiectũ, qñ potest recipi in subiecto nullo habitu supposito vt tenebra põt recipi in aere vel in aqua nullo lumine prius recepto. Mors vero dicit ordinem mediatum, quia non potest recipi in subiecto: nisi præfuerit vita: & sic membra non sunt ad propositum: quia male sumpsit sensum expositoris. Et licet hæc expõ pulchra sit, non tamen procedit ad sensum Aristo. loquitur enim de priuatione generatim secundum rationem metaphysicam, & non descendit ad priuationem immediatam, vel mediatam. Hæc de positionibus.

Qualis hæc põ. *Põ expo. & aliorum.* *Cõm. 14.* *Obio Sco. in prædicamentis.* *Defensio.* *Qualis põ expositoris.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

DEBES scire ꝙ aliqua propositio est vera per se, quę est falsa per accidens, vel (vt vtar verbis Auerro. 7. physi. & 6. physico. & alibi) aliquid competit per se alicui sub rõne generis, ꝙ remouetur & repugnat illi sub rõne speciei, vt moueri in infinitum velociter competit cœlo inquantum mobile, & per rõnem generis mobilis, quod non competit cœlo absolutæ, item etiam talpæ non repugnat, videre per rõnem animalis, hoc est inquantum animal, quod tamẽ repugnat talpæ absolutę. Tunc dico ꝙ si consideretur priuatio quatenus est vnũ oppositum fieri aptum in eodem subiecto, in quo est aptus fieri habitus: vt sic ab omni priuatione in habitũ fieri potest regressio, inquantum priuatio est oppositũ habitui circa idem subiectum, & hoc pacto ad tenebra in lucem, & à cęcitate in visum fieri potest regressio per rationem generis, videlicet vt est oppositum fieri aptũ circa idem subiectum, sinautem priuatio consideretur per rationem speciei, videlicet, quatenus est hæc vel illa

Commen. 2. Commen. 15. *Dilucidatio.*

illa priuationis species, vt sic non ab omni priuatione in suum habitũ nec specie, nec numero fieri pôt regressio, non enim à cecitate in visum eundẽ siue numero siue specie fieri potest regreſsio quatenus cecitas, nec à morte in vitam eandem numero vel specie fieri potest reditus. Vnde expositione expositoris; & hac nostra cõsideratione potest confici dilucidatio sic. si consideretur priuatio sub ratione generis hoc est vt habitui opponitur (est enim oppositio genus priuationis.) vt sic ab omni priuatione in habitum fieri potest regreſsio, quia ab omni priuatione vt est oppositum habitu in habitũ fieri potest regreſsio, quia opposita sunt quæcunq; circa idem subiectum numero apta nata sunt mutuo fieri. si vero consideretur priuatio sub ratione specifica vel consideratur sub ratione qua. d. ordinem immediatum ad subiectum, & vt sic ab omni priuatione in habitum iterum fieri potest regreſsio, vt dixit expositor, vel sub ratione, qua. d. ordinem ad subiectum mediante habitu, & sic à nulla tali potest regredi ad habitum. Hæc de dilucida.

Composita Dilucidatio.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS deductis. Ad primam dico quòd Arist. loqtur de priuatione secundum rationem speciei. Ad secũdam negatur assumptum, immo priuatio sub ratione qua habitui opponitur, habet rationem termini à quo: & termini ad quem. Ad tertiam negatur consequentia, quia licet è priuatione in habitum poſsit fieri regreſsio, non tamen in eundem numero habitum, vt dictum est in dilucidatione. Hæc de quarta disputatione.

Quoniam autem contrariorum contingit medium esse aliquid; & quorundam necesse est ex contrariis, &c. T. cõ. 22.

DISPVTATIO QVINTA

De medij inter contraria compositione,

Num media, quæ inter extrema contraria sunt, ex extremis ipsis vera compositione componantur.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod media ex extremis ipsis non componantur, arguitur. Primo quia duæ species non concurrunt ad compositionem tertiæ speciei secũdum Porphy. in hoc enim species à differentia differt, sed extrema contraria sunt duæ species, ceu album & nigrum, igitur non constituunt tertiam speciem videlicet pallidum, & rubrum. Secundo ex duobus entibus in actu non fit vnum, sed extrema sunt duę formæ in actu, igitur ex illis non fit vnum medium. Tertio ex his non fit aliquid vnum, quæ non poſſunt simul in eodem se compati, sed duo extrema contraria non simul compatiuntur in eodem, vt suppono, igitur ex illis non potest fieri per se vnum medium. Quarto forma vt. d. Gilbertus est compositioni contingens simplici & inuariabili essentia consistens, sed medium est forma, igitur non potest componi ex extremis. In contrarium est Aris. & Auer. in hoc decimo. Pręterea etiam in lib. de sensu & sensili idem. d. Aris. de coloribus mediis, & de saporibus mediis, semper enim asserit media talium ex extremis confici, adhuc media participant extremis secundum magis & minus, igitur sunt ex illis composita. Hæc de dubitationibus.

Cõm 23.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

MEDIVM multifariam accipi solet apud peripateticos, in proposito tamen medium accipitur respectu contrariorum, & hoc pacto medium si accipiatur, medium erit vt Auer. ait huius. 10. id in quod quoties mobile de contrario in contrarium mouetur, per se primo mutatur. verbi causa, si aliquod moueretur de albo in nigro, necesse est per se primo mutari in colores medios, vt tandem deueniat in nigrum, sic igitur medium est illud, in quod per se primo transmutatio ipsa cadit. Ex his sequitur medium hoc pacto intellectum non esse medium subiecti, quale medium ponimus inter cecum & videns lignum, sed esse medium formę: vt iuniores dicunt, ceu tepidum calidi atq; frigidi, rubrum albi & nigri, & cætera id genus. Sequitur secundo tale medium formę esse non posse nisi in accidentibus, & potiſsime in qualitatibus tertiæ speciei, declaratur, quia medium tale non est nisi inter contraria, cum quibus est eiusdem generis, modo contrarietas non est nisi in his accidentibus, atque his qualitatibus, quæ sunt tertiæ speciei, dixi potiſsime in qualitatibus, quia apud Auer. tale medium potest reperiri in substantijs elementarijs, in his enim reperiri potest medium formæ, & tamẽ extrema non sunt contraria, nisi secundum qualitates apud ipsum, verum de his remitto me in lib. de generatione, & in codicillo de mistura. Solum enim de mediis accidentibus loquimur, in quibus proprie est ratio medij, & contrarij. Per hęc patet quid sint contraria, sunt enim contraria (vt Auer. ait eodem commento) quæcũque in eodem genere sunt, cum mediis, vt album, & nigrum cum rubro, & pallido; calidum & frigidum cum tepido, & cætera id genus cum cæteris id genus. Quid vero sit ipsa compositio, quotúe modis dicatur, aliqui dicunt compositionum alteram esse totalem essentialemúe, qualis est hominis ex anima & corpore, alteram partialem, qua videlicet aliquid quo ad aliquam sui partem componitur, vt hominis compositio ex carnibus oſsibusúe, hęc enim compositio homini competit, non merito hominis, sed merito alterius partis hominis, hoc est merito corporis. Vlterius secundo compositio totalis atque essentialis apud ipsos, altera est ex partibus realiter distinctis, essentialiterque differentibus, qualis est ex materia formaúe, altera est ex partibus formaliter distinctis, qualis est compositio speciei ex genere differentiaúe. Tertio de compositione partiali iterum subdiuidunt, quoniam alia est similaris partibusque similaribus, qualis est cõpositio totius carnis ex partibus carneis, alia diſsimilaris, quæ ex partibus conficitur diſsimilaribus, & est duplex, quia aut partes differunt ratione & situ, vt compositio ipsius domus ex parietibus & tectis. est enim paries ratione differens à tecto, & non modo ratione, sed etiam situ: hæc etiam compositione manus hominis ex neruis carne & osse componitur. Aut partes rationem quidem differunt, situ vero non qualis est compositio mixti ex elementis apud Auer. & Auicen. non enim elementa componentia situ differũt in mistura ipsa, sed ratione duntaxat, at omnia sunt in qualibet parte mixti. Sed quoniam simplex compositio, & simplicitas compositioni opponitur, & quot modis vnum oppositorum, alterum dici solet, hac ratione de simplicitate distingui solet ab eis, quoniam quoddã est simplex per carentiam compositionis totalis atque essentialis, vt anima ipsa per se sumpta: anima enim sic absolute sumpta simplex est per carẽtiam compositionis totalis

Cõm. 22.

Excerptum, de mediis primum.

Secundum.

De compositione quosdam.

De simplicitate.

nis totalis atque eſſentialis, vt anima ipſa per ſe ſumpta: anima enim ſic abſolute ſumpta ſimplex eſt per carentiam cõpoſitionis totalis apud ipſos, quicquid ſit apud græcos: quoddam eſt ſimplex per carentiam compoſitionis partialis: vt eſt aliqua accidentis ſpecies: vt color, vel id genus, bene enim componitur ex differentia & genere, non autem ex partibus quantitatiuis, Vlterius ſimplex per carentiam compoſitionis eſſentialis atque totalis: aliud eſt per carentiam compoſitionis ex partibus realiter eſſentialiterúe diſtinctis: quali ſimplicitate ſpecies accidentis dicitur ſimplex. Aliud eſt per carentiam partium formaliter diſtinctarũ, quali ſimplicitate differentia vltima: & cõceptus entis dicitur ſimplex. Præterea etiam ſimplex per carentiam compoſitionis partialis, aliud eſt per carentiam compoſitionis ſimilaris, quali ſimplicitate punctum & vnitas ſimplex dicitur. Aliud per carentiam compoſitionis diſſimilaris: quali ſimplicitate, ignis dicitur ſimplex, & omne totum ſimilare. Quibus inferunt aliquod idem poſſe eſſe ſimplex & compoſitum diuerſa ratione. verbi cauſa ignis ſimplex eſt per carentiam partium diſſimilarium compoſitus tamen propter partes, quas habet ſimilares, & de cæteris id genus dici poteſt. Hæc illi de compoſitione, ſimplicitateúe.

Diffinitiones peripateticæ.

Ego vero non contradicendo, ſed moderando dicerem compoſitionum alterã eſſe, quæ competit alicui ratione totius alteram quæ competit alicui partium homini ratione totius hominis competit compoſitio ex anima corporeúe: homini autem ratione corporis. quod eſt altera hominis pars, competit alia compoſitio, quæ competit homini ratione totius a peripateticis dicit̃ qualitatiua: hoc eſt ex partibus rõne & genere diuerſis, quæ autem competit homini ratione corporis, quãtitatiua appellatur ab ipſis, vt patet primo phyſicæ auſcul. vnde Auer. ibi ait compoſitionẽ eſſe alteram qualitatiuam, alterã quantitatiuam. Quæ autem eſt qualitatiua, etiam à peripateticis diſtinguitur vt patet primo phyſicæ quoniam alia eſt ex partibus ſecundum rationem: vt illa generis & differentiæ, alia ex partibus ſecundum rem: vt illa ex materia & forma. Quæ etiam quantitatiua compoſitio nuncupatur, bifariam etiam à peripateticis ſubdiſtinguitur, quoniã alia eſt quæ græcæ homogenea dicitur hoc eſt ſingularis ſimilaribuſq; partibus vt carnes ex carneis partibus, alia eſt dicta etherogenea hoc eſt diſſimilaris diſſimilaribuſq; partibus, qualis illa domus ex tectis, & parietibus. & diſſimilaris vlterius ſubdiſtingui poſſet, vt exteri dicunt ſed ſufficit de ſimplicitate quoque eodem pacto diſtingui poteſt, ſed ſufficit, quare de titulo volui hæc notaſſe.

Com. 5.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Poſitio Auer. Ioannis & Iacobi.

De diſputatione eſt poſitio Auer. ꝙ ĩ omni medio, qualitatiuo ſunt actu extrema. Imaginatur enim in tepido eſſe caliditatem & frigiditatem actu ſub gradibus tamen remiſſis: & vt in tepido ſunt extrema actu ſub gradibus remiſſis, ita in coloribus medijs ſunt colores extremi ſub remiſſis gradibus ipſos componentes, vnde ſecundum hanc poſitionem medium non eſt niſi ipſa extrema ſub quadam proportione remiſſionis conſtituta, & quia proportio remiſſionis non vna ratione etiam, ideo fuſcum differt à rubro, eſt enim fuſcum album & nigrum remiſſa ſub quadam proportione remiſſionis, rubrum vero illamet remiſſa ſub quadã alia remiſſionis proportione, & de cæteris id genus eodem modo ſentiunt, hæc poſitio habetur. 5. auſcul. phyſicæ, & in iſto. x. li. & alibi ſectantur hanc poſitionem Ioannes Gandauenſis, & Iacobus ille forliuias, & multi alij. Et pro hac poſitione videntur rationes Ariſ. in textu, vt Ioannes colligit, quarum prima ſumitur ex eo quia extrema ſunt ſimplicia, eſt enim regula ꝙ in omni genere ſimplicia ſunt cauſæ componentes alia eiuſdẽ generis, quæ non ſunt ſimplicia, modo extremæ qualitates ſunt ſimplices, igitur componunt medias, quæ in eodẽ genere non ſunt ſimplices. *Com. 52: Cõ. 23. & 25.* Secũda ſumitur ex eo, quia in medium fit tranſmutatio ab altero extremo ſed cum omnis tranſmutatio ſit de contrario in contrarium, igitur ſi ab albo fit mutatio in aliquem colorem medium, hæc non fit niſi quatenus in medio illo colore, eſt alterum extremum, & hæc ratio eſt Auer. 5. phyſicæ auſcu. Tertia ratio ſumitur per hoc quia medium ſeſe habet ab extrema ſecundum magis & minus, quoniam quod ad alterum extremum eſt magis, ad alterũ minus, illud eſt compoſitum ex illis, vt omnibus patet. *Com. 52.* Sed medium ſecundum formam ad alterum extremum magis eſt, ad alterum minus, vt Auer. deducit contra Galenum; igitur medium ex extremis componitur, Quarta ratio accipitur ex eo quia extrema ſunt prima principia, nam prima principia ſunt ex quibus omnia poſteriora componuntur, ſed extrema ſunt prima principia: & media ſunt poſteriora, igitur vt prius, hoc pacto & his quatuor rationibus Ariſt. concludit media eſſe in eodem genere cum extremis, & inter contraria conſtitui atq; compoſita eſſe ex contrarijs, hæc Ariſ. *Com. 23.* Vlterius vltra rationes Ariſ. arguunt ſorticolę pro hac poſitione, quia ſi in tepido nihil eſſet caloris, nihilq; frigiditatis, tunc aliquod poſſet à tepido mutari ſubito, in calidum. deducitur applicetur A frigidum B tepido, & quæritur, aut tepidum reſiſtit frigido alterant vel non: non eſt dicendum ꝙ reſiſtat, quia omnis reſiſtentia eſt ratione contrarij at in tepido non eſt calidum frigido contrarium, igitur nulla eſt reſiſtentia, tunc vltra ſi in tepido nulla eſt reſiſtentia, ad A frigidum: igitur A frigidum ſubito corrumpit B tepidum, & ſic patet argumentum. Secũdo tepidum conuenit cum calido ſecundum ſpeciem, & conuenit cum frigido etiam ſecundum ſpeciem, ſed impoſſibile eſt per eandem realitatem aliquid alicui cõuenire, & differre: vel duobus extremis conuenire, igitur tepidum habet duas realitates, per quarum vnam conuenit cum frigido, & per alteram cum calido, & differt à frigido, pro hac parte eſt Auer. 5. phyſicæ auſcul. idem. 4. cœli, & primo phyſicæ auſcul. & in hoc. 10. & alibi infinities. Sed aduerſus hanc poſitionem omnes fere aſſurgunt.

Com. 6. 12. 52. & 54.
Obiectiones
Com. 6. & 26.
Com. 56.
Com. 7. & 25.
Com. 27.
Com. 7.
Com. 23.

Primo per verba Auer. 4. metaph. vbi ait ſic duo contraria habentia medium ſunt in ipſo medio in potentia, ſicut albedo & nigredo inueniuntur in pallore, ſed non in actu: in hoc. 10. inquit, non debet aliquis dicere ꝙ colores componantur ex duobus. ſ. albo & nigro, & vbi potiſſimum rem hanc diſputauit, tandem concludit ſic in compoſito inuenitur ex altero cõtrariorum magis ex altero minus; non ſimpliciter ſed aliquo modo. i. in potentia. Contra hanc poſitionem expreſſe expoſitor cuius authoritas non parua eſt. Amplius & Egi. noſter, omnes etiam alij. Præterea arguũt rationibus. Primo ſic ex naturis ſpecie differentibus nũquam poteſt fieri tertia ſpecies illis permanentibus in ſuis ſpecificis naturis. Sed medium differt ſpecie ab extremis, igitur non poteſt conſtitui ex extremis, maior deducitur, quia id quod cũ altero concurrit ad compoſitionem alicuius non põt eſſe natura totalis; ſed tantũ

partialis,

partialis, quia omne componens habet naturam partis, at extremum habet naturam totius: & non partis, minor patet ab omnibus, est enim rubrum specie differés ab albo; nigroq;. Præterea extremæ qualitates vt calidum & frigidum disponunt ad formas elemẽtarias. mediæ qualitates vt tepidum, disponunt ad formam mixtorum, igitur medium non potest esse eiusdem speciei cum extremis, aliter ad quicquid medium disponeret, ad illud idem extremum disponeret, quod patet esse falsum. Secundo contraria non possunt esse in eodẽ actu at extrema ipsa qualitatiua sunt contraria tam secundũ esse intensum, quàm secundum esse remissum, secundũ esse intensum quidem, quia omnes hoc concedunt, secundum esse remissum vero quia intensum & remissum non variant speciem, quare si calidum secũdum esse intensum contrariatur frigido, cum calidum remissum & calidum intensum eiusdem sint speciei, etiam calidum remissum frigido contrariabitur, igitur extrema nullo pacto actu possunt esse in eodem medio. Tertio si medium componeretur actu ex extremis, nullum elementum medium esset simplex secundum complexionem, deduco, quia aer est leuis & grauis, quia medium igitur eius qualitas motiua componeretur ex extremis, & ita non esset simplex. Quarto arguũt alij quia hac positione data, tunc omnis alteratio esset inter formas specie distinctas, deducitur, quia si fit alteratio ab albo in nigrum, alteratio esset inter formas specie distinctas, si à minus albo in album, etiam esset inter formas specie distinctas, quia à minus albo esset motus per illud quod est in eo de nigro & sic idem ꝙ prius, similiter si à minus albo in nigrum fieret mutatio, igitur omnis alteratio esset inter formas specie distinctas. Quinto tũc omnis alteratio quæ esset ab albo; esset eiusdẽ speciei, deducitur quia omnis motus ab albo esset ad nigrum & ita semper esset ad vnam formam, quia semper ad nigrum, & ita rubificatio, & defuscatio essent eiusdẽ speciei, quia omnes essent in nigrum. Sexto sequeretur ꝙ duo motus: quorum alter esset ad fuscum: & alter ad rubrum, essent eiusdem speciei, deduco quia volo quòd ambo sint ab albo, certum est ꝙ non est motus ad fuscum ab albo, nisi ratione nigri, quod est in fusco, etiã non est motus ab albo in rubrum nisi ratione nigri ꝙ est in rubro, igitur illi duo motus ad illa duo sunt ratione vnius termini ad quem, & sic ambo erunt eiusdem speciei. Septimo data positione, tunc omne quod alteraretur, prius esset in extremum quàm in formam mediam, deducunt quia si aliquod alteraret ab albo prius fieret sub nigro, quàm sub rubro: vel fusco, quia prius sub albo remissiori, in quo esset nigrum. Octauo arguunt petentes an in forma media sit aliqua forma alia à formis extremis, vel præcise extremæ formæ si præcise formæ extremæ: tunc per nihil medium differt specie ab extremis, & ita medium & extrema non differrẽt specie, & cõuenirent genere, si autem detur ꝙ vltra extrema sit ibi medium quoddam, ex illis resultans, cum tale medium sit sensilis qualitas: & habens contrarium, tunc in illam posset esse per se motus, absq; eo, quod intelligatur esse in contrarium extremum, cuius contrarium sentit ipse Auer. Nono arguunt ꝙ data positione tunc in eodem simul posset esse calefactio & frigefactio, deducunt quia si in medio possunt esse extrema calidum, videlicet & frigidum, tunc motus contrarij qui sunt in illa esse poterunt in eodem, hoc autem est impossibile, quia calefieri est recedere à frigido, frigifieri

Rationes Bur.

est accedere à frigidum: quare si in eodem possent esse calefactio, & frigefactio, tunc idem simul posset accedere & recedere à frigido. Decimo vero arguunt si duo contraria possunt esse in eodem, tũc de eodem possent verificari contradictoria, deducunt, quia si sic esset ꝙ idem esset simul album & nigrum: tunc illud esset simul album, & non album, quod est imposibile. Præterea contra hanc positionem arguimus rationibus nostris, quas scripsimus, 5. physicæ ausc, in expositione: sed quia ibi diligenter illas posuimus, & soluimus, nunc sub silẽtio transimus, ne videamur verbosi. Alij vero propter hæc dicunt. Primo media non componi ex extremis cõpositione totali, deducunt quia omne tale componitur ex materia & forma, at nullum extremum est materia alterius extremi. Secundo dicunt media componi cõpositione essentiali ex partibus formaliter distinctis, deducunt quia media sunt in genere, igitur componuntur ex genere & differentia, tanquam ex partibus formaliter distinctis. Tertio dicunt media non componi compositione partiali deducunt quia omne tale componitur ex parte & parte, & quod sic componitur: est quantum, ac media sunt formæ simplices. Quarto dicunt media non componi ex extremis, nec totali. nec essentiali, nec partiali compositione, totali quidem non, quia nullum extremum est ad alterum materia, essentiali vero minime, quia nullum extremum sese habet vt genus, vel vt differentia respectu alterius, partiali autẽ nequaquam, quia extrema non possunt esse partes integrales medij, quia nec similares, nec dissimilares. hæc illi. Sed hæc positio est manca. Primo quia non exponit quonammodo media esse possint ab extremis aliquo modo composita, vt exclamant verba Aristo. pluribus in locis: potissimum hic. Secundo quia dato medium non componi ex extremis compositione totali: vel partiali vel essentiali, potest componi ex illis compositione virtuali, vt etiam ipsi dicunt alibi. Propter hæc nonnulli alij diligentius credentes dicere, aiunt ꝙ medium nõ componitur ex extremis compositione actuali, quia extrema non sunt in medio, nec vt tota, nec vt partes. Secundo dicunt medium componi ex extremis compositione virtuali. deducunt quia medium continet extrema virtualiter, & sic componi dicitur ex illis compositione virtuali. Sed hæc positio stare non potest: quia si medium contineret extrema virtualiter, tunc omni extremo quodlibet medium esset perfectius, & sic fuscum albo esset perfectius contra Aris. in hoc. 10. & cõtra Auer. vbi ait album esse metrum omnium qualitatũ sui generis, argumentum patet per omnes cucullatos, qui dicunt continens virtualiter esse perfectius contento virtualiter. Secundo hac positione data, tunc omne medium omne extremum posset producere, deducimus authoritate cucullatorum: qui tenent virtualiter cõtinere nihil aliud esse quam posse producere aliquid alterius speciei. Modo consequens est imposibile, quia nullum mediũ in secundis qualitatibus potest producere extremum, nec enim fuscum album potest producere, nec rubrum nigrum, quicquid sit in primis qualitatibus, vbi tepidum potest producere caliditatem in tactu frigido, frigiditatem autem in tactu calido. Tertio suppono omne quod agit, agere quatenus est in actu vel virtuali, vel formali, patet. 3. phy. vbi dicitur semper extimatur species mouens, tunc sumo A tepidum, quod agat in tactum calidum, certum est quod erit in actu per suppositionem, vel igitur in actu formali erit calidum,

Cõm. 52.
2. positio.
Confutatio
Positio tertia.
Confutatio
Cõm. 7.

dum, vel in actu virtuali. si in actu formali, igitur tepidum est formaliter calidum quod volo. & pari ratione probari potest de frigido. sinautem sit virtute calidum, igitur tepidum est perfectius calidum, quam sit ipsum formaliter calidũ, deduco quia virtualiter tale est perfectius tale eo quod est formaliter tale, vnde sol, qui est virtualiter calidus est perfectius calidus ligno actu calido, quare tepidum erit perfectius calidum ligno, quod est actu calidum, vel tactu Socratis, qui est actu calidus quod est inauditum. Vltimo omnis forma cuius operatio est eiusdem speciei cum operatione alterius formæ aut est illa forma in specie, aut habet illam formam actu in specie. Sed operatio tepidi est calefacere & frigefacere, & frigefacere est operatio frigidi & calefacere est operatio calidi: igitur tepidum aut est eiusdem speciei cum calido & frigido: quod negant. aut habet calidum & frigidum actu tanquam sui partes. ꝙ coguntur dicere. Propter hæc nonnulli tenent medium componi ex extremis non compositione actuali, sed similitudinaria, quatenus medium ad A est simile calido ad B est simile frigido, eo quia ad A calefacit, & ad B frigefacit: & iuxta hoc dicit, ꝙ medium quatenus conuenit cũ vno extremo, videtur contrariari alteri, & ita secũdum similitudinem videtur componi ex vtrisq;, & videtur contrariari vtrisq;, & per hæc saluãt dicta Auer. hincinde. Sed hæc positio friuola est. Primo quod vere calefacit, aut virtualiter vere est calidum, aut actu vere est calidum, operatio enim arguit formam, vt dictum est, sed tepidum vere calefacit frigidũ & frigefacit calidũ, igitur tepidum est aut vere virtualiter calidum & frigidum, aut formaliter vere calidum & frigidum. si virtualiter tale & tale. tunc redit positio proxima, quam proximo confutauimus. sinautem formaliter tale & tale, tunc oportet vt contineat calidum & frigidum tanquã sui partes, & actu, & ita contra positionem eorum. Secundo si tepidum est calido simile, & non vere continens calorem, tunc tactus dijudicans ipsum calidum erraret: quod non concederem: deducitur quia iudicaret ipsum esse calidum: quod tamen est simile calido, & ita nullam per tactum possemus habere de medijs tactilibus certitudinem. Et de positionibus dictum sit intantum.

Opinio Bur. 5. phys.

Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione debes scire ꝙ disputatio hęc nõ potest dilucidari, nisi vna alia prior dilucidetur, ex cuius veritate veritas huius disputationis dependet, prior autem disputatio, ex cuius veritate veritas istius dependet, est si contrariæ qualitates posfint esse in eodem: Thomas enim & Egidius, atque multi peripatetici dixerunt qualitates contrarias nec intensas, nec remissas posse esse in eodem subiecto, immo nec secundum partes, nec secundum totas, & tunc iuxta hanc positionem consequenter coguntur concedere mediam formam non posse ex extremis actu atque formaliter componi, immo illam esse simplicem, quemadmodum est quælibet forma extrema, deducitur, quia si formæ extremæ essent in eodem subiecto secundum totas ac intensæ, tunc media forma ex illis actu conficeretur intensis ac secundum totis. sinautem non secundum totas intense essent in eodem, sed secundum partes & remisse, tunc media forma ex illis conficietur remissis atque secundum partes, igitur eo modo de compositione formæ mediæ est dicendum quo modo de cõtrarijs si esse possint in eodem est dicendum. Quare cum expositores nullo pacto velint extremas formas & contrarias posse esse in eodem velle coguntur medias formas nullo pacto ex illis actu & formaliter posse componi. At Auer. cum concedat contraria posse esse in eodem, vt in. 2. de generatione, vbi vult in complexione esse extrema, sed non æqualia ad pondus, sed altero prædominante. Amplius, in hoc. 10. & in. 3. cœli & in. 4. meteororum, cogĩt dicere media resultare, ex compositione extremorum, ea nanq; ratione qua extrema concedit esse in eodem, concedere cogitur media resultare ex illis, concedit autem extrema non posse esse in eodem secundum tota, & æque intensa, vt Galenus credidit, quia sic non resultaret complexio. ex æqualibus enim non potest resultare complexio, sed bene concedit contraria posse esse in eodem remissa & secundum partes, semper altero prædominante, & propterea cogitur dicere complexionẽ mediam, mediamque formam ex extremis resultare. Sed quoniam modo medium resultet ex extremis ipsis non est clarum de mente Auer. nonnulli enim ad mentem Auer. dixerunt medium nihil aliud esse nisi extrema remissa sub certa proportione constituta, sed quia proportiones sunt quodammodo infinitæ, inde emergunt infinitæ mediæ formæ, erit igitur rubrum album & nigrum sub A. proportione reducta fuscum, album & nigrum sub B proportione, & in cæteris id genus. Sed hæc positio non est Auerroica, quia Auer. vbiq; mediã complexionem atque medium ipsum comparat misto: & vbique de complexione, deq; medio ipso loquitur, veluti de misto, sed mistũ non est ipsæ formę elemẽtariæ sub certa proportione tantum, sed vltra addit formam mistionis, igitur nec media complexio: nec medium erit extrema tantum sub certa proportione, & ita oportet aliud addere. Propterea aliter videtur hic esse dicendum, vbi debes scire apud Auer. medium bifariã dici, aliud quidem medium est transitus, aliud medium est resultationis. Medium transitus siue motus est, sub quo mobile ipsum non quiescit sed per quod transit, & tale medium est tota latitudo qualitatis quæ succesiue acquiritur vel à non gradu, vel ab illo gradu à quo incipit motus ad gradum vsque ad quem terminatur, hoc enim medium dicitur à nonnullis medium motus siue transitus, quia non potest motus perfici nisi per tale transeat medium, dicitur etiam à nonnullis medium essentiale, quia fieri non potest motus: quin per ipsum trãseat mobile. Medium vero resultationis est forma media, quæ ex extremis resultat remissis, vel secundum partem coalitis, vt complexio medium est resultationis ex primis contrarijs resultans, pallidum medium est resultationis ex albo & nigro emergens, hoc medium dicitur resultationis, quia non potest esse nisi ambo extrema concurrant in eodem saltem remissa, vel secundũ partes, dicitur à nonnullis medium accidentale, respectu motus, quia non oportet mobile dum mouetur à calido in frigidum, vel ab albo in nigrum transire per omnes complexiones medias, vel per omnes colores medios, & propterea dicitur accidentale medium respectu transitus, tale medium etiam esse potest terminus ad quem motus, complexio enim potest esse terminus motus alterationis: & palledo etiã terminus alterationis: & hac ratione potest esse extremum, tunc dicerem ꝙ loquendo de medio transitus: de mente Auer. tale medium non resultat ex extremis, nec est extrema constituta secundum tota nec secundum partes, immo est ęque simplex vt quodlibet extremum, nam caliditas remissa

Com. 47.

Cõm. 23.
Cõm. 67.
Cõm. 10.

Iaco forli Iuietanus.

Confutatio.

Propria positio.

missa medium est transitus: albedo remissa medium est transitus, modo caliditas remissa est ita simplex vt caliditas intensa, albedo remissa similiter, vt albedo intensa, si autem loquimur de medio resultationis: tunc dicerem tale medium resultare ex contrarijs imaginando ꝙ velut materia formæ miste præhabet formas elemētarias vt dispositiones præuias in esse remisso, & vltra has habet formam vltimam, per quam mistū reponitur in specie, sic subiectum, complexionis, vel cuiusuis formæ mediæ habet formas contrarias actu, non secundum totas ac in suis vltimis perfectionibus constitutas, sed remissas & secundum partes tanquam dispositiones subiecti ad complexionem atq; mediam formam, quæ tamē complexio siue forma media essentialiter differt ab extremis, quemadmodum illa misti differt ab elemētis, & quia ille dispositiones possunt multifariam variari, ideo complexiones, & mediæ formę possunt esse multæ. Ex his sequitur ꝙ complexio non est primæ qualitates secundum partes coalitæ de mente Auer. sed est forma addita primis qualitatibus sic secundum partes coalitis, vnde vt forma mistionis non est elementariæ formæ secundum partes coalitæ, sed addita illis, sic cōplexio additur primis qualitatibus sic coalitis, eodē modo de cæteris medijs est censendum. Tūc venio ad dilucidationem, & dico ꝙ si contraria possunt esse in eodem secundum partes, medium resultationis, ex cōtrarijs resultat secundum partes coalitis actualiter & formaliter, si autem contraria non possunt esse in eodem, sic medium resultationis non resultat ex contrarijs secundum partes coalitis actualiter vel formaliter, vtrum vero contraria possunt esse in eodem. 5. physicę auscul. disputatum est: & pro parte. 8. huius, nunc vero satis sit dilucidasse iuxta ambas positiones: cū ambæ sint probabiles. Hæc de dilucidatione dicta sufficiant.

Excerptum. *Dilucidatio.*

Caput solutionum quintum.

Antequam ad rationes factas ca. primo respōdeamus oportet soluere primo rationes vtriusq; sectæ. Ad primam igitur contra expositores & pro Auer. respondetur, vbi debes scire, ꝙ continentia siue compositio triplex est, alia quidem actualis ceu illa domus ex lateribus, & tectis virtualis veluti illa lucis solis ex calido, humido: sicco, & frigido, componitur enim lux ex his virtualiter, quia cōtinet illas virtualiter, potest enim sol sua luce calefacere, si lux sua vim mutuetur à Ioue, pōt sua luce frigefacere: si lux sua vim mutuetur à Saturno, potest sua luce humectare, si lux sua vim mutueť à Venere. potest sua luce exiccare arescereq; si vim suam lux eius mutuetur à Marte, igitur lux cōponitur virtualiter ex primis qualitatibus, est & compositio potentialis, veluti complexio ex primis componitur qualitatibus, rubrum ex albo & nigro. Est autem differentia inter virtualem compositionem, & potentialem, quoniam omne virtualiter compositum est perfectius his, ex quibus virtualiter componitur: & hoc quia per se quodlibet illorum potest producere, potentialiter vero compositum non oportet vt sit perfectius his, ex quibus potentialiter componitur, non enim quod potentialiter ex aliquibus cōponitur, potest per se producere quodlibet componentium, sed per accidens, aut vt instrumētum alicuius agentis potentis illorum quodlibet producere: vt complexio quæ est instrumentum animæ potentis per complexionem calefacere, aut frigefacere, & id genus. At ratione materiæ, in qua agit, veluti tepidū, non enim per se calefacit nec per se frigefacit, sed quatenus agit in tactum frigidum calefacit, quatenus agit in tactum calidum frigefacit. Aut quia coniungitur alicui vel aliquibus potentibus agere quodlibet illorum componentium, & hoc pacto rubrum componitur potentialiter, ex albo & nigro, quia coniungitur vel consequitur primas ipsas qualitates, quæ possunt extrema illa producere, sic igitur patet quòd cōpositum vel continens virtualiter aliqua est perfectius quolibet illorum, hac ratione videlicet quia quodlibet illorum per se producere potest, & hoc modo lux componitur ex primis qualitatibus, compositum vel continens potentialiter aliqua non oportet esse perfectius quolibet contento vel componentium & hoc quia compositū potētialiter componitur ex illis: vel quia potest quodlibet illorum producere vt instrumentum alicuius principalis agentis. vel potest quodlibet illorum producere ratione materiæ potentis quodlibet illorū recipere. vel quia nullum illorum producere potest, sed resultat aut consequitur ad quædam quę possunt quodlibet illorum producere. Ex his sequitur quòd aliquod potentialiter dici potest componi ex aliquibus trifariam aut quia est instrumentum alicuius principalis potentis quodlibet illorum per se producere, vt complexio dicitur composita potentialiter ex primis qualitatibus aut quia potest quodlibet illorum ratione materiæ apte producere, vt tepidum componitur ex calido & frigido. Aut quia consequitur quædam quæ possunt quodlibet illorum producere, vt rubrum ex albo & nigro componitur, quia consequitur ad primas qualitates quæ possunt & album & nigrum producere. Tunc ad primam concedo extrema esse simplicia & media componi ex extremis non tamen compositione actuali, sed vel virtuali, vel potentiali, & hoc probat ratio. Ad secundam concedo illud ad quod deducit ratio, in medio enim est quodlibet extremum vel virtualiter vel potentialiter, & hac ratione ab extremo fit in medium mutatio. Ad tertiam conceditur totum, in medio enim est quodlibet extremum secūdum magis & minus virtualiter, vel potentialiter: non autem actualiter. Ad quartam eodē modo dicitur, concedo enim media compositio ex extremis virtualiter, vel potentialiter: & hoc quia prima sunt contraria. Ad quintam dico quòd tepidum resistit calido: & frigido alteranti, & conceditur quòd sit cuilibet illorum contrarium, saltem contrarietate medij ad extremum, quæ sufficit pro resistentia. Ad sextam dico quòd tepidum forte non conuenit in specie nisi cum calido, quia est calidum remisse, vel dato quòd cōueniret cum vtroque, dico quòd formaliter cum nullo conuenit, immo differt specie à quolibet illorum, potest tamen cum quolibet illorum conuenire potentialiter vel virtualiter, & tunc non oportet habere duas realitates, quia vna realitas potest esse fundamentum conueniendi cum vtrisque potentiale, hæc ad rationes contra expositores. Ad rationes vero contra Auer. Ad authoritates patet solutio; vult enim Auer. contraria contineri in medio in potentia, quia medium nō est formaliter contraria: vt credunt iuniores sed ex cōtrariis secundum partem coalitis resultans, in quo resultante medio sunt ipsa contraria potentialiter. Ad authoritates Thomæ: Egidij, & cæterorum dicendum illos esse alterius partis. Ad primam rationem dico ꝙ ex naturis specie differentibus non potest fieri tertium formaliter, sed bene dispositiue, ex elementarijs enim formis fieri potest mistum dispositiue: nō autem formaliter,

Excerptum.

liter, & quando dicitur omne illud ex quo aliquid fit habere naturam partis: concedo quando ex illo fieret aliquid formaliter, quando vero fit dispositiue ex illo aliquid, sufficit quòd coalatur cum alio secundum partem. Ad secundam patet solutio, non enim qualitates dicuntur contrariæ, nisi quando sub eodem genere maxime distant, maxime distare est secundum omnes gradus distare, & sic licet intensum & remissum nõ variant speciem qualitatis variant rationem contrarij. Ad tertiam respondet Auer. 3. cœli illa elementa non esse media resultationis, nec media transitus, sed media in respectu, & talia non oportet componi ex extremis, tunc ad quartam concedo omnem alterationem esse inter formas specie distinctas, vel ratione formarum specie, distinctarum, non potest alteratio ab albo in minus album, nisi quatenus minus album subit rationem nigri, vel secum habet coalitum nigrũ: nec hoc vnquam fuit absurdum. Ad quintam negatur argumentum, quia ab albo potest esse alteratio in fuscum, in rubrum, in pallidum & id genus, quorum nullum est nigrum licet resultet ex albo, & nigro coalitis, & hoc ignorant arguentem, hæc enim resultationis, sunt per se media resultationis, per accidens vero media transitus, & ideo possunt esse termini ad quos ipsius motus. Ad sextam patet solutio, motus enim qui est ad fuscum, per se est ad fuscum, per accidens ad nigrum, qui est ad rubrũ per se est ad rubrum, per accidens ad nigrum, nõ enim est ex albo in rubrum rationem nigri, quod est in rubro sed ad rubrum per se, quia rubrum quod est medium resultationis: potest esse terminus ad quem, bene tamen concedo motum qui est ad minus album esse ad illud quatenus est nigrum. Ad septimam concedo illud quòd alteratur ab albo in nigrum, prius esse in nigrum, quam in rubrum, vel in aliquod tale medium resultationis, quoniam medium resultationis non est medium transitus, nego tamen illud esse prius in nigrũ: quam in minus album, nam minus album est medium transitus in nigrum. Ad octauam concedo vltra extrema esse aliquod medium resultationis, quod resultat ex illis coalitis, & concedo in illud posse esse per se motus ratione sui, non ratione nigri, vel alibi, & quando Auer. dixit non esse motum in medium nisi ratione extremi quòd est in medio: sumpsit medium transitus, nõ enim est motus in minus album ex albo, nisi quatenus minus album est nigrum respectu albi. Ad nonam nego argumentum, licet enim medium resultationis resultare non possit nisi extrema coalantur, non tamen sequitur idem posse calefieri & frigefieri: sed bene mediũ habere potentiam calefaciendi & frigefaciendi, & causa est, quia illa extrema coalita non sunt illic nisi vt dispositiones, non autem vt formæ, & propterea non habent vim agendi, sed disponendi. Ad decimam dico quòd contraria non possunt esse simul in eodem mediũ resultationis æqualiter, vt putauit Galenus, sed altero semper prædominante & ab illo prædominante fit denominatio, & sic non erit idem album, & nigrum, & per consequens nec idem album, & non album. Ad vndecimam aliorum dico ꝙ non oportet alterum esse vt materia alterum vt forma, quia medium non est formaliter extrema, sed ex illis coalitis resultans, & ita sufficit vt illa prædisponant materiam. His solutis, nunc ad rationes factas in primo cap. Ad primam patet solutio, non enim ipsa contraria concurrunt ad cõpositionem tertij, bene tamen possunt disponere ad tertiã speciem. Ad secundam concedo ex extremis nõ fieri vnum medium formaliter, bene tamen extrema coalita hoc est secundum partes refracta possunt disponere ad vnum medium. Ad tertiam patet solutio, non enim possunt extrema secũdum tota se compati, bene autem secundum partes. Ad quartam dico ꝙ forma media est sicut q̃libet extrema: licet supponat extremas coalitas vt dispositiones. Ad rationes ad oppositum patet etiam solutio. Aristoteles enim voluit medium componi ex extremis potentialiter, & non actualiter vt tactum est. Ad rationem dico ꝙ media participant extremis secundum magis & minus non quidem actu & formaliter. Hæc de disputatione. 5. dicta satis.

Quare & in eadem coelementatione omnia contraria categorice quæcunque specie differentia & non genere, &c. Tex. cõm. 24.

DISPVTATIO SEXTA
De formarum substantialium oppositione.

Num formalis repugnantia, quæ est inter substantiarius formas, sit repugnantia contrarietatis.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod repugnantia quæ est inter formas substantiarias non sit repugnantia contrarietatis. Arguitur primo, quia contraria sunt inter q̃ fieri potest motus. Sed in substantia non potest esse motus, vt. 5. physicæ ausculta. dicitur: igitur formæ substantiariæ non possunt esse contrariæ. Secundo. 5. physicæ ausc. & in p̄dicamẽtis expresse dicitur substantiæ nihil esse contrarium, & hac rõne ad substantiam ait non esse motum. Tertio contraria, sunt quæ nata sunt fieri circa idem susceptiuum. Sed duæ formæ substantiariæ nõ possunt esse circa idem subm̃, quia vna corrupta subm̃ perdit nomen & diffinitionem, igitur formæ substantiariæ non possunt esse contrariæ. Quarto si formæ substantiariæ essent contrariæ, tunc differentiæ, quæ ab illis sumerentur formis, essent contrariæ, hoc aũt est falsum, quia differentiæ substantiæ opponuntur priuatiuę veluti rationale: & irrationale. In contrarium videntur Arist. & Auer. in hoc. 10. vbi velle videtur quæcunque specie differunt, esse contraria. Sed duæ formæ substantiariæ differunt specie, igitur sunt contrariæ. Præterea ratione arguitur, quia omne quod corrumpitur, è suo corrumpitur contrario, at substantiæ corrumpuntur, igitur è suis contrarijs corrumpũtur, & ita habẽt contrarium. Secunda forma substantiaria, & materia ipsa pellitur, & non a se: igitur è suo contrario. Hæc de dubitationibus dicta sufficiant. Cõm. 24.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO titulo debes scire. Primo hæc tria in disputatione pro eodem sumi, repugnantiam videlicet, incompossibilitatem & oppositionem, est autem oppositio genus ad contradictionem contrarietatem, priuationem, & relationem, quia vt dictum est quadrifariam cõtingit opponi, aut contradictorie, aut contrarie aut relatiue: aut priuatiue: igitur quadrifariam aliqua repugnare dici possunt, & quadrifariam incompossibilia esse, aut contradictorie, aut contrarie, aut relatiue, aut priuatiue: verum non omnis repugnantia nec omnis incompossibilitas est oppositio, est enim duplex repugnã-

tia, duplex etiam incomposſibilitas quædam formalis, quædam materialis, inter formam Socratis; & formam Niphi repugnantia eſt, & incomposſibilitas, non quidē formalis, ſed materialis. Formalis .n. repugnantia atq; incomposſibilitas eſt per differentias formales: & eſſentiales, atq; ſpecificas. Materialis autem per materiales differentias, atq; indiuiduales, & ita formalis repugnantia, atq; formali incōposſibilitas eſt ſpecifica, materialis vero eſt numeralis vel indiuidualis: ſic igitur dico ꝙ non omnis repugnantia nec omnis incomposſibilitas eſt oppoſitio, non enim incomposſibilitas, atque repugnantia duarum formarum eiuſdem ſpeciei, numero differentium eſt oppoſitio, & ita ſola repugnantia formalis hoc eſt ſpecifica dicitur oppoſitio, dicitur autem ſpecifica repugnantia ſiue incomposſibilitas formalis, quia eſt inter formas, & ratione formarum: at licet illa quæ eſt formarum eiuſdem ſpeciei numero differentium, ſit formarum, non tamen ratione formarum ſed ratione materiæ: vel accidentium. *Exceptum.* Ex his ſequitur ꝙ repugnantia formalis, incomposſibilitas formalis: & diſtinctio ſpecifica idem eſt, quia diſtinctio ſpecifica eſt inter formas, & ratione formarum, propter hæc patet titulus diſputationis, quæritur enim ſi repugnantia ſiue incomposſibilitas, ſiue diſtinctio formalis, quæ eſt inter formas ſubſtantiarias ſit repugnantia ſiue oppoſitio contrarietatis: & dicitur formalis, quia nulli dubiū eſt materialem repugnantiam non eſſe oppoſitionem contrarietatis, duæ enim formæ ſubſtantiariæ eiuſdem ſpeciei repugnant nō contrariȩ, ſed diſperate, hoc eſt quærere cum forma ignis & forma aquæ formaliter repugnant quia ſpecifice diſtinguuntur: vtrum contrariæ opponantur. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Poſitio Alex. ALEXANDER Aphrodiſius vir in peripatetica familia præcipuus voluit in lib. de ſenſu, & in his commentationibus, quas ſcribit in phyſicis, nō omnem formalem repugnantiam, quæ eſt inter formas ſubſtantiarias eſſe oppoſitionem contrariam, ſed ſolum eam, quæ eſt inter formas elementarias: quæ autem eſt inter formas miſtorum, negat eſſe oppoſitionem contrariam. Mouetur autem ex eo, quia credidit formas elementorum eſſe qualitates, ignis enim formam vult eſſe caliditatem: aquæ vero frigiditatem aeris humiditatem: terræ deniq; ſiccitatem, formas autem miſtorum non qualitates has dicit eſſe, ſed ſubſtantias, quarum tales qualitates ſunt accidentia. *Obiectiones Cōm. 10.* Obijcit autem Auer. 5. auſcul. phyſicæ. Primo, quia tūc ad ſubſtantiam poſſet eſſe motus, eo quia in illa eſt contrarietas, & ita motus. Secundo quia ſi ſubæ elementariæ ſunt contrariȩ propter qualitates: tūc non per ſe eſſent contrariæ, ſed rōne qualitatum. Tertio non videtur qualitas ſuba elementorum, quia quod eſt accidens vnius, non eſt ſubſtantia alterius: ſed qualitates hæ ſunt accidentia miſtorum, igitur non ſubæ elementorum, verum dē opinione Alexādri & de eius defenſione, perquiratur in commentationibus noſtris. 5. phyſicæ auſcul. *Poſitio Auer. Cōm. 10.* Auerroes autem in eodem loco, & in lib. de Suba orbis, vult repugnantiam formalem ſubſtantiarum eſſe concomitatiue ſiue conſecutiue oppoſitionem contrarietatis, imaginatur enim formæ ſubſtantiariæ per ſe nihil eſſe contrarium, & ita repugnantiam formalem illarum non eſſe oppoſitionem contrariam: ratione vero qualitatum formas illas comitantium bene concedit eſſe oppoſitionem contrariam. Hæc eſt poſitio Auerrois. *Obiectiones.* Sed hæc poſitio non videtur carere dubitatione. Primo quia conſiderando formā ignis per ſe, & illam aquæ per ſe circunſcriptis omnibus, qualitatibus, ille ſunt incomposſibiles formaliter, atque formaliter repugnantes. Sed omnis formalis repugnantia eſt oppoſitio, igitur tales formæ opponuntur, ſed nihil eſt in genere, quin ſit in aliqua ſpecie, igitur vel opponuntur contradictoriæ, vel contrariæ, vel relatiue, vel priuatiue. non contradictoriæ, quia ambæ ſunt ens nec priuatiue, propter idem, ambæ enim ſunt entia poſitiua, nec relatiue, quia ſubſtantia ad ſubſtantiam per ſe non refertur, igitur cōtrariæ. Secundo in primo phyſicæ auſcul. lib. dicitur ꝙ in genere ſubſtantiæ eſt vna prima contrarietas, ad quam omnes reducuntur, igitur ſubſtantiæ ratione ſubſtantiæ eſt aliquid contrarium. Tertio Ariſt. in textu præſenti ait ꝙ differentia ſecundum ſpeciem eſt differentia contrarietatis, vt inductiue probat, igitur ſubſtantiæ ratione ſubſtantiæ eſt aliquid contrarium. Quarto contrariarū mutationum ſunt cōtrarij termini vt. 5. dicitur phy. Sed generatio & corruptio ſunt mutationes contrariæ, igiť termini ſunt contrarij, & ita ſubſtantiæ eſt aliquid contrariū. Quinto effectuum contrariorum ſunt cauſæ contrariæ, ſed calor & frigus ſunt effectus contrarij, igitur cauſæ illorum, quæ ſunt formæ ſubſtantiariæ ſunt contrariæ. *Poſitio tertia.* Propter hæc alij primo diſtinguunt de contrarietate, ꝙ contrarietas bifariam dicitur, quædam perfecta ſecundum omnes conditiones, quædam imperfecta ſecundum aliquas conditiones tantum, ad perfectā contrarietatem volunt ſex requiri. Primo quòd illa quæ cōtraria dicuntur ſpecie differant, genere conueniant: vt in textu dicitur. Secundo quòd ambo extrema ſint poſitiua, & non alterum poſitiuum, alterum priuatiuū vel ambo priuatiua, propterea inter cecum & ſurdum non eſt contrarietas, nec inter cecum & videns. Tertio ꝙ maxime diſtent, quia contrarietas eſt differentia perfecta. Quarto quòd vni vnum ſit contrarium, quia maxima diſtantia non poteſt eſſe inter aliqua, niſi quatenus quodlibet extremum eſt vnum. Quinto ꝙ mutuo ſint apta fieri circa idem, & non ſimul. Sexto quòd ſint talia, à quorum vno ſi fiat mutatio non tranſeatur ad aliud niſi per omnia media, in quibus igitur hæc ſex inueniuntur, aſſerunt perfecte & proprie econtraria eſſe & repugnantiam talium eſſe perfectam contrarietatem, alia vero eſt cōtrarietas imperfecta fuſe dicta, quȩque eſt inter ea, quæ non ſecundum hȩc ſex opponunť, ſed ſecundum quædam horum tantum: tunc dicunt. Primo ꝙ repugnātia formalis duarum formarum ſubſtantialium non eſt contrarietas ſecundum omnes cōditiones proprie, & perfecte, quia ſibi deſunt nonnulle dictarum conditionum. Primo quia non maxime diſtant: quæ enim non gradualiter diſtant, non maxime diſtant, immo nec ſecundum magis, nec ſecundum minus diſtant, cum nullo pacto gradualiter diſtent. Secundo, quia vniforme, plures eſſe pñt contrariæ, vt formæ ignis omnes aliæ elementariæ repugnant. Tertio quia dum ab vna fit in aliam mutatio, immediate fieri poteſt non per omnia media. contingit, n. quodlibet elementorū immediate mutari in quodlibet, igitur deſunt tertia, quarta: & ſexta conditio. & ita talis repugnātia non eſt contrarietas perfecta ſecundum omnes rationes. Secundo dicunt ꝙ talis repugnantia formalis duarum formarum ſubſtantialium eſt contrarietas imperfecta, & fuſe dicta ſecundum quaſdam tantum conditiones. Primo quia differunt ſpecie. Secundo quia ambæ

ambæ sunt positiue. Tertio quia mutuo sese pellunt ab ipsa materia: & non possunt simul in illa esse, igitur est contrarietas secundum tres conditiones, primam, secũdam, & quintam. Hęc illi de disputatione. Sed hæc positio deficit in distinctione. Primo quia concessa prima conditione, superfluit secunda, quoniam prima conditio est ꝙ differunt specie, & conueniant genere. Sed q̃ differunt specie, & conueniunt genere, semper ambo sunt positiua, non enim possunt differre & conuenire nisi ambo sint, & ita nisi ambo sint positiua, igiẽ superfluit addere ꝙ ambo sint positiua concessa prima conditione. Secundo concessa prima & secunda superfluit tertia, quia quæcunque pósitiua specie differunt maxime sub genere differunt. Præterea q̃ro qd ꝓ maxime distare velint, aut ẽm omnes gradus, & sic solũ albũ vt octo & nigrum vt octo maxime distarent: & sic contraria secundum partes possunt esse in eodem, & ita medium posset esse ex extremis: quod negant, vel intelligunt ea maxime distare, quæ sub eodem genere nõ numero sed specie differunt: & tunc hæc conditio intelligitur in prima & secunda: igitur prima superfluit. vel hæc tertia. Tertio concessa prima & tertia superfluit quinta: quia quæ maxime differunt: & specie, non possunt fieri simul circa idem subiectum: sed successiue: igitur superfluit quinta conditio. Sexta est falsa & contra Auer. 2. de anima: vbi ait. Non enim est necesse vt trãslatio in extremis sit super omnia media: igitur dato ꝙ inter substantias essent plura media, non oportet vt per omnia illa transeatur, quemadmodum licet inter albũ, & nigrũ plura inter sint media, non tamen oportet id quod de albo transit in nigrum, per omnia media transeat. vt proxima etiam disputatione declaraui. Hæc de positionibus.

Confutatio. *Cõm. 204.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Suppositio. PRo dilucidatione igitur debes scire quòd aliqua possunt intelligi esse contraria secundum rationem metaphysicam, & secundum rationem physicam. intelligũtur quædam opponi secundum rationem physicam, q̃cunque circa idem subm motus intelliguntur opponi: & hoc pacto in lib. 5. physi. considerauit oppositionem Arist. contrariam, voluit enim illa contrarie opponi q̃cunq; per verum motum circa idem subm ens in actu sunt apta fieri successiue, & non simul, ea autem intelliguntur opponi contrariæ secũdum rationem metaphysicam, quæcunq; maxime, hoc est specie sub eodem genere distãt, physicus enim qui rationem motus, in omni consideratione includit contraria dicit, quæcunque opponuntur circa idem subm mobile per motum. Metaphysicus autem qui abstrahit à motu & ab mobili, ea contraria esse dicit, quæcunq; sub eodẽ genere spẽ differunt. Nam si differunt specie, & genere conueniunt maxime distabũt: & erũt positiua, & circa idem subm absolute vt abstrahit à motu consideratũ, erunt repugnantia, atque incomposibilia. Ex his facile patet dilucidatio, quum enim quæritur si formalis repugnantia formarum substantialium sit contrarietas, dico ꝙ si consideretur contrarietas secundum rationem physicam: sic non est contrarietas: quia non sunt vt sic per motũ circa idem subm mobile receptibiles, sunt enim receptibiles circa subm ens in potentia, quod non est mobile. Amplius nec per motum: sed per mutationem: igitur considerando contrarietatem secundum rationem physicam, repugnantia talium non est contrarietas, sin autem consideretur contrarietas secundum rationem metaphysicam & abstracte, vt sic talis formarum specifica repugnantia est contrarietas, quoniam ratio metaphysica est vt maxime sub genere differũt, & circa idẽ subm absolute consideratum repugnant modo formæ tales specie differentes sub genere maxime distant, & circa idem subm absolute repugnant, igitur secundum metaphysicam rationem contrariantur, & hæc aperte intentio Arist. qui spẽ differentia vocat contraria, sunt enim contraria secundum rõnẽ metaphysicam: ẽm q̃ de contrarijs loquitur. Præterea cum ea, quæ specie maxime differunt, metaphysicæ opponantur, & quadrifariam aliqua metaphysicæ opponi dicantur, quemadmodum quadrifariam physicæ opponuntur: ea quæ opponi, intelliguntur, oportet illa metaphysicæ intelligi opponi, aut contradictoriæ, aut contrariæ, aut relatiue, aut priuatiue, formæ tales nõ possunt metaphysicæ intelligi opponi contradictoriæ: nec priuatiue, nec relatiue, vt deductum est, igitur contrariæ. Ex his apparet quam docta fuit positio Auer. voluit enim substãtiales formas non posse intelligi esse contrarias per se, hoc est secundum rationem physicam, vt recte probat: bene tñ possunt intelligi esse contrarie ẽm rõnem physicam cõcomitatiue, quatenus illas concomitãtur accidentia cõtraria. Præterea non negasset etiam illas posse esse per se contrarias secũdum rõnẽ metaphysicam, quatenus sub eodem genere maxime differunt & circa idem subiectũ simpliciter repugnant. Hæc de dilucidatione.

Dilucidatio. *Expositio positioni Auer.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIs declaratis. Ad rationes oẽs, quæ tactę sunt contra positionẽ Auerrois. patet solutio, omnes enim concludunt substantiæ esse aliquid contrarium considerando contrarietatem ẽm metaphysicam rationem, quod non negabat Auerroes. Per idem ad rationes factas capi. primo omnes. n. concludunt substantiæ nihil esse cõtrarium considerando contrarietatem ẽm rõnem physicam, sed ẽm rõnem metaphysicã nihil prohibet subæ esse aliquid contrarium. Præterea falsum est alterã differẽtiam habere rationem priuationis, & esse priuationem, quia priuatio non constituit speciem, solet autem differentia ignota appellari nomine priuatiuo propter latentiam. Hæc de sexta disputatione.

Dubitabit autem aliquis quare fœmina viro nõ specie differt, &c. Tex. cõm. 25.

DISPVTATIO SEPTIMA
De distinctione masculi & fœminæ.

Num masculus & fœmina differant specie.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod masculus & fœmina differunt spẽ. Arguitur primo masculinitas & fœmineitas sunt differentiæ contrarię vt dicit in tex. igitur masculus & fœmina differunt specie, differentia. n. contrarietatis est specifica: vt dictum est. Secundo causæ masculizantes & causę fœminizantes tam cœlicæ quam elemẽtarie differunt specie vt patebit in titulo disputationis, igitur masculus & fœmina differunt spẽ. tenet argumentum, quia effectus sortiuntur esse & differentiam à proprijs causis. Tertio masculus & fœmina differunt plus quam numero, igitur specie, tenet argumentum: quia nulla differentia est plus q̃ numero, quin sit specifica. antecedens declaratur, quia masculus & fœmina differũt plus

plus quam Socrates & Niphus, vt constat, & Socrates & Niphus differunt numero, igitur masculus & fœmina differunt plus quã numero. Quarto masculinitas & fœmininitas diuidunt immediate genus, vt animal, omne .n. animal aut masculinũ, aut fœmininũ: & nõ immediate spẽm, non .n. oẽ masculinum est hõ, nec oẽ fœmininũ hõ, in plus enim est masculinum & fœmininum quam homo, igitur masculus & fœmina differunt specie deducitur, quia differẽtiæ diuisiue generis cõstituũt speciem. Quinto quæ differunt complexione moribus & vita differunt spẽ, sed masculus & fœmina differũt cõplexione, moribus & vita, igitur spẽ maior est Arist. in li. de aĩalibus, non enim alia via nanciscimur differentiam specificam animalium nisi ex complexionum differentia, morum atq; vita minor declaratur, quia differunt complexione, eo quia vt medici asserũt complexio masculina calidior est complexione fœminina: ĩmo frigidissimus vir est calidior calidissima muliere, moribus autem, quia dicitur in lib. physiognomicorum fœmina est magis mali operatiua quam vir. Amplius & vita differunt, viuit enim fœmina vita propria, quæ nec conuenit viro, nec iuxtum est illam viro conuenire: vt dicunt philosophi. Sexto quæ differunt fine differunt specie: patet, quia differentia finitum procedit à differentia formarum, sed masculus & fœmina differunt fine, vt enim dicitur in politicis summum bonũ mulieris est pulchritudo animi corporis, hominis autem viri summum bonum est prudentia, nõ enim viro cõuenit pulchritudo. dicit enim Vegetius viris quidem pulueres sudores & labores, mulieribus pulchritudo & munditiæ. Amplius mulieri non prudentia competit. Vnde Martialis. Sit mihi verna satur, sit non doctissima coniunx. Sit nox cum somno, sit sine lite dies. At viris competit prudentia. In cõtrarium arguitur ratione Arist. hic, & in lib. de animalibus, quia quæ differunt sola materia non differunt specie, sed mas & fœmina sola materia differunt: vt dicetur, igitur non differunt specie. Hæc de dubitationibus.

Mar.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

CIRCA titulum. Primò videndum est quid masculus, quidúe fœmina sit, atq; quibus differentijs differũt. Secundo si sint differentiæ generis, an speciei, & si adæquatæ diuidant genus. Tertio de embrionica generatione, deq; tota fœtus deportatione tam masculi quam fœminæ in specie humana. Quarto de causis masculinizantibus, & fœmininizantibus. De primo dicamus vt Aris. & Plato authores sunt. Mas in vnaquaq; specie is est qui vim habet agẽdi in alio, sed fœmina est quę vim habet recipiendi. Vnde hac rõne de elementarijs qualitatibus duæ q̃dẽ fœminescũt, vt humiditas & siccitas, humiditas quidẽ quia facile recipit, siccitas aũt q̃a receptũ bene detinet, duæ vero masculescunt vt caliditas & frigiditas, quia ambæ vim hñt agendi, ĩmo ipse potestates sunt actiuæ. Hac etiam ratione vt Ptolo. in primo apotelesmaton inquit stellarum nonnulla masculescũt, vt Saturnus, Iuppiter: Mars, & Sol: nõnulla fœminine scunt, vt Venus & luna. Vna sola ambigui est sexus: vel magis hermophroditum Mercurius; masculescunt Saturnus: Iuppiter Mars, & sol, quia actiuis vigent qualitatibus. Saturnus quidem quia frigidus. Iuppiter Mars, & sol quia calidi oẽs sunt, at frigiditas & caliditas actiue sunt vires, fœminescunt Venus & luna, quia vires habẽt humectandi, at humiditas patiaria vis est: at quia Mercurius nunc exiccat, nunc frigefacit; hermophroditus

Quid mas quid fœmina.

Quæ qualitates masculæ. quæ fœmine.

Quæ stellæ masculæ quæ fœmine.

est, vtriusq; potentiæ particeps, sic igitur patet in omni specie masculum esse id ꝙ vim detinet agendi: ꝙ vero vim recipiendi habet id fœmininum esse. Differunt autem multifariam mas & fœmina, figura, moribus, & cõplexiõe: vt Aris. author est in lib. de animalibus, & in lib. physiognomicorum. Cõplexione quidem, quia in omni specie fœmina est humidior mare, signum autẽ quia & minus & neruosa, carne etiam humidior, estq; & mollior, vnde & à mollitie mulier dicta est. Mas aũt calidior, tũ quia natura fortior, fortitudo .n. calorẽ comitatᷣ neruosior atq; durior. Moribus vero (vt Aris. inquit) quia fœmina est tractabilior, manualibus disciplinis capacior, mitior atq; minus iracunda. Hæc humiditatis dominium comitantur vt docet Aris. vir quia calidior, ipse immitior: iracũdior: atq; manualibus disciplinis incongruus, minus quoq; tactabilis. Præterea fœmina est illiberalior, mali magis actiua. Mas liberalior, & boni plus capidus, causa huius ex .2. de generatione animaliũ lib. colligitur, quoniã fœmina homo est occasionatus mancus atq; mutilatus, & hoc ratione eius anima est orbatior: suis in operibus impedita, atq; viribus imbecillior, cum .n. animę sectentur corpora & muliebre corpus monstrosum sit respectu corporis viri iure aĩa per tale monstruosum corpus non poterit debitas exercere vires: quemadmodum mas per suum exercebit corpus, & propterea fœmina est iniustior, & timidior. Mas fortior, & æquior. Differunt etiam figuris vt in humana specie satis spectatur. Nam fœmina est cõparatione viri atq; maris capitetula, vultiuscula, colliuscula, petiusculа, & generatim mare paruior, atque minor, eo quia humiditas & frigiditate comprimitur, & grauesit. Propterea inferiora habet maiora. Mas autem quia calidior, et calidi est augere, ideo mas est fœmina maior. Sed occurres his quæ diximus non iniuria. Primo quia Aristo. in 4. de historia, & primo de generatione animalium vult non esse ita in omnibus syluestribus, quia nõ in auibus rapacibus, neque in entomijs, neque in quibusdam piscibus, neque in quadrupedis ouiperis, in his enim fœmine sunt maiores & potentiores, & animosiores ipsis maribus. Soluit vero apponensis in quodam de physiognomicis codicillo, hæc euenire in talibus per accidẽs; per se aũt est, vt Aristo. asserit. Sed solutio hæc philosophiam naturalem non sapit. Nam quod est per accidens non consequitur totam speciem; quia enim bicipitas per accidens est, totam humanam speciem non sequitur. Quod autem fœmina in rapacibus auibus sit maior & potentior mare totam speciem talium consequitur, igitur non est per accidens. Propterea animaduersione dignum est animalium quædam esse, quæ à tota specie calidissima sunt, vt species rapacium auium qua ratione fit vt mares hac in specie sint calidiores, atque arescentiores duplici causa. Primo quia à tota specie sunt cæteris animalibus calidiores. Secundo quia mares, est enim mas fœmina calidior hinc fœmine talium sunt maiores & potentiores, mares minores & imbecilliores. Nam masculi illa duplici caliditate & arescentia affecti paruiores, & imbecilliores redduntur, quia sicci est comprimere & coartare calidum, & per consequens reddit ipsum resolubilius, & ita imbecillius, quare masculi erunt minores, & imbecilliores, fœmine vero talium econtra, sunt enim temperatiores. quia licet à specie sint calidissime, à sexu fœmineo sunt humiditatis participes, & hac ratione humiditas sexus redit calidum maius, & ipsum facit minus resolubile, & per

Differentiæ maris & fœmine.

Differentia cõplexionum.

Differẽtia morum.

Differentia figurarum.

Dubitatio.

Solu. apponensis. Confutatio.

Qualiter quædam animalia fœmina sunt maiora mascu.

consequens magis resistens laboribus & pugnis,& hac ratione fœmine taliū maiores & potentiores, ouipera autem quadrupeda: vt testudines & nonnulli serpentes maiora sint cum fœmine sunt masculus ob finem, quia ipsa simul oua habent,& superueniuntur à maribus, vt igitur oua & marem sufferre possint, debuerunt esse fœmine maiores & potentiores. Hanc enim causam retulit Arist. nec meliorem dudum reperi. Hæc de differentijs atque de primo. De secundo vero si masculinitas & fœmininitas sint differentiæ generis, nō parua est questio, videtur enim quòd primo diuidant genus & remotum, quia masculinum & fœmininum diuidant potentiam generatiuam, est enim masculinum quod vim habet generandi actiuam, fœmininum vero quod vim habet generandi passiuam. Sed vis generandi est primo data gradus & vegetatiuo, qui consequitur viuens, igitur primo diuidunt viuens, & hoc tenent Empedocles,& Democritus, qui plantas fœminas asserūt esse,& masculas, eo quia masculum & fœmineum sunt viuentis primæ differentiæ. Sed pace horum dixerim videtur primo quòd masculinum, & fœmininum non sint differentiæ vegetatiui, quia si sic, tunc plantarum nonnullæ essent mascule, nonnulle fœmine, quod non conceditur à philosophis, nec sunt primæ animalis differentiæ, quia non omne animal est aut masculum, aut fœmina, aut hermaphroditicum, animalia enim ex putri materia orta, neque mascula sunt: neque fœmina, neq; hermaphroditica, vt Aristote. dicit in lib. de animalibus. Neque sunt primæ hominis differentię, in plus enim est masculum, quam homo, vel nec omnis homo masculus vel fœmina, nec omne masculum vel fœmina homo est, quare oportet dicere has nullius esse primas differentias. Vbi animaduersione dignum, quasdam esse differentias, formales, quæ consequuntur formas & ratione formæ faciunt differre, quasdam esse materiales siue accidentales: quę consequuntur materias,& ratione materiæ differre faciunt, modo Arist. vult tales differentias non esse formales: atque essentiales, sed materiales,& accidentales, sunt enim hæ differentiæ materiales & accidentariæ, eo quia vt dicemus consequuntur dispositiones materiales, sunt enim accidentia quædam quæ indiuiduum consequuntur compositum, tunc dico quòd differentiæ materiales atque accidentariæ nullius sunt per se primæ differentiæ, quia ex quo consequuntur dispositiones materiales: nullius sunt primæ, ex quo autem sunt accidentia, nullius per se, & quidditatiue, at differentiæ formales, omnes sunt & alicuius primæ: & alicuius per se, primæ quidem, quia nihil consequuntur, per se vero, quia non sunt accidentia. Ex his patet veritas secundi: ꝙ videlicet, masculinum & fœmininum nullius sunt primæ differentiæ,& ita neque generis, neque specie, sed sunt accidentia comitantia indiuidua viuentium, siue animalium ratione materiæ, atque dispositionum materialium. Ad rationem vero dico quòd id quod assumit non parua est quæstio, nonnulli enim plantis tribuerunt sexus, vt Abrutalis, Dioge. Democritus, & alij. Et hanc partem Theophrastus peripateticus sequitur in lib. suo de stirpibus, & pro hac opinione facit ratio tacta. quia plantis inest vis generatiua & omnis vis generatiua aut mascula aut fœmina est, vt dictum est. Præterea si stellis competit sexus,& qualitatibus elementarijs cur non plantis viuentibus. Pro parte opposita arguitur, quia masculus in vnaquaq; specie est, qui (dum generat) in alio generat, fœmina autem, quæ (dum generat) ab alio generat,& sunt separati, at talia in plantis non videmus, non enim separata concubunt. Quidam cui nomen est Abrutalis: voluit omnē plantam esse simul masculam & fœminam, causam abtulit, quia complete semen generat sine masculi concubitu. Sed hoc videtur falsum. Primo quia non possunt aliqua inueniri coniuncta quæ primo non fuerunt separata, sed in plantis hi sexus nunquam fuerunt separati, igitur nec coniuncti. Secundo quia omnis planta esset hermaphroditica & ita esse posset simul & semel agens & patiens. Tertio tunc planta esset homine perfectior deducitur, quia planta non egeret in generando extrinseca re, at animal siue fœmineum, siue masculum semper egeret. Quinto Aristo. in. 2. de generatione animalium cap. primo, inquit, quòd in quibuscunq; fieri potest mas a fœmina separaт quia diuine causæ sunt causæ melioris esse in contingentibus, sed melius est separari melius à deteriori, melius autem est mas quā fœmina, igitur in plantis deberent esse separati. At Anax. Clazomenius negat omnino sexus in plantis, & propterea asserit patrem plantarum esse solem, matrē esse terram, quod Aristo. primo de generatione animalium capi. 2. asserit, terra quidem est mater, quia plantas nutrit, & educit atq; lactare videtur, sol vero pater: quia primum principium generandi fructus, & hanc partem defendit Leomen. Sed contra objiciunt græci & Theophrastus maxime, quia semen assimilatur ouo, igitur vt in ouo est vis mascula & fœmina, ita in semine, sed non potest ouum esse prolificum, nisi sit ex mare & fœmina, igitur nec semen esse potest prolificum, nisi procedat à mare, fœminaq;, vel ab aliquo vim vtriusque habente. Videtur igitur mihi esse dicendum, ꝙ plantis competit sexus ęquiuoce quasi ad sexum animalium, competit quidem sexus primo ratione qualitatum,& sic plāte calidiores masculescunt, frigidiores, fœminescunt. Qua ratione diceremus primum: quia calidior est populo, masculescere, populum fœminescere. Secundò ratione proprietatum, vt quando in eadem specie arboris vna esset sterilis: altera fœcunda, quòd videmus in cypressis, nam alter est sterilis, alter vero fœcundus, sterilis quia semen non emittit, masculescit, fœcundus vero quia semen edit tanquam ouum fœminescit. Tertio ratione partium seminis, quia in semine sunt nonnulle partes tenuiores & spiritualiores, quæ masculescūt, nōnullę crassiores, ac copulentiores quæ fœminescunt, & propterea in planta vnde editur est virtus mascula, & fœmina. His denique tribus rationibus plantis sexus competere potest, at si masculus sumatur vniuoce & propria ratione, vt is dicatur masculus, qui in alterum semen emittit, ea fœmina, quæ intra semen emittit atque recipit, vt Arist. diffinit primo de historia sic solum in animalibus reperitur mas & fœmina, & non in plantis. Ex his facile patet consilium tantorum virorum, qui enim negant sexum in plantis, sexum sumunt vniuoca ratione, qui illum plantis tribuunt, sexum sumunt æquiuoce. Hæc de. 2. Et de. 3. transigamus, quòd est de embrionica generatione deque fœtus deportatione nec loquemur generatim in omni animalis specie, sed in homine, sic enim facile poterimus de alijs intelligere. Medici itaque & astrologi pariter consentiunt embrionicam fœtus generationem non excedere spatium duorum mensium, immo maximum tempus dicunt esse. 45. dierum minimum autem. 35. quoniam embrionica generatio maiori tempore quam sit spatium.

Si mas & fœmina sint generis differentiæ vel speciei.

Cuius differentia sint mas, et fœmina.

De generatione animalium cap. 1.

Masculum & fœminum quæ differentia sint & cuius prima.

De sexu plantarum. Prima positio de sexu plantarum.

Obiectio.

Positio Abrutalis.

Obiectiones

Opinio Anax. & Leomenonis.

Obiectio.

Positio Arist. & Theo.

De vtero hic agitur. De embrionica generatione

tium.45.dierum perfici nõ poteſt, nec in minori quam ſit ſpatium.35. Aſtrologi vero in tali embrionica generatione ſeptem perceperunt differẽtias pro ratione aut numero ſeptem planetarum, qui prædominantur illi vnuſquiſque proprie differentiæ. Prima differentia eſt duorum ſeminum conſtantia: qua, videlicet, ſemen maris & fœmine conſtant in vnum. Secunda eſt ſpiritus qui in tali coagulato reſidet, vigoratio, cum enim duo ſemina coagulata fuerint: ſpiritus viuificus, qui membra componit & diſtinguit vires aſſumit maximas, & hæc eſt ſecunda differentia. Tertia eſt formatio trium veſsicularum pro tribus efficiendis membris. cum enim ſpiritus vires aſſumpſit tres edit veſsicas vt tria efficiat mẽbra principalia cor, cerebrum, & iecur. Quarta eſt taliũ veſsicarum ad auctio, augentur.n. veſsicæ eiuſmodi intantum vt membra illa ita efficiantur, vt vitam inde ſuſcipere poſsint. Quinta eſt mẽbrorum æditorum lineatio & nonnullorum extrinſecorum noua æditio. Membra enim quæ ædita erant rude, diſtinguuntur & lineãtur atq; pulchra fiũt. Sexta eſt oculorum aurium & inſtrumentorum ſenſuum formatio. Septima eſt humoris creatio, oportet enim humorem effici aliquantum, vt membra formata vitam & animam recipiant. Prima differentia duobus circiter diebus perficitur dedicaturq; Saturno. Nam Saturnus ſua frigiditate atque ſiccitate in ſeminibus influxis ſemina coagulat, illaq; cõſtare facit. Secunda ẽt q̃ duobus circiter diebus agebaẽ, datur ioui qui benefica ſua caliditate ſpiritum in ſeminibus contentum vigorat, ad auget atq; coaleſcit. Tertia quoque quæ diebus etiam circiter duobus eſurgebat, aſcribitur marti, qui calore ſuo efferueſcente ad æditionem veſsicorum promouebat. Quarta q̃ tribus circiter diebus conficitur, ſoli imponitur, qui ſuo viuifico in calore, veſsicas pro vitæ capacitate increſcere facit. Quinta quæ.9. agitur diebus veneri annuitur, quæ ſua virtute amicabili membra liniat, & pulchra facit. Sexta quæ.12. accumulatur diebus aſtipulatur Mercurio, qui ſcientiæ, & loquelę atq; cognitionis dominus exiſtit: hic.n. ſua vix oculos & ſenſoria adminiſtrat. Septima quæ quinq; vel pluribus diebus æditur, lunæ committitur, quæ humorem efficit pro animatione aptũ, & ſic embrionica generatio diebus completur.35. circiter, vel maiori ſpatio vſq; ad.45. ſi vltimam differẽtiam luna ageret in diebus.15. qua perfecta anima accedit in corpus iuſſu Dei vt dicit Ariſt. animaduerſione dignum ꝙ non eſt credendum planetas agere has ſeptem differentias per ſe abſq; cauſis ſecundis, ſed eſt intelligendũ virtutem ſeminalem in ſeminibus contentã facere hæc ſeptem opera virtute ſeptem planetarum. Ver.g. coagulationem efficit virtute Saturni, atq; vt illius inſtrumentum vigorem ſpiritualem virtute Iouis, & vt illius inſtrumentum, & in cæteris id genus eodem modo. Sed hæc aſtrologorum poſitio nec ratione, nec obſeruatione fulcitur, ex quibus.n. obſeruationibus talem finxerint poſitionem ego neſcio: ratione etiam carẽt, quia peripatetici ſoli duntaxat embrionicam generationem tribuunt, Sol enim & homo generant hominem: vnde Ariſt. primo de generatione animaliũ authoritate Anaxagore facit ſolem omnium patrẽ, ꝙ nõ feciſſet niſi ſol tantum embrionicam perficeret generationem. Ptolo. non minus philoſophus quam aſtronomus in ſuo centum enumeratorum lib. numerato. 86. inquit, Sol eſt fons vitalis potentiæ. luna naturalis & ſenſus eſt vt Porphy. exponit in eruditionibus ſuis ꝙ virtute lune potẽtia ſeminalis naturaliter embrionẽ format pro animatione recipienda, ſolis autẽ virtute vitam & animationem præbet formato ipſi embrioni, eſt enim luna fons naturalis potentiæ, qua embrion formatur à ſeminaria vi, quaque enutritur & vegetaẽ, eo quia humore embrion formationi reditur aptus & humore enutrimur, cuius luna ipſa abundat, Sol autem vitalis, qua embrion viuificatur; & animatur, eo quia calore viuimus, quo Sol exuperat, recte igitur Ptolo. vim naturalem præbet lune, qua embrion formetur, & enutriatur, vitalem Soli qua viuificetur & animetur. Quare cum embrionice & generationis duæ ſint præcipue differentiæ, videlicet, embrionis formatio, & illius viuificatio ſiue animatio: Sol & luna in embrionica generatione tantum præerunt, luna formationi, Sol animationi, debes ſcire chaldæos trãſlatores huic Ptolo, enumerato multa addidiſſe, quæ græcæ ſcripta non ſunt, nec à græcis interpretibus tacta, vt ꝙ Saturnus eſſet fons potentiæ retentiuæ. Iuppiter auctiue. Mars iraſcibilis. Venus concupiſcibilis. Mercurio diſſertiuæ, quæ vt dixi nec græcæ ſcribuntur, nec græci interpretes tangunt, Ptolo.n. Solem duntaxat & lunam accepit, vt dictum eſt. Quibus patetq; temulenta ſit hæc aſtrologorum fictio, propterea cum medicis videtur nobis eſſe dicẽdum ſummum atq; maximum tempus dicte embrionicæ formationis eſſe dierum, 45. minimum. 35. mediocre eſſe inter hæc, cã autem ex luna redi põt, quia.30. circiter diebus luna redit ad coitũ quinq; ſunt, quibus ipſa vires habet proprias non à Solis fulgore impeditas, & hac ratione minimum tempus fuit dierum circiter. 35. quia tanto dierum numero luna à primo coitu ad ſuas redit vires, aut fortaſſe quia tanto dierum numero luna à viribus, quas ante primum congreſſum habebat redit in vires, quas poſt congreſſum ſecundum habebit, & plus & minus pro ratione ſuæ velocitatis & tarditatis; & pro ratione aſpectus, & miſture, quos cum cæteris planetis tenebat hora qua vir ſemen emiſit. Fauet huic, obſeruatio medica, nam obſeruato die conceptionis nunquam embrionem completum minus quam in.35. dies viderunt, bene tamen incompletum nonnunquam viderunt infra.35. diem in.45. die ſemper completum obſeruarunt. Quare minimum tempus embrionicę generationis erit ſpatium.35. dierum quia minori illo nunquam embrionem completum obſeruarunt, maximum vero eſt ſpatium.45. dierum, quia in illo nunquam viderunt ipſum niſi completum, inter hæc vero tempora & completũ, & incompletum obſeruarunt. In tali autem embrionica generatione in.35. diebus ad minus conſtituta videntur quatuor notabiles differentiæ. Prima eſt, qua vis ſeminaria veſsicas format tres pro tribus præcipuis membris edendis, quæque ſpatio circiter, ſex dierũ menſuraẽ. Secunda eſt quam embrionica maſſa rubicat atque ſangueſcit, vt nutrimentũ redatur melius ac melius, & hæc nouẽ diebus agitur, qui ſi diebus primæ differentiæ adduntur, numerus excreſcens erit. 15. Tertia differentia eſt in qua ſeminaria vis cætera membra ædit, vt neruos oſſa, & cætera id genus, & hæc.12. diebus perficiẽ. Quarta eſt in qua omnia membra figuris & lineationibus diſtinguũtur vt animationis redantur apta & hæc.18. diebus completur, quibus oĩbus congregatis numerus excreſcens erit dierum.35. hoc.n. ſpatiũ embrionice generationis minimum eſt, & tanto aĩa accedit in corpus & non in minus. Fuerunt aũt dĩiæ iſte quatuor: quia cũ luna exit à Solis congreſſu quatuor habet notabiles cõfigurationes,

Poſitio Aſtrologorum embrionica in generatione.

Prima differentia eſt diebus duobus.

Secunda. 2.

Tertia. 2.

Quarta. 3.

Quinta. 9.

Sexta. 12.

7. 5. vel. 25.

Confutatio.

Quæ ſtella præſint embrionicem generatio.

Luna præeſt generationi embrionicæ, & de embrionica generatione ſecundum veritatem.

Obſeruatio medica.

Differentiæ embrionicæ generationis.

Quare quatuor differentiæ.

figurationes,quadrangulum finistrum, oppositionem siue diametrum, quadrangulum dextrum, demum congressum,nec mirãdum est si dies quibus luna quatuor has habet differentias,non correspondẽt diebus: q̃bus drię embrionicæ generationis hñtur, quia stelle agunt in nos pro capacitate nr̃a,cum.n. materia embrionica non sit acta aliter differentias illas subire quam illis statutis tẽporibus,hac ratione luna pro illius natura quatuor differentias efficit in embrionica generatione canũ forte alijs tp̃ibus drias illas cõpleuit,quia non aliter materia embrionica illorum potuit illas recipere,& sic in cæteris id genus.Quare differentias quatuor luna in omni generatione embrionica efficit, quia quatuor cũ sole differentias habet:non aũt in omnibus pro similibus temporibus, quia materiæ non sunt in similibus tẽporibus illarum capaces. Has quatuor differentias docuit obseruatio quam medici de abortiuis habuerunt, nonnunquam.n.ab ortum obseruarunt à conceptione in.6.die,& nihil nisi vesiculas inuenerunt in illo, interdum.15.à conceptione abortum viderunt, & nihil plus in embrione cognouerunt nisi ruborem & sanguinem, & in cæteris eadem rõne & via fecerũt quæ obseruatio docuit differentias illas quatuor in tota embrionica generatione videri,& non plures visu notabiles. Sunt ẽt & peritissimi medici,qui miscendo obseruationes cum astronomis rationibus,dicunt minimum tempus generationis embrionice esse dies.30.maximum autem dies 45.inter hæc media esse.35.& cætera.Nam sub dñio Saturni virtus seminaria primis sex diebus edit ipsa principalia membra atq; vmbilicum: & confuse quidem nihil nutrimenti è matrice ipsa petendo, cum nondũ sit nutrimenti indigentia.Sub dñio Iouis virtus ipsa componit,& alas pectoris cõficit tribus fere diebus, quos cũ prioribus aggregando sunt nouem.Sub dñio martis virtus eadem cõcoquet, rubicat imprimendo calorem,& sanguinem facit sex circiter diebus, quos cũ superioribus congregando,sunt.15.Sub dñio solis sanguis efficit caro circiter.12.diebus,quos aggregando cum prioribus sunt.27.Sub dominio Veneris virtus transmittit humorem ad nucam,& nuca æditur tribus fere diebus, q̃ cum prioribus faciunt.30.sub dñio Mercurij quinque diebus virtus effici sensus,sensoriaque illorum, qui cũ prioribus sunt.35. Demum.15.alijs diebus sub lunæ denominatu virtus distinguit,ædit,perficit, & totum corpus animatione redit capax,atque aptum, & ita maximum tempus est.45.diebus verum quia virtus nonnunquam hæc opera accelerat,retardet interdum:fit vt minimũ tp̃s dicte generationis sit.30. dierũ interdũ.35. interdũ aliter. Minus aũt. 30. diebus nunq̃ obseruatũ est embrionem fuisse perfectum, nec nõ fuisse ꝑfectũ.45. diebus,quare maximum est.45.& minimum.30.Hæc iuniores. Sed vt dictum est, tota embrionica generatio est à luna,& quia luna.30.diebus totũ peragrat Zodiacum,esse potest vt minimum tempus sit pro lunæ peragratione. Maximũ autem esse potest pro lunæ mistione cum cæteris stellis,proq; eius velocitate, atq; tarditate, redit enim luna ad illud ipsum signum, q͏̃ tenebat die cõceptionis in.3.diebus, verum si illo die tarda erat & cum tardis,& tepedantibus stellis mista, tarda est cã generationis embrionicæ ita vt.45.diebus possit tardari generatio embrionica hanc ob causam. Hæc de embrionica generatione. Et de ipsa embrionis de portatione:hoc est de tempore,quo fœtus in vtero gestatur, agamus. Astronomi itaque dogma Hermetis imitati gestandi fœtus triplex tempus constituũt, minus, medium,maius. Nam alij breuiori,alij productiori nonnulli medio quodam inter hæc tempore nascũtur: hoc tempus gestandi triplex,moram triplicem imperiti appellant,verius mansio dicenda est, manet enim fœtus in vtero,non autem moratur,constituunt vero has tres mansiones pro loco lunæ, quem tenet hora geniture, vbi nãque genituræ tẽpore luna tenuerit partialiter gradum occidentem,mansit fœtus in vtero per mansionẽ minorem, quæ est dierum.258. si tenuerit eodem genituræ tempore partiliter gradum orientem, mansit in vtero per mansionem mediam,quæ diebus cõstat.273. si autem luna tenuerit vltimum gradũ sextæ domus, hoc est gradum q̃ est ante gradum occidentem eodem genituræ tempore per mansionem stetit fœtus in vtero maiorem,quæ diebus conficitur.288. Mouentur viri isti hac causa, q͏̃ pars superior hemisspherij calidior est, atq; magis actioni & virtuti apta,regio inferior est imbecillis,atq; actioni inepta. Quare cum luna genituræ tempore tenuerit superiorem cœli regionem fœtus celerius æditur, cũ inferiorem tardius,quo fit vt cum ipsa sit in occasu super terram fœtus editur minori tempore,eo quia occasus finis est temporis, cũ in ortu medio tempore editur,quia principium est temporis,cum in vltimo gradu sextæ domus maiori tempore (quia sub terra) editur. Nec credendum est his mansionibus partiliter fœtum stetisse in vtero: non enim luna semper aliquem horum locorum tenet. obseruauimus enim genituras:in quibus luna nullum horum tenuit, & hac ratione fit, vt sint plures aliæ mansiones inter has mediæ,per.30.dies variabiles quatenus inter minorem & maiorem mansionem differentia est.30.dierum: vnde cum luna tenet geniture tempore regionem cœli superiorem,& sit inter ortum & occasum,mãsio nec fuit maior,nec minor,nec media,sed maior minore, & minor media,pro quantitate partium cœli,qua elongatur ab occasu,cum vero tenet cœli eam regionem.quę est sub terra,mansio fuit maior media, & minor maiore ꝓ quantitate elongationis ab ortu. Sed pace tantorum dixerim,hæc obseruatio nec est astronomica,nec medica,nec naturalis. Quod quidem non sit astronomica, declaratur primo,quia tempore conceptionis non semper vnus,idemq; planeta principatum sibi assumit. Saturnus enim si principatum in conceptione assumpserit,cum stella eius tarda sit, atque difficilis partum ipsum persępe moratur. Mars q͏̃ præcipitantior sit,propter calorem,citius præstat omnia. Iuppiter & Venus propter insitam moderationem cunctis moderatur. Mercurius suapte natura festinus & agilis, facile in aliorum sese naturam vertit. Secundo vt astronomi fatentur,sint duæ fœmellæ,quarum altera è genitura partus habuerit difficultatem,altera vero facilitatem,& ambæ vna partili hora concipiant,cõstat tunc mansiones fœtus esse inequales,vbi tamen luna constituebatur ęqualiter in conceptione vtriusque. Quod vero non sit medica declaratur:quia dato quòd ambæ illæ fœmellæ eadem hora concipiant, tunc per medici auxilium non posset altera facilius, altera difficilius parere, quod est friuolum,& contra omnium medicorum decretum, q̃ docent auxilia,quibus partus facile edantur.Quod demum hæc positio non sit naturalis. deducitur, quia sint illæ duæ fœmellæ eadem hora concipientes in complexione & habitu corporeo dissimiles,vt altera sanguinea robusta. Altera flegmatica imbecillis. Amplius altera ex

Obseruatio medica.

Hæc positio est iuniorum medicorum Gilbel. & Micha.

Quid de hac positione.

Positio astronomorum de tempore quo fœtus gestatur in vtero quæ est Petosiris & Hermetis.

Confutatio.

ra ex semine concipiat potenti, ex imbecilli altera patet tunc mansiones non equales esse; vbi tamen luna constituebatur equaliter in conceptione. Quare positio hæc friuola est, nullam habens rationem. Alij astronomi quorum est Alkabitius aliam fingunt positionem de mansione. Nam volunt planetas in tota ipsius fœtus gestatione vim habere, non tamen omnibus in mensibus, sed vnumquemq; in suo. Saturnus quidē primo ipso in mēse fœtui præest, ꝙ virtus seminaria semina coagulat, compingit: indurat, atq; figit, quæ non ageret nisi iura Saturni sortiretur. Secundo mense Iupiter fœtui præest, ꝙ fœtum ipsum viuificat, spiritus vitabiles procreat, & membra vigorat, quæ virtus ipsa non ageret, nisi iura Iouis nata esset. Tertio mense fœtui pēst mars ꝙ virtus ipsa iura Martis accipiens priora membra tria confuse edita colare martio diuidit, caput è cæteris mēbris separat, brachia, & crura secernit. Quarto mense fœtui præest sol, ꝙ virtus ipsa luce & calores solis viuifico è corde alijs membris sensus, & motus & vitam mittit, mouetur enim fœtus quarto ipso in mense, & sentit. Quinto mense fœtui præest Venus: ꝙ virtus coaptat viridia, muliebria, pedes, digitos, nares, os, & omnia veneria. Sexto mēse fœtui præest Mercurius, ꝙ virtus ipsa Mercurij vires suscipiens vocis & loquelæ instrumenta componit, supercilia & oculos efficit, capillos & vngues agit. Septimo mense fœtui præest luna, quatenus humore lunę virtus ipsa vacuitates fœtus omnes replet & sic fœtus completur, atq; perficitur. Qua ratione fit vt septimenstris partus vitalis sit, quia luna benefica est, & humore suo vitæ conducit. Octauo mense fœtui p̄est Saturnus, quia per reuolutionem.8.loco succedit, & hac ratione octimenstris partus non est vitalis, quia vt aiunt planetarum nonnulli sunt vitæ amici ſm ambas qualitates, nonnulli ſm alteram tantum, nōnulli secundum ambas vitæ contrariantur. Secundum ambas quidem vitæ amici sunt sol Iupiter, & Venus. Secundum alteram tantum Luna Mercurius & Mars. Contrarius secundum ambas est Saturnus, & quia.8.mense ad Saturnum dominium reuertitur, qui secundū ambas qualitates vitæ contrariantur, octimenstris partus vitalis esse non potest. Nono vero mense, quia dominium redit ad Iouem, qui est vitæ amicus secundum ambas qualitates, fœtus æditus vitalis est, nisi alia aduersentur. Non est alienum partum posse esse vitalem.10.mense, quod tunc mars redit in dominium, qui saltem per alterā qualitatem vitæ non est contrarius. Nec est alienum.11.mēse posse partum esse vitalem, quia sol redit in dominium qui etiam per ambas eius qualitates vitæ est proficuus. Duodecimus mensis est etiam vitalis, quia redit Venus secundum ambas amica vitæ. Decimustertius etiam est vitalis, quia Mercurius redit secundum alteram amicus vitæ. Decimusquartus etiam est vitalis, quia dominiū redit ad lunam quæ vitæ est benefica suo humore. Decimusquintus vero vitalis est nunquam, quia tunc dominium redit in Saturnum, qui per ambas est vitę contrarius, vt dictum est de.8.mēse. Sed hæc positio est benefica, nullum tamen fundamentum habens. Primo quare principium totius gestationis è Saturno acceperunt & non à luna, non enim à Saturno initium gestationis est sumendum, quia sua frigiditate & siccitate coagulat, nam sicut sine siccitate non est coagulatio, sic sine humore minime est, & sic non magis Saturnus præerit, primo ipso in mense, quam luna, nec à Saturno, quia primus est, prior enim quo ad nos est luna, & sensibilior,

Astronomorum positio vt Alkabitij.

Confutatio.

sensibiliores vires afferens nobis, quare è luna magis erit gestandi initium. Secūdo cum Saturnus primo mēse per ambas qualitates vitę præparet coagulando semina, & coinspissando cur. 8. mense per ambas aduersaf, non enim idē agens potest alicui conducere, & aduersari per easdem vires, quare cum.1.mense vitæ preparet coagulando, & coinspissando semina per ambas, per illasmet ambas non potest.8.mense vitæ aduersari. Tertio scribit Auic. in Hispania inueniri fœminas, quæ.8. mense victuros pariunt & Arist. scribit illas ēt inueniri in Ægypto, vbi patet tunc Saturnum vitæ non aduersari, qui tamen dominium.8. mense sortitur non minus in illis, quam in cæteris. Et hac de causa nonnulli opinantur fœtum.7.mense conari vt egrediatur, tum quia perfectus est, tum quia mensis ille criticus est, ceu dies septimus in acutis morbis, & cum eo mēse ad egressum conetur, fœtus ipse obleditur ob eum conatum. Quare si octo egreditur, vtpote nondum restitutus suæ incolumitati, viuax esse non potest. Sed posterius rē hanc diligentius explicabimus. Quarto astronomi quorum princeps est Ptolomæus voluerunt Saturnum, & Martem stellas esse maleficas, & anæreticas, hoc est interfectiuas quia aspectu, & corpore pernecant, cum apheta hoc est emissor vitæ ad ipsorum corpora, vel aspectum inambulat, & hoc est decretum omnium astronomorum, qui in re vitæ scribunt. Quare si octimenstris partus non viuit, quia mensis ille dicatus est Saturno, minime viuet qui.10. exoritur mense, quia is mensis tributus est Marti, qui pernecat corpore & aspectu. vt Saturnus, & sic positio nulla, nec valet dicere Martem non pernecare fœtum decimenstrem, quia vitę aduersatur per alteram tantum qualitatem, quia si non aduersatur fœtui, minime aduersabitur ipsi nato. Quare si nato aduersatur (vt dicit Ptolomæus, & cæteri astronomi) etiam fœtui aduersabitur, & sic.10.mense nemo victurus esset fœtus. Quinto astronomus nihil dicit, quod non obseruatione didicerit, modo non video qua nam obseruatione rem hanc potuissent depræhendere, comperi.n. ego nō semel in primo mense Saturnum male affectum fuisse, & fœtum nullam passum esse lesionem, in reuolutione mensurna obseruarūt Iouem damnatum, qui tamen.2. mense nihil mali fœtui obiecit. Quare positio hæc friuola est, & voluntaria. Medici vero dicunt tempus gestandi fœtum non esse stabilitum, sed correspondere tēpori generationis embrionicæ secundum proportionalem rationem, sunt.n.tria tempora in ipsa gestatione. Primum est tempus embrionicæ generationis. Secundum est tempus motus fœtus. Tertium est tempus ortus, correspondent autem sibi hæc tpa secundum proportionē hoc pacto, ꝙ tempus generationis embrionicę est primū, triplū ad hoc est tp̄s motus. Triplū ad hoc secūdū, vel duplū sexquitertiū est tp̄s ortus. Verbi cā, si tp̄s generationis embrionicæ sit mensis, tempus motus erūt tres menses, tribus enim mensibus mouetur fœtus, duplum sexquitertium ad tempus motus est tempus ortus, septem enim ad tria proportio est dupla sexquitertia & hoc.7. exoritur fœtus interdum, triplum etiam ad tempus motus exoritur fœtus, vt.9. mense, nouem enim ad tria proportio est tripla. Ex his concedunt.8. mensem, & 10. & 11. esse vitali, vtpote quādo tempus generationis embrionicæ sit.35.vel 45.dies, vt patet supputando proportiones. Hæc ex Auic. colliguntur. 9. de animalibus lib. Sed tametsi hæc positio vera sit, tamen nuda est & nullam rationem abtulit de tali proportione, ꝙ.n. tēpus motus

Quare octimēstris non viuit.

Positio medicorum.

Excerptum.

Positio ista refellitur.

pus motus debeat esse triplum ad tempus generationis embrionicæ, & ꝙ tempus ortus duplum sexquitertium ad tempus motus, nullam video rationem ex rei natura. Quare ex his videtur mihi rationem gestandi esse nanciscendam ex sola, generatio enim embrionica lunæ data est ob illius celeritatem, gestatio soli tribuēda est, est enim sol fons caloris & vitæ, vnde sol, & homo hominem generant, est hominum pater est etiam cā crisium tardarum. Quo fit vt partus sit vitalis atq; naturalis.7.mense.9.mense.10.mense & 11.mense, rationē aūt assignamus ex his, quæ Ptolomæus dixit in re vitæ, quia 7.mense sol decurrit per. 7. signum ab eo quod tenuit in conceptione. constat autem. 7. diametrum esse primo signo, & cum partus sit quasi crisis gestationis, fit vt.7.mense vitalis sit partus, eo quia sol venit in diametrum signi, quod tenebat in cōceptione. Amplius.7.signum septimam constituit domum imperfectione cōceptionis. Septima autem domus vitalis est, & aphætica, quia super terram habetur, superior enim regio lumine, & calore solis & stellarum vitalis est, inferna minime, vt Ptolo. tradit, vitalis est mensis nonus. quoniam sol cum venit in signum, quod nonam cōstituebat domum imperfectione conceptionis, in triangulū venit, & super terram, quia in dextrum eius, signū enim. 9. est signo solis triangulum, est etiam super terram & dextrum, & ita mensis nonus vitalis est. Decimus mensis rursus vitalis est, quod sol venit in signum quadrangulum à signo quod tenebat sol estq; in figura profectionis super terram & dextrum. Vndecimus etiam mensis vitalis est: quod sol venit in signum sexāgulum à signo, quod tenuit in conceptione sol, est etiam super terram & dextrum, in figura profectionis. Octauus, & duodecimus licet sint super terram & dextra. vitales non sunt quoniam signa quæ tenebant. 12. & octauam domum in figura profectionis conceptus, nullam cum horoscopante signo rōnem habent. Quintus mensis, & quartus, & tertius vitales non sunt, licet signa tertiæ & quartæ & quintæ domus rationem habent cum signo ꝙ sol tenebat in conceptionis tempore, quoniam in figura profectionis signa hæc domicilia constituunt subterranea, q̄ vitæ non conueniunt, vt dicit Ptolomæus. Secundus mensis & sextus vitales non sunt, quia signa per quę sol peragrat his mensibus nullam cum signo, quod sol tenebat in conceptione configurationem habēt, sunt præterea subterranea, & sinistra. Medici igitur si obseruationi tantum innitantur, puri voluntarij sunt, quare miscendo medicorum obseruationes, cū rationibus astronomicis perficitur ratio. Ex his sequitur. Primo ꝙ octimenstris partus non potest esse vitalis primo ratione naturali, quam Hippocrates tradit in lib. de octimenstri partu, ꝙ videlicet. 8. mense difficilis sit vtero gestatio, tunc enim grauius sese habent pręgnantes, & in matrice nescio quæ patiuntur grauia & incommoda, quare eo mēse si pariant duplici labore oppresse partus, videlicet, & ęgritudinis, infirmæ fiunt vnde necessario ipse fœtus imbecillior factus, raro diu viuit, astipulatur huic rei ꝙ siquæ inueniuntur vegetiores, validioresq; fœminæ, solent.8.mense parere victuros, quales in Hispania, & in Ægipto sunt fœminæ, vt diximus. Sed licet hæc Hippocratica ratio pulchra sit, non tn̄ satisfacit acutiori ingenio, exquiret enim acutior. Quam ob causam.8. mense grauia illa incommoda exoriantur, & non. 7. & non.9. Medico.n.sat est obseruatio, sed rationalis diligentius perquirens. dicet eo mense emergi hęc incommoda vuluæ, ꝙ mense.8.sol deuenit ad signum lætale, est.n.8.signum ab eo quod sol tenuit, cadens in domo mortis, hac ratione emergunt istec grauia, ꝙ. 8. signū morti accommodatur, & propterea ingrauescit gestatio, & redditur mensis ille letalis. Secundo sequitur. 12. mense fœtum nullum esse victurum, quia sol deuenit in.12. signum ab eo, quod tenuit in profectione, at.12. signum licet non sit letale, est tamen maleficum, quia carcerum, ruinæ, & malorum, & hac ratione nisi vigor parientis conseruet, efficitur vitalis nunquam.13. mense si vitalis sit partus, est quia sol redit ad signum, quod tenebat in conceptione, quod si præparabat vitæ, nō est fas, vt vitæ rursus aduersetur. Decimusquartus mensis non est vitalis, cum sol redeat in secundum profectionis signum, quod sub terra est, & nullam cum primo rationē habet, potest tamen fœtus viuere si hoc mense ædatē robustitate atq; vigore parientis, vt dictum est, vltra hunc mensem non repertum est, viuere nec fœtum vllū edi, quoniam species humana vltro nō parit, recte propter hæc Plinius sentit dum ait cæteris animalibus statutum & pariendi, & partus egerendi tempus sit. hō vero incerto gignitur spatio. hæc de homine. De gestatione cæterorum animalium facile quis poterit per hæc transigere quæ nos ad tempus differimus. nobis.n. de homine dicere sat sit hæc de gestatione & de causis quæ masculizant, quæque fœmininescāt, agamus. Medici dixerunt causas masculinitatis esse plures. Prima est seminis caliditas, quia à viro calide complexionis calidum deciditur semen. Secunda est quantitas eius, maio.n. seminis quantitas requiritur pro masculinitate, quam pro fœminitate, nam masculus plerunque est fœmella maior. Tertia est mundificatio mulieris à menstruis. Remanet enim sic semen purius & calidius, & sic masculinum. Quarta est ꝙ semen è destro decidatur testiculo, eo q̄a testiculus dexter calidior est sinistro, est etiam concoctius, & densius, signum affert Arist. ex eo quia pastores dum ex vaccis aut ouibus masculos cupiunt, ligant sinistrum testiculum aut Tauri, aut Arietis. Quinta quòd semen proiectum cadat in dextrū matricis, eo quia dextrum est sinistro calidius. Propterea docent medici mulierem dum coit cum viro iacere super dextrum, & post concubitum dormire super dextrum. Sexta est caliditas spermatis mulieris, cum enim est calidum, facit ad masculinitatem. Septima est regio, & ventus, septemtrio enim & ventus septemtrionalis calefaciendo interiora per antiparastesem, calefaciunt fœmina, & sic masculescunt, signum autem est incolentes septentrionem abundare in masculis incolentes austrum in fœmellis. Octaua est ætas nam virilitas est melior ad mares procreandos, quam senectus, vel pubescentia. Nonnulli (quos Auic. refert) dixerunt tempus generandi masculos esse post menstrua ad diem.5.à quinto vero ad octauum vsq; esse fœmellarum, ab octauo ad vsq; vndecimū esse masculorum, hinc ad finem esse hermophroditum huius obseruationis vel traditionis nemo potuit causam afferre, sed quicquid sit, videtur mihi hos velle vnā tantum esse propriam & per se causam masculi vtpote caliditatem seminis, nam si vera est illa opinio ꝙ masculus est fœmina calidior & siccior, immo frigidissimus masculus, est muliere calidior, tunc vna sola est causa masculi, videlicet caliditas seminis, siue ex parte seminis viri, siue vtriusq;, cum enim complexio seminum vergit ad calidum & siccum, tunc mas procreatur, cum autem vergit ad frigidum, & ad humidum, procreatur fœmina, causæ

Positio propria.

Quare octimēstris partus nō viuit.

Qualis hippocratica ratio.

Ratio astronomica.

De causis masculi & fœminæ.

Alia positio

causæ vero prædictæ adiuuant ad calefaciendum semina, vt quantitas seminis viri, mūdificatio, decisio è dextro latere, receptio in dextrum matricis, caliditas seminis fœmellæ, & regio vel ventus: hæ enim omnes calefaciunt semina, vt eorum complexio reddatur calidior & siccior, quia sic masculescit, causa autem huic cōtraria est fœmellæ, & ita causæ fœmininescunt. Afferunt autē medici & inditia conceptus, & indicia sexus, concepit enim mulier si mammarum capita contumescunt, & in colore mutentur. Secundo si oculi eius concauentur. Tertio si vultus acuetur. Quarto si pupilla oculorum diaphanescat: atq; clara superappareat. Quinto si albū oculi plenum & densum efficiatur. Sexto si corpus imbecille reddatur: adsunt alia signa plurima, & à casibus & ab exeūtibus, & à qualitate mutata, & ab essentia collecta, quæ medicis omittantur. Indicia vero masculi sexus sunt. Primo si venter rotundus & formosus efficiatur. Secundo si mammarum capita rubicent. Tertio si color mulieris splendidus & bonus fuerit. Quarto si lac densum & coagulatum spectetur, vt quando super speculum proijcitur in sole & per spatium horæ colligatur, vt margarita, plurima alia adderem, ni medicus, & non metaphysicus viderer. Tamen addunt signa futuri masculi quæ colligunt à partu, nam si in capite nati fœtus corona capillorum cernitur, alium nasciturum portendit, & si duas coronas videris, duos præsagias nascituros. Præterea in longitudine vmbillici ex parte matricis nodos, vel spinā videris: masculos dic nascituros, & quot fuerint, tot dicas, ꝙ si nullos videris. Amplius nullos pariet. Fœmellæ indicia sunt plura, sed precipua sunt vt venter sit latus oblongus, & turpis, vt color sit fœdus, & maculosus: vt capita mammillarum sint nigra, vt lac sit liquidum & fluidum, tu vero perquire alia plurima, sed scias indicia masculi esse ea omnia, quæ super caliditatem, fœtus arguunt: quæ autem super frigiditatem, esse indicia fœmellæ. Ex his apparet Hermophroditum effici, quoties semina subeunt complexionem vtriusque sexus, licet semper altera dispositio superexcellat. Gemellorum duplex est causa apud naturales. Prima est superfœtatio, quia etsi vulua hoc est matrix claudatur post concepti coitus, tamen oblectatione noui seminis: nonnunquam rursus aperitur, & ipsum deglutit, ceu stomachus qui post cibum clauditur, tamen noui cibi oblectatione aperitur rursus, sunt etiam nonnullæ luxuriosæ mulieres vt Auicen. & Gal. & Aristotel. narrant, quarum vuluæ non clauduntur post conceptum semen, & istæ plurimum superfœtant, verum debiles pariunt fœtus, aut aboriuntur. Secunda causa est diuisio seminis in multas cellulas, vnde obseruauit Petrus apponensis in villa sua mulierem septem embriones fuisse æditam, quorum quilibet mouebatur. Albertus vero narrat medicum compatrium suum sibi narrasse mulierem germanam peperisse. 60. fœtus, & in singulo partu quinque, quorum nullus venit ad anni ætatem. Auicenna narrauit vidisse abortum de. 20. figuratis. Idē Albertus narrauit dictum medicum vidisse. 150. simul, quos lumbricos putabat esse æditos è matrice, at cum tela detegebatur, inspexit esse pueros quantitatis auricularis digiti, & vidit eorum plures moueri dilatatione & constrictione. Amplius omnes clausos oculos iacere, & multa alia signa vitæ de monstruosis partibus dictum est, diligenter in secundo libr. auscultationis physicæ. Hæc medici. Verum causæ non sufficiunt, nec hæc signa valent vt dicit Aristo. Nam si caliditas seminaria sit masculi, & frigiditas fœminæ, interdum obseruatum est fœminam esse ortam omnibus illis causis masculi existentibus, contra autem interdum fœminæ causis existentibus fuisse ortum marem, & propterea oportet perquirere altiorem causam. Quidam astronomi & periti voluerunt causam perquirendam esse ex luna. Mouet enim luna menstrua, & mundificatio menstruorum est causa fœminæ, & masculi, vnde è menstruo in menstruum tempus est quantum è lunatione in lunationem. Quare vt in lunatione sunt quatuor partes, quas quadras appellant, sic in menstruis siue in tempore menstruationis quatuor sunt partes. Dicunt igitur primos septem dies cum dimidio masculescere post menstrua, quia prima lunæ quadratio est masculina. Septem secundos dies cum dimidio fœminescere, quia secunda lunæ quadratio fœminina est. Septē tertios dies iterum masculescere, propterea quadratio lunæ illi correspondens masculescit. Vltima fœmininescit, quia vltima lunæ pars fœmininescit. Sed hæc causa friuola est, quia obseruatum est contrarium, multæ enim mulieres fœminas ædiderunt, quæ conceperunt primis septem diebus. Præterea in prima lunæ quadratione abundat humiditas, quæ fœmininescit apud Ptolomæum, & in tertia siccitas, quæ est qualitas fœmina. quare hæc positio nulla est. Nonnulli dixerunt marem ædi, quando in partu viget constellatio masculinizans, quando autem viget fœmininizans, fœmina æditur: quæ vero sit constellatio masculinizans, quæúe fœmininizans, non est præsentis indagationis, attinet enim ad astrologos. Sed hæc positio nulla est, quia nullum posterius est causa priores, ante fœtus in vtero fuit masculus vel fœmina, quam æderetur, igitur causæ non sunt à partu colligendæ, qui est post masculi conceptum. propterea quæ colliguntur ex partu sunt indicia potius fœtus masculi vel fœminæ, & valent si cum causis concordauerint in conceptione. Ptolomæus autem astronomorum monarcha in tertio apotelesmaton libro ait, causam masculi & fœminæ esse colligenda ex constellatione, quæ tempore conceptus viget. Nam si illa quidem masculescit, conceptus masculus ædetur. sin autem fœmininescit, conceptus fœmina erit, considerat tamen & conceptionem & ortum, vnde in loco prædicto inquit, maxime tamen circa lationis dispositionem colligendæ sunt causæ cœlicæ masculinæ hoc est circa conceptionem, & omnino complete circa eam, quæ conuersionis est, totum enim est obseruandum. ecce quomodo vult vt consideretur constellatio quæ tempore conceptus viget, & quæ tempore partus, vbi nanque ambæ masculescunt, partus masculus ædetur, vbi autem fœminescunt: ædetur fœmina, fieri autem non potest vt vna masculescat, & altera fœminescat, quoniam sibi correspondent, imaginatur enim Ptolomæus aerem continentem alterare semen pro qualitate quæ tunc viget cœlica. Nam cum in conceptione viget cœlica vis mascula, aer semen continens, illud facit masculinum, contra vero si viget fœminina vis, illud efficit fœmininum. Sed contra astronomorum principem illud mihi semper fuit addubitandum, nam videmus vna nocte, vnoque minuto horæ eadem in regione, immo eadem in aula, & forte in eodem lectulo concepisse duas fœminas, quarum vna masculum. altera fœminam peperit, vbi tamen vna eademque

Signa conceptus. Signa masculi. Inditia masculi futuri. Inditia femellæ. Hermophroditus quando. De gemellis. Miracula Alber. De causis astronomicis. 1. positio astronomorum. Confutatio. Positio. 2. astronomorum. Confutatio. Positio Ptolo. Dubitatio contra Ptolo.

demǫ́que constellatio tũc in conceptione vigebat. Propterea mihi visum est duas esse cœlicas causas conceptionis masculæ, vel fœminæ: quarum vna colligitur ex constellatione mascula vel fœmina, quæ tunc viget, q̃n semen spargitur. altera colligitur ex qualitate occulta seminis parentum, quæ datur parentibus ab eorum genituris, habet enim hic pater in suo semine vim occultã generandi vel omnes mares, vel omnes fœminas, vel partim hos, partim illos. Quare nec constellatio vigens in conceptione sufficit, nec qualitas occulta in semine contracta in genituris parentum, sed quando ambæ cõcordauerint, tunc masculus ædetur, quando vero ambę fœmininescent, fœmina ædetur, nec est hoc alienum à mente Ptolomæi. Ptolomæus enim docet aliquem hominem debere masculos ædere ab eius natali & docet etiam illud à conceptione, igitur vtrũq; vult esse obseruandũ. Ex his apparet error astronomastrorum: qui p̃sumunt à natiuitate prædicere sexum, cum nec sufficiat illud præsagire à conceptione atq; natali simul: de causis cœlicis gemellorum, deq; mõstruosis partibus omittimus esse considerandum ab astrologis. Hæc de causis, deq; toto titulo disputationis satis.

Positio propria.

Error astronomastrorum.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

1. positio. SVNT nonnulli qui dixerunt marem & fœminam differre specie accidentali, qua ratione differunt homo Æthiops, & Scytha, Gallus & Gręcus, differũt. n. specie non essentiali quidem, sed accidentali. Sed hæc positio friuola est, nam quæcunq; accidentali differentia differunt, numero & non specie differunt, vt Porphyrius dicit. Præterea tunc homo esset genus, quod non est auditum. Alij dixerunt marem & fœminam differre materiali specie, non autem formali. Quod quidem materiali specie differunt hoc patet, quia differunt complexione. Præterea hæc est positio Arist. in textu. Quod autem non formali specie differunt declaratur, quoniam omnis differentia specifica est per differentias formales & essentiales, at mas è fœmina non differunt formali atque essentiali differentia, igitur non possunt specie formali differre. Hæc de positionibus.

Confutatiõ.

2. positio

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

ARISTOTELES dilucidat disputationem volens marem & fœminam non differre specie: sed solũ numero, & ratio eius est. Primo quia non differunt nisi accidentibus. Secundo quia in conceptibus illorum nõ est formalis contrarietas, sed materialis, igitur vir et mulier solum numero differunt, & non specie. Hęc pauca sufficiant pro dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS disputatis. Ad primam respondet Arist. ꝙ masculinitas & fœmininitas sunt differentiæ contrariæ materiales, & non formales, & sic non differunt specie, sed numero. Ad secundam concedo antecedens de causis effectiuis, non autem de causis elementarijs hoc est intrinsecis, hæ enim numero tantum, & non specie differunt. Ad tertiam nego antecedens, bene enim differũt numero, & plusquam hęc vel illa, quę numero differũt, non autem plus quam numero, in differentibus enim numero quædam magis, quędam minus numero differũt. Ad quartam patuit solutio, illæ differentiæ non genus immediate diuidũt, sed animal ratione materiæ, vel accidentium materialium. Ad quintam concedo ꝙ differunt complexione, moribus & vita, non tamen specie. Ad Arist. dico ꝙ differentia specifica accipitur pœnes formam, & differentia formalis colligitur ex differẽtia operationum essentialium, modo essentialis operatio viri non differũt specie ab essentiali operatione mulieris, non enim intelligere differt specie in viro, & muliere. Ad sextam negatur minor, nam beatitudo est viri & mulieris finis, & illa non differt spẽ in hoc, & in illa bene tamen concedo ꝙ differunt fine morali, atq; politico, non autem fine vltimo, ad quem ex forma omnes nitimur peruenire. Hæc de. 7. disputatione.

DISPVTATIO OCTAVA

De identitate termini in quouis motu.

Num idem terminus specie poßit per se acquiri per motus specie differentes.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod terminus idem specie non possit per motus species differentes per se acquiri. Arguunt primo, quia motus sortiuntur speciem, & genus à termino ad quem, vt dicit Auer. 5. physicæ auscultat. igitur non potest terminus esse idem specie, & motus numero differre. Secundo motus & terminus motus sunt eiusdem speciei, igitur non potest terminus esse specie vnus, & motus in illum specie differre, quia quæcunq; sunt eadem vni tertio, per se, sunt eadem inter se ea. videlicet, ratione, qua illi tertio sunt eadẽ, quare cum motus sint per se idem termino, erunt inter se idem specie, & sic non differunt specie. In contrarium solet argui, quia idem terminus potest acquiri per motum rectum & circularem, qui differunt specie. *Cõm. 9.*

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO intellectu tituli debes scire disputationẽ hanc esse obiter motam, & non quidem propter verba aut Arist. aut Auer. aut alicuius expositoris, hæc. n. disputatio attinet magis ad librum physicæ auscultat. & ad librum cœli. Verum quia iuniores metaphysici illam hic pertractarunt nos vt veritatis amici breuibus illam dilucidabimus. Secundo debes scire peripateticos per terminum motus velle omne id quod per motum acquiritur. Verbi cã, in motu locali terminus est vbi, siue locus, in auctione, vel diminutione, quantitas, in alteratione, qualitas, & dicitur terminus, quia ipso acquisitio cessat motus. Secundo debes scire ꝙ aliquid acquiri ꝑ motum potest esse dupliciter, aut per se, aut per accidens, per se quidem ex calefactione non acquiritur nisi caliditas, per accidens autem nonnunquam acquiritur frigiditas, vt patet in febribus acutis, & pestilentibus, in quibus per alterationem febrilẽ per se calor cordis acquiritur, per accidens vero acquiritur frigiditas mortificans, in disputatione igitur quæritur si idem terminus specie possit per se acquiri per diuersos motus specie, quoniam nulli dubium est illum posse acquiri per accidens per diuersos motus specie. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE disputatione nonnulli simpliciter dixerunt eũdẽ terminũ spẽ posse acq̃ri è diuersis spẽ motibus. Qđ probant. Primo quia idẽ terminus motus põt acq̃ri ꝑ motũ rectũ & circularẽ, vt q̃n fierent ab A in B. alter q̃dem per arcum, alter autem per chordam. Secundo idẽ vbi potest acquiri per motũ sursum, & deorsum, vt idẽ concauum ignis põt acquiri per motũ aeris è medio, & eiusdem aeris è concauo. Tertio idem pedale põt acquiri *1. positio.*

quiri auctione & diminutione, quæ differunt spẽ. Quarto arguunt idẽ, quia quouis modo sumatur motus, siue pro forma fluente, siue pro fluxu formæ semper motus possunt inter se differre specie, & esse eiusdem rõnis cum termino motus. Sed hæc positio naturalem philosophiam non sapit. Primo quia hac data eidem corpori simplici competerent motus per se specie differentes contra Arist. 1. cœli, & deducitur, quia idem aer specie potest moueri è sursum in deorsum, vt in concauũ ignis & è deorsum, in sursum, quia è medio in idem concauũ & isti motus per hos differunt spẽ, igitur eidem aeri simplici naturaliter competerent motus specie differentes. Secundo data hac positione nulla esset regula venandi distinctionem specificam motuum, non. n. illã nanciscimur ex parte corporum, quia potius distinctionem specificam corporum. Aristo. natus est ex distinctione specifica motuum, non ẽt ex parte mediorũ, per q̃ fiunt motus, quia terminus est motui intimior quã mediũ, vt oẽs peripatetici exclamant, igiť restat sola via terminorum, & sic deletur positio. Hæc de positionibus.

Confutatio

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione debes scirẽ peripateticos nulla alia via natos esse motuum essentialem differentiam nisi pœnes terminos, omnes enim illi motus specie differunt ẽm eos, qui sunt per se è contrarijs terminis in contrarios terminos, huius cãm assignauit Auer. 5. physic. quia motus non differt è termino per se motus, nisi pœnes perfectum, & imperfectum quæ nec genus nec speciem variant. Ex his deducitur motum in arcu & motum in chorda, si ambo sunt ad B non differre specie, licet sint per diuersa media, quoniam differentia mediorum est accidentalis, & non essentialis. Secundo sequiť ꝙ motus aeris à concauo cœli in concauum ignis, & è medio in idem concauum non differunt specie, & si sint per diuersa media, quoniam terminus est vnus ẽm speciem. Secundo debes scire terminũ esse duplicem vltimatum & non vltimatum. Vltimatus terminus is est, in quo mobile per se quiescit, veluti in motu terræ terminus vltimus est medium mundi. terminus autem nõ vltimus est concauum ignis, & concauum aeris, quia licet in illa moueatur, tamen in illis non quiescit motus terræ naturaliter. Ex his sequiť. Primo motus eos differre specie, qui sunt ex per se terminis vltimis: in per se terminos vltimos. Secundo sequitur nõ oẽs motus deorsum esse eiusdem speciei deducitur, quia motus aquę in regionem eius est deorsum, quia mouetur è cœlo, & motus terræ ab eodem est etiam deorsum, & tamen differunt specie, & hoc quia termini vltimati differunt specie. Tunc patet dilucidatio, ꝙ videlicet non potest idẽ terminus vltimatus per se & naturaliter acquiri à moribus spẽ differentibus, nã nulla alia via specifica dr̃ia motũ colligiť nisi ex dr̃ia terminorum vltimatorum, vt dictum est, dictum est ꝑ se & naturaliter quia per accidens & violenter põt idem terminus acquiri è motibus specie differentibus. Hæc de dilucidatione.

Cõm. 9.

Excerptum primum.

Secundum.

Excerptum primum.

Secundum.

Dilucidatio.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS apertis. Ad primam rõnem cucullatorum dico ꝙ illi duo motus vel non differunt specie, vel nõ sunt per se, & naturaliter in illum terminum, vt dictum est. Ad secundam patuit solutio, nam illi duo motus nõ differunt specie, sed numero vt dictum est in dilucidatione. Per idem ad tertiam diminutio quæ desinit in pedale: & auctio q̃ desinit in pedale non differunt specie, vt dictum est. Ad quartam negatur antecedens nec ipsi probant illud, imo quouis modo sumpti motus semper specie differunt ꝑꝑ terminos vltimatos. Hęc ad rõnes cucullatorum. Ad rõnes aũt factas in principio patet solutio, sunt. n. ꝓ nobis. Hæc de octaua disputatione.

Necesse est diuersum esse genere corruptibile & incorruptibile, &c. Tex. cõm. 26.

DISPVTATIO NONA
De corruptibili & incorruptibili distinctione.

Num corruptibile & incorruptibile differant genere.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod corruptibile & incorruptibile nõ differũt genere, arguiť. Primo, quia sunt in eodẽ ꝓdicamento in genere subę sunt subæ corporeæ & incorporeæ, ẽm Porph. cœlũ, & elementũ. Secundo suba dicitur vniuoce de æterna & corruptibili, igiť est genus ad illas antecedens supponitur. Tertio cõtraria sunt eiusdẽ generis, corruptibile & incorruptibile sunt contraria, vt patet igitur eiusdem generis. Quarto si corruptibile & incorruptibile differunt genere. hoc est: q̃a differunt materia, sed distinctio generica non põt accipi à materia, tũ quia in fundamento materiæ nulla est distinctio, tum quia id è quo sumitur genus debet esse notissimum, at materia est ignota. In oppositum est Arist. in textu.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

CORRVPTIBILE trifariam dicitur, vt. 1. cœli expositum est, vno mõ transcendenter pro omni eo ꝙ cõtingit nõ esse, dico contingit. nõ esse siue ꝑ corruptionẽ, quo mõ mistum est corruptibile, quia mediante corruptione contingit non esse, siue absque corruptione, quo mõ relationes & motus dicũtur corrumpi, hęc desinunt esse, & non mediante corruptione: sic igitur vno modo dr̃ aliquod corruptibile pro oĩ eo ꝙ põt non esse siue mediãte corruptione, siue absq; corruptione. alio mõ generatim corruptibile dr̃ pro oĩ eo ꝙ põt nõ esse mediante corruptione, & hac rõne dñr elementa & mista corruptibilia, quia dum corrũpunť desinunt mediãte corruptione alteratiua. Alio mõ dr̃ corruptibile specialim pro oĩ eo ꝙ mediante corruptione põt non esse & facile, & hoc pacto mistũ dr̃ corruptibile, quia mediante corruptione põt non esse, & facilius quã elementum, medici ẽt dicunt carnem porcinam esse corruptibilem, quia facile recipit putrefactionẽ, hñt aũt sese modi isti subordinate, quia primus est communissimus, quia est indifferens ad corruptibile per corruptionẽ, & sine corruptione. Secundus addit, quia solum est indifferens iis, quæ corrumpuntur mediante corruptione. Tertius addit adhuc secundo, quia est indifferens iis, q̃ corrumpũtur mediante corruptione, & facile. Et propterea primus modus dicitur transcendens, q̃a oĩbus cõis. Secundus generalis, quia paucis cõis. Tertius spãlis, quia minimæ cõmunis hæc de corruptibili. Incorruptibile vero dr̃ ẽt trifariã aliud quidẽ, ꝙ põt nõ esse absq; corruptione siue alteratione corruptiua, & hoc pacto relatio & motus dñr incorruptibiles, nõ q̃a sint ęterni, sed q̃a non corrumpuntur mediãte corruptione, aliud vero quod est impossibile nõ esse & hoc quouis modo vt æternum: aliud quod difficile corrumpiť, aut aurum & mons, in disputatione corruptibile sumitur pro possibili

Quotifariam corruptibile.

bili non esse, quouis modo, incorruptibile vero pro impossibili non esse simplr, hoc est pro æterno. Nam sumendo corruptibile pro eo q pōt non esse mediante corruptione, & incorruptibile alijs modis possunt esse eiusdem generis. Secundo debes scire q aliqua pñt intelligi differre genere, bifariam aut positiuæ, vtpote quæ in aliquo genere conueniunt, & in alio differunt, vt animal & planta: hæc enim differunt genere, quia sunt in genere, aut priuatiuæ, vtpote, quando vnum est in genere, & alterum non, & sic priuatio & forma differunt genere, qm̃ priuatio nō est in genere, forma vero sic, & vtroq; mō pōt intelligi in disputatione. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio. 1. ALIQVI sumentes nonnulla verba expositoris, & male illa percipientes de disputatione, primo acceperūt *1. Suppositio.* tria. Quorum primum est q genus est bifariam logicū, quod dicitur genus prædicabile, vt Porphy. diffinit q de pluribus differentibus spē prædicaẽ, & est genus physicum: quod est subm, & hoc est illud q subijcitur pluri *Secunda.* bus differentibus specie, vt prima materia. Secundū est q aliqua possunt genere logico esse eadem, quæ genere physico differunt, vt hō & angelus, hi. n. physico genere differunt quæ tñ in genere logico conueniunt: nunquã tñ fieri potest, vt aliqua differunt genere logico: q̃ gene *Tertia.* re conueniant physico. Tertium est q incorruptibile duplex est cãtum, vt cœlum, & angelus, & incãtum vt *Conclusiones. Prima.* Deus. Tunc dicunt tres conclusiones. Prima est q corruptibile: & incorruptibile incãtum differunt genere & physico, & logico, patet: quia Deus: qui est incãtum incorruptibile: cum sit illimitatum: transcendit omne ge *Secunda.* nus: & physicum, & logicum. Secunda conclusio est: corruptibile & incorruptibile cãtum differunt genere physico: declaratur: quia differunt materia: eo quia corruptibilia habent materiam: incorruptibilia vero aut non habent materiam: aut si habent: illa est alterius rō- *Tertia.* nis: vt supponitur. Tertia conclusio est: q corruptibile & incorruptibile causatum non differunt genere logico declarant, qa hñt aliquod cōe prædicabile de illis ẽm vnam rōnem: vt est suba, q̃ ẽm eandẽ rōnẽ dr̃ de corruptibili & incorruptibili causata. Secundo arguūt iuniores q corruptibilibus corporibus, & incorruptibilibus intellectus potest aliquod inuenire, è quo generis rōnẽ pōt accipere: vt corpus: quod ẽm vnã rōnem prædicaẽ de corruptibili & incorruptibili: igiẽ conueniunt logico *Authoritas Thomæ.* genere. Huic positioni vr̃ expositor consentire: inquit enim circa textus expositionẽ corruptibile & incorruptibile genere differre: nam corruptibiliū & incorruptilium non pt esse eadẽ materia, genus aūt physice loquẽdo à materia sumiẽ: vnde supra dictū est q ea q̃ non cōmunicant in materia: sunt genere diuersa: logicæ autem loquendo: nihil prohibet q conueniant in genere inq̃tum cōueniunt in vna cōi rōne subæ: vel qualitatis: vel *Confutatio.* alicuius huiusmodi. Hæc expositor. Sed huic positioni aduersatur expositor forti ratione in calce suarum commentationum pñtis textus: & arguit sic, q̃ diuidūt per se primo ens: non pñt genere aliquo pacto conuenire: nã ens nec est genus physicum: nec genus logicum: est. n. apud Tho. æquiuocū, apud vero exteros nullo pacto genus: igitur differentiæ q̃ per se primo ipsum ens diuidunt: non pñt aliquo pacto genere conuenire: sed corruptibile & incorruptibile diuidunt p se ens: qa corruptibile est: quod pōt non esse: incorruptibile: q non pōt nōn esse: igitur differunt oĩno gñe. hæc est ratio expositoris: & demonstratiua profecto contra exteros.

Secunda rō sumiẽ ex verbis Auer. 4. huius vbi inquit q ignis & terra & aqua sunt eiusdem generis: & affert causam: quia omnia hæc sunt cãæ conuenientes in genere: quia oẽs sunt eiusdem mãæ: & diuersificantur in forma: vnde potest argui supponendo duo. Primo q materia pōt cōparari ad formã simpliciter, & ad formã limitatam. Secundo supponendo diuersum modum prædicandi sumi à materia primo modo considerata: quod inductione constat. nam prædicamentum subæ sensilis sumiẽ quatenus comparatur ad materiam: tanquam ad partẽ sui: & quatenus de illa p̃dicaẽ vt totū de parte: & in obliquo: qualitas illi materiæ comparatur vt est illius dispositio, & modus quantitas vt illi dat diuisionẽ, & in cæteris silr, igiẽ à materia primo mō considerata sumuntur diuersimode p̃dicandi, q̃bus diuersa prædicamenta efficiuntur, à materia vero secundo mō considerata sumitur distinctio generica subalternorum generū, nã à materia vt stat sub forma corporis, sumiẽ genus quod est corpus, vt stat sub forma plantæ, sumiẽ genus q est corpus aĩatum, & in cæteris eodem mō, igiẽ arguamus omnis distĩō generica aut est p diuersos modos p̃dicãdi, aut p respectus ad diuersas formas, sed tã primo q̃ secūdo mō differentia sumiẽ à materia, vt patuit p suppositiones, igiẽ non pñt diuersa esse in materia primo modo & conuenire genere pñti, nec in materia secūdo mō, & conuenire genere subalterno, sed corruptibile & incorruptibile differunt in materia oĩno, quia incorruptibile vel nō habet materiã, vel habet illã q̃ est alterius rōnis. igiẽ non pñt conuenire nec in gñe prædicamẽti, nec in genere subalterno. Tertia rō sumitur ab Auer. 2. cœli contra Auic. Auicenna. n. voluit orbes esse eiusdẽ gñis & differre specie. cōtra arguit Aue. qa si orbes sunt eiusdẽ generis, tunc essent compositi ex materia & forma, & si sic, tunc essent generabiles & corruptibiles, & reliqua q̃ consequentiæ nullæ essent, nisi quia Auer. supponit differentiã specificã sumi à forma, genericam autẽ à materia, eo quia spẽs forma est & actus, genus aūt est quoddam potentiale, oẽ aūt potentiale sumiẽ à materia igiẽ q̃ differunt materia differunt potentialitate, & p cōsequens differūt genere. Præterea Simpli. summus pipateticus ponens differentiã inter Platonem & Aristo. ait Platonẽ velle generalissimū esse substãtiã cōem corporeis & incorporeis. Arist. autẽ non substãtiã, sed corpus dicit esse generalissimum, & Auer. in lib. Porphyrij in sua paraphraxe ait, non oẽ corpus esse generalissimum, sed corpus corruptibile, & ratio eorū est, quia nihil vni uoce dr̃ de corruptibili & incorruptibili. Quinta ratio Ioan. non est derisibilis, vt iuniores sentiunt, nam Aris. refellit positionem Platonis, qui voluit hoĩem singularẽ & ideam hoĩs separatam esse eiusdem speciei, arguit enim Arist. hō sensibilis, & idea hoĩs differunt genere, igiẽ spẽ. antecedens non aliter probat, q quia corruptibile & incorruptibile differunt genere, idea est incorruptibilis, hō sensilis corruptibilis, igitur differunt genere mō consentaneum est q si Arist. loquitur de spẽ prædicabili, ẽt de genere prædicabili loquatur, nisi in tam paucis verbis æquiuocet. Præterea Boetius vir inter peripateticos summus ait in prædicamentis Arist. determinare de substantia cōposita media relictis extremis, & tu lege reliqua, igitur generalissimū est suba cōposita ex materia & forma. Amplius Alexan. & omnes peripatetici dicūt duo esse principia generis subæ, videlicet materiam, & formam, & hoc quia quodcunq; est in genere subæ, est compositum ex materia & forma, & sic positio

2. ratio Auer. Cōm. 5. circa calcem.

3. ratio. Cōm. 49.

4. ratio. Simplicij.

5. ratio Ioan.

Authoritas Boetij.

Authoritas Alexandri.

sitio exterorum nullo modo est peripatetica, sed Platonica. Alij & nos interdum dixerunt secus esse in substantijs, secus in accidentibus. in substantijs enim dicũt corruptibile, & incorruptibile variare rationem generis, eo quia variant materiã, & ita genus ṗdicamẽti: in accidentibus vero dicunt non variare rationem generis, nã accidens æternum & accidens corruptibile possunt esse eiusdem generis vt dimensio cœli, & dimensio elemẽti, lux cœli & lux elementi, motus cœli & motus elemẽti, & in alijs id genus. Sed contra hanc positionẽ militat ratio expositoris ꝙ videlicet corruptibile & incorruptibile per se primo diuidunt ipsum ens tam in substantia, quam in accidentibus, igitur in vtrisq; facit differentiam generis. Præterea militat ratio Auer. quoniã non põt esse genus quin sem ꝑ sumatur à potentiali, mo do tam in suba quã in accidente potentiale sumit à materia, vnde & Auer. ait in lib. de Suba orbis nihil dici cõmune vniuoce in æternis & corruptibilibus, & in hoc 10. inquit ꝙ corruptibile & incorruptibile sunt differentiæ contrariæ, & illud ꝙ congregat illa, est nomen æquiuocum, & loquitur generaliter in omnibus quia specialiter subdit vnde corpus ꝙ dicit de corruptibili, & incorruptibili est nomen æquiuocum, & sic nec ista positio est peripatetica. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

De disputatione facilis est dilucidatio, nam si loqmur de differentia positiua, sic quæcunq; differunt gñe, sunt in aliquo genere, & hoc pacto corruptibile & incorruptibile non differunt genere, eo quia ſm peripateticos incorruptibile non est in aliquo genere vt probatum est, quia non habet materiam, vel si habet, illa est alterius rationis, sinautem loquimur de differentia negatiua, sic tam in substantia, quã in accidentibus corruptibile, & incorruptibile differunt genere, eo quia incorruptibile siue sit substantia, siue sit accidens in nullo est in genere, & ad hoc facit rõ Tho. quia corruptibile & incorruptibile diuidunt primo ens, ꝙ non põt esse genus, & ita differunt genere, quatenus vnum est in genere, & alterum non, declaratio vero esse potest, quia genus in substantia sumitur à potentiali, vnde. 1. metaphy. genus aut est materia, aut sumit à materia. Genus autem in accidente sumit à potentiali ẽt, tñ potentiale generis substantiæ est à materia ex qua, potentiale generis accidentium est à materia in qua siue subiecti, & ideo non albedo, sed albũ dr̃ genus, quia albedo non est quid potẽtiale sed album, & quia subm accidẽtium æternorũ differt genere à subiecto accidentium corruptibilium, igit accidens ab accidente. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His apertis. Ad primam dico ꝙ minor est falsa, et ꝙ Porphyrius loquitur exẽplariter vt dicit ibidẽ Auer. vel loquitur Platonicẽ, vt dicunt alij. Ad secundã negatur añs, imo substantia dr̃ æquiuoce de æterna, & de corruptibili. Ad tertiã dico ꝙ corruptibile & incorruptibile sunt contrariæ differentia circa ens. nõ aũt circa ens ṗdicamẽtale vt Arist. in dicat in textu. Ad vltimã nego assumptum quia licet in fundamẽto materiæ nulla sit distinctio rõne habita ad materiã, tñ habitudine ad formam simpliciter, vel talẽ formã bene est distinctio, vt in disputatione dictum est, similiter licet materia sit ignota, vt tñ sumitur per habitudinem ad formã, est nota. Ad rationes exterorum ad primã nego antecedens, immo dico nihil commune vniuocum illa habere, sed oẽ prædicatum cõmune corruptibili & incorruptibili esse æquiuocũ ꝑ idẽ ad rõnem iuniorum, illud enim ꝙ intellectus inuenit, non est vniuocum, sed analogum. Ad verba expositoris dico, si deberemus stare illis verbis, tunc expositor esset ibi contrarius, eo quia in calce cõmentationum dicit contrarium, propterea dicerẽ salua meliori sñia ꝙ expositor ꝑ genus logice consideratum non intelligit genus prædicamenti, vt exteri crediderũt sed oẽ prædicatum siue ſm vnam rõnẽ vniuocã, siue analogice, & hoc pacto ens, & substantiã diceret esse genus logice consideratũ, quia & ens & substantia prædicantur ſm rõnẽ vniuocã, vel analogicam, vnde Auer. ẽt qñq; ṗdicatũ analogicũ appellauit genus vt patet. 2. cœli contra Auicennã, ꝑ genus aũt physicæ cõsideratũ intelligit genus naturæ: hoc est genus ṗdicamẽti, cui corrñdet aliqua natura, quia saltẽ potentiale materiæ, & sic Thomas sibi non est contrarius: & est pro nobis, tu vero Thomista considera: quia hæc nostra expõ est pulchra: & facit Thomã sibi consonũ: & peripateticũ. Hæc de nona disputatione, deque toto decimo libro.

Margin notes: ... positio. — ...onfutatio. — Cõm. 26. — Cõm. 49. — ...e genere accidentium.

FINIT LIBER DECIMVS.

LIBRI VNDECIMI METAPHYSICORVM DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI:

In Quatuor disputationes diuisi.

PRÆFATIO.

T DE materia & de affectionibus materiæ huius scientiæ Aris. diligẽter intẽtauit, at nũc de entis vniusũe speciebus quasi physica cõsideratione pertractat, vbi has paucas disputationes vtiles putaui: videas igitur illas: nam à tuo desertissimo ingenio reuilas nemo exhorrebit. Vale.

Quod autem gratia huius in his quæ à natura fiunt & à mente est, fortuna autem est, &c. Cap. 8.

DISPVTATIO PRIMA De Casu.

Num casus sit res humana.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

VOD casus sit res humana, arguitur. Primo quia multa homo agit casu, igitur casus est res humana. Secundo ꝙ accidit rei inferiori quã sit ipse hõ, res est humana, eo

na, eo quia homo potest in his, quæ sunt in hominis, & his quæ sunt infra hominem sub illius cura, sed casus accidit rebus infra hominem quæ sub cura continentur hominis: igitur est res humana. In contrarium est Aris. cap. 8. huius lib. II. dicit enim casum esse rem naturæ, & non hominis.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

GRAECI Tychen hoc est fortunam, & Automaton hoc est casum plerunque pro causis per accidens sumpserunt, in his videlicet quæ neque simpliciter, neque plerunque fieri possunt, atque horum in his, quæ alicuius gratia sunt, inter Tychen vero, & Automaton talem differentiam assignarunt, q Automaton ad plura se extendat, est enim in his: in quibus & fortuna est, & adhuc in alijs, vt in hominibus & brutis, & naturalibus rebus. Dicimus enim æquum casu venisse, vt euasus sit profectus, non autem euadendi gratia venit, & tripodam etiam cecidisse casu, stetit enim vt sit sedens, sed nō huius gratia cecidit, at fortuna in his est, quæ electione aguntur, qualiter sunt humana, & licet casus & fortuna plerunque pro causis accipiantur, quæ sunt per accidens eorum quæ neq; semper, neq; plerunq; eueniunt, tñ nonnunquam accipiuntur pro euentis rarēter, & extra intentionem agentium, & ita casus & fortuna accipi possunt pro causis, & pro effectibus, hæc ab Arist. 2. physicæ auscul. Et de titulo hactenus.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

1. positio antiquorum. SVNT qui de disputatione volunt casum nihil esse, nihilq; euenire casu, sed omnium causam esse determinatam, & per consequens volunt casum nec esse rem humanam, nec rem diuinam, nec rem naturalem, quoniā quod nihil est, nullius subit ratione. Quod autem casus nihil sit, sic persuaserunt, si casus est, casus est, causa sed casus non est causa, igitur non est. Quod non sit causa, probabant, quia omnis causa est determinata atq; diffinita, at nullus casus est diffinitus, atque determinatus, igitur non est causa, & ita nihil est. Sed Arist. 2. physicæ auscult. refellit positionem hanc, per hoc quia multa sunt, & fiunt à casu, quod non aliter probat nisi consensu omnium, igitur casus est. Præterea multa eueniunt præter intentionem agentis & raro, igitur casus est. antecedens supponitur p ea, q̄ videmus, & consequentia patet per diffinitionem casus, & tunc respondet ad eorum rationem, & concedit casum esse causam, & vlterius concedit omnem causam esse determinatam, & diffinitam, aut per se, aut per reductionē, casus enim & si non sit causa per se, reducitur ad per se, quia omne per accidens reducitur ad per se. Hæc Arist. de prima positione.

Confutatio.

Positio Democriticorum. Democritici vero casum dicunt esse, sed non rem humanam, nec rem diuinam, nec rem naturalem, sed vniuersalem omnium causam, vtpote cœli, & mundanorum omnium, hi enim dicunt omnia esse à casu, et ita nec casus est humanorum tantum causa, nec naturalium tantum, nec cœlorum tantum, sed vniuersalem cœli, & mundanorum causam. Mouebantur hi quia cœlestes motus sunt à casu, non enim potest reddi causa, cur diurnus cœli motus sit ab ortu in occasum, & motus cæterarum stellarum sit econtra ab occasu in ortum. Præterea nec reddi potest causa, cur quinq; planetæ sunt nunc repedantes, nunc progredientes, nunc statarij, nunc cœleres, nunc seri. Sol autem & Luna nunquam, sed solum tardi, vel cœleres, hi igitur motus (cum nullam determinatam causam habeant) esse non possunt nisi à casu, sed motus cœlestes sunt causæ omnium, igitur omnia sunt è casu. Hæc Democritici.

Motiuum.

Confutatio Arist. Sed refellit hanc positionem Aristot. Primo quia nos videmus animalia, & plantas ex certis & statutis causis proficisci, non enim ex quouis semine, animal exoritur, nec planta, sed certo statutoq; proficiscitur semine vnumquodque talium, igitur hæc non fiunt casu, at si animalia & plantæ non fiunt casu, minime diuina illa corpora cœlica. Secundo quia sermo iste videtur negare prouidentiam, & Deum, nam tollendo ordinem in cœlestibus tollitur prouidentia, & ita Deus, in quo est omnium præsentium & futurorum prouidentia. Tertio hi contradicunt sensibus, nam in cœlo nihil vident fieri casu, at in his terrenis multa videmus casu euenire in quibus negant casum. Ex his Aristo. confutauit hanc positionem. Hæc de positionibus satis.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

1. suppositio. PRO dilucidatione accipiamus. Primo duplex esse agens alterum naturale, alterum ex deliberatione, q vocatur agens liberum, naturale vero duplex, aut per naturam formæ, quæ ratione agit ignis, non enim agit nisi naturaliter per naturam eius formæ, aut per impetum naturalem tantum, qua ratione agunt animalia bruta, nam licet agant per cognitionem, non agunt discurrendo, sed per impetum derelictum ex sensu. & contractum ex sensilium specie, quum enim mouentur à sensilibus, non deliberant, sed ex impresione & impetu derelicto ab illis mouentur. Agens vero liberum est, quod licet à sensibilibus moueatur: tamen antequam agat deliberat, & eligit discurrēdo, & hoc pacto homo agit. Secundo accipio q casus & fortuna sunt causæ per accidens, non quidem reducibiles ad omne genus causæ per se, sed ad agentes causas, casus quidem ad agens naturale, fortuna ad agens liberum, est enim casus agens naturale aliquem effectum, quem non intendebat raro & in paucioribus. verbi causa æquus aufugiens tabanos ad antrum saluatus est ex lupis, intendebat enim fugere tabanos, non autem lupos, & propterea equus agens fuit casuale suæ salutis, fortuna vero est agens ex deliberatione agens aliquem effectum, quem non intendebat raro & in paucioribus, vt suffodiens agrum vt plantaret oleam: inuenit thesaurum: suffodiens est agens fortuitum inuentionis thesauri, per se autem fosse. Ex his patet dilucidatio, est enim res naturalis, casus, & non humana, nam si casus accipitur pro effectu casuali est res quæ proficiscitur ab agente naturali præter intentionem agente aliquod quod non intēdebat, si autem sumitur pro causa casuali, sic est ipsum agens naturale, quod agit præter intentionem: igitur casus quouis modo sumptus est res communior humanis rebus, competens his quæ accidunt rebus naturalibus, casus igitur nec est res humana: nec animalis, sed naturalis: non quidem naturalis: quia sit aut causa effectum naturalium per se intentorum: vel effectus intentus à natura: sed naturalis: quatenus accidit rebus quæ ab agentibus naturalibus proficiscuntur. Hæc de dilucidatione.

2. suppositio.

Dilucidatio.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

PER hæc. Ad primam concedo multa hominem agere casu: non tamen sequitur casum esse rem humanam: sed vel communiorem rebus humanis. Ad secundam nego maiorem quia accidit homini. & rebus infra hominem: & sic est vniuersalior rebus hominis. Hæc de prima disputatione.

Propter quod circa eadē fortuna et mens, &c. cap. eodē.

DISPVTATIO SECVNDA
De Fortuna.

Num fortuna sit res diuina.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod fortuna sit res diuina: arguiť. Primo, qa est humanæ menti occulta: vt oẽs antiqui asserunt: sed nihil est humanæ menti occultũ: nisi sit diuinũ & elongatũ à nostris sensibus: igitur est res diuina. Secundo fortuna est Dea, vt omnes poetę dixerũt: igitur est res diuina: antecedens est omnium poetarũ & consequentia patet. In contrarium est Arist. in præsenti libro capite eodem dicens. quapropter circa eadẽ est mens & fortuna: & ita est res humana. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID sit fortuna, & quid sit casus: quo etiam modo differunt, ex præcedenti disputatione perspicuũ est, per esse vero rem diuinam intelligo si sit causa per accidens reducibilis ad aliquod agens diuinum, aut si est effectus proficiscens ab aliquo agẽte diuino, pốt. n. fortuna accipi apud græcos pro effectu fortuito, & pro cã fortuita, igitur est sensus si illa causa quæ est fortuita, sit res diuina. vel si effectus fortuitus sit à causa diuina. Hęc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

[Po]sitio verus. DE disputatione vt narrant Arist. & Them. fuerunt nonnulli qui fortunam dixerunt esse diuinum quoddã, atq; humanę menti occultum, ex hac veterum positione emerserunt duæ principales, altera quidem poetarũ *[Positio] Poetarum.* altera nonnullorum philosophorum. Poetę quidem finxerunt fortunam esse quoddam diuinum, quatenus est quædam Dea seorsum diuersa ab omnibus intelligentijs primoq; motore cui tres fatales Deę clotho, lachesis, & atropos deseruiũt secũdum diuersas rões, vt ipsi poetæ decantant. Hæc positio sic ad verbum intelle*Confutatio.*cta fictio est poetica, & ab Aristo. despecta, nulla. n. est Dea siue intelligentia, q̃ non moueat orbẽ, vt secundo cœli disputatũ est. Nonnulli vero philosophi dixerũt *[Po]sitio aliquo[rum] philosophorum.* fortunam esse quodam diuinum, quatenus est Deus ipse, ad quem oẽs effectus fortuiti reducuntur, tanquam in primã cãm ordinantem, quatenus omnia cadunt sub eius prouidentia. Sed istos refellit Arist. in lib. de bona fortuna. Nam fortuna q̃ gręcæ est Tyche vult esse inordinata, at Deus est omnium rerum ordo. Præterea est fortuna bona & mala, at Deus non est nisi bonũ quoddam semper rursus est fortuna inuida, cum distribuat, sæpe iniustæ, at Deus non est inuidus. Adhuc est fortuna mutabilis, at Deus immutabilis semp. Ex his & alijs concludit Deum non esse fortunam nec fortunam esse Deam vel Deũ. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

[Q]uid sit fortu[na] per diuisio[nem] hic decla[ra]tur. QVID fortuna sit Arist. in lib. de bona fortuna nãsciscitur per diuisionem. nam fortunam esse, nemo debet dubitare, cũ videamus multa & esse, & fieri à fortuna. Restat igitur videre qd nam sit fortuna ipsa, id autẽ quod prima facie apparet est fortunam esse, aut naturã siue agens naturale intelligendo p naturã qd commune aĩatis & inanimatis agentibus. Aut intellectum siue agẽs voluntarium, aut Deum, aut aliqđ horũ, vt artem, vel scientiam, vel rõnẽ, q̃ sunt aliquid intellectus, aut ꝓuidentiam quæ est aliquid Dei. aut fatum, ꝙ est aliquid naturę saltem vlis, aut aliquid reducibile ad horum aliquid, non. n. fingi põt aliud quid pręter hæc, vt studiosis patet. Quod qdẽ fortuna non sit natura, probat Arist. *Quod fortuna non sit natura.* Primo quia natura eius cuius est cã, plerunq; vel semp cã existit, at fortuna fortuitorũ euentuũ cã est rarenter. Secundo natura eius cuius est cã, ordinate & regulariter cã est, at fortuna inordinate & irregulariter cã est suorũ effectuum. Præterea ꝙ fortuna non sit fatum, declarať, *Quod non sit fatum.* nã fatum est duplex particulare, & vniuersale, fatũ particulare astronomi dicũt esse certã & statutã stellarum constitutionem, q̃ ingenitura cuiusq; colligitur. Verbi cã stellarum illa constitutio, q̃ tum erat cum primũ Niphus in lucem ęderet, queq; fecit ipsum philosophũ musicum, venatorẽ, & reliqua, fatũ est particulare Nipho, videlicet accõmodatũ ex suo natali, de tali Hermes sapientissimus inquit, nullũ granũ arenarũ est in litore qn propriũ obtineat sidus suscitans ad illius incrementũ. Vle vero fatũ volunt esse nexũ stellarũ & oĩum secũdarũ cãrum, quatenus agunt lumine & motu, vnde ordo ille vlis, qui in stellis est, quatenus sunt cãæ secundæ agentes lumine & motu fatũ est vle, ordo vero stellarũ quatenus sunt sic vel aliter constitutæ, fatũ est particulare, vt dixit Arist. Quod fortuna igitur non sit fatũ vle, nec particulare, nunc perspicuũ. Primo quia fatum oẽ aut est ordo, aut non sine ordine agit, at fortuna & sine ordine, & sine regula pœnitus facit quicquid facit. Insuper etiam fatũ omne aut necessario, aut plerunq; efficit quod in sua continetur ptãte vt astronomi sentiunt, at fortuna raro efficit, quod factura est, fortuna igitur nec est natura, nec naturæ quicquã. Quod vero non sit in*Quod fortuna non sit intellectus.*tellectus, ꝑsuadet Arist. 1. quia intellectus, agit cũ ordine & regula, & semp vel plerunq;: fortuna vero agit & sine ordine regulaq;, & raro. Præterea vbi est multum de intellectu, ibi solet esse minus de fortuna, & vbi multũ de fortuna ibi minus de intellectu. igitur fortuna non est intellectus. Quod etiam fortuna non sit aliquid in*Quod fortuna non sit aliquid intellectus.*tellectus, patet etiam, non. n. est ars, non scia, non ratio, non consilium, non tale aliquid, qm̃ hæc oĩa aut ordines & regulę sunt, aut nõ sine ordine, at fortuna sine ordine & sine regula agit. Quod vero fortuna non sit Deus, *Quod non sit Deus nec prouidentia.* nec aliquid Dei vtpote nec cura Dei, nec prouidẽtia, facile declarat Arist. Primo quia Deus est conueniẽs & iustus bonorum distributor, bona. n. bonis & malis mala distribuit, vt dicit Aristo. at fortuna bonis mala, & mala bonis persæpe distribuit, inquit. n. Seneca in tragœdijs. O fortuna viris inuida fortibus, cur non æque bonis ꝑmia diuidis, igiť fortuna, nec est Deus, nec aliquid Dei. Pręterea fortuna temulẽter & iniustę agit, absit aũt deo vt dicit Arist. talia attribuere, fortuna igiť nec est Deus, nec aliquid ipsius Dei. Est igiť fortuna reducibile quid *Quod fortuna sit reducibilis ad aliquid horum.* ad aliqđ horũ, cũ. n. fortuna sit cã p accñs, & vnũqđq; horũ sit per se cã, & omne p accñs reduciť ad per se, igiť fortuna reducetur ad aliquod horum. Non reduciť ad *Quod non reducatur ad naturam.* naturã, quia sic fortuna non esset tm̃ in humanis, cuius oppositũ arbitranť q de Tycha hoc est fortuna loquũtur. Non reducitur ad Deũ, nunquã. n. diceremus Deũ *Quod ad intellectum.* fortuito agere, igiť reduceť ad ipsum intellectũ. Quo fit *Quid fortuna sit.* vt fortuna sit intells, non rectus & ordine agens, sed cũ aliquid ꝑter intensionẽ & raro agit, est igiť fortuna mẽs agens aliquid ꝑter intensionem & rarenter. Verbi cã, cũ per mentem dux victoriam intendit contra hostem, & euenit seruitus, mens ducit fortuito egit. Ex his apparet *Dilucidatio.* dilucidatio, patet. n. ꝙ fortuna est res humana, quia siue sumať ex parte cãę, siue ex parte effectus, semper est res humana, ex parte causæ quidẽ, est mens siue intellectus qui

qui est hominis quicquam, ex parte effectus vero, quia (vt Arist. dicit in textu) circa idē versatur mēs & fortuna. Et ita fortuna est res humana. Hęc de dilucidatiōe.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His declaratis. Ad primam patet solutio in textu & ex dictis, fortuna enim non dicitur nobis occulta, quia sit res diuina sed quia sit, causa per accidens, nam ꝙ est per accidens est fere infinitum, qđ humanæ menti est occultum. Ad secundam negatur opinio poetarū, multa enim mentiuntur poetæ vt dicit Arist. in proœmio huius. Hæc de. 2. disputatione.

Si igitur fortuna aut casus causa cœli, prius intellectus causa & natura, &c. Cap. eodem.

DISPVTATIO TERTIA

De euentuum fortuitorum causa.

Num euentus fortuiti proficiscantur ab aliqua causa per se, & determinata.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Quod euentus fortuiti non proficiscantur è cā aliqua per se, arguitur: Primo, quia tunc omnia è necessitate naturæ contingerent, quoniam omnia euenirent causa per se, & hoc confutauit Arist. in lib. physicæ auscul. Secundo quia quod est per accidens, respectu nullius debet esse per se, at euentus huiusmodi per accidens sunt, igitur non possunt esse per se respectu alicuius causæ. Tertio si tales euentus euenirēt ab aliqua per se causa non dicerentur simpliciter fortuiti, cuius oppositum tenetur. In contrarium est Arist. qui vult omne per accidens reduci ad per se, & ideo infert ꝙ si fortuna & casus cœli sunt causæ, prior mens causa erit, atq; natura. Quod non pro alio dicit, nisi quia vult nihil euenire simpliciter per accidens, quod non habeat aliquam per se causam. Præterea poetæ omne sentiunt idem, vnde Seneca quicquid patimur mortale genus, quicquid facimus, venit ex alto. igitur nihil est simpliciter per accidens, & fortuitum. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Debes scire quod istam disputationem pertractauimus in lib. destructio destructionū disputatione. 14. & in lib. de interpretatione, & in lib. auscul. physi. nunc autem summatim illam tangemus, & fructū opinionū breuibus resumemus. Secundo debes scire bona apud peripateticos trifariam esse animæ vt virtutes, & scientia, corporis vt valitudo, robur, & pulchritudo. Atque fortunæ, vt diuiciæ & honores, & id genus, quæq; externa dicuntur. Mala etiam trifariam dicuntur, vt ex his patet: bona corporis bonaq; aīæ non dicuntur esse à fortuna, qm̄ animę bona intenduntur ab anima ipsa tāquā perfectio à perfectibili, bona autē corporis sunt bona naturæ, quæ ab agente intenduntur naturali, vtrum aūt bona animo, & bona quædam corporis possint esse à fortuna nolo nunc disputare, nam primū spectat ad librum Ethic, secundum vero ad librū physicæ auscul. Est igitur sensus disputationis, vtrum bona fortunę sint simpliciter & omnino fortuita an habeant aliquā per se causam. Præterea disputata veritate de bonis fortunæ, patebit & de bonis & malis naturę, & de bonis & malis animæ. Hæc de titulo.

Triplex bonū.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio catholicorum.

Catholici dixerunt omnia fortuita reduci in prouidentiam diuinam, Et propterea nihil simpliciter euenire dicitur fortuito, cum omne adueniens cām habeat per se, videlicet prouidentiam, fortuita igitur ipsa siue bona, siue mala, siue ꝓspera, siue aduersa, respectu quidem nostri à fortuna erunt: atque per accidens, & præter intentionem. respectu aūt diuinæ prouidentiæ per se, atque determinata. Nam quemadmodum nihil est, quod non de entitate & bonitate participet, ita nihil est, quod non cadat sub illius prouidentia, est enim diuina prouidentia æqualis suæ essentiæ. Hæc catholici, Sed contra hanc veritatem obijcit Arist. in lib. de bona fortuna, Primo quia tūc deum prauum iudicē faciemus, nam bonis nonnunquam mala & ipsis malis bona distribueret. Secundo vt dicitur. 10. Ethic. tunc Deus erit iudex distributionis bonorum & malorum. quod est nefas bonitati diuinæ. Tertio arguit Auer. ꝙ tunc Deus vilesceret, vt oculus videns turpia visibilia. Multas alias obiectiones scripsimus in lib. de interpretatione, & in lib. destructio destructionum, quas nunc omittimus, quia summatim disputamus, verū in dilucidatione patebit quantum valeant omnia hæc.

Obiectiones peripateticorum.

Alij vt Epicurus, Auer. & The. hæc fortuita nulla cā ꝑ se euenire dn̄t; sed pœnitus esse fortuita, Amplius dn̄t nihil ꝑ se euenire nisi aut bona naturæ, aut aīæ, at bona fortunæ cū raren ter & ꝑter intētionē cōtingāt pœnitus ꝑ accn̄s proficisci dicent, pœnitusq; è casu, & fortuito, nec oportet illa reducere nisi ad cām ꝑ se alium finē intendentem, vnde doctissimus The. in. 2. physicæ auscult. libro voluit vnā met cām esse per se, & fortunam. Verbi causa. mens, vt ordinata in finem, quem intendit, est per se, vt vero cū illo fine coniungitur aliquis alius finis non propositus, nec intentus, quiq; rarenter euenit, mens ipsa fortuna dicitur, quæ ratio docet fortuita ipsa nulla è causa per se esse præter illam, quæ alium per se finem intendit, & sic tales effectus fortuiti in nullam causam reducēdi sunt, quàm in agentem particularem, quæ per se agit aliquē effectum & per accidens alium illi coniunctum. Hęc ex Themi. Est autem huius opinionis fundamentum, quia putant sub Dei cura ac prouidentia particularia minime contineri.

Positio Epicuri Auer. The.

Sed hæc positio est contra leges, & contra communem hominum consensum, & contra rationes, contra leges quidem, quia omnes leges hæc fortuita in Deum aliqua ratione reducunt. contra vero cōmunem hominum consensum, quia homines pro malis euitandis & bonis recipiēdis vota promissiones exhibent Deo, Modo quod est commune omnibus non est in toto falsum, vt dicit Arist. in lib. de somno. Præterea dum vetulæ mala nobis exoptant puniuntur, à lege, dum vero bona nobis volunt, agimus gratias: quod nō esset nisi hæc bona & mala haberent aliquam causam ꝑ se præter particularem à vetulis exoptabilem, vel odibilem. Est præterea hæc positio contra rationes quia obseruauimus non semel stellas fortunatas in hominum natalibus, fortuita & inopinata sibi præsagire, quæ ipsi non intendebant, igitur habent causam per se. Præterea videmus nonnullos impetus mouere nostras mentes ad agendum aliquid pœnitus contra rationē quod postea adueniens, fortuito euenisse dicimus vt dicit Aristo. in lib. de bona fortuna, igitur ista habent aliquo pacto causam per se.

Confutatio.

Propter hæc Aristo. in lib. de bona fortuna tandem hæc fortuita siue bona, siue mala proficisci autumat ab impetu quodam nobis insito, fingit enim

Positio Arist. in lib. de bona fortuna.

enim vnumquemque suo ab ortu, generationeque impetum quendam ferre, quo quidem & ad recte agendum,& ad praue operandum propellitur atque allicitur. Qua ratione euenit, vt hi fortuiti effectus: respectu quidem intellectus sint fortuiti quatenus contingunt præter rationem,respectu autem impetus mouentis intellectum ad agendum præter rationem, erunt per se. Verbi causa,vt formica ab instinctu colligit grana,ita homo fortunatus ab impetu mouetur ad prosperitatem futuram. Quare quemadmodum granorum collectio est per se respectu instinctus per accidens respectu cognitionis formicæ quæ grana nunquam colligit sic fortuiti euentus siue prosperi siue aduersi sunt per se respectu impetus mouentis intellectum; per accidens respectu intellectus agentis præter rationem & consilium. Hæc Aristo. in lib.illo. Et licet hæc Aristo.positio sufficiat physicis, qui rerum naturas obseruant sapientibus,qui per altiores causas incedunt, non sufficit. Nam adhuc quæstionis locus relinquitur,eo quia & impetus ipse videtur fortuito homini datus instinctus nanque naturæ speciem totam consequitur & hac ratione datur à patre matreúe mediante eorum semine,at impetus hic cum vniuersam hominum speciem non consequatur adhuc fortuito hominibus contingit & cum omne per accidens reducatur in causam per se,adhuc illius quærenda est per se causa in quam reducitur:non enim pater materúe ad illius generationem sufficiunt,cum semper filium æderent in consimili impetu constitutum,ceu pater cholericus filium efficit cholericum & eandem choleræ specie affectum, vt de his qui eorum patres verberãt scribit Arist.in lib.Ethico. Quare videtur adhuc huius impetus aliunde causam esse perquirendam. Præterea adhuc ex his, quæ Aristo.dixit, non apparet quid sit impetus ipse, nec è quibus exoriatur causis,nec qua:nam via nobis congeneretur. Propter hæc astronomi.Respondent, & declarant. Primo vnde impetus ipsi hominibus prodierint. Secundo qua nam via nobis congenerentur & sic quasi positioni Aristotelicæ supplent, transcendebat enim negocium physicum id declarare, & propterea Aristot. illius declarationem prætermisit. Astronomi igitur hos siue impetus siue propẽsiones in cœlicas reducunt causas, nam (vt Ptolomæus omnium sapientium princeps scribit in lib.apotelesmatum) si aliquis ex natali partis fortunæ dominatrices stellas in culmine habuerit,suis, in iurisdictionibus constitutas, beneque è luminibus affectas hic impetum ex tali nanciscetur constellatione, quo iusta dominantium stellarum peripaton hoc est in ambulationem ad magnas inopinata quæ facultates mouebitur. Præterea & qui ambo lumina, vel alterum conditionarium in culmine habuerit planetis omnibus circundatum, maioribus quidem matutinis:minoribus autem vespertinis, & in signis masculinis luminibus ipsis constitutis hic ex tali cœli constitutione impetum natalem sortitur, quo ad regia sceptra promouebitur. Insuper & qui aliquam stellarum fixarum ex regijs in medio cœli habuerit cum altero luminum,vel cum Ioue,hic ex tali cœli statu impetum consequetur, quo ad regias potestates etiam si ex vili fuerit genere ascendet. Qua ratione fit, vt calamitas hæc,vel prosperitas cum ipsi nato contingerit, fortuito adueniat respectu sui intellectus,qui ad talia non præuidit sese ascendere, respectu tamen impetus collecti ex cœli constitutione (quam particulare fatum appellauimus) per se est. & ita impetus eiusmodi ad parentes comparati fortuito eueniũt, cum non secundum parentum intentionem exoriantur, parentes enim non nisi sibi similes secundum speciem agere intendebant. comparati autem ad cœlestem constitucionem, quæ fatum est particulare, virtute cuius parentes agunt, non fortuito euentus fortuiti eueniunt. Ex his patet vnde impetus ipsi hominibus prodierint. Quo vero modo nobis congenerentur, declarant imaginando cœlestem illam constitutionem, quæ tunc viget, cum aliquis in lucem æditur (quam fatum particulare nuncupauimus) aerem qui nos continet alterare:vt Arist.dicit in lib.8.physicæ ausculta.aer autem ipse alteratus, quasi omnem cœlicam vim,quæ tunc manet, cum quis in lucem æditur, mutuans è cœlo,fœtum tum æditum mox alterat:& ex tra permeatus,& ꝑ foramina intrãs generat in eo qualitatem quandam vitæ nati coæuam, eo modo quo calor in ligno calorem generat, quam qualitatem Arist. appellauit impetum.Cicero propensionem, ad futuros euentus concitantem natum ipsum pro varia stellarũ profectione ad calamitates atq; ꝓsperitates nato inopinatas:hanc qualitatem etiam Ptolomæus numen siue afflationem Socr.demonium appellarunt. hæc Ptolomæus:& cæteri astronomi,quæ supplementa sunt positionis Arist. Sed certe positio hæc & supplementa ista manca sunt.Primo quia adhuc fortuito atq; casu videtur nato datum,vt hac ædatur constellatione, vt impetum consequatur talem:quo alliciatur ad hoc vel illud agendum,non. n. hoc totam sequitur speciem: & ideo quod mihi hic è cœlo detur impetus:quo ad regias potestates impellar,tibi vero ille, quo ad viles conciteris: sorte & fortuito videtur euenisse,& cum omne per accidens reducatur ad per se:adhuc licet quærere causam per se:qua mihi hic:& tibi ille sit tributus impetus. Secundo nec tibi ille mihi hic impetus datur: quia parentes hoc vel illo concubuerint tempore, quia & parẽtes mei ꝙ hoc concubuerint tempore,& tui quòd illo etiã fortuito semper euenisse videtur,& ita per accidens, & per consequens oportet perquirere cãm per se, quæ sit prima omnium,causa:qua habita cesset omnis quęstio. Motores enim cœlorum nõ semper hos impetus agũt: agunt.n.motus & lumine,& non hos particulares impetus principaliter intendunt.ergo fortuito hos agunt,oportet ergo adhuc causam altiorem quærere: vnde per se emergunt,& sic astronomica hæc fictio adhuc manca videtur. Hæc de positionibus.

onfutatio po- tionis Arist.

Positio astrono morum.

Demonium impetus.

Propensio.

Numen.

Afflatio

Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

HIS omnibus confutatis,& recte omnibus inspectis patet totum hoc esse reducendum in diuinam illam prouidentiam,quæ est omnium cura,& sub qua omnia continentur:quam & cæci philosophi videre nõ potuerunt:nec sapientissimus Arist. nec summus Ptolomæus cognouit.Quod declaratur. nam fortuita in impetum reducuntur tanquam in cãm per se,& quia impetus fortuito adhuc contingit:in aerem alteratum à cœlica vi reducitur tanquã in causam per se,& quia fortuito aer sic alteratur in meo natali,in fatum particulare reducit ꝙ tunc viget cum ęditur quis,& cum fortuito fatum illud tunc vigeat fatũ hoc particulare in intelligentias secundas,quæ sic mouerunt reducitur, tanquã in fatum vniuersale & cãm per se,& quia adhuc fortuito sic mouerunt,vt fatum tale efficeretur,tandem in diuinam illã prouidẽtiã recurrendũ est,ꝗ ab æterno intelligẽtias

Ad quis reducitur omne hominis bonum.

illas ad sic mouendum instituit, vt tale particulare fatum proficisceretur. Quare oīa sub prouidentia instituta & ordinata sunt ab æterno, & omnia bona nobis & mala, & quæcunq; contingunt sub prouidentia æterna collocata sunt. Talem ordinem nec cæci philosophi: nec superbi astronomi, nec vani poetæ pertingere potuerunt: sed soli catholici quam diuino minime fuerūt afflati. Erit ergo ordo ꝙ effectus fortuiti respectu mentis agentis: fortuiti sunt. respectu vero impetus per se. & cum impetus à parentibus proficiscantur, & non per se: respectu eorū fortuiti sunt, respectu medij fœliciter affecti, per se. at cum hæc medij fœlix affectio non sit semper sed producatur à constellatione fortuita, à qua non semper est; respectu motorum erit per se fortuita vero respectu medij; at cum motores non semper beate moueant, nec bene. Motus fœlices ad motores comparari fortuiti sunt. ad prouidentiam vero per se erunt, & hic statur. siquidem mens fœliciter à parentibus, parentes fœliciter à medio: medium fœliciter à stellis, stellæ fœliciter ab earum motoribus, hi deniq; à prouidentia moti sunt. Sed esset vna ardua, & laboriosa quæstio hic obiter occurrens, si cum hac diuina prouidentia omnium eorum, quæ contingunt, stet contingentia rerum futurarum, sed quoniam rem hanc diligenter in lib. destructio destructionum tractauimus & diligentius in lib. de interpretatione, volo ab ista questione supersedere, ne maleuoli vocent me ventosum, & superfluum. Hæc de dilucidatione.

Excusatio ab ardua quæstione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis. Ad primam nego argumentum, quia licet omnia in prouidentiam reducantur, cum illa stat futurorum contingentia vt supposuimus ex alijs libris. Ad secundam negatur antecedens, quia omne per accidens reducitur ad aliquod per se secundum positionem Arist. & propterea quod est per accidens, eo modo quo est per accidens, nunquam est per se sed potest quod est per accidens respectu vnius esse per se respectu alterius vt dictum est. Ad tertiam conceditur cōsequens, & consequentia, quia nihil est simpliciter fortuitum in natura, quod non sit ab aliqua per se causa vt dictum est, nec contrarium est tenendum. Hæc de tertia disputatione.

Quoniam autem omnis motus permutatio quædam permutationes autem tres dictæ. Harum autem quæ secundum generationem, & corruptionem non motum, &c. Cap. 10.

DISPVTATIO QVARTA
De generationis quantitate.

Num generatio alicuius substantiæ sit gradualiter successiua.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

1. ratio. QVod nullius substantiæ generatio possit esse gradualiter successiua, arguitur. Primo, quia tunc duo contraria possunt esse in eodem puncto subiecti. deduco quoniā si generatio est gradualiter successiua, est ratione contrarij: vel igitur quia ipsi est per se aliud contrarium, vel quia eam comitatur aliquod contrarium, cui est aliquid contrarium non quia illi sit aliquid contrarium, igitur quia illam comitatur cōtrarium, si illam comitatur contrarium, tunc successio erit propter successiuam cōtrarij deperditionem & illius contrarij gradualem successiuam acquisitionem. Sed non potest esse successiua contrarij deperditio, & sui contrarij gradualis successiua acquisitio nisi contraria sint in eodem puncto materiæ vel subiecti, igitur si generatio alicuius substantiæ est gradualiter successiua, contraria possunt esse in eodem puncto subiecti, & sic deducta est consequentia. At consequens multipliciter solet ostendi esse impossibile. Primo quia si contraria possunt esse in eodem puncto subiecti; sint illa caliditas & frigiditas, modo arguo in quibuscunque subiectis distinctis ponantur caliditas & frigiditas, sub quibusuis gradibus ipsis sufficienter approximatis, caliditas agit in frigiditatem illam corrumpendo: & econtra, igitur à fortiori agunt & patiuntur si in eodem ponantur subiecto, quoniam agens magis passo erit approximatū. Secundo si contraria possunt esse in eodem subiecto, hoc esset in aliquantis gradibus sic, & in aliquantis non. non enim in quantiscunque gradibus contraria stare possunt in eodem subiecto, quia tunc ambo in summo possunt stare in eodem subiecto, si aliquantis sic: & aliquantis non. Sit caliditas A composibilis frigiditati B. modo arguo. si caliditas A compatitur secum frigiditatem B. Aut igitur frigiditatem B præcise & non maiorem nec minorem. Aut maiorem & nō minorem. Aut minorem & non maiorem. Aut tam maiorem quam minorem. Si datur quòd caliditas A compatitur secum frigiditatem B præcise, & non maiorem, nec minorem, igitur caliditas A non potest secum compati minorem frigiditatem quem sit B igitur à fortiori calor maior caliditate A non potest minus frigiditatis frigiditate B secum compati, & sic caliditas A non poterit augeri per remissionem contrarij. Præterea si caliditas A non potest secum pati minorem frigiditatē frigiditate B igitur maior caliditas, caliditate A ipsam B. frigiditatem nō poterit pati secum in eodem subiecto, & ita si intendetur caliditas A oportet vt intendatur frigiditas B. cum secum illam non posit compati, & per simile, argumentum arguitur cōtra illam partem quòd A non compatitur secum intensiorem frigiditatem, frigiditate B posito ꝙ A remittatur, vt patet intuenti, sic igitur patet falsitas primi membri. Secundum membrum erat quòd A caliditas compatitur secum maiorē frigiditatem frigiditate B & non minorem. Contra, A tunc ipso A intenso ipsum B non oportet remitti. Immo si caliditas A intendetur: oportet frigiditatem B intēdi: & consequentia patet: quoniam A nō minorem, sed maiorem frigiditatem semper secum patitur in eodem subiecto per membrum. Tertium membrum erat ꝙ A caliditas compatitur secum frigiditatem minorem frigiditate B. non autem maiorem. Contra, sit C illa minor frigiditas, ipsa B frigiditate, quam secum A caliditas patitur in eodem subiecto. Et capio caliditatem intensiorem A caliditate, vt D quæ ita sese habeat ad B frigiditatem, vt se habet A caliditas ad C frigiditatem, hoc est si ipsum A excedebat C per vnum, etiam D excedat B per vnum & sequitur quòd sicut A secum patitur C sic D. caliditas intensior ipso A compatitur secum B. & ꝑ consequens ad intensionem A. non oportet remitti ipsum B. cuius oppositum sentit positio. Quartum mēbrum erat, quòd A compatitur secum tam maiorem quam minorem frigiditatem frigiditate B. Contra. Primo, quia vtraque pars copulatiue est nunc improbata, igitur tota copulatiua est falsa. Secundo si A caliditas potest secū compati maiorem frigiditatē B frigiditate: aut

Rationes quibus probatur contrarie non posse simul stare.

Argumentum Gregorij arimi.

Primum membrum. Secundum. Tertium. Quartum. Confutatio primi.

Confutatio secundi.

Confutatio tertij.

Confutatio quarti.

aut igitur quantancunque maiorem, vel non quantancunq; . nõ quantancunq; maiorẽ, quia tunc posset stare cum summa frigiditate: si vero non quantancunq;, ponatur cum ipsa A. caliditate tanta frigiditas, quanta secũ in eodem subiecto esse potest & volo ꝙ ipsi A approximetur aliquod frigefaciens, tunc q̃ro cum illud tale frigefaciens inducat maiorem frigiditatem B. frigiditate, aut remittit̃ A aut non. si nõ remittit̃ ipsum A, igitur ista frigiditas quæ nunc posita est cum A non fuisset tota, q̃ secũ potuisset stare, nec põt dici A remitti per talem approximationem, quia si A non compatit̃ secum maiorẽ frigiditatẽ quam sit illa B, multo minus caliditas remissior ipsa A caliditate, quoniã oĩs caliditas remissior est minoris potentiæ, & ita secum poterit minus compati frigiditatem maiorem. Sic igit̃ ꝑ hoc argũ prolixũ apparet contraria esse non posse in eodẽ subiecto ẽm eandem partem. Tertio si contraria possunt esse in eodem subiecto, tunc duricies & mollicies esse possunt in eodẽ subiecto, non. n. videtur maior rõ de calido & frigido, quam de duro & molli, quo cõcesso sequitur idem esse durum & molle, ꝙ est impossibile. Quarto tunc idem subm potest esse calidum & frigidũ, & sic cõtraria affirmabunt̃ de eodẽ, & consequentia patet, quia oĩs forma alicui subiecto inhærens illud est apta denominare.

Argumentum Iacobi. Quinto solet argui prolisso, argumento etiam sic si vnũ contrarium potest esse in eodem subiecto cum suo contrario sit illud caliditas, tunc cum caliditas nõ possit stare cum omni frigiditate, oportet accipere vel maximũ vel minimum & q̃m volo abbreuiare argumentum, illud maximum non potest esse nisi per affirmationem, & minimum ꝑ negat. arguo igitur & probo. Primo ꝙ non possit accipi maximus gradus frigiditatis secum cõpossibilis, q̃m sit ille gradus A, tunc vel A est gradus summus vel remissus non summus: quia nulla caliditas põt stare cum summo gradu frigiditatis. sin autem A sit gradus remissus, tunc A distat per aliquã latitudinem à summo gradu frigiditatis, accipiatur igitur gradus medius inter A gradum, & summum, & ille sit B. tũc B est gradus intensior A. & A est maximus gradus frigiditatis cui est compossibilis caliditas, igitur ipsi B. non erit compossibilis caliditas per expositionem ipsius maximi, & tamẽ B est frigiditas remissa quia non est summa, igitur alicui frigiditati remissæ non erit compossibilis caliditas, ꝙ videtur contra positionem. Secundo arguo ꝙ non possit accipi minus gradus cum quo non stat caliditas. Quia sit A talis gradus, cum quo non stat caliditas, & arguo cum A. gradu non stat caliditas, igitur nec cum intẽsiori A: sed cum quolibet remissiori, quod est falsum, quia aliqua est frigiditas remissior A gradu cũ qua nulla stãt caliditas, quia cum nulla parte graduali ipsius A stat caliditas, quia cum caliditas non stet cum A nec cum aliqua parte ipsius A stabit, & tamen pars gradualis ipsius A est remissior A. Præterea datur maxima frigiditas, cũ qua non potest stare caliditas, igitur non datur minima cum qua non quia, repugnat dari maximam cum qua non: & minimam cum qua non, & probatur assumptũ, quia summa frigiditas, est summa frigiditas cum qua non potest stare caliditas: quia inter omnes frigiditates cum quibus non potest stare caliditas ipsa illa est summa, cum nulla sit reperibilis maior illa, & cætera membra omitto. sic igitur patet contraria esse nõ posse in eodem subiecto per hoc argumẽtum quintum prolissum. Sexto argui solet. si cõtraria possunt esse in eodem subiecto, albedo & nigredo possunt esse in eodẽ subiecto, non enim maior ratio de aliquibus, quam de alijs, sed contra arguitur: quia tunc summa rubedo, & summa viredo possunt esse adæquate in eodem subiecto: quod omnes putant impossibile, & deducitur, quia quilibet gradus albedinis à quolibet gradu nigredinis formaliter plus distat, quam summus gradus rubedinis, à summo gradu viredinis, vt omnibus patet, at potest aliquis gradus albedinis stare cum aliquo gradu nigredinis, igitur summus rubedinis cum summo viredinis stare põt. Septimo si caliditas & frigiditas sunt compossibiles in eodem subiecto adæquate, tunc terminus ad quem motus calefactionis, & terminus ad quẽ frigefactionis ambo erũt in eodem subiecto compossibiles, quo dato idẽ subiectum simul poterit calefieri & frigefieri. Octauo quilibet terminus è quo alicuius motus est incompossibilis termino ad quem eiusdem: sed sub quocunq; gradu quælibet caliditas potest esse terminus à quo respectu cuiusuis gradus frigiditatis producendæ, igitur sub quouis gradu caliditas est cuilibet gradui frigiditatis incompossibilis. Nono suppono de mente Auer. secũdo cœli, ꝙ in his quę sunt eiusdem speciei quicquid essentialiter ac formaliter competit vel contrariatur vni illorum competit vel est contrarium omnibus: tunc accipio caliditatem vt quatuor, & secum in eodẽ subiecto adæquate frigiditatem vt quatuor, quæ per positiones sunt compossibiles: & intendatur caliditas vt quatuor per duos gradus. sic videlicet, vt sit: nunc primo vt sex & q̃ro tota frigiditas, vt quatuor est corrupta. vel solum de illa duo gradus, si tota pari ratione potest argui de inductione primi gradus, & sic ad vnius gradus caliditatis introductionẽ necesse est totam semper frigiditatem corrumpi. si de illa sunt corrupti duo gradus, igit̃ duo gradus caliditatis sunt contrarij duobus illis frigiditatis, sed per principium philosophorum ꝗcquid cõtrariatur vni indiuiduo eiusdem speciei, contrariatur omnibus, igitur omnis caliditas omni frigiditati erit cõtraria. Decimo tunc in omni intẽsione mobile duobus motibus moueretur: videlicet intensione caliditatis: & deperditione frigiditatis, & sic duobus motibus contrarijs. Vndecimo data positione, tunc si aliqua frigiditas remittatur ad non gradum, caliditas acquireretur intensiue infinita, & deducitur: quia per quantum alterum contrariorum remittitur, per tantum alterum intendetur, sed frigiditas remittitur ad duplum triplum, & sic in infinitum, igitur caliditas augetur ad duplum triplum, & sic in infinitum. Duodecimo videtur intentio Aristo. contraria non posse esse simul in eodem subiecto adæquato, in prædicamentis enim ait nihil contraria simul suscipere, & per hoc probat magnum & paruum non esse contraria, quia tunc idem simul esset magnum & paruum. Præterea Aristotel. 4. huius probat contradictoria simul esse vera non posse: quia impossibile est eundem habere contrarias opiniones vbi Auer. ait vniuersaliter esse impossibile contraria esse in eodem. Præterea ibidem. Aristotel. contra Anaxagoram vult contraria bene posse esse in eo potestate, actu vero minime, vt exponit Auer. Ex his omnibus concludo contraria nullo pacto esse compossibilia in eodem subiecto adæquate, igitur formæ substantiales non possunt ratione intensionis & remissionis contrariorum, quæ illas comitantur esse gradualiter diuisibiles, & ita nec potest generatio esse gradualiter successiua. Secundo principaliter argui solet quia si generatio alicuius substãtiæ esset gradualiter successiua,

Com 49. Com. 27. Com. 29.

siua, omnino esset motus: vt deducitur. Tertio si aliqua generatio esset gradualiter successiua, aliqua substantia susciperet magis & minus, hoc autem est falsum, tũ quia substantia cuicunq; dat esse: dat esse simpliciter: igitur non potest dare esse secundum quid, & per consequens nec gradualiter, tum secundo quia non habet cõtrarium. Quarto in hoc instanti quod est præsens verũ est dicere ꝙ est ignis A. & immediate ante hoc non erat verum dicere esse A. ignem, igitur A ignis nũc primo est, & ita subito, & sic generatio ignis erit subitaria, & non successiua. Quinto si generatio alicuius subæ esset gradualiter successiua, tunc substantia haberet cõtrarium: quia omnis successio est propter resistentiam, & resistẽtia propter contrarium, vt dicunt philosophi. Sexto in substantia non est forma diminuta quæ postea fiat com
Cõm. 21. pleta, vt. 5. physi. dicit: & 6. physic. Septimo, si gene-
Cõm. 45. ratio alicuius substantię esset gradualiter successiua, maxime esset generatio elementorum. Et arguitur ꝙ nõ possit illorũ generatio esse successiua gradualiter. Primo quia tunc forma substantialis elementi intenderet, vt remitteretur modo hoc est falsum, quia non potest intendi pars prior formæ, nec pars secunda, nec aggregatum, ꝙ antea non fuit, igit nulla intenditur. Secundo si forma elementorum intenditur, aut sicut intenditur est alia atq; alia numero: aut semper eadem numero. si alia atq; alia numero, tunc indiuiduum substantiæ non
Text. 63. duraret nisi per instans, ꝙ est contra Arist. 8. physi. sin autem sit eadem numero semper, tũc secundus gradus materiæ ipsi superueniens non daret illi esse simpliciter & sic non esset substantia: similiter per generationem nihil noui acciperetur, quod non præfuit. Tertio si sic, tunc forma elementi haberet gradum, & gradum: & arguitur ꝙ non: quia vel ambo eidem puncto materię darent esse simpliciter idem omnino, vel quilibet daret suum esse simpliciter, & aliud atq; aliud: non idem esse simpliciter, quia tũc dum materia vnum gradum perderet, omnes simul perderet: sin autem aliud atq; aliud tunc materia per vnam formam elementi semper haberet multiplex esse simpliciter. Quarto intensio fit per maiorem elongationem à contrario, at substantiæ nihil est contrarium: igitur nulla substantia intenditur. Quinto si forma esset intensibilis, tunc eius priuatio esset intensibilis, ꝙ est difficile. Octauo principaliter arguitur generatio omnis est inter contradictoria, igitur omnis generatio est in nõ tpe. omne. n. ꝙ ab altero oppositorum recedit, immediate post hoc recedit. similiter omne ꝙ ad alterum oppositorum accedit, immediate ante hoc non accedebat, igitur subito accessit. hæc omnia patent. 6. physi. Nono terminus motus semper vult esse indiuisibilis ea ex parte qua est terminus motus, sed generatio formarum elementorum est finis alterationũ elementariarum ea ex parte, qua motus est gradualiter successiuus: igitur est indiuisibilis. minor deducitur, quia formæ elementorum non generantur inductis primis qualitatibus sub quibus suis gradibus: igitur oportet inducere summos gradus, cũ quibus possunt stare: & postea illas generari, quare finis sunt alterationis. Pręterea
Cõm. 32. Auer. vbique in. 5. phy. & in. 6. maxime, vult generationem esse finem motus atq; alterationis, & nõ vult generationem esse finẽ quatenus alteratio est dimensiue successiua: quia forte cum illa vt sic est æqualis, igitur quatenus est gradualiter successiua, igit omnis generatio est gradualiter indiuisibilis. Decimo si generatio elemẽti esset gradualiter diuisibilis: tunc aliquid posset dici magis vel minus ignis secundum talem formam. Vndecimo tunc purũ elementũ in sua sphæra non esset simpliciter graue vel leue deduco, quia in sua sphæra continuo à suo vicino in primis qualitatibus remittitur, & ita ignis in sua sphæra posset esse non simpliciter leuis. Duodecimo si generatio talium esset gradualiter diuisibilis: esset quia ad remissionem qualitatum vel intẽsionẽ formæ crescerent, vel remitterentur, vt Auer. 3. cœli Cõm. 67.
deducit contra Auic. & tunc arguo formæ substãtiales tales remittuntur ad remissionem qualitatũ, vel igit remittũtur ita vniformiter sicut qualitates, aut remissioni qualitati non respondet præcise remissio subæ. non est dicendum secũdũ, quia est contra Auer. vbi supra, & arguo contra primum, quia tunc cum vno gradu caliditatis posset stare forma ignis, vtpote in misto aliquo vbi non est plus vno gradu caliditatis, videlicet marmore vel crystallo, quod est impossibile, qm̃ maioris resistentiæ est ignis in actu, quã sit ignis refractus in misto at ignis liber & in actu non potest stare cum vno gradu caliditatis: igitur nec in misto. Tertiodecimo si ita esset nullum elementum posset pura alteratione alterari qm̃ forma & eius qualitas semꝑ sunt inseparabiles. Decimoquarto data positione, tunc ita cito sicut qualitas alicuius elementi remitteretur fieret generatio misti deduco, quia cum cito remittitur qualitas, tã cito forma sibi propria elementi remittetur: & quam cito forma elementi remittitur, tam cito forma elementi contrarij generabitur: igitur tã cito erit mistio. Decimoquinto & vltimo arguitur per textum pręsentis libri capite decimo expresse dicentem generationẽ non esse successiuã, quia tũc esset motus, igit nulla generatio est gradualiter successiua. In contrariũ arguitur nullũ agens cuius substantia est in tpe, agit in non tempore, vt in libr. de causis dicitur propositione penultima, sed suba generantis est in tpe: igitur agit in tpe, & ita generatio tpe, mensurabitur, & sic erit successiua. Secundo ante oẽm generationẽ præcessit generatũ esse & generari. 6. phy. igitur oĩs generatio est gradualiter successiua. Tertio si aliqua generatio esset momentaria, tunc generãs esset infinitæ potentiæ. deducitur quia posse producere effectum aliquem ꝑcise in hora est aliquantæ virtutis, & in medio horę est duplæ virtutis, igitur in momẽto erit infinitæ virtutis quare generãs erit infinitæ virtutis. Quarto oĩs virtus agẽtis naturalis est finita, igit oĩs eius actio est tparia, igitur oĩs generatio est gradualiter successiua. Quinto omnis substantia saltem elementaria est cõdensabilis & rarefactibilis, & cũ condensatio est absque alicuius corporis aduentu, tunc sub aliquanta quantitate erit plus de substantia quam prius, & non extensiue, quia non maiorem occupat locum, igitur intensiue. Vltimo Auer. 3. cœli, tenet expresse generatio- Cõm. 67.
nem elementorum esse gradualiter successiuam. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO intellectu. Primo debes scire ꝙ duplex est mutatio. altera quidem successiua. altera vero momentaria siue subitaria, verum non apud oẽs eodem modo declarantur. Nam peripatetici successiuam dicunt mutationem, quæ est in aliquo tempore vt in mensura adæquata. Verbi causa. cursus quo nostra peregrina leporẽ assequitur, mutatio est successiua, quia est in quodã certo tempore vt in mensura adæquata. quia in hora pręcise. Momentaria vero vel subitaria est illa, quæ est in indiuisibili temporis, quod Arist. vbiq; nunc appellat: alij instans,

instans, alij momentum, veluti in mensura æquata, ceu illuminatio momentaria dici solet, quia in indiuisibili tẽporis est vt in mensura æquata. Logici autem qui talia indiuidua negarunt: dixerunt mutationem dici successiuam, quæ est in aliquo tempore toto, hoc est vt in mensura æquata. Momentaria vero q̃ est tota simul, & non illa cuius vna pars fuit prior & alia posterior, sed tota simul: dicitur vero tota simul, quotiés est in tempore & in nullo tempore toto, vt illuminatio est in tempore, quia non extra tempus, sed in nullo tempore toto, quia non in ita paruo quin sit in minore atque minore in infinitum. Sed his prætermissis, videtur mihi successiua mutatio, quã cũ intellectus considerat iudicat eã esse in aliquo tempore toto, vt in æquata mensura. Momentaria illa quam cum intellectus considerat confert eam ad non temporis, siue ad indiuiduum temporis, siue tale indiuisibile temporis sit in re siue in anima considerante ac conferente mutationem ad tempus. Secundo debes scire ꝙ trifariam successio in generatione intelligi potest. aut pœnes partes graduales illius quod acquiritur. aut pœnes partes quantitatiuas subiecti, cui illud acquiritur aut pœnes vtrasq;. Exemplũ primi. est si aliqua caliditas acquireretˀ in vno subiecto ſm eandẽ partem. hæc est generatio gradualiter successiua, qa nunq̃ cessat generatio, donec in eadem parte subiecti caliditas sit gradualiter perfecta. Exemplum secundi est. generatio ignis in stuppa, vel exhalatione, ibi enim successiue ignis generatur pœnes partes subiecti quantitatiuas, quia prius generatur in prima parte subiecti, secundo in secunda: donec in toto subiecto est genitus. Exẽplũ tertij est. si caliditas acquireretur in aliquo ligno duplici successione pœnes partes graduales intelligendo illã fieri gradualiter perfectiorem in singula parte, & simul extendi in alia parte donec totum subiectum sit calefactum perfecta caliditate. Disputatio igitur nostra non quærit de successione generationis pœnes partes subiecti, quia nemo dubitat formam successiue generari in partes subiecti, saltem secundum minima, vt dictum est in. 8. libro de formis accidentalibus, sed quærit in successione pœnes partes formæ. Vtrum videlicet aliqua substantiæ generatio sit successiua pœnes partes graduales formæ, quę generatur: an quęlibet est pœnes partes formæ indiuidua. Hæc de titulo.

Quæ logici. *Veritas.* *Nota.* *Intellectus dubitationis.*

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio iuniorum. IVNIORES quidam de disputatione. Primo acceperunt substantiales formas habere partes graduales ſm quas dicuntur magis & minus. Et hoc probant. Primo quia aliquod accidens essentiale formæ substantiale intenditur ac remittitˀ: igiˀ forma cuius est illud. antecedens patet de caliditate, q̃ est accidens essentiale igni probant consequentiam, qa effectu variato ſm magis & minus cã debet ẽt variari. Auer. autem. 3. cœli probat rem hanc aliter, de quo quære librum de generatione, & codicillum de mistura. Secundo arguũt, quia in aqua corrumpenda est calor, igiˀ ignis, aliter accidẽs esset sine naturali subiecto nec põt ibi esse ignis intensus: igiˀ remissus, quare substantialis forma est intensibilis remissibilisue. Tertio oẽ ꝙ mutatur partim est in termino è quo, partim in termino ad quem. 6. physi. igiˀ generatio est partibilis: & non intelligit Arist. de partitione subiecti: peteret enim tunc ratio Arist. tum quia multæ mutationes fiunt subito ſm subiectum vt in lib. de sensu tum quia subiectum statim relinquit terminũ è quo, igitur pœnes partibilitatem formæ, quare forma habet partes graduales. Quarto forma ignis potest dici maior & minor, igitur habet partes graduales antecedens patet: quia duo ignes iuncti faciunt vnum maiorem ac intensiorem. Ex his patet suppositio ꝙ formæ substantiales sunt gradualiter diuisibiles: tunc secundo dant cõclusionem, videlicet, generatio formarum substantialiũ est gradualiter successiua. probatˀ ex suppositione, qa non aliter res fit: quã ipsa sit apta nata esse. Sed formæ substantiales sunt gradualiter diuisibiles, igitur gñatio illarum est gradualiter successiua. Hæc illi. Sed hæc positio multifariam deficit. Primo quia per illam non habetur quomodo generatio sit inter contradictoria, & quomodo generatio aliqua possit esse subitaria, aliqua non. Nam legimus peripateticos qui dixerũt generationem esse subitariam, & generationem esse successiuam, & ex positione non habetur quæ sit momentaria, quæue successiua. Secundo ex hac nõ habetˀ causa quare generatio non sit motus, ĩmo videtˀ, primo aspectu vere motus. nam generatio est gradualiter successiua, igitur prius subiectum recipit vnã partem formæ, & postea aliam vsq; in finem, & tunc accipio subiectũ, vt prę habet primam partẽ, & certum est ꝙ est in actu simpl'r ꝑ illam: igitur quicquid recipit post illam recipit vt est in actu, & ita generatio residui formæ erit vere motus, ex positione igiˀ non videtˀ differentia inter motum & generationem. Tertio videtur ꝙ nulla forma substantialis suscipiat magis ac minus, q̃m quęlibet dat esse simpliciter subiecto, igitur indiuisibiliter, & per consequẽs nulla erit gradualiter diuisibilis. Tertio vel intelligunt de omni forma substantiali, vel de formis elementarijs tantum. non credo illos intelligere de omni forma, nemo enim dixit rationalem animam esse gradualiter diuisibilem: & si intelligunt de elementariis tantũ, cõtradicũt eorum principi in. 2. lib. sententiarum distinctione. 15. vbi directe tenet oppositum contra Auer. Secunda positio, quam nos. 5. physi. hoc anno disputauimus, supponit formas substantiales elementorum esse intensibiles ac remissibiles tantum: & nullas alias substantiales formas. Causa autem est, quia solæ hæ possunt dare esse subiecto simpliciter, & secundum quid dant quidẽ esse subiecto secundum quid: cum recipiuntur in materia vt dispositiones ad formas mistorum, tunc enim insunt materiæ, & non perficiunt materiam insunt quidem, quia disponunt, & constituunt illam in esse secundum quid ad modũ, quo accidentia cõstituũt subta non perficiunt vero, quia non reponunt subiectum in esse specifico proprio, sed disponunt subiectum ad esse specificum accipiendum per formam misti. Dant autẽ esse simpliciter, quando insunt materiæ vt perficientes illam, vtq; reponentes eam in specie, quare hæ sole possunt suscipere magis & minus. Secũda causa est, quia tales formas comitantur quædam accidentia propria & essentialia, vt primæ qualitates. quæ sunt intensibiles & remissibiles, vt Auer. dicit. 3. cœli. Quare non temere ab Auerroe dicuntur mediæ inter substantias & accidentia, quatenus possunt dare esse materiæ simpliciter vt substantiæ faciunt, & dare esse secundum quid disponendo, vt accidentia etiam. Secundo dicebam formas substantiales elementorũ esse intensibiles posse bifariã intelligi ſm esse, & ſm essentiam, hoc est respectu indiuiduorum proprij generis & respectu indiuiduorum alterius generis, possunt. n. formæ hæ comparari ad indiuidua proprij generis, & ad indiuidua extranea, substãtiales qdẽ formæ non intendunˀ respectu indiuiduorũ proprie

Com. 67. *Confutatio.* *2. positio.*

proprie speciei, non enim hic ignis est magis vel minus ignis illo, nec hæc aqua minus aqua illa respectu vero indiuiduorum extraneorum, de quibus prędicãtur per accidens & in concreto bene sunt intensibiles & remissibiles, potest enim hoc mistum esse, magis vel minus igneum. Quare conclusimus has formas non esse intensibiles remissibilesúe secundum essentiam, sed bene ẽm esse, quod habent in subiecto, ꝙ illis participat ẽm magis & minus. Secundo supponit generationem elementorum esse duplicem. Alteram quæ dicit̃ positiua, siue absoluta, siue simpliciter qua videlicet elementum accipit esse simpliciter post non esse, hanc nonnulli appellant completam generationem, & falso quia completum non dicitur nisi perfectum, at stat per generationẽ aliquid denominari album, ꝙ non est perfecte album. Alteram cõparatiuã: & est illa qua corpus simplex vel forma simplex, siue accidens non incipiens esse, incipit esse in tanto gradu, hoc est perfectius, vel imperfectius quã erat, vtpote aut albius aut calidius, aut magis igneũ quam prius erat hanc nonnulli in completã vocãt, sed quoniã prima non dicitur completa, nec ẽt hæc dicenda est incompleta, hæc põt dici intensio elementi vel misti propter elementum, sicut generatio cõparatiua calidi est intensio caliditatis. Tertio supponit hæc positio nullam mutationẽ posse esse continuam præter motũ localem, probauimus hoc. 8. huius, & probatur nunc breuiter, quia omnis mutatio præter localẽ motum est vel momentaria siue generatio positiua, siue absoluta siue simpliciter, aut generatio cõparatiua siue intensio formæ, si est generatio simpliciter siue positiua, siue absoluta, cũ illa sit qua res incipit esse post non esse, erit oĩs talis momentaria, quia inter esse & non esse non dat̃ mediũ. si nãut est generatio cõparatiua siue intẽsiua, ꝓbatum esse nullam intensionem esse continuã, qm̃ nihil põt intendi ꝑ minus quã per vnum gradũ, siue vnũ minimum: igitur si erit continua, in quolibet instanti forma quę intẽdit̃, erit maior per vnum minimũ quã erat, igitur cũ in quolibet tp̃e quantuncunq; paruo infinita sint instantia, in fine intensionis oĩs talis forma erit infinite intensa. Quare nulla generatio est mutatio continua. Ex his patent cõclusiones. Prima generatio cuiuslibet formæ misti est gradualiter indiuisibilis: & pœnes partes formæ momentaria patet, quia nulla talis forma est gradualiter diuisibilis. Secunda conclusio generatio positiua siue absoluta, siue simpliciter elemẽtorum est subitaria. probat̃, quia oĩs talis est simpliciter in contradictoria vt patuit. Tertio generatio cõparatiua elementorũ siue intensio formarũ elementorũ est gradualiter successiua, non aũt continua. patet istud ꝑ diffinitionẽ talis generationis: & per ea q̃ diximus octauo huius de intensione. Quo vero mõ fiat intensio ꝑ minima & quomodo intensio sit discreta, siue interpollata. 8. huius dictum est, non. n. oportet toties idem repetere. Ex his apparet qua generatio sit inter contradictoria & subitaria, q̃ vero nõ sed successiua, qm̃ comparatiua siue intensiua generatio elemẽtorum est successiua, gradualiter, & nõ inter simpliciter cõtradictoria, generatio vero elementorũ positiua est inter cõtradictoria & subitaria. Secundo apparet q̃ formæ substantiales sint intẽsibiles, q̃ vero non, & causa quare elementariæ sic mistorũ vero nõ. Tertio apparet ꝙ non oĩs substantiæ generatio est successiua gradualiter, sed solum elementorũ, hęc erant mãca in exterorum positione. Sed contra hãc positionẽ duo restant dubia. Primum, quia non video quo mõ hæc positio posit dicere generationem elemẽtorũ cõparatiuam siue intensiuã non esse motũ. hæc. n. comparatiua generatio siue intensio elementi supponit generationẽ simpliciter siue positiuã. igit̃ supponit subm in actu, & per consequens erit motus non. n. valet dicere ꝙ hæc generatio elementi cõparatiua est à priuatione ẽm quid, quia à non tanto gradu formæ ad tantum gradum, qm̃ sic nec intensio caliditatis esset motus, qm̃ intensio calidi est à non tanto calido ad tantũ calidum: vnde non video quomodo hæc positio posit saluare differentiam inter generationẽ intensiuam formæ elementorum & motũ. Quare hoc remanet dilucidandũ. Secundum dubium est: quia. 8. huius probatum est. formã non intendi vel remitti nisi ẽm partes formæ, at partes formæ sunt partes essentiæ, igitur formæ elementorũ sunt ẽm essentiam intensibiles, Propter hæc. 5. physi. in disputatione quadam extra ordinaria diximus aliter ꝙ elementa suscipere magis & minus põt intelligi bifariã aut pœnes gradualem mensurã, formæ, & sic non suscipiunt magis & minus, vt rõnes probant aut pœnes multitudinẽ, vel paucitatem minimorũ, ex q̃bus mista constant: & sic concedit̃ elementa suscipere magis & minus in misto. Nã cum elementa non cõficiant mista: nisi redacta ad minima, vt dr̃ in lib. de generatione, ꝓpterea in aliquo misto erũt plura minima elemẽti ignis, quã cæterorũ elementorum in alio pauciora, qua rõne vnum mistũ erit altero magis igneũ, altero minus pro multitudine minimorũ ignis, è quibus constat. Ex hoc sequit̃ elementorum cõcreta denominatiue prædicari de mistis ẽm magis & minus, vt magis aereũ sit oleum, q̃ ferrum, qa in illo ꝑdominat̃ aer, & hoc quia in eo plura sunt aeris minima. non aũt ob aeris maiorẽ vel minorẽ intensionẽ: sed (vt dixi) propter maius vel minus illius dñium in misto. ꝙ dñium qualitatem elementorũ seqtur ꝑ cõparationẽ ad alia elementa, q̃ ipsum mistum cõponunt. Sed occurres, quia vel elementorũ minima remanent in misto sub proprijs dimensionibus alijs à dimensionibus formæ misti: aut vna est oĩum minimorũ dimensio, videlicet, illa q̃ est formæ totius misti, nõ est dicendũ ꝙ remaneant minima sub proprijs dimensionibus, qa cum q̃libet pars misti ẽt in infinitum parua sit mista, tunc esset penetratio corporũ, aliter nõ posset q̃libet pars quantumlibet parua esse mista. Præterea cum forma misti limitet sibi dimensionẽ terminatã, tunc in eodẽ materiæ pũcto essent duæ dimensiones, videlicet, illa q̃ est totius, & illa q̃ est cuiusq; minimi: & sic penetratio. Sed soluit̃: qm̃ dicere possumus aliq̃d mistũ esse magis igneum, non pœnes maiorẽ quantitatẽ minimorũ, q̃ actu sunt in eo, sed eorũ q̃ præfuerunt ante punctũ mistionis, aut q̃ in resolutione erunt. nã actu eadẽ quantitate oĩa sunt quanta quantitate, videlicet, totius misti. Quare iusta hanc positionem erit dicendũ nullius substantiæ generationem esse gradualiter successiuam: qm̃ nulla subª suscipit magis & minus. Et licet hęc positio sit optima, tamen est contra Auer. qui. 3. cœli contra Auicennam vult substantiales formas elementorũ gradualiter esse intensibiles ac remissibiles, facit enim in illo cõmento enthymema caliditas ignis remittit̃, igitur ignis aliter forma, ignis potest stare sine caliditate, vbi patet ipsum esse locutum de graduali remissione formę. Præterea quid mouisset Auerroem dicere tales formas esse medias inter substantias, & accidentia nisi quia voluit illas intendi ac remitti, vbi enim in misto non essent remissa nisi quo ad quantitatem, & propterea erunt dicende

Conclusiones prima.

Quæ in positione sunt ambigua.

3 Positio

Exceptum

Dubitatio.

Solutio.

Confutatio. Cõm. 67.

dicende mediæ,cum nihil accidentis habeant. Quare hæc positio videtur contra Auerroem. Videtur etiam contra rationem: quoniam si oleũ dicitur magis aereũ ferro:vel dicitur magis aereum à maiori quantitate aeris,vel à maiori intensione aeris. si à maiori quantitate, vel quæ nunc est in oleo:vel quæ præfuit. non quæ nunc est per positionem,quoniam vna est misti & aeris quantitas,nec quia præfuit, nihil enim dici potest actu magis vel minus tale ab eo quod actu nunc nõ est, sed fuit oleum:igitur non dicitur magis aereum maiori quantitate,igitur à maiori intensione aeris,& sic aer est gradualiter diuisibilis. Hæc igitur de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

DVO igitur pro dilucidatione sunt primo declaranda.Primo quo modo formæ substantiales elementorũ suscipiant magis & minus.Secundo quo modo generatio formarum talium comparatiua differat à motu. Tertio cocludemus dilucidationem.Quantum ad primum debes scire vt.8.huius est dictum, ꝙ duplex est essentia cuiusq; formæ,& etiam elementi, altera quidem quæ resultat ex partibus essentialibus alterius rationis, videlicet,genere & differentia, & hæc dicitur à peripateticis quidditas,quã diffinitio explicat vt patet.7.huius. Altera vero quæ resultat ex partibus essentialibus eiusdẽ rationis,quum enim partes caliditatis eiusdem rationis in eodem puncto subiecti recipiuntur, resultat vna essentia caliditatis maior, quam sit essentia partis quæ præcessit & partis quæ de nouo aduenit. Ex his sequitur ꝙ quemadmodum intẽsio caliditatis fit per additionem partis caliditatis ad partem caliditatis in eodem puncto subiecti vtraque remanente ex qua vtraque resultat essentia quædam caliditatis maior essentia partis præcedentis, & partis sequentis, sic intensio formæ ignis fit vniformiter sicut intensio caliditatis per additionẽ partis gradualis formæ ad partem gradualem eiusdem rationis in eodem puncto subiecti vtraque remanente:ex qua vtraque resultat quędam essentia maior:q̃ sit essentia partis præcedentis & partis sequentis, tunc patet an formæ elementorum secundum essentias sint intensibiles.Nam secundum essentiam resultantem ex partibus alterius rationis nulla talis est intensibilis quoniam omnis forma secundum talem essentiam est indiuidua, vt 8. huius est dictum secundum autem essentiam resultantem ex partibus essentialibus eiusdẽ rationis omnis talis secundum Auerroem est intensibilis remissibilisúe. Et de intensione hactenus.Vtrum vero intensio formæ elementi sit motus non est facile diffinire. Aliquando enim diximus illam esse verum & proprie motum,quoniam est subiecti entis in actu & de contrario sufficienti ad motum in contrarium quod sufficit ad motum. Et quando dicitur generatio distinguitur contra motũ, dicitur hoc esse verum de generatione absoluta.de cõparatiua autem non: quoniam intensio caliditatis est generatio comparatiua,& motus.& cum dicitur si generatio comparatiua formarum elementorum est motus:vel auctio:vel alteratio,vel latio,vt. 5. physicorum dicitur,dico quòd est alteratio, & conceditur terminũ ad quem esse qualitatem vel secundum esse vel secundum modum:forma enim elementi est qualitas ad formam misti comparata, quia respectu illius se habet vt dispositio qualitatiua,respectu vero materiæ: quam potest perficere in esse simpliciter est substãtia. Sed quoniam famosum est huius opinionis oppositum: possumus dicere intensionem formæ elementi siue generationem intensiuam formæ elementi esse generationẽ, & non motum: & tunc pono hanc differentiam, quòd in generationem intensiua totius formæ elementi subiectum est simpliciter & per se primo in potentia:subiectum enim totius formæ ignis quæ per comparatiuam generationem acquiritur:est simpliciter, & per se primo in potentia: subiectũ autem totius formæ accidentalis quæ per intensionem acquiritur, est simpliciter in actu,& secundum quid in potentia. Generatio igitur positiua siue absoluta formę ignis,qua ignis incipit nũc primo esse post non esse,non est motus, quia supponit subiectum simpliciter in potentia. Generatio comparatiua eiusdem formæ,quæque dicitur intensio formæ ignis,non dicitur motus, quoniam licet qualibet pars formæ quæ intenditur, supponat subiectum in actu: tota tamen forma quæ per talem intensiuam generationem in fine acquiritur, supponit subiectum omnino in potentia, accedit etiam ad hoc quòd totalis intensio formæ elementi non est, de contrario in contrarium nisi concomitatiuæ, ac intensio totalis caliditatis & cæterorum id genus est per se de contrario in contrarium. Ex his facile patet dilucidatio. Nam habemus primo generationem formarum mistorum non esse gradualiter succesiuam,sed omnem esse generationem simpliciter siue positiuam, siue absolutam, quoniam tales formæ non sunt gradualiter diuisibiles. Secundo habemus generationem elementi qua forma incipit esse simpliciter post non esse,quæque dicitur positiua & asoluta,esse omni ex parte indiuiduam quoniã vt sic indiuisibiliter forma acquiritur,habemus.3. generationem elementorum comparatiuam, quæ elementũ vel eius forma incipit esse perfectior,quam erat, vel sub tanto gradu,sub quanto non erat esse gradualiter diuisibilem ac succesiuam, & non esse motum. Hæc sunt quæ sectantes fundamenta Auerrois coguntur dicere. Hactenus de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

PRO solutione igitur rationum oportet declarare. Primo si contraria possunt esse in eodem subiecto adæquato. Secundo ad rationes omnes dicemus. Et licet de hoc nulla sit dubitatio apud Auerroem, qui mediũ vult esse extrema contraria collectiuæ sumpta, vt diximus in decimo libro, tamen importunitas aliquorum coegit me aliqua repetere,quæ in.10. libro omisimus. Quidam boni viri & acuti dixerunt simpliciter esse impossibile virtute agentium naturalium contraria in aliquo gradu intenso,vel remisso simul esse in eodem subiecto secundum eandem partẽ æquate. Quam opinionem persuadent per rationes multas, quas primo capite tetigimus. Sed hæc positio non est peripatetica, licet illam expositores fere omnes sectentur.Primo quia Aristo. 6. physi. vult omne quod mouetur:habere aliquid vtriusque extremi,vbi Auer.& omnes antiqui dicunt omne mobile esse diuisibile participatione terminorum,& Auer.5.physi.idem ponit expresse: Præterea Auer.4.physi.ait causam succesionis motus esse resistentiam:quæ non est absque contrarietate,igitur oportet esse semper in subiecto duo cõtraria. Præterea vbique Auer.vult misto remanere elemẽta formaliter tam secundum qualitates quam secundum formas. Præterea.5.phy.Arist.dicit motum qui est ab extremis in medium esse de contrario in cõtrarium, quia in medio est contrarium,vbi Auer.dicit,& dixit quodammodo quia mediũ est contrariũ vtriq; extremo non simpl'r sicut al-

De intensione formarum elementorum.

Excerptum.

An intensio formæ elemẽti sit motus.

Dilucidatio.

An contraria possunt esse in eodem subiecto æquate.

Positio Gre.

Confutatio

Cõm. 32.
Com. 12. et 54.
Cõm. 17.

Com. 52.

rerum extremum est contrarium alteri sed medium est contrarium alteri extremo per illud quod est in eo de altero extremo, idem .1. physi. & in .10. huius idē. 2. li. de anima, idem in libro de sensu & sensato Aristo. & Auer. expresse, & breuiter famosum est secundum oēs Auerroem fuisse huius opinionis, ꝙ contraria sunt in medio subesse remisso, cuius signum est quia Expositor sibi quantum ad hoc contradicit in lib. de generatione, nouus Expositor in lib. phy. & alij plures. Hæc igitur positio non vr̄ mihi posse stare cum dictis & fundamentis Auer. Aliter igitur dicendum ad dubium, vbi primo debes scire proprie contraria de quibus loquimur non esse nisi qualitates tertiæ speciei, vt sunt primæ qualitates elementorū, caliditas frigiditas, & id genus: tunc dicendum ꝙ caliditas & frigiditas possunt effici cōtrariæ & similes contrarijs, efficiuntur quidem contrariæ, quando circa idem subm̄ intenduntur, sic ꝙ ex illarum intensione resultet numerus graduum maior quàm sit totius latitudinis cuiusque illarum, qua ratione caliditas vt quinq; & frigiditas, vt quatuor effecte sunt contrariæ, quia numerus graduum ex latitudinibus vtriusque collectus excellit latitudinem cuiusq; illarum, cum ille numerus sit vt nouem, efficiuntur autē similes contrarijs, quando circa idē subiectū ita remittuntur vel cōmiscentur, ꝙ ex illarum commistione remisioneúe resultet numerus graduum nō maior vel minor quàm sit latitudo cuiusq; illarū qua ratione caliditas vt quatuor & frigiditas vt tria sunt similes cōtrarijs, quia sunt eiusdem speciei cū caliditate vt octo & frigiditate vt octo quæ erant contrarię, resultat enim ex illis commistis numerus vt septem. Quæ igitur sint qualitates contrariæ quæúe similes contrarijs, ex his patet, tunc de mente peripateticorum dico primo ꝙ nullæ qualitates contrariæ possunt esse in eodem subiecto secundum eandem partem æquate: patet quia vt sic numerus graduum illarum excellit latitudinem. Secundo dico, ꝙ licet qualitates contrariæ non possunt esse in eodem subiecto secundum eandem partem, tamen qualitates similes cōtrarijs possunt esse in eodem subiecto ꝑm eandē partē adæquate patet quia caliditas vt quatuor & frigiditas vt quatuor possunt simul stare, & hæ sunt similes in specie ipsis contrarijs, non aūt, secundum gradualem mensuram contrariæ. Hæc de posibilitate contrariorum.

Com. 56. *Com. 23.* *Com. 45.* *2. Positio.*

Nunc ad rationes oēs. Ad primam nego consequētiā: solum enim sequiť in eodē subiecto ēt quædā similia cōtrarijs: quæ videlicet sunt eiusdē spēi cum ipsis contrarijs. Vlterius ad rationem, dico ꝙ caliditas & frigiditas non agunt & patiuntur in quibuscunq; subiectis positæ sed solū si ponuntur tali mō ꝙ sint contrariæ: vbi autē essent contrarijs similes, & nō cōtrariæ non agūt, nec patiunť, similiter si caliditas vt quatuor ponereť in subiecto A & frigiditas vt quatuor in subiecto B etiā illis approximatis, non agerent & paterentur, quia ab æqualibus non peruenit actio, sic igitur nunquā ille agunt quā diu sunt contrarijs similes sed quā cito sunt contrariæ agunt. Ad secundam rōnē contra idē cōsequens. Respondent q̄dā acuti calculatores, & cōcedunt ꝙ caliditas & frigiditas sese cōpati possunt in aliquātis gradibus non, vnde sub gradibus intensissimis non, sed bene q̄libet gradus caliditatis citra summū pōt secum cōpati frigiditatē, & econtra. Et cū vlterius arguiť ꝙ caliditas A cōpatiať secū frigiditatē B admittunt & cū arguiť vel caliditas A cōpatiť secū ꝑcise B. dicūt ꝙ A caliditas sub gradu remisiori cōpatiť secū frigiditate intensiorē q̄ frigiditatē B sub intensiori gradu non compatitur secum frigiditatem intensiorem quàm est frigiditas B, sed remissiorem frigiditate B & sic compatitur secum intensiorē & remisiorem: non tamen ipsa sumpta sub eodē gradu sed variata, per gradum: vt dictum est & sic volunt solutū esse argumentum prolixū: & recte dicunt vt mihi videtur iuxta eorum positionem. Ego vero facile dicerem ꝙ ratio cōcludit verum, videlicet ꝙ caliditas & frigiditas non possunt simul stare vt sunt contrariæ, & sic concedo nulla contraria esse composibilia, vt argumētum concludit, at vt sunt similes contrarijs in specie, bene possunt simul stare. Et si perstringeres argumentū, & diceres vel caliditas & frigiditas possunt stare in aliquantis gradibus sic & in aliquantis non: vel in omnibus sic, vel in nullis. Dico ꝙ caliditas & frigiditas vt sunt in specie contrarijs similes, possunt stare in omnibus gradibus ad intra similitudinem, at vt contrariæ in nullis gradibus stare possunt, quam cito enim efficiuntur contrariæ, efficiuntur incomposibiles: quare in oībus gradibus stare possunt ex parte illarum esse in q̄bus non sunt contrariæ, sed contrarijs similes, & in nullis vt sunt contrariæ. Et notanter dixi secundū earum esse, qm̄ caliditas & frigiditas possunt considerari quo ad illarum fieri, & quo illarum esse. si considerantur quo ad illarum esse, bene possunt stare sub oībus gradibus sub q̄bus non sunt contrarię, sed contrariis similes, vt dictum est. sinaūt considerenť quo ad illarū fieri, nō possunt stare sub oībus gradibus sub quibus non sunt contrariæ, non. n. caliditas vt vnū cum frigiditate vt vnum pōt stare: qm̄ tūc non oporteret ad vniformē gradualem contrarij remisionem alterū cōtrarium vniformiter gradualiter intēdi, & sic ꝑ accidēs caliditas vt vnum & frigiditas vt vnum non stant simul: qm̄ non merito illarum esse sunt incomposibiles, quoniā merito illarū esse non sunt contrarię, sed contrarijs similes, sed merito illarū generationis, qm̄ semꝑ stant merito illarū generationis sub tot gradibus: ex quot resultaret vna latitudo completa, & sic caliditas vt septem stat cum frigiditate vt vnum & caliditas vt sex cū frigiditate vt duo, & sic vsq; ad non gradū caliditatis semꝑ intendendo frigiditatem. Quare patet quantū ad illarū esse qualitates illas esse composibiles sub oībus gradibus, sub quibus sunt contrarijs similes, non aūt quo ad illarum generationem, & sic solutum est argm̄ prolixum. Ad tertiā cōceditur consequētia. & negať idem esse durum & molle, quia ad hoc vt aliquid sit durum, requiritur ꝙ vel in se adæquate habeat duritiē summā, vel duritiē dominantem molliciei & concediť vlterius ꝙ tale habet qualitatem. qua tactui resistit, non tamen est durum, nisi illam habeat in summo, vel à prædominio. Ad quartam negatur argumentum, nec est verum ꝙ si aliqua caliditas denominet subiectum illud denominet calidum, quoniam si est caliditas remisior frigiditate denominat illud remisse calidum, si intensior frigiditati denominat illud simpliciter calidū: & sic semper aliquo modo denominat, non tamen simpliciter, calidum nisi quando prædominatur. Ad quintam eiusdem respondent calculatores esse dabilem maximam frigiditatem per negationē, quæ dicitur maxima cum qua non potest stare caliditas, & similiter, potest dari minima cum qua non exponendo illa variis modis. Ego vero dico ꝙ caliditas ꝑm sui rationem, qua nō est contraria frigiditati sed similis contrariæ potest stare cum oī frigiditate intra limites similitudinis: & cū nulla frigiditate ītra terminos contra-

Solutio 1a. *Solutio propria.* *Replica.* *Solutio pulchra.* *Qua calculatores. De maxima frigiditate.*

contrarietatis. Vlterius possum concedere esse dabilē maximam frigiditatem per affirmationē cum qua potest stare, quia cum illa sic: & nulla maiori. Et vlterius dico ꝙ A est gradus remissus respectu summi simpliciter, & est summus cum quo potest stare hoc est summus eorum: qui cum caliditate sunt composibiles, & ita concedit cum B caliditatem non esse composibilē, quia licet B sit remissus respectu summi simpliciter est intensus respectu summi possibilium, & sic ratio cessat omnino. Ad sextam dico ꝙ caliditas & frigiditas possunt stare simul non vt cōtrariæ, sed vt cōtrarijs similes, & sic albedo & nigredo, & sic vt similes cōtrarijs rubedo & viredo, vt cōtrariæ aūt nec albedo & nigredo, nec rubedo & viredo possunt simul stare. Et si dicitur plus distat vnus gradus albedinis ab vno nigredinis, quā rubedo & viredo sumuntur. Potest cōcedi quatenus rubedo & viredo sumuntur vt similes contrarijs sed quatenus contrariæ, negatur illud, immo totum oppositum oportet dicere. Præterea de coloribus forte aliter est dicēdum quàm de qualitatibus actiuis & passiuis, quoniam secundum Auer. solum contraria actiua & passiua remissa possunt simul stare, cætera aūt non licet exemplariter videatur dicere de omnibus, & causa quare de actiuis conceditur & de illis alijs non quære alibi. Nam diximus illa esse composibilia propter mutuā illorum actionem, cætera non sunt actiua mutuo: sed resultant ex actiuis, sed de his hactenus. Ad octauam concedūt quidam terminos esse composibiles, & tamen motus non: vt sphæra aeris est idem terminus ascēsus & descensus: & tamen motus ascensus & descensus non sunt cōposibiles. Vel dici potest terminos esse cōposibiles, vt sunt similes contrarijs, & non vt cōtrarij, & sic non sequitur idem posse moueri motibus cōtrarijs vt dictum est. Ad nonā dici solet, aliquod esse verū per se, quod est falsum per accidens vt. 6. Physi. dictum est vnde per se caliditati vt duo non est contraria frigiditas vt duo sed bene per accidēs quatenus est pars caliditatis vt sex. Verbi cā, sit vnum lignum in quo sint coextensæ caliditas vt quatuor, & frigiditas vt quatuor, & intendatur lignum ad caliditatem vt sex, certum est ꝙ de frigiditate corrumpuntur duo gradus, quoniam frigiditas remanet vt duo & caliditas ligni, vt sex: igitur illi duo gradus caliditatis sunt cōtrarij duobus illis frigiditatis, qui sunt corrupti, dico quòd hoc est per accidens, quatenus illi duo gradus caliditatis sunt partes caliditatis vt sex, non autem per se: tunc ad formam dico ꝙ quicquid competit alicui indiuiduo alicuius speciei per se illud competit omnibus eiusdem per se, per accidens autem fallit, vt dictum est: & sic patet solutio. Ad decimam dico ꝙ illi duo motus non sunt contrarij, vt patet. 5. Physi. vbi disputaui rem hanc, & tu quære illic omnia dicibilia. Ad vndecimam negatur argumētum quoniam vt dictum est. 8. huius ad remissionem vniformiter proportionalem alterius contrarij, non sequitur intensio proportionalis alterius, potest enim à calidum remitti ad duplum, triplum, & sic in infinitum, & non sic proportionaliter intendi frigidum, sed bene ad remissionem gradualem, quoniam per quot gradus alterum remittitur: & per quātam latitudinem, & alterum per tot gradus, & tantam latitudinem. Secundo dici potest diuisionem illam proportionem esse in potentia & non in actu: vt. 8. huius satis diximus. Ad auctoritates omnes: dic ꝙ omnes volunt contraria non posse simul stare cum quibus tamen stat similia contrarijs in specie esse composibilia, & sic solutum est primum argumentum principale. Ad secundam patet solutio ex dilucidatione, diximus enim quomodo differt generatio hæc à motu. Ad tertiam concederem argumentum, & tunc ad primam contra illud, dico ꝙ substantia elementi potest simpliciter & secundum quid dare esse: vt dictum est: simpliciter quidem quando materiæ inhæret, vt perficiens, secundum quid autem, quando inhæret vt disponens. Ad secundam dico ꝙ habet contrarium concomitanter, & illud sufficit. Ad quartam principalem, concedere illam generationem positiuam, quam compositum simpliciter incipit esse post non esse fieri subito, & non esse gradualiter successiuam, vt dictum est: cum quo tamen stat generationem comparatiuam fieri gradualiter successiue. Ad quintam patet solutio per ea quæ dicta sunt ad tertiam. Ad sextam dico ꝙ in substantia perfecta vel mista nō est forma diminuta, at in substātijs quæ possunt esse dispositiones ad alias substantias, bene reperitur forma diminuta & perfecta. Ad septimam dico ꝙ nec prior pars intenditur: nec posterior, sed resultans ex illis est maius quolibet illorum, & sic fit intensio, vt dictum est. Ad aliam eiusdem, dictum est in octauo: ꝙ est alia categorematice, quia aliud totum, non alia syncategorematice, quia non secundum se & quodlibet sui. Ad alia etiam dico ꝙ neuter gradus dat esse per se, sed bene ambo dant esse vt partes essentiæ resultantis ex illis, & sic dant idem esse per accidens, diuersum autem per se, vt quando sunt separati à toto, & inter se. Per idē ad quartam eiusdem, substantia enim habet contrarium concomitanter, & hoc sufficit. Per idem ad quintam dictū est octauo huius priuationem esse intensibilem, si eius habitus forma est intensibilis, & licet hoc videtur difficile, non tamen est impossibile. Ad octauam negatur antecedens: solum enim generatio simpliciter siue positiua est inter contradictoria, at generatio intensiua, siue comparatiua est inter positiua, vt dictum est, aut inter priuatiue opposita secundum quid, & sic licet quælibet generatio cuiusque gradus sit subitaria, tota generatio totius formæ est gradualiter successiua. Ad nonā dico ꝙ generatio elementorum absoluta est finis motus, generatio intensiua est simul cum motu & non finis motus, & propterea prima est indiuisibilis secunda est successiua motui coextensa. Ad decimam dico ꝙ aliquid potest dici magis vel minus ignis secundum essentiam resultantem ex partibus essentialibus eiusdem rationis: non autem ex partibus essentialibus alterius rationis. Ad vndecimam forte non est peccatum dicere non esse dabile elementum purum, vt de aqua & terra patet apertissime. Præterea partes vicinas ignis forte dicimus esse mistas, secus de partibus cētralibus sphęrę ignis, sed de his alibi. Ad duodecimam cōcedo formas illas remitti gradualiter vniformiter sicut eius qualitates propriæ remittuntur, & concedo ignem in marmore vel crystallo stare sub esse remisso, sub quo ī propria sphæra non staret causa autem, quia conseruantur in tale esse à forma totius misti, & virtutis cœli mistum illud generantis ac conseruantis, & sic est maioris virtutis per accidens in misto, quam extra mistum. Ad tertiamdecimam Auer. 2. de anima: concedit totum, & tu quære ea quæ illic diximus, voluit. n. Auerroes nunquam elemēta posse alterari pura alteratione quin semper illa sit generationi mista. Ad decimamquartā concedit Auerroes totum, quoniam quàm cito elementa in

Replic. Solutio. — Commen. 15. — Commen. 215.

ta in substantia remittuntur, tam cito miscentur, nec est impossibile esse mistum in fieri ex duobus elementis, non autem in facto esse, vt in libro de generatione dictum est. Ad vltimam patet solutio. vult enim generationem non esse gradualiter successiuam ad modũ quo est intensio formarum accidentalium, in quibus subiectum est simpliciter in actu, tunc enim esset motus, vt arguit Aristot. Et de disputatione. 4. hactenus, deque toto lib. 11.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

LIBRI DVODECIMI METAPYSICORVM

DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI:

In 15. Disputatione diuisi.

PRÆFATIO.

HABES hactenus mi Andrea magnanime disputationes vndecimi: necnon cæterorum librorum, quę potius physicæ sunt: quam diuinæ. At nunc Arist. diuinas res aggreditur: quæ humano captu sunt difficiles. Vnde Alexander Aphrodisius in peripatetica familia grauis, non iniuria hunc librum duodecimum totius diuinæ scientiæ carpon appellat, hoc est fructum, quoniam finis totius metaphysici negocij est liber hic quippe cum humanum intellectum olim naturali cognitione affectum, diuinis cognitionibus coniungat in quarum copulatione sapientes beatitudinem ac animæ bonum posuerũt. Accipe igitur quæstiones hasce: quas legere non dedigneris. Placebunt profecto cæteris, si è tuo spectatissimo ingenio commendatas sentient. Vale.

De substantia quidem theoria, est nam substantiarũ principia & causæ quæruntur, &c. *Tex. cõm. 1.*

DISPVTATIO PRIMA De substantiarum scientia.

Num Metaphysicus de substantia contempletur.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVOD de substantia Metaphysicus nõ contẽpletur. Arguitur primo de nulla substantia Metaphysicus cõtemplatur, igitur quęstio falsa, antecedens apparet, quia nec de hac, nec de illa substantia Metaphy. contemplatur. Secundo quicquid Metaphy. cõsiderat, est abstractũ à materia, vt patet. 6. huius sed substantia non est abstracta à materia, quia prædicatur de substantia materiali: igitur de substantia nõ est Metaphysica cõsideratio. Tertio de substantia considerat logicus: vt patet in prædicamentis, igitur non Metaphysicus. tenet argumentum, quia scientiæ diuersæ non versantur circa idem, vt dicitur. 3. de Anima. Quarto si de substantia considerat Metaphysicus, de omni substantia considerabit, quia eiusdem scientiæ est de genere & speciebus vsque ad indiuiduam considerare, & sic cæteræ scientię quæ erunt de substantia, erũt superfluæ. Quinto si de substantia Metaphysicus considerat, etiam & de accidente considerabit consequens est contra textum, qui de substantia. d. esse considerationem, & nihil meminit accidentis. In contrarium est Aristot. per multas rationes, quas in nostris commentationibus explicauimus. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

DEBES scire. Primo ꝙ librum hũc his annis præteritis exposuimus ad votum Hieronymi Bernardi nostri, necnon & Antonij Iustiniani, vbi multas quæstiones enucleauimus: licet breuibus vt nostri moris est (nam peritis loquimur.) Nunc vt vides ad mandatum Serenissimi Principis Roberti secundi Sanseuerini ædimus disputationes, his de causis breuibus percurremus, tum quia multa tetigimus in commentationibus. tum quia alij pauca tetigerunt: addemus tamen disputationes aliquas & propter Ioan. qui bene quædam excitauit, & propter alios qui in hunc librum transtulerũt multa theologica, & vera, vt videbitur. Secundo debes scire ꝙ quid sit substãtia, quodúe accidens. 7. lib. dictũ est. Hæc de tit.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

LOGICI quidam dixerunt. Prima considerata, & propria in Metaphy. esse ens inquãtum ens: & quęcũque ens inquãtum ens consequuntur, vt sunt vnum, bonum, verum, & id genus. Amplius actus & potentia: finitum & infinitum & id genus. Secundo dicunt de nullis alijs considerari in Metaphy. nisi quatenus subeunt rationem primorum consideratorum: & sic de substantia consideratur in hac scientia, & de omnibus entibus, non quidẽ quatenus substantia, nec quatenus accidens, vel quatenus tale, sed de omnibus quatenus entia. Amplius & quatenus omnibus attribui possunt ea quæ ens vt ens consequuntur, tunc soluunt ad disputa. dicentes *Positio quorundam logic.*

de

de ſubſtantia eſſe metaphyſicam conſiderationem, vt rationes Ariſtot. probant, non autem de ſubſtātia, nec de accidente quatenus ſubſtantia, vel accidens. & cauſa eſt, quia nullum horum eſt primum conſideratum, vel proprium conſideratum, in hac ſcientia, hinc captiunculatorie ſoluunt dicentes ſubſtantiam conſiderare metaphyſicum, & accidens etiam, non tamen metaphyſicum conſiderare ſubſtantiam vel accidens, primam probant, quia id quod eſt ſubſtantia metaphyſicus conſiderat, quia ſaltem ſub ratione entis. ſecundam deducunt, quia non ſubſtantiam quatenus ſubſtantiam, nec accidens quatenus accidens, vt dictū eſt. Hæc ſorticole de quæſtione. Sed contra hanc poſitionem eſt auctoritas Auer. in ƙ. 12. lib. & alibi, vbi expreſſe voluit de ſubſtantia quatenus ſubſtantia eſſe cōſiderationem metaphyſicam. ſunt etiam cōtra hanc poſitionē duæ rōnes Ariſt. p̄cipue poſitæ in tex. Prima quia ſubſtantiæ vt ſubſtantia principia & cauſæ in hac ſcientia quæruntur, igitur de ſubſtantia vt ſubſtantia eſt cōſideratio hæc. antecedens non aliter probat, niſi ſupponendo in hac ſcientia conſiderari ſubſtantias ſeparatas vt ſunt principia ſubſtantiæ ſimpliciter, non ſubſtantiæ mobilis. Secunda ratio eſt quia de prima parte entis eſt per ſe conſideratio vt talis eſt, at ſubſtātia eſt prima & principalis pars entis, vt probatur in tex. igitur de ſubſtantia vt ſubſtantia eſt prima & principalis conſideratio, ſunt etiam rationes & verba Ariſtot. & Auer. 7. huius, & præcipue Auer. Hæc igitur poſitio non eſt peripatetica. Ioannes quæſtione huius lib. primi reſpondet ſimpliciter de ſubſtantia eſſe metaphyſicam conſiderationem, & probat concluſionem per quatuor rationes poſitas in tex. quas vide in ſua quæſtione, & in noſtris commentationibus. Sed eius poſitio eſt māca & imperita. Primo quia per eius determinationem nō habetur an de ſubſtantia ſit conſideratio quatenus ſubſtantia, aut quatenus ſubijcit rationem primorū conſideratorum. Secundo non habemus ex eius poſitione ꝙ conſideratum ſit ſubſtantia, an ſubiectum, an pars ſubiecti, an proprium ſubiecti, vel tale quid, & ſic poſitio Ioannis nec calidum facit nobis, nec frigidum. Hæc de poſitionibus.

Confutatio. *Commen. 1.* *Commen. 5.* *Commen. 9.* *Poſitio Ioan.* *Confutatio.*

Capvt dilvcidationis qvartvm.

Quæ in dilucidatione conſiderenda.

Pro dilucidatione primo declaremus ſi de ſubſtantia quatenus ſubſtantia eſt cōſideratio, & de accidente quatenus accidens. Secundo declarabimus quod cōſideratum eſt ſubſtantia in Metaphyſi. ex quibus poſtea concludemus dilucidationem. Quātum ad primum debes ſcire ꝙ duplex eſt ratio cōſiderādi in quauis ſcientia, qua conſideratur quicquid in illa cōſideratur. altera quidditatiua & formalis. altera ſubiectiua ſiue obiectiua: Prima eſt in habentibus diffinitionem diffinitio. In non habentibus autem eſt conceptus formalis, & eſt illa ſuper quam cadit nota reduplicationis. Verbi cauſa: ens inquātum ens conſideratur in hac ſcientia, ens ſuper quod cadit nota reduplicationis inquātum eſt ratio formalis quidditatiua huius ſcientiæ, quia licet non ſit entis diffinitio, eſt conceptus formalis entis, ratio ſubiectiua eſt illa qua contrahit conſideratum ad certum genus ſubiecti. vnde de ſubſtantia conſideratur in naturali ſcientia, & de ſubſtantia conſideratur in hac ſcientia, etiam de ente conſiderat phyſicus, & de ente metaphyſicus, verum phyſicus de ente vt mobile, de ſubſtantia vt mobilis, metaphyſicus vt abſtrahit à mobili & immobili: igitur rō ſubiectiua qua cōſideratur ens in ſcientia naturali, qua vt ſubſtantia eſt mobilitas, quia ꝑ illam contrahit ad genus phyſicū, abſtractū vero à mobili & immobili eſt rō ſubiectiua, qua cōtrahiť ad genus metaphyſicū. Animaduerſione tñ dignū nos ꝑ abſtractum intelligere non per eſſentiam, quo modo Deus & motores cęlorū dicūtur abſtracti ſed per indifferētiam, quo modo ens ſubſtantia & accidēs dicuntur abſtracta, quia ſunt materialibus & immaterialibus cōmunia atq; indifferentia, vt noſtris patet cōmētationibus, & diſpu. prima etiam primi lib. Ex his ſequitur ꝙ rō formalis ſubiectiua pōt eſſe aut paſſio ſubiecti prima, aut cōditio ſubiecti, aut accidens ſubiecti, at rō formalis quidditatiua nunquam eſt niſi aut diffinitio, aut conceptus formalis. cauſa autem eſt, quia poteſt cōſiderabile cōtrahi ad certum genus ſcientiæ tam ꝑ primā ſubiecti paſſionem, q̄ per conditionem, nunquam tñ per ſe primo cōſiderabitur, niſi per eius rationem quidditatiuam. Tunc reſpondeo ad primum ꝙ de ſubſtantia vt ſubſtātia eſt conſideratio, & de accidente vt ſubſtantiæ ſimpliciter accidit. probatur, quia ſubſtantia vt ſubſtantia eſt communis materialibus & immaterialibus accidens vt ſubſtantiæ accidit eſt cōmune materialibus & immaterialibus, igitur de ſubſtantia vt ſubſtantia eſt hæc cōſideratio. tenet argumentū, quia quæ includūt rōnē ſaltem ſubiectiuā alicuius ſcientiæ cōſiderātur inquātum tale in illa, ſed ſubſtantia vt ſubſtantia & accidens vt accidit ſubſtantiæ includunt rōnē ſaltē ſubiectiuam huius ſcientiæ, quia tam ſubſtantia vt ſubſtantia, q̄ accidens vt accidens ſunt abſtracta per indifferentiam à materialibus & immaterialibus, quia ambo ſunt cōia materialibus & immaterialibus, igitur patet añs & cõſequentia, & cōcluſio. Animaduerſione dignū eſt accidēs quod ſubſtantiæ ſimpliciter accidit accidere materialibus, & immaterialibus. De materialibus quidem patet, ꝙ aliquod ſit accidens rebus materialibus. probatur, quia ſunt quædam prædicata illis cōmunia nō conuerſim & extra eſſentiam, igitur illis cōpetūt accidentia quædā, hæc. n. eſt diffinitio accidentis poſita. 1. Topic. Hæc de primo. Pro intellectu ſecundi debes ſcire in ſcientia multa cōſiderari. quædam vt ſubiectum primum. quædā vt prædicatū primū de primo ſubiecto. quædā vt prima accidentia primi ſubiecti, quædā vt partes primæ ſubiectiuæ primi ſubiecti. quædam vt cauſæ & principia ſubiecti, tūc dico ꝙ ſi primum ſubiectum in hac ſcientia eſt ens vt ens, vt diſputatum eſt primo lib. de ſubſtantia conſideratur hic vt eſt prima entis pars ſiue ſpecies, de accidente vero vt eſt ſecundaria pars entis ſiue ſpecies, & etiam vt eſt accidens primæ entis ſpeciei, hanc probat Ariſt. in tex. & ait ꝙ ſi omne hoc eſt ens ſit vt totum ſubſtantia eſt prima pars, & ſi ens eſt in eo quod conſequenter adhuc ſubſtantia eſt prima ſpecies entis, deinde quale aut quātum, igitur de ſubſtantia conſideratur hic, vt eſt prima pars entis, primaque illius ſpecies. Quo vero modo intelligantur verba Ariſt. hic poſita, lege noſtras commentationes, & nihil tibi remanebit occultum. Hæc de 2. Ex his concluditur dilucidatio. Nam patet ex his primo de ſubſtantia hic eſſe conſiderandum vt eſt ſubſtantia. Amplius ipſam cōſiderari vt eſt prima ſpecies ſubiecti, vel forte ſubſtantia conſideratur vt primum ſubiectū, quia eſt prima & principalis ſpēs entis, ens cōſiderať vt eſt primū ꝓdicatū: accñs vero vt ſubſtantiæ ſimplr attributū, ſed de his ī lib. 1. diſp. 1. Hæc de dilucidatione.

Quod de ſubſtantia vt ſubſtātia deque accidente vt accidens ſit Metaphyſica conſideratio. *Quo de ſubſtātia hic conſideratur.* *Dilucidatio.*

Capvt solvtionvm qvintvm.

His diſputatis poteſt rñderi. Ad primam multifariam,

riam, sed sufficiat nobis negare añs, quia de oĩ sũba hic agitur, non quidem vt hæc vel illa, sed vt substantia, & hoc sufficit. Ad secũdam negatur minor, quia sũba est abstracta à materia p indifferentiam, & ideo prædicaẽ de materialibus, & immaterialibus. Ad tertiã dici potest ſm peripateticos logicũ non considerare de re quę est substantia, sed de hac voce substantia, vt.d. Boet. est enim logica de vocibus, & nõ de rebus, vt Boet. Simpl. & Ammonius sentiunt. Ad quartam cõcedo de omnibus substantijs hic considerari, non tamen sub rationibus particularibus, sed vniuersalibus, vt primo lib. disputatum est, & propterea cæteræ non superfluunt. Ad vltimam dico ꝙ de accidẽte etiam cõsiderat, & licet textus non dicat nisi de substantia, dat intelligere accidens dũ.d. sũbam esse primum consideratum. Nam si sũba est primum consideratum, accidens erit secundum, & sic dat illud intelligere. Hæc de prima disputa.

Substantiæ vero tres sunt, vna quidẽ sensibilis cuius, alia quidem sempiterna, &c. Tex. cõm. 5.

DISPVTATIO SECVNDA
De substantiæ partitione.

Num diuisio substantiæ sit bene aßignata in tex.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod diuisio substantiæ in tres non sit bene assignata. Arguiẽ primo, quia oĩs bona diuisio est bimembris, vt.d. Boet. in lib. diuisionũ. Secundo vr̃ ꝙ substãtiæ sint tm̃ duæ sensibilis, videlicet, & insensibilis. Tertio videnẽ plures q̃ tres, quia sub substãtia insensibili cõtinenẽ plura & sub sensibili etiam, igitur plures quã tres. In contrarium est Arist. in textu. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

DEBES scire pro titulo ꝙ Arist. vult esse tres substantiæ primas naturas, sensibilis duas, videlicet corruptibilem, vt ea quæ sub globo lunari cõtinenẽ, incorruptibilẽ, vt sunt cœli: & insensibilem vnã. videlicet totũ genus substantiarũ immaterialium. propterea quæritur si sint hæ tres naturæ: & si substantia bene diuidatur in illa tres. Hæc de pauca titu.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio Heraclitano. HERACLITANI quique Herculei dicuntur esse: solũ substantiæ vnã concesserũt naturã, videlicet, sensibilẽ corruptibilẽ, nã insensibilẽ despexerunt, tanquã à sensibus remotã, cœlicam nõ alienã ab elementis naturã esse ꝓfitebanẽ, & sic solũ naturã substantiæ vnã sensibilẽ, corruptibilẽ voluerunt esse, eo quia tã cœlicã, quã elementariã fecerũt sensibilẽ & corruptibilẽ, separatam aũt non cognouerunt. Hi sunt vt dicit Arist. qui physicã fecerũt primã phiam, eo quia metaphysicã despexerũt. Mouebanẽ aũt ex eo quia nihil erat ponẽdum: quin ipsum esset sensibile, aut ex eius ꝓprijs accñtibus sensibilibus colligibile, at nihil est ĩ sensibus deprehensibile: qđ posſit concludere substantiã aliquã esse æternã, nec .n. ipsum esse æternũ est sensibile, nec aliqđ accñs eius sensibile: igiẽ nihil tale est ponẽdũ. *Obiectiones Arist.* Obijcit aũt huic opinioni Arist. pluribus rõnibus, ꝑcipue aũt & principales sunt tres. Prima habeẽ primo lib. de cœlo, quia daẽ quædã natura q̃ nec est elementũ, nec elementariũ, igiẽ tertia natura æterna añs declarat Arist. ex motu, quo illa natura moueẽ, quia oẽ quod mouetur, aut simplici motu, aut cõposito, cœlica natura moueẽ, igitur aut simplici motu, aut cõposito mouebiẽ: simplex motus est triplex, aut à medio, aut ad mediũ, aut circa mediũ, cõpositus est à ꝑdominio alicuius naturæ, q̃ aliquo horũ motuũ moueẽ: cœlica natura nõ moueẽ ad mediũ, nec à medio: vt supponiẽ, igitur vel circa medium, vel à ꝑdominio alicuius horum trium, non à ꝑdominio, quia sic vel ad medium, vel à medio, vt prius igitur moueẽ circa medium, & sic est alterius naturæ ab elementis, atq; & à rebus elementarijs, & sic patet añs. consequentia vero ꝑspicua est, quia oĩs natura corruptibilis est aut elementum, aut natura elementaria. Quare cũ cœlica natura nec sit elementũ, nec elementarij quicquã, igitur erit natura tertia alia ab his, & ita æterna, & sic habetur prima & præcipua rõ. Secũda rõ colligitur ex. 8. physicæ auscul. nã perpetua est generatio & corruptio. horũ sublunariũ, vel igiẽ ab aliquo quod est eiusdẽ naturæ cũ ipsis, vel alterius naturæ. non ab aliquo, quod est eiusdẽ naturæ cũ ipsis, quia nihil põt perpetuari ab eo quod in se nõ est perpetuũ, igiẽ cã perpetuæ succesſionis non põt esse aliquid de illa multitudine, erit igiẽ alterius naturæ & speciei ab omnibus illis & sic perpetuũ. Hæc est secũda rõ & principalis. Tertia rõ colligiẽ ĩ eodẽ. 8. & est præcipua & potiſsima in qua fundatur Auer. videlicet, quia motus est perpetuus, & præcipue circularis, vt dictũ erat in. 7. lib. Physi. & in. 8. eo quia si motus esset factus, & ꝑcipue circularis, tũc ante oẽm motũ esset motus, & ꝑcipue ante circularẽ, & sic ante primũ motũ, esset motus, per idẽ probatur ꝙ non est corruptibilis. Qđ si motus est perpetuus, oportet motorẽ & mobile esse perpetua, & habetur propositũ. Quarta rõ accipiẽ ex 4. lib. Physicæ auscult. ex parte tẽporis, qui tp̃s est perpetuum, igiẽ & motus, & per consequens mobile & motor erunt perpetui. añs patet, quia si tp̃s inciperet, tũc prius non fuisset, & ita an tp̃s fuisset prius & posterius, & ita ante tp̃s fuisset tp̃s. Ex his colligitur esse aliquam naturã æternam siue sensibilem, siue insensibilem, contra Heraclitanos. *Positio Emped.* Empedocles autem agrigentinus, nescio his vel alijs rõnibus voluit duplicem esse naturam elementariam, quã sublunarẽ dicimus, & ætheriã, quæ cœlica est, sublunarẽ quidem voluit & appellauit mũdum, quem viciſsim confundi & distingui lite & amicitia ꝑpetua reuolutione contendit, & quia cœlica illa natura aliena est ab his, idcirco cœlos facit deos, & cœlũ.d. primã cãm, & sic naturam æternã insensibilẽ pœnitus despexit asserens naturã sensibilem corrupt. & sensibilem incorrup. & corruptibilẽ subijci illi incorruptibili. Et h̃ modo patet solutio Empedoclis. *Obiectio Aristot.* Sed huic positioni obijcit Arist. & ꝓbat dari adhuc naturã æternã insensibilẽ, quæ mouet sensibilem æternã, & ꝑ cõsequẽs concludit dari tres naturas ordine quodam subalternas, vt dicemus. Prima ratio colligitur. 8. Physi. ex eo quia oẽ, quod mouetur à se, diuiditur in partem motam, & partem mouentem, cum igitur natura cœlica sit perpetua & moueatur à se, igitur diuidetur in partem mouẽtem, & partem motam, illa pars mouens non potest esse corpus. nec virtus dependens à corpore, quia tunc esset corruptibilis, & sic est virtus separata, & tota vis octaui est circa declarationem huius rationis. Secunda rõ colligitur in hoc. 12. lib. ex eo quia motus cœli est vniformis & regularis, igitur ab intellectu, & omnis intellectus est natura æterna insensibilis, igitur datur tertia substantia. *Ratio Sco. & sensen.* Tertia colligitur ab Auicen. 8. suæ Metaphy. capite. 3. & illam sequuntur multi doctores. Et est, aliquid est mouens

mouens & à se, hoc est independenter, igitur illud est extra magnitudinẽ. antecedens patet, quia aliquid mouet & ab alio, igitur si non est procedere ad infinitum, oportet esse aliquod mouens & à se. cõsequentia autem deducitur, quia omne corpus vel virtus in corpore mouet dependenter ab alio, quia vel dependenter à partibus, vel ab aliquo tali. Multæ rõnes fieri possunt, oẽs tamen ad has reducuntur. Ex his patent tres substantiæ, corruptibilis quidem sensibilis patet sensibus, incorruptibilis vero sensibilis vt cœlum patet rationibus, similiter æterna insensibilis etiam rõnibus patet. Hæc est positio Arist. Plato vero sensibilem naturam cum Arist. geminam fecit, videlicet corruptibilem, & æternam, insensibilem etiam geminam idealem, quam & Aristot. concessit, ambo enim ideas separatas posuerũt, nõ quidem vt vulgus credidit, sed illas quas nos intellectus appellamus, concessit & naturam insensibilem mathematicam, vt in commẽtationibus nostris dictum est. Quare naturæ & substãtiæ quatuor sunt apud Plat. duæ sensibiles duæq́ue insensibiles, rationes vero quibus concessit mathematica separata omitto quia primo lib. ab Aristot. clarissime sunt explicate. Hæc Plat. Obiecit autem Arist. contra quartam illam naturam, quã Plat. mathematicis dedit. Primo quia res mathematicæ sunt accidentia. Modo nullum accidentium separabile est. Secundo quia sunt res imaginariæ, & nihil imaginarium separabile est. Tertio quia sunt infra res physicas, igitur minus separabiles. antecedens patet: quia si nulla essent entia præter physicas naturas, tunc physica esset prima phia, vt dicitur in. 6. huius. Ex his Aristot. tres fecit in suba naturas, & non quatuor. Hæc de pónibus.

Positio Arist.

Positio Plat.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Pro dilucidatione debes scire ꝙ aliud est catholice sentire & aliud physice disputare. Catholice enim & secundum veritatem sentiendo concedendæ sunt tres naturæ, non quidem, vt illas concessit Aristot. sed corruptibilem quidem sensibilem elementorum, & eorum quæ ex elementis constant, concedendo hanc etiam & Platoni, & Peripatetici asserunt: concedenda est etiam naturam insensibilis & æterna, qualis est illa Dei saltem, quãque omnes & Græci & Barbari asserunt. Tertiam naturam inter has quasi mediam nos asserimus & dicitur media, quia non est æterna omni ex parte, sed solum à parte post, nec est per generationem vel motu deducta, sed per simplicem emanationẽ, quam creationem appellamus, & hæc est diuisa in duas, insensibilem quidem, qualis est cœlorum. cœlica enim natura est à parte post: licet cum motu & tempore incœperit, vt Plato etiã cõcessit, nõ quidẽ generatione sed creatione, & in insensibilem, qualis est illa intellectuũ, Hæc enim cœpit, nunquam tamen peribit. Hæc catholice & secundum veritatem sentimus. Physicæ disputãdo videtur mihi saluo meliori iudicio & remittendo me semper peritioribus, ꝙ nulla dictarũ rationum est demonstratiua, quibus probauimus esse aliquam naturam æternam, eo quia omnis demonstratio est aut propter quid per causam, aut quia per effectum vel per causam remotam, per causam quidem nulla illarum esse potest, quia æterni aut nulla est causa aut illa est nobis posterius nota. si per effectum, tunc esset petitio principij, quia non potest probari naturam æternam esse per effectum quin ille sit æternus, & sic supponitur æternum esse, quod erat demonstrandum, non per causam remotam, quia per illam non demonstrantur nisi conclusiones negatiuæ, igitur nulla demonstratione potest probari æternum esse. Rationes quoque Arist. sunt ꝓbabiles, & ex creditis acceptæ, ratio enim illa accepta ex lib. cœli deducit ad quãdam naturam tertiam, quæ nec est elementum, nec elementarium, nõ tamẽ ex hoc sequetur illam esse simpliciter omni ex parte æternam, sufficit enim illam esse æternam ex parte post, & voluntate diuina, vt. d. Plato. Secunda ratio sumit falsum, non enim perpetua est generatio, quia cœlũ incœpit, nec ꝑpetua erit, quia quandoque desinet, igitur supponit falsum, vel saltem non generabile. Tertia ratio sumpta ex tempore, vel ex motu friuola est, & non digna Aristot. quia dicimus nos motum & tempus incepisset, nõ quidem per se, tanquã res per se inceptibilis, sed per accidẽs ad inceptionem eorum, quæ consequuntur, videlicet mobilium & motorũ. Quare rõnes illæ sunt aut ex falsis, aut dialecticæ per idem demuntur rationes: quibus probabatur natura insensibilis æterna, quia prima ratio supponit cœlũ moueri æterno motu, quod est falsum, & non demonstrabile. Secunda ratio etiam petit, nõ. n. est demonstratum vniformem motum esse ab intellectu, fortasse. n. esse potest à natura cœlica, quæ non est intellectus, nec demonstratum est oppositum. Tertia demitur ab Auer. & ait illam rationem Auicennæ, esse dialecticam, quia per se notũ est aliquid moueri ab alio, sed esse mouens ex se propter hoc nõ sequitur, quia dicerem esse processum in infinitum in mouentibus ab alio, nec potest demonstrari oppositum, vt in multis locis disputaui. Quare dictæ rõnes dialecticæ sunt. Animaduersione tamen dignum ꝙ si teneamus solum illa, aut quæ ex sensibus memorijsq́ue deducuntur, aut quę nulli sensuum contradicunt, oportet fateri nullam esse productionem, nisi generationẽ, quia oĩbus sensibus patet oẽ quod fit, fieri ex ente, vt per visum ꝙ albũ fit ex nigro, per tactum ꝙ calidum ex frigido, per auditum ꝙ graue ex acuto, per gustum ꝙ dulce ex amaro, per olfatum ꝙ suaue ex austero. At si nulla est productio nisi generatio, tunc oportet fateri generationem esse perpetuam, eo quia omne quod fit: ex ente fit, & vbi generatio esset perpetua, oportet concedere motum circularem esse perpetuum, & sic oportet concedere tres illas naturas vt. d. Aristot. & hoc pacto Aristot. incessit, non enim nouit alium modum producendi, quàm per generationem, quia solum per sensus phatus est, nos vero catholici, qui non pœnitus sensus sequimur, concedimus conclusionem Aristot. quia per aliam viam illam credimus. negamus autem eius demonstrationem, quia supponit falsum. Ex his patet ꝙ qui dictam veritatẽ enituntur credere per rationes Aristot. non catholice sentiunt, quia veram conclusionem deducere enituntur per rationes non catholicas. Animaduertens autẽ hæc Arist. & ipse: & cognoscens rationes suas esse ex suppositionibus proprijs, esse substantiam æternam insensibilem, quæ est Deus, probauit cõcessu gentium, dicens illam esse, propterea quia & Græci, & Barbari asserũt illam cœlis inhabitare. Hæc de dilucid.

Differentia inter catholicos et philosophos. Quæ catholica.

Quæ physi.

Ante rationes Arist. habent vim.

Contra ... metaphysicos.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His disputatis. Ad primam patet solutio, nam hæc diuisio est reducibilis ad bimembrẽ, omnis enim substantia vel est sensibilis, vel insensibilis, & omnis sensibilis vel æterna vel corruptibilis est, insensibilis vero qa omnis est intellectilis, ideo tanquam vna enumeratur. Per idem ad secundam. Ad tertiam per idẽ, licet enim sub vtraque contineantur, plura tamẽ sub sensibili sunt

duo

duo prima genera, sub insensibili autẽ vnum primum genus, quod est omnium intellectuum. Hæc de secunda disputatione.

Postea quia quæcũque ex vniuoco fit substantia. Nam & quæ nam sunt substantiæ & alia, &c. Tex.cõm. 13.

DISPVTATIO TERTIA
De formæ cuiusque productione.

Num productio cuiuslibet formæ sit vniuoca.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Quod non omnis formæ productio sit vniuoca. Arguitur primo, quia nõnulla animalia ex putri materia exoriuntur, quorum generatio non potest esse vniuoca. Secũdo mulus generatur: & tamen eius generatio non est vniuoca. Tertio multa fortuito & casu fiunt, quorum generatio nõ est vniuoca. Quarto calidum in corporibus inferioribus generatur à sole, & non à calido, igitur non omnis generatio est vniuoca. Quinto secundo cœli, calor causatur è motu, & lumine, igitur non omnis generatio est vniuoca. Sexto 3. cœli, habetur ꝙ ignis generatur etiam à cõcussione lapidum cum ferro, igitur qd falsa. Septimo motor cœli efficit motum, igitur vt prius. Octauo sol generat plantas & herbas, igitur vt prius. In contrarium est Aristot. & Auer. in h. 12. lib. & alibi, item. 7. huius. Hæc de dubitationibus.

Commen. 142. Commen. 56. Cõmen. 13 & 18. & 14. Commen. 31.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO intellectu tituli debes scire ꝙ duplex est generatio, siue inductio formæ, quod idem est, vniuoca, & æquiuoca dicitur quidem generatio vniuoca, quotiens agens, & effectus, siue generans, & generatũ sunt similia saltem in forma, & hoc quia vniuoca sunt quorum & nomen cõmune est, & ratio substantię eadẽ, modo ratio quam nomen significat, est diffinitio, diffinitio autẽ forma est explicans formam & essentiam, igitur vniuoca generatio esse non potest quin saltem generãs & generatum similia sint in forma, æquiuoca generatio aũt est, quoties generans & ipsum generatum dissimilia sunt forma: eo quia æquiuoca sunt, quorum & nomen & ratio diuersa est. Ex his patet titulus disputationis.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Commen. 18. PLATO vt narrat Auer. in h lib. & vt apparet in lib. Parmenidis de vno omniũ rerũ principio, voluit oẽm generationem esse vniuocã, quia cuiuslibet formæ generabilis posuit formam separatam suæ speciei, quæ esset agens formas sibi similes in specie in materia, quæq; verbo græco idea dicitur: latine species. Objicit autem huic põni Arist. & suus pedagogus Auer. Primo qa ex positione Platonis sequit̃ oppositũ, nã forma illa (quam ponit Plato separatã) est alterius speciei, eo quia est incorruptibilis, & vt dictum est. 10. lib. huius corruptibile & incorrupt. differunt plus quã specie: & sic dicens generationem esse vniuocã propter ideas separatas, negat generationẽ esse vniuocã, quia separatæ substantiæ sunt alterius speciei. Præterea in. 7. arguebãt ambo, quia nullum mistum cũ materia fit nisi ex misto cũ materia, at ideæ sunt simplices. Tertio arguit Auer. quia tũc generatio nõ esset eductio formæ, sed inductio siue creatio, vt dedit. Hæc aduersus Platonem. Themistius autem glossat Arist. propositionẽ tribus conditionibus seruatis. Prima est vt intelligatur in agente, & non in instrumento. Secunda in propinquo, nõ in remoto. Tertia in agente essentiali, & non accidentali dicitur in agente, quia corrigia agit dolorem, & serra agit ascisionẽ, & tñ corrigia nõ assimilatur dolori, nec serra diuisioni, verũ hæc non sunt agentia, sed instrumenta verberãtis, & diuidentis, nam verberans per dolorem mentalem: & diuidens per diuisionem mentalem agunt illa, & sic non instrumentis, sed agentibus sunt similia, dicitur in ꝓpinquo, & non in remoto, propter primum principium, quod cuncta agit, quod tamen nõ cunctis assimilatur, dicitur essentiali, propter genita casu & fortuito, siue propter aĩalia ex putri materia orta. Hæc Them. Alex. Aphrodisius trifariam exponit ꝓpositionẽ, vult enim. Primo propositionẽ esse intelligendam in his quæ vere generantur, ad excludendum ea quæ casu & fortuna generantur, nam hæc vt errores fiunt. Secundo vult ꝓpositionem esse intelligendam de vniuocatione in forma, vel in virtute, & sic animalia genita ex putri materia ex simili fiunt saltem in virtute. Secundo exponit Alexan. dictam propositionem vniuersaliter in oĩbus, dummodo similitudo sit in genere, vt si est ens naturale à natura, & si artificiale ab arte, & si casuale à casu ꝓficiscatur. Tertio exponit propositionem esse intelligendam in his, quæ vere generantur, & de vniuocatione in specie specialissima, vel subalterna. d. in vere genitis propter animalia ex putrefactione genita & casu facta. d. in specialissima vel subalterna, propter generationem muli. Hæc Alexan. Aprodisius. Auer. autem est varius, nam huius. 12. intelligit propositionẽ Arist. solum in substantijs, non autẽ in accidentibus, quia credidit oẽm subam fieri ex sibi simili, non autẽ accidens. Septimo vero huius intellexit propositionẽ solũ in his, quæ generantur à patre & matre. Sed prima expositio est ambigua, quia ignis non tñ fit ab igne, sed ab excussione lapidum cum ferro, vt dictum est. Præterea vel per vniuocationem intelligit similitudinem in forma: vel in virtute. si in forma, fallit in animalibus genitis ex putrefactione, hæc enim sunt substantiæ, & tñ non fiũt ex simili in forma. si in virtute, tunc erit vera in omnibus, etiam in accidentibus. omne enim accidẽs fit à sibi simili in virtute, nihil enim generatur ab aliquo, quin contineatur in illo saltẽ virtualiter. Forte propter hæc alij aiunt propositionem esse veram in omnibus tã substantijs, quã accidẽtibus, modo similitudo intelligatur vel in forma & modo essendi formæ simul, vel in forma tñ specialissima, vel subalterna, aut in virtute tãtũ: hæc declarant verbis multis, vt patet ab eis. Sed videtur hæc solutio contra textum, quoniam textus nõ vult propõnẽ esse verã nisi in substantijs, & isti ampliant ꝓpositionẽ ad oĩa. Secundo tunc ea quæ casu fierent, etiã fierẽt ab vniuoco. Tertio tũc nulla esset generatio dicta simpliciter æquiuoca, qa omnis esset à sibi simili aut in forma & modo essendi formæ, aut in forma tantũ, aut in virtute, igitur omnis esset dicenda simpliciter vniuoca, & tñ omnes expositores & Græci & Latini volũt duplicem esse generationem, quia aut æquiuoca, aut vniuoca. Quarto nulla generatio esset ab aliquo ꝑ accidẽs, quia oĩs esset à sibi simili aliquo pacto, & sic nulla esset per accidens. Hæc de positionibus.

Obiectiones Arist. & Auer. Commen. 18. Põ Themist. Positio Alex. Aphro. Prima exp. Secunda. Tertia. Positio Auer. Commen. 15. Obiectio. Positio aliorũ. Confutatio.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione. Primo accipiamus generationẽ dici vniuocam, quoties generatum & generans sunt similia in forma, mõ sumatur forma generatim vel ꝑ gradu, è quo sumitur spẽs, vel pro gradu è quo sumitur genus,

nus, vtroque enim modo aliqua dici possunt similia in forma, quia tã genus, quàm species forma dicitur à peripateticis. Secundo ex hac suppositione cõcludamus omnem substantiam fieri à sibi simili in forma altero horum modorum. probatur, quia omnis substantia fit vel ab agente suę speciei, vt homo ab homine, & equus ab equo, vel ab agente sui generis, vt vespa à substantia stellarum, & carnes putridæ, sunt enim hæc eiusdẽ generis prædicamenti substantiæ, quia omnia sunt substantiæ. Secundo concludamus non omne accidens fieri à sibi simili altero illorum modorum, potest enim accidens fieri ab accidente, & à substantia, vt calidũ à calore, & à stellis, quæ sunt substantiæ, vt patet. Ex his patet dilucidatio, videlicet, ꝙ propositio Aristot. est vera solum in substantijs, quia solum in substantijs omne qđ fit, generatur ab agente sibi simili aut in specie; aut in genere, eo quia non potest substantia generari, nisi ab agente, quod est substantia, in accidentibus aũt non habet locum: quoniam accidens potest & ab accidente, & à substantia generari, hanc expositionem voluit forte Auer. hic. Hæc de dilucidatione.

Dilucidatio. *Commen.14.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His expositis. Ad primam dico ꝙ talia animalia generãtur vniuoca generatione, quia à sibi simili in genere saltem: non enim fiunt nisi ex substantia. Ad secundam patet solutio, mulus enim fit ab equo & asina sui generis. Ad tertiam patet solutio, quia licet quædam sint fortuito respectu vnius, sunt per se respectu alterius, igitur sunt à sibi simili in genere saltẽ. Ad quartam diximus illam non habere locum in accidentibus. Et per idem ad quintam. Ad sextam dico ꝙ ignis generatur principaliter à ferro & lapide, quæ sunt substantiæ, dispositione autem à motu illorum, & sic generatur à sibi simili in genere saltem. Ad septimam patet solutio, quia motus est accidens, modo accidens potest generari æquiuoca generatione. Ad octauam patet solutio, quia sol & plantæ sunt eiusdẽ generis substantiæ saltem analogicæ, quia ambo sunt substãtiæ. Ex his apparet duplicẽ esse generationem vniuocam, & æquiuocam, vniuoca generatio est, quoties generans & generatum sunt similia in forma, vt dictum est, & hac generatione solæ substantiæ generantur, æquiuoca autem est quoties generans & genitum sunt in forma dissimilia, & hac generatione accidens generatur, licet propter sui imperfectionem vniuocæ & æquiuoce generari possit. Hæc de tertia disputatione.

Duplex generatio.

Quoniam quare infinita facta sunt, sed non vnum. Intellectus enim vnus, quare si materia vna illud factum est actu, &c. Tex.cõm.11.

DISPVTATIO QVARTA
De vnitate effectus respectu plurium cãrum.

Num agente existente vno, & materia vna effectus ex his producti possint esse plures.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Quod materia existente vna & agente existente vno effectus ex his ꝓducti possint plures esse. Arguitur primo, quia secundũ veritatem Deus vnus est, & tñ omnia immediate & sine omni materia effecit: etiam apud Aristo. licet ẽm eum illa efficerit ab æterno. Secũdo materia existente vna effectus possunt esse plures, patet quia diuersitas põt esse ex parte agentium, & agente existente vno etiam effectus possunt esse plures, qa põt diuersitas esse rõne materiæ: igit̃ agente existente vno, & materia existente vna effectus possunt esse plures. tenet argumentũ: quia copulatiua propositio, vel categorica de extremo copulato vera est, quando ambæ partes sunt veræ: igitur disputatio falsa est. Tertio de facto materia est vna omnium: vt dicitur: & agens primũ quod posuit Anaxagoras est vnũ oĩum: & tamen de facto sunt effectus plures: igitur disputatio falsa. Quarto vnus artifex numero ex ligno vno numero potest plures effectus facere: igitur qõ falsa. In cõtrarium est Arist. contra Anaxa. Hæc de dubitationibus.

Commen.14.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Debes scire ꝙ licet hæc qõ cadat proprie in textu præcedente, vt Auer. disputauit, quia tñ potest cadere in multis locis huius libri mouetur nunc, parũ de ordine curando. Secundo debes scire ꝙ ꝑ agens intelligimus illud quod ab aliquibus dicitur efficiẽs, quod quidem est, vnde motus principium vt dicitur. 2. Physicæ auscul. & materiam intelligimus subiectũ, in quod agẽs agit, quodque formã recipit ab ipso agente. Tertio debes scire, ꝙ licet vnũ multifariam sumatur, hic pro vno numero audimus, est. n. sensus. Vtrum agẽte existente vno numero, & materia exiftẽte vna numero, effectus ab his producti, possint esse plures. Hæc de titulo.

Commen.11.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Anaxagoras Clazomenius posuit omnium rerum agens proximũ & immediatum esse vnũ. Amplius & materiam etiam oĩum vnã, & tñ saluare enisus est pluralitatem effectuũ ex illis productorũ, agẽs. n. quod posuit, erat intellectus diuinus, quẽ immistũ, & immateriale fecit, vt oĩa ageret. Materiam aũt appellauit chaos siue misturã, saluabat aũt effectuũ pluralitatẽ, & generatorũ multitudinem, quia licet chaos siue materia sit vna oĩum, in illa oĩa generabilia esse dixit, & propterea qñ generatur aliquid ex suo cõpari, quæ in chaos præerat, generatur: & ita generata dicebat esse plura, hanc positionẽ olfacerunt nonnulli iuniorum, qui inchoationes oĩum formarũ posuerũt in materiam coæternas, vt visum est. 7. huius. Contra obijcit Arist. subtiliter (vt mihi vr̃) quia si materia illorũ generabilium, quæ ĩ chaos siue materia æternaliter præerant sit vna simplr̃, & nulla differentia est ex parte agentium, ꝓculdubio nulla põt reddi cã quare in materia tot fuerunt generabilia, vñ licet Anaxagoras põt reddere cãm pluralitatis eorũ, quæ generanť, non põt reddere cãm, quare generabilia quæ ab æterno ꝓfuerunt, erãt multa, nõ. n. cã põt assignari ex parte materiæ, qñ materia illorũ vna est, vt d. nec ex parte agentis, qm̃ sine illa primordia fuerũt facta, siue coæua materiæ, agens semper est vnum, quare nullo pacto illa primordia sunt multa, sed semper vnum. Auer. autẽ arguit subtilissime sic, si formę primordiales, quæ ĩ materia pręsunt pro generatione rerũ, sint multæ vel sunt multæ ab agente tm̃, vel à materia tm̃, vel ab vtroque, vt propter dispõnes diuersas. nõ ab agente tm̃, quia illæ vel non sunt ab agẽte, vel si sunt ab agente, agens est vnum subiecto & dispositione, & hoc modo non pñt esse multæ propter differentiã agẽtium. nec à materia tm̃, quia materia subiecto & dispõnẽ vna est oĩum illarũ. nec ab vtroque, quia quodlibet illorum vnum tm̃ est. nec propter dispõnes diuersas, quia apud Anaxagoram primordiales illæ formæ nõ sunt diuersæ ꝑꝑ dispõnes diuersas, imo cũ materia diuersis dispõnibus afficiť. est illarũ gño. Hęc ex Auer. Alij (vt Egid. narrat) dixerũt ad mẽtẽ Arist. oĩa agẽtia reduci ad primum agens,

Positio Anaxagoræ clazomenij. *Confutatio positionis.* *Auer. rõ. Commen.11.* *Positio aliorũ.*

agens, tanq̃ ad oĩum eorũ cãm sit & oẽs materias reduci in vnã primã & cõem materiã, tũc dicunt hæc duo prima sufficere ad diuersitatẽ effectuũ, & ita agente existente vno & materia vna, pñt plures effectus esse. Et qđ hęc sufficiant ad rerũ diuersitatem efficiendã, probant. Primo quia materia aut nihil facit ad factũ, aut saltẽ nõ ad oĩa, non.n. materia se extendet ad subas separatas, cum in illis nulla prorsus sit mã, igitur oportet tale effectum diuersitatem esse ab agente, & non à materia. Scđo quãto agens est præstãtius, tanto minus præsupponit, vt patet de arte & de natura, cum.n. natura sit agens arte p̃stantius, põt producere formas subantiales, sola materia præsupposita: at cum ars sit agens debilius supponit materiã & substãtiales formas, & solũ accñtia producit. Quare cũ primum agẽs sit oĩum sumptum, nihil oĩno supponit in sua actione, igitur rerum diuersitatẽ poterit producere absq; diuersitate materiæ. Obiicit aũt huic põni Egid. Primo quia modus p̃bandi peripate. est alius à modo p̃bandi Platonicorum, nã peripatetici processerunt à sensibilibus ad intelligibilia. Platonici econtra ab intelligibilibus ad sensibilia, & ita positio Aristo. nõ põt esse ex toto falsa, & per consequens aut dixit verum aut non impõle, sed contra sensum est ab vno agẽte immediate posse plura de nouo produci, igit̃ põ illorum aut est falsa: aut nõ est peripatetica. Scđo arguit in via. Arist. supponendo q̃dam. Primo supponit de mẽte peripate. duplex esse agens, vl'e quidẽ vt cœlũ, particulare aũt vt homo ad gñationem hoĩs, & equus ad gñationẽ equi. Scđo supponit ꝙ ad gñationem rerum perfectarũ vt hoĩs, & equi, nihil potest agens vl'e sine agente particulari, vnde dr̃. 2. phy. Sol & homo generant hoĩem. Ad gñationem aũt rerũ perfectarum, vt herbarum, & apũ: & cęterorum id genus sufficit agens vl'e sine particulari vt apes de carnibus vaccarũ põt generare sine particulari agente, non tñ sine motu & transmutatione. Ex hiduabus suppõnibus sequit̃ tertia, ꝙ apud peripateticoss nihil absq; transmutatione, & motu deducitur, quia siue fiat mediãte agente particulari, siue sine agente particulari & solum ab agẽte vl'i: semper concurrit motus: & trãsmutatio. Quarto supponit intelligẽtias separatas non posse aliquid agere sine motu ad vbi: mediãte quo causent cæteros motus, & hos inferos effectus, agẽs aũt particulare nihil agere põt nisi mediante motu ad formã: cũ.n. duplex sit motus, videlicet, ad formã: in quo multum transmutationis est: & ad vbi: in quo est parũ transmutationis: concludit Egi. de mente peripate. motum ad vbi esse attribuendum motoribus separatis: motoribus vero materialibus esse tribuendũ motũ ad formam. Quare hic est ordo: ꝙ queãdmodũ cęlũ nõ agit nisi mediante agente particulari: sic subæ separatæ non agunt nisi mediante motũ ad vbi: & motus ad vbi: non nisi mediante motu ad formã & sic intelligentiæ separatæ in agendo determinantur per motum corporis cœlestis, cœlũ aũt per agens particulare. Hæ sunt suppões peripateticæ. Ex his concludit Egid. ad rerum diuersitatẽ efficiendam requiri & diuersitatem agentium: & materiarum agentium quidem, quia vnũ agens vl'e nõ sufficit, quin concurrant particularia, vel motus diuersi: materiarũ aũt quia nullum agẽs corporeum põt plura facere, non concurrente materia: quæ licet sit vna oĩum, tñ est multiplex potẽtialitate, & dispõne, vt in cõmento exposui. quare concurrunt plures materiæ saltẽ s̃m dispões & potentias. Hæc Egi. Sed vellẽ à viro isto intelligere p̱p quid Deus apud Arist. in primordiis rerũ sufficit plura facere sine materiæ diuersitate: ĩmo sine oĩ materia prorsus: nõ aũt sufficit plura facere de nouo sine materię diuersitate. Vult.n. Egid. oĩa ĩmediate fuisse cãta à Deo: nõ quidẽ de nouo, sed ab æterno: iõ emergit dubĩ maxima: p̱p quid Deus æterna productione potuit vt diuersa efficere sine diuersitate materiæ: non autem de nouo: nisi diuersitas materiæ supponatur hęc .n. qõ est tacta ab Egidio, sed non est soluta & apud me est maxima, q̃a Deus est æquę potẽs si agat actione æterna: & si agat actione noua. Hęc contra Egi. Et de põni.

Rõnes põnis secundæ. Prima. — Secunda. — Obõnes Egid. Prima. — Secunda. — Suppõ priã. — Secunda. — Tertia. — Quarta. — Dubĩ contra Egidium.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

PRO dilucidatione debes scire ꝙ aliter est catholice sentire & al'r dialectice: siue phy. disputare: catholice .n. sentiẽdo oportet supponere DEUM esse agẽs libere & contingenter. quod licet non possit demõstrari: põt bonis p̱suasionibus p̱bari: qđ nũc omitto: quia alibi probaui. Secũdo oportet supponere DEŨ esse ĩfinitũ: & ita posse supplere vicẽ oĩs agẽtis: & materiæ: qđ ẽt esset p̱babile, nõ tm̃ creditũ. Ex his facile patet catholice sentiendo rerũ diuersitatẽ posse à DEO p̱uenire ĩmediate, & sine materia patet: quia est agens infinitũ supplens vicem materiæ & agentiũ oĩum, effectus ipsos efficiens mere libere & cõtingenter. Hęc catholice sentio. Phy. vero disputando & vt. d. Egidius: via sensus, oportet dicere aliter esse in prima rerũ p̱ductione, & aliter in noua p̱ductione. Arist.n. via sensus posui duo prĩcipia cõtraria his, q̃ nos sentimus. Primum est ꝙ licet DEUS agat libere, tñ agit necessario, quia apud ipsum libere agere. nõ est cõtingẽter agere, stat.n. cũ cõtingẽtia, & necessitate, vt. d. Aui. & sæpe diximus in hoc lib. Scđm est DEI actionẽ esse limitatã & finitã, vel q̃a DEUS ipse est virtute limitatus & finitus, vel q̃a effectus ipse est capacitate cõtractus, nõ curo nũc hæc replicare, q̃a in lib. de ĩfinitate primi satis disputaui. Ex his apparet aliter esse ĩ prima rerũ p̱ductione, & al'r in noua rerũ p̱ductione, nam prima rerũ p̱ductione DEUS fecit oĩa, q̃ poterat facere, vel q̃ erãt poßia fieri, q̃a egit libere & necessario & ĩmediate: at ĩ noua rerũ p̱ductione, q̃a agi necessario, & mediate, nõ põt aliq̃d facere nõ cõcurrẽte mã. Et quãtũ ad hoc recte p̱cessit Egidius. Sed cũ q̃rebatur vlterius p̱p quid in prima rerum p̱ductione DEUS fecit oĩa: in noua aũt non facit oĩa. Amplius p̱p quid in prĩa rerum p̱ductione egit ĩmediate & in noua rerum p̱ductione mediate (hæc.n. dubĩ maxĩa est cõtra peripate.) Dici põt DEŨ in prima rerum p̱ductione per se cãsse mundũ, tanq̃ vnũ effectũ & suæ potentiæ æquatũ. Sed res ipsas produxisse tanq̃ partes mundi, & quasi per accñs, & hac rõne in prima rerum productione per se egit vnũ, per accñs plura. at in noua rerum productione per se facit plura, quia non facit illa per accñs, faciendo mundũ per se, & sic oportet cõcurrere agẽtia particularia, vt p̱bauit Egidius, & mãm. Amplius in prima rerũ p̱ductione fecit plura ĩmediate, quia illa p̱duxit per accñs tanq̃ partes sui effectus æquati in noua rerũ productione nihil facit nisi p̱ mediũ, quia nullũ productũ est effectus DEO æquatus, & p̱pea requirit̃ particulare agens tanq̃ limitatiuũ actionis diuinæ ad talẽ effectũ inadęquatũ. Ex his sequitur Deum produxisse mũdum apud peripa. ĩmediate, quia mundus est effectus æquatus Deo, & ẽt quia nullũ est agens particulare, potens in mundum, per qđ actio Dei limitetur ad mundũ ipsius p̱ductionẽ. Scđo sequit̃ mundũ non potuisse produci nisi ab ęterno apud ipsos, quia mundus est effectus æquatus Deo, & mediãte nullo agẽte alio p̱ductibilis, Deus ẽt agit mere necessario, apud

Põ nostra catholi. — Physi. via. — Dubĩ contra Egid. et Aris. — Solutio. — Excerptũ primum. — Secundum.

apud catholi. autem bene mundus producitur immediate, non quia sit effectus, æquatus DEO, sed quia nullum agens citra DEUM potest in illum. Amplius apud nos licet ab æterno potuit à DEO mundus produci, tamen etiam de nouo produxit, quia mundus nec est effectus æquatus DEO, cum DEUS sit potentię infinitæ, nec immediate producibilis, quia potuit produci de nouo, eo quia apud nos DEUS agit mere libere & contingenter, hęc sunt quibus catholici differunt à phis, quare qui vult hæc miscere cum principiis Aristote. nec physice, nec catholice sentit. Hæc de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS expositis, Ad primam patet solutio, nec oportet amplius dilatare. Ad secũdam dico, ꝙ quælibet pars est vera, non tamen contra propositionem Aristote. quia propositio Aristote. est vna categorica simplex de extremo copulato, & propterea nõ potest esse vera nisi copulatim & coniunctim, non autem copulatiue & diuisæ. Ad tertiam dico. ꝙ licet materia sit vna omnium, tamen est est plures dispositione & habilitate, Ad quartam Aristot. loquitur in agente naturali vel necessario, & non in agente libero & contingenti, vt in commento patuit. Hæc de quarta disputatione.

Oportet igitur principium esse tale cuius substantia actus, &c. Tex. cõm. 30.

QVINTA DISPVTATIO
De prima substantia.

Num prima substantia sit in potentia.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod prima substantia sit in potentia: arguitur. Primo quia primo enti debetur prima entis differentia, sed potentia & actus sunt primæ entis differentiæ, & potentia adhuc est prior actu, vt. 9. huius dictum est, igitur primę substantiæ debetur potentia. Secũdo prima substantia intelligit aliud à se, igitur est in potentia, omne enim intelligens est in potentia ad intelligibilia, vt dicitur. 3. de anima, antecedens declarabitur in hoc lib. Tertio prima substantia nunc mouet, & prius non mouit, igitur est in potẽtia, antecedens patet apud catholicos, sed apud philosophos declaratur, quia prima substantia nunc mouet materiam simul cũ agente particulari ad generationem alicuius: & prius non mouit cum tali agente, igitur est in potentia. Quarto prima substantia non differt à prima materia, aliter darentur duæ primę substantiæ, & sic duo prima. Præterea omnis differentia est per formam, at nec prima materia, nec prima substantia habent formas, igitur nõ differunt, sed materia est in potentia, igitur prima substantia est in potentia. Sed contrarium arguit Aristote. in tex. Hæc de dubitationibus dicta sufficiant.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PER primam substantiam volumus ĩtelligere, quod græci DEUM appellant, qui prima est substantia primitate perfectionis, & cãlitatis, eo quia est omnium perfectissima, & omnium causa, vt dicemus, potentia autem multifariam dicitur, vt videbitur, sed in proposito per potentiam intelligimus principiũ patiendi ab alio. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio Platonicorum. NONNVLLI Platonici DEI attribuerunt potentiam & actiuam & passiuam, est enim duplex potentia, vt Aristo. etiam sentit, actiua quidem, quæ principium est mutandi aliud, passiua vero: quæ est principium mutandi ab alio. Quod quidem DEUS potentiã habet actiuam, patet. quia est primum mouens, primum agens, nihil autem mouet, aut agit, nisi per potentiam actiuã. Quod vero passiuam, probatur, quia est numerus seipsum mouẽs vt Plato. d. Præterea ĩtelligit se. Amplius nihil mouetur nisi ab eo, quod seipsum mouet, at omnia à DEO mouentur quare DEUS seipsum mouet. Quod si seipsum mouet: & seipsum intelligit, ipse à seipso mouetur, & à seipso recipit intellectionem, quare habet potentiam passiuam. Hæc ex Platone. Obiicit autem Aristo. huic positioni in textu, ꝙ si prima substantia sit in potentia ad motum passiua, tunc motus nõ erit sempiternus. deducit, quia contingit potentia existens non esse, nam possibile est vel quod est, & potest non esse, vel quod non est, & potest esse. Quare si substantia prima mouet per hoc quod est in potentia passiua, tunc potest mouere & non mouere, & ita quandoque motus non erit. Secundo arguit Aris. infra & in. 9. huius, ꝙ si substantia prima esset in in potentia passiua, tunc aliquod esset prius substantia prima, deducit, quia omne quod est in potentia passiua extrahitur ab aliquo, quod est prius, & in actu. Tertio arguit in textu. substantia prima est simpliciter perfecta, igitur non est in potẽtia passiua. tenet argumentum, quia omne existens in potentia passiua est imperfectum. Hęc Arist. Ioã. vero Gãdauẽ. tenet propter hæc primo ꝙ prima substantia nec est potentia passiua, nec habet potẽtiam passiuam, nec est in potẽtia passiua, patet totum hoc per dictas rationes. Secundo tenet ꝙ prima substantia non habet potentiam actiuam, nec est in potentia diuersa ab eius essentia. Probat quia prima substantia est primum mouens, virtute cuius omnia mouent, vnde potest argui: quod primo & virtute propria mouet, non habet potentiã diuersam ab eius essentia, at prima substantia primo mouet, & virtute propria, igitur non habet potentiam aliam ab eius essentia. Tertio. d. ꝙ prima substantia est in potentia siue habet potentiam quæ est eius essentia, probatur, illud ad quod reducuntur omnia quæ mouent per participatiue, mouet per essentiam siue per potentiam quæ est sua essentia: sed ad primam substantiam omnia, quæ mouent, reducuntur, igitur mouet per essentiam, siue per potentiam quæ est eius essentia. maior probatur. quia omnę tale per participationem reducitur ad aliquod tale per essentiam, quare si omnia mouentia reducuntur ad primam substantiam, illa mouebitur per essentiam, & ita per potentiã: quæ est eius essentia. Sed obiiciunt Logici. Primo quia videntur duæ conclusiones incompossibiles, videlicet ꝙ prima substantia sit in potentia, siue habeat potentiam, & sit talis per essentiam, nam sicut albedo nõ est alba, nec habet albedinem. quia est talis per essentiam, sic prima substantia non habet potentiam: si est talis per essentiam. Secundo tunc idem erit potens & potentia deducitur quia prima substantia habet potentiam actiuam per Ioannem, igitur est potens & est talis per essentiam: igitur est potentia, igitur idem erit potens, & potentia, & sic potentia erit potens. Propter hæc tenent logici ꝙ prima substantia, nec sit in potẽtia passiua, nec sit ipsa potentia passiua, vt rationes Ioã. dicunt. Secundo dñt ꝙ prima subã non est in potentia actiua, nec habet potentiam actiuã, sed sit ipsa actiua potentia, ꝓbat

Obiectiones Aristote. Positio Ioan. Obiectio. Positio logicorum.

cõclusio per ea quæ dicta sunt cõtra Ioã. Præterea Arist. ipse in tex. concludit primam substãtiam esse tale, cuius substantia est actus, & ita est ipsa potentia actiua. Sed hæc positio nõ est peripatetica. Primo, quia apud peripateticos in abstractis à materia idem est sumptum & principale, hoc est quicquid denominatur nomine abstracto, denominatur nomine concreto, vt dicit Auer. & videbitur infra, in illis enim intellectus dicitur intelligens. Prima.n. substantia est intellectus & intelligens, est intellectio & intelligibile, est bonum & bonitas, sapiens & sapientia, & breuiter si denominatur nomine abstracto, denominatur nomine concreto: igitur si prima substãtia est potẽtia, denominabitur potens, siue habens potentiam, siue ens in potentia: quare cauillationes sunt contra Ioan. hę: quas dederunt. Secundo videtur quod prima substantia nec sit potentia actiua, nec habeat potentiã actiuam, probatur. quia agere & pati sunt per qualitates actiuas & passiuas: vt dicitur in lib. de generatione capite de agere & pati; sed prima substantia non est qualis nec quanta, igitur nec est potentia actiua nec habet potentiam actiuam. Tertio si prima substantia esset in potentia actiua, tunc posset agere & non agere tenet argumentum, quia contingens æquale est tam in potentiis actiuis quàm passiuis vt.d. Auicẽ. quicquid velit Auer. 2. physi. hæc igitur positio non est clara. Hæc pauca de positionibus.

Confutatio. *Cõm. 39.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Quot modis potentia.

Pro dilucidatione primo debes scire quod potentia (vt dictũ est) interdũ pro actiua, iterdũ pro passiua accipit, verũ sicut passiua apud Arist. in lib. de aĩa consueuit accipi interdum in famoso significato pro principio quo aliquid patitur ab alio corruptiue, eo mõ quo lignum patitur ab igne, nonnũquam pro prĩcipio, quo aliquid patitur ab altero perfectiue: ceu intellectus ab intelligibili, & mobile secundum locum à motore, sic & actiua potest accipi in famoso significato pro principio, quo aliquid agit corruptiue ĩ aliud, & hoc pacto qualitates primę sunt potentiæ actiue, interdum pro significato minus famoso, quod est principium, quo aliquid agit in alterum perfectiue, eo modo quo intelligibile agit in intellectum, de agere & pati deque potentiis actiuis & passiuis secundum famosum significatum acceptis loquitur. Aristo. in lib. de generatione & corrup. de hismet in significatorum minus famoso loquitur Aristo. in lib. de anima. Secundo debes scire, vt accepimus contra logicos, quod in separatis à materia, quicquid denominatur à sumpto, denominatur à principali, & econtra, hoc est quicquid denominatur à concreto, denominatur ab abstracto, Deus.n. est intellectus, & est intelligens, & est intellectio, & est ĩtelligibile, hõc pro nũc petatur, quia infra declarabitur. Tunc dico primo quod simpliciter hoc est in famoso significato loquẽdo in prima substantia, nec est per se potentia actiua nec passiua, nec est in potentia actiua, nec passiua, hoc ex dictis deducitur, quia prima substantia, nec patitur corruptiue, nec agit corruptiue, igitur conclusio vera est. Secundo dico quod loquendo de potentia passiua secundum significatum minus famosum prima substantia, nec habet per se potentiam passiuam, nec est per se in potentia passiua, nec est per se potentia passiua, deducitur, quia tunc esset in potentia ad aliquam perfectionem, & sic esset aliquod perficiens primam substantiam, hoc est de mẽte Arist. infra in textu. Tertio dico, quod etiam loquendo de potentia passiua secundum significatum minus famosum, licet per accidens non sit potentia passiua, per accidens potest dici esse in potentia passiua. Prima pars patet. quia ipsa prima substantia in se nec per se, nec per accidens est perfectibilis ab altero. Secunda deducitur, quia saltem ratione mobilis, cui applicatur, est in potentia passiua ad vbi crastinum. Primum.n. mobile licet secundum materiã non mutet vbi, secundum formam est in potentia ad vbi, vt dicitur 6. physi. igitur prima substantia, quæ mouet primum mobile, dici potest in potentia passiua, eo modo quo columna dicitur dextra, vel sinistra, non dextreitate accidẽte in ipsa, sed in animali, sic etiam prima substantia dici potest in potentia ad vbi, non ipso vbi accidente in ipsa, sed in corpore, quod ipsa mouet. Hæc conclusio est de mente Auer. 8. phy. Quarto dico, quod loquendo de potentia actiua secundum significatum famosum, sic per accidẽs est potentia actiua: siue habet actiuam potentiam, deducitur quia prima substantia per se mouet primum mobile localiter, motus autem localis est per se generatiuus, & per accidens corruptiuus, pro quanto adducit, & abducit generans, vt dicitur in. 2. de generatione, & etiam in textu. Vltimo dico, quod prima substantia est per se potentia actiua secundum significatũ minus famosum, siue habet per se potentiam actiuam, deducitur, quia prima substantia per se mouet primum mobile, modo motus localis est per se perfectius & generatiuus vt dictum est, hæc conclusio est de mente Arist. qui ait. primam substantiam esse per se actum semper mouentem, vult.n. dicere quod prima substantia sit potentia actiua perfectiue per essentiam, & quia in separatis quicquid denominatur ab abstracto, denominatur à concreto, sequitur quod si prima substantia sit per essentiam potentia actiua perfectiue, etiam erit potẽs perficere per essentiam, & habebit potentiam perficiendi per essentiam. Quo quidem igitur modo prima substantia sit, in potentia, perspicuum est. Animaduerte tamen quod hæc sunt secundum Aristo. & Auer. dicenda, quia scundum veritatem fortasse dicendum esset aliter, nam secundum veritatem forte nullo modo Deus est in potentia passiua, sed de his physicæ dicemus qõ. 7. Hæc de dilucidatione.

Nota quæ denominationes fiunt in abstractis. *Dilucidatio. 1. conclusio.* *Secunda.* *Cõm. 51. Tertia.* *Cõm. 41. Quarta.* *Quinta.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His disputatis. Ad primam concedo primo enti & primæ substantiæ deberi potentiam, eo modo quo dictum est. Ad rationem dico, quod potentia est prior actu in rebus generabilibus, & respectu eiusdem indiuidui, at in æternis nõ cadit passiuam potentia, & sic ratio nulla. Ad secundam conceditur, quod prima substantia intelligit alia à se, non quidem per species acceptas à rebus, sed per scientiã quæ est causa rerum, vt dicetur, vnde Auer. in hoc loco. d. quod omnes formæ sunt in potentia in prima ipsa materia, actu autem in primo motore, igitur prima substantia intelligit omnia, quatenus est causa illorum. Ad tertiam negaret Aristo. primam substantiam prius non mouisse, quia apud ipsum semper mouit, diceret tamen primam substantiam prius non mouisse à motu, & sic fuisse in potentia per accidens ratione mobilis, non per se vt dictum est, catholici vero dicerent primam substãtiam prius simpliciter non mouisse, & nũc mouetur, non tamen est mutata, quia mutatio cadit in re mutata, non in re mutante. Ad quartam concedo quod prima substantia non differt à prima materia, sed est prima diuersa, quia cum ea in nullo conuenit, & sic cessant rationes. Hæc de quinta disputatione.

Cõm. 51. Cõm. 18.

Amplius igitur tales oportet esse substãtias sine materia. sempiternas enim esse oportet, &c. Tex. cõm. 30.

DISPVTATIO SEXTA

De substantiis mouentibus orbem.

Non substantiæ, quæ mouent orbes sint pænitus immateriales.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod substantiæ mouentes orbes non sint pænitus immateriales, arguitur. Primo quia dicuntur indiuiduæ, sed indiuiduum dicitur tale per materiam vt dictum est. in. 7. Secundo, quicquid reperitur in effectibus, reperitur in causa, sed in ipsis effectibus reperitur materia, igitur in ipsis substantijs mouentibus stellas maior patet, quia oportet agens & patiens conuenire in materia. Tertio saltem substãtiæ quæ sunt citra primam sunt materiales, dicitur. n. 3. de anima: nulla est substãtia liberata à materia prêter primã. Quarto quælibet substantia mouens orbem est forma orbis pficiens, & constituens, igitur quælibet habet materiã, & sic quęlibet est materialis. In contrarium arguit Arist. quia tunc essent corruptibiles, omne enim habens materiam est corruptibile. Hæc de dubitationibus.

Côm. 5.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Materiale quô modi dicitur.

MATERIALE multifariam dr̃. Aut. n. quia habet materiam tanquam sui partem & hoc pacto compositum ex materia & forma dr̃ materiale. Aut quia dependet in esse & in conseruatione è materia, & sic formæ elementariæ dicuntur materiales, dependent. n. suis è materiis in esse & conseruatione. Aut quia impurũ hoc est imperfectum, & sic omne minus perfectum dr̃ materiale, vt terra respectu ignis. Igitur immateriale dr̃ trifariam. Aut quia non habet materam tanquam sui partem. Aut quia non dependet in esse & conseruationes è materia ipsa. Aut quia purum & perfectum. Substantiæ quæ orbes mouent, sunt cœlorum animæ, quæque vulgo angeli dicuntur, à peripateticis intelligentiæ mouentes orbes: sunt autem tales substantiæ ordinatæ pro ratione & ordine orbiũ vt. d. Auer. Quæritur igitur si tales substantiæ sint immateriales pænitus quouis modo sumendo immateriale. Hæc de titulo.

Immateriale quot modis dicitur.
Quæ sint substantiæ quæ mouent orbes.
Côm 44.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Prima positio Auicebrontis.

SVNT nonnulli qui ex his quæ Auicebron dixerat in eo lib. quem fontem vitę inscripsit acceperunt substantias hasce quę stellas mouẽt, & oẽ citra primũ componi ex materia, & forma. Mouebatur aũt Auicebron hac ratione, quia materia est ita vniuersale principium, rerum, sicut DEUS vniuersale agens. Quare sicut nihil est, quod subtrafugiat DEI causalitatem effectiuam, sic nihil est, quod subtrafugere debet causalitatem materiæ, igitur vt omne quod est, dependet à DEO, sic omne quod est dependet à materia, & per consequens citra DEUM nihil est immateriale, nihil simplex, quin ipsum componatur ex materia & forma. Huic videtur assentiri Auer. in. 3. de anima. vbi inquit. nullam esse substantiam liberatam à materia præter primam. Præterea in hoc lib. videtur tangere argumentum Auicebrontis. ait. n. oẽs formas contineri in materia potentia, ceu omnes continentur actu in primo motore. Quare sicut nulla est forma, quæ non dependeat à primo motore, sic nulla est forma, quæ non dependeat à materia, igitur omnis substantia est materialis. Alij in idem incidentes tetigerũt rõnẽ Auicẽnæ. Auicẽ. n. voluit tales substantias esse in genere, componique ex genere & differentia, sed qm̃ nihil est in genere, nisi propter materiam, vt tenet Auer. igitur tales substãtiæ dependent è materia. Hæc dicunt pro hac positione. Sed cõtra hanc positionem plurimæ sunt obiectiones. Prima quidem, quia cũ multiplex sit materia, pro hac nõ patet ex qua nam materia tales substantiæ componantur. Secundo obijcit Arist. & Auer. quia si tales substantiæ essent materiales. essent corruptibiles, quia materia est qua res põt esse & non esse. Tertio tales substantię sunt intellectus vt patet. quia sunt supra nostrum intellectum, nihil. n. est supra intellectum, quin sit intellectus, sed intellectus est immaterialis. 3. de aĩa, igitur tales substantiæ sunt immateriales. Quarto cœlum est alterius naturæ ab elementis & mistis cum materia, vt primo cœli est deductum, igitur formæ cœlorum sunt alterius naturę à formis elementarijs, & sic erunt immateriales. Quinto tales substantiæ intelligunt per earum essentias, igitur sunt pænitus immateriales, antecedens deducitur. 3. de aĩa. Sexto tales substantiæ sunt indiuisibiles, igitur immateriales, antecedens deducitur in lib. de Substantia orbis, & illic deducta est consequentia. Hæc cõtra positionem.

Fundamẽtum.
Quæ Aui.
Obiectio.
In tex. & côm. 30.

Positio quorundam sectatorũ Tho.

Nonnulli Thomistæ ex quibusdam verbis male intellectis expositoris dixerunt conclusionem Aristote. esse veram, ꝙ, videlicet tales substantiæ omnes sint immateriales, non tamen rationes Aristo. sunt demonstratiuę, quia omnes supponũt motum esse æternum, & propter hanc suppositionem valent omnes rationes. Prima quidẽ, quia ducit ad hoc ꝙ essent corruptibiles, modo hoc non est impossibile nisi supponẽdo motũ, quo mouent esse æternũ, quia mouẽt motu æterno. Tertia etiã supponit æternũ, quia illas esse supra nostrũ intellectum non probatur, nisi quia mouent motu æterno. Tertia ẽt supponitur motũ ęternũ, quia cœlũ esse alterius naturæ ab elementis, non habetur, nisi quia mouetur circa mediũ, & perpetuo. Quarta ẽt supponit motũ æternũ quia non põt sciri illas intelligere per earũ essentias, nisi supponendo illas esse simplices intellectus, eas aũt esse intellectus non habetur nisi via motus æterni, vt dictũ est. Quinta etiã habetur supponendo motũ æternũ, non. n. scitur illas esse indiuisibiles, nisi supponendo motũ ęternum, nam quicquid mouet motu æterno est indiuisibilis forma, vt deducit Auer. quare oẽs rõnes Arist. sunt ex suppositione. Propter hæc probant conclusionẽ demonstratiue alio medio vtpote via productionis, nam si aliquid producitur, oportet esse producens, & tunc quæritur si tale producens sit factum, aut æternum, & si æternũ, tunc erit ĩmateriale, & si factũ, adhuc erit aliud producens, & cũ non sit producere in infinitũ, stabitur ad producens ĩproductum qui est simplex, & ĩmateriale. Sed contra hanc rõnẽ dubitare solitus sum in nostris cõmentationibus, quia hæc rõ vr̃ etiam ex suppositione, supponitur. n. non posse procedi in infinitũ, hoc aũt licet sit verũ, nõ tñ cõstat, quia aduersarius dicet nõ esse impossibile vt procedatur in infinitũ. Quod nunq̃ ĩprobabitur nisi supponendo motũ æternũ, vt deductũ est in lib. physi. auscultationis. Præterea hæc rõ si valet, non valebit nisi de prima substantia, vt oĩbus patet, & sic nulla via esset ad probandũ cæteras subãs esse ĩmateriales. Quidam vt superius dicebatur, probat idẽ alia rõne, ait. n. ĩmateriale esse & quod mouet motu æterno, vel quod aptũ natũ est motu æterno mouere, at subæ quæ mouent orbes, licet nõ mouẽt motu æterno, sunt aptæ mouere: igit̃ sunt ĩmateriales. Alij eiusdẽ factionis sic ꝓbant quod nõ mouet cũ pæna & labore, est ĩmateriale,

Probõ expositoris.
Dubitatio contra rationem.
Sco. est in primo senten.

sed substantiæ quæ mouent orbes, non mouent cum pœna & labore, igitur sunt immateriales. Sed si velint has rationes esse demonstratiuas falluntur, non enim in libris demonstrationum inueni tales posse esse demonstratiuas. Prima quidem, quia minor supponitur: & non video quo medio probari possit, immo peripatetici dicerent ꝙ si tales substantiæ sint aptæ mouere motu æterno, ꝙ moueant motu æterno, quia in æternis non differt esse & posse. Amplius in æternis omne melius & possibile est necessarium, propterea prima ratio est ex suppositione. Secunda etiam quia minor supponitur, non enim sciri potest tales mouere sine pœna & labore, nisi quia mouent æterno motu. Præterea elementum apud eos mouetur à semet absque pœna & labore. & tamen est materiale, & propterea omnes rationes sunt dialecticæ, & ex suppositione, nisi supponatur motus circularis æternus. Alij voluerunt demonstrationem Aristote. non valere nisi de prima substantia, & componunt demonstrationem sic, quod mouet ex se & virtute propria, est immateriale. Sed prima substantia mouet ex se & virtute propria, igitur est immaterialis, cui demonstrationi consentit Plato, nam Plato per se mouens atque virtute propria mouens, vult esse numerum per seipsum mouentem, talem autem numerũ facit semper æternum & immateriale. Sed rursus contra hanc rationem est dubitatio, quia esse aliquid ex se virtute propria mouens est supponendum, non per se notum, quia non esse procedendum in infinitum est dialecticũ non demonstratũ. Quare hęc põ est ambigua ẽt de primo motore. Præterea Arist. demõstratio videtur esse vniuersalis de oĩbus motoribus, quia vtitur motu æterno, quo mouent omnes. Hæc de positionibus.

Confutatio. *Positio aliorũ.* *Dubitatio.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Quot modis materia.

PRO dilucidatione debes scire, vt in titulo tactum est: ꝙ materia potest sumi multifariam, vno modo pro materia intentionali: quæ vulgariter à peripateticis appellatur intellectus possibilis. Alio modo pro materia transmutationis, quæ est potentia ad esse vel non esse, quæque dicitur ab ipsis materia prima. Alio modo pro materia motus, quæque dicitur subiectum & mobile ipsum. Vltimo pro imperfectione, qua ratione dicitur imperfectum materia perfectioris, vt dicitur. 3. de anima. Secundo debes scire ꝙ materiales dicitur, vel per hoc quia ipsum est compositũ ex quauis harum materia, vel qua dependet ab aliqua harum materia. Tunc dicerem ꝙ prima substantia, est simpliciter materialis ab omni ratione materiæ abiuncta, patet. quia nec dependet ab aliqua harum materia nec componit̃ ex aliqua materia, nec est imperfecta. Secundo dico, ꝙ cæteræ substantiæ mouentes orbes sunt materiales sumendo materiale pro imperfecto, deducitur: quia quælibet recedit à prima ordine quodam, igitur omnes sunt imperfectæ, & hanc conclusionem vult Auerro. 3. de anima, dum. d. nullam esse intelligentiam liberatam à potentia præter primam: quoniam quælibet componitur ex gradu perfectionis quo primo enti accedit, & gradu imperfectionis quo ab eodem recedit. Vnde & Plato appellat illas impuras substantias, omne autem impurũ est materiale. Tertio dico. ꝙ quælibet substantia mouens stellam est immaterialis per carentiam compositionis ex materia primo, & secundo, & tertio modo accepta, patet. quia nulla illarum componitur ex intellectu possibili & agente, vt supponitur ex libro de intellectu, nulla illarum componitur ex materia transmutationis & forma, demum nulla illarum componitur ex motore & ipso mobili, quia quælibet est ipse motor. Vltimo dico quamlibet talem esse immaterialem per carentiam dependentiæ ab aliqua talium trium materierum, patet. quia nulla dependet ab intellectu possibili tanquam è subiecto nulla à materia transmutationis, nulla ab ipso mobili, quod mouet, igitur simpliciter & absolute omnes sunt immateriales, licet ratione habita inter eas prima sit pænitus immaterialis, cæteræ compararatione illius materiales, sed absolute immateriales. Animaduersione dignum, ꝙ licet conclusiones istæ sint verę: & illas concedant omnes gentes, & oẽs sectæ: & catholici nostri, tñ non video illas posse demõstrari: sed solum rationibus dialecticis probari, sunt aũt rõnes dialecticæ multę quas omitto: quia has conclusiones nemo dubitat, oẽs. n. græci, & oẽs barbari hæc volunt, hæc ẽt colunt. Hæc de dilucidatione.

Cõm. 36. *Quid materiale.* *Dilucidatio. prima cõclusio.* *Secunda.* *Cõm. 5. & 14.* *Tertia.* *Quarta.* *Quales hæ cõclusiones.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS dilucidatis. Ad primam, dico, ꝙ tales substantiæ sunt indiuidue æquiuoce, & non per hoc. ꝙ sunt in materia signata, sed quia in eadem specie non est plus vna, & sic per negationem materiæ potius. Ad secundam dico, ꝙ maior est vera quando causa est vniuoca effectui, non autem quando est æquiuoca, vt in proposito est. Ad tertiam conceditur totum ad intellectum dilucidationis. Ad rationes pro parte Auicebronis. Ad primam dico, ꝙ materia est vniuersale principium generabilium non autem omnium. Ad secundam negat Auerroes minorem in. 2. cœli. vbi ait. nullam talem esse ĩ genere, & tu lege ibidem. Hæc de sexta disputatione.

Cõm. 49.

Eodem Tex.

SEPTIMA DISPVTATIO

De substantijs mouentibus orbem, si mouentur

Num substantiæ, quæ mouent orbes, sint mobiles.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod substãtiæ quæ mouẽt stellas, sint mobiles, arguitur. Primo quia tales substantiæ intelligũt se & amans se, igitur mouentur saltem motu ĩtentionali. Secundo omnia mouentia reducuntur ad tales substantias, igitur tales mouent sese per essentiã, oẽ. n. tale per participationem reducitur ad aliquod tale per essentiam. Tertio ait Arist. 2. Topi. motis nobis mouentur omnia, quæ sunt in nobis. Sed tale substãtiæ magis vniuntur cœlo, q̃ forma cum materia, vt dr̃. 2. cœli igit̃ si mota mã mouet̃ forma, à fortiori motis orbibus mouebuntur eorum animæ. Quarto intellectus mouetur moto corpore humano, vt dicitur in hoc. 12. sed intellectus apud phos aut est infima intelligentiarum, vt dicitur. 3. de anima, aut est indiuisibilis saltem ꝑm veritatem, igitur ille substantiæ sunt mobiles motis orbibus. Quinto dr̃. 2. cœli ꝙ tales substantiæ hñt solicitudinem eorũ, quæ hic fiunt, igitur sunt mutabiles, oẽ. n. intelligens res mutabiles est mutabile. Sexto tales substantiæ substant nouis relationibus: quia producunt res nouas mediante motu, igitur saltem sunt relatiue mutabiles. Septimo mutatio est perfectio quædam vt dr̃. 3. physi. sed omnis perfectio conuenit perfectis, & maxime primæ cãæ, vt dr̃. 5. huius, igitur tales subẽ mutabiles sunt. Octauo quælibet aĩa est numerus seipsum mouens ꝑm Platonem,

Cõm. 3. *Cõm. 38.* *Cõm. 19* *Cõm. 37.* *Cõm. 15* *Cõm. 31.*

Platonem, tales substantiæ sunt animæ, igitur seipsas mouent, & per consequens sunt mobiles. In contrarium est Aristo. & Auerroes in præsenti textu. Et hæc de dubitationibus. Cōm.30.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO intellectu tituli debes scire ꝙ licet mobile nō nunq̄ accipiatur pro mutabili, tñ hic sumitur mobile ꝓ eo, quod est aptum natum aliqua vera spē motus moueri, sunt autem veræ motus species tres, augmentatio, & diminutio, alteratio, & motus localis, vt.5.physi. patuit igitur quæstio est, si tales substantiæ sint aliqua talium specierum motus mobiles. Nam de mutabilitate istarum dicemus postea. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

1.positio. NONNVLLI ex secta Platonica voluerūt ꝙ tales cœlicę subæ sint orbium aīæ: & perficientes, & constituentes illos in esse, vlterius dixerunt orbes moueri oībus speciebus motus, vt alteratione quatenus enutriuntur ab elementis, & quatenus patiuntur eclypses. Auctione & diminutione: quatenus oē quod nutritur, augetur & diminuitur, & latione, quia circa medium mouentur, sed qm̄ aīa afficitur corporis affectione, hac rōne fit, vt tales cœlice subæ alterentur: augeantur: & moueantur: saltem per accidens, mouebantur autem, quia oē animatum patitur omnem speciem motus. Sed orbes sunt animati, igitur patiuntur oēm speciem motus, sed qm̄ animæ afficiuntur corporis affectione, vt dr̄ primo de anima, igitur saltem per accidens patiuntur oēm motus speciem. Objiciunt pħi peripatetici, vt Aristo. 2.cœli. Primo oē alterabile est calidū, vel frigidum, vel siccum, at nullus orbis est talis, vt nunc supponatur. Secundo arguit Auer. in lib. de Substantia orbis primum alterans nō alteratur, licet bene moueatur localiter. Sed cœlum est primum alterans, vt perspicuum est, igitur non alteratur. Q. vero non augeatur, vel diminuatur, arguit Galenus, quia vbi orbes siue stellę accrescerent, vel decrescerent, in tot annorū millibus, cosmetræ, qui quantitatem stellarum metiti sunt inuenissent euariatam, at & Caldæi, & Babyloni, & Ægyptij, & omnes, qui cosmetrati sunt stellas semper inuenerunt æquales: igitur orbes non augentur, nec deminuuntur. Secundo arguit Auerroes in lib. d.d. disputatione.2. in solutione dubij quarti: quoniam si sol vel quæ vis stella decreuisset, iam in tanto tempore aliquid fuisset diminutum, & cum diminutio sit quędam corruptio: & ex omni corruptione aliquid generetur, tunc aliquid in tanto tempore fuisset genitum. Sed hoc non apparet, quare friuola est talis positio. Tertio arguit Arist. in lib. cœli, ꝙ si cœlum augeretur, vel diminuetur, tunc senesceret. Modo tale senium nemo percepit. Quinto si cœlum augeretur & diminuetur, nutriretur, & vbi enutriretur, tunc aggeneraretur aliquid superflui nutrimenti, vt stercus, & vrina, quæ sunt derisibilia. Sexto omne qđ nutritur habet os vel aliquid ori simile, vt dicitur in lib. de anima, at nec os nec ori simile in cœlo videmus, quare cœlum non est augmentabile, nec diminuibile. Ex his sequitur ꝙ substantiæ cœlice quæ cœlos mouēt nec per se, nec per accidens mouentur alteratione: vel auctione Vtrum vero moueantur motu locali disputabitur. Hæc contra primam positionem. Alij catholici dixerunt tales substantias, nec alteratione, nec auctione moueri, vt recte contra Platonicos est illatum. Verum sunt per se mobiles motu locali & continuo, vt patet in sacris, vbi scitur angelos posse per se moueri, & suisse per se motu continuo motos probant conclusionem. Primo quia sunt virtutes limitatę, igitur sunt ita hic, ꝙ non alibi, & per consequens mobiles de loco ad locum. Præterea sicut sunt in loco ita mouentur, sed sunt in loco diffinitiue: igitur mouentur motu continuo per loca diffinitiue. Tertio non repugnat indiuisibile posse moueri motu vero: igitur saltem angelos moueri vero motu continuo non repugnat. Sed hæc positio nec est secundum omnes catholicos, nec est peripatetica. peripatetica quidem non, quia Aristo. scripsit librum.6.physi. directe contra Platonem, qui voluit indiuisibile vt Deū posse per se moueri asserens Deum esse numerum per seipsum mouentem. Arist. directe probauit nullum indiuisibile esse mobile, vt concluderet Deum non esse per se mobilem, vt omnes græci Expositores dixerunt: qua ratione fit, vt hęc positio non sit peripatetica. Præterea nec est secundum omnes catholicos. Primo quia nostra disputatio est de substantijs, quæ mouēt stellas, modo licet angeli mobiles sint, tamen illæ intelligentiæ quæ mouent orbes, nō sunt angeli missiui: igitur adhuc tales substantiæ sunt imobiles, de quibus est disputatio, hoc enim est quod vir catholicus, & magnus Thomas ait vbique, posuit angelos diuersorum ordinum, de quo satis nunc. Amplius tales angelos moueri motu cōtinuo videtur quasi extraneum, quia taliter mouentur qualiter sunt in loco, sed in loco non sunt nisi per operationem, igitur non mouentur nisi per applicationem virtutum, & sic non motu continuo, & hoc est argumentum Thomæ, Egidij, & Alber. qui fuerunt summi in theologia, Vnde Aristo. asserens Deum esse in cœlo, nulla ratione hoc dixit, nisi quia illic apparet eius operatio. vt Auerroes scribit in.2.cœli & alibi. Hæc contra secundam positionem. Suggerius & Baccho. viri magni in schola Auerroica, vt narraui in lib. de infinitate primi motoris cap.9. opinantur primum motorem, & cæteras intelligentias, quæ mouent cæteros orbes omnes moueri saltem per accidens motu orbium, quos mouēt, probant rem suam. primo quia moto perfectibili per se mouetur & prima illius perfectio saltem per accidens sed primus motor, & cæteræ intelligentiæ sunt perfectiones, primæ: igitur mouētur per accidēs. Hęc Auerroici. Ioannes vero, & iuniores nostræ etatis voluerūt primum motorem, & cæteros motores nō moueri, nec per se, nec per accidens, aliqua specie motus, per se quidem non, quia non sunt corpore nec diuisibiles, omne enim quod mouetur quauis specie motus est corpus vel diuisibile, per partes vero minime, quia omnes sunt simplices & impartes, eo quia statim sunt id quod sunt 8.metaph. Q. deniq; nec per accidens. Ioannes per verba Aristote. & Auerrois.8.physi. probat, quia omne per accidens contingit non esse, omne enim accidens est cōtingens, quod potest non esse. Secundo si per accidens mobiles essent, tunc essent per accidens diuisibiles, vt primo cap. de Substantia orbis dicitur. Tertio si per accidens mouerentur: essent formæ materiales, ibidem deducit Auerroes Quarto si per accidens, cum per accidens sit duplex: vel quod mouetur per aliud, & potest seorsum moueri, ceu equitans in naui, vel ꝙ mouetur per aliud, & non potest seorsum moueri ceu accidentia, hoc dicit. Auerroes primo de anima, aut igitur mouebuntur per accidens primo modo, & patet quòd non quia seorsum moueri non possunt, cum non sint corpora. nec secundo modo: quia tunc essent aut formę accidentales, aut accidentaliter extense. Hæc

Marginalia: Obiectiones (left, at "Objiciunt"); 2.positio. (at "Vtrum vero"); Positio Scoti in 2. sententiarū li. (at "sunt per se mobiles"); Obiectiones (right, at "Sed hæc positio"); Cōm.15. Positio Sugge. & Bacchonis (at "Suggerius"); Positio Ioan. (at "Ioannes vero"); Cōm. 36. & 73. (at "ba Aristote."); Cōm.37. (at "Auerroes primo de anima").

se. Hæc Ioannes in pluribus locis phiæ naturalis, quicquid dicat hic. Obiicit autem Auerroes.8.physic.per verba Aristote.quia omne illud mouetur per accidens: cuius subiectum per se mouetur alio motu quàm moueat illud, sed subiecta cæterorum motorum mouētur per se alio motu: quàm moueantur à proprijs motoribus; mouentur enim per se à primo motore motu diurno, igitur omnes alij motores præter primum mouentur per accidens. Propter hoc Auerroes.8.physicæ auscultа.tenet primum motorem non moueri per se, nec per accidens. per se quidem non quia non est corpus, nec diuisibilis per accidēs vero minime, quia eius subiectum nullo alio motu mouetur quàm primus motor ipsum moueat, primum enim mobile mouetur motu diurno à primo motore, & à nullo alio motore alio motu mouetur. Præterea primus motor est forma independens à subiecto, igitur non potest moueri per accidens motu sui subiecti. Secundo dicit cæteros motores moueri per accidens motu quo mouentur eorum subiecta probatur quia eorum subiecta mouētur ab alio motore alio motu quàm proprij motores ipsa moueant, mouentur enim motu diurno à primo motore, à proprijs autem motoribus motu econtra. igitur mouentur per accidens? Sed hæc positio superficietenus videtur falsa quia omne quod mouetur per accidens: est saltem per accidens diuisibile. Præterea est materiale, & dependens, ab eo, ratione cuius mouetur. Hæc de positionibus.

Obiectiones Auerrois. *Positio Auer. Cõm. 52.* *Obiectio.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Suppositio. PRO dilucidatione debes scire, ꝙ aliquod moueri est dupliciter, per se & per accidens: per se illud moueri dicitur, ꝙ est per se & ratione sui est subiectum motus vt corpus, vel animal ipsum. per accidens autem bifariā dicitur, aut per per accidēs subiectiue; aut per accidēs attributiue. per accidens subiectiue id moueri dicitur, quod mouetur ratione subiecti, è quo dependet in esse & conseruatione. Vel quod motui subijcitur ratione subiecti, è quo dependet in esse & conseruatione: & hoc pacto animæ animalium mouentur per accidens, quia ratione corporum è quibus dependent in esse, & conseruatione; per accidens, attibutiue autem id moueri dicitur: quod in se non est subiectum motus, nec per accidens est subiectum motus. Sed attribuitur alicui subiecto, quod mouetur per se & alio motu & ab alio motore quàm à proprio: è quo proprius motor dependet in esse & conseruatione. Tunc dicendum primo: ꝙ nullus cœlicus motor alteratione vel auctione est mobilis aliquo pacto, hoc est nec per se, nec per accidens aliquo modo per accidens, per se quidem non quia nullus illorum est corpus, nec corruptibilis. per accidens vero minime, quia nō per accidens subiectiue, eo quia nullus eorum dependet à subiecto, in quo est in esse & conseruatione, nec per accidens attributiue quia nullus illorum attribuitur alicui subiecto, quod sit per mobile alteratione aut auctione, vt fuit deductum contra primam positionem. Igitur nullus cœlicus motor est mobilis alteratione vel auctione aliquo pacto. Secundo dicendum, ꝙ nullus cœlicus motor est mobilis per se localiter, patet. quia nullus talis est corpus, vel diuisibilis Tertio dicendum; ꝙ nullus cœlicus motor est mobilis per accidēs subiectiue localiter, deducitur, quia nullus dependet è subiecto, cuius est motor. Quarto dicendū; ꝙ primus motor nec est mobilis per accidens attributiue: declaratur, quia ad hoc ꝙ aliquid sit per accidens attributiue mobile tria requiruntur, vt tangebatur, videlicet ꝙ attribueretur alicui per se mobili. Secundo ꝙ tale mobile moueatur alio motu, quàm mouetur à proprio motore. Tertio ꝙ moueatur ab alio motore è quo & motor proprius & ipsum mobile dependent modo licet primum mobile quicquid sit illud, sit per se mobile: nō tamen alio motu quàm ipsum moueat primus motor. Nec ab alio motore est, quo primus motor depēdeat. Igitur primus motor non est mobilis per accidēs attributiue. Quinto & vltimo dicendum, omnes alios motores à primo esse mobiles per accidens attributiue, deducitur. quia attribuuntur alicui per se mobili, & alio motu quàm ipsi moueant, & ipsi & eorum mobilia ab illo dependent. Vnde licet motores secundi moueant ab occasu in ortum statutis temporibus, tamen aggregatum ex omnibus orbibus mouetur motu diurno ab ortu in occasum à primo motore. è quo primo motore & ipsi secundi motores, & ipsorum corpora dependēt. Igitur omnes secundi motores mobiles sunt localiter per accidens attributiue. Hæc colligi possunt. 8. phy. & in tex. & cōm. 52. Multa alia tetigimus in libello de infinitate è primi motoris cap. 9. quæ studiosi possunt accurate legere, Hæc de dilucidatione.

Dilucidatio. *1. conclusio.* *2. conclusio.* *3. conclusio.* *4. conclusio.* *5. conclusio.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS apertis. Ad primam dicetur in proximis disputationibus. Ad secundam dicendum: ꝙ omnia mouentia & mota reducuntur ad ea, quæ mouent per essentiā, non autem ad ea quæ mouent se, vt Plato credidit. Ad tertiam Aristo. loquitur de his, quæ sunt in nobis depēdenter qualiter motores non sunt in orbibus. Ad quartam dico, ꝙ intellectus mouetur secundum respectum, quia corpus mouetur. non autem quia ipse mouetur, vt in lib. de intellectu dicitur. Vel negatur minor, nō enim intellectus est infima intelligentiarū, vt credidit Auer. sed forma coniuncta corpori secundum esse. Ad quintam negatur consequentia, & causa dicetur in hoc. 12. nam intellectus tales intelligendo res: non mouentur à rebus eo quia intelligunt res scientia, quæ est causa rerum. Ad sextam dico ꝙ tales substantiæ substant nouis relationibus non realiter, sed secundum rationem: quia referuntur non per se, sed quia alia referuntur ad ipsas. Ad septimam dico, ꝙ mutatio est perfectio secundum quid, non autem simpliciter, & propterea non oportet vt conueniat primæ causæ. Ad octauam patuit supra quo modo Plato intelligit, vnde maior est falsa: & si superficietenus intelligatur, Ad rationes quæ fiebāt propositionibus, Ad rationem pro Platonica positione dicitur, quod animatum anima dependente à corpore: vel anima organica patitur omnem speciem motus. Sed animatum anima perficiente corpus, & anima inorganica non oportet vt moueatur nisi specie motus localis. Ad rationes pro positione aliorum. Ad primam concedo angelos esse mobiles localiter, non quidem illos condices sed angelos misiuos, nec motu continuo. sed motu discreto: vt Thomas acute scripsit; quāquam hoc non dicerent peripatetici. tamen est verum: & creditum. Ad secundam concedo illos esse virtutes limitatas, & propterea sunt mobiles, non quidem motu continuo, sed discreto, vt dictum est. Secundum tamen peripateticos nō omne limitatum est mobile, sed omne quod est ens in potentia ad locum circunscriptiuum, qūo non sunt angeli. Ad tertiam dico, ꝙ sunt in loco per operationem, & non per diffinitionē vel circunscriptionem. Ad quartam patuit. 3. huius & 6. phy.

Ad

Ad rationem Suggerij: patuit solutio: angeli.n.nõ sunt perfectiones orbiũ dependentes, sed perficiẽtes. Ad rõnes Ioã. Ad primã dicẽdũ, oẽ per accñs posse nõ esse qñ est per accidens dependens: non autem qñ est per accidens attributiue. Ad secundam dico, ꝙ qñ essent per accidens mobiles dependenter, tunc essent diuisibiles, at quia sunt per accidens mobiles attributiue, non oportet. Ad tertiam negatur consequentia, quia non sunt ꝑ accidens tales dependenter. Ad quartam patuit in dilucidatione quo nam modo tales sint mobiles per accidens, neutro.n.illorum modorũ sunt mobiles. Sed attributiue per accidẽs: vt dictũ est. Hæc de septima dispu.

Eodem Tex.

DISPVTATIO OCTAVA De secundorum Motorum intellectione.

Num motores secundi intelligant sese per eorũ essentias.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Quod motores secundi non intelligant sese per eorum essentias, arguitur. Primo quia hoc non esset nisi quia eorum essentiæ sunt actu intellectiles, & eorum intellectibus præsentes, sed intellectus noster est actu intellectilis, & actu sibi præsens vt catholici & p̄hi pariter dicunt, igitur intellectus noster
Cõm. 8. intelliget sese per eius essentiam cõtra Arist.3.de anima vbi dicit intellectum intelligere se intelligendo alia: vt exponit Auer. Secundo essentia cuiuslibet motoris secundi est singularis & singulare non est per se intellectile, igitur motores secundi non possunt se intelligere per eorum essentias. Tertio oportet oẽ recipiens esse denu
Cõm. 4. datum à natura recepti, vt Auer.3.de aĩa enititur ꝓbare, tu vero vide: igitur nũ possunt intelligere se per eorum essentias. Quarto nihil idem patitur à seipso, quia tunc idem esset in actu & in potentia, sed essentia cuiuslibet secundi motoris est idẽ sibi, igitur non potest esse obiectum immediate imprimens in ipsum suiipsius intellectum. Quinto tunc intellectio, qua vnusquisq; se intelligit esset sibi idẽ, vel cum essentia hoc est falsum, quia soli Deo competit, & deducitur argumentum quia extrema sunt eadem: igitur & medium, modo essentia intellecta, & intellectus intelligens in illis sunt idem, igit̃ intellectio medians. In cõtrarium sunt peripatetici, qui volunt in separatis à materia idem esse intellectum & ꝙ intelligitur. Secũdo aliqua forma materialis agit per essentiam. vt calor in igne, igitur forma immaterialis aget per essentiam, cum immateriale sit magis actiuum, igitur quilibet motor secundus aget intellectionem in suum intellectũ per essentiam. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Introductio disputationis. Pro intellectu tituli debes scire. Primo ꝙ hæc disputatio mouetur pro tanto: quia Arist.in textu dicit. separatas substantias esse actus per essentiam, & propterea quęritur si sint actu intellectiles à semetipsis per essentiam. Secundo mouetur quia dicit illas esse immobiles, ideo cum probatum sit illas esse immobiles motu reali, quæritur de motu intentionali, & primo de motu intentionali, quo semet intelligunt, & quo intelligunt alia, circa quòd formantur disputationes plu-
Suppositum in disputatione. res, vt videbitur. Secundo debes scire quòd disputatio supponit secundos motores sese intelligere, quia secundi motores sunt supra nostrum intellectum: & constat illum sese intelligere. igitur & secundi motores sese intelligunt, propterea quæritur de modo, quo sese intelligunt. Tertio debes scire ꝙ in intellectione *Quæ cõcurrũt ad intellectionẽ* qua intellectus noster intelligit res materiales, vt communiter dicitur occurrunt quatuor. Primum est intellectus ipse intelligens. Secundum est obiectum, quod intelligitur. Tertium est ratio intelligẽdi: quo tale obiectum intelligitur. Quartum est representatiuum, quo obiectum p̃ntetur ipsi intellectui sub ratione intelligibilis, quæ communi verbo dicitur species intelligibilis. intellectus quidem intelligens, est intellectus possibilis siue ĩtellectus in potentia: obiectum quod intelligitur est vniuesale, vt homo, aut animal: ratio intelligendi est natura communis, cui cõpetit vniuersalitas, seu forma, quæ pro intellectione redditur vniuersalis apud Auerroem: representatiuum est similitudo obiecti, quæ ab aliquibus dicitur species intelligibilis, ab alijs dicitur rõ intelligendi non cognita, quia non intelligitur nisi reflexe. Quæritur igitur in nostra disputatione si essentia *Sensus tituli.* cuiuslibet motoris secundi sit ratio intelligendi, qua quilibet talis sese intelligit sine aliquo representante p̄cedente actum naturaliter: quod est quærere, si quilibet motor intelligat se per essentiam tanquam per rationẽ intelligendi, nulla concurrente specie intelligibili ad talem suiipsius intellectionem. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Antequam ad positiones, & ad positionum dif- *Tho.1.parte.q.56.arti.1. Sco. 2.sen. di.3.q.6.* ferẽtias descendam debes scire, ꝙ expositor & quidam alius conueniunt. Primo, quia ambo volunt ĩtellectionem, qua tales se intelligunt, sit accidens intellectibus eorum, ceu est de intellectione, qua noster intellectus intelligit vniuersalia materialia. Quod quidem accidẽs respectu intellectus recipientis dicitur passio: respectu obiecti siue essentiæ, quæ intelligitur, dicitur actio: dico actionem vel passionem non quidem corruptiuam, sed perfectiuam. Secundo conueniunt: quia ambo negant speciem intelligibilem, non.n.volunt angelum, siue aliquem motorem secundum sese intelligere per speciem abstractam ab essentia, quæ intelligitur, quia talis abstractio non est nisi qñ obiectum est materiale, vt per talem speciem reddatur immateriale: & intellectui ꝓportionale, quia vero obiectum in illis est mere immateriale, hac ratione nulla est necessitas speciei representatiue. Tunc expositor vult, ꝙ in intellectione qua qui- *Põ expositoris 1. Conclusio.* libet talis seipsum intelligigit, totalis ratio intelligendi sit essentia sola, & sic quilibet talis intelligit se ꝑ essentiam tanquam per totalem rationem intelligendi. iuxta cuius opinionem oportet dicere obiectum, & rõnẽ totalẽ intelligẽdi, & totale agens intellectionẽ, idẽ in talibus esse, ĩtellectionẽ vero esse accñs, ꝙ ꝓducit̃ ab essentia in eor ũintellectibus. Scd̃o.d. expositor ꝙ ĩtellectio, q̃ tales sese ĩtelligũt, est necessaria & ĩmutabilis: ita ꝙ nõ p̃nt tales sub̃æ nũc sese ĩtelligere, nũc nõ. Amplius non *Excerptum p̃ Expositoris, 2. Conclusio.* prius fuerunt in potentia ad sese intelligẽdũ, nũc in actu sed semper & ineuitabiliter sese intelligunt, & necessario dum sunt, sese intelligunt. Mouetur autem per illud quod cõiter ab omnibus sacris conceditur, ꝙ in abstractis à materia voluntas determinatur pro æterno. Ter- *3. Conclusio.* tio dicit expositor ꝙ intellectus recipiẽs talẽ ĩtellectionem & ipsa essentia, quæ intelligitur, quæq; est rõ totalis intelligẽdi differunt ẽm rem p̄dicamenti, qm̃ essentia est sub̃a, & intellectus eorum est virtus siue potentia, siue qualitas, eo quia in creaturis virtus & essentia differunt,

differunt, nulla.n.creatura apud expositorem agit vel patitur per essentiam, solus.n.Deus agit per potẽtiam, quæ est eius essentia. Quibus patet apud expositorem ꝙ motores secundi intelligunt sese per eorum essentiam. Hęc expositor. Obijciunt autẽ expositori aliqui. Primo quia obiectum in rebus creatis non est totale agens intellectionem, nec natura cõis est totalis rõ agendi, igitur essentia non est totalis ratio agendi intellectionem in illis, & sic primũ expositoris fallit. Contra scd̃m arguunt. Primo, quia intellectus in talibus recipit intellectionem volens, & per voluntatem veluti & nos, igitur non necessario semper sese intelligunt. Secundo talis intellectus est potentia ad intellectionem, quia intellectio non est substantia, sed accidens, & oẽ ꝙ est in potentia, potest esse in actu & sub priuatione actus: vt deducetur ab Arist. in hoc. 12. vnde Arist. in hoc. 12. vt exponit Auer. facit tale enthymema, si prima intelligentia esset in potentia ad intellectionem, eius intellectio non esset continua, quare per idem arguunt intellectus cuiuslibet motoris secundi est in potentia ad intellectionem per expositorem, igitur intellectio non est cõtinua. Contra arguunt, quia vbi essentia & virtus differunt ẽm rem, tunc talis actio non esset immanens, deducitur. quia agens & patiens non esset idem, vt patet. 9. huius. Et sic hæc positio expositoris refellitur ab his. Propter hæc tenet quidam. ꝙ essentia in illis est rõ agendi & obiectum agens intellectionem, sed non totale, sed partiale, vt.n.in intellectione nostra obiectum & intellectus constituunt vnam causam totalem intellectionis, sic in illis essentia & eorũ intellectus constituunt vnam causam totalem intellectionis, qua sese intelligũt. Secundo dicit ꝙ intellectio qua tales sese intelligunt nõ est continua & necessaria. Tertio dicit, ꝙ intellectus intelligens in illis. & obiectum siue essentia intellecta sunt idem ẽm rem, differunt autem ex natura rei. Primum est deductũ contra expositorem, quia obiectum nunꝗ est totalis causa, nec totalis ratio agẽdi intellectionem. Secundum est probatum per rationem Arist. in hoc. 12. dicit Arist. ꝙ si prima substantia intelligit per potẽtiam qua est in potentia ad intellectionem, tunc eius intellectio non esset continua, quare eadem ratio valebit de cæteris. Tertium nunc supponatur de mente eius alibi, non.n.oportet disputare de illo nunc. Sed contra hãc positionem sunt non paruæ rõnes. Prima quia ẽm oẽs peripateticos in separatis à materia idem est intellectio & res intellecta, igitur essentia intellecta & intellectio qua illa intelligitur idem est: & ita intellectio non est accidens, sed substantia. Secunda nulla videtur necessitas ponendi intellectum in illis esse causam partialem intellectionis eo quia vt in sensibus obiectum est totalis causa sensationis; & sic est in intellectione obiectũ totalis causa intellectionis. Tertia est: quia Arist. in hoc lib. & Auer. dicunt differre intelligere nostrum ab intelligere illorum, quia illi perpetuo & semper intelligunt, nos paruo tempore, igitur intellectio illorum est continua. Præterea intellectio oritur ab essentia & ĩtellectu: Sed hæc sunt semper, & applicata, igitur semper intellectio, & continua erit. Amplius vt Auer. docet nos non semper intelligimus, quia laboramus saltem per accidens intelligendo, at illi intelligunt sine labore, vt docet Aristo. igitur eorum intellectio est perpetua. Hæc de positionibus.

Obiectiones aliquorum. — *Cõm. 35.* — *Positio Scoti.* — *Confutatio*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Dilucidatio apud peripate.

PRO dilucidatione debes scire, ꝙ catholici differũt à philosophis, nam p̃hi ponunt tales motores substantias sempiternas & intellectus separatos, & quatenus sunt substantiæ sempiterne, P̃hi ponunt illas actus puros, quibus nihil potentiæ contingentis ast admistum, & ita coguntur dicere intellectionem nõ esse accidens, nec intellectum esse accidens, eo quia actus purus non substat accidentibus, cum nihil potentiæ contingentis habeat. Tunc apud peripateticos dilucidandum est & dicendum. Primo ꝙ tales substantię intelligunt se per essentiam ad hunc sensum ꝙ essentia est totalis rõ intelligendi; totalis intellectio & totale obiectum intelligibile, patet quia tales substantiæ nihil habent potentiæ contingentis: igitur hæc oĩa eadem sunt. Secundo dicẽdum, ꝙ licet sub rõne generis obiectum intelligibile & intellectus differunt, sub rõne speciei & in tali natura non differunt, igitur obiectum intelligibile, rõ intelligẽdi, intellectio & intellectus eadem sunt in talibus: quatenus oĩa sunt vna simplex substantia, & purus actus. Ex hix sequitur primo ꝙ quælibet talis substantia est sibi intellectio. Amplus sibi ratio intelligendi, rursus sibi obiectum intelligibile. Secundo sequitur in talibus quemlibet intellectum esse sibi intellectionem sibi obiectum intelligibile, sibi rationem intelligendi. Ex omnibus his patet apud peripateticos tales substantias intelligi per earum essentias. Hæc peripatetici. Catholici vero quia tales substantias ponunt contingentes & possibiles non esse voluntate tamen diuina perpetuas, vt Plato etiam sentit in Timæo, ponunt in talibus potentiam esse aliam ab essentia. Amplius in talibus accidentia concedunt. Dicendum igitur tunc primo ꝙ intellectio, qua tales substantiæ sese intelligunt, est accidens. Secundo dicendum essentiam non esse sibi intellectionem sed obiectum intelligibile, vel rõnem intelligendi. Ex omnibus his patet apud catholicos nullam talem substantiam esse sibi intellectionem, quia tunc intellectio esset substantia. Amplius nullum intellectũ esse sibi rationem intelligendi, nec sibi intellectionem, nec sibi obiectum intelligibile, vt deductum est. Quia vero essentia est perfectior quauis re materiali: & intellectus perfectior nostro intellectu, sequitur in talibus essentiam esse totalem rationem intelligendi & totale obiectum intelligibile, vt expositor recte sentit. Qua ratione fit, vt tales substantiæ sese per essentias intelligant, hæc catholice. Et de dilucidatione hactenus.

Excerptũ primum. — *Secundum.* — *Positio catholica.* — *Dilucidatio cathol.* — *Excerptum primum.* — *Secundum.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS apertis, Ad primam concedo intellectum esse actu intellectilẽ, & sibi præsentem, & sic sequitur quãtum est ex parte sui posse sese per eius essentiam intelligere, non tamen sese per essentiam intelligit propter impedimentum, est autem impedimentum ꝙ propter ordinem potentiarum nihil potest intelligere nisi phãtasiabile, vnde autem hoc impedimentum nostro intellectui sit tributum, catholici dicunt propter peccatum primi hoĩs, p̃hi propter ordinem naturalem potẽtiarum sibi mutuo deseruiẽtiũ, motores vero cœlici nec propter peccatum nec propter ordinẽ potentiarũ sunt impediti, & sic sese intelligunt per essentiam. Quo vero modo intellectus ipse sese intelligat. 3. de anima & lib. de intellectu dictum est. Ad secundam dico quòd duplex est singulare, quoddam quòd est vnum in tota eius specie, vtpote singulare immateriale, quod nec est, nec potest esse plus vno in eius specie, & tale est per se intellectile. Aliud est singulare, quod sub eadẽ specie est plus vno, vt singulare materiale: & tale est singulare materiale,

riale, quod ratione materialitatis est bene sensile, non autem intellectile, & tunc patet ad formam, essentia.n. motoris cœlici est singularis primo modo, & propterea per se intelligibilis. Ad tertiam dico, ꝙ ratio non est ad ꝓpositum, quia motor cœlicus non intelligit se recipiendo actum intelligendi ab eius essentia, non.n.est accidēs talis intellectio, sed intelligit se per intellectionem, quæ est substantia siue essentia intelligentis, & ꝓpterea ratio non militat, per idem. Ad quartam, supponit enim falsum: non enim intelligere tale est in pati, vt dictum est. Ad quintam concedunt peripatetici totum, & dicunt talem modum intelligendi non competere soli Deo, sed omnibus separatis, quia omnia sunt immaterialia. Deo autem soli competit independenter, cæteris autem dependenter, vt dicetur. Ad rationes vero contra expositorem pace eorum dixerim nullæ sunt. Ad primam negatur suppositio, non enim obiectum est partialis causa, sed totalis ipsius ītellectionis, illa.n.suppositio debet disputari in lib.de ītellectu vbi diligenter est disputata; & nunc omittitur. Ad aliā dico ꝙ illa intellectio non est necessaria simpliciter, sed ex suppositione ex determinatione pro æterno, vt expositor exponit, vel dici potest volūtatem esse necessariam in illis si comparetur ad intra, extra vero contingens, vt patet de illa Dei. Ad aliam concedo intellectū esse in potentia ad ipsum intelligere ſm dimidium contingentis, non autem ſm vtrunque, & propterea est tantum ad esse, & non simul ad esse, & non esse propter dictam causam. Quo vero modo intelligitur deductio Arist. quæratur in nostris commentationibus. Ad aliam dico, ꝙ ad hoc vt actio dicatur immanens; sufficit vt agens sit passo vnitum inseparabiliter apud Thomam. Hæc de disputatione octaua hactenus.

Tex.eodem.

DISPVTATIO NONA
De intellectione motorum inter se.

Num vnus talium motorum intelligat alium.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Quod vnus talium non cognoscat alium, arguitur. Primo ītellectus talium habet in se aliquàm naturam determinatam de numero aliarum naturarum, igitur alias cognoscere non potest, tenet argumentū per Arist.in 3.de anima, vbi dr̄ ꝙ habere similem naturam impedit cognoscere extranea. Secundo si vnus talium cognoscit, aut per essentiam motoris cognoscentis, aut motoris cogniti, aut per speciem, non per essentiam motoris cognoscentis q̄m omnis cognitio fit per simile, sed essentia motoris cognoscentis nō est similis motori cognito nisi in genere, vt supponitur, igitur hæc cognitio esse in genere, & confusa, nec per essentiam motoris cogniti, quia illud quo intellectus intelligit est intrinsecum intellectui, at essentia vnius nō est intriseca essentiæ alterius, nec per speciem, quia species non differt ab ipso motore intellecto, cum vtrunq; sit immateriale, igitur nullo modo vnus alium cognoscere potest. Tertio si vnus alium cognoscit, aut per speciem innatam, aut per speciem è rebus ipsis acquisitam, non per speciem innatam, quia vbi tunc Deus nouum motorem crearet, non posset cognosci ab his qui nunc sunt, nec per speciem acquisitam è rebus, quia tunc motores superiores nō possent inferiores cognoscere, quia ab illis nihil recipere possunt, igitur nullo pacto vnus alium cognoscere pōt. Quarto quilibet beatur in sui ipsius cognitione; igiẗ superfluit vt vnus cognoscat aliū. añs concedunt peripatetici, & consequenia patet; quia beatitudo est simplex. Quinto si vnus illorum cognosceret alios, vel omnes simul, vel ordine quodam, non omnes simul, quia vnus intellectus vnum intelligit. 4. huius: nec ordinem quodam, quia vt dr̄ huius. 12. in illis non est ordo, nec consecutio, igitur non potest vnus illorum cognoscere omnes alios. Sexto si vnus illorum intelligeret inferos. tunc vilesceret, vt deducit Auerro. in hoc. 12. In contrarium arguitur, quia inferior agit gratia superioris, igitur cognoscit superiorem. Præterea inferior cognoscit essentiam primi, & essentiam propriam infimam, igitur omnes medios motores. Hæc de dubitationibus. *Cōm. 44.* *Cōm. 51.*

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Pro intellectu tituli debes scire ꝙ motores sunt ordinati ceu eorum mobilia, quæ dñr orbes, & propterea sunt motores superiores, & sunt motores inferiores, Superiores motores sunt hi, qui sunt primæ substantiæ ꝓximiores, quique mouent perfectiora mobilia. Motores inferiores sunt qui sunt è prima substantia remotiores, quique mouent imperfectiora mobilia; propterea disputatio quærit si infimus illorum intelligit omnes superiores, & supræmus omnes inferiores, & si medius tam superiores quàm inferiores: Secundo debes scire, ꝙ in tali disputatione, veluti in cæteris præcedentibus excludimus Deum. non enim quærimus nunc si vnus illorum intelligat omnes alios claudendo; in alijs Deum ipsum, quia de hoc formabimus separatam disputationem. Hæc de titulo. *Motoris superioris.* *Motoris inferioris.*

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

De præsenti disputatione sunt, qui etiam ad mentem Arist. tenent vnum motorem talium nihil intelligere pręter se, & per eius essentiam. In qua quidem cognitione vnusquisq; beatur. Mouentur, quia quemadmodum primus motor nihil intelligit extra se, propterea quia sese intelligit per eius essentiam, sic cum quilibet motor inferior per suam essentiam se intelligit, nihil extra se intelligit, igiẗ vnusquisque sese intelligit tm̄. Secūdo mouentur, quia quilibet talis est infinitus perfectiōne, vt credunt de mente Arist. igitur vnusquisque est sibi beatitudo, & fœlicitas, & per consequens nullus eorum intelligit nisi semetipsum. Sed hæc positio non est peripatetica. Primo quia tunc omnes motores essent perfectione æquales deducitur, quia omnes essent infiniti, & æqualiter beati. Secundo quia Arist. ponit omnes intendere vnum finem, igitur omnes intelligūt aliquid præter se. quia ille finis est alius ab omnibus motoribus secundis. Tertio apud peripateticos intellectus noster intelligit omnes superiores substantias, & omnes inferiores: igitur quilibet intellectus superior. Sic.n. deducit Auer. 3. de aīa. Quarto intellectus cuiuslibet taliū est magis capax beatitudinis q̄ sit nr̄ intellectus, sed noster nō beatur in cognitione sui, sed in cognitione oīum superiorum, igitur intellectus cuiuslibet illorum non debet beari in cognitione sui tantum sed omnium aliorū, hæc igitur positio est erronea. Auicenna clarissimus in p̄hia voluit inferiorem intelligentiam cognoscere eā tantum quæ sibi est proxima, & nullam aliam, in illam beari, atque fœlicem effici, inferiores quidem non, quia quicquid perfectionis est in inferioribus: continetur in superiori, remotiorem minime quia remotior non habet cognitionem cum illa, eo quia nulla producitur nisi *1. Positio.* *Argumentum positionis.* *Confutatio.* *Cōm. 36.* *Positio Auic.*

Confutatio.

nisi à sibi proxima, s̃m Auic. 9. suæ meta. cap. 4. Hæc positio est reprobata in lib. de intellectu, & alibi & nunc contra ipsam arguo: quia non minoris beatitudinis est humanus intellectus: q̃ sit cœlicus, vt omnes tenent, sed humanus non beatur nisi in cognitione primi entis, igi͂ nec cœlicus, minor est probata in lib. de beatitudine, & nũc supponitur. Secundo prima substantia est intelligibilis ab infimo intellectu vtpote ab intellectu nostro qui est infima intelligentiarum s̃m Auerroem, igitur ab omnibus intermedijs intellectibus, qui sunt & perfectiores & capaciores nostro intellectu. Tertio apud Arist. prima substantia mouet vt amata & intelligibilis, & omnes aliæ vt amantes: & intelligentes, igitur omnes intelligunt primam substantiam.

Cõm. 44

Quarto omnes dependent à prima substantia s̃m Arist. & Auerroem, igitur omnes beantur in prima substantia, & per consequens non tantum in proxima: hæc volo sufficiant contra Auicẽnam, quia in lib. de beatitudine multa scripsimus de his.

Positio Auer.

Auerroes autem licet variæ loquatur, tamẽ ꝙ ꝑ maiori parte suis dictis consonat, est ꝙ inferior intelligentia omnes superiores intelligat, & nullam inferiorem, potest persuaderi positio, quia intelligibile est perfectio intelligentis, sed inferior non potest esse perfectio superioris, igitur inferior non potest intelligi à superiori. Secundo intelligentia media cognoscit aliquod quod continet perfectionem omnium inferiorum, igi͂ frustra cognosceret inferiores.

Confutatio.

Sed hæc positio siue sit Auerrois, siue cuiusuis nõ est vera. Primo quia per eius rationes probarem ꝙ intellectus noster non posset intelligere res materiales, quia res materiales non possunt esse perfectiones intellectus. sunt enim multo imperfectiores, per secundam rationem probarem ꝙ intelligẽtiæ non intelligerent nisi primam tantum, quia prima continet perfectiones omnium cęterarum. Igitur superflueret cognoscere cæteras. propterea hæc positio nulla est. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Quæ sunt dilucidatione videnda.

PRO dilucidatione. Primo videndum est si vna intelligentia aliam cognoscat. Secundo si eodem modo superiores: & inferiores. Tertio si inferior cognoscendo omnes superiores & omnes inferiores ordinem habeat. Quarto qualis sit nam hęc cognitio?

Si vna intelligẽtia aliam cognoscat.

Quantum ad primum concordant & catholici & peripatetici & Platonici, ꝙ vna intelligentia aliam cognoscit. vnde in lib. de causis dicitur, quod omnis intelligentia scit res, quæ non corrumpuntur. Declaratur autem illud, quia intelligentia media dependet ab omnibus superioribus, & est causa omnium inferiorum. Igitur quatenus ab illis dependet, debet redire ad illas. Aliter esset imperfecta, quatenus est causa inferiorum, debet cognoscere illas. In omni. n. causa continetur cognitio effectus. Sed q̃m de hoc primo non est multa difficultas, sufficiant hæc.

Si eodem modo vna intelligentia cognoscat omnes.

Quantum ad secundum volunt p̃hi, ꝙ non eodẽ modo, nec eadem cognitionis specie media cognoscat superiores & inferiores. Imaginantur enim intelligentiam mediam deprehendere superiorem per essentiam superioris, inferiorem vero per essentiam propriam. Primum declarant, quia essentia superioris est sibi & inferiori intellectio, & sic inferiores intelligunt superiores per essentias illarum, est autem intelligere aliquid per essentiam illius, vt proxima disputatione diximus, q̃ñ intelligitur aliquid per eius essentiam tanquam per rationem cognoscendi, nec specie, nec actu cognoscendi concurrente.

1. Excerp.

Ex hoc sequitur primo, ꝙ inferior intelligentia cognoscit superiorem ĩtellectione, quę est substantia, deducitur, quia cognoscit superiorem per essentiam superioris cognitæ, sed essentia illa est substantia, igitur inferior cognoscit superiorem cognitione, quæ est substantia.

Secundum.

Secundo sequitur quod vna met res est intentio & res. deducitur, quia superior intelligẽtia quatenus cognoscitur ab inferiore est intentio: quatenus autem est ens naturale est res.

Tertium.

Tertio sequitur apud peripateticos non esse necessariam speciem intelligibilem nec actum intelligendi si inferior debet superiorẽ intelligere. deduci͂ quia Arist. nõ ponit spẽm, nisi quia obm non est ꝑ se in aĩa, lapis. n. inquit non est in aĩa, sed spẽs lapidis, at superior intelligentia est intimior proximæ, q̃ sit eius spẽs, quia quatenus intentio, est illius ꝑfectio. Præterea Aristo. non ponit species nisi rerum materialium, at superiores sunt immateriales. Quo autem modo apud p̃hos media intelligentia cognoscat ĩferiores, declaremus. Et primo dicemus ꝙ media nõ cognoscit inferiores per essentias illarum, patet quia inferior non est sibi & superiori intellectio, quia non est sibi res, & superiori intentio, cum non sit forma superiori. Dicimus secundo ꝙ media non intelligit inferiores per species defluxas ab illis, deducitur quia illæ species non dantur vt deductum est, igitur media intelligentia si illas cognoscit, illas ĩtelligit per essentiam propriam, nam essentia propria est ĩtellectio sui primo & per se, & omnium aliorum, quæ ab illa media dependẽt per eius essentiã secundo & per accidens, modo inferiores dependent aliquo pacto à media, & ꝑꝑ eius essentiam, igitur media cognoscit ĩferiores ꝑ eius essentiã: hoc est quatenus eius essentia est primo & ꝑ se rõ cognoscẽdi sui, scđo & per accñs inferiorum. Ex his patet secundũ videlicet ꝙ nõ eodem mõ media cognoscit oẽs, & hoc est quod dr̃ in lib. de causis, dicitur enim ꝙ omnis intelligentia scit quod est supra se, inquantum est causata ab eo, & quod est sub eo, inquantum est causa eius.

1. Excerp.

Ex his sequitur. Primo ꝙ media intelligentia intelligit superiorem scientia, quæ nec est causa superioris, nec effectus superioris, sed bene sciã quę est cã intelligentiæ intelligentis: patet, quia cognoscit superiorẽ per essentiã superioris, modo essentia superioris non est causa sui, nec effectus sui, sed bene causa intelligentiæ intelligentis.

Secundum.

Secundo sequitur ꝙ media intelligentia scit inferiores scientia quæ est cã. deducitur quia intelligit illas per essentiam propriam: quæ est causa illarum; igitur scit illas scientia, quæ est illarum causa.

Tertium.

Tertio sequitur mediam intelligentiam scire superiores bifariam: & scientia quæ est effectus, & scientia quæ est causa. Qꝫ quidem sciat illas sciẽtia, quæ est effectus, deducitur: quia scit illas per essentiam propriam, media. n. intelligentia per essentiam mediæ cognoscit se, & superiores, cuius talis essentia est effectus, igitur cognoscit illas scientia, quæ est effectus. Qꝫ vero illas sciat scientia, quæ est causa, deducitur: quia scit illas per essentias illarum, & essentiæ illarum sunt causæ inferiorum, igitur scit illas scientia, quæ est causa.

Q[...]

Quarto sequitur ꝙ media intelligentia scit inferiores vno tãtum modo, vtpote scientia quæ est causa: quia scit illas sua essentia, quæ est causa illarum: hæc de secundo.

[...] ordine.

Et de tertio agamus: & dicamus ꝙ media inferiores non cognoscit ordine aliquo; quia illas non cognoscit per essentias illarum, nec per species defluxas ab illis, sed per eius essentiã, quę vna omnium simplex cognitio.

Duplex ordo

Superiores autem non cognoscit ordine temporis, quia omnes simul & ab ęterno; sed quia duplex est ordo perfectionis

fectionis

fectionis videlicet & originis, dicunt pħi ꝙ ordine perfectionis semper perfectiorem prius intelligit, ordine originis imperfectiorem; igitur via originis primo ipsa media intelligentia cognoscit suam essentiam, deinde proximiorem vsque ad vltimam, quatenus semper ꝓximior est vt dispositio ad altiorem, hæc dicit Auerro. in libro de beatitudine. hæc pauca de .3. Et de quarto dicamus. Et primo ꝙ catholici differunt à pħis. nam catholici voluerunt intelligentias bifariam processisse à prima omnium causa & quo ad esse naturale siue reale, quod est esse subsistentiæ, & quo ad esse intentionale. quo quidem ad esse reale, Deus est causa intelligentiarum simpliciter, Quo vero ad esse intentionale. quatenus Deus impressit similitudines tam rerum spiritualium, quam rerum materialium: vt videlicet per huiusmodi siue species. siue rationes, siue similitudines impressas, tam corporalia. quam spiritalia cognoscerent, pħi autem negant tales species siue rationes, volentes intelligentias non processisse à prima substãtia nisi vno modo videlicet secundum esse reale, & quia processerunt secundum esse reale, ideo bene comparatur inferioribus intelligẽtijs dupliciter, & vt res, & vt intentio, vt res quidem est causa rerum, & vt intentio est illis omnibus cognitio, vt dictum est: & propterea negant tales species. dico quod positio theologorum est vera, tũ quia omnes sacri in illa concordant, tum quia facilior, & non habet tot dubia. Hæc de dilucidatione.

Qualis nam sit cognitio.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS disputatis. Ad primam dico ꝙ licet ĩtellectus illorum habeat aliquam naturam, illa nõ impedit, quia est specie distincta & præterea non per modum nostrũ intellectio illorum fit. Ad secundam dico, ꝙ potest teneri per oẽs illos modos, & conceditur primo ꝙ cognitio, qua media intelligentia cognoscit per eius essentiã, sit in genere & confusa, nec hoc est extraneum, quia nõ solum hac cognoscit, sed alijs modis conceditur, secũdo ꝙ per essentiam motoris cogniti, & negatur talem essentiam esse extraneam: ĩmo est intimior ĩtellectui mediæ, q̃ sit species. cõceditur tertio ꝙ per spẽm, quia licet species & essentia non differunt quo ad esse materiale, & immateriale differunt quo ad esse naturale & intentionale, quia ipsa intelligentia quo ad esse reale; est forma subsistens, species autem non habet nisi esse intentionale. Ad tertiam dico ꝙ per species concreatas à Deo ipso, & dico ꝙ vbi Deus creasset nouam naturam, etiã nouam speciem concreasset. Ad quartam negatur assumptum: non enim beatur in sui cognitione beatitudine completa, sed beatitudine, quæ est dispositio ad supremam. Ad quintam patuit solutio. Ad sextam dico ꝙ vilesceret si illos cognosceret recipiendo cognitionem ab illis. Hæc de disputatione nona.

Deductio autem est qualis optima paruo tempore nobis; sic enim & c. Tex. cõm. 39.

DISPVTATIO DECIMA
Quomodo intelligentiæ Deum cognoscant.

Num vna intelligentia cognoscendo Deum, & omnes alias, intuitiue cognoscat.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod nulla intelligentia cognoscat Deum arguitur. Primo quia Deus in infinitum distat ab intelligentia, sed in infinitum distans non potest attingi, igitur nulla intelligentia potest Deum cognoscere. Secundo si intelligentiæ Deum intelligerent intuitiue, tunc omnes essent naturaliter beatæ. hoc est falsum, quia beatitudo non est ens naturaliter acquisibile. Tertio quælibet intelligẽtia cognoscit Deum & omnes alias intelligentias per sui ipsiusmet cognoscentis substantiam, vt dictum est, igitur non intuitiue. Quarto perfectius quælibet intelligentia Deum cognoscit, quàm nos illum apprehendamus, sed nos apprehendimus illum & omnes intelligentias per collectionem pluralium prædicatorum discurrendo, & cõponendo, igitur quælibet intelligentia illum & omnia separata cognoscit per multo plura prædicata componendo & diuidendo & discurrendo; quare non intuitiue Quinto intellectus perfecte attingens aliquid, illud attingit secundum omnem rationem attingendi, sed intellectus intelligentiæ perfecte se, & Deum & omnes intelligentias attingit, igitur secundum omnem rationẽ attingendi, sed attingere secundum omnem rationem non est attingere intuitiue, sed compositiue, diuisiue & discursiue colligendo prædicata propria & communia quidditatiua & qualitatiua, essentialia, & accidentalia, igitur nulla intelligentia cognoscit Deum & cæteras intelligentias intuitiue. In cõtrarium arguitur, quia intelligentiæ inferiores intelligunt superiores per essentiam illarum, igitur intuitiue, antecedens est declaratum. Præterea dicitur in textu ꝙ illæ intelligẽtiæ sunt semper in illa dispositione in qua nos sumus paruo tempore; & loquimur Aristoteles vt exponit Auerroes, de gñatione beatifica, quæ non est nisi intuitiua, igitur ille solum intuitiue Deum & cæteras substantias cognoscunt. Præterea plus est virtus apprehensiua intelligentiæ quàm sit intellectus possibilis affectus toto intellectu speculatiuo, sed apud peripateticos intellectus possibilis affectus toto intellectu speculatiuo potest Deum attingere intuitiue, igitur intellectus cuiuslibet intelligentiæ semper Deum & omnia separata attingit intuitiue. Hæc de dubitationibus. Cõm. 38.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PRO intellectu tituli debes scire vt in primo & 2. huius diximus & apud sacros, & peripateticos duplex est cognitio, altera intuitiua, quæ ab Auer. dicitur essentialis. 3. de anima, altera abstractiua ĩtuitiua est q̃n est ad ipsum obiectum in se terminata, abstractiua autem quãdo non ad ipsum obiectum in se terminatur, sed ad repræsentatiuum illius obiecti. verbi causa cognitio, qua intellectus colorem cognoscit in se, atque in proprio existẽtia, dicitur intuitiua, ea vero cognitio quæ est coloris non in se, sed in proprio coloris repræsentatiuo, dicitur abstractiua. verbi causa, ea quæ est phantasmatis coloris, iuxta quàm distinctionem concedi solet vnã eádemúe notitiam esse intuitiuam & abstractiuam, nõ quidem vna ratione, sed diuersa: nam notitia qua phantasma in seipso apprehenderetur, esset intuitiua respectu ipsius phantasmatis, abstractiua autem respectu rei representate, & ita vna eademúe notitia & intuitiua & abstractiua, intuitiua quidem ipsius representatiui, abstractiua vero rei præsentatæ. Ex his apparet titulus. & quid per notitia intuitiuam intelligimus. Animaduersione dignum nos in disputatione supposuisse quamlibet intelligentiam cognoscere Deum, & cæteras separatas substantias. nõ enim in hoc est dubium, vt visum est in proxima disputatione, quærimus autem de modo cognoscendi, an quidem sit intuitiue, an abstractiue, an Cõm. 36.

quis?

qui? hæc enim est non parua quæstio, & inter sacros, & phos non parua differentia. Hæc de titulo.

Caput positionum tertium.

Th. prima parte quæstio. 57. artic. 3.

In ista disputatione respondet Thomas in quàm pluribus locis suæ theologiæ & dicit trifariam aliquid cognosci. vno modo per præsentiam suæ essentiæ in cognoscente: & hac ratione lux videtur ab oculis, & hoc pacto vnaquaque intelligentia seipsam cognoscit. dictum est enim intelligentiam seipsam cognoscere per eius essentiam, tanquam per rationem cognoscēdi. Alio modo per præsentiam suæ similitudinis in potentia cognoscitiua, & hac ratione lapis ab oculis videtur, quia per hoc ꝙ eius similitudo resultat in oculis, & hoc pacto intellectus humanus intelligit res ipsas materiales. Tertio modo per hoc ꝙ similitudo rei cognitę non accipitur immediate ab ipsa re cognita, sed à re aliqua in qua resultat, & hac ratione hominem in speculo videmus. Hac distinctione stante Thomas noster tenet: Primo, ꝙ nulla intelligentia Deum intelligit ex puris naturalibus primo modo, hoc est essentiam, Dei. probatur, quia nulla creatura in puris naturalibus derelicta est naturaliter beata. modo nihil aliud est beatitudo, nisi intelligere Deum per essentiam Dei, hoc est intellectione: quæ est ipsemet Deus, quare nulla intelligētia Deum hoc pacto intelligit derelicta suæ naturæ, & circunscripto omni supernaturaliter aduentitio, sicut nulla illarum est naturaliter beata. Secundo tenet ꝙ nulla intelligentia intelligit Deum secundo modo hoc est per præsentiam suæ similitudinis siue suæ speciei in intellectu intelligentiæ, probatur hoc à solenni doctore Henrico. primo nulla similitudo, siue species, siue effigies ducit in distinctam notitiam alicuius, nisi æquetur illi, sed nihil potest Deo æquari, quia Deus est infinitus: & nihil citra Deum est infinitum, igitur nulla intelligentia potest Deum intelligere per præsentiam similitudinis. Dei distincte representatiuæ illius. Secundo vbi illa species poneretur, illa magis conueniret cum re creata, q̃ cum Deo, ex quo ponitur creata. Sed illa non ducit in distinctam notitiam alicuius rei creatæ. Igitur nec in distinctam Dei notitiam. Tertio nihil potest esse imago infiniti, Deus est infinitus, igitur nihil potest esse imago, siue species Dei, & sic talis species nulla est. Quarto hac specie concessa, tunc quælibet intelligentia posset naturaliter distincte Deum cognoscere, quia per hanc speciem mētibus separatis impressam. Hæc Henricus. Tertio tenet ꝙ intelligentiæ in puris naturalibus derelictæ cognoscūt Deum, tertio modo hoc est per essentias earum, quatenus essentia illarum est Dei imago. probatur: quia essentia cuiuslibet rei immo animæ nostræ est Dei imago, igitur essentia cuiuslibet ītelligētiæ: quare si per essentiam animæ nostræ possumus Deum cognoscere quatenus essentia illa est Dei imago, à fortiori per essentiam intelligentiæ ipsamet intelligentia potest Deum cognoscere. Ex his sequitur, quod ipsæ intelligētiæ nec intuitiue, nec abstractiue in puris naturalibus derelicte, hoc est circunscripto oī supernaturaliter aduētitio possunt Deum cognoscere, quia nō cognoscunt Deum per essentiam Dei, quod est intuitiue cognoscere, quia sic essent naturaliter beate, nec cognoscunt Deum per hoc ꝙ cognoscunt aliquod representatiuum Dei, vtpote speciem, seu phantasma, quod est abstractiue cognoscere. Igitur nec intuitiue nec abstractiue Deum cognoscunt. Secundo sequitur ꝙ quælibet intelligentia Deum intelligit intellectione, quæ est essentia intelligentiæ intelligētis probatur quia quælibet intelligit Deum per essentiam intelligentiæ intelligētis: vt dictum est. Hæc Thomas & Henricus. Obijcit autem quidam, primo, quia si intelligentia intelligit Deum per essentiam propriam inquantum est imago Dei, tunc quælibet intelligentia discurreret intelligendo Deum: probatur, quia duplex est imago altera cognita, quō modo effectus est imago causæ, effectus enim est causę imago, non autem ducit in cognitionem causæ nisi quatenus effectus cognoscitur. altera est imago non cognita, quomodo species lapidis in intellectu resultās est imago lapidis, dicta quidē non cognita, quia representat lapidem: & ipsa non cognoscitur nisi reflexe. Si igitur intelligentia cognoscit Deum per essentiam propriam tāquam per imaginem, & non tanquam per imaginem non cognitam, vt probatum est ab eis, igitur tanquam per imaginem cognitam. Sed cognoscere aliquid per imaginem cognitam est discurrere ab illo cognito. igitur intelligentię discurrerent. Secundo nullum obiectum facit distinctam notitiam alterius obiecti, nisi icludat in se virtualiter illud quia quod non includit aliud in entitate, non includit illud in cognoscibilitate. sed essentia intelligentiæ non includit virtualiter essentiam diuinam sub illa ratione distincta, igitur non est ratio cognoscendi eam distincte sub aliqua ratione. Propter hęc voluit, ꝙ quamuis intuitiue nulla intelligentia possit Deum distincte cognoscere naturaliter. bene tamen potest eum naturaliter distincte cognoscere abstractiue. Q. quidem nulla intelligentia possit intuitiue Deum naturaliter intelligere, probat: quia nulla creatura est naturaliter beata, & in hoc conuenit cum positione prima. Quo vero modo intelligentia Deum distincte abstractiue naturaliter intelligat, laborat vir iste, & tandem ponit cuilibet intelligentiæ inditam esse quandam speciem Dei naturaliter representatiuam, & hanc non vult esse naturalem cuilibet illarum hoc pacto, ꝙ intelligentia ex naturalibus suis possit illam acquirere, nec quia possit eam habere ex aliquo obiecto naturaliter, agente quia licet habeāt illam ab essentia diuina, tamen essentia diuina non naturaliter illam agit: quia nihil agit naturaliter ad extra. Sed dicitur naturalis, quia est intelligentiæ indita tanquam eius naturalis perfectio. Per hanc igitur speciem hoc pacto naturalem vult quamlibet intelligentiam Deum distincte cognoscere, & abstractiue. quia hæc species representat Deum non vt in propria præstantia constitutum, quia etiam absentem illum repræsentare est apta. Quare quælibet intelligentia Deum distincte cognoscit naturaliter, & abstractiue, naturaliter quidem quia per quoddam, quod est intelligentiæ naturalis pfectio, abstractiue vero, quatenus illud representat Deū non tantum quatenus præsens est, sed etiam quatenus absens. Quæ quidem species Deum indistincte representat quia illum sub propria & essentiali ratione, persuadet vir istæ positionem eius, primo quia naturalis beatitudo intelligentiæ est perfectior & maior naturali beatitudine hominis etiam naturaliter beati, & non videtur per quid sit maior, nisi per talem speciem. Secundo quia si quis vidisset essentiam Dei, potest memoriam habere illius notitiæ, vt de Paulo sacri omnes scribunt. & non videtur per aliud nisi per talem speciem seruatā. Hæc ille, cætera quæ dicit, quia attinent ad sacra, omitto. Sed pace tanti viri dixerim: hæc positio videtur dubia primo quia si notitia hæc dicitur abstractiua pro tanto, quia species illa potest representare essentiam diuinam

Prima conclusio tho. et Hēri.

2. conclusio.

Rōnes. Henri. quodl. 3. q. 3. & quodl. q. 7.

3. conclusio.

Excerptum primum.

Excerptum secundum.

Obiectiones Scoti in 2. lib. sententiarū di. 3. q. 9.

Positio Scoti in 2. sen. di. 3. q. 9.

Confutatio.

uinam præsentem, & absentem: tunc intellectus noster per speciem in ipso collocatam nihil posset intuitiue cognoscere, quia semper per talem speciem posset rem præsentatam vtroque modo cognoscere, & sic omnis talis esset abstractiua. Secundo videtur hæc species frustra quoniam quicquid potest Deus per causam secundam, potest agere sine illa, sed Deus & talis species possunt in intellectu intelligentiæ efficere notitiam distinctam essentiæ, igitur Deus solus, & perconsequens frustra hæc species ponitur. Tertio videtur q; hæc notitia non sit naturalis per talem speciem; quia si dicitur naturalis, quatenus est per speciem, quæ est naturalis perfectio intellectus intelligentiæ, tunc omnis notitia habita de Deo est naturalis, quia tam distincta abstractiua quàm distincta intuitiua est per aliquod quod est naturalis perfectio intelligentiæ, & non violenta, Signum autem quia ad illam est naturale desiderium, & ad illam enitimur peruenire. Quarto quæro de tali specie, vel est abstractior Deo representato: vel æque abstracta: vel minus abstracta non abstractior, quia nihil est immaterialius nihil separatius Deo. non minus abstracta, quia tunc non representabit Deum distincte & sub ratione qua est abstractus, & si æque abstracta: frustra ponitur, quia Deus seipso poterit tâtam notitiam efficere in quouis cognoscente. Quare hæc sunt mihi ambigua. Nonnulli in phia peripatetica clarissimi dixerunt intelligentiam mediam aliter cognoscere Deum, aliter intelligentias superiores, Deum quidem cognoscit per essentiam propriam intelligentiæ intelligentis quatenus illa essentia est imago Dei, vt Thomas & Henricus autumant, Intelligentias superiores vero per essentias illarum. ꝓbant quia intelligentiæ superiores comparantur inferioribus, vt formę intentionales, & non vt causæ effectrices, &, propterea non possunt cognosci nisi per essentias illarum, at Deus comparatur intelligentijs omnibus, vt causa effectrix, & non formalis, quia ex quo est infinitum ens, nullius pôt esse forma. Quare intelligentiæ intelligunt ipsum Deum per essentias earum quatenus essentiæ earum sunt effectuales ipsius Dei imagines. Mediæ autem superiores non quidem per essentias mediarum, quia non sunt effectuales imagines illarum: sed per essentias superiorum, quia ille superiores sunt formæ intentionales inferiorum. Sed hæc positio falsa est & phiæ non consona. Primo, quia Deus non aliter est beatitudo ipsis intelligentijs quàm sibi ẜm peripateticos: sed est sibi beatitudo quatenus sibi est intellectio, igitur omnibus alijs erit beatitudo quatenus illis est intellectio, & sic non tantum cæteræ intelligentiæ Deum intelligunt per earum essentias, sed etiam per Dei essentiam. Præterea non minus fœlices sunt semper intelligentiæ quam simus nos in statu adeptionis: quia vt dicitur in litera nos paruo tempore tales sumus, quales ille semper. Sed ẜm peripateticos nos in statu adeptionis sumus beati intellectione Dei intuitiua, quæque est per Dei essentiam, vt Auerroes in hoc lib. xij. declarauit igitur tali intellectione ille sunt semper beate, & ita intelligunt Deum semper per essentiam rei intellectę Tertio intelligentia inferior dependet à superiore in genere formæ & finis ẜm omnes peripateticos, igitur & in genere efficientis; tenet argumentum, quia forma finis & efficiens, est idem in separatis à materia, vt dicitur. Quare inferior intelligit superiores non tâtum intellectione intuitiua, quin etiam per essentiam propriam intelligẽtię intelligentis, quatenus est effectualis imago omnium superiorum. Hæc igitur positio non est peripatetica. Logici vero & nonnulli medici dixerunt intelligẽtias inferiores cognoscere sesemet ipsas & Deum & omnes superiores simplici, & cõposita, & syllogisticá siue discursoria notitia, & simplici. vtroque modo intuitiua & abstractiua. inferiores autem simplici & composita, & discursoria cognitione, & simplici, adhuc intuitiue, & abstractiue, probant totum hoc generatim, quia quicquid competit homini cõstituto in statu perfectissimo, debet intelligentijs competere, & adhuc perfectiori modo, sed homini beato his omnibus modis competit Deum & superas cognoscere intelligentias, igitur ipsimet intelligẽtiis. Minor patet, homo enim fœlix cognoscit Deum & intelligentias cognitione simplici cognititione composita & quidditatiua & qualitatiua discursoria, quia illorum effectus equorum proprietate syllogizat multa de illis intuitiue. quia per essentias illorum, aliter non esset fœlix abstractiue, quia cognoscit imagines representatiuas illorum. igitur omnibus modis. Speciatim idem declaratur, quia quælibet intelligẽtia cognoscit se, eiusque essentiam: quæque est imago non quidem representatoria omnium superiorum causarum, sed discursoria, è cuius proprietatibus cognitis potest multa syllogistice cognoscere de omnibus superioribus. præterea quælibet intelligentia cognoscendo eius essentiam, cognoscit omnia quidditatiua & qualitatiua essentię, igitur cognoscit compositæ quædam de se, & diuise alia. Amplius cognoscere potest similia de superioribus. composite vel diuise. Rursus cognoscit se & eius essentiam intelligit omnes superiores, & Deum per species inditas, igitur potest illas cognoscere intuitiue, quando illas cognoscit in proprijs existentijs, & abstractiue, quando cognoscit representatiua illarum, quare omnibus modis. & forte adhuc sensum Plato & Porphyrius voluerunt angelos esse rationales, dicit enim Porphyrius mortale separare nos ab illis, & nõ rationale, quia sumus rationales nos & dij. Hæc illi. Sed isti errant mirabiliter, quia quod peripateticos aliter nos intelligimus Deum & cætera separata, & aliter illa sese intelligunt, nos enim illa intelligimus per attributa, modo attributa sumuntur ab entibus causatis: quæ sunt in materia, vt dixit Auerroes, & sic Deus aliquo pacto videtur esse in materia, pro quanto attributa sibi accipiuntur ex his quæ sunt in materia, Deus autem & ille substantiæ non sese intelligunt per attributa collecta à rebus causatis, & propterea non intelligunt formãdo propositiones de se, nec syllogismos. Quare Deus & cæteræ substantiæ separate non possunt sese intelligere nisi simplici cognitione, & hæc est sententia Aristo. 9. huius: & in lib. 3. de aia, & vbique. Præterea apud peripateticos in separatis non est accidens nec motus, igitur nec compositio, nec discursus, sed solum simplex cognitio. Tertio homo fœlix intelligit Deum & substantias illiusmodi simplici cognitione. Sed substantiæ ille cognoscunt semper Deum & sese semper quemadmodum nos dum sumus fœlices: igitur ille non possunt intelligere Deum & sese nisi cognitione simplici, Quarto si ille possunt composite & diuise intelligere & discurrere possunt errare. Hæc enim omnia fiunt ad errorem euitandum. Vbi nãque error non est possibilis, non erit possibile intelligere his modis, Sed ille non possunt errare, in separatis enim substantijs: nec est error nec falsum, nec peccatum, igitur non possunt cognoscere nisi cognitione simplici. Hęc de positionibus.

Marginalia: Positio tertia. — Confutatio. — Côm. 37. — Côm. 36. — Positio logicorum & P. Veneti. — Confutatio. — Côm. 39.

CAPVT

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Quod sacri differunt à philosophi.

CIRCA disputationem præsentem debes scire, ꝙ phi debent discordare à catholicis tenendo eorum principia, ideo primo videamus principia phorum. Secundo ex illis opinionem eorum dilucidabimus. Postea videbimus principia catholicorum, & ex illis dilucidabimus veritatem. Quantum ad primum principia phorum sunt multa. *Primum. principium.* primum, omne possibile & melius in sempiternis est necessarium, hoc habetur secundo cœli. *Secundum.* Secundum est, intelligentiæ inferiores possunt intelligere Deum & oẽs superiores intuitiue, & hoc pacto intelligere illarum est melius, hoc esse possibile fatentur simul sacri & phi. amplius illud esse melius autumãt omnes leges. Ex his habetur propositum, videlicet ꝙ intelligentiæ inferæ Deum & superas intelligunt intuitiue de facto & semper. *Tertium.* Tertium principium phorum est ꝙ nihil est in separatis substantijs, quod non sit substantia, hoc declararunt vbique, quia formæ simplices non possunt esse subiectæ. Ex hoc sequitur ꝙ intelligentiæ inferæ non possunt Deum: nec superas substantias intelligere intuitiue per speciem inditam, q̃ posuit quidam, quia illa est accidens. nec per hoc ꝙ essentia Dei & superiorum substantiarum causant aliquam notitiam præter substantiam intellecte rei & intelligentis, propter eãdem causam, quia illa non esset nisi accidens, igitur illa cognitio intuitiua erit solum per essentiam rerum intellectarũ. *Quartum.* Quartum principiũ est quod essentia cuiuslibet intelligentiæ inferæ est imago non quidem repræsentatoria Dei & superiorum, sed effectuaria, patet hoc quia omnes superiores sunt causæ inferiorum in triplici genere causæ: vt dictum est. *Dilucidatio.* Tunc dicamus ꝙ triplex est notitia simplex quædam quę est ipsa res intellecta & hæc non potest esse nisi intuitiua, quia nõ potest esse nisi rei, vt præsens quędam quę est ipsius rei similitudo. & hæc non potest esse nisi abstractiua, quædam quę est ipsius rei effectus: siue ipsius rei causa, & hæc vocatur specularis, non tamen intuitiua nec abstractiua, dicitur autem quælibet harum simplex, quatenus quælibet harum est rei simplicis, & non compositæ. Tunc apud peripateticos dicendum ꝙ intelligentiæ mediæ naturaliter relicte Deum & superas formas cognoscunt bifariã, videlicet intuitiue: cognitione quę est ipse res cognite, specularitér cognitione quę est ipsius Dei & superiorum formarum effectus, inferas autem cognoscunt vno tantum modo, videlicet specularitér. quatenus cognoscũt illas cognitione, quæ est illarum causa. Hæc dilucidatio patet ex dictis. Q. quidem cognoscant Deum & superas substãtias intuitiue, deductum est, quia hoc est illis possibile & melius per primum principium. Quod vero intuitiue, cognitione, quæ est ipse res cognite, deductum est per tertium principium, quia in illis oẽ quod est, substantiæ est. Præterea quod infere substantiæ Deũ & superas cognoscũt speculariter cognitione quæ est ipsarum rerum cognitarum effectus, deductum est per alia principia, quia cognoscunt suas essentias: quæ sunt Dei & superiorum effectus speculares. Quod denique superiores inferas cognoscunt speculariter cognitione, quæ est illarum causa, deductum est, quia cognoscunt suas essentias, quę sunt inferarum causę. Hæc peripatetici. *Positio catholicorum.* Quantum ad secundum dicamus ꝙ catholici tenent opposita principia, primum enim est ꝙ nihil est simpliciter necessarium nisi Deus ipse. Secundum est ꝙ quicquid Deus agit ad extra, libere & contingẽter agit. Tertium est ꝙ illud est naturale alicui, aut quod competit ei per naturam, aut quod datur sibi ab agente mere naturaliter agente. *Dilucidatio catholica.* Ex his colligitur primo ꝙ mediæ intelligentiæ in suis propriis naturis collocatæ Deũ & superas substantias intelligunt speculariter, cognitione videlicet quæ est illarum substantiarum effectus. inferas autem cognitione, videlicet quæ est quasi illarum causæ declaratur, quia dum propriis naturis derelinquuntur, non habent speciem aliquam à Deo naturaliter influxam, nec ab aliquo infero, nec habent aliquid nisi essentias earum tantum, quæ sunt superiorum omnium effectus, & inferiorum causę, igitur n possunt nõintelligere superas & inferas, nisi cognitione, quæ est ad superiora effectus, ad inferiora autem causæ. Secundo colligitur ꝙ intelligentiæ omnes sunt supernaturaliter beatæ. quia non possunt esse beatæ nisi quia Deus causat in illis actum intelligendi beatificum, siue immediate, siue mediante specie modo patet ꝙ Deus non causat talem actum naturaliter per dicta principia, nec talis actus est quid essentiale illis, igitur intelligentiæ non sunt nisi supernaturaliter beatæ. Et hæc fuit positio doctoris nostri Thomæ, & doctoris solemnis Henrici, quam enixus est calumniari quidam. Hæc catholici. Hactenus de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS elucidatis, ad primam negatur maior secundũ peripateticos, Deus enim apud eos non est infinitus. Sed virtute & vigore limitatus. Secundum vero catholicos negatur minor, quia Deus & si sit infinitus, potest cognosci aliqua rõne ab intelligentiis, non aũt cõprehendi vt dictum est, & propterea cognitio quam habẽt intelligentiæ de Deo distat in infinitum à cognitione, quam habet Deus de seipso. Ad secundam peripatetici concedunt argumentum, & ꝙ beatitudo est naturaliter acquisibilis, vt dictum est. Secundum vero catholicos, falsum est antecedens, non enim Deus cognoscitur intuitiue sed per essentiam intelligentiæ cognoscentis. Ad tertiam concedunt totum catholici, at peripatetici negant argumentum, quia intelligentiæ nõ vno modo me cognoscunt, sed intuitiue. & per essentiam cognoscentium. Ad quartam patuit solutio, non enim modus cognoscendi noster est vniuocus modo cognoscendi illarum, ille enim nec se, nec inferas intelligentias, nec dum compositæ, aut diuisæ, aut discursiue cognoscunt, hoc enim est propter imperfectionem virtutis cognoscentis, nos autem cognoscimus his modis, & in statu etiam intuitiue, & propterea modus cognoscendi illarum est perfectior modo nostro. Ad quintam concedo apud phos ꝙ intelligentię attingunt Deum & sc̃dm omnem rationem attingentiæ, tamen talis attingentia nõ est nisi intuitiua, & non per compositionem prædicatorum, vel syllogismum. Vnde debes scire ꝙ prædicata quidditatiua & qualitatiua sunt illis attributa ex parte nostra, cum nos illas substantias cognoscimus per effectus repertos in nobis. at ex parte earũ nulla in illis sunt prædicata huiusmodi at cum illæ sese intelligant simpliciter, & nõ ex parte nostra, idcirco illa cognitio est simplex & non per compositionem, vel diffinitionem, vel syllogismum. Ex hac declaratione sequitur esse aliquam cognitionem perfectissimam de aliqua re, quæ nec est quidditatiua, nec qualitatiua, sed simplex & intuitiua, patet de cognitione, qua ipsę cœlicæ animæ sese cognoscunt, & qua Deum etiam intelligunt. Si quis autem vult defendere positionẽ nostri doctoris Thomæ quæ catholicæ sentiendo est veritas ad rationes factas

ctas

ctas in contrarium facile respondetur. Ad primam negatur consequentia, & conceditur antecedens, non.n. sufficit ad discursum illud quod assumit, oportet enim addere ꝙ diuersis actibus essentia illa sit cognoscibilis & Deus, modo vnico actu tam essentia intelligentiæ, quam essentiam Dei intelligitur, & propterea non discurrit. Præterea discursus debet esse ab aliquo prius noto, vel apto prius nosci, quod non est in propositio, & hoc nondum vidit arguens. Ad secundam responderet expositor noster ꝙ obiectum illud continet essentiam Dei virtualiter instrumentaliter. vnde effectus continet causam, & causa effectum. causa quidem effectum virtualiter principaliter effectus causam virtualiter instrumẽtaliter, & hoc sufficit. Ad rationes probante speciem respondendo. Ad primam dico ꝙ beatitudo intelligentiæ excellit illam hominis, quatenus essentia intelligentiæ per quam cognoscit Deum excellit effectus naturales, per quos cognoscit homo & hoc pacto beatitudo naturalis intelligentiæ est maior beatitudine naturali hominis. Ad secundam dico ꝙ videns essentiam Dei nõ videt nisi supernaturaliter secũdum catholicos, & hoc pacto supernaturaliter creabitur illa species, & non naturaliter, vt fingit arguens. Ad rationes pro positione sorticolarum patuit solutio, intelligẽtię enim perfectius cognoscunt ea quæ cognoscũt, non quia pluribus modis cognoscant. non enim componendo vel syllogizando intelligunt, quoniam non sumunt cognitionem ab effectibus & ab attributis ipsis effectibus, sed cognoscunt sese per essentias earum. Ad secundam dico ꝙ circunscripta compositione ad nos illis nullæ insunt proprietates, nulla attributa, nulla prædicata. Sed quoniam cognoscunt sese circunscripta compositione ad nos, hac ratione intelligendo nec componunt nec diuidunt nec syllogizant, nec discurrunt at quia nos illas non intelligimus nisi ab his, quæ reperiuntur in effectibus, hac ratione illas substantias non cognoscimus nisi componendo prædicata, vel diuidẽdo, vel syllogizando. Et de decima disputatione hactenus.

Quoniam & delectatio actus huius, & propter hoc. Tex. cõm.39.

Vel mouet autem sicut appetibile &c. Tex.cõm.36.

DISPVTATIO VNDECIMA

De ea, qua mouent, orbes intelligentiæ ratione.

Num intelligentiæ in mouendo moueant vt assimilentur primo mouenti.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod intelligentiæ non moueant, vt assimilẽtur primo motori, arguitur primo quia mouent propter nos, vt dicitur secundo cœli, Sed mouere propter nos non est mouere vt primo motori assimilentur, igitur quæstio falsa. Secundo si mouerent, vt assimilentur Deo, tunc aliquando talem similitudinem nãciscentur, aliter frustra esset talis actio, & sic aliquando cessaret motus cœli contra phos. Tertio illæ mouẽt ꝑpter naturas earum, quia videlicet sunt naturæ motiuæ, vt dicit Auicẽna, igitur de necessitate naturæ, & consequenter propter nullum finem. Quarto similitudo est vnitas qualitatum, sicut æqualitas vnitas quantitatum, & identitas vnitas substantiarum, ea enim sunt similia, vt dicitur, Quinto huius, quorum quãtitas vna est, è qualia vero quorum quantitas vna, eadem, quorũ substantia vna. Sed Dei & intelligentiarum non potest esse vna qualitas, eo quia nullũ accidens cõpetit illis nec põt illis competere vna quantitas, nec vna substantia, igitur intelligentiæ per nihil possunt Deo assimilari, nec equales effici, nec eædem videri. Quinto si intelligentiæ mouent vt primo assimilentur motori. Tunc primus motor esset finis omnium motuum & actionum, quibus mouent & agunt intelligentię. Sed hoc est falsum, quia finis est qui per actionem & motum aquiritur, at Deus non acquiritur nec aliquid Dei, igitur nõ est finis motuũ. Sexto primus motor non mouet effectiuæ agendo motum alicuius orbis vel totius cœli, quia (vt dicitur in textu) mouet vt intelligibile, & appetibile, igitur tales substantiæ si mouerent vt assimilarentur primo motori, deberent mouere vt fines, & non effectiue. Septimo si mouẽt, vt Deo assimilarentur, tunc nunquã quiescerent, hoc est falsum, quia finis omnis motus, est quies, & laborum ocium, quare essent semper in miseria. Octauo si mouerentur vt primo assimilarentur motori, tunc æmulatoriæ mouerent, quod est nefas tantis substantiis. & deducitur consequentia, quia emulatio, vt dicitur in lib. Ethico. in hoc differt ab iuidia, quia inuidus vult agere, vt destruat compar emulator vt ei efficiatur aut par, aut maior, aut similis, quare inuidæ vel emulatoriæ mouerent. In contrarium videtur Aristo. qui dicit primam substantiam mouere vt appetibile & intelligibile, & cæteras substantias vt appetentes & intelligentes, modo nihil videtur appetere & intelligere nisi similitudinem Dei quantum possunt, vt Auerroes indicat. Quare videtur mouere, vt diuinam nãciscantur similitudinem. Hæc de dubitationibus. Cõm.36

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

QVID per primum motorem in disputatione intelligamus, non semel patuit, at replicamus volentes per primum motorem illud quod sacri, & omnes gentes Deum dicunt, qui primus motor dicitur, vt nunc supponimus, quia est primum efficiẽs, est enim Deus id è quo cœlum & tota natura depẽdet, vt dicit Plato. Amplius quia mouet vniuersum, primo & principalissimo motu, videlicet diurno, hic enim est primus & principalis motus apud peripateticos, eo quia per hunc habetur continuitas & ꝑpetuitas, cæteri motus sunt cãæ mutationũ & generationis corruptionisũe. Similia vero ea sunt, vt dictum est proximo capite, quorum qualitas est vna, verum vt quantitas dicitur bifariam, altera quidem molis, altera virtutis, sic qualitas dicitur bifariam, altera quæ est accidens secundum quod quales sumus, altera quæ est perfectio, secundum quàm quales dicimur, dicimur enim quales bonitate, & malitia, quorũ nullum est accidens, sumus autem quales albo & nigro, quæ ambo sunt accidentia. Hæc pauca de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

AVERROES in peripatetica familia clarus voluit intelligentias cœlicas mouere sua corpora, vt sint & cõseruentur in optima dispositione. Propterea lib.2. de cœlo dicit illas primaria intentione mouere propter se, secundaria autem propter nos. Vnde pro suæ opinionis declaratione Auerroes voluit duas propositiones. prima erat ꝙ intelligentiæ sunt in optima dispositione per hoc quod mouent. Secunda erat ꝙ talis optima dispositio, quàm habent per hoc quod mouent, non est de nouo acquisibilis, sed bene per motum ipsum conseruabilis, Positio Auer.

seruabilis, igitur mouent vt in optima dispositione cõseruentur. Quare principaliter mouent propter se, hoc est vt conseruentur. Secundario propter nos, hoc est propter conseruationem nostram. Hęc Auer. in quampluribus locis. *Obiectiones, Egid.* Obiicit autem huic positioni nouus expositor in lib. de generatione. primo quia quod corporibus competit, est infimus gradus. at mouere competit corporibus, igitur si intelligentiæ essent in optima dispositione per hoc quod mouent, tunc essent in optima dispositione per gradum infimum. Secũdo optima dispositio intellectus est beatitudo. Sed nihil põt beari per operationem exteriorem, igitur nulla intelligentia est in optima dispositione per hoc ꝙ mouet. vnde sub alijs verbis esse in optima dispositione est esse in statu ac beatitudine. Sed intelligentiæ per hoc ꝙ mouent, non sunt in beatitudine, igitur per hoc ꝙ mouent, non sunt in optima dispositione. Minor patet. 10. Ethico. quia fœlicitas non est in mouendo, sed in cognoscendo. Tertio motus non est finis intelligentiæ, quia vt dicitur primo politicæ finis est in ĩfinitum appetibilis quo modo non est motus ipse appetibilis, igitur non sunt in optima dispositione propter hoc ꝙ mouẽt. Hęc nouus expositor. Amplius arguere nos sumus soliti, qa quod non est corruptibile, non est conseruabile. Sed intelligentię non sunt corruptibiles, igitur non sunt per motum in optima dispositione conseruabiles. sed euadere potest Auerroes ab his argutijs. *Solutio obiectionum.* Ad primam debes scire ꝙ intelligẽtia, & est anima & est intellectus, quatenus quidem est intellectus, eius optima dispositio est intelligere primam substantiam, quæ est Deus, intellectione videlicet intuitiua, quæ est Deus ipse, vt dictum est. quatenus quidem est anima eius perfectio est mouere suum corpus perfectiori & nobiliori motu, quo ꝑfectissima & nobilissima mouentur animalia, qualis est motus circularis perpetuus. Ad formam dico ꝙ intelligentiæ sunt in optima dispositione quatenus animæ sunt per hoc ꝙ mouent, non quidem per hoc ꝙ mouẽt simpliciter quauis specie motus, sed per hoc ꝙ mouent perfectiori & nobiliori motu, quo mouẽtur perfectissima animalia, quæ sunt cœli, qui quidem motus est circularis, vt dictum est. Quatenus autem intellectus, ipse sunt in optima dispositione per hoc ꝙ amant & intelligunt Deum, intellectione videlicet & amore, qui est Deus ipse. Ad secundam per idem patet solutio. intelligentiæ mouent vt sint in optima dispositione non quidem vt intellectus, sed vt aĩæ, nam aĩa est in optima dispositione dum viuit vita nobiliori, qualis est motus circularis, quo viuunt diuina corpora. Ad tertiam dico ꝙ motus est finis quo finis gratia cuius est conseruari in optima dispositione. Intelligentiæ igitur non mouẽt, vt moueant tanquam ob finem gratia cuius agant, sed mouent, vt cõseruentur in optima dispositione animastica. Ad quartam solemus dicere ꝙ duplex est conseruatio, quædam præseruatoria à corruptione, eo modo quo conseruamus vinum, ne acescat, & carnem sale ne putrescat. & hac conseruatione non conseruantur substantiæ illæ per motum, nihil enim conseruatur hac cõseruationis specie, nisi corruptibile. Alia conseruatio est coexistitoria, eo modo quo materia conseruatur successu formarum, non enim materia hac successione cõseruatur, quia ipsa sit corruptibilis sed quia nullis in ea positis formis, ipsa esset nihil. quare, vt sit semper ens conseruatur successu formarum, est enim hæc conseruatio coexistitiua: & non præseruatiua, & hoc pacto intelligentiæ illę conseruantur per hoc ꝙ mouẽt, nisi enim mouerent, non essent apud peripateticos, vt igitur sint, mouent & sic potest Auerroes euadere. *Obiectio nostra.* Sed licet euadere possit Auerroes ab his, non tamen eius positio videtur mihi vera, quia ex eius positione non apparet quor per hoc ꝙ mout, sinẽt in optima dispositione, cum enim dicitur illas esse in optima dispositione, quia mouent perfectissimo motu, adhuc quærendum est, quor motus hic sit perfectissimus. Secundo hæc causa videtur friuola, quia aut mouent, vt sint in optima dispositione simpliciter, aut in optima dispositione quæ est illis possibilis non vt sint in optima dispositione simpliciter, quia in illa solus Deus existit, in qua nihil citra Deum esse potest, igitur ĩ optima dispositione, quæ est illis possibilis, & sic hæc causa nõ esset propria, sed communis, omne enim agens, & omne patiens agit aut patitur, vt sit in optima dispositione, quę sibi est possibilis. *Alia positio peripateticorum.* Propter hæc alij peripatetici vt Them. & Alexander dixerunt tales substantias mouere, vt conseruentur in similitudine diuina, Deus enim mouet vniuersum motu diurno, tales igitur dum mouent sua corpora, & si non moueant diurno motu, saltem mouent motu circulari, quo generatim omnes illæ substantiæ mouent, igitur mouent vt assimilentur primo motori, in cuius similitudine constitutæ ipsæ conseruantur in esse, & in optima dispositione. Ex hoc sequitur ꝙ mouent, vt sint in optima dispositione, & vt assimilentur Deo, quia optima dispositio, & sic Deo assimilari idem, aut quia sunt in optima dispositione quia mouendo sunt Deo mouẽti similes. *Obiectiones Egid.* Obijcit autem nouus expositor huic positioni in eodem libro de generatione. primo quia siue moueant, siue nõ, semper sunt Deo simillimæ, quia semper intelligunt & amãt per earum essentias, eo modo quo Deus intelligit & amat se, igitur frustra datur hæc assimilatio. Secundo hęc assimilatio est modica & communis omnibus omnia Deo assimilantur per hoc ꝙ operantur, ignis enim per hoc ꝙ calefacit, Deo est similis, quare hæc causa est modica, & communis. *Obiectio authoris.* Obijcere etiam solemus nos, quia impossibile non est appetibile. Sed intelligentias assimilari Deo est impossibile, quoniam distant ab illo per infinitum, igitur non est appetibile. *Plato positio.* Plato autem in tymeo aliter intelligentias, quos Deos secundos appellat, mouere dicit, ait enim Deum in septem diebus compleuisse opus suum, quod Moses noster diligenter declarauit, è quo ferunt Platonem accepisse post modũ iussisse Dijs secundis creare alia mortalia, & quoniam mortalia creari non possunt, nisi per motus cœlicos, vt pariter Plato & Arist. credunt, iussit Dijs secundis mouere sua corpora cœlica. Quare vult intelligentia mouere nullam aliam ob causam, nisi vt Deo obediant non enim vt conseruentur, quia sola Dei voluntate conseruantur, quæ (vt dicit) maior est nexu illarum ad non esse nec vt assimilentur, quia siue moueant, siue non, similitudinem nactæ fuerunt per hoc ꝙ creatæ sunt à Deo in esse intellectuali quare mouent finaliter, vt Deo Deorum obediant. *Positio Maurorum.* Mauri quos narrat Auer. parum à Platone differentes dixerunt intelligentias mouere sua corpora. vt Deo placeant Differunt autem placere & obedire. nam obedimus coacte. placemus libere. Præterea obedimus mandatis. placemus amicis. Dij igitur secundi mouent, vt libere Deo placeant: tãquam amica, qui gratanter hoc recipit. videtur autem hæc positio sonorior illa Platonis, quia si dedit nobis inferis liberam actionem, consonum est vt illis magis

magis dederit: vt igitur nos non iussu agimus, sed libere vt Deo placeamus: sic ille non iussu, sed libere Deo placent, quare mouent, vt Deo placeant, placent autem Deo, quia Deus amat bonum vniuersi, quod non conseruatur, nisi motu, quare mouẽdo Deo placent. *Obiectiones Auic.* Obiicit autem positionibus his Auicen. primo quia in his, quæ sunt à natura, nec placemus, nec obedimus. Sed animæ cœlorum mouent eorum corpora mere naturaliter: igitur nec vt placeant, nec vt obediant. minor probatur, quoniam non est in potestate animę dum est in corpore viuificare illud, vt patet secundo de anima, mere enim naturaliter anima hominis dum in ipso est corpore, corpus viuificat. Sed intelligentia est in cœlo, vt anima, igitur mere naturaliter illud viuificat. Sed nõ veuificat illud gradu vitæ, qui est sensus, quia cœlum non sentit, nec gradum vitæ, qui est nutritio, quia cœlum non nutritur, & sic de alijs, igitur gradu vitæ, qui est motus, igitur mere naturaliter mouet. Secundo non est in potestate animæ perficere corpus. Sed animæ cœlorum non perficiunt corpora per hoc ꝙ illis insunt, vt formæ dantes esse: sed per hoc quia sunt formæ mouentes. igitur nõ est in illarũ potestate cœlos mouere, quia sic in earum potestate esset cœlos perficere. *Positio Auic.* Propter hæc Auic. clarissimus philosophus credidit intelligentias mouere cœlos necessario necessitate naturæ, videlicet quia sunt illorum naturales animæ quæ necessitate naturę corpora perficiunt. *Confutatio.* Sed pace tanti phi hæc positio sic nude intellecta videntur erronea, primo quia tunc intellectuale substantiæ agerent absque fine præconcepto. In hoc enim differunt intellectus & natura, quia natura agit vt directa apte concipiente at intellectus ipse est, qui non agit nisi præconcipiat. hoc intelligitur in. 2. physicæ auscultа. Secundo Arist. in. 2. physico. probat naturã agere propter finem, igitur à fortiori entia nobiliora naturæ. Tertio non minus perfecte animæ cœlicæ mouent cœlos: quàm animæ naturæ nostra corpora. Sed animæ nostrę mouent præconcipiendo finem, igitur & illæ. Amplius nostræ animæ mouent voluntate & cognitione, igitur & illæ. præterea nostræ animæ mouent libere, igitur & illæ. Hęc igitur positio non est vera. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Catholici & philosophi differunt. Positio suppositio.

CIRCA dilucidationem, quia catholici discordant a phis: primo opinionem philosophorum dilucidabimus. Secundo veritatem catholicam approbabimus. Quantum ad primum accipiamus primo non esse aliqua similia, nisi ea quorum qualitas vera, vel metaphorica sit eadem. est autem vera qualitas accidens, secundum quod quales sumus, vt album, nigrum, sedere, & id genus qualitas, metaphorica est perfectio quędam, ẜm quales dicimur, vt rationale, sensibile, animal, & id genus. *Quotuplex qualitas. 2. conclusio. Similia trifariam.* Secundo accipiamus aliqua dici similia trifariam, quędam ẜm formam genericam, vt omnia qualia. quędam secundum formam specificam, vt omnia calida. quædam secundum gradum formæ specificæ, vt omnia calida, vt quatuor, quæ quidem sunt similia secundum gradum formæ specificæ, sunt similia secundum formam specificam, & secundum genericam, & non econtra. quæ vero sunt similia secundum formam specificam, sunt similia secundum formam genericam, & non econtra. *3. conclusio.* Tertio accipiamus quòd intelligentias & res qualuis possumus intelligere assimilari Deo quouis modo similitudinis bifariam, *Duplex similitudo.* aut similitudine æqualitatis, & hoc pacto æmulator nititur assimilari compari. Aut similitudine ꝓportionis, eo modo quo paterfamilias enititur assimilari regi per hoc ꝙ eius domum gubernat. *4. conclusio. Optima dispositio duplex.* Quarto accipiamus ꝙ duplex est optima dispositio intelligentiarum, quædam optima simpliciter, videlicet illa, quæ eis competit, vt sunt intellectus, qualis est intelligere Deum intellectione, quæ est Deus. quædam secundum quid, quæ competit illis, vt animæ sunt, qualis est mouere optimo & perfectissimo motu. *5. conclusio.* Quinto accipiamus intelligentias nec posse esse in optima dispositione quouis modo, nec Deo similes nisi moueant optimo & perfectissimo motu. probatur, quia non possunt esse tales, & tales nisi sint, & nõ possunt esse ẜm phos, nisi moueant, igitur suppositio vera. *6. conclusio. Duplex finis.* Sexto accipiamus duplicem esse finem actionis intentum & alterum euentum, verbi causa miles militat propter victoriam tanquam propter finem intentum, propter finem vero euẽtum militat propter honorem, propter vtile, propter similitudinem, qua regibus assimiletur. *Dilucidatio peripateticorum. 1. conclusio* His suppositis ẜm peripateticos, dicendum primo intelligentias mouere vt sint in optima dispositione & simpliciter, & ẜm quid, tanquam propter finem intentum. probatur, quia non possunt esse in prima dispositione simpliciter quæ competit eis vt intellectus sunt, nec in optima dispositione ẜm quid, quæ competit eis, vt animæ sunt, nisi sint, & non possunt esse, nisi moueant per quintam suppositionem, igitur mouent, vt sint in optima dispositione vtraque tanquam propter finem intentum. *2. conclusio.* Dicendum secundo intelligentias mouere, vt assimilentur primo motori tanquam propter finem euentum probatur quia principaliter tanquam propter finem intentum mouent, vt sint in optima dispositione. Sed quo sunt in optima dispositione simpliciter sunt Deo simpliciter similes, quo autem sunt ĩ optima dispositione ẜm quid, sunt Deo similes ẜm quid igitur mouent, vt Deo assimilentur, tanquam propter finem euentum. *3. conclusio.* Tertio dicendum illas mouere, vt assimilentur Deo non similitudiine æqualitatis, sed similitudines proportionis, non quidem in qualitate vera, sed metaphorica. Hoc ex suppositionibus est perspicuum: nec aliter declaro. *4. conclusio.* Quarto dicendum illas mouere vt assimilentur Deo similitudine proportionis secundum formam genericam, & specificam, non autem secundum gradum formæ specificæ, probatur quia impossibile non est appetibile at esse Deo similes secundum proportionem gradualiter est impossibile, generice autem & specificæ est possibile, quia secundum genus sunt similes, quia omnia sunt entia substantiæ, & res secundum speciem etiam, quia omnes sunt intellectus, at secundum gradus fieri non potest. Quo igitur modo intelligentiæ mouent, vt Deo assimilentur, quæúe sit isthæc similitudo, amplius quo modo mouẽt vt sint in optima dispositione, & quæ sit hæc optima dispositio, ex hisce patet secundum philosophos. *Quæ catholici 1. suppositio. multiplices angeli.* Nunc quæ catholicæ sint dicenda transigamus, & primo quòd intelligentiæ, quos græci angelos appellant ex operæ creationis diuinæ fuerunt in multiplici differentia, quædam ex operæ creationis diuinę fuerunt motui cœlorum. Alij missiuij, alij ad alia opera instituti, vt docent sacri. Hæc distinctio est catholica, & nunc tanquam credita supponatur. *2. suppositio. Duplex necessarium.* Secundo dicamus quòd necessarium duplex est. alterum simpliciter, vt Deum esse. Alterum secundum quid, vt comedere, est enim comedere nobis necessarium si viuere volumus, non autem simpliciter. *Dilucidatio catholica prima 1. conclusio.* Tunc dicendũ ꝙ intelligentiæ cœlicæ

mouēt nec propterea quia sint in optima dispositione, nec quia sint Deo similes, probatur, quia sine motu possunt esse Deo similes, & in optima dispositione. 2. conclusio. Secundo dicendum illas mouere, quia ex opere creationis diuinæ productę fuerunt motiue necessario, non quidem simpliciter, vt credidit Auicen. sed secundum quid, hoc est quousque perficiatur generatio. has autem mitti, quia fuerunt productæ missiue, atque alias alia facere, quia ad illa fuerunt productæ. 3. conclusio. Tertio dicendum illas mouere vt restaurentur naturæ angelicæ deperditæ. non enim poterant recuperari nisi per generationem hominum, modo homines non possunt generari nisi per motum cœli, igitur mouent vt angelicæ naturæ recuperentur. Hunc autem finem philosophi ignorarunt, qui solum philosophati sunt ex sensibus, at sacri qui per reuelationem veritatem tradiderunt, potuerunt hanc veritatem dicere. Excerptum. Ex his sequitur ꝙ motus ille non fuit necessarius ex operæ creationis tantũ, vt nonnulli catholici crediderunt, nec necessarius necessitate naturæ createę, vt Auic. voluit, se necessarius secundum quid necessitate finis, qui est deperditarum naturarum instauratio. & hac ratione non semper mouent, sed eousque quousque dictum finem nanciscantur. 3 dilucidatio. Nonnulli catholicorum græcorum, vt idicat Eusebius, aliter & forte melius dicunt, asserunt enim angelos cælicos ex opere creationis effectos esse, vt virtutes instrumentarias diuinę virtutis, quibus & cœlici motus agerentur, cœlicos vero motus, vt generationes & corruptiones præcipue hominum emergerent generationes & corruptiones hominum vt deperditæ naturæ repararentur. Quare si quæritur propter quid mouent cœlicæ intelligẽtiæ, immediate dici potest, quia ex operæ creationis sunt factæ vt mouent, dici potest vt generationes & corruptiones emergerent. & si quæritur propter quid sunt generationes & corruptiones, dici potest tandem vt natura deperdita reparetur, igitur tales substantiæ mouent tandem, vt tales substantiæ reparentur. Quibus è rebus patet cœlicas intelligentias nõ mouere vt assimilentur Deo, nec, vt sint in optima dispositione. quia siue mouent, siue non mouent, sunt in optima dispositione, & similes Deo pro suis naturis, & rationibus, quemadmodum nec homines fuerunt vt deperditum recuperaretur prĩcipaliter, homines enim tanquam ob finem intentum facti sunt, vt Deum intelligant, & ipso intellecto fruerentur. tanquam tamen finem euentum facti sunt, vt deperditum instauretur. Hæc catholici hactenus de dilucidatione.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His adamussim apertis atque prælibatis, ad primam solutum est per Auerroem. dictum est enim intelligentias principaliter mouere propter se. Secundario propter nos. Ad secundam patet etiam solutio, non enim mouetur, vt similitudinem nanciscantur, sed vt habitam conseruent, & propterea non quam cessabit motus ille apud philosophos, quid vero sit dicendũ catholice, patuit. Ad tertiam negatur authoritas Auicennæ, vt fuit dictum in positionibus. Ad quartam patuit solutio: accipitur enim qualitas metaphoricæ perfectionaliter: ceu quantitas. Ad quintam dico ꝙ ratio concludit Deum non esse finem quo, sed gratia cuius: amplius non esse finem generationis: sed rei generate. Ad sextam dici potest secundum philosophos antecedens esse falsum, quia philosophi volunt Deum mouere vniuersum motu, diurno, & propterea intelligentiæ in mouendo assimilantur Deo, generice quidē, quia mouent vt ipse Deus, specifice vero quia mouent motu circulari, non autem gradualiter, quia non motu diurno, Sed alijs gradibus motus. Ad septimam patuit solutio, ꝗm enim philosophos cœlum nũquã quiescet, quia licet quies sit finis motus recti, non tamen finis motus circularis. Ad octauam nego consequentiam, quia non mouent vt assimilentur Deo similitudine ęqualitatis, sed similitudine proportionis. Hæc philosophi ad has rationes. Ad obiectionem contra positionem Auerro, patuit solutio, quoniam declarata positione, vt in dilucidatione fecimus, ablata est obiectio, patet enim ꝙ illę mouent, vt sicut in optima dispositione, & simpliciter, & secundum quid apud Auerroes & Arist. quia nisi mouerent, non essent, & nisi essent, non essent in optima dispositione. Vnde vt animæ sunt, mouent, vt sint in optima dispositione animastica, vt intellectus, mouent vt sint in optima dispositione intellectuali. Ad rationes Egidij patuit solutio. Ad primam tamen dico quòd secundum peripateticos si illæ non mouent non sunt similes Deo simpliciter, nec secundum quid quia non sunt, & propterea mouent tandem vt sint similes. Ad secundam fallit Egidius, hæc enim assimilatio est plurima, quia est in genere, & specie, & improportione, qualis non est illa ignis. Amplius est plurima, quia sine hac nulla illarum esset. Hæc de vndecima disputatione.

Eodem Tex. & cõm. 39.

DISPVTATIO XII.

De vnitate & trinitate in diuinis.

Num cũ vnitate diuinæ essentiæ stare possit trinitas aliqua.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

Qvod cum vnitate diuinæ essentiæ stare non possit aliqua trinitas. Multifariam arguitur. Primo cum vnitate non stat multitudo, quia vnũ & multa diuidũt ens ex opposito. Sed diuina essentia est vna & trinitas est multitudo, igitur cum illa vnitate non stat trinitas. Secundo cum summa simplicitate non stat pluralitas. Sed Dei essentia est summæ simplex & trinitas est pluralitas, igitur quæstio falsa. Tertio hæc trinitas, aut est rerum, aut conceptuum non rerum, quia tunc Deus esset vna & tres res. non conceptum, quia illa esset ex parte nostra, & non ex parte Dei. Quarto quæcunque sunt in essentia diuina, sunt eadem essentiæ diuinæ, quòd quæ sunt eadem essentiæ diuinæ sunt eadem inter se. igitur non potest in essentia esse trinitas. Quinto illa trinitas aut est substantiarum, aut accidentium, omne enim ens aut substantia, aut accidens est. non accidentium, quia diuinæ essentiæ nihil accidit. nec substantiarum: quia tunc Deus non esset vnus, nisi compositione. Sexto nihil est ponẽdum in entibus & maxime in summo bono, quo non posito, nihil perfectionis deficit in vniuerso. Sed aliquo trinitatis non existente, nihil perfectionis deest vniuerso, quoniam vno illorum cessante omnis perfectio possibilis remanet in duobus, & amplius secundo cessante omnis perfectio manet in primo, igitur frustra ponitur hæc trinitas. Septimo si esset trinitas, quum quolibet illorum sit Deus. Tunc essent tres Dij, & tria necesse esse, quare nulla est trinitas. Octauo si cum

cum vnitate essentiæ potest stare trinitas, à pari dualitas & infinitudo, quæ non ponitur. Solum enim philosophi & sacri concedunt trinitatem & non aliam speciem numeri. Nono si hæc trinitas est in DEO, vel esset producta, aut improducta. Si producta, tunc omnia tria essent producta, præterea tunc in DEO esset productio. Amplius aliquod quod esset DEUS, esset productum, sinautem improducta, tunc vnumquodque trium esset à se, quod negatur. In contrarium sunt omnes sacri, & Pythagoras, asserentes trinitatem in DEO, qua ratione numerum orationum DEO exhibitarum dicit Pythagoras debere esse trinum. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Cõm. 39. Causa disputationis de trinitate. DEBES scire quòd disputatio hæc mouetur propter Auerroem qui refellit trinitatem in diuinis, nec exponit se, ne igitur sit profanis causa errandi, volui positionem nostram declarare, necnon positiones antiquorum enarrare, & quæ veteres de trinitate conscripserint. nolo tamen dilatare fibrias, nam negocium istud est theologicum, & in sacris literis bene disputatum. Tantum tamen quantum philosophis licet percurremus rem. *Vnū quot modis.* Pro intellectu tamen tituli debes scire quòd triplicem quidam imaginantur vnitatem, vt simplicitatis, summæ simplicitatis, & simpliciter simplicitatis. est enim vnum triplex, quia simplex, summæ simplex, & simpliciter simplex. Vnum simplex est, quod facit, aut est aptum natum facere vnum conceptum formalem in intellectu vt species & genus & reliqua. Summæ simplex est, quod nec est compositum, nec componibile alicui, vt DEI essentia. Simpliciter simplex est conceptus ita resolutus, vt non possit in priora, & communiora resolui, vt conceptus entis. In proposito per vnitatem diuinæ essentiæ: intelligitur vnitas conceptus summæ simplicis. *Quid per trinitatem.* Trinitas in ista nostra disputatione licet accipiatur vt significat determinatum numerum personarum, tamen generatim accipitur, vt est species pluralitatis, nam pluralitas est genus quoddam ad trinitatem. quatrinitatem, & ad cæteras id genus, quare trinitas in disputatione audienda est generatim, vt significans pluralitatem contractam ad numerum trinarium, propterea quærabatur si aliqua trinitas potest stare cum vnitate summa diuinæ essentiæ, ad significandum plures posse imaginari trinitates diuinæ essentiæ composibiles. Hæc pauca de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Cõm. 39. Positio veterū de trinitate. DE disputatione (vt Auerro. narrat) antiqui videntes reperiri hæc tria sapientiam videlicet, amorem, & vitam, in DEO substantiarum trinitatem addiderunt, itaque voluerunt in DEO esse tres substantias, substantiam vitæ, videlicet substantiam sapientiæ atque substātiam amoris, hæc enim non poterant esse accidentia, quia DEO nihil accidit qua ratione dixerunt DEUM esse substātialiter trinum, vnum autem compositione. hæc veteres de DEO. *Obi. Auerro.* Objicit autem huic positioni Auerro. quia tunc DEUS esset congregatio trium substantiarum realiter distinctarum, & sic DEUS erit vnum quoddam per vnam formam additam illi congregato, veluti mistum est vnum propter vltimam formam additam mistioni, quæ est forma specifica. omne enim vnum per se, est vnum propter formam vnam. quare cum omnis forma sit respectu materiæ, igitur DEUS esset compositus ex materia & forma, quare non æternus. Hæc Auerro. contra veteres. Mauri vero euitantes rationem hanc dixerunt illa tria esse tria accidentia absoluta essentiæ diuinæ addita. *Positio Maurorum.* Objicit Auerro. primo quia omne accidens præsupponit formam & compositum, *Obiectiones Auer.* quare si hæc tria sunt accidentia, tunc DEUS erit compositus ex aliqua forma, per quam DEUS est vnus, & sic sequitur dictum imposibile. Secundo ita ex substantia fit compositum accidentale nouum: ceu ex substantia & substantia fit compositum substantiale, quare adhuc sequitur DEUM non esse æternum. hæc Auerro. *Positio catholica.* Catholici vero dixerunt cum vnitate & summa DEI simplicitate non modo posse stare personarum trinitatem. Sed semper coextitisse æternaliterq; DEUM ipsum fuisse personis trinum: essentia autem vnum. Dicunt secundo personas ipsas tres necesse tres substantias, nec tria accidentia. Sed essentię diuinæ addunt tres relationes, quibus constituuntur tres personæ, quæ quidem comparatæ ad essentiam transeunt in substantiam, substantiæque dicuntur comparate inter se differunt re: non quidem re essentię, vel substantiæ, sed relationis dicunt tertio personas hasce nominibus distingui quatenus persona prima patris nomine appellatur, eo quia ab hac cæteræ processerunt persona secunda filius dicitur: à græcis etiam sacris verbum, quatenus sapientia est patris: persona tertia spiritussanctus, quia ab vtroq; processit, estque amor vtriusque mutuus, dictæ vero sunt à sacris hæ personæ, & quod illis tribus commune est, dicta est natura. *Quare persona* Personæ quidem, per quanto vt Boetius inquit in eo lib. quē de duabus naturis conscripsit, persona nihil aliud est qua rationalis naturæ indiuidua substantia. at cum quælibet trium sit rationalis naturæ indiuidua substantia, recte personę sunt appellatæ. id vero quod illis commune est. *Quare natura.* Dicta est natura: quoniam essentia diuina non est vniuersale, sed singularissimum quoddam: quod quia est natura, & infinita, dicta est communis tribus, atque pluribus communicabilis. *Quare tres.* Præterea tres fuerunt tantum, quia in essentia diuina duo principia & duo actus esse possunt, voluntas quidem à qua fuit amor. intellectus è quo fuit sapientia, & quoniam duo producta possunt esse ab vno tanquam è primo fonte, hac ratione fuerunt tantum tres, vt persona prima patris, in qua duo illa principia continentur. Secunda filius dicitur, quę à patre procesit tantum ratione principij, quæ est intellectus. Tertia spiritussanctus, quæ ab vtroque procesit: quatenus in vtroque voluntas reperitur. Fuit autem filius siue verbum persona prima. quia intellectus est ante voluntatem: & intellectio ante amorem. Hæc sunt quæ prolixe scribunt sacri, nos autem sic raptim resumpsimus, quia res hæc aliena est à naturali philosophia, quam nūc scribimus. *Qui philosophi hanc olfecerūt.* Hunc videamus, qui philosophi rem hanc olfecerint: quod quidem licet non sit multum ad sacra vtile, est etiam nobis & legentibus iocundum, & primo Arist. *Arist. Pytha.* authoritate Pythagoricorum in principio libri de cœlo aperte dicere videtur DEO esse exhibendas orationes in numero trinario, quia à natura institutum est, quòd DEUS sit trinus & vnus, cuius verba perquire illic. *Plato.* Meminit huius trinitatis diuinus Plato in epistola, quam ad Dionysium scripsit dicens, circa omniū regem omnia sunt: & illius causa omnia, eaque causa est bonorum omnium. Secunda vero circa secunda, & tertia circa tertia. hæc de personis tribus Plato. Præterea sexto de republica lib. quasi de secunda trinitatis persona loqu eretur: cū mentionē primæ hoc est patris

fecisset ita dicit. Sed ò beati quidnam sit summum bonum, hoc loco missum faciamus, plus enim mihi esse videtur, quam vt hoc instituto assequi id possimus, at.n. qui ipsius summi boni filius, eique simillimus esse videtur: hunc explicare per libenter velim, si vobis etiam id gratū est alioquin ipsum quoq; missum faciam, sed dic, inquit, nam partis rationem postea reddes, & reliqua, quæ omitto. Insuper in lib. quem legibus suis additum Epinomidem inscripsit cum multa dixisset de verbo, quod est Dei filius: tandem verbum fecit mundi opificem, quod sacris theologis consonat: qui omnia producta fuisse in Dei verbo autumant. Meminit Dei patris etiam Plato in Epistola ad Hermiam, & Erastum, & Coriscum, vbi eum fecit opificem omnium rerum opificisque causę patrem quibus Plato indicat Deum fuisse omnium opificem, quatenus fuit verbi omnium opificis pater. hæc sunt quę ex Plato. colligi possunt. Hermes vero in eo lib. qui logos teleios inscribitur hoc est sermo perfectus, patris & filij aperte meminit asserens patrem omnium esse creatorem quatenus verbum effecit primum & vnum & solum, quo valde oblectatus est quodque amauit quasi proprium filium, & propterea Trimegistus filium Dei opificem Dei dixit. Sybilla Erythea in carminis sui prīcipio, quod à summo Deo exorsa est, filium Dei ducem & imperatorem omnium vaticinata est, & alia Sybilla quasi sequens Erytheam talem Dei filium, quem imperatorem ac ducē vaticinata est Erythea, appellat Deum ipsum, dicens, tuum cognosce Deum, qui Dei filius est: & propterea Erythea talem Dei filium interdum appellauit cōsiliarium, quia tanta sapientia est instructus à Deo patre, vt consilio & manibus vteretur in fabricatione mundi. Et hæc omnia sacris & Platoni consonant. Præterea meminit filij & verbi Hieremias asserens illum bis esse natum primum in spiritu, postea in carne. Vnde inquit, prius quam te formarem in vtero noui te. Et item apud ipsum beatus qui erat, antequam nasceretur, quæ non nisi de Dei filio intelligi possunt Plotinus etiam librum de tribus personis principalibus scripsit, in quo & titulus, & verba: quæ illic ponit tres has personas catholicæ videtur prosequi. Porphyrius authores Cyrillo in libr. quem aduersus Iulianum scripsit dum Platonis opinionem exponeret, vsque ad tres personas substātiam diuinitatis procesisse Commemorat. Eiusdem rei meminit Memertius. Amelius theologiam Ioannis Euangelistæ sequi prorsus videtur, asserens illud esse verbum, per quod omnia facta sunt, & reliqua. Hæc sunt, quæ ex gentilibus clarissimisque viris colligi solent, plura alia etiam adijcerem, nisi hæc vana esse putarem: fortasse enim Aristotelis non ad psonarum trinitatem retulit, sed ad cuiusque rei conditionem, quæ semper tribus constat principio, medio, & fine: qua etiam conditione Deus ipsæ afficitur, quatenus omnium rerum est principium, omnium rerum mediū, omnium rerum finis, vt Orpheus etiam canit. Plato & eius sectatores fortasse trinitatem illam non personas diuinas intellexit, vt sacri sumpserūt, sed vt Porphyrius exposuit ad procesionem rerum, quia Plato per patrem vnitatem primam intellexit, per filium ens, quod ab vnitate effluxit. per Spiritum sanctum mundi animam siue intellectum, vt Auerro. etiam exponit in lib. de beatitudine. Sed quicquid velint gentiles illi, hæc sunt quæ pro nostra religione colligi solent. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

SED pro dilucidatione illud tenendum quod sacri viri scripserunt, verum non ignorandum est naturales philosophos discordare à sacris viris hac in re, quia per rationem naturalem de Deo cognosci non possunt nisi ea, quæ pertinent ad vnitatem essentiæ, non autem ea, quæ pertinent ad distinctionem personarum. Nam homo ratione naturali in Dei cognitionem peruenire non potest nisi ex effectibus, at effectus non ducunt in Dei cognitionem, nisi eo modo quo effectus ducit in cognitionem causæ, quæ ratio docet de Deo per rationem naturalem si quid demonstrari potest illud esse, quod sit omnium rerum principium. Sed quoniam virtus effectiua rerum communis est omnibus personis secundum sacros, sequitur per rationem naturalem nihil posse demonstrari nisi quod pertinet ad vnitatem essentiæ, & non ad distinctionem personarum. Quo fit vt hac in re phi qui rationibus naturalibus proficiscuntur trinitatem non cognoscunt, nec aliqua, è quibus ad trinitatē talem duci posint. Sacri autem viri qui authoritates recipiunt, & si rationibus naturalibus id non attingant rationibus naturalibus non repugnare fatentur. Qua è re qui authoritatibus philosophorum vtuntur: quique rationibus naturalibus rem hanc probare volunt: bifariā, vt Thomas īquit, religioni derogant. Primo quo ad religionis dignitatem, fideiq; excellentiam, quæ est vt sit de rebus insensibilibus, vltra captum humanum porrectis. Secundo quo ad vtilitatem trahendi alios ad fidem, quia cum aliquis ad fidei probationem inducit rationes, quæ nō cogunt: cedit in irrisionem infidelium. Quare sacris viris sufficit defendere non esse imposibile, quod prædicat fides: habet enim religio, vt dicit Nicenus, defendendi clypeum non autem offendendi arma. Quantum vero qui ad fidei veritatem authoritates philosophorum referunt, fidei derogent. patet, vtūtur enim cecis ad tractatum de coloribus, philosophi enim qui circa sensibilia versantur: insensibilia minime cognoscere possunt, nisi aut casu, aut vt instructi verba aliorum. Et hac ratione. Lactantius Firmianus, qui sacras res vltra captum humanum excelsa nititur probare authoritatibus philosophorum, vtitur ad veritatem testimonio falsitatis, & surdo ad discusionem de sonis. Hæc de dilucidatione.

Sacri & philosophi differūt.

Contra Lactantium.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

QVIA sacri viri debent defendere, quod tenent, non esse imposibile: nunc ad rationes philosophorum respondeamus. Et primo ad primam dico ꝙ cum vnitate non stare multitudinem sumendo vnum & multa secundum eandem rationem: tamen cum vnitate essentię potest stare non multitudo essentiæ sed personarum. Per idem ad secundam, cum summa enim simplicitate & finita non stat pluralitas eiusdem rationis, potest tñ stare pluralitas alterius rationis. Ad tertiam dico ꝙ hæc trinitas non est rerum absolutarum, sed relatiuarum, quia personarum quæ sunt relatiue, & propterea non sequitur, vt Deus sit res absolute, sed communis tribus rebus relatiuis, quia tribus personis, quarum qualibet est Deus. Ad quartam respondeo illud esse verum in absolutis, non autem in relatiuis: quia si absoluta sunt eadem tertio simplici, sunt eadem inter se: vbi autem relatiua sint eadem tertio, possunt distingui inter se. Ad quintam dico quòd nec substantiarum nec accidentium: sed personarum, quæ non sunt tres substantiæ, sed tres personæ. Ad sextā dico quod īposibili

positi

positi sequitur quodlibet hoc est quęlibet pars contradictionis,& propterea si deesset secunda persona, sequitur vt desit omnis perfectio in vniuerso: & vt nulla desit perfectio,quia añs est ĩposśibile simpliciter. Ad septimam nego consequentiã,quia necesse esse est absolutũ personæ sunt relatiue,modo cum pluribus relationibus stat vnitas rei absolute. Ad octauam nego consequentiam,quia illa trinitas stat,propterea quia sunt duo principia quæ constituunt tres personas,& quia non possunt esse plura principia nec pauciora. ideo tres sunt & non plures nec pauciores personæ. Ad nonam dico ꝙ hæc trinitas est producta,non tamen sequitur omnes tres ꝑsonas esse productas. vnde logici dicerent productam esse trinitatem:& tamen trinitatem non esse productã, sed hęc omitto. Hęc de duodecima disputatione sufficiant.

Eodem Tex.

DISPVTATIO XIII.

De diuinorum attributorum distinctione.

Num attributa in Deo distinguantur ex natura rei.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod attributa in Deo distinguantur ex natura rei,arguitur primo, attributa in Deo distinguũtur plusquam per intellectum,igitur ad minus ex natura rei.antecedens patet: quia essentia vt prædicatum,& essentia vt subiectum differunt in Deo per intellectum,igitur attributa plusquam per intellectũ quia plus bonitas à sapiẽtia, q̃ essentia ab essentias differunt. Secundo quæ distinguuntur circunscripto omni actu intellectus, differunt saltem ex natura rei.Sed attributa differunt circunscripto actu intellectus,aliter attributa essent nomina multiuoca, vt cultellus & gladius,igiť saltem ex natura rei differunt. Tertio quæ sunt apta fundare prædicata contradictoria circunscripto actu intellectus differunt ex natura rei. Sed attributa sunt apta fundare extrema contradictionis circunscripto omni actu intellectus,igitur distinguuntur ex natura rei.minor patet, quia ablato omni actu intellectus bonus & sapiens in Deo sunt apta fundare contradictionem. Quarto quæ differunt diffinitione, differunt ex natura rei, quia diffinitiones diuersæ non possunt esse de eadẽ re ꝓm eandem realitatem.Sed attributa, vt patet differunt diffinitione:igitur differunt ex natura rei. In contrarium est Auer. Vbi vult omnem multiplicitatem in Deo esse rationis. Hæc de dubitationibus. Cõm.39.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Cõm.39. Essentia notio attributum DISPVTATIO hæc mota est propter Auerro.qui aperte disputat rem hanc, & propterea quædam de ipsa bonum est tangere, licet attinet ad sacros viros. Pro titulo itaque debes scire ꝙ apud catholicos reperiuntur hæc tria.essentia, videlicet è qua essentialia,notio è qua notionalia, & attributum, è quo attributalia dicuntur. Quid essentia. Essentia quidem & essentiale, aliter apud pħos,& aliter apud sacros intelligi solet. Apud enim pħos essentia dicitur diffinitio,siue id quod significat diffinitio, dicitur .n.sexto huiusmodi diffinitio sermo certificatiuus quiditatis & essentiæ,vt dicit. Auer.& hoc pacto essentiale dicitur apud eos, vt distinguuntur cõtra accidẽtale appellando accidentale omne quod non est de diffinitione alicuius,qua ratione accidentia propria, & communia dicuntur accidentalia, differentiæ vero & genera dicuntur essentialia:Sacri vero essentiam appellantur rationem simpliciter essendi, & quia in diuinis est esse, & non proprie diffinitio. ideo est essentiale vt sumitur ab essentia,& non à diffinitione & sic essentiale in diuinis est omne prædicatũ, quod prædicatur substantiue, & non adiectiue hoc est per modum substantiæ, & non accidentis,& hac ratione Deus est essentiale,quia sumitur à deitate,quæ est essentia,etiam prædicatur singulariter substantiue de personis. Notio etiam aliter apud philosophos aliter apud sacros accipitur, apud quidem Themistium in primo & tertio de anima, notio est conceptio de re conceptibili:quod enim exteri conceptum dicunt peripatetici notionem appellant, ita vt quemadmodum conceptus apud exteros duplex est formalis videlicet,quæ est ipsa conceptio, & obiectarius,quæ est ipsa res conceptibilis,sic notio apud Themistium & Simpliciũ sumitur formaliter pro ipsa notitia, & obiectarie pro ipsa re nota. Apud veros sacros notio est id quod est propria ratio cognoscendi diuinam personam, dicta quidem notio,quia notificat personam distincte, & hoc pacto sacri volũt quinque esse notiones quinque quæ prædicata notionalia, videlicet, vt innascibilitas, è qua innatum deriuatur patrinitas è qua pater descendit, filiatio è qua filius appellatur communis spiratio,è qua spiratores dicuntur:& processio è qua procedens habetur harum quinque tantum quatuor sunt relationes. nam innascibilitas non est relatio, nisi reductione, de quo ad sacros,quatuor vero sunt proprietates, quia cõmunis spiratio non est proprietas, quia conuenit duabus personis. Tres denique sunt notiones personales, quæ,videlicet constituunt personas, videlicet paternitas,filiatio, & processio quia communis spiratio & innascibilitas dicuntur notiones personarum, non autem personales. Quæ ratio docet essentiale apud catholicos dici comparatione ad notionale, & econtra, apud autem pħos secus dicuntur vt dictum est. Attributum vero apud sacros est omne nomen dictum in diui per modum adiectiui:& per modum accidẽtis, vt bonum, sapiẽs,iustum,& id genus. dictum quidem attributum, vel quia ex effectibus attribuunť Deo,vel quia sunt post essentiam siue essentialia.Quid vero sit distinctio ex natura rei.in quarto & quĩto perquire. Est igitur quæstio si attributa inter se & ab essentia differũt ex natura rei, vel ratione tantum. Hæc de titulo. Quid notio. Quid attributum.

Cõm. 43. 43.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE disputatione sunt quidam etiam inter sacros, qui volunt attributa distingui realiter & ab essentia diuina cui attribuuntur: & inter se. Dicunt secundo quòd quãquã attributa & inter se,& ab essentia realiter distinguantur,tamen Deus est summæ, simplex. Primum probant quia quæ sunt in diuersis prædicamentis, vel generibus aut sese habent vt in diuersis prædicamentis vel generibus realiter distinguuntur. Sed attributa & essentia sunt in diuersis prædicamentis, vel sese habent vt in diuersis prædicamentis, nam essentia est vt in prædicamento substantiæ, attributa vt in prædicamentis accidentium. igitur differunt realiter. Amplius attributa non sunt in eodem genere vel specie, igitur differunt realiter inter se. Secundum autem deducunt,quia non dicitur aliquid compositum nisi quia partes sunt componibiles inter se,vel cum tertio modo nec ipsa attributa inter se, sunt componibilia nec cum 1.positio Gualterij.

tertio, quia vnum non est potentiale ad alterum, & alterum actuale ad alterum, nec est tertium potentiale ad omnia, igitur nõ est compositio in Deo, igitur cum distinctione reali attributorum stat summa Dei simplicitas. Quare in Deo bene conceditur multiplicitas realis apud hosce, nõ autem cõpositio. Multiplicitas quidem realis quia attributa & inter se & ab essentia differunt realiter, compositio autem non, quia nec essentia est quid potentiale respectu attributorum nec aliquod attributorum alijs, igitur est multiplicitas realis, sine cõpositione. Objciũt huic positioni aliqui. Primo, quia quæcunque realiter distinguuntur, distinguuntur existentia, sed in Deo vna est existentia, vnum etiam esse, igitur omnia in illo sunt idem realiter. Secundo quæcunque distinguuntur realiter possunt per intellectum separata secundum esse intelligi, sed non potest essentia intelligi secundum esse separata ab attributis, nec vnum attributorum sine alio, igit̃ non differunt realr. Tertio si attributa dr̃nt realiter ĩter se & ab essentia, tũc ibi esset multiplicitas, ex re & re, igitur ex esse & esse, igitur saltem compõ per accidens ceu homo albus, & sic illa multiplicitas esset aggregatum per accidens. Præterea contra hanc positionem ex expresse Auerro. in lib. d. d. disputatione. 5. in solutione ad vltimum, vbi negat talem multiplicitatem realem in Deo. Alij dixerũt nomina quæ significat in Deo attributa, esse synonyma hoc est multiuoca. quia penitus re & ratione idem importantia. mouebantur autem quia Deus est summe simplex secundum rem, igitur omnis multiplicitas est nominum, & non rerum, & per consequens attributorum nomina sunt synonyma. Objcit autem Auerro. in cõm. quia frustra laborasset Aristo. ad probandum tot attributa de Deo, si hæc non sunt nisi diuersa nomina tantum. Logici vero dicunt ꝙ attributa non differunt re, vt prima positio dicit, nec sunt synonyma tantum: vt secunda positio credidit, sed sunt nomina quæ significat eandem rem, secundum tamẽ diuersum modum intelligendi, hoc est differunt non re, sed ratione. exponunt autem se, quia licet essentia Dei & attributa nõ sunt apud non intelligibilia vt distincta: tamen apud intellectum potentem ille intelligere sunt intelligibilia distincta, vt enim notum naturæ dicitur nõ illud quod à natura cognoscitur, sed illud quod cognosceretur à natura si illa cognosceret: sic distincta per ĩtellectum sunt attributa ab essentia, quia licet essentia non intelligitur ab intellectu nostro, tamen si intelligeretur ab aliquo intellectu inueniretur distincta ab attributis. Sed contra objcitur. primo circunscripto omni actu ĩtellectus attributa sunt in Deo, quia sunt perfectiones simpliciter, & circunscripto omni actu intel lectus, vnum non est aliud: in quocunque enim est sapientia & iustitia, nũquã sapientia est iustitia: igitur differunt saltem ex natura rei. Secundo attributa sunt principia emanationum realiter distinctarum vt voluntas spiritussancti: intellectus verbi, igitur differunt saltem ex natura rei. ab vno enim indistincto non nisi vnum procedit apud phos Tertio si veritas est in Deo & bonitas est in Deo, aut veritas dicit præcise idem quod bonitas, aut aliquo pacto aliud, & hoc circunscripto actu intellectus. Si aliud, habeatur propositum. Si idem pœnitus: tunc essent synonyma eo quia quicquid præcise dicit bonum dicit verum, & econtra. Propter hæc quidam tenet primo ꝙ attributa sint formaliter in Deo & per essentiam. Secũdo tenet ꝙ circunscripto actu intellectus vnum nõ est formaliter aliud. Ex his infert ꝙ distinguũtur ex natura rei primum deducit multifariam. Primo quia Deus est causa rerum per essentiam, igitur oĩum perfectionũ rerum per essentiam: vt bonitatis & veritatis & iustitiæ, sed causa perfectionum per essentiam est ipsa talibus perfectionibus perfecta per essentiam, igitur Deus est formaliter & per essentiam bonus, formaliter & per essentiam sapiens. & sic de cæteris id genus. Secundo quælibet perfectio simpliciter est formaliter in ente perfecto simpliciter: sed attributa sunt perfectiones simpliciter: & Deus est ens perfectum simpliciter igitur in Deo sunt formaliter. Tertio si non essent in Deo formaliter, tunc perfectiones simpliciter non essent in aliquo perfecte. probatur, quia sapientia est perfectio simpliciter: & non est in rebus nisi finite, igitur non est in illis perfecte, & per te nec sunt in Deo proprie: igitur in nullo essent perfecte simpliciter. Quarto tunc perfectiones tales essent in causa participatione effectus, quia participatione rerum productarum à Deo, & sic constat primũ: deducit scd̃m quia si tales perfectiones sint formaliter in Deo, & ante actum intellectus idem est formaliter sapientia & bonitas, tunc essent synonyma. Secundo distinctio præcedens rationem primi distinctiui nõ est per tale distinctiuum: sed distinctio naturæ & intellectus præcedit volutionem & intellectionem, quæ est primum distinctiuum eorum, quæ distinguuntur ratione, igitur illa distinctio naturę & intellectus non erit per intellectum. assumptum patet, si enim nulla distinctio eorum præcederet, non magis ista distinguerentur ista intellectione q̃ natura vel volutione. quicquid autem distinguitur intellectione vt est omnino indistĩcta à natura, etiam distĩguitur natura. Ex his perspicuũ est tertium, cum enim sint in Deo: & circunscripto actu intellectus vnum non est præcise aliud, igitur distinguũtur saltem ante actum intellectus: & sic ex natura rei. Sed hæc positio pace tanti viri non videtur cõgrua. primo quantum ad modum dicendi, quoniam vt quinto huius & quarto declarauimus apud peripateticos omnis distinctio est aut secundum rationem aut secundũ subiectum, & distinctio ex natura rei nulla est. Præterea, vt diximus, distinctio realis est duplex, re existentiæ & re prædicamenti vel essentię. modo si rationes istius viri probant aliquid probant illa distingui realiter re prædicamenti vel re essentiæ. si enim attributa sunt in Deo per essentiam, & circunscripto actu intellectus vnum non est aliud, tunc sequitur quod distinguuntur realiter non realitate existentiæ, sed realitate essentiæ & prædicamenti, & sic rationes eius non probant illa distingui ex natura rei. Secundo peccat quantum ad positionem, quia distinctio emanationum est credita, & nõ rõne naturali scita, vt proxima disputatione patuit, igitur distinctio principiorum illarum erit credita: & non rõne naturali deducta. Tertio vir iste pace sua non animaduertit ad diffinitionem attributi, credidit. n. veritatem, bonitatem, intellectum, voluntatem, vitam, & id genus esse Deo attributa, & horum probauit distinctionem ante actum intellectus, modo non est ita, ea enim philosophi volunt esse Deo attributa, quæ non competunt Deo nisi translatiue, & non proprie, modo proprie hæc Deo competunt rebus productis translatiue, attributa vero econtra Deo translatiue competunt (& propterea attributa dicuntur) rebus productis proprie, & propterea attributa erunt iustitia, prudentia, fortitudo, temperantia, misericordia, pietas, &

Exceptum. | Obiectiones aliquorum. | Cõm. 36 | 2 positio. | Obiectio Aue. | Positio logicorum. | Obiectiones Scoti in lib. 1. di. 8. q. 3. | Positio Scoti in lib. 1. dis. 8. q. 3. | Confutatio.

pietas, & cæteræ virtutes, quæ scribuntur in lib. Ethico. Modo tales non insunt Deo proprie, sed trāslatiue ex rebus productis ab eo, vt docet Aristo. 1 o. Ethicorum capite. 1 o. Quare cum illa non Deo competant nisi rōne rerum, etiam non distinguūtur in Deo nisi ratione rerum. hæc igitur positio nō est peripatetica nec in se, nec quo ad modum tradēdum. Hæc de positionibus.

Capvt dilvcidationis qvartvm.

Distōne eorum quæ de Deo di cuntur.

Pro dilucidatione primo debes scire ꝙ eorū quæ de Deo siue (vt catholice sequar) de personis dicuntur, quædam proprie dicuntur, quædam translatiue, ea dicūtur de Deo proprie siue de personis, & de Deo insunt & ratione Dei, & alijs propter Deum, vt ens, substantia, bonum verum, & id genus. non. n. Deus est translatiue ens, nec translatiue substantia, nec trāslatiue vnum vel bonum. Sed proprie quatenus per se est talis, & omnia alia sunt talia propter ipsum. ea autem dicuntur Deo translatiue, quę illi ex rebus ab eo productis accommodantur, non autem ratione Dei, & proprie vt iustitia, fortitudo, liberalitas, temperantia, & id genus. probatur enim Aristote. 1 o. Ethicorum capite. 1 o. hæc Deo non competere proprie, quia ridiculum videbitur facere Deum iustum, quia sic commutabit & deposita redibit, & cætera id genus aget, quæ ad iustitiam attinent, nec fortis proprie dicetur, vt dicit, quia sic formidulosas res atque pericula sustinebit honesti causa nec liberalis proprie, quia vt dicit absurdum est si Deus nummos habeat. Quare hęc omnia translatiue Deo accommodantur, eorum autem quæ de Deo dicūtur proprie, & non comparatione aliorum, quædam dicuntur per modum quid & substantiæ, dicitur enim de tribus personis Deus, quælibet enim persona est Deus secundum sacros, quęlibet substantia, quælibet ens & id genus, quędam per modum qualis & accidentis, vt vnitas, veritas, bonitas, intellectio, sapientia, scientia, & cætera, quæq; per modum accidentis de illis tribus dicuntur deque etiam Deo. Quæ autem translatione & accommodatione de Deo dicuntur, à peripateticis attributa appellantur, eo quia non dicuntur de Deo proprie, sed translatiue accommodate, atq; metaphorice, & horum alia per modum quanti insunt. vt dextrum & sinistrum, immensum infinitum & id genus Alia per modum qualis, vt virtutis & id genus, alia alijs rationibus & modis, quos taceo, vt breuibus vtar, & licet disputatio sit de attributis tantum, tamen vt omnibus satisfaciam. primo declarabo disputationem de his, quæ Deo competunt proprie. secundo de his quæ Deo competunt attributiue, siue de attributis. Quantum ad primum dicamus, ꝙ ea quæ proprie Deo insunt possunt bifariam cōsiderari. Vno modo in quantum simpliciter sunt, & sic principaliter insunt Deo & ratione Dei insunt creaturis. Alio modo inquantum sunt diuersa, & sic differētia inest primo illis ratione creaturarum, & ex parte creaturæ īsunt Deo. Tunc dico ꝙ si cōsiderentur illa ꝭm id quod sunt & quo ad eorum esse simpliciter, sic sunt in Deo synonyma, vt dicit secunda positio. probatur, quia nulla est distinctio à parte Dei, non enim bonum differt à vero ratione essentie, nisi inquantum in creaturis bonum & verum differunt, nec intellectus à voluntate, nisi ratione habita ad creaturas. Si autem considerentur quo ad esse diuersum, quod habent in creaturis, sic differunt in Deo ratione, in creaturis autem differunt re, & hoc pacto non synonyma. Hæc de primo. De secundo di-

Quonammodo quæ dicuntur proprie de Deo distinguuntur.

co ꝙ attributa à quo ad esse & quo ad diuersum esse ꝓprio de creaturis dicuntur, de Deo autem translatiue. Quare dicendum ꝙ hæc non sunt synonyma quo ad esse, quia in Deo non sunt simpliciter idem: quia in illo non sunt. igitur hæc distinguuntur vt sunt in Deo rōne: re aūt vt sunt in creaturis. Ex his sequiť ꝙ ea quæ Deo competunt siue proprie siue translatiue, non distinguūtur nisi sola ratione collatiua, deducitur, quia si insunt proprie, distinguuntur ratione colligendo differentiā ex parte creaturarū si insunt trāslatiue, distinguuntur colligendo & esse & differentiam ex parte creaturarū: igitur omnia hæc distinguuntur ratione collatiua. Propter hæc possunt concordari positiones, licet non ad earum sensum prima quæ dicit ꝙ talia distinguūtur realiter, & vltima quæ dicit ꝙ distinguūtur ex natura rei: possunt habere locum loquendo de distinctione reali, non quæ existit in Deo, sed in creaturis, quemadmodum dextrum & sinistrum distinguuntur in columna distinctione existente in animali: non in columna, sic ea quæ Deo insunt siue proprie siue improprie distiguūtur realiter, siue ex natura rei distinctione existente in creaturis non in Deo, positiones quæ dicunt ꝙ sunt synonyma vel indistincta, sunt vere indistinctione existente in Deo ipso, & sic concordari possunt positiones hanc dilucidationem nec probo, nec aliter ampliorem facio: quia in expositione nostra in lib. destructionum ample atque diligenter dilucidaui. Hæc pauca de dilucidatione.

Dilucidatio communis.

Consilium positionum.

Capvt solvtionvm qvintvm.

His apertis. Ad primam dico ꝙ attributa, & omnia prędicata, quæ de Deo dicuntur: distinguuntur plusquam ratione, sed non distinctione existente in Deo, sed in rebus ab eo creatis. Ad secundā dico ꝙ distinguūtur circunscripto omni actu intellectus, sed distinctione existente in rebus, non in Deo, nec est impossibile hæc esse synonyma in distinctione existente in Deo. Ad tertiam cōcedo maiorem & minorem sub hoc sensu ꝙ sunt apta fundare contradictionem distinctione existente in rebus non in Deo, Ad quartam concedo maiorem & minorem sub hoc sensu ꝙ differunt diffinitione distinctione existente in rebus, non autem in Deo. Ad rationes aliorum. Ad primam concedo primum eorum suppositum ꝙ prędicata proprie de Deo insunt principaliter Deo, sed nego illud de attributis, & concesso de omnibus, dico ꝙ quo ad esse hæc principaliter Deo insunt, quo ad differentiam insunt principaliter creaturis, vt enim sunt principaliter Deo insunt: at vt sunt diuersa: insunt principaliter creaturis. Ad secūdam dico ꝙ assumptum est creditum. Præterea sufficit distinctio realis quæ existit in creaturis: & sic concedo illa principia distingui realiter siue ex natura rei, sed distinctione existente in rebus, non autem in Deo: Ad tertiam dico illa omnia esse synonyma in distinctione existente in Deo. at distinctione reali existente in rebus: illa differunt realiter. Et per idem patet solutio ad omnes rationes eius factas pro positione: ad omnes rationes sequatium: vbicunque fiant, omnes enim enitūtur ꝓbare illa inesse Deo formaliter, quod conceditur de his quę proprie dicuntur de Deo: tamen talia distinguuntur realiter differentia existente in rebus. attributa autem non probant esse formaliter in Deo: & propterea distinguuntur realiter esse & differentia existentibus in rebus, Hæc de decimatertia disputatione.

Quæ vero circa intellectum habent quasdam dubitationes, videtur quidem enim &c. Tex. com. 51.

DISPVTATIO XIIII.

De requisitis ad intellectionem, qua intelligentiæ alia à se intelligunt.

Num intelligentiæ secūdæ ad hoc quod cognoscant quidditates citra ipsas requirant proprias & distinctas rationes cognoscendi illas.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod intelligentiæ secundæ ad hoc quod cognoscant quidditates citra ipsas nō requirant proprias & distinctas rationes cognoscendi. Arguitur primo, quia maior numerus est ratio cognoscendi minorem, vt ternarius est ratio distincta cognoscendi binarium. Sed formę sunt veluti numeri, vt dicitur 8. huius, igitur essentia formæ maioris potest esse ratio cognoscendi distincta forma minoris. Sed intelligētiæ secundæ sunt formæ maiores his formis: igitur essentiæ illarum sunt distinctæ rationes cognoscendi formas citra illas. Secundo tetragonum, hoc est quadrangulus, est distincta ratio cognoscendi trigonum, hoc est triangulum, vt patet. Sed formæ ordinatæ in vniuerso sunt vt trigonum in tetragono, igitur essentia superioris formæ est distincta ratio cognoscendi omnes inferiores, & sic idem quod prius. Tertio nihil imperfectius re materiali esse potest perfectio rei immaterialis. Sed species rei materialis est imperfectio re materiali, quia est mensuratum, & res materialis illius mensura, igitur nulla talis species potest esse intelligentiis ratio cognoscendi rem materialem. Quarto quælibet intelligentia intelligit se per essentiam propriam, igitur omnia alia. tenet argumentum, quia eodem quidditas eius est intelligibilis, sicut aliæ quidditates creatæ sunt intelligibiles. igitur si alicui intellectui essentia ipsius est immediata ratio cognoscendi seipsam, pari ratione quidditas alterius rei erit ratio cognoscendi se, & ita non erunt propriæ rationes respectu quidditatum propriarū aliæ ab ipsis. Quinto ex prima propositione de causis omnis causa primaria plus influit in causatum q̄ causa secunda, igitur vt prius. Sexto itellectus humanus perspicacior plura intelligit vna ratione intelligendi vel cognoscendi q̄ minus perspicax: igitur ita videtur de intellectu substātiæ separatæ propter maiorem perfectionem suæ intellectualitatis ꝙ possit plura distincte cognoscere ꝑ vnā rationem. Hæc pauca de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

SECVNDVM sacros plures intelligentiæ ponuntur, quàm illæ, quæ orbium sunt animæ, de quibus nō quærit disputatio, quærit enim solum de intelligentiis cœlicis, quæ orbium sunt primæ formæ, atque perfectiones. Præterea harum intelligentiarum vna est prima, quæ græcæ DEVS appellatur. hæc enim prima dicitur nobilitate corporis, quod mouet, vt. d. Auerro. & aliis modis. at disputatio quærit de secundis intelligētiis, de quibus parum habemus à peripateticis de prima vero intelligentia disputatum est alibi, & dicetur hic. Vlterius debes scire ꝙ disputatio supponit tales intelligentias cognoscere quidditates citra ipsas, vtpote formas materiales, quæ species, & vniuersalia dicuntur, & quærit si requirantur rationes propriæ & distinctæ cognoscendi illas. Sunt autem rationes cognoscendi apud nonnullos habitus obiectorum repræsentatiui apud nonnullos species siue similitudines rerum intelligibilium; ideo quæritur si requirantur species propriæ & distinctæ repræsentatiuæ rerum quas intelligunt. Hæc de titulo.

Cōm 44.

Quid ratio cognoscendi.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

HENRICVS, solennis doctor tenet primo vnamquamque intelligentiam omnes quidditates rerum intelligere per vnum habitum scientificum. mouetur autem, quia habitus talis est in intellectu intelligentiæ ceu forma in subiecto, obiectum vero quod in ipso resplendet habitu est in intellectu obiectiue. Tenet secundo ꝙ magis habitus est ponendus tanquam ratio cognoscendi, q̄ species obiecti, quia habitus est obiecti magis repræsentatiuus q̄ species, cum magis generetur ab obiecto: species enim generatur ab intellectu & obiecto, habitus autem non nisi ab obiecto, quæ ratio docet habitum esse obiecto similiorem, tanquam effectum illius magis. Tenet tertio, ꝙ vnus habitus sufficit vni intelligentiæ tanquam ratio adequate repræsentatiua omniū quidditatū materialium proprie & distincte, quia vnus habitus numero potest virtualiter continere cognitiones omnium intelligibilium, igitur vnus sufficit tanquam ratio cognoscendi omnia, etiam, si essent infinita. Tenet. 4. ꝙ licet in qualibet intelligentia sit vnus talis tanquam ratio cognoscendi distincte omnia; tñ non eodem modo omnes æqualiter cognoscunt per talem habitum, quia hæc magis, illa minus pro limpiditate & vniuersalitate habitus, nec non pro capacitate intellectus cognoscentis. Tenet. 5. ꝙ per talem habitum intellectus separatus inclinatur ad intelligendum omnia, licet hoc magis, illud minus pro quanto habitus est huic similior, illi dissimilior, reducitur vero ad actum intelligendi hoc vel illud intelligibile pro imperio voluntatis hoc ītelligere per talem habitum vel illud tam complexe, q̄ incomplexe. per talem enim habitum intellectus separatus inclinatur ad intelligendum omnia tam complexa q̄ incomplexa, per imperium vero voluntatis reducitur ad intelligēdum magis hoc vel illud siue complexum siue incomplexum. Est autem talis habitus cuique intellectui separato concreatus. cum. n. quælibet intelligentia sit creata perfecta in sua specie, meruit perfectione suę speciei habitum scientificum, quo omnia distincte & proprie cognosceret tam complexa q̄ incomplexa, tam practice q̄ speculatiue. Sufficit autem vnus tum nobilitate intellectus intelligentis per illum, tum nobilitate ipsius habitus, qui concreatus est tanta nobilitate & continentia, vt possit esse ratio cognoscēdi omnia ꝫm omnem modum, quo illa possunt intelligi, videlicet practice, speculatiue, complexe & ī complexe hæc pro ipsius Henrici declaratione. Probat autem Henricus positionem multifariam. primo, vt dicitur secundo Ethic. lib. in anima non sunt nisi tria, potentia, habitus, & passio, ħ est appetitus, sed ratio intelligendi in substantiis separatis non potest esse sola potentia sua, quia aliquid sic naturale esset sufficiens principium repræsentandi omnia intelligibilia, nec passio, vt patet, igitur habitus. Secundo in intellectu non habente habitum potest generari habitus ex frequentatis actibus elicitis, igitur si in intelligentia non esset concreatus habitus talis quo omnia intelligibilia cognoscat. posset generare talem habitum, hoc autem esset falsum, quia tunc intelligentia esset in potentia essentiali ad actum non solum scđm, sed ad actum primum, sicut intellectus

Henricus quolibet 5. q. 14. 1. conclusio.

2. conclusio.

3. conclusio.

4. conclusio.

5. conclusio.

Qualis habitus est intellectui separato.

Rationes positionis.

intellectus noster: quod est absurdũ. Tertio vt sacri doctores & philosophi scribunt connexio vniuersi consistit in hoc, quod supremum inferioris coniungitur cũ infimo superioris. Sed supremum in cognitione humana est quod prompte cognoscat per habitum scientificum huiusmodi, igitur talis cognitio ponenda est in intelligentiis. Quarto specie sine habitu non sufficit ad cognitionem rei, sed bene habitus sine specie, igitur habitus est ponendus & non species. Vltimo in voluntate perfecta non ponuntur aliqua plura vt principia volendi diuersa obiecta, igitur in intellectu perfecto qualis est ille intelligentiarum non ponuntur plures habitus tanquam rationes intelligendi, sed sufficit vnus ad repræsentandum quæcunque sibi naturaliter cognoscibilia sunt. hæc Henricus. Doctor vero noster Thomas in quam pluribus locis suæ theologiæ vult primo ꝙ intelligentiæ non per habitus cognoscant ea quæ sibi naturaliter sunt cognoscibilia, sed per species illis concreatas. Secundo dicit ꝙ non eodem modo omnes intelligentiæ per tales rationes siue species intelligũt, sed quãto intelligentia fuerit superior, tanto per pauciores species vniuersitatem intelligibilium appræhendere poterit. & quanto inferior, tanto per plures species. Qua ratione dicit ꝙ oportet vt formæ quibus superiores intelligunt, sint vniuersaliores, quasi ad plura se extendentes vnamquamque earum, huius rei exemplum est ĩ hominibus, nam sunt nonnulli qui veritatem intelligibilem capere nõ possunt: nisi eis particulatim per singula explicetur, & hoc quidem ex debilitate intellectus eorũ. nonnulli vero qui intellectu sunt fortiores, ex paucis multa capere possunt. Addendum autem est huic positioni non esse nobis notum, quot sint species, quibus superior cognoscit, quotúe quibus mediæ quotque quibus infima intelligant: solum enim nobis auctoritate & ratione naturali constat superiores vt vti paucioribus rationibus intelligendi ad intelligendum vniuersitatẽ intelligibiliũ. inferiores vti pluribus, medias vti mediocribus. Sed quot sint, ratio naturalis non deducit. Sed istæ positiones videntur conuenire saltem in hĩ ꝙ vna ratione cognoscendi possunt infinita cognosci. Quod quidem hæc dicit Henrice, nõ oportet probare ꝙ hoc teneat Thomas. probatur: quia si intelligentia superior intelligit per pauciores species: erit deueniendum ad supremam: quæ per vnam omnia intelligat, igitur vna ratione intelligẽdi infinita possunt repræsentari alicui intellectui: & sic conueniunt quantum ad hoc ꝙ vna rõne intelligendi possunt alicui intellectui infinita repræsentari. Contra igitur positiones hasce quãtum ad illud in quo conueniunt obiicit quidam, deinde speciatim contra vtranq; contra primum quidem arguit. primo, ꝙ illo dato tunc talis vna ratio erit infinita perfectione, deducit quia esse rationem repræsentatiuam vnius est aliquid perfectionis in tali ratione, & duorum est dupla perfectio, igitur infinitorum erit infinita perfectio in tali ratione. Secundo omnis vna ratio adæquata cognoscendi aliqua plura, habet vnum obiectum adæquatũ, in quo obiecto includuntur omnia cognoscibilia per rationem illam. si plura sint per illam cognoscibilia. Sed illa vna ratio quæ ponitur siue sit species, siue habitus, non habet aliquod primum obiectum includens virtualiter omnes alias quidditates ẽm totam cognoscibilitatem suam, vt omnes norunt: igitur falsa est suppositio. Tertio omnis vna ratio cognoscendi potest habere aliquem actum intelligentiæ adæquatum sibi. Sed hæc ratio cognoscendi siue sit species, siue habitus, nõ potest habere vnum talem actum sibi adæquatum; quia non videtur qui sit ille: igitur conuenientia falsa. Quarto intellectus intelligentiæ potest sine contradictione noscere A & non noscere B. igitur nõ eadem ratione cognoscendi cognoscit A & B: quia tunc vna ratione sciret & ignoraret. antecedens patet, quia nec ex parte intellectus necessario intelligentia nouit A & B, nec ex parte colligantiæ obiectorum quia vnum illorum intelligi potest sine alio ab intellectu nostro, igitur intellectus separatus potest noscere A & non noscere B. igitur non eadem ratione cognoscendi cognoscit A & B: hæc cõtra illud in quo conueniunt. Cõtra vero primam positionem speciatim obiicit idem vir. Primo quia non videtur talis ratio cognoscendi debere esse habitus, magis q̃ species, probatur quia illa non dependet aliquo pacto ab intelligibilibus: cum sit concreatus, igitur nulla est ratio quare magis dicatur habitus, q̃ species. Secundo data hac positione, tunc habitus noster sciẽtificus esset illud per quod obiectum intelligibile præsens esset, & ita ipso habitu acquisito, non requireretur conuersio ad phantasmata pro actuali intellectione, quod Henricus negat. Tertio hac positione data, tunc intelligentia in puris naturalibus creata & sine isto habitu (quod est possibile cum ille habitus sit qualitas, & non essentia) non posset se cognoscere, ꝝ sic esset imperfectior natura nostri intellectus, & deducitur argumentũ, quia talis habitus ponitur ratio cognoscẽdi omnia etiam semetipsa. Quarto omnis habitus supponit cognitionem simplicium, vt habitus naturalis phiæ supponit omniũ rerum naturaliũ simplicem cognitionem. Sed simplex cognitio non habetur nisi per species, igitur oportet ponere species: quas negat Henricus. Hæc contra Henricum. Contra vero Thomam speciatim arguitur. primo quia nulla videtur ratio quare certus numerus cognoscibilium attribueretur vni speciei & nõ alteri. Verbi causa. detur ꝙ vna intelligentia cognoscit omnia intelligibilia ꝑ duas species, sicut suprema per vnam, tũc non videtur quare A species sit ratio ad quædam, & B species ad alia. nec apparet vnde A species sit rõ ad illa: quorum est ratio. & B species ad alia. hæc enim positio voluntaria. Secundo sumatur intelligentia perfectissima vtpote Gabriel, certum est ꝙ Deus potest adhuc ꝑfectiorẽ intelligẽtiam producere, & perfectiorẽ & ꝑfectiorẽ in infinitum. producat igitur aliam perfectiorẽ Gabriele. quæ sit M, & arguit Gabriel oĩa cognoscibilia ĩtelligebat per vnam rationem, sed per Thomam quãto intelligentia est superior, tanto minora requirit, igitur M nouiter producta per nullam rationẽ omnia intelliget. Tertio data positione Thomæ, tunc intelligentia quanto esset superior, tanto imperfectius cognosceret. deducitur quia vnaquæque res perfectius cognoscitur in speciali per rationem specialem q̃ in vniuersali per rationem vniuersalem quare intelligentia superior quæ per vniuersaliorem rationem cuncta cognoscit, confusius cognosceret. Quarto vnum & idem non potest esse propria & distincta ratio multorum, igitur intelligentia superior per vnam rationem non poterit distincte multa cognoscere. hæc contra Thomam exteri solent adducere. Solebamus etiam nos arguere per media naturalia, quia vbi hæc rationes vel habitus darentur, tunc vnaquæque intelligentia posset simul & semel cognoscere res bifariam, abstractiue, & intuitiue, quod est cõtra phĩos, qui volunt cognitionem omnem illorum

Positio Tho. in prima parte. q. vlti. arti. 3.

Obiectiones Scoti in. 2. lib. sententia. ũ dis. 3. q. 10.

Obiectiones cõtra primã opinionem.

Obiectio cõtra Thomam

illorum esse essentialem tantum, siue intuitiuam, & deducitur argumentum, quia cum dentur species vel habitus, intelligentia cognoscere potest species & illum habitum, & potest cognoscere repræsentata per species & habitum, igitur dum cognosceret speciem & habitũ abstractiue cognosceret repræsentata, & intuitiue speciem vel habitũ. Amplius si mũ cognosceret ĩtuitiue repræsentata, igitur non omnis cognitio esset intuitiua.

Positio Platoni. Scotica.

Propter hæc quæ dicta sunt contra Henricum & contra Thomam alij posuerunt rõnes cognoscendi plures pro numero rerum distincte cognitarum. Sed hi non omnes eodem modo sentiunt, nam Platonici vt Origenes & Proclus voluerunt illas rationes cognoscendi esse habitus scientificos. exterorum princeps voluit illas esse species proprie. Platonici.n.dicunt intelligentias fuisse creatas complete in specie, igitur cum omnibus habitibus practicis & speculatiuis: & quia tales habitus non fuerunt acquisiti ab ipsis per cognitionem simplicium, negarunt species. Alius vir dixit ꝙ cum vna ratio non possit esse repræsentatiua multorum distincte, ideo quælibet intelligentia ad cognoscendum distinctas quidditates habet distinctas cognoscendi rationes, quæ per accidens possunt dici habitus, pro quãto sunt fixe & permanentes intellectui illarum. Qua ratione dicet intelligentiam superiorem non esse perfectiorem, quia per pauciores rationes eadem cognoscit & tot, sed quia per tot rationes eadem & tot cognoscit limpidius & clarius vnde licet duo homines habeant duas rationes cognoscendi: potest vnus limpidius cognoscere repræsentata per illas propter excellentiam intellectus eius probat positionem quia intellectus diuinus plura intelligit distincte per plures rõnes respectu plurium intelligibilium, & has rationes intelligendi in mente diuina Plato appellat ideas. Auer. formas vnde circa finem dicit ꝙ omnes formæ actu continentur in primo motore, potentia vero in prima materia, & intellectus noster præcise plura intelligit per plures rationes, igitur habere plures rationes plurium intelligibiliũ, nec est ex imperfectione intellectus, quia conuenit supremo nec ex perfectione intellectus, quia conuenit infimo, igitur est absoluta perfectio intellectus in se: & sic conuenit omni intellectui, & ita omnibus intelligentiis, hanc confirmãt per auctorem de causis dicentem omnem intelligentiam esse plenam formis.i.rationibus intelligendi, & non dixit esse plenam vna ratione intelligẽdi.

Cõm. 18.

Confutatio.

Sed hæc positio nõ est in peripatetica primo quia peripatetici nihil ponunt in superatis, quod non sit substantia, omne enim quod in illis est, est substantia, & non accidens: hæc enim est communis omnium peripateticorum suppositio. Secundo data positione, & tunc tales cognitiones possunt esse simplices & complexe. hoc est contra eos, qui volunt tales substantias separatis cognoscere solum incomplexe, aliter eorum cognitio esset imperfecta, vt superius deductum est: diximus enim cognitionem complexam fieri ex cognitione simplicicium, & discursiuam ex cognitione cõplexorum: talis autem ordo prouenit ex imperfectione cognoscentis, qui non cognoscit res ipsas simplici cognitione perfecte & intuitiue, & propterea omnis talis cognitio ꝓficiscitur ab imperfectione agnoscentis. quare hic modus cognoscendi non est peripateticus. Tertio efficacius data hac positione, tunc intelligere nostrum & intelligere intelligentiarum esset eiusdem speciei: quod ipsi & omnes negant, & deducitur argumentum, quia vel differunt specie, quia rationes intelligendi illarum differunt specie à rõnibus intelligendi nostris, vel quia obiecta quæ nos intelligimus differunt specie ab obiectis quæ illæ intelligunt. non propter differentiam rõnum intelligendi, quia si rõnes illę differunt à nostris, non esset nisi quia ille sunt creatæ: & nostræ sunt gñatæ hoc est falsum, quia tunc homo creatus & homo gñatus differunt specie deducitur per medium. quo deduceretur de differentia rõnum. non propter differentiam obiectorum, quia lapis cognitis ab illis & cognitus à nobis non differt specie, igitur illa duo intelligere non differunt specie. Quarto intelligẽtia semotis his speciebus & omnibus habitibus ad huc est perfectior intellectu nostro siue aĩa nostra plena etiam oĩbus formis, igitur ei debet cõpetere tota perfectio hominis siue eius aĩæ sic perfectæ, igitur intelliget oĩa sicut & illa aĩa, & non ꝑ species, quia illas circunscripsi, igitur alio modo. Quinto contra has positiones oẽs sunt rõnes Arist. & Auer. in hoc lib. Prima si intellectus illarum intelligeret per species receptas, tunc talis intellectus esset pure passiuus, igitur esset potentia contradictionis, igitur aliqñ priuabitur illis speciebus receptis nisi violentum sit ꝑpetuum. Secunda quia tunc optima substantia quale est ens separatum, dignificaretur per aliud quàm per eius essentiam, & ita eius essentia esset incompleta tenet argumentum, quia dignificaretur per itelligere: quod non esset eius essentia. hæ igitur positiones non sunt peripateticæ. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Sacri & philosophi differunt.

IN hac disputatione viri sacri sunt discordes à phis: ĩmo concessis eorum principiis, coguntur discordare. & propterea primo dicemus opinionem phorum, secundo quid de veritate sentiendum. Quantum ad primum sunt duæ positiones: nam alij dicunt intelligẽtias concurrere ad rerum causalitatem ꝟm rõnem distĩctã, alij ꝟm rõnem vniuersalem. Prosequendo primam põnem supponamus intelligentias concurrere ad causandum res distincte & particulatim per earum essentias: itaque rõ causandi causabile distincte & proprie est essentia cuiusque intelligentiæ. Secundo supponamus vnam esse rõnem, quæ est distincte causandi, & repræsentandi, immo perfectius repræsentatur & distinctius ipsa res per distinctam rõnem causandi q̃ per distinctã rõnem repræsentandi. hĩ declaratur, quia per rõnem repræsentandi, quæ dr̃ species, repræsentatur res quatenus rõ illa causatur à re, per distinctam rõnem causandi repræsentatur, quatenus rõ illa est illius rei distincta causa: mõ pfectius repræsentatur nõ res per causam, quàm sine causa.

Dilucidatio communis.

Ex his sequitur primo, ꝙ essentia cuiusque intelligentiæ repræsentat perfecte distincte & eminenter quidditates oĩum rerum materialium, quarum ipsa est distincta rõ causandi. Secundo sequitur ꝙ vna quęque intelligentia intelligendo suam essentiam & sese tanquam per rõnem intelligendi eodem actu distincte & perfecte & eminenter intelligit oẽs quidditates aliarum rerum: essentiam quidem suam, tanquam propriũ & adæquatum obiectum: tales vero quidditates intellectione, quæ est eius obiectum, vna igitur intellectione, quæ est sua essentia, vna etiam rõne intelligendi quę est etiam sua essentia intelligit se adæquate, & vnamquãque rem in adæquate. Tertio sequitur non eodem modo intelligi res ipsas ab oĩbus, quia quanto intelligentia est superior, tanto perfectius intelligit res ipsas: qm̃ per perfectiorem ĩtelligendi rõnem, quia essentia superior,

quæ est ratio intelligendi. est perfectior: & eminentiori modo continet formas ipsas. Quarto sequitur vnamquamque intelligentiam per eius essentiam intelligere omnia, superiores quidem substantias diminute, inferas autem perfecte. probatur, quia intelligit per eius essentiam, tanquam per rationem intelligendi. Sed eius essentia diminute representat superiores substantias, perfecte vero inferas; igitur omnia intelligit, licet non eodem modo. Vltimo sequitur, ꝙ quicquid intelligit vnaquæque intelligentia cognoscit intellectione & ratione cognoscendi, quæ est eius substantia. patet, quia eius cognitio est essentia eius, & ratio cognoscendi etiã est eius essentia, igitur recte Aristote. voluit tales substãtias non dignificari per aliud quàm per earum essentias. Per hæc ad punctum quæstionis patet solutio, non enim ad hoc vt intelligentiẹ cognoscant rerum quidditates, oportet ponere distinctas rationes cognoscendi, nec habitus. Alij vero dixerunt intelligentias non cõcurrere ad causandum res eodem modo. Sed secundũ gradus quia quanto intelligentia est superior, tanto per eius essentiã concurrit ad rẽ causandam secundum vniuersaliorem rationem, vnde Deus qui est prima & vniuersalissima causa concurrit ad res causandas secundũ rationem entis, & propterea dicitur ipsum ens esse primam creaturarum à Platonicis. Et iuxta hanc opinionẽ oportet dicere intelligentias cognoscere res per earum essentias non particulatim & distincte, quia eius essentia non est ratio causandi rem secundum gradum distinctum & proprium, erit igitur ratio cognoscendi ipsas res secundum gradum, secundum quem concurrit ad causandum illas. Quid autem sit ille gradus, non est forte notum. Sed obiicies quia tunc cognitio illa erit confusa, nam cognoscere rem ratione vniuersaliori quàm ipsa sit, est cognoscere confuse. Dici potest vnam & eandem cognitionem posse dici per se distinctam & per accidens confuse, cognitio enim qua Deus per eius essentiam tanquam per rationem cognoscendi cognoscit ens, quo gradu concurrit ad rerum productionem secundum philosophos, est distinctiua, quia ens non potest confuse cognosci. simpliciter enim simplex secundum exteros aut totaliter scitur, aut totaliter ignoratur, tamen per accidens potest dici confusa respectu hominis, quem ipsum ens cummuniter siue confuse continet & hoc modo cognoscere non dicit imperfectionem, immo perfectionem summam, primo tamen huius diximus confusionem posse attendi ex parte cognitionis, & ex parte obiecti ex parte cognitionis cognitio entis est distinctissima, ex parte vero obiecti est confusissima, quia obiectum est confusissimum, tu vero quære disputatione vndecima. Hæc physicæ. Catholice vero dicendum solam primam substantiam intelligere per eius essentiam totam vniuersitatem rerum. Causa autem est, quia sola essentia diuina continet in se omnia, cum sit infinita, & propterea omnia comprehendit in se perfecte, at essentia intelligentiæ cum sit limitata ad speciem, eo quia est finita, non potest omnia continere, & per consequens non potest per suam essentiam omnia intelligere. Quare si debet omnia cognoscere, vltra eius essentiam oportet poni aliquid, quo illa cognoscat, siue illud sit habitus, vt Henrice dixit, siue species vt Thomas autumat, siue vnum, siue plura, vt alij crediderunt. Suppositis igitur principiis creditis, videlicet ꝙ intelligentiæ sint creatæ, & ꝙ essentia nullius illarum cõtinet omnia, & ꝙ vnaquæque illarum cognoscit omnia, sequitur esse aliquid ponendum additum essentiæ, quo habeatur omnium cognitio, & hucusque principia catholica probant. Quod vero illud quod essentiæ additur sit vnum, vel plura, ex sacris principiis non habetur, & ideo omnes ille positiones sunt sacris principiis compossibiles. Cõsonat autem magis authoritatibus sanctissimorum virorum & perspicaciæ atque soluere angelicæ, vt non per tot cognoscendi rationes cognoscant, quot sunt ea, quæ distincte cognoscunt, quod Thomas & Henricus diligenter explanauerunt. Quod autem alius doctor elaborauit sustinere, credo esse sustentabile, non tamen consonum rudibus meis auribus. Hæc de dilucidatione.

Dilucidatio quæstionis. *Dilucidatio secunda.* *Obiectio.* *Solutio.* *Quæ catholici.* *Dilucidatio.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS disputatis soluendæ sunt rationes pro quauis positione, deinde soluemus rationes principales. Ad rationes igitur Henrices. Ad primam concedo diuisionẽ Aristo. & vlterius dico ꝙ species est habitus, saltem per accidens, quatenus permanens est. Vel dici potest sustinendo positionem peripateticorum ꝙ Aristo. loquitur de anima, quę agit & patitur non per eius essentiam. modo intelligentia non est anima nisi per æquiuocationẽ. Ad secundam vno modo dici potest ꝙ habitus non põnitur in potentiis summæ inclinatis vt in graui respectu motus deorsum, nec in potentiis violentis, non enim si decies milies ꝓiiceretur lapis sursum. generaretur motus illius sursum habitus, sed in potentiis neutris, & sic negatur simpliciter consequentia. Intellectus enim separatus est summæ inclinatus ad intellectionem, & sic ratio est ad oppositum. Vel secundum Aristo. dic ꝙ vera esset deductio. si illæ substãtię intelligerẽt mõ nostro, videlicet cognitione causata à rebus, at illæ sciunt sciẽtia, quæ est causa rerum, quia sciunt per earum essentias tanquam per rationes cognoscẽdi, quæ sunt causę rerũ. Ad tertiã rñdeo ꝙ supremũ inferioris est infimũ superioris, qñ illi superiori non repugnat, hoc autem repugnat illi quia in nobis est perfectio supplens imperfectionem intellectus nostri, pro quanto noster non est summæ habilitatus, at in illis non potest esse talis perfectio supplens imperfectionem, quia est summæ inclinatus intellectus ille. Ad quartam dici potest vno modo ꝙ vnam et res est species per se, & habitus per accidens & hoc pacto species in illis sese habet, vel dicite secundum Aristote. ꝙ illæ intelligunt tam sine specie, quàm sine habitu. Ad vltimum dici põt ẽm Arist. ꝙ nihil ponitur vltra essentiã in talibus, quia sola essentia esse põt rõ sufficiens cognoscendi oẽ cognoscibile, vel dic ꝙ non dr̃ perfectus intellectus, quia plura per pauciora cognoscit, sed quia plura p plura limpidius cognoscit. Ad rões vero alterius viri. Ad primã dico negãdo consequẽtiã, & ad probationẽ dico illã regulam esse limitandã, vt ipse arguẽs alibi limitat. ait. n. ꝙ vbi pluralitas arguit pfectionẽ, infinitas arguit infinitatẽ pfectionis: si à se esset pluralitas & infinitas, sicut est in cognitione diuina, quę est à se. Ad secundam dici põt. Vno modo ꝙ illud est verum de rõne, quæ generatur ab obiecto & potentia, cuiusmodi sunt rões intellectus nostri: at ratio illa nec ab obiecto, nec à potentia generatur, sed à creante intelligentiam, & propterea est vna, quia subiectum & efficiens est vnum. Vel dici põt rõnem illam esse vnam vnitate obiecti, quod est ens creatum, hoc. n. est vnum cõe oĩbus, & illa ratio est vna vnitate illius. Vlterius dico, ꝙ obiectum illud includit virtualiter oĩa cognoscibilia, nõ quidem virtualiter actualiter, sed virtualiter potentialiter.

Scotus in quæ libet. q. de omni potentia limitat propositionem.

ter. Et forte obiectum primum, è quo ratio illa habet vnitatem est ens inquantum ens, ceu intellectus humani. Per idem ad tertiam, actus.n. ille est vel de ente creato, vel de nobilissimo cõtento sub ente creato. vel sub ente, aut dici potest illud esse verum quando ratio est generata vi obiecti, & potentiæ, cuiusmodi non est in proposito, illa.n. ratio creata est à creante intelligentiam. Ad quartam nego assumptum. necessario.n. necessitate suppositionis noscit A & B, & quatenus ratio illa repręsentat necessario A & B, & sic nec ex parte intellectus nec ex parte colligantie obiectorum illud est necessarium, sed ex parte rõnis, quæ necessario repręsentat æqualiter distinctè ambo illa. Ad rationes vero contra primam positionem. Ad primam dico, quicquid potest causa secũda, potest & prima sine secunda, cum igitur habitus ille possit generari ab obiectis virtute primæ causæ cõtinentis oïa, poterit generari ab illa prima causa, & tunc dico, ꝙ licet ille habitus non dependeat ab obiectis, dependet ab aliquo virtute cuius obiecta generarent illum habitum & propterea dr̃ habitus, quia est quasi generatus ab obiectis. Ad secundam concedo ꝙ non requiritur conuersio illa ad phantasmata tanquã causa cognitionis sed propter subordinationem virtutum, quæ in intelligentiis non sunt subordinatæ. Ad tertiam nego consequentiam, quia intelligentia bifariam cognoscere potest se, & per eius essentiam, & per habitum illum perfectiori tñ modo per eius essentiam, nec inconuenit idem posse cognosci multifariam. Ad quartam illud assumptum verum est de habitu generato vi obiectorum. at cum est creatus ab afficiente, non oportet vt generetur per cognitionẽ simplicium. Ad rõnes cõtra Thomam. Ad primam dico vnam rõnem esse horum, aliam vero aliorum virtute primi agẽtis sic vel sic creantis illas rõnes. Ad secundam dico intelligentiam illam creatam cognoscere etiam per vnam rõnem, sed dicetur perfectior, quia per illam vnam rõnem cognoscet limpidius sua cognoscibilia. Ad tertiam dicunt cognoscere aliquid in vniuersali bifariam dici. Vno modo ex parte rei cognitæ, vt, videlicet cognoscatur solũ vl'is natura rei, & sic cognoscere aliquid ĩ vl'i est ĩperfectius. ĩperfecte.n. cognoscere hoïem, q cognosceret de eo solum quod est aïal. Alio modo ex parte medij cognoscẽdi, & sic perfectius est cognoscere aliquid in vniuersali: perfectior enim est intellectus, qui per vnum vniuersale medium, potest singula propria cognoscere, quàm qui non potest. Ad quartam dici potest, ꝙ vnam et rõ non potest esse plurium adæquata, sed si sit excellens potest idem accipi vt propria & distincta rõ atque similitudo multorum ceu in homine est vniuersalis prudẽtia quãtum ad oẽs actus virtutum, & potest accipi vt propria ratio, & similitudo particularis prudentię quæ in leone ad actus magnanimitates, & eius q̃ est in vulpe ad actus cautele, & sic de aliis. Similiter essentia diuina accipitur propter sui excellentiam vt propria ratio singulorum, quæ est in ea. vnde sibi singula similantur ẽm proprias rõnes, & eodem modo est de rõne vniuersali, quæ est in mente talium. quod per eam propter eius excellentiam multæ cognosci possunt propria cognitione. Ad vltimam concedo ẽm sacros totum, potest.n. intelligentia intelligere res intuitiue qñ intelligit illas in se, & abstractiue, qñ intelligit similitudines illarum, ĩmo simul & semel intelligit vtroque modo, quicquid, dicant phi. Hæc de rationibus contra positiones. Nunc ad rõnes principales. Ad primam dico ꝙ Aristo. loquitur in speciebus subalternis, non autem specialissimis, quales nõ sunt intelligentiæ, & aïa nostra. Vlterius dico ꝙ superior intelligentia habet perfectiorem entitatem q̃ inferior, non tñ includit totam entitatem inferioris, ita vt inferior non differat ab eo, nisi per negationem, non .n. species abinuicem in vniuerso distinguuntur per negationem sed per proprias rationes, at diuina essentia, quę infinita est, includit eminenter oẽs perfectiones, & ideo nulla superior est sufficiens ratio cognoscendi inferiorem, sed sola essentia diuina. Ad secũdam dico Arist. loqui speciatim de animabus rõnali sensibili & vegetabili, & sic non est ad propositum auctoritas. non.n. simile est de numeris & speciebus, quia numerus maior includit minorem tanquam sui partem ẽm totam entitatem eius, & propterea est sufficiens ratio cognoscendi illum, non sic species in vniuerso superiores includũt inferiores. Ad tertiam dico ꝙ species illa est perfectio intelligentiæ ẽm quid: non autem simpliciter modo talis non semper excedit suum perfectibile simpliciter, quia oẽ accidens est minus ens substantia septimo huius. Ad quartam patet solutio, quia stat vt simul intelligat se per speciem, & per essentiam, sicut quæcunque alia à se, & hoc naturaliter excepta sola essentia Dei ad authorem de causis, dic ꝙ fuit illius positionis. Ad vltimam dico ꝙ perspicax intellectus dicitur non qui per pauciora intelligit, sed qui per tot & æqualia limpidius & certius cognoscit, & sic in illis. Hæc pauca de disputatione decimaquarta.

Eodem Tex.

DISPVTATIO XV.

De modo quo intelligentia prima intelligit quidditates.

Num intelligentia prima ad hoc vt ĩtelligat rerum omnium quidditate, sit necessarium ponere rationes æternas in eius diuina mente.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod ad hoc vt prima intelligentia ĩtelligat rerum oïum quidditates sit necessarium ponere rõnes æternas in eius diuina mente. Arguitur primo, quia per vnam rõnem intelligendi non potest intelligi nisi vnum obiectum. Sed Deus intelligit infinitas species siue quidditates: igitur oportet ponere tales rõnes. Secundo si non darentur tales rõnes æternæ, tũc Deus nõ esset intell's ĩfinitus, qđ est falsum. probant.n. sacri viri Deum esse infiniti vigoris in intelligendo, quia habet infinitas rõnes æternas: quarum quælibet est aliquante perfectionis. Præterea posset intelligi excedi ab aliquo intellectu, qui oïa intelligit, & ita non esset infinitus. Tertio sicut intellectus artificis ad opera ita diuinus ipse intellectus ad ea quæ producit, appellat.n. Plato diuinum intellectum mundi opificem. Sed ĩtellectus artificis cognoscit opera omnia, quæ ipse producit per rationes distinctas illorum in mente reconditas, igitur & Deus. In contrarium argui solet. primo, quia si tales rationes darentur: tunc prima intelligentia intelligeret aliud à se, quod est contra Aristo. qui in textu dicit ꝙ si prima substantia intelligeret aliud, tũc optima substantia dignificaretur per aliud à se, & deduco argumentum, quia intelligeret se per eius essentiam tanquã per rõnem intelligendi & cæteras res quæ non sunt sua

essentia

essentia per tales rõnes æternas. Secũdo tunc eius essentia non esset obiectum adæquatum diuini intellectus, quod est contra oẽs, & deducitur argumentum, quia aliqua per tales rõnes intelligeret, quæ nec essent essentia Dei: nec sub essentia contenta. Hæc de dubõnibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Quid per quidditates. Cõm. 42.

PRO intellectu tituli primo debes scire, q disputatio per quidditates intelligit vniuersalia specifica, nam quidditas, vt diximus. 7. huius est id, quod p diffinitionem explicatur, quod Auer. expressit. hoc autem dictũ est disputatione proxima. Secundo debes scire, q disputatio quærit signãter de quidditatibus: siue speciebus, & non de singularibus, quia de cognitione singularium est quæstio seorsum. *De quibus disputatio.* Nam si Deus cognoscat omnia singularia, & quonam modo illa cognoscat, non parua est differentia inter sacros, & phos. Quam quidẽ differentiam nunc non intendo prosequi, quia de illa diximus libro destructio destructionum, itemque in lib. de interpretatione. Præterea in tertio de anima, & alibi pluries, tetigimus etiam quædam circa expositionem textus. Disputatio igitur quærit, si ad cognoscendum rerũ quidditates siue species sint necessariæ tales rationes æternæ, & non si sint necessariæ ad cognoscendum quidditatum indiuidua. Tertio debes scire q quæstio supponit diuinum intellectum cognoscere omnium indiuiduorum specificas quidditates distincte & proprie, & quærit si illas cognoscit per rationes æternas proprias & distinctas, hoc enim quod supponit, est non facile apud phos. *Difficultas si diuinus intellectus cognoscit quidditates specificas.* Nam cum phi velint Deum intelligere res quatenus ille in ipso sunt, vti in causa. Et ipse non sit causa distincta rei nisi in vniuersali & per rationem entis, vt dicit Auer. videtur q non intelligat rerum distinctas quidditates per rationes proprias & distinctas, sed potius in vniuersali. *Cõm. 51.* Propterea Auer. inuenitur varius, nam interdum velle videtur Deum intelligere res omnes intelligendo rerum omnium species & quidditates, vt in hoc. 12. *Varius est Auer.* Amplius idem secundo physicæ auscultationis & in secundo de anima. interdum velle videtur Deum intelligere omnia, non quidem proprie & distĩcte, sed scĩa entis quatenus ipse cõcurrit ad rerum causationẽ ẽm gradum entis. *Cõm. 36. 37. & 52. Cõm. 75. Cõm. 34. Cõm. 51.* Supponamus igitur pro præsenti disputatione Deum concurrere ad rerum productionem ẽm gradum distinctum speciei, vt velle videtur Auerro. in hoc duodecimo in calce: vbi dicit omnes formas contineri actu in primo motore, & potentia in prima materia. *Quid supponit qõ. Cõm. 18.* & per consequens q ipse cognoscit rerum omnium quidditates specificas distincte & proprie, & quæramus si ad tales cognoscendas sint necessariæ distinctę rationes ęternę repositæ in diuina mẽte, quid vero per rationem ĩtelligamus, proxima disputatione est dictum. Nam hic per rationem vt illic, non intelligimus diffinitionem, nec syllogismum nec intellectum, sed rei similitudinem, quæ in mente humana species dicitur, ĩ angelica vero & diuina dicitur rei rõ, siue idolum, siue idea. *Quid per rationem.* Verum animaduersione dignum duplex esse idolum, siue rei rõnum, videlicet idolum, qđ est causa, & hæc propria est in mente diuina, idolum qđ est effectus: & hoc dicitur in phantasia phantasma, in intellectu autem species primum dicitur ratio, quia non tãtum representat rem: sed est rei causa modo causa rei, & quod quid est, atque ratio idem est secundo physi. *Duplex idolũ.* Secundum dicitur species siue similitudo, quia tantum representat: & non est rei causa, immo rei effectus. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio Francisci de Mayronis.

DE disputatione dixerunt nonnulli Deum intelligere omnes quidditates rerum distincte. Secundo q ad hoc vt illas distincte cognoscat oportet ponere rationes ęternas in mente diuina, quæ inter se & ab essentia differunt ex natura rei. Ad euidentiam primi secundum eos est animaduertendum, q cognoscere aliqua distincte potest esse bifariam, aut ex parte cognitionis, aut ex parte modi cognoscendi. *Quid distincte cognoscere.* cognoscunẽ distincte res ex parte cognitionis, quoties distinctis & diuersis cognitionibus, siue actibus cognoscẽdi cognoscũtur, ceu intellectus noster lapidem & lignũ intelligit. nam alia cognitione siue intellectione cognoscit lapidem, & alia lignum, & hoc pacto Deus non intelligit rerum species, quia ipse & se & omnia cognoscit vnica intellectione. Cognoscuntur vero distincte ex parte modi cognoscendi ipsæ res, quotiens non confuse nec in vniuersali cognoscuntur, & hoc pacto intellectus noster cognoscit distincte hominem, si ipsum cognoscit non tantum quo ad prædicata, in quibus conueniunt, sed etiã quo ad prædicata, in quibus differunt, ceu cognoscere hominem vt est animal rationale mortale est distincte cognoscere, quia conceptus iste homini duntaxat competit: vnde cognoscere distincte hoc modo est cognoscere, resolute, & hoc modo Deus cognoscit ipsas rerũ quidditates distincte, quia cognoscere confuse est cognoscere imperfecte: quod nefas est perfectioni diuinæ. Hæc de prima. Secundum probant quantum ad primam partem. primo quia vna ratio non potest distĩcte & proprie esse plurium, igitur oportet ponere tot quot sunt intelligibilia, non enim magis oportet ponere rationes aliquorum sic, & aliquorum non nec possunt poni tales rationes creatæ, quia in Deo nihil est creatum: igitur erunt æternæ & hoc velle videtur Auer. in hoc duodecimo, inquit enim. Illæ enim formæ forte videntur habere duplex esse, videlicet in actu: quod est esse in materia & in effectu: & in potentia. s. esse quod habent in illa forma dico potentia quemadmodum dicimus q formæ artificiales habent esse actu in materia, & in potentia in anima artificis, vnde hæ formæ vidẽtur habere duplex esse abstractum & materiale, & hoc quidem est q facientes formas volunt dicere, sed non perueniunt ad ipsam. *Cõm. 36.* Hæc Auer. Quantum vero ad secũdam partem. probant, quia cum simplicitate diuina stat distinctio ex natura rei talium rationum, & inter se & ab essentia. distinctio enim ex natura rei nõ tollit summam simplicitatem sed bene distinctio realis apud exteros. præterea circumscripto oĩ actu intellectus Deus distincte cognoscit oĩum rerum quidditates per distinctas cognoscendi rationes, igitur ille rationes & inter se & ab essentia differunt ex natura rei. Amplius circumscripto actu intelligendi Deus est intellectus infinitus & non est intellectus infinitus nisi quia habet infinitas rationes cognoscendi; igitur tales rationes & inter se & ab essentia distinguuntur saltem ex natura rei. Ex his inferunt. *Excerp. 1.* primo esse duplex obiectum terminatiuum intellectionis diuinæ primarium vt essentia diuina, quæ quidem adæquate terminat intellectionem diuinam. Secundarium & inadæquatum, vt quidditates illæ quæ per rationes tales intelliguntur: Secundo sequitur Deum intelligere aliud extra se bifariam. Primo quia quædam quæ non sunt Deus probatur, quia intelligit lapidem, qui non est Deus. Secundo quia eius intellectio saltem vt ad obiectum inadæquatum *Secundum.*

tum terminatur ad quidditates rerum, quæ non sunt eius essentia. Tertio sequitur Deum posse rerum quidditates intelligere intuitiue & abstractiue, deducunt quia intuitiue intelliguntur in seipsis, abstractiue vero intelliguntur tum cum in rationibus cognoscendi cognoscuntur, & quia Deus potest illas intelligere in se, & in rationibus æternis: igitur potest intuitiue & abstractiue intelligere illas. Quarto. sequitur omnia præfuisse ab æterno s̄m potentia & esse obiectiuum. probatur, quia rationes hæ æternæ sunt formæ in potentia obiectiua, vt dixit Auerroes. Sed hęc positio non est peripatetica. Primo quo ad modum dicendi, non enim peripatetici volunt obiectum esse nisi in mouendo, vel recipiendo vel s̄m intentionem vt in primo libro dictum est: sed nec essentia mouet intellectum Dei, nec quidditates, quia inter mouens & motum oportet esse distinctionem realem, igitur non est modus peripateticus. Secundo nec quo ad rem, quia essentia diuina potest esse ratio infinitorum, cum sit infinita, igitur potest esse ratio cognoscendi infinita. Tertio quicquid est ratio distincta producendi aliqua, est ratio cognoscēdi distincta illorum. patet hoc assumptum ex titulo, dictum est enim rationem intelligendi distinctam esse rationem producendi distinctam. Sed essentia est ratio producendi rem secundum gradum specificum, vt supposui in disputatione. concurrit enim distincte ad rerum productionē s̄m gradum specificum: igitur est distincta ratio cognoscendi omnia s̄m eorum rationes specificas. Quarto arguit Expositor & recte. quicquid distincte & perfecte comprehendit aliqua, est distincta ratio cognoscendi illa. Sed essentia Dei (cum infinita sit) simpliciter & in se comprehendit omnia perfecte & distincte, igitur Deus omnia comprehendit per suam essentiam. Tertio hæc positio errat, quia tales rationes distingui ex natura rei inter se, & ab essentia videtur erroneum, dictum est. n. distinctionem ex natura rei non dari. Præterea dictum est ꝙ tollit summam Dei simplicitatem, quia summæ simplex est quo Simplicius excogitari non potest. modo si rationes hæ essent ex natura rei distićte in essentia ipsa essentia esset simplicior excogitabilis: simplicior enim esset essentia sine distinctione rationum, q̄ cum tali distinctione. Rursus ablatis his distinctionibus & his rationibus intelligendi remanente sola essentia cum intellectu, Deus esset quauis intelligētia plena rationibus intelligendi perfectior. Sed intelligentia habet quibus potest omnia intelligere, igitur Deus illis ablatis habet quo potest omnia cognoscere, & non habet nisi solam essentiam & intellectum, igitur hæc sufficiunt ad cognoscēdum omnia. Auer. autem tam varius inuenitur vt velle videatur Deum intelligere tantum se formaliter. Sed quia ipsæ est ens quoddam eminenter continēs omnes perfectiones in rebus repertas, hac de causa dicitur cuncta eminenter cognoscere, quatenus cognoscit id quod omnia eminenter ceu qui cognoscit ignem cognoscit omnia calida, non quidem formaliter sed eminenter, sic quod cognoscit essentiam: cognoscit omnia quia essentia est omnia eminenter. Sed hæc positio primo errat, quia est contra titulum, nos enim, supposuimus in titulo Deum cognoscere rerum quidditates & species, & quærebamus si illas cognoscit per distinctas rationes cognoscendi, igitur solutio vana. Secūdo quicquid formal'r & distincte dirigit res in finem, cognoscit formaliter & distincte res, aut dirigitur à cognoscente formaliter & distincte illas res. sed Deus non dirigitur à cognoscente, quia tunc esset aliquid Deo nobilius: igitur dirigit effectus & res in finem, & per consequens cognoscit formaliter res atque distincte. Secundo, si Deus res ipsas non cognosceret in se formaliter, sed tantum eminenter, tunc ipse non haberet oīum prouidentiam, quod est contra. Arist. vbique. Alij etiam probant idem sic, impossibile est intelligere relationem, quin intelligātur extrema: sed Deus intelligit distinctionem, quæ est inter ipsum & res. scit. n. se esse ab omnibus aliis distinctum, igitur intelligit formaliter se & res, est enim distinctio relatio quædam, & ita non tantum eminenter res ipsas cognoscit, sed formaliter. Respondent nōnulli ꝙ realis distinctio quæ est inter Deum & res est quædam entitas: & ita continetur eminenter in essentia diuina, & sic Deus cognoscit illam distinctionē eminenter, quatenus cognoscit eius essentiam, quæ est eminenter oīs distinctio. Obijciunt cuculati. primo quia tunc Deus non proprie cognosceret se esse distinctum ab aliis, quia qui non cognoscit distinctionem: licet intelligat aliquid eminentius distinctione, non propterea cognoscit proprie se esse distinctum: ceu qui lucem solis oēm calorem eminenter continentem cognoscit, non proprie cognoscit calorem. Secundo illa potentia quæ solum cognoscit esse suum & non formaliter alia non proprie cognoscit se esse distinctum ab illis, sed ex solutione Deus tantum suum esse cognoscit formaliter, & alia nō formaliter, igitur non proprie cognoscit se esse distinctum ab aliis. Qui positionem Auer. defenderet, diceret Deum cognoscere se esse distinctum ab aliis eminenter, & quādo diceretur ꝙ tunc non proprie cognosceret sese distinctum. concederet non proprie hoc est formaliter, & non est hoc impossibile, quia non attinet ad diuinam perfectionem cognoscere se distingui formaliter ab aliis, nisi eminenter, vnde laborauerūt probare Deum non proprie cognoscere se esse distinctum ab aliis, quod sic dicentes concederent, eo quia Deus nō proprie, idest formaliter & distincte cognoscit distinctionem, sed aliquid eminentius distićtione, & hoc attinet ad diuinam perfectionem, & propterea rationes primæ sunt potiores. Hæc de positionibus.

Tertium. *Quartum.* *Confutatio.* *Argumentum Thomæ in prima parte. q. 55.* *Positio quæ videtur Auer. cōm. 51.* *Confutatio.* *Ratio aliorum.* *Solutio.* *Repli.* *Solutio.*

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Pro dilucidatione. Primo accipiamus essentiam diuinam esse rationem producendi res secundum gradū speciei, hoc nunc supponamus, quia multi peripatetici quorum est Themistius & Simplicius in libro de anima voluerunt essentiam intellectus agentis esse formarum datricem, vt etiam Auicenna & Alexander concesserūt. Quare accipiatur vt suppositio Deum concurrere ad rerum productionem secundum illarum gradum specificum, quia intellectus agens apud hos Deus est, apud autem Platonem est mundi anima. Secūdo accipiamus ex titulo huius disputationis rationem intelligēdi, quæ vocatur à Platonicis idea, ab aliis idolum, à Peripateticis species, esse duplicē, videlicet idolum causam, & idolum effectum. Idolum effectus est similitudo rei representatiua dependens ab ipsa re & secundum aliquos ab intellectu agente, secundum alios ab intellectu possibili, quia intellectus & obiectum apud hos sunt duæ causæ partiales tales speciei siue idoli, tale autem idolum est similitudo siue ratio intelligendi rem non intellectu nisi reflexe, quæ quidem in phantasia est phantasma, in virtute imaginaria imago, in intellectu est species. Idolum vero causa est ratio producēdi rem, quęq; illam representat formaliter, & verius q̄ prima, quia cognoscere

1. Suppositio. *2. Suppositio. Quid ratio intelligendi & quotuplex.*

gnoscere per causam perfectius est qua siue causa. Hæc quidem ratio est cognoscendi cognita. quia est formalis ratio intelligendi in se tamen per se intelligibilis recte, dicitur autem talis ratio à Platone idea in mente artificis, siue forma. Tunc dicendum ꝙ Deus ad hos ad hoc vt res ipsas cognoscat secundum earum esse quidditatem, non oportet ponere rationes reales cognoscendi illas distinctas ex natura rei īter se, & ab essentia. probatur ex suppositionibus, quia essentia est ratio producendi res secundum earum gradum specificum, vt suppositio prima dicit: igitur est ratio intelligendi illas distincte & formaliter, vt per secundam licet inferre: dictum est enim rationem intelligendi esse duplicem, quarum propria est ratio illa quæ est principium productiuum formale rei, & tale (vt dictum est) est essentia Dei: igitur non oportet ponere rationes producendi ex natura rei distinctas ab essentia, & inter se. Secundo dicendum solam essentiam esse rationem propriam & distinctam intelligendi proprie & distincte, quamuis quidditatem patet ex prima conclusione, & ex suppositionibus, quia illa est distincta & propria ratio producendi, igitur ratio intelligendi propria & distincta. Tertio dicendum in Deo esse plures rationes intelligendi & distinctas, non quidem distinctione existēte in Deo, vel in eius essentia, sed distinctione existente in ipsis rebus quæ intelliguntur. declaratur per quoddam simile, Nam vt dextrum & sinistrum in columna distinguuntur distinctione existente in membris animalis, & non distinctione existente in ipsa columna, sic rationes intelligendi possunt intelligi distingui distinctione existente in rebus intellectis, & non in ipso intelligente, igitur possunt in Deo esse plures rationes proprie & distincte rerum, quibus proprie & distincte res cognoscat, quæ quidem distinguuntur distinctione rerum quæ intelliguntur, non autem distinctione existente in ipso intelligente. Ex his potest positionum consilium colligi, quia ponentes rationes intelligendi tot in Deo, quot sunt res intellecte & distinctas inter se & ab essentia. Si ponunt illas distinctas distinctione existente in rebus, quę intelliguntur, recte dicunt, ponentes vero vnicam rationem intelligendi omnium quæ intelliguntur. si velint illam esse vnicam formalem, & indistinctam distinctione existente in ipso intelligente, etiam recte sentiunt, & sic ambæ pōnes sunt tollerabiles, finaūt primi velint rōnes illas distingui distinctione existēte in ipsis, errant, & si secundi etiam velint rōnem illam esse vnicā tā à parte ipsarum, q̃ rerū, etiam errant. Hæc de consilio. Ex his sequitur primo Deū oīa distincte & proprie intelligere vnica rōne intelligendi. probatur, quia oīa distincte & proprie ītelligit per eius essentiam, quæ est vnica rō intelligendi. Scdo sequitur Deū cognoscere distincte & proprie res ipsas scīa & cognitionē, quæ est rerū cā. probatur quia cognoscit res proprie & distincte per suam essentiam, quæ est rō formalis ꝑducendi res, & illarum cā. Tertio sequitur Deū oīa cognoscere cognitione simplici & non cōplexa vel discursoria. probatur, quia oīa cognoscit distincte & proprie per eius essentiā, non tanq̄ per medium, nec tanquā per principium cōponendi & diuidendi, igitur actu simplici. Præterea cognitio cōplexa vel discursoria ꝓcedit ex iperfectione cognoscentis at Deus est perfectissimum cognoscens. Quarto sequitur Deum posse res ipsas cognoscere intuitiue & abstractiue vnico actu. patet, quia Deus cognoscit res abstractiue in essentia, & ītuitiue cognoscendo res ipsas in se, vnico vero actu, quia vnica rōne cognoscendi, quæ est omnium cognoscibilium vtpote ipsa essentia. Hæc de dilucidationem.

Dilucidatio. 1. conclusio. — 2. conclusio. — 3. conclusio. — Consilium positionum. — Excerptum. — Secundum. — Tertium. — Quartum.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His elucidatis. Ad primā dico ꝙ per vnam rōnem intelligendi, quæ est effectus non pōt nisi vnum distincte & proprie intelligi, at per vnam rōnem ītelligendi, quæ est causa, possunt tot intelligi quot ipsa est propria & distincta rō producendi. Ad secundā negatur consequentia, Deus. n. est intellectus infinitus non quid propter infinitas producendi rōnes, sed propter vnicam, quæ est infinitorum rō, & à se. Ad tertiā cōceditur multas esse rōnes, sed non distinctas distinctione cadente in opifice sed in rebus ipsis producendis, rōnes etiam in contrarium nullæ sunt, quia Aristo. reputat impossibile Deū intelligere aliud à se per rōnem, quæ sit alia ab eius essentia, quia sic dignificaretur illa rōne, & non tm̄ eius essentia. Ad secundam patuit solutio, dictum est. n. obiectum à peripateticis esse dictum, vel quia agit in aliud, vel quia ponitur ab alio, vel quia intenditur vt finis, & nullo horum modorum essentia dici potest obiectum, & propterea deductum non est impossibile, cum his tm̄ stat essentiam esse adæquatam rōnem intelligendi se distincte, & oīa proprie & distincte. Hæc de lib. duodecimo, nec plura colligimus, tū quia in expositione multa suppleuimus, tum quia in lib. destructio destructionum plura de Deo & de substantiis separatis conscripsimus, in libro etiā de beatitudine pertractauimus. Hæc pauca elaborauimus, ne tedio vos afficiam.

FINIS LIBRI DVODECIMI.

LIBRI TERTIIDECIMI METAPHYSICORVM

DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI:

In Tres disputationes diuisi.

1 *Num res Mathematicæ sint separatæ à sensibilibus*
2 *Num Ideæ sint separatæ à sensibilibus ipsis.*
3 *Num numerus sit genus continens sub se plures species essentialibus differentiis diuisas.*

PRÆFATIO.

Disputationes in 14. & 13. libris confecimus tibi paucas Comes magnanimæ Andrea Carapha, quoniam Aristoteles postquam in prioribus libris veritatem tradidit, iudicauit non inutile opiniones cæterorum & narrare, & percensere. Tu vero & interdū audisti finē librorū Metaphy. esse duodecimū ītelligas ob finē, qui in eo traditur. Nā in codicibus græcis: & īnumeratione librorū: quā græci effecerūt: īuenimus hos duos alios: imo apud arabas enumerātur vniuersæ meta. scīæ vigintiquatuor: quos cum nō viderim: nec certos habuerim: non omnino approbo. Tu igit̄ disputationes hasce legas quæso: nam

formam licet videant mathematice, sunt & meta. & succi plenæ: erit.n. mihi pgratũ si illas laudaueris. Vale.

Necesse vero si sunt matematica, aut in sensibilibus esse ipsa, quemadmodum dicunt quidam.

DISPVTATIO PRIMA
De Matematicorum abstractione.

Num res Matematicæ sint separatæ à sensibilibus.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

VOD matematicæ res sint separate. Arguitur primo res matematicę sunt distinctæ secundum esse substantiis & à qualitatibus, quia sunt in alio prædicamento, igitur separatæ, non.n. separatum est aliud q̃ distinctum ẽm esse. Secundo intellectus potest intelligere dimensionem & numerum sine materia sensili, igitur res matematicæ, quæ sunt dimensio & numerus sunt separatæ in re à materia sensili antecedens conceditur ab omnibus, diffiniunt enim matematici numerum & dimensionem sine materia sensili & argumentum deducitur, quia quicquid intellectus potest intelligere est in re, aliter falso intelligeret modo abstrahentium non est mendacium, vt dicitur. 2. physicæ auscultationis. Tertio scientia matematica & scientia naturalis differunt genere: igitur res matematicæ de quibus est matematica sunt separatæ à rebus naturalibus, de quibus est naturalis. tenet argumentum, quia secantur sciẽæ vt res ipse de quibus sunt, vt dicit. 3. de Anima. In contrarium est Arist. in textu. Hæc de dubita.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

Quæ de libris duobus addstis. ANTEQVAM ad tituli expositionem veniamus debes scire q vltra librum duodecimum inueni in codicibus græcis duos alios lib. 13. videlicet, & 14. Quos quidem cõmẽtati sunt multi, vt de græcis, Alex. Aphro. de latinis, Albertus hos enumerant omnes græci qui diuisionem lib. metaphysicæ Aristo. præposuerunt inter latinos etiam illorum meminit Ioã. Ganda. in secundo lib. physicæ. q. 4. & sine dubio videntur Aristo. tum per modum loquendi, quem seruant. tum quia vbique & passim ea quæ dicunt referunt ad alios lib. ita vt videatur omnium vnus auctor sunt quidam arabum qui asserunt metaphysicæ lib. esse. 24. & omnes fuisse ab Auer. expositos hoc etiam hebræi confirmant. verum cum hincinde perquisierim, non inueni plures, nec quidem in codicibus græcis: nec etiam enumeratos ab expositoribus grecis. Nec credo arabibus, nec hebręis: quorum patres mendaces sunt: & blanduli laudum verum siue sic, siue aliter nos quasdam disputationes & breues in eis ædemus nõ inutiles Peripateticis, nec Platonicis hæc de lib. De titulo vero dicamus q res matematicæ de *Quæ res matematica.* quibus intelligit disputatio, sunt ille de quibus primo matematica considerat, vt de subiectis, ceu continuũ, de quo pertractat geometra, & numerus quem contéplatur arithmeticus sub cõtinuo plura sunt, vt linea, de qua æduntur figuræ superficies & corpus de quibus oĩbus loquitur geometra sub numero multæ sunt species, vt cubus, rectus, & cætera id genus, de quibus est geometria, sunt res etiam de quibus loquuntur sciẽæ mediæ, vt numerus sonorus, de quo est musica, vt continuum visile de quo est prospectiua: & cętera id genus, quæ cũ sint magis naturales quam matematicæ prætermittantur, disputatio enim loquitur de rebus, quę pure & proprie dicuntur matematicæ, cuiusmodi sunt numerus vt numerus, & continuum, vt continuum. Et si quaritur: cum sint plures primæ species quanti, videlicet tempus oratio & id genus, cur de duabus tantum speciebus quanti considerauit matematica, & non de pluribus. Dici potest & recte, quia solæ hæ duæ possunt intelligi absque motu: cæterę autem cum sint aut motus, aut nõ sine motu intelligibiles, hac ratione de illis non fuit aliqua pars scientiæ matematicæ. Secundo debes scire quòd nomen matematicum venit à matheteuo verbo græco: quod latine sonat doceo, & ideo scientia matematica interpretatur scientia doctrinalis, quod nomen licet sit commune omnibus scientiis, quatenus omnis scientia est doctrina quædam per excellentiam accommodatur his: quæ considerant de continuo & numero, eo quia in nullis aliis potest ita doctrinaliter procedi, veluti in his. continuum igitur & numerus dicuntur res matematicæ, quatenus de continuo & numero, vt talia hæ artes contemplantur, quæ per excellentiam dicuntur matematicæ. Vlterius per separatum in disputatione intelligimus idem quod abstractum. Quot vero modis sumatur abstractio, & quæ sit abstractio, in. 7. libro disputatione prima diligenter est dictum. Amplius in dilucidatione dicemus, quantum propositio deseruiet. Sensibilia vt. 2. lib. de anima dictum est, trifariam sunt. alia quidem per accidens, vt substantia, videlicet Socrates Plato, cœlum emilium, & id genus. Alia per se, vt calidum, frigidum & quæ non contingit nisi vno sensu sentiri. Alia communia: quæ possunt pluribus sensibus sentiri, vt magnitudo, numerus, figura motus & quies: & de omnibus potest disputatio ampliari. Hæc de titulo.

Dubiõ quanti bus l matem *Soluti* *Vnde matici* *Quid abstractio.* *Quid j litu*

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

DE disputatione veterum nonnulli, vt herculei, siue Heraclitani senserunt res matematicas nullo pacto esse separabiles à sensibilibus mouebantur veteres hi, quia intellectum & sensum crediderunt idem esse & cum viderunt tales res à sensilibus non esse sensu separabiles, crediderunt nec ratione aut intellectu separari posse propter hæc nullam naturam præter physica concesserunt. Hanc positionem videntur sequi logici, & quia crediderunt omnem quantitatem esse substantiam, vel qualitatem. Quod probare enituntur, ex eo quia omnis res extensa est qualitas vel substantia, & omnis quantitas est res extensa, igitur omnis quantitas est substantia vel qualitas. maiorem probare videntur, ponendo quòd aliqua res extensa sit ABC, tunc arguunt si hæc res extensa A B C non sit quantitas, tunc quantitas erit res distincta ab alia possit saltem intelligi absque illa: intelligatur igitur res extensa ABC absque quantitate, & cum adhuc remaneat pars extra partem, vt A extra B: & B extra C, sequitur quòd adhuc remanet extensa. Syllogizetur igitur illud quod competit alicui circunscripto ab eo omni quod distinguitur realiter ab illo, est idem realiter illi, sed quantitas competit rei extense circumscripto à re extensa omni eo quod distinguitur realiter à re extensa, igitur quantitas est res extẽsa. minor patet per exemplum datum, quia vbi remoueretur ab ABC omne distinctum realiter, adhuc ABC esset quantum, & haberet partem extra partem, igitur quantitas est res extẽsa, & vt dictum est cum omnis res extensa sit substãtia vel qualitas, igitur quãtitas est substantia

Prima Heracli *Logici* *Optima logicorũ*

stantia vel qualitas. Ex his infertur ꝙ res matematicæ non possunt separatæ esse, nec abstrahi à sensilibus, non quidē à sensilibus communibus: quoniam res matematicæ sunt sensibilia communia non à sensilibus proprijs, vel substātijs quæ sunt sensilia per accidens, quia quātitas est substantia vel qualitas, & nihil potest abstrahi à semetipso, igitur logici videntur imitari Heraclitanos, non enim secundum eorum positionem possunt ponere quantitatem abstrahi à sensilibus, quia non à communibus, cum res matematicæ sint sensilia communia, nō à proprijs, quæ sunt qualitates nec a per accidens, quæ sunt substantiæ, quia res matematicæ quæ sunt quantitates sunt substantiæ vel qualitates, modo nihil potest abstrahi à semetipso, igitur logici sunt heraclitani. *Obiectiones Aristo.* Obijcit autem Aristo. huic positioni vbique, quia possunt diffiniri sine sensili materia, abstrahunt à sensilibus, sed res matematicæ possunt diffiniri sine materia sensili, vt patet in diffinitione lineæ vel superficiei vel corporis, vbi nulla ponitur sensibilis qualitas. Secundo quia quæ possunt sine motu diffiniri abstrahūt à sensilibus. motus. n. non est absq; sensilibus intelligibilis at res matematice, vt deducit. 2. phy. possunt sine motu diffiniri, igit res matematicæ sunt separatæ à sensilibus minorem probauit illi Aristo. ex differentia inter physicas, & matematicas diffinitiones. Hæc Aristo. *Quæ contra logicos.* Sed vtrum quantitas differt realiter à substātia & qualitate, nolo nunc disputare, sciant tamen nostri scholastici esse quasi commune omnium Peripateticorum principium ea distingui secundum rem, quæ ponūtur in diuersis prædicamentis, quia diuersorum generum, & non subalternatim positorum diuersæ sunt species & differentiæ, & non quidem secundum rationem, sed secundum rem apud Simplicium & Boetium. propterea positio horum omittatur tanquam ridicula. Hæc contra Heraclitanos. *Positio pytagoricorum.* Pytagorei vero in alio extremo positi dixerunt res matematicas esse pœnitus abiunctas separatas, & abstractas omnibus è sensilibus, non tamen vna via proficiscuntur omnes, vt Aristo. in textu narrat. Nam alij dixerunt res matematicas ab omnibus sensilibus esse separatas, & nec in ipsis sensilibus positas. Alij dixerunt illas esse separatas quidem secundum esse non tamen loco & subiecto ammotas ab ipsis sensilibus. Hæc Pytagorei. *Obiectiones Aristo.* Obijcit autem Aristoteles in textu, quia si res matematicæ sint separatæ secundum esse tunc vel erunt loco & subiecto separatæ, vt prima positio sentit, vel esse quidem abiunctæ, loco vero & subiecto in sensilibus positæ, vt secunda positio affirmat. si loco & subiecto abiunctæ, tunc erūt substantiæ abstractæ. deducitur quia nullum accidens esse potest sine subiecto, vt septimo lib. est determinatum, igitur si res matematicæ sint è sensilibus loco & subiecto separatæ, cum non possint esse accidentia, erunt substantiæ. Sin autem erunt esse abiunctæ: loco vero & subiecto in ipsis corporeis sensilibus existētes, tunc duo corpora erunt in eodem loco, & sic duo corpora erunt vnum corpus, nisi esset penetratio. multas alias rationes facit, quæ omnes vim habent eandem, & propterea hæc vna sufficiat. *Positio Arist.* Arist. vero paucis quæstionem hāc absoluens, mediam viam secutus est. vult enim res matematicas esse, & subiecto, & loco esse in sensibilibus, ratione vero siue diffinitione esse separata. Quod quidem secūdum esse sint in sensilibus. probat: quia non existunt in diuersis locis, non enim hic sunt sensiles ipse res, illic vero res matematicæ, igitur secundum esse & subiectum sunt coniunctæ sensibilibus. Quod autem secundum rationem sint separatæ probat quia cum ipse matematicus rem suam describit, sine sensili materia diffinit, igitur ratione è sensilibus ipsis sunt separatæ, & sic inter has extremas positiones Arist. videtur medius. Sed circa hāc solutionem sunt difficultates. *Difficultates contra Arist.* Prima quidem, quia nō apparet, qua nam specie abstractionis res matematicæ è sensilibus sint abstractæ, multiplex enim cum sit abstractio, videtur Arist. processisse per æquiuocum. Secundo non apparet è quibus sensilibus res ipse matematicæ abstrahātur, multiplex enim est sensile, vt in titulo patuit. Ioannes Gandauensis in libro secundo physicæ auscultationis dilucidauit Aristot. & præmisit distinctiones. *Dilucidatio. Ioan. in lib. 2. physi. q 4.* Prima ꝙ bifariam est abstractio. altera quidem realis. altera vero intētionalis. realis quidem est separatio aliquorum duorum secundum locum, quæ prius fuerunt coniuncta: ceu alchimici docent abstrahere quintam essentiam à vino, & aromatari succum ab herbis. pastores atque villici butyrū è lacte. Intentionalis autem bifariam. altera quæ pertinet ad intellectum agentem: vt speciei intelligibilis ab indiuiduis phantasiatis. alia quæ pertinet ad intellectum possibilem & hæc est intellectio alicuius prioris coniuncti cum posteriori non intellecto posteriori, quæq; multifariam est: quædam superioris ab inferioribus: quædam est subiecti à proprijs accidentibus, vt dum intelligitur homo non intellecto risibili: quædam subiecti ab accidentibus communibus, vt dum intelligitur homo absq; cursu. Secunda distinctio est ꝙ sensibilia sunt bifariam. alia quidem propria. alia communia: communia quidem quæ ab omnibus vel pluribus sensibus cognoscuntur, propria vero quæ non contingit nisi vno sensu sentiri. Tunc Ioannes positionem Aristo. per sex dilucidat. primo dicit quòd res matematicæ non sunt abstractæ à sensilibus abstractione reali & hoc contra Pytagoricos, quia nunquam est, aut fuit, aut erit linea quæ non sit in aliquo subiecto calido vel frigido, vel humido, vel sicco: cum res matematice sint accidentia, & accidentia non possunt esse quin sint in substantia naturali relinquitur res matematicas non posse reali abstractione esse absque sensilibus. Secundo dicit quòd res matematicæ non sunt abstractæ à sensilibus abstractione speciei à phantasmatibus, hoc facile patet, quia sensilia non sunt phantasmata nec indiuidua phantasiata rerum matematicatum. Tertio dicit quòd res matematicæ non sunt abstractæ è sensilibus abstractione naturæ à suppositis, siue superioris ab inferioribus, hoc manifestum est, quia res matematicæ non sunt naturæ rerum sensilium, nec vniuersalia illorum. Quarto dicit quòd res matematicæ non sunt abstractæ à sensilibus abstractione subiecti ab accidentibus proprijs, hoc nullo alio probo, nisi quia constat res matematicas non esse subiecta rerum sensilium propria. Quinto dicit quòd res matematicæ sunt abstractæ abstractione subiecti ab accidentibus communibus. probatur quia dimensio est subiectum sensilium secundum Auerroem in libro de Substantia orbis, & si non seorsum, saltem, cum materia ipsa, est enim primum eorum quæ in materia recipiuntur. Vltimo dicit quòd res matematicæ sunt abstractæ à sensilibus, non quidem communibus sed proprijs, communibus quidem nō quia ipsemet res sunt communia

Reprehensio. sensilia: è proprijs vero sic, quia coniunguntur illis accidentaliter, & sunt illis priora. Hæc Ioannes. Sed hęc dilucidatio multifariam est obscura. Primo quia prima distinctio est manca, quia intentionalis abstractio prima sui diuisione diuiditur per sensum, & per intellectum, est enim alia pertinēs ad intellectum. alia ad sensum, abstrahit enim vis imaginaria à sensilibus proprijs, & extimaria etiam, vt illa ouis ex sensilibus proprijs circa lupum, vt docet Auer. in libro de Anima, & huius nihil meminit Ioannes. Præterea ea quæ pertinet ad intellectum possibilem, videtur multiplex, est enim alia simplex. alia composita, abstrahitur enim propositio vniuersalis à multis singularibus propositionibus: & tamen nulla abstractione tacta à Ioanne, insuper etiam simplex abstractio est alia priuatiua alia etiam positiua: vt dicetur: quarum nullius Ioannes meminit. Secundo obscura est: quia secunda distinctio est insufficiens: sunt enim sensibilia quædam, quæ nec sunt propria, nec communia, vt sensibilia per accidēs, & horum nihil Ioannes meminit. Deficit tertio quo ad conclusiones. primo quia non apparet si res matematicæ abstrahunt è sensilibus per accidens, vel ne? Secūdo apparet ꝙ matematicus abstrahat à sensilibus abstractione superioris ab inferioribus, procedit enim à magis communibus ad minus communia, vt quilibet artifex, igitur nonnulla considerat abstractæ abstractione superioris ab inferioribus potest enim considerare sensilia communia, vt abstrahunt à minus communibus, igitur hæc positio multifariam est obscura. Hęc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

Sensibile trifariam. 1. suppositio. 2. suppositio. PRO dilucidatione igitur præmittamus primo ꝙ sensibilia trifariam dicūtur. Vno modo sensibilia dicuntur per se & propria, & sic ea sunt, quæ non contingit nisi vno sensu sentiri. Alia sunt sensibilia cōmunia, vt quæ ab omnibus vel pluribus sensibus contingit sentiri. Alia sunt per accidens: vt substantiæ, & relationes, vt dictum est in titulo, quæ sentiuntur per accidens ratione sensibilium per se. Secūdo debes scire ꝙ abstractio prima sui diuisione bifariam dicitur, vna realis. alia intentionalis. realis est duorum secundum locum separatio, quæ fuerunt primo coniuncta. Intentionalis adhuc duplex, alia attinet ad sensum alia ad intellectū: abstrahit extimaria ouis ex speciebus sensatis speciem inimicitiæ insensate, & medicus ex signis sensilibus speciem morbi abstractione attinente ad sensum, & hæc potest adhuc subdiuidi, sed non est curandum, abstractio quę attinet ad intellectum duplex adhuc etiam est. Alia enim quæ ad ipsum attinet intellectum agentem vt abstractio speciei intelligibilis à phantasmatibus. Alia ad intellectum possibilem, & hæc est cognitio alicuius prioris prima attinet ad intellectum agentem secundum Ioannem, tamen secundum veritatem attinet etiam ad intellectum possibilem, verum non est curandum. Abstractio quæ attinet ad possibilem rursus diuidi potest: quia alia est composita. alia simplex. cōposita est illa qua intellectus possibilis per dianeam abstrahit vniuersalem propositionem quæ est principium artis & scientiæ à singularibus propositionibus vt dici- *Commen. 5.* tur primo physicorū simplex abstractio est adhuc bifariam, quia alia est priuatiua, & hæc est cognitio alicuius prioris in aliquo signo, in quo non considera-

Quid sit abstractio & quotuplex.

tur suum posterius & de hac habetur secundo Physicorum dum dicitur abstrahentium non est mēdacium. Alia est abstractio positiua & hac abstractione abstrahit vniuersale intentionale ab his singularibus considerando in illis similitudinem in qua conueniunt, & de hac loquitur Auer. 12. libro huius. Abstractio priuatiua est rursus duplex. alia naturæ à suppositis. alia subiecti ab accidentibus. abstractio naturæ à suppositis est consideratio superioris non consideratis inferioribus. abstractio subiecti ab accidentibus adhuc duplex: quia vel ab accidentibus proprijs, vel ab accidentibus per accidens vt dictum est & siue sic siue sic est consideratio subiecti prioris non consideratis accidentibus posterioribus, omnis enim abstractio quæ pertinet ad cognoscitiuam vim est cognitio alicuius prioris illa quæ est positiua est à notis, quæ est priuatiua esse potest ab ignotis. Tunc dicendum primo quòd res matematicæ quæ sunt magnitudo & numerus, non sunt abstracte à sensilibus quouis modo accipiendo sensibile abstractione reali, vt crediderunt veteres, & hoc recte probauit Ioannes. Secundo dicendum quòd si abstractio attinet ad sensum res matematicæ possunt dici abstractæ à sensilibus proprijs, non autem à sensilibus per accidens vel communibus: quod quidem à sensilibus proprijs. patet, quia extimaria matematici potest considerare magnitudinem & numerum non considerando sensilia propria, quod vero nō à sensilibus per accidens & communibus. probatur quia sensilia per accidens sunt priora magnitudine & numero, substantia enim quæ sensibilis per accidens, est prior magnitudine & numero modo abstractio non est posterioris à priori, sed magis econtra, nec à sensilibus communibus quia nihil abstrahitur à semetipso modo magnitudo & numerus sunt sensilia communia. Tertio dico quòd si loquimur de abstractione quæ attinet ad intellectum agentem, res matematicæ non sunt abstractæ à sensilibus quouis modo accipiendo sensilia: quoniam sensilia non sunt phantasmata rerum matematicarum, nec res matematicæ sunt species sensilium. Quarto dico quòd si loquimur de abstractione attinente ad intellectum possibilem, res matematicæ non sunt abstractæ à sensilibus quouis modo illa sumendo abstractione composita. probatur, quia res matematicæ non deducuntur à sensilibus, vt ꝓpositiones vniuersales ex singularibus. Quinto dico ꝙ res matematicæ non sunt abstractæ à sensilibus quouis modo sumptis abstractione simplici positiua. probatur quia hæc non fit nisi à notis. at sensilia non sunt nota matematico per rationem matematici. Sexto dico ꝙ res matematicæ non sunt abstractæ à sensilibus proprijs vel per accidens abstractione naturæ à suppositis, sed bene à sensilibus cōmunibus deducitur, quia res matematicæ non sunt naturæ sensiliū propriorum, nec sensilium per accidens: sunt tñ naturæ sensilium cōmunium, quia ipse matematicus quædam sensilia communia considerat, vt superiora, quædam vt inferiora, igitur sunt res abstractæ abstractione naturæ à suppositis à sensilibus cōmunibus. Septimo dico ꝙ res matematicæ non sunt abstractæ à sensilibus quouis modo sumptis abstractione subiecti ab accidētibus per se, hoc est manifestum, quia res ipse matematicæ non sunt subiecta sensilium, nec sensilia quouis modo accepta sunt accidentia per se rerum matematicarum. Restat igitur octauo vt res matematicæ sint abstractæ

Commen. 4. *Dilucidatio. 1. conclusio* *2. conclusio.* *3. conclusio.* *4. conclusio.* *5. conclusio.* *6. conclusio.* *7. conclusio.*

abstractæ abstractione priuatiua, ea videlicet quæ est subiecti ab accidentibus per accidens, ab ipsis sensibilibus proprijs, non autem sensibilius communibus, vel per accidēs dixi primo abstractione priuatiua, quia positiua abstractio est à notis modo mathematicus non abstrahit ab ipsis proprijs sensilibus, vt à notis.

Secundo dixi ea videlicet quæ est subiecti ab accidentibus per accidens: quia magnitudo & numerus videntur quasi subiecta sensibilium propriorum, vt dixit Ioannes auctoritate Auer. Tertio dixi non à sensibilibus communibus, vel per accidens, quia res mathematicæ sunt ipsa sensibilia communia, vt dictum est. Amplius sensibilia per accidens sunt substantiæ, quæ sunt priora sensibilibus proprijs modo nullum posterius abstrahitur à priori, igitur res mathematicæ abstrahunt à sensibilibus proprijs tantum, abstractione priuatiua simplici, ea videlicet quæ est subiecti ab accidentibus per accidens. Ex his sequitur ꝙ mathematicus non abstrahit à substantia, nec abstrahit à sensilibus communibus, quod quidem non abstrahat à substantia deducitur quia non potest considerare lineam, nisi in aliqua substantia, quia aut ligno, aut in puluere, aut in cœlo, aut aliquo id genus, abstrahit tamen à materia sensibili, siue à sensibilibus proprijs, quia potest lineam considerare non in misto, nec in elemento, quia eam considerat in cœlo, non tamen abstrahit à substantia, quia omne quod considerat in aliquo subiecto considerat, quod est substantia, igitur considerat substantiam saltem confuse sumptam. Quod vero non abstrahat à sensilibus communibus, pauit, quia res ipse mathematicæ, videlicet numerus & magnitudo sunt sensibilia communia, igitur non abstrahit à sensilibus communibus hac abstractionis specie. Hæc sunt quę pro dilucidatione positionis Aristot. erant dicenda. At pro dilucidatione positionis Pitagoricorum debes scire, ꝙ res mathema. apud veteres intelligi possunt dupliciter, quia aut essentialiter, aut denominatiue, eæ dicuntur res mathemati. essentialiter, quæ sunt proprie & formaliter atque prædicamentaliter magnitudines & numeri. magnitudo quidem, cuius partes copulantur ad aliquem communem terminum: numerus autem qui causatur ex diuisione magnitudinis. Dicuntur vero quædam res mathemati. denominatiuæ, quæ essentialiter & propriæ non sunt magnitudines vel numeri, sed denominantur magnitudines & numeri per quādam rationem, & ita denominatiue dicuntur mathemati. quatenus subeunt denominationem eorū, de quibus agit mathema. & hoc pacto substantiæ separatæ dicuntur res mathemati. quia propter quandam rationem denominantur magnæ & numeri. magne quidem virtute, numeri vero æternitate, omne enim æternum est numerus apud Platonem, quia esse eternum est trinitas quia est principium medium & finis, quatenus quod intelligitur in æterno principium, id intelligere vt finis, & quod vt medium, id vt principium & finis: igitur substantiæ æternæ, sunt magnitudines, & numeri, magnitudines quidem virtute, numeri vero æternitate & hac ratione, Plato ait Deum esse numerum seipsum mouentem, & animam similiter, quia sunt æterni. Sic igitur substantiæ separate ęternæ dicuntur res mathema. denominatiue quatenus subeunt denominationem rerum: de quibus agit mathematicus. Quibus patet dilucidatio Pithagoric. & consilium inter Aristot. in ipsos, cum enim Aristot. vult res mathematicas secundum rem non esse separatas, loquitur de rebus mathematicis prædicamentaliter & essentialiter at cum Pithagori. dixerunt res mathematicas esse secūdum rem & esse separatas loquuntur de substantijs abstractis, quæ dicuntur res mathematicæ denominatiue, quatenus subeunt denominationem rerum mathe. hæc Simplicius vir grauissimus in quā pluribus locis tetigit. Hæc de dilucidatione.

Excerptum.

Dilucidatio positionis Pitago.

Consilium.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS disputatis. Ad primam dico quòd res mathematicæ sunt distinctæ à sensilibus proprijs non tamen separatæ separatione reali sed bene intentionali: vt patuit in dilucidatione. Ad secundam concedo quòd magnitudo & numerus sunt sine materia sensili in sui ratione, & sic sunt abstractæ abstractione intentionali. Ad tertiam concedo ꝙ differunt realiter: non tamen separatæ sunt realiter, vt nunc loquimur, quia non separatione loci, multa alia diximus secundo physicorum de his quæ lege, quia conferunt ad hæc, amplius & in tertio huius etiam, quæ si placet videas. Hæc de prima disputatione sufficiant.

De ideis aut po. ipsam secundum idem opinionem considerandum, &c.

DISPVTATIO SECVNDA De Ideis.

Num ideæ sint separatæ à sensibilibus ipsis.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod ideæ sint ab ipsis sensilibus separatæ, multifariam argui solet. Primo perpetuum est separatum à corruptibili, vt dicitur secundo de anima, separatur hoc ab hoc vt perpetuum à corruptibili. Ideæ sunt perpetuæ, vt Plato & Aristot. sentiunt, & sensibilia sunt corruptibilia, igitur ideæ sunt separatæ à sensilibus. Secundo principia essendi sunt separata ab his quorum sunt principia, sed ideæ sunt principia essendi sensibilium, eo quia eadem sunt essendi & cognoscendi principia, igitur ideæ sunt à sensibilibus separatæ. Tertio id equo ad sensibilia non conuertitur subsistendi consequentia, est separatum à sensibilibus. Sed ideæ sunt è quibus ad sensibilia non cōuertitur subsistendi consequentia, minor patet, quia idea & vniuersale idē est modo vniuersale est id equo ad sensibilia non conuertitur subsistendi consequentia, igitur ideæ sunt separatę. Quarto omne prius est separatum à posteriori, sed ideæ sunt priores sensilibus apud omnes, igitur separatæ. Quinto causa est separata à causato, vt omnes asserunt, sed ideæ sunt rerum sensibilium causæ secundum Platonem, igitur sunt separatæ à sensibilibus. Sexto vniuersalia sunt separata à singularibus & sensibilibus, vt Plato dicit. Sed ideæ sunt vniuersalia, igitur separatæ erunt à sensibilibus. Septimo species est aliquid præter indiuiduum, quia si species esset præcise indiuiduum, tūc de illa non esset scientia, sed ideæ sunt species, vt sonat nomē, igitur sunt præter indiuidua, & ita separatæ à sensibilibus. In contrarium est Arist. in textu, qui reprehendit Socratem & Platonem præceptores de hac separatione. Hæc de dubitationibus.

Capvt titvli secvndvm.

Qvid ſeparatio ſiue abſtractio ſit; quotúe modis dicatur. Amplius quid ſenſibile, quotúe modis accipiatur, dictum eſt proxima diſputatione, illud tamen addendum eſt ſenſibilia non accipi in diſputatione, niſi per ſingularibus. *Idea quid.* Præterea Idea verbum eſt græcũ quod quidem fuit Platonis peculiare, & vt Proclus tradit ipſius inuentũ apud latinos nõ ſemper idem ſonat ſed pro ratione diuerſitatis vſus, cum enim venit in vſum cognitionis, latine ſonat diffinitioné, ſiue quidditatem cum in vſum cauſationis, latine ſonat formam, ſiue ſpeciem cum in vſum ordinis latine ſonat vniuerſale, & propterea triplex eſſe poteſt diſputationis ſenſus, cum enim quæritur ſi ideę ſint ſeparatæ à ſingularibus ſiue ſenſilibus, vnus ſenſus eſt ſi diffinitiones ſint ſeparatæ à ſingularibus. Alius vero ſi formæ ſiue ſpecies ſint ſeparatæ à ſingularibus. Tertius ſi vniuerſalia ſint ſeparata à ſingularibus & omnibus his modis eſt diſputatio digna diſceptatione tam & ſi de his aliqua ex parte ſit diſputatum. 7. huius. Hæc de titulo.

Capvt positionvm tertivm.

Poſitio Herculeorum. Inter antiquos itaque Herculei atque omnes qui Heraclitum & Cratillum ſectati ſunt, ſola ſenſibilia ꝑſitentes, ideas eſſe ſeparatas ab illis pœnitus abnegarunt, mouebantur autem argumento ꝙ intellectus eſt ſenſus, quare intelligibile eſt ſenſibile, igitur intelligibilia erunt mere ſenſibilia, atque ſingularia. Quo fit, vt nec in re nec in mente ideas ſeparatas aſſerebant, eo quia mens erat apud eos ſenſus ſiue vis potiſsime ſenſoria, hinc demebant ſcire atque ſcientiam, aſſerentes nihil prorſus poſſe ſciri, quia nullum eſt ſcibile, nullumque vniuerſale. *Qua logici.* Poſitioné hanc videntur logici fere ſectari aſſerẽtes vniuerſalia nihil eſſe in re. præter ſingularia, ſolum enim vt dicunt termini ſunt de pluribus prædicabiles, in mente quidem naturaliter, in voce vero vel ſcripto ad placitum, addentes his terminis ſumptis in voce aut ſcripto nihil in re correſpondere præter ſingularia. *Obiectiones Ariſtot.* Obijcit autem huic Ariſtot. primo, quia hac poſitione data, tolleretur ipſum ſcire, quod tam ſcientes, ꝗ ignorantes profitentur. Secundo prima principia ſunt veluti locus ianuæ, quẽ nullus ignorat, vt dicitur ſecundo huius. modo vbi nõ eſſent niſi ſingularia, tolleretur veritas primorum principiorũ. *Poſitio Plato.* Plato autem concedens ipſum ſcire, ideas conceſsit, quæ vniuerſalia ſunt: non quidem in rebus ipſis collo catas, ſed à ſingularibus ſeparatas, mouebatur autẽ primo quia modo intelligendi credidit correſpondere modũ eſſendi. *Rationes Pla.* Sed nos poſſumus intelligere hominem ſiue ſingularibus eius, igitur ideæ vniuerſales ſunt in re præter ſingularia. Secundo mouebatur, quia omne tale per participationẽ reducitur ad aliquid tale per eſſentiã, ſed hic hõ eſt hõ participatione humanitatis, igitur humanitas eſt homo per eſſentiam, & ita idea ſeparata. Tertio ſcire eſt eorum, quæ nec ſunt ſingularia, nec in ſingularibus poſita, vt omnes dicũt ſed idearum vniuerſalium eſt ſcientia, igitur ideæ vniuerſales nec ſunt ſingularia, nec in ſingularibus poſitæ, & ita erunt ſeparatæ. Quarto motus eſt Plato propter generationem, videbat enim nullum ſingulare virtute propria ſufficere ad generationem ſui ſimilis, & propterea oportet eſſe ideam vniuerſalem: in cuius virtute ipſum ſingulare ſibi ſimile generaret. His rationibus Plato conceſsit ideas vniuerſales ſecundum eſſe ſeparatas à ſingularibus ipſis. *Difficultates Platonicæ.* Sed in poſitione Platonis emergunt difficultates non paruæ, quas Plato in parmenide de vno rerum omnium principio abſoluit. *Quorum ſint ideæ prĩa poſitio.* Prima quidem eſt quorum ſint ideæ, & an ſpecificæ tantum. Secunda quales ſint, quamúe vim habeant. Tertia quonam modo ab eis quorum ſunt, participẽtur. Reſpondẽt ad primam Platonici, vt velle videtur Themiſtius in primo de anima libro capite. 23. quòd non oĩum indiuiduorum ſint ponendæ ideæ, quia nõ eorum, quæ alio modo quàm per ſeminis emiſsionem generari poſſunt, talium enim non ponuntur ideæ. Tũ quia imperfecta & vilia, & non intenta à natura. Tum quia conſequuntur ea, quorum ſunt ideæ. Præterea ideæ nõ ſunt niſi ſpecies, & non genere, quia ſeparatæ rei per eſſentiam non eſt dare ſeparatius, adhuc quare cum ſpecies apud Platonem ſint per eſſentiam ſeparate, non põt poni illarum genus adhuc abſtractius, omne enim quod abſtrahitur, ab ente materiali abſtrahitur quare ideæ ſunt ſolum ſpecies rerum ſenſilium, non autem genera & quanto minus nec genera generum. Inſuper etiam numerorum non ſunt ideæ, quia nõ ponuntur ideæ niſi reſpectu eorum, quæ accidentaliter ordinantur, modo numeri ſunt eſſentialiter ordinati. *Obiectiones.* Sed pace horũ dixerim hæc non correſpondent fundamentis Platonicis, primo quia potiſsima ratio Platonis qua ipſe perſuaſit ideas, vt Themiſtius & Ariſtot. dicunt, eſt generatio animalium ex putri materia, cum enim hæc fiãt, & non ab agẽte materiali ſimili atque illis vniuoco. cõſequens eſt, vt ſint ideæ, quæ talia generent, ſola materia prædiſpoſita, igitur videtur talium eſſe potiſsimum idea. Præterea talia ſunt ſcibilia, & non per naturam ſingularium, igitur per naturã vniuerſalem ſeparatam: quæ eſt illorum idea, inſuper etiam modo intelligendi correſpondet modus eſſendi. Sed poteſt in talibus intelligi natura ſine ſingularibus, igitur in talibus eſt idea pręter ſingularia, omnes enim rationes quæ cogunt ideas rerum perfectarum, videntur cogere talium ideas. Secundo videtur ꝙ ideæ non tantum ſint ſpecies, ſed genera, immo genera generũ, & omnia vniuerſalia, nam licet talia non abſtrahantur à ſpeciebus, quæ per eſſentiam ſunt ſeparatæ, correſpondent abſtractionibus indiuiduorum. Socrates enim poteſt conſiderari vt homo, vt animal, vt corpus, & cætera id genus, qua ratione fit vt tot ſint ideæ quot ſunt abſtractiones Socrati correſpondentes, quia argumentum Platonis eſt cuilibet modo intelligendi correſpondere modum eſſendi, igitur quot modis poteſt abſtrahi vniuerſale ab indiuiduo tot ideæ ſunt illis abſtractionibus correſpondẽtes. Præterea ſi ideæ ponuntur propter ſcientiam, & de indiuiduo ſcimus non tantum rationes ſpecificas, ſed genericas, & vniuerſales omnes, videtur ꝙ tot ſunt ideæ quot ſunt rationes quidditatiue ſcibiles de indiuiduis. Tertio videtur quòd numerorum maxime ſint ideæ, Tum quia modo intelligendi reſpondet modus eſſendi, modo poteſt abſtrahi à numeris ratio quædã communis, igitur illi reſpondet propria idea. Tum ſecundo quia idea ponitur ob ſcientiam, igitur quot ſunt rationes ſcibiles de numero, tot ideæ, igitur rõnibus numerorũ rñdent ideę. *Propria põ.* Quare ſi Platonis opinio reſpondet ſuis fundamẽtis oportet dicere oĩum ſingularium generabilium eſſe ideas. Amplius ideas eſſe ſpẽs, & genera, & oĩa vniuerſalia, Inſuper numerorũ & omnium, quę ſub ratione aliqua vniuerſali conſiderari poſſunt. Quot ſi Plato videatur dicere contrarium: non loquitur ſuis

fundamentis

fundamentis consentaneæ, & debet reduci in bonum. Hæc de primo. De secundo aūt quales sint ideæ. Plato eo in libro capite. 5. declarat, & vult ideas substantias in partes, quæque nec è rebus quarum sunt loco distant, nec eodem in loco, in quo illæ sunt collocatæ, ait enim ideam hominū non esse diuiduam ita vt pars eius sit in Socrate, & altera in Platone. Sed est impars omnibus præsens à nullis distant ceu similitudo quædam ab omnibus similibus participata, sic igitur ideæ sunt substantiæ in partes indiuiduæque quæ nec loco ab his distant, quarum sunt, nec in eodem sunt loco, cum nullibi sint, eo quia indiuiduum atq; impars nullibi est, dicuntur tamen ab illis indistantes: & præsentes ceu lux illuminatis. Hæc de secundo. Quo vero modo participentur quod erat tertium, ibidem Plato exponit, & vult ideas hasce non ita participari ab his, quorum sunt, vt illarum vnam partem mutuetur vnum indiuiduum, alteram alterum, esset enim indiuiduum non tale simpliciter, sed secundum quid per partem. Quare participatur tota ab vno, & tota ab omnibus, vt enim animus est totus in toto, & totus in singula totius parte, sic idea est tota in his quorum est, & tota in quolibet illorum. Hæc est Platonis positio in eo libro. quā vbique Arist. illi imposuit. Dicunt aūt hāc positionē esse Platonis Alexander Aphrodisius & Philoponus in lib. Posteriorum. Videntur autem hanc vel hinc similem sectari alij qui vniuersalia realia concedunt, dicentes illa esse à singularibus secundum rem distincta, & quātum ad hoc Platonem sectantur. Addentes hæc vniuersalia suis singularibus esse cōmunicata, propter quod ipsa de suis singularibus prædicari possunt, & per hoc credunt differre à Platone, quia asserunt Platonem posuisse nec singularibus cōmunicata, nec illis identificata, & hac ratione non potest dicere vniuersalia de singularibus prædicari. Sed quicquid sit, hæc positio est aut ex toto platonica, aut illi fere ex toto similis, non enim credo Platonem negare vniuersale de singularibus prædicari, cum hoc omnibus constet, sed hoc addit vniuersali prædicanti correspondere naturam siue ideam separatam. Arist. autem dixisset illi correspondere aliquid præter singularia: non tamen secundum esse separatum, vt dicemus. Quare positio horum fere platonica est. Hæc de platonicorum positione. Obijcit autem Arist. huic positioni multis rationibus, verum tres sunt potiores quas facit hic. Prima est, quia datis rationibus Platonis, tūc daretur idea accidentium, ꝙ est impossibile, eo quia non potest dari accidens separatum à substantijs, & deducit argumentum per fundamenta Platonis, nam Plato enitebatur ponere ideas principaliter propter duo primo propter scientiam. secundo propter vniuersalē rationem modo constat accidentia sciri: & non quatenus sunt indiuidua, igitur sciuntur propter ideas illorum. Præterea de accidentibus est vna vniuersalis ratio, vt omnium colorum vnus vniuersalis color. Sed modo intelligendi correspondet modus essendi, igitur dabitur idea communis colorum quare per fundamenta Platonis oportet ponere accidens separatum, quod est contra naturam accidentis. Secūda est, quia data idea, verbi gratia hominum, tunc oportet ponere ideam ideæ. Deducit argumentum, quia idea & ideata conueniunt in aliqua ratione, plus enim conuenit idea hominum cum ipsis hominibus, quàm cum ipsis equis, immo cum equis nulla ratione conuenit, cum hominibus vero ratione aliqua conuenit. Sed cuilibet rationi communi conuenit idea communis per fundamenta Platonis, igitur dabitur idea ideæ: & ita procedetur in infinitum. Tertia ratio est, quia Plato per positionem idearum non habet intentum, per positionem enim illarum credidit saluare scientiam contra Heraclitanos, & generationem contra naturales, qui dixerūt omnia proficisci necessitate naturæ, & deducit argumentum. Primo quòd non saluat scientiam, quia vnumquodq; vere & proprie & simpliciter scitur per eius formam siue causam formalem, quæ est rei essentia, & id quod diffinitio explicat. Sed idea non est forma ideatorum, cum sit separata secundū rem ab illis, igitur ꝑ illam non sciuntur ideata. Secundo quod non saluet generationem, quoniam idea non potest esse causa ideatorum, nec formalis, nec motrix siue effectrix, formalis quidem non, quia forma non est separata ab eo, cuius est forma, immo intrinseca, effectrix autem minime, quia mistum cum materia nō proficiscitur nisi à misto cum materia, vt in. 7. libro est deductum, igitur non prosunt ad generationem, nec ad scientiam, & propterea concludit illas fuisse frustra. hæ sunt tres rationes contra Platonē tetigimus alias fortiores. 7. lib. huius scientiæ disputatione. 17. quas sub silentio transimus, ne videamur superflui. Aristot. igitur viam mediam secutus, cum Heraclitanis concedit ideas non esse separatas reali separatione, ab ipsis sensilibus, cū platonicis vero ait illas separatas esse ratione, & propterea contra Heraclitanos concedit ipsum scire, eo quia scire est rerum singularium vniuersaliter conceptarum, contra naturales saluat generationē, asserens mistum cum materia non ab Ideis proficisci, sed à misto cum materia, & virtute naturæ, quæ est communis secūdum rationem genito & generāti, & virtute corporū cœlestium, quorum hæc inferiora sunt instrumenta. hæc Aristot. Sed hæc positio est obscura, primo quia idea multiplex est, vt in titulo tetigimus, & Arist. non distinxit quo in sensu illam sumit. Secundo quia multiplex est separatio secundum rationem, & non videtur quo pacto Aristo. illa vtatur, quare positio Arist. eget dilucidatione. Hæc de positionibus.

Quales sint ideæ. *Quonam modo participentur.* *Burleo positio. Obiectio. Arist.* *Positio Arist.* *Difficultates.*

Caput dilucidationis quartum.

Qvia vt dictum est in titulo idea apud Platonem interdum venit in vsum causationis, & sic idem est quod forma, nonnunquam venit in vsum cognitionis, & sic accipitur pro diffinitione. Aliquando venit in vsum ordinis, & ita pro vniuersali intelligitur. Idcirco tria videamus. primo quonam modo ideæ sint separatæ sumendo ideas pro formis. Secundo quonam modo sint separate sumendo ideas pro diffinitionibus. Tertio quonam modo sint separate sumēdo ideas pro vniuersalibus, & sic sermonem Aristot. faciemus lucidum. Quātum ad primum debes scire quòd sensibilia corpora sunt in duplici differentia, quædam sunt: quorum formæ constituunt illa inesse specifico, & vltimato, & cum hoc ipsæ formæ ab illis dependent, & hoc pacto sunt composita corpora generabilia, formæ enim horū illa quidem inesse specifico constituunt. Sed à suis materijs dependent: eo quia educuntur de potētijs materiæ. Quædam autem sunt, quorum formæ sua quidē corpora constituunt, sed ab illis non cōstituuntur, hæc secundū latinos expositores sunt humana corpora, qa secūdū eos formæ humanorū corporū illa quidem in

Quonam modo ideæ formales sint separatæ. *Quæ latini de formis.*

Com. 43. vt Aristo. 7. huius, & Auer. igitur oportet esse aliquid quod sit vt illarum acutus, & per consequens omnis numerus est per se vnum. Secundo omne illud de quo est demonstrabilis aliqua passio per se vna, est per se vnum, hoc non eget probatione, quia vnitas accidentis colligitur ex vnitate subiecti. Sed de quolibet numero est per se demonstrabilis aliqua passio per se vna, verbi causa, de senario quòd sit numerus perfectus, de sexagenario quod sit numerus capacissimus, & de cæteris id genus, igitur quilibet numerus est per se vnum. Secundo supponunt omne per se vnū per differentiam propriam & formalem esse specie vnum. Hoc patet, quia vnum numero est tale, aut propter materiam, aut propter dimensionem, at quod est vnum per se, est vnum per differentiam essentialem. Ex his Auicenna lib. suæ metaphysi. 3. capite. 5. prope principium concludit vnumquemque numerum esse per se speciem, esseque vnum in se inquantum ipse est ipsa species, & inquantum ipsa species habet proprietates. Hæc Auicenna. Et si quæritur vnde numerus habeat per se vnitatem, & differentiam siue formam, non vna ratione respondent. Aliqui enim volunt duplicem esse in numero vnitatem, formalem quidem per quam numerus est species, & hæc est formam totius, verbi gratia. in trinario trinitas, in quaternario quaternitas, & in cæteris id genus similiter, materialem vero quæ cum alia facit numerum, imaginantur enim vnitates ipsas esse partes materiales, quibus aggregatis resultat quædam vnitas formalis, ab hac numerus quilibet reponitur in specie, ab hac est vnus formaliter, & hæc est vltima eius differentia essentialis, per quam differt specie ab alijs numeris. Alij dixerunt vltimam vnitatem dare numero speciem & differentiam, imaginantur enim vnitates præcedentes esse in potentia. Vltimam autem esse actum illarum, & sic numerus est vere & per se vnum ab vltima vnitate.

2. suppositio & quid sit per se vnum.

Positio Auic.

De forma & vnitate numeri.

Positio prima.

2. positio.

Confutatio. Positionum.

Sed hæc Auicennæ positio non est peripatetica, primo si numerus esset genus, & contineret species sub se, tunc in speciebus & essentialiter ordinatis esset processus in infinitum, hoc consequens est impossibile in omnibus, & etiam in numeris, in quibus aliqui dicunt non esse impossibile, quia vtamur ratione Aristotel. secundo metaphysico. vbi est processus in infinitum, omnia erunt media, & vbi est medium, erunt extrema, quare in essentialiter ordinatis non potest procedi in infinitum, esset enim infinitum, finitum. Hæc ratio non valet tantum in alijs à numeris, sed in numerus, igitur numerus non est genus ad infinitas species. Secundo si istæ species essent infinite, aut in actu aut in potentia, non in actu, quia tunc daretur actu infinitum, & ita potentia ad diuidi in ipso continuo esset exausta, quod est contra diffinitionem continui, est enim continuum diuisibile in semper diuisibilia. Sin autem in potentia, igitur ratione materiæ tales species sunt plures. Sed quæ sunt plura ratione materiæ, differunt accidentaliter, & non essentialiter, igitur numerus non est genus ad infinitas species. Alij concedentes dictas suppositiones dixerunt, numerum esse genus, & hoc cum prima positione, non tamen ad infinitas species, quoniam non licet procedere vltra denarium numerum, cæteræ enim fiunt replicatione denarij numeri. Sed contra hanc positionem arguo, quia quemadmodum vltra decem species procedunt replicatione denarij numeri, sic vltra vnitatem species procedunt replicatione vnitatis, igitur quemadmodum vltra decem nullæ sunt numeri species, sic vltra vnum, nullæ sunt propriæ species numeri. Præterea vt ante decem causantur species diuisione continui, sic post decem causantur species, etiam diuisione continui, igitur si post decem numeri illi non differunt specie, sic ante decem numeri non differunt specie, quare numerus non potest esse genus: quia nec ad species finitas, nec ad species infinitas. Vlterius arguo contra primam suppositionem, quia si quilibet numerus est per se vnum, vel vnitate partis, videlicet, vltima vel vnitate formali totius, non primo modo, quia sic quaternarius esset multitudo ex tribus & vno, quinarius ex quatuor & vno, & id genus similiter, quæ refellit Auicenna loco superius allegato. Secundo eorum, quæ sunt eiusdem rationis, nullum potest esse alterius forma. Sed vnitates in numero omnes sunt eiusdem rationis, omnesque æquales imperfectione: igitur vna non potest esse forma cæterarum trahens illas ad certam speciem, nec numerus potest esse per se vnum ab vnitate resultante, quæ dicitur forma totius, quia omnis forma totius supponit materiam & formam partis, è quibus resultat secundum omnes, & tunc quæritur de forma partis, vt de forma simpliciter, non enim potest esse vltima vnitas, nec aliqua illarum, eo quia sunt eiusdem rationis omnes, & neutra magis in actu quam altera, igitur non datur hæc forma totius. Secundo vt maius & minus in continuo, sic multum & paucum in discretis. Sed maius & minus non variant speciem in continuo, igitur multum & paucum non variant speciem in discretis. Sed numeri non differunt nisi multo & pauco, igitur non differunt specie: & per consequens nullus est per se vna species. Tertio arguo contra secundam suppositionem, quia si numerus à numero differt differentia essentiali, tunc quælibet numeri species esset infinite perfecta, & deducitur supponendo vnam differentiam addere speciei, cuius est differentia priuationem alterius speciei, hoc omnibus patet, quia vna species non est alia per suam differentiam. Secundo suppono quòd quælibet species numeri dicit aliquā imperfectionem. Tunc arguo quælibet numeri species per suam differentiam differt ab infinitis speciebus: quæ sunt ipsius numeri secundum positionem, igitur includit priuationem infinitorum, & sic infinitarum imperfectionum carentiam, igitur quælibet species est infinite perfecta. Secundo vnus numerus non potest differre ab alio nisi forma totius, sed hæc forma totius nulla est; igitur vnus numerus non differt specie ab alio: Hæc volo sufficiant de positionibus.

Positio aliorū.

Confutatio.

Obiectiones contra primam positionem.

Caput dilucidationis quartum.

Pro dilucidatione debes scire quòd numerus ipse potest comparari ad eius oppositum, & potest comparari ad eius conueniens, vtpote ad continuum, è quo differt & ad partes continui, è quibus causatur. Siquidem consideretur ad eius oppositum, è quo differt, sic est ens per se: & vnum per se, cuius differentia est habere partes non copulatas ad vnum communem terminum, hac enim differt per se à continuo, vt patet in prædicamentis. Sin autem consideretur respectu eius, cui competit, vtpote respectu partium continui, sic est vnum aggregatum per accidens; & non per se vnum, quia ex pluribus entibus in actu non fit vnum per se. Qua ratione fit, vt numerus respectu numerorum sit species specialissima: & non genus, deducitur, quia vnum

Quot modis potest numerus accipi.

Dilucidatio.

vnum aggregatum per accidens non potest essentiali differentia differre ab alio, quia tunc esset per se vnum. Ex his sequitur primo, quòd quilibet numerus est vnū per accidens, & vnum per se, probatur. quia vnitate suæ speciei est vnum per se, & comparatione sui oppositi, at vnitate propria est vnum per accidens, quia aggregatione partium continui. Secundo sequitur numerum non esse genus ad infinitas species, deducitur, quia numerus nullo modo est genus. Tertio sequitur nullam esse formam numeri, nisi secundum rationem speciei, deducitur, quia aggregatum per accidens non habet vnam formam, quia tunc non esset aggregatum per accidens. Vltimo sequitur numerum à numero non differre nisi multo & pauco, deducit Aristotel. quia eædem vnitates sunt vnius, & omnium, igit̄ solum differunt additione & diminutione vnitatum, & sic multo & pauco. hæc sunt peripatetico dicta. Hæc de dilucidatione.

Exceptum primum. *Secundum.* *Tertium.* *Quartum.*

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS recte intellectis. Ad primam negatur antecedens, ipsum enim discretum bene est genus, quanti, quia continet numerum, & orationem, at numerus est vltima species sub se non continens nisi indiuidua. Ad secundam concedo sub numero esse binarium, & trinarium, & id genus, nego tamen hæc esse species, cum sint aggregata per accidens, quorum nullum potest esse species. Ad tertiam negatur assumptum, nec est verum quod prædicentur de pluribus numero differentibus, quemadmodum nec mas & fœmina, nullum enim illorum est prædicatum proprie vnum & per se, & ideo nullum potest esse species, bene tamen sunt termini communes, & nomina appellatiua, tamen illis non respondet natura vna per se. Ad quartam dico, quòd id quod est sicut tale, non est tale, & propterea dico quòd numeri sunt sicut formæ, & species, non tamen sunt species. Et per hæc ad rationes positionis primæ. Ad primam concedo numerum esse per se vnum ratione habita ad suum condiuisum, attamen ratione habita ad ea, ex quibus constat numerus, non vnum nisi aggregatione. Tunc dico, quòd Aristotel. per partes numeri quæ sunt in potentia, intelligit partes continui ante diuisionem, quæ fiunt in actu per diuisionem, & tunc non sequitur numerum esse vnum per se. Ad secundam dico, quòd numerus est per se vnum ratione habita ad suum condiuisum, siue oppositum, quia differt ab illo per vnam differentiam, quæ est habere partes non copulatas ad vnum communem terminum, & hoc pacto, de numero est demonstrabilis vna passio, per hoc tamen non sequitur, q̄ ratione habita ad ea, ex quibus constat, fit vnum p se. Hęc de disputatione tertia.

LIBER DECIMVSTERTIVS FINIS.

LIB. QVARTIDECIMI METAPHYSICORVM DISPVTATIONES AVGVSTINI NIPHI SVESSANI;

In Duas disputationes diuisi.

Habet autem dubitationem & bene dubitanti increpationem qualiter habent ad bonum & malum elementa & principia.

DISPVTATIO PRIMA
De bono & malo.

Num bonum & malum sint omnium rerum prima principia.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVOD bonum & malum sint rerū principia, arguitur. bonum & malum sunt in rebus, vt dicitur. 6. metaphysicæ, & omne quod est in rebus, est aut principium aut principiatum. Sed non sunt principiata, quia bonum est è quo totum esse defluit, vt dicit Plato, igitur sunt principia. Secundo bonum & malum non fiunt ex alijs, nec fiunt ex ipsis mutuo igitur omnia quæ fiunt, fiunt ex ipsis, & ita erūt principia rerum. Quod quidem non fiant ex alijs; deducitur, quia vel fierent ex bonis, vel ex non bonis. non ex bonis, quia tunc illa bona essent infecta, & haberetur propositum. Si ex non bonis, igitur ex malis, quare malum esset principium. Tertio malum est aliquid, & incausatum, igitur est causa antecedens. patet pro prima parte: primo quia malum est bono contrarium, modo si vnum, contrariorum est in natura & alterum, vt dicitur secundo cœli. Secundo malum est genus, igitur est aliquid, antecedens est Aristo. in prædicamentis, dum dicit bonum, & malum esse genera contrariorum pro secunda vero, arguitur, quia si esset causatum, aut à bono, aut ab aliquo alio, non à bono, quia bonum non potest esse causa mali, quia vt dicitur in libro de plantis. Bona arbor non potest malos fructus facere nec ab aliquo alio, quia vel illud esset malum, vel commune quoddam malo & bono non cōmune, quia ab indifferenti non prouenit actio, nec esse potest malum, quia tunc causa mali non esset in bono, quod est contra omnes sacros viros. In contrarium est Arist. in textu. Hæc de dubitationibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

MALVM & bonum possunt accipi apud medicos: & apud morales, apud medicos quidem, vt Cellus, inquit omnis morbus dicitur malum: apud morales vero flagitiosum

Malum & bonum quot modis.

flagitiosum omne malum dicitur. cōtra vero sanitas bonum: & studiosum etiam bonum appellatur. Verum quouis modo loquamur: malum potest accipi: veluti album ipsum, vt enim album vno modo dicitur id quod est albedini subiectum: & sic concedunt logici album posse esse nigrum, quoniam subiectum albedinis potest esse nigrum. Alio modo album dicitur id quod est album inquantum album: hoc est ipsum antecedēs: & hoc pacto negant logici album posse esse nigrum; non enim id quod est album, vt album potest esse nigrum. Ita quoque malum vno modo intelligi potest id quod est ipsius mali subiectum, & hoc pacto mā lum est aliquid & ens: & sub hoc sensu concedunt logici malum esse bonum: vel malum posse esse bonum. Alio modo intelligi potest ipsum malum inquantum malum: & hac ratione malum non est aliquid: nec ens: sed est ipsa priuatio particularis boni, & sub hoc sensu negarent logici malum esse vel posse esse bonum. Sed quoniam subiectum mali potest bifariam dici, aut in actu, vtpote si actu esset sub priuatione alicuius particularis boni: vt cæcum. aut in potentia: vt si actu esset sub bono: tamen esse posset sub malo. vt strabus. hac ratione malum trifariam dici potest pro ipsa priuatione particulares boni; & hoc pacto cæcitas est malum: & pro subiecto actu priuato particulari bono: vt cæcum: & tertio, pro subiecto: quod potest particulari bono priuari, vt strabus. Hæc de malo. Bonum esse accipi potest trifariam: vno modo pro ipsa rei perfectione: sicut acumen visus dicitur bonum oculi: & virtus dicitur hominis bonum. Secundo modo dicitur bonum res quæ actu habet suam perfectionem: sicut homo studiosus, & oculus acute videns. Tertio modo dicitur bonum ipsum subiectum quatenus est in potentia ad perfectionem: sicut anima ad virtutem: & substantia oculi ad acumen visus. Ex his apparet primo quòd tam bonum quam malum vno modo est aliquid: quoniam malum pro ipsa priuatione particularis boni non est aliquid: sed pro subiecto illius priuationis bene est aliquid: at bonum quouis modo est aliquid: pro subiecto enim est aliquid, pro perfectione est etiam aliquid: igitur omnibus modis est aliquid.

Excerptum primum quomodo bonum & malum sint aliquid.

Secundo apparet malum esse in bono, deducitur. quia malum secundum rationem mali est priuatio, sed omnis priuatio est in ente in potentia: quia priuari dicimus quod est aptum habere aliquid: quod non habet: sequitur quod malum sit in bono quatenus ens in potentia dicitur bonum.

2. exerptum quod malum sit in bono.

Tertio apparet bonum esse causam mali, deducitur. quia id quod est bonum potest esse causa mali inquantum est deficiens, & potest esse causa mali inquantum est per accidens agens, igitur bonum est causa mali.

3. exerptum est quomodo bonū est causa mali.

Debes scire platonicos dixisse bonum communius ente, & ad plura se extendere & hac ratione posuerunt materiam sub bono, non autem sub ente, vt in primo auscultationis physicæ est tactum. Quod quidem contingere potest pro tanto, quia nomen ens volebant significare esse simpliciter, & propterea illud dixerunt esse ens, quod simpliciter esse habet, & quoniam materia non habet esse simpliciter, hac ratione sub non ente illam collocarunt, bonum autem voluerunt se extendere tam ad id quod actu est bonum, quam ad id quod est in potentia ad aliquam perfectionem, & quia materia est in potentia ad perfectionem formæ, ideo materiam sub bono & non sub ente collocarunt. Hæc Platonici.

Positio Platonis de ente & bono.

Quæ peripatetici non negarent, cum apud eos ens sit multifariam dictum & pro ente in potentia, & pro ente simpliciter: siue ente in actu, hac enim distinctione soluit Aristot. cauillum antiquorum, quo negarunt generationem.

Quæ Arist. de ente.

Hęc de bono & malo. Principium vero multifariam dicitur, vno modo pro termino, & hoc pacto formam & priuationem Aristotel. appellat principia, quatenus sunt termini, forma quidem generationis ad quem, & priuatio terminus è quo. Corruptionis vero econtra, formam terminus è quo, priuatio autem terminus ad quem. Alio modo pro causa, & sic est quadriplex vt ipsa causa quadrifariam dicitur, & alijs modis dici potest, vt quinto huius dictum est.

Quot modis principium.

Per res vero in disputatione intelligimus ea quæ cadunt sub generatione & corruptione, non enim res accipitur pro eo quòd est enti æquale, sed pro re in effectu, vt sit sensus vtrum bonum & malum sint principia rerum quæ fiunt. Hæc de titulo.

Res quæ.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

De disputatione Pythagorici crediderunt bonum & malum esse rerum prima principia, non tamen earundem, quia bonum est omnium rerum suæ seriei primũ principium.

Positio Pytha.

Malum vero suæ: posuerũt enim rerum duas series, quarum vna est bonorũ: & formæ altera malorũ & priuationis. Primę seriei bonum ipsum

Pythagoræ series.

Quæ formæ	Quæ priuationes
Impar	Par
Finitum	Infinitum
Dextrum	Sinistrum
Masculum	Fœmininum
Quies	Motum
Rectum	Curuum
Quadratum	Altera parte lōgius
Intellectus	Opinio
Vnum	Multa
Lumen	Tenebræ.

fecerunt primum principium. Secundæ autem malum, quare bonum & malum sunt rerum prima principia, non tamen eiusdem seriei. Et iuxta hanc positionem duos deos posuerunt alterum bonorum, primæ seriei primam causam alterum malorum. Secundæ seriei primum principium. Pythagorici igitur bonum & malum voluerunt esse prima rerum principia effectiua, non autem alia ratione. Hæc Pythagorici. Obiicit autem Aristote. in textu multifariam. Sed potiores rationes sunt tres, quarum duæ tactæ sunt hic, & in fine duodecimi libri. Tertia vero in libro cœli prima est, si essent duo prima principia, quæ sint duo dij, aut essent æque perfecta, aut vnum altero perfectius. Si vnum altero perfectius. Tunc vnum esset simpliciter primum. nam primum simpliciter tam philosophi quam theologi illud appellat, in quo omnis perfectio continetur, & quo etiam nihil est perfectius, quare vnum tantum erit. Sin autem plura æque perfecta. Tunc erunt eiusdem speciei: atque plura numero. Indiuidua enim eiusdem speciei ea ipsa sunt, quæ quidem plura sunt, atque eiusdem essentialis perfectionis, quæ vero sunt plura numero, oportet esse talia aut propter materiam principaliter, aut propter materiam concomitanter & omnia talia sunt corruptibilia, vel saltem continentia, vt omnes concedunt. Secundo arguit Aristotel. quasi rhetorice; & inquit entia nolunt male

Obiectiones.

male disponi, pluralitas principatuum mala, vnus ergo princeps. Quam rationem accepit ab Homero, & eius fere ad verbum hic meminit. Hæc ratio licet sit rhetorica, tamen potest reduci ad demonstrationem hoc pacto. Si essent plura prima principia simpliciter. Tunc aut vnus & idem effectus esset bis, vel simul tempore geminus deducitur argumentum, quia effectus, quem vnum eorum producit, vel potest ab alio produci, vel non si non potest, tunc vnum esset primum simpliciter illud videlicet quod posset omnia producere. Sin autem potest videlicet cœli primus motus. Tunc vel duo essent primi motus ab illis duobus primis producti vel geminus, quod non est intelligibile, & propterea inquit entia nolle male disponi, & ꝙ pluralitas principum mala est, quia videlicet esset rerum confusio, & gemina rerum replicatio, vel successiua. Tertio persuadetur sic, quia vbi essent plura prima simpliciter essent plures primæ formæ, plures primi fines, plura prima mouentia, eo quia primum principium simpliciter est prima forma, primus finis, & primum mouẽs, quare plura prima formata, plura prima mota, pluraque ordinata in finem, & ita omnium & singularium rerum essent duo eiusdem perfectionis atq; naturæ, vt duo Niphi, duo Socrates, duo Platones, atque duo Arist. hęc ratio primo cœli colligitur ab Arist. & Auer. Quare positio hæc vana est.

Cõm. 90. 92. positio Almeonis. Almeon vero & Euclides non ille geometra, sed megaricorum sectæ inuẽtor dixerunt bonum & malum esse omnium rerum citra Deum prima materialia principia, quia ex his omnia citra Deum confici credebant. Mouebantur ea ratione, quia omne quod est citra Deũ est partim malum, partim bonum, sola enim prima causa, & primum ens apud eos erat ipsa pura & sincera bonitas, cui nihil mali erat admistum, at cætera sunt impu- *Obiectio.* re mala, & ita ex bono & malo composita. Sed hæc positio falsa est, quoniam ex malo nihil confici potest, quoniam malum est non ens, ex non ente autem nihil confici potest. Præterea non omnia citra Deum sunt composita, quamquam enim essent impure bona, tamen non sunt composita. Reperiuntur enim quædam substantiæ simplices, siue illæ sint ideę secundum Platonem, siue intelligentiæ separatæ, omni compositione carent, non igitur omnia componuntur ex malo & bono insuper etiam si ex malo res ipsæ conficerẽtur, tunc malum esset aliqua perfectio, omne enim quod fit ex aliq̃bus, fit ex illis tanquam ex perfectioribus. Quare hæc positio non est vera. Hæc de positionibus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

His disputatis, facile potest fieri dilucidatio, quoniam vel per principia intelligimus terminos siue per se requisita ad generationem, vel causas generationis & corruptionis rerum. Præterea bonum & malum vel accipiuntur pro subiectis denominatis, vel pro rationibus denominantibus vt in titulo dictum est. Si igitur per principia intelligimus terminos, siue requisita ad generationem, tunc dico quòd bonum & malum subiectiue sumpta sunt principia generationis & corruptionis. Nam materia est principium ex quo & in quo quæ quidem subiectiue ab Arist. malum dicitur, quia semper promouet ad maleficium atque corruptionẽ, forma est principium in quod, quæ dicitur quoddam diuinum & optimum, & ita bonum, sic igitur sumendo principia pro requisitis ad generationẽ corruptionemque rerum, & bonum & malum subiectiue, conceditur hæc indefinita bonum & malum sunt rerum generabiliũ prima principia, quia materia & forma sunt principia eiusmodi, & tamen materia malum: forma bonum quoddam est, sit autem malum & bonum sumatur formaliter, & principia eodem modo, sic conceditur malum esse principium quia priuatio est quoddam formaliter malum, quæ est principium generationis à quo, corruptionis vero terminus ad quẽ, & si forma dicitur formaliter bonum, etiam de bono conceditur ipsum esse principium, & notãter dixi si forma sit formaliter bonum, quia apud nonnullos dicitur subiectiue bonum, non autem formaliter, sed non est vis. Si autem principia hic intelligantur præ causis, iterum aut bonum & malum formaliter aut subiectiue intelliguntur, & si formaliter, conceditur bonum esse causam, nam Deus est bonum formaliter, & ipsa bonitas, qui est causa effectrix. item finis est formaliter bonum, & est causa item forma est formaliter bonum, & est causa, & ad hunc sensum malum nec est principium nec causa, quoniam malum formaliter est priuatio, quæ nullius est causa nec principium, sin autem bonum & malum subiectiue intelligantur, tunc dico ꝙ bonum & malum sunt principia, & causæ: nam cœlum, & agentia naturalia bona sunt, quæ sunt principia & causa rerum generabilium materia est malum, & est causa materialis, similiter agentia naturalia sunt mala subiectiue, & sunt causæ. Tunc venio ad dilucidationem, & dico quòd si bonum sumitur subiectiue pro subiecto perfectionis, & malum similiter, sic per excellentiam cœlum dicitur bonum, & materia malum, & quoniam cœlum est vniuersalis causa effectrix omniũ quæ hic fiunt & corrumpuntur, materia vero vniuersale subiectum etiam, patet bonum & malum esse omnium rerum quæ fiunt vniuersalia principia, & vniuersales causas sub quo sensu Pythagorei forsitan intellexerunt. *Dilucidatio.* At si bonum & malum formaliter intelligantur, bonum tantum est omnium rerum causa vniuersalis & communis, vt Deus ipse. Malum autem nullius causa, cum priuatio, quam veteres noctẽ. Theologi nihil appellant, nullius sit causa. Quo in sensu concedere bonum esse mali causam, quoniam bonum est causa materiæ, quæ priuationi subijcitur, & ita quasi bonum illud primum sicut materiæ causa est, ita quoque priuationis causa esse potest. Sic igitur ad hunc sensum bonum & malum non sunt omnium rerum quæ fiunt causæ ac principia, sed bonum ipsum duntaxat causa est omnium & bonorum, & malorum, bonorum quidem per se, malorum per accidens: vt dictum est. Quibus omnibus facile patet Pythagoreos non omni ex parte à veritate aberrasse. Hæc de dilucidatione hactenus.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

His elucidatis. Ad primam patet solutio ex dilucidatione, & quomodo sint in rebus, & quomodo vt sunt in rebus sint causæ & principia. Ad secundam similiter patet solutio, concludit enim materiam formam & priuationem esse principia & conceditur totum. Ad tertiam & quartam solutio est quòd malum sumaĩ pro vitio, item conceditur malum esse causatum à bono per accidens. Hæc de prima disputatione.

Dubitabit autem vtique quis & quid quod bene à numeris esse mixturam aut in bene rationali, &c.

DISPV-

DISPVTATIO SECVNDA De numerorum virtutibus.

Num numeris virtutes insint.

CAPVT DVBITATIONVM PRIMVM.

QVod numeris virtutes insint, arguitur primo testimonio vetularum, quæ credentes numeris virtutes inesse, oĩa tribuũt numeris. Secundo testis est Arist. primo cœli: qui concludit in trinario numero esse rerum naturam constitutam. Tertio testis est medicus: qui imparem numerum formaliorem esse asserit numero pari, propterea pillulas numero impari præbet, vt docet vsus. Quarto testis est Mathemati. vt narrat Suetonius tranquillus in vita Domiciani, cui mathematicus prædixerat sibi infaustum esse diei horam quintam, & ea hora occiditur. Quare numero illi quinario vis erat insita magna. Quinto testes sunt senes, qui annos scalares infaustos habent, vt septimum: & quartumdecimum, & id genus, quod non esset nisi numeris vis quædam inesset. Sexto testis est Maro, qui pro numero dierum lunæ præcipit cultus agrorum fieri. Sexto testis est Ecclesia, quæ modo quodam statuto videtur omnes DEO orationes exhibere, vt de psalmis septem de orationibus dominicis similiter. Septimo testes sunt AUGURES, quia auguria paria damnãt, imparia laudant, vt Hippocrates testatur: & Aristot. in libro de animalibus. In cõtrarium est Arist. in textu, qui nec numeris, nec figuris, nec q̃titatibus, nec deniq; mathematicis virtutes aliquas p̃bet. Hæc de dubõnibus.

CAPVT TITVLI SECVNDVM.

PER numeros hic volumus intelligere quãtitatem, quæ contra continuum distinguitur, iuxta illud Arist. omnis quantitas aut continua aut discrera est. virtutes potentias agendi, vel patiendi, vel conseruandi accipimus in disputatione, iuxta quas ignis alijs elemẽtis præstat virtutem, & cœlum agentibus sublunaribus, itéque & sol cunctis planetis. Hæc de titulo.

CAPVT POSITIONVM TERTIVM.

Positio Pytha. PYTHAGOREI non modo rebus naturalibus tribuerũt virtutes, sed numeris, figuris, siue characteribus, nominibus, & vniuersaliter omnibus mathematicis, ex quibus confecerunt magiam naturalem, quæ ars est efficiendi res naturales: sine agente naturali similis speciei cum effectu: persuasit Picus opinionẽ hanc primo quia mathematici sunt formaliora physicis, igitur pollẽtiora virtute, si quidem formam sequatur virtus. Secundo quia quod in suo esse minus dependet, in suo operari quoque minus dependebit, & ita pollentius erit: constat aũt numeros in suo esse minus dependere, erũt igitur magis actiui. Tertio numero stabilita sunt multa quæ actiua sunt & pollentissima, igitur numeri pollentes erunt, antecedens patet. Nã elementa numero sunt definita quaternario, planetæ septennario, signa zodiaci duodenario, & de cæteris id genus. similiter propterea hæc dicunt numeris virtutes inesse & pollẽtissimas, & de numeris imparibus, trinarium virtute cũctis prædare dicunt, quia sit primus impar, & primam in vno quo genere est perfectissimum ĩ illo genere de paribus vero denariũ, quia est omnis numerus, ab eo enim vltra non nisi per replicationem numeramus. Albertus vero secũdo mineralium lib. figuris ac sigillis mirificas persuasit inesse vires. Primo quia cœli constitutio agit in artificem, qui figuras conficit, igitur in figuras, quæ efficiuntur ab artifice pro qualitate motus cœli. Secundo quia in omni genere primum agit in secundum, figuræ cœlestes sunt primæ. figuræ artis secundæ, igitur figuræ artis vigorantur cœlicis figuris. Tertio ars ad naturam, & principium artificiale ad naturale resoluitur, sed cœlum mouet totam naturam, igitur & artem. Ex his vult figuris virtutes esse tributas, quemadmodum & numeris. *Quæ Alber.* Sed Arist. in hoc libro positiones hasce vno verbo refellit, dicẽs, quãtitatibus principia actiua non inesse, & cum numerus sit quãtitas, figura vero qualitas in q̃titate, iure his nullas p̱ se tribuit virtutes. *Confutatio.* Rationes Pici in contrarium deduci possunt, prima quidem, quia quę sunt potentialiora, sunt minus pollentiora, immo nullatenus agunt, sed quãtitates sunt potẽtiæ materiæ, quæ primitus illi insunt, vt in libro de substantia orbis, ex quarũ diuisione numerus ipse proficiscitur. Secũda vero, quia quod est simpliciter dependẽs, nullatenus agit. Sed mathematica omnia pœnitus ab intellectu dependent, igitur nullo modo agunt. Rationes etiam Alberti nullæ sunt, prima quidem nulla, quia cœlum non agit in artificem vt ille agit per intellectum & voluntatem, igitur nec in eius opera, quæ ab eo proficiscuntur per intellectum & voluntatẽ. Secunda etiam nulla, quia figuræ cœli & figuræ naturales sunt alterius rationis, etiam figuræ cœli per se non sunt actiuæ, sed per accidẽs, vt dicetur. Tertia etiam fallit, quia ars resoluitur ad naturam secũdum quid vtpote quo ad eius materiam, non autẽ ex toto, & propterea nulla est ratio. Hæc de positionibus hactenus.

CAPVT DILVCIDATIONIS QVARTVM.

HIS disputatis si hos cõsiliarem, si inter eos possit consilium reperiri, quòd videlicet figuris, numeris, & quãtitatibus, & nominibus virtutẽ inesse, potest bifariam intelligi, aut per se, quatenus numerus, figura, quãtitas, & nomẽ est, quomodo caliditatibus & id genus virtutes, præbemus, & hoc pacto his nullatenus vires tribuerem. Aut potest intelligi per accidens vtpote ratione rerum numeratarum rerum figuratarum, & rerum nominatarum, vtpote illarum, quas numeramus, figuramus, & nominamus, & sic his omnibus vires tribuere non ambigerem. Decẽ enim homines pollẽtiores sunt tribus, figura quoque saluatoris pollentior est ratione representati, quã cæsaris, nomen Dei vastius noĩe regis, hinc patet esse numero multa definita, non quia numeris vis aliqua per se insit, sed quia rebus numeratis inest. Multa quoq; sunt figuris elata ac honore recepta: non quia figuris vis insit, sed quia representatis p̱ illas inest. Multa quoq; noĩbus sunt accreta, quæ nullam rõnem nominũ vim habent, nisi pro quanto noĩbus significantur res præstantiores. Quis. n. dubitat nomẽ cęsaris erga milites præstare magis ac magis, vt suo tẽpore præstitit, non. n. rõne nominis, sed rei per nomen significatæ pollẽtia habeſ. Hæc de dilucidatione hactenus.

CAPVT SOLVTIONVM QVINTVM.

HIS elucidatis patet solutio omnium rationum, omnes

omnes enim siquid probant, probant numeris vires inesse ratione rerum numeratarum, non autem ratione numeri per se. Hæc de secunda disputatione: & de decimoquarto libro deque toto Dilucidario Metaphysicarum disputationum, quod Salerni scribere cœpimus, Anno.1507.sub Illustri principe Roberto secundo Sanseuerino, eiusque iussu Complemus nunc.1510. Rogatu magnanimi comitis Seueritani Andreæ Caraphæ Neapoli. Die.27. Martij. Ad laudem Dei omnipotentis.

FINIS.

AVTORIS EXCVSATIO.

Accipe igitur mi Andrea studiosorum patrone has meas quas his diebus in Metaphysica meditatus sum disputationes, quas æquidem publicare minime ausus essem nisi tuo tanto clipeo tuaque authoritate fretus, hic enim complures citaui authores quos prioribus seculis nostra Achademia summos arbitrata est, hos enim nemo condemnare posset, nisi qui aut bono clipeo, aut bonis rationibus valeret, si igitur tu me excitasti has volo publicas fieri sed non nisi te & patrono & fautore. Hoc vnum tamen nō te ignorare velim illas aliquantulum horum miserabilium temporum iactura latituras fore, imperitant enim nunc in orbe reges: qui bellorum turbulentia armis potius quàm literarum studio dediti sunt, antiquissimaque illa & florentissima Italiæ Gymnasia, quæ non multo ante nos florentissima spectabantur, ad fecem quādam deuenere, ac penitus euersa iacent. Dij immortales quātum in nobis possunt minaces stellæ, maleficorumque siderum dissonantia, non tamen te iubente & fauente edere recusaui, circulo enim omnia redeunt vt sapientes tradunt, mitescent sæcula, dissonantiaque illa in suauissimam consonantiam ac harmoniam mutabitur, pacabuntur regum animi nec armorum seuitijs intenti sed ad pristinam illam consuetudinem reuocati, fœlicissimo literarum ocio incumbent, incumbentibusque fęlicissime fauebunt, exurgent studiosorum patroni, & non multo post hæc, non enim tam sublimi munere mundus diu vacabit, nec deerit virtuti locus nec deerunt mæcenates. Cessantibus enim his turbulentijs quas ocissime cessandas arbitror, adsum qui Patauij (vbi mea sedes semper parata est, aut sicubi boni Principes florenda statuent studia) bonas artes profiteri polliceor. Quanti igitur tu mi Andrea fructus causa eris citissime præsenties, non enim naturæ (vt solitus sum dicere) deest semen boni, te igitur in hac turbulentia vt semen bonarum artium prouida natura seruauit, cui tota studiosa iuuentus gratias ingētes habebit, vt nunc nostra Niphea Achademia habet. Illud etiam in his disputationibus testandum esse censui me ea sentire quæ Romana sentit ecclesia, quòd si aliquid calami inconsideratione, aut mentis occupatione minus consulte protulerim, quod Romanæ ecclesiæ decretis minus consonaret, sanctionibus eiusdem penitus submitto. Vale decus ætatis nostræ.

M. ANTONIVS MAGNVS DE ANDREA CARAPHA S. SEVERINE Comite illustriss. & Augustino Nipho Philosopho celeberrimo.

Fundere larga ducum iampridem semina tellus
Desiit, & doctos ferre benigna viros.
Nunc autem heroes, quibus est equata vetustas
Progenuit, cupiens pendere damna, duos.
Armiferi dux alter habet sic robora Martis,
Alter Aristotelis callet vt arte sophon.
Egregij decora alta ducis, primasque per orbem
Carapha Andrea, inclytus ille tenet.
Philosophi nomen debetur maxima terræ
Campanæ, imo orbis gloria Niphe tibi.
Nouerat hæc olim, & merito sic Iuppiter ambos
Iunxit amicitia, quæ foret vna, pari.
Ille nihil terris vidit præstantius, vnde
Notus amor gemini semper honoris erit.
Nunc datur Andreæ, monumentum, & pignus amoris,
Sensa qui Aristotelis fecit aperta liber.
Hoc opus ingenij dextro dat numine Niphus,
Vt simul ad laudes posteritatis eat.
Scilicet insignes sic vos decorasti amici,
Alterius nam plus emicat alter ope.
Ergo per æternos cui venientis honores
Pergite, nil poterit ledere tempus edax.

FINIS.

DISPVTATIONES

DISPVTATIONES DILVCIDARII

PRIMI LIBRI.

SECVNDI LIBRI.

TERTII LIBRI.

QVARTI LIBRI.

QVINTI LIBRI.

SEXTI LIBRI.

SEPTIMI LIBRI.

OCTAVI LIBRI.

Vtrum

FINIS TABVLAE.

SERIES CHARTARVM

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

Omnes sunt quaterniones.

Venetijs apud Hieronymum Scotum.
MDLIX.

AVG. NIPHI IN VET. ART.

colorchecker CLASSIC

calibrite